

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"פ 10291-01-12 מדינת ישראל נ' צרני ואח' **31 מרץ 2014**

הכרעת - דין

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"פ 10291-01-12 מדינת ישראל נ' צרני ואח' **31 מרץ 2014**

לפני כבוד השופט דוד רוזן

המאשימה **מדינת ישראל**

ע"י ב"כ עו"ד ליאת בן-ארי- שווקי, עו"ד אתי בן-דור, עו"ד יהונתן תדמור, עו"ד ירון גולומב, עו"ד אביבה חפץ-נוימן ועו"ד עודד קם

נ ג ד

הנאשמים 1. **הלל אליאס ארנסטו צ'רני**

ע"י ב"כ עו"ד גיורא אדרת, עו"ד אורן אדרת ועו"ד יפעת מנור-נהרי

2. **אביגדור קלנר**

ע"י ב"כ עו"ד איתן מעוז ועו"ד קרן קורן

3. **אמנון ספרן**

ע"י ב"כ עו"ד משה ישראל, עו"ד משה שמיר ועו"ד אלימלך קורצווייל

4. **שמעון גלאון**

ע"י ב"כ עו"ד יעל גרוסמן, עו"ד רוני בלקין ועו"ד סאלי ליכט

5. **מאיר יעקב חיים הכהן רבין-חיימוב**

ע"י ב"כ עו"ד שמואל קליין ועו"ד יובל גבעון

6. **אורי לופוליאנסקי**

ע"י ב"כ עו"ד שלומית הראל-שוורץ ועו"ד עמוס ון-אמדן

7. **אורי שיטרית**

ע"י ב"כ עו"ד פרופ' דוד ליבאי, עו"ד פרופ' קנת מן, עו"ד ניצן וולקן ועו"ד טליה דאר

8. **אהוד אולמרט**

ע"י ב"כ עו"ד אלי זהר, עו"ד רועי בלכר, עו"ד ליאת ארזי,

עו"ד ירון ליפשס ועו"ד אלעד כהן

9. **שולמית זקן**

ע"י ב"כ עו"ד עפר ברטל, עו"ד דב גלעד כהן ועו"ד צליל וינשטיין

10. **אליעזר מנחם שמחיוף**

ע"י ב"כ עו"ד איריט באומהורן ועו"ד נתנאל דגן

11. **אברהם אריה פיינר**

ע"י ב"כ עו"ד פרופ' דוד ליבאי, עו"ד פרופ' קנת מן, עו"ד ניצן וולקן ועו"ד טליה דאר

12. **דן דנקנר**

ע"י ב"כ עו"ד יהורם ראב"ד, עו"ד נבות תל-צור, עו"ד יוסף בנקל, עו"ד נירית אבטליון, עו"ד ניר שמרי, עו"ד טל שפירא עו"ד רותם פישמן ועו"ד נטע לוין

13. **יעקב אפרתי**

ע"י ב"כ עו"ד ירון קוסטליץ ועו"ד עודד גזית

14. **הולילנד תיירות (1992) בע"מ** (ביום 6.4.10 הופסק מרשם)

15. **הולילנד שירות לנופש (ישראל) בע"מ** (ביום 6.4.10 הופסק מרשם)

ע"י ב"כ עו"ד גיל פרידמן

16. **הולילנד פארק בע"מ**

ע"י ב"כ עו"ד שי פינס, עו"ד ליאת אלפז ועו"ד דורון דורפמן

תוכן עניינים

הקדמה 1

מצע משפטי 4
עבירת השוחד – המסגרת הנורמטיבית 4
חזקת המודעות 6
תיווך בשוחד 8
הלבנת הון 9
אחריות תאגיד בפלילים 11

עד המדינה 13
עד המדינה עד בעייתי 14
סתירות, פרכות, זיופים, שקרים ומיני רמאויות בעדות עד המדינה 15
עובדות שהינן בבחינת אבני תושבת בעדות עד המדינה 25
נסיבות האופפות עדות עד המדינה 26
משמעות פטירתו של עד המדינה במהלך חקירתו הנגדית 29

נאשם 1 31
פתח דבר 31
עד המדינה 31
עדות נאשם 1 בבית-המשפט 35
"הלוואות" כשוחד 38
מוצג נ/77 – הרישום הכוזב 42
פעולת ה"איפוס"/"העלמה"/"מחיקה" של 8.9 מיליון ₪ 46
בחינת גרסת נאשם 1 בנושא ה"איפוס" 46
עדות רואה החשבון אלי חסון בנושא ה"איפוס" 51
עדות רואה החשבון שמשון אורדן בנושא ה"איפוס" 57
עדות רואה החשבון הלל שטיינברגר בנושא ה"איפוס" 62
הלוואות שנת 2000 ואילך 67
מוצג ת/155, על-כלל משמעותו 79
מוצג ת/160, על-כלל משמעותו 80
העברת סך 675 אלף ₪ לעד המדינה 86

הלוואות אמת 86
הלוואות בשנים הראשונות 88
תשלומי שוחד בשנת 2004 90
העברת כספי שוחד לעד המדינה בחודש יולי 2005 95
כספים לנאשם 6 באמצעות "יד שרה" 108
תיעוד שיחת נאשם 5 עם פרקליטיו בעניין נאשם 1 112
כספים לנאשמים 8 ו-9 113
כספים לנאשם 11 116
כספים לנאשם 7 118
מסמכים המלמדים על נטילת אחריות של נאשם 1 118
מוצגים ת/716(1) ו-ת/716(2) 118
מוצג ת/146 119
מוצג ת/147 123
מוצג ת/148 126
מוצגים ת/161 ו-ת/149 129
מוצג ת/150 130
לקראת סוף 133
מגעים בצל "כתב הסחיטה" 137
הלבנת הון 140
סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 1 141

<u>נאשם 2</u> 144
פתח דבר 144
עד המדינה 144
עדות נאשם 2 בבית-המשפט 148
הערכת עדות נאשם 2 151
מערכת היחסים: עד המדינה ונאשם 2 163
לקראת חקירת משטרה 165
תחילת הדרך, שכירת עורך-דין עבור עד המדינה 166
נאשם 2 כ"מגשר" 168
נאשם 2 מול נאשם 8 171
"דאגתו" של נאשם 2 לחברות 174
תיעוד שיחה בין נאשם 2 לעד המדינה 176
תיעוד שיחת נאשם 5 180
אירועי שוחד הנוגעים לחוות הזרע 181
120 אלף דולר (הרשאה) 181

האם יש במוצג נ/197 לערער תשתית המאשימה 192
עדויות אפרת ופישלר בנושא 195
מוצג ת/482 כיתד תמיכה 200
120 אלף ₪ 202
115 אלף דולר 204
126,644 ₪ 206
400 אלף דולר לשינוי ייעוד בחוות יבור ומבחור 208
נאשם 2 בפרויקט הולילנד 217
מוצג ת/6 והכרוך בו 220
אירועי שוחד בפרויקט הולילנד 223
מוצג ת/179 – שבס, 120 אלף דולר 224
מוצג ת/186 על-סך 300 אלף ₪ 229
מוצג ת/188 על-סך 120 אלף דולר 232
מוצג ת/190ב 236
מוצג ת/193 על-סך 100 אלף דולר 239
מוצג ת/197 241
סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 2 245

<u>נאשם 3</u> 248
פתח דבר 248
עד המדינה 248
עדות נאשם 3 בבית-המשפט 249
הפגישה לצורך קשירת הקשר המושחת בין נאשמים 2, 3 ו-4 250
120 אלף הדולר (כתב ההרשאה) 257
120 אלף ₪ - ת/352א 264
115 אלף דולר – ת/353 266
ת/179 – שבס, 120 אלף דולר 268
ת/186 – 300 אלף ₪ 272
סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 3 274

<u>נאשם 4</u> 275
פתח דבר 275
עד המדינה 275
עדותו של נאשם 4 בבית-המשפט 278
דיון בגרסת נאשם 4 279
מוצג ת/179 – שבס, 120 אלף דולר 282

מוצג ת/193 על-סך 100 אלף דולר 286
מוצג ת/186 על-סך 300 אלף ₪ 287
מוצג ת/188 על-סך 120 אלף דולר 289
מוצג ת/190ב 292
סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 4 294

נאשם 5 295
פתח דבר 295
עד המדינה 295
עדותו של נאשם 5 בבית-המשפט 296
עדותה של אדית וולף 298
הודעתה של הגב' שרון פוחס בהודעתה במשטרה 299
עדות עו"ד יצחקניא 300
עדות עו"ד אילן סובל 301
ניתוח עדות נאשם 5 בבית-המשפט 303
120 אלף ₪ (30 אל דולר) לנאשם 6 עבור סיוע ביום הבחירות 309
נאשם 5 העביר תשלום שוחד בסך 245 אלף ₪ בשנת 2006 לנאשם 10 310
תעשיות מלח – קבלת סך של כ-1.3 מיליון ₪ מנאשם 12 עבור נאשם 13 312
קרקעות הזרע 314
סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 5 315

נאשם 6 316
פתח דבר 316
עד המדינה 316
עדותו של נאשם 6 בבית-המשפט 320
המתת 322
פעילותו של נאשם 6 בתפקידיו השונים בעירייה לטובת פרויקט הולילנד 324
הערכת עדותו של עד המדינה 332
מודעות נאשם 6 לתרומות 342
החקירה במשטרה 347
עד המדינה, אליבא דנאשם 6 350
נאשם 1, אליבא דנאשם 6 354
מודעות נאשם 6 לפסול בהתנהגותו 355
סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 6 360

נאשם 7 361

פתח דבר 361
עד המדינה 361
עדותו של נאשם 7 בבית-משפט 362
העברת כסף לנאשם 7 באמצעות יורם שטרית 366
עבודות ההיתכנות 369
תשלום החוב של בנק הפועלים 399
מודעות נאשם 7 לפסול בפועלו 411
סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 7 415

נאשם 8 417
פתח דבר 417
עד המדינה 417
עדותו של נאשם 8 בבית-המשפט 420
המתת 420
קשרי עבודה בין עד המדינה לנאשם 8 421
מערכת יחסים אישית בין נאשם 8 לעד המדינה 436
נאשמת 9 כעדה 441
העברת כספים על-ידי עד המדינה למערכות הבחירות של נאשם 8 446
מודעות נאשם 8 להעברת כספים למערכת הבחירות על-ידי עד המדינה, אליבא דנאשמת 9 450
העברת כספים לטובת מערכות הבחירות בדרך אחרת 454
עד המדינה העביר 100 אלף ₪ לנאשמת 9, מתוכם העבירה נאשמת 9 סך 60 אלף ₪ לנאשם 8 ..457
עד המדינה העביר סך 500 אלף ₪ לנאשם 8 באמצעות אחיו, יוסי אולמרט 463
גרסת יוסי אולמרט 465
עדות אברהם נתן בבית-המשפט 469
סיכום ביניים 473
סקר בשווי 70 אלף ₪ עבור נאשם 8, לבקשת נאשמת 9 495
עד המדינה מסר עבודות בשווי מאות אלפי שקלים לנאשם 7 על-פי בקשת נאשם 8 496
סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 8 498

נאשמת 9 500
פתח דבר 500
עד המדינה 500
עדותה של נאשמת 9 בבית-המשפט 503
המתת 504
פרכות גרסתה של נאשמת 9 בבית-המשפט 505
מעמדה של נאשמת 9 כמזכירה וראש לשכת נאשם 8 509

קצת מפעילותה של הנאשמת 9 לטובת ענייני עד המדינה 515
מערכת הקשרים הבינאישית של נאשמת 9 עם עד המדינה 521
האם היו יחסים אינטימיים בין נאשמת 9 ועד המדינה 528
מודעות הנאשמת 9 למהות המתת שניתן לה על-ידי עד המדינה 531
נאשמת 9 נטלה מעד המדינה מאות אלפי ₪ עבור מערכות הבחירות של נאשם 8 535
100 אלף דולר לרכישת דירת נאשמת 9 536
נאשמת 9 קיבלה 10 אלף דולר מעד המדינה 537
נאשמת 9 קיבלה סך 100 אלף ₪ מעד המדינה 540
נאשמת 9 קיבלה סך 50 אלף ₪ מעד המדינה 541
נאשמת 9 ביקשה מעד המדינה לממן סקר בעלות 70 אלף ₪ עבור נאשם 8 544
נאשמת 9 קיבלה מעד המדינה מתנות בשווי אלפי ₪ 545
כללו של פרק בעניינה של נאשמת 9 546

<u>נאשם 10</u> 548
פתח דבר 548
עד המדינה 548
עדותו של נאשם 10 בבית-המשפט 550
המתת 552
נאשם 10 מעורב בענייני פרויקט הולילנד 553
השיקים שסומנו ת/104א עד ת/104ה ; ת/105א ; ת/105ב 557
סיכום ביניים לתת-פרק זה 562
שיקים ת/106א עד ת/106ד 569
סיכום ביניים לתת-פרק זה 572
שיקים ת/106ב ו-ת/106ג 574
שיק על סך 5,000 ₪ - ת/123א 575
סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 10 576

<u>נאשם 11</u> 578
פתח דבר 578
עד המדינה 578
עדותו של נאשם 11 בבית-המשפט 580
המתת 582
פעילותו של הנאשם 11 בעירייה בענייני פרויקט הולילנד 583
הנאשם 11 מגייס כספים 588
מודעותו של נאשם 11 589
כללו של פרק בעניינו של נאשם 11 599

נאשם 12 600
פתח דבר 600
מהות הביטוי "מאכר" 600
הלבוש המשפטי 603
המלצה לעתיד 605
עד המדינה 606
עדות נאשם 12 בבית-המשפט 608
בחינת עדות נאשם 12 בבית-המשפט 610
האם בכוחו של נאשם 5 להסדיר פגישות 612
נאשם 5 כיועץ לנאשם 12 615
נאשם 5 כחלק מצוות אסטרטגי 617
פעילויות אחרות של נאשם 5 לטובת נאשם 12 620
נאשם 5 הינו בבחינת "מאכר" 621
עובדות שיש בהן לחזק המסקנה כי נאשם 5 נשכר על-מנת ליתן שוחד 631
הצעה לתיקון פקודת החברות 647
סיכום ביניים 649
הלבנת הון 649
כללו של פרק בעניינו של נאשם 12 649

נאשם 13 651
פתח דבר 651
עדותו של הנאשם 13 בבית-משפט 651
המתת 653
סבירות גרסת הנאשם בבית-המשפט 654
סיכום עד כאן 661
כללו של פרק 662

נאשמות 14, 15 ו-16 663

סופה של הכרעת-הדין 667

הקדמה

1. הכרעת-הדין מגוללת שלוש פרשות שונות הנוגעות לקידום פרויקטים בתחום המקרקעין. הפרשה הראשונה הינה פרשת הולילנד.

כתב האישום סב, בעיקרו, סביב ציר עדותו של שמואל דכנר ז"ל (להלן: "**עד המדינה**").
הפרשות המרכיבות פרטי כתב האישום נחשפו על-ידו במשטרה, בעקבות סכסוך כספי שפרץ בינו ובין מר הלל צירני. עד המדינה, כמי שניצח, לבד ובעזרת אחרים, על פרשות השוחד, שנדונו בתיק זה, נזקק למעמד של "עד מדינה" על-מנת שיוכל לתבוע כספים המגיעים לו, לדידו, מאיש ריבו, מר צירני. לצורך קבלת מעמד של עד מדינה, פרש בפני חוקרי המשטרה פרשיות, מאורעות ומעשים מסואבים ומושחתים, שהשתרשו לאורך שנים ברשויות ציבור ושלטון.
היריעה הרחבה שגוללה על-ידי עד המדינה חשפה במהלך המשפט מערכות ציבור ושלטון מושחתות, שהרקיבו והתרקבו לאורך השנים. מאות רבות של אלפי ₪ הוזרמו לעובדי ונבחרי ציבור, שטמנו הכספים באמתחתם. הכספים המזוהמים נמסרו לעובדי ונבחרי הציבור למען יקדמו עניינם של נותני אותם כספים, בדרך קלוקלת כזו או אחרת, כמפורט בהכרעת-הדין.

עד המדינה עלה לדוכן העדים ביום 01.07.12 והעיד במשך 67 ישיבות בית-משפט, עד מועד פטירתו ביום 01.03.13.

פרשות השחיתות השונות יוצגו ויידונו בפרקים שיוחדו לכל אחד מהנאשמים בנפרד. כל נאשם והפרק הדן בעניינו, כל נאשם ופרשות השחיתות בהן הואשם עלי כתב האישום, פרשות הסובבות פועלו.

אדון בנאשמים השונים לפי סדר הופעתם בכתב האישום, ראשון – ראשון, ואחרון – אחרון.

2. מר הלל צירני (להלן: "**נאשם 1**") פעל מטעם משפחתו לשינוי ייעוד הקרקע במתחם הולילנד (שטח של כ-121 דונם בדרום-מערב ירושלים), בו היה בנוי בית-מלון המוכר בשם "מלון הולילנד" על דגם ירושלים מימי בית שני, שהיה בצמוד לו. למטרה זו שכר נאשם 1 את שירותיו של עד המדינה, שבמהרה לימדו כי באם רצונו לקדם הפרויקט, דהיינו להביא לשינוי הייעוד ולקבל אחוזי בנייה מקסימאליים, עליו לשחד שורה ארוכה של פקידי ונבחרי ציבור.
במהלך השנים 1994-2007 פעלו נאשם 1 ועד המדינה בצוותא חדא לקידום פרויקט הולילנד תוך מתן טובות הנאה כספיות מופלגות לאנשי ציבור, שבכוחם היה לתרום, במסגרת עבודתם הציבורית, לטובת הפרויקט.

חברת הולילנד תיירות (1992) בע"מ (להלן: "**נאשמת 14**") הוקמה על-ידי נאשם 1 בשנת 1992. חברת הולילנד שירות לנופש (ישראל) בע"מ (להלן: "**נאשמת 15**") הוקמה על-ידי נאשם 1 על-מנת לפעול לקידום תוכנית פרויקט הולילנד. החברה פעלה עד שלהי שנת 1999. חברת הולילנד פארק (להלן: "**נאשמת 16**") הוקמה בחודש דצמבר 1999. [בסוף שנת 1999 נכנסה חברת אלונר, שבהמשך שונה שמה להולילנד פארק, לשותפות, כמצוין לעיל, בפרויקט הולילנד. הולילנד פארק הייתה מורכבת מקבוצת פולאר נדל"ן (20% פולאר נדל"ן, 40% קלדש, 30% קרדן ו-10% חברת ההשקעות של בנק לאומי)].

בשנת 1999 מכר נאשם 1 חלק ממתחם הולילנד לחברת הולילנד פארק, שנוהלה באותה שנה על-ידי: א. מר אביגדור קלנר (להלן: "**נאשם 2**"), שכיהן מנכ"ל ויו"ר הדירקטוריון של החברה הציבורית פולאר השקעות בע"מ, יו"ר הדירקטוריון של חברת הבת פולאר נדל"ן בע"מ וכן של החברה הנכדה, חברת קלדש בנייה בע"מ. ב. מר אמנון ספרן (להלן: "**נאשם 3**"), שימש משנת 1998 ועד סוף מאי 2004 בתפקיד מנכ"ל פולאר נדל"ן בע"מ ומנכ"ל קלדש בנייה בע"מ. ג. מר שמעון גלאון (להלן: "**נאשם 4**"), שימש משנת 1998 ועד חודש פברואר 2005 בתפקיד מנכ"ל קרדן נדל"ן ייזום ופיתוח בע"מ.

בשנים 2003-2007 פעלה הולילנד פארק לקידום הפרויקט בצמוד לעד המדינה. הולילנד פארק ומנהליה, בדומה לנאשם 1, המשיכו בקידום פרויקט הולילנד "על-פי דרכו" של עד המדינה, דהיינו חלוקת טובות הנאה כספיות לשורה ארוכה של בעלי תפקידים ציבוריים על-מנת שאלה יפעלו, במסגרת עבודתם הציבורית, לטובת הפרויקט.

עד המדינה שכר שירותיו של מר מאיר רבין (להלן: "**נאשם 5**"), ששימש ידו הארוכה ועוזרו הנאמן בחלוקת טובות ההנאה הכספיות לבעלי התפקידים הציבוריים.

להלן פקידי ונבחרי הציבור שעניינם נדון בהכרעת-הדין:

מר אורי לופוליאנסקי (להלן: "**נאשם 6**") שימש כסגן ראש-עיריית ירושלים בשנים 1993-2003, בתוקף תפקיד זה שימש אף כיו"ר ועדת המשנה של הועדה המקומית לתכנון ובנייה ירושלים והיה ממונה, בין היתר, על מחלקת תכנון העיר, האגף לרישוי ופיקוח בעירייה ומחלקת היטלי השבחה, כמו גם חבר בועדה המקומית לתכנון ובנייה ירושלים. החל מיום 17.02.03 כיהן נאשם 6 כראש-העיר ירושלים.

מר אורי שטרית (להלן: "**נאשם 7**") שימש כמהנדס העיר ירושלים מיום 01.11.00 ועד יום 31.01.06.

מר אהוד אולמרט (להלן: "**נאשם 8**") שימש משנת 1993 עד 16.02.03 ראש-העיר ירושלים, החל מיום 17.02.03 שימש כממלא מקום ראש הממשלה, ושר התעשייה, המסחר והתעסוקה וממונה מתוקף תפקידו גם על מנהל מקרקעי ישראל.

גב' שולה זקן (להלן: "**נאשמת 9**") שימשה בשנים 1993 עד 2003 ראש לשכתו של נאשם 8 בעיריית ירושלים, מיום 27.02.03 עד ליום 04.05.06 שימשה ראש לשכת נאשם 8 במשרד ממלא מקום ראש הממשלה ושר התעשייה, המסחר והתעסוקה.

מר אליעזר שמחיוף (להלן: "**נאשם 10**") שימש בשנים 1998-2008 חבר מועצת העיר ירושלים, משנת 2003 עד 2008 כיהן בתפקיד סגן ראש-העיר ירושלים, בין היתר אחראי על ניהול הכספים והנכסים של העירייה וחבר בועדה המקומית לתכנון ובנייה.

מר אברהם פיינר (להלן: "**נאשם 11**") שימש בשנים 1998-2007 חבר מועצת העיר ירושלים, וחבר וממלא מקום בועדה המקומית לתכנון ובנייה.

3. פרט אישום שני עוסק בשטחי המקרקעין של חברת הזרע (חוות שלם, חוות מבחור וחוות יבור).

נאשמים 2 ו-3 פעלו לקידום השבחת המקרקעין של החוות הנ"ל בסיועו של עד המדינה, שעל-פי "דרכו" ביקש להעניק טובות הנאה כספיות באמצעות כספים, שהועברו לרשותו על-ידי הנאשמים. נאשם 5 שימש גם כאן ידו הארוכה ועוזרו הנאמן של עד המדינה.

4. פרט אישום שלישי עוסק בקרקעות בבעלות משפחת מר דני דנקנר (להלן: "**נאשם 12**"). נאשם 12 שימש בשנים 2002-2004 בתפקיד יו"ר דירקטוריון משותף של חברת תעשיות מלח לישראל בע"מ, חברה שהחזיקה באדמות מנהל בעתלית ובאילת לצורך עיבוד מלח. הנאשם 12 ביקש לקדם השבחת המקרקעין באמצעות "סיועו" של נאשם 5.

מר יעקב אפרתי (להלן: "**נאשם 13**") שימש בשנים 2001-2008 כמנהל מנהל מקרקעי ישראל. נאשם 13 הינו דודו של נאשם 5.

טרם אפנה לדיון בעדותו של עד המדינה, אתייחס להיבטים המשפטיים העיקריים בתיק זה, החוזרים ככלל בכל פרטי האישום.

מצע משפטי

עבירת השוחד – המסגרת הנורמטיבית

5. סעיף 290 לחוק העונשין, התשל"ז–1977 (להלן: "**החוק**"), מורנו כדלהלן:

> **290. (א) עובד הציבור הלוקח שוחד בעד פעולה הקשורה בתפקידו, דינו - מאסר עשר שנים או קנס שהוא אחד מאלה, הגבוה מביניהם:**
> **(1) פי חמישה מהקנס האמור בסעיף 61(א)(4), ואם נעברה העבירה על ידי תאגיד - פי עשרה מהקנס האמור בסעיף 61(א)(4);**
> **(2) פי ארבעה משווי טובת ההנאה שהשיג או שהתכוון להשיג על ידי העבירה.**
> **(ב) בסעיף זה, 'עובד הציבור' - לרבות עובד של תאגיד המספק שירות לציבור".**

סעיף 291 לחוק העונשין מורנו כדלהלן:

> **291. נותן שוחד לעובד הציבור כהגדרתו בסעיף 290(ב) בעד פעולה הקשורה בתפקידו, דינו – מאסר שבע שנים או קנס כאמור בסעיף 290(א).**

עבירת השוחד הינה עבירה התנהגותית. היסוד העובדתי מורכב מהרכיב ההתנהגותי "הלוקח" או "הנותן", והרכיבים הנסיבתיים הינם "עובד ציבור", "שוחד" ו"בעד פעולה הקשורה בתפקידו". לאמור, על נוטל השוחד להיות עובד ציבור המקבל מתת בעד פעולה הקשורה בתפקידו הציבורי. היסוד הנפשי עניינו מחשבה פלילית מסוג של מודעות לטיב המעשה ולקיום הנסיבות. על כן, נדרש להוכיח רצון של נותן המתת להדיח את עובד הציבור למעול בתפקידו למענו ולטובתו מחד גיסא, ומאידך גיסא נדרש להוכיח קיומו של קשר סיבתי - עובדתי בין המתת ובין פעולת עובד הציבור [ראו למשל יעקב קדמי, **על הדין בפלילים** חלק רביעי, בעמ' 1731 (מהדורה מעודכנת – 2006) (להלן: קדמי); ע"פ 846/12 **ויטה נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים); ע"פ 6785/09 **זוארץ נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים); ע"פ 1224/07 **בלדב נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים); ע"פ 5083/08 **בניזרי נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים); ע"פ 5822/08 **טרייטל נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים); ע"פ 5046/93 **הוכמן נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים); ע"פ 3945/94 **מדינת ישראל נ' לב** (פורסם במאגרים המשפטיים); ע"פ 3165/97 **זילברמן נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים); רע"פ 5905/98 **רונן נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים)].

בהקשר זה יש מקום לציין כי נראה שסנגורו הנכבד של נאשם 1 לא הקפיד בהלכה הפסוקה, עת טען בסעיף 169 לסיכומיו כי רכיב "בעד פעולה הקשורה בתפקידו" מהווה גם חלק מן היסוד הנפשי של העבירה, מסוג "כוונה מיוחדת" או "מטרה". לאחר תיקון מס' 39 לחוק העונשין, ההלכה המחייבת לעניין זה היא זו שנקבעה בע"פ 1877/99 **מדינת ישראל נ' בן עטר** (פורסם במאגרים המשפטיים), שם נאמר בבירור כי היסוד הנפשי הנדרש בעבירת שוחד הינו מודעות בלבד לרכיביה העובדתיים של העבירה. אמנם הדיון בע"פ 1877/99 הנ"ל נסוב סביב עבירה של לקיחת שוחד, ללא התייחסות מפורשת לעבירה המקבילה של מתן שוחד, אולם לא ניתן ללמוד מפסק הדין כי בית המשפט נתכוון לצמצם את ההלכה שקבע ללוקח השוחד בלבד. כך צוין גם בע"פ (מחוזי ת"א) 10836-10-10 **אפל נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים), אליו מפנה הסנגור המלומד בסיכומיו (ראו ס' 172 לפסק הדין), וגם ע"י כב' השופט קדמי בספרו לעיל, בעמ' 1784.

לעניין עבירת השוחד, על-פי סעיף 296 לחוק, רשאי בית-המשפט להרשיע על יסוד עדות אחת, אף אם זו עדות של שותף לעבירה. בנוסף, הפסיקה קבעה כי בעבירת שוחד אין צורך בסיוע אף לעדותו של עד מדינה, חרף הוראתו של סעיף 54א(א) לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971 [ע"פ 7593/08 **ריטבלט נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים); ע"פ 385/87 **תלאוי נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים)].

לעניין השוחד עצמו קבע המחוקק כי אין חשיבות באם המדובר בכסף, שווה כסף, שירות או טובת הנאה אחרת (סעיף 293(1) לחוק העונשין). כב' השופט קדמי ציין לעניין זה כי: "**הדיבור 'שוחד' מבטא בעת ובעונה אחת גם את ה'מתת' גופו - קרי: את טובת ההנאה - וגם את אופייה 'המושחת' של נתינתו ו/או לקיחתו. האופי 'המושחת' של הנתינה ו/או הלקיחה הוא ההופך את המתת ל'שוחד'; שללא תו אופי זה - אין בעצם ניתנו ו/או לקיחתו של אותו מתת משום 'שוחד'**" (קדמי, בעמ' 1742). לאמור, המתת הופך ל"שוחד" כאשר הוא ניתן לעובד הציבור ו/או נלקח על ידו <u>בעד</u> פעולה הקשורה בתפקידו.

יודגש, עבירת השוחד אינה מותנית בהדדיות כוונות הנותן והלוקח. העבירה מושלמת גם אם הצד השני חף מכוונה פלילית, למשל אם לא היה מודע לכוונת השוחד שנלוותה למתת. זאת ועוד, אין נפקא מינה אם בקשת השוחד נענתה אם לאו, שכן די בבקשת השוחד או בהתניית דבר בשוחד כדי להיכנס בגדרי העבירה (ראו סעיף 294(א) לחוק).

כן יודגש כי הפסיקה הכירה בכך שכלל לא נדרש כי עובד הציבור עצמו יקבל את המתת או ייהנה ממנה (ראו סעיף 293(5) לחוק). די לנו אם המתת ניתנה בשביל עובד הציבור, או שהנהנה מהמתת

יהא גורם שאותו עובד ציבור חפץ ביקרו (ע"פ 355/88 **לוי נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים)). עוד נקבע לעניין זה כי גם מקום בו המתת היא תרומה למטרה ציבורית אשר הורמה לבקשת עובד הציבור עלול הדבר לעלות כדי עבירת שוחד, זאת בתנאי שמתקיימים יתר יסודותיה של העבירה. ראו דבריו של כב' השופט קדמי בע"פ 1418/93 **עמית נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים), בפסקה 4.א.4 לפסק הדין:

> **"לשיטתי, העובדה שהמדובר בתרומה ... אינה מעניקה לתורם ולגורם המתרים, חסיון מפני הרשעה בעבירות של לקיחת שוחד ומתן שוחד; וגם תרומה ... תיבחן בהקשר זה על פי אמות המידה המתחייבות מיסודות עבירת השוחד."**

על כן, אם יוכח כי התרומה הורמה "בעד פעולה הקשורה בתפקידו" של עובד הציבור המתרים, וכי עובד הציבור היה מודע לנסיבות אלה, אזי יהיה בכך כדי לגבש את עבירת השוחד. זאת, גם כאשר עובד הציבור לא הפיק כל טובת הנאה אישית מן התרומה (ע"פ 8027/04 **אלגריסי נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים)). זאת ועוד, בנסיבות אלה תרומה לגוף ציבורי אינה מאבדת מאופייה המושחת אך בשל העובדה כי בעקבותיה צמחה תועלת לציבור הרחב (ע"פ 5046/93 **הוכמן נ' מדינת ישראל**). אופי מושחת זה נובע מ"כוונת השוחד" המלווה את התרומה, ואין כל משמעות משפטית לזהותו של הנהנה ממנה (ע"פ 1418/93 **עמית נ' מדינת ישראל**). בהקשר זה יצוין במאמר מוסגר, כי תרומה למטרה ציבורית יכולה להצמיח תועלת לא רק לגוף הנתרם, אלא גם לעובד הציבור המבקש את התרומה אשר מזוהה עם גוף זה, שכן תרומה זו נזקפת לזכותו של עובד הציבור ונותנת בידיו משאבים לטיפוח תדמיתו (ע"פ 1418/93 **עמית נ' מדינת ישראל**).

לעניין היסוד "בעד פעולה הקשורה בתפקידו", נקבע בפסיקה כי יסוד זה יפורש בצורה רחבה ביותר, כך שלצורך התקיימותו: "**די בכך שהמעשה נעשה בתוך המסגרת הארגונית שבה העובד פועל, או תוך שימוש בקשרים וביכולת הפעולה הנובעים מעבודתו של העובד במקום פלוני או מכהונתו**" (ע"פ 5822/08 **טרייטל נ' מדינת ישראל**; רע"פ 3352/06 **בוזגלו נ' מדינת ישראל**; ע"פ 534/78 **קובילו נ' מדינת ישראל**). בהקשר זה יוזכר כי אין נפקא מינה אם הפעולה בעדה ניתנה המתת מהווה "סטייה מן השורה" מצדו של עובד הציבור, אם לאו (ראו ס' 293(7) לחוק העונשין).

חזקת המודעות

6. בהיעדר יכולת להתחקות אחר צפונות ליבו של אדם עת הוא מבצע פעולה מסוימת, הוכחת היסוד הנפשי של כל עבירה פלילית היא תמיד משימה קשה ומורכבת. על כן, במקרים בהם אין בנמצא ראיות ישירות או נסיבתיות מהן ניתן ללמוד בבירור על היסוד הנפשי שקינן בנאשם, בית

המשפט יכול להיעזר בחזקות עובדתיות המסייעות לו להתגבר על קושי זה. חזקות אלה, המבוססות על השכל הישר וניסיון החיים, הינן לרוב נגזרות של "חזקת המודעות" הכללית, לפיה:

> **"אדם מודע, בדרך כלל, למשמעות התנהגותו מבחינת טיבה הפיזי, קיום נסיבותיה ואפשרות גרימת התוצאות הטבעיות שעשויות לצמוח ממנה. בקיצור, חזקה היא, שבדרך כלל, אדם מודע לרכיבי היסוד העובדתי שבעבירה שעבר."**
>
> (ש"ז פלר **יסודות בדיני עונשין** כרך א, בעמ' 542 (1984))

מטבע הדברים, הקושי הראייתי בהוכחת היסוד הנפשי בולט במיוחד כאשר עסקינן בעבירות שוחד, המתבצעות לרוב במחשכים, ללא מתלונן או קורבן ישיר, כאשר לשני הצדדים לעבירה יש אינטרס ברור להסתיר אותה.

כאמור לעיל, עבירת לקיחת שוחד היא עבירה התנהגותית, בעלת הרכיבים העובדתיים הבאים: לוקח השוחד הוא עובד ציבור, הנוטל מתת כלשהי בעד פעולה הקשורה בתפקידו. היסוד הנפשי של העבירה הוא מודעות בפועל (או לכל הפחות עצימת עיניים) של עובד הציבור לכל רכיבה העובדתיים של העבירה (ראו למשל ע"פ 846/12 **ויטה נ' מדינת ישראל**; ע"פ 5083/08 **בניזרי נ' מדינת ישראל**; ע"פ 6916/06 **אטיאס נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים); ע"פ 8027/04 **אלגריסי נ' מדינת ישראל**; ע"פ 3165/97 **זילברמן נ' מדינת ישראל**; ע"פ 5043/96 **הוכמן נ' מדינת ישראל**).

הקושי העיקרי טמון בהוכחת מודעותו של עובד הציבור לכך כי המתת ניתנה לו בעד פעולה הקשורה בתפקידו הציבורי. לעניין זה נקבע בפסיקה כי בהיעדר ראיות למודעות זו ניתן ללמוד על קיומה מכוח חזקה שבעובדה, לפיה עובד הציבור יודע כי "**הנזקקים לשירותיו אינם נותנים לו את חסדיהם, אלא על מנת שיטה להם חסד במסגרת מילוי תפקידו**" (ראו למשל דנ"פ 6162/99 **בן עטר נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים); ע"פ 3165/97 **זילברמן נ' מדינת ישראל**; ע"פ 763/77 **בריגה נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים)). כך הדברים באים לידי ביטוי בע"פ 1877/99 **מדינת ישראל נ' בן עטר**:

> **"מודעות זאת נלמדת בדרך-כלל מנסיבות המקרה. היא מתבססת על חזקה שבעובדה, הנובעת מניסיון החיים, כי מתת לעובד הציבור מאת אדם הנמצא עמו בקשר רשמי, ניתנת בעד פעולה הקשורה לתפקידו. מכאן נובעת גם חזקה שבעובדה (הניתנת, כמובן, לסתירה) כי עובד הציבור הלוקח מתת כזאת מודע לכך שהמתת ניתנת לו בעד פעולה הקשורה בתפקידו."**

חזקת מודעות זו חלה לא רק כאשר עובד הציבור מקבל טובת הנאה אישית, אלא גם במקרים בהם המתת הוא תרומה לגוף ציבורי. ובלשונה של כב' השופטת חיות בע"פ 8027/04 **אלגריסי נ' מדינת ישראל**:

> **"נראה לי כי מקום שבו עומדת על הפרק שאלת קידומו של פרוייקט בו מעוניין גוף עיסקי מסויים ואותו גוף מרים תרומה למטרה ציבורית על פי בקשה של עובד ציבור, שבידיו האפשרות לסייע בקידום הפרוייקט, ניתן לומר כחזקה שבעובדה הנסמכת על השכל הישר שהעובד מודע לציפיותיהם של אנשי הגוף העיסקי כי יסייע להם בקידום הפרוייקט "תמורת" היענותם לבקשתו."**

יחד עם זאת, נקבע כי ככל שהזיקה בין נתינת ונטילת המתת לבין התפקיד הציבורי חזקה פחות, כך יש לנהוג משנה זהירות בשימוש בחזקת המודעות ככלי עזר ראייתי להוכחת היסוד הנפשי של נוטל השוחד (ראו ע"פ 8027/04 **אלגריסי נ' מדינת ישראל**). בנוסף, חזקת המודעות אינה מעבירה את נטל השכנוע אל כתפיו של עובד הציבור, והוא תמיד יכול לסתור אותה ע"י יצירת ספק סביר לגבי מודעותו לאחד מרכיביה העובדתיים של העבירה (ראו ע"פ 5083/08 **בניזרי נ' מדינת ישראל**; ע"פ 1224/07 **בלדב נ' מדינת ישראל**; ע"פ 8027/04 **אלגריסי נ' מדינת ישראל**).

תיווך בשוחד

7. סעיף 295 לחוק קובע כדלקמן:

> **295. (א) המקבל כסף, שווה כסף, שירות או טובת הנאה אחרת על מנת לתת שוחד - דינו כאילו היה לוקח שוחד; ואין נפקא מינה אם ניתנה בעד תיווכו תמורה, לו או לאחר, ואם לאו, ואם התכוון לתת שוחד ואם לאו.**
> **(ב) המקבל כסף, שווה כסף, שירות או טובת הנאה אחרת על מנת שיניע, בעצמו או על ידי אחר, עובד הציבור כאמור בסעיף 290(ב) או עובד ציבור זר כאמור בסעיף 291א(ג) למשוא פנים או להפליה - דינו כאילו היה לוקח שוחד.**
> **...**
> **(ג) הנותן כסף, שווה כסף, שירות או טובת הנאה אחרת למקבל כאמור בסעיפים קטנים (א) או (ב) – דינו כדין נותן שוחד...**
> **(ד) לענין סעיף זה, "קבלה" - לרבות קבלה בשביל אחר או על ידי אחר.**

האיסור הקבוע בסעיף 295 לחוק נועד למנוע מעשים של הכנה לקראת מתן שוחד או הטיית עובד הציבור למשוא פנים:

"כדי למנוע מתן שוחד, האריך המחוקק את רשתו של החוק הפלילי, וכלל בה מעשים של שחיתות העלולים, בסופו של דבר, לגרום לשיחוד של עובד ציבור, אפילו לא הגיעו הדברים עד לתחנה האחרונה של מתן שוחד."

(ע"פ 423/72 **חרדון נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים), בס' 6 לפסק הדין)

היסוד המרכזי של העבירה הוא התכלית הפסולה לשמה ניתנה המתת לגורם המתווך – ליתן שוחד לעובד ציבור או להניע עובד ציבור למשוא פנים או להפליה לטובת נותן המתת.

המונח "על מנת" המופיע בסעיפים 295(א) ו-295(ב) לחוק מבטא את תכלית מתן המתת. תכלית זו נמנית עם הרכיבים העובדתיים של העבירה – שהיא עבירת התנהגות – כאשר היסוד הנפשי הנדרש כלפיה הוא מודעות (ראו ע"פ 5083/08 **בניזרי ואח' נ' מדינת ישראל**; קדמי, בעמ' 1797), לרבות בדרך של עצימת עיניים (ראו קדמי, בעמ' 1798).

כדי להרשיע את נותן המתת בעבירה לפי ס' 295(ג) נדרשת זהות בין כוונת הנותן לזו של מקבל המתת – קרי, המתת צריך להינתן ולהתקבל לתכלית הפסולה הקבועה בחוק. עבירתו של הנותן מותנית בעבירתו של המקבל – הנותן יורשע רק אם המקבל עבר עבירה לפי סעיפים 295 (א) או 295(ב), והנותן ידע כי התמלאו הדרישות להרשעת המקבל בעבירה זו (ראו קדמי, בעמ' 1797). הרשעתו בדין של המקבל אינה תנאי מקדים להרשעת הנותן, אולם יש לקבוע כממצא את אשמתו של המקבל במשפטו של הנותן, וללא קביעה כזו לא ניתן להרשיע את הנותן (ראו ע"פ 423/72 **חרדון נ' מדינת ישראל**). בהקשר זה יצוין במאמר מוסגר כי סנגורו המלומד של נאשם 1 נקלע לכלל טעות בסיכומיו, כאשר טען כי לצורך הוכחת עבירת תיווך בשוחד יש להצביע על עובד ציבור ספציפי אותו הנותן והמתווך נתכוונו לשחד (ראו ס' 35 לסיכומי נאשם 1). במקרה שנדון בע"פ 385/87 **תלאוי נ' מדינת ישראל**, מנהל חשבונות הציע ללקוחו כי הלה ימסור לידיו כספים, אותם יעביר כשוחד לפקידים של רשויות המס, זאת מבלי שנקב בשמו של פקיד מסוים שעתיד היה לקבל את הכספים. מנהל החשבונות הואשם בתיווך בשוחד. במקרה זה הצדדים היו תמימי דעים כי ניתן גם ניתן להרשיע בתיווך בשוחד בהיעדר משוחד קונקרטי, כאשר השאלה העיקרית שנדונה בפסק דינו של בית המשפט העליון הייתה האם ניתן להרשיע במקרה זה בתיווך בשוחד גם ללא ראייה מסייעת לעדותו של הלקוח, שהפך עד מדינה נגד מנהל החשבונות. העובדה כי בית המשפט התייחס לעדותו של הלקוח כעדותו של *שותף לעבירת התיווך* שומטת את הקרקע תחת טיעונו של הסנגור הנכבד.

<u>הלבנת הון</u>

8. סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון, תש"ס-2000 (להלן: חוק איסור הלבנת הון), קובע כדלקמן:

3. (א) העושה פעולה ברכוש, שהוא רכוש כאמור בפסקאות (1) עד (4) (בחוק זה – רכוש אסור) במטרה להסתיר או להסוות את מקורו, את זהות בעלי הזכויות בו, את מיקומו, או את תנועותיו או עשיית פעולה בו, דינו – מאסר עשר שנים או קנס פי עשרים מהקנס האמור בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין -

(1) רכוש שמקורו, במישרין או בעקיפין, בעבירה;

(2) רכוש ששימש לביצוע עבירה;

(3) רכוש שאפשר ביצוע עבירה;

(4) רכוש שנעברה בו עבירה.

היסוד העובדתי של העבירה מורכב מרכיב התנהגותי של "עשיית פעולה ברכוש", ומרכיב נסיבתי לפיו הפעולה נעשית ב"רכוש אסור".

"פעולה ברכוש" מוגדרת בס' 1 לחוק איסור הלבנת הון כ"**הקניה או קבלה של בעלות או של זכות אחרת ברכוש, בין בתמורה ובין שלא בתמורה, וכן פעולה ברכוש שהיא מסירה, קבלה, החזקה, המרה, פעולה בנקאית, השקעה, פעולה בניירות ערך או החזקה בהם, תיווך, מתן או קבלת אשראי, ייבוא, ייצוא ויצירת נאמנות, וכן ערבוב של רכוש אסור עם רכוש אחר, גם אם הוא אינו רכוש אסור**".

"רכוש אסור" מוגדר בס' 3(א) לחוק איסור הלבנת הון כרכוש שמקורו, במישרין או בעקיפין, בעבירת מקור; רכוש ששימש לביצועה של עבירת מקור; רכוש שאפשר ביצועה של עבירת מקור; רכוש שנעברה בו עבירת מקור. על פי ס' 2 לחוק איסור הלבנת הון, "עבירת מקור" היא כל עבירה המופיעה בתוספת הראשונה לחוק. עבירת מתן/לקיחת השוחד נמנית עם עבירות אלה.

היסוד הנפשי של העבירה לפי ס' 3(א) הנ"ל הוא מסוג "מטרה" או "כוונה מיוחדת", קרי יש להוכיח כי הפעולה ברכוש האסור נעשתה מתוך כוונה להסתיר או להסוות את מקורו, מיקומו וכיו"ב. יודגש כי זו אינה עבירת תוצאה, שכן אין דרישה כי התוצאה המיוחלת של הסתרת או הסוואת הרכוש האסור אכן תתממש (ע"פ 8274/11 **אדז'רסקי נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים); ע"פ 8551/11 **כהן ואח' נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים)).

בכל הנוגע ליסוד הנפשי המיוחד של "מטרה להסתיר", בפסיקת בית המשפט העליון נקבע כי יש להבחין בעניין זה בין הסתרה לשם מניעת גילוי עצם ביצועה של עבירת המקור לבין הסתרה לשם ניצול פירותיה של עבירת המקור, כאשר זו האחרונה בלבד תקים את העבירה לפי ס' 3(א) הנ"ל (ע"פ 8551/11 **כהן ואח' נ' מדינת ישראל**). במילים אחרות, תחולת העבירה מצומצמת רק למצבים בהם קיימת כוונה להסתיר את הכספים או הרכוש האסורים תוך "הטמעתם" במערכת הכלכלית הרגילה, כך שיתאפשר שימוש לגיטימי עתידי בהם.

בהקשר זה נקבע כי הפקדת כספים שמקורם בפעילות בלתי חוקית בחשבון בנק של עסק לגיטימי היא אחת הדוגמאות המובהקות למקרה שבו הנסיבות מלמדות על קיומה של "כוונה להסתיר" ועל רצון בניתוק הזיקה בין המקור האסור של הכסף לבין המשך השימוש הלגיטימי בו (ע"פ 8551/11 **כהן ואח' נ' מדינת ישראל**).

אחריות תאגיד בפלילים

9. סעיף 23(א)(2) לחוק קובע כדלקמן:

> **23. (א) תאגיד יישא באחריות פלילית –**
>
> ...
>
> **(2) לעבירה המצריכה הוכחת מחשבה פלילית או רשלנות, אם, בנסיבות הענין ולאור תפקידו של האדם, סמכותו ואחריותו בניהול עניני התאגיד, יש לראות במעשה שבו עבר את העבירה, ובמחשבתו הפלילית או ברשלנותו, את מעשהו, ומחשבתו או רשלנותו, של התאגיד.**

סעיף זה עיגן בחקיקה את ההלכה שנקבעה בע"פ 3027/90 **חברת מודיעים בינוי ופיתוח בע"מ נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים), לפיה ניתן להטיל אחריות פלילית אישית על תאגידים מכוח "תורת האורגנים". תורה זו מזהה בין אורגן של תאגיד לבין התאגיד עצמו, ומייחסת לתאגיד את המחשבות והפעולות של האורגנים. ההגדרה של אורגן היא רחבה, כאשר המבחן שנקבע לצורך כך הינו כפול: מבחן היררכי, במסגרתו נבדקים מעמדו היחסי וסמכויותיו של בעל התפקיד הרלוונטי במסגרת התאגיד, ומבחן פונקציונאלי, במסגרתו נבדק האם תפקודו של עובד התאגיד בעבירה הפלילית הספציפית עשוי להיות מזוהה, בנסיבות המקרה, עם תפקודו של התאגיד בכללותו. בכל מקרה, לצורך הטלת אחריות פלילית על התאגיד אין חובה כי אורגן יהיה נושא משרה רשמי:

> **"אין כל הכרח, כי חוג האנשים המהווים אורגן לעניין האחריות הפלילית האישית של התאגיד יחפוף את נושאי המשרה המוגדרים בהוראת הסעיף הקובעת עבירה של נושא משרה. הגדרת נושאי המשרה בעבירות של נושאי משרה היא לרוב ארגונית ומתייחסת לשכבה העליונה של נושאי משרה בתאגיד. לעומת זאת, חוג האנשים המהווים אורגן לעניין האחריות הפלילית האישית של התאגיד מוגדר מבחינה ארגונית ופונקציונאלית גם יחד, כלומר, כל אלה שעל-פי הדין, על-פי מסמכי התאגיד או על-פי כל מקור נורמאטיבי אחר מן הראוי הוא לראות בפעולותיהם את פעולות החברה. על-כן עשוי תאגיד להימצא אחראי אישית בפלילים בעזרת תורת האורגנים, המייחסת לתאגיד פעולות ומחשבות של פלוני, למרות שפלוני זה אינו מופיע ברשימת נושאי המשרה האחראים אישית מקום שהתאגיד אחראי."**

(ראו ע"פ 3027/90 **חברת מודיעים בינוי ופיתוח בע"מ נ' מדינת ישראל**, בס' 14 לפסק הדין)

ביסודו של דבר, הטלת אחריות פלילית על תאגיד היא עניין של מדיניות משפטית, קרי האם בנסיבות המקרה הספציפי, ולאור תכליתה של הנורמה הפלילית הרלוונטית, ראוי לראות את פעולת האורגן כפעולה בשמו ולמענו של התאגיד.

כאמור, כתב האישום סב בעיקרו סביב ציר עדותו של עד המדינה. אקרב מבט ואדוק בעדות לה הקדישו הפרקליטים המלומדים פרקים נכבדים בסיכומיהם.

עד המדינה

10. עד המדינה העיד לאורך חודשים ארוכים בבית-המשפט. עד המדינה מסר עדות ארוכה ומפורטת ונחקר בצורה יסודית, מיומנת ונוקבת על ידי פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד איתן מעוז, פרקליטו המלומד של נאשם 3, עו"ד משה ישראל, פרקליטתו המלומדת של נאשם 4, עו"ד יעל גרוסמן, פרקליטיו המלומדים של נאשם 5, עו"ד שמואל קליין ועו"ד יובל גבעון, פרקליטיו המלומדים של נאשם 6, עו"ד ואן אמדן ועו"ד שלומית הראל-שוורץ, פרקליטו המלומד של נאשם 7, עו"ד פרופ' קנת מן. עד המדינה נחקר במשך 3 ישיבות על ידי פרקליטו המלומד של נאשם 8, עו"ד רועי בלכר. חקירה נגדית זו לא הושלמה בגין פטירתו של עד המדינה ביום 01.03.13. בשל כך, נמנע מפרקליטיהם המלומדים של נאשמים 9-16 לחקור את עד המדינה בחקירה נגדית.

עד המדינה היווה הציר עליו סבו עובדות כתב האישום. עד המדינה הגה הרעיון, רתם הנאשמים לו, התווה דרכי הפעולה וביצע עסקאות השוחד בעצמו ובסיוע אחרים לאורך שנים.

עד המדינה התייצב בבית-המשפט לאחר שנבדק על ידי רופאים מומחים מטעם המדינה שקבעו כי מדובר באדם חולה הסובל ממחלות רבות, מורכבות וקשות. הרופאים המליצו על הגבלת שעות הדיונים בהם אמור העד להעיד. עד המדינה, חרף קשייו הרפואיים וגילו הבוגר עשה מאמצים עילאיים מבחינתו והתייצב בבית המשפט במשך חודשים רבים – עד המדינה החל עדותו בבית-המשפט ביום 01.07.2012, והעיד בסך-הכל ברציפות, כארבעה ימים בשבוע עד יום 28.02.13. עד המדינה ביקש למלא חובתו על-פי חוק. עד המדינה השיב לשאלות הפרקליטים המלומדים כמיטב יכולתו כשהוא משתדל לשכנע, בכל מאודו, באמיתות גרסתו.

הסנגורים הנכבדים בלמדנותם העמיקו חקר בהודעותיו הרבות של עד המדינה במשטרה, כמו גם באלפי מוצגים ומסמכים שנצברו בחומר החקירה. הסנגורים המלומדים חקרו בדווקנות ובקפדנות את עד המדינה לצידי צדדיו של כל תו ותג במוצגים השונים והמסמכים הרבים שהוצגו בבית-המשפט.

מדובר בעד שתבונתו בלטה, על-פי כל אמת מידה. עד המדינה ניחן בידע מקצועי רחב. עד המדינה הכיר את תחום עיסוקו בצורה שאין ממנה, כמו גם בתחומים רבים אחרים הנושקים וכרוכים בנושאים להם נדרש במהלך עבודתו.

שאלת השאלות בתיק – מהו המשקל הנכון שיש ליתן לעדותו בבית-משפט.

11. למותר לציין, כי עד מדינה, ככלל, הינו עבריין השותף למעשי העבירה עליהם הוא מעיד המונע מטעמים אישיים, אינטרסים כלכליים ואחרים.
בעניינו, הדברים מוסכמים. עד המדינה פנה למשטרה לא מפני נקיפת לב ופעימת הרוח, גם לא מטעמי היטהרות הנפש. עד המדינה החליט לעשות מעשה, לעלות לדוכן העדים, להניע לשונו ולגלות שחיתות שהרקיבה מוסדות ציבור ושלטון לאחר שבחן מכלול השיקולים הרלוונטיים עבורו ולטובתו והגיע למסקנה כי עריכת הסכם עם המדינה עדיפה וטובה לו מהאפשרויות האחרות הקיימות בעניינו.
עד המדינה גמר אומר לחשוף המעללים שביצע יחד עם הנאשמים ורבים אחרים על מנת שיוכל לתבוע בבית משפט כספים שלדידו, מגיעים לו, במקביל לבוא חשבון עם האיש, שלדידו הפר הבנות והסכמים עמו. בעיניים כלות ופקוחות, חתם על הסכם עד מדינה במסגרתו התחייב לומר בעדותו בבית-משפט את האמת כולה בשלמותה ולספר את הקורות אותו יחד עם הנאשמים, שחלקם היו, מי יותר ומי פחות, ידידים קרובים לו.

המאשימה אינה סבורה כי מדובר בעד מדינה, שעדותו בבית-משפט הינה בבחינת ראה וקדש. אדרבא ואדרבא, המאשימה למדה במהלך חקירותיו הרבות של עד המדינה במשטרה, שמדובר בעד שניתן להסתמך על דבריו, רק אם אלה נתמכים בראיות נוספות. המאשימה מצאה להגיש כתב אישום רק כנגד נאשמים, נגדם קיימות ראיות נוספות, שבכוחן לתמוך, בצורה ממשית, בעדות עד המדינה. המדינה בחרה שלא להאשים עובדי ציבור בכירים ואחרים בעבירות חמורות, הואיל וחומר הראיות שנצבר בעניינם היה מבוסס בעיקרו על עדות עד המדינה.

עד המדינה העיד על עצמו פעמים רבות במהלך עדותו בבית-המשפט, כי הינו עבריין שרימה את רשויות המס. עד המדינה הצהיר בבית-המשפט כי ביצע לאורך שנים מעשים פליליים, לרוב, בהם זייף מסמכים, הונה, שיקר ועיקר העיקרים, שיחד בצורה שיטתית פקידי ונבחרי ציבור עמם בא במגע במהלך עבודתו.
עד המדינה פעל לאורך שנים בנכלוליות במגעיו עם מוסדות ציבור ורשויות חוק ושלטון. בשנים האחרונות לא נרתע מלשקר, לזייף ולהונות לשם השגת מטרותיו.

15. נוכח קביעות אלה, המוסכמות, בסך-הכל, על באי-כוח הצדדים, כמעט בלתי נחוץ להציג מקרים בהם נתפס עד המדינה בקלקלתו במהלך עדותו בבית-המשפט.
לא ניתן, בלא כלום. להלן אציג דוגמאות בהן הסנגורים המלומדים הותירו את עד המדינה עירום ועריה. מדובר בדוגמאות, וקיימות רבות אחרות, לא פחות משמעותיות לאי דיוקים ושקרים של עד המדינה. במהלך עדותו בבית-משפט, נתפס עד המדינה במיני סתירות מהותיות יותר או פחות, אי דיוקים בהודעותיו הרבות במשטרה, כמו גם, בזיוף מיני מסמכים ומוצגים. לעיתים, נמנע מלהודות בזיוף מסמך כלשהו או בשקר ששיקר, אך בבית-המשפט נשקף כי עד המדינה שיקר או זייף המסמך בסוגיה הספציפית שנחקרה. עד המדינה לימדנו כי השקר שימש עבורו, בשנים האחרונות בבחינת כלי עבודה. עד המדינה לא בחל בשקרים ובתחבולות. ללא חיבוטי נפש ונקיפות

מצפון, היה נכון, לצורך השגת מטרה, לשקר ולתחבל גם כשמדובר היה במטרה זמנית וחסרת משמעות יחסית. עד המדינה הצהיר דברי שקר בשנים האחרונות והציג מסמכים כוזבים ונכזבים גם לפרקליטים ששכר, שהמה בהגדרה פעלו למענו.

עד המדינה תיאר בבית-המשפט הנסיבות לפנייתו לעו"ד יצחקניא. נאשם 2 הובילו לשכור שירותי משרד פרקליט זה. נאשם 2 השתתף בפגישות עם הפרקליט. לדבריו, נמנע מלתאר בפני הפרקליט תשלומי השוחד ששולמו לנאשם 2 עד לרגע בו עו"ד יצחקניא הודיעו כי שמע על כך מנאשם 5, בשלב זה התרצה וסיפר לפרקליטו את הסיפור בשלמותו. נאשם 2 כעס (עמ' 609 שו' 14). ועו"ד יצחקניא, שלמד על המעורבות של נאשם 2, התנגד לקבלת סך 30 אלף דולר מנאשם 2 מאחר שחשש לניגוד עניינים ביחסי עורך-דין לקוח בינו ובין נאשם 2 (עמ' 609 שו' 25). לאחר כישלון השיחות הכין פרקליטו, עו"ד יצחקניא טיוטת כתב תביעה (**ת/404**) ולדברי עד המדינה: "**בחלקים המתייחסים למקבלי שוחד ולתשלומים ששילמו, שיקרתי ומסרתי נתונים לא נכונים לעורכי-הדין שלי... עשיתי את זה כדי להגדיל עוד יותר את הבעייתיות ואת גודל הפשרה בפרשה...**" (עמ' 610 שו' 4-10). בנוסף, בטיוטת כתב התביעה אין זכר לנאשם 2, לחברת הזרע, להולילנד פארק או לפולאר (עמ' 610 שו' 22). לאמור, עד המדינה במסמך המכונה על ידי המאשימה "טיוטת כתב תביעה" ועל ידי ההגנה, "כתב הסחיטה", נמנע מלציין את נאשם 2, שלדידו, היה שותף מרכזי וגורם דומיננטי לאישור העברת כספי השוחד בפרשות השחיתות שנחשפו על-ידו. עד המדינה הודה בבית-המשפט כי גם בשל ידידותו רבת השנים עם נאשם 2, נמנע מלספר האמת כולה באותו מסמך.

פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, חקר את עד המדינה לפרטי "כתב הסחיטה" על-מנת להציג מסכת השקרים, ששורטטה במסמך משפטי המבוסס על גרסתו של עד המדינה בפני עורכי-דינו. הפרקליט המלומד, עו"ד גיורא אדרת, היטיב לתאר שקריו של עד המדינה, כפי שנתבהרו, לדידו, במהלך עדות עד המדינה בבית-המשפט (ראה למשל סיכומי ההגנה של נאשם 1, עמ' 7-9). חשוב להטעים עמדתו של הפרקליט הנכבד בעניין שינוי החזית, בלשונו, שבוצע בניהול המשפט, כאשר הנושאים התכנוניים הושמו בשוליים והמוקד עבר לטענה של "שלח לחמך": "תוך התעלמות מגרסאות ארוכות, סותרות ומפותלות של דכנר, לגבי עניינים תכנוניים שונים שעמדו בלב חקירת המשטרה והיוו את לב ליבו של כתב האישום (התמורה). אנו סבורים כי עצם הגילוי לפיו כל טענותיו של דכנר בדבר הטבות תכנוניות אינן אלא עורבא פרח, משליך על גרסאותיו בעניין תשלום כספים כשוחד (המתת) ומוביל למסקנה כי דכנר שיקר לגבי המתת כפי ששיקר לגבי התמורה". לגישת הפרקליט המלומד, נקודת המוצא העובדתית לצורך משפט זה הינה, כי לא היו הטבות תכנוניות בפרויקט הולילנד, כנטען על-ידי עד המדינה (סע' 25-26, עמ' 15, סיכומי נאשם 1).

עד המדינה אישר כי משציין בסעיף 56.1 ל"כתב הסחיטה", כי סך "ההוצאות המיוחדות" הסתכמו ב-15,000,000 ש"ח, מדובר בסכום מנופח, שכן בהמשך הדרך למד לדעת שמדובר ב-8.9

מיליון ₪ בלבד. עד המדינה אישר כי שיקר בדברים שייחס לנאשם 8 בסעיף 60.1 ל"כתב הסחיטה". עד המדינה אישר כי שיקר בדברים שייחס לנאשם 8 בסעיף 60.2 ל"כתב הסחיטה". עד המדינה אישר כי שיקר בדברים שייחס לנאשם 8 בסעיף 61 ל"כתב הסחיטה".

עד המדינה אישר לסנגור המלומד כי נספח "ט" ל"כתב הסחיטה" הינו שקרי. השיקים לא נוגעים לנאשם 8. למשל, ספח שיק 242 היה לפקודת גב' שרה נרדי ולא נאשמת 9. שיק מס' 243 ושיק מס' 349 נרשמו לפקודת שרה נרדי ולא "א.א." (כינויו של נאשם 8) כמופיע בנספח של "כתב הסחיטה". עד המדינה אישר כי סעיפים 74 ו-75 לכתב התביעה הינם שקריים מתחילתם ועד סופם. עד המדינה אישר כי סעיף 76 ל"כתב הסחיטה" הינו סעיף שקרי כאשר השם המצוין בו שורבב כמי שקיבל שוחד כך סתם. נספח "טו" ל"כתב הסחיטה" הינו שקרי ואין בין המוצג לבין המציאות ולא כלום. דודו אמסלם לא קיבל שוחד, ונספח "יז" על הספח הקשור לדודו אמסלם הינו שקרי (עמ' 652 למטה). הספחים של "כתב הסחיטה" הינם שקריים (עמ' 653 שו' 11). קובי ברטוב נרשם כמי שקיבל שוחד למרות שלעד המדינה אין ידיעה שזה אכן קיבל שוחד (עמ' 654 שו' 21-13). סגן ראש העירייה, יעקב אבישר לא קיבל שוחד (עמ' 655 שו' 3) ולא סייע ליזמים בנושא הגשר. כל שרשום בעניינו אין לו קשר למציאות (עמ' 655 שו' 14). קובי סדן המצוין בסעיף 85 ל"כתב הסחיטה" לא קיבל שוחד בניגוד לרשום (עמ' 655 שו' 20). חגי רגב, עוזר הגזבר, איש הגון וצדיק (סעיף 78-77 לכתב התביעה) לא קיבל שוחד – בניגוד למצוין במסמך (עמ' 656 שו' 16). האדונים אלי רגב וגזבר העיר אלי זיטוק, הינם אנשים ישרים, שלא קיבלו שוחד ולא ביקשו שוחד. ספחי השיקים הנוגעים לחגי רגב (נספח "כ" לכתב התביעה) הינם כוזבים. השיקים ניתנו לשרה נרדי (עמ' 657 למעלה). בדומה ספח השיק בנספח "כא" הנוגע לאלי זיטוק הינו שקרי והשיק נמסר לשרה נרדי. סעיפים 111 – 113 למסמך הינם שקריים (עמ' 657 שו' 22). עד המדינה אישר כי ייחס קבלת שוחד לקציני משטרה ורקם קשרי משפחה כוזבים ושמות קצינים שאינם קיימים. לדבריו: **"זה הכל שקר אני מאוד מצטער על כך"** (עמ' 658 שו' 23) (ראה גם סעיפים 36-34, עמ' 7-6, סיכומי נאשם 8). סעיף 117 ל"כתב הסחיטה" הנוגע למהנדס מחוז הצפון הינו שקרי, אם כי יכול ואדון שפול קיבל החלטותיו בצורה ענייניות ולא כנגד שוחד (עמ' 663 שו' 2).

עד המדינה סבור שהמסמך **ת/404** אינו "כתב סחיטה", כנטען על-ידי הסנגור הנכבד: **"...איך לא רצו למחרת היום למשטרה, הגישו את כתב הסחיטה... לא באו ואמרו הנה הסוחט הגדול, תראו איזה כתב סחיטה איום ונורא הוא מגיש, תראו מה שהוא מנסה לעולל"** (עמ' 640 שו' 14-17). וכן: **"הגזמתי, שיקרתי מתוך תקווה שלא איאלץ לנקוט באמת צעדים, אלא שאני אגיע למצב שמר צ'רני יישב לנסות להגיע להסדר"** (עמ' 640 שו' 23-25).

עד המדינה אישר דברים שמסר בחקירתו במשטרה מיום 15.2.2010, לפיהם אינו רגיל לומר את כל האמת ותמיד שמר חלק לעצמו, וזאת מאז ילדותו במחנה השמדה. והוסיף: **"למעט במשפט זה"** (עמ' 662 שו' 13).

עד המדינה הסביר כי "כתב הסחיטה" הוכן באופן המוצג **בת/404** הואיל ו: **"... הייתי אידיוט, אני יודע למה? כי באותו זמן הייתי נואש לחלוטין, כפי שהעדתי. מצבי הכספי היה גרוע ביותר ואני מאוד לא רציתי להגיע למצב שאני אצטרך לפנות למשטרה עם כל המשמעויות, אני רציתי**

בכל כוחי להגיע לאיזה שהוא הסדר, הייתי מוכן כל שקר להגיד ולעשות, העיקר להגיע להסדר. אני מאוד מצטער על כל שקר או נזק שגרמתי. אני הבעתי את זה מההתחלה, מההתחלה אמרתי את הדברים האלה" (עמ' 650 שו' 30 – עמ' 651 שו' 2). לדבריו, היה סמוך ובטוח כי המסמך **ת/404** יוותר רק אצל עו"ד צבי אגמון: **"ששום דבר לא ייצא מזה, שתיגמר כל הפרשה"** (עמ' 651 שו' 8).

עד המדינה ציין כי העובדה שביקש להפחיד את נאשם 1 באמצעות ציון אנשים שקיבלו, כביכול שוחד, ונאשם 1 היה ראשון לדעת, שאלו לא קיבלו שוחד מלמד: **"זה מראה לך עד כמה שלא חשבתי עד הסוף עד כמה שהייתי מבולבל כל הזמן"** (עמ' 651 שו' 15).

יתר על כן, הדבר האחרון שביקש הוא לערב את מי שהייתה אהובתו באותה תקופה, שרה נרדי. לו ידע שהשיקים שאת ספחיהם הציג במוצג **ת/404**, נוגעים לשיקים שמסר לה, בוודאי לא היה עושה כן. זה מוכיח: **"ונעשה בלי מחשבה בלי שיטה... הייתי במצב כספי כפי שהייתי והייתי מוכן אז לעשות הכל כדי לצאת ממנו ולהגיע להסדר"** (עמ' 653 שו' 15-14). לדבריו, אין לתת אמון בדברים שנכתבו בטיוטת כתב התביעה, שכן: **"... הייתי משוכנע שהדברים ייסגרו בלי שום דליפה החוצה, שזה ייגמר בפגישות כאלה ואחרות, בהסכם פשרה כזה או אחר, לא העליתי על הדעת שהנושא לא ייגמר לא העליתי על הדעת שהדברים יגיעו עד איפה שהם הגיעו לכן עשיתי את מה שעשיתי"** (עמ' 655 למטה). משנשאל מה ההיגיון לציין בכתב התביעה שמות של אנשים שאינם קיימים במציאות ולקשר אותם בקשרי משפחה עם אנשים שקיימים במציאות כשבזמן קצר ניתן לבדוק ולערער הנטען בכתב התביעה, ציין עד המדינה: **"זה מראה שלא היה כל היגיון, של מישהו <u>שאיבד באותו שלב את הכל, אפילו צלם אנוש, אני באותו שלב הייתי כל כך מיואש, כל כך לא ידעתי מה לעשות, כל כך הייתי בלחץ נפשי, לא פעם חשבתי על התאבדות</u>, לא פעם חשבתי איך לפתור את כל הפרשה. הבנתי בסוף שהמוצא היחיד הוא להתפשט, להתפשט ערום. לקבל את כל מה שקורה גם כרגע את כל הביקורת המוצדקת, כל מה שנאמר, כדי להביא <u>להכרעה שיפוטית, אם מגיע לי או לא מגיע לי ובאותו זמן גם לכך שמי שבאמת עשה את מה שהוא עשה, לפחות ירגיש חלק ממה שאני סובל בכל השנים האחרונות</u>"** (עמ' 659 שו' 17-11) [ההדגשות שלי - ד.ר].

עד המדינה העז להשתמש במחלה הקשה שתקפה את בתו האהובה כמנוף להשגת כספים להם נזקק. עד המדינה ביקש פעם אחר פעם כספים מנאשם 1 ואחרים בשל היזקקותו לסייע לבתו הנדרשת לניתוח דחוף בחו"ל והשגת תרופות ששווין עשרות אלפי דולרים.

במהלך הימים הוחוור כי בתו אדית וולף לא עברה ניתוח השתלת כבד בחו"ל או בארץ, וכמו גם לא נזקקה לממן תרופות יקרות (ראה עדות אדית וולף, עמ' 5210 שו' 16 עד ע"מ 5211 שו' 9; עמ' 5240 שו' 3-22).

במאמר מוסגר, לא למותר לציין, כי בדרך של "הפוך על הפוך", מוצג **ת/404**, שהינו מסמך שקרי מיסודו – יש בו גם לתמוך בעמדת המאשימה. מוצג זה אינו יאה לבן אדם נבון וחכם כמו עד המדינה. <u>זה לא היה רוקם מסמך חסר היגיון שכזה</u>, בו העליל על אנשים, שיושרם מוכר ומוסכם על הכל. עד המדינה היה נמנע מלציין במסמך אנשים שבבדיקה קצרה, ניתן לגלות שאינם קיימים, בוודאי לא היה מערב ב"כתב הסחיטה" המחאות בנקאיות אותן מסר למי שהייתה לו אהובה

וקרובה. לאמור, יש במסמך זה כדי לתמוך בגרסתו כי באותה תקופה חפץ מאוד להגיע להסדר פשרה – הסדר שימנע ממנו לפתוח "תיבת פנדורה", בנתיב בו יהא עליו לחתום הסכם עד מדינה.

ועוד, מוצג **ת/404** הוצג לעורך דין צבי אגמון במסגרת המשא ומתן ליישוב הסכסוך הכספי בין עד המדינה לנאשם 1. לנאשם 1 היה מוחוור בעליל כי מדובר במסמך מלא וגדוש בשקרים ומחובר למסמכים מזויפים. נאשם 1, שהיה מיוצג על-ידי שורת פרקליטים נכבדה, לא פנה למשטרה לשטוח תלונה כנגד איש ריבו בסכסוך האזרחי המבקש, כך נאשם 1, לסחוט ממנו מיליוני שקלים באמצעות כתב שקר ופלסתר.

זאת ועוד, בחקירתו הנגדית אישר עד המדינה לעו"ד גיורא אדרת כי הנתונים שמסר בעניין תב"ע ד', לפיהם הוגדל לבקשת הנתבעים מספר יחידות הדיור מ-650 ל-846 הינו נתון שקרי לחלוטין ובתב"ע ד' לא נתווספו כלל שטחים, אלא אך הועברו מעל 10,000 מ"ר מהמגדלים לבננות (עמ' 1031 שו' 17). הנתון של 650 יחידות דיור, כמו גם הנתון של הגדלת השטח ב-15 אלף מ"ר, כמצוין **בת/404** הינם נתונים בדויים (עמ' 1032 שו' 1).
עד המדינה ציין כי היטל ההשבחה שנדרש ע"י עיריית ירושלים לגבי תב"ע ו' הסתכם ב-18-19 מיליון, והמספר שצוין על-ידו **בת/404**, לפיה דרשה הוועדה 38 מיליון, הינו טיעון כוזב, כמו כל מרבית הנתונים הנקובים **בת/404** (עמ' 1062 שו' 6).

עד המדינה נמנע מלאשר כי במהלך חקירתו במשטרה, בישיבה במעמד פרקליט המדינה, ראש אגף חקירות ונכבדים אחרים, כולל פרקליטו, שיקר כי למד במכון ויצמן מיקרוביולוגיה (**נ/10** סעיף 22; עמ' 725 שו' 9-8). עד המדינה השיב לשאלת פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, כי מעולם לא שימש כפרופסור מן המניין ו: "**הדביקו לי את זה בתור זה שהרציתי הרבה באוניברסיטאות, הדביקו לי את זה שכל פעם היו באים סטודנטים לשמוע אותי**" (עמ' 729 שו' 12-22). בישיבה אצל פרקליט המדינה מיום 4.1.10 (**נ/10** סעיף 22) נרשם, בין היתר: "**בין לבין היה פרופ' מן המניין באוניברסיטת תל-אביב**". עד המדינה ציין בנחישות רבה בבית המשפט, כי הגם שהדברים רשומים שחור על-גבי לבן, הוא לא אמר ששימש פרופסור באוניברסיטת תל-אביב והוא לא יודע מדוע ולמה נרשמו הדברים. צרתו, שמול הכחשה נמרצת זו ניצב סעיף 5.4 במוצג **ת/404**, שהוכן על-ידי פרקליטיו, ובו צוין: "**במקביל, בין השנים 1978 - 1983 שימש התובע כמרצה, פרופ' מן המניין, למנהל עסקים וחשבונאות באוניברסיטת תל-אביב**". עד המדינה לא ידע להסביר מדוע שורבב שקר זה ומה היה המניע, שהובילו לציין נתון שקרי זה במוצג (עמ' 732 שו' 7).

לציין, גם לאחר שנחתם עימו הסכם עד מדינה, לאחר שהודיע בכתב ובעל פה, כי בכוונתו לדבר אמת על פי החובה שנטל על עצמו בהסכם עד המדינה, ציין עד המדינה בחקירתו במשטרה מיום 7.4.10, כי בין השנים 1978-1983 שימש כמרצה, פרופסור מן המניין. בהתייחסותו לדברים אלה

העיד בבית-משפט כי במהלך החקירה במשטרה לא שם לב לפרט זה שהופיע ב-**ת/404**, ולדבריו, הראיה שבכתב התביעה המתוקן שהוגש על ידו מיום 3.1.12 לא צוין הנתון (עמ' 762 שו' 15-8).

עד המדינה נשאל לגבי סך רווחיו והכנסותיו בין השנים 1991 ל-2002, ולפי חשבונו הגיעה הכנסתו ל-15,000,000 ₪ לאחר מס. זאת, כאשר בהסכם עד המדינה צוין מפיו כי סך הכנסותיו הסתכמו ב-8,000,000 ₪ (עמ' 744 שו' 12-9).

עד המדינה תיאר בחקירתו הנגדית עסקה במהלכה השקיע 10,000,000 ₪ בחברה אנגלית, ובלשונו: "**עשיתי שגיאה פטאלית, עשיתי איזשהו שגיאה שעשיתי עסקה עם חברה אנגלית בשם GLOBE SERVICES LTD עשיתי איתם עסקה שכביטחון אני מקבל תמונות, אני מעביר להם כסף, הם התחייבו לממש את התמונות ולהעביר לי 50 אחוז מהרווח. הם מממשים את התמונות, התמונות נשארו אצלם כביטחון לי. כמה שנים העסקה הזו נמשכה, זה בסך הכל היה היקף של 10 מיליון, הם החזירו לי 5 מיליון, וגם נרשם בספרי החברה ששילמתי על זה מיסים בשנים 2006-2005, בשנת 2007 החברה האנגלית פשטה את הרגל, ומצאתי אז שחלק מהתמונות ששימשו כביטחון היו לא אמיתיות, מזויפות, והפסדתי בעסקה הזו כ-4-5 מיליון ₪**". (עמ' 741 שו' 11-4).

עד המדינה ניסה להסביר העסקה ולא הצליח להסביר מהותה, כדאיותה הכלכלית. לדבריו, העביר לאורך זמן כ-10,000,000 ₪ עבור תמונות ופסלים – שרכשו לו אנשים אשר בשמם לא ידע לנקוב, לא ליתן פרט מפרטיהם האישיים או פרט ממקום עבודתם – מתוך כוונה שאלה יימכרו, בשלב מאוחר יותר, במחירים גבוהים יותר. לדבריו, בעסקה זו הפסיד 4,000,000 ₪ (עמ' 742 שו' 24-23). העסקה שתוארה על-ידו, על כלל הציורים המזוייפים שהועברו לידיו על-ידי הרוכשים, כך עד המדינה, נראתה בבית המשפט כבלתי סבירה (מבלי להתייחס לאי-הדיוקים בעדותו בבית המשפט, שכן על-פי מכתב שכתב פרקליטו, עו"ד יצחקניא, לפרקליט המדינה (**נ/14 סעיף 2**) עד המדינה השקיע סך 8,000,000 ₪ והפסדיו הסתכמו בכ-5,000,000 ₪ (עמ' 747 שו' 26; עמ' 750 שורות 28 – עמ' 751 שו' 20)).

עד המדינה ציין בבית המשפט כי בעסקה הנוגעת לתחנת דלק עשרת (אליבא דעד המדינה, ניסיון לבנות תחנת דלק) לא השקיע כסף (עמ' 748 שו' 26). מוצג **נ/15** משקף תרשומת של פקיד השומה עם רואה החשבון ארז קומורניק שייצג את עד המדינה, ועל פי אותה תרשומת (עמ' 4 סעיף "ו", השקיע עד המדינה בשנת 2002 סך של 1,768,676 ₪. משנשאל על כך בבית-המשפט השיב: "**אני לא זוכר אני לא יודע**" (עמ' 749 שו' 4).

עד המדינה ציין בבית המשפט שבשנת 2007 היה מצבו הכלכלי גרוע ועל כן, נטל הלוואות רבות כדי להציל את חיי בתו (עמ' 748 שו' 14; עמ' 753 שו' 20-18; עמ' 756 שו' 9-5; עמ' 757 שו' 16-18). מנגד, בתצהיר שהוגש על-ידו לבית המשפט (**נ/16**), הצהיר עד המדינה, בין היתר: "**אני אדם אמיד והוני האישי נאמד בכ- 15-14 מיליון דולר לערך, כשבבעלותי נכסי נדל"ן, מניות בחברות, בעלות בשותפויות שונות, פיקדונות וחסכונות בבנקים שונים, נכסי אומנות יקרי ערך ועוד**".

בהתייחסותו להצהרה זו, ציין: "**אני חתום ואני מודה ומתוודה שזו לא הייתה האמת אז**" (עמ' 758 שו' 27).

בעדותו בבית-משפט ציין עד המדינה כי לטדי קולק ז"ל לא היו כל בקשות או דרישות בעניין הפרויקט (ראה עמ' 764 שו' 5-1). בחקירתו במשטרה מיום 16.2.10 ציין עד המדינה כי בשיחה עם ראש עיריית י-ם דאז, טדי קולק ז"ל, ביקש ראש העירייה תרומה למוזיאון ישראל. עד המדינה התייחס לסתירה זו בדברים אלה: "**אני אמרתי אז אמת ואני אומר כעת אמת, אני לא צריך לזכור כל פרט ופרט כאשר הוא לא חשוב. אני אמרתי אמת שמר צ'רני שילם שוחד, אני עומד מאחורי זה...**" (עמ' 765 למעלה). בהמשך ציין כי טדי קולק ז"ל ביקש ממנו תרומות למוסדות חינוך: "**כן תרמתי לתאטרון, אני לא חשבתי שזה מוסד, זו תרבות, אני מודה שאני תרמתי ואני מבקש סליחה חשבתי שאתה מדבר על מוסדות אחרים**" (עמ' 766 שו' 8-7).

עדותו של עד המדינה נמצאה בלתי עקיבה בנושא החזרת כספי השוחד ע"י נאשם 1. לדבריו, עד שנת 1999 העביר לו נאשם 1 את החזרי תשלומי השוחד בדרך הלוואות, ובשנים 2000-2003 השתנתה השיטה והחזרת כספי השוחד ע"י נאשם 1 נעשתה כנגד חשבוניות (עמ' 772 שו' 23). יתר על כן, לדברי עד המדינה, עד שנת 2004-2005 רוב כספי השוחד הוחזרו לו על ידי נאשם 1, ומאז נאלץ הוא לשאת בתשלומים לבדו (עמ' 772 למטה). הסכומים שהוציא ולא הוחזרו לו ע"י נאשם 1 הסתכמו ב-2-3 מיליון (עמ' 773 שו' 3). זאת, בתקופה בה היה שקוע בחובות, תקופה קשה מבחינתו, בשנים 2005-2006. הסניגור המלומד הציג לעד בחקירתו נגדית את מוצג **נ/17**, לפיו ציין עד המדינה כי החל משנת 2000 שילם 6-7 מיליון ₪, על מנת לממן את תשלומי השוחד. לדבריו, נתון זה נכון הואיל ונאשם 1 החזיר כ-3 מיליון ₪ (עמ' 774 שו' 15-14; עמ' 776 שו' 25-18).

במהלך חקירתו הנגדית הסכים עד המדינה כי נהנה משכר של 1.5% מעלות הפרויקט, כקבוע ב-**ת/2**, ולהערכתו יכול והסכום אותו קיבל הסתכם בכמיליון דולר, החל מאפריל 1993 עד אישור תב"ע ג', סוף 1999 (עמ' 726). בעדותו בבית המשפט ביום 8.7.12 ציין אחרת: "**כן, עבור כל מה שעשיתי, אם כבודו ירצה, אני אביא את זה כהוכחה, אני על סמך ההסכם בשנת 1999-1994 לא הרווחתי אגורה מהולילנד, אלא אפילו הוצאתי כספים מכיסי, כי ה 1.5 - אחוז שהוא שילם לי, מתוך זה רק אחד מהעובדים שעוד יעיד פה, קיבל מיליון שקל עבור עבודתו עם מר צ'רני, ממני, יחד עם אברהם נתן, קיבל מר מאיר רבין בשנת 1997 שכר המזכירה שהחזקתי במיוחד משנת 1997קיבלה, והנהג גם**" (עמ' 264 שו' 28-24).

משהונחו הדברים בפניו השיב כי יכול וטעה אך בכוונתו לבדוק זאת (עמ' 728 למעלה).

הסכם ההיפרדות נחתם בפני נוטריון ביום 25.7.07 בין עד המדינה לנאשם 1 (**ת/150**). על פי הסכם זה – אליבא דעד המדינה – הסכים בשל מצבו הכספי ובשל איומים על חייו מצד השוק האפור – לקבל כ-5.8 מיליון ₪ אותם העביר לידיו נאשם 1 בשיקים (עמ' 807 למטה). הסכם זה נחתם בשעה שקיים הסכם תקף (**ת/140**) לפיו זכאי עד המדינה לקבל 10% מתקבולי הולילנד תיירות (עמ' 808 שו' 14-10) (בעדותו בבית משפט ציין עד המדינה כי נאשם 2 הציע לו לרכוש את זכויותיו בהסכם **ת/140** בשל מצבו הקשה, ואילו בכתב התביעה (**ת/11**) גרס אחרת (עמ' 809 שו' 11)). פרקליטו

המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, הטיח בפני עד המדינה כי הסכם ההיפרדות **(ת/150)** נחתם לאור בקשתו של עד המדינה לנוכח מצבו הכספי חלף זכויותיו של עד המדינה על פי **ת/140** והדרישה לחתום על **ת/150** בפני נוטריון הייתה של נאשם 1 לאחר שכבר ידע "עם מי יש לו עסק" (עמ' 811 למטה). ואכן נאשם 1 עמד בהתחייבותו והעביר לרשותו של עד המדינה 5 מיליון ₪ ששימשו לפירעון חובות (עמ' 812). ביום 6.11.07 הסכים נאשם 1 להזרים 2.7 מיליון ₪ נוספים כהלוואה נוספת לעד המדינה **(ת/398)**. לגישת האחרון, נאשם 1 עשה זאת, הואיל והוא ראה עצמו מרומה בהסכם **ת/150**, והוא איים עליו שהוא ינקוט בכל הצעדים כולל פניה למשטרה כדי לקבל את מה שמגיע לו (עמ' 814 שו' 16-13 ; עמ' 815 שו' 8-6). עד המדינה לא ידע להסביר בבית המשפט מדוע בכתב התביעה **(ת/11)** טען, כי ההסכם לפיו יקבל 2.7 מיליון ₪ נוספים, נחתם בגין איומיו "לפתוח את הפה" (עמ' 815 שו' 25-11 ; עמ' 816 שו' 12 ; עמ' 817 שו' 2-1).

עד המדינה חזר וציין בבית-המשפט כי ההסכם **ת/150** לפיו קיבל, כאמור, 5 מיליון ₪ נכפה עליו לאחר שרימו אותו וסחטו אותו ואח"כ הוא עצמו איים על הסחטן, על הרמאי, והוציא ממנו באיומים הלוואה של 2.7 מיליון ₪ **(ת/398)** (עמ' 817 שו' 27-5). במצב דברים זה, הואר מוצג **נ/21**, בו רשם עד המדינה לנאשם 1 את הדברים הבאים: "**אין בפי מילים להודות לך, על כל מה שעשית ואתה עושה למעני. על אף שהשואה הסתיימה מזמן, מבחינתי אתה משמש כחסיד אומות העולם, שהצילני משואה חדשה. שוב תודה על הכל ומקווה שאלוהים יתן לי ואוכל לגמול ולהחזיר**".

לא פחות חשוב לראות התייחסותו של עד המדינה בבית-המשפט לסעיף 3 במוצג **ת/398** לפיו עד המדינה חייב להולילנד בגין הלוואות שונות 280 אלף ש"ח. בחקירתו הראשית מיום 6.9.12 ציין עד המדינה: "**הולילנד לא נתנה לי הלוואות אלא נתנה לי כספי שוחד שנרשמו כהלוואות**" (עמ' 592 שו' 5). בבית המשפט אישר עד המדינה כי סך ה-280 אלף ש"ח אין להם דבר וחצי דבר עם תשלום שוחד כלשהו כדלהלן: ביום 30.10.07 פנה עד המדינה לנאשם 1 וביקש 80 אלף ש"ח **(נ/22)**. נאשם 1 אישר מתוך הסכום המבוקש 50 אלף ש"ח, אותם קיבל עד המדינה. לאחר הסכם ההיפרדות **(ת/150)** (עמ' 823 שו' 16) סך 150 אלף ש"ח שילם נאשם 1 לנהגו של עד המדינה לאור בקשת האחרון, שסיפר לנאשם 1 על היות נהגו מאוים ע"י העולם התחתון (עמ' 823 שו' 29). 80 אלף ש"ח נוספים הועברו לצ'יינג' בשם "פתרונות יוסף" להם היה חייב עד המדינה הכסף (עמ' 824 שו' 17) (ראה גם **נ/23**).

עד המדינה ציין בישיבת בית-משפט מיום 13.09.2012 כי נאשם 1 הינו שקרן, ובית-המשפט, מפי כב' השופטת גבע, קבע שמדובר בשקרן, בן אדם לא אמין, שאי-אפשר להאמין למילה שהוא מדבר (עמ' 769, שו' 16-14). משהוצג לעד פסק-הדין של כב' השופטת גבע שצוין על-ידו, הוחוור כי נאשם 1 לא כונה בביטויים אותם ציין עד המדינה ולמעשה מדובר בפרשנות של עד המדינה או פרפרזה שלו (עמ' 828 שו' 24). יתר על כן, בחקירתו במשטרה מיום 24.03.2010 ציין כי נאשם 1 רגיל לרוב לומר אמת, ומתבלבל כשהוא משקר (עמ' 829 שו' 8).

בראשית חקירתו הראשית ציין עד המדינה כי אחוזי הבנייה הוגדלו בשל פועלו מ-25 אלף מ"ר ל-311 אלף מ"ר, דהיינו, כך עד המדינה, ב-1,200 אחוז. בחקירתו הנגדית הסכים עד המדינה כי 25 אלף מ"ר הינו למעשה מספר חסר משמעות, שכן היה ברור שהזכויות תוגדלנה בצורה משמעותית (עמ' 862 שו' 12-15).

בחקירתו הנגדית, הסכים עד המדינה כי העירייה הפקיעה במתחם הולילנד כ-45 אחוז מהשטח, על בסיס **נ/33**, כ-55 דונם מתוך ה-122 דונם (עמ' 868 שו' 2). לדברי עד המדינה, בתל-אביב בפרויקטים כמו מגדלי דוד המלך, אזורי חן, בבלי, מגדלי נאמן, הפקיעו גם 50 אחוז (שם, שו' 10). אחוזי בנייה מחשבים כשטח עיקרי של בנייה חלקי שטח האדמה. בענייננו אין מחלוקת שהשטח העיקרי נאמד בכ-186 אלף מ"ר ושטח הפרויקט לאחר ההפקעה מסתכם בכ-67 אלף מ"ר, זאת אומרת כ-280 אחוזי בנייה (עמ' 869). על בסיס נתון זה הטיח הסנגור לפני עד המדינה שבשכונת רמת שרת הסמוכה אושרו כ-200-250 אחוזי בנייה. לנוכח נתונים אלה נותר עד המדינה בעמדתו, כי על-פי הנתונים שבידיו, על-פי כל המסמכים: "**אחוזי הבנייה שאושרו לדיור פה זה בין 400 ל-500 אחוז**" (עמ' 870 שו' 26; עמ' 874 שו' 4). יתרה מזו, עד המדינה ציין כי הצפיפות שאושרה וגובה הבניינים שאושר הינם חריגים והושגו רק בשל פעילותו ותשלומי השוחד ששילם (עמ' 871 שו' 4-6).

לדברי עד המדינה, מהנדס העיר הקודם, אורי בן אשר שינה עמדתו בשנים 1995 עד 1997 בעניין הצפיפות וגובה הבניינים (עמדתו כפי שבוטאה בועדה המקומית ואח"כ במועצה הארצית, מאחר ש"התיישר" עם עמדת ראש העירייה, נאשם 8 (עמ' 872 שו' 24; עמ' 875 שו' 11-12).

עד המדינה אישר על בסיס מוצג **ת/66** כי אישור תב"ע ג' ארך כ-5 שנים (עמ' 882, שו' 26), ולהערכתו מדובר בלוח זמנים שנחשב: "**לסופר מהיר**" (עמ' 883 שו' 8). לדברי העד פרויקטים אחרים ערכו זמן ארוך יותר, למשל "תוכנית ימק"א". הצרה, על-פי **נ/34**, תוכנית ימק"א אושרה לאחר 3 שנים (**נ/34**). משכך ראה, ציין כי פרויקט ימק"א אינו דומה לפרויקט הולילנד, שכן מדובר בפרויקט קטן לאין שיעור (עמ' 883 שו' 18-19).

במסמך שנרשם על-ידו מיום 30.11.1999, מסמך התחשבנות, ציין עד המדינה כי תוכנית תב"ע ג' אושרה: "**בלוח זמנים ארוך שחרג מהתוכנית**" (ראה גם עמ' 885 שו' 2).

עד המדינה לא ידע להסביר את סעיף 12 במוצג **נ/27ג**, ששימש תצהיר, שהוגש מטעמו לבית-משפט לפיו אמור היה לקבל שכר יזום מ-Lakewood בגין העסקה לרכישת הפרויקט מחברת הולילנד, בניגוד למה שטען בבית-המשפט (עמ' 895; עמ' 896 שו' 11).

על-פי מוצג **ת/398**, לפיו קיבל עד המדינה הלוואה מנאשם 1 על סך 2.7 מיליון ₪ ולביטחון מסר אוסף אמנות שבבעלותו, כמפורט בנספח א' להסכם ההלוואה (**ת/398**). על-פי הסכם זה, שווי התמונות מסתכם בכ-4.8 מיליון דולר. לדברי עד המדינה בבית-המשפט, הנאשם 1 ידע שחלק מן התמונות מזויף וחלק מהתמונות כבר נמסרו לאבנר אברגיל (עמ' 896 שו' 15). פרקליטו של נאשם 1 הטיח בעד כיצד יכול היה לגרוס את אשר גרס, כאשר הוא עצמו בכתב ידו רשם כי רק 40 יצירות נמכרו עד 30 במאי 2008, בעוד הסכם ההלוואה נחתם ביום 6.11.2007. עד המדינה ניסה לומר

שנספח א' לא היה קיים, אבל נראה היה בבית-המשפט שגם הוא עצמו לא האמין לדברים שיצאו מפיו (עמ' 898).
עד המדינה התרצה בשלב מסוים בחקירתו הנגדית הנמרצת של עו"ד אדרת והסכים כי יכול והתבלבל משאמר שלא הכיר את אודי ניסן בתקופה בה הוכח לו שכבר הכירו (עמ' 935).

מוצג **נ/104** הינו מסמך שצולם מיומניו של עד המדינה. אין מחלוקת בין הצדדים כי לא ניתן כלל ועיקר להתבסס על הרשום ביומניו של עד המדינה. בחקירתו הנגדית הוצג לעד מסמך **נ/104** והוברר כי הנחזה להיות רשום במוצג מיום 10.09.2002, כמו גם מיום 11.09.2002, נרשם לפני החקירה המשטרתית והכיתוב נרשם כאילו הינו אותנטי בזמן שהוא אינו כזה (עמ' 1332, שו' 27). לא מדובר ברישום של מה בכך, שכן על-פי הרישום של עד המדינה ביומנו קיים כביכול אישור בכתב של נאשם 1 לתשלום שוחד לנאשם 7, כאשר מוסכם על הכל שנאשם 1 מעולם לא אישר בכתב תשלום שכזה (עמ' 1333 שו' 3). אותו דף (**נ/104א**) אף הוסף כנספח י"ב **לת/404** (עמ' 1333 שו' 20).
עד המדינה לא ידע להסביר מה הוביל אותו להוסיף כיתובים ביומניו (עמ' 1337).

עד המדינה ציין בחקירתו הנגדית, לשאלת פרקליטו הנכבד של נאשם 1, כי מסך התשלומים ששילם כשוחד לנאשם 7, נאשם 1 אחראי לסדר גודל של 200 ומשהו אלף ₪ (עמ' 1291 שו' 12). סכום זה גם שולם לו על-ידי נאשם 1 ואין לו כל טענות כלפיו בנושא התשלומים לנאשם 7. הסנגור הוכיח לעד המדינה כי בהזדמנויות שונות בחקירותיו במשטרה, כמו גם במוצג **ת/404** (ראה שם, סעיף 73), ציין סכומים שונים לחלוטין (עמ' 1292 שו' 25; עמ' 1293 שו' 10-13; עמ' 1295 שו' 23; שם שו' 30; עמ' 1296 שו' 16; עמ' 1297 שו' 9-16; עמ' 1298 שו' 14; עמ' 1300 שו' 20; עמ' 1301 שו' 12; עמ' 1304; עמ' 1305 שו' 3). עד המדינה מוכן היה לאשר זאת, אך היה נחוש בדעתו, שנאשם 7 קיבל שוחד בסכום המסתכם לסביבות 1.3 מיליון, ומתוכם נאשם 1 היה אחראי ל-200 אלף ₪ וכל השאר אחראית הולילנד פארק (עמ' 1292 שו' 1-10).

מוצג **נ/94** הינה קבלה שהוצאה על-ידי נאשם 7 לטובת ש.א.ד. השקעות בע"מ על שני שיקים מיום 12.05.03 על סך 59 אלף ₪.
מוצג **נ/94א** הינה אותה קבלה, שעל-פני הדברים זויפה ובמקום 59 אלף מופיע 159 אלף וכן תאריך הקבלה, במקום 12.05.2003, 12.05.2002, ובתחתית המוצג נכתב על-ידי עד המדינה, כביכול ביום 22.05.03: "**נא לזכות את חשבוני בהקשר לנ"ל, לחייב תשלומים על חשבון תחנת דלק...**". הקבלה הינה לטובת עד המדינה ולא לטובת ש.א.ד. כמופיע ב**נ/94**.
בבית-המשפט אישר עד המדינה כי מוצג **נ/94א**, הכיתוב למטה נכתב על-ידו, אך הוא אינו מכיר את זה ומעולם לא שאלו אותו שאלות בקשר למוצג זה. יתר על כן, לא היה לו כל קשר עסקי עם נאשם 7 בשנת 2002 (עמ' 1288 שו' 18).

עד המדינה ציין בבית-המשפט כי אינו זוכר את מוצג **נ/94א**, אך משהוצג לו מוצג **נ/101** של חברת א.ב.ג.ד. יזמות והשקעות, חברה שבשליטתו, שבסעיף 9 רשום תכנון תחנת דלק ומופיע תאריך 02.07.2002 ומופיע סכום של 134 אלף, אישר כי הוא היחיד שיכול להיות אחראי לנתון זה, נתון שאינו מופיע בחשבון האמיתית (**נ/94**) (עמ' 1290 שו' 21). עד המדינה אישר שהוא היחיד שהיה לו, על-פני הדברים, אינטרס לזייף את המסמך (עמ' 1290 שו' 24).

מוצג **ת/30** נחזה להיות סיכום פגישה בין עד המדינה לנאשם 1, לאחר פגישתו של עד המדינה עם נאשם 8. סיכום שנרשם בכתב ידו של עד המדינה ועל-פיו ביקש נאשם 8 עזרה לאחיו יוסי שהסתבך בחובות בסכום של 500 אלף ₪. על-פי הסיכום, נאשם 1 התרעם על הבקשה ובסיכום הפגישה סוכם שעד המדינה יעביר ליוסי אולמרט 500 אלף ₪ ב-8 עד 10 שיקים ועד המדינה השתתף בהוצאה בסך של 150 אלף ₪, וכן: "**מאחר ולהלל אין כרגע כסף למטרה זו לאור תשלומי המיסים השונים שמואל יממן ויקבל הסך של 350 אלף ₪ בעתיד בחזרה מהלל**" (סיפא **ת/30**). הסנגורים המלומדים הוכיחו במהלך המשפט כי המסמך נערך במועד בו נאשם 8 שהה מחוץ לישראל. נראה כי גם המאשימה אינה סבורה שמדובר במסמך אותנטי. בכל מקרה, יש במוצג **ת/30** לפגוע עוד באמינותו של עד המדינה. יש במוצג זה כדי ללמד עד כמה מחייבת עדותו של עד המדינה בבית-המשפט זהירות מיוחדת (ראה למשל סיכומי פרקליט נאשם 8, עמ' 54-55).

בעניין מוצג **ת/16**, ראה סיכומיו היסודיים של פרקליט נאשם 8, עמ' 27-29.

ועוד, פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד איתן מעוז, לימד בסיכומיו בכתב על מודעותו של נאשם 1 לכספי השוחד המועברים לעד המדינה, אליבא דעד המדינה. הסנגור המלומד הצביע על סתירות בולטות בגרסה של עד המדינה בחקירותיו במשטרה (ראה עמ' 9-10, סיכומי נאשם 2). הפרקליט המלומד הצביע על סתירות בעדותו של עד המדינה בגרסאותיו בהודעותיו במשטרה לעומת עדותו בבית-משפט, בין היתר, בעניין מוצגים **ת/183**, **ת/188א**, **ת/192א**, **ת/195א** ו-**ת/109** (עמ' 11-12, סיכומי נאשם 2).
פרקליטו המלומד של נאשם 2 עמד בסיכומי ההגנה של הנאשם על ההבדלים בגרסאות עד המדינה בכל הנוגע לכספי השוחד הנוגעים לתוספת שבס. לדברי הסנגור, עד המדינה לא הקפיד לציין מקור הכסף, למי העביר שוחד, למשל מסך 120 אלף הדולר שקיבל (ראה עמ' 14-17, סיכומי נאשם 2).

פרקליטו המלומד של נאשם 8 עמד בסיכומיו על המניע שהוביל את עד המדינה לפנות למשטרה. הסנגור ציין כי להבדיל מעד מדינה רגיל, פנה עד המדינה למשטרה מיוזמתו והניע את גלגלי החקירה. לעד המדינה לא נותר ממה לחיות. עד המדינה מכר את רכושו, ואף את ביתה של בתו על-מנת לשלם חובותיו לנושים. עד המדינה ניסה להתאבד ורימון נזרק לביתו. מטרת פנייתו של עד המדינה למשטרה כדי להפוך עד מדינה הייתה מהלך, כך הסנגור המלמד, שנועד להציל את חייו. מבחינתו, קבלת מעמד של עד מדינה הייתה בבחינת להיות או לחדול. לגישת הסנגור: "ברור לחלוטין, שהמדינה לא הייתה פותחת את הכיס הציבורי בצורה כה נדיבה, אם דכנר היה מספר

סיפור שוחד על עובדי ציבור בדרג בינוני... ברור היה לדכנר ש'הדג השמן', אותו יוכל למכור כדי לקבל מעמד של עד מדינה, היה אולמרט, ששימש כראש עיריית ירושלים בזמן פרויקט הולילנד... גרסתו לגבי השוחד שנתן לאולמרט היא גרסה מתפתחת ומכוונת מטרה. ככל שדכנר התקרב יותר לשלב בו היה צריך לשכנע את גורמי האכיפה ליתן לו מעמד של עד מדינה, כך השתכללה גרסת השוחד שלו כלפי אולמרט, פשטה צורה ולבשה צורה חדשה..." (עמ' 4-5, סיכומי נאשם 8).

הסנגור המלומד הוסיף וציין בסיכומיו, כי שקריו וזיופיו הרבים של עד המדינה פועלים לחובת המאשימה לא רק בכך שהם הופכים את משקל עדותו לאפסי, אלא גם במישור ראייתי נוסף. יש בשקריו של עד המדינה כדי להוות חיזוק לראיות ההגנה ולהחליש עוד יותר את ראיותיה הנסיבתיות של המאשימה (סע' 42, עמ' 8, סיכומי נאשם 8).

דברים נכבדים אלה, בכוונתי לשוות לנגד עיניי בבואי לקבוע הממצאים בתיק זה.

פרקליטה המלומד של נאשמת 16, עו"ד שי פינס, הקדיש מקום נכבד בסיכומיו לניתוח עדותו של עד המדינה. לשיטת הפרקליט המלומד, מדובר בנוכל מן המדרגה הראשונה, שלא ניתן ליתן כל משקל לעדותו בבית-משפט.

הסנגור המלומד הלין על החלטתי להגביל סיכומי הנאשמים, הגבלה שהיה בה, כך הסנגור המלומד, לפגוע בזכותה הבסיסית של הנאשמת 16 לפרוש את מלוא טענותיה בפני בית-המשפט (ראה עמ' 2, סיכומי נאשמת 16).

נראה, כי נשכחה מהפרקליט המלומד העובדה, כי על-פי החלטתו, פנה לבית-המשפט והודיע כי הינו אינו מעונין להוסיף ולטעון בעל-פה לטובת הנאשמת 16. הפרקליט הצטרף לסנגורים האחרים, בבקשתם לבטל ישיבת בית-משפט שנקבעה במיוחד למטרה זו.

כזכור, הודעתי לכל הנאשמים כי תינתן להם האפשרות להשלים טיעונים וללבן סוגיות אותן לא ציינו בסיכומיהם בכתב, בדרך של טיעונים בעל-פה.

לצורך השלמת הסיכומים על-ידי ב"כ הצדדים, קבעתי מועד ראשון לישיבת בית-משפט ליום 09.03.14.

מועד זה בוטל על-פי בקשה מפורשת של הסנגורים הנכבדים, כולל עו"ד שי פינס.

נוכח היענותי לבקשת הסנגורים הנכבדים, נמנע מב"כ המאשימה להשלים סיכומיהם בכתב ולהוסיף ולטעון דברים בעל-פה, שלא בא זכרם בסיכומים.

לאמור, אין כל ממש בתלונתו של הפרקליט הנכבד.

מול עדות בעייתית של עד המדינה, מורכבת ורוויית שקרים, ניצבות עובדות שהינן בבחינת אבני תושבת לעדותו בבית-המשפט.

16. במהלך המשפט הוחוור כי עיקרים בעדותו של עד המדינה, שהינם במידה רבה בסיס כתב האישום הוכחו כדבעי – בראיות עצמאיות שאינן קשורות דווקא לעדות עד המדינה – וחלקם מוסכמים על ב"כ הצדדים כדלהלן:

עד המדינה "תרם" לנאשם 6, באמצעות "יד שרה", מאות אלפי ₪.

עד המדינה מסר "עבודות" לנאשם 7 בשווי מאות אלפי ₪.

עד המדינה שילם חובו של נאשם 7 בסך מאות אלפי ₪ לבנק הפועלים, ומסר לאחיו של נאשם 7 סך 130 אלף ₪.

עד המדינה העביר לאחיו של נאשם 8 כחצי מיליון ₪.

עד המדינה העביר לנאשמת 9 לאורך השנים סכומים הנאמדים במאות אלפי ₪.

עד המדינה "תרם" לנאשם 11 באמצעות מוסדות "בית מלכה" מאות אלפי ₪.

נאשם 12 העביר לנאשם 5, באמצעות עד המדינה, כ-1.3 מיליון ₪.

עיקרים אלה הוכחו בבית-משפט בצורה מוחלטת.

אלה תומכים ומייצבים עדותו של עד המדינה בבית-המשפט. עדות עד המדינה הינה עדות בעייתית ביותר, המחייבת חיזוק משמעותי, אבל עדות בעלת משקל ותוקף.

17. חשוב לציין כי לא כל סתירה בין הודעותיו השונות במשטרה לדברים שמסר בחקירה הראשית ו/או בחקירה הנגדית בבית המשפט עומדים לעד המדינה לרועץ.
מדובר בעד מדינה שמסר הודעות רבות במשטרה, לאורך ימי חקירה ארוכים ומייגעים, עליהם נחקר בבית-משפט על-ידי פרקליטים מקצועיים לעילא בצורה מפורטת ודקדקנית למעלה משנה אחר כך. מדובר בהודעות המכילות אלפי נתונים המפורטים בתוכניות עבודה, מרשמים, מפות, מאזנים, דפי חשבון, תרשומות, מכתבים, תעודות ומוצגים שונים אחרים.
נוכח בסיס נתונים רחב שכזה, היקף החומר ותוכנו, נראה כי הטעויות והסתירות הינן, במידה רבה, כורח המציאות. במצב דברים שכזה, בו העד נדרש להעיד לגבי הודעות במשטרה של עדים רבים (לציין, עד המדינה העיד בבית-המשפט חודשים רבים לאחר שרוענן זיכרונו על-ידי ב"כ המאשימה, זאת לנוכח התפרשות עדותו בבית-המשפט על-פני מספר חודשים). אלפי תעודות, קבלות, חשבוניות, תוכניות, מאזנים, מכתבים, אישורים, חוות-דעת וכיוצא באלה מיני מינים של מוצגים. גם עד אובייקטיבי, חסר כל פניות, שאין חולק על אמינותו והגינותו – יתקשה למסור עדות חפה מסתירות וטעויות, שלפעמים עלולות להיות מאוד משמעותיות.
עד המדינה גילה בתשובותיו צלילות דעת ובקיאות בלתי רגילה. משגה, ניכר היה בדרך-כלל, שמדובר בסך-הכל בטעויות אנוש ותשובותיו הבלתי נכונות ניתנו בבלי דעת ולאו דווקא, בשל רצונו לסטות מהאמת. רק למשל, ניתן לציין עדותו של עד המדינה בעניין מוצג **נ/77**. בחקירתו הראשית ציין עד המדינה כי מדובר בשיקים שלא נפרעו. בחקירתו הנגדית שוכנע על-ידי פרקליטו המלומד של נאשם 1 כי השיקים ברובם נפרעו (עמ' 1181), כנטען על-ידי ההגנה. ברם, בסופו של הליך הוכח כי עד המדינה העיד אמת בסוגיה זו, דווקא בעדותו הראשית.

לא פחות חשוב להעיר, פרקליטיהם הנכבדים של הנאשמים הציגו בלמדנותם ניירות, חשבוניות וקבלות שונות, לגביהן טען עד המדינה במשטרה (לעיתים במהלך עדותו הראשית בבית-משפט) כי

הינם מעידים על כספים, שהועברו לו לצרכי תשלום שוחד לאישי ציבור, אותם ידע לציין. בהמשך הדרך, במהלך חקירתו הנגדית, גרס עד המדינה אחרת. הפרקליטים המלומדים הדגישו את הפכפכותו של עד המדינה.

ניתן לראות הדברים בדרך זו וניתן גם אחרת. עד המדינה הסכים לחזור בבית-המשפט מדברים מפורשים וחד-משמעיים שמסר בחקירתו במשטרה, בהם הפליל, לכאורה, הנאשמים. בבית-המשפט, משראה כי שגה, נטל אחריות וציין בצורה ברורה כי לא מדובר בכספים שקיבל לצורך תשלום שוחד, אלא כספים שקיבל לרשותו באופן לגיטימי.

לאמור, עד המדינה התייצג בבית-המשפט לאו דווקא כמי שגמר אומר להשחיר הנאשמים ויהי מה. נראה היה בבית-המשפט, לעיתים, לאור חקירתם המיומנת של הפרקליטים המלומדים, כי בסך-הכל ביקש להעיד אמת, גם משזו לא הייתה נוחה עבורו, לעיתים מרה ושימשה כלי נשק מחודד בידי הפרקליטים המלומדים שעשו בה שימוש נגדו.

בכל פרשת תעשיות המלח גרס עד המדינה כי כל תרומתו הייתה כמי שנתן לנאשם 5 "**שירותי משרד**", דהיינו הוא שימש עבורו בבחינת "**צינור חשבונאי**", דהיינו הנפיק עבורו קבלות, חשבוניות של חברותיו, כשהוא עצמו לא טיפל בנושא תעשיות המלח, לא היה מעורב בנושא, וכל הרווחים וההכנסות זרמו לכיסו של נאשם 5.

ההגנה לאורך כל המשפט הטיחה בעד המדינה כי בחר להפליל דמויות מעוטרות כמו ראש הממשלה, ראש עירייה, מהנדס עיר ואנשי עסקים נכבדים על-מנת לחלץ עצמו מהסתבכויותיו הכלכליות. עד המדינה, שהיה מודע ומעורב בהזרמת סכום של 1.3 מיליון ₪ לחברותיו, סכום בגינו הוציא חשבוניות. עד המדינה ידע עבור מה ולמה הועבר סכום עתק זה לרשותו של נאשם 5.

לשיטת ההגנה, היה אמור עד המדינה להפליל בחקירותיו במשטרה את נאשם 12, שהינו איש עסקים מן השורה הראשונה שבאותה תקופה שימש כיו"ר מועצת המנהלים של בנק הפועלים.

עד המדינה נמנע מלהעיד על פעילותו הפלילית של נאשם 12 מעבר לדברים שמסר לו נאשם 5. עד המדינה לא רשם ביומניו - הבלתי אמינים – על פגישות עם נאשם 12 (ראה עדות נאשם 5 בעניין זה (עמ' 6838 למטה). כמו גם לא סיפר על שיחות מפלילות עם נאשם 12 בנושא, והעיד בצורה מפורשת כי <u>לא היה</u> מעורב בעסקאות השוחד הסובבות תעשיית המלח וסבות סביב נאשם 12.

יתרה מזו, עד המדינה היה מודע למערכת הקשרים של נאשם 5 עם דודו, מנהל מקרקעי ישראל, נאשם 13. עד המדינה לא ביקש להפליל את נאשם 13 ולהעיד בעניינו דבר וחצי דבר. עדות שהייתה מחויבת, כביכול, על-פי שיטת ההגנה, נוכח רצונו לשרת המאשימה, שהתנדבה להעניק לו הסכם עד מדינה, במסגרתו ניתנה לו חסינות ותמורה כספית נדיבה הנאמדת במיליוני ₪.

עד המדינה ציין כי ראש מנהל מקרקעי ישראל ומי שכיהן קודם לכן כמנכ"ל משרד התשתיות לא קיבל ממנו שוחד, לא בהולילנד ולא בפרויקטים אחרים. הוא עצמו מעולם לא שוחח עם נאשם 13 ואין לו ידיעה אם הכספים שנמסרו לנאשם 5 הועברו לנאשם 13.

הדברים דומים, אולי ביתר תוקף, בנוגע לכספים שהוזרמו לרשותו של עד המדינה, בכל הנוגע לקרקעות של חברת הזרע. עד המדינה ציין כי כספי השוחד יועדו להעברה לנאשם 13 באמצעות נאשם 5. יחד עם זאת, עד המדינה הקפיד להעיד כי הוא אינו יודע אם הכספים אכן הגיעו ליעדם.

הוא עצמו לא שוחח עם נאשם 13, לא בא עמו במגע ענייני בנושאים שנדונו. לאמור, עד המדינה נמנע מלהפליל את נאשם 13 – בניגוד לשיטה שיוחסה לו על-ידי ההגנה – גם שמדובר באישיות נכבדה שכיהנה בתפקיד ציבורי רם ונישא.

לא זאת אף זאת, נאשם 2 היה לעד המדינה חבר ורע במשך שנים רבות. מדובר בחבר נפש שלאורך שנים פעל בעצה אחת עמו בימים יפים ובימים קודרים. ב"כתב הסחיטה", כאמור, נפקד מקומו של נאשם 2.

בתו של עד המדינה העידה בבית-משפט לאחר שזה הלך לבית עולמו וניכר היה בכל תנועה מתנועות גופה כי יחסה לנאשם 2 הינו יחס חם הנובע ממערכת קשרים כמעט משפחתית שנתפתחה על-פני השנים. גב' אדית וולף לא ביקשה להסתיר יחסה האוהד לנאשם 2, האיש שהיטיב עם אביה ועם המשפחה כולה שנים רבות.

עד המדינה סיפר בבית-המשפט על מערכת היחסים הטובה ששררה בינו ובין נאשם 2.

עם זאת, בחקירותיו במשטרה, כמו גם בבית-המשפט, העיד עד המדינה כנגד נאשם 2 בצורה נחרצת, חרף חיבוטי נפש ולבטים. עד המדינה לא נמנע מלספר על עסקאות השוחד, שהונעו ומומשו על-ידם בצוותא חדא.

במהלך החקירות הנגדיות הארוכות, טענו הסנגורים המלומדים טענות, הניחו הנחות והטיחו בפני עד המדינה האשמות שמהן הצטייר עד המדינה כאישיות מניפולטיבית, ערמומית, נלעגת ומעוותת לא מעט.

גישה זו נשתנתה בתכלית בפרשת ההגנה. הנאשמים, כל אחד לעצמו, תיאר את עד המדינה כאישיות נדיבה, שובת לב, רבת מעלות וברוכת כישרונות. על-פי תיאור הנאשמים בבית-משפט, מדובר בבעל מקצוע מן השורה הראשונה, שבכוחו היה לקדם עניינים בנושאים להם נדרש, תכנוניים ואחרים באופן חכם ויעיל. אנשי מקצוע אחרים, מהנדסים, אדריכלים ועורכי-דין לא יכלו לתרום כמותו.

במהלך החקירות הנגדיות של עד המדינה על-ידי הסנגורים המלומדים, קשה היה שלא לזהות את הלעג והבוז שאלה רחשו למומחיותו בדיני החשבונאות. הסנגורים גרסו כי מדובר בתחבולן מן המעלה הראשונה, רמאי, שאין כל בסיס לדבריו, לפיהם הינו מבין ומומחה בעל ידע מעשי ותיאורטי בחשבונאות.

עמדתם זו של הסנגורים המלומדים נתפוגגה משהו בסיום עדותו של רו"ח רציקובסקי. רואה החשבון אמנון רציקובסקי נשאל להיכרותו עם עד המדינה. זה חייך והשיב כי מדובר בהיכרות שאינה נוגעת לענייננו. רואה החשבון רציקובסקי – נמנה על מקימיה של הפקולטה לחשבונאות באוניברסיטת חיפה – סיפר בבית-המשפט על ספר שחיבר עד המדינה בנושא "דוחות כספיים מאוחדים", ספר, שסייע לו ולחבריו לעבור את בחינות לשכת מועצת רואי החשבון לפני כארבעים שנה (עמ' 4352 שו' 6-14).

לאורך כל עדותו בבית-משפט ציין עד המדינה את מצבו הרפואי הרעוע.

בשבועות האחרונים של חייו חזר והדגיש כי ימיו ספורים והוא עושה כל אשר לאל ידו על-מנת להגיע לבית-משפט, חרף מגבלותיו הרפואיות שהינן קשות מנשוא, ולסיים את המטלה הכבדה שנטל על עצמו להעיד אמת בבית-המשפט.

דבריו אלה נתקבלו בבית-המשפט כדברים בעלמא, שלא לומר בגיחוך ומבט מתלעג.

למגינת הלב, תחזיתו המצמררת של עד המדינה בבית-המשפט נתגשמה.

עד המדינה דיבר כאן אמת וידע מה הוא אומר.

עד המדינה הלך לבית עולמו בעיצומה של חקירה נגדית מבלי שהצליח לסיים את עדותו ולסייע למאשימה לשכנע בנכונות גרסתו.

<u>אמור מעתה</u>, עדותו של עד המדינה הינה עדות מורכבת ובעייתית עד מאוד. לא ניתן לסמוך ולהישען על עדותו של עד המדינה כשהיא עומדת לעצמה. עדותו של עד המדינה מחייבת זהירות וקפדנות מיוחדת.

יחד עם זאת, לא מדובר בעדות מבוטלת. מדובר בעדות שיש בכוחה לקבוע ולעגן ממצאים במשפט במקום בו העדות מחוזקת ונתמכת בצורה ממשית.

18. עד המדינה הלך לבית עולמו בעיצומה של החקירה הנגדית בענייננו של נאשם 8. משכך, נמנע מנאשמים 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ו-16 לחקור את עד המדינה בחקירה נגדית.

המשמעות המשפטית שיש ליתן לעובדה זו.

הזכות לחקירה נגדית הוכרה בישראל כזכות דיונית מן המעלה הראשונה, בהיותה מכשיר יעיל ביותר לגילוי האמת. החקירה הנגדית נועדה לבחון את מהימנות העד, וכן היא מאפשרת השלמת עובדות ונתונים חיוניים לצורך גיבוש תמונה עובדתית שלמה, הנדרשת לצורך ההכרעה השיפוטית (ע"פ 5329/98 **דג'אני נ' מדינת ישראל**).

המשמעות הראייתית של היעדר חקירה נגדית תיקבע על פי הסיבה בעטיה החקירה לא התקיימה או נקטעה באיבה (רע"פ 3904/96 **מזרחי נ' מדינת ישראל**), כאשר נקודת המוצא היא כי פגם שנפל בעדות בשל היעדר חקירה נגדית או בשל הפסקתה בטרם הושלמה אינו שולל את קבילותה של העדות, אלא פועל במישור הערכת משקלה בלבד (בש"פ 5620/09 **קורולקר נ' מדינת ישראל**). אם החקירה הנגדית נמנעה בשל מעשה מכוון של העד או של בעל הדין שזימן אותו – על בית המשפט להתעלם מן העדות שניתנה בחקירה הראשית כאילו לא ניתנה כלל וליתן לה משקל אפסי (ע"פ 102/62 **יעקובוביץ' נ' היועמ"ש**). אם החקירה הנגדית נמנעה עקב מעשה מכוון של הצד שכנגד – העדות שניתנה בחקירה הראשית תקבל את מלוא המשקל הראייתי, כאילו עמדה במבחן החקירה הנגדית (קדמי, **על סדר הדין בפלילים** חלק שני, בעמ' 1581 (מהדורה מעודכנת, 2009)). אם החקירה הנגדית נמנעה מסיבות אובייקטיביות שאינן תלויות באיש – כגון פטירתו של העד –

תישאר העדות בחקירה הראשית על כנה, ומשקלה הראייתי ייקבע ע"י בית המשפט בהתאם לנסיבות המקרה הספציפי (רע"פ 3904/96 **מזרחי נ' מדינת ישראל**; קדמי, **על סדר הדין בפלילים** חלק שני, בעמ' 1581 (מהדורה מעודכנת, 2009), וההפניות המופיעות שם). בנוגע למצב אחרון זה ראו דבריה של כב' השופטת פרוקצ'יה בבש"פ 5620/09 **קורולקר נ' מדינת ישראל** הנ"ל, בס' 25 להחלטה:

> **"לא אחת נאמר, כי כללי הדיון והראיות חותרים לאיזון עדין בין צרכי הנאשם לקיום משפט הוגן, לבין צרכי החברה להרשיע נאשמים האחראים לביצוע עבירות, ולזכות חפים מפשע. כדי להגשים איזון זה, מגמישים כללי הדיון את אמות המידה הדיוניות והראייתיות שהציבו, כדי להתאימם למיגוון המצבים המתרחשים במציאות. מקרה של פגם בעדות בשל העדר חקירה נגדית שמקורו בטעם אובייקטיבי הוא אחד המצבים בהם נדרשת הגמשה כזו של הכללים, בדרך של מתן שיקול דעת לערכאה דיונית להעריך ולשקול את מכלול חומר הראיות, תוך שימת לב הן ל"יש" הראייתי, והן לחסר הראייתי, ולקבוע האם יש בחומר הנמצא על פי משקלו כדי להביא להרשעתו של הנאשם מעבר לספק סביר."**

בהקשר זה על בית המשפט לבחון האם היעדר חקירה נגדית גורם לפגיעה מהותית בהגנת הנאשם (ע"פ 2314/07 **חאלדי נ' מדינת ישראל**; ע"פ 5329/98 **דג'אני נ' מדינת ישראל**; ע"פ 4977/92 **ג'ברין נ' מדינת ישראל**; ע"פ 102/62 **יעקובוביץ' נ' היועמ"ש**). גורמים נוספים שעשויים להשפיע על משקל העדות נוגעים לחשיבותה של החקירה הנגדית לבחינת מהימנות גרסת העד בנסיבות המקרה הספציפי, כגון האם החקירה הנגדית החלה, על מה דובר בה, והאם עיקר מטרתה הושג; האם מדובר בהליך אזרחי או הליך פלילי, ועד כמה הראיות הנוספות שהובאו בהליך משתלבות ומשלימות את העדות הקטועה, ומה מקורותיהן (בש"פ 5620/09 **קורולקר נ' מדינת ישראל**).

<u>אמור מעתה</u>, החקירה הנגדית בעניינם של נאשמים 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ו-16 נמנעה מסיבות אובייקטיביות בשל פטירתו של עד המדינה.
נסיבה זו מתחברת לבעייתיות שעדות עד המדינה נושאת עמה, כמפורט לעיל.
אשר כך, הנני לקבוע, כי אין בכוחה של עדות עד המדינה לגבי הנאשמים הנ"ל, לגבש לבנה בחומת הרשעת מי מהנאשמים הנ"ל. עדות עד המדינה תשמש, בעניין הנאשמים הנ"ל, להארת התמונה העובדתית שהוכחה, ולהסרת מיני כתמים, כמפורט להלן.

עתה אדון בעניינם של הנאשמים, וראשית לכל, נאשם מס' 1:

נאשם 1

פתח דבר

19. על-פי כתב האישום, נאשם 1 שילם את עיקר תשלומי השוחד שהועברו באמצעות עד המדינה לפקידי ונבחרי ציבור.

בפרק זה, המוקדש לנאשם 1 בלבד, אסקור תחילה, בתמצית, את עדותו של עד המדינה בכל הנוגע לנאשם 1, אחר-כך אסקור בקצרה גרסתו של הנאשם עצמו ואעבור לדיון בסוגיות השונות הכרוכות בפעילותו של נאשם 1 בפרשות השונות שנדונו בתיק זה.

עד המדינה

20. נאשם 1, בהיותו מנכ"ל חברת הולילנד קורפוריישן, שכר את שירותיו של עד המדינה בשנת 1992, משביקש לפתח ולקדם את מתחם הולילנד, שהיה בבעלות אמו, גב' ויינברג. על פי עדותו של עד המדינה, סיכם על שכר של 1.5% מסך כלל העלויות העתידיות של הבנייה שתאושר במתחם הולילנד. עד המדינה החל לקבל את שכרו מדי חודש בחודשו, החל משנת 1993. על-פי ההסכם, תפקידו של העד היה לבצע את הפרוגרמה התכנונית ובעיקר קשרים עם הרשויות, כולל הגשת בקשות, הכנת שינויים בתב"עות, הבאת קונים פוטנציאליים, השתתפות במשאים ומתנים, וגיוס משקיעים. (סעיף 5 להסכם **(ת/2)**, נרשמו תפקידיו של העד).

עד המדינה מונה למנכ"ל הולילנד נופש, ובתפקיד זה שימש עד שנת 2006. לדבריו, כמנכ"ל החברה לא היה לו שום תפקיד פעיל, ולא היו לו זכויות חתימה בחברה, למעט חתימה על הדו"חות הכספיים. כל זכויות החתימה בבנקים היו של נאשם 1 ואנשיו.

לדבריו, כבר בתחילת הדרך, במחצית הראשונה של שנת 1994, בפגישה שהתקיימה במשרדי הולילנד בירושלים, ציין העד בפני נאשם 1 ש:"**<u>בדרך הישרה וביושר לא ניתן יהיה להשיג את מספר המטרים שלדעתי ניתן להשיג, אלא אם נצליח להגיע לשיתוף פעולה עם נציגי ציבור שיהיו מוכנים לשתף איתנו פעולה, כנגד תשלומי שוחד בצורה כזו או אחרת</u>...**" (עמ' 47, ש' 18-15) [ההדגשות שלי - ד.ר]. עד המדינה קיבל על עצמו לעמוד ב"**פרונט**", ליטול על עצמו אחריות לדברים, כאשר היה ברור שפעולותיו כרוכות בתשלומי שוחד. נאשם 1 היה אמור לשאת בתשלומים (עמ' 47, ש' 33). על פי המוסכם ביניהם, <u>עד המדינה אינו רשאי להוציא סכום כסף כלשהו ללא הסכמה מראש של נאשם 1</u>.

תשלומי השוחד נרשמו ברישומי החברה, כאשר נאשם 1 אישר את כל תשלומי השוחד, שהסתכמו לסך 9 מיליון ₪ בין השנים 1994-1999 (עמ' 49, ש' 14-15).

עד המדינה הדגיש בבית המשפט כי כל תשלומי השוחד שנתן בפרשת הולילנד ניתנו על-פי אישורו המוקדם של נאשם 1, והלה אף החזיר לו את הכספים במזומן או בשיקים – כספים שנרשמו בספרי חברות הולילנד כ"הלוואות".

פרקליטו הנכבד של נאשם 1 הקשה על המדינה ושאל הכיצד העז להעלות תשלומי שוחד לראש העירייה וסגנו בפני נאשם 1 בשנת 1994, כאשר עבודתו עם נאשם 1 החלה אך בסוף שנת 1993, ועד המדינה: "**... זה היה מספיק בשל הוא היה יכול להפסיק אותי באותו רגע ולהגיד שזה לא מעניין אותו, אנחנו עובדים אך ורק לפי החוק שום דבר מעבר לזה לא מעניין, תביא כמה שלבים, לא מעניין אותי כמה תצליח להביא, מה שיאשרו אני אסתפק בזה וזה היה גומר מייד את כל השיחות**" (עמ' 669 שו' 15-12).

עד המדינה ציין כי לא אחד מהאדריכלים, בוודאי לא רם כרמי, לא שי מנדל ולא עם האדריכל ספקטור דובר על שוחד. בדומה, לא דובר עם היועצים המשפטיים שהועסקו על-ידי נאשם 1 באותה תקופה (עמ' 671). להבדיל, לא היה כל קושי לספר על השוחד לנאשם 2, נוכח יחסי הידידות ששררו ביניהם (עמ' 672 שו' 30), ואילו את נאשמים 3 ו-4 עדכן בסוף שנת 2002 תחילת שנת 2003 (עמ' 673 למעלה).

עד המדינה תיאר את תגובתם של נאשמים 3 ו-4. נאשם 3 היה בשוק ואילו נאשם 4 הכיר את נושא השוחד מרומניה. נאשם 3 היה בשוק למרות שידע שעד המדינה נוהג לשלם שוחד עוד מעבודתם המשותפת בקשר לחוות שלם, אבל: "**... הוא לא האמין בשעתו שמר אולמרט מקבל שוחד, הוא לא האמין בשעתו שמר לופליאנסקי מקבל שוחד והוא כן האמין שמר אפרתי מקבל שוחד**" (עמ' 674 שו' 3-2).

כאמור, על-פי התב"ע המקורית, ניתן היה לבנות במתחם הולילנד 25 אלף מ"ר ולאחר פעילותו של העד בנושא אצל הרשויות, אושר לבנות במתחם הנדון 311 אלף מ"ר. על-פי התב"ע המקורית, מסך 25 אלף מ"ר, כ-6,000 מ"ר היה מיועד לבניית דיור, והיתרה בסך 19 אלף מ"ר היו מיועדים לבניית שלושה בתי-מלון, כמו גם מרכז קונגרסים תת-קרקעי. על-פי התב"ע שאושרה בסיום פעילותו, אושרו 160 אלף מ"ר לבניית דיור ו-150 אלף מ"ר למלונאות (עמ' 54, ש' 1-5).

עד המדינה ציין כי התוכנית יועדה לדירות נופש, להשכרה, ולזוגות צעירים, וזאת על מנת לאפשר הגדלת מספר יחידות הדיור המאושרות לבנייה על חשבון שטחי הציבור (עמ' 55, ש' 18). בשני המגדלים ניתן היה לבנות 33 קומות, ובכל מגדל 208 יחידות דיור. סך הכל 416 יחידות דיור, וב-10 המגדלים הנוספים, ניתן היה לבנות 43 יחידות דיור, סך הכל 430 יחידות דיור. כאשר הגודל הממוצע נטו לדירה הינו 130 מ"ר, דהיינו 165-170 מ"ר ברוטו (עמ' 55, ש' 23-28).

הבנייה בפועל החלה לאחר אישור תב"ע 3507ד, בתחילת שנת 2001 (עמ' 65, ש' 32-33). חשבון ליווי הפרויקט נוהל בבנק לאומי, כאשר חברת הולילנד תיירות קיבלה סך 18 וחצי אחוז מסך ההכנסות וחברת אלונר (בהמשך הולילנד פארק) את היתרה. הוצאות הפיתוח התחלקו בין הבעלים, 40% על חשבון הולילנד תיירות ו-60% על חשבון חברת אלונר.

תכנון תוכנית תב"ע ד החלה מיד לאחר רכישת חלק מהקרקעות על-ידי חברת אלונר. התוכנית הוגשה במשותף על-ידי חברת אלונר וחברת הולילנד תיירות.
עד המדינה ציין כי ההבדל המשמעותי בין תוכנית תב"ע 3507ג לתוכנית תב"ע 3507ד הינו שעל-פי התוכנית החדשה, לא היה צורך עוד ליישר את הקרקע למישור אחד, החלטה שהובילה להגדלת הבניינים ב-2 עד 4 קומות. הגובה העליון של הבניינים נשאר באותו גובה, אבל מאחר שמדובר בקרקע מדורגת, ניתן היה לבנות 2-3 קומות נוספות (עמ' 67, ש' 25-30).

עד המדינה העיד ארוכות בנושא היטל ההשבחה. לשיטת עד המדינה, לאחר דרישת העירייה לתשלום סכום של עשרות מיליוני דולרים והגשת השומה, הגיעו היזמים, בניצוחו, לידי מסקנה שניתן לסיים המשא ומתן בהסדר מוסכם של היטל השבחה על סך 20 מיליון דולר, העד נפגש עם נאשמים 8 ו-9 ובסיועם הסכימו נציגי העירייה על היטל השבחה בסך 20 מיליון דולר, כפי שבאה לידי סיכום רשמי ופורמאלי בהסכם שנחתם ביום 21.09.99 (**ת/235**) (עמ' 973 שו' 22 עד עמ' 974 שו' 14).

עד המדינה העיד בבית המשפט כי הכספים שהועברו אליו לצורך תשלום השוחד נרשמו בספרי הולילנד נופש (נאשמת 15) כהלוואה, ואילו בספרי הולילנד תיירות (נאשמת 14) נרשמו אותם סכומים בזכות. לדברי עד המדינה, מעולם לא ניתנו לו הכספים שנרשמו כהלוואה (עמ' 244 שו' 21), ובכלל, באותה תקופה לא נטל הלוואות מנאשם 1. עד המדינה ציין כי לא נקבעו מועדי פירעון להלוואות, לא נקבעו ריביות ולא ניתנו שום ביטחונות מכל מין וסוג שהוא (עמ' 244 שו' 27). רואה החשבון אלי חסון, ששימש חשב הולילנד תיירות, שוחח עם עד המדינה באותם ימים והוחוור לו בצורה שאין ברורה ממנה כי הלה לא יחזיר את אותם תשלומים. על-פי מיטב ידיעתו של עד המדינה, בשנת 1999 עמדה יתרת החובה בכרטיסו האישי בהולילנד שירות נופש על 9 מיליון ש"ח לערך. בשנת 1999 החל הנושא להטרידו, מאחר שתוקף התב"ע עמד לפוג, והוא חשש כי יידרש לשלם מס על סכום זה. על כן פנה לנאשם 1 והציע – על סמך חוות דעת רואה החשבון שלו, מר ארז קומורניק – להוציא חשבונית אגב גילום סכום המס (עמ' 246 שו' 3-5). נאשם 1 התנגד (דובר בהעברת 9 מיליון ש"ח לטובת שלטונות המס), וחלף הצעתו הורה נאשם 1 לזכות את חשבונו האישי בהולילנד נופש וחייב את חשבון הולילנד תיירות. כך חסך לעצמו נאשם 1 כ-9 מיליון ש"ח. מס הכנסה לא "עלה" על סכום זה ולא דרש מס בעבורו (שם, למטה). עד המדינה שמע על פעולה זו מנאשם 1 ומאלי חסון (ראה בדוחות לשנים 96'-98', **ת/131-ת/133**, כיצד סכומי ההלוואה מתאפסים בסוף שנת 1999 בחשבונות הולילנד תיירות). לדבריו, נאשם 1: "**לא ידע בדיוק באיזו צורה הוא רוצה לסגור את זה ולכן באותה עת הסכומים נשארו כתובים בספרי החברה**" (עמ' 255, שו' 18-17). עד המדינה הבהיר כי לו היה מדובר בהלוואה, שניתנה על-ידי נאשם 1, יכול היה לנכות ולקזז חלקה מהשכר של 50,000 דולר ששילם לו מדי חודש בחודשו. נאשם 1 לא דרש החזרת הסכום, לא החתים אותו על שום ערבות או ביטחון או: "**לא החתימו אותי אפילו על פתקה שאני אחזיר לו את הכספים האלה. אני מניח שהוא היה נוהג אחרת אם זו היתה הלוואה אמיתית**" (עמ' 256, שו' 3-1) [ההדגשות שלי - ד.ר]. והא ראיה שנאשם 1 לא הגיב כלל לדברים

שציין העד **בת/98**, לפיהם ההלוואות ניתנו בשעתו בגין "**התשלומים השונים שנעשו**". תשלומים, שלדברי עד המדינה, הינם תשלומי שוחד (עמ' 256, שו' 10-5).

שכר הטרחה בשנים 2000-2004 בסך כ-50,000 דולר לחודש מוצג במוצג **ת/137** כמוסבר על-ידי עד המדינה (בעמ' 259 – 262 לפרוטוקול). סך 947,275 ₪ הינם תשלומי שוחד (**ת/139**).

בחודש יולי 2007 הגיע עד המדינה למצב כספי קשה, ועל כן הסכים להצעה שהונחה בפניו על-ידי נאשם 1 (מוצג **ת/150**). לדבריו, ויתר על ה-10% המגיעים לו (10% בתמורה ל-5,000,000 ₪), וזאת בשל חובותיו לשוק האפור, והלחץ שהופעל עליו על-ידי נאשם 5, שהיה מסובך גם כן עם הלוואות לנושים שונים.

במוצג **ת/150** דרש נאשם 1 חשבונית ע"ס 4,000,000 ₪, שמשמעותה, למעשה, מתשלום של 4,000,000 ו-6,500,000 ₪ נטו, ולאחר הוצאת החשבונית הסכום הופך להיות לסכום ברוטו (עמ' 279 למטה). לגישת עד המדינה, על-פי סעיף 3 נאשם 1 הודה למעשה שהוא שילם בשנים 1994 – 1999 סך של 9,000,000 ₪ כשוחד (עמ' 280 שו' 24-22).

עד המדינה התייחס בעדותו לסכום המצוין ב-**ת/137**, **ת/138**, **ת/98**, של 2,823,280 ₪. לדבריו, מדובר בסכומים ששילם כשוחד וניתנו לו בשנים 2000-2001 (עמ' 254 שו' 32 ; עמ' 255 שו' 16-18). לדבריו, הכספים הועברו אליו, רק אופן הרישום בספרי החשבונות טרם נסגר. למרות שנרשם, שמדובר בהלוואה אישית, לא היה מדובר כל עיקר בהלוואה, שכן אם היה מדובר בהלוואה: "**...צ'רני יכול היה בשקט להגיד אני מנכה לך מהחודש הראשון, אני מבקש שתשעבד לי כביטחון להלוואה גם בשביל אדון כמוני, ה-2.8 מיליון זה המון כסף כדי להחזיר סכום כזה, מר צ'רני לא לקח שום ביטחונות, לא החתים אותי על שום דבר, הוא לא החתים אותי אפילו על פתקה שאני אחזיר לו את הכספים האלה, אני מניח שהיה נוהג אחרת אם זו הייתה הלוואה אמיתית**" (עמ' 255 שו' 32 עד עמ' 256 שו' 4). ומשנשאל על ידי התובע המלומד לגבי מוצג **ת/98** בעניין רישום שרשם ביום 17.05.2005 לנאשם 1: "**הלוואות אלו ניתנו בשעתו בגין התשלומים השונים שנעשו**", **מה הם התשלומים השונים? ת. תשלומי השוחד. מר צ'רני לא קפץ וכתב לי מיד, על מה אתה מדבר, איזה שטויות, איפה יש דברים כאלה. היפוכו של דבר...**" (עמ' 256 שו' 8-5). עד המדינה הדגיש כי הכספים לא הושבו כמובן לנאשם 1 ובשפתו: "**כבודו, סלח לי שאני אומר את זה, אבל זה פתטי לחשוב את זה, שמישהו שהוא מכיר בסך הכל, ידידות 5 שנים, אני לא רואה מישהו נותן אחרי 5 שנים 2.8 מיליון שקל בלי ביטחונות, בלי שום ריבית, בלי להחתים את האישה, בלי לקחת שמאות על בית, בלי לעשות משהו, בלי אפילו לשעבד את עצם החוזה שיש לו, כביטחון. ש. למען הסר ספק, מתי אם בכלל אתה פרעת את מה שכתוב כאן כהלוואות? אתה החזרת את הכספים האלה? ת. אף פעם לא**" (עמ' 256 שו' 23-17) [ההדגשות שלי - ד.ר].

ת/139 נגזר מ**ת/137** ומשקף את תשלום השוחד בסך 947,275 ₪ (עמ' 259 שו' 29). סך 30 אלף דולר מתוך הסכום של 572 אלף ₪ (עמ' 259 למטה), 400 אלף ₪ כ"**עמלת משקיעים**" (עמ' 260 שו' 29). 159 אלף ו-110 אלף הינם תשלומי שוחד (באותה תקופה לא היה עבור מה לשלם שכר טרחה וסכום שכזה מעולם לא הגיע לו) (עמ' 261 שו' 21-18) ועוד 20 אלף דולר (עמ' 261 שו' 23). בעדותו

הראשית ציין העד כי לגבי שכר הטרחה הוציא חשבוניות ואילו לגבי השוחד הוציא "**חשבוניות ייעוץ**" (עמ' 262 שו' 2).

עד המדינה סיפר בבית המשפט על הנסיבות שהובילו להסכמתו לחתום על ההסדר עם נאשם 1 ביום 25.7.07 (**ת/150**), לדבריו היה במצב נפשי ורפואי קשה כמתואר על ידו (עמ' 590). בחודש אוקטובר 2007, שקע בחובות ונלחץ על ידי גורמים בשוק האפור, ועל כן הודיע לנאשם 1 כי ההסכם ביניהם מבוטל ואם יכפה עליו אזי ינקוט צעדים משפטיים ובכוונתו "**לפתוח את הפה**" ולספר למשטרה את שהתרחש. בעקבות זאת נחתם הסכם בינו לבין נאשם 1 מוצג **ת/398** על פי הסכם זה העמידה חב' הולילנד תיירות לרשות עד המדינה הלוואה של 2.7 מיליון ₪, כנגד שיעבוד יצירות אומנות, זאת ע"מ שיהיה בידו לשלם חובותיו לאנשי השוק האפור. עד המדינה הדגיש כי למעט הלוואה שניתנה לו לצורך מימון תרופות לבתו שחלתה במחלה קשה – סכום כסף אותו החזיר להולילנד – מעולם לא קיבל הלוואה מחברת הולילנד וכל ההלוואות נרשמו כאצטלא עבור כספי שוחד ששילם.

עד המדינה סיפר על פגישות שנתקיימו בינו לבין נאשם 2, עמו היה ביחסים ידידותיים, אשר השקיע מאמצים לפשר ולהסדיר הסכסוך הכספי עם נאשם 1. לדברי עד המדינה, הוא עצמו הסכים שימונה בורר בינו לבין נאשם 1, כמו פרקליטו של האחרון, עו"ד צבי אגמון, אבל ההצעה נדחתה על-ידי נאשם 1. לדברי עד המדינה, לנאשם 2 היה אינטרס אישי להצליח לגבש הסדר בין העד לנאשם 1, הואיל ואת נאשם 2: "**...הטריד אותו ביותר, הוא לא רצה שכל נושא השוחד וכל מה שהתרחש במשך כל תקופת הבנייה, בכלל, ייצא לאור**" (עמ' 595 שו' 28-29).

עדות נאשם 1 בבית-המשפט

21. בעדותו הראשית סיפר נאשם 1 בהרחבה על משפחתו ועל עצמו. הנאשם הינו בן למשפחה מפוארת שתרמה למדינה מטובה, הנאשם 1 המשיך בדרך שחונך מילדותו, ובהחלט ניתן היה להשתכנע מעדותו בבית-המשפט כי זכאי הוא להשתבח בהישגיו ובתרומתו למדינה ולחברה.

הנאשם 1 תיאר בבית-המשפט התגלגלות פרויקט הולילנד מראשיתו. נאשם 1 בשיתוף עם ד"ר סרנה החליט על גיוס מיטב אנשי המקצוע: "**...יש לנו פה משרדי ניהול ומשרדים מקצועיים שנחזים להיות כל אחד בתחומו הטובים בארץ, אני רוצה לציין שכל החבורה הנכבדה הזאת שמופיעה כאן בניירת נבחרה בראשית 1994, עוד לפני שבכלל היה פרויקט, שלא היה כלום, אפילו קונספט לא היה לנו, והנה כבר יואב עובר ובוחר אחד לאחד את האנשים הטובים ביותר, וחותם, למעשה מכין חוזה לכל אחד ואחד מהם, ואני מדגיש את זה כי גם את החוזה לעצמו ולדכנר יואב הכין, זה לא משהו שבא ממני, יואב סרנה טיפל בכל, ארגן את הכוח המקצועי ויצאנו לדרך, כאשר עבודתו ותפקידיו של דכנר, ניתן לקרוא בבירור בסעיף 5 להסכם שהוכן על**

ידי יואב (ת/2)" (עמ' 5667 שו' 17-24). ובעניינו של עד המדינה: "...**אין הולילנד בלי דכנר, כל היועצים, כל הדיבורים, כל האדריכלים, כל הרשימה הזאת היא תפאורה, מי שלקח את הפרויקט על הכתפיים שלו, ראה בזה פרויקט חייו, וראינו על זה עשרות שיחות, היה דכנר. הוא רתם את עצמו יום ולילה, מאל"ף ועד ת"ו כדי שהפרויקט יוקם, גם בראייה לאחור של 20 שנה אחורה, אפשר להגיד שהאיש הזה הוא הפרויקט, היה לו 1.5 אחוז**" (עמ' 5668 שו' 6-17).

שכרו של עד המדינה על-פי ההסכם הראשוני, **ת/2**, הינו שכר של 1.5% מעלות הפרויקט, כאשר סוכם בצורה ברורה כי בסוף תהיה התחשבנות כזאת או אחרת בין הולילנד לבין עד המדינה (עמ' 5683 שו' 26-29). עד המדינה קיבל לאורך השנים סכומי כסף ניכרים מעבר להסכמי השכר שסוכמו עמו, וזאת לנוכח בקשותיו החוזרות ונשנות להקדים תשלומים באמצעות הלוואות. נאשם 1 סיפר כי ב-1996 העושים במלאכה היו סבורים, שהפרויקט עומד להסתיים בקרוב, פרויקט הולילנד עתיד להיות מאושר ועד המדינה פנה וציין כי שולמו לו סכומים נמוכים ובקשתו להקדים תשלומים באמצעות הלוואות, מדוע הלוואות ולא שכר טרחה: "...**אפשר לספר על זה הרבה מאוד השערות, אבל אל"ף אלו תשלומים שמעבר להסכם הפורמאלי שנחתם בינו לבין סרנה, שתיים, מן הסתם בתהליך הזה במועד הזה לא היה לי שמץ של מושג מה קורה אצל שמואל בעורף, בבית, מן הסתם הוא לא כל-כך רצה לדווח על התשלומים האלה לרשויות, אבל מה שבודאות ניתן להגיד, הייתה לדכנר בתקופה ההיא שותפה עסקית כזאת או אחרת במיזמים כאלה ואחרים, ובודאי שמהגברת הזאת הוא רצה להסתיר את הנושאים האלה**" (עמ' 5684 שו' 30 עד עמ' 5685 שו' 4). כשהיה מוחוור שההלוואות תיהפכנה לשכר טרחה הוא הצטרך למסור בגינן חשבוניות (עמ' 5686 שו' 2).

לגופו של נושא, ציין נאשם 1 פעם אחר פעם לאורך כל עדותו בחקירתו הראשית ובחקירתו הנגדית: "**בית-המשפט, אני מודיע בצורה וחד משמעית, <u>אין שוחד בהולילנד</u>, <u>אין שוחד בהולילנד בודאי שלא בקרב הנאשמים</u>, אני אחצה את הקווים ו<u>אני אגיד שגם דכנר לא שילם שוחד אבל על זה אני לא אתווכח כרגע</u>, לא היה שוחד בהולילנד ומן הסתם לא יהיה שוחד בהולילנד**" (עמ' 5672 שו' 4-7) [ההדגשות שלי - ד.ר].

בנושא "איפוס" ה-8.9 מיליון ₪ הדגיש נאשם 1 כי לא בוצעה כל מחיקה בספרי החשבונות, <u>ולכל היותר ניתן לדבר על איפוס החובות</u>.

ההלוואות של עד המדינה בין השנים 1996-1998 נרשמו בספרים בצורה גלויה. בשנת 1999 נתקבלה החלטה שהולילנד שירות לנופש תחדל מלפעול ומי שישלים את הפעילויות הקשורות לפרויקט תהיה חברת הולילנד תיירות. עד המדינה הינו "זר" לחברה זו ועל-כן נדונה השאלה במשרד רואי החשבון ברזילי שלא ראו בעין נוחה הלוואות של עד המדינה לחברת הולילנד תיירות, במיוחד שעד המדינה לא מיהר לשלם את אותם חובות ולהוציא בגינם חשבוניות. בשלב זה הועלה הרעיון של "המחאת חוב", לא מדובר במחיקת חוב אלא: "...**<u>החוב של דכנר עובר מחובו לחברה לחובו למשפחה</u>. מבחינתו של דכנר הוא חוב במינוס, מבחינת המשפחה הוא חוב שיש מנהל פרויקט ששייך למשפחה. זו הצעתו של ברזילי, ובהתאם לזה אני נותן את ההוראות לאלי,**

בספטמבר" (עמ' 5689 שו' 14-16) [ההדגשות שלי - ד.ר]. ההוראה ניתנה במוצג **ת/681** יחד עם **ת/683** על-ידי נאשם 1 לרואה החשבון אלי חסון. כל עניין ה-8.9 מיליון ₪ נשמט מזיכרונו של נאשם 1, ובהתאם לא זכר את הדברים בחקירתו במשטרה: "**...מבחינתי הנושא הזה אין לו משמעות...**" (עמ' 5689 שו' 26). עם זאת, הדגיש נאשם 1 כי לא מדובר בהסתרה של ה-8.9 מיליון, לא מדובר במחיקת חוב ומנקודת מבטו זה חלק משכר הטרחה של עד המדינה (עמ' 5691 שו' 6).

נאשם 1 ציין בחקירתו הראשית כי אלי חסון הפיק דו"חות ששימשו להם בבחינת ניירות עבודה, הדו"חות הבהירו בכל נקודת זמן מצב חובותיו ותשלומיו לעד המדינה. הסכומים מתחילים משנות האלפיים, מדובר במסמכים שנשמרו אצל הנאשם 1 בצורה גלויה במערך החשבונות שלו (עמ' 5714 שו' 16-20). הסכום של ה-8.9 מיליון לא הופיע בדו"חות מאחר שבסוף שנת 1999 הפכו ההלוואות בהתחשבנות לשכר טרחה של עד המדינה (עמ' 5715 שו' 12): "**בסיום ההתחשבנות איש לא חייב לאיש, זאת ההתחשבנות, זה נסגר העניין**" (עמ' 5716 שו' 3).

פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, טען בסיכומיו כי אין המאשימה יכולה לגרוס כי נאשם 1 העמיד לרשות עד המדינה "מחסן" וזה השתמש בו על-פי שיקול דעתו, סכומים לא מוגדרים והעבירם במועדים לא מוגדרים למאן דהוא מבין אנשי הציבור הנאשמים ושאינם נאשמים – על-מנת שתתגבש עבירת השוחד, נדרש תיאום כוונות בין נותן השוחד לבין המתווך, וכי על הנותן לדעת מה הדרך בה מתכוון המתווך לנהוג (סע' 35, עמ' 18-19, סיכומי נאשם 1).

לציין, עד המדינה העיד בבית-המשפט כי כל תשלומי השוחד, שניתנו באמצעותו, הועברו בעצה אחת עם נאשם 1. עד המדינה מסר כספי השוחד, אך ורק על-פי אישור של נאשם 1. נאשם 1 אישר תשלומי השוחד ששולמו על-ידו, וככלל, מימן אותם בסמוך לתשלום או בהתחשבנות שנעשתה ביניהם בהמשך הדרך.

מעל לכך, לא אוכל לקבל עמדת הסנגור הנכבד כי בעבירות שוחד נדרש על נותן השוחד לדעת דרך פעולתו ועשייתו של המתווך. על-פי סעיף 295(א) לחוק העונשין, התשל"ז – 1977 (להלן: "**החוק**"): "**המקבל כסף, שווה כסף, שירות או טובת הנאה אחרת על-מנת לתת שוחד – דינו כאילו היה לוקח שוחד; ואין נפקא מינה אם ניתנה בעד תיווכו תמורה לו או לאחר, ואם לאו, ואם התכוון לתת שוחד ואם לאו**". על-פי סעיף 295(ג) לחוק: "**הנותן כסף, שווה כסף, שירות או טובת הנאה אחרת למקבל, כאמור בסעיפים קטנים (א) או (ב) – דינו כדין נותן שוחד...**" (ראה הרחבה בפרק הדן במצע המשפטי). בכל מקרה, בשלנו, עד המדינה העיד, כאמור, כי נאשם 1 אישר לו להעביר כספי השוחד לכל אחד מהאישים ששוחדו על-ידו, על-פי תיאום מפורש.

פרקליטו המלומד של נאשם 1 ציין כי לו היה מדובר, כטענת המאשימה, בסכומי שוחד, אזי סכומים אלה לא היו מופיעים בספרים לאורך השנים "בבחינת הכתובת על הקיר?!" (סע' 55, עמ' 26, סיכומי נאשם 1).

בעניין זה חשוב להעיר, כי בספרים לא נרשם בשום מקום כי מדובר בתשלומי שוחד. נהפוך הוא. תשלומי השוחד הוסוו בספרים באמצעות רישומים על מיני הלוואות. בכל מקרה, נאשם 1 הסכים כי אותם רישומים בספרים, לפיהם קיבל עד המדינה סכומים הנאמדים במיליונים רבים של ₪,

אינם בבחינת הלוואות. העיקר, אותם רישומים "נעלמו" ברבות הימים, לעולמי עולמים, מהספרים. לולא החלטתו של עד המדינה לחשוף הפרשות שנתבררו בבית-המשפט – ושוב, לא מטעמי צדיקות והיטהרות הנפש – לא ניתן היה לגלות בספרים את אותם תשלומי שוחד שבאו לכלל רישום ודיווח בספרים.

לאחר סקירה קצרצרה זו אעבור לזירת המריבה, ותחילה לסוגיית "איפוס"/"העלמת"/"מחיקת" הלוואות עד המדינה בספרי חברת הולילנד על-פי הנחיית נאשם 1.

<u>"הלוואות" כשוחד</u>

22. עד המדינה תיאר בהרחבה בעדותו בבית-משפט את תשלומי השוחד ששולמו על-ידו לפקידים ונבחרי ציבור. עד המדינה ציין כי כל כספי השוחד ששילם בנושא פרויקט הולילנד היו בתיאום ובעצה אחת עם נאשם 1. נאשם 1 אישר את תשלומי השוחד, כל תשלום ותשלום בנפרד, והיה מודע לכלל פעילותו בעירייה. עד המדינה ציין בעדותו כי נאשם 1 מימן את תשלומי השוחד בשנים הראשונות בצורה שוטפת ומלאה, ובהמשך הערים מעט קשיים עד תקופת המשבר וה"פיצוץ" שבא לידי ביטוי בהסכם ההיפרדות, **ת/150**.

עשרות מיליוני שקלים הועברו על-ידי נאשם 1 והחברות בבעלותו לרשות עד המדינה וחברותיו. מדובר בכספים לגיטימיים, שאותם העביר נאשם 1 על-פי הסכמים כתובים. כספים אלה נרשמו בספרי הנהלות החשבונות של חברות הולילנד, כמו גם בספרי הנהלות החשבונות של החברות שבשליטת עד המדינה.

יתר על כן, לגבי כל העברת כספים לגיטימית נהג עד המדינה להוציא חשבונית כחוק, והאנשים שעל הנהלת החשבונות של חברות הולילנד הקפידו לקבל חשבוניות כחוק על התשלומים הנ"ל.

לא כך היה לגבי הכספים שהועברו לכיסוי תשלומי השוחד של עד המדינה.

לדברי עד המדינה, כספים אלה <u>נרשמו בספרים כ"הלוואות"</u>.

מנגד, גרס נאשם 1 לאורך כל עדותו, כי סכומי הכסף, שהועברו לעד המדינה ונרשמו בספרים כ"הלוואות" הינם תשלומים לגיטימיים, שהועברו לעד המדינה כשכר טרחה או/ו הקדמת תשלומים לגיטימיים, שהגיעו לו על-פי המוסכם ביניהם.

נאשם 1 נדרש בבית-המשפט מדוע היה עליו ליתן לעד המדינה הלוואות, כאשר באותם ימים ממש העביר לו סכומי עתק כשכר טרחה. נאשם 1 נמנע מליתן תשובה ו/או הסבר, והטיל ה"אשמה" על עד המדינה, שביקש לקבל ולרשום הכסף כ"הלוואה", בשל בקשתו נרשמו הכספים שקיבל כ"הלוואות". נאשם 1 נאחז במספר אפשרויות קש למקור בקשתו של עד המדינה, כדלהלן:

א. יכול ועד המדינה: "**...לא רצה שאפשטיין יראו שהוא מקבל עוד כספים מסיבות שלו לבין עצמו**" (עמ' 5920 שו' 22-23).

דהיינו, לנאשם 1 אין הסבר, אלא העלה מין השערה, לפיה הוא עצמו היה שותף למעשה רמייה של עד המדינה מול סרנה וחברת אפשטיין?!

למותר לציין כי עד המדינה לא נחקר כלל בעניין השערה זו.

ב. מדובר בהקדמת תשלומים לגיטימיים בדרך של "הלוואות". ומדוע "הלוואות" ולא שכר טרחה אליבא דנאשם 1: "**...אפשר לספר על זה <u>הרבה מאוד השערות</u>, אבל אל"ף אלו תשלומים שמעבר להסכם הפורמאלי שנחתם בינו לבין סרנה, שתיים, מן הסתם בתהליך הזה במועד הזה לא היה לי שמץ של מושג מה קורה אצל שמואל בעורף, בבית. מן הסתם הוא <u>לא כל-כך רצה לדווח על התשלומים האלה לרשויות</u>, אבל מה שבודאות ניתן להגיד, הייתה לדכנר בתקופה ההיא <u>שותפה עסקית</u> כזאת או אחרת במיזמים כאלה ואחרים, ובודאי ש<u>מהגברת הזאת</u> הוא רצה להסתיר את הנושאים האלה**" (עמ' 5684 שו' 30 עד עמ' 5685 שו' 5) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, "משום מקום", "נולדה" שותפה עסקית, גברת ממנה רצה להסתיר נושאים.

מדובר בהשערה מצוצה מן האצבע, שהועלתה על-ידי הנאשם 1 בבית-המשפט בפעם הראשונה. השערה זו לא עלתה בחקירה במשטרה ומסתמא גם לא בהכנה לעדות בבית-המשפט, שכן גם פרקליטו המלומד, בשבועות הארוכים בהם חקר בצורה יסודית ומיומנת מאין כמותה את עד המדינה – נמנע מלהציג לו אפשרות זו.

ג. השערה נוספת כי יכול והרישומים הוצגו, כפי שהוצגו בספרים, הואיל ועד המדינה: "**...לא רצה לדווח למיסים, אם מתוך כך שלא רצה לדווח לשותפה הזאת שדיברתי עליה בראשית**" (עמ' 5887 שו' 4-5).

בלא משים נאשם 1 מוכן להרחיק לכת ולומר כי הרישומים של <u>חברותיו</u> נרשמו בצורה כוזבת על-מנת לאפשר לעד המדינה <u>להונות את רשויות המס</u>, או לחילופין, להונות את שותפתו לעסקים. תהא ההשערה אחת או אחרת, אליבא דנאשם 1, החברות שבשליטתו היו שותפות לעד המדינה בדרכו הנכלולית להונות את רשויות המס או את שותפתו העסקית.

לאמור, נראה כי נאשם 1 לא שת ליבו לדברים שדיבר בעדותו זו בבית-משפט. נאשם 1 הודה בעדותו, למעשה, כי הספרים של החברות שבבעלותו, אינן בהכרח רישומים אמיתיים.

מוצג **נ/19** שימש אחד העוגנים של נאשם 1 במהלך עדותו בבית-המשפט.

מוצג **נ/19** הינו הסכם הלוואה מיום 30.01.96 בין עד המדינה להולילנד קורפוריישן באמצעות נאשם 1. על-פי **נ/19** סוכם כדלהלן: "**הולילנד קורפ יעמיד למר דכנר הלוואה/הלוואות לפי שיסוכם בין הלל צ'רני לבין מר דכנר על חשבון תשלום אפשרי עתידי בגין תוכנית בעלת תוקף. מר דכנר יפרע הלוואות אלו, לפי התנאים שיינקבו, מיד בהגיע מועד סיכום תשלום ההולילנד אליו (קרי קבלת תוקף) או תוך חצי שנה מיום קבלת ההלוואה המוקדם מבין השניים. הלוואה/הלוואות תהיינה צמודות למדד, ועל הריבית בלבד יתווסף מע"מ כנגד חשבונית. למר דכנר הזכות לפרוע הלוואות אלה מוקדם יותר, בהתראה של שבוע מראש**".

בשולי מוצג **נ/19** נרשם: "**הלוואה ראשונה לפי הסכם זה, תאריך 01.02.96, סכום 200,000 ₪ (מאתיים אלף שקל)**".

עד המדינה התייחס בעדותו למוצג זה וציין כי מדובר במסמך מפוברק, ששימש כסות לכספים, שהועברו אליו לצורך תשלום שוחד, והינם בבחינת "כאילו": "**...שנעשה במיוחד כדי לכסות את הכספים שהועברו כשוחד. כי אם הנייר הזה היה באמת אמיתי, הרי ב-01.08.96, בדיוק שישה חודשים אחרי כתיבתו, היה צריך לבוא מר צ'רני ולנכות לי אותו מהכספים שקיבלתי, כי זה מה שכתוב, כי התב"ע אושרה רק שנתיים אחרי זה או שלוש, כבר לא זוכר, זה ב-1999. זאת אומרת שאם זה הנייר האמיתי, הוא היה צריך לבוא באוגוסט ולדרוש את היתרה, וזה כמובן לא נעשה בשום שלב על-ידי מר צ'רני או מישהו אחר**" (עמ' 1140 שו' 4-11).

למותר לציין, כי ה"הלוואה" המצוינת ב-**נ/19**, כמו "הלוואות" אחרות, לא הוחזרו על-ידי עד המדינה. עד המדינה לא נתבקש להחזיר את אותן הלוואות, כמו גם, לא נתבקש, וממילא לא שילם ריבית ו/או הצמדה בגין אותן הלוואות, לא באותה שנה ולא בשנים אחר-כך.

ועוד, אם מוצג **נ/19** היה אכן בבחינת הסכם מסגרת, כנטען על-ידי ההגנה, נשאלת השאלה, מה מקומם של מוצגים **ת/678**, **ת/679**, המעידים על הלוואה מיום 02.01.98 על-סך 235 אלף ₪ לתקופה של 6 חודשים צמודה בריבית 4% והלוואה בסך 215 אלף ₪ צמודה בריבית 4% מיום 27.04.98.

נאשם 1 נדרש לסוגיה זו בבית-המשפט: "**אני אפילו לא מנסה לתת לך תשובות, כי אי-אפשר, יש גבול לסיפור הזה. ש. זה עוד מסך שעשיתם באמצעות הנייר הזה? ת. אני מפנה אותך כי ראינו בהולילנד מספר רב של פעמים כספים שהגיעו לחברות של דכנר, שדכנר ביקש ממני שאני אעביר לחשבונו ואתחשבן עם ארז, אז אי-אפשר להטיל את הרפש הזה כי מצאתם נייר אחד**" (עמ' 5923 שו' 28 עד עמ' 5924 שו' 3) [ההדגשות שלי - ד.ר].

מוצג **ת/678** ומוצג **ת/679** אינם מתיישבים עם הנטען על-ידי ההגנה לגבי מוצג **נ/19**.

בד-בבד, מוצגים אלה מבליטים את העובדה כי לגבי כל אחת מעשרות ה"הלוואות" האחרות, שקיבל עד המדינה – לטענת ההגנה, כ"שכר טרחה" או תשלום לגיטימי אחר, ולטענת המאשימה, ה"הלוואות" הינן הלבנת התיבה "שוחד" להעברת אותם כספים לרשותו של עד המדינה – לא נחתם כל הסכם שהוא.

לאמור, עד המדינה דייק בדבריו בבית-המשפט.

בוא וראה, נתונים התומכים בעמדתו של עד המדינה:

א. עד המדינה לא החזיר מעולם את אותן הלוואות, כביכול.

ב. עד המדינה מעולם לא נדרש להחזיר, כל עיקר, את אותן הלוואות, כביכול, שהעניק לו נאשם 1.

ג. עד המדינה לא שילם ריבית ו/או הצמדה על אותן הלוואות, כביכול.

ד. נאשם 1 לא ביקש מעולם, ובטח לא פעל להפחית את סכומי ההלוואות, כביכול, מ"נהר" הכספים שהוזרם על-ידו אותם ימים לעד המדינה והסתכמו, כאמור, בעשרות מיליוני שקלים.

ה. עד המדינה לא נתבקש להוציא ולא הוציא חשבוניות עבור אותן עשרות "הלוואות", כאשר באותם ימים ממש, בעבור סכומים גדולים פי כמה וכמה, הוציא גם הוציא חשבוניות כחוק.

ו. חשוב להטעים, העובדה שעד המדינה לא הוציא חשבוניות על סכום משמעותי של כמעט 9 מיליון ₪, לעצמה מאמתת את גרסתו.
גרסתו של נאשם 1 אינה עומדת בכל מבחן של השכל הישר. נאשם 1 לא היה מעלה על דעתו לוותר על ניכוי "הוצאה" בסדר גודל כזה (לו דובר באמת בשכר טרחה ובתשלומים לגיטימיים אחרים)!
[הטענה כי להוצאה לא הייתה משמעות הואיל ובסופו של הליך, כשנה-שנתיים אחר כך, נערך משא-ומתן עם רשויות המס, והרשויות, כמו גם נציגי החברה, לא נזקקו לחשבוניות, אינה טענה ממין העניין, הואיל והמו"מ שנערך עם רשויות המס שנים אחר-כך לא ניתן היה לצפייה, ובטח לא מהלכיו וכלל הדרישות שתידרש החברה על-ידי רשויות המס. ובכלל – גם במשא-ומתן שעיקרו "סחר סוסים" (עמ' 5747 שו' 14) ניתן משקל לסכומי הוצאות מוכרות].

עד המדינה הסביר בבית-המשפט, כי נוכח חששו מביקורת שיערכו רשויות המס בספריו ומדרישה לשלם מס בגין אותם כספי שוחד שהועברו אליו ונרשמו כ"הלוואות", הוא ביקש מנאשם 1 לפתור את הבעיה או לגלם את הסכומים, דהיינו, על נאשם 1 היה להעביר אליו תוספת של מיליוני שקלים, שאותם היה צפוי להידרש לשלם לרשויות המס. זו הסיבה ואין בלתה, כך עד המדינה, מדוע נמנע מלהעביר חשבוניות בגין אותם כספים. אילו גולמו הסכומים, לא הייתה כל מניעה מצדו להעביר חשבוניות, כפי שהעביר חשבוניות לגבי עשרות מיליונים נוספים אחרים, שהועברו לידיו לכיסוי הוצאות לגיטימיות.

נאשם 1 ביקש לחסוך העברה נוספת של מיליוני שקלים לעד המדינה, ומכאן קם הצורך לבצע את אותה פעולת "איפוס"/"העלמה"/"מחיקה" של 8.9 מיליון ₪.
פעולה זו, מעבר להיותה ראיה בולטת לאחריותו של נאשם 1 לביצוע עבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד, יש בה לאשש עדותו של עד המדינה על מיליוני השקלים שהועברו אליו מנאשם 1 לצורך תשלומי שוחד לפקידים ולנבחרי ציבור שפעלו לטובת מיזם הולילנד.

קודם דיון בנושא "איפוס"/"העלמה"/"מחיקה" של 8.9 מיליון ₪ אתייחס לנושא שולי, אבל לא בלתי משמעותי. אציג להלן את הרישום הכוזב במסמכי החברה בכל הנוגע למוצג **נ/36(2)**, ביאור מס' 4 בעניין הפקדת שיקים בסך 3 מיליון ₪ על-ידי עד המדינה:

23. מוצג **נ/77** מציג שורת שיקים של עד המדינה לפקודת הולילנד נופש מחודש ינואר עד חודש יולי 99' על סך מאות אלפי שקלים. לדברי עד המדינה, אלה תשלומי שוחד ששולמו באמצעות נאשם 1, ולקראת ביקורת כלשהי הם הוצגו: "**... כדי להראות שכאילו זה בכל זאת הלוואה אמיתית... השיקים האלה לא נפרעו**" (עמ' 1148 שו' 29-28). למחרת היום, בהמשך חקירתו הנגדית, שוכנע עד המדינה על-ידי פרקליטו המלומד של נאשם 1, כי שיק מס' 3900 על סך 257,850 ₪ נפרע, כמצוין במוצג **נ/77א**. כך גם שיק על סך 1,261,845 ₪ (מס' 2643), וגם שיק על סך 265 אלף ש"ח (מס' 4010) – דהיינו, שלושה שיקים בסך כולל של כ-1,750,000 ₪ שהעד נתן להולילנד שירות לנופש נפרעו בשנת 1999 (עמ' 1181 שו' 23).

בהמשך הוכח כי השיקים שמסר עד המדינה אכן לא נפרעו - כפי שציין - ואלה שכן נפרעו, התקבל תמורתם שיק נגדי וההלוואות כולן נותרו בעינן, כדלהלן:

מוצג **נ/77** מציג 8 שיקים דחויים של עד המדינה לחברת הולילנד שירות נופש, 6 שיקים על סך 265 אלף ₪ כל שיק, שיק על סך 257,850 ₪ ושיק נוסף על סך 1,261,845 ₪.

שיקים אלה אמורים, על פני הדברים, לפרוע את הלוואות עד המדינה. התרשים על נספחיו (כרטסות ההלוואה מספר 2510300, 2510310, 2510320, 2510350, 3212450, כרטסת קופת המחאות 2215002 וכרטסת קופת המחאות שירות לנופש 2215003) (**ת/689**) מתאר הליך קיזוז ההלוואות על-פי השיקים, הלוואת דכנר 1 על סך 5,590,440 לא נפרעה. הלוואת דכנר 2 על סך 1,268,838 נפרעה מתוך 6 השיקים (כל שיק על סך 265 אלף) על סך 1,590,000 והכרטיס נסגר על אפס. כרטיס הלוואת דכנר 3 על סך 950,382 נפרע על-ידי שני שיקים מתוך השיק על סך 1,261,845 ועוד הסכום שנותר משסת השיקים על-סך 1,590,000 בסך 321,162, כך שהלוואת דכנר 3 נסגרה על 93,945. הלוואת אמיאור על סך 257,849 נפרעה בשיק של 257,850 והיתרה בהלוואה הזו של אמיאור עמדה על אפס. כרטיס אמיאור על סך 726,570 נפרע בעודף שנותר מהשיק של 1,261,845 ונסגר על אפס (עמ' 4690 שו' 11-23).

השיקים המתינו לפירעון בתוך קופת המחאות של שירות לנופש (עמ' 4698 שו' 30). <u>בד בבד, לרואה החשבון החיצוני דווח כי עד המדינה החזיר כ-3 מיליון ₪</u> מסך ההלוואות שנטל ועל-פי דו"ח של שנת 1998 (**נ/36(2)**; עמ' 4699 שו' 1-10).

שיק על סך 265,000 ₪ מס' 4010 (**נ/77**) נפרע בבנק מזרחי טפחות ביום 28 באוגוסט. באותו יום, <u>קיבל עד המדינה שיק מהולילנד בסך 265,000 ₪</u>, כך שבכרטסת ההלוואה דכנר, נכון ליום 29.9.1999, נותר החוב, דהיינו סך כל ההלוואות על שם עד המדינה על סכום של 8.9 מיליון ₪ (ראה עמ' 4702; **ת/694**).

יתרת חמשת השיקים **בנ/77**, כל אחד מהם על סך 265,000 ₪ שמסר עד המדינה, <u>לא נפרעו</u> (עמ' 4703 שו' 22; **ת/694**; עמ' 4704 שו' 11; עמ' 4709 שו' 26). בדומה, שיק על סך 257,850 ₪ הופקד

בבנק, לא נפרע והוחזר לחייב. עד המדינה לא ידע לומר אם השיק חזר או הוחלט שלא לפרוע אותו. סכום ההלוואה של 257,850 ₪ הושב למקומו (עמ' 4709 שו' 12-7; **ת/694**; עמ' 4709 שו' 31). השיק האחרון בסדרת השיקים **בנ/77** בסך 1,261,845 ₪, ליום 28.2.1999 נמסר להולילנד. במקביל לו, ניתן שיק של חברת הולילנד תיירות לחברת אלקסיר, על אותו סכום, של 1,261,845 ₪ (עמ' 4712; **ת/697** (חשבונית 1005 על סך 1,470,000 ₪ - סכום המורכב מ- 1,261,845 ₪ + 214,514 ₪ מע"מ)). לבקשת עד המדינה (**ת/696**), לא נפרע השיק האישי שלו, בתמורה לאי-הפקדת השיק שניתן לחברת אלקסיר. לאחר זמן, שני השיקים, כל אחד על הסכום הנ"ל של 1,261,845 ₪, נפרעו ביום 20.12.1999 (עמ' 4713). שני השיקים הנ"ל ניתנו ליום 28.2.1999 (עמ' 4715 שו' 7-4). הנה כך, שני שיקים, כל אחד על סכום 1,261,845 ₪, אחד לפקודת חברת אלקסיר ואחד לפקודת הולילנד. שני הצדדים לא פרעו את השיקים, על פי בקשת עד המדינה מנאשם 1 שנענתה בחיוב (**ת/696**). שני השיקים נפרעו ביום 20.12.1999 (עמ' 4715 שו' 30-20).

נאשם 1 אישר בבית-המשפט, כי שגה משציין שהשיקים האלה נפרעו (עמ' 5933 שו' 11).

רואה החשבון אלי חסון לא קשר את שני השיקים (עמ' 4716 שו' 15-12; עמ' 4717 שו' 29-21), גם משהסכים, שהסכום של 1,261,845 ₪ הורכב מסכומי הלוואות בכרטסות השונות של ההלוואות כמתואר **בת/689**. רואה החשבון חסון אישר בבית-המשפט, למעשה, את הדיווח הכוזב לרואי החשבון החיצוניים, שהוביל לרישום כוזב בספרי החברה (עמ' 4699 שו' 4).

רו"ח אורדן נשאל בבית-המשפט לגבי ההערה המופיעה במאזן שירות לנופש של יום 31.12.98 (**נ/36(2)** עמ' 7) לפיהם להבטחת הלוואה צמודה בסך 8,839,840 ₪ הופקדו שיקים בסכום כולל של כ-3 מיליון ₪ (740 אלף דולר) (**נ/77**). רו"ח אורדן ציין כי ההערה נרשמה על-ידו, הוא זה שחתם על המאזן בשם השותפות, אך הוא עצמו אינו זוכר אם השיקים נפרעו, אם לאו, ובלשונו: "**קודם כל אינני זוכר, אינני יודע. אני מבין את השאלה שאתה אומר לי, הרי עד אז חלק מהשיקים היו צריכים להיפרע, אז אני לא יודע אם ישבנו ובדקנו עוד פעם האם הם נפרעו או לא, אינני יודע כמה זמן הדו"ח שכב אצלנו במשרד ממתי שגמרנו את הביקורת עד שחתמנו עליו**" (עמ' 5562 שו' 31-28). משכך, נתבקש רו"ח אורדן להסביר הכיצד ביום חתימת המאזן, 4.7.99, משהוחוור כי השיקים לא נפרעו – לא שונתה ההערה בדו"ח, וזאת משום: "**...אני אומר שזה נבדק כנראה הרבה לפני, קשה לי להאמין שחתמנו על הדו"ח הכספי ביודעין שהשיקים לא נפרעו**" (עמ' 5563 שו' 15-14), ההערה לא הייתה נרשמת לו בדקו וראו שהשיקים לא נפרעו (עמ' 5563 שו' 23). בעניין ה-3.1 מיליון ₪ (**נ/77**) המיוצגים ב-8 שיקים שהופקדו לביטחון, ציין רו"ח אורדן כי אם אלה לא נפרעו לאחר יום 31.12.98, המאזן משקף נכונה את המצב, אבל בעת עריכת המאזן לאחר יום 31.12.98 נודע כי השיקים לא נפרעו, אזי: "**...ודאי שלא הייתי כותב שהם מובטחים על-ידי שיקים דחויים**" (עמ' 5605 שו' 3). וביתר תוקף ציין רו"ח אורדן כי כל ההערה בביאור מס' 4 הייתה מושמטת לו ידעו רואי החשבון כי השיקים לא נפרעו (עמ' 5563 שו' 19).

(נאשם 1 בחקירתו הנגדית נצמד לתשובתו של שמשון אורדן, עמ' 5932 שו' 6, הגם שהוא הורה בכתב ידו ב-**ת/626** שלא לפרוע את השיקים הנ"ל - עמ' 5931 שו' 30). וכן: "**... שטיינברגר כותב שהשיקים האלה לא נפרעו, וכתוב שם, אני חלקתי עליו, טעיתי, בסדר...**" (עמ' 5933 שו' 11).

אמור מעתה, מעל לדיווח הכוזב לרואי החשבון החיצוניים, שהוביל לרישום הכוזב בספרי החברה, יש במתואר לעיל כדי להדגיש גרסתו הנכוחה של עד המדינה. כספי ה"הלוואה", שהינם כספים שהועברו לו למטרת שוחד, לא הוחזרו על-ידו, והתצוגה בנושא בספרי החברה הינה כוזבת ומכזיבה.

פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, טען כי בפני נאשם 1 עמדו דרכים נוחות ופשוטות הרבה יותר לשלם שוחד, לו ביקש לעשות כן – נאשם 1 לא היה נותן שוחד באמצעות העברת שיקים, תשלומים שאף באו לידי ביטוי מפורש וברור בספרי החברות המעורבות (ראה למשל סע' 73, עמ' 32, סיכומי נאשם 1).
נראה, כי מדובר בחוכמה בדיעבד.
לולא עד המדינה, לא ניתן היה לזהות בספרים את הרישומים הכוזבים. ניתן היה להתרשם מכל אחד מרואי החשבון שהופיעו בבית-המשפט והעידו בנושא, כי לא אלה רואי החשבון שהיו אומרים "חדל". מדובר ברואי חשבון שנשקפו בבית-משפט כ"חיילים נאמנים" לשירות שולחם, שהוא מקור פרנסתם.
הפרקליט המלומד מבקש לטעון כי העבירות שביצע נאשם 1 אינם בבחינת "פשעים מושלמים", טענה, שמסתמא, מוסכמת גם על המאשימה. בכל מקרה, לו היה פועל נאשם 1 על-פי האפשרות שהוצעה על-ידי ההגנה בסיכומיה, העברת מזומנים מחו"ל לצורך תשלומי כספים לנבחרי ופקידי ציבור. עד המדינה, כשותף דומיננטי, היה יודע לתאר ההתרחשויות בדרך האלטרנטיבית, שלא נבחרה, ובהחלט יכול כי על-פי דרך פעולה אלטרנטיבית זו – מצבו של הנאשם לא היה טוב יותר מבחינה ראייתית.

הפרקליט המלומד הדגיש לאורך סיכומיו היסודיים לעילא, כי: "חרף שלל גרסאותיו ושקריו, לא הצליח דכנר להגיע, ולו בקירוב, לסכום שוחד של כ-8.9 מ' ₪ שנטען בכתב האישום ששולם בשנות ה-90. ניסיונותיו 'לבנות' את סכומי השוחד ומקבלם היו פתטיים, ודאי שלא התקרב לסכום של 10-15 מ' ₪ בו נקף במסמך **ת/135**, שהינו מסמך מפוברק..." (עמ' 44, סיכומי נאשם 1).
ניתן להסכים עם הפרקליט המלומד כי עד המדינה אינו משתייך ל"ו הצדיקים ופעל ברמייה לאורך השנים, גם אליבא דעדותו. עד המדינה לא הקפיד בדבריו, בלשון המעטה, כמפורט בפרק הדן בענייננו. בהחלט ניתן לקבל הצעת הפרקליט המלומד, שטרח וסיכם הסכומים שניתנו כשוחד על-ידי עד המדינה, סכומים שאינם מסתכמים לסך 8.9 מיליון ₪. ניתן היה לנסות ולפתור הסוגיה במספר אפשרויות טובות יותר או פחות, אבל אפשרויות אלה היו צריכות לבוא מפיו של עד המדינה.

בכל מקרה, הסכום שהועבר לעד המדינה על-ידי נאשם 1 לצורך תשלום שוחד בשנות התשעים הסתכם לסך 8.9 מיליון ₪. יכול וצריך לקבוע, שעד המדינה השתמש רק בחלק מסכום זה לתשלום שוחד. יכול ועד המדינה ביקש מנאשם 1 סכומים גבוהים מאלה, שהעביר כתשלומי שוחד בפועל.

זאת לא השאלה הנדרשת להכרעה בתיק זה.

השאלה האם נאשם 1 הורה לעד המדינה להעביר כספים לפקידי ונבחרי ציבור כשוחד, והשניים עשו כן בצוותא חדא, כמתואר בהרחבה בבית-המשפט על-ידי עד המדינה.

פרקליטו המלומד של נאשם 1 ציין, כי המאשימה נגררה אחרי עד המדינה לעיסוק כפייתי בנושא הסבת החוב בסך 8.9 מיליון ₪. לגישת ההגנה: "...גם אם תתקבל גישת המאשימה, לפיה בשלב כלשהו בשנת 1999 או בשנת 2000 החליט הלל <u>למחול</u> לדכנר על ההלוואה ולהשיב במקומו את החוב לשירות לנופש (עובדה שאין לה כל תימוכין בחשבונות המט"ח של משפחת צ'רני) הרי אין בכך כל פסול, שכן מדובר בכסף פרטי ובחברה פרטית..." (סע' 105, עמ' 46, סיכומי נאשם 1). לגישת הסנגור הנכבד, מכלל מחילת החוב: "...מכאן, שכל שניתן ללמוד ממאזן זה הוא שההלוואות כבר אינן בשירות לנופש, ולא ניתן ללמוד מה התרחש איתן בפועל..." (סע' 106 עמ' 46, סיכומי נאשם 1).

לא אוכל לקבל גישה זו של הסנגור המלומד.

ה"הלוואות" של עד המדינה, שאין מחלוקת כי לא הוחזרו על-ידו מעולם, נעלמו מהספרים. זכותו המלאה של נאשם 1, כמי שהינו הבעלים של החברה הפרטית, למחול חובו של עד המדינה. מותר היה לו ליתן לעד המדינה סכומים גבוהים פי כמה וכמה. ברם, נשאלת השאלה מדוע היה על נאשם 1 לעשות כן. זו השאלה המחייבת הבהרה.

נאשם 1 הציע כי האפשרות של המחאת החוב של עד המדינה לבעלי החברה: "הועלתה כפי הנראה על-ידי דכנר עצמו עם אישור תוכנית ג', וכשהיה ברור לו ששלטונות המס יבדקו את ספרי הולילנד וימצאו הלוואה של כ-8.9 מ' ₪ לנותן שירותים, יפנו לאותו נותן שירותים (דכנר) לברר האם מדובר בהלוואה או בשכר – דבר שאינו נוח לדכנר ולכן העלה אפשרות להמחאת החוב" (עמ' 46 למטה, סיכומי נאשם 1).

דברים נחרצים אלה מתיישבים לחלוטין עם עמדת המאשימה, כמו גם עם דברי עד המדינה בעדותו בבית-משפט.

ועתה אדון בשאלת ה"איפוס"/"העלמה"/"מחיקה" של 8.9 מיליון ₪. ראשית אתן את הדעת על טענתו של נאשם 1 כי אותה מחיקה אינה בבחינת מחיקה, שכן מדובר בסך הכל בהתחשבנות בין עד המדינה לבין נאשם 1, התחשבנות שבאופן <u>מפתיע</u> הסתכמה לאותו מספר שנחרת בספרי הולילנד, בסך 8.9 מיליון ₪.

<u>פעולת ה"איפוס"/"העלמה"/"מחיקה" של 8.9 מיליון ש"ח</u>

בחינת גרסת נאשם 1 בנושא.

24. נאשם 1 ציין כי איפוס ה-8.9 מיליון ₪ נעשה במסגרת התחשבנות עם עד המדינה בקשר לאותן הלוואות. צרתו כי רואי החשבון, אלי חסון ושמשון אורדן, לא ידעו במהלך חקירתם במשטרה על התחשבנות כזו.

בחקירתו במשטרה נדרש נאשם 1 להסביר מחיקת חובותיו של עד המדינה, מחיקת חובות שעל-פי גרסתו החוזרת ונשנית של עד המדינה בבית-המשפט, שימשו לתשלומי שוחד ועל-כן נמחקו כלא היו מספרי החשבונות. נאשם 1 ביטא "יחוסר בקיאותו" בנושא: "**למרות המסמכים שאתה תציג לי אני כופר בהסבר הזה של דכנר, החובות של דכנר נסגרו <u>רק בשנת 2007</u> בהסכם התשלום הסופי שנכרת ביני לבין דכנר. אני לא <u>זוכר כל הסכם קודם</u> לזה בהקשר של סגירת החובות. לגבי בקשה לאישור יתרות חובה של דכנר בסוף כל שנה, היא נעשית מול כל בעלי חוב בהולילנד ובאה לאשר את היתרת החובה בלבד ואינה נכנסת למהותה**" (**ת/489** שו' 341-345). [ההדגשות שלי - ד.ר]. <u>לאמור, נאשם 1 לא זכר כלל התחשבנות בנושא החובות, אלא אך ורק בשנת 2007</u>.

נאשם 1 הוסיף וציין: "**...אצלי הופיעו הלוואות פתוחות של דכנר גם הרבה אחרי שנת 2000**" (**ת/489** שו' 363). ובנוגע לאיפוס בשנת 1999: "**אין לי מושג כי אצלי ההלוואות מופיעות**" (**ת/489** שו' 368). <u>הנאשם 1 ציין כי אינו מכיר כלל חוב של עד המדינה בסך של 8.9 מיליון</u>, אלא אך ורק חוב בסדר גודל של 2-3 מיליון ₪ בשנים אחר-כך (**ת/137**; **ת/489** שו' 396-398), <u>והוא עצמו אינו מכיר מחיקה או איפוס החוב בשנת 1999 ו/או בשנת 2000</u> (שם, שו' 416-420).

הנאשם 1 לא זכר משום מה בחקירותיו במשטרה דבר בנושא, למרות שמדובר בנושא משמעותי ומהותי ביותר ועניין לנו בנאשם שלימדנו לאורך המשפט כי שלט ושולט בהתחשבנויות והעברות הכספים על כלל דקויותיהן. רואה החשבון אלי חסון פעל על-פי הוראותיו (ראה למשל **ת/160**, בו הורה להוסיף 5% או לקזז הסכום וכו'). נאשם 1 הסכים עם נתון זה <u>של נוהגו לרדת לפרטים בנושא החשבונות הכספיים</u> (עמ' 5746 שו' 25).
יתר על כן, נאשם 1 <u>לא</u> תמך גרסתו זו בניירות כלשהם, גם שעל-פי <u>הצהרתו</u> בבית-המשפט, היה בכוונתו לחפש ניירות ב-10 קלסרים, ששטיינברגר עובר עליהם בימים אלה (עמ' 5748 שו' 6).

יתרה מזו, מוצג **ת/681** רשום בכתב ידו של נאשם 1. במוצג זה הורה הנאשם 1 לרואה החשבון אלי חסון: "**יש להתייחס להלוואות שמואל דכנר כאל הלוואת בעלים באמצעות שמואל דכנר, החוב צריך להיות של <u>בעלים</u> וכך צריך להופיע במחשב, בחשבוניות ובכל הרשומות. את ברזילי/שמשון נעדכן בהמשך**...".

מדובר במסמך המעגן אחריותו של הנאשם 1 ל"איפוס"/"מחיקה"/"העלמה" של "הלוואות" עד המדינה באמצעות הלוואת בעלים של הנאשם 1. על-פי מוצג זה, משרד ברזילי יעודכן בהמשך הדרך על-ידי אנשי חברת הולילנד.

נאשם 1 נדרש למסמך **ת/681** בחקירתו במשטרה ותשובתו: "**אני מזהה את כתב ידי במסמך. אני לא זוכר שרשמתי אותו. אני לא יודע לאיזה הלוואות הוא מתייחס... אני לא יודע, אני לא בורח מהמסמך, המסמך הוא בכתב ידי, אין לי כעת תגובה. אני לא יודע לאיזה הלוואות המסמך מתייחס. לא בכדי מישהו ניסה לטשטש את התאריך של המסמך ולא מופיע עליו תאריך**" (**ת/490** שו' 175-180). ובהמשך: "**ש. מדוע אתה לוקח על עצמך את החוב העצום הזה של דכנר להולילנד תיירות? ת. אני לא יכול להסביר, ומעבר לכך עם כל הכבוד הראוי לכם, אני לא יודע לאיזה ולכמה מהחוב המסמך הזה מתייחס למרות שגם כתוב בתחתית המסמך שאין יותר לדכנר חוב להולילנד תיירות. אני אצטרך בעתיד לעמת מסמך זה עם מסמכים אחרים שיוצגו או שאצטרך להשיג על-מנת לבדוק פעולה זו. ש. אנו מצטטים לך משפט נוסף מהמסמך שהוצג לך: 'את ברזילי/שמשון נעדכן בהמשך', עדכנת אותם? ת. אני לא זוכר. השאלה שלכם היא קרדינאלית, אני צריך ללמוד את הנושא בשביל לענות. ש. אנו אומרים לך שהמשפט הזה שציטטנו מצביע על כך שאתה עושה קודם כל את הפעולה בספרי החברה ורק לאחר מכן מעדכן את רואי החשבון. אנו אומרים לך שפעולה כזאת קרדינאלית, כדבריך, הייתה מחייבת התייעצות עם רואי החשבון קודם לביצוע הפעולה בספרים, תגובתך? ת. אני מסכים למה שאתם אומרים, אני לא מנסה לברוח מהבעיה אלא אנסה להתמודד בעתיד עם בעיה זו.. אני משדר לכם שיש פה נושא מאוד בעייתי שהוא בניגוד גמור לרוח ספרי החשבונות של הולילנד ולכן אני לא בורח מהבעיה... ההוראה שלי לאלי היא ברורה ואני לא חוזר ממנה. השאלה היא אם זו הוראה לרישום כוזב במסמכי תאגיד והיא עובדה שתתברר במהלך העימות שלי עם החומר. מעבר לזה אני כרגע לא יכול להתייחס**" (**ת/490**, שו' 190-224) [ההדגשות שלי – ד.ר]. ובהמשך ציין הנאשם 1 בחקירתו במשטרה שמוצג **ת/681** הינו מסמך חריג: "**...זה אומר שהמסמך הזה הוא חריג ולכן גם כפי הנראה ההוראה לאלי היא חריגה ומותירה אותו כדרג מבצע בלבד ואני לא בורח, אני נתתי את ההוראה**" (**ת/490**, שו' 250-254) [ההדגשות שלי – ד.ר].

מוצג **ת/683** הינו מכתב של אלי חסון בהמשך למוצג **ת/681** המדווח לו על ביצוע הוראתו, ההלוואות של דכנר בסך 8.9 מיליון בכרטיס 5001000 "**הלוואות לבעל מניות**" יוצגו החל מיום 01.10.99 בספרי הולילנד שירות תחת השם "**הלוואת בעלי מניות**". הנאשם 1 נדרש למסמך זה ולא היה מסוגל להתמודד עמו, ובלשונו: "**אין לי מה להגיד, אמרתי את זה קודם. מן הסתם אלי ביקש הנחיות וקיבל אותן ממני והאחריות היא שלי ואני צריך להתמודד עם הנושא הזה, אני צריך ללמוד את הנושא בשקט ולהתמודד עמו. ש. האם אלי חסון נשאל האם ביקש את רשותו של רואה החשבון ברזילי לבצע את הפעולה הזאת והשיב שלא, תגובתך? ת. במכתבי לאלי כתוב שנעדכן את רואי החשבון בהמשך. אלי יכול היה לפנות ורשאי היה שלא לפנות לרואי החשבון לפני או בעת ביצוע הפעולה ולא פנה ואין לי אליו שום טרוניה בעניין זה כי אני הלל הוא זה**

שאמר לו לבצע ואחר-כך לעדכן ולכן אני לא יכול להתייחס אחרת" (**ת/490**, שו' 273-281)
[ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, גרסתו של הנאשם 1 במהלך חקירתו במשטרה שונה בתכלית מגרסתו בעדותו הראשית בבית-המשפט (עמ' 5689), לפיה מדובר בפעולה חשבונאית שיצאה מבית מדרשו של משרד ברזילי. הנאשם 1 ציין בחקירתו במשטרה כי מדובר בהוראה עצמאית שלו, לה לא היו שותפים כלל ועיקר רואי החשבון, שהועסקו על-ידו. נאשם 1 מודע להיות המסמך מסמך קרדינאלי ובעייתי מאוד מבחינתו, מסמך שיש בו לקעקע גרסתו, ובלשונו "**מסמך חריג**" בו הורה לרואי החשבון במשרדו לבצע פעולה חשבונאית שיש בה, על-פני הדברים, "למחוק" ו/או "להעלים" ו/או "לאפס" חובותיו של עד המדינה בשנים 1996-1999.

הנאשם 1 ציין בחקירתו כי שוחח עם משרד רואי החשבון מיד בתום מעצרו. אחר כך תיקן עדותו והוסיף כי שוחח עם המשרד בתום מעצר הבית. אם אכן כך, מדוע לא תיקן את חקירתו במשטרה שנפרשה על-פני 15 חקירות נוספות. לגישת הנאשם 1 יכול ופנה לשטיינברגר – בניגוד לדבריו הקודמים – ביוני או יולי או אוגוסט, ולא ב-22 באפריל כפי שצוין על-ידו קדם לכן (עמ' 5906 שו' 1). והעיקר, באם מדובר בנושא טכני שנעלם, לדבריו, מזיכרונו, הכיצד מיד לאחר שחרורו זה הדבר שביקש לברר וללבן עם משרד רואי החשבון?! ותשובתו: "**חבל שהשאלה הזאת לא מופנית למאשימה**..." (עמ' 5906 שו' 22). תשובה המעצימה התמיהה.

ועוד, ימים ארוכים לאחר ששוחרר מהמעצר, יצא ממעצר בית ולאחר שנפגש עם רואה החשבון ברזילי נחקר נאשם 1 במשטרה ביום 02.05.2010 בנושא זה. הנאשם 1 הודה: "...**מחילת חוב עשיתי בעוונותיי או יותר נכון בפשעיי**..." (**ת/505** שו' 101-102) [ההדגשות שלי - ד.ר].
[בבית-המשפט ציין כי התבטאות זו נאמרה בבדיחות הדעת (עמ' 5907 שו' 18-22). דברים שדינם להידחות, הנאשם לא התבדח ולא חשב להתבדח בסוגיה הנ"ל].
בבית-המשפט הוסיף נאשם 1: "**המכתב הזה הוא שלי, ההסבר הוא שכשהמאשימה, עם כל הכבוד, אינה יכולה להוכיח את השוחד כי עד המדינה שלה אינו מסוגל להוכיח דבר, אז המאשימה נתפסת בנושא תפל שאין בו ולו כלום ומנסה לבנות אווירה, מכיוון שאדוני, אם תצא היום בת קול ממהמי האדמה ותגיד אין שוחד בשנות התשעים, כל נושא האיפוס לא מעניין אף אחד, לא שייך לכלום, האיפוס הוא ניסיון לבוא בדרך עקלתונית, לזרות אבק ובוץ ולהגיד מכיוון שאיפסת, אני מדבר על איפסת לא העלמת, מכיוון שאיפסת אז אולי יש דברים בגו, וזה במקום לבוא ולתפוס את השור בקרניו ולנסות לעמת אותי עם תשלומי שוחד שאני אומר כבר שלא היו. את הדבר הזה כתבתי והייתה לזה מטרה בזמנו, ומר ברזילי בודאי היה יכול להסביר אותה יותר טוב ממני. בסופו של דבר, לארח כל הפעולות שבוצעו ולאחר החודשים שזה ישב בכרטיסים המיוחדים האלה, שטיינברגר ביטל את הפעולה והפך את האיפוס להתחשבנות סופית, שכר טרחה**" (עמ' 5904 שו' 13-23) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, משאין בכוחו של הנאשם 1 להסביר את המובן ונראה מאליו, נצמד הוא לדפוס שחזר ונשנה לאורך כל עדותו בבית-משפט כי האשמה נעוצה במאשימה, שאין ביכולתה להוכיח תשלומי שוחד, שנטענו על-ידי עד המדינה.

ועוד, הרישומים בספרים בוצעו כמצוין ב-**ת/683** ובמקביל הפקדת סכום כסף מזומן של הנאשם 1 (באמצעות אמו) בחברת הולילנד תיירות, כמתואר במוצג **ת/682** (אושש בבית-המשפט על-ידי אלי חסון). הנאשם 1 גרס בבית-המשפט כי הואיל ועמד ביתרת זכות בהולילנד בסך 20 מיליון דולר, לא היה צריך להפקיד מזומנים. צרתו, שההפקדה הנ"ל מצביעה נגדו (עמ' 5911 ; עמ' 5914 שו' 32).

ועוד, הנאשם 1 בבית-המשפט הסכים לפעולות החשבונאיות שהוצגו לו בחקירה הנגדית על-ידי התובע המלומד, עו"ד תדמור: "**אבל צריך להבין, אנחנו לא מתכחשים לביצוע פעולה שאתם קוראים לה איפוס בספטמבר 1999, הפעולה הזאת בוצעה ובהתאם לרוח הפעולה הזאת גם בוצעו התיקונים שאלי מצא לנכון לבצע, ואני אומר מראש, באישור מלא שלי, על-מנת להשלים את הפעולה הזאת. אבל בין הקטע הזה לבין הקטע להגיד שמה שהועלם ומה שהוסתר קודם כל יש מרחק ובין הקטע הזה להגיד שזה מה שקרה לעת סגירת המאזן בסוף, סדר גודל של שנה אחרי זה, יש מרחק גדול שאותו אני לא מאשר לחלוטין**" (עמ' 5915 שו' 10-15).
נאשם 1 לא ידע להסביר בבית-המשפט את ההטיה הנשקפת מהמסמכים של משרד רואי החשבון, לפיה במוצג **ת/687** מיום 19.10.99 הלוואות עד המדינה מופיעות - אבל לא בספרים שהועברו לביקורת. <u>לפי התומר שהועבר לרואי החשבון, נראה כביכול שעד המדינה פרע את ההלוואות בסוף השנה ואין יותר הלוואות, כי הן הועברו לכרטיס 5001000 וזה נסגר באמצעות הכספים שהועברו להלוואת בעלים</u> (עמ' 5916 ; עמ' 5917 שו' 13-28).

ועוד, אין מחלוקת שההלוואות שנצברו בשנים 2000-2004 בסך 2.9 מיליון בהסכם עם עד המדינה, האחרון לא רק שנתבקש להוציא חשבוניות, אלא משלא היה לו כסף לשלם את המס ערך מוסף, <u>שילם נאשם 1 עבורו את הכסף הנ"ל</u> (בהמשך קוזז סכום המס ערך מוסף). <u>זאת להבדיל ממחיקת ההלוואה בסך 8.9 מיליון ₪ בעקבותיה ויתר נאשם 1 על חשבוניות ובהתאם על תשומות של 1.5 מיליון ₪ שהיה אמור לקזז ממס ערך מוסף</u>.
נאשם 1 הסביר כי היה משא ומתן עם רשויות המס ובמשא ומתן הנושא כלל לא נדון (עמ' 5935) וכשב"כ המאשימה, כנציג רשויות המס, הטיח שגרסתו הינה חזיון תעתועים, שאין מאחוריו כלום, ועד המדינה היה אמור להוציא חשבוניות, דיבר נאשם 1, אביא את הדברים: "**ש. אנחנו <u>נציגם של מס הכנסה פה</u>, אין שום פער בגישות בין אף אחד ואני לא יודע למה אתה חוזר בבית המשפט שוב ושוב, <u>אין דבר כזה לא להוציא חשבונית על שכר טרחה ומה שאתה עושה פה חיזיון תעתועים שאין מאחוריו כלום, דכנר צריך להוציא חשבונית ולא עשיתם את זה כי אתה לקחת על עצמך את החוב של השוחד</u> ואין פה שום שכר טרחה ושום מע"מ בגלל זה ושום חשבונית. ת. <u>אני שומע אותך ויש פה דו שיח של חירשים</u>**" (עמ' 5936 שו' 4-9).
לאמור, הנאשם 1 דיבר בבית-משפט, אבל הסבר אין.

למותר לציין, כי הוצאת חשבונית משמעותה הישירה כי היה על עד המדינה לשלם מס בשיעור של כחמישים אחוז, מס שנאשם 1 היה נדרש לגלם קודם הוצאת החשבונית (בשנות האלפיים כספי השוחד גולמו מראש וכל שנותר היה להתחשבן עליו במס ערך מוסף. הדברים הוצגו לנאשם 1 בחקירתו והוא דחה זאת וכינה התזה של המאשימה "**מגוחכת**" (עמ' 5937-5938).

ועוד, על-פי ההסכם שנחתם בין נאשם 1 לעד המדינה ביום 06.12.99 (**ת/136**), בו סוכם על העסקת עד המדינה לתקופה של 5 שנים החל מ-01.01.00 תמורת שכר חודשי של 50 אלף דולר בתוספת מע"מ, לא הוזכרו חובות העבר של עד המדינה (עמ' 5950 שו' 10-13).
לא יהיה זה מרחיק לכת להניח כי לו היה ממש בגרסתו של נאשם 1, היה מוודא הזכרת חובותיו של עד המדינה שנצטברו לאורך שנים – כאשר זה לא החל לשלם אותם ולא הראה סימן על כוונתו להתחיל לשלם אותם.

לדברי נאשם 1, לא מדובר במחילת חוב, שכן המאשימה לא הוכיחה, כפי שהטיח בפני התובע: "**לא הבאת בפניי שום מסמך שאני הוצאתי במקביל לדכנר ואמרתי לו שהחוב שלך מחול**" (עמ' 5909 שו' 29-30). עובדה זו נכונה, מסמך כזה לא עמד על הפרק, שכן עד המדינה קיבל סכום של 8.9 מיליון ₪ שנרשם על-ידי חברת הולילנד כהלוואות, הלוואות שניתנו ללא הסכם וללא תנאים ובשלב מסוים נמחקו ועד המדינה מעולם לא נדרש להשיב אותן.

ועוד, במהלך עדותו הראשית גרס נאשם 1 כי כל "איפוס"/"העלמה"/"מחיקה" של 8.9 מיליון ₪ נעשה על-פי עצתו של רו"ח ברזילי: "**... זו הצעתו של ברזילי, ובהתאם לזה אני נותן את ההוראות לאלי, בספטמבר**" (עמ' 5689 שו' 15-16).
גרסה זו של הנאשם מלמדת על מצוקתו הרבה ועד כמה היה מוכן לסטות מאורחותיו ולהעיד שקר בבית-המשפט.
במוצג **ת/681** רשם נאשם 1 באותיות קידוש לבנה, שחור על-גבי לבן: "**את ברזילי/שמשון נעדכן בהמשך**". דהיינו ברזילי לא היה מעורב באותו שלב, והכוונה הייתה לעדכן את משרד רואי החשבון ברזילי בעתיד. רו"ח חסון, "עובדו הנאמן" של נאשם 1, אישר בבית-המשפט כי משרד רואי החשבון ברזילי לא היה כלל בתמונה באותה עת (עמ' 4650 שו' 2).
למותר לציין כי רו"ח ברזילי לא זומן להעיד מטעם ההגנה [במאמר מוסגר, לציין כי מדובר במשרד רואי חשבון העובד עם נאשם 1 וחברותיו שנים רבות וממשיך ליתן לו שירותי חשבונאות גם בימים אלה], וממילא לא העיד בבית-המשפט, למשמעות המשפטית של עובדה זו.
אם בכך לא סגי, עד המדינה עצמו, שנחקר לאורך שבועות ארוכים חקירה נגדית מיומנת על-ידי פרקליטו המלומד של נאשם 1, לא נשאל בסוגיה זו.

ועוד, עד המדינה קיבל מהולילנד עד יום 15.04.1997 עבור השנים 1994-1997 למעלה מ-4 מיליון דולר, דהיינו למעלה מ-100 אלף דולר בחודש (**נ/18**).

נאשם 1 נשאל מדוע היה צריך ליתן לעד המדינה הלוואות בתקופה זו. לדבריו, עד המדינה קיבל הרבה יותר מהסכום המצוין ב-**נ/18** (עמ' 5744 שו' 12-25). נאשם 1 לא ידע לציין מדוע נענה לבקשת ההלוואות של עד המדינה בתקופה זו (עמ' 5744 שו' 32).

לאמור, "נהר" המזומנים שהוזרם לעד המדינה על-ידי הולילנד באותם ימים מתיישב עם עדותו של עד המדינה בבית-המשפט. האחרון לא ביקש הלוואות בסדר גודל דומה באותה תקופה, ובטח ובטח לא ניתנו לו הלוואות ללא תנאים ומבלי שנדרש להשיבן לאורך השנים.

רואה החשבון אלי חסון התייצב בבית-המשפט כמי שגמר בליבו לתמוך בגרסת מעסיקו, ברם ככל שנתפתחה עדותו כך נצטיירה בבית-המשפט ההתרחשות הנכוחה.

עדות רואה החשבון אלי חסון:

25. רואה החשבון אלי חסון העיד בחקירתו הראשית כי ביום 30.09.1999 ביצע מה שכונה על-ידו "**הסבת חוב**". לדבריו, פעל על-פי הוראה מפורשת של נאשם 1, שהורה לו (**ת/681**) לעשות כן. אלי חסון זיכה את כל ההלוואות האישיות של עד המדינה על סך 8,966,881 ₪ שנצברו בין השנים 1996-1999 ובמקביל חייב סכום זה תחת הסעיף "**הלוואות בעלים**". זאת חרף העובדה שעד המדינה לא היה מעולם בעלים בחברת הולילנד שירותי נופש (עמ' 4649 שו' 6-32).

אלי חסון ציין, כי ההלוואות של עד המדינה באותו מועד היו בבחינת "חוב אבוד" (עמ' 4655 שו' 12). הסבת החוב נעשתה כמתואר על-פי הוראה מפורשת של נאשם 1 כשלכל ידוע כי בעלי המניות בחברה הינם נאשם 1 ואחותו, ובודאי לא עד המדינה (ראה סגירת יתרות החובה של כרטיסי הלוואת דכנר בדרך העברת יתרות החובה לכרטסת חדשה 5001000 "**הלוואת בעלי מניות**" **ת/682** על נספחיו). רואה החשבון דיווח לנאשם 1 על ביצוע "**הסבת החוב**" במוצג **ת/683**. לדברי אלי חסון, כרטסת "**הלוואת בעלי מניות**" נפתחה לצורך הסבת החוב, לא נעשה כל שימוש אחר-כך בכרטסת זו (עמ' 4658 למטה). מוצג **ת/684** מחובר לחשבונית עבור תשלומי ריבית מ-1 לאוקטובר עד יום 30 בנובמבר. מוצג **ת/685** מלמד על כרטיס נוסף של בעלי מניות בפרויקט הולילנד שירות לנופש, שמספרו 4120810. במקביל, נפתח כרטיס מיוחד שמספרו 5001000 עבור "**הסבת החוב**", כרטיס זה נפתח חרף הכרטיס הקודם. רואה החשבון אלי חסון לא ידע להסביר מדוע נמצא לפתוח כרטיס נוסף ואולי: "**...עשינו את זה כדי לשים את זה בכרטיס נפרד**" (עמ' 4660 שו' 29; עמ' 4661 שו' 14-15).

פעולת הסבת החוב בוצעה בדרך המצוינת בתרשים **ת/682** (ראה גם עמ' 4664-4667). בסופו של הליך, כרטיסי כל יתרות החובה של ארבע כרטסות הלוואות עד המדינה בסך 8,966,881 הועברו לכרטסת 5001000 "**הלוואת בעלים מניות**" וכתוצאה מכך אופסו 4 כרטסות הלוואות עד המדינה. בהמשך הופקדו סכומי כסף על-ידי בעלי המניות, כך שקוזזו יתרות החובה בכרטיס 5001000 ויתרת החובה בכרטיס זה "**הלוואת בעלי מניות**" עמדה על אפס.

אלי חסון ציין כי עד המדינה לא החזיר את חובו בסך 8.9 (עמ' 4671 שו' 16). במאזן בוחן שהופק על ידי אלי חסון ביום 19.10.1999 (**ת/687**) והועבר לרואה החשבון החיצוני, לא נשקפה פעולת הסבת החוב (עמ' 4672 שו' 23 עד עמ' 4673 שו' 5). במאזן בוחן זה מופיעות הלוואות עד המדינה (עמ' 4673-4674).

על-פי מסמך **ת/681** הורה נאשם 1 בשנת 1999, כך אלי חסון, להעביר את יתרת החוב בגין ההלוואות שקיבל עד המדינה בשירות לנופש בסך 8,966,000 ₪ כולל ריבית, לחברת הולילנד תיירות, וזאת על שם הבעלים, כך שהתוצאה הייתה, שהחוב לחברה הוא של הבעלים (עמ' 4776 שו' 33). מבחינה חשבונאית, הבעלים לקחו על עצמם את החוב כלפי החברה ועד המדינה אחראי כלפי הבעלים. לגישת אלי חסון, אין כל בעיה ברישום חשבונאי זה, שכן: "**פעולה חשבונאית היא פשוטה, היא משקפת בספרים, היא נשארת בספרים, היא לא נמחקת, זאת אומרת כשבאים רואי החשבון בסוף שנה הם גם רואים את הפעולה הזאת**" (עמ' 4777 שו' 11-13). מבחינה רישומית, כך אלי חסון, החוב של עד המדינה הפך להיות החוב של נאשם 1 (עמ' 4777 שו' 18).

צא וראה, עדותו של אלי חסון בחקירתו הראשית בבית-המשפט מתיישבת עם גרסתו של עד המדינה בבית-המשפט.

כספים שקיבל עד המדינה כ"הלוואות" שנצברו לאורך השנים 1996-1999 – כמופיע במאזנים מדי שנה - לכדי 8.9 מיליון ₪ נמחקו ברישומים כלא היו. עד המדינה לא החזיר את ההלוואות, ההלוואות לא נפרעו והמחיקה בוצעה על-פי הוראת נאשם 1, שוידא הפקדת מזומנים בגינה (מבחינה צורתית חשבונאית) בהולילנד תיירות.

בחקירתו הנגדית בבית-המשפט תל מהפך בגרסתו של רואה החשבון אלי חסון. ניכר היה כי מבקש הוא בכל מאודו ליישב עדותו עם גרסת נאשם 1, שכאמור מעסיקו מזה שנים, כולל בימים אלה. רואה החשבון לא התקשה להסכים לכל ההצעות שהונחו בפניו על-ידי פרקליטו המלומד של נאשם 1, גם במחיר חזרה מדברים שמסר בחקירתו הראשית.

מוצג **ת/134** הינו מאזן של הולילנד שירות לנופש ליום 31.12.99. בעמ' 3 למאזן רשומות הלוואות עד המדינה בסך 8.8 מיליון ₪ לסוף שנת 1998. הלוואות, שאינן מופיעות עוד לסוף שנת 1999 (עמ' 4779 שו' 31). הסכום של עלויות הפרויקט עם תוספת הרווח של 61.5 מיליון ₪ כבר לא מופיע ב-1999 אבל לעומת זאת רואים באותו סעיף של הוצאות פרויקט 8.8 מיליון ₪ המופיע תחת הכותרת DIRECT DEVELOPMENT PROJECT EXPENSES (עמ' 4780 שו' 7). להערכת אלי חסון, על-פי הצעת פרקליט נאשם 1, ההלוואות של עד המדינה עברו במאזן הולילנד נופש לסעיף עלויות פרויקט (עמ' 4780 שו' 9).

נוכח דברים חדשים אלה הופנתה תשומת ליבו של רואה החשבון אלי חסון, לעדותו בחקירתו הראשית בה ציין כי בוצעה הסבת חוב של הלוואות עד המדינה לשנת 1998 בסך 8.9 מיליון ₪ להלוואת בעלים בתיירות, כך שהחוב של עד המדינה בשנת 1999, הלוואות עד המדינה, נמחקו

ממאזן הולילנד שירות לנופש וכנגד נרשם סכום של 8.9 מיליון ₪ בהלוואת בעלים בהולילנד תיירות (עמ' 4781 שו' 12). רואה החשבון אלי חסון, לראשונה בעדותו בבית-משפט, אישר את הצעת פרקליטו המלומד של נאשם 1, כי רואה החשבון החיצוני פסל את פעולת הסבת החוב (עמ' 4781 שו' 26). בסיכום ציין חסון, שביום 31.12.99 **(ת/134)** במאזן הולילנד שירות לנופש "**אין עוד עלויות נוספות חוץ מהיתרה של ההלוואות, לא היו יותר עלויות לפרויקט**" (עמ' 4782 שו' 28-29). הלוואות של עד המדינה בשנת 1999 נרשמו בהולילנד נופש ולא בהולילנד תיירות, וזאת תחת הסעיף "עלויות פרויקט" (עמ' 4782 שו' 31). זאת למרות שב-1999 אין יותר הוצאות בהולילנד נופש (עמ' 4783 שו' 1).

אלי חסון התבקש בבית-המשפט להסביר השינוי שחל בגרסתו בין חקירתו הראשית לחקירתו הנגדית, כאשר בחקירה הראשית לא ציין ולו ברמז, שפעולת "**הסבת החוב**", שבוצעה על-פי הנחייתו של נאשם 1, אותה ידע לתאר בצורה מפורטת בחקירה הראשית, נעלמה עתה על-פי תיאורו בחקירה הנגדית, לאחר שרואה החשבון החיצוני פסל אותה, כדלהלן: "**ש. אני נותן לך כנתון שרואה החשבון שהוא בא ובדק את הפעילות הזאת, שאת הסבת החוב הזו הוא פסל. בית-המשפט: ש. אתה יודע את זה או שזה דבר חדש בשבילך? ת. אם הסנגור נותן לי את זה כנתון. ש. יכול להיות שאתה לא יודע כזה דבר? ת. אני לא מגיש את הדו"חות הכספיים. ש. אומר לך צ'רני לבצע הסבת חוב, אתה מבצע הסבת חוב, רואה החשבון החיצוני לא מקבל את זה, אז אתה שומע את זה היום פעם ראשונה? ת. לא, אני לא אמרתי שאני שומע את זה היום פעם ראשונה. ש. בוא תספר לנו מי זה רואה החשבון? שמשון? ת. ברזילי. ש. ברזילי אמר לך NOT DONE, למה? ת. כשהוא ערך את המאזן של 1999, בסוף שנת 1999, הוא מקבל את כל הכרטיסים של שירות לנופש. ש. הוא ביטל את הסבת החוב שלך? ת. הוא ביטל את הסבת החוב ועשה מכירה, רואים את זה גם פה במאזן, עשינו מכירה נוספת. ש. מעניין שבישיבה הקודמת לא אמרת לנו. ת. לא שאלו אותי על המאזן. ש. הסבת החוב אנחנו שומעים פעם ראשונה בבית-משפט ואתה לא מספר לנו שברזילי לא קיבל את זה וזו הייתה רק הצעה שלך, למה? ת. זו לא הצעה, זו פעולה שבוצעה. ש. ולמה לא סיפרת לנו את כל זה? ת. הוא יבוא לפה ויעיד, לא הציגו לי את המאזנים של שירות לנופש**" (עמ' 4786 שו' 25 עד עמ' 4787 שו' 17) [ההדגשות שלי – ד.ר.].

ובהמשך: "**ש. היינו פה בבית-משפט, צ'רני כשהציגו את ת/681 אמר מסמך מכונן, באו אליך בטענות שאתה מדבר על הסבת החוב, שזו פעם ראשונה, הסבת החוב זה היה האישיו פה בעדות, כי פתאום נפלה פצצה באולם שהתביעה שמעה פעם ראשונה את הביטוי הסבת חוב. ואתה הסברת בשקט המאפיין אותך כיצד בוצעה הסבת החוב והדברים נרשמו בפרוטוקול מילה במילה. בשום מילה לא אמרת לנו שרואה החשבון לא קיבל את זה, ובעצם מדובר על איזשהי הצעה שאתה הצעת ונדחתה ולא באה לידי ביטוי ברישומים. השאלה שלי היא מדוע? ת. ההצעה באה לידי ביטוי ברישומים. ש. למה לא אמרת לנו את זה? ת. התובע שאל אותי, ברישומים טכנית נרשם ב-30.9, חויב הכרטיס הזה וזוכה הכרטיס הזה. לגבי הרווח והפסד, התובע לא**

הציג לי את המאזנים של הולילנד שירות, הוא אמר לי תגיע לחקירה הנגדית, ישאלו אותך בנושא הזה" (עמ' 4791 שו' 31 עד עמ' 4792 שו' 9) [ההדגשות שלי - ד.ר].

עדותו של אלי חסון נראתה בבית-המשפט מרוטה ומעורערת מיסודה. מדובר ברואה חשבון שניהל את כל מערך החשבונות הנוגע לפרויקט הולילנד מטעם חברות הולילנד. מדובר בפעולת איפוס ההלוואות ו/או מחיקת ההלוואות ו/או העלמת ההלוואות, לא מדובר בנתון טכני חסר משמעות. מדובר בפעולה הנוגעת לסכום של 8.9 מיליון ₪ בעניין הלוואות בעל חוב פרטי, שנמנע מלהשיב את חובו לאורך השנים 1996-1999.

אלי חסון היה מודע לסכומים הנ"ל מתחילת הדרך ועד סופה. אלי חסון הוא האיש שרשם את "ההלוואות" לאורך השנים ודיווח עליהן במאזנים. אלי חסון היה מודע לפעולה לכל צידי צדדיה.

עם זאת, אלי חסון התקשה, בלשון המעטה, להסביר האבחנה, שמצא לאבחן בין ההלוואות של עד המדינה לבין התשלומים לאדריכלים. אביא את הדברים כלשונם: "**ש. עכשיו אמרת משפט כזה לסנגור ואני רוצה להבין אותו: ב-1999 אין יותר הוצאות בשירות לנופש? ת. נכון. ש. נגמר שירות לנופש, אז הלוואות שנטל דכנר ב-1999 איפה יירשמו? ת. לפי השיקים שהוא קיבל, אם הוא קיבל מחברת הולילנד שירות לנופש, הייתי רושם את זה בשירות לנופש, אפשר לראות את השיקים, זה די פשוט, היו חשבונות נפרדים. אני מדבר שאין הוצאות למשל אדריכלים או הוצאות כאלה, כולם כבר נרשמו בהולילנד תיירות. ש. למה אתה עושה אבחנה בין ההלוואות של דכנר לבין תשלומים לאדריכלים? ההלוואות של דכנר אתה לא רואה את זה כחלק מהפרויקט? ת. בטח כחלק מהפרויקט. ש. אז למה אתה עושה אבחנה? ת. אבל הם נשארו בהולילנד שירות לנופש, זה מה שאני מסביר לבית-המשפט. ש. אז למה לאדריכלים אתה מעביר את זה לתיירות ב-1999? ת. כי מ-1999 כל השיקים כבר יצאו מהולילנד תיירות, כל החשבונות של תיירות. ש.אז למה ב-1999 הלוואות לדכנר יצאו משירות לנופש? ת. לא יודע, צריך להסתכל שם בספרים**" (עמ' 4782 שו' 33 עד עמ' 4783 שו' 14) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לא למותר לציין, פעולת הסבת החוב ו/או מחיקת החוב ו/או איפוס החוב ו/או העלמת החוב בוצעה על-ידי רואה החשבון אלי חסון.

לדבריו, משרד רואי החשבון ברזילי פסל פעולה זו כבלתי מתקבלת.

לא מדובר בנתון קל ערך, רואה החשבון הוא הראשון שאמור היה לזכור ו"לא לשכוח" כי פעולה שבוצעה על-ידו על-פי מיטב שיקול דעתו ומיומנותו המקצועית נפסלה על-ידי משרד רואי החשבון. אלי חסון משום מה לא ניסה לעמוד על דעתו מול משרד רואה החשבון ברזילי, לא ביקש לצדד בהנחיית מעבידו ו/או ניסה לשכנע את משרד רואי החשבון שפעולתו תקינה, אפשרית וצריכה להיעשות.

אלי חסון לא עשה כן מפני שהפעולה לא נדונה על-ידי משרד רואי החשבון ברזילי.

בחקירתו החוזרת לשאלות התובע המלומד, עו"ד גולומב, שב וציין אלי חסון כי הסכום של 8,791,528 ₪ בדו"ח רווח והפסד מבטא הוצאות של הפרויקט בשנת 1999 ולפי מיטב הבנתו ועל

בסיס הידע המקצועי שלו, סכום זה בנוי מהלוואות של עד המדינה המופיעות במאזן הולילנד נופש שנת 1998 (עמ' 4819 שו' 18-24). חסון הוסיף וציין, כי אם יראו לו הוצאות אחרות שהיו להולילנד נופש בשנת 1999 שאינן נוגעות להלוואות דכנר לשנת 1998, ישנה את עמדתו (עמ' 4820 שו' 1; עמ' 4829 שו' 5).

עו"ד גולומב הציג לעד את מוצג נ/35 שבו פורטו במפורש הוצאות אחרות בשנת 1999, הוצאות בסך 1,750,000 ₪, ותשובת חסון: "**רואי החשבון יהיו פה, יש להם את ניירות העבודה, הם יוכלו להסביר את זה, הם יוכלו להסביר אם אני אי פעם הבאתי להם מסמכים או לא הבאתי להם מסמכים**" (עמ' 4831 שו' 33-34). כמו כן הוצג בפניו נ/36(1) המציג הוצאות של הולילנד נופש בסך 6,530,000 בשנת 1999, כולל פירוט, ובפירוט לא מצוין ולו ברמז כי מדובר בהלוואות של עד המדינה. העד התקשה להסביר הנשקף ממוצגי ההגנה שהונחו בפניו ואביא את הדברים בבית-המשפט: "**ש. אני רוצה שתגיד לי לפי מיטב הבנתך המקצועית. ת. לפי מיטב הבנתי המקצועי איך להוציא את הכרטיסים. ש. את זה כבר הבנתי. תגיד לי מה זה ה-6,530,000? ת. זו הפקודה שהועברה גם בספרים. ש. מה זה המספר הזה? ת. לא יודע. ש. עכשיו תסתכל, תקרא ותגיד לי מה שכתוב. ת. אני יכול לקרוא את כל הכתב הזה. ש. תסתכל בנ/35(1), כתוב עלויות פרויקט, 61,500,000, מה זה? זה מה שהסברת לי שזה קוסט פלוס. ת. נכון. ש. יש לנו מ תחת לקוסט פלוס הוצאות של 1999, לא של 1998, יש לנו 6,530,000 ו-1,750,000, זה הוצאות פרויקט בשנת 1999? ת. זה ההוצאות שהועברו משירות לנופש לתיירות. הם עברו בסכום יותר גבוה. ש. שני המספרים האלה, 6,530,000 ו-1,750,000 זה הוצאות פרויקט של שירות לנופש בשנת 1999? ת. כן. שכללו את כל היתרות שמופיעות בכרטיסים. ש. אם אני רואה פה 6,530,000 ועוד 1,750,000 שזה ביחד למעלה מ-8 מיליון, אז למה אתה אומר לי שה-8.7 שם מורכב מהלוואות דכנר? ת. כי זה מה שהיה לו העלויות. ש. מה עם שני המספרים שמגיעים ל-8.2? ת. הם לא היו הוצאות, צריך לראות את הכרטסות, זה לא הוצאות כמו שהם אומרים, זה לא היה הוצאות בהולילנד שירות, בשירות לנופש בשנת 1999 לא נרשמו ההוצאות, ההוצאות נרשמו בתיירות**" (עמ' 4834 שו' 1-25) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, התפתלותו של חסון התעצמה במהלך חקירתו החוזרת. חסון ביקש כי יוצגו לו הוצאות אחרות שהיו להולילנד נופש שאינן נוגעות להלוואות עד המדינה. משהוצגו לו כאלה נמנע מהסברים ונצמד באופן כללי ביותר לגרסה החדשה שהניח בפניו, כהצעה, פרקליטו המלומד של נאשם 1.

במאמר מוסגר אציין שחסון גם נמנע מלהתייחס לת/687א, שהינו סיכום עם עד המדינה עליו חתום נאשם 1, לפיו: "**הולילנד שירות לנופש תמשיך לנהל ולתאם עבודת התכנון של תב"ע 3507ג על שלביה השונים עד חתימת שר הפנים על התוכנית. תנאי ההתקשרות למועד ביניים זה זהים לתנאים הקיימים בהסכם המקורי**".

זאת ועוד, רואה החשבון אלי חסון נשאל הכיצד סכום ה"הלוואות" של עד המדינה על סך 8.9 מיליון נעלמו למעשה מהספרים, ראוי להביא את הדברים במלואם: "**בית-המשפט: ש. התובע**

שואל אותך, דכנר קיבל הלוואות, קיבל שיקים, לא חשוב, קיבל כסף, נקרא לזה הלוואות, הלוואות שהוא צריך להחזיר. איפה זה בא לידי ביטוי, הרי לפי מה שאתה אומר זה נעלם. ת. זה לא נעלם, זה הלך לרווח והפסד, הוא היה צריך לדווח, זו בעיה שלו לא שלנו. ש. מבחינתכם זה חוב אבוד? ת. זה נחשב כהוצאה. זה הופיע כהוצאה. ש. זה חוב אבוד? זו הלוואה? המשך חקירה חוזרת: ש. זה שכר טרחה בלי חשבונית? ת. זה לא שכר טרחה בלי חשבונית, זה הועמס לפרויקט, כמו שהסברנו. ש. בשנת 1999 הראינו שדכנר מקבל לחברות שלו 15 מיליון שקל ומוציא על זה חשבוניות, אז אני רוצה להבין למה הוא קיבל עוד 8.9 על איזשהי עבודה בלי חשבונית? ת. תשאל אותו, למה אתה שואל אותי? אין לי תשובה. עו"ד אדרת: הוא אמר לך שהוא לא יודע על השיקולים הכלכליים. ת. אני לא מעורב בנושאים הכלכליים... בית-המשפט: זה מה שבעצם דכנר אמר, הוא אמר לקחו את ההלוואות שלי ומחקו את ההלוואות. מה שאתה אומר נכון, זה לא מופיע יותר כהלוואות שלו וזה נמחק למרות שהוא לא נתן חשבונית. ת. אני לא מסכים לזה, הפעולה שעשינו ב-1999 היא קיבלה גיבוי וביטוי במספרים, קיבלה אישור של רואה חשבון חיצוני, לא אחד ולא שניים, כולל רואה חשבון מתחום המיסים. הוא צריך לבוא לפה ותשאלו אותו. בית-המשפט: דכנר לא אמר שהפעולה החשבונאית לא נכונה, הוא אמר שלקחו את ההלוואות ומחקו אותן, הוא לא נתן חשבונית ולא החזיר את הכסף. ת. אין לי מושג" (עמ' 4835 שו' 27 עד עמ' 4836 שו' 30). ובהמשך: **"בית-המשפט: ש. אומר לך התובע שלמעשה לפי הרישומים פה, שמואל דכנר לא צריך להחזיר את החוב שלו בסך 8.9 מיליון, אתה אומר אני לא יודע, זאת התשובה? ת. כן"** (עמ' 4837 שו' 4-7) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לגישת רואה החשבון, "הלוואות" עד המדינה, שהופיעו בספרים ובמאזנים של חברת הולילנד לאורך השנים, ובשלב מסוים "נעלמו כלא היו" אינה בעיה של חברת הולילנד, אלא של עד המדינה.

האיש שעל מערך החשבונות והספרים של חברת הולילנד, רואה חשבון, אינו יודע כיצד דווחה הוצאה לגיטימית על פרויקט מבלי שנתקבלה בגינה חשבונית. כל שרואה החשבון יודע הוא כי הנושא אושר על-ידי משרד רואה חשבונות חיצוני.

רו"ח אלי חסון, כמי שסיים לא מכבר את לימודי המשפטים, השתמש בעדותו בבית-המשפט במעין הגנה משפטית העומדת לנאשם 1, להולילנד ואולי גם לו, והיא ה"התיישנות". משנחקר בנושא רישום העברות הכספים לעד המדינה כהלוואות על-פי הנחיית נאשם 1, ציין כי מדובר בנושא שהתיישן. לדבריו, דיבר בחקירה כפי שדיבר הואיל ו**"בדיוק גמרתי ב-2008 ללמוד משפטים אז אמרתי התיישן"** (עמ' 4630 שו' 14). וכך, בעניין האישור שקיבל ממשרד רואי החשבון החיצוני לפעול בהתאם להנחיית נאשם 1, ציין בחקירה כי נושא קבלת הרשות מאותו משרד הוא עניין ש"התיישן" (עמ' 4650 שו' 11).

צא ולמד, אלי חסון ביקש לתמוך בגישת ההגנה, וככל שנתארכה עדותו בבית-המשפט, כך נתעגנה עדות עד המדינה בסוגיה זו.

עדותו של שמשון אורדן בעניין האיפוס:

26. רו"ח שמשון אורדן שימש החל משנת 1985 כשותף במשרד רואי חשבון ברזילי ושות'. ביום 31.05.2000 עזב את המשרד ובשנת 2007 חזר לשמש כרואה חשבון מן השורה במשרד. דו"ח שנת 1999 של חברת הולילנד נופש, שיצא בחודש יולי 2000, נערך על-ידו, אבל נחתם לאחר עזיבתו (עמ' 5548 שו' 14). לאחר עזיבתו החל לטפל במשרד בתיק הולילנד רואה החשבון מתי שטיינברגר (עמ' 5548 שו' 25).

העד ציין כי עד המדינה זכה בתקופת עבודתו לתשלומים רבים, שהסתכמו במיליוני שקלים (עמ' 5552 שו' 21). <u>הכספים שקיבל עד המדינה ותמורתם מסר חשבוניות נרשמו כעלויות בפרויקט</u>. לעומת זאת, כספים שתמורתם לא מסר חשבונית נרשמו כהלוואה (עמ' 5553 שו' 10; עמ' 5554 שו' 2; עמ' 5555 שו' 2-15).

בחקירתו הראשית בבית המשפט, לשאלות ב"כ המאשימה, ציין כי מוצג **ת/2687ב** הינו ריכוז יתרות מאזן הבוחן שנשלח על-ידו לאלי חסון ביום 19.12.99. על-פי המסמך, ביום 30.09.99 עומדות ההלוואות שנטל עד המדינה על סך 8.9 מיליון ₪. לשאלת התובע האם נאשם 1 או אלי חסון עדכנו אותו, שיתרות החוב בכרטיסי עד המדינה הועברו לכרטיס הלוואות בעלי מניות. הגיב העד: "**ת. <u>זה כמו לשאול אותי מתי הפסקתי להכות את אשתי</u>. ש. למה אתה מתכוון בזה? ת. שאינני יודע שמר צ'רני או מישהו אחר עדכן אותי אי פעם שהעבירו אי פעם לכרטיס בעלי מניות, אין כל סיבה שהייתי יודע, עכשיו בודאי שלא, באם העבירו, לא העבירו, איננני יודע. בית-המשפט: ש. לא הבנתי. אני רוצה שתסביר לי על כרטיס הלוואת בעלי מניות. ת. לא ראיתי פה כרטיס הלוואת בעלי מניות. ש. ראית דבר כזה? ת. מר גולומב שאל אותי מתי עדכנו אותך מתי העבירו יתרת דכנר לבעלי מניות, <u>אני לא יודע שהעבירו לבעלי מניות, לא ראיתי פה שום דבר שאומר לי כזה דבר, איננני זוכר ששמעתי אי פעם כזה דבר ואני איננני יודע שזה נכון, אז מה אני יכול להגיד חוץ מאשר איננני יודע</u>?**" (עמ' 5570 שו' 20-32) [ההדגשות שלי- ד.ר].

לאמור, דברים נחרצים שאין מהם. עדות נחרצת שהולכת, מתערערת ומתרופפת בהמשך, כמתואר להלן.

מוצג **ת/134א** הינו טיוטה של המאזן של הולילנד שירות לנופש, 31.12.99, שנערך ע"י רואה החשבון שמשון אורדן (זיהה את כתב ידו), שאישר כי על-פי עמ' 3 יתרת ההלוואות של עד המדינה נכון ליום 31.12.99 הינה אפס (עמ' 5571 שו' 13), לעומת יתרת הלוואת עד המדינה בסוף שנת 1998 בסך 8,839,840 ₪. אורדן נשאל כיצד אופסו היתרות ותשובתו: "<u>איננני יודע</u>".

רואה החשבון אורדן סקר את האפשרויות לשינוי הנדון במאזן, כדלהלן: "**אני לא הבנתי אבל זה יכול להתאפס על גדול בכמה אפשרויות, <u>אחת מהן שהוא שילם</u>. ש. בוא נניח שהוא שילם, זו אפשרות תיאורטית, איפה זה היה מופיע? ת. בבנק. ש. אם הוא שילם זה היה נראה אותו דבר רק מה היה מופיע בבנק? ת. אני מניח, אם אתה אומר לי שהוא לא שילם, זה היה מופיע יותר**

כסף ממה שרואים פה, אפשרות אחרת שהוא הביא חשבוניות. ש. נניח שהוא הביא חשבוניות, איך זה היה מופיע פה? ת. זה קצת מסובך, כי הפרויקט כנראה שנמכר בשלב הזה. בדף הבא בהוצאות ישירות, בשורה השנייה של הדף הבא. ש. זה היה מופיע אם הוא היה מביא חשבוניות? ת. כן. אפשרות אחרת שהעבירו אותו לחברה השנייה. ש. את החוב? ת. כן. כתוב פה הולילנד תיירות 1992 בע"מ, שזה בתוך היתרה הזאת, גם יכול להיות. המשך חקירה ראשית: ש. בוא נמשיך קדימה. ת. מה שאני לא רואה פה, מה שאמרת מקודם, אני לא רואה כרטיס בעלי מניות. ש. נכון. בית-המשפט: ש. למה פתאום אתה נזכר בזה? ת. קודם התובע אמר שהעבירו את היתרה לחובות בעלי מניות ואני לא רואה. בדף הזה ובדף המאזן היה צריך להיות בעלי מניות ואני לא רואה את זה. עו"ד גולומב: ש. אם זה היה עובר לבעלי מניות והוא היה מכניס כסף וסוגר את זה עוד בדצמבר. ת. אז נכנס כסף. ש. אתה אומר לא ראית כרטיס של הלוואת בעלי מניות. ת. נכון" (עמ' 5571 שו' 32 עד עמ' 5572 שו' 28), וכן: **"ש. אני רואה שה-8,839,000 נמחק. ת. לא נמחק, התאפס. ש. אז או שדכנר החזיר, או דכנר נתן חשבוניות או שמה? ת. אומר התובע שבעלי המניות הביאו כסף מחוץ למערכת ופרעו את ההלוואות של דכנר, ואני עניתי לתובע שאני את זה איננני יודע ואיננני יכול לקבוע מתוך החומר הזה. ש. יהיה נכון לומר שהדבר היחיד שאתה יכול לקבוע שהלוואות דכנר נמחקו במאזן של שירות לנופש? ת. תרשה לי לתקן קצת, נמחקו יש לזה קונוטציות, איננ, הן באפס, היתרה התאפסה, איך אני לא יודע"** (עמ' 5574 שו' 12-20) (הדגשות שלי – ד.ר).

רואה החשבון אורדן שלל את האפשרות כי הסבת החוב של עד המדינה להלוואת בעלי מניות כנגד הזרמת כסף של נאשם 1- נפסלה על-ידו (עמ' 5575 שו' 19-20), ולשאלה באם עד המדינה התקשה לפרוע חובו, אזי: **"...קודם כל צריכים לרשום אותן כחוב אבוד, כלא בעל פירעון, שזה מה שאני מניח נעשה אגב, מניח שנעשה"** (עמ' 5575 שו' 26-27).

לאמור, העד בשלו, גם שאינו בטוח בעובדות שנתקיימו, העיד בבית-המשפט במלוא ביטחונו ומיומנותו כרואה חשבון. ההלוואות של עד המדינה יכלו להתאפס אם שילם זה את חובו - וזאת אפשרות סבירה נוכח טיוטת הדוח, שהועברה **(ת/134א)** למשרד רואי החשבון, שבה אין זכר להלוואות עד המדינה – או אפשרות אחרת היא, שעד המדינה מסר חשבוניות כנגדן או שההלוואות הועברו לחברה האחרת. שמשון אורדן ציין כי הסבת החוב לא נפסלה על-ידו, ואם עד המדינה התקשה לפרוע את חובו, אזי עניין לנו ב"חוב אבוד".

לאחר זאת, דיבר שמשון אורדן מיוזמתו, כאילו עלו וצפו מתהום נשייתו הדברים הבאים: **"אחרי שהייתי במשטרה בפעם האחרונה, עברתי קצת על המיעוט של החומר שנשאר אצלנו, הרוב נלקח על ידי החוקרים ואין לי גישה למכלול הנהלת החשבונות, אחד מהדברים שמצאתי זה פירוט של הנכסים אחרי המכירה הגדולה לאלונר, ושם יש 9 מיליון שקל, לא בדיוק הסכום, אני לא יכול להגיד בהחלט שזה זה, אבל נראה לי שהעבירו אותו לחברה השנייה לתיירות ושזה מופיע בתור עלויות הפרויקט. היו כמה עשרות מיליוני שקלים, לא ראיתי כרטיס של בעלי מניות שחויב, אולי יש, לא יכול להגיד לך שהביאו כסף מחו"ל כדי לכסות את זה, אני פשוט לא יודע. תראה לי את מכלול הנהלת החשבונות, אני מניח שאפשר לדעת"** (עמ' 5576 שו' 4-11). משכך,

נמשכה חקירתו ובמהלכה אישר רואה החשבון שמשון אורדן, כי סכום ההוצאות הישירות בפרויקט בסך 8,791,528 ₪ המופיע בטיוטה למאזן שנת 1999 (**ת/134א** עמ' 4) הינן עלויות פרויקט ישירות שאינן כוללות בתוכן את ההלוואות של עד המדינה (עמ' 5578 שו' 8). הסכום הנ"ל מורכב מהסכומים המופיעים במוצגים **ת/744א** ו-**ת/744ב** (עמ' 5578 שו' 3). סכום ההוצאות בסך 8,791,528 ₪ מופיע לא רק בטיוטה, אלא גם במאזן עצמו **ת/134**, שכאמור מורכב משני הכרטיסים (**ת/744א** ו-**ת/744ב**) (עמ' 5578 שו' 17).

סכום זה 8,791,528 ₪ מופיע גם בדו"ח ששלח העד לאלי חסון ביום 30.01.00 (**ת/744** עמ' אחרון) (עמ' 5578 שו' 21).

לאמור, הלוואות עד המדינה אינן חלק מעלויות הפרויקט.

במוצג **ת/743** רשם רו"ח שמשון אורדן לשותף הבכיר ברזילי ביום 29.12.98, כי סך 750 אלף דולר הינם הלוואות מבעלי מניות עד שנת 2000 בסך 750 אלף דולר. סכום זה מופיע במאזן של הוליגנד שירות לנופש לשנת 1998 בעמ' 3 (**נ/36(2)**) תחת הכותרת "הלוואות מצדדים קשורים". בדו"ח הסופי של אותה שנה (**ת/134** עמ' 3) הלוואת בעלי המניות או RELATED COMPANY בסך 750 אלף דולר של שנת 1998 אופסה בשנת 1999 והעד: "**אם אתה מתכוון לכמה היא ב-1999 היא אפס, מה קרה לה אינני יודע. אתה יודע מה? אני כן יודע. הרי את כל ההלוואות לכאורה, אני לא יודע אבל עושה רושם, בינינו, זה עבר לחברה השנייה, אני חושב**" (עמ' 5581 שו' 1-3).

כאן הוצגה לעד גישת המדינה (עמ' 5583-5584), לפיה נאשם 1 הפקיד כספים בנוסף ל-750 אלף דולר, שעמדו מול הלוואת בעלי המניות - בדרך למחיקת הלוואות עד המדינה. רואה החשבון שמשון אורדן, ציין בתגובה, כי יכול והלוואות עד המדינה מופיעות בספרי הפרויקט, כ: "**...חוב אבוד או משהו בסגנון הזה בתור השקעה בפרויקט**" (עמ' 5585 שו' 3).

עם זאת, לא יכול היה שמשון אורדן שלא להסכים עם התובע הנכבד, כי לא ניתן לרשום "חוב אבוד" לבן אדם כמו עד המדינה העובד ומקבל סכום של 50 אלף דולר לחודש. סכום של 50 אלף דולר לחודש הינו "**הרבה כסף**", כך שמשון אורדן, ובעניין השערתו, שמדובר בחוב אבוד: "**לא שמעת ממני החלטית חוב אבוד, אני מבקש לציין, אני אמרתי שאני עברתי בין הניירות שהיו לנו במשרד. אני מנסה להעלות השערות היכן נעלם החוב של דכנר. כשאתה אומר לי שדכנר קיבל 50 אלף דולר לחודש זה מקשה עלי לבוא ולומר שיש אפשרות שזה חוב אבוד**" (עמ' 5585 שו' 24-26) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, עדות אורדן בבית המשפט הולכת ומתערערת. העד ניסה להעלות השערות, שהוא עצמו, על בסיס השכלתו, מצא לנפצם.

רואה החשבון שמשון אורדן לא זכר ניסיונות לגבות מעד המדינה את חוב ההלוואות בסך 9 מיליון ₪ (עמ' 5586 שו' 20), משכך: "**ייתכן מאוד שמישהו יקבל על עצמו התחייבות או חוב כזה במקום למחוק אותו ולנסות לטעון שזה חוב אבוד כי כדי שמס הכנסה יכיר בחוב אבוד אתה, המלווה, צריך להוכיח שהבן אדם ירד מהארץ, פשט את הרגל, הוצל"פ לא מצליח לגבות ממנו. ש. אז זה**

לא המקרה עם דכנר. ת. אני לא אמרתי שזה המקרה עם דכנר. וזה מאוד קשה להוכיח, ואחרי שהוכחת הרבה פעמים הם טוענים שזה הפסד הון שאתה לא יכול לקזז מרווח רגיל. ש. אני רוצה להקריא לך מה אמרת במשטרה ב-11.5.09, "אני לא זוכר אם נתקלתי במצבים כאלה, זה לא מצב נורמאלי, צ'רני אינו אדם רגיל, שמעתי ממנו לא פעם שהוא לא רוצה לתבוע הוצאות בעייתיות (כאשר אין מסמכים). ש. אני אומרת לך כי מחומר החקירה עולה שאכן היה מדובר בהוצאות בעייתיות, כספים שניתנו לשמואל דכנר למטרת תשלומי שוחד לקידום פרויקט הולילנד. ת. קשה לי מאוד להאמין שזה נכון לגבי הלל צ'רני, אם מה שאת אומרת נכון אז מחיקת היתרה כנגד בעלי מניות היא אכן דרך להסתיר את אותו תשלום לא לגיטימי לדכנר אבל באמת שקשה לי להאמין שזה נכון לגבי צ'רני". כל הדברים שאמרת פה נכונים? ת. כן. ש. לפני שאני שואל אותך באמת על הדברים שהבאת, אתה עדיין עובד עם הלל צ'רני, נכון? ת. כן. ש. יותר מזה, אתה ממש עכשיו בימים אלה עובד על הדו"חות של הולילנד תיירות, נכון? ת. כן. ש. אתה אמור להתחיל לעבוד? ת. התחילו" (עמ' 5587 שו' 1-22) (הדגשות שלי – ד.ר).

לאמור, גם משרצונו של רואה החשבון שמשון אורדן לסייע לאיש שמולו - נאשם 1, התקשה הוא מאוד בפיתוח מני השערות בעניין איפוס ההלוואות.

במצב דברים זה, משהעד כשל, למעשה, בהסברת הנתיב שהוביל לאיפוס ו/או למחיקת ו/או להעלמת הסכום של 8.8 מיליון ₪, ודחה מכל וכל האפשרות כי מדובר בדרך של "הלוואת בעלי מניות", יצא בית-המשפט להפסקה.

בסיום ההפסקה, עלה שמשון אורדן לדוכן העדים, והעיד על "חוב אבוד", ובהמשך על תחושה המקננת בו, בעקבות מסמכים, שמצא במחשבי החברה לאחר שנחקר במשטרה בהליך של "השלמת חקירה" שבועיים קודם מסירת עדותו בבית-משפט ביום 12.05.13. כדלהלן: "**ת. לא, אני אמרתי שעדיין התחושה לי, ואני מדגיש תחושה, לא ידיעה ברורה, שיתרת החובה של דכנר, החוב שלו, נמצא בתוך עלויות הפרויקט. ש. כלומר אתה לא יודע את זה, אתה מניח? אתה אומר שזאת אפשרות? ת. אני חש את זה. אני לא יכול להישבע בודאות שזה ככה ואינני נשבע בודאות שזה ככה. ש. למה? ת. מצאתי רשימה של הנכסים שנשארו בהולילנד תיירות כנראה לקראת המכירה, עסקת הקומבינציה החוצה, זה נקרא אצלנו בלשון בני אדם טופס פחת**" (עמ' 5588, שו' 1-8). אורדן החזיק בידיו (בחידוש הדיון לאחר ההפסקה) מסמך שלדבריו: "**זה בא מהמחשב שלנו**" (עמ' 5588 שו' 20; עמ' 5586 שו' 1-7).

המסמך שהחזיק בידיו הועבר לתובע המלומד, עו"ד גולומב. התובע המלומד חשף מייד כי המסמך הנדון, שלדברי אורדן הוצא על-ידו מהמחשב (בשלב התעמקותו במחשב המשרד על אשר התרחש שנים קודם לכן בחברה) - נמצא הכיתוב "**נ/35(1)**", המעיד כאלף עדים כי מדובר במסמך, שעמד בזירת המריבה במשפט בדיון קודם. בנסיבות הנ"ל, נאלץ רואה החשבון שמשון אורדן להודות כי: "**ייתכן שקיבלתי את זה מהלל שטיינברגר...**" (עמ' 5588 שו' 22-23; עמ' 5588 שו' 32; וכן עמ' 5591 עד עמ' 5592).

מסמך **נ/35(1)** אותו קיבל רואה החשבון שמשון אורדן מרואה החשבון שטיינברגר - המשמש כיום כשותף בכיר במשרד ברזילי (הממשיך לטפל בענייניו של נאשם 1 וחברת הולילנד), משרד רואי חשבון אליו חזר לעבוד רואה חשבון שמשון אורדן כשכיר מן השורה – שימש <u>בסיס לתחושה של</u> רואה חשבון אורדן מאחר שיש בו, בין השאר, רישום תחת הכותרת "עלויות פרויקט", סכום של 8,852,000 המורכב מ-**נ/36(1)** (6,530,000 ממאי 1999) ו-**נ/35א** (1,750,000). העד שמשון אורדן הסביר כי מדובר במסמך (**נ/35(1)**) פנימי, מעין טופס פחת: "**נייר עבודה שלנו שמסביר לי אז בזמנו את מצב העלות של הפרויקט**" (עמ' 5589 שו' 30-31). אורדן הצטייד במסמך זה (**נ/35(1)**) – לגביו טען כאמור, שמצא במחשבי החברה לאחר שנחקר במשטרה שבועיים קודם הדיון ובהמשך הסכים כי קיבל זאת מרואה חשבון שטיינברגר לאחר חקירתו במשטרה – הואיל וסכום זה משקף כביכול את הלוואות עד המדינה, שנזקפו כחלק מעלויות הפרויקט. ברם, הוצאות הפרויקט הוצגו במאזן של הולילנד שירות לנופש ליום 31.12.99 (**ת/134**) בסכום של 8,791,528 (עמ' 4 למאזן), <u>שהעד העיד בצורה שאין ממנה שמדובר בסכום המורכב משני הכרטיסים</u> **ת/744א** ו-**ת/744ב** (ראה לעיל; עמ' 5578).

בהמשך החקירה הודה רואה החשבון אורדן, בחוסר רצון בולט, כי עכשיו לאחר מחשבה הינו מסכים שהסכום 8,852,197 (**נ/35(2)**) <u>אינו קשור</u> להולילנד תיירות (עמ' 5591 שו' 8, 11-23).

יתר על כן, רואה החשבון אורדן הסכים כי לא יתכן, שמדובר באותו סכום, שכן אלה קוזזו ב-750 אלף דולר הלוואת בעלי מניות. אורדן ניסה לומר, כי יכול שהחיו את אותם 750 אלף דולר. התובע המלומד, עו"ד גולומוב, לא הירפה, שאל, והעד התעקל בעדותו וראוי להביא הדברים: "**ש. יש לי כרטיס, מצד אחד כרטיס של הלוואת בעל מניות, ששם שוכבים 750 אלף דולר, ויש לי כרטיס חדש שאליו עברו כל הלוואות דכנר, שיום אחד בדצמבר 1999 נלקחו ה-750 אלף דולר האלה ומקזזים חלק מהכרטיס של הלוואת בעל מניות. מה שאתה אומר בעצם שאפשר אחר כך להחזיר חזרה לצ'רני את ה-750 אלף דולר? צריך לראות את זה איפשהו. ת. אני אמרתי לך שאין לי פה את הספרים, צריך לראות את זה שם. ש. אתה הבאת פה עוד כמה מסמכים. ת. לא הבאתי מסמכים. ש. אתה כן הבאת. ת. זה לא מסמכים, זה ניירות. ש. עכשיו אני רוצה להראות לך פה, מה שהבאת למשל את כרטיס 500000, הלוואת בעל מניות, ואת הכרטיס 412080 שמשם הגיע ה-750 אלף. אני עכשיו מציג מסמכים שהעד הביא מהבית, אני רוצה לשאול את העד מה המסמכים. בית-המשפט: ש. מאיפה המסמכים האלה? אתה הוצאת אותם לבד? ת. זה לא בא מאצלנו במחשב, זה מהלל שטיינברגר. ש. מה הוצאת במחשב לבד? ת. דו"חות כספיים. המשך חקירה ראשית: ש. הכרטסות שאני מציג לך באו מהלל שטיינברגר? ת. כן. ש. קרה עוד משהו, אמרת הלל שטיינברגר הביא לך רק את המסמך הזה, אז הכוונה שהוא לא הביא לך רק מסמך אחד אלא עוד כמה מסמכים? ת. חמישה דפים. ש. ומה הוא אמר לך, למה זה משמש הכרטיסים האלה? ת. הוא לא אמר. ש. לא דיברת איתו מילה, פשוט הוא זרק עליך את המסמכים האלה ואמר לך תתמודד? ת. פחות או יותר. אני זוכר שאני אמרתי לו אני בכרטיס בעלי המניות לא רואה דכנר. ש. בכרטיס הזה, הלוואת בעל מניות פרויקט, יש את ה-750 אלף דולר. ת. כן, אמרתי שפה אני לא מוצא את דכנר. ש. וכל הכרטיסים האלה, הלל שטיינברגר הביא לך את זה? ת. כן.**

ש. העמוד הראשון זה כרטיס 500000, עליו אנחנו מדברים כל הזמן, זה הכרטיס שאליו הועברו הלוואות דכנר ואז נסגר, נספח לת/682, זו הדפסה שלו. זה כרטיס שנולד ב-30.9.99 ונפטר בסוף דצמבר 1999, הלוואת בעלי מניות, עוד מעט נסתכל מתי זה יצא, מה שאני לא מצליח להבין, זה היה ביד שלך והסתכלת על זה, עשית פרצוף כל-כך מופתע כשסיפרתי לך עכשיו את כל הסיפור הזה עם ה-500000, זה היה מול העיניים שלך. אני פה הייתי צריך להסביר לו איך זה אופס, אני פה עמדתי והתחלתי להסביר היה כרטיס 500000, אדוני יראה את העמודים הבאים, 4120800, הנה ה-750 אלף דולר, שהצד השני שלו הוא בכרטיס 500000. ת. זה כרטיס סרק, זה אתה מבין? כי זה אפס. מוגש ומסומן – ת/745 עד ת/745ג בית-המשפט: ש. המסמכים ת/745 עד ת/745ג ניתנו לך בימים האחרונים על ידי שטיינברגר? ת. כן, בתוך השבועיים האחרונים. ש. מה אתה למד מהם? מה רצית להראות לנו בזה? ת. אני הבאתי את זה שיהיה אצלי, הוצאתי דף אחד, שאלו אותי מה עוד יש אז נתתי להם. ש. מה למדת מהמסמכים האלה? ת. שלא מצאתי את הלוואות דכנר מחויבות לכרטיס הרגיל של בעלי מניות. ש. לא הבנתי. ת. במשטרה אמרו לי שחייבו בעלי מניות, הסתכלתי בכרטיס של בעלי מניות, לא מצאתי שחייבו אותו. אז הביאו לי את הכרטיס הזה שמתאפס, והוא מתאפס, ברגע שהוא מתאפס הוא לא רלוונטי לי" (עמ' 5593 שו' 29 עד עמ' 5595 שו' 20). בהמשך הובהר כי אורדן שוחח קודם התייצבותו בבית-המשפט עם רואה החשבון אלי חסון שהיה עד תביעה, כמו גם עם רואה החשבון שטיינברגר (ראה עמ' 5596).

בעניין סגירת החוב של עד המדינה בשנת 2007 בדרך הוצאת חשבונית על-ידי האחרון, ציין אורדן כי לא ניתן לסגור הלוואה באמצעות חשבונית באם לא בוצעה כל עבודה עבור אותה הלוואה, שכן מדובר לדידו בעבירה פלילית של מי שהוציא את החשבונית ומי שקיבל את החשבונית בידיעה שלא בוצעה בגינה עבודה כלשהי (עמ' 5600 למעלה).

בחקירתו הנגדית על-ידי פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, ציין אורדן כי אינו יכול לומר היום לאחר כל בדיקותיו מה קרה עם הלוואות עד המדינה (עמ' 5601 שו' 1-7).

עדותו של רו"ח הלל שטיינברג:

27. רו"ח הלל שטיינברגר הינו שותף במשרד ברזילי החל משנת 1993 ומחודש מאי 2000. העד מטפל בענייניו של הנאשם 1 וחברותיו.

לבקשת פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, סיפר העד על הערכתו הרבה לנאשם 1, שהינו בבחינת אות ומופת (עמ' 8789 שו' 16-32).

העד נקרא לבית-המשפט על-מנת להסביר הרישומים הנוגעים ליתרת החוב של עד המדינה בהולילנד שירות לנופש בסך 8.8 מיליון ₪. העד ציין כי עד המדינה לא הציג חשבוניות על סכום של 8.9 מיליון ₪ שקיבל, כמו גם לא השיב כספים אלה. לדבריו, הפעולה שנעשתה על-ידו היה בבחינת

תיקון רישום, כך שההלוואות הועברו להולילנד תיירות והועמסו כ"הוצאות פרויקט" (עמ' 8797 למטה).

רואה החשבון שטיינברגר נשאל הכיצד היה באפשרותו לדווח על הלוואות כ"הוצאות פרויקט" ותשובתו: "**אחת משתיים, אם ההלוואה הזאת אינה ברת השבה, כלומר החוב עבר לחוב אבוד ולמר דכנר אין מקורות להשיב את הכסף, אז ההלוואה הופכת להיות הוצאה**" (עמ' 8798 שו' 15-14).

שטיינברגר נשאל האם ניתן היה לראות בחוב של עד המדינה בבחינת "חוב אבוד" לנוכח העובדה שמדובר בבן-אדם שהמשיך לעבוד עם החברות, לא נתבקש להשיב את חובו, וזכה לשכר של 50 אלף דולר לחודש. שטיינברגר לא נתן תשובה ודיבר על דיונים פנימיים של רואי החשבון, להבדיל ממגעים עם הרשויות (עמ' 8799 שו' 16-30). בכל מקרה, לעד המדינה היה חוב של 8.9 מיליון ₪ בגין כספים שקיבל במזומן ואותם לא השיב (עמ' 8800 שו' 5).

רואה החשבון שטיינברגר התייחס לבקשת פרקליטו הנכבד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, לטענת התביעה המבוססת על נספח ה' במוצג **ת/682**, לפיה משפחת צ'רני העבירה ארבעה סכומים: 750 אלף דולר, 670 אלף דולר, 770 אלף דולר ו-10 אלף דולר, על-מנת לסגור את החוב בסך 8.9 מיליון של עד המדינה. שטיינברגר הסכים כי לגבי הסכום הראשון של 750 אלף דולר, שמדובר בכספים שהובאו בחודש יוני 1998 משוויץ והופקדו בחשבון הבנק של הולילנד שירות לנופש (עמ' 8802 שו' 9-11). לגבי שלושת הסכומים הנותרים, ציין רואה החשבון שטיינברגר כי הדבר היחיד שניתן להסיק, שנכנסו כספים לחשבון המט"ח של חברת הולילנד שירות לנופש, אבל מקור הכסף לא ברור. להערכת העד, מדובר בהעברה כספית מחברת הולילנד תיירות לחברת הולילנד שירות לנופש, וזאת על בסיס הנתון לפיו באותו מועד נתקבלו כספים על חשבון המכירה מצד אלונר, ועל-כן הולילנד תיירות העבירה כספים לשירות לנופש (עמ' 8802; עמ' 8802 שו' 28; עמ' 8804 שו' 27-25). כמו כן, לו מקור הכסף היה בבני משפחת צ'רני, כך רואה החשבון שטיינברגר: "**היה צריך לראות או דיווח בבנק ישראל על העברת המט"ח, קרי תשלומים חדשים, או לחילופין, לראות קיטון בחוב של הולילנד תיירות כלפי משפחת צ'רני. באם משפחת צ'רני היא שהזרימה בסוף 12/99 את הכספים**" (עמ' 8804 שו' 5-7).

רואה החשבון שטיינברגר נשאל מה ההבדל בין טענת התביעה, לפיה משפחת צ'רני הזרימה כספים על-מנת לכסות את חובו של עד המדינה לבין הזרמת כספים של הולילנד תיירות לשירות לנופש, ולהלן התייחסותו: "**ש. מה ההבדל אם עשו זאת דרך החברה שבבעלותה או דרך חשבון הבנק שלהם. ת. המשמעות היא, שוב מה המשמעות מבחינתכם, איני יכול להגיד דבר על כך. המשמעות שאם מדובר רק בהעברת כספים פנים חברתית ללא שהחוב כלפי משפחת צ'רני קטן, וכל מהות הפעולה... ש. הוא לא חייב למשפחת צ'רני גרוש, אלא לשירות לנופש, מה הסיפור, הכל בין החברות, אז החברה של הולילנד תיירות מעבירה את הכסף, מדוע זה משנה לי. ת.**

להבנתי, זה משנה, כי נטען שהכספים הגיעו בצורה שאמורה להיות בלתי מורגשת ממשפחת צ'רני להולילנד ועל-ידי כך נטלו על עצמם את החוב של דכנר כלפי החברה" (עמ' 8805 שו' 7-15).

בראשית חקירתו הנגדית דבק רו"ח שטיינברגר בגרסה זו והוסיף וציין כי החוב של עד המדינה נרשם כהוצאה (עמ' 8821 שו' 19-25; עמ' 8822 שו' 15-25).

רו"ח שטיינברגר הסכים כי החוב של דכנר בסך 8.8 מיליון ₪ נסגר באמצעות כסף שחלקו, 750 אלף דולר, הועבר על-ידי נאשם 1 עצמו, והיתרה על-פי הערכתו בשיטת האלימינציה, כסף שהועבר מהולילנד תיירות.

יהיו הדברים אשר יהיו, הלוואות עד המדינה "אופסו" במאזן שירות לנופש, כך רו"ח שטיינברגר, על-ידי העברת כסף של נאשם 1 או של חברה שבשליטתו "הולילנד תיירות" (עמ' 8827 שו' 8-17).

נראה כי רו"ח שטיינברגר ניסה במיני תילים של הערכות ללמד כי מדובר בהעברת כסף של הולילנד תיירות בשל המשמעות הדרמטית כביכול להזרמת הכסף על-ידי נאשם 1 עצמו. רו"ח שטיינברגר, כעד הגנה, היה מודע לעמדת המאשימה לפיה הלוואות עד המדינה הינן בבחינת כספים שניתנו לעד המדינה לצורך תשלום שוחד. אשר כך, כיסוי הלוואות אלה באמצעות הזרמת כסף מנאשם 1 מעגנת עמדת התביעה, בעוד שכיסוי ההלוואות באמצעות העברת כסף מהולילנד תיירות הינו כיסוי בעל נופך רך יותר.

רו"ח שטיינברגר נשאל פעם אחר פעם מדוע היה צורך לבצע את האיפוס במאזן ולהעביר כספים ולא להותיר את המצב כפי שהוא, העד השיב: "**בליבי אני שואל את אותה שאלה**" (עמ' 8928 שו' 10). וכן: "**עוד פעם, כאן אנחנו נכנסים לשיטת, מה שנקרא, ההיפוך או שני השלבים. בסוף ספטמבר, עוד פעם, וזה על-פי המסמך שהתובע הראה לי (ת/681) מתקבלת החלטה שאני לא הייתי צד לה ולא הייתי מודע לה, שאותו חוב של דכנר לחברת הולילנד תיירות, צריך לטפל בו"** (עמ' 8928 שו' 13-15).

העד נשאל האם פעולה זו לא מקבלת הבלטה מיוחדת המתיישבת עם עמדת המאשימה נוכח העובדה, שמעבר להעברת כסף לכיסו הפרטי של עד המדינה בסך 8.8 מיליון ₪ תחת הכותרת "הלוואות", בהמשך על-מנת שלא להותיר תצוגה זו בדו"ח הכספי של שירות לנופש, הוזרם סכום דומה מכספים שעמדו לזכות הולילנד תיירות. אביא את הדברים: "**ש. התובע לוקח את ה-8.8 ובעצם מקפיא אותו, זה מוקפא, עזוב מבחינה רישומית, בכסף הזה הוא לא יכול לגעת. ת. הוא השתמש בתזרים המזומנים שהיה קיים לו בהולילנד תיירות וייחד כספים לסגור. ש. הגענו למה שאמרתי בהתחלה, פעם אחת הוא נתן לכיס של דכנר ופעם אחת הוא מקפיא מה-100 מיליון אותו סכום כדי לסגור את זה. ת. לכן אני אומר, עד כה, אם באמת היו הכתוביות של הסרט ברגע הזה, אז נכון, היה נראה שמשפחת צ'רני לקחה על עצמה את חובו של שמואל דכנר, בין אם בזה שהם הזרימו כסף ובין אם הם לקחו את זה מתוך כספי המכירה והקטינו את החוב כלפיהם בדרך הזו, ואז כבודו שאל - אז מה? ש. זה כאילו דבר מופרע לגמרי לעשות, קח את הסרט המופרע שהתביעה טוענת לו, בוא נניח שיש לנו כאן תביעה מופרעת לחלוטין, וזה המצב, זה מה שהתביעה טוענת, שבאמת לקחו ונתנו שוחד, נתנו כסף לדכנר שישלם שוחד, ודכנר שילם בכסף הזה שוחד, משהו מופרע לגמרי, לצורך הדיון אני אומר את זה, זה מופיע במאזן, איך זה מופיע**

במאזן? חוב לדכנר בשנת 1998. התביעה אומרת אני כמי שיודע שנתתי שוחד, הרי כל מי שהסתכל פה, אתה נותן ולא מבקש חזרה? אתה מופרע לגמרי, זה זועק לשמיים, אתה פותח את שערי בית הסוהר ורוצה להיכנס? מה התביעה אומרת, עכשיו קיבלתי 100 מיליון, מתוך ה-100 מיליון אני לוקח 8.8 מיליון, מקפיא את זה בבנק, סוגר את החשבון וככה מחקתי את ה-8.8 מיליון. שווה לי להשקיע עוד 8 מיליון ולסגור את שערי בית הסוהר. כך התביעה אומרת. ואתה מאשר לנו. ת. אני לא מאשר. ש. אתה אישרת את זה. ת. אני אישרתי את הפעולה החשבונאית, אני רק אמרתי שמה שמופיע, לא מופיע בספרי החשבונות של הולילנד במקום שמואל דכנר כספי שוחד 8.8 מיליון ₪, כולל הריבית שנצברה על הכספים האלה, אלא אני בא ואומר יש חוב לדכנר, כמו שדרך אגב באותו מועד יש גם חוב של מיליון ₪ של מנהל המלון, של מתניה הכט. אז אני אומר, יש בספרים יתרה שמואל דכנר חייב כסף. מוחלט שצריך לטפל ביתרה הזאת, היא לא סבירה. ההחלטה הראשונית שמתקבלת (ת/681 המסמך "המכונן") מתכנסת מועצת המנהלים ברשות הלל ושמואל ומתקבלות החלטות, לא הייתי שם, אני לא יודע מה היו המניעים, מביאים את זה, מבצעים את ההחלטה. הוא אומר נתייעץ אח"כ עם ברזילי. עו"ד גולומב: זאת הטענה שלנו. כתוב "נדווח בעתיד". ת. בספטמבר לא עושים דו"חות כספיים. אכן הפעולה הראשונית המתבצעת היא פעולה שבה נסגר חובו של דכנר. ש. לשנת 1998? ת. בסוף 1999. יתרת החוב נסגרת בסוף 1999" (עמ' 8932 שו' 26 עד עמ' 8933 שו' 31).

במהלך חקירתו הנגדית של רו"ח שטיינברגר הציג לו התובע המלומד, עו"ד ירון גולומב, את מוצגים **ת/754, ת/873** ו-**ת/873א**, ללמדו כי ב-10 לדצמבר 2000 קיבל עד המדינה 100 אלף דולר הלוואה וכעבור 12 יום ההלוואות שנסתכמו ל-100 אלף דולר נסגרו בדרך של "החזר הלוואת בעלים" בדומה לדרך שהלוואות דכנר נסגרו בשנת 1999.

<u>רו"ח שטיינברגר לא שלל הנחת התובע המלומד</u>, ברם לא היה בכוחו ליתן תשובה לשאלה כיצד פעולה, שאליבא דהגנה נפסלה על-ידי משרד רואי החשבון מספר חודשים קודם לכן, בוצעה שוב בחודש דצמבר 2000 (עמ' 8962 שו' 17 עד עמ' 8963 שו' 21). וכן: **"אין לי מושג אם הוא עשה את זה, יכול להיות שהוא אמר ש-9 מיליון ₪ זה דבר אחד ו-400 אלף ₪ דבר אחר, אבל אני באמת מוחה, אופן ההצגה של מה שנעשה לגבי ההיפוך הוא לא נכון, לא הייתה פסילה ולא נאמר שהם עשו רע, אמרנו שאנחנו חושבים שזה לא משקף ולכן אפשר לעשות את זה אחרת, כאשר אין לך תיעוד, זה בינוני ביותר"** (עמ' 8964 שו' 1-5).

רו"ח שטיינברגר הסכים במהלך חקירתו הנגדית כי לא ניתן לזהות בדו"חות של הולילנד תיירות את הלוואות עד המדינה. העמסת הלוואות עד המדינה כהוצאה <u>לא באה לידי ביטוי</u> בדו"חות הכספיים שברשות העד (עמ' 8833 שו' 22-30). ובישיבה אחר-כך: **"ש. שמעתי, יכול להיות שאני טועה, שבשנת 1999 הסכום הזה הועמס על עלויות פרויקט של הולילנד תיירות. ת. <u>זו הסברה</u>. ש. אתה לא יודע על זה? ת. אני יודע את זה מידיעה בתור זה שעסק בזה ובתור זה שהיה פעיל בזה, אבל לבוא ולהגיד שמתוך המידע שמצוי כיום בידי, לבוא ולהראות לך ככה, <u>הנה תראה, בצורה קונקלוסיבית, אני לא יכול</u>"** (עמ' 8926 שו' 25-31) [ההדגשות שלי – ד.ר].

ועוד, רו"ח שטיינברגר, משהוצג לו מוצג **ת/871**, שבו הערות בכתב ידו, הסכים בלית ברירה שלא נתן כל הנחיה לעשות תיקון בעלויות (עמ' 8940 למעלה).

בהמשך החקירה הנגדית תזר בו שטיינברגר מהערכתו כי הסכום של הלוואות עד המדינה הועמס על סעיף הוצאות (עמ' 8953 שו' 29; עמ' 8954 שו' 12). וכן: "**ש. כלומר 8,791,598 לא קשור להלוואות דנר? ת. ה-8,791,598 זה הוצאות שהוצאו על-ידי הולילנד תיירות במהלך 1999 ויוחסו בסוף השנה להולילנד שירות. חישוב ההכנסה נעשה בשיטת הקוסט פלוס והגענו ל-11,680,929. מה שאני מנסה לבוא ולהגיד שהיות וההוצאות הללו נרשמו בהולילנד תיירות והולילנד שירות חבה לה אותן, והיות והלוואות דכנר נרשמו בשירות, כאשר באנו לתקן את הדו"ח, לא עשינו ביטול וחיוב וביטול וחיוב בגלל סמיכות הסכומים, ועובדה היא שכאשר אני כתבתי את מכתבי המפורסם, זיכרוני אמר זה זה זה. ש. אז אתה מודה בטעות? ת. אני אומר, הדמיון הקרוב בסכומים גרם לכך שבמקום לעשות פעולה אחת ולבטל את הפעולה האחרת, פשוט נעשה קיזוז. אבל אני אומר, הסכומים האלה, כפי שעו"ד גולומב ציין הם סכומים מדויקים מתוך כרטיסי הנהלת החשבונות, שכפי שאמרתי נוהלו בתיירות. ש. אבל אין לזה שום קשר להלוואות דכנר? ת. נכון. הם רק דומים להם**" (עמ' 8955 שו' 26 עד עמ' 8956 שו' 7) [ההדגשות שלי - ד.ר].

להעיר כי גם נאשם 1 הודה בטעותו: "**... אני גם טעיתי בנושא ה-8.7 וזה רק מראה לך שאני נאמן לשיטתי שאני לא נובר בספרים בשנות התשעים...**" (עמ' 5933 שו' 11-12).

במהלך עדותו בבית-משפט הניח פרקליטו המלומד של נאשם 1 בפני רואה החשבון שטיינברגר את מוצג **נ/548**. מוצג **נ/548** הינו מכתב של רואה החשבון שטיינברגר, ממועד בלתי ידוע, בעניין החוב של עד המדינה לחברת הולילנד שירות לנופש. בין השאר נרשם כי נתקיימו פגישות בהשתתפות עד המדינה, נאשם 1, מיכאל ברזילי ורואה החשבון שטיינברגר, והוחלט: "**...כי רישום החוב תחת בעלי המניות של הולילנד אינה הצגה נאותה וכי האופן הראוי הוא להציג את חוב דכנר כהוצאה של החברה, שכן במהותו מדובר בתמורה בעודף בגין השירותים שניתנו על-ידי דכנר אשר לא חושב על ידו. בנוסף הוחלט כי החברה תחייב את הולילנד תיירות בגין תוספת הוצאה זו ותוספת המרווח שסוכם בעבר של 33 אחוז. כתוצאה מכך רשמה החברה הכנסה חייבת של כ-3.6 מיליון ₪ ושילמה עליו מס הכנסה מלא של כ-1.25 מיליון ₪. פעולת תיקון הרישומים הקודמים בהם נרשם חובו של דכנר כחוב בעלי מניות, רישום החוב של דכנר כהוצאה, רישום ההכנסה מהולילנד תיירות בגין החזר ההוצאה וחוב המס נרשמו במקובץ בספרי החשבונות מול הולילנד תיירות לאחר קבלת הנחיה על כך ממשרד ברזילי ושות'. הדו"חות הכספיים מיום 31.12.99 לאחר התיקון המפורט נחתמו על-ידי מר דכנר והדו"חות הוגשו לרשויות המס. יתרות הפתיחה לשנת 2000 כפי שנרשמו בספרי החשבונות של הולילנד משקפות אף הן את השינוי, התקיימה ישיבה לאחר החתימה על הדו"חות עם מר אלי חסון, שבה נדון במיוחד הרישומים המתקנים והטיפול ביתרות...**".

כאמור, מסמך זה נרשם במועד בלתי ידוע.

רואה החשבון שטיינברגר, בהמשך לרשום במוצג, ציין כי פסילת הסבת החוב נעשתה בתיאום מלא עם עד המדינה ונאשם 1 (עמ' 8821 שו' 9-25).

צרת גרסה זו, כי נאשם 1 ציין בעדותו בבית-משפט כי: "**המחאת החוב הוא רעיון של מיקי ברזילי**" (עמ' 5963 שו' 11). נתון שאינו מתיישב, כל עיקר, עם מוצג **ת/681**, ולענייננו, נאשם 1 ציין כי עד המדינה לא ידע על ביטול פעולת הסבת החוב על-ידי משרד ברזילי.

ועוד, עד המדינה, שעל-פי המסמך היה שותף לכל המהלכים החשבונאיים, לא נשאל בעניין ביטול הסבת החוב על-ידי ברזילי – רואה החשבון ברזילי, כאמור, לא זומן לבית-משפט כעד הגנה - ובודאי מוצג **נ/548** לא הונח בפניו לאורך החקירה הנגדית היסודית של פרקליט נאשם 1.

יצוין, כי רואה החשבון חסון לא ציין כי לרואה החשבון שטיינברגר היה תפקיד ומקום בתיקון פעולת ההסבה, עליה הורה רואה החשבון ברזילי.

לנוכח כל האמור, אין תמה למסקנת המאשימה כי מוצג **נ/548**, שאינו נושא עמו כל תאריך, התקבל בשלב מאוחר, בלשון זהירה.

אמור מעתה, עדות עד המדינה בסוגיית "איפוס"/"מחיקה"/"העלמה" של 8.9 מיליון ₪ מהספרים אוששה במלואה. ניסיונות נאשם 1 ורואה החשבון מטעמו לסובב בכחש "פעולה חשבונאית" זו, כמתואר בהרחבה לעיל, מערערת עוד יסודות גרסתו של נאשם 1 בבית-המשפט. בד בבד, הוכחה אחריותו של נאשם 1 לביצוע הפעולה העולה כדי רישום כוזב במסמכי תאגיד, במסמכי הולילנד שירות לנופש.

הלוואות שנת 2000 ואילך

28. עד המדינה התייחס בעדותו לסכום הכסף המופיע בין היתר במוצגים **ת/137**, **ת/138**, **ת/98**, סכום של 2,823,280 ₪. לדבריו, מדובר בסכומים ששילם כשוחד וניתנו לו בשנים 2001-2000 (עמ' 254 שו' 32; עמ' 255 שו' 16-18). לדבריו, הכספים הועברו אליו, רק אופן הרישום בספרי החשבונות טרם נסגר. אף-על-פי שצוין שמדובר בהלוואה אישית, לא היה מדובר כל עיקר בהלוואה, שכן אם היה מדובר בהלוואה: "**...צ'רני יכול היה בשקט להגיד אני מנכה לך מהחודש הראשון, אני מבקש שתשעבד לי כביטחון להלוואה גם בשביל אדון כמוני, ה-2.8 מיליון זה המון כסף כדי להחזיר סכום כזה, מר צ'רני לא לקח שום ביטחונות, לא החתים אותי על שום דבר, הוא לא החתים אותי אפילו על פתקה שאני אחזיר לו את הכספים האלה, אני מניח שהיה נוהג אחרת אם זו הייתה הלוואה אמיתית**" (עמ' 255 שו' 32 עד עמ' 256 שו' 4). ומשנשאל על ידי התובע המלומד לגבי מוצג **ת/98** בעניין רישום שרשם ביום 17.05.2005 לנאשם 1: "**הלוואות אלו ניתנו בשעתו בגין התשלומים השונים שנעשו**", **מה הם התשלומים השונים? ת. תשלומי השוחד. מר צ'רני לא קפץ וכתב לי מיד, על מה אתה מדבר, איזה שטויות, איפה יש דברים כאלה. היפוכו של דבר...**" (עמ' 256 שו' 8-5). עד המדינה הדגיש כי הכספים לא הושבו כמובן לנאשם 1 ובשפתו: "**כבודו, סלח לי שאני אומר את זה, אבל זה פתטי לחשוב את זה, שמישהו שהוא מכיר בסך הכל, ידידות 5 שנים, אני לא רואה מישהו נותן אחרי 5 שנים 2.8 מיליון שקל בלי ביטחונות, בלי שום ריבית, בלי להחתים את האישה, בלי לקחת שמאות על בית, בלי לעשות משהו, בלי אפילו**

לשעבד את עצם החוזה שיש לו, כביטחון. ש. למען הסר ספק, מתי אם בכלל אתה פרעת את מה שכתוב כאן כהלוואות? אתה החזרת את הכספים האלה? ת. אף פעם לא" (עמ' 256 שו' 23-17) (ההדגשות שלי – ד.ר.).

ת/139 נגזר מ**ת/137** ומשקף את תשלום השוחד בסך 947,275 ₪ (עמ' 259 שו' 29). סך 30 אלף דולר מתוך הסכום של 572 אלף ₪ (עמ' 259 למטה), 400 אלף ₪ כ"**עמלת משקיעים**" (עמ' 260 שו' 29). 159 אלף ו-110 אלף הינם תשלומי שוחד (באותה תקופה לא היה עבור מה לשלם שכר טרחה וסכום שכזה מעולם לא הגיע לו) (עמ' 261 שו' 18-21) ועוד 20 אלף דולר (עמ' 261 שו' 23). בעדותו הראשית ציין עד המדינה כי לגבי שכר הטרחה הוציא חשבוניות ואילו לגבי השוחד הוציא "**חשבוניות ייעוץ**" (עמ' 262 שו' 2).

<u>הנה נא</u>, סך 2,823,280 ₪ הועברו לעד המדינה בשנים 2000-2001. עד המדינה לא השיב כספים אלה. עד המדינה לא נדרש להשיב כספים אלה ובטח לא נדרש לשלם ריבית ו/או הצמדה בגינם. סכום כסף זה על סך 2,823,280 ₪ נסגר בהתחשבנות בין עד המדינה לנאשם 1 בחודש ספטמבר 2007 לאחר הסכם ההיפרדות (**ת/150**) (ראה מוצגים **ת/153**, **ת/154**).

29. פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, בדומה לטענתו בעניין העלמת ה-8.9 מיליון ₪ שנות התשעים: "...גם כאן לא הצליח דכנר לפרט למי לטענתו שולם אותו סכום של כ-2.8 מ' ₪, ובתחשיבו המאוחר ביותר שנעשה בעיצומה של חקירתו הנגדית (**נ/343**) ידע לומר רק מתוך סכום זה העביר תרומות ליד שרה בסך כ-843,000 ₪..." (סע' 123 עמ' 53, סיכומי נאשם 1). שוב, ניתן לחזור על מספר אפשרויות מדוע ולמה לא הצליח עד המדינה להצביע על תשלומים השוחד שהעביר ונסתכמו לסך 2.8 מיליון ₪. כמו בעניין ה-8.9 מיליון ₪, גם כאן יכול וניתן לקבוע כי הסכום שביקש וקיבל עד המדינה מנאשם1, לא הועבר, בסופו של יום, ליעדיו.
כאמור שם אציין כאן, כי זאת לא השאלה הנדרשת להכרעה.

מוצג **ת/701** נשלח על-ידי רואה החשבון אלי חסון אל עד המדינה ביום 09.03.2004, המסמך נתפס במשרדי הולילנד בקלסר שנקרא "**הולילנד הוצאות 2004**" (עמ' 4740 שו' 28). בעמ' הראשון של המסמך רשם אלי חסון את הדברים הבאים: "**לשמואל שלום, להלן פירוט יתרות כרטיס הלוואה שמואל, סך הכל יתרה 2,823,280** ₪". כאמור, מדובר בסכום ההלוואות עד יום 31.12.04 המצוין במוצג **ת/98**.
בעמ' השני של מוצג **ת/701** רשם עד המדינה את הדברים הבאים: "**הנ"ל בגין ייעוץ מיוחד שניתן, מעבר לשכר טרחה חודשי. זאת בשל העסקת גורמים שונים לקידום השינויים בתב"עות. יש לחייב הנ"ל את ש.א.ד. השקעות בע"מ, שתוציא חשבונית בהקשר, בתוספת תב"ע**".
הסכום השלישי בעמ' השני של מוצג **ת/701** הינו מיום 13.05.2001, סכום של 497,280 ₪ בגין: "**שמואל 120,000$ ייעוץ**".

<u>אמור מעתה</u>, רישום של עד המדינה המעיד בעד עצמו.
עד המדינה רשם בצורה ברורה, <u>שלא</u> מדובר בהלוואה ולא מדובר בהעברת כסף דומה להלוואה. עד המדינה ציין כי מדובר בתשלומים, שנמסרו לו למטרת <u>העסקת גורמים שונים לקידום השינויים בתב"עות</u>. עד המדינה ציין כי בכוונתו להמציא חשבונית. כאשר לרואה החשבון מוחוור בעליל כי בגין הלוואה <u>לא</u> נדרש ו<u>לא</u> ניתן להוציא חשבונית.

יתר על כן, מוצג **ת/136** הינו הסכם ההעסקה של עד המדינה מיום 10.10.99.

מדובר בהסכם, כאמור, לתקופה של 5 שנים החל מיום 01.01.00 ועד 31.12.04, כאשר על עד המדינה לטפל בכל הנושאים הנוגעים לקידום הולילנד, ולענייננו: "**דכנר יעסיק על <u>חשבונו הבלעדי</u> כל עוזר שימצא לקידום הפרויקט, דוגמת מאיר רבין, ישראל יקר וכו'. כמו כן יישא דכנר בכל ההוצאות המשרדיות כאשר צ'רני ישתתף בעלות מזכירה... ועלות טלפונים בלבד. דכנר לא יישא בשכרה של רחל בינור במידה ותועסק על-ידי צ'רני...**" [ההדגשות שלי - ד.ר].
על רקע מוצג זה הדברים שנרשמו על-ידי עד המדינה בכתב ידו בעמוד השני של מוצג **ת/701** מאששים גרסת עד המדינה כי ההתכתבות מלמדת על תשלומי שוחד ותו לא. עד המדינה לא יכול היה לציין ולבקש תשלומים, שהינם על-פי ההסכם אמורים להיות על חשבונו.

לא זאת אף זאת, מדובר בתקופה שלאחר פעולת נאשם 1 (ראה דיון נרחב ב"הלוואות" ש"אופסו"/"נעלמו"/"נמחקו") ל"תיקון" הספרים כך ש"הלוואות" עד המדינה לא יהיה בהן כדי "לדקור" עיני זרים וה"הלוואות" בסדר גודל של כ-9 מיליון ₪ היו כלא היו, דהיינו כספים <u>שהעביר נאשם 1 לעד המדינה לא הושבו על ידו ואבדו עקבותיהם בספרים</u>. נאשם 1 המשיך בשלו מול עד המדינה והעמיד לעד המדינה, <u>לשיטתו, "הלוואה"</u> נוספת בסכום העולה על מיליון ₪. ושוב, כספי "הלוואה" <u>שאיש לא דרש השבתה</u>, "הלוואה" שעד המדינה טען שהינה אך אצטלה לכספים, שיועדו לתשלום שוחד.
לאמור, העובדה שבימים בהם טיפל נאשם 1 בסיוע רואי חשבון להציג בצורה "מתאימה" בספרים מיליוני שקלים, שהועברו לעד המדינה מבלי שזה נדרש להשיבם, הועמדו לרשות עד המדינה, הלוואות נוספות.

למותר לציין, כי עד המדינה, כמצוין על-ידו בעדותו בבית-משפט, <u>לא</u> המציא ערבויות ו/או בטחונות עבור אותן "הלוואות", ה"הלוואות" <u>לא</u> קוזזו מסכומים הנמדדים במיליוני שקלים, שהועברו אליו אותם ימים כנגד חשבוניות, ולמעט סכום אחד, בכל שאר חמש העברות הכספים <u>לא נערך כל הסכם הלוואה</u>. גם הסכם ההלוואה שנערך נראה, על-פני הדברים, כהסכם למראית עין בלבד.

30. מוצג **נ/78** הינו הסכם הלוואה עם עד המדינה על-סך 1,215,000 ₪ לחצי שנה צמודה למדד המחירים ונושאת ריבית של 10 אחוז. "הלוואה" זו לא נפרעה לאחר חצי שנה, לא שולמה ריבית, כמו גם לא הצמדה ולא מס ערך מוסף (ראה הרחבה מה בנושא "הלוואה" זו להלן). במאמר מוסגר אציין, כי נאשם 1 נשאל לגבי אי מימוש תנאי הלוואה זו, כמו הלוואות אחרות, מדוע נרשמו בהסכם תנאים שאינם תנאים, ותשובתו: "**כך עשינו את זה באותו רגע אדוני, לא יודע להסביר למה הדברים נרשמו בצורה הזאת**" (עמ' 5954 שו' 1).

עמדת נאשם 1 והאיש "מטעמו", רואה החשבון חסון, מבליטים הדברים.

בחקירתו הראשית בבית-משפט משנשאל רואה החשבון אלי חסון האם מדובר בייעוץ או בהלוואה אישית, השיב: "**זה ייעוץ, זה נרשם בתיק של חשבון הלוואות, אני לא יכול לרשום את זה בייעוץ כל עוד אני לא מקבל חשבונית ומשמואל אתה לא מקבל חשבונית. אם תוציא את השיק או את הספח, כתוב שמואל 120 אלף דולר על חשבון ייעוץ**" (עמ' 4741 שו' 6-8) [ההדגשות שלי - ד.ר.]. תשובת אלי חסון נשמעה תמוהה, משהחלטת רואה החשבון לסיווג התשלום ברישומים הינה החלטה מהותית ולא תוצאתית, דהיינו האם נתקבלה חשבונית בגין הפעולה, אם לאו. רו"ח חסון הסכים כי ערך הפרדה מוחלטת בין סכומי כסף, שהועברו לעד המדינה עבור שכר טרחה וייעוץ לבין סכומי כסף שהועברו אליו כ"הלוואות אישיות" (עמ' 4742 שו' 3). חסון ציין כי מדובר בסכום כסף, שקיבל עד המדינה בשיק אישי (עמ' 4742 שו' 12). זאת ועוד, חסון הסכים כי הסכום הנ"ל, בדומה לסכומים אחרים המסווגים כ"הלוואות אישיות" **בת/98** ומסתכמים לסך 2,823,280 נרשמו על-ידו בכל הכרטיסים כ"הלוואות אישיות" (עמ' 4745 שו' 9). רואה החשבון חסון לא חייב סכומים אלה בריבית ולא חייב במס ערך מוסף, שכן היה מדובר בהלוואות אישיות, ולפתע פתאום בשנת 2004 ביקש רו"ח חסון מרואה החשבון של עד המדינה חשבוניות, על-מנת שיוכל לסגור את התשלומים, שהעביר לעד המדינה כהלוואות אישיות. חסון נשאל כיצד לוקחים "הלוואות" והופכים אותן לשכר טרחה, ותשובתו: "**טכנית ניתן לעשות את זה**" (עמ' 4745 שו' 19). לשאלה מדוע לא קוזזו סכומי ה"הלוואות" משכר הטרחה בסך 50 אלף דולר לחודש שקיבל כל העת עד המדינה. והעד: "**אמרתי לך שתשאל את הלל, לא אותי**" (עמ' 4746 שו' 4).

במהלך חקירתו הנגדית לשאלת פרקליטו המלומד של נאשם 1, התייחס רואה החשבון אלי חסון להלוואות שקיבל עד המדינה, שנצברו ביום 31.12.04 ל-2,823,280 (**ת/138**). חסון ציין כי במסמך **ת/701** מיום 9.3.01 רשם לעד המדינה את פירוט ההלוואה בסך 2,823,280 ועד המדינה השיבו באותו מסמך כדלהלן: "**הנ"ל בגין ייעוץ מיוחד שניתן מעבר לשכר טרחה החודשי. זאת בשל העסקת גורמים שונים לקידום השינויים בתב"עות. יש לחייב הנ"ל את ש.א.ד. השקעות בע"מ שתוציא חשבוניות בהקשר בתוספת ת.ב.ע. (צריך להיות מס ערך מוסף)**". לדברי חסון, עד המדינה לא הוציא חשבונית והנושא לא נסגר עד מועד ההיפרדות בשנת 2007 (עמ' 4805 שו' 1-28). רואה החשבון חסון לא ידע להסביר מדוע הסכים בשמו של נאשם 1 לשלם בנוסף את סכום המס ערך מוסף, שהינו בבחינת סכום נוסף של ההלוואות, שקיבל עד המדינה בסך 2,823,280, כדלהלן:

"ש. מי משלם את המע"מ? ת. תיירות לש.א.ד. ש. למה בעצם? הוא קיבל הלוואה, למה הם צריכים לשלם את המע"מ? ת. מגיע לו שכר טרחה, הוא מוציא חשבונית. ש. אתה בעצמך אומר שזו הלוואה. הוא מוציא לך חשבונית כי אתה רוצה חשבונית, למה אתה צריך לשלם את המע"מ? לא מספיק שהוא קיבל הלוואה, אתה צריך לשלם גם מע"מ? מה אתה נותן לו הלוואה נוספת? ת. זה מע"מ בין חברת הולילנד תיירות לש.א.ד. ש.א.ד. מוציאה חשבונית עבור שכר הטרחה שמגיע לה. ש. אתה בעצמך אמרת שזו הלוואה שאתה ממיר אותה, נותן לה כותרת שכר טרחה, אתה רוצה חשבונית ומה שאמרת שמה שמעניין אותך שתהיה לך חשבונית שתוכל לסגור את זה, אבל למה אתה צריך לשלם את המע"מ? ת. כי אין דרך אחרת לסגור את זה" (עמ' 4805 שו' 30 עד עמ' 4806 שו' 9) [ההדגשות שלי - ד.ר].

במצב זה אישר חסון לסנגור כי משעד המדינה ציין במוצג **ת/701**, שמדובר בסכום ששולם עבור **"ייעוץ מיוחד שניתן מעבר לשכר טרחה החודשי"**, אזי הולילנד הייתה צריכה לשלם 2.8 מיליון + מע"מ. חסון נשאל בנושא זה כדלהלן: **"בית-המשפט: ש. כלומר מה שאתה אומר שמ-2001 מבחינתך זה שכר טרחה? ת. כן, זה עמד בספרים כשכר טרחה, זה נרשם כהלוואה. ש. אז למה ב-31.12.05 עדיין אתה רושם באקסל שלך שזו הלוואה אישית? ת. כי האקסל הזה ממשיך, זה אותו דבר. ש. פשוט לא תיקנת? ת. לא היה שינוי. ש. אתה יודע שזה שכר טרחה, למה אתה קורא לזה הלוואה אישית? ת. כל עוד הוא לא הביא חשבונית זה ממשיך להיות הלוואה אישית, הלוואה שלו"** (עמ' 4806 שו' 33 עד עמ' 4807 שו' 8) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לשמוע ולא להאמין. יושם אל לב, מדובר ברואה חשבון!

בהמשך חקירתו הנגדית אישר רואה החשבון אלי חסון כי באופן דומה על-מנת לקבל חשבונית מעד המדינה על-פי הסכם ההיפרדות, **ת/150**, הסכימה הולילנד לשלם עבורו את מס ערך מוסף לתשלומים שקיבל – למעשה תשלום מס ערך מוסף כפול, פעם אחת קיבל עד המדינה תשלומים המפורטים ב**ת/137**, 4,624,756 (שהינם התשלומים בסך 3,913,002 + מע"מ 711,754), ובהסכם ההיפרדות סוכם כי עד המדינה יעביר את חשבונית **ת/151** על סכום 4,624,756 ועוד מס ערך מוסף בסך 716,837 – רואה החשבון נשאל מדוע ולמה היה על הולילנד לשלם מס ערך מוסף כפול על-מנת לקבל את החשבונית. לדבריו, לולא תשלום זה לא היה מוסר עד המדינה את החשבונית (עמ' 4811 שו' 20-31 ; עמ' 4812 שו' 3).

31. מוצג **ת/701** מיום 9.3.04 ומוצג **ת/702** מיום 21.3.04 נשלחו ע"י אלי חסון לעד המדינה. בשני המוצגים נדונו הלוואות בסך 2,823,280 ₪ (ראה **ת/137**, **ת/138**, **ת/98**) שאליבא דנאשם 1 הינן הלוואות שניתנו לבקשותיו של עד המדינה (בגין מחלת בתו אדית ומצוקות אישיות אחרות). לגישת המאשימה, כאמור, מדובר בכספי שוחד, שהועברו לעד המדינה תחת הכותרת: "הלוואות". מוצג **ת/701** נרשם על-ידי עד המדינה: **"הנ"ל בגין ייעוץ מיוחד שניתן מעבר לשכר טרחה חודשי, זאת בשל העסקת גורמים שונים לקידום השינויים בתב"עות. יש לחייב הנ"ל את ש.א.ד. השקעות בע"מ, שתוציא חשבונית בהקשר, בתוספת ת.ב.ע"** (הדגשות שלי – ד.ר.). המוצג **ת/702**,

נשלח על-ידי אלי חסון להנהלת החשבונות של עד המדינה ונרשם, בין היתר: "**סוכם כי עבור תשלומים שקיבל שמואל 2,823,280 ₪ יקבל מס ערך מוסף ביום שיוציא חשבונית ל-15 לחודש לאחר מכן. נא לתאם את החשבונית והוצאתה כשכר טרחה על-ידי ש.א.ד. כמו שסוכם עם שמואל**".

נאשם 1 בעדותו הראשית, ציין כי במוצגים הנ"ל לא נדרש לגלם תשלומים, אלא על הוצאת חשבוניות נטו, כמו כן מדובר במכתבים גלויים ולגיטימיים שנשלחו להנהלת החשבונות, לו היה מדובר בשוחד אזי לא היו הדברים מובאים בגלוי לידיעת האנשים שעל החשבונות (עמ' 5718 שו' 19-28). הנאשם 1 הוסיף וציין כי לו היה מדובר בשוחד ולא בהלוואות, מה נוח יותר היה לו לסגור את ההלוואות ולקבל חשבוניות ו: "**הסכום היה נמחק, ולא היינו יושבים פה חצי שעה**" (עמ' 5848 שו' 29).

גרסתו של הנאשם 1 אינה מקובלת.

על-פי גרסת הנאשם 1 מדובר בהלוואות לגיטימיות. באם אכן כך, מדוע כל שנתבקש עד המדינה הוא למסור חשבוניות תמורת סכומי הכסף שקיבל בסך כ-2.8 מיליון ₪. לאמור, נאשם 1 העביר לעד המדינה כסף, מיליוני שקלים כהלוואות אישיות, וכל שביקש תמורתן היה חשבוניות?! נאשם 1 נתן כסף ותמורתו ביקש "נייר"?!

האם ניתן להוציא בגין כספי הלוואות חשבונית? התשובה ברורה וחד משמעית. עבור הלוואות לא ניתן להוציא חשבונית, וממילא חברה נכבדת לא תבקש חשבונית.

הנאשם 1 נשאל על כך חזור ושאול, הנאשם 1 דיבר ודיבר ותשובה עניינית לא נתן (ראה עמ' 5849). רק למשל: "**ש. אתה טוען שהכספים האלה זה הלוואות, על מה הוא יוציא חשבונית, למה הוא בכלל צריך. אתה אומר שהכסף הזה הוא כסף שנתת לו עבור אדית או עבור מטרות סוציאליות אחרות. אז אם הוא מוציא חשבונית זה כבר סיפור אחר לגמרי מבחינתו. אתה עושה אותו אידיוט יותר גדול. ת. דכנר קיבל כסף ממני במטרה לגיטימית, אידית או משהו סוציאלי אחר. אני מצפה לתומי, שבאחד מהימים האלה יחזיר לי את הכסף, את המזומן. דכנר שאת יחסיו הטובים עם שלטונות המס ראינו לא כל-כך מעוניין להחזיר את הכסף. להוציא חשבוניות מה אכפת לו? ראינו כבר מה עשה עם החשבוניות שהוא הוציא. מבחינת הלל, והספרים של אלי, ושל קומורניק, ברגע שההלוואה מומרת בחשבונית, הנושא בהולילנד סגור, יש חשבונית. אצל קומורניק נפתח חשבון מול דכנר ולא אעמוד על זה. הלל בנסיבות של 2013 הוא לא יכול להגיד למה לא הסכים ולכן זה נשאר פתוח**" (עמ' 5850 שו' 1-10).

ועוד, הנאשם 1 טען כי מדובר בכספי הלוואות ולא בתשלומי שוחד. באותם ימים קיבל עד המדינה מדי חודש בחודשו סכום של 50,000 דולר, על-פי ההסכם שחל ביניהם (**ת/136**). מדוע ולמה לא קיזז הנאשם 1 את הכספים שמסר לעד המדינה משכר הטרחה החודשי בסך 50,000 דולר?!

למותר לציין, שלא נטען ולו בשמץ, כי הנאשם 1 העלה דרך פעולה אפשרית זו בפני עד המדינה. דרך פעולה מתבקשת ופשוטה להחזיר הלוואה מכספים משמעותיים שהמשיך המלווה להזרים ללווה חרף חובותיו הניכרים, חובות שעד המדינה לא הראה סימן שבכוונתו להשיב.

ועוד, במסמכים המצוינים פרט אלי חסון את מצבת "ההלוואות" לאותה נקודת הזמן, אך נמנע מלבקש, משום מה, את השבתן. ובלשונו של נאשם 1 בבית המשפט: "**... אין מילה וחצי מילה על תחזיר לא תחזיר**" (עמ' 5850 שו' 22).

ביתר שאת, אלי חסון ציין בפנייתו את התיבה "כרטיס הלוואה" ועד המדינה השיב: "**הנ"ל בגין ייעוץ מיוחד שניתן מעבר לשכר טרחה חודשי, זאת בשל העסקת גורמים שונים לקידום השינויים בתב"עות. יש לחייב הנ"ל את ש.א.ד. השקעות בע"מ, שתוציא חשבונית בהקשר, בתוספת ת.ב.ע**" (הדגשות שלי – ד.ר.). בבחינת, טענו חטים והודה לו בשעורים. לא חסון ולא נאשם 1 פנו לעד המדינה לומר לו על איזה יעוץ אתה מדבר?! על איזה תשלומים לגורמים שונים אתה מדבר?! הרי עניין לנו בהלוואה שניתנה לך בגין מחלתה של אדית ובגין פניות שבגללן נכמרו הרחמים ונפתחו הסכרים?!

לאמור, העדר התגובה של נאשם 1 מתיישב להפליא עם גרסתו של עד המדינה.

ועוד, כשבועיים אחר-כך ביום 21.3.04 ביקש רואה החשבון אלי חסון בשם הולילנד עבור אותן "הלוואות" חשבוניות. רואה החשבון אלי חסון הוסיף והציע בפנייתו זו (**ת/702**) כי המה ישלמו את המס ערך מוסף בגינן. דהיינו, לא רק שתמורת ה"הלוואות", שהסתכמו באותה נקודת זמן בכ-2.8 מיליון ₪, מקבלת הולילנד "נייר" בדמות חשבונית, חברת הולילנד מוכנה להוסיף ולשלם מס ערך מוסף (בשווי מאות אלפי שקלים) עבור אותו "נייר"?!

הנאשם 1 התייחס לכך בבית-משפט, ואביא את דבריו: "**ת. דכנר גאון אבל לא בעניין הזה. אבקש לתקן את אדוני בשתי נקודות. כשאני נותן מס ערך מוסף המע"מ חוזר אלי אחרי חודש. זו לא הוצאה אלא התחשבנות מול המדינה. אצל עסקים מורשים זה לא תוספת הוצאה להבדיל מאצל אזרחים, זה גלגול. דבר שני, השינוי הזה שדכנר כותב פה כשכ"ט במכתב השני, הוא אדיר**" (עמ' 5854 שו' 14-17). לאמור, נכון שעד המדינה לא אמור עבור הלוואה להוציא חשבונית, אבל סכום הכסף שהולילנד שילמה עבור מס ערך מוסף, סכום זה קוזז בהמשך הדרך. ואם לא די בכך, אלי חסון תידרך את הנהלת החשבונות של עד המדינה במוצג **ת/702**, והורה להם: "**... נא לתאר את החשבונית והוצאתה כשכ"ט ע"י ש.א.ד כמו שסוכם עם שמואל**". דהיינו, האיש שעל חשבונותיו של הנאשם, רואה החשבון אלי חסון, האיש שנמנע מלצעוד פסיעה ללא אישור מוקדם של נאשם 1 – מורה לעד המדינה ואנשיו לרשום רישום כוזב.

לאמור, משכשעוסקים ב"שחור" כל המתגלגל ועוטף מזדהם ב"שחור".

הסכום של כ-2.8 מיליון ₪ הינו על-פי גרסת עד המדינה הלוואה, או ליתר דיוק, הלוואה שגולמה על-מנת לאפשר לעד המדינה לדווח בגינה למס הכנסה מבלי ש"יינזק". עד המדינה רשם זאת בצורה בהירה על-גבי מוצג **ת/98** ביום 17.05.2005. עד המדינה רשם לגבי הסכום הנ"ל שמדובר ב: "**...הלוואות אלו ניתנו בשעתו בגין 'התשלומים' השונים שנעשו ולכן גולמו; לכשתהיה הכנסה יותר גדולה – תוצאנה חשבוניות. הדבר תואם בשעתו עם אלי. בודאי לקראת סוף השנה...**" (ראה **ת/98**, כיתוב עד המדינה בצד שמאל) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, עד המדינה קיבל סכומי כסף ואלה גולמו, כך שלא הייתה לו כל סיבה שלא להעביר חשבונית. עד המדינה כתב כי ההלוואות ניתנו בגין "**התשלומים**". עד המדינה יצק בזמן אמת את תמונות המצב, תמונת מצב שעל-פי המסמכים לא הייתה כלל נתונה במחלוקת בין הצדדים.

חשוב להדגיש, העובדה כי נאשם 1 נדרש "לגלם" סכומי כסף, שלגרסתו העביר לעד המדינה כהלוואות - מעיד שמדובר בעסקה, שהצדדים לה, ביקשו להסתירה. אין משמעות אחרת לגילום סכומי הכסף. אין ולא יכולה להיות.

גילום כספי ה"הלוואה" מבסס עדות עד המדינה בנושא.

הנאשם 1 נשאל בחקירתו הנגדית כיצד לא הגיב למוצגים ולדברים הרשומים שחור על גבי לבן, למשל **בת/98** ו-**ת/701**. כדלהלן: "**ש. אבל אתה קורא את מה שדכנר כותב בת/98 וב- ת/701, ואתה לא אומר לו שום דבר, על מה אתה מדבר, איזה תשלומים מיוחדים, איזה יעוץ מיוחד. ת. לגבי המסמכים ב- 2004 חבל לחזור. סירבתי לדכנר, ולא זוכר מה אמרתי לו. אין לי יומנים כמו שיש לדכנר מפורטים ומדויקים ומסודרים עד כדי כך שפרקליט המדינה מסתמך עליהם וחותם איתו הסכם. אני לא כופר בכך שזה נמצא אצל אלי חסון ויכלו לשאול אותו הכל על המסמך, ולא שאלו אותו. אמרתי לפני שעה שיש נטיה במשפט הזה ליחס לי קופצנות יתרה. למה אתה לא קופץ ולא מעיף?**" (עמ' 5856 שו' 14-20).

לאמור, הנאשם 1 התבקש להתייחס לראייה, שבכוחה להפלילו ולבנות חומת הרשעתו והוא בתגובה נמנע מלהשיב לשאלה.

32. לא זאת אף זאת, **ת/755** הינו מזכר שנרשם על-ידי נאשם 1 לאלי חסון בו מורה לו להעביר לעד המדינה הלוואה אישית של 40 אלף דולר וכן להעביר לחברתו של עד המדינה ש.א.ד. 50 אלף דולר ביום 25 למרץ ומס ערך מוסף ליום 15 למרץ.

לדברי הנאשם 1, תב"ע ד' לא עניינה אותו וגם אליבא דעד המדינה בשנים 2000-2001 לא שילם שוחד כלשהו (עמ' 5957 למעלה). לגופו של עניין, אינו יכול להסביר את ההלוואה או הבונוס 12 שנה אחר-כך (עמ' 5958 למעלה). התובע המלומד, עו"ד תדמור, הניח לפני הנאשם 1 את **ת/756** על-סך 295,000 ₪ שניתן כ"**הלוואה אישית**" ביום 03.04.01, הלוואה אישית ללא כל הסכם הלוואה, כמו גם את **ת/757** על-סך 497,280 ₪ מיום 13.05.01, עבור "**ייעוץ מיסוי**" שנמחק ונכתב "**הלוואה**". בכל מקרה, לגישת הנאשם 1: "**הכל תשלומים לדכנר, והראינו בחקירה הנגדית שלי ובנ/81 ובפתק הקטן הזה שלדכנר הייתה שיטה שבשלב מסוים הוא היה מקבל שכ"ט ורואה**

החשבון שלו היה מודיע, הוא גם עשה את זה לי ולפארק. רואה החשבון שלו היה אומר שהוא מוציא קבלה ולא חשבונית אלא בעוד כמה חודשים, ובתקופת הביניים קראנו לדבר הזה הלוואה וגם התווכחנו על זה בסופו של דבר בעניין ההיפרדות. יש הלוואות אישיות כאלה ויש הלוואות מסוג אחר, לכל כיוון ההלוואות שדכנר קיבל הוא קיבל לצרכים לגיטימיים" (עמ' 5961 שו' 16-21).

בוא וראה, נאשם 1, בהמשך לשיטתו שנפרשה לעיל, בניגוד להסכם **ת/136**, הורה על העברת כספים לעד המדינה בהקשר לפעילותו לקידום תב"ע ד'.

[במאמר מוסגר אציין, כי מוצגים אלה מלמדים על התעקלותו של נאשם 1 בבית-המשפט, משגרס כי בשנים 2000-2001 כלל לא היה מעורב בקידום תב"ע ד', ובלשונו: "**...בסופו של דבר אני לא אחראי על תוכנית ד' אבל יש לי עניין. רתמתי את דכנר בכל מרצו שיקיים את תוכנית ד' וזה מה שהוא עשה והוא הודיע לי בשלב מסוים שהתוכנית אושרה, ואם אני נותן לו הלוואה או בונוס, אין בזה שום דבר**" (עמ' 5958 למעלה) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, נאשם 1 הסכים בבית-המשפט, בשלב זה, כי לא מדובר בהלוואה סוציאלית או הלוואה בשל מצבה של הבת החולה של עד המדינה, אלא, גם לדידו, מדובר בתשלום שהועבר לצורך קידום תב"ע ד'. לציין, מדובר בשני סכומים: 40 אלף דולר הועברו לעד המדינה עצמו ו-50 אלף דולר הועברו לחברה של עד המדינה ש.א.ד, סכום שגם נאשם 1 התקשה להגדיר אותו כהלוואה עבור מחלתה של אדית].

לאמור, מוצג **ת/755** הינו חץ נוסף בשבכת גרסתו המחוררת של נאשם 1. מוצג **ת/755** מתיישב עם עדותו של עד המדינה.

33. מוצג **ת/757** הינו שיק של הולילנד תיירות לעד המדינה בחתימת נאשם 1 מיום 13.05.01. בספח השיק נרשם כי מדובר בתשלום של 120 אלף דולר עבור "ייעוץ מיסוי".

נאשם 1 התייחס בבית-המשפט וציין שמדובר בשכר טרחה שהיה אמור עד המדינה לקבל: "**שזה שכר טרחה לכל דבר, ייעוץ, מיסוי, וזה הסכום. אחר-כך הסכום הזה הופך להלוואה כי מוחקים וכותבים הלוואה...**" (עמ' 5959 למטה). נאשם 1 הסכים בבית-המשפט כי לא מדובר בהלוואה שניתנה בשל מחלתה של אדית, מדובר פה בשכר טרחה, אבל הנאשם המשיך בהתעקלותו: "**ש. אתה אומר שזו לא הלוואה, וניתן לדכנר, וכיוון שהוא לא יכול להוציא חשבונית הוא נרשם כהלוואה. ת. אדוני צודק. לגבי כל הסכומים שנרשם כהלוואות לאדית, לגבי שנת 2000 ולגבי 2001, קשה לי לומר, זה לא משנה. כל הסכומים הם הלוואות אמת והראינו לאדוני כבר מזמן... רואה החשבון שלו היה אומר שהוא מוציא קבלה ולא חשבונית, אלא בעוד כמה חודשים, ובתקופת הביניים קראנו לדבר הזה הלוואה וגם התווכחנו על זה, בסופו של דבר בעניין ההיפרדות. יש הלוואות אישיות כאלה ויש הלוואות מסוג אחר, מכל כיוון ההלוואות שדכנר קיבל הוא קיבל לצרכים לגיטימיים**" (עמ' 5961 שו' 10-21).

לאמור, מוצג **ת/757** אינו בבחינת "הלוואה", גם אליבא דנאשם 1.

גם בטענת נאשם 1 כי באותה תקופה – לא שיש בטענה זו הסבר כלשהו, בודאי לא צידוק כלשהו – עד המדינה התקשה להוציא חשבוניות, אין ממש, שכן עד המדינה באותה תקופה הוציא גם הוציא חשבוניות **(ת/699)**.

34. סכום נוסף המהווה חלק מסך 2,823,280 ₪ הינו על-סך 1,215,000 ₪ מיום 13.04.00. עד המדינה גרס לאורך עדויותיו בבית-המשפט כי מדובר בסכום כסף ששולם על-ידו כשוחד ונרשם כהלוואה. פרקליטו המלומד של נאשם 1 סבור שמדובר בהלוואה שניתנה לעד המדינה בעקבות בקשתו לסיוע לטיפול בבתו **(נ/83)**. לתמיכה בגישתו הניח הסנגור המלומד את מוצג **נ/78**, שנשקף להיות הסכם הלוואה בין עד המדינה והולילנד תיירות על-סך 1,215,000 ₪ לתקופה של חצי שנה חתומה על-ידי עד המדינה ומי מהולילנד תיירות. לגישת עד המדינה, מדובר במסמך הלוואה שאינו אמיתי. לדבריו: "**...איך לא כתוב פה מה קורה אחרי 6 חודשים אם היא לא נפרעה, איך זה שאין פה כביטחון כל ההסכם שלי עם הולילנד תיירות ל-5 שנים? שאין פה שום ציון שהוא חופשי לנכות כל סכום שיגיע לי בעתיד, כן או לא, כנגד ההלוואה. זאת אומרת, לבוא ולטעון שזה הסכם הלוואה, מי שרוצה שיאמין בזה**" (עמ' 2301 שו' 6-9).

עד המדינה ציין כי הסכום הנ"ל לא נדרש לאורך כל השנים על-ידי נאשם 1 ומדובר בסכום משמעותי של 1,215,000 ₪ וגם: "...**גם בשנת 2005 כתבתי שאני לא חייב כלום, הוא לא בא בטענה שאני כן חייב כסף. גם בשנת 2007, במסמך ההיפרדות, כשנמחק הסכום הזה מיתר הסכומים, כתוב במסמך שחתום על-ידי ועל-ידי מר צ'רני, שזה כדי לזכור את מסמך העלויות המיוחדות או ההוצאות המיוחדות או איך שקראנו לזה אז**" (עמ' 2302 שו' 11-14).

פרקליטו המלומד של נאשם 1 חקר את עד המדינה בעניין הוצאות ניתוח **(נ/83)** בסך 700,000 דולר בגינם ביקש מנאשם 1 הקדמת תשלומים עבור חודשים ינואר-אפריל 2000 בסך 200,000 דולר. לדברי העד, את יתרת חצי מיליון הדולר נטל מהלוואות (עמ' 2236 שו' 20). בהמשך, הסכים שיכול ונאשם 1 העביר לרשותו סך 200,000 דולר נוספים (עמ' 2237, למטה). היתרה בסך 300,000 דולר, כך ההגנה, באה לידי ביטוי ב**נ/78** בסכום של 1,215,000 ₪, ולא כנטען על-ידי עד המדינה שמדובר בסכום שהינו תשלום שוחד. עד המדינה התרעם וציין: "**ת. כשאני ביקשתי כסף עבור הלוואה אישית בשבילי, אני דרשתי את זה כמקדמה על שם החברות, הכסף הועבר לחברות, אני משכתי את הכסף מהחברות על שמי, אני הופעתי כחייב בחברות, זה לא היה לא לשוחד ולא לא לשוחד, זה שייך לכסף שאני קיבלתי עבור. ה-1.215 מיליון מופיע באקסל כבר בשנת 2005 או 2006, כבר אז אני כותב להלל צ'רני שהכסף הזה <u>הוא על חשבון ההתחשבנות בינינו בגין הוצאות מיוחדות</u>. <u>זאת אומרת עבור שוחד</u>. <u>איך זה שבאותה שנה מאותה עת עד להתחשבנות סופית בשנת 2007 לא קפץ מר צ'רני וצעק איך אתה מעז לומר דבר כזה</u>, <u>מה זה שייך בכלל להגיד שזו הוצאה מיוחדת בגין שוחד</u>. לא רק זה, בשנת 2007, כשהחשבון הזה נסגר על 1.215 מיליון, יש מכתב בהסכם ההיפרדות כפי שקורא לו מר צ'רני ביני לבינו מיולי 2007, ששם כותב מר צ'רני, אני חתום על זה והוא חתום על זה, שהוא סוגר את כל הסכומים שמופיעים בסעיף הלוואות אישיות כנגד מכתב <u>עלויות מיוחדות שאני העברתי לו</u>, כלומר כנגד המכתב שאני תבעתי שהוא יחזיר לי את כספי**

השוחד שאני הוצאתי מעל ומעבר, ואני באותו שלב טענתי שהוצאתי מעל ומעבר" (עמ' 2239 שו' 24 – עמ' 2240 שו' 3) [ההדגשות שלי - ד.ר].

הלוואה בסכום זה מופיעה באקסלים, כמו גם ב-**ת/160**.

לגרסת נאשם 1 מדובר בהלוואה, שניתנה לעד המדינה לאחר שסיפר כי בתו אדית חלתה בסרטן ונדרשת לניתוח שעלותו 750 אלף דולר. במכתבו של עד המדינה מיום 04.01.00 סיפר על הניתוח שעלותו כ-700 אלף דולר ועד המדינה יהיה אסיר תודה באם נאשם 1 יקדים לו תשלום שכר טרחה עבור חודשים ינואר-אפריל 2000 כנגד חשבונית ש.א.ד. 100 אלף דולר ואמיאור 100 אלף דולר (**נ/83**). במכתב נוסף ביקש עד המדינה 200 אלף דולר נוספים מאחר: "**ההוצאות בגין בתי הן מעל ומעבר לכל מה שחשבתי, אני מקווה ומתפלל שהמאמצים הנעשים יצליחו, גם אם להארכת חייה**" (**נ/83א** מיום 22.03.2000). סכומי הכסף הועברו (**נ/83ב**, **נ/83ג**) (עמ' 5723 שו' 12). לדברי נאשם 1, סכום ההלוואה של 1,215,000 הינו התשלום השלישי בסך 300 אלף דולר מתוך ה-700 אלף דולר שנתבקשו על-ידי עד המדינה לצורך הטיפול בבתו אדית.

נאשם 1 ציין כי אין תמה, למעשה שעד המדינה לא יכול היה לציין את מי שיחד בסכום הנ"ל של 1,215,000, שכן באותה תקופה הטיפול בתב"ע ג' נסתיים, תב"ע ד' היא של הולילנד פארק ואליבא דעד המדינה לא שולם בגינה שוחד ותב"ע ו' תגיע לשולחן הדיונים אך ביולי 2003 (עמ' 5723 למטה).

נאשם 1 אינו זוכר כי קיבל לרשותו את **ת/98**, ובלשונו: "**אני בכלל לא בטוח שאי פעם ראיתי את הנייר הזה**" (עמ' 5847 שו' 6-5). אם כי: "**...יכול להיות שדכנר העביר אותם למר חסון**" (עמ' 5847 שו' 4).

נ/78 הינו הסכם הלוואה בין נאשם 1 לעד המדינה על-סך 1,215,000 ₪ לתקופה של חצי שנה עם אפשרות לפירעון מוקדם, ההלוואה צמודה למדד, למדד הידוע במועד ה-13.04.2000 ונושאת ריבית של 10% לשנה. לגישת נאשם 1, מדובר בסכום של כ-300 אלף דולר, שהושלמו לסך ה-700 אלף דולר שביקש דכנר במוצג **נ/83** בשל הטיפול/ניתוח של בתו אדית.

הנאשם 1 הסכים כי עבור הלוואה זאת לא נדרשו תשלומי ריבית והצמדה (עמ' 5953 שו' 25), ולשאלה מדוע נרשמו התנאים בהסכם אם אין כל כוונה לדרוש מימושם, השיב: "**כך עשינו את זה באותו רגע אדוני, לא יודע להסביר למה הדברים נרשמו בצורה הזאת**" (עמ' 5954 שו' 1).

במוצג **נ/83** ביקש עד המדינה הקדמת 200 אלף דולר מתוך ה-700 אלף הדולר עבור הוצאות בתו, ובמוצג **נ/83א** ביקש להקדים לו 200 אלף דולר נוספים על חשבון שכר הטרחה לשנת 2000 והוסיף וציין כי העברת סך 200 אלף הדולר האלה (יום 22.03.00) ישלים תשלום שכר הטרחה של דכנר לכל שנת 2000 (**נ/83א**). נאשם 1 ציין כי העביר, כמוצג לו על-פי המסמכים **נ/83**, **נ/83א**, **נ/83ב**, **נ/83(1)**, **נ/83ג** סך 600 אלף דולר שתאמו את שכר הטרחה של דכנר לשנת 2000, כמצוין על-ידי האחרון במוצג **נ/83א** (עמ' 5955 שו' 9). במצב דברים זה, נשאל הנאשם 1 מדוע העביר 300 אלף דולר נוספים – כאשר לכל היותר יכול היה עד המדינה לדרוש <u>אך 100 אלף דולר נוספים</u> לאחר שקיבל לרשותו 600 אלף דולר – סכום של 300 אלף דולר, שהינו לגישת המאשימה, תשלום שוחד (עמ' 5955 שו' 20 עד עמ' 5956 שו' 5).

נאשם1 נשאל בבית-המשפט במהלך חקירתו הנגדית מדוע התעלם ממוצג **נ/83(1)** המעיד על העברת 200 אלף דולר נוספים לעד המדינה, ותשובתו: "**אדוני אלה שאלות מעניינות ובדיעבד. דכנר מגיע לו 600 אלף דולר שכר טרחה שנתי, שולח מכתב ינואר לבקש הקדמה של 200 אלף דולר**" (עמ' 5956 שו' 6-7) [הדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, הנאשם 1 דיבר בבית-המשפט אך נמנע מלהשיב לשאלה שנשאל.

35. מוצג **ת/138** הינו טבלת אקסל שהוכנה על-ידי רואה חשבון חסון ובה פירוט סכומים שהועברו לעד המדינה עד חודש מאי 2005.

סך הכסף שהועבר לעד המדינה בשנים 2000-2001 (שישה תשלומים שונים בסך 2,823,280 ₪) הינו הלוואות ועל-פי הרישום של רואה החשבון חסון, הינו: "**הלוואות אישיות שגולמו בחברות, זו היתרה שנשארה**". (הדגשות שלי – ד.ר)

עד המדינה שלח עותק (סומן **ת/98**), בו רשם ביחס לסכום של 2,823,280 ₪: "**...הלוואות אלה ניתנו בשעתו בגין 'התשלומים' השונים שנעשו ולכן גולמו, לכשתהיה הכנסה יותר גדולה – תוצאנה חשבוניות. הדבר תואם בשעתו עם אלי. בודאי לקראת סוף השנה;...**".

שוב, שחור על-גבי לבן, לא מדובר בהלוואות, אלא "תשלומים" שגולמו, ובכוונת עד המדינה להוציא בגינם חשבוניות, על-פי המסוכם עם רואה החשבון חסון. עד המדינה רושם בצורה שאין ברורה ממנה, כי מדובר בתשלומים שגולמו כך שיהיה באפשרותו להוציא עבורם חשבוניות, גם שמשמעות הגילום הינה ברורה, נאשם 1 העביר כספים נוספים לעד המדינה על-מנת שזה יוכל לעמוד לחקירת רשויות המס.

כמצוטט לעיל, חסון רשם, ליתר דיוק הדפיס על-גבי **ת/138**, כי מדובר בהלוואות אישיות ש"גולמו".

לאמור, מוצג **ת/98**, המחובר ל-**ת/138**, מעידים בעד עצמם ומעגנים עדות עד המדינה בבית-המשפט.

נאשם 1 קרא התמונה נכוחה. נאשם 1 העדיף לגרוס כי מדובר במסמך מזויף (עמ' 5985 שו' 29; עמ' 5986 שו' 8-9).

לא מדובר במסמך מזויף, מוצג **ת/98** נתפס במשרדו של רואה החשבון חסון, אשר אישר כי תייק את המסמכים בקלסר זה (עמ' 4725 שו' 30) (ראה שלל עובדות בנושא אותנטיות המסמך, עמ' 58 לסיכומי המאשימה, סע' 340, כמו גם **ת/875ג**, אשר נתפס במשרדי הולילנד בקלסר "הוצאות 2006").

להדגיש, משמעותו של מוצג **ת/147**, המכונה "מכתב פירוט העלויות", תפורט בהרחבה בהמשך. בשלב זה, חשוב לציין כי מוצג זה, הזועק שוחד על פניו (גם אליבא דנאשם 1, על פי דבריו בבית המשפט המצוטטים בדיון הנוגע למוצג זה בהמשך), ממוקד בסך 2.8 מיליון ₪, נשוא עניינו בתת פרק זה.

*גרסתו של עד המדינה מאוששת ומתחזקת ממסמך למסמך. עד המדינה קיבל כספים, לטענתו, לצורך תשלום שוחד, ומשנתבקש להנפיק חשבוניות, עשה כן אך ורק לאחר **שהסכום גולם** על-ידי נאשם 1.*

***אין מחלוקת כי הסכומים גולמו**, כמצוין לעיל, על-ידי רואה החשבון חסון (ראה למשל הרשום על-ידו ב-**ת/138**), כמו גם שהחשבוניות יצאו לא על הסכום בתוספת הגילום, אלא אך ורק על הסכום המקורי.*

אם בכך לא די, הוצג ויוצג להלן כיצד קוזזו, או בלשון המאשימה, "הועלמו", ה"הלוואות", שהועברו לעד המדינה לצורך תשלום שוחד בפעולה החשבונאית של קיזוז באמצעות "הלוואת בעלים".

*מוצג **ת/155**:*

36. משהונח בפניו מוצג **ת/155** ציין עד המדינה: "**...מדובר על תשלומי שוחד שנעשו בשנים 2000-2001, אני כרגע לא זוכר על מי מדובר, מדובר על תשלומי שוחד שעברו, אני קיבלתי בשעתו כנראה 500 אלף דולר ומכתב שהופנה לצ'רני**" (עמ' 2314 שו' 13-15) (אין מחלוקת כי **ת/155** נתפס בקלסר בעלי מניות אצל נאשם 1 (עמ' 2314 שו' 18)). וכן: "**מדובר על 575 אלף דולר. 500 אלף פלוס 75 אלף דולר בונוס. כבודו גם יכול לראות שקודם רשום שם חד משמעית שהכספים שולמו ונשאר פתוח בלי לרשום את השם. המכתב הזה הגיע למר צ'רני לשלם בזה שוחד, וזה הועברו בכל מיני צורות הכסף, היינו צריכים לסגור את הפרשה הזאת ושם, זה המכתב שהגיע למר צ'רני, הוא העביר את הכסף, הוא היה צריך לדעת למי. באנו אז ואמרנו אנחנו רוצים לסגור, זה ההצעות שלי לסגירה, איך לסגור את כל הסכומים הפתוחים בספרים**" (עמ' 2314 שו' 24-29). ובהמשך: "**...ש. איפה מה שאתה אומר כתוב? אתה מציע פה הצעות איך להסדיר את ה-575 אלף בספרים? ת. איך אני רואה את ההתחשבנות בינינו, כתוב את זה במכתב להלל מה-14 לנובמבר, בהמשך לתשובתי ובנפרד ולאור ישיבתי עם אלי, הריני להעלות על הכתב למען הסדר הטוב, איך אני רואה ההתחשבנות בינינו בהקשר לסכום ששולם, 575 אלף דולר. הכסף שולם ונרשם כהלוואה אישית שלי ו/או לחברות. הטיפול החשבונאי באם נעשה, כתבתי במפורש בסוגריים סכום של 200 אלף שקל פתוח, סכום של 345 נמחק ביום כך וכך, לא ניתן (מילה זו מחוקה) למחוק לחברה חוב. מקריא מעמ' אחרי זה, לאור זאת יש למחוק גם את החוב שלי של 600 אלף ₪, זה חלק מהכספים ששולמו ל... כך וכך, ללא כל קשר בתרשומתי הנפרדת, על אמיאור לגלם לעניות דעתי הסכום ולהוציא חשבונית. הטיפול הנוכחי יעורר שאלות רבות ומיותרות. אנא התייחסותך לתרשומת הנפרדת. הלל קיבל את זה. ש. איפה התרשומת הנפרדת? ת. עמ' לפני אחרון. במסגרת ניכוי החשבונות בספרי הולילנד ובספרים שלי, להלן עוד נקודות שיש לתקן ולטפל. בשעתו התקבלו הכספים הבאים עבור שלב כך וכך. על-ידי אמיאור 512 אלף שקל, סכום זה "נמחק" והועבר להלוואת בעלים בהולילנד שירותי נופש וכך וכך, על-ידי ש.ב.**

סכום זה נמחק בספרי הולילנד. שני הסכומים כך וכך נמחקו בספרי הולילנד כנגד הלוואת בעלים בסוף שנת 2000. אין אפשרות למחוק החוב של החברות כי משמעותו תשלום מס, כן ניתן להוציא חשבוניות פלוס גילום. כנ"ל באשר ל-170 אלף שקל ול-288 אלף שקל בשנת 2001 על אף החלטתך ואף לאור האמור בתזכירים על שיחתי. זה מה שאני רושם להלל. ש. ואיפה אתה רואה את הביצוע של זה? ת. ב-170 אלף שקל שהוצא, חשבונית אמיאור, ת/156, בזה כבודו רואה את המחיקה של ה-170 אלף שקל. 70 אלף דולר זה הגילום של ה-170 אלף שקל, אם כבדו יקרא את המכתב יראה שאומרים 287 מינוס 170 אלף שקל (נ/206). עו"ד גולומב: ה-170 אלף זה אותו דבר כמו הסכומים האחרים. העד: זה שוחד. ש. אז למה אתה מוריד את זה מהסכום? ת. לא שאני מוריד, אני קיבלתי 280 אלף ₪ ועל-ידי כך נמחקה בספרים של הולילנד ההלוואה של 170 אלף. בספרי הולילנד הופיע כאילו אלקסיר חייבת 170 אלף. הוצאתי חשבונית על 280, קיבלתי 280 מינוס ה-170. ש. אני לא מבין מה זה ה-170 אלף שקל. ת. אני קיבלתי 170 אלף שקל בשעתו במסגרת אותם 500 אלף דולר, שפוצלו בכל מיני צורות ולא נרשמו בבת אחת. 170 אלף שקל מתוך זה, אני לא זוכר כמה דולר זה היה, נרשם כהלוואה כביכול שקיבלה החברה אלקסיר. היה צריך לסגור את החוב הזה באלקסיר כי אלקסיר לא הייתה חייבת את הכסף הזה. כדי לסגור את החוב באלקסיר, היה צריך להעביר לה סכום מגולם של 280 וכמה אלף שקל, שזה יכול לשמש כהכנסה באלקסיר, מינוס המס נשאר נטו 170. ה-170 האלה על-ידי כך אלקסיר הוציאה חשבונית על ה-287 אלף שקל, קיבלה ביד רק 100 אלף שקל ומה-170 נסגר החוב כאילו שהיה לה בספרים. אותו דבר פה, זה בספרים של הולילנד" (עמ' 2315 שו' 4 עד עמ' 2316 שו' 14).

עד המדינה הסביר את הסתירות אותן היטיב הסנגור המלומד של נאשם 1 להדגיש, כמצוין לעיל, כחוסר ריכוז ועתה משעיין במסמכים מסר תשובותיו נכונה. לדבריו, הסכום של 500 אלף דולר ועוד 75 אלף דולר הינם תשלומי שוחד לשנים 2000-2001 בנוסף ל-2.8 מיליון שהוצגו לעיל (עמ' 2318 שו' 4). לא היה בכוחו של עד המדינה לציין למי מסר הכספים בסכומים המצוינים כשוחד (עמ' 2319 שו' 14).

קודם ארחיב בעניין מוצג תביעה זה, חשוב לעיין במוצג ת/160.

37. מוצג **ת/160** הוצא כשמונה ימים טרם הוצאת מוצג **ת/155**. מוצג זה נרשם בכתב ידו של רואה החשבון אלי חסון והופנה לנאשם 1. רואה החשבון אלי חסון העלה עלי כתב סיכום "הלוואות" עד המדינה עד לנקודת זמן זו (יום 06.11.01). נאשם 1, שהמסמך הגיע לידיו, הורה לרואה החשבון אלי חסון לגבי ארבעה סכומים מתוך השישה סכומים המרכיבים את סכום ההלוואה של 2,823,280 ₪ (**ת/138, ת/98**) (450 אלף ₪, 295 אלף ₪, 497,280 ₪ ו-166 אלף ₪. להוסיף עליהם 5% ריבית לשנה + מע"מ ו: "**להתקזז מול ה-750 אלף...**").

רואה החשבון חסון אישר בעדותו בבית-משפט, לשאלה מפורשת שלי, כי <u>זו ההנחיה שקיבל מנאשם 1</u> (עמ' 4733 שו' 22). רואה החשבון חסון ציין בצורה שאין ממנה, כי נאשם 1 הורה לו, בדומה לפעולה שבוצעה בסוף שנת 1999, לקזז כנגד הלוואת הבעלים סכומי הלוואות עד המדינה,

ובלשונו: "**מול ה-750 שהוא העביר כהלוואת בעלים, זאת אומרת ה-750 הלך להלוואות**", ובהמשך: "**ש. התובע שאל אותך למה צ'רני אמר לך לקזז את ההלוואות של דכנר, הלוואות אישיו של דכנר מול הלוואת הבעלים שלו ואת זה אתה לא יודע לענות? ת. לא יודע. הוא ביקש לחשב את החמש הלוואות. ש. אתה לא יודע למה הוא אמר לך לעשות את זה? ת. הוא אמר לי להודיע כמה קוזז בדולרים, לא נעשתה הפעולה, הוא לא אמר לי לעשות. ש. בפועל, אתה רואה שבסופו של דבר ההלוואות לא קוזזו ואת זה אתה רואה לפי ת/98. ת. נכון**" (עמ' 4733).

צא וראה, נאשם 1 בכתב ידו מורה לרואה החשבון שאצלו, רואה חשבון אלי חסון, "לקזז" "תשלומים" שהועברו לעד המדינה, וכונו על-ידם כ"הלוואות" כנגד כספים שהופקדו על-ידו כ"הלוואת בעלים".

מוצג **ת/160**, מלמד כי לא מדובר כלל בהלוואות, אלא מדובר בהעברות כספים אותם ביקש נאשם 1 להעלים מהספרים בדרך הפעולה שננקטה לגבי 8.9 מיליון הש"ח, כמפורט לעיל.

לאמור, מוצג **ת/160** מעגן עדות עד המדינה ומערער עד יסוד גרסתו של נאשם 1 בבית-המשפט.

*הדברים מפורשים ובהירים עוד יותר במוצג **ת/155**.*

ת/155 הינו מסמך משנת 2000, נכתב על-ידי עד המדינה, כמצוין על-ידו, ונתפס בקלסר בעלי מניות במשרדי הולילנד. המסמך מעיד על גילום "סכומי הלוואה" ועל-פניו כולו בשלמותו אומר שוחד.

מוצג **ת/155** הינו חיבור של שלושה מכתבים שנכתבו על-ידי עד המדינה ביום 14.11.01. עד המדינה העלה מספר דרכי פעולה אפשריות, להסתרת הכספים שהועברו לו לצורך תשלום שוחד, נרשמו כהלוואות ויש מקום עתה להציגם בצורה "נאותה" בספרי החברות.

עד המדינה רשם את הדברים לנאשם 1 בצורה בהירה למדי.

בעניין ה-375 אלף דולר, שמורכבים מ-512 אלף ₪ ו-409 אלף ₪, ציין עד המדינה כי סכומים אלה נמחקו בספרי הולילנד (כנגד הלוואת בעלים) בסוף שנת 2000. ועתה: "**אין אפשרות 'למחוק' החוב בספרי החברות – כי משמעותו תשלום מס מלא על-ידי. כן, ניתן להוציא חשבונית (+ גילום). מחד – מגדיל ההוצאה הכספית; מאידך – ההוצאה מוכרת... הנ"ל נקי לחלוטין**".

לאמור, עד המדינה כתב לנאשם 1 כי גם שהסכומים הנ"ל שהועברו אליו נמחקו מספרי הולילנד (על מנת להעלים, להסתיר העברת אותם כספים), עדיין הסכומים מופיעים בספריו. הדרך היחידה, כך עד המדינה, למחוק אותם מספריו הינה בדרך של הוצאת חשבונית, שמשמעותה עבור נאשם 1 הינה גילום כספי ההלוואה, דהיינו, העברת סכום כסף נוסף לעד המדינה.

לאמור, דברים אלה שרשם עד המדינה לנאשם 1 מדברים בעד עצמם, דברים אלה סותרים לחלוטין כל גרסתו של נאשם 1 מראשיתה ועד סופה ומאמתים גרסת עד המדינה לעניין התשלומים הנ"ל.

נאשם 1 נדרש למסמך והשיב לתובע: "**אתה מציג לי נושא מעניין ואני חייב ללמוד אותו**" (עמ' 5968 שו' 31).

לאמור, נאשם 1 מאשש, למעשה, דברי עד המדינה.

מכתב נוסף במוצג **ת/155** מעד המדינה לנאשם 1 מאותו מועד, 14.11.01, עניינו דומה, סך 575 אלף דולר (על-פי הפירוט בתחתית המכתב, סך 200 אלף ₪ הינו חלק משת התשלומים המרכיבים את סך 2,823,280 ₪ (**ת/137**, **ת/98**). ושוב, גם כאן הציע עד המדינה לגלם את חובו על-מנת שיהא באפשרותו להוציא חשבונית, וכן: "**(א) יש למחוק גם החוב שלי של 600,000 ₪ - זה חלק מהכספים ששולמו ל- (ב) ללא כל קשר לתרשומתי הנפרדת, על 'אמיאור' לגלם לעניות דעתי הסכום ולהוציא חשבונית; הטיפול הנוכחי יעורר שאלות רבות ומיותרות. (ג) אנא התייחסותך לתרשומת הנפרדת והחלטת האם להשאיר הרישומים כפי שהם או לשנותם ברוח ההצעה המובאת שם. מבחינת 'תזרים מזומנים' – תוספת. מבחינה מיסויית – הכרה בכל סכום ההוצאה. מבחינת 'שינה' – כולנו נישן יותר טוב**". [הדגשות שלי – ד.ר]

התרשומת המצוינת על-ידי עד המדינה בסעיף ג' לעיל, באה לידי ביטוי בעמודים הראשונים של **ת/155**, בו הציע עד המדינה להוציא חשבוניות על עבודות שלא תוכננו ולא בוצעו מעולם. ליתר דיוק, הוצאת חשבוניות כוזבות בתכלית.

עד המדינה רשם שחור על-גבי לבן בעניין סכום של 600 אלף ₪ שהועבר אליו לתשלום שוחד, וליתר דיוק כספים "ששולמו ל...". עד המדינה הציע, שוב, לגלם התשלומים, כך שיוכל להוציא חשבונית, גם אם משמעות הגילום העברת סכום כסף נוסף על-ידי נאשם 1 לעד המדינה על-מנת ששניהם יוכלו לישון יותר טוב.

לאמור, דברים אלה שרשם עד המדינה לנאשם 1 מדברים בעד עצמם, דברים אלה סותרים לחלוטין כל גרסתו של נאשם 1 מראשיתה ועד סופה ומאמתים גרסת עד המדינה לעניין התשלומים הנ"ל.

נאשם 1 נדרש למסמך והשיב לתובע: "**...עם כל הכבוד לעצמי, מה שאוכל להעלות בחכתי ביומיים הבאים אעלה. אבל לצפות בצורה רצינית שאוכל להגיב על מסמך, שהתביעה ברחה ממנו כמו מאש?**" (עמ' 5971 שו' 18-24), וכן: "**אדוני מתבקש לקרוא את ההודעות 70 ו-71 של דכנר . שם החוקרת שואלת את דכנר, אדוני צריך לשמוע את התיאור שדכנר מתאר את המסמך הזה, הוא אומר שכל הסכום הזה של ה-878 אלף ₪ שולמו כשוחד למר חותה. שהוא הכוכב הראשי של דכנר. אני טוען אחרת לחלוטין**" (עמ' 5972).

ניכר היה בנאשם 1 כי נקלע לכף הקלע. מחד, היה ברור לו כאדם הגון ונורמטיבי באורחותיו, שהדברים מטביעים אותו בהרשעה המבוקשת על-ידי המאשימה, ומאידך, נלחם הוא על גרסתו שהינו איש תם שנפל במלתעות עד המדינה.

במצב דברים זה, בניגוד לסדרי הדין המקובלים, נוכח חשיבות בחינת הסוגיה, השלכותיה ועל-מנת לאפשר לנאשם 1 להוכיח חפותו, הצעתי לו לקחת פסק-זמן ובהיותו בביתו עם עצמו וניירותיו,

להעמיק חקר ולבוא לבית-משפט יומיים אחר כך עם תשובה לשאלה שאינה שאלה של מה בכך (עמ' 5972 שו' 13-16).

ביום 28.05.13 נדרש הנאשם 1 למסמך ואביא את הדברים במלואם: "**עו"ד תדמור: לגבי ת/155, זה המסמך שבית-המשפט ביקש ממר צ'רני לבחון אותו ולראות אם יש לו תשובה לגביו. מר צ'רני: על ת/155 אני יכול לתת הרצאה של חצי שעה, אני יכול עכשיו ואני יכול בחוזרת. המסמך הזה נתפס בספרי הולילנד ב-2010, איך הוא הגיע מ-2001 עד 2010 להולילנד לאיש אין פתרונים ואני אמרתי ואני חוזר בי ואני לוקח אחריות שעל אותם שני מסמכים שכתוב הלל אני מוכן להגיד שקראתי אותם למרות שאין לי זיכרון פוזיטיבי, כי כתוב עליהם הלל, על המסמכים האחרים אני לא אומר כלום, הם כתובים על גבי ניירות שונים שלא מסתדרים אחד עם השני, יש בהם סתירות פנימיות, הם מחוקים, זה ניירות שונים, יש שם את מלוא מלאכת ההסוואה שאנחנו מכירים מדכנר, אבל אני לא חושב שאנחנו רוצים היום עכשיו להיכנס למסמך הזה**" (עמ' 5984 שו' 7-18).

לאמור, נאשם 1 התקשה להסביר את המובן מאליו. עדות עד המדינה בבית-משפט בסוגיה זו נכוחה.

[במאמר מוסגר, לא למותר לציין, כי פרקליטו המלומד של נאשם 1 ראה המוצג (**ת/155**), על כלל דפיו, בדמות "מוקש", שיש בו כדי להחריב יסודות בגרסת הנאשם 1. הסנגור המלומד טען כי מדובר באסופת מסמכים שעד המדינה התייחס אליהם בצורה לקונית, ולא נתבקש על-ידי המאשימה להסביר את האותנטיות שלהם (סע' 124, עמ' 53, סיכומי נאשם 1 למטה). צרת טיעון זה, שגם ההגנה נמנעה מלחקור את עד המדינה בנקודה זו.

הסנגור ציין כי מדובר בקובץ מסמכים מתוך ניילונית "1038" שבקלסר 344 – קלסר בעלי מניות שנתפס בחדרו של רואה החשבון חסון. לגישת הסנגור: "החתום מטה סבורים כי מדובר במסמכים, שהוחדרו על-ידי דכנר לקלסר 'בעלי מניות' בעיצומה של חקירת המשטרה – בין במזיד ובין בהיסח הדעת עת במהלך מעבר על מסמכים התערבבו מסמכים שהביא מביתו עם מסמכים שהיו במקור בתוך הקלסר, ובכל מקרה לא הוכחה השרשרת הראייתית המתחייבת על-מנת לקבוע כי מסמכים אלה מקורם מהקלסר האמור" (סע' 125, עמ' 54, סיכומי נאשם 1). עם כל הכבוד לסברת הסנגור המלומד, אין בסברתו במה להיאחז. חוקרת המשטרה, רפ"ק ענת גלוטמן, סימנה את מוצג **ת/155**, על כלל דפיו (שבעה דפים).

רפ"ק גלוטמן העידה בבית-המשפט ונדרשה על-ידי הפרקליט המלומד לשאלות בסוגיה הנ"ל.

רפ"ק גלוטמן סיפרה על דרך עבודתה וציינה כי הרישום תואם את אשר רשמה ולמוקד הסוגיה: "**ש. את יודעת מאיפה המסמך הזה הוצא? ת. תעזור לי אם תיתן לי את ההודעה, אתה יכול לתת לי כל דף, אין לי מושג, בהודעה עצמה זה רשום. ש. זה לא הוגש? ת. אני לא אסמן סתם מסמך ענת גלוטמן 3. ש. היום אין בפני בית-משפט את ההודעות של דכנר, הן לא הוגשו, יש את המסמך ת/155 הזה, עליו יש סימון ענת גלוטמן 3, 2.2.11, האם את היום על דוכן העדים יכולה לומר לנו מאיפה זה הוצא? ת. אני היום על-סמך שאין לי את ההודעה, לא יכולה לספר לך מאיפה זה הוצא, אתה לא מצפה שעל סמך זיכרון אני אגיד... עו"ד בן-דור: אבל זה כתוב**

בהודעה. עו"ד תדמור: זה לא מבחן זיכרון, יש הודעה וזה בדיוק מצוין פה... ש. זאת אומרת שאם אני רואה היום רק את המסמך, אני לא יכול לדעת מאיפה זה הוצא. ת. אם אני אקבל את כל ההודעה אני אוכל לענות... ש. איך אני יודע? תפסתם קלסר, איך אני יודע שלא הכניסו או הוציאו מסמכים? מתי מנמררים אותו שיהיה מעקב אחריו? ת. מכיוון שלא הייתי ראש צוות חקירה בתיק זה, ולכל תיק חקירה יש פרוצדורה וזמנים ונוהלים מסוימים שקורים, אני לא יכולה לתת לך תשובה על תיק שאני לא ניהלתי אותו..." (עמ' 8908-8911) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לציין, כי למרות שהודעת עד המדינה הייתה נתונה בידיו של הפרקליט המלומד, כמו גם ברשות המאשימה, לא הוצגו בפני חוקרת המשטרה הודעות עד המדינה, או ההודעה הספציפית, למרות הסכמת המאשימה לעשות כן, הודעה שהייתה יכולה להבהיר נושא הרישום עד תום (הבהרה שנתבקשה על-ידי הסנגור).

בכל מקרה, ניתן לקבוע כי לא נפל רבב בפעולת חוקרת המשטרה בנקודה זו.

ועוד, הסנגור המלומד רשם בסיכומיו כי קצינת המשטרה, רפ"ק גרוסבד, פעלה שלא על-פי ההליכים המקובלים והצריכים (סע' 125, עמ' 54-55, סיכומי ההגנה). רפ"ק (בדימוס) רבקה גרוסבד העידה בבית-משפט ונדרשה לשאלת הספרור על-ידי הסנגור המלומד: **ש. אנחנו יודעים שבסעיף ד', מסמך ששופרר 1038, הוא שקית ניילונית שהכילה מספר מסמכים, ומה שנומרר זה רק השקית עצמה, לא המסמכים. ת. אתה מוכן להראות לי את זה? אני לא יכולה לזכור גם אם אני ספררתי את זה... ש. אני אומר לך כנתון שמה שנומרר זה רק השקית ולא מה שבתוכה. בסדר? ת. אמרת כנתון, אני מקבלת. ש. האם זה בעיניך נוהל נכון ותקין? למה לא לספרר מסמכים שנמצאים בתוך שקית? מה ההבדל אם בתוך השקית או מחוץ לשקית? ת. אני לא זוכרת את המסמך, כל דבר לגופו של עניין...**" (עמ' 8913-8914) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, כמצוין לעיל, סברת הסנגור הנכבד – אין לה על מה להישען].

מוצג ת/159:

38. מכתב של עד המדינה לרואה החשבון אלי חסון מיום 02.12.01. מאחר שהוראתו של נאשם 1, כפי שבאה לידי ביטוי במוצג **ת/160** לקזז חלק מהסכומים כנגד "הלוואת בעלים" לא מומשה, והסכומים נותרו בספרים כשהיו (ראה **ת/159ב**), הציע עד המדינה לרואה חשבון אלי חסון הצעה אותה כבר העלה ב"תרשומת" ב-**ת/155** לעיל, דהיינו הוצאת חשבוניות כוזבות בגין עבודות שמעולם לא תוכננו ולא בוצעו ולא הייתה כוונה שיבוצעו.

ניתן להסכים, כי הצעתו של עד המדינה לא מומשה, שכן סכומי ההלוואות (נסתכמו לכשני מיליון ₪) נותרו בעינם עד להסכם ההיפרדות בשנת 2007.

ברם, נאשם 1 קיבל ההצעה של עד המדינה משהעביר כספים, שהיה בהם על פני הדברים לאפשר לעד המדינה להוציא חשבוניות.

לדוגמא, אציין רק לדוגמא סכום אחד המופיע ב-**ת/159א**, לפיו חברת אלקסיר הייתה אמורה להוציא חשבונית על-סך 1,795,000 ₪ + מע"מ בסך 305,155 ₪, הולילנד הייתה אמורה לגלם החשבונית בדרך העברת 1,145,000 ₪ (שתי הלוואות של 200 אלף ₪ + 450 אלף ₪).
נ/209 הינו כרטיס הנהלת חשבונות של חברת אלקסיר בחברת הולילנד משקף כי ביום 27.12.01 הועבר לחברת אלקסיר סך 1,145,000 ₪ וכן סכום מע"מ (פעולה 56) על-סך 305,150 ₪.
עד המדינה לא הוציא חשבונית כפי שנדרש היה לעשות לנוכח העברת תשלום כסף זה, אלא רק ביום 21.09.04 הומצאה חשבונית, שהיה בה לאפס את כרטיס אלקסיר אצל הולילנד. להדגיש, החשבונית לא הוצאה על הסכום הכולל, אלא אך ורק על סכום שהועבר על-ידי נאשם 1 לצורך גילום.

עובדה זו מסבירה את הדברים שרשם רואה החשבון אלי חסון ב-**ת/138**: "**היו הלוואות אישיות שגולמו בחברות, זו היתרה שנשארה**". עד המדינה לא נותר חייב וציין ב-**ת/98**, כמצוין לעיל: "**הלוואות אלה ניתנו בשעתו בגין ה'תשלומים' השונים שנעשו ולכן גולמו, לכשתהיה הכנסה יותר גדולה – תוצאה חשבוניות. הדבר תואם בשעתו עם אלי; בודאי לקראת סוף השנה...**".
משעבור סכומי הכסף שהועברו על-ידי נאשם 1 לעד המדינה כ"גילום" הוצאו חשבוניות, נותר בשנת 2007 על-מנת ליישב החשבונות, להוציא חשבוניות אך ורק על סכומי ההלוואות גופן, כפי שנעשה בפועל (ראה **ת/153**).
לאמור, מוצג **ת/159** מעגן עדות עד המדינה בבית-משפט.

מעניין לעניין באותו עניין, מוצג **ת/98**, ובו רישום בכתב ידו של עד המדינה המעיד שוחד.
התובע המלומד, עו"ד יהונתן תדמור, הציג לנאשם 1 את **ת/98**, עליו נמצא כיתוב של עד המדינה, המעיד, כך התובע, על כספי שוחד, של 500 אלף ₪ שניתנו לו ביום 06.04.05: "**הלוואה זאת היא ל-7-6 חודשים שניתנה לבן של...**" (**ת/98** במרכז העמוד) (הדגשה שלי – ד.ר).
לדברי נאשם 1, מדובר במסמך מזויף ואפילו עד המדינה לא טען שנתן הלוואה ל"**בן של...**" (עמ' 5985 למטה) [במאמר מוסגר ראוי לציין (ראה דיון בעניין הלוואות האמת) כי בהמשך ישיבת יום 28.05.13 ציין הנאשם בעניין מוצג **ת/98**: "**אני לא טענתי שזה מזויף, אני טענתי שהתאריך הוא מזויף, אני חושב שאף אחד באולם הזה לא יכול לבוא ולהגיד היום שכל מה שנכתב במסמך הזה נכתב בהינף אחד**" (עמ' 5990 שו' 18-19)]. משכך השיב, הוצג לו מוצג **ת/137**, שאין חולק שהינו מסמך אותנטי, על-פיו הועברו לעד המדינה באותו יום 175 אלף ₪ נוספים (למרות שהתאריך המופיע הינו 22.05.05). על-פי **ת/138א**, מיום 17.05.05, הנחה עד המדינה את אלי חסון כדלהלן: "**לבקשתו של הלל – להלן מספר החשבון אליו יש להעביר הסך של כ-175 אלף ₪ ביומיים שלושה הקרובים...**". **ת/138א** שאושר על-ידי הנאשם 1 כמסמך אותנטי נתפס במהודק ל-**ת/98**, שהנומרטור מורה 1023 והנומרטור של **ת/98** – 1024. ולדברי ב"כ המאשימה: "**עניין לנו בהלוואה שניתנה לדכנר לצורך שוחד, הלוואה ללא הסכם, ללא שיקים לביטחון**".
אליבא דנאשם 1, מדובר בהלוואה בסך 675 אלף ₪, הלוואת אמת (עמ' 5986 למטה).
התובע המלומד הסכים עם הנאשם 1 כי עד המדינה בחקירתו במשטרה התבלבל בין ההלוואה על סך 675 אלף ₪ והלוואה על סך 877 אלף ₪, משציין כי אחת משתי ההלוואות הייתה אמיתית

ואחת הייתה שוחד, וההלוואה על סך 877 אלף ₪ הינה גם אליבא דמאשימה בבחינת הלוואת אמת (ההלוואה בגינה נחתם הסכם ההלוואה (**ת/138ב**) צמודה לדולר ונושאת ריבית של 6% לשנה כולל הסדרי החזר ההלוואה).

סיכום העברת סך 675 אלף ₪ לעד המדינה

39. סך של 675 אלף ₪, שהעביר נאשם 1 לעד המדינה, נרשם בספרי הולילנד כ"הלוואה" ו"נסגר" יחד עם "סגירת" סך של 2,823,280 ₪ כנגד חשבונית (**ת/153**) בשנת 2007 (ראו מוצג **ת/150**).

סכום זה נרשם בספרי הולילנד כ"הלוואה", מבלי שנחתם כל הסכם הלוואה ובלי שניתנו ביטחונות לפירעון.

סכום זה צוין במפורש ב"מסמך פירוט העלויות" (**ת/147**), מסמך שיידון בהמשך.

מדובר בכספי שוחד, שעד המדינה נמנע מלציינם בחקירתו במשטרה.

המאשימה עתרה לבית-המשפט לעשות שימוש בסעיף 184 לחסד"פ, ולהרשיע נאשם 1 גם בסכום כסף זה, שהועבר לעד המדינה לצורך תשלום שוחד.

לציין, זמן ניכר מהמשפט הוקדש לאבחנה בין כספים לגיטימיים לבין כספים שאליבא דמאשימה אינם לגיטימיים, שהועברו על-ידי נאשם 1 לעד המדינה.

על-פי כתב האישום נאשם 1 לא הואשם בסכום זה. עם זאת, ניתנה לנאשם 1 הזדמנות ראויה להתגונן גם כנגד כספי שוחד אלה, והזדמנות זו נוצלה על ידו במהלך המשפט.

בהתאם לסמכותי לפי סעיף 184 לחסד"פ, הנני לקבוע אחריותו של נאשם 1 להעברה כספית בסך 675 אלף ₪ לעד המדינה, לצורך תשלום שוחד לנבחרי ופקידי ציבור.

טרם סיום הדיון בכספים שהועברו לעד המדינה תחת אצטלה של "הלוואות", נענה נאשם 1 לבקשותיו של עד המדינה והעביר לו הלוואות של ממש.

40. התובע הציג לנאשם 1 הלוואות שגם אליבא דתביעה הינן הלוואות אמת. בהלוואות אלה, להבדיל מתשלומי השוחד שכונו בשם "**הלוואות**" ניתנו כנגד ביטחונות ואלה נפרעו גם נפרעו (ראה **ת/754א**, שיק של עד המדינה לפקודת הולילנד תיירות על סך 200 אלף ₪ מיום 17.01.05).

במכתב **ת/754ב** מיום 03.03.05 ביקש עד המדינה הלוואה של הוצאות עבור אדית בסכום של 50 אלף דולר שנגדו העמיד שיק דחוי בשלושה שבועות. וב-**ת/98** נרשם 4 כפול 50 אלף שלא הופקדו בכספת ועד המדינה רשם ב-**ת/98**: "**החודש חודש הבא נסיים תשלום 50 אלף ₪ שמנכים מדי חודש מיד עם גמר הנ"ל – יופקדו שני שיקים מיידי – חודש כנגד התשלום החודשי**". על-פי כרטסת **ת/754** אכן השיקים הוחזרו ביום 01.07.05. הנאשם 1 אישר כי עד המדינה קיבל 200 אלף

ובאותו מועד מסר 4 שיקים, ובפועל השיקים האלה נפרעו (עמ' 5978 שו' 24-27). משכך נשאל הנאשם 1 מדוע השיקים שמסר עד המדינה, שיקים שנפרעו כצריך וכנדרש, לא הובילו לניכוי חובותיו בשנים קודמות, אלא אך ורק למחיקת הלוואות האמת שנטל, אליבא דתביעה, ותשובת הנאשם 1: "**אני מבקש להגיד שאם הייתי לוקח את ה- 200 אלף ₪ האלה שקיבלתי ב- 2005, והייתי אומר לו שמוליק ה- 200 אלף ₪ שלי שקיבלת נשארים פתוחים ואני פורע לו חלק מהחוב של 2000 המאשימה הייתה אומרת הסתרה. יש הלוואות שהוא קיבל ב- 2001 שתיסגרנה בלוח זמנים מתואם**" (עמ' 5979 שו' 3-5).

ת/138ב הינו הסכם הלוואה בעניין 200 אלף דולר, 877 אלף ₪, שאין מחלוקת שהינה הלוואת אמת, בגינה נקבע בהסכם היותה צמודה לדולר האמריקאי ונושאת ריבית של 6% לשנה (ועוד מע"מ על ריבית), נקבע שער הדולר ליום מתן ההלוואה והמדד הקובע, כמו גם צוינו הסדרי השבת ההלוואה. הלוואה זו - להבדיל מתשלומי כסף שהועברו לעד המדינה כ"הלוואות" והועברו לו לצרכי תשלום שוחד – קוזזה בהמשך הדרך בחודש מרץ 2007 על-ידי נאשם 1 (**ת/138ג** הינה מקדמה מיום 12.03.07 בסך 3,477,000 ₪ + מע"מ. הקבלה המצורפת ל-**ת/138ג**, קבלה מס' 480 הינה על סך 2,600,000 ₪. ה-3,477,000 ₪ מורכב מסך 877,000 ₪ והסכום של ה-2,600,000 ₪ המופיע בעמ' 3 ל-**ת/138ג**). דהיינו, עד המדינה הוציא באמצעות חברת ש.א.ד. חשבונית על סך 3,477,000 למרות שלרשותו הועבר אך סכום של 2.6 מיליון לאחר שההלוואה על סך 877 אלף ₪ קוזזה בהתאם. מוצג **ת/716(1)** מאשש עמדת המאשימה. במייל זה מיום 26.04.07 רשם נאשם 1 לעד המדינה את הדברים הבאים: "**מכתבך בנושא המקדמות מאוד מטריד אותי. עם סיום המכירה האחרונה ולאור הצרכים הגבוהים שלך, הועברה אליך מקדמה של 2.7 מיליון ₪ לערך, אליה הוספתי כמקדמה את 900 אלף הש"ח שקיבלת כהלוואה לפני שנתיים או יותר – ללא כל ריבית. לבקשתו של ישראל הוספתי שלושה תשלומים חודשיים של חמש מאות אלף שקל חדש כל אחד, ובסך הכל כחמישה מיליון שקלים ועוד מע"מ...**".

הנאשם 1 הסכים למעשה עם הניירות שהונחו בפניו, ומשכך נתבקשה הסכמתו לתזה של המאשימה, הגורסת שכאשר היה מדובר בהלוואת אמת וידא לקזז אותה בהמשך כפי שקיזז את הלוואת האמת בסך 877 אלף ₪ מתוך ה-5 מיליון עליו סיכם עם עד המדינה בהסכם ההיפרדות. ותשובת הנאשם 1: "**נהדר, סוף סוף אנחנו מתואמים. שים לב, אני מקבל חשבונית עבור ההלוואה הזאת באפריל 2007, ושלושה חודשים אחרי זה תבוא ההיפרדות ואני אקבל חשבוניות עבור כל ההלוואות הפתוחות, ודאי ישאלו אותי רבות על זה אבל אני חוזר ואומר, זו הלוואת אמת וזו הלוואת אמת. אחת נפרעה כמקדמה באפריל והשנייה נפרעה בהיפרדות ביולי, אין שום הבדל ביניהן למעט הגרסה המתהפכת של עד המדינה**" (עמ' 5989 שו' 31 עד עמ' 5990 שו' 2).

לדברי ב"כ המאשימה, עד המדינה טען שההלוואה על סך 877 אלף ₪ נעלמה לו מהאקסל, אבל לא, שכן בתחתית **ת/98** נרשם "**200 אלף דולר מיום**" ובכתב ידו: "**קיים הסכם בהקשר**" והנאשם: "**אני לא טענתי שזה מזויף, אני טענתי שהתאריך הוא מזויף, אני חושב שאף אחד באולם הזה לא יכול לבוא ולהגיד היום שכל מה שנכתב במסמך הזה נכתב בהינף אחד**" (עמ' 5990 שו' 18-19).

ועוד, מוצג **ת/154ב** הינו אקסל שלפיו נאשם 1 ביקש מאלי חסון לראות איך הוא עומד מבחינת הקיזוזים שהיו אמורים להיות, מה שעד המדינה קיבל (עמ' 5991 שו' 11-15). על-פי המסמך, סך ה-877 אלף ₪ - שאין חולק שהינה הלוואת אמת – קוזזה, להבדיל מהלוואות עד 31.12.04, 2.8 מיליון, כמו גם ה-675 אלף משנת 2005 שלא קוזזו, הלוואות שהינן תשלומי שוחד (לגבי הסכומים הנ"ל, שלא קוזזו ומופיעים בחלק העליון של **ת/154ב** יצאו חשבוניות, **ת/153א**, **ת/153** (חשבוניות מס' 100140 ו-100138)).

*לפני סיום הדיון ב"הלוואות" משנת 2000 ואילך, אתייחס בקצרה למשמעות מוצג **ת/677** כדלהלן:*

הלוואות בשנים הראשונות

41. על-פי מוצג **ת/677** קיבל עד המדינה בשנת 1996 הלוואות שנסתכמו לסך 2,215,000 ₪. בשנת 1997 קיבל הלוואות בסך 1,985,000 ₪, בשנת 1998 – 2,275,000 ₪ ובשנת 1999 – 1,167,000 ₪. סך הכל ההלוואות בשנים 1996-1999 – 8,092,000 ₪ (ללא ריבית והצמדה). לגרסת הנאשם 1, לא מדובר בהלוואות, אלא במקדמות על חשבון שכר טרחה שסוכם **בת/2**, 1.5% מעלות הפרויקט.

לא אוכל לקבל גרסתו זו של נאשם 1.

הנאשם 1 - בניגוד לעדותו של סרנה בבית-משפט - הדגיש כי אין לו קשר להסכם שנחתם בין אפשטיין/ד"ר סרנה ועד המדינה. עד המדינה הועסק על-ידי אפשטיין ותחת פיקוחו (עמ' 5883 שו' 7). לדידו, לד"ר סרנה זיכרון סלקטיבי (עמ' 5883 שו' 17). להערכתו, מערכת היחסים שלו עצמו עם עד המדינה החלה להתהדק, כולל המערכת החשבונאית של החברות, בסוף 1995 מחצית 1996. בשנתיים הראשונות: "**...כמעט ואין קשר, אני נוסע לתל-אביב ופוגש את כולם, אבל אני לא עיוור ורואה מי רץ ומי עושה ומי דוחף ואני רואה מי פחות, ובמהלך הגיור, יש כבר שנתיים של עבודה ואני מעריך ואני מדבר איתו קצת יותר...**" (עמ' 5885 שו' 26-29).
במצב דברים זה, מדוע היה על נאשם 1 להקדים תשלומים ולהעביר סכומים של מיליוני ₪ לעד המדינה?!
מדובר במיליוני ₪. בשנת 1996 עד המדינה הועסק על-ידי אפשטיין והקשרים עם נאשם 1 אינם הדוקים במיוחד, כך נאשם 1, קשרים שבודאי אין די בהם לשמש בסיס להעברת מיליוני ₪ כ"מקדמה".

הנאשם 1 ציין כי רשם את הסכומים כהלוואות, למרות שהיה מדובר בשכר טרחה מתוך רצון לסייע לעד המדינה לרמות את רשויות המס (עמ' 5887).

עד המדינה, אליבא דגרסתו של נאשם 1, הינו עובד של אפשטיין ומה לחברת הולילנד, חברה נכבדת ומהוגנת המנהלת ספרי חשבונות, להשתתף במיני רישומים כוזבים לאדם המועסק על-ידי חברה, שאליבא דכולי עלמה הינה חברה נכבדת הפועלת על-פי חוק.

ועוד, על-פי מוצג **ת/676** הולילנד העבירה בשנים 1994-1999, סך 21,281,319 ₪ לחברותיו של עד המדינה. לו מדובר היה בשכר טרחה, כנטען על-ידי נאשם 1, חברת הולילנד הייתה מעבירה את הכספים לחברותיו של עד המדינה, כנגד חשבוניות כחוק, כנדרש וכצריך, ולא לעד המדינה אישית.

לא זאת, אלא חברותיו של עד המדינה קיבלו בשנים 1994-1998 סך 21,281,319 ₪ **(ת/676)**, בשנת 1999 סך 15,472,419 ₪ **(ת/697)** ובאופן אישי עד המדינה קיבל מהולילנד כהלוואות 8,092,275 ₪ ללא ריבית והצמדה, או 9,598,298 ₪ כולל ריבית והצמדה **(ת/677)**, דהיינו סך הכל כ- 43 מיליון ₪. על פי **ת/264ב** חברת אפשטיין שהייתה זכאית לסך 1.2% מעלות הפרויקט, קיבלה עבור השנים 1994-1999 כולל 8,445,818 ₪, עד המדינה על-פי ההסכם אמור היה לקבל 1.5% מעלות הפרויקט, כלומר על-פי חשבון זה היה זכאי עד המדינה לסך 10,557,273 ₪.
לאמור, עד המדינה קיבל למעלה מ- 30 מיליון ₪, מעבר לסכומים שהגיעו לו על פי החוזה. הנאשם 1 נדרש לנתונים אלה ולא הייתה בידו תשובה (עמ' 5891).

בישיבת בית-משפט העוקבת, לאחר שישב בשבת בביתו, ערך את חישוביו, הגיע הנאשם 1 למסקנה, שהנתונים שהוצגו במסמכים שצוינו לעיל מקורם בטעות. להערכתו, הסכום שניתן לעד המדינה וחברותיו הינו בהתאם לחוזה נוכח עלות הפרויקט כפי שחושבה באותם ימים כ-400 מיליון דולר (עמ' 5894-5897). ב"כ המאשימה לא קיבל הסבריו של הנאשם כפי שזה ישב והגה בביתו במהלך השבת והציג לו הנתונים כפי שהוצגו על-ידי ד"ר יואב סרנה, שהעיד בבית-המשפט, מסמכים, שהוגשו לבית-המשפט בהסכמה. ותגובתו: "**יש לי שתי תשובות, אחת היה פה מר סרנה, ניתן היה לשאול אותו, לבקש ממנו פרטים על עלות ה פרויקט מה הוא קיבל, והשאלה השנייה אני לא יודע, אני לא יכול היום, אני גם לא מתכוון לחפור לנבכי העבר, אני אזרוק תזה לחלל האוויר, תזה מטורפת אבל תזה שאי אפשר להוכיח, אי אפשר להכחיש, יש הסכם בין דכנר לבין סרנה בנושא הולילנד, ואולי פנו אלי שניהם ואמרו מגיע לדכנר כסף מסרנה על פרויקט הולילנד, תשלם אותו לדכנר במקום שתשלם אותו לסרנה**" (עמ' 5898 שו' 7-12) [ההדגשות שלי - ד.ר].
לאמור, הכרטיסים שנתפסו במערכת החשבונות של הולילנד שירות לנופש מקעקעים גרסת הנאשם 1 ומתיישבים עם גרסת עד המדינה.

מוצג **נ/19** הינו הסכם הלוואה בין עד המדינה לבין הולילנד קורפ. באמצעות נאשם 1 מיום 30.01.96. בהסכם נרשם, בין היתר: "**מאחר והולילנד קורפ. התחייבה לשלם למר דכנר אחוז מסוים מערך הפרויקט העתידי, ומאחר וחישוב תשלומי הביניים הסתמך על ערך פרויקט נמוך מערך הפרויקט הנוכחי, ומאחר והפרויקט העתידי טרם אושר וטרם קיבל תוקף, סוכם כדלהלן –**

הולילנד קורפ. יעמיד למר דכנר הלוואה/הלוואות לפי שיסוכם בין הלל צ'רני לבין מר דכנר על חשבון תשלום אפשרי עתידי בגין תוכנית בעלת תוקף. מר דכנר יפרע הלוואות אלו, לפי התנאים שינקבו, מיד בהגיע מועד סיכום תשלום ההולילנד אליו (קרי קבלת תוקף) או תוך חצי שנה מיום קבלת ההלוואה, המוקדם מבין השניים. ההלוואה/הלוואות תהיינה צמודות למדד, ועל הריבית בלבד יתווסף מס ערך מוסף כנגד חשבונית. למר דכנר הזכות לפרוע הלוואות אלו מוקדם יותר, בהתראה של שבוע מראש".

מוצג זה מתיישב עם גרסת עד המדינה לפיה סוכם בינו ובין נאשם 1 על תשלום שוחד וההלוואות היו על תשלומים שהועברו לו לצורך תשלומי השוחד. נאשם 1 ביקש בבית-המשפט להסביר הסכם המסגרת לקבלת הלוואות, כפי שנשקף במוצג **נ/19**: "**אני אומר שאני מניח שישבתי עם דכנר באותו שולחן, ושהאיש ביקש הלוואה, אולי ביקש הלוואות אני לא מוכן להתחייב, זה לא משנה, זה היה ב-1996, <u>אני שכחתי מה היה ב-1996, ואני עושה הסכם מסגרת אחד כי אני לא רוצה כל יומיים לרוץ ולחתום איתו על הסכם נפרד</u>, אין צורך, את המערכת המסודרת של ההלוואות מנהל אלי, בין זה לבין שוחד בכתב הסחיטה ב-2009, חלפו 14-13 שנים, דכנר רצה מה שהוא רצה והוא זרק את הזבל שלו לחלל האוויר, אין קשר בין ההלוואות לבין שוחד, אין שום קשר בין אחד לשני**" (עמ' 5921 שו' 19-24) [ההדגשות שלי – ד.ר].

ועוד, הנאשם 1 לא ידע להסביר הנתון, לפיו הלוואות של עד המדינה לא נפרעו כמוסכם ב-**נ/19** לאחר שישה חודשים. בדומה, לא נחתם כל הסכם על הארכת תוקף ההלוואה ו/או לא נקבעו אחוזי הריבית, שיעורי ההצמדה וכיו"ב נתונים המופיעים ככלל בהסכמי הלוואה (עמ' 5922 שו' 26-13), זאת להבדיל מהלוואות שמפורטות ב-**ת/678**, **ת/679**, שניתנו לעד המדינה על-ידי הנאשם 1 באמצעות הולילנד שירות לנופש. והנאשם 1: "**אני לא אסביר לך לא כי אני לא רוצה אלא מפני שהיום אחרי 20 שנה אני לא יכול להחליט למה זאת כן ולמה זאת לא, זה כל-כך לא חשוב, אנחנו לא חולקים על זה שהיו הלוואות, שני הצדדים מסכימים הסכמה מלאה ובלתי מתפשרת שהיו הלוואות**" (עמ' 5923 שו' 9-11).

<u>סיכום העברות כספים לעד המדינה בשנים 2000-2001.</u>

הוכחה אחריותו של נאשם 1 להעברת סך 2,823,280 ₪ לעד המדינה, למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ציבור, כמתואר על-ידו.

<u>תשלומי שוחד בשנת 2004</u>

42. עד המדינה העיד כי כל הסכומים ששולמו לו בשנת 2004 ע"י נאשם 1, והינם מעבר לשכר טרחתו כפי שנקבע ב**ת/136**, ניתנו לצורך תשלומי שוחד: "**השכר החודשי שלי היה 50 אלף דולר, מעבר לזה, לא הגיע לי כלום, זה היה עבור שוחד**" (עמ' 261, ש' 27). על פי החישוב שעשה עד

המדינה בהסתמך על **ת/137** (ריכוז הסכומים שנתקבלו בחברת אמיאור מהולילנד תיירות בשנת 2004, בגינם לא הוצאו חשבוניות בזמן אמת), סך כל התשלומים העודפים שקיבל בשנת 2004 עמד על 947,275 ₪ (עמ' 262, ש' 31 – עמ' 263, ש' 3; ראו גם **ת/139**, מסמך המסכם את התשלומים העודפים, שנערך ע"י עד המדינה במהלך חקירת המשטרה).

בחקירתו הראשית ידע עד המדינה לפרט לגבי הסכומים שנתקבלו בחברת אמיאור בשנת 2004 והמצוינים ב**ת/137** האם מדובר בתשלום שכר טרחה, כספי שוחד או שמא שילוב של שניהם (עמ' 259, ש' 28 – עמ' 261, ש' 27):

א. לגבי סכום של 572,000 ₪ (130,000 דולר) שהועבר לחברת אמיאור ב-19/1/2004 ציין עד המדינה כי 100,000 דולר מתוך סכום זה הינם תשלום שכר טרחה עבור חודשים ינואר ויוני 2004, ואילו 30,000 דולר הנותרים (כ-130,000 ₪) הינם כספי שוחד (עמ' 259, ש' 30 – עמ' 260, ש' 3).

ב. לגבי סכום של 448,200 ₪ (100,000 דולר) שהועבר לחברת אמיאור ב-2/2/2004 ציין עד המדינה כי מדובר בתשלום שכר טרחה עבור חודשים פברואר ומרץ 2004 (עמ' 260, ש' 10-11).

ג. לגבי סכום של 332,775 ₪ (75,000 דולר) שהועבר לחברת אמיאור ב-17/2/2004 ציין עד המדינה כי מדובר בתשלום שכר טרחה עבור חודש אוקטובר 2004 (או אחד מן החודשים האחרונים בשנת 2004) ועבור מחצית מחודש מאי 2004 (עמ' 260, ש' 14-17).

ד. לגבי סכום של 224,250 ₪ (50,000 דולר) שהועבר לחברת אמיאור ב-2/3/2004 ציין עד המדינה כי מדובר בתשלום שכר טרחה עבור חודש יולי 2004 (עמ' 260, ש' 18-20).

ה. לגבי שני סכומים של 195,000 ₪ כל אחד שהועברו לחברת אמיאור ב-25/4/2004 ו-2/5/2004 ציין עד המדינה כי מדובר למיטב זיכרונו בתשלום בונוס לאחר הפקדת תב"ע ו' (עמ' 260, ש' 21-26).

ו. לגבי ארבעה סכומים של 100,000 ₪ כל אחד שהועברו לחברת אמיאור ב-2/6/2004, 7/6/2004 ו-2/7/2004 ציין עד המדינה כי מדובר בכספי שוחד (עמ' 260, ש' 27 – עמ' 261, ש' 10).

ז. לגבי סכום של 223,700 ₪ שהועבר לחברת אמיאור ב-4/7/2004 ציין עד המדינה כי מדובר בתשלום שכר טרחה עבור חודש נובמבר 2004 (עמ' 261, ש' 11-12).

ח. לגבי סכום של 159,110 ₪ (35,000 דולר) שהועבר לחברת אמיאור ב-10/9/2004 ציין עד המדינה כי מדובר בכספי שוחד (עמ' 261, ש' 15-19).

ט. לגבי סכום של 156,765 ₪ (35,000 דולר) שהועבר לחברת אמיאור ב-29/9/2004 ציין עד המדינה כי מדובר בכספי שוחד (עמ' 261, ש' 20-21).

י. לגבי סכום של 313,670 ₪ (70,000 דולר) שהועבר לחברת אמיאור ב-31/10/2004 ציין עד המדינה כי 50,000 דולר מתוך סכום זה הינם תשלום שכר טרחה עבור חודש דצמבר 2004, ואילו 20,000 דולר הנותרים הינם כספי שוחד (עמ' 261, ש' 22-23).

עד המדינה העיד כי כל אימת שתשלום מסווג **ת/137** כ"עמלת משקיעים" – המדובר ב"קוד" לכספי שוחד: "**כי עמלת משקיעים זה מושג שהמציא בשעתו מר צ'רני, באותה עת לא היו לא משקיעים ולא מתעניינים ולא שום דבר, זה עוד היה בכלל לפני שהתוכנית נדונה בוועדה המחוזית, זה היה רק אחרי שהיא הופקדה להתנגדויות, לכן כל ארבעת התשלומים המופיעים כאן, כולם תשלומי שוחד**" (עמ' 260, ש' 31 – עמ' 261, ש' 2). כך גם לגבי תשלומים שסווגו כ"שכ"ט צפון": "**כי זה לא היה שכר טרחה צפון, לא היה עבור מה לשלם, לא הגיע לי אף פעם 35 אלף, זה לא התייחס לשום דבר ספציפי, כתוב סתם צפון וזה היה שוחד בגין הצפון**" (עמ' 261, ש' 18-19). לדברי עד המדינה, סיווג תשלומי השוחד כ"עמלת משקיעים" נעשה לבקשתו של נאשם 1: "**על שוחד הייתי מוציא חשבוניות ייעוץ, או כפי שמר צ'רני ביקש, לרשום עמלת משקיעים**" (עמ' 262, ש' 2).

עד המדינה נחקר בחקירה נגדית ע"י פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד אדרת, על הפער שבין דרך חישובו את סך כל התשלומים העודפים שקיבל מנאשם 1 בשנת 2004 (947,275 ₪; ראו גם **ת/139**) לבין הנתונים העולים מ**נ/219**, לפיהם שכר טרחתו עבור חודשים ינואר-מאי 2004 שולם לו כבר בשנת 2003. עד המדינה עמד על כך כי הסכום עליו העיד בבית המשפט הוא הנכון, וכי הנתונים אותם מסר לרואה החשבון שלו ב**נ/219** אינם משקפים את המציאות לאשורה (עמ' 2330, ש' 24 ואילך). עד המדינה הדגיש כי נהג למסור להנהלת החשבונות שלו נתונים שקריים בנוגע למהות התשלומים שקיבל מנאשם 1 (עמ' 2331, ש' 23), אולם לא ידע להסביר מדוע היה עליו לשקר גם בנוגע לתשלומים אשר אף לשיטתו הינם תשלומים לגיטימיים (עמ' 2335, ש' 18-11), כמו למשל שני הסכומים של 195,000 ₪ ששולמו באפריל ומאי 2004 עליהם העיד כי מדובר בבונוס (ראה לעיל).

עד המדינה עומת ע"י הסנגור הנכבד עם מסמכים הסותרים את טענתו בחקירה הראשית כי סיווג התשלומים כ"עמלת חיפוש משקיעים" מהווה כסות לכספי שוחד, שכן חיפוש משקיעים נוספים לפרויקט הולילנד כלל לא עמד על הפרק באותה תקופה (עמ' 2347, ש' 6 – עמ' 2356, ש' 23). לעד הוצגה אסופת קבלות של בתי מלון ודפי חשבונות אשראי עם תרשומות בכתב ידו של עד המדינה (**נ/224**), מהן עולה כי בשנים 2001-2005 עד המדינה נסע מספר פעמים לחו"ל על מנת לשווק את פרויקט הולילנד למשקיעים זרים פוטנציאליים. עד המדינה אישר כי בשנים הללו אכן חיפש משקיעים לפרויקט והוציא כספים מכיסו לצורך כך (עמ' 2356, ש' 23-14), אולם לטענתו מעולם לא ביקש מנאשם 1 החזר של הוצאות נסיעותיו (עמ' 2351, ש' 28-23; עמ' 2352, ש' 13-9).

נאשם 1 העיד כי כל הכספים ששולמו על-ידו לעד המדינה בשנת 2004, כמו גם בכל השנים האחרות של פעילותם המשותפת, הינם כספים לגיטימיים (עמ' 5733, ש' 21-14). נאשם 1 טען כי התשלומים שסווגו כ"עמלת חיפוש משקיעים" ניתנו לעד המדינה בגין נסיעותיו לחו"ל לצורך חיפוש משקיעים, וכי התשלומים שמתייחסים למגרשים הצפוניים ניתנו לעד המדינה בנפרד משכר טרחתו השוטף משיקולי מס, לבקשתו של רו"ח ברזילי (עמ' 5735, ש' 22-5).

יוזכר כי רו"ח ברזילי לא זומן להעיד בבית המשפט, וממילא לא העיד על גרסה זו של נאשם 1.

לגישת המאשימה, עד המדינה טעה בחישובו את התשלומים העודפים שקיבל בשנת 2004, כך שסכומם הכולל גבוה בהרבה מהסכום שצוין על ידו בעדותו ובת/**139** (947,275 ₪, ראו לעיל).

נ/**220א**, מכתבו של נאשם 1 לארז קומורניק, רואה החשבון של עד המדינה, מלמד כי שכר טרחתו של עד המדינה לחודשים ינואר-מאי 2004 שולם כבר בשנת 2003. דהיינו, עד המדינה שגה לטובת נאשם 1 משייחס תשלומים שונים שקיבל בשנת 2004 לשכר טרחתו לחודשים הראשונים של שנה זו.

ת/**762** הינו ריכוז נתונים מהנהלת החשבונות של הולילנד תיירות לשנת 2004, לרבות תצלומי שיקים וקבלות, יחד עם הוראותיו של נאשם 1 להעברת הכספים לעד המדינה. מוצג זה מלמד כי בשנת 2004 עד המדינה, קיבל, כך המאשימה, סך של 2,552,520 ₪ מעבר למגיע לו כשכר טרחה חודשי בהתאם להסכם ת/**136**, זאת על פי הפירוט הבא:

1. ביום 19/1/2004 שולם סך של 352,000 ₪ (80,000 דולר) עבור "תכנית צפונית" (ראו נספח א' לת/**762**).
2. ביום 2/2/2004 שולם סך של 448,200 ₪ (100,000 דולר) עבור "תכנית צפון" (ראו נספח ב' לת/**762**).
3. ביום 17/2/2004 שולם סך של 332,775 ₪ (75,000 דולר) על חשבון "פרויקט צפון" (ראו נספח ג' לת/**762**).
4. ביום 25/4/2004 שולם סך של 195,000 ₪ עבור "סיום הפקדת צפון" (ראו נספח ז(1) לת/**762**).
5. ביום 2/5/2004 שולם סך נוסף של 195,000 ₪ עבור "סיום הפקדת צפון" (ראו נספח ז(2) לת/**762**).
6. ביום 2/6/2004 שולם סך של 100,000 ₪ עבור "עמלת חיפוש משקיעים צפון" (ראו ת/**137** ו-ת/**138**).
7. ביום 7/6/2004 שולם סך של 200,000 ₪ עבור "עמלת חיפוש משקיעים תכניות צפון", בשני שיקים נפרדים על סך 100,000 ₪ כל אחד (ראו נספחים ז(3) ו-ז(4) לת/**762**).
8. ביום 2/7/2004 שולם סך של 100,000 ₪ עבור "עמלת משקיעים צפון" (ראו נספח ז(5) לת/**762**).
9. ביום 10/9/2004 שולם סך של 159,110 ₪ (35,000 דולר) עבור "שכ"ט מגרש צפוני" (ראו נספח ט' לת/**762**).
10. ביום 29/9/2004 שולם סך של 156,765 ₪ (35,000 דולר) עבור "שכ"ט צפון" (ראו נספח י' לת/**762**; ת/**137**; ת/**138**).
11. ביום 31/10/2004 שולם סך של 313,670 ₪ (70,000 דולר) עבור "שכ"ט צפון" (ראו נספח יא' לת/**762**; ת/**137**; ת/**138**).

<u>ובסך הכל – 2,552,520 ₪ מעבר לשכר הטרחה החודשי של עד המדינה לפי ת/**136**.</u>

עוד בעניין זה, המאשימה מפנה לעובדה כי הקבלות של חברת אמיאור לתשלומים המפורטים בסעיפים 8-4 לעיל (בסך כולל של 790,000 ש"ח) ניתנו כולן באותו מועד – 25/4/2004 (ראו קבלות המצורפות לנספחים ז(1) – ז(5) **לת/762**). עובדה זו, בשילוב עם הנחיותיו של נאשם 1 להעברת התשלומים הללו, הנחיות אשר ניתנו בד בבד זו לזו (ראו נספח ז(1) **לת/762**), מלמדת אליבא דמאשימה כי מדובר בסכום אחד שהועבר לחברת אמיאור בשישה תשלומים, כאשר הרישום על גבי ספחי השיקים ("שכ"ט צפון"/"עמלת משקיעים") נועד לצרכי הנהלת חשבונות בלבד, ולא משקף את מטרתם האמיתית של התשלומים. בדומה **לנ/219**, מכתבו של עד המדינה לרואה החשבון שלו מיום 26/7/2004, בו עד המדינה מתייחס לתשלומים שנתקבלו בשנת 2004 באופן הבא: תשלום של 130,000 דולר מיום 19/1/2004 – "<u>טיפול מיוחד</u> במגרשים 1 ו-2 – שינוי ייעוד משצ"פ לשפ"פ של 1 דונם (2004-2005)"; תשלומים של 100,000 דולר מיום 2/2/2004 ו-75,000 דולר מיום 17/2/2004 – "<u>ייעוץ מיוחד</u> בגין תב"ע 3507ו' ומבני ציבור ושפ"פ/שצ"פ - 2005"; תשלומים מיום 25/4/2004 ואילך – "<u>תשלומים מיוחדים</u> בגין טיפול בשינויי ייעוד של מגרשים 35, 5 והתחלת טיפול בהיטלי השבחה – 2005" [הדגשות שלי – ד.ר.]. על פי המאשימה, העובדה שאף אל מול רואה החשבון שלו עד המדינה בחר לסווג את התשלומים הנ"ל כ"מיוחדים" ולשייכם למגרשים אחרים, שינויי ייעוד והיטלי השבחה, תחת לסווגם כבונוסים או עמלות לגיטימיות, מלמדת כי מדובר בכספים שנועדו לתשלומי שוחד.

לציין, כי אין מחלוקת בין הצדדים, שחשבונית בגין כל התשלומים שהועברו לחברת אמיאור בשנת 2004 הוצאה אך ביום 25.7.07, כשלוש שנים לאחר מכן (**ת/151**), במסגרת הסכם ההיפרדות (**ת/150**). על חשבונית זו נרשם: "בגין עבודות 2008-2013", וברי כי מדובר ברישום כוזב בעליל. יוזכר כי בגין חשבונית זו שולם מע"מ כפול.

<u>הנה כי כן</u>, לאחר עיון בטענות ב"כ הצדדים הנכבדים, גם משעמדת המאשימה בעלת משקל של ממש, ונראה כי עד המדינה שגה והקל, זו הפעם בעדותו, עם נאשם 1, לא אוכל לקבוע סכום הכסף, כספי שוחד, שהעביר נאשם 1 לעד המדינה בשנת 2004.
בחנתי האם ניתן לקבוע כי מדובר בסכום של 947,275 ₪, לאחר בדיקת הדברים, הגעתי למסקנה שלא ניתן לקבוע זאת במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי.

בשולי תת-פרק זה, ראויים לשימת לב שני נתונים משמעותיים לתיק זה:

א. עד המדינה אישר, למעשה, כי העובדה שלא הוציא חשבונית כנגד תשלום שקיבל אינה אומרת בהכרח שמדובר בכספי שוחד, שכן גם כנגד תשלומים שאף אליבא דעד המדינה הינם לגיטימיים, לא תמיד הוציא חשבונית במועד (עמ' 2346 שו' 30 – עמ' 2347 שו' 1). לראיה, <u>כל הכספים</u> שקיבל עד המדינה מנאשם 1 בשנת 2004, <u>לרבות כספים אותם סיווג</u>

כתשלומי שכר טרחה ובונוסים לגיטימיים, נסגרו בספרי הולילנד תיירות כנגד חשבונית שהוציא עד המדינה אך בשנת 2007 (**ת/151**), לאחר הסכם ההיפרדות.

ב. עד המדינה סיווג תשלומים כ"מיוחדים" גם במקרים בהם לפי גרסתו מדובר בכספים לגיטימיים. כך למשל, שני התשלומים מימים 25.04.04 ו-02.05.04 בסך 195,000 ₪ כל אחד (ראו לעיל), עליהם העיד כי מדובר בבונוס, סווגו על ידו בנ/**219** כ"תשלומים מיוחדים".

זה המקום להתמקד בהעברה כספית לצורך תשלום שוחד בשנת 2005 על-ידי עד המדינה ונאשם 1 כדלהלן:

העברת כספי שוחד לעד המדינה בחודש יולי 2005

43. פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, ציין בתחילת התייחסותו הנרחבת לתת-פרק זה (ראה עמ' 86-107 לסיכומי ההגנה), כי: "כנקודת מוצא לאישום זה – שתפס נתח נכבד בחקירותיו של הלל במשטרה – ראוי להדגיש כי המאשימה עצמה הודתה בסיכומיה כי אינה מייחסת לשמחיוף קבלת סכום כלשהו מתוך סך ה-300,000 ₪ הנ"ל, וכמו כן אין כל ראיה לייחוס 44,000 ₪ מתוך סכום זה לשטרית, ולמעשה אין ראיה לפיה סכום זה, או חלק ממנו, עבר מדכנר למאן דהוא, ומכאן שעובדתית הסכום של 300,000 ₪ מיום 31.7.05 לא שימש לשוחד!" (סע' 221, עמ' 87, סיכומי הגנה).

הסנגור המלומד ביקש ללמד בסיכומיו, כי עד המדינה לא היה עקבי בגרסאותיו למי מעובדי הציבור נתן השוחד ואיזה סכום נתן לכל אחד מהם, מתוך סכום הכסף שהועבר לו על-ידי נאשם 1 בסך 300 אלף ₪ בסוף יולי 2005 (**ת/145**) (עמ' 99-100 לסיכומי ההגנה). ועל-כן הכל: "עורבא פרח ואף המאשימה הבינה זאת בסופו של דבר ובסיכומיה הודיעה..." (סע' 255, עמ' 100, סיכומי הגנה).

עם כל הכבוד לפרקליט, כל שהמאשימה ביקשה בסיכומיה לציין, כי: "הגם שהיו בידינו ראיות לכך שדכנר דרש מהלל צ'רני כספים לצורך תשלום שוחד לגורמים שונים בעירייה, ובהם שמחיוף, בסוף חודש יולי 2005 (ת/142) והגם שצ'רני נענה לדרישה זו והעביר סכום של 300,000 ₪ לצורך תשלום שוחד, מיד לאחר הדרישה, ואף הודה בכך בחקירת המשטרה, לא ייחסנו עבירה לשמחיוף ביחס לאירועים אלו משום שלא נמצאו ראיות התומכות בהעברת כסף אליו באותה עת, זאת על אף שאין מחלוקת על כך ששמחיוף פעל באותם ימים ממש לטובת הפרויקט לבקשת היזמים (103)" (סע' 13, עמ' 407, סיכומי המאשימה).

לאמור, המאשימה בחרה מחמת הזהירות שלא להאשים נאשם 10 על בסיס דבריו של עד המדינה, למרות שמדובר בהעברת כסף לעד המדינה על-פי בקשתו המפורשת לכיסוי תשלומי שוחד. המאשימה נהגה נכון משהלכה בדרך זו. המאשימה נמנעה מלהאשים בעבירה פלילית, כאשר חומר החקירה, מארג הראיות, מבחינת כמות ו/או איכות, לא חייב, על-פי חוק, הגשת אישום פלילי.

יתר על כן, גם על-פי הנטען, כאן, על-ידי נאשם 1, כי עד המדינה לא השתמש בכספים לתשלום שוחד, אין בזה כדי להקל במשהו עם הנאשם. נאשם 1 העביר סך 300 אלף ₪ לעד המדינה על-פי בקשתו המפורשת של עד המדינה, כספי שוחד טבין ותקילין. משנאשם 1 העביר את כספי השוחד מתוך כוונה שיינתנו לנבחרי ופקידי ציבור על-מנת להטותם לטובת פרויקט הולילנד, אין נפקא מינה באם עד המדינה העביר את סכום הכסף כולו או אך את חלקו לעובדי ציבור, או בכלל לא.

בעדותו בבית-משפט, תיאר עד המדינה נסיבות תשלום השוחד הנ"ל בחודש יולי 2005. לדבריו, ביקש מנאשם 1 להעביר לו הכספים לנוכח התחייבויותיו, כמפורט במוצגים **ת/142**, **ת/143**, **ת/144** (עמ' 266-270). מוצג **ת/145** הינו האסמכתא הבנקאית להעברת סך 300 אלף ₪ שהופקדו בחשבונו של עד המדינה ביום 31.07.05, לחשבון יוסיפולי (סכום שווה ערך ל-75 אלף דולר, המצוין במוצג **ת/142**).

לדברי עד המדינה, העביר לו נאשם 1 מייל (מוצג **ת/146**), בו ניסה: "**למכור לי לוקשים על כמה שאני אוכל להרוויח עוד יותר על כל מיני עסקאות**" (עמ' 270 שו' 5-9). ובסיום אותו מייל ביטא נאשם 1 את דעתו כי נאשמים 6 ו-7 קיבלו סכומי כסף גבוהים וראוי שאלה ייחשבו כהלוואות (עמ' 270 שו' 16-23).

עד המדינה תיאר בעדותו פעילותו מול פקידי העירייה ונבחריה לקידום פרויקט הולילנד. על-פי עדותו, תשלום השוחד שבדיון נתחייב נוכח אישור הסכם הפיתוח, כמצוין לעיל, בהתערבותם הפעילה של נאשם 10 ופולק. לדבריו, ביום 30.06.05 נחתם הסכם בין צד אחד, הולילנד תיירות והולילנד פארק, ומהצד השני, עיריית ירושלים, הנוגע לאישור תב"ע ה' ו-ו', שהוגשו על-ידי היזמים למוסדות התכנון. ביום 27.01.05 החליטה ועדת המשנה של הועדה המחוזית לאשר את תב"ע ו', הוסכם בין הצדדים על עבודות פיתוח (עבודות תשתית) בתנאים המפורטים בהסכם. עד המדינה חתם על ההסכם מטעם הולילנד תיירות. לציין, אישור הסכם הפיתוח על-ידי ועדת הכספים של העירייה היה תנאי לאישור הועדה המחוזית.

הנאשם 10, על-פי בקשתו של נאשם 5, כתב במכתב רשמי לגב' רות יוסף, יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ובנייה ירושלים, כי מדובר באישור פורמאלי (**ת/103**). נאשם 5 קיבל העתק המכתב מלשכתו של הנאשם 10 ובאישורו (עמ' 8114 שו' 16) (ראה גם אינטנסיביות שיחות הטלפון בין נאשם 10 לנאשם 5 בסמוך לאישור התוכנית ביום 28.07.05, **ת/739**) (ראה דיון מפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 10). אכן, ביום 28.07.05, המליצה ועדת הכספים בראשות יו"ר הועדה, סגן ראש העיר, הרב אלי שמחיוף (נאשם 10), לאשר הסכם הפיתוח. ביום 08.09.05 אישרה מועצת העיר ירושלים את הסכם הפיתוח ובישיבה השתתפו, בין השאר, אישים קרובים לעד המדינה, כמו פולק, נאשם 6 ונאשם 10.

ביום ו', 29.07.05, כתב עד המדינה לנאשם 1 את מוצג **ת/142**. במוצג רשם עד המדינה, בין השאר, כי בכוונתו להיפגש עם חברי המועצה, הגזבר, ראש העיר, מהנדס העיר וכו', וכן: "**אתמול אחר הצהריים אישרה ועדת הכספים את הסכם הפיתוח... אני נפגש ביום א' עם כל מי שצריך, אני**

נפגש ביום א'... כולל חברי המועצה, הגזבר, ראש העיר, מהנדס העיר... לאור כל ההתפתחויות – והריצות והעצבים והבקשות שלי להשלמת הנושא – התחייבתי כלפי כל הנוגעים בדבר (גם לשם הסדרת החתימה) לשלם ביום א' $75K (ולא $40K כפי שדיברת עם מאיר). איני יכול הפעם – לדאבוני – להקדים כספים מכיסי בהקשר, וכדי לסיים פעם ולתמיד הדבר אבקש להעביר הסך הנ"ל לחשבון אמיאור – כדי שאוכל ביום א' לפרוט ולמשוך ולשלם" (ת/142) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, מוצג **ת/142** מדבר בעד עצמו. מוצג זה מצביע על "קשר מושחת" של עד המדינה, נאשם 5 ונאשם 1. עד המדינה ציין, בצורה ברורה שאין ממנה – או ליתר דיוק, למעט המילה "שוחד" נרשם במכתב זה הכל בכל – כי התחייב בפני הגורמים המצוינים במכתב לשלם 300 אלף ₪ ולא 160 אלף ₪ כפי שעלה משיחתם של נאשמים 1 ו-5. עד המדינה ביקש מנאשם 1 להעביר לו סך 300 אלף ₪ על-מנת שיוכל לשלם, שכן זו הפעם אין בכוחו להקדים תשלומים על חשבונו, מכיסו. יושם אל לב, עד המדינה ציין במכתב ששלח לנאשם 1 כי מדובר בתשלומים המשולמים במזומן (**"...לפרוט ולמשוך ולשלם"**).

באותו יום השיב נאשם 1 לעד המדינה במילים האלה: **"קיבלתי המכתב. יטופל ביום ראשון מתוך תקווה שזהו-זה משום שאחרת זה הופך לבלתי אפשרי"** (ת/143) [ההדגשות שלי – ד.ר].

נאשם 1 קיבל, כאמור, את המוצג **ת/142**, ולדידו, כך נאשם 1 בבית-המשפט, הבין ממנו כי עד המדינה פנה לעירייה לפני נסיעתו הטראומתית עם אדית לחו"ל על-מנת לדחוף את העניינים, הוא ביקש 300 אלף ₪ אותם העביר נאשם 1, לגרסתו: **"אני מכיר את הבקשות של דכנר בסוף כל חודש ואני משוכנע, ואני משוכנע גם היום, שהכספים האלה נועדו לתשלומי המשכורות של דכנר, אני מאשר, אני כותב לדכנר על המכתב, בד"כ אני לא עושה את זה"** (עמ' 5754 למעלה).

גרסתו זו של נאשם 1 בבית-משפט תמוהה על פניה.

נאשם 1 קיבל מכתב, שכאמור, למעט התיבה "שוחד", נשקף ממנו בבירור הקשר המושחת בין השלושה. עד המדינה ציין התחייבויותיו לנבחרי ציבור ובעלי תפקידים בעירייה, עד המדינה ציין התחייבויות כספיות, שעליו לשלם בדחיפות ובמזומן לנוכח אישור הסכם הפיתוח (בנסיבות מיוחדות המתוארות בפרק הדן בעניינו של נאשם 10) כשלושה ימים קודם לכן. והנאשם 1: **"...זהו-זה משום שאחרת זה הופך לבלתי אפשרי"?!**

עד המדינה הגיב למוצג **ת/143** במכתב נזעם, ששלח בסמוך לכך ובו פירט הוצאותיו, כדלהלן: **" אתה צודק במאה אחוז!!! זה בלתי אפשרי – ייתכן ולי אף יותר מאשר לך, לאור ההסדר הקיים בינינו מחודש ינואר בהקשר לשכר טרחה, שקיבלתי ברצון. כדי לעמוד בהתחייבויותיי, בעיקר המוסריות, ובהבטחותיי כלפי הולילנד תיירות, אני מפסיד מדי חודש עשרות רבות של אלפי שקל חדש והגעתי לכך שאני לוקח לכיסוי הנ"ל מדי חודש הלוואות בשוק האפור. כדי להבטיח ש'הכל ידפוק' (אישור התוכניות, היטלי ההשבחה, 'תפעולית'), הנני מעסיק כעת באופן חודשי קבוע ומשלם מדי חודש שכר וכו' לבאים: שרון פוחס (למרות הבטחותיך, לא השתתפת כלל**

בהוצאות), מאיר רבין (פלוס מכונית, פלוס אחזקתה וטלפון וכו'), ישראל יקר (פלוס מכונית, פלוס אחזקתה וטלפון וכו' עד 15.08.2005), משה שמעוני, אורי שטרית – שכר חודשי (פלוס השכרת מכנית [ומשך 4 חודשים – בעת שלילת רישיון הנהיגה גם נהג]), ברוך יוסקוביץ – חלקי; חלק אחר משולם על-ידך; זאת מעבר ל'קבלני משנה' ולעובדים חלקיים. וכן תשלומים ל'ספקים' שונים שאין אני בכלל מביא לידיעתך. מכאן – שהודעתי כבר למאיר שאם לא גומרים החודש – אני מרים ידיים בהקשר לכל הפרויקט, בלאו הכי טעיתי בהערכת קצב התקבולים ומשמעות הדבר מבחינתי – אף זאת בעייתי. בברכה" (**ת/144**) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בוא וראה, עד המדינה הסיר כפפות ואצטלות ודיבר אל נאשם 1 בשפה גלויה ולא מעט בוטה. עד המדינה ציין בפני נאשם 1, ובכתב, כי הינו משלם מדי חודש בחודשו שכר חודשי למהנדס העיר, אורי שטרית. עד המדינה ציין כי הינו נושא בתשלומי השכרת מכונית ונהג לנאשם 7. זאת, בנוסף לתשלומים אחרים המצוינים על-ידו עלי כתב.

לאחר דברים אלה, מתפוגגת התמיהה העולה מתגובת נאשם 1 בבית-המשפט: "**...שהכספים האלה נועדו לתשלומי המשכורות של דכנר**", ונותרת הכלימה. מדובר בתגובה מבישה. נאשם 1 הינו אדם חכם ונבון, נאשם 1 שלט בפרויקט לפנים ומאחור. נאשם 1 לא סבר, ולו לרגע, כי עד המדינה ביקש ממנו להקדים תשלומים עבור תשלומי משכורות.

להדגיש, נאשם 1 קיבל מכתב ולא מצא לקרוא לעד המדינה, לגעור בו ובטח לא הודיע לו כי החליט לנתק עמו קשר, נוכח מכתבו המעלה עלי כתב תשלום שוחד על-ידו. נאשם 1: "**אני לא יכול להסכים עם אדוני לגבי התמונה ב-2005, כפי שאני רואה אותה, מתוך היכרותי אני חי עם דכנר, אני יודע מה הוא מבקש, אני יודע מה הוא משלם ליועצים שלו, אני יודע שב-2013 הפכו את המכתב הזה ואת המכתב הבא אחריו, אבל זו לא התמונה ב-2005, יש לי את דכנר שכבר חצי שנה בא אלי ואומר זה לא מספיק לי, יש לי אנשים, ואת פוחס, מוסקוביץ, יש לי פה ויש לי שם, רצתי, עשיתי. ש. יותר ברור ממה שכתוב אי–אפשר, חוץ מהמילה שוחד הכל רשום פה. ת. זה פירוש שמתאים לפירוש שאנחנו נמצאים בו ב-2013, אחרי שקהל רב טרח במשך שנה וחצי לבוא ולציין שזה מה שכתוב, זה לא מה שכתוב, כתוב פה שהוא צריך לשלם כספים והוא לחוץ ומבקש שאני אשלם 300 אלף שקל, בגלל הטרחה והריצה והעצבים ובגלל האנשים שעובדים. אז אני שוב אומר, פרשנות למכתב, כל אחד בצד שלו, כל אחד בהתאם למה שהוא חושב, הכל אפשרי, בעיקר בהתחשב בסיטואציה שאנחנו עומדים שם, שמבחינת האולם הזה זו כבר עובדה מוגמרת, זאת לא בקשתו, הוא לא אומר את זה ואני לא רוצה לקפוץ למאוחר, אבל הוא גם לא אמר את זה אחר כך. בכל מקרה, המכתב הזה מכעיס אותי**" (עמ' 5754 שו' 15-28).

לשאלה מדוע רשם בתשובתו "**זהו-זה**", הרי לטעמו מדובר היה בתשלומים לגיטימיים, שעד המדינה נדרש לשלם לעירייה, הרי מדובר בתשלומים, שלעד המדינה אין השפעה עליהם, השיב: "**זה לא תשלומים לעירייה, זה תשלומים שדכנר צריך על מנת לשלם לצוות שלו שעבד מול העירייה, אבל זה תשלומים שצריכים להיות פלוס לתקבולים שלי ולא בתוספות מדי פעם**" (עמ' 5755 שו' 16-17).

בעניין שכר הטרחה של נאשם 7, הסביר בחקירתו הראשית בבית-המשפט, בין היתר: "**...אני לא ב'לופ' שבין מר דכנר לבין מר שטרית בשום שלב, בשום מצב, החל מסוף 2002, לפי הסיפור של דכנר שהפלנו אתמול, ובודאי לא ב-2013**" (עמ' 5757 שו' 26-28). הנאשם 1 הדגיש, כי הוא אישית לא שילם מעולם כספים לנאשם 7 (עמ' 5758 שו' 11). בראייה לאחור הינו סבור, שיכול וראוי היה לו לתפוס את עד המדינה ולנער אותו, ברם הוא עצמו לא היה מעורב בתשלום לא לגיטימי, לא לנאשם 7 ולא לאחרים (עמ' 5758 למטה).

הנאשם 1 לא ידע להסביר בבית-המשפט אופן תגובתו למכתב המתאר תשלומי שוחד של עד המדינה לבעלי תפקידים בעירייה, כולל "**חברי המועצה, הגזבר, ראש העיר, מהנדס העיר וכו'**". כמו גם, לא ידע להסביר כיצד לא העיר לעד המדינה, שהוא עצמו <u>לא דיבר עם נאשם 5 בנושא כל עיקר</u>, <u>ובודאי</u> לא הבטיח לו שיעביר לידיו 40 אלף דולר, <u>כנטען במכתב</u> על-ידי עד המדינה. לדבריו, לא ראה במוצג **ת/142** מסמך חריג, ובכלל: "**...הייתה דרישה לכאורה של דכנר לשלם שכר טרחה ומשכורת לאנשים בסוף החודש ודיברנו על זה בראשית. אני לא נוהג בדרך-כלל לקום ולצעוק**" עמ' 5828 שו' 18-19).

<u>צא ולמד</u>, תגובותיו של הנאשם 1 בזמן אמת – מעידות כלפיו.

עד המדינה ביקש מיזם פרויקט הולילנד, האיש שהעסיקו, סך 75 אלף דולר נוכח "התחייבותו" להעביר לבעלי התפקידים בעירייה כספים שהבטיח להם. נאשם 1, שלדבריו לא היה מעורב מעולם בתשלום שוחד כלשהו דמם במקומו?!

עד המדינה כתב לנאשם 1 כי תשלומי השוחד היו אמורים להסתכם בסך 40 אלף דולר ונאשם 1 שוחח בנושא עם נאשם 5, זאת כאשר לגרסת נאשם 1 מעולם לא שוחח עם נאשם 5 בנושא כספים ובטח ובטח לא הבטיח לו 40 אלף דולר למימון תשלומי שוחד לבעלי תפקידים בעירייה. ונאשם 1 דמם במקומו?!

תגובותיו של נאשם 1 מלמדות כי הכיר את המכתב על כלל משמעותו. יש בתגובותיו כדי להטביעו באשמה.

גדולה מזה, נאשם 1 השיב באותו יום למכתבו של עד המדינה (**ת/142**) במוצג (**ת/143**), כי הנושא יטופל, ואכן סך 300 אלף ₪ הועברו לעד המדינה (**ת/145**), למרות שאליבא דגרסת נאשם 1 בבית-משפט, הכספים, על-פי ההסכמים ביניהם, לא הגיעו לעד המדינה כתשלום לגיטימי, ובאותה תקופה ענייניו עם העירייה בסך-הכל נסתיימו מבחינת דרישות הפרויקט (עמ' 5830 שו' 6-8; עמ' 5829 שו' 14).

עד המדינה כתב לנאשם 1 כי אינו יכול: "**...להקדים כספים מכיסו בהקשר...**" (**ת/142** למטה), כאשר ברור שעד המדינה אינו אמור, <u>ובודאי לא נדרש, להקדים מכיסו שכר טרחה</u>. הנאשם 1

נשאל על-ידי התובע בחקירתו הנגדית בבית-משפט מדוע נצרך עד המדינה להקדים כספים לעובדיו, והנאשם 1 השיב בשאלה מדוע התובע לא שאל זאת את עד המדינה (עמ' 5832 שו' 3-5). לאמור, תשובת הנאשם 1 בבית-המשפט מדברת בעד עצמה. נאשם 1 נמנע מליתן התשובה הברורה מאליה. נאשם 1 הבין, כי מדובר במוצגי תביעה המוכיחים כלל מודעותו ואשמתו.

ועוד, בתשובתו לעד המדינה באותו יום הודיעו כי בקשתו תיענה בחיוב ביום ראשון ו: "**זהו-זה, משום שאחרת זה הופך לבלתי אפשרי**" **(ת/143)**. הנאשם 1 קץ בתשלומי השוחד שאינם מסתיימים, עניינו בעירייה באותה תקופה, כך הנאשם 1, נסתיימו ותשלומי השוחד נמשכים, לכן גמר אומר: "**זהו-זה**".
הנאשם 1 נשאל על-כך בבית-המשפט ב"רחל בתך הקטנה". הנאשם 1 לא ידע ליתן פרשנות אחרת לזו העולה בבהירות מתשובתו במוצג (עמ' 5832 שו' 12-29).

הודעותיו של הנאשם 1 במשטרה משלימות ומבליטות פרטי התמונה העובדתית שנצטיירה בבית-משפט.

בתחילת חקירתו ביקש נאשם 1 להרחיק עצמו מאותם מוצגים, שכאמור, יש בהם כדי להטביעו בפלילים. הנאשם 1: "**אני לא זוכר אם העברתי לו כסף בכלל. הסיטואציה המופיעה במכתב אינה זכורה לי**", משמוצג לו המסמך **ת/142**, המשיך נאשם 1 באותו קו: "**אני לא זוכר שאי-פעם דיברתי עם מאיר. אין לי מה להגיד לגבי מה שהקראת כי אני לא זוכר את הסיטואציה הזאת... הכל אותו נושא וכל הסיטואציה אינה זכורה לי**" ומשמוצג לו מכתבו שלו **(ת/143)**, ציין: "**אין לי תגובה כרגע כי אני לא זוכר. ש. מה ענית לדכנר על מכתבו? ת. לצערי גם את זה אני לא זוכר**" ובעניין הפקס ששלח לעד המדינה: "**זה כתב ידי ואני רואה. אני אומר שעל פניו זה נראה סיטואציה לא נוחה לי ומעבר לזה אין לי מה להגיד**" **(ת/491** שו' 212-238) [ההדגשות שלי - ד.ר.]. לאמור, תגובותיו הספונטניות, הראשוניות של נאשם 1 בסוגיה זו במהלך חקירתו במשטרה, משקפות הבנתו כי יש במוצגים לסבכו באישומים, שהוקראו לפניו על-ידי חוקריו.

בהמשך, נתרצה משהו נאשם 1 כדלהלן:
הנאשם 1 נשאל על-ידי קציני המשטרה, רפ"ק ליאור רייס ורפ"ק דני יופה, ביום 11.04.2010 האם העביר כסף לתשלום שוחד, ותשובתו: "**יש בקשה של שמואל לקבלת כספים, מן הסתם לתשלום שוחד, ואני עונה במכתב שאני אעביר לו את הכספים**" **(ת/491**, שו' 251-252). בהמשך: "**אני מבין שהעברתי כספים לבקשתו של שמואל משום ששמואל לחוץ ומשתמע מהמכתב שהכספים יועדו לתשלומי שוחד, לא לגיטימיים, אבל מעבר לזה אני לא יודע כלום. ש. מדוע כתבת לשמואל שאתה מקווה ש'זהו זה', כי אחרת 'זה הופך לבלתי אפשרי'? ת. כי כפי שניתן להבין זה מריח רע מאוד**" (שו' 270-275) [ההדגשות שלי – ד.ר]. החוקרים לא הרפו ושאלו מדוע אינו קורא לילד בשמו ומאשר שעד המדינה ביקש ממנו כסף עבור שוחד, והנאשם 1: "**אני פשוט לא רוצה להשיב.**

יש פה מצב לא נוח. אני מעדיף לא להרחיב עליו את הדיבור. ש. למה התפתית לשיטות העבודה של דכנר ושילמת באמצעותו שוחד? ת. אני אומר שפרט למקרה שמוצג פה וגם לגביו אני לא מודה פה אלא בניירת ולא בעובדות" (שם, שו' 291-295) [ההדגשות שלי - ד.ר].

ביתר שאת, משהחוקרים מטיחים בו כי למעשה במכתבים הינו מודה במיוחס לו, ציין נאשם 1: "**מבין שהעברתי כספים לבקשתו של שמואל משום ששמואל לחוץ ומשתמע מן המכתב, אם אתה רוצה שאני רואה פה, שהכספים יועדו. ח. לשוחד? ת. לגורמים בעירייה לתשלומים לא לגיטימיים, תשלומי שוחד אבל מעבר לזה אני לא יודע כלום**" (**ת/491א** עמ' 41 שו' 34 עד עמ' 42 שו' 2) [ההדגשות שלי - ד.ר].

ועיקר העיקרים: "**אני אומר שהסיפור של ה-29 וה-30 ביולי שממנו עולה לדבריכם שידעתי על תשלום השוחד המתוכנן, אין כבר חשיבות לעניין האם דכנר עדכן אותי או לא. ה'קשר' או ה'עניבה' הם מה-29 ליולי. ש. כלומר מרגע זה אתה מודה שהלכת אחרי דכנר? ת. לא. אני מודה שברגע ספציפי זה, בקשתו של דכנר הספציפית הזאת הייתה ברורה. ש. אתה לא רוצה לגמור את העניין ולהודות? ת. את ההחלטה איך לגמור, מה לגמור ומתי לגמור, ואם זה מספיק חזק בשבילך לגמור, יקבל עורך-דיני גיורא אדרת** (הנאשם יצא להפסקה לארוחת צהריים בצוותא עם עו"ד גיורא אדרת" (**ת/491** שו' 344-355) [ההדגשות שלי - ד.ר].

מיד לאחר ההפסקה, ולאחר שנועץ בפרקליטו, עו"ד גיורא אדרת, דיבר הנאשם 1 כדלהלן: "**בעצה אחת עם עו"ד גיורא אדרת ובבושה גדולה אני מודה בסיפור הזה של ה-29 ו-30 ביולי, שלמרות שקיבלתי מכתב משמואל שהייתי אמור להעיף לכל הרוחות, נעניתי לו בלי לשאול, לא הרמתי מילה, לא הגבתי ואישרתי לו את התשלום. לא ידעתי בזמן ההוא אם באמת ישלם או לא וזה גם לא משנה מבחינתי. קו הרוויה של דרישות שמואל ממני הגיע לסופו או לנקודת רוויה ורציתי רק לסיים את העניין של אישור הפרויקט. לא ידעתי ב-31 לאותו חודש באם שמואל נפגש עם מישהו, אם לא, האם הוא שילם או לא שילם, אך זה כאמור לא משנה דבר... אני מודה בזה שיכולתי להבין מדבריו של שמואל שהכסף הולך לאנשי עירייה, ובין אם האמנתי לו או לא, אין לזה משמעות...**" (**ת/491**, שו' 357-367).

הנאשם 1 הוסיף בחקירתו בעניין זה: "**...הסכם הפיתוח היה הדבר האחרון שצריך היה לסיים מול העירייה ובין אם נעשה שימוש באותם 300 אלף ₪ לתשלום עבור הסכם הפיתוח או לתשלום אחר, זה בעצם לא משנה... כי ברגע שנעניתי לדרישה של שמואל לשלם לגורמים בעירייה עבור הסכם הפיתוח, אין משמעות אמיתית היום לעובדה שניתן היה לחשוב שזאת עוד דרך להוציא ממני כספים לעצמי...**" (**ת/491**, שו' 376-383) (הדגשות שלי – ד.ר).

דברים כדורבנות, לאחריהם למותר להוסיף קביעות מלומדות.

מפאת כבודו של הסנגור, יותר משצריך, אפנה ואצטט לדברים שמסר נאשם 1 בתמליל חקירותיו, תמליל שלגישת הסנגור הנכבד, משקף נכונה את מהלך החקירה (ראה פירוט הודעות הנאשם על-פי התמלילים, עמ' 92-96 לסיכומי ההגנה).

תמליל הודעה מיום 11.04.10 (ת/491א): "ח: העברת לו כסף לתשלום השוחד ליום ראשון? נ: אם כתוב שיטופל ביום ראשון אז יש סבירות. ח: לתשלום השוחד ביום ראשון לגורם בעירייה? יש סבירות שכן נכון? נ: יש סבירות שהועברו כספים ביום ראשון? כן? ח: אני שואל בשאלה, העברת לו כסף לתשלום השוחד? נ: לא, אני שמעתי את השוחד. ח: אתה ילד גדול הלל... ח: לא מחפשים פה להפיל אותך בקטנות, תענה רק לעניין, באמת, אנחנו שואלים על שוחד. נ: יש בקשה של שמואל לקבלת כספים. ח: לתשלום שוחד הוא כותב? נ: מן הסתם לתשלום שוחד, אני עונה לו על המכתב. ח: נו אני עונה לו שאני אעבור לו את הכספים. נ: שאני אעביר לו את הכספים. ח: אני עונה במכתב שאני אעביר לו את הכספים. נ: נכון. ח: לפחות באותו שלב שאתה עונית לו אתה ידעת שאתה מעביר כסף לשוחד. נכון, מה התגובה? נ: בשלב הזה שענית לו. ח: כן, ידעת שאתה מעביר את הכסף לשוחד?... ח: אנחנו אומרים לך שידעת בבירור וכתוב במכתב במסמך שמשולם שוחד, מה אתה אומר על זה? נ: אני אומר לך שמשתמע שידעתי... ח: לפי בקשתו של שמואל ואנחנו שואלים אותך עוד פעם במכתב שמואל כותב לך שהוא צריך להיפגש ביום ראשון עם גורמים בעירייה, בין היתר גורמים שקשורים לחתימת הסכם הפיתוח ולשלם להם כסף כפי שהתחייב, כפי שדיברת על כך עם רבין, אתה הבנת? לא רק שאתה מגיב למכתב ומאשר לו שאתה תעביר את הכסף לא גם מעביר כסף, אז מה אתה מבלבל את המוח עכשיו? הלל ידעת או לא ידעת אל תהיה זה, כל שופט שיראה את זה יצחק ממך אתה בן-אדם אינטליגנטי... נ: בסדר. ח: מה בסדר? ידעת או לא ידעת? הנה נראה לך עוד מלא כאלה, ידעת או לא ידעת?... נ: מה ידעתי? ח: ידעת שאתה משלם שוחד, שהכסף הזה הוא בשביל שוחד? ידעת או לא ידעת? נ: ידעתי שזה מה ששמואל אומר לכאורה. ח: וזה מה שעשית, יפה, נכון? ח: אתה רוצה כמה דקות עם עצמך לחשוב? נ: לא....

ח: אתה מודע בעצם? נ: אני לא מודה בכלל. ח: הנה אתה מודע, הודית. נ: אני לא הודיתי, אני לא מודה בכלום, אני אומר שאני העברתי כסף לבקשתו של שמואל... ח: מה אתה מבין? אני שאלתי אם אתה מבין שאתה מודה פה, אני מבין שמה? נ: מבין שהעברתי כספים לבקשתו של שמואל משום ששמואל לחוץ ומשתמע מן המכתב, אם אתה רוצה, שאני רואה פה שהכספים יועדו. ח: לשוחד. נ: לגורמים בעירייה לתשלומים לא לגיטימיים, תשלומי שוחד אבל מעבר לזה אני לא יודע כלום" (עמ' 38-42).

הסנגור המלומד גרס בסיכומי בכתב כי תיעוד חקירותיו של הנאשם מלמדות על הלחץ, שהופעל עליו על-ידי חוקריו בצורה שיטתית. עיינתי בהפניות הסנגור המלומד, ובכלל תיעוד חקירותיו, ונראה כי נאשם 1 התיש את חוקריו לא פחות מאשר הם עייפו אותו. הנאשם 1 שמר על עירנות וחיוניות לאורך החקירות לא פחות מחוקרי המשטרה שעשו מלאכתם נאמנה.

בהמשך: "ח: במקרה הזה, במקרה הזה הוא מתכוון שילמת שוחד? נ. במקרה הזה העברתי כסף לשמואל. ח: בשביל שישלם שוחד? נ: שלדבריו נועד... אני אומר לך ותענה לי בבקשה לעניין, שקשה לך להודות שאתה משלם שוחד וקשה לך להודות בזה שייתכן וסטית מכללי ההתנהגות או הנורמות המוסריות עליהן גדלת בעצתו של דכנר אבל זה מה שעשית, אתה שילמת שוחד. נ: במקרה הזה ניתן להבין בכך, אני לא מודה, אלא אני פשוט אומר בקול ברור שניתן להבין את זה בצורה כזאת. לגבי מקרים אחרים או קודמים שדיברנו עליהם בעבר, אני מכחיש כל דבר

בעניין... ח: אני אגיד לך מה התשובה, התשובה, תקשיב, התשובה של השאלה שלי היא תמונה במבנה האישיות שלך, זה הכל, ואני אומר לך באמת, אני מאמין שאתה בן-אדם מאוד מוסרי, ועם כל הסופרלטיבים שנקשרו סביבך מהרבה אנשים ששמעתי ודיברתי איתם וחומרים שקראתי, אבל אתה נפלת פה, זה הכל, אתה התפתית ודכנר הפיל אותך, מה לעשות, זה דכנר, ככה הוא עובד והוא משך אותך איתו, לא יעזור לך שום דבר. אתה בן-אדם יותר מדי מוסרי שקשה לך להגיד את המשפט אני נתתי שוחד, קשה לך להגיד את זה. ח: כן. ח: זאת התשובה לשאלה של ליאור? ח: הלל מה אתה רוצה להגיד לנו? נ: אני לא רוצה להגיב, אני פשוט לא רוצה להשיב. ח: למה? נ: למה? ח: אתה מפחד? מה? נ: לא, אני לא מפחד" (עמ' 44-45).

בהמשך: "ח: אני שואל שאלה, באמת, למה התפתית לשיטות העבודה של דכנר ושילמת באמצעותו שוחד, למה? תענה לי על השאלה הזאת. נ: אני אומר שפרט למקרה שמוצג פה וגם לגביו אני מודה כלום, אלא אני מודה אם אתה רוצה בעובדות. סליחה, לא בעובדות אלא מודה בניירות ולא בעובדות" (שם, עמ' 47).

בהמשך: "נ: אני אומר הסופרלטיבים הם נכונים, אתה טוען שדכנר הפיל אותי, אני אומר אם, ואני מסתייג, עם ההסתייגות, שאתה קורא לה פלפול, אם הוא הפיל אז יכול להיות שהוא הפיל אותי כבר בסוף הפרויקט אחרי שמה שקרה בדרך הוא לא עדכן אותי כי הוא כבר רצה לגמור ואני כבר הייתי עייף מכל הסיפור ונפלתי. יכול להיות. אבל אני לא אומר את זה ולא מודה בזה" (שם, עמ' 48 למטה).

בהמשך: "ח: דכנר מודיע לך שהוא מחזיק את אורי שטרית, משלם לו משכורת, מחזיק לו רכב, נהג, עבור פועלו לטובת הולילנד. תגובתך. נ: תגובתי הינה שדכנר כותב את אשר כותב ולי אין שום אפשרות לדעת" (שם, עמ' 52).

בהמשך: "ח: זאת אומרת שמרגע זה אתה מודה שהלכת אחרי דכנר? נ: לא. ח: לפחות מרגע זה. נ: לא. ח: אתה אמרת קודם, אמרת לנו. נ: לא, אני מודה שבמקרה. ח: אמרת לנו, לא ברור שבסוף. נ: אני מודה שבמקרה ספציפי זה. ח: ידעתי שאני משלם שוחד. נ: בקשתו של דכנר הייתה ברורה... שברגע ספציפי זה, בקשתו הספציפית הזאת הייתה ברורה..." (שם, עמ' 59).

לאחר הפסקה בה נפגש עם פרקליטו, עו"ד גיורא אדרת:

"נ: שבעצה עורך-דיני גיורא אדרת ובבושה גדולה אני מודה בסיפור הזה של ה-29 30 ביולי שלמרות שקיבלתי מכתב משמואל שהייתי אמור להעיף לכל הרוחות, נעניתי לו בלי לשאול, לא הרמתי מילה. ח: לא הרמתי מילה? נ: לא הרמתי מילה, לא הגבתי, אישרתי לו. ח: לשלם שוחד, נכון? נ: אישרתי לו את התשלום, לא ידעתי בזמן ההוא אם באמת ישלם או לא ישלם וגם לא משנה מבחינתי קו הרוויה של דרישות שמואל... ח: מה שאתה אומר לנו עכשיו זה שאתה מודה בזה שידעת שהכסף שאתה מעביר לשמואל לפי דברי שמואל הולך לגורמים לא ברור. נ: אני מודה בזה... נ: אני מודה בזה שיכולתי להבין מדבריו של שמואל שהכסף הולך לאנשי העירייה, ואם האמנתי לו או לא האמנתי לו, אין לזה משמעות, אני חוזר לזה ששמואל לא טרח לעדכן אותי ב-30 לחודש באם שילם, למי שילם וכמה שילם... נ: ואם לקח את הכסף לכיסו, אבל שוב זה לא משנה... ח: זה מה שאמרת, אתה רוצה שאני אקריא לך מה אמרת? נ: לא לא לא, מה שאני אומר זה שאני הגעתי לרוויה מהדרישות של שמואל, שמבחינתי עד לרגע זה היו כל הדרישות

שלו למטרות שלו הלגיטימיות, זו הפעם הראשונה שהוא כותב לי פה עובדי עירייה, א ב ג ד כסף" (שם, עמ' 76-77).

בהמשך בעניין של מאיר רבין: "**נ: הוא לא דמות, לא, אני אומר אבל אני מיד אפרט, מאיר רבין הוא לא דמות במובן הזה שמאיר רבין הוא העזרה של דכנר. ח: כן? נ: במילים אחרות אם דכנר שילם שוחד, הרי דכנר יכול היה להשתמש במאיר רבין, כמו בכל אחד אחר. דכנר החזיק מערכת ענפה של בני אדם כפי שהוא הציג במכתבו, אני יכול להניח היום שחלקם גם עסקו עבורו בפעילות לא לגיטימית אבל מעולם לא חקרתי ולא שאלתי את דכנר לגבי סוגי האנשים אצלו, הכרתי רק את שרון**" (עמ' 79-80).

בתמליל חקירתו מיום 12.04.10: "**נ: אני כרגע, אני לא אומר, אני לא משנה את עדותי, אני לא משנה את לוחות הזמנים, 2005 מבחינתי. ח: תרשום. נ: מבחינתכם. ח: 2005? כן. נ: שהיא לא נקודת שבירה. דרך אגב, היא לא נקודת שבירה שנמשכת, היא נקודת שבירה אחת. היא לא נקודת שבירה אחת נמשכת, היא נקודת שבירה אחת נקודתית אבל היא למעשה הופכת אותי לפושע, כבר לא יעזור כלום ואני מרגע זה רוצה להסתלק מדכנר. ח: ואני מרגע זה משנת 2005? נ: כן, רוצה לברוח מדכנר**" (**ת/492א** עמ' 9 למעלה).

בעניין מכתב פירוט העלויות: "**נ: זה לא מכיוון שאני יודע שהוא שילם אותם בשוחד. אתה יודע מה? עד היום, אפילו עד היום אני משוכנע שלפחות 75% מזה הוא לקח לכיסו. ח: רגע. נ: זה מתוך זה. ח: שאני ארשום רק את הכל. הוא לקח לכיסו. נ: אז זה מתוך זה שאני כבר מעריך על סמך מה שקרה בעבר עם ה-300 אלף ₪, שיש סיכוי, סיכוי לא מילה טובה, מילה חיובית, שיש אפשרות, שחלק מזה הלך לשוחד וזה כל-כך מקומם אותי כנגדי**" (שם, עמ' 9). הנאשם מאשר בעמ' 11 למטה כי את ה-300 אלף ₪ העביר לדכנר לבקשתו בגין הסכם הפיתוח.

44. בבית-המשפט ביקש הנאשם 1 להקהות מעוצמת הודאתו, בדרך ציון מצבו הנפשי בעת מסירת הודעותיו במשטרה. לדבריו, חוקרי המשטרה ניצלו את תמימותו ובעיקר את עייפותו (עמ' 5831 שו' 16-24). ובמקום אחר: "**אני במצב שאני בפרויקט חיי והחוקרים מציגים לי תמונה נכונה, לדעתם, ומשכנעים אותי, וזה שובר את עולמי. מעבר לזה אין בזה כלום. אני מבקש להדגיש, לא הודיה ולא הודאה**" (עמ' 5840 שו' 25-26; עמ' 5817; עמ' 5841 שו' 15-31).

לא אוכל לקבל גישה זו.

דברים אלה יכול והיה בהם להסביר את אופן התבטאותו אך לא את תוכנם ומשמעותם. הנאשם 1 ציין את אדיבותם של החוקרים שהתייחסו אליו בכבוד וגילו כלפיו בסך-הכל יחס חברי עד שביקש לא מעט לרצותם ולשתף עמם פעולה. הנאשם 1 זכה להפסקות ולפגישות עם פרקליטו בנקודות "שיא", סמוך ל"קו השבר" של נחקר בחקירתו. חרף זאת מצאו החוקרים להפסיק את החקירה ולאפשר לנאשם 1 להיוועץ עם פרקליטו המלומד.

נאשם 1 הקפיד לתקן רישומי החוקרים ובאם שגה בדבר, לא היסס וביקש תיקון הטעות ו/או הרישום הבלתי מדויק.

במאמר מוסגר ניתן לציין עוד, כי חקירת המשטרה לא נפלה על נאשם 1 כרעם ביום בהיר, לא עליו ולא על מרבית הנאשמים בתיק זה. הנאשמים נערכו לחקירה, ובטח נאשם 1, שסיפר כי חודשים ארוכים טרם פתיחת החקירה לאחר השיחות עם עו"ד יצחקניא: "**מהרגע הזה אני מחכה לביקור המשטרה והמשטרה מתמהמהת, כל הזמן ידענו, אם אתה רוצה שאני אוסיף שגם ידענו כל הזמן מה קורה בתוך יאח"ה, גם את זה אני יכול להוסיף, לא הפתיעו אותנו, לא נבהלנו ולא ברחנו**" (עמ' 5693 שו' 9-12) [ההדגשות שלי - ד.ר]. לא מדובר בפליטת פה, הנאשם 1 חזר ונשאל בנושא וציין: "...**הדברים הגיעו אלי לא ממקור ראשון, מה קורה ביאח"ה מהרגע שדכנר הגיע ליאח"ה. לא בפרטים רומנטיים, אבל אנחנו יודעים שכולם יודעים הכל ואנחנו יודעים מה קורה, ומה הולך, זה לא מטריד אותי, אני לא מפחד מאף-אחד, אני לא עשיתי דבר... אני מוכן להגיד שקצינים ביאח"ה הדליפו, אני לא יכול להגיד אם הם נחקרים או לא, קצינים ביאח"ה הדליפו, אותי זה לא הבהיל, אני לא ברחתי. כל הדבר הזה היה ידוע ואני חיכיתי מנובמבר 2008 ועד אפריל 2010 בסבלנות יתרה, חשבתי שאני מוכן, דרך אגב מסתבר שלא הייתי מוכן למה שקרה אחר-כך מבחינת המעצר**" (עמ' 5693 שו' 14-26) [ההדגשות שלי - ד.ר].

הנאשם נערך לקראת החקירה: "**מפנה אתכם לקלסר הכחול שהכנתי עם עורך-דיני כתגובה לתיק הסחיטה של דכנר, שבו דכנר מעלה את נושא השוחד לשטרית**" (**ת/488** שו' 304-305) [ההדגשות שלי - ד.ר].

הכנתו זו של הנאשם 1 לקראת חקירתו במשטרה מתיישבת עם כלל התנהגותו לאורך חודשים ארוכים בבית-משפט. מדובר בנאשם שהוכיח רצינותו ויסודיותו. נאשם 1 השתתף בדיוני בית-המשפט כשהוא קשוב, רושם ומעיר הערות. לא אחד מהנאשמים גילה בקיאות ורצינות כמותו. לאמור, נאשם 1 היה ערוך ומוכן לחקירה. נאשם 1 קיבל יחס אדיב, ואפילו חברי, מהחוקרים – אין תמה שכך, מדובר באזרח נכבד, שכלל עשייתו ועברו מעוררים מטבעם הערכה והוקרה. בנסיבות הנ"ל, יש לקבוע כי להודאתו בחקירה יש ליתן מלוא התוקף והמשקל.

יום למחרת נמשכה חקירתו של הנאשם 1 במשטרה. אביא את תחילת החקירה: "**ש. אמרת לנו כרגע שנקודת השבירה שלך וההיגררות לתשלומי השוחד ששילם דכנר הייתה לקראת סוף הפרויקט, ואתה ציינת את אמצע שנות האלפיים. ספר בדיוק את מועד הנקודה ממנה לדבריך נשברת והתחלת לשתף פעולה עם דכנר. ת. 2005 היא מבחינתי נקודת שבירה אחת ולא נמשכת. היא למעשה הופכת אותי לפושע ומרגע זה אני רוצה לברוח מדכנר ולכן כשאני אומר לכם שב-2007, בהסכם מימון הסופי אני לא מתעמת איתו על אותם 4 מיליונים, זה לא מכיוון שאני יודע שהוא שילם אותם לשוחד ואני משוכנע גם היום שלפחות 75 אחוז הוא לקח לכיסו, זה מתוך מה שאני מעריך שקרה בעבר עם ה-300 אלף ₪, שיש אפשרות שחלק מזה הלך לשוחד וזה כל-כך מקומם אותי כנגדי שאני אומר לדכנר קח 4 מיליון דולר. ש. מדוע אתה לא מספר לנו את כל האמת על כך שכבר הרבה שנים קודם לכן אתה ודכנר שילמתם שוחד לגורמים בעירייה ובוועדות התכנון השונות על-מנת לקדם את פרויקט הולילנד? ת. מכיוון שבהנחה ושולם שוחד, ואם שולם שוחד בשנים קודמות זה לא היה בידיעתי...**" (**ת/492**, שו' 20-34) (התמליל מעט שונה אך המסר דומה) (הדגשות שלי – ד.ר).

לאמור, בהודעתו זו במשטרה מיום 12.04.10 הודה הנאשם 1 כי העביר הכסף הנ"ל לעד המדינה עבור תשלום שוחד. לדברי הנאשם 1, ביקש "לברוח" מעד המדינה. נאשם 1 הסביר כי הסכם ההיפרדות **(ת/105)** – כמפורט בהרחבה על-ידי עד המדינה בעדותו בבית-משפט – נחתם על בסיס מודעותו לתשלומי השוחד. העיקרון מוסכם, רק היקף תשלום השוחד אינו מוסכם. לשיטת נאשם 1, עד המדינה נטל לכיסו חלק ניכר מהסכומים שהועברו לו, על-ידו, לצורך תשלומי שוחד.

בחקירתו במשטרה מיום 13.04.2010 ביקש הנאשם 1 לחזור בו מהודאתו והתנצל בפני עורך-דינו שהביאו למשטרה ובלשונו: "**...העברתי 300 אלף ₪ לשמואל והייתי, כפי שאמרתי נפשית במצב שאני מכיר בזה שהסכום הזה עלול לשמש כשוחד, אולם מרגע זה הכנסתם אותי החוקרים למעין מארב ואני פסעתי לתוכו...**" **(ת/493** שו' 135-138).

בחקירה מיום 27.05.2010 ציין, בין היתר, כי החל מסוף שנת 2005: "**הוא כבר שרוף**" **(ת/510** שו' 220) [ההדגשות שלי – ד.ר].
לא למותר להעיר, שגם במצבו, אליבא דגרסתו בבית-המשפט, הקפיד הנאשם לתקן טעויות שנפלו ברישום ההודעה (ראה למשל שו' 343, שו' 316, שו' 234, שו' 391).

בתמליל החקירה **(ת/492א** עמ' 64 שו' 21-27) אישר הנאשם 1: "**...שדכנר מעולם לא כתב לי (לא ברור) על שוחד...**" חוץ מהמקרה של ה-300 אלף (ראה גם עמ' 5842 שו' 21-22).

מספר ימים אחר-כך, ביום 18.04.2010, על-פי תמליל החקירה **(ת/512ג)** דיבר הנאשם 1: "**אני נתתי לכם את הגרסה שלי ולא ידעתי והתייסרתי. אני לא חוזר בי מהגרסה למרות שחזרתי בי (משפט לא ברור) בחקירה... אני אומר קיבלתם ממני, קיבלתם ממני הודאה מסוימת לגבי... לא נשנה פה גרסאות, אני לא משנה את מה שאמרתי**" (שם, עמ' 8 שו' 10-27). וכן בתמליל **(ת/512ג** עמ' 14 שו' 15 עד 24): "**בחוכמתי וייאושי וטמטומי, לא משנה אני כבר הודיתי, עזוב, ראיתי שאני עכשיו, אבדוק גם את ה-300 אלף לאן הלכו, רק בשביל הקוריוז... טמטומי, ייאושי או טמטומי, זה יהיה לחמך בבית-משפט**". וכן: "**אני לא ידעתי כלום על שטרית עד שלא... לא, עד שלא ראיתי את המסמך בחקירה, עד שלא ראיתי ב-30 ליולי את המסמך שהוא שלח לי ואז הבנתי איפה אני נמצא. אבל אני גם אומר לך, ואני חוזר ואומר 30 פעם. אם הוא העסיק את שטרית, סליחה, הוא החזיק את שטרית (משפט לא ברור). הסיפור של הולילנד, זה אפס קצהו של הדברים שדכנר טיפל בהם, בירושלים עבור גורמים אחרים. לא יודע מי, לא רוצה להגיד קלנר, לא רוצה להגיד פולאר, כי אני אף-פעם (משפט לא ברור) חלק מהדברים הפניתי לכם**" **(ת/512ג**, עמ' 16 שו' 26-35) [ההדגשות שלי - ד.ר].

בחקירתו במשטרה מיום 09.05.10 התייחס הנאשם 1 לנושא זה בו לדבריו עד המדינה כתב לו: "**שהוא 'מחזיק' את מהנדס העיר באמצעות כספים שהוא לקח מהשוק האפור. בשלב זה בעצם דכנר מודר מבחינתי**" **(ת/509** שו' 33-39) [ההדגשות שלי - ד.ר]. הנאשם 1 הסביר גם מדוע החל

מקיץ שנת 2005 החליט למדר את עד המדינה, וזאת נוכח המכתבים שהוחלפו ביניהם (שפורטו לעיל), ולפיהם עד המדינה ציין בפניו שהינו "**מחזיק את מהנדס העיר**" (**ת/509** שו' 34-38).

<u>הנה נא</u>, נוכח הנשקף ממוצגים (**ת/142-ת/144**), הסכים נאשם 1 עם חוקריו כי ידע גם ידע, בזמן אמת, על שום מה ולמה ביקש ממנו עד המדינה 300 אלף ₪ ועל שום מה ולמה נענה בדחיפות לבקשה והעביר הכסף לרשותו של עד המדינה.

בבית-המשפט ביקש הנאשם לסגת מהודאתו הברורה בחקירה במשטרה, הודאה המתחייבת נוכח המכתבים שהחליף עם עד המדינה.

נאשם 1 תיאר בחקירתו פעילותו של עד המדינה לטובת הפרויקט, לאחר אותה התרחשות בה, לדבריו, החליט למדרו. הנאשם 1 ציין כי קיים הנושא של היטלי השבחה. הנאשם 1 ציין בבית-המשפט כי אמנם מידר את עד המדינה, אבל לא בשל תשלומי שוחד, שכן: "**...אין שוחד בהולילנד, לא ב-2005 ולא קודם ואני לא מודע לשוחד**" (עמ' 5861 שו' 27). המידור שאותו ציין בהודעה במשטרה נבע מהקשרים שלו בשוק אפור (עמ' 5862 למעלה). לשאלה באם היה מנתק את הקשרים, לו היה יודע שעד המדינה שילם שוחד, השיב: "**אני מבקש לא לענות לשאלה הזאת כי היא לא קיימת. זה משהו באוויר**" (עמ' 5862 שו' 20). אבל הנאשם 1 בהחלט אישר בבית-המשפט כי היה זורק את עד המדינה לכל הרוחות אם היה יודע שנתן או נותן שוחד.
דבריו של נאשם 1 בבית-המשפט בלטו למרחוק בשדיפותם.
במהלך חקירתו במשטרה הודה הנאשם 1 במודעותו לתשלומי השוחד בהם היה מעורב יחד עם עד המדינה. הודעתו בחקירה נתבקשה נוכח המוצגים, שהונחו בפניו, המעידים בעד עצמם.

הנאשם 1 בעדותו הראשית בבית-המשפט, לשאלת פרקליטו המלומד, עו"ד גיורא אדרת, ציין כי הפרויקט מבחינה אדריכלית הסתיים: "**בכל אופן ב-27.01.2005 הפרויקט מקבל את התוקף, שוב, במספר התניות, אני את הפרויקט שלי סיימתי. זה מבחינת הולילנד תיירות, הפרויקט כבר אושר**" (עמ' 5749 שו' 16-18). בכל אותה תקופה: "**...יש כבר מכירה יפה של דירות בהולילנד פארק, הולילנד תיירות מקבלת את אותם 18.5 אחוזים תקבול חודשי ואני כבר מציין פה שממרץ למעשה, ממרץ 2005 ואילך, מר דכנר חי מאותו הסכם של 10 אחוזים חודשיים, שבזמנו כשאני חתמתי איתו על ההסכם, הוא היה מאוד שמח לקבל הסכם כזה עד סוף חייו, ופה בבית-המשפט הוא הציג את עצמו כמסכן (ת/140 מפברואר 2005)**" (עמ' 5750 שו' 10-14). על-פי הערכה גסה של הנאשם 1 בבית-משפט, ההסכם **ת/140** עמד להזרים כ-40 מיליון דולר (עמ' 5751 למטה). ומשכך נשאל הנאשם 1: "**ש. על מה מגיע לו 4 מיליון דולר? אנחנו כבר בפברואר 2006, מה אתה צריך ממנו שאתה משלם לו 4 מיליון דולר? ת. אתה מאלץ אותי פה להלל אותו. ש. דכנר אמר פה שהם שילמו לי לא על הידע שלו בתב"עות, שעיקר המומחיות שלו זה לתת שוחד, ואם אתם משלמים לו 4 מיליון דולר, אז לא נמצאת סיבה, לכן אני שואל אותך מה הסיבה שמשלמים לבן אדם 4**

מיליון דולר? ת. אני חושב שאדוני ברגע הזה היה הסנגור הטוב ביותר שלי, כי אני מבטיח לדכנר 4 מיליון דולר ויותר מרגע שאין לי פרויקט, זה לא שאני צריך אותו שירוץ בשבילי וילחש, מהשלב הזה אין לי כלום" (עמ' 5752 שו' 6-14; עמ' 5753 שו' 7-16; עמ' 5857 שו' 17; עמ' 5860 שו' 3-10).

במאמר מוסגר, אציין כי מוצג **ת/146** הינו מייל של נאשם 1 (נכתב בעקבות מייל זועם קודם שנכתב על-ידו **ת/716(1)**). במסמך זה הציע הנאשם 1 לעד המדינה מספר פרויקטים חדשים (שאינם קשורים להולילנד) לטיפול (ראה דבריו של הנאשם 1 בעדותו הראשית בנושא, עמ' 5772 שו' 6-16). בחקירתו במשטרה מיום 05.05.2010 התייחס לנושא וציין: "**... אני חשבתי לתומי שאם הטובה שאני עושה לו ומקדים לו תשלומים על חשבון כספים שטרם קיבלתי, נסיים כידידים ואף הצעתי לו להמשיך ולייצג אותי בפרויקטים אחרים שאינם הולילנד**" (**ת/508** שו' 153-157).

<u>רוצה לומר</u>, להודאת הנאשם 1 בחקירה במשטרה מתווסף ההסכם **ת/140**, שהינו הסכם "נדיב" עם צד להסכם שהינו עד המדינה, צד שחשוב וראוי היה לשמרו שבע, "שקט" ו"נוח" במקומו.

<u>אמור מעתה</u>, נאשם 1 ביקש בבית-המשפט לסגת מדברים שמסר בחקירתו במשטרה, בהם הודה, למעשה, במיוחס לו על-ידי המדינה.

בפרקים הדנים בעניינם של נאשמים 6-11 יפורטו תשלומי השוחד שניתנו לנאשמים הנ"ל. עד המדינה העיד בבית-המשפט כי הכספים שולמו כשוחד בעצה אחת עם נאשם 1, שהעביר לו הכספים לאורך השנים. להלן אסקור בתמצית עניינו של כל נאשם מהנאשמים הנ"ל כאן:

<u>העברת סך 300 אלף ₪</u>

הוכחה אחריותו של נאשם 1 להעברת סך 300 אלף ₪ לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ציבור, כמתואר על ידו.

<u>כספים לנאשם 6 באמצעות "יד שרה"</u>

45. עיקר סכומי הכסף שהועברו על-ידי נאשם 1 ועד המדינה למוסדות "יד שרה" אינם במחלוקת בין הצדדים (ראה פרק הדן בעניינו של נאשם 6).
אין מחלוקת כי בשנת 2000 העביר הנאשם 1.25 מיליון ₪ ל"יד שרה" ובכך נענה לבקשתו של נאשם 6, במהלך הסיור שנערך בבית "יד שרה", כמתואר בפרק הדן בעניינו של נאשם 6.

חשיבותו של נאשם 6 לקידום פרויקט הולילנד אינה במחלוקת בין הצדדים. נאשם 6, בתוקף תפקידיו הציבוריים, ניצב היה במוקד ההתרחשויות וההחלטות שנתקבלו בעירייה בכל הקשור לפרויקט הולילנד (ראה דיון בפרק הדן בעניינו של נאשם 6).

נאשם 1 תרם ל"יד שרה", ובנדיבות רבה. נאשם 6 היה מודע לתרומותיו של עד המדינה ל"יד שרה" (עמ' 5698) (ראה דיון בפרק הדן בעניינו של נאשם 6).

נאשם 1 בחקירתו במשטרה, ציין, בכנותו, כי התרומות לאו דווקא ניתנו לשם שמיים, אלא: **"בעברית של חברי כנסת קוראים לזה 'לובינג', עשינו לובינג... כשאמרתי לובינג התכוונתי לנוהג הנפוץ במדינת ישראל שהביאה לכך שרק ב-2009 או ב-2010 המדינה מצאה לנכון להחליט שאסור ליזמים או בעלי עסקים אחרים לתרום לעמותות מוכרות שקשורות לבעלי תפקידים בעירייה, ומן הסתם עד אותה עת המדינה לא ראתה בזה פסול, ואין סיבה שפרויקט הולילנד, הצפוי לקום, יהיה שונה מכל מדינת ישראל. זה לובינג"** (**ת/491** שו' 133-141; ראה גם עמ' 6016 לפרוטוקול) [ההדגשות שלי –ד .ר].

דברים שאינם צריכים פרשנות.

בבית-המשפט ניסה נאשם 1 לסגת מדברים אלה. נאשם 1 ציין כי כוונתו הייתה שונה מהכוונה המתבקשת מהודעתו במשטרה, שכן: **"אין ביני ובין לופוליאנסקי כלום, לו הייתי רוצה לקנות את לופוליאנסקי הייתי שותק והולך איתו לחדרו ומציע לו את הדברים. לכן הראייה של הדברים פה, של בית-משפט, אני מקווה שזה מתוקף ההתרסה מולי ולא מתוקף הבנת הדברים שלו, אין כל קשר בין הפרויקט לבין זה שהולילנד נוקטת בפעילות שאני קורא להן לובינג במשטרה"** (עמ' 6017 למעלה).

הנה נא, נאשם 1, בלשונו ולפי תומו, קשר בין התרומות הנדיבות, תרומות שהחל משנת 1994 הסתכמו במיליוני שקלים, לבין נאשם 6, שעמד בראש "יד שרה" בתקופה בה שימש סגן ראש עיר, יו"ר הועדה המקומית לתכנון ובנייה וראש עיריית ירושלים. ה"לובינג" אליו כיוון נאשם 1 בחקירתו במשטרה הינו "לובינג" מול נאשם 6. הדברים אינם צריכים "העמקת חקר", הואיל והנאשם 1 עצמו, לפי תומו, כמצוטט לעיל, ציין, שלא נאסר על יזמים לתרום לעמותות מוכרות: "**שקשורות לבעלי תפקידים בעירייה**", והנאשם העביר גם העביר, בעצמו או/ו באמצעות עד המדינה, מיליוני שקלים ל"יד שרה", אליה קשור בטבורו נאשם 6, ששימש בתפקידים בכירים ומרכזיים בעירייה.

נאשם 1 היה מודע, כמובן, לחשיבותו ולמקומו הדרמטי של נאשם 6 בעירייה לאורך השנים בהן נדון וטופל פרויקט הולילנד בעירייה.

יתר על כן, נאשם 1 מימן את מאות אלפי השקלים שהועברו ל"יד שרה" על-ידי עד המדינה.

גרסתו של נאשם 1, כי עד המדינה העביר 1.3 מיליון ₪ מתוך נדיבות אישית הינה גרסה שדינה להידחות.

נאשם 1 נשאל בעניין זה במפורש בבית-המשפט מדוע היה, לשיטתו של נאשם 1, על עד המדינה להעביר סך 1.3 מיליון ₪ ל"יד שרה", כמתואר על-ידו בהרחבה בעדותו בבית-משפט – אם נאשם 1 לא החזיר לו את אותם כספים. נאשם 1 השיב: "**...יש לדכנר את הנקודות האנושיות שלו ודכנר תורם ליד שרה ומביא את המשפחה שלו, ועושה טקס, ומביא את החמות מאנגליה, והוא נרגש, רואים בתמונות, עומד האיש במוקד, עם כל המשפחה, זה טקס משפחתי, מפואר, הוא איש משפחתי, ואת זה אני לא שולל... <u>אני טוען שההתרומות הגדולות של דכנר, התרומות המשפחתיות, נעשו באמצעות כספים שהוא קיבל מהמשפחה שלו באנגליה</u>, השגריר האנגלי, כיסאות הגלגלים, <u>שהיא משפחה מאוד מאוד אמידה</u>**" (עמ' 5698 שו' 8-17) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 1 , שהינו בעל סגולות רבות, חוכמה ותבונה, הבין כי עד המדינה, שלאורך עדותו בבית-המשפט עשתה ההגנה הכל על-מנת לתארו כ"רמאי", "שקרן", "זייפן", "מניפולטור" ו"גנב", אינו בדיוק האיש שייתן מכספו סך 1.3 מיליון ₪ ל"יד שרה".

אשר כך, ביקש נאשם 1 לתאר כאן את עד המדינה כאיש משפחה.

עיקר העיקרים, נאשם 1 <u>ביקש לנטוע בבית-המשפט ראיה חדשה</u>, שלא בא זכרה בחקירת המשטרה שלו, או של מי מהנאשמים האחרים, כמו גם לא בבית-משפט לאורך דיונים, שנפרשו על-פני חודשים ארוכים. נאשם 1 גרס כי יכול ועד המדינה העביר 1.3 מיליון ₪ שקיבל ממשפחתו באנגליה, שהינה משפחה מאוד מאוד אמידה.

אין בדברים אלה ממש.

טענה זו לא נטענה על-ידי מי מהנאשמים בחקירה במשטרה, טענה זו לא נטענה על-ידי מי מהנאשמים לאורך המשפט, וגם פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, לא הציג לעד המדינה במהלך השבועות הארוכים בהם נחקר זה בבית-המשפט על-ידו, נתון מהותי שכזה.

כמצוין בפרק הדן בעניינו של נאשם 6, "עד המדינה את נאשם 1" היו בבחינת ה"תורמים" המרכזיים, או ליתר דיוק, ה"תורמים" הגדולים ביותר ל"יד שרה" לאחר שנת 1994 לאורך השנים הרלוונטיות במשפט.

נאשם 1 היה מודע לנתון זה. נאשם 1 נשאל על כך במפורש והגיב כפי שהגיב (עמ' 6013 שו' 29-30).

ובכלל, בשנים 1995-1997, 95% מהתרומות שלו הושקעו ב"יד שרה" (עמ' 6013 למעלה).

הנאשם 1 סבר כי נתון זה אינו מלמד דווקא כי נזקק באותה תקופה לנאשם 6 (עמ' 6013 שו' 5-6).

נאשם 1 ביקש בבית-המשפט לנתק הקשר בין התרומות של מיליוני שקלים ל"יד שרה" לאורך השנים בהן טופל פרויקט הולילנד בעיריית ירושלים החל משנת 1994, לבין הפרויקט. הנאשם 1 חזר בעדותו בבית-משפט פעם אחר פעם כי לא נזקק לנאשם 6 ולתרומות אין כל קשר לתפקידיו ופעילותו של נאשם 6 לטובת הפרויקט.

נראה כי גרסתו זו של נאשם 1 מתנפצת ונחרבת לאור מסמכים של חברת הולילנד עצמה. מוצג **ת/64א**, רישום הוצאות הפרויקט בין השנים 1994-1999. בשנים אלה מופיעות התרומות ל"יד

שרה" במסגרת הפרויקט, כולל העברות כספיות של עד המדינה ל"יד שרה". כך גם **ת/704**, כרטיסי תרומות 1994-1999 (ראה חשבון 1830400 ו-2150420).

ניתן לקבל את דבריו של הנאשם 1 בבית-המשפט כי הולילנד לא ביקשה מרשויות המס להכיר בתרומות אלה כהוצאה, אבל עובדה היא כי התרומות נזקפו על חשבון פרויקט הולילנד והתרומות היו מבחינת הולילנד חלק בלתי נפרד מעלויות הפרויקט. ובלשונו: "...**אז <u>בודאי שלוקחים את התרומות כחלק מהוצאות הפרויקט ורושמים אותן כהוצאה</u>, ובסופו של דבר זה תזרים שלילי שנבע <u>מעצם קיומו של הפרויקט</u>. אבל השאלה של החוקרים כאן לא הייתה זו, החוקרים התייחסו לתרומות האלה כאל הוצאה במובן המיסוי, שאתה בא ומצהיר אצל שלטונות המס על תרומה כעל הוצאה במקום להצהיר עליה כתרומה**" (עמ' 6014 שו' 7-12) [ההדגשות שלי - ד.ר].

[במאמר מוסגר ניתן לציין, כי נאשם 1 תרם סכומים נכבדים לגופים אחרים, תרומות אלה <u>לא</u> נזקפו לאורך השנים על חשבון הפרויקט].

לאמור, התרומות ל"יד שרה" הינן חלק בלתי נפרד מפרויקט הולילנד.

כלל מודעותו של נאשם 1 לקשר העבות בין העברות מיליוני שקלים ל"יד שרה" על-ידו ובאמצעות עד המדינה לפרויקט הולילנד, ניתן ללמוד מחילופי המכתבים בינו לבין עד המדינה (**ת/142**; **ת/143**; **ת/144**).

למותר לחזור על הדברים שצוינו בעניין חילופי המכתבים, בו ביקש עד המדינה מנאשם 1 לממן תשלומי שוחד לנבחרי הציבור ופקידי העירייה. בעקבות זאת, העביר נאשם 1 לעד המדינה 300 אלף ₪.

דברים אלה מוטעמים עוד יותר בכל הנוגע למוצג **ת/146**, שיובא להלן, ובטח ובטח בעניין מוצג **ת/147** שיידון בהרחבה.

עד המדינה העיד בבית-המשפט בעניין מכתב אותו כתב לנאשם 1 ושלח לו בפקס (**ת/99א+ב**) כי פגש את נאשם 6, שסיפר לו על פגישה עם נאשם 1 ואמו, וכי נאשם 1 הבטיח לנאשם 6 סך של מיליון דולר עבור קריאות עזרה אלקטרוניות. לדברי נאשם 6, החל להזמין ציוד וכו' והפרויקט נתקע באמצע. עד המדינה ציין, כי נאשם 6 ידע שעד המדינה הינו נציגו של נאשם 1, שכן העביר דרכו כספים ולכן פנה אליו. לדברי עד המדינה, נאשם 1 ידע שראשי התיבות "א.ל." הינן של שמו של נאשם 6, שכן הוא התקשר אליו וסיפר לו על המפגש עימו ועם אמו של נאשם 1 (עמ' 211 שו' 25-4; עמ' 212 שו' 12-1).

נאשם 1 בחקירתו במשטרה אישר באופן כללי את הדברים, משציין את התרגזותו על החוצפה של "יד שרה", שביקשו ממנו לתרום כ-4 מיליון ₪ (**ת/504** שו' 45-61).

מוצג **נ/344** מדבר בעד עצמו. במכתב זה מיום 04.07.06, רשם עד המדינה לנאשם 1, בין היתר: "**מר לופוליאנסקי ביקש לדעת האם אתה מוכן להעלות תרומה בהקשר, כמה כיסאות ברצונך לרכוש? אנא הודיענו תשובתך או נא להודיע ישירות למר לופוליאנסקי**".

לאמור, בנושא "העברות כספים ליד שרה" סכומים נכבדים. עד המדינה ונאשם 1 – חד הם.

ועוד, על-פי מוצג **ת/64** (מסמכי הולילנד - חשבון מס' 1830400), מימן נאשם 1 שתי העברות כספיות, כל אחת על-סך 70 אלף ₪ על-ידי עד המדינה ל"יד שרה", סכום שנכלל בעלויות פרויקט הולילנד.

נאשם 1 נדרש להעברות כספיות אלה, ולדבריו, אלו תרומות, שתרם עד המדינה באישורו לארגון אמריקאי בשם "עזרה תורה דאמריקה" (עמ' 5820 למטה).

מדוע התייגע עד המדינה בתרומה לעמותה זו, לא הוחוור בבית-המשפט, ומשנשאל הנאשם 1, השיב תשובה סתומה, לפיה עד המדינה בא אליו: "**...וביקש שהולילנד תתרום לגוף הזה ולא מצאתי מקום להגיד לא**".

<u>אמור מעתה</u>, הנאשם 1 ביקש להרחיק עצמו מעד המדינה ו"יד שרה", וככל שגבר ניסיונו, כך תמך יותר בעדות איש ריבו.

<u>העברת סך 1,250,000 ₪ לנאשם 6 באמצעות ארגון "יד שרה"</u>

הוכחה אחריותו של נאשם 1 להעברת כספי שוחד בסך 1,250,000 ₪ לנאשם 6 באמצעות ארגון "יד שרה".

<u>תיעוד שיחת נאשם 5 עם פרקליטיו בעניין נאשם 1</u>

46. במהלך שיחתו של נאשם 5 עם פרקליטיו של עד המדינה תועד נאשם 5 מדבר על חלקו של נאשם 1, כדלהלן: "**רבין - הלל ידע שמשלמים כסף. יצחקניא - נכון. רבין - ברור, <u>אנחנו לא מטומטמים, הלל ידע שהם משלמים כסף</u>... אתה רוצה לשמוע משהו? יצחקניא - כן. רבין - אמרתי להלל אתה תפסיק לסמוך על צביקה בעיניים עצומות, <u>כשאתה תשב בכלא צביקה יבוא לבקר אותך וירוויח עליך כסף</u>. אז תפסיק, תצא כבר מזה.. הוא הבעיה היא שהלל הוא נאיבי...**" (**ת/479** עמ' 23) (ההדגשות שלי - ד.ר.).

דבריו אלה של נאשם 5 ברורים ואינם דורשים, למעשה, מיני פרשנויות. נאשם 5 ציין בביטחון את חלקו של נאשם 1 בתשלומי השוחד. יותר מכך, נאשם 5 סיפר על שיחה עם נאשם 1 בה אמר לו כי מי שיישב בכלא זה הוא ולא עו"ד צבי אגמון, שרק יבוא לבקרו ולכן ראוי לו להפסיק לסמוך על עו"ד אגמון בעיניים עצומות.

ובהמשך (**ת/479** עמ' 24 למטה): "**רבין - לא לא אבל אתה צריך להבין דבר אחד, החרא שעשינו <u>זה לא הלל נתן לנו הוראות לעשות חרא</u>. יצחקניא - זה מה לא? רבין - זה לא הלל נתן לנו הוראות לעשות חרא. יצחקניא - <u>זה הלל רק ידע ושילם</u>. רבין - <u>הלל, שמואל היה אומר לו תשמע אני צריך היום X כסף תביא. יצחקניא - למטרה Y, Y כסף למטרה K</u>. רבין - הלל הרבה דברים גם לא יודע**" (ההדגשות שלי - ד.ר.).

לאמור, נאשם 5 ציין כי נאשם 1 לא היה האיש שחילק הוראות למי לשלם וכמה לשלם, נאשם 1 ידע על התשלומים ומימן אותם. אכן, גם אליבא דנאשם 5 בשיחה מוקלטת, שלא בידיעתו, נאשם 1 לא תמיד ידע על הכל.

ועוד, נאשם 5 סיפר לעד המדינה על שיחתו עם נאשם 1 – כפי שסיפר לעורכי-הדין במשרד יצחקניא (ראה מוצג **ת/479** עמ' 23) – בה הבהיר לנאשם 1, שהינו נשען יתר על המידה על עו"ד צבי אגמון, שכן לא זה יישב בכלא, אלא החשודים, והם נאשם 5 ונאשם 1, כדלהלן: "**רבין - ... <u>אני אמרתי בזמנו להלל (מגמגם)</u>, אמרתי לו תשמע וזה דבר אחד... אני צריך להבין דבר אחד, <u>צביקה שאתה כל פעם נתלה, אתה נתלה בצביקה, אמרתי לו נהיה חשודים, צביקה לא יכול לבוא לבקר אותך</u>**" (**ת/406** עמ' 2) (ההדגשות שלי – ד.ר).

נאשם 5 התבקש להסביר הדברים המעידים על אחריותו לתשלומי השוחד, כדלהלן: "**לבית משפט: אתה מספר לדכנר שאמרת לצ'רני שבזמן שהוא יהיה עצור צביקה אגמון רק יוכל לבקר אותו, אגמון לא יהיה עצור, אבל צ'רני יהיה עצור. אתה רומז לו על בית סוהר. ת. אני את זה לא אמרתי לצ'רני. אני רק מספר את זה לשמואל. אני רוצה להרגיע את שמואל, ואומר לו, אל תדאג, מחר הם ייפגשו, הכל יהיה בסדר. לבית המשפט: שים לב מה אתה אומר לשמואל. אתה אומר לו, שאתה אמרת לצ'רני שהוא נתן שוחד. זה מה שאתה אומר לו. אין פירוש אחר. אתה אומר לדכנר שאמרת לצ'רני שצ'רני נתן שוחד ולכן הוא ישב בבית סוהר, ולכן כדאי לו לסגור עם דכנר. ת. <u>אני הולך עם הראש של שמואל באותו זמן</u>. <u>אמרתי לו, אל תדאג</u>. לבית משפט: אם הגרסה שלך נכונה, אז למה לא אמרת לשמואל אין פה שוחד? על מה אתה מדבר פה בכלל? איזה שוחד? מה שוחד? מה להרגיע אותו? על מה אתה בכלל מדבר? אתה כבר -מכניס את צ'רני לבית סוהר? ת. <u>אני לא אומר לצ'רני את זה</u>**" (עמ' 6917 שו' 30 עד עמ' 6918 שו' 8) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, נאשם 5 הודה בפה מלא בהקלטה הנ"ל באחריותו לתשלומי השוחד ששולמו באמצעות נאשם 1.

<u>אמור מעתה</u>, מוצג **ת/479** משמש ראיה עצמאית להוכחת אחריותו של נאשם 1 להעברת הכספים לעד המדינה לצרכי תשלום שוחד. מוצג זה תומך תמיכה רבתית בעדות עד המדינה.

<u>כספים לנאשמים 8 ו-9</u>

47. כמפורט בפרקים בעניינם של נאשמים 8 ו-9, הוכח בבית-המשפט כי עד המדינה העביר סך 1.5-1.2 מיליון ₪ בין השנים 1994-1999 לנאשם 8 באמצעות נאשמת 9. הוכח, כי עד המדינה העביר סך 100 אלף דולר לנאשמת 9 בשנת 1997. הוכחה העברת כ-500 אלף ₪ ליוסי אולמרט בסוף שנת 2002. הוכחה העברת 50 אלף ₪ לנאשמת 9 בסוף שנת 2002. הוכחה העברת 60 אלף ₪ (מתוך 100 אלף ₪ שנמסרו על-ידי עד המדינה) לנאשם 8 באמצעות נאשמת 9 בשנת 2004.

פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, ציין בעניין זה כי עד המדינה הסכים כי לא החתים את נאשם 1 על התחייבות להשבת הכסף שהעביר לנאשמים 8 ו-9, וביתר תוקף: "...בפועל אף לא הושב הכסף על-ידי הלל מעולם!" (עמ' 76 למעלה, סיכומי ההגנה). לגישת הסנגור הנכבד, כל ששולם ליוסי אולמרט על-ידי עד המדינה שולם משיקוליו של האחרון ואין להם כל קשר לנאשם 1: "...אפילו לגישת דכנר שולם מלוא הסכום מכיסו, כאשר הלל אמור היה, כביכול, להחזיר לו שני שליש מהסכום, אולם בפועל לא החזיר ולא נתבע להחזיר סכום זה מעולם" (סע' 192, עמ' 76, סיכומי ההגנה).

משהוכח בבית-המשפט, במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי, העברות הכספים הנ"ל, ומוחוור בעליל כי כל הכספים הועברו למטרה אחת ויחידה, להניע הנאשמים 8 ו-9 לפעול, במסגרת תפקידם הציבורי, לטובת פרויקט הולילנד, ניתן לקבוע כי גרסתו של עד המדינה, לפיה הכספים הועברו בתיאום ובעצה אחת עם נאשם 1, הינה גרסה מאומתת ומבוססת כצריך ונדרש במשפט פלילי.

נאשם 1 לא התכחש בבית-המשפט למודעותו לקשרים של עד המדינה עם נאשמים 8 ו-9.
נאשם 1 אישר בבית-המשפט מעורבותו ומודעותו למוצגים **ת/28**, **ת/26** עד **ת/226ב**, **ת/802א** (ראה דיון בפרק הדן בעניינו של נאשם 8).

במהלך חקירתו במשטרה ציין נאשם 1, בין היתר: "**<u>דכנר ואולמרט היו ידידים טובים</u> ודכנר כינה אותו כך בכל הקשר. בכל פעם שדכנר נפגש עם אולמרט ולפעמים הוא היה כותב לפעמים אולמרט <u>ולפעמים א. ולפעמים א.א.</u> ש. למה כוונתך?: 'דכנר היה כותב' למי הוא כתב? לך? ת. דכנר נהג להיפגש רבות עם אולמרט <u>בכל מיני הקשרים, מדובר על ראש העיר של ירושלים</u>. דכנר היה מדווח לי מדי פעם על <u>פגישות בעניינים שונים</u>**" (**ת/492** שו' 371-376) [ההדגשות שלי - ד.ר].
נאשם 1 מודע היה למערכת היחסים ה"ידידותית" שנתפתחה בין עד המדינה לנאשם 8. עד המדינה דיווח לנאשם 1 על פגישותיו עם נאשם 8. מוסכם על הכל כי הפגישות שנתקיימו בין עד המדינה לנאשם 8 נסובו בעניינים אותם קידם עד המדינה, ובכל הקשור לנאשם 1, פגישות בהן נתבקש נאשם 8 להתערב ולפעול בענייני פרויקט הולילנד, אותם קידם עד המדינה.
לאמור, רק טבעי כי עד המדינה, שלוחו של נאשם 1 בעירייה, דיווח לנאשם 1 על אותן פגישות עם ראש העיר.

נאשם 1 תיאר את היחסים הטובים ששררו בין עד המדינה לנאשם 8, השניים היו, לדידו, "ידידים טובים".
נאשם 8 לא סבר כי בזמן כלשהו קיים מערכת יחסים ידידותית עם עד המדינה, אדרבא ואדרבא, נאשם 8 הקפיד לתאר את עד המדינה כ"מאכר מקומה 6", "קמצן", "הזוי", "לא צלול", וכיוצא באלה ביטויים שאינם ראויים למי שאינו בבחינת ידיד ורע.
עד המדינה מצדו בהחלט פעל למיסוד מערכת "ידידותית" עם נאשם 8.

עד המדינה פעל כשלוחו של נאשם 1, ועודכן על-ידו במגעיו עם ראש העיר. אין תמה, על-כן, שנאשם 1 ציין בחקירתו כי בין נאשם 8 לעד המדינה שררו יחסי ידידות והמה היו בבחינת "ידידים טובים".

לאמור, נאשם 1 קרא בחקירתו תמונה עובדתית על מערכת היחסים של עד המדינה עם ראש העיר, שניטעה בראשו על-ידי עד המדינה.

ועוד, נאשם 1 אישר בחקירתו במשטרה, כמו גם בבית-משפט, כי עד המדינה כינה את נאשם 8 במכתבים אליו "א", ולעיתים "א.א.". מדובר בשימוש במעין קוד בהתכתבות ביניהם, קוד התומך בעדותו של עד המדינה על מערכת הקשרים המיוחדת שנתפתחה בינו לבין נאשם 8 בשליחותו של נאשם 1.

גדולה מזו, במהלך חקירתו במשטרה כיוונו החוקרים ושאלו ללוז האישום נגדו, האם מימן העברת הכספים לנאשם 8, והנאשם 1 נמנע מלהגיב על כך. ובלשונו: "**אין לי תגובה**" (**ת/492** שו' 356). החוקרים, רפ"ק ליאור רייס ורפ"ק דני יופה, לא הרפו ושאלו מדוע אינו מגיב לשאלת השאלות בנושא. ותשובתו של נאשם 1: "**זאת התשובה שלי**" (**ת/492** שו' 367).

לאמור, העדר תשובה שהיא תשובת התשובות. הנאשם 1, למעשה הודה, כי העביר כספים לעד המדינה לצורך שיחוד נאשם 8.

מוצג **ת/784** הינו אחד משורת מסמכים שרשם נאשם 1 בתקופת היערכותו לחקירת המשטרה. נאשם 1 כינה את נאשם 8 בכינוי: "**האיש**" וציין במכתב את חברו של "**האיש**", נאשם 7 (עמ' 6057 שו' 14-15). נאשם 1 רשם במוצג זה (**ת/784**), בין השאר: "**ככל שיש לנקות שולחן, האיש שינקה שולחן – אולי (אני בספק), יכין גם את החבר שלו, אורי, לעניין – ואחר-כך ישלח האיש את הנציג שלו ליועץ ויעלה בפניו את העניין, תוך הכחשה גורפת – ויקבע לוח זמנים מוסכם עליהם לבירור עניין זה**".

נאשם 1 המשיך וציין באותו מכתב את ציפייתו כי בתוך חודש (המוצג נכתב ביום 27.01.09) גם הוא יידרש לדבר בעניין, וכן: "**יש להמתין לפחות חודש ימים... (אני מעריך שאביגדור יעשה ככל יכולתו שהעניין הזה לא יהיה כפוף ללוח זמנים של שמואל עד אשר האיש יגיד לו שהכל מוכן – אם אמנם יש מה להכין**".

בהמשך, רשם נאשם 1 דרכי פעולה אפשריות, כמו: "**אם אמנם אני צודק בהערכה זו שלי, אזי המהלך המכריע הוא שעורך-הדין שלי ידבר עם עורך-הדין של האיש ויקבעו ללכת ביחד ליועץ ולהעלות את העניין – תוך כדי הכחשה גורפת... יש כמובן שתי אפשרויות אחרות, אבל הן אינן חכמות: אחד, שהאיש יבקש מאביגדור שהסיפור שלו יורד מהחוברת של יצחקניא. שניים, שהאיש אמנם יזכיר את העניין ולא יטפל בדבר. ובכל מקרה: העובדה שהאיש קיבל את המידע מנציג רשמי למחצה של עורך-הדין, סותמת את הגולל על-כך שהתובע יוכל לקבל חסינות לגבי אותו איש עצמו...**".

לאמור, מסמך המדבר בעד עצמו. מוצג שנרשם בכתב ידו של נאשם 1 ומעיד על קשר "מיוחד" המחבר את נאשם 1, נאשם 2, נאשם 7 ונאשם 8.

כספים לנאשם 11

48. פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, ציין בסיכומיו כי בדומה לתרומות לארגון "יד שרה", עד המדינה תרם למוסדות "בית מלכה" מטעמיו הוא. נאשם 1 לא עמד מאחוריו ובטח לא מימן לו העברת הכספים.

בהמשך לפרק הדן בעניינו של נאשם 6, בכל הנוגע להעברות הכספים לארגון "יד שרה", הסנגורים הנכבדים האשימו וקילסו רבות את עד המדינה. אבל, גם על-פי שיטתם, לומר שעד המדינה הוא האיש שיוציא מכספו שלו מאות אלפי שקלים למוסדות "בית מלכה" הינה האדרת שמו מעל למידה!

עד המדינה העביר כספים למוסדות "בית מלכה" ולארגון "יד שרה", סכומים הנאמדים במאות רבות של אלפי שקלים, אך ורק בגין התפקידים הציבוריים בעירייה שמילאו בתקופה הרלוונטית האישים הנכבדים, נאשם 6 ונאשם 11.

עד המדינה ביקש לקדם פרויקט הולילנד. על-פי דרכו ושיטות פעולתו. עד המדינה העביר בתיאום עם הנאשם 1 כספים לנאשמים 6 ו-11 באמצעות ארגון "יד שרה" ומוסדות "בית מלכה". נאשם 1, מצידו, העביר לעד המדינה כספים בסכומים הנאמדים במיליוני ₪ לאורך שנים תחת האצטלות של "הלוואות", כמפורט בהרחבה לעיל.

כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 11, הוכחו העברות הכספים על-ידי "עד המדינה את נאשם 1" לנאשם 11 באמצעות מוסדות "בית מלכה" בשנים 1999-2006.

העברות כספים אלה מעגנות עדותו של עד המדינה בכל הנוגע לאחריותו של נאשם 1.

פעילותו של הנאשם 11 במסגרת תפקידו בעירייה לטובת פרויקט הולילנד מפורטת בפרק הדן בעניינו של נאשם 11 ולמותר לשוב ולחזור על הדברים כאן.

נאשם 1 ידע על תפקידו של נאשם 11 בעירייה, וכן כי מדובר במנכ"ל: "**...אותם מוסדות נפלאים שנקראים בית מלכה**" (עמ' 6019 שו' 2). האיש שהפנה את נאשם 1, אליבא דנאשם 1, למוסדות "בית מלכה" ולרב פיינר, היה עד המדינה (עמ' 5700 שו' 9-10).

לאמור, נאשם 1 במהלך חקירתו הראשית, אישש גרסתו של עד המדינה כי זה הפנה אותו לרב פיינר, שמילא תפקיד מהותי בעירייה בכל הנוגע לפרויקט הולילנד (ראה הפרק הדן בעניינו של נאשם 11) [למשל, נאשם 1 קיבל את המכתב **ת/65** (עמ' 6006 שו' 1), בו ציין עד המדינה את חלקו של נאשם 11 באישור היטל ההשבחה לתב"ע ג'). בעקבות "היכרות" זו, הוזרמו מאות רבות של אלפי שקלים למוסדות "בית מלכה", שבראשם עמד נאשם 11.

נאשם 1 ציין בבית-המשפט כי לא ידע בזמן אמת על מחשבותיו האפלות – **בציניות** או לא **בציניות** – של עד המדינה בעניין הזרמת כספים למוסדות "בית מלכה", בראשם עמד נאשם 11. נאשם 1 ידע על הקשר של נאשם 11 למוסדות "בית מלכה", כמו גם על תפקידו בעירייה (עמ' 6024 למטה), אבל: "**מבחינתי אין קשר בין המוסד לאיש, אבל יתרה מזו, בית מלכה הייתה תרומה של סוף פרויקט, אני סיימתי, אין לי כלום כבר, אני מחפש בשביל להגיד תודה שסיימתי, לא בשביל להתחיל לקדם את ההמשך. ש. למי להגיד תודה? ת. להגיד תודה לקהילה, כמו שעושים אנשים שתורמים**" (עמ' 6025 שו' 1-6) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, בלא משים נאשם 1 במהלך עדותו בבית-המשפט איישש גרסת עד המדינה כי העברת הכספים לעד המדינה קשורה לפעילות נאשם 11 בענייני פרויקט הולילנד, כאומר: "**אני מחפש בשביל להגיד תודה שסיימתי**".

ועוד, הסנגור המלומד ציין בסיכומיו בכתב את השתתפותו של נאשם 1 בטקס התרומה לקרוואנים באוקטובר 1999 "כאורחו" של דכנר" (ההדגשה במקור). לדברי הסנגור המלומד, נאשם 1 טען שלא ידע על תרומותיו של עד המדינה לקרוואנים, והוא עצמו זה שתרם לקרוואנים (סע' 162, עמ' 64, סיכומי ההגנה). לגישת הסנגור: "המאשימה מנסה לקשר בין הטקס לכבי דכנר באוקטובר 1999, אליו זומן אף ראש העיר (ת/125ד) לבין ועדת הכספים מיום 16.10.1999 בה השתתף בין היתר פיינר, ובה אישור היטל ההשבחה (ת/126)... החלטת ועדת הכספים ניתנת באופן אוטומטי ללא כל דיון..." (סע' 165, עמ' 65, סיכומי ההגנה).

נאשם 1 לימדנו, כי הינו בז וליבו גס במיני טקסים וכיבודים. ניתן היה להתרשם מתנועות גופו, שאט נפשו, והתבטאותו הספונטאנית בבית-המשפט, משנתעוררה השאלה מדוע לא הוזמן על-ידי נאשם 8 למיני אירועים אישיים ואחרים אליהם הוזמנו שועי ארץ ונכבדים אחרים. במצב דברים אכסיומטי זה השתתפותו של נאשם 1 בטקס שנועד לכבד גם את עד המדינה בגין ה"תרומה" לקרוואנים, אומרת דרשני.

לאמור, עובדת הזמנתו של נאשם 1 כאורחו של עד המדינה, לטקס, מלמדת על מלוא מודעותו למהות ה"תרומה," ש"תרם" עד המדינה למוסדות "בית מלכה".

<u>העברת סך 680 אלף ₪ לנאשם 11 באמצעות מוסדות "בית מלכה"</u>

הוכחה אחריותו של נאשם 1 להעברת סך כספי שוחד בסך 680,000 ₪ בשנים 2000-2006 לנאשם 11 באמצעות מוסדות "בית מלכה".

כספים לנאשם 7

49. הסנגור המלומד ציין בסיכומיו כי התזה של המאשימה, לפיה נאשם 7 התנגד לפרויקט הולילנד ורק עם פטירת אחיו והיקלעותו למצוקה כספית שנפתרה בתיווך נאשם 8, הפך להיות מתומכי הפרויקט – הינה מופרכת. הסנגור נשען על עדותו של נאשם 7 בבית-המשפט, לפיה היו לו הזדמנויות רבות לעכב ולסכל את פרויקט הולילנד, אותו לא אהב. נאשם 7 לא עשה כך כי האמין בעיקרון ההמשכיות. דווקא בשנים המאוחרות יותר הערים קשיים והוסיף מטלות לפרויקט (סע' 179-180, עמ' 72, סיכומי ההגנה).

כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 7, הוכח, או ביתר תוקף, הוסכם בין הצדדים כי מרבית הסכומים, להם טען בבית-המשפט עד המדינה כי העביר לרשותו של נאשם 7, אכן הועברו על-ידי עד המדינה לנאשם 7.

מודעות נאשם 1 לתשלומי השוחד ששולמו לנאשם 7 נלמדת, כמפורט בפרק זה בכל הנוגע למוצגים **ת/142, ת/143, ת/144, ת/146, ת/147, ת/148, ת/150**.

משתרומתו וכלל פעילותו של נאשם 7 במסגרת תפקידו בעירייה לפרויקט הולילנד הובהרה בפרק הדן בעניינו, נראה כי למותר להרחיב מילים נוספות כאן.

בהמשך לדברים של נאשם 1 במהלך חקירתו במשטרה בהם נטל אחריות לתשלומי השוחד (כמפורט לעיל בתת-הפרק הנוגע להעברת הכסף משנת 2005). דברים אלה אינם עומדים לעצמם, אלא באים לידי ביטוי כדלהלן:

מסמכים המלמדים על נטילת אחריות של נאשם 1

ת/716(1) ו-ת/716(2)

50. מוצג **ת/716(1)** הינו מייל שרשם נאשם 1 לעד המדינה ביום 26.04.07 שעה 07:29, במייל זה ציין עד המדינה כי הועברו לו מקדמות המסתכמות בסך הכל ל-5 מיליון ₪, המייצגים תקבולים של 50 מיליון ₪ מאלונר. ולסיכום ציין נאשם 1 במייל: "**...אין כל סיכום לתשלומים נוספים בשלב זה, ואת זאת אמרתי לישראל באופן ישיר ואני גם מאוד מבקש שלא תפנה אלי בנושא זה משום שההרגשה שלי אינה טובה בהקשר זה, <u>גם כך יושבים לי במאזן סכומים ניכרים ששולמו לך, כולל מע"מ וטרם הוצאה חשבונית בגינם, שלא לדבר על הלוואות מהלוואות שונות</u>**" [ההדגשות שלי – ד.ר].

מוצג **ת/716(2)** הינו מכתב שכתב עד המדינה לנאשם 1 ביום 26 באפריל, בו הודה לו על תשובתו המהירה לפנייתו. עם זאת, הוסיף עד המדינה וציין, בין היתר, בעמ' השני סעיף (ב): "**חלק גדול מהסכומים שאני עדיין בחובה בגינם – מצריכים התחשבנות, ואתה ביקשת בשעתו להשאיר בינתיים את ה'סטטוס-קוו' מהסיבות הידועות לך, שלא כאן המקום לפרטם** [טעות במקור]. **בכל אופן – תוכל לקבל פירוט ההוצאות עד לאגורה האחרונה בכל עת שתחפוץ, בין ממני ובין מארז קומורניק. די אם אציין, ואני מקווה שמתוך ההיכרות שלנו משך שנים גם תאמין לי – שבחשבון סופי הסכומים שהוצאתי עולים בהרבה על התקבולים על חשבונך הכלולים בספרים. (ג) אתה מיוזמתך הודעת לי שתיקבע הבונוס המגיע לי בגין מכירת המגרשים הצפוניים + חצי המגרש הדרומי. מעולם לא שאלתיך כמה ומעולם לא שאלתיך אם ומתי תשלם; אני מניח שהנ"ל נכלל במקדמה של 5 מיליון ₪. אם לא – גם כן טוב (זאת ללא קשר לשכר טרחה של 10% שעדיין לא שולם). בכל אופן הנ"ל רק לצרכי הבהרה של נקודות מספר בתשובתך ושוב תודה על הכל**".

צא ולמד, התכתבות, המדברת בעד עצמה. התכתבות המשתזרת בעדותו של עד המדינה. ההתכתבויות סבות סביב אותן הלוואות, ששימשו אצטלה לתשלומי שוחד, הלוואות שלא הושבו לנאשם 1, וזה מעולם לא דרש השבתן. עד המדינה, מטבע העולם, לא העביר חשבוניות.
נאשם 1 ביקש בעדותו בבית-משפט לגרוס כי מדובר בזיוף נוסף של עד המדינה, והמסמכים אינם בבחינת מסמכים "שלמים", ברם הסתכלות במוצגים **ת/716(1)(2)(3)** מלמדים אחרת, משהנושא הוצג לנאשם 1 בבית-המשפט, הסכים כי: "**להגיד פוזיטיבית מזמן אמיתי אני לא יכול להגיד כלום, כי אני כמובן לא יכול לזכור... אין לי כל הסבר לשוני הפיזי שבין המכתב המלא לבין המכתב או הפסקה שנשלחה אלי, אין לי שמץ של מושג... מעבר לזה אני לא יודע כלום**", וכן: "**ש. תשים לב שבאישור פקס כתוב שלושה עמודים. ת. הכל אנחנו רואים, לי אין תשובות**" (עמ' 5775 שו' 29 עד עמ' 5776 שו' 15) [ההדגשות שלי - ד.ר] (ראה בעניין זה עמדת הסנגור המלומד, סע' 287, עמ' 112, סיכומי הגנה).

בין השניים הוחלפו מכתבים נוספים אותם ימים.
עד המדינה העיד בבית-המשפט על מכתבו לנאשם 1 מיום 13/5/07 **ת/147** על בסיס מוצג **ת/137** (עמ' 271-272). מוצג **ת/148** הינו תשובתו של נאשם 1 לפנייתו של עד המדינה במוצג **ת/147**. במסמך זה נאשם 1 התייחס לגופו של עניין, ובוודאי לא הביע תמיהה, כך עד המדינה, על הדברים שצוינו **בת/147**.
מוצג **ת/149** נשלח לעד המדינה על-ידי נאשם 1 ביום 5/6/07. בתחילת המסמך ציין השולח (נאשם 1) כי החשבוניות הפתוחות משנת 2004, ההלוואה האישית וכן "**ההוצאות שהיו לך כנגדן**" יטופל בהמשך הדרך. לדברי עד המדינה, נאשם 1 לא רצה לשלם לו עבור תשלומי השוחד ששילם. לדבריו, נאשם 1 לא התכחש לחוב ולא הטיח בו שהוא אינו מדייק בדרישותיו, רק אמר שהם צריכים להתקזז (עמ' 276, שו' 5-1) (ראה **ת/137** המתייחס לחוב בסך 3,498,280 ₪ של שנת 2006. לדברי עד המדינה, הוא ביקש מנאשם 1 לכסות את חובותיו, מאחר שהינו נדרש לשלם חובו למס

הכנסה, והאחרון לא ענה לו: "**שהוא לא חייב לי כסף, תסתלק מפה, תעוף מפה...**" (עמ' 276, שו' 30).

<u>מוצג ת/146</u>

51. מוצג **ת/146** הינו מייל ששלח נאשם 1 לעד המדינה ביום 26.04.2007 שעה 09:19, ובין השאר רשם: "**אם תוכל לגבות את החובות מאורי את אורי – תוכל לשמור את התמורה כמקדמה נוספת – כרגע זה נראה לי אבוד**".
עד המדינה העיד בבית-המשפט לגבי מוצג **ת/146**. לדבריו, מדובר במייל שנשלח אליו על-ידי נאשם 1, שבמקום להעביר לו את שכר הטרחה על-פי ההסכם בסך 10% המגיעים לו בשל מימוש מגרשים 1 ו-2, ניסה: "**למכור לי לוקשים על כמה שאני אוכל להרוויח עוד יותר על כל מיני עסקאות**" (עמ' 270, שו' 9-5). בסיום אותו מייל ביטא נאשם 1 את דעתו כי נאשם 6 ונאשם 7 קיבלו סכומי כסף גבוהים, וראוי שאלה ייחשבו כהלוואות (עמ' 270, שו' 23-16).

נאשם 1 נדרש לנושא בחקירתו במשטרה מיום 27.05.2010: "**...אני מודה שהמשפט שכתבתי במייל הוא בעייתי בשבילי כי הוא מדבר לכאורה על קיזוז החובות וההתחשבנות בין דכנר להולילנד. <u>אין לי מה להגיד על המשפט הבעייתי הזה ואני אצטרך להתמודד עם הבעייתיות שלו.</u> <u>ש. מדוע אתה מסרב ומפחד לומר את האמת שבמייל זה אתה בעצם מורה לדכנר עצמו לגבות מלופוליאנסקי ושטרית את החובות שנוצרו להם כלפיו בגין תשלומי שוחד ששילם וכך יתקזז מול הולילנד? ת. זה נראה מאוד מטומטם מה שכתבתי, אני לא רוצה להתייחס לזה כרגע**" (**ת/510** שו' 266-274) (ההדגשות שלי – ד.ר).
לאמור, בחקירתו במשטרה נאשם 1 <u>לא התכחש, למעשה</u>, למשמעות המפלילה הזועקת מתוך ההתכתבות בשנת 2007 בינו לבין עד המדינה.
<u>נאשם 1 מודע לסכומי הכסף שהעביר עד המדינה לאורי שטרית ולאורי לופוליאנסקי ותשובתו</u> לעד המדינה הינה <u>ענייניתּ–חשבונאית</u>. לגישת נאשם 1, כפי שבוטאה במכתב, הוא אינו צריך לשאת באותם תשלומי שוחד, ועל עד המדינה לנסות להסתדר עם שני האישים, עובדי הציבור הנכבדים, שקיבלו הימנו תשלומי השוחד.

בבית-המשפט כבר גרס אחרת.

לדברי נאשם 1, בשנת 2007 ניסה עד המדינה בכל שיטה ובכל מנגנון לקבל ממנו כספים, במייל זה הוא סיפר לו על הלוואה, שנתן לאדונים נאשם 7 ונאשם 6: "**דכנר אמר לי, במועד כלשהו ב-2007, הלל אתה העברת לי בזמנו 675 אלף שקל, אני בזמנו ביקשתי ממך הלוואה לסייע לאדית בסך 675 אלף שקל ואתה העמדת לי אותה ותודה רבה, אבל דע לך לא השתמשתי בזה לאדית, העמדתי בזה הלוואות לאורי שטרית ולאורי לופוליאנסקי**" (עמ' 5773 שו' 10-13). באותה תקופה

לדבריו כבר היה מחוץ לפרויקט הולילנד ולא מצא עניין בסיפורי נאשם 7 ונאשם 6. נאשם 1 השיב לשאלת פרקליטו בנושא זה: **"אני גם משתמש במילה מקדמה, והסיבה שכנראה השתמשתי במילה מקדמה, וזו רק הערכה שלי היום, זה מכיוון שדכנר אומר זה היו כספים שלך, אז אני אמרתי לו אני נתתי לך את הכסף לאדית ואתה השתמשת בו למטרות אחרות, אז תחזיר את הכסף. אבל על הסיפור של המילה "מקדמה" ישבו עלי שני חוקרים, שני רפ"קים במשך כמעט 3 שנים וניסו לשכנע אותי שזו הלוואה לא לגיטימית שניתנה מהכספים שלי למטרה הזאת. הסיפור של אורי את אורי שמופיע כאן, באנגלית אפשר לקרוא לו NON ISSUE, זה לא קיים"** (עמ' 5773 שו' 18-24). הסכום של 675 אלף מופיע ב-**ת/137** ולגישת נאשם 1 גם עד המדינה ציין כי מדובר בהלוואת אמת שניתנה לו לצרכי הטיפול בבתו (עמ' 5773 שו' 31-32).

בבית-המשפט לא ידע נאשם 1 להסביר הדברים ו/או להתמודד עם הבעייתיות שסבר בחקירה כי עליו להתמודד (עמ' 5874 שו' 18-26).

נאשם 1 נשאל הכיצד רשם לעד המדינה לגבות סכום ששילם כשוחד, על-פני הדברים, ותגובתו: **"אני לא רוצה להתבטא בביטוי באנגלית, אני אומר לו לך תגבה, אני כותב את זה, וב-2007 אני לא שם, מר אורי שטרית ב-2007 כבר שנה וחצי לא בעיריית ירושלים, הוא אפילו לא איש ציבור, לגבי אורי לופוליאנסקי הוכיחה עורכת הדין שלו שלא היה ולא נברא ולא יכול היה להיות. אז למה אדוני מצפה? שאני אקח כמה מכתבים הזויים של דכנר ב-2007 וארוץ איתם למשטרה מכיוון שב-2013 נפתחה חקירה?"** (עמ' 5783 שו' 21-25). ומשצוין בפניו כי באותה תקופה, לדבריו יחסיהם היו טובים והוא נענה לבקשותיו הכספיות של עד המדינה, שנקלע לקשיים וכל העת שטח תחינותיו בפניו, השיב נאשם 1: **"אדוני, הוא יכול להגיד לי בשלב הזה מה שהוא רוצה, הדבר הזה אין לו רגליים ואין לו ידיים, כבר דיברנו על זה יומיים, לא בשנות התשעים ולא בתחילת האלפיים ולא בהמשך האלפיים ולא ב-2005 ובודאי לא ב-2007. הוא מספר לי סיפור באפריל 2007 שהוא לקח כספים ממני שהוא קיבל כהלוואה לאדית ונתן אותם, לפי מה שהוא כתב, אני לא בדקתי איתו, לא הלכתי לבדוק את ספריו ולא הרמתי טלפון ללופוליאנסקי, אמרתי לו נתת למישהו כסף, לך תגבה ממנו. ש. שים לב מה אתה אומר, אתה אומר ככה, אתה ביקשת ממני כסף לאדית, אתה שיקרת אותי, אני נתתי לך כסף לבת חולת הסרטן שלך, לא מדובר פה ב-100 שקל, נתתי לך 675 אלף שקלים לבת שלך ששוכבת על ערש דווי, אתה בציניות ניצלת את זה ונתת שוחד ואתה אומר לי אני שותק? ת. אני לא שותק, אני לא שותק, אני אומר לו אל תבוא אלי. ש. אתה אומר קח את הכסף, תגבה. ת. לא אמרתי ככה, אמרתי אם אתה יכול לגבות, תגבה, עזוב אותי, אל תבוא אלי. ש. הוא רימה אותך. ת. אז מה אני אעשה עכשיו שהוא רימה אותי? ש. כשמישהו גונב ממך 675 אלף שקלים ומסבך אותך בעבירת שוחד אתה יכול לעבור על זה לסדר היום? ת. אז הוא מסבך אותי בשוחד והוא רימה אותי בדיעבד והוא סיפר לי סיפור, אני לוקח את העניין ושם בפח. יכול להיות שלאדוני או לתביעה היו פתרונות יותר טובים"** (עמ' 5784 שו' 1-19).

ועוד: "**מה שברור היום לחלוטין לבית המשפט, שאורי את אורי הוא שטות מוחלטת שדכנר סיפר לי עליו במהלך 2007, אנחנו יודעים שהסיפור של אורי לופוליאנסקי ועל שיטרית הוא שטות מוחלטת, ואסור לי להגיד את זה, ואני מפנה את מי שמעוניין להודעה 59 של דכנר שהיא אחת ההזויות של האיש הזה, שבושה מי שגבה אותה ממנו. לצורך הדיון המשפטי, שבאיזה שלב בראשית 2007, אומר לי דכנר - הלל, קיבלתי ממך בעבר כספי הלוואה לטפל בבתי, אבל דע לך לא השתמשתי בסכום הזה כולו או חלקו כטיפול בבתי, ונתתי אותו בהלוואות לאורי את אורי. אני חוזר אין דבר כזה, אבל נמשיך לשיטת דכנר, ואז אני עונה לו - אם אתה רוצה עוד כספים, תגבה, ואם לא - אל תגבה. אבל זה אבוד מבחינתי, זה לא מעניין הכסף אצלך**" (עמ' 5871 שו' 29-22). ובהמשך: "**סליחה, לא נתתי להם לפי דעתי הלוואות, אני העברתי לדכנר הלוואה לבת שלו אידית, זו הייתה בקשה והבן אדם הזה קיבל כסף לאידית <u>ואחר-כך השתמש בכסף לצרכיו</u>. לא נתתי הלוואה לא לאורי הזה ולא לאורי ההוא. כל הסיפור הזה כל-כך לא סיפור, שגם אתם לא התייחסתם אליו בכתב האישום**" (עמ' 5872 שו' 1-4) [ההדגשות שלי – ד.ר].

הסנגור המלומד ציין בסיכומיו בכתב כי מדובר בשנת 2007, כאשר נאשם 1 כבר לא היה מעורב בהליכי אישור של פרויקט כלשהו בירושלים, ומבחינתו ראה בסיפורי עד המדינה אך תירוץ שלא להחזיר ההלוואה, ותו לא. הסנגור המלומד הוסיף: "גם אם נניח כי מתכתובת זו עולה כי הלל נחשף לכך שדכנר שילם שוחד לשטרית או ללופוליאנסקי (אנו מכחישים זאת), הרי שאין במודעות מאוחרת כדי להטיל על הלל אחריות למתן השוחד" (סע' 293 עמ' 115, סיכומי נאשם 1).
דברים אלה נכונים לו היו עומדים בפני עצמם.
צרת התבטאויותיו של נאשם 1, שהינן משתזרות בכלל מארג ראיות המאשימה, המשקפים מודעותו של הנאשם, כוונתו ופעילותו יחד עם עד המדינה, כמפורט לעיל, לאורך השנים קודם לכן וחודשים אחר-כך.

<u>צא ולמד</u>, על-פי גרסת נאשם 1, נתן הלוואה בסך 675 אלף ₪ לעד המדינה בשל מחלת בתו, עד המדינה השתמש בכסף זה לתשלום שוחד לנאשם 6 ולנאשם 7. הדבר הובא לידיעתו והוא דמם במקומו. נאשם 1 לא העיר לעד המדינה, בטח לא נזף בו ולא כיהה בו על-כך שניצל את תומתו וסיבך אותו בתשלום שוחד לעובדי ציבור נכבדים וידועים. כל שהיה לנאשם 1 לענות לעד המדינה, ובכתב, משתקף ב-**ת/146** במייל שנשלח על-ידו: "**אם תוכל לגבות את החובות מאורי את אורי – תוכל לשמור את התמורה כמקדמה נוספת – כרגע זה נראה לי אבוד**".
המכתבים שבדיון מדברים בעד עצמם. מדובר בהתכתבות המשקפת מצב דברים ידוע ומוכר לשני הצדדים. עד המדינה שיחד את נאשמים 6 ו-7 בידיעתו של נאשם 1. <u>כל המחלוקת בין השניים, על מי לשאת במימון תשלום השוחד</u>. זה ותו לא. בחקירתו במשטרה זיהה נאשם 1 המכשול שהוצב לפניו, ובכנותו ציין: "**אין לי מה להגיד על המשפט הבעייתי הזה ואני אצטרך להתמודד עם הבעייתיות שלו... זה נראה מאוד מטומטם מה שכתבתי, אני לא רוצה להתייחס לזה כרגע**" (צוטט לעיל, **ת/510** שו' 266-274).

<u>אמור מעתה</u>, מודעותו של נאשם 1 להתנהלותו של עד המדינה ברורה.

כחודש אחר-כך נמשכים חילופי המכתבים, מכתבים שהינם, מבחינתו של הנאשם 1, "פצצה מתקתקת" שיש בכוחה להרוס ולהחריב מתרס הגנתו.

<u>מוצג ת/147</u>

52. מוצג **ת/147** הינו מכתב של עד המדינה לנאשם 1 מיום 13.05.2007 שנתקבל על-ידי נאשם 1 (עמ' 5778 שו' 23). במכתב זה התייחס, בין היתר, עד המדינה להתחשבנות הצריכה ביניהם: **"הסכום הרשום לחובתי בספרי 'הולילנד' ליום 31.12.00 עמד על <u>3,498,280</u> ₪. כפי שכבר כתבתי לך, <u>הסכומים שהוצאו על-ידי בגין בגלל ועבור הולילנד</u> עלו בהרבה על הסך הנ"ל והסתכמו עד היום בסך של 6,519,374 ₪ בגינם אף פעם לא התחשבנו. אינני דורש אגורה נוספת על שקיבלתי בהקשר בעבר במזומן. בגין כל שקל ברשימה המפורטת המצורפת המסתכמת בסכום לעיל יש לי קבלות, חתימות, תאריכים וכו', ועם גמר ההתחשבנות אעביר לך כל החומר או אשמידו – לפי הוראותיך. על כל שהוצאתי מסרתי לך ודיווחתי לך בעת מעשה, <u>גם אם לא נכנסתי לנתונים המפורטים והמדויקים; זאת אם אופלל וכדי להרחיק ממך הסיכונים ככל שאפשר...</u>"** [ההדגשות שלי – ד.ר]. בפירוט ההתחשבנות בסעיף ב' במוצג **ת/147** רשם עד המדינה: **"להעביר ממני אליך את יתרת החוב של 3,498,280 כנגד היתרה שהוצאתי בגין הולילנד בסך של 6,519,374 ₪. <u>בזאת ייסגר גם החוב הכלול לעיל של אורי לופוליאנסקי בסך 100,000$ ושל אורי שטרית בסך 40,000$</u> (הכלול במספריו של אלי – אך לא ברשימתי בסך 675,000). <u>אני לא הצלחתי לגבות החוב</u>; מבחינתי איני מתנגד שאתה תגבה אותו ישירות (ואזי הפער על שהוצאתי למען 'הולילנד' מכיסי רק יגדל)"** [ההדגשות שלי – ד.ר].

נאשם 1 זיהה עוצמת ה"פצצה המתקתקת" וכינה את מוצג **ת/147** שהגיע לידיו כמסמך הזוי ומטורף בעליל. לדבריו העדיף להשליך את המסמך לפח.

נאשם 1 הינו אדם נכבד ומכובד, שתרם למדינה ולחברה מכספו, ולא רק מכספו, אלא בגופו, משלחם ונפצע במסגרת שירותו הצבאי, בסדיר ובמילואים, ביחידות עלית כקצין ומפקד בכיר. נאשם 1 הינו אדם משכיל, שלאורך חייו זכה להערכה והוקרה – ולא בכדי.
נאשם 1 לא היה מעלה על דעתו להשליך לפח מכתב המערב אותו בתשלומי שוחד של סכומי עתק, מאות רבות של אלפי שקלים לנבחרי ציבור וממלאי תפקידים ציבוריים. המכתב לא נשלח אליו על-ידי אישיות הזויה בלתי צלולה, אלא על-ידי בן-אדם אותו העסיק מזה שנים רבות בנושא שריתקו ומילא את עולמו. הכותב זכה לשכר של 50 אלף דולר בחודש בנוסף לסכומים נוספים הנאמדים במיליוני שקלים.

נאשם 1 זיהה את ה"פצצה המתקתקת" ופעל מולה בזהירות על-מנת לפרקה ולמנוע התפוצצותה על כל סביבתה.

נאשם 1: "**...אני מדגיש, למרות כל ההזיות האלה, למרות כל המכתבים המטורפים שלו, לא היה כעס, הייתה אולי חמלה, היה אולי ניסיון הבנה, כעס שלי כלפיו לא היה**" (עמ' 5777 שו' 16-18). לעניין הסכום של 3,498,280, זה סכום שמשקף הלוואות המופיעות באקסל, **ת/137**. לגבי הסכום 6,519,374, לדברי הנאשם זה: "**...סכום הזוי שתלוש מהמציאות, אין בו כלום**" (עמ' 5777 שו' 27). נאשם 1 נשאל הכיצד לא הגיב להטחת האשמה כזאת ותשובתו: "**אני יודע שאני לא שילמתי אגורה כלום, אני יודע שהבחור שנמצא מולי בשלב הזה, דכנר, הוא כותב מכתב אני שיחדתי בשבילך 6.5 מיליון שקל, עכשיו אדוני מצפה שאני שלא שילמתי אגורה שוחד, ארים אליו טלפון ואגיד לו שהוא מטורף, ושייתן לי רשימה? אין לו רשימה, אז מה לעשות עם זה? לרוץ ליאח"ה ולהגיד הנה מכתב של אדם הזוי ותפתחו בחקירה? אלה דברים של אדם תלוש מהמציאות**" (עמ' 5783 שו' 7-11).

נאשם 1 העביר לבקשתו של עד המדינה (**ת/147**) את סכום מס הערך המוסף פעם נוספת על הסכום של 4,624,756 המשקפים הלוואות לשנת 2004 על-פי **ת/137**, על-מנת שיוכל להוציא חשבונית, סכום ששולם לו בהמשך הדרך. נאשם 1 נשאל הכיצד ההין עד המדינה לבקש 700 אלף נוספים (כתשלום למס ערך מוסף) עבור חשבונית שבגינה כבר שולם המס ערך מוסף, ותשובתו: "**באותה מידה אפשר להגיד באיזו חוצפה הוא כותב שהוא כתב לי שהוא יוציא 6 מיליון שקלים? הבחור לא שפוי מבחינתי בעת הזאת**" (עמ' 5788 שו' 1-2). נאשם 1 הסכים כי הבעיה של מס ערך מוסף לא הייתה בעיה שלו, אלא בעיה של עד המדינה ולא מובן מדוע הסכים להעביר פעם נוספת סכום של כ-700 אלף ₪ לטובת מס ערך מוסף. תשובת נאשם 1: "**אני איש שאני יוצר פתרונות, אני לא עוצם את העיניים ואומר לא ראיתי, פה יש הצעה לפתרון בעיה, הפתרון בסעיף א' הוא פתרון נורמטיבי, הוא פתרון שאפשר לחיות איתו ולא חשוב כרגע על חשבון מי זה וזה פותר בעיה**" (עמ' 5788 שו' 26-28).
לאמור, תשובה מעניינת, ברם תשובה שאין בה ממש, תשובה המעידה על בריחה והימלטות מהבעיה.

מכתבו של עד המדינה, שנתקבל על-ידי הנאשם 1 האיר את התנהלותו של עד המדינה ותשלומי השוחד ששולמו על-ידו לנבחרי ציבור ועובדי ציבור. המכתבים העידו על מצב דברים ששרר בין השניים, עד המדינה ונאשם 1.
פרקליטו המלומד של נאשם 1 ציין כי: "מבחינתו של הלל, כל הסכומים שפורטו באקסל **ת/137** הם הלוואות שדכנר קיבל, וטענותיו לגבי מה עשה עם הכסף הן עורבא פרח, ולמצער לא בידיעת הלל (סע' 293, עמ' 115, סיכומי ההגנה).
עד המדינה כתב במסמך זה לנאשם 1 כי הסכומים תחת הכותרת "הלוואות" ב-**ת/137** בסך 3,498,280 ₪ הוצאו "**בגין בגלל ועבור הולילנד**". כמו כן, ציין עד המדינה כי לא רשם נתונים - על-

מנת להרחיק את נאשם 1 מסיכונים ולהימנע מציון נתונים העלולים להפלילו. ובהמשך רשם באותיות קידוש לבנה: "**בזאת ייסגר גם החוב הכלול לעיל של אורי לופוליאנסקי בסך $100,000 ושל אורי שטרית בסך $40,000 (הכלול במספריו של אלי – אך לא ברשימתי בסך 675,000). אני לא הצלחתי לגבות החוב; מבחינתי איני מתנגד שאתה תגבה אותו ישירות (ואזי הפער על שהוצאתי למען 'הולילנד' מכיסי רק יגדל)**" [ההדגשות שלי – ד.ר].

הנאשם 1 הגיב בחקירתו במשטרה: "**אני מכיר את המסמך, דכנר שלח לי אותו פעם אחת, אני קראתי את המסמך, התפוצצתי וזרקתי אותו לפח. בתקופה הזאת של מחצית 2007 בערך דכנר היה מוציא מסמכים חדשות לבקרים בהם דרש כסף ועוד כסף ועוד כסף. לא התייחסתי למסמך, חלק מן ההוצאות, כך דכנר מסר לי בשיחה בעל-פה, היו עבור תשלום שוחד שלו לפקיד השומה שלו בתל-אביב במהלך ביקורת שנעשתה לו, גם את זה הוא רצה ממני**" (**ת/490** שו' 345-350) [ההדגשות שלי - ד.ר].

צא ולמד, התנהגותו של הנאשם 1 מתיישבת להפליא עם גרסתו של עד המדינה.

למותר להעיר, כי בהמשך הדרך הובהר, שנאשם 1 לא זרק את המסמך לפח וגם לא התעלם הימנו. נאשם 1 עשה לנטרול ה"פצצה המתקתקת" בכך שהרכיבה וחיברה להסכם ההיפרדות שנערך על-ידו.

מוצג זה, **ת/147** על הנתונים שבו, הועלה וקיבל התייחסות בהסכם ההיפרדות (**ת/150**). מוצג **ת/147** כונה בהסכם ההיפרדות כ"**מכתב פירוט העלויות**". הכיצד טען בבית-המשפט ובחקירה במשטרה, שזרק המסמך לפח, בשעה שהוא עצמו הרכיבו והקנה לו תוקף בהסכם ההיפרדות: "**ש. וביולי 2007 אתה מתבסס על מכתב פירוט העלויות. ת. לא מתבסס עליו. יש בו רעיון אחד טוב ואני מאמץ אותו ובזה נגמר העניין. זה סוג של שאלה שאני לא יכול לענות, כך קראתי לו**" (עמ' 5876 שו' 4-6) [ההדגשות שלי - ד.ר].

חשוב שוב להטעים, במוצג זה רשם עד המדינה לנאשם 1 כי כל תשלומי השוחד שולמו על ידו בעצה אחת עימו, ובלשונו: "**על כל שהוצאתי מסרתי לך ודיווחתי לך בעת מעשה, גם אם לא נכנסתי לנתונים המפורטים והמדויקים; זאת אם אופלל וכדי להרחיק ממך הסיכונים ככל שאפשר...**".

נאשם 1 לא רק שקיבל המוצג לידיו ולא דחה תוכנו, ולו במעט, אלא מיוזמתו בחר לאמץ המוצג על כלל תוכנו להסכם ההיפרדות (ת/150), שנערך על ידו.

לאמור, נאשם 1 בפועלו זה אישש גרסת עד המדינה.

מוצג ת/148

53. מוצג **ת/148** נשלח לעד המדינה על-ידי נאשם 1 ביום 14.05.2007. לדברי נאשם 1, במוצג **ת/147** העלה עד המדינה מספר רעיונות עיוועים לסגירת החוב שרשום לו בספרי הולילנד (עמ' 5793 שו' 25-28). בין השאר רשם נאשם 1: "**לגבי הסעיף הנכבד ביותר – הרעיון אינו ברור לי כלל ועיקר. אני לא יודע איך מעבירים חובות שמופיעים במאזן בלי שזה ייחשב לך הכנסה, בכל מקרה – בנטו. בכל אופן – לצערי לא רלוונטי לשלב הזה. יטופל בהמשך**" (**ת/148** פסקה שנייה ושלישית). נאשם 1 נשאל הכיצד לא התייחס לסכום של 6.5 מיליון ששיקף על-פני הדברים תשלומי שוחד ותגובתו: "**ודאי שלא, אין 6.5, אין כלום, אני אומר לו מה אתה הזוי, אתה חייב לי 3.5 מיליון שקלים רשומים במאזן, אתה רוצה שאני אקח אותם אלי? ש. לבן אדם הזוי לא עונים בכלל במכתב, אתה עונה לו במכתב רציני, אתה לא מתייחס לזה? ת. אני לא מתייחס ל-6.5 מיליון שקלים, אני מתייחס לחלק שבו הוא אומר להעביר אליך את חובי, אני אומר לו שאין דבר כזה. ש. הוא אומר לך שיש לו חוב של 6.5 ואתה מתעלם מזה?**

ת. בודאי <u>שאני מתעלם מזה</u>. ש. אם אתה מתעלם אז אתה מאשר? איך אפשר להבין את זה אחרת? ת. <u>אני מתעלם, אני מאשר שאני מתעלם</u>, מגיעים לדצמבר 2012, דכנר מוציא מכתב שכל החוב של ה-6.5 מיליון שקלים הפך ל-10 אלף לשולה, אין לי תשובה אחרת, מה זה מאשר? כולם יודעים שזה בלוף, דכנר הוא הראשון שיודע, אם זה לא היה בלוף הוא היה מוותר על 6.5 מיליון שקלים? הראשון שיודע שזה בלוף זה דכנר שכותב את זה והשני שיודע שזה בלוף זה הלל שמסתכל על זה ושם את זה בפח, ואומר לו דכנר יש פה עניין כבד, יש 3.5 מיליון שקלים שאתה חייב לי מ-2001, אני לא שכחתי אותם ולא הסתרתי אותם, אבל אני אומר לו אני לא יודע מה זה להעביר כספים, אבל אני אומר לו יש חוק, הרעיון כרגע לא ברור מבחינת המענה" (עמ' 5794 שו' 18 עד עמ' 5795 שו' 2). ובהמשך: "**נכון, זה נושא הזוי, מה אדוני מצפה שאני אגיד לו? אני רוצה להבין האם הייתי צריך לכתוב מר דכנר, הסעיף שלך של ה-6.5 מיליון שקלים הזוי מה אתה מבלבל לי את המוח שים אותו בצד ונעבור הלאה? לא, אני קורא את המכתב של ה-3.5 עמודים, <u>אחרי שהוצאתי אותו מהפח או לא הוצאתי אותו מהפח</u>, ואני נותן תשובות לנושאים ענייניים שהם ברומו של עולם, ה-8.5 מיליון של דכנר למס הכנסה, בעת ההיא הוא היה צריך להיכנס לכלא, ואני לא רוצה שהוא ייכנס לכלא. לדכנר בעת הזאת מגיעים ממנו בהסכם וברצון על פני תקופה שהייתה צריכה להימשך עד 2015 כ-20-15 או 25 מיליון שקלים, על זה אין מחלוקת ביני לבינו, אז מה עכשיו הוא נמצא במצוקה נוראית שאין לו הסבר לגיטימי? אנחנו פותרים את הבעיות והנושא של ה-800 אלף נפתר בצורה מסוימת**" (עמ' 5795 שו' 13-21) [ההדגשות שלי - ד.ר].

אין מחלוקת בין הצדדים כי החל ממרץ 2007 העביר נאשם 1 לעד המדינה סך 5,002,000 ₪ כמקדמות על חשבון שכר טרחה תשלומים לגיטימיים (**ת/137** למטה; עמ' 5869 למטה). והנה, סכום משמעותי זה של 5 מיליון ₪ <u>הועבר לעד המדינה בשעה שזה לא השיב ולא התכוון להשיב</u>

מהלוואות לגיטימיות שנטל מהנאשם 1, כך הנאשם 1, ומשתקפות באותו אקסל שנערך בהנהלת החשבונות של הנאשם 1 (**ת/137**). הנאשם 1 נשאל, שאם אכן מדובר בהלוואות אמת, מדוע לא הפחית את סכום ההלוואות מהשנים 2000-2001 שהסתכמו לסך של כ-2.8 מיליון ₪, ותשובת הנאשם 1: "**דיברתי בראשית, שממרץ 2007 דכנר מחוק, הוא שולח אלי את ישראל יקר, נכון שלא במצב שיכול היה להעיד, אבל ישראל יקר ישב במשרדי ולא זז עד שהעברתי לדכנר מקדמות. אם אני רוצה להעביר לו מקדמה בצד ימין על-מנת לקחת את החובות ביד שמאל, אז לא עשינו דבר. ולכן הוא קיבל את המקדמה והחשבוניות מ- 2004 שהתשלום הוא תשלום לגיטימי ב- 2004, והשנים מההלוואות 2000 ו- 2001 שהן לגיטימיות נשארו פתוחות**" (עמ' 5870 שו' 20-25).

לאמור, טיפולו של הנאשם 1 בסכומי הכסף המסתכמים לסך של 2,823,280 (**ת/137**) מתיישבת עם גרסתו של עד המדינה, במיוחד שגם הסכום של 5 מיליון היה בבחינת מקדמה של שנתיים שניתנה לעד המדינה (עמ' 5873 שו' 1).

ועוד, תיאורו של הנאשם 1 את עד המדינה כבן-אדם "**מחוק**" מבחינה כספית באותה תקופה אינה מתאימה לאדם, שאליבא דנאשם 1 צפוי לקבל בשנים הקרובות סכום של כ-20 מיליון ₪ (עמ' 5871 שו' 1). ובאותו עניין, משנשאל על מכתבו בנושא מיום 05.06.2007 לעד המדינה, בו כתב לו, בין היתר: "**1. המקדמה ששולמה כל ה-5 מיליון פתרו בעיות מסוימות. לא פתרו עדיין את בעיית החשבוניות הפתוחות מ-2004 ואת בעיית ההלוואה אישית ואת ההוצאות שהיו לך כנגדן – כפי שכתבתי בעבר, נושא זה יטופל בהמשך הדרך, לא בהכרח, בקרוב**", השיב: "**אנחנו יושבים 6 שנים אחרי כתיבת המכתב. אמרתי לא פעם שהכתיבה שלי קשה, היא שלי בלבד, אוצר המילים הוא שלי, ניתן לפרש כל דבר איך שרוצים. כך כתבתי**" (עמ' 5871 שו' 12-13) [ההדגשות שלי - ד.ר].

צא ולמד, הנאשם 1 לא התעלם ולא זרק לפח, ובודאי לא ראה בו מסמך הזוי של אדם בלתי שפוי. אדרבא ואדרבא, הנאשם 1 התייחס לגופו של עניין ורשם: "**לגבי הסעיף הנכבד ביותר – הרעיון אינו ברור לי כלל ועיקר. אני לא יודע איך מעבירים חובות שמופיעים במאזן בלי שזה ייחשב לך הכנסה, בכל מקרה – בנטו. בכל אופן – לצערי לא רלוונטי לשלב הזה. יטופל בהמשך**" (**ת/148** פסקה שנייה ושלישית).

בחקירתו במשטרה הסביר הנאשם 1 התייחסות זו: "...**מדובר בהתחשבנויות או סגירת החשבונות של דכנר כלפי הולילנד. ודווקא המשפט הראשון מדגיש כמו הסיפור של איפוס ההתחשבנות מ-1999 הוא סיפור חריג שאני צריך להתמודד איתו ובניגוד לרוח הספרים בספרי הולילנד...**" (**ת/490** שו' 423-428) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, לא הלוואות בשל מצוקה כזו או אחרת של עד המדינה, אלא התחשבנות של עד המדינה כלפי הולילנד. נאשם 1 הכיר הבעייתיות באיפוס המאזן (יושם אל לב – נאשם 1 מכנה ספונטאנית הפעולה בשנת 1999 כ"איפוס ההתחשבנות"), איפוס אותו לא ידע להסביר, איפוס שהוא ואנשיו

לא מיהרו לחזור עליו בשנת 2007, "איפוס" לו התכחש במהלך המשפט בסיוע רואי חשבון, שהועסקו על-ידו.

טרם אנו נפרדים ממוצג **ת/148** מיום 14.05.07, ראוי לשים לב לדברים שכתב נאשם 1 לעד המדינה בעניינו של נאשם 5.

"לגבי מאיר – קיבלתי את מכתבו הראשון, וגם עותק מהשני. אין לי בעיה לדבר איתו, אבל בודאי לא לקבל מכתבים ועוד איומים מרומזים. מעבר לכך – שיחליט לעשות כרצונו".

נאשם 1 בחקירתו במשטרה התייחס לאותם איומים שהפנה אליו נאשם 5 במכתבים, ולדבריו, נאשם 5 רשם איומים: "**...הודיע שהוא מתפטר ושאם הוא לא יקבל כסף אז הוא ילך למשטרה, ניתן היה להבין מהמכתב שנעשו כביכול עבירות באמצעות שמואל לטובתי ואולי בידיעתי ושמאיר יספר עליהן, ושלדבריו גם אני הבטחתי לו דברים, עובדה שאני דוחה מכל וכל...**" (**ת/491** שו' 468-472). וכן: "**...על פעילות לא חוקית או לא נורמטיבית של הפרויקט, והוא לא מפרט. לשאלתכם המכתב לא נמצא ברשותי ואין לי מושג איפה הוא**" (**ת/507** שו' 291-294) [ההדגשות שלי - ד.ר].

הנאשם 1 הבין כי מדובר באיומים שהשמיע נאשם 5 בתיאום עם עד המדינה, מיני איומים שהשניים רקמו בצוותא חדא על-מנת להוציא ממנו כספים נוספים, כל מכתבי האיומים הוכתבו למעשה על-ידי עד המדינה (עמ' 5882 שו' 23). ובסופו של הליך, כך נאשם 1 בחקירתו במשטרה, הסכים במסגרת פשרה לשלם לנאשם 5 כמיליון ₪. לאחר שנאשם 1 העביר חצי מיליון ₪, התברר לו להפתעתו שנאשם 5 העביר את הכסף כולו לעד המדינה, ועל-כן נסוג מההסכם, משום שראה אותו בבחינת "**הונאה של רבין דכנר**" (**ת/507** שו' 312-317).

צא ולמד, ביום 14.05.07 רשם נאשם 1 לעד המדינה על ניסיון סחיטה של מיליוני ₪ (בעקבותיה הסכים לשלם אך מיליון ₪ בלבד), דהיינו, כי אם לא יאות לשלם מיליוני ₪, יפנו עד המדינה ונאשם 5 למשטרה ויגלו על כספי השוחד ששולמו על-ידו בפרויקט הולילנד.

נאשם 1 הסכים לשלם מיליון ₪, מתוכם הספיק להעביר סך חצי מיליון ₪.

יהיו הדברים אשר יהיו, ביום 14.05.07 תיאר נאשם 1 (מוצג **ת/148**), למעשה, מצב דברים, לפיו נאשם 5 ועד המדינה סברו שבכוחם לסחוט ממנו מיליוני ₪ נוכח מאות אלפי השקלים ששילם כתשלומי שוחד במהלך קידום פרויקט הולילנד.

שוב, נאשם 1 לא ניתק קשרים ולא השליך הסוחטים ממנו והלאה.

נאשם 1 המשיך בהתנהלותו המשותפת עם עד המדינה. לאחר ימים לא ארוכים הוסיף וחתם על הסכם עם עד המדינה, בו התחייב להעביר לו עוד מיליוני ₪.

אמור מעתה, גרסתו של עד המדינה נכוחה.

<u>מוצגים ת/161 ו-ת/149</u>

54. מוצג **ת/161** הינו מכתב שרשם עד המדינה לנאשם 1 ביום 3.06.07. בין השאר מלין עד המדינה על דברים שדיבר בפניו רואה החשבון אלי חסון לפיהם: "**... שחלק מה-5 מ' היה בגין החזר הוצאות המס. זכור לך בודאי, ואני מרגיש היטב ביותר עד עצם היום הזה השפעת, התשלום של 2.98 מ' המהווה חלק מה-6.4 מ' שיש לך פירוט מלא אודותיו (וכנגדו עומד חוב של כ-3.1 מ'). אם הסכום של 5 מ' כולל ההחזר בגין המס ששילמתי – אזי המקדמה <u>שקיבלתי</u> אינה עולה על 2 מ'; ואם המקדמה היא 5 מ' – אזי <u>לא</u> קיבלתי דבר בגין מה ששולם על ידי בגין ועבור...**"

מוצג **ת/149** הינו למעשה מכתב תשובתו מיום 5.06.07 של נאשם 1 לעד המדינה. נאשם 1 בין היתר רשם במוצג זה: "**... המקדמה ששולמה, כל ה-5 מ', פתרו בעיות מסוימות, לא פתרו עדיין את בעיית החשבוניות הפתוחות מ-2004, את בעיית <u>ההלוואה אישית</u> ואת <u>ההוצאות שהיו לך כנגדן</u> – כפי שכתבתי בעבר, נושא זה יטופל בהמשך הדרך, לא בהכרח בקרוב...**" (ההדגשות שלי – ד.ר.).

<u>הנה נא</u>, מסמכים המעידים על רשת העסקאות האפלות שנעשו בשנים עברו על ידי עד המדינה ונאשם 1.

עד המדינה רשם לנאשם 1 כי אם הסכום בסך 5 מ' כולל החזר מסים, ששילם עד המדינה, אזי אין בסכום זה לכסות את התשלומים, <u>ששילם עד המדינה בגין ועבור...</u>

נאשם 1 אישר לעד המדינה ובכתב כי הבעיות טרם נפתרו. עד המדינה טרם העביר חשבוניות פתוחות משנת 2004 והעיקר: "**בעיית ההלוואה האישית ואת ההוצאות שהיו לך כנגדן**". נאשם 1 הודה במכתב זה כי עליו לכסות ולהעביר לעד המדינה כספים נוספים עבור מה? עבור <u>"הלוואות" ו"הוצאות שהיו לך כנגדן"</u>.

<u>לאמור, נאשם 1 הודה במכתבו זה לעד המדינה כי עליו להעביר לו כספים שזה שילם כשוחד.</u>

לא ניתן להבין הדברים אחרת.

נאשם 1 לא נדרש ולא נתבקש להחזיר לעד המדינה כספים אותם העביר לו כ"הלוואות" (<u>אפשרות כזו עדיין לא נולדה ולא נהגתה על ידי מאן דהוא</u>) ובטח לא נדרש להעביר כספים נוספים בגין "הוצאות", שהיו לעד המדינה עבור כספי "הלוואה", שהעביר לו נאשם 1 (גם אפשרות כזו עדיין לא נולדה ובאה לעולם, שאדם שהלווה כספים נדרש לשלם ללווה עבור הוצאות, שהיו ללווה בנטילת הכספים, שנתקבלו על ידו).

[במאמר מוסגר, לא למותר להעיר, כי הסנגור המלומד ציין כי הכוונה במשפט: "**לא פתרו את בעיית ההלוואה אישית ואת ההוצאות שהיו לך כנגדן**": "אינה כפי שטוען דכנר להוצאות שהוציא עבור הלל ועליו לקזז, אלא על הלוואה אישית שנתן לו הלל בגין הוצאותיו הרפואיות" (סע' 301א, עמ' 118, סיכומי נאשם 1).

הסנגור המלומד ביקש בסיכומיו לפרש שולחו, וציין כוונתו של נאשם 1. על-פי פרשנות זו, נאשם 1 הודיע לעד המדינה כי עליו לכסות הוצאות שהיו לעד המדינה בגין הלוואות אישיות (דהיינו, נאשם 1 הביע הסכמתו להוסיף ולהעביר כספים לעד המדינה בהמשך להלוואה אישית שהעניק לו?!).
יהיו הדברים אשר יהיו, הפרשנות "מעניינת", אך זרה לתמונה שנחרטה לפניי.

<u>אמור מעתה</u>, יש ממש בגרסת עד המדינה.

<u>ת/150</u>

55. מוצג **ת/150**, מיום 25.07.2007, כונה במהלך המשפט "**הסכם ההיפרדות**". נאשם 1 אישר כי הוא זה שערך את המסמך והביאו לעד המדינה, ובין השאר נרשמו בו הדברים הבאים:

"2. הולילנד תקבל את הצעתו של שמואל להפוך ההלוואה העומדת בסך 4 מיליון ₪ לתמורה בפועל, וזאת באמצעות המשך תשלום מיליון שקלים שסוכם עליו שישולם לשיעורין והוספת המע"מ הנדרש (תוספת של 25%). שמואל יוציא חשבונית על סכום זה – 4 מיליון ₪ + מע"מ – וחשבונית זו תקזז את 'מכתב פירוט העלויות'. חשבונית זו תוצא אף היא במהלך יולי – והמע"מ יימסר ב-15 לאוגוסט.

3. יתרת המקדמה העומדת היום לזכותו של הולילנד תימחק.

שמואל יוציא להולילנד מכתב האומר שקיבל מהולילנד את כל המגיע לו בעד עבודות הייעוץ בפרויקט הולילנד, ואין לו כל תביעה נוספת וההסדרים הכספיים מול הולילנד מולאו עד תומם.

הסדר משפטי.

שמואל יחתום על הצהרה נוטריונית שאותה ימסור להולילנד כדלקמן:

1. **ההסדר הכספי בין שמואל דכנר וחברותיו לבין הולילנד מוצה עד תומו והולילנד שילמה את כל המגיע לשמואל על כל הפרויקט, לרבות בניינים שטרם נבנו/שווקו, וזאת בכפוף לכל ששני הצדדים ממלאים את חלקם כפי שמופיע בדף העליון.**
2. **שמואל מתחייב לשמור בשם חברותיו לתקופה צינון...**
3. **שמואל מצהיר כאן, בשמו ובשם חברותיו, שבמהלך כל שנות פעילותו בהולילנד, עבד לפי מיטב יכולתו ושפיטתו המקצועית, מילא אחר הוראות כל דין, ובמיוחד דיני התכנון והבנייה. שמואל ניווט והוביל את הפרויקט בדרכו שלו, ולמרות שקיבל גיבוי מלא – לא הוכתבו לו מהלכים כלשהם ולא הוכתבו לו יועצים שלא רצה לעבוד איתם. שמואל ממשיך ומצהיר שכל שמועה שקיימת, או שנדמה היה שקיימת, שבוצעו מהלכים שאינם כשורה בהרצת פרויקט הולילנד אינה נכונה, הופצה כנראה על ידי חורצי לשון הרע, וממילא אין לשמואל כל קשר להפצתה".**

מוצג **ת/137** משקף מערכת ההתחשבנות בין נאשם 1 לעד המדינה בשנת 2007.

מוצג **ת/151** הינה חשבונית מס' 248 מיום 25.07.07 (יום הסכם ההפרדות) על סך 4,624,756 ₪. חשבונית זו הינה: **"בגין עבודות 2008 – 2013"**. לסכום הנקוב הנ"ל שולם מס ערך מוסף בסך 716,837 ₪, סכום מס ערך מוסף ששולם פעם נוספת על ידי נאשם 1 לעד המדינה, וזאת על מנת להסדיר את "הבעיה", שנוצרה בספרים (ראה **נ/230** קבלה של חברת אמיאור מס' 65 מיום 31.07.07 על סך 716,837 ₪).

נאשם 1 התייחס בחקירתו הראשית והודה בבית משפט במודעותו לתשלום המס ערך מוסף הכפול ששילם, אבל לדידו עד המדינה היה אמור להחזיר לו כסף זה, אבל: "**... בגלל שנפרדנו הוא לא חייב**" (עמ' 5,990 שורה 7) (למותר לציין שאין לדבריו של נאשם 1 בבית המשפט בסיס כלשהו. עד המדינה לא היה אמור להחזיר את הכספים וממילא לא החזירם).

לאמור, על מנת לכסות בחשבונית התחשבנות 2004 העביר נאשם 1 לעד המדינה סך 4,624,756 ₪, כמו גם תשלום כפול של מס ערך מוסף כמצוין לעיל.

ועוד, לכיסוי חובות עד המדינה עד יום 31.12.06 סך-הכל מצטבר 3,498,280 המציא עד המדינה את החשבוניות הבאות: מוצג **ת/153** (חשבונית מס' 10038) מיום 24.09.07 על סך 3,465,000 ₪ בגין: "**שירותים לשנים 2008 – 2010**". גם כאן מדובר בתשלום מס ערך מוסף כפול. ראה קבלה מס' 40147 על סך 465,000 ₪ מיום 10.10.07 וכן חשבונית מס' 10040 מיום 6.11.07 על סך 575,513 ₪ (**ת/153 א'**).

הנה נא, נאשם 1 קיבל מעד המדינה חשבוניות (**ת/153**, **ת/152** ו-**ת/151**) בגין: "**עבודות 2008-2013**"; "**על חשבון שירותים שיינתנו 2008-2014**"; וכן "**שירותים לשנים 2008-2010**". מדובר בחשבוניות פיקטיביות, אין מחלוקת בין הצדדים כי לאחר הסכם ההפרדות נסתיימו יחסי העבודה, יחסים עסקיים וכל קשרי עבודה אחרים בין עד המדינה לבין נאשם 1.

רואה החשבון אורדן נדרש לחשבוניות אלה בעדותו בבית המשפט. רואה החשבון אורדן אישר, את המובן מאליו, כי מדובר בעבירה פלילית, שביצע מנפיק החשבונית, כמו גם מי שקיבל את החשבונית בידיעה כי זו אינה אומרת אמת (עמ' 5599 שו' 31 עד עמ' 5600 שו' 5).

לשאלת פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, בעניין הכיתוב שנרשם בחשבוניות: "**בגין עבודות לשנים 2008-2013**" (**ת/151**), "**על חשבון שירותים שיינתנו 2008-2014**" (**ת/152**) ו"**שירותים לשנים 2008-2010**" (**ת/153**), כאשר מוסכם כי עד המדינה לא עבד בפרויקט בשנים אלה, ציין נאשם 1 כי מבחינת הולילנד זה לא מעניין ואין לזה חשיבות, עד המדינה יכול היה לכתוב "**בגין עבודות על הירח**", אנחנו עמדנו בכל המטלות הנדרשות כלפי ניהול הספרים, הן כלפי מע"מ והן כלפי מס הכנסה (עמ' 5803 שו' 16-24).

לאמור, נאשם 1 מודע לפעילותו הבלתי חוקית. ברם נראה היה בבית המשפט, שלדידו הודאתו בדיווח כוזב לרשויות המס הינו כאין וכאפס למיוחס לו על ידי המאשימה; רישום הבא להעלים ולהסתיר תשלומי שוחד של מיליוני שקלים.

נאשם 1 התייחס בעדותו הראשית בבית-משפט לדבריו של עד המדינה בחקירתו במשטרה, לפיהם נאשם 1 הודה בעצם במתן שוחד בכך שנטע במוצג **ת/150** אותו ערך ורשם בעצמו סעיף מיוחד לפירוט השוחד; **ת/147**, המכונה "**מכתב פירוט העלויות**".

הנאשם 1 הסביר זאת בטעות בהבנת הנקרא (עמ' 5801 שו' 16-26). וכן: "**אני מתבדח איתו בטיוטה, אני אומר לו אני מקבל את סעיף א' ובזה גמרנו עם האיומים מהמכתב שלך, הרי זו גם לא עברית נכונה, זה כלום, זו טיוטה שאני עושה לשמואל בכתיבה שלי**", כך גם מכתב "**פירוט העלויות**" (עמ' 5803 שו' 1-6). משנתבקש להתייחס לפרק המשפטי בהסכם ההיפרדות שנערך על-ידו, ציין נאשם 1 שזה בעצם לא לטובתו: "**לא ביקשתי שיכתבו שהולילנד היו בסדר... שמואל מצהיר שמבחינתו הוא עשה את כל מה שצריך, זה מכתב של שמואל, הוא לא מגן עלי, לא נועד עבורי, לא עבור הולילנד, זה מכתב של שמואל, עניינים של לשון הרע, כל מיני דברים שמיועדים לשמואל, אני לא נהנה מהסיפור הזה**" (עמ' 5802 שו' 15-21).

עינינו הרואות, **ת/147** "**מכתב פירוט העלויות**" הינו חלק בלתי נפרד מהסכם ההיפרדות.
נאשם 1 הצהיר וקיבל בהסכם את הנתונים המצוינים במכתב זה. נאשם 1 הצהיר, למעשה, במוצג **ת/150** באותיות קידוש לבנה כי התשלומים ששילם עד המדינה כשוחד מוכרים על-ידו [במאמר מוסגר הנני להפנות לדברים שהעיד נאשם 1, לפיהם השליך לפח את המכתב שכונה על ידו כאן "מכתב פירוט העלויות". ראה דיון בעניין **ת/147** לעיל].
גרסתו של הנאשם 1 בבית-המשפט, שמדובר ב"**בדיחה פרטית שלי**" (עמ' 5881 שו' 3) – הינה לא יותר ממגוחכת.

ועוד, סעיף 3 להסכם ההיפרדות מבטא, על-פני הדברים, הצהרתו של עד המדינה כי פעל כחוק ולא הוכתבו לו מהלכים שלא כחוק. דברים שהוצהרו למעשה, ע"י נאשם 1 שערך ורשם את המסמך.
נאשם 1 הצהיר, למעשה, על כלל מודעותו לפעולותיו הבלתי חוקיות של עד המדינה באופן ישיר ובאמצעות "יועצים".

אמור מעתה, נאשם 1 היה מודע לתשלומי השוחד ששולמו על-ידי עד המדינה.

זאת ועוד, נאשם 1 (ראה דיון בעניין מוצג **ת/148** לעיל) היה מודע לאיומים של "עד המדינה את נאשם 5" לפנות למשטרה באם נאשם 1 לא יעביר לרשותם מיליוני ₪, ניסיון סחיטה בעקבותיו הסכים, כך נאשם 1, לשלם לעד המדינה סך 5 מיליון ₪, כשלדידו עד המדינה הוא זה שהכתיב

לנאשם 5 את מכתבי הסחיטה. גרסתו של הנאשם 1 כי הצהרה זו ניתנה לטובתו של עד המדינה – אינה מתיישבת עם הכתוב בהסכם ודינה להידחות.

ביתר תוקף, ראוי לשימת לב מוצג **ת/791**.
מוצג **ת/791** הינו מייל ששלח עורך דין צבי אגמון לנאשם 2 ביום 25.01.09 בו הציג לאביגדור ידידו: "**... המגשר הסובלני והמודאג קצת עובדות**" סכומי כסף, שהועברו לעד המדינה החל מחודש מרץ 2007 בשל לחצים שהפעיל.
על פי המייל ששלח צבי אגמון, פרקליטו של נאשם 1, האחרון העביר לעד המדינה כ-14 מ' ₪, בעוד שעבור תקופה זו הגיע לו קצת פחות מ-1.9 מ'.
עורך דין אגמון סיים המייל ששלח לנאשם 2 באלה המילים: "**...סיכויו להחזיר את מה שקיבל שואפים לאפס אם לא למטה מזה**".
לאמור, נאשם 1 העביר לעד המדינה מיליוני שקלים, שהוא לעצמו יודע כי אינם בבחינת מקדמות ואינם כספים שאמור היה להעביר לעד המדינה על פי הסכם כלשהו. מדובר בכספים שקיבל עד המדינה בשל לחצים ואיומים, מבלי שנדרש להשיבם, כמו גם מבלי שנדרש להשיב כספים אותם כינה נאשם 1 - בשיתוף עם עוזריו רואי החשבון - לאורך שנים, כ"**הלוואות**".

סכום של 2,823,280 ₪ שכונו על ידי נאשם 1 וצוות עוזריו כ"**הלוואות**" – לא נדרשו, לא חויבו בריבית בהצמדה, ובטח ובטח לא הושבו על ידי עד המדינה. כספים אלה אופסו בהסכם ההפרדות (**ת/150**).
סכום של שני מיליון ₪ שהעביר נאשם 1 לעד המדינה לקראת סוף שנת 2001 (ראה **ת/159**) בנוסף לסך של 675,000 ₪, שהוצג כ"הלוואה" (**ת/98**, **ת/137**), אופסו בהסכם ההפרדות עבור חשבוניות כוזבות, כמפורט לעיל.

צא ולמד, מוצג **ת/150** משמש תמיכה ועוגן לעדותו של עד המדינה בבית-המשפט.

אמור מעתה, גרסתו של עד המדינה מאומתת מסמך אחר מסמך.

לקראת הסוף

56. מוצג **ת/769** הינו מייל מיום 25.10.07, נשלח על-ידי הנאשם 1 לפרקליטו, עו"ד אגמון, ובו עדכן אותו כי שוחח עם נאשם 2 ועם נאשם 5, כמו כן התחייב לשלם 80 אלף ביום ראשון על-מנת לכסות פיצוץ קרוב, שוחח גם עם רואה החשבון של ארז, סיכמנו: "**שאני משלם היום 200 אלף ₪ למס ערך מוסף כהלוואה לשמואל, וזאת על-מנת לא לפוצץ כל הסדר...**".

מוצג **ת/770** הינו מייל מיום 28.10.07, נשלח על-ידי נאשם 1 לפרקליטו עו"ד אגמון, בו עדכן אותו על ישיבה בנוכחותו, נאשם 5 ואלי חסון, בין היתר צוין סכום חוב של עד המדינה על סך 2.4 מיליון ואז: "**החוב ייסגר תמורת הלוואה של הלל לשמואל בסך של 1.4 מיליון, בנוסף – חוב של 250 אלף ₪ שהנהג של שמואל ערב עבורו – הלל הציע להעמיד הלוואה לנהג בסך של 150 אלף, בסך הכל הלל מעמיד לשמואל הלוואה בלי בטוחה של כ-1.7 מיליון ₪...**".

מוצג **ת/771** הינו מכתבו של נאשם 1 לעד המדינה מיום 30.10.07.

מוצג **ת/772** הינו מכתב של נאשם 1 לעו"ד גינדס מיום 04.11.07.

מוצג **ת/773** הינו מכתב מיום 19.02.08, כותב נאשם 1 לעו"ד גינדס: "**יש חבר של שמואל – לא אני – שמנסה לגייס את החוב של שמואל לטובת הרשות, הבטיח לי המחאת ביטחון כל עוד אני אהיה הפרונט של התשלום. במידה והתשלום יובטח לי כולו על-ידי איש זה – בנוסף לביטחונות ממשיים ממך שעליהם נדבר ביום רביעי או חמישי, אני מוכן ללכת למהלך זה, בתנאים מסוימים שגם עליהם נדבר...**".

בחקירתו במשטרה נשאל נאשם 1 מה חלקם של נאשם 2, עו"ד רם כספי, עו"ד נבות תל-צור, ותשובתו: "**אין להם שום קשר אלי. אביגדור קלנר, שחשש מתיק הסחיטה יותר ממני, הביא את עותק תיק הסחיטה לנבות תל-צור על-מנת שנבות יפחיד באמצעותו את אולמרט מתוך מחשבה של דכנר שאולמרט ילחץ עלי, צ'רני, לשלם לדכנר. כשזה לא עבד פנה אביגדור קלנר לכספי וביקש ממנו למצוא פתרון לסיפור הזה. לי אין כל קשר לא לכספי ולא לנבות תל-צור**" (**ת/488** שו' 68-72). הנאשם 1 אישר את הדברים, ובלשונו: "**כל מה שכתוב פה הוא נכון מבחינת ההכרה שלי באותו רגע. הוא נכון. אני גם לא חוזר בי עכשיו**" (עמ' 6048 שו' 11-12) [ההדגשות שלי – ד.ר]. לאמור, נאשם 1 אישר בבית-משפט כי חשש מתיק הסחיטה, ובדומה לו גם חשש נאשם 2, שלחץ עליו להיכנע ולשלם לעד המדינה.

ועוד, הנאשם 1 אישר כי נאשם 2 הפעיל את המכבש האובססיבי ביותר (**ת/492** שו' 84-85; עמ' 6048 שו' 15). בהמשך הודעתו במשטרה (**ת/492**) סיפר כי שמע מעו"ד אגמון על הלחצים המופעלים עליו על-ידי נאשם 2 המתקשר אליו 30 פעם ביום ולא נותן לו מנוח. נאשם 1 נשאל מי עוד הפעיל עליו לחצים להגיע להסכם פשרה עם עד המדינה על-מנת שלא יפנה למשטרה חוץ מנאשם 2, ותשובתו: "**אלי פנה רק עוד בן אדם אחד, מאיר רבין. הוא לטענתו שמע על התביעה של דכנר, לא הכיר את פרטיה ורצה לקבל ממני נתונים. רבין סיפר שבזמנו יצחקניא פנה אליו, רבין, והציע לרבין לספר שרבין שיחד עבורי את כל עובדי עיריית ירושלים ובכך להצטרף לחלוקת השלל. לדבריו של רבין אלי, הוא לא שיתף פעולה עם יצחקניא מכיוון שחלק מעובדי עיריית ירושלים הם חברים שלו מילדות. הוא תמיד טען שעדיף לסגור משהו מול דכנר...**" (**ת/492** שו' 158-164) (ההדגשות שלי – ד.ר).

לאמור, נאשם 1 אישר בחקירתו במשטרה כי נאשם 5 סיפר לו מדוע ולמה אין בכוונתו לשתף פעולה ולהצטרף ל"מחנה" עד המדינה על כלל משמעות דברים אלה.

בהודעה מאוחרת יותר התייחס נאשם 1 לנאשם 2: "**...אני רוצה להגיד שלגבי קלנר הוא היה בהיסטריה משום שידע שהמשך החיים שלו תלוי בידיים שלי. אם אני משלם לדכנר קלנר ניצל ומאחר ואני לא משתף פעולה עם דכנר, קלנר לא יינצל ולכן קלנר הטריף את צביקה אגמון במהלך כל השנה ללא סוף. רק כשבועיים או שלוש לפני המעצר יצר קלנר מצג כאילו הוא קנה את עצמו מדכנר בנפרד, הזיז את עצמו מהתמונה, הפיל את כל התיק עלי ונעלם. זה הרגע שאמרתי לאגמון שהמעצר הוא מחר או משהו כזה וגיורא אמר לי אל תדאג זה לא יהיה לפני תום הפסח. ש. ממה קלנר היה ניצל? ת. טענות רבות מאוד של דכנר בתיק הסחיטה הופנו אלי, אינן מתייחסות להולילנד ומניתוח לוחות הזמנים ושמות שמוזכרים והשוואתם לכתבי עיתונות באותה עת, עולה חברת 'הזרע' במלוא הדרה ואתם לא יודעים את הכל כי יש עוד מגרש לחברת הזרע בקרית-גת ותראו מה קרה שם**" (**ת/507** שו' 399-410) [ההדגשות שלי – ד.ר].
הנאשם 1 אישר את הדברים בבית-המשפט (עמ' 6049 שו' 3).

נאשם 1 גרס בבית-המשפט כי נוכח פעילותו של יצחקניא במכתב הסחיטה וכל הכרוך בכך, השתמשו בנאשם 2 על-מנת להונות את יצחקניא, זאת על-מנת למשוך זמן, ובלשונו: "**אז אני מודיע לך שמהרגע הראשון לא הייתה לי כוונה לשלם לדכנר כלום, בשום צורה, בשום שיטה, אבל מאחר שרציתי להרוויח זמן – עושים את זה בצורה אינטליגנטית. "בצורה אינטליגנטית" זה לתת לבן-אדם כל הזמן את ההרגשה שעוד שנייה הוא מקבל משהו ועוד שנייה הוא מקבל משהו. אני לא קונה את דבריך, אני חושב שאתה בעצמך לא מקבל את דבריך, אתה יכול להגיד כל מה שאתה רוצה. אבל בסופו של דבר העיקשות שלי הביאה אותנו למצב שבו אנחנו נמצאים**" (עמ' 6050 שו' 25-31).

נאשם 1 אישר הכנת מסמכים, **ת/778, ת/779, ת/780, ת/781, ת/782, ת/783, ת/784, ת/785,** שלדבריו: "**...שכשאתה מנסה לתעתע באדם שהוא לא טיפש, אתה לא יכול לתעתע באמצעות זה שאתה שולח לו כל פעם מסטיק בזוקה. הוא צריך לחיות תחת הרגשה שאולי משהו הולך להתקדם, שמשהו יזוז, שיש איזה משהו אמיתי, שמישהו מביא אליו. כאשר אתה בתוך תוכך, עם עורכת-דין תמר בזק, עם עורך-דין אורון לוי, כל פעם מטכס עצה איך לעכב את זה עוד שלושה חודשים**" (עמ' 6052 שו' 9-13).
ובהמשך: "**אני אומר שאי-אפשר לתעתע בעורך-דין כמו יצחקניא בלי להביא לו ניירות שנראים בעיניו אמינים ורציניים**" (עמ' 6056 שו' 13-14).
משגרסתו של הנאשם 1 לא הובהרה, נתבקש כדלהלן: "**ביהמ"ש. בן-אדם סוחט אותך. תסלח לי. אני מנסה להיכנס לראש שלך, לעיניים שלך. אתה צריך להגיד: הזבל הזה, שאני השקעתי בו מיליונים, השקעתי בבתו, הייתי נדיב – הוא עוד סוחט אותי? אז אני עכשיו משהה אותו, מטעה אותו? "לך לכל הרוחות". אני כמובן משתמש במילים שלך. אני לא חושב שהוא זבל, חס וחלילה.**

ת. תראה איפה אנחנו עכשיו, בגלל הזבל הזה ובגלל כתב הסחיטה הזה ובגלל פרקליט המדינה הזה, שחבר אל הזבל הזה מתוך המטרות שלו. אז יש הבדל? הרווחתי שנה וחצי. עצרו אותי ב-- 2010 במקום ב-2008. אז הרווחתי עוד שנה וחצי של חיים נורמליים. ביהמ"ש. אלה חיים נורמליים? אתה חי תחת סחיטה שנה וחצי. למה אתה עושה את זה? ת. מכיוון שהיה ברור שברגע שיצחקניא יגיע ללדור, יש מה שנקרא עסקה תפורה, ויש לנו סיפור יפה, שמר אולמרט הוא המטרה, ולא צ'רני. אנחנו מכירים את זה, ועובדה שכל מה שקורה היום היה קורה שנה וחצי קודם. אז בשביל מה? אז עצרו לי פרויקט ב-2012. ככה היו עוצרים אותו ב-2010. הייתי מפסיד עוד שנתיים של בניית שני בניינים. למה אני צריך להזדרז להוריד עליי את הגרדום, מבחינת מה שהיה בפועל? דכנר מגיע למשטרה ב-- ביהמ"ש. צ'רני, איזה גרדום? אתה בונה פרויקט שאתה גאה בו. אתה שכרת את מיטב אנשי המקצוע, האדריכל ספקטור, סרנה. עורך-דין אגמון. אתה מוקף במיטב האנשים. איזה גרדום? בא פתאום בן-אדם שנקלע למצוקה איומה ונפל בידי אנשי השוק האפור, כך אתה אומר, ורוצה ממך כספים. הוא אומר: אם לא תיתן לי אני אלך למשטרה. והוא יאיים גם על אולמרט? גם זו בעיה שלך? יש לו משרד עורכי-דין שהוא חבר אישי שלו ויטפל בו. אתה מגן גם על אולמרט? התביעה אומרת: אתם באותו סל. עו"ד אדרת: אדוני שוכח שהיה גם כתב הסחיטה, שהתייחס לאולמרט. העד ממשיך: ת. תראה איפה אני עכשיו. תראה איפה אני עכשיו. בגלל האיש הזה. הוא בעצמו אומר שאין כלום. הוא חובר לפרקליט המדינה, והוא שלושה חודשים לא אומר להם שיש כתב סחיטה באוויר. ובאפריל, כשאני מביא את כתב הסחיטה, המדינה לרגע לא עוצרת לפקוח עיניים, לראות מה קורה. אז מה שחשבתי שיקרה ב-2008, הצלחתי לדחות עד 2010. אז בעיני אדוני אין לזה משמעות. מבחינתי יש לזה משמעות אדירה" (עמ' 6053 שו' 16 עד עמ' 6054 שו' 12).

לאמור, נאשם 1 הבין נכון את השאלה, על משמעותה המצטברת, ובחר שלא לתת תשובה.

לאורך חודשים ארוכים נמשך משא ומתן רצוף ואינטנסיבי של נאשם 1, שהסתייע במיטב הפרקליטים, בעידודו הבלתי נלאה של נאשם 2, להגיע לפשרה עם עד המדינה, פשרה שמשמעותה העברת מיליוני שקלים לעד המדינה.

נאשם 1 לא סבר באותם ימים, כמו גם לא בבית-המשפט, כי עד המדינה זכאי על-פי דין ו/או התחייבות כלשהי, משפטית או מוסרית – לסכום כספי כלשהו, בטח ובטח לא לסכום הנאמד במיליונים רבים של שקלים חדשים.

הפרקליטים נפגשו פגישות לא מעטות. הנאשם 1 התווה דרכי פעולה, תדרך והנחה הפרקליטים שעמלו והתייגעו בניסיונם להגיע להסכמה עם עד המדינה.

לאמור, הנאשם 1 עשה כן אך ורק מתוך חשש שעד המדינה יניע לשונו ויחשוף פרשות השחיתות שנדונו בבית המשפט.

המסמכים שצוינו לעיל מדברים בעד עצמם. פרקליטו, עו"ד צבי אגמון, ציין בבית-המשפט כי לא ניתן היה להגיע לכלל סיכום עם עד המדינה, הואיל ונאשם 1 אמר כל הזמן שהוא, עד המדינה: **"...הוא יחזור אלינו כל פעם וכל פעם"** (עמ' 8883 שו' 27). באופן דומה דיבר נאשם 5 בשיחה עם

פרקליטיו של עד המדינה וציין, בין היתר: "**...הלל רק היה לו שאלה אחת, ואני מבין את הלל בזה, אמר איך אני יודע שהסיפור נגמר שעוד שנה שמואל לא יבוא אלי עם עוד סיפורים...**" (**ת/479** עמ' 20).

עו"ד אגמון ונאשם 5 העידו מפיו נאשם 1. זה לא ראה אפשרות להבטיח כי לאחר שנה, שנתיים או שלוש לא ישוב עד המדינה לאיים וללחוץ לקבלת דמים כתמורה לשתיקתו, ולא – יניע לשונו ויגולל האירועים שנתבררו בבית-המשפט.

עו"ד צבי אגמון, כמו גם נאשם 5, טענו, בעדותם בבית-משפט, שכוונתם הייתה לא לדמי שתיקה, אלא לתשלום מיני חובות נוספים שחב עד המדינה למאן דהוא.

הדברים בבית-המשפט היו ברורים ומוחוורים בעליל.

נאשם 1 לא חשש מבקשה של עד המדינה לתשלום מיני חובות נוספים, שעד המדינה חב לאנשים בלתי ידועים, חובות שלנאשם 1 אין ולו קשר רופף עמם.

לאמור, נאשם 1 חשש מדבר אחד ויחיד – עד המדינה עלול לשוב לסחוט כספים באיום כי יעשה לחשיפת חלקו של הנאשם בפרשת השחיתות הרחבה שנגולה בבית-משפט. בגין חשש זה נמנע הנאשם 1 מלהשביע רצונו של עד המדינה על-ידי הזרמת אותם מיליוני שקלים.

ועוד, על-פי מוצג **ת/785**, רשם בו נאשם 1 כי מצבו הרפואי של עד המדינה יכול ומלמד על חוסר כשירותו הקוגניטיבית וכשירותו להיות עד מדינה לעמוד בעדויות ארוכות.

הנאשם 1 נשאל על כך ב"רחל בתך הקטנה". אביא את הדברים: "**ש. תגיד לי, אתה שמת לב מה כתוב פה? לפי המסמך הזה, מר צ'רני, הנה התשובה לשאלה ששאלתי אותך. ההשהיה וכל אסטרטגיית ההטעיה – בהנחה שנעדיף את הגרסה שלך שכאן היה מדובר בהשהיה; בכל מקרה השהיה יש פה – אתה אומר בפירוש למה. חיכינו שעד המדינה, העד המרכזי שלהם, ילך לעולם שכולו טוב, או ילך לעולם שהוא מחוק. מבחינת כשירותו השכלית. אתה בעצמך אומר: כשירותו להעיד במשפט, לשמש כלי בידי התביעה. אתה בעצמך נותן את התשובה. ת. אבל הוא ככה קרא עכשיו. בפברואר 2009. ביהמ"ש. אבל אתה נותן את הסיבה. ת. לא, ממש לא, אדוני. יש לי פה סיבה, אפשרות, או אם אתה רוצה: תואנה, שיצחקניא ישתף אתי פעולה. שזה לא יהיה תעתוע של יצחקניא, שזו תהיה, במרכאות, החלטה בשיתוף פעולה של שני הצדדים**" (עמ' 6057 שו' 33 עד עמ' 6058 שו' 9).

לאמור, הנאשם פרש את הגיגי מחשבותיו. חוליו של עד המדינה היה שיקול משיקוליו. נאשם 1 בחן הנתונים כולם וביקש לכמתם ולהגיע לתוצאה כלכלית מושכלת.

אפרט חלק מהמגעים בין הצדדים שנתקיימו בצל "כתב הסחיטה" והועלו בבית-משפט:

57. בחודש דצמבר 2008 התקיימו שתי פגישות עם עו"ד יצחקניא, פגישה אחת ביום 2 בדצמבר 2008 בהשתתפות נאשם 2, ופגישה נוספת ביום 6 בדצמבר 2008. ביום 14 בדצמבר 2008

העבירה מזכירתו של צבי אגמון לנאשם 1 את מוצג **ת/867** ומציינת: "**רצוף בזה נוסח סופי להסדר בין מר שמואל דכנר לבין מר הלל צ'רני**".

לגישת עו"ד צבי אגמון, נאשם 1 היה בבחינת "**סטטיסט במשחק הזה**" בחילופי המחשבות: "**שעלו ביני לבין קלנר לבין יצחקניא**" (עמ' 8884 שו' 19). עו"ד צבי אגמון הסכים כי יכול והוחלפו טיוטות למסמך **ת/867** ונתקיימו פגישות.

מוצג **ת/778** מיום 14.12.08, בו כתב נאשם 2 לעו"ד צביקה אגמון הצעות לפשרה, מכתב שנפתח במילים "**צביקה ידידי, פעולת הגישור הייתה מפרכת ביותר. הגענו עד הלום לאחר דיונים בינינו מתוך הנחה שניתן לסיים בהקדם את הפרשה המרתקת. להלן תזכורת למספר סעיפים שיש לתקנם כדי למנוע עוגמת נפש מיותרת ברגע האחרון...**" [ההדגשות שלי – ד.ר].

מוצג **ת/868** נשלח ביום 03.01.09 על-ידי נאשם 1 למזכירתו של עו"ד צבי אגמון. במכתב רשם נאשם 1: "**דורית שלום, החוזה החדש בדרך אליך עם שליח, 9 עמודים. רצוף בזה במייל נספח נוסף לחוזה שיופיע בסופו. תודה**".

ביום 08.01.09 התקיימה פגישה בהשתתפות נאשם 1, נאשם 2, עו"ד צבי אגמון, עו"ד גיורא אדרת ופרקליטיו של עד המדינה (ראה תיאור מפורט בעדותו בבית-משפט של נאשם 1, עמ' 5809 שו' 11-2).

פגישה נוספת במשרדו של עו"ד רם כספי בהשתתפות עו"ד אגמון, עו"ד נבות תל-צור ועו"ד יצחקניא (ראה עדות צ'רני, עמ' 5809 שו' 14-17).

ביום 19.01.09 שלח נאשם 2 לעו"ד אגמון מייל בנושא "**גישור**" (**ת/781**), ובין השאר כתב: "**צביקה ידידי. 1. הגענו לקו הגמר. אני חושב שניתן לגמור את הנושא על-פי הפירוט כדלקמן...**". ובסיום: "**אנא טיפולך המסור לסגירת הפרשה ויפה שעה אחת קודם. שלך בידידות, אביגדור (המגשר שהתעייף). נ.ב. הגיע הזמן לכונן 'שלום בית'**" [ההדגשות שלי – ד.ר].

יצוין, שמייל זה דן בחובות לאנשי שוק אפור.

במאמר מוסגר אציין, כי לא ברור כלל הכיצד חובותיו של עד המדינה לשוק אפור, העסיקו במשא ומתן את פרקליטו של נאשם 1, שאמור להגיע לפשרה בסכסוך האזרחי לו עם עד המדינה, להבדיל מחובותיו של עד המדינה לגורמים שונים ומשונים, אלא אם כל הניסיונות להגיע לפשרה נעשו תחת שוט איומיו של עד המדינה, כנטען על-ידי עד המדינה (ראה התייחסות עו"ד צבי אגמון עמ' 8888 שו' 27 עד עמ' 8889 שו' 11).

ביום 29.01.09 העביר עו"ד אגמון לנאשם 1 מייל (**ת/780**) בו כתב "**ראה מכתבו של אביגדור קלנר**", מכתב בו ניסח נאשם 2 הצעה שהינה בבחינת "הצעת מגשר".

יושם אל לב, עו"ד צבי אגמון העביר תוך שעה הצעת המגשר לנאשם 1, שהינו בתמונה הואיל וסבר שאכן מדובר בנקודת זמן: "**...שהגענו לקו הגמר ולא הגענו**" (עמ' 8889 שו' 20).

ביום 09.06.09 התקיימה פגישה במשרדו של עו"ד רם כספי בהשתתפות עו"ד צבי אגמון ועו"ד אמנון יצחקניא (עמ' 8891 שו' 19). עו"ד אגמון הציע בוררות.

ביום 22.06.09 התקיימה פגישה בהשתתפות עו"ד צבי אגמון ועו"ד אמנון יצחקניא (**ת/791א**) (וכן עמ' 8891 שו' 25-29).

ביום 08.10.09 התקיימה פגישה בהשתתפות עו"ד צבי אגמון ועו"ד אמנון יצחקניא (עמ' 8892 שו' 6) (**ת/791א**).

מוצג **ת/410א** הינו מייל של מזכירתו של עו"ד צבי אגמון לנאשם 2 מיום 30.12.09, בו נרשם: "**לאביגדור שלום. רצוף בזה מסמך עקרונות ראשוני, מסמך זה הינו טיוטה למשא ומתן בלבד ואין להציגו לאף אדם ולאף גוף פרט לדכנר ובא כוחו**". בין השאר בסעיף 10 למסמך נרשם: "**דכנר יצלם את הקראת המכתב וימסור את קלטת הוידאו לידי הולילנד במעמד החתימה**".

לדברי עו"ד צבי אגמון, המסמך הוכן על-ידו והקלטה זו הינה אחד הרעיונות שהועלו (עמ' 8898 שו' 5-15).

לאמור, נתקיימו דיונים והושקעו מאמצים ממשיים לקידום הסכם פשרה למרות שאין מחלוקת שאלו נתקיימו בצל "**כתב הסחיטה**" ואיומים שבכוחם להפליל את נאשם 1 (ולא רק), בעבירות חמורות מאין כמותן.

חשוב לציין, עו"ד צבי אגמון עזב את חדרו של עו"ד יצחקניא נוכח איום שזה ההין לאיים עליו אישית, באם לא ייענה לבקשות עד המדינה.

נאשם 1 הדגיש בבית-המשפט כי הוא אינו האיש הנכנע לאיומים ומיני סחיטות. נהפוך הוא. נאשם 1 הינו אדם נדיב המוכן לתרום וליתן מכספו לצדקה, ולפנים משורת הדין. אבל, הוא לא ייתן ולו אגורה שחוקה תחת לחץ.

במצב דברים מוסכם זה (עמ' 8866 שו' 9), הונח בפני עו"ד צבי אגמון ובפני לקוחו, בחודש נובמבר 2008, **ת/404**, מה שמכונה על-ידם "**כתב הסחיטה**".

ההסברים הינם הסברים. עם זאת, לאורך חודשים ארוכים התקיימו מגעים מייגעים ולא מעט מפרכים עם פרקליטיו של עד המדינה.

לא מדובר במפגש בודד או בשיחה טלפונית. מדובר בסדרה ארוכה של מפגשים והחלפת ניירות ומיילים בין הצדדים. במגעים השתתפו ב"כ הצדדים ופרקליטים נכבדים נוספים, כמו עו"ד גיורא אדרת, עו"ד רם כספי, עו"ד נבות תל-צור ונאשם 2, שהתבלט בחלקו הדומיננטי לקידום פשרה בין הצדדים.

<u>אמור מעתה</u>, מגעים מתישים אלה, לאורך חודשים רבים, מתיישבים יותר עם עמדת המאשימה. לא הייתה לנאשם 1 כל סיבה להפעיל צוות פרקליטים נכבדים במשא ומתן עם מי?! עם סחטן, שרשם את מוצג **ת/404** ובו האשימו בשיחוד סדרתי, בסכומים הנאמדים במאות רבות של אלפי שקלים חדשים, של עובדי ציבור רבים.

דברים אלה מקבלים נופך מיוחד לאור הערכתו המקצועית של עו"ד צבי אגמון, התביעה האזרחית של עד המדינה הייתה חסרת סיכויים וללא בסיס משפטי ממשי (למעט בעניין נידר) (עמ' 8879 שו' 11 עד עמ' 8880 שו' 32).

לצורך המגעים עם פרקליטיו של עד המדינה, נשכרו שירותיו הטובים של עו"ד גיורא אדרת, שתחום מומחיותו, אליבא דכולי עלמא, אינו בתחום המשפט האזרחי, אלא המשפט הפלילי. לדברי עו"ד צבי אגמון, עו"ד אדרת נתבקש לחוות דעתו בשאלה האם ראוי לפנות למשטרה ולשטוח תלונה בגין סחיטה.

עם כל הכבוד, מדובר בשאלה ממוקדת וצרה יחסית.

על-פי גרסת נאשם 1, כפי שבוטאה בצורה מפורשת בבית-המשפט, ובודאי בפני עו"ד צבי אגמון, כל סיפורי השוחד הינם סיפורי בדים, לא היו דברים מעולם ואין בהם קורטוב של אמת.

במצב זה, לא ברור מדוע עו"ד גיורא אדרת נדרש ללוות המגעים.

עו"ד צבי אגמון ניסה להסביר בבית-המשפט (ראה עמ' 8869 שו' 20 עד עמ' 8870 שו' 10). אבל התמיהה נותרה במקומה.

לציין, שבמקביל ל"איומי הסרק" שהושמעו כנגד נאשם 1, זכה עו"ד אגמון גם כן למנת איומים מעו"ד יצחקניא, אבל הוא בתגובה לא שכר עו"ד פלילי והמשיך לפעול בנאמנות לטובת שולחו (עמ' 8870 שו' 12-26).

<u>הלבנת הון:</u>

58. המאשימה עתרה בסיכומיה להרשיע את נאשם 1, כמו גם את נאשמת 14, בעבירות הלבנת הון על פי הוראת סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון, תש"ס-2000. לגישת המאשימה: "הכספים שהועברו מצ'רני והולילנד תיירות לדכנר, אפשרו את ביצוע עבירות השוחד ושימשו לביצוען, ומשכך הפכו רכוש אסור...בהפקדת הכספים בחברותיו של דכנר, הן במסווה של הלוואות והן במסווה של עסקאות ייעוץ כוזבות, ביצעו צ'רני והולילנד תיירות ביחד עם דכנר פעולות ברכוש אסור, במטרה להסוות את מקור הכסף ואת היותם של צ'רני והולילנד תיירות - נותני השוחד" (ס' 418, עמ' 86 לסיכומי המאשימה). אליבא דמאשימה, נאשם 1 היה שותף לדרך הפעולה החשבונאית של עד המדינה בכספי השוחד, דרך שנקבעה בתיאום עימו ובהסכמתו המלאה (ראו עמ' 10-11 לסיכומי המאשימה).

התייחסות המאשימה שפורטה לעיל הינה סך טענות המאשימה בנושא, המאשימה לא הוסיפה דברים נוספים בסיכומיה בכתב ו/או בטיעוניה בבית המשפט על הדברים אליהם הפניתי כאן.

התייחסותה של המאשימה לעבירת הלבנת ההון בולטת בתמציתיותה לנוכח היות העבירה מהחמורות יותר בכתב האישום, עבירה שהעונש הקבוע בצידה חמור מהעונש הקבוע בצידה של עבירת מתן שוחד.

בפרק הדן במצע המשפטי פירטתי את יסודות העבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון. כמצוין שם, היסוד הנפשי של העבירה הוא מסוג "מטרה" או "כוונה מיוחדת" להסתיר את מקורו העברייני של הרכוש האסור על מנת לאפשר שימוש עתידי בו, תוך "הטמעתו" במערכת הכלכלית

הרגילה. זאת, להבדיל מהסתרת מקורו של הרכוש האסור כדי למנוע את גילויה של עבירת המקור.

יפים לעניין זה דבריה של כב' השופטת ברק-ארז בע"פ 8551/11 **כהן נ' מדינת ישראל**, בסעיפים 36-37 לפסק הדין:

> **"...ברוב המקרים הסוואת מקורו, מיקומו או בעלי הזכויות ברכוש אסור תעשה מתוך מטרה סופית לטשטש את עקבותיו של הרכוש, ולהכשיר ולהטמיע אותו בתוך מערכת העסקים הרגילה. עם זאת, על מנת להשיג את תכלית החוק בדבר נטרול יסוד הרווח העברייני יש להסתפק בכל מטרה המבקשת לאפשר בעתיד הנאה מפירות עבירת המקור. אחרת, חוק איסור הלבנת הון יפסח על פני כל אותם גורמים ראשונים בשרשרת הלבנת ההון אשר חלקם בהלבנת ההון אינו בשלב הכשרת הרכוש אלא בשלב הסתרתו ... שכרנו יצא בהפסדנו אם נגביל את עבירת איסור הלבנת הון רק לשלבים המתקדמים של השרשרת בהם מתגבשת המטרה בדבר הכשרת הרכוש האסור ... פרשנות תכליתית זו מתיישבת היטב עם לשון החוק, שתומכת אף היא בפרשנות יסוד הכוונה כפי שהוצגה לעיל ... לשון הסעיף מחזקת את הגישה כי די במטרה לאפשר הנאה מפירות עבירת המקור. כך למשל, די במטרה להסתיר את מיקומו של הרכוש האסור. כפי שכבר הוסבר: נדרש כי מטרת הפעולה תהא הסתרת פירות עבירת המקור ולא הסתרת עבירות המקור עצמה. יש להבחין לשם כך בין הסתרה לשם מניעת גילוי עבירת המקור או שמירה על היתכנות ביצוע עבירת המקור לבין הסתרה לשם ניצול פירות עבירת המקור."**

בענייננו, עבירת המקור התגבשה עם העברת כספי השוחד לחזקתו של עד המדינה, כאשר במועד זה הכספים הפכו ל"רכוש אסור" כמשמעותו בחוק איסור הלבנת הון. משהפקיד את הרכוש האסור בחשבונות הבנק של החברות שבשליטתו, "ערבב" אותו עם הכספים שהיו בחשבונות אלה והשתמש בו גם לצרכים לגיטימיים, כגון תשלומי משכורות ומסים, עבר עד המדינה עבירה לפי ס' 3(א) לחוק איסור הלבנת הון. כפי שהוכח בבית המשפט, האופן בו עד המדינה נהג בכספי השוחד נקבע בתיאום עם נאשם 1. נאשם 1 פעל יחד עם המדינה כמתואר לעיל, כמו למשל אישר גילום כספי "ההלוואות" כך שעד המדינה יוכל להוציא חשבוניות ולהשתמש בפירות עבירת המקור לתשלומי מס וכיו"ב. משכך הם פני הדברים, הרי שנאשם 1 הינו בבחינת שותפו של עד המדינה לביצוע עבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון.

<u>סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 1:</u>

59. עיקרי גרסתו של עד המדינה עוגנו בבית-המשפט בראיות עצמאיות שאינן קשורות בו.

הוכחו יסודותיהן של חלק מן העבירות שיוחסו לנאשם 1 בכתב האישום. נאשם 1 מורשע, אפוא, בעבירות הבאות:

א. נאשם 1 מורשע ב-6 עבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין שש העברות כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך כולל של 2,823,280 ₪ בשנים 2000-2001, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 1,215,000 ₪ מיום 13.04.00 (**ת/138, ת/754**).
2. סך של 200,000 ₪ מיום 31.08.00 (**ת/138, ת/754**).
3. סך של 450,000 ₪ מיום 14.11.00 (**ת/138, ת/754**).
4. סך של 166,000 ₪ מיום 19.03.01 (**ת/138, ת/754**).
5. סך של 295,000 ₪ מיום 03.04.01 (**ת/138, ת/754**).
6. סך של 497,280 ₪ מיום 13.05.01 (**ת/138, ת/754**).

ב. נאשם 1 מורשע ב-2 עבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין שתי העברות כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך כולל של 675,000 ₪ בשנת 2005, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 500,000 ₪ מיום 06.04.05 (**ת/138**).
2. סך של 175,000 ₪ מיום 22.05.05 (**ת/137**).

ג. נאשם 1 מורשע בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק העונשין בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 300,000 ש"ח מיום 31.07.05 (**ת/142, ת/145**).

ד. נאשם 1 מורשע ב-3 עבירות לפי סעיף 291 לחוק בגין שלוש העברות כספים לנאשם 6 באמצעות ארגון "יד שרה" בסך כולל של 1,250,000 ₪ בשנת 2000, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 600,000 ₪ מיום 31.07.00 (**ת/705**).
2. סך של 400,000 ₪ מיום 05.10.00 (**ת/706**).
3. סך של 250,000 ₪ מיום 11.12.00 (**ת/705**).

ה. נאשם 1 מורשע ב-7 עבירות לפי סעיף 291 לחוק בגין שבע העברות כספים לנאשם 11 באמצעות מוסדות "בית מלכה" בסך כולל של 680,000 ₪ בשנים 2000-2006, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 240,000 ₪ בחודשים יוני – אוקטובר 2000 (**ת/705, ת/128**).
2. סך של 115,000 ₪ מיום 11.12.00 (**ת/705, ת/128**).
3. סך של 40,000 ₪ מיום 24.04.01 (**ת/706, ת/128**).

4. סך של 60,000 ₪ מיום 20.08.01 (**ת/128**).
5. סך של 25,000 ₪ מיום 24.09.03 (**ת/705**, **ת/128**).
6. סך של 50,000 ₪ בחודשים ספטמבר – אוקטובר 2004 (**ת/705**, **ת/128**).
7. סך של 150,000 ₪ בחודשים אוקטובר 2005 – פברואר 2006 (**ת/705**, **ת/128**).

ו. נאשם 1 זכאי מחמת הספק מעבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק העונשין בגין העברות הכספים לעד המדינה בשנת 2004, בסך כולל של 2,552,520 ₪.

ז. נאשם 1 מורשע בעבירה לפי סעיף 423 לחוק בגין מתן הוראה לרשום את כספי השוחד בסך 8.9 מיליון ₪ כ"הלוואות" לעד המדינה בדו"ח הכספי של נאשמת 15 לשנת 1999 (שנחתם והוגש לרשויות המס בשנת 2000) (**ת/134**).

ח. נאשם 1 מורשע בעבירה לפי סעיף 423 לחוק בגין מתן הוראה לרשום את הסכומים המפורטים בסעיפים א', ב' וג' לעיל בספריה של נאשמת 14 כ"הלוואות"/"מקדמות שכר טרחה", ולכלול את החשבוניות הכוזבות שמסר עד המדינה כנגד סכומים אלה בספריה של נאשמת 14.

ט. נאשם 1 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד בחברותיו של עד המדינה במסווה של "שכר טרחה"/"הלוואות".

נאשם 2

פתח דבר

60. עד המדינה סיפר בבית-המשפט על מקומו המרכזי של נאשם 2 באישור העברת מאות אלפי ₪ לצורך תשלומי שוחד לקידום הפרויקטים שנוהלו על-ידי נאשם 2 והחברות בהן פעל. נאשם 2 גרס כי מעולם לא שילם שוחד למאן דהוא, ועדות עד המדינה הינה בבחינת עדות שקר. בעמודים הבאים אתייחס לראיות הקושרות המעורבים לאישומים. ראשית לכל, אסקור בתמצית עדויות עד המדינה ונאשם 2 בבית-המשפט.

עד המדינה

61. עד המדינה סיפר בעדותו בבית-המשפט על נסיבות היכרותו את נאשם 2 בתחילת שנות השבעים. עד המדינה כיהן כמנכ"ל חברת אזורים, ובתפקידו זה מינה את נאשם 2 לשמש מנכ"ל חברת איטונג. עד המדינה ציין בבית-המשפט כי נאשם 2 עבורו הינו חבר קרוב: "**הלב נקרע לי שאנחנו נפגשים כאן כי אביגדור היה החבר היחיד שלי עד לאחרונה בטוב וברע. הוא תמיד היה על-ידי בתקופות הכי קשות בחיי, וצר לי שאנחנו נפגשים כאן**" (עמ' 59, ש' 19-21) [ההדגשות שלי - ד.ר].

בחודש אפריל 1998 נחתם הסכם אופציה בין חברת הולילנד תיירות לחברת קלדש (**ת/7**), הסכם שנחתם בעקבות משא ומתן שנערך ישירות בין נאשם 2 לנאשם 1 (עמ' 63, ש' 9).
נאשם 2 היה מעורה בכל שלב ושלב, ובלשונו: "**הוא ידע על מה שקורה**" (עמ' 307, שו' 24). עם זאת, לבקשת נאשם 2, נמנע מלהתכתב עמו, וזאת משום: "**שבתור מנכ"ל חברה ציבורית, חלה חובת דיווח לרשויות על הרבה מאוד נושאים, ולכן הוא ביקש שכל מה שיש לי לומר, אני אומר לו בעל-פה בפגישות**" (עמ' 307, שו' 28-30).

רק בשנת 2002 הודיע לאנשי הולילנד פארק על תשלומי השוחד.
החשיפה נעשתה במשרדים בבניין "פלטיניום" בתל אביב. נאשם 2, היה מודע לדרך פעולתו: "**זה היה מקובל עליו**" (עמ' 313, שו' 5), נאשם 4 הגיב תחילה "**בשוק**" ובהמשך: "**הוא אמר לי שהוא רגיל לזה ברומניה**" (עמ' 313, שו' 6-7). תגובתו של נאשם 3: "**הוא היה בשוק טוטאלי מכל הנושא, הוא נרתע מכל הנושא, אבל בסוף הוא קיבל את זה**" (עמ' 313, שו' 15). העדכון של השלושה היה על דעתו של נאשם 1, מאחר שזה, החל משנת 2000, התנגד להמשיך לשאת בהוצאות המיוחדות לבד, ובשנת 2002 אמר נאשם 1: "**שהגיע הזמן שהם יישאו בכל ההוצאות שלהם, אני לא רוצה יותר לשאת, כל צד יישא במה שהוא חייב לשאת**" (עמ' 313, שו' 21-22). לשאלה, מדוע

נדרשה מעורבותו ואישורו של נאשם 2, כאשר לאדונים נאשם 3, נאשם 4 וברודנר, היו מלוא הסמכויות לאשר תשלומי השוחד, השיב עד המדינה: "**אתה טועה, ואני אגיד לך למה, כי בהיררכיה של חברה לעולם איש לא ייקח על עצמו בלי להגיע על סכומים כאלה גדולים, כשהוא בעיקר מהווה חלק מחברה ציבורית, שהוא צריך בסופו של דבר גם להצדיק ולמצוא כיסוי ואיך לתת ומה, מה פתאום משלמים סכומים כאלה, לכן אם זה לא היה קלנר, יכול להיות שבכלל לא היו תשלומי שוחד**" (עמ' 2475 שו' 5-9). ועוד: "**לא כך. אני טענתי דבר אחד, שסכומים כאלה בלי ידיעתו של אביגדור קלנר, כאשר אין חוזים ואין דברים וכדומה מעולם הם לא היו מרשים לעצמם לעשות, בייחוד כשאין חוזה על הסכום הזה ואין שום דבר. אני דיברתי על הסכום הזה ספציפית**" (עמ' 2478 שו' 8-10). בכל מקרה, נאשם 2 אישר כל תשלום שוחד (עמ' 2479 שו' 13-19) [ההדגשות שלי - ד.ר].

משהסנגורים העירו כי עד המדינה נהג לבקש גם בונוסים ותשלומים שונים ולא מדובר כלל בשוחד, ובודאי הם לא ידעו שמדובר בשוחד, ציין עד המדינה: "**...ביחס ליתר הדברים, כשאני ביקשתי בונוס, אמרתי מראש שאני מבקש בונוס ולא התבייששתי להגיד את זה ולכתוב את זה, וגם קיבלתי בונוסים אפילו בלי לבקש, כשאני ביקשתי עבור שוחד תמיד כתבתי יועצים חיצוניים, תמיד אמרתי את זה, אף פעם לא השתמשנו במילה שוחד אלא תמיד ביועצים חיצוניים, הם ידעו יפה מאוד עבור מה הם משלמים, כי אני תמיד דיברתי איתו...**" (עמ' 2504 שו' 14-22). הסנגור המלומד הטיח בעד כי היה אמור על-פי ההסכם הבסיסי משנת 1996 שנכנס לתוקף בשנת 2000, לעבוד לפחות 60 שעות בחודש ועד המדינה: "**בדיוק כרגע מחזק הסנגור את דבריי, אם כתוב פה כפי שהוא טוען, שאני הייתי צריך לעבוד כך וכך שעות כל פעם במשך כל שנה ושנה, אז מה פתאום הם שילמו לי כספים בכלל? הרי לפי ההסכם הזה לא הגיע לי כסף יותר, אם קיבלתי את המיליון דולר והייתי צריך לתת כל שנה 60 שעות בחודש, איך זה שעוד משלמים לי מאות מאות אלפי שקלים בלי להגיד אדוני, רק רגע, יש הסכם בינינו, בוא ננקה את מה שמגיע לנו חינם, הרי אתה צריך לעבוד עבורנו חינם 5 שנים, איך זה שזורקים מאות אלפי שקלים, משלמים בונוסים, על מה משלמים לי בונוסים?**" (עמ' 2505 שו' 26-32). עד המדינה הוסיף וציין: "**זה לא רק 100 אלף דולר, זה מאות אלפי דולר ששחררו לי, הוא נתפס ב-100 אלף דולר האלה, אבל דיברתי על עוד כספים ששולמו לי. בית-המשפט: ש. איך קלנר יודע על זה? כל פעם אתה אומר לא היו מעזים להוציא בלי קלנר. למה קלנר צריך לדעת מזה? ת. כי כל הכספים הוצאו אך ורק אחרי השיחות שלי עם קלנר. אני העדתי על זה, זה מה שאני אומר, אם יש עוד אנשים שפעלו או לא פעלו בלי שקיבלו את האישור של מר קלנר, אני ביקשתי את האישור מראש לבוא היום ולטעון שלא ידעו שזה זה, עם כל הכבוד אפשר לטעון הרבה דברים**" (עמ' 2507 שו' 17-27) [ההדגשות שלי - ד.ר].

עד המדינה העיד בבית-המשפט על מוצגים המוכיחים, לדידו, תשלומי השוחד ששולמו באישור ובשיתוף עם נאשמים 2, 3 ו-4. למשל: **ת/178** עד **ת/178ג** (עמ' 312); **ת/186, ת/186א** (עמ' 2449; עמ' 321); **ת/190** (עמ' 327); **ת/191, ת/192** (עמ' 329); **ת/197** (עמ' 331); **ת/180, ת/179** (עמ'

316-314 ; עמ' 1322 ; 2396) ; **ת/183, ת/184, ת/185** (עמ' 2387 ; עמ' 1331 ; עמ' 1328) ; **ת/182** (עמ' 318) ; **ת/168** (עמ' 2423) ; **ת/170, ת/171** (עמ' 2428) ; **ת/188** (עמ' 324) ; **ת/193** (עמ' 329) ; **ת/200** (עמ' 335 ; עמ' 2522) ; **ת/259** (עמ' 2942).

מוצג **ת/6** הינו החוזה הבסיסי שנחתם בין עד המדינה לנאשם 2 בשנת 1996, ההסכם המכונה "**הסכם המיליון**" במסגרתו התחייב בין השאר עד המדינה ליתן שירותים של 60 שעות לקידום נושאים כלכליים ושיווקיים, זאת למרות שאליבא דעד המדינה לא מדובר בהתחייבות אמיתית שלו, אלא כל ההסכם נחתם כך, שיוכל לקבל את אישור הבנק המממן. הבנק המממן לא היה מאשר תשלום למימון דמי תיווך, שהוא מהותו של ההסכם שנחתם בין הצדדים. "**אני רוצה להפנות את תשומת ליבך שוב, להסכם שנתת לי (ת/6), וכתוב שם חד משמעית בסעיף 6, דכנר מתחייב לעבור לרשות השותפים וכך הלאה, על-מנת לסייע בקידום הנושאים הכלכליים והשיווקיים של הפרויקט, לא מוזכרת פה במילה אחת בכל ההסכם, וגם לא התבקשתי לתת שום עזרה בצד התכנוני, באותו שלב לא התבקשתי לעשות שום דבר בקשר לזה, כל הדברים התכנוניים האחרים היו התפתחויות לאחר מכן, כשאין לזה כל קשר, כידוע, לא נחתם אף הסכם אחר חוץ מזה, ההסכם הזה הוא זה שאומץ...**" (עמ' 2883 שו' 3-8). יתר על כן, עד המדינה דחה מכול וכול שניהל את פרויקט הולילנד מטעם הולילנד פארק והולילנד תיירות, ובלשונו: "**מעולם לא טיפלתי מטעם הולילנד פארק, הולילנד פארק העסיקו באותו שלב, מעבר למיטב זיכרוני התחייבות שקיבלה על עצמה קרדן בהסכם בין השותפים עם אלונר, שהיא תהיה אחראית לכל הצד הביצועי תכנוני, הרי שהעסיקו את מר ברוך יוסקוביץ, העסיקו את מר אבי חכימי, העסיקו את מר אהוד תייר, ולמיטב זיכרוני נחתם איתו הסכם לניהול כל הפרויקט מטעם הולילנד פארק. אני לא הייתי בכלל צד לשום דבר, לא הייתי צד לאף אחד מהדברים, לא הייתי צד לשום חלק**" (עמ' 2883 שו' 16-21) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לדברי עד המדינה, באותם ימים נותר לסגור מספר דברים ביחס לליווי הפיננסי של הבנק, ואכן הסכם המיליון שולם לו במלואו תוך שנתיים במקום 5 שנים, כשהוקדמו התשלומים שהיה אמור לקבל על-פי ההסכם (עמ' 2882 למעלה).

לשאלת פרקליטתו המלומדת של נאשם 4, עו"ד יעל גרוסמן, בעניין מוצג **ת/193**, מכתבו של עד המדינה מיום 29.11.2004 לארנון ברודנר ולנאשם 4, בו הודיעם כי הועדה המקומית דנה בכל ההתנגדויות שהוגשו בעניין תב"ע ו' ונדחו, ובהמשך: "**...שילמתי לכל יועציי החיצוניים כדי לסיים נושא זה מיידית (אחרת לא ניתן היה להוציא היתרי בנייה לבניין 6, ובהמשך לבניינים האחרים) סך של 78,550 דולר (אודה בעד החזר הסך הנ"ל מיידית לאור הוצאות אישיות גודלות שיש לי כעת בגין בתי. ברצוני להדגיש שלא חייבתי בצורה כלשהי בסכום דלעיל, בגין העבודה שלי, של מאיר רבין ושל משה שמעוני – שתרמו רבות לביצוע המהלך. אם הנכם חושבים שמגיע לנו שכר בגין הנ"ל – אנא קבעו כמה והוסיפו**". עד המדינה חזר והדגיש כי כוונתו בתיבות "יועצים חיצוניים" הינה למקבלי השוחד, ועובדה: "**שמר שמעוני שהיה בודאי יועץ חיצוני ולא עובד שלי והופיע בנפרד, הוא לא הופיע שם, הוא מופיע למטה בכלל, אחרת לפי ההיגיון הזה**

הוא היה צריך להופיע יחד עם יתר היועצים, יש הבדל בין יועץ ליועץ, לא בגלל זה שקוראים לו שמעוני הוא צריך להופיע בנפרד, העדתי שפה השתמשתי בביטוי הזה ביחס למקבלי השוחד וביחס לזה בלבד" (עמ' 2897 שו' 10-14). העד ציין, כי האדונים נאשם 4 וברודנר ידעו בדיוק שמדובר על תשלומי שוחד. יתר על כן: "**...אני גם העזתי וביקשתי פה עוד 20 וכמה אלף דולר, שאמנם אושרו לי, למיטב זיכרוני, עובדה שכתוב פה שמעוני שהוא עומד לקבל כסף, ולכן להגיד היום משהו אחר, זה פשוט לא נכון**" (עמ' 2897 שו' 31 עד עמ' 2898 שו' 2).

פרקליטתו המלומדת של נאשם 4, עו"ד יעל גרוסמן, ביקשה ללמד עד המדינה כי תוספת שבס הייתה בבחינת תוספת שהייתה מקובלת וכמעט מאושרת אוטומטית באותה תקופה, כך שלמעשה לא נדרש ולא נצרך כלל לשלם שוחד עבור תוספת זו. לגישת הפרקליטה הנכבדה, עד המדינה עסק בנושא שבס במסגרת עבודתו בפרויקט בהיקף של אותן 60 שעות עליהן התחייב ב"**הסכם המיליון**" (**ת/6**) וכאשר בשנת 2003 התברר שישנם משימות נוספות, נולד הסכם **ת/179**, ואחריו בא ההסכם ביחס לתב"ע ו' והסכמים ביחס לתב"ע ה, משימות שבגינן שולמו לעד תשלומים (עמ' 2904 שו' 15-20).

ובעניין תוספת שבס (לגבי מוצג **ת/179**) ציין עד המדינה כי נכון, שככלל תוספת שבס מאושרת על-ידי הגורמים המוסמכים, אבל לא במקרה דנן, שכן: "**כי <u>לא היו שם מספיק מבני ציבור, כי לא היו מספיק שטחים ציבוריים, כי לא היו מספיק שטחים בנפש, אני יכול להמשיך</u>, כי כל הכביש נסלל <u>על קרקע של 41 דונם</u>, על חלק גדול מאוד, בניגוד לעמדת העירייה, והם טענו שכאילו זה לא חלק מהתוכנית וזה היה חלק מהתוכנית, כי חלק <u>מהשטחים הציבוריים לא היו בכלל אפקטיביים, והם לא אפקטיביים עד עצם היום הזה כי כבודו ביקר במקום וראה איפה שנמצאים על המדרונים שאי אפשר להגיע אליהם בכלל, וזה נחשב כשטחי ציבור שמיועדים לקהל</u>. אני יכול להמשיך**" (עמ' 2905 שו' 10-16). עד המדינה ציין כי פעילותו בעניין שבס החלה בסוף שנת 2002 תחילת 2003: "**...פה אני נכנסתי לתמונה שהייתה ישיבה עם קלנר יחד עם ברוך ועם גלאון ועם ספרן, ושאז אמרתי שמאחר וזה מדובר על מר שטרית, תצטרכו לשלם שוחד, פה נכנסתי ופה התחלתי לכתוב אחר כך מכתבים וכתבתי מכתבים, כתבתי בסך הכל שני מכתבים, אחד למהנדס העיר ואחד למר עופר אהרון, בנושא שבס, זה כל המכתבים שיצאו ממני לשני האנשים האלה, כל היתר היו אישורים ממר עופר אהרון מטעם מהנדס העיר. <u>עו"ד מעוז טען שלא שולם לי אף פעם עבור שבס, ככה הוא טען, ועל זה כבודו הקדיש שתי ישיבות שלמות על הטענות האלה, ופתאום אנחנו שומעים פה בדיוק ההיפך</u>, ששולם לי עבור שבס ושולם לי כאילו עבור עבודה, <u>כל אחד שיחליט, פעם כן שולם לי שכר טרחה, פעם לא שולם לי שכר טרחה</u>, הוא <u>קורא לי שקרן ושקרן איך אתה משקר שקיבלת על שבס כסף כאשר לא עשית כלום</u> ולא מגיע לך כלום, <u>פתאום אני שומע דברים הפוכים</u>, אתמול או מתי זה היה, שמעתי דברים הפוכים גם מעורך דין ישראל, יש <u>כל כך הרבה ורסיות על כן מגיע לי, לא מגיע לי, איך מגיע לי</u>, ישנה גם הורסיה שלי שאני טוען שזו האמת, שכל הכסף היה עבור שוחד**" (עמ' 2914 שו' 5-16) [ההדגשות שלי - ד.ר].

עד המדינה העיד בנושא הדיווח שדיווח לאנשי הולילנד פארק בעניין תשלומי השוחד: **"אני אמרתי לאנשי פארק כל פעם כשהייתה מטלה, כמו למשל ביחס לשבס, אמרתי זה יעלה לכם 240 אלף דולר. אני רוצה לציין שזה לא מה שאמרתי לשטרית, שטרית ביקש כספים באופן שוטף ואני שילמתי לו על-פי בקשתו, והתשלום שקיבלתי מפארק שימש אותי כתשלומים לשטרית. כלומר יש פה שתי מערכות מקבילות, מערכת אחת שאני מקבל כסף לצורך תשלומי שוחד מפארק והמערכת השנייה, מערכת שאני משלם שוחד לשטרית עבור משימות של פארק אבל בלי חיבור משימתי לכל תשלום ותשלום. ש. האם אתה אמרת לפארק, כאשר ביקשת כספים עבור שוחד, שזה לשוחד, ומה גובה סכום השוחד שאתה עומד לשלם באמצעות הכספים האלה? ת. כן. ושה היה הסכומים שנקבתי במכתבים, שאמרתי לצדדים שלישיים. ש. אתה אמרת לפארק מראש מה סכום השוחד ולמי אתה עומד לשלם כל תשלום?... ומכך אני מבינה שלא אמרת להם מה גובה השוחד שאתה משלם לכל אחד ממקבלי השוחד, נכון? ת. אני לא נכנסתי איתם אחר כך לפרטים בדיוק מתי העברתי ואיך העברתי. הם לעולם לא שאלו ולא ביקשו לדעת..."** (עמ' 3190 שו' 12 עד 3191 שו' 12) [ההדגשות שלי - ד.ר].

עד המדינה (בדומה למצוין בפרק הדן בעניינו של נאשם 1), גרס בעדותו כי לא ביקש וקיבל כספי שוחד מהנאשמים "פר משימה". לדבריו, שילם שוחד לעובדי הציבור בצורה שוטפת לפי דרכו, והנאשמים העבירו לו הכספים בהם השתמש. דהיינו, העברת הכסף לעובדי הציבור נעשתה בסמוך לקבלת הכסף מהנאשמים, ולעיתים אף לפני קבלת הכסף. לדבריו, עובדי הציבור לא ביקשו כסף עבור פעילותם לטובת הפרויקטים אותם קידם, אלא שוחדו באופן רציף, כמתואר על-ידו.

עדות נאשם 2 בבית-המשפט

62. נאשם 2 גדל במושב תל עדשים ושירת בצה"ל במגוון תפקידי קצונה בסדיר ובמילואים עד שחרורו כקצין בדרגת אלוף משנה. הנאשם 2 סיים לימודיו באוניברסיטה העברית בחוגים כלכלה, סטטיסטיקה ומנהל עסקים, מילא תפקידי ניהול בחברת אורדן, קבוצת אזורים, מנכ"ל חברת איטונג, קבוצת דברת שרם, חברות בנייה, בין השאר יו"ר פולאר נדל"ן (בתקופה זו שימשו מנהלים כלליים נאשם 3 משנת 1998 עד 2004 וארנון ברודנר החל מחודש מאי 2004 עד סוף 2006), חברת פועלים השקעות, שבהמשך שונה שמה לחברת פולאר השקעות, בחברה זו שימש יו"ר ומנכ"ל עד מכירתה בשנת 2007. במסגרת ההחזקות של חברת פולאר השקעות הוחזקה חברת הזרע בשותפות עם המגדלים, בראשם עמד ישראל אפרת.

נאשם 2 הכיר את עד המדינה בשנת 1982, משזה מינה אותו כמנכ"ל חברת איטונג. הנאשם 2 הוקיר והעריך את עד המדינה כאדם חכם, מוכשר, גאון, ממנו למד דברים רבים (עמ' 6076 שו' 19-18). בשנת 1996, בהיותו איש עסקים פרטי, מנכ"ל חברת הבנייה קלדש, הוביל לחתימת ההסכם עם עד המדינה, **ת/6** (עמ' 6079 שו' 22-20). לגישתו לא מדובר בהסכם תיווך, אלא הבטחת קשר

מתמשך עם עד המדינה ל-5 שנים מיום חתימת הסכם הרכישה, שבדיעבד בוצע בסוף שנת 1999. לגישתו, כבעל בית של חברת הבנייה קלדש היה חשוב לו בפרויקט הולילנד נושא השיווק והכלכלה, להבדיל מהתב"עות והתכנון (עמ' 6078 למטה). על-פי ההסכם, נדרש עד המדינה ליתן 60 שעות בחודש בהתקשרות שהייתה כאמור לתקופה של 5 שנים עבור מיליון דולר.

בסוף שנת 1999 נכנסה חברת אלונר, שבהמשך שונה שמה להולילנד פארק, לשותפות בפרויקט הולילנד, הולילנד פארק הייתה מורכבת מקבוצת פולאר נדל"ן (20% פולאר נדלן, 40% קלדש, 30% קרדן ו-10% חברת ההשקעות של בנק לאומי). חברת אלונר שילמה לנאשם 1, 50 מיליון דולר במזומן (פריסה לתשלומים) ו-50 מיליון נוספים בעסקת קומבינציה של 37%, שחצי ממנה, 18.5% מכל התשלומים מיועדים לנאשם 1. חברת הולילנד פארק הינה חברת פרויקט, לא היה בה שום דבר נוסף מלבד פרויקט הולילנד, נוהלה על-ידי נאשם 3 עד מאי 2004, ומחודש יוני 2004 ניהל את הולילנד פארק מטעם פולאר נדל"ן ארנון ברודנר ז"ל. נציג קרדן היה נאשם 4, שאותו החליף בהמשך תמיר דגן.

נאשם 2 תיאר את דרך ניהולו בחברות השונות שהיו תחת אחריותו. בהולילנד פארק לא התעסק כלל בנושא התב"עות והתכנון, הנושא לא עניין אותו ונוהל על-ידי המנהלים ועל-ידי ועדת היגוי והוא את זמן הניהול הקדיש לנושא השיווק.

היקף הפעילות הכספית של פולאר השקעות היה בסדר גודל של כמיליארד ₪ בשנה, ומתוך זה המחזור הכספי של הולילנד פארק היה בערך כ-3-4 אחוזים, כ-60 עד 80 מיליון ₪ בשנה (עמ' 6084). הנאשם 2 לא זכר מסמך שהגדיר את הסמכויות, אבל על כל שיק חתמו שני בעלי זכות החתימה, והם המנכ"לים מטעם קלדש ומטעם קרדן, נאשמים 3 ו-4, ולמיטב ידיעתו לא היה מקרה אחד שבו המנכ"לים לא הסתדרו ביניהם (עמ' 6083 שו' 19-33). האחריות על הפעלתו של עד המדינה התנהלה בהתאם לחוזה שנערך עמו לתקופה של 5 שנים, שולם לו על-פי החוזה, מדי פעם משפנה וביקש מקדמה על חשבון החוזה, הפנה אותו הנאשם 2 לאחד המנהלים, כך גם היה משהוטלו על עד המדינה משימות במסגרת החוזה ומחוץ לחוזה שעל-פי זה היה צריך לקבל תשלום נוסף. התשלומים שקיבל מבוססים על הסכמים והנאשם 2 עצמו אישר את המסגרת הכספית הנתונה בחוזה, אבל הוא לא נכנס לדקויות החוזה, לא חתם עליו ולא קיבל העתק ממנו, יחד עם זאת הנאשם 2 ציין את אחריותו לחוזים שנחתמו עם עד המדינה (עמ' 6085 שו' 20-22).

הנאשם 2 העיד כי לא ראה מעולם את ההסכם של עד המדינה בנושא שבס **(ת/179)**. מתפקידו של המנכ"ל לנהל ולטפל בנושאים והוא לא הולך לנהל אנשים מתחת למנכ"ל, כך גם לגבי החוזה הנוסף על-סך 300 אלף ₪ **(ת/186)**. נאשם 2 לא זכר כי ראה אותו, אך אם היו מדברים איתו היה מסכים לו, ובכל מקרה, לדידו הוא אחראי לגבי **ת/179** ו-**ת/186**, גם כשאינו מעורב בפרטי החוזה (עמ' 6086 שו' 4-8).

הנאשם 2 דחה מכל וכל את גרסתו של עד המדינה, לפיה הוא אישר תשלומי שוחד כלשהם או הובאו לידיעתו עניינים בהם ביקש עד המדינה לשלם שוחד. נאשם 2 שמר על קשר עם עד המדינה לאורך השנים, ובשנים האחרונות עניין אותו עד המדינה במיזמים נוספים. במקביל, פרש בפניו

שכיחות את מצוקותיו האישיות והוא כמי שאהב את עד המדינה, שהיה מורו ורבו, חבר טוב, הקשיב לצרותיו וניסה לסייע ולתמוך בו (עמ' 6088).

חברת פולאר השקעות הייתה שותפה, כאמור, בחברת הזרע שהחזיקה חוות חקלאיות, בין השאר את חוות שלם. חברת הזרע ביקשה לפתח את חוות שלם לפארק שבשוליו ייבנו כ-10-12 אלף יחידות דיור, בנוסף לשטח מסחרי, בנייה שתאפשר פיתוח הפארק הציבורי. תוכנית זו נתמכה, כך הנאשם 2, על-ידי משרד האוצר, משרד השיכון ורשויות סטטוטוריות נוספות, אך במקביל קודם הרעיון להקים פארק על השטח כולו, שכלל כ-7,000-8,000 דונם. בחברת הזרע 1939 שימש נאשם 2 יו"ר עמית, כאשר ישראל אפרת שימש יו"ר, ואילו בחברת ג'נטיקס, שהשלימה את חברת הזרע, שימש יו"ר ואילו ישראל אפרת שימש יו"ר עמית, כמנכ"לים בתקופה הרלוונטית שימשו בג'נטיקס אלי הדומי ובהזרע 1939 שימש המנכ"ל נאשם 3, שהוחלף על-ידי ארנון ברודנר ב-2004. ההחלטות בחברת הזרע התקבלו במשותף על-ידו ועל-ידי ישראל אפרת.

חברת קלדש בניהולו של נאשם 3, ששימש גם מנכ"ל פולאר נדל"ן, נטלה על עצמה על-פי הסכם המבוטא במוצג **ת/480**, **ת/480ב**, לטפל בשינוי ייעוד הקרקע בחוות שלם, כל ההוצאות בגין שינוי התכנון חלו על חברת קלדש, כאשר אלו יוחזרו לקלדש במועד אישור התב"ע (כמפורט על-ידי נאשם 2 בעמ' 6094 שו' 29 עד עמ' 6095 שו' 14). על-פי ההסכם בין קלדש לחברת הזרע, מוצג **ת/480**, הוקמה ועדת היגוי, שמטרתה לאשר הפעילות שנטלה על עצמה קלדש. בועדת ההיגוי ישב נאשם 2 ונאשם 3 (עד מאי 2004) מטעם קלדש וברודנר (באותה עת מנהל הזרע 1939) וישראל אפרת מטעם חברת הזרע (עמ' 6097 למעלה).

נאשם 2 ציין בחקירתו במשטרה כי היה בסמכותו בתור מנכ"ל חברת פולאר השקעות להשקיע עד 5 מיליון דולר: "... **לא הייתי צריך בשביל חצי מיליון דולר או חמישים אלף ₪ אישור המוסדות הפורמאליים של פולאר השקעות מכיוון שבהחלטה פורמאלית של הדירקטוריון יכולתי להוציא עד 5 מיליון דולר ללא אישור הדירקטוריון... הייתי מדווח לאחר מעשה לדירקטוריון, אבל לא לגבי השקעות קטנות, אלא השקעות מהותיות כמו מיליון דולר ומעלה ולאחר מעשה. ש. האם מדובר גם בשכר יעוץ עבור פרויקטים שונים שלא יצאו אל הפועל? ת. זה היה בסמכותי להוציא הוצאות גם בגין יעוץ בגין השקעות שיצאו או שלא יצאו לפועל בהיקפים שציינתי לעיל. אני דיווחתי אם זה היה מהותי במיליון דולר, אם העסקה יצאה לפועל. אם זו היתה השקעה של חצי מיליון דולר, היתה בדיקה וחוזים... בעסקה שהיה כדאי לי לבדוק אותה והייתי מוציא לדוגמא 50 אלף דולר הייתי מבצע סינון. ש. איזה סינון עשית? ת. היו דרכים שונות לקבל החלטה לסינון. זו היתה החלטה אישית שלי. אני הייתי בודק בעצמי את המסמכים ו/או את המספרים בעצמי או באמצעות מנהלים שכפופים אלי בקבוצה או מתקשר לגופים אחרים שעוסקים בתחום הזה ומתייעץ איתם. וגם יושב עם דכנר, שבאותה עת האמנתי לו ולקחתי ממנו פרויקטים בבלעדיות, מנתח בניתוח ראשוני את כדאיות העסקה ואת העניין בעסקה. ש. הוצאת חצי מיליון דולר על פרויקט? ת. לא הייתי חייב לדווח לאף אחד**" (**ת/524** שו' 157-179) (ההדגשות שלי – ד.ר.).

נאשם 2 ציין בבית-המשפט כי עד המדינה ביקש את התערבותו בנושא תשלומים מסוימים רק משלא הסתדר עם המנכ"ל, אבל בסך הכל, כל התשלומים היו בהתאם להסכמים (עמ' 6085 שו' 11-23).

עד המדינה ונאשם 2 פרשו בבית-המשפט חזית מריבה רחבה.
לגישת עד המדינה, נאשם 2 בשם פולאר השקעות והחברות הקשורות בה שכרו שירותיו לקידום הפרויקטים, שיפורטו, בדרך מתן שוחד לאנשי ציבור בעמדות משפיעות.
מנגד, נאשם 2 הכחיש כל קשר לתשלום שוחד, כמו גם ידיעה על תשלום שוחד.
ראשית לכל, אעיין ואעריך עדות נאשם 2 בבית-המשפט.

הערכת עדות נאשם 2

63. נאשם 2 דחה מכל וכל תשלום שוחד כלשהו במסגרת חברת הזרע, ואם בכלל (עמ' 6103 שו' 16).

נאשם 2 נשאל בחקירתו במשטרה על הוצאת כספים "**לצדדים שלישיים, קרי תשלומי שוחד בגלל שאתם ביקשתם ממנו לטפל בנושא זה או אחר...**", ונאשם 2: "**...אין בזה היגיון. לפי מיטב ידיעתי, גם המנכ"לים של החברות וגם אנוכי בכל מקרה של דרישה של דכנר ביקשנו ממנו לאחר מעשה שאנחנו לא רוצים להיות מעורבים בזה, לא רוצים שיעשה את זה, שיותר לא יעשה את זה, כיצד דכנר בכל זאת מימן את החלטותיו האפלות בלי שנצטרך לשלם לו כסף? אחד, הרוויח הרבה כסף במסגרת החוזים. שתיים, בדיעבד, וזה אני יודע היום ואני לא יכול לכעוס על אדם במצוקה, היה מבקש מקדמות בהיקפים מכובדים של מאות אלפי שקלים כל פעם, שלטענתו היו מיועדים לצרכיו האישיים... צריך להבין, לכן כדי לפתור את הבעיה של אי שיתוף הפעולה לגבי תשלומיו האפלים של מר דכנר, מצא דכנר, דרכים אחרות כדי לקבל כסף מהחברה תוך ניצול ציני למחלות בני משפחתו... כל המקדמות האלה גובו בביטחונות כמו פריסת שיקים, שיש לנו אפשרות לגבות את הכסף. אף אחד לא ידע שדכנר במצב כלכלי גרוע וכן הייתה זכות קיזוז גם בהזרע וגם בפולאר לגבי תקבוליו העתידיים בגין קידום הפרויקטים במסגרת החוזים עם הקבוצה. מה שמעיד לעיל שההלוואות שהוא קיבל לא היו פיקטיביות, אלא מגובות בביטחונות המקובלים בעסקים מסוג זה"** (**ת/515** שו' 145-166) [ההדגשות שלי – ד.ר.].
בוא וראה, נאשם 2 הודה במהלך חקירתו במשטרה כי ידע על שיטותיו של עד המדינה, ובלשונו, החלטותיו האפלות.

לדבריו, הם הודיעו לעד המדינה, כי אינם מעוניינים שימשיך לפעול כך בעתיד. עד המדינה השתמש בכספים רבים, שקיבל במסגרת חוזים כשרים ולגיטימיים, כמו גם כספים שקיבל בהיקפים גדולים כ"מקדמות", בעקבות טענותיו על מחלות, שפקדו את בני משפחתו.

לגישת נאשם 2, עד המדינה השתמש בכספים שקיבל מהחברות בצורה לגיטימית, למען מטרותיו האפלות. נאשם 2 ציין בחקירתו במשטרה כי לא רק הוא ידע, אלא גם המנהלים שעבדו תחתיו (שם, שו' 173-169).

עד המדינה לא עדכן את המנהלים למי נתן שוחד, הואיל ו: "**דכנר פחד ממני, אני חושב שבשלב הראשון דיבר עם המנהלים של הקבוצה של פולאר נדל"ן ושל הזרע והם דחו אותו. לא הסכימו לשמוע על הדבר הזה ולהתעסק עם זה. ש. מה דכנר אמר להם? ת. אני לא זוכר מה הוא אמר. כל נושא שנראה אפל, המנהלים מספיק מקצועיים וישרים כדי למנוע מעורבות של החברה שהם מנהלים בנושאים כאלה וכפי שציינתי לעיל. דכנר מצא את הדרך ל'פצות את עצמו דרך הדוגמא שנתתי לעיל בעניין מחלתם של בני המשפחה שנודע לי רק בזמן האחרון, שחלק הכסף היה לעסקיו ולא לטיפול במשפחתו**" (**ת/515** שו' 183-175) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, לדברי נאשם 2 הוא עצמו לא שוחח עם עד המדינה בנושא. ברם, הוא יודע כי עד המדינה שוחח גם שוחח עם המנהלים, שלא נענו לבקשתו ודחו אותו.

וכן: "**כלומר נושא התשלומים לצדדים שלישיים, תשלומי השוחד, לא חדש לך ולא חדש למנהלי הקבוצה, שכן דכנר סיפר לכם על כך, אלא שלטענתך אתם סירבתם. תגובתך. ת. בכל מקרה שדכנר העלה הצעה כזו בפני מנהלי הקבוצה, אם העלה, לא בהכרח זה הגיע אלי. ש. אבל דכנר כן אמר להם שצריך לשלם לגורם כזה או אחר תשלומי שוחד. ת. דכנר רמז להם, זה לא היה ברור אם זו המטרה והאם זו לא דרך נוספת בשביל להוציא כספים נוספים מהחברה מעבר לחוזים הקיימים בינו לבין החברה, ששם אין שום סעיף שוחד או רמזים לסעיף שוחד בסעיפי החוזה ולכן, המסקנה המרכזית שדכנר ניסה לשפר את מצבו הכספי דרך הסיפורים שעל-יד ומכיוון שלא היה שיתוף פעולה בינו למנהלים מצא את הדרך איך לגייס כספים במאות אלפי שקלים בגין מחלות בני משפחתו, דבר שנודע לי לאחרונה. לפי ידיעתי, הוא ניצל את מחלות בני משפחתו כדי להוציא כספים גם מגורמים אחרים**" (**ת/515** שו' 186-198) [ההדגשות שלי – ד.ר].

ובתיעוד המוקלט: "**חוקר: אז כלומר תשלומים לצדדים שלישיים תשלומי השוחד, לא, כלומר נושא תשלומים לצדדים שלישיים, תשלומי השוחד לא חדש לך ולא חדש למנהלי הקבוצה שכן דכנר סיפר לכם על כך אלא שלטענתך אתם סירבתם מה אתה אומר? נ': אני אומר שלא בכל מקרה ידעתי. חוקר: לא בכל מקרה שדכנר העלה הצעה כזאת ידעתי אם מנהלי הקבוצה דחו את בקשתו. נ': בכל מקרה שדכנר העלה הצעה כזו בפני מנהלי הקבוצה, אם העלה, לא בהכרח זה הגיע אלי...**" (**ת/515א'** עמ' 31 למעלה) (הדגשות שלי – ד.ר.).

לדברי נאשם 2, הוא עצמו היה מחוץ ל"לופ" גורמי ההנהלה אליהם פנה עד המדינה בבקשה לממן תשלומי שוחד, אבל אל המנהלים תחתיו פנה עד המדינה גם פנה.

להערכת נאשם 2, הואיל וההסכמים שנחתמו עם עד המדינה לא כללו סעיף המאפשר השבת כספי שוחד, ביקש זה כספים בגין מחלות, כביכול, של בני משפחתו, אותם ניצל לתשלומי השוחד.

בחקירתו הנגדית נתבקש נאשם 2 להתייחס לדברים הנ"ל, שצוטטו מפיו במהלך חקירתו במשטרה, ותשובתו: "**התשובה קצרה לחלוטין, פשוט שאלו אותי בנושא הזה מכל הכיוונים איזה 5-6 פעמים, אני התכוונתי והייתי עקבי בדיון הקודמת, בכל ההיסטוריה מ-2000 עד 2007 היו שני אירועים בלבד שנותנים תשובה כוללת לכל סוגי השאלות והתשובות שנתתי במהלך החקירה, <u>אני אמרתי שעשיתי ערפל</u>, <u>לא רציתי לפגוע באנשים כמו ראשי ערים למיניהם, לכן הלכתי מסביב, בעיקר בעניין המענק של ה-250 אלף</u>**" (עמ' 6251 שו' 16-20) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, נאשם 2 ביקש בעדותו בבית-המשפט לסגת מדברים נחרצים וברורים שציין בחקירתו במשטרה.

נאשם 2 הסביר כי במהלך החקירה ניסה לערפל הדברים, וזאת על-מנת לא לפגוע באנשים כמו מי? כמו ראשי ערים למיניהם?!

גרסתו של נאשם 2 בבית-המשפט דינה להידחות.

נאשם 2 דיבר בחקירתו במשטרה בצורה בהירה, ותיאר תמונת מצב, לפיה עד המדינה פנה למנהלים וביקש השתתפותם בתשלומי שוחד שהעביר לנבחרי ציבור.

נאשם 2 ביקש להוציא עצמו מ"לופ" האישים, בעלי תפקידים אליהם פנה עד המדינה, זאת נוכח החשש והפחד שקינן אצל עד המדינה לפנות אליו.

נראה, כי נאשם 2 הרחיק לכת בציינו נימוק שדוף שכזה.

נאשם 2 ועד המדינה היו חברים קרובים, שפעלו בצוותא חדא לאורך שנים רבות. השניים הכירו וידעו איש צפונות ליבו ושיטות פעולתו של רעהו. החברות ההדוקה נשמרה בימים טובים ורעים, ונמשכה גם בשבועות הארוכים בהם שיתף עד המדינה פעולה עם המשטרה וחשף את פרשות השוחד, שחלקן מתבררות לפניי. עד המדינה נמנע מלנקוב בשמו של נאשם 2 ולספר על מעורבותו הפעילה להנעתו בדרך הזרמת מאות אלפי שקלים לאמתחתו, כספים ששימשו לשיחוד הנאשמים ורבים אחרים.

עד המדינה לא חשש מנאשם 2. אדרבא ואדרבא, נאשם 2 היה האיש הקרוב לו מכולם ואותו שיתף בשיטותיו, שנפרשו בבית-המשפט.

ועוד, אליבא דנאשם 2, עד המדינה פנה לנאשמים 3 ו-4, בשלב ראשון בבקשותיו לקבלת כספים, תשלומים אפלים, לדידו, כאשר אלה, אינם בבחינת חברים מן העבר הרחוק והקרוב, אדרבא, מדובר בשני מנהלים מקצועיים שהינם זרים לו ולשיטות עבודתו, ודווקא אל האיש <u>הקרוב לו בעולם</u> שהינו בבחינת אב, מורה ורב, נמנע מלפנות בנושא תשלומי השוחד?!

לאמור, גרסתו של נאשם 2 אינה מתקבלת על הדעת.

ועוד, נאשם 2 לא ציין בבית-המשפט ו/או בחקירתו במשטרה כי נאשמים 3 ו- 4 פנו אליו וסיפרו לו על פנייתו של עד המדינה בנושא.
נאשמים 3 ו-4 בבית-המשפט, כמו גם בחקירתם במשטרה, גרסו כי עד המדינה לא פנה אליהם וממילא לא אישרו לו לשלם שוחד למאן דהוא.
לאמור, המסקנה המתחייבת הינה, שנאשם 2 ידע על תשלומי השוחד של עד המדינה מאדם אחד ויחיד והוא; עד המדינה.
למותר לציין, שמסקנה הגיונית זו מתיישבת להפליא עם עדות עד המדינה.

נאשם 3 התייחס לנושא זה בחקירתו במשטרה: "**לא ידוע לי שדכנר פחד מאביגדור, ההיפך תמיד עם דיברו על החברות הטובה שהיתה ביניהם לאורך הרבה מאוד שנים. דכנר מעולם לא פנה אלי בנושאים מסוג זה. אביגדור היה מדווח לי שדכנר היה פונה אליו בנושא הייעוץ לפרויקט. הסכום והגדרת העבודה סוכמו ביניהם**" (**ת/542** שו' 46-43) (ההדגשות שלי –ד.ר.).
אליבא דנאשם 3, לא רק שעד המדינה מעולם לא פנה אליו בנושאים אלה, אלא שכל נושא הכספים והגדרת העבודה של עד המדינה סוכמו ע"י נאשם 2.

ועוד, הכספים שהועברו על-פי אישורו של נאשם 2, כספים שאליבא דעד המדינה נועדו לתשלומי שוחד – הסתכמו במיליוני ₪.
עם כל הצער ל"מחלת" הבת, זו לא נדרשה, גם אליבא דעד המדינה, לטיפולים בשווי מיליוני ₪.

ועוד, נאשם 2 גרס כי כל המקדמות גובו בביטחונות, פריסת שיקים.
במהלך פרשת ההגנה וחקירתו הנגדית הארוכה של עד המדינה לאורך חודשים, מספר פעמים בשבוע, על-ידי פרקליטים נכבדים ומלומדים – לא הוצגו, משום מה, אותם שיקים, שמסר עד המדינה להבטחת ה"מקדמות" וכלל ה"הלוואות" שהועברו לרשותו.
רוצה לומר, כספי ההלוואות והמקדמות ניתנו ללא כל ביטחונות. נתון המתיישב עם עדות עד המדינה ובד בבד מכרסם עוד בתוקף עדותו של נאשם 2 בבית-המשפט.

64. ועוד, נאשם 2 במהלך עדותו הראשית תיאר את מעמדו בחברות אותן ניהל ואליהן היה קשור. מדובר במי ששימש יו"ר מועצת מנהלים, "קודקוד" המערכת, יו"ר, שלא התעסק ב"קטנות", כמו אישור חשבוניות, אף אם אלו נגעו לסכומים של מאות אלפי שקלים. נאשם 2 ציין, כי לא התערב בהחלטות המנהלים בחברות גם כשהיה מדובר בהוצאות של מאות אלפי שקלים, הוצאות שהיו בסמכות ואחריות אותם מנהלים.
במזכר שצורף ל-**ת/515** מיום 12.12.04 (ראה סע' 279, עמ' 62, סיכומי נאשם 2), רשם נאשם 2 לברודנר הדברים האלה: "**למען הסדר הטוב, כל הוצאה בגין אישור התב"ע בחוות שלם, מחייבת את אישורי**" (העתק המזכר לשינקמן, פנינה ואבי).

יש במזכר זה כדי לערער תצוגת נאשם 2 בבית-המשפט.
על-פי מזכר זה, שלט נאשם 2 בהוצאות והקפיד להתריע על החובה לקבל אישורו קודם כל הוצאה בגין אישור התב"ע בחוות שלם. לציין, ברודנר אינו בבחינת מנהל זוטר. ברודנר באותם ימים שימש מנכ"ל חברת הזרע במקביל להיותו מנכ"ל פולאר נדל"ן (**ת/515** שו' 122).
לאמור, יש בכוחו של מזכר זה לתמוך בעדות עד המדינה.

65. זאת ועוד, נאשם 2 סיפר בבית המשפט כי הוחלט להעביר את הטיפול בנושא כתב ההרשאה - שהיה בסיס ראשוני לתכנון מטעם חברת הזרע ולקבלת ההטבות מכוח החלטה 611 של מועצת מקרקעי ישראל - ממשרד עו"ד יגאל ארנון לידיו של עד המדינה, מאחר שעו"ד ארנון "התעייף" מהטיפול בכתב ההרשאה.
סעיף 5 להסכם שכר הטרחה בין חברת הזרע למשרד עו"ד יגאל ארנון (**ת/789**) הבטיח למשרד עו"ד יגאל ארנון שכר טרחה בשיעור 10% מהתמורה שתתקבל בגין מכירת הזכויות במקרקעין, כמו גם שכר טרחה בשיעור 0.75% מהתקבולים באם תתקשר חברת הזרע בעסקת קומבינציה.
מדובר בשכר טרחה המבטיח תמריץ מיוחד להשגת המטרה ע"י משרד עו"ד. תמריץ המאיין כל "עייפות" ומעודד פעילות ונחישות להשגת המטרה של המשרד על כלל פרקליטיו.
לאמור, גרסתו של נאשם 2 על "התעייפות" משרד עו"ד יגאל ארנון מטיפול בנושא כתב ההרשאה, "התעייפות" שבאה להסביר שכירת שירותיו הטובים של עד המדינה – הינה בבחינת גרסה קשה.

בעניין זה חשובה עדותו של יעקב אפרתי שציין בבית-המשפט כי עו"ד יגאל ארנון היה הגורם שייצג את חברת הזרע בפני מינהל מקרקעי ישראל (עמ' 8683 שו' 22).

נאשם 2 נשאל מהיכן הכיר את נאשם 5, ולדבריו: "**אני הכרתי אותו במסגרת משרדו של דכנר, כעוזר של דכנר, אני לא בטוח שחשבתי שאני צריך לעבוד מולו, וגם אף אחד לא העז לעבוד מולי ברמות כאלה, אני הכרתי את דכנר, דכנר היה הכתובת, זאת שיטת העבודה שלי, ואם מאיר רבין היה צריך לעשות את העבודה של דכנר, לעזור לו, זו הייתה בעיה של דכנר, אני לא הכרתי את רבין יותר מעבר לתפקידו הזה**" (עמ' 6102 שו' 11-15) [ההדגשות שלי - ד.ר].
נאשם 2 ציין כי נאשם 5 לא היה עמו בקשר: "**... בשום קשר, לא ישיר ולא בעקיפין**" (עמ' 6168 שו' 26). נאשם 2 הסתייג מדבריו של נאשם 12, שגרס בחקירתו שהיה זה הוא שהכיר לו את נאשם 5 כמי שיש לו קשרים עם ראש המנהל והוא יכול לסייע לו (עמ' 6170).
נאשם 2 סיפר בבית המשפט כי בתקופה בה הועבר סכום של 150,000 דולר (**ת/332, ת/333**) לעד המדינה, כל ההיכרות שלו עם נאשם 5, היתה ידיעתו שמדובר במי שעובד במשרדו של עד המדינה והינו עוזרו: "**... אני לא היכרתי את רבין יותר מעבר לתפקידו הזה**" (עמ' 6102 שו' 15).
כמו כן, לא היה לו כל מושג לקשר בין נאשם 5 לנאשם 13 (עמ' 6103 שו' 8).

במהלך המשפט הוכח כי נאשם 12 פגש את נאשם 5 ביום 13.2.02.

נאשם 12 העיד בבית המשפט כי היה זה נאשם 2 שהמליץ לו לשכור שירותיו של נאשם 5 בשל קשרין, העבודה הטובה שהוא עושה, וכן שנאשם 5 עזר לנאשם 2 לקדם פרויקטים.

אם בכך לא סגי, נאשם 2 עצמו אישר בבית המשפט: "**... רבין במקרה הזמין אותי לברית של הבן שלי**" (עמ' 6176 שו' 13). ההזמנה "במקרה" התפתחה למעמד נכבד בו נאשם 5 קרא לבנו על-שם מי?! על שמו של נאשם 2. ובלשונו של האחרון: "**על-שם הסבא שלי, ששמו אביגדור, את לא מבינה שמבחינתי הוא בא והציע לי וזה כבוד בשבילי... אולי הוא העריץ אותי וחשב שזה בגלל שאנחנו באותו מזל קשת...**" (עמ' 6177 למעלה).

ועוד, בחקירתו במשטרה מיום 12.4.10 ציין נאשם 2, כי פגש את נאשם 13: "**... בשמחות במסגרת משפחת רבין; בריתות ומשהו כזה. זו משפחה ענפה. לפי התיאור שלך מי שהיה בקשר עם מנהל המינהל היה מאיר רבין שאפרתי הוא דודו. נראה לך שנותנים לדוד שוחד? אני חושב שמאיר רבין אולי ניגש לדוד שלו וביקש ממנו לפתור את הבעיות של הזרע כמי שמסייע לדכנר ורוצה להתקדם בעבודתו. ש. האם מאיר רבין ניגש לדודו וביקש ממנו לפתור את הבעיות של הזרע כמי שמסייע לדכנר ורוצה להתקדם בעבודתו? ת. אם זה נעשה, זה נעשה לבקשת דכנר ולא לבקשת החברות וגם לא בידיעתנו**" (**ת/516** שו' 203-195) (הדגשות שלי – ד.ר.).

הנאשם 2 הסביר כי בספר הטלפונים שלו רשומים ארבעה מספרי טלפון שונים של נאשם 5, שנרשמו עוד לפני שנת 2004 בשל עסקיו של נאשם 5 עמו (עמ' 6174 שו' 15).

נאשם 2 השתתף בשמחות של נאשם 5, כמו גם בבריתות וידע על הקשר שלו עם נאשם 13.

לאמור, ניסיונו של נאשם 2 להרחיק עצמו מנאשם 5, שהעיד על עצמו ב"הקלטה" כמי שהעביר הכספים "למטרתם" האפלה – ברורה ומובנת. ניסיון כושל זה לימד על רפיפות עדותו של נאשם 2 בבית-המשפט.

66. ועוד, בניסיון לתרץ העברות כספים של מאות אלפי שקלים לכיסו של עד המדינה טען נאשם 2 בבית המשפט כי ההסכם שנחתם עם עד המדינה הינו בבחינת חוזה "רזה". נתון המסביר, כך נאשם 2, מדוע ולמה נקלע עד המדינה למצוקה ופנה פעם אחר פעם בבקשות עזרה, והמה נענו לבקשותיו והזרימו לבקשתו עוד ועוד כספים.

נאשם 2 ציין כי עד המדינה קיבל: "**...חוזה רזה מאוד, כאחוז אחד במקום 8 אחוזים, שכל החברים שלנו, עורכי דין, מקבלים היום 8 אחוז. אני לא חושב שהייתה הרגשה לא טובה, אני חושב שהגיע לו...**" (עמ' 6107 שו' 18-8). וכן: "**...יש שתי אופציות – לא לעשות כלום ולא יהיה לו מה לאכול, ומצד שני הוא בא מבקש, אתה שוקל, זה לא איזה החלטות כאלה רציניות עם דיוני ועדה, הגיוני לעזור, ואני בשתי שניות מחליט החלטה כזאת, זו לא החלטה כזאת נוראית, ואם הוא היה מבקש יותר הייתי נותן לו יותר, הוא ביקש יחסית לא כל-כך הרבה**" (עמ' 6107 למטה; הדגשות שלי – ד.ר.).

תיאור מכמיר רגשות זה של נאשם 2 חסר כל בסיס.

מוצג **ת/789** הינו חוזה העסקה מיום 30.11.97 בין חברת הזרע לבין עו"ד יגאל ארנון, עו"ד אברהם דרכסלר ועו"ד יונתן ויינר. על-פי סעיף 5 לחוזה, מכירת הנכסים על-ידי חברת הזרע, או כל חלק

מהם, או התקשרות בעסקת קומבינציה לגביהם, תזכה עורכי-הדין בשכר טרחה בשיעור 0.75% מהתקבולים. אם החברה תמכור את זכויותיה במקרקעין, כולם או חלקם, היא תשלם לעורכי-הדין שכר טרחה בשיעור 1% מהתמורה שתתקבל בגינן.

על-פי עדותו של נאשם 2 בבית-המשפט, החוזה עם עד המדינה העניק לו בערך: "**...בין 1 אחוז עד 2 אחוז מההשבחה. רק לדוגמא, בשני חוזים נוספים שאתה בודאי לא שוכח אותם, זה חוזה מבחור ויבור, הוא קיבל 5 אחוזים, ובסוף התהליך אני הרגשתי שניצחנו, שעשינו חוזה טוב**" (עמ' 6098 שו' 34 עד עמ' 6099 שו' 2).

בוא וראה, עורכי-הדין שעליהם ביקש להישען – על-מנת ללמד כי עד המדינה "קופח" בהסכם "רזה" – זכו לשכר טרחה נמוך משכר הטרחה לו זכה עד המדינה על-פי ההסכם עם חברת הזרע. יתר על כן, לא רק שאלה לא זכו בשמונה אחוזים, כנטען על-ידי נאשם 2, אלא 1%-0.75%, המצוין לעיל, התחלק בין שלושה עורכי-דין נכבדים.

ולשאלת ה"יהיה לו מה לאכול", ה"אוכל", שהיה מקום לספק לעד המדינה – בחשבון מהיר, הלה זכה לפי חוזה העסקתו בסכומים הבאים: **ת/325** ו**ת/348** – $7,500 בכל חודש במשך 30 חודש; **ת/332** ו**ת/335** – $180,000; **ת/338** – $50,000; למעלה ממיליון דולר מחברת הולילנד פארק בשל "תרומתו" לפרויקט הולילנד; ועוד 715,000 ₪ שאותם קיבל כהלוואה, שאת רובה לא החזיר (**ת/470**). שכרו הלגיטימי של עד המדינה, על-פי מאזן בוחן של קלדש (**ת/474**), הסתכם בלמעלה מ-800,000 ₪.

לאמור, דבריו של נאשם 2 בבית-המשפט גם בנושא שולי ל"זירת המריבה" הינם חסרי ממש. לא ניתן להישען על עדותו של נאשם 2 בבית-המשפט ב"גדולות" כמו ב"קטנות".

נאשם 2 ניסה לטעון במהלך עדותו הראשית כי, בניגוד לטענת עד המדינה, לא נצרכה חברת הזרע ושותפותיה להשקיע כספים, ובודאי לא לשחד, הואיל ומעמדם בחוות מבחור לא הטרידה אותם, שכן בכל מקרה היו זכאים לפיצוי משמעותי לו בקשתם הייתה נדחית, ובלשונו: "**ואני חייב להגיד שהם פשוט רגועים לגמרי גם היום בלעדיי**" (עמ' 6114 שו' 20). ובחקירתו הנגדית: "**...הארגון צריך להיות מסודר. טוב שיש חוזה, לא מזיק. אני רק אומר לך כי משפטית הרגשתי לא מאוים**" (עמ' 6232 שו' 1-2).

במצב דברים זה, הקשתה התובעת המלומדת, עו"ד אתי בן-דור, מדוע, אם כך, הועסק עד המדינה כאשר שירותי מיטב משרדי עורכי-הדין נשכרו על-ידם ופעלו מטעמם מול הרשויות. נאשם 2 השיב: "**...בכל זאת שתביני את הראש שלי, דכנר הבין בכל הדברים... חלק מיכולותיו המקצועיות של דכנר לא היו לא אצל אפרת ולא אצל ברודנר**" (עמ' 6232 שו' 7-10). ומיד אחר-כך: "**אני כבר אמרתי שאני לא עקבתי אחרי הפעולות של דכנר, ואני לא יודע במדויק ולא במדויק מה עשה דכנר. הוא מבחינתי הוביל את הנושא מטעם חב' הזרע, ועל כך הוא קיבל תשלום. מטעם הזרע, מבחינתי הוביל את זה מר ברודנר, אבל מי שריכז את הנושא, ולא ברחתי משום אחריות בבית המשפט, נושא מבחור לא היה בראש מענייני**" עמ' 6232 שו' 16-19).

עם כל הכבוד להובלה של עד המדינה, לא מדובר פה על פרויקט, מדובר פה על נושא נקודתי בו לחברת הזרע, אליבא דנאשם 2, לא היה דחף מיוחד לפעול, ובודאי "פעולה" המחייבת תשלום

המסתכם בעשרות רבות של אלפי שקלים מעבר לתשלום הרגיל המשולם למשרדי עורכי-דין מן השורה הראשונה, שזה לחם חוקם.

לאמור, ניסיונו של נאשם 2 לפגוע בתוקף עדות המדינה פגעה לאו דווקא בעדות עד המדינה.

זאת ועוד, נאשם 2 בעדותו בבית-משפט תיאר את תרומתו של עד המדינה והסיוע הרב שהעניק לו על בסיס ניסיונו וכישרונו. עד המדינה פעל בנושא שיווק וכלכלה בתקופה בה נאשם 2 שימש מנכ"ל, ולמעט מזכירה ו"**עוד איזה חשב**", נאשם 2 פעל לבדו.

משום מה, תרומתו הדרמטית של עד המדינה לא באה לידי ביטוי בהודעות נאשם 2 במהלך חקירותיו במשטרה. אדרבא, בהודעתו במשטרה מיום 23.05.10 נאשם 2 גרס כי מוצג **ת/6** אינו הסכם מסגרת לעבודה של עד המדינה, אלא מדובר בדמי תיווך (**ת/528** שו' 493-497). בהודעה מיום 05.08.10 חזר נאשם 2 וציין כי מוצג **ת/6** הינו בבחינת הסכם לתשלום דמי תיווך: "**...שזה מעט פחות מאחוז מערך הקרקע שהייתה שווה 106 מיליון דולר, כפי שמקובל בדמי תיווך**" (**ת/535** שו' 24-25).

עד המדינה גרס, כמפורט לעיל, כי ההסכם שנחתם בינו לבין נאשם 2 ביום 08.01.96 (**ת/6**) הינו בבחינת הסכם ל"דמי תיווך". ההסכם נוסח כפי שנוסח על-מנת לאפשר לבנק המלווה לממן התשלום הנקוב בהסכם זה בסך 1 מיליון דולר, הואיל וספק רב אם הבנק המלווה היה ניאות לממן דמי תיווך.

בהמשך שינה נאשם 2 טעמו וגרס, כי מדובר בהסכם ניהול: "**...פה זה למעשה הבטחת קשר מתמשך עם דכנר לחמש שנים שכתוב בו שלושה ארבעה דברים. אחד זה לחמש שנים, שזה חשוב מאוד, חמש שנים מיום שנחתום על הסכם הרכישה, שבדיעבד זה סוף 1999, כאשר כולל שני שירותים מרכזיים שאני כבעל בית או מנכ"ל היו חשובים לי. אחד זה נושא של שיווק וכלכלה, זה לא היה תב"עות ולא בתכנון, שיווק וכלכלה בפרויקט בינוי זה לא מילים פשוטות, צריך לדעת מה עושים עם הקרקע, צריך לדעת איך נבנה, כמה דירות ואיזה דירות ואיך לעשות את זה, וכלכלי זה בעצם משהו משולב, זה גם פיננסי וגם כלכלי ולפעמים צריך לעשות אלטרנטיבות, צריך להבין בזה, באותה עת אין לי אנשים, זה אני עם מזכירה ואולי עוד איזה חשב, זאת אומרת אנחנו רוצים אותו באופן שוטף, 60 שעות בחודש, שיוכל לסייע לי, אז עוד לא חשבתי שהוא יהיה מנכ"ל במערכת**" (עמ' 6078 שו' 31 עד עמ' 6079 שו' 4). וכן: "**החוזה הזה הוא לא הסכם תיווך ולא נעשה לצורך האפשרות שהוא לא ייכלל בהסכם הליווי... זה הסכם שירות שמטרתו כבר אמרתי בחקירה, אני לא היה לי עוד מנהלים באופק, הייתי לבד, וחשבתי שאם הפרויקט נופל עלי דכנר יכול לעזור לי במשך חמש שנים בנושאים מרכזיים: שיווקי וכלכלי ב-60 שעות לחודש...**" (עמ' 6236 שו' 4-10) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 3 התייחס באופן דומה למהות מוצג **ת/6**, וכך גם הציג את זה לנאשם 4 (עמ' 6352 שו' 18-26). נאשם 3 ציין, בין היתר: "**כפי שאמרתי, המיליון דולר נועד בין היתר לתת לנו את השירותים של ייעוץ ותכנון התב"עות לאורך השנים**". נאשם 3 הוסיף וציין כי משנדרש עד המדינה למטלה חדשה ו/או נוספת וביקש עליה תשלום, אזי הסכמתם הייתה מותנית בהצלחה,

ובלשונו: "...**<u>אנחנו נשלם, אבל זה יהיה מותנה בהצלחה</u>...**" (עמ' 6479 שו' 20) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 4 ציין כי מוצג **ת/6** הוצג לו על-ידי נאשם 3 (עמ' 6524 שו' 10), ועד המדינה היה אחראי על: "**...ייעוץ כלכלי ושיווקי, ייעוץ כלכלי המשמעות שלו פיתוח הפרויקט, זה בדיוק סעיף 5.7, ניהול השיווק וכן ניהול התכנון והתב"ע, שזה בדיוק תחום אחריותו...**" (עמ' 5326 שו' 26-28).

נאשם 4 הוסיף וציין בבית-המשפט כי עד המדינה ישב בכל דיוני צוותי ההיגוי ומילא מחויבותו על-פי **ת/6** למרות ניגוד העניינים המובנה שהיה לו באותם צוותי היגוי, היות ועד המדינה היה גם נציגו של נאשם 1 (עמ' 6614) [חשוב להדגיש, כי במהלך חקירתו במשטרה גרס נאשם 4 כי אינו מכיר כלל את מוצג **ת/6** ולא ראה אותו מעולם, למשמעות המכבידה של סתירה זו].

לאמור, מדובר במסגרת תשלום של 1 מיליון דולר, לא ניתן לטעון ולא נטען על-ידי מאן דהוא, כי מדובר בסכום של מה בכך ועל-כן "נשמט" מנאשם 2.

<u>נאשם 2 מסר גרסאות הסותרות</u> זו את זו בתכלית בשאלת מהות מוצג **ת/6**. למשמעות המכבידה של עובדה זו.

אין תמה שכך, מדובר במוצג המלמד על דרך התנהלותם המשותפת של נאשם 2 עם עד המדינה מתחילת דרכם המשותפת בפרשות שנדונו במשפט.

67. ועוד, בחקירתו במשטרה ביום 23.05.10 הוצגה לנאשם 2 על-ידי חוקרת המשטרה, רפ"ק שמיר, טענתו של עד המדינה כי על-פי אישור נאשם 2 הועברו לעד המדינה כספים מפולאר נדל"ן, והחוקרת הקשתה, לאיזה צורך הועברו לעד המדינה כספים אלה. נאשם 2 השיב: "**<u>יכול להיות שהכספים הועברו לדכנר</u> כדי להעבירם ליד שרה. אני לא זוכר היום בדיוק. ש. למה אתה צריך את דכנר שיעביר כספים ליד שרה מכספי פולאר נדל"ן? ת. <u>יכול להיות שדכנר רצה להראות גם את תרומתו ליד שרה</u>. אני לא זוכר למה זה נעשה ככה. הדבר לא נעשה בהסתר והתרומה הייתה גלויה, כולל טקס בו קיבלנו את התעודה**" (**ת/528** שו' 168-175) [ההדגשות שלי - ד.ר].

גרסה זו של נאשם 2, לעצמה, קשה לעיכול.

נאשם 2 לימדנו שאינו מה"נותנים בסתר", שכן על-פי **ת/89א** ו-**ת/89ב**, זכה להוקרה בדמות חנוכייה מנאשמים 6 ו-8 בטקס שנערך בבית השגריר ביום 24.06.03. מדוע ולמה העביר כספים לבקשתו של עד המדינה, על-מנת שזה יעלה "תרומה" ל"יד שרה"?!

לאמור, התעקלות נאשם 2 החלה בהודעותיו במשטרה ונמשכה בעדותו בבית-המשפט.

עדותו של עד המדינה בבית-המשפט הסירה התמיהה.

הכספים הועברו לעד המדינה על-מנת שזה, כנציג פרויקט הולילנד, ירעיף מטובו, באמצעות "יד שרה", למי שעמד בראשה, נאשם 6. נאשם 2 אישר, למעשה, גרסת עד המדינה, כי שילם שוחד לנאשם 6 באמצעות "תרומות" ל"יד שרה", כספים שהועברו לו על-ידי פולאר באישור נאשם 2.

נאשם 2 הדגיש בבית-המשפט כי לא העביר שקל אחד בדרך עקומה ל"יד שרה" (עמ' 6271 שו' 27).
ובהמשך: "**לא העברתי כספים דרך דכנר**" (עמ' 6272 שו' 9).
לאמור, גרסתו של נאשם 2 בבית-המשפט אינה מתיישבת עם דברים שמסר במהלך חקירתו במשטרה.

ועוד, נאשם 2 גרס בבית-המשפט כי שירותי עד המדינה נשכרו נוכח יכולותיו הרבות, ניסיונו העשיר וכישרונותיו בקידום פרויקטים אחרים דומים.
יכולות וכישורים אלה אינם כוללים, דווקא – אליבא דגרסת נאשם 2 בבית-המשפט – הענקת "תרומות" למוסד חשוב ויקר כמו "יד שרה".

נאשם 2 נדרש להסביר את הסתירה בין תגובתו בחקירתו במשטרה לבין גרסתו בבית-המשפט.
ולדבריו: "**שואלים אותך שאלה עקומה ומה מסתתר אחרי זה ואתה צריך לענות תשובה ישירה...**" (עמ' 6272 שו' 14).
לאמור, תשובה לאו תשובה.

ועוד, נאשם 2 סיפר על תרומה בסך 40 אלף ₪ שהעביר ל"יד שרה" על-פי בקשת מי שהיה יו"ר הרשות לניירות ערך, תרומה שבגינה זכה לחנוכייה "**כפרס על טוב ליבי**". לדבריו, הכל היה גלוי וחשוף והתפרסם בדפי העיתונות בצורה: "**מכובדת ונורא הייתי גאה שתרמתי ליד שרה**" (עמ' 6271 שו' 21).
נאשם 3 ציין בבית-המשפט כי לא ידע על האירוע בבית השגריר, על תרומה של נאשם 2 בסך 40 אלף ₪, ובלשונו: "**אני שמעתי את זה בראשונה במשטרה, <u>פעם ראשונה</u>. אני לא ראיתי שעברה תרומה כזאת, <u>לא עבר לידי ואף אחד לא סיפר לי את זה</u>**" (עמ' 6504 למעלה) [ההדגשות שלי - ד.ר].
אליבא דנאשם 3, <u>ההוראה להעביר 40 אלף ₪ ניתנה ללא אישורו וללא ידיעתו</u>.
נאשם 3 סתר בבית-המשפט בכך גרסתו העקיבה של נאשם 2, לפיה הוא כ"מנכ"ל על" לא התערב בפעילות חברות הבת, ובודאי לא הורה על העברת כספים, אלא על-פי יוזמת המנכ"ל הרלוונטי, ובהסכמתו.
לאמור, עדותו של נאשם 3 בנקודה זו מתיישבת עם עדותו של עד המדינה. בד בבד, יש בעדות זו לפגוע עוד באמינות נאשם 2.

במאמר מוסגר, יש לשים לב למוצג **ת/178(1)**. מדובר בחשבונית של חברת ש.א.ד. מיום 03.09.01 לפועלים השקעות בע"מ על-סך 40 אלף ₪ + מע"מ בגין: "**ייעוץ במזרח אירופה**".
נאשם 2 התייחס לחשבונית זו וציין כי מדובר בחברה שלו והתשלום אושר על-ידו, ובהחלט הסכים עם נאשם 3 כי האחרון אינו אחראי לתשלום זה <u>אלא</u> האחריות הינה של נאשם 2 בלבד.
עם זאת, ציין כי מדובר בתשלום לעד המדינה עבור עבודה שאותה ביצע במזרח אירופה (עמ'

6268), לדידו, אין בסיס לטענת עד המדינה כי מדובר בכסף שהועבר לו לצורך "תרומה" ל"יד שרה".

יש ממש בטענת המאשימה כי לא הובאה כל ראיה בבית-המשפט לפיה עד המדינה ביצע עבודה כלשהי עבור פולאר באירופה ו/או השקעה באירופה.

68. זאת ועוד, בתיעוד שיחה בין עד המדינה לנאשם 2 נשמע עד המדינה מספר לנאשם 2 על החומר המרשיע, שנמצא במשרדי פולאר, כדלהלן: "**שמואל: יש בפולאר חומר. אביגדור: כן? שמואל: ... מרשיע, יש בפולאר חומר מרשיע. אביגדור: בפולאר? שמואל: כן. אביגדור: איזה חומר בפולאר מרשיע? שמואל: למשל יש הסכמים שבשעתו ערך איתי אמנון ספרן לתשלום, שהוא כותב שם... אביגדור: כן...**" (**ת/405** עמ' 7 למטה) [ההדגשות שלי - ד.ר].

בחקירתו במשטרה ציין נאשם 2 כי עד המדינה לא אמר לו זאת, וגם עורכי-הדין של עד המדינה לא אמרו לו זאת. יתר על כן, נאשם 2 ציין בחקירתו במשטרה כי: "**ש. האם בשום שלב לא ביקשת מדכנר שלא יזכיר אותך במשטרה ויתרחק ממך? ת. לא ביקשתי מדכנר דבר כזה כי לא היה צורך**" (**ת/531** שו' 763-765) [ההדגשה שלי - ד.ר].

עיון בתמליל **ת/405** (כמפורט בהמשך) מצביע על העדר אמינותו של נאשם 2. בד בבד, דברים אלה שמסר הנאשם בחקירתו במשטרה מצביעים עד כמה ביקש נאשם 2 לכבות כל "מקור אש" של סכנה, מבלי להבחין אם מדובר בניצוץ קטן או להבה של ממש.

זאת ועוד, בחקירתו במשטרה ציין נאשם 2 כי אינו זוכר את ההסכם (**ת/179**) ובכלל: "**...אני מניח שאם היה הסכם כזה, אז הוא הובא להחלטה בהנהלת אלונר וכן גם בפולאר נדל"ן וכן גם בקרדן נדל"ן. אני מניח שחוזה כזה היה. אני לא ראיתי אותו ולא זוכר היום את החוזה הזה. הפעילות הנ"ל על-פי תקנת שבס הינה מקובלת...**" (**ת/526** שו' 156-162). נאשם 2 גם לא זכר מי היה מעורב במשא ומתן טרם חתימת הסכם זה. שכן: "**לא היה דפוס אחיד למשא ומתן עם דכנר. הכל בהתאם לאופי המעורבים בקבלת ההחלטות... או שמנכ"ל פולאר נדל"ן ומנכ"ל קרדן היו מתייעצים וסוגרים את זה ביניהם או היו מתייעצים עם הממונים בכל חברה...**" (**ת/526** שו' 166-170) [ההדגשות שלי - ד.ר].

בוא וראה, נאשם 2 בחקירתו במשטרה לא זכר את "הסכם שבס", **ת/179**, ולא ידע מי אישר אותו. בעדותו בבית-משפט "התרענן" זיכרונו של נאשם 2 משציין: "**...למשל בשבס, שהמנכ"ל דן איתי בשבס הועלה נושא העסקת דכנר, הוצע להעסיק אותו, זה נראה לי הגיוני מאוד, דובר על המסגרת הכספית, ואני אישרתי לו את זה (ת/179). אני אישרתי את המסגרת הכספית שכלולה בחוזה, החוזה אולי עמוד עם עשרה סעיפים, אני לא ראיתי את החוזה הזה בחיים, לא חתמתי עליו, לא קיבלתי העתק ממנו אבל אני אחראי**" (עמ' 6085 שו' 20-23) [ההדגשות שלי - ד.ר]. בהמשך ציין כי הוא אחראי לתשלום לעד המדינה, שכן הוא סיכם את המודל עם המנכ"ל ותפקיד המנכ"ל לטפל בכך: "**זה נעשה לצורך קידום הפרויקט, אם המנכ"ל אמר שצריך, אהלן וסהלן**" (עמ' 6086 שו' 8).

תוספת שבס הינו נושא מרכזי לו הקדישו ב"כ הצדדים ימים ארוכים בחקירות ממושכות וממצות. אין להתפלא על כך. מדובר, על-פני הדברים, בהגדלה של 20% במספר יחידות הדיור בפרויקט. ההסכם (**ת/179**) אינו הסכם טפל וצדדי לעניין. מדובר בהסכם שכר טרחה על-סך 240 אלף דולר. ניסיונו של נאשם 2 במהלך חקירתו במשטרה להרחיק עצמו מהסכם זה – מעיד נגדו.

הסכם זה לא נעלם מזיכרונו של נאשם 2 במהלך חקירתו במשטרה. נאשם 2 היה מודע להסכם ולמקומו.

לאמור, ניסיונו הכושל להרחיק עצמו מההסכם המאשר העברת 240 אלף דולר לעד המדינה – פוגע עוד באמינותו ומלמד על כלל מודעותו להסכם והטמון בו.

עמדתו של נאשם 3 בסוגיה זו מבליטה פירכות גרסת נאשם 2.

נאשם 3 ציין בחקירתו במשטרה: "**... המשא ומתן עם דכנר על שכר טרחה, התנהל וסוכם תמיד בישיבות בינו ובין אביגדור, מבלי שלקחתי חלק במשא ומתן... ש. תסביר לי בבקשה איך אתה כמנכ"ל פולאר נדל"ן לא לוקח חלק במשא ומתן המתייחס לשכר טרחה של דכנר וכרוך בכספים שאמורים לצאת מהחברה שאתה מנהלה וברישום בכספים במסמכי החברה. ת. הייתה חלוקת עבודה בין אביגדור וביני שאת הדברים האלה הוא עושה... הייתה חלוקת עבודה בינינו, היו לנו עוד שותפים, בנושא הזה של הסכמי ייעוץ שנעשו עם דכנר טיפל אביגדור**" (**ת/537** שו' 228-239) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, דברים נחרצים שלאחריהם למותר להכביר מילים.

69. עו"ד יצחקניא העיד בבית-המשפט על פגישתו הראשונה עם עד המדינה, שארכה כשעתיים. לדבריו, נאשם 2 נכח בפגישה ונמנע מלהתערב. עו"ד יצחקניא העיד כי נאשם 2 היה מודע לכל פרטי דבריו של עד המדינה בפני עורכי-הדין.

פרקליטו המלומד של נאשם 2 נמנע מלחקור בחקירה נגדית את עו"ד יצחקניא (עמ' 1820 שו' 33). משכך, ניתן לקבוע כי דבריו של נאשם 2 בבית-המשפט, לפיהם לא ידע כלל ועיקר על פרטי דבריו של עד המדינה בפני עורכי-הדין וכי הוא עזב את הפגישה לאחר חצי שעה בשל חוסר עניין בדברים שהוחלפו, הינם דברי כחש שנאמרו על-מנת להסתיר פעילותו הבלתי נלאית ל"התרמת" כספים מנאשם 8, ונאשם 1 על-מנת להניא עד המדינה מכוונתו לחשוף פרשות השחיתות.

באותו עניין, חשוב לציין כי נאשם 2 ציין בחקירתו במשטרה כי לא ידע על סיפורי השוחד של עד המדינה ועל כוונותיו לפנות למשטרה, וגם משהושלמה טיוטת "כתב הסחיטה", לא עיין בה (הנאשם כינה את הדברים "**קופסא שחורה**". לדבריו, לא ידע את תוכן הדברים, למרות שהיה זה הוא שכינה את הדברים שצוינו במסמך בבחינת דברים המתאימים ל"**קופסה שחורה**"). נאשם 2 ציין כי ראה את "כתב הסחיטה" אבל רק בכותרות ולא ידע, למעשה, מה כלול בו (**ת/532**, החל משו' 665).

דברים אלה הופרכו, כאמור, על-ידי עו"ד יצחקניא, שכאמור, לא נחקר בחקירה נגדית על-ידי פרקליטו המלומד של נאשם 2.

לאמור, לא ניתן להתבסס על עדותו של נאשם 2 בבית-המשפט.

70. ועוד, נאשם 2 ציין בחקירתו במשטרה מיום 11.07.10 כי בפגישה עם נאשם 8, כל שדיווח לנאשם 8 היה שעד המדינה נמצא במצוקה כספית ונפשית (**ת/530** שו' 153).
נאשם 8 תיאר בבית-המשפט בהרחבה פגישותיו עם נאשם 2, שביקשו לגייס חצי מיליון דולר עבור עד המדינה.
בבית-המשפט ביקש נאשם 2 ליישב גרסתו עם גרסת נאשם 8 בנושא (עמ' 6318 למטה).
נאשם 2 "התיישר" בבית-המשפט במסירת העובדות על-פי התנאים והעדויות שבפניו. משהבין כי נאשם 8 סיפר את שהתרחש ביניהם, חזר בו מהגרסה שמסר בחקירתו במשטרה.
לאמור, לא ניתן לסמוך ולהישען על דברי נאשם 2.

אמור מעתה, גרסתו של נאשם 2 בבית-המשפט אינה שווה מאומה. לא ניתן לבסס ממצאים כלשהם על בסיס דבריו בבית-המשפט.

הנה כי כן, העולה מהאמור לעיל, כי מול עדותו של עד המדינה, על כלל בעיותיה וכשליה, לא ניצבת עדות בעלת משקל ותוקף. אדרבא, מול עדות עד המדינה לא עומד ולא כלום.

עדותו של עד המדינה בעניינו של נאשם 2, ראוי שתישקל לאור מערכת היחסים ששררה בין השניים:

מערכת היחסים: עד המדינה ונאשם 2

71. בפרק הדן בעניינו של עד המדינה התייחסתי לעדותו של זה בבית-המשפט לנוכח טיעוני ב"כ הצדדים המלומדים והתגלגלות עדותו של עד המדינה בבית-משפט.
בעניינו של נאשם 2, ניתן היה להתרשם ולהשתכנע מהקשר החברי שחיבר בין השניים לאורך שנים רבות. עד המדינה לא הסתיר אהדתו לנאשם 2 והכאב שהינו חש נוכח הצורך להעיד נגד הנאשם, היושב מולו על ספסל הנאשמים במשפט פלילי.
לא מדובר במילים בעלמא.
עד המדינה לאורך ימים ארוכים נמנע מלערב את נאשם 2 בפרשות השחיתות שחשף בפני פרקליטיו. עד המדינה ביקש לשמור על נאשם 2 מפני רע. עדותו של עד המדינה בעניינו של נאשם 2 ניתנה על כורחו. מבחינתו, מדובר במצב, עם כל צערו, שאין בלתו.
ניתן היה ללמוד מכלל עדותו של עד המדינה בעניינו של נאשם 2 בצורה שאין ממנה – לו הדבר היה בידו, לא היה מעיד כנגד מי שהיה חברו הטוב והאהוב שנים רבות.
עד המדינה העיד כנגד נאשם 2 אך ורק משום שהתחייב לומר את האמת כולה בשלמותה.

לאמור, לו הדבר היה בידו של עד המדינה, לא היה מעיד כנגד נאשם 2. עד המדינה העדי כנגד נאשם 2, נוכח הסכם עד המדינה, שחייבו להעיד בבית-המשפט את האמת כולה בשלמותה.

לציין, כספי שוחד רבים שהועברו לעד המדינה על-פי אישורו של נאשם 2, כמפורט להלן, ניתנו על-ידו, בין השאר למהנדס עיריית ירושלים, נאשם 7. כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 7, אין מחלוקת כי זה קיבל מעד המדינה מאות רבות של אלפי שקלים. כספים אלה נמסרו לנאשם 7 על-ידי עד המדינה, לא מקרן צדקה, שבבעלות עד המדינה, ולא מכספי משפחתו בחו"ל, אלא מדובר בכספים, שהועברו לעד המדינה, כמתואר על-ידו.
בדומה, עד המדינה סיפר בבית-המשפט כיצד העביר מאות אלפי שקלים לנאשמים 8 ו-9. כמפורט להלן בפרקים הנוגעים לנאשמים 8 ו-9, הוכח בבית-המשפט כי כספים הנאמדים במאות אלפי שקלים הועברו על-ידי עד המדינה לנאשמים הנ"ל במהלך השנים.

פרקליטי הנאשמים גרסו בשיטתיות ובדווקנות, כי עד המדינה בחר להפליל הנאשמים ולבדות סיפורי בדים על-מנת להשיג הסכם עד מדינה, הסכם, שבסופו של יום הוענקו לו במסגרתו הטבות כספיות מפליגות ומוגזמות. לגישת הסנגורים הנכבדים, עד המדינה ידע כי הוא חייב להביא "סחורה משובחת" כ"מנחה" לפרקליטות. אשר כך, העליל עלילה על ראש-ממשלה בישראל.
הנחת עבודה זאת אינה מתיישבת עם עדותו הנחרצת של עד המדינה כנגד נאשם 2.
על-פי עדות עד המדינה, הכספים שהועברו לאמתחתו על-פי אישורו והנחייתו של נאשם 2, נמסרו, בעיקרם, לנאשם 7 ולנאשם 13. כספי השוחד שהועברו לנאשמים 8 ו-9, רובם ככולם נלקחו מנאשם 1 ומחברותיו. עד המדינה יכול היה לממש התסריט הנטען על-ידי ההגנה מבלי לשבץ בו את נאשם 2, שאין מחלוקת שהיה לו בבחינת רע וידיד קרוב.

זאת ועוד, עד המדינה לימדנו כי בכל מגעיו עם פרקליטיו, עו"ד יצחקניא ועו"ד סובל, הסתיר את חלקו של נאשם 2 והפרקליטים הנ"ל פנו אליו ודרשו הסברו בנושא רק לאחר ששמעו על מעורבותו העמוקה של נאשם 2 מנאשם 5. עד המדינה נאלץ לגלות לפרקליטיו ההתרחשויות האמיתיות בפרשות השונות, ובהמשך, שטח עדותו במשטרה והעיד נגד חברו ורעו.
חשוב לציין, אין חולק כי בין עד המדינה לנאשם 2 שררו יחסי חברות הדוקה. נאשם 2 תיאר זאת בבית-המשפט. נאשם 2 סיפר כי פנה לפרקליטים הנ"ל, יחד עם עד המדינה, מתוך רצון כן לסייע לחבר קרוב, כך עשה, לגרסתו, כ"מגשר" לאורך חודשים ארוכים לטובת חבר קרוב, ואף הוציא סכומים נכבדים מכיסו לטובת אותו חבר קרוב.
עד המדינה העיד בבית-המשפט על חברותו עם נאשם 2 ועל המחיר האישי הכבד שנדרש ממנו בגין התגלגלות הפרשה, בדרך של פגיעה בחבר אהוב.
כאבו של עד המדינה – נוכח הצורך להעיד כנגד נאשם 2 – נחרט בבית-המשפט. ניתן היה לחוש בכאב הפיזי שחש עד המדינה בחלל אולם המשפט.
עד המדינה <u>לא העליל עלילה</u> על חברו הקרוב והאהוב, נאשם 2. <u>מדובר במצב דברים בלתי אפשרי</u>.

ראיתי ושמעתי את עד המדינה בבית-המשפט לאורך חודשים ארוכים. לא הוא האיש שהיה מעז להעליל עלילה, שנושאת עמה אפשרות קרובה להשמתו של חבר קרוב ואהוב מאחורי החומות לשנים לא מעטות.

לציין, אפרת אינו חבר ורע של עד המדינה. לו חפץ עד המדינה להעליל עלילה במסגרת רקימת סיפור הבדים שבדה, כך ההגנה, בעניין קרקעות חברת הזרע, הרי אפרת, כמי שאישר תשלומים יחד עם ברודנר בנושא, היה בבחינת מטרה קלה ונוחה עבורו לאין שיעור מנאשם 2, שאין חולק שהיה חבר קרוב ואהוב.

עד המדינה "ניקה" בהודעותיו ובעדויותיו בבית-המשפט את אפרת מכל רבב. לו ביקש להעליל עלילה, היה עד המדינה מעליל עלילתו כנגד אפרת – עמו אין לו קשר אישי – ובטח לא מעליל עלילה על נאשם 2.

בדומה, נמנע עד המדינה מלהעליל, כך ההגנה, כנגד נאשם 13. עד המדינה ידע מנאשם 5 – כך העיד בבית-המשפט – כי זה קיבל סכומי עתק, באמצעות נאשם 5, מתעשיות המלח ומחברת הזרע. עם זאת, ציין כי אינו יכול להעיד על הסכומים שקיבל נאשם 13, אם קיבל מנאשם 5 הכספים, אם לאו, והוא עצמו, כך עד המדינה, לא שוחח מעולם עם נאשם 13 בנושא.

כנגד אפרת לא אמר מילה רעה, כך גם נזהר בעניינו של נאשם 13, ודווקא כנגד מי שהיה לו חבר קרב ואהוב העליל עלילה?!

לזכור, פרקליטי ההגנה גרסו, חזור וגרוס, כי עד המדינה העליל עלילה על ראש ממשלה בישראל, כמו גם על ראש עיריית ירושלים (נאשם 6), סגן ראש עיריית ירושלים, מהנדס העיר ירושלים, על-מנת לקבל הסכם עד מדינה, שהיטיב את מצבו הכלכלי הבכי רע.

עלילה על נאשם 2, על-פי שיטת ההגנה, לא הייתה תורמת לאינטרס – לו טענה ההגנה לאורך כל המשפט – ולו במעט. נאשם 2 אינו בבחינת איש ציבור מוכר וידוע, אינו נבחר ציבור ידוע ומוכר. נאשם 2 הינו אזרח מן השורה, איש שעברו מרשים, סגולותיו רבות, אבל לא בגינו יזכה עד המדינה לתנאים מפליגים כמו אלה שזכה אליבא דפרקליטי הנאשמים במשפט. הפועל העולה מכאן הוא, כי גם על-פי שיטת ההגנה לא הייתה לעד המדינה סיבה להעליל עלילה על נאשם 2. בטח ובטח, כשמדובר במי שהיה לו חבר קרוב ואהוב, שניים שחוברו בחברות טובה והדוקה, שנפרשה על-פני למעלה מעשרים שנה.

בעקבות הסכסוך בין נאשם 1 לעד המדינה, פעל הנאשם 2 ללא לאות ובאינטנסיביות רבה, כמתואר להלן:

<u>לקראת חקירת משטרה</u>

72. נאשם 2 סיפר בבית-המשפט על מאמציו לסייע לעד המדינה, שנקלע לסכסוך עם נאשם 1 בעקבות "הסכם ההיפרדות". עד המדינה ציין בפניו, כי ההסכם גרם לו נזק של בין 15 ל-20 מיליון

ש, הסכם שחתם עליו אך בגין מצוקתו. בהמשך הדרך ציין נאשם 2 כי לו עצמו היה אינטרס אישי ואינטרס כלכלי בנושא (עמ' 6129 שו' 6-8).

בחקירתו הנגדית התכחש הנאשם 2 למעורבותו בעריכת הסכם ההיפרדות (עמ' 6274). כמו כן, העיד כי לא ידע על איומים של עד המדינה על נאשם 1. לדבריו, לא היה כלל במעגל הזה ולא ידע על איומים של עד המדינה ללכת למשטרה (עמ' 6275 שו' 27-30). מעורבותו באה אך בשל רצונו לעזור לעד המדינה, שהיה חבר קרוב (עמ' 6276 שו' 1). על איומיו של עד המדינה לפתוח תיבת פנדורה נודע לו לראשונה רק בשלב הכנת "**כתב הסחיטה**" (עמ' 6276 שו' 15). נאשם 2 אישר כי הוא זה שהמליץ לעד המדינה וקישר אותו עם עו"ד יצחקניא, וביקש מעורך-הדין ליתן לעד המדינה מחיר נוח. נאשם 2 הכחיש כי השתתף בפגישות אצל עו"ד יצחקניא בהן תיאר עד המדינה את תשלומי השוחד ששילם. לדידו לעו"ד יצחקניא היה אינטרס להפליל את כולם (עמ' 6284-6283). הנאשם 2 הכחיש כי שמע על תשלומי שוחד, ואפילו משקיבל את "**כתב הסחיטה**" לא פתח את התיק הזה מעולם (עמ' 6285 שו' 20), ועל תוכן "**כתב הסחיטה**" נודע לו מעו"ד אגמון יותר מאוחר (עמ' 6286 שו' 5-8).

כאמור, גרסתו של הנאשם 2 בבית-משפט הינה ולא כלום.

דבריו אלה של הנאשם 2, שהופרכו בבית-המשפט, מלמדים על חלקו בפרשות השחיתות שנחשפו בבית-המשפט.

תחילת הדרך, שכירת עורך-דין עבור עד המדינה:

73. נאשם 2 קישר בין עד המדינה לעו"ד יצחקניא. האחרון שימש פרקליטו של נאשם 2 במסגרת עבודתו, ועל-כן מצא נאשם 2 לחבר בין השניים ואף הביע הסכמתו לשלם סכום משמעותי על חשבון שכר הטרחה שגבה עו"ד יצחקניא מעד המדינה.

עו"ד יצחקניא תיאר בבית-המשפט את הפגישה הראשונה במשרדו עם עד המדינה, פגישה שארכה כשעתיים, בה נכח נאשם 2. לדברי עו"ד יצחקניא, נאשם 2 נכח בשיחה, אבל לא התערב, אלא אך ורק הקשיב (עמ' 1785 שו' 6). עו"ד יצחקניא ציין בבית-המשפט כי נאשם 2 השתתף בפגישות נוספות עם עד המדינה, ובכלל: "**אביגדור קלנר היה מעורב בפרטים, הוא ידע. הוא שמע ממני את כל ההתוויה**" (עמ' 1785 שו' 10) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 2 אישר בהודעתו במשטרה כי נוכח בפגישה הראשונה בין עו"ד יצחקניא לעד המדינה, ברם ציין כי לא זכר מה היה בפגישה הראשונה: "**לא זוכר אם הייתי בפגישה הראשונה ואם הייתה פגישה, לא זוכר היום מה היה בפגישה**" (**ת/531** שו' 707-712). בבית-המשפט ציין כי נכח בפגישה, אבל אחרי חצי שעה לא עניין אותו והלך לדרכו (עמ' 6281 שו' 25-26) [ההדגשות שלי - ד.ר].

פרקליטו המלומד של נאשם 2 נמנע מלחקור את עו"ד יצחקניא (עמ' 1820 שו' 33).

משכך, ניתן לקבוע כי נאשם 2 נכח לאורך כל הפגישה הראשונה של עד המדינה עם עו"ד יצחקניא. כמו גם נכח בפגישות נוספות, כמתואר בבית-המשפט על-ידי עו"ד יצחקניא, והיה מעודכן בכל פרטי התיאורים שתיאר עד המדינה לעו"ד יצחקניא, כמצוין על-ידי האחרון (ראה להלן) בבית-המשפט.

חשוב לזכור, הפגישות עם עו"ד יצחקניא ועו"ד סובל, במעמד נאשם 2, נתקיימו <u>טרם עד המדינה פנה למשטרה</u>.

גדולה מזו, באותה תקופה עד המדינה קיווה בכל מאודו שלא יידרש לפנות למשטרה, ונראה שכל פעולותיו, כולל הבדיות שניטעו על-ידו, במה שכונה על-ידי ההגנה "כתב הסחיטה", בוצעו למניעת הצורך בעירוב המשטרה בסכסוך עם נאשם 1. עד המדינה ביקש להעצים את "כתב הסחיטה" במטרה אחת ויחידה – להניע את נאשם 1 להעביר לו מיליוני שקלים נוספים, שלדידו, הגיעו לו, נוכח פועלו והוצאות כספים רבות, שהוצאו על-ידו לקידום פרויקט הולילנד.

עד המדינה חשף בפני עורכי-הדין, כמו גם בפני נאשם 2, את מכלול עשייתו הפלילית לאורך שנים לטובת הפרויקטים בהם טיפל, דהיינו, שיחוד פקידי ונבחרי ציבור בסכומים של מיליוני שקלים.

עד המדינה לא מצא להסתכן ולסכן את עצמו, כך סתם, וחשיפת הדברים בפני נאשם 2 לא נבעה מתוך טיפשות וערלות ראש. עד המדינה ונאשם 2 בוססו יחדיו במדמנת השוחד לאורך שנים ארוכות. עד המדינה לא חשש מנאשם 2, שצעד עמו ב"דרכו" והיה מודע משכבר הימים לדרך פעולתו.

לאמור, העובדה כי <u>עד המדינה דיבר בצורה שוטפת וחופשית על עשייתו הפלילית גם בפני נאשם 2</u>, מעידה על עומק מעורבותו של נאשם 2.

ועוד, נאשם 2 הציג עצמו בבית-המשפט. נאשם 2 ניהל חברות גדולות, מצליחות ונכבדות. נאשם 2 תרם את מיטבו בשירות סדיר ומילואים והשתחרר בדרגת אלוף משנה. ניתן היה להתרשם בבית-משפט מאישיותו הנכבדה של נאשם 2.

<u>בוא וראה</u>, אישיות נכבדה ורמה זו שומעת באוזניה; <u>וידויו של פושע</u>.

הפושע פירט בנוכחותו לפרקליטים ששכר עבורו – כיצד שיחד במיליוני שקלים נבחרי ופקידי ציבור. נאשם 2 שמע כיצד פשה רקב ומסוס בלשכות אישי ציבור רמי מעלה.

<u>נאשם 2 שמע ושתק</u>.

ביתר חומרה, <u>נאשם 2 נרתם בכל כוחו לסייע לפושע</u>. נאשם 2 החל לפעול ללא לאות ובנחישות לגיוס כספים, <u>על-מנת לסכור פיו ולמנוע חשיפת פרשות השחיתות בהן כיכב הפושע</u>.

התנהגות זו אינה יאה, על-פני הדברים, לכמותו. אלא אם קיים הסבר להתנהגותו.

לאמור, נאשם 2 ידע כי חשיפת מעשי השחיתות של עד המדינה תחשוף את אלה שפעלו עמו, <u>תחשוף אותו עצמו</u>.

לא זאת אף זאת, אין מחלוקת כי נאשם 2 היה חבר קרוב ביותר לעד המדינה, כמו גם לבתו אדית. אין מחלוקת כי עו"ד יצחקניא היה פרקליטו והיה זה הוא, שהמליץ בפני עד המדינה לשכור שירותיו, ואף שילם התשלום הראשון לעו"ד יצחקניא עבור הטיפול בעד המדינה.
הפלא ופלא, נאשם 2 לא פנה לעד המדינה ו/או לאדית, ולעו"ד יצחקניא ולהתריע, שלא לומר לזעוק חמס, על סיפורי השוחד – פרי יצירתו של עד המדינה, שהינם, לדידו, סיפורי בדיות, שטויות במיץ עגבניות – סיפורי שוחד שהינם בבחינת "פצצת אטום"?!
התנהגותו זו של נאשם 2 מעידה על כלל מודעותו. התנהגותו זו של נאשם 2 מעידה נגדו.
נאשם 2 לא פנה לעד המדינה ו/או לאדית לצעוק חמס, נאשם 2 לא פנה לעו"ד יצחקניא בנושא פרשות השוחד, אותם העלה הפרקליט עלי כתב ב"כתב הסחיטה" – הואיל והיה ראשון לדעת על הסיאוב שפשה וכלל העבירות שבוצעו ע"י הנאשמים לאורך השנים, ותוארו על-ידי עד המדינה.

נאשם 2 העדיף לנסות לשכנע את נאשם 1 להעביר לעד המדינה מיליוני שקלים נוספים על אלה שהעביר לו בהסכם ההיפרדות. בהמשך פנה לנאשם 8 ולאחרים בבקשה להרים "תרומה" למען עד המדינה. כל זאת, על-מנת להשביע את עד המדינה, להשקיטו במקומו, ולאיינו מכוונתו לפנות למשטרה כדי לחשוף תשלומי השוחד, שניתנו על-ידו בשיתוף עם נאשם 2 ואחרים, השקועים עמו בביצת הפלילים.

נאשם 2 היה מודע לתמונה העובדתית שנתהוותה במשך שנים.
אשר כך, בחר לציין בחקירתו במשטרה כי אינו זוכר שנכח בפגישה של עד המדינה עם עו"ד יצחקניא. וזו הסיבה שמצא לציין כי עזב את הפגישה לאחר חצי שעה – בניגוד לדברים, שמסר עו"ד יצחקניא בבית-המשפט, דברים עליהם לא נחקר על-ידי פרקליטו המלומד של נאשם 2.

נאשם 2 כ"מגשר":

74. נאשם 2 תיאר בעדותו הראשית בבית-המשפט, כמו גם בחקירתו הנגדית, פעולותיו כ"פעולות גישור", "גישור" מטעם עצמו.
עמדתו זו של הנאשם 2 הינה עקורה למציאות שהתרחשה, כמפורט להלן:

נאשם 1 תיאר בחקירתו במשטרה את פעילותו הבלתי נלאה של נאשם 2 בניסיונותיו לקדם פשרה עם עד המדינה בצל "כתב הסחיטה" והאיומים לפנות למשטרה.
לדברי נאשם 1, נאשם 2 היה בהיסטריה, וזאת: "...**משום שידע שהמשך החיים שלו תלוי בידיים שלי. אם אני משלם לדכנר, קלנר ניצל ומאחר ואני לא משתף פעולה עם דכנר, קלנר לא יינצל ולכן קלנר הטריף את צביקה אגמון במהלך כל השנה ללא סוף...**" (**ת/507** שו' 399-402). נאשם 1 נשאל על-ידי חוקריו ממה היה נאשם 2 ניצל, ותשובתו: "**טענות רבות מאוד של דכנר בתיק הסחיטה הופנו אלי, אינן מתייחסות להולילנד ומניתוח לוחות הזמנים ושמות שמוזכרים**

והשוואתם לכתבי עיתונות באותה עת, עולה חברת הזרע במלוא הדרה ואתם לא יודעים את הכל כי יש עוד מגרש לחברת הזרע בקרית-גת ותראו מה קרה שם" (**ת/507** שו' 406-410) [ההדגשות שלי - ד.ר]. בחקירתו במשטרה מיום 12.04.10 מסר נאשם 1 כדלהלן: "**קלנר פנה לנבות, קלנר פנה לכספי. לא מטעמי אלא מטעמיו שלו, קלנר. צביקה העריך, ואני מוכן לקבל את הערכתו, שמאחר ונבות הוא נציגו של אולמרט, או עורך-דינו של אולמרט, אז צביקה העריך שקלנר ביקש לערב את אולמרט בעניין לשם הפעלת לחץ עלי והסיבה היא מאוד פשוטה: דרישת הסחיטה של דכנר הופנתה אלי בלבד, כך למיטב ידיעתי. בסיפור הסחיטה מעורבים הרבה מאוד אנשים. באופן טכני כולם תלויים בהחלטה שלי אם לשלם לדכנר או לא ואני לא משתף פעולה. התנהגות שלי, בלי כל קשר להשפעתה עלי תשפיע גם עליהם אז הם לוחצים, במיוחד קלנר שצביקה אמר לי בצחוק שלולא גם הבן של צביקה היה מופיע אצלו בצג כמספר חסוי, הרי צביקה מאותו רגע לא היה עונה לחסויים ושקלנר מתקשר אליו 30 פעם ביום ולא נותן לו מנוח**" (**ת/492** שו' 157-148) (ראה התייחסות עו"ד אגמון בעמ' 8894 שו' 5-7) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 1 תיאר בחקירתו במשטרה פעילותו של נאשם 2 כ"מכבש כבד": "**המכבש הכבד ביותר, האובססיבי כמעט היה של אביגדור קלנר**" (**ת/492** שו' 84).

נאשם 1 הדגיש כי לא ביקש מנאשם 2 לייצגו, ובכלל ראה בו איש של עד המדינה. עו"ד צבי אגמון העיד בבית-המשפט כי לא רק שנאשם 2 לא היה בבחינת מגשר, או איש שפעל מטעמם, אלא נאשם 1 כעס עליו מאחר שסבר שהוא זה שהפיל עליו את התיק, כי: "**...שמואל ואביגדור חברים**" (עמ' 8893 שו' 26).

הגב' אדית וולף, בתו של עד המדינה, תיארה בבית-המשפט לבקשות ב"כ הצדדים את ניסיונותיו של נאשם 2 להשפיע עליה להטיל כובד משקלה על-מנת שאביה ישנה החלטתו לפנות למשטרה. לציין, נאשם 2 היה בבחינת ידיד קרוב של המשפחה. עד המדינה, ובעקבותיו העדה עצמה, חשו רגשות חמים כלפיו בשל הידידות ארוכת השנים. בחקירתה הראשית ציינה העדה: "**ש. לגבי האפשרות שאבא ילך למשטרה, האם האפשרות עמדה ברקע של הדברים בשיחות שלך עם אביגדור? ת. כן, בטח, בשיחות שלי עם אביגדור בשלב הזה כבר דובר על זה שאביגדור אמר שצריך להניא את אבא מלפנות למשטרה, שזה לא רעיון טוב שאבא יפנה למשטרה כי הוא יישבר ויהרגו אותו, שהוא לא יעמוד בחקירות, ושהוא עבר כמה שנים לפני כן גם חקירה גדולה וזה לא בשביל אבא ושהוא לא ייצא מזה בחיים. אביגדור אמר שהוא ינסה לעזור כמיטב יכולתו, הוא ניסה מדי פעם להיפגש עם הלל ועם צבי אגמון עורך הדין שלו. ש. את זוכרת את הסכום? ת. היו כל מיני סכומים, הסכום הראשון שאני ידעתי, כי היו לי כמה פגישות עם אביגדור אבל זה כל פעם ירד, זה התחיל מ-8 מיליון שקלים. ש. שבאיזה אופן זה יימסר? ת. היו כמה סוגי הצעות אבל בכל מקרה דובר שזה יימסר כך שאני בסופו של דבר צריכה להיות ערבה לזה כיוון שהלל לא האמין שאבא לא יבקש עוד, אז אני צריכה להיות ערבה שאבא לא יבקש יותר כסף מהלל. ש. מה דובר על חשבונית שאבא יוציא ביחס לסכום הזה? ת. דובר שאבא ייתן חשבונית כנגד הסכום, כנגד ה-8 מיליון**" (עמ' 5169 שו' 2-18; עמ' 5170 שו' 2-10) [ההדגשות שלי- ד.ר].

סכומי הכסף נעו בין 8 מיליון ל-1.5 מיליון, ובשלב מאוחר הוצע לו 1.5 מיליון בתוספת החזקה חודשית של 25 אלף ₪ בחודש, בתנאי שינתק קשריו עם המשטרה. הצעה זו הועברה על-ידי נאשם 2 על דעת נאשם 1 ועו"ד צבי אגמון (עמ' 5220 שו' 20 עד עמ' 5221 שו' 17; עמ' 5222 שו' 1-17).

הגב' אדית וולף ציינה כי נאשם 2 כינה את נאשם 1 "**מטורף**" בשל עמדתו במשא ומתן עם עד המדינה (עמ' 5173 שו' 3-29). העדה ציינה כי גם בשלב בו אביה כבר היה בקשר יומיומי עם חוקרי המשטרה, ימים בהם התייצב למסירת עדות במשטרה, המשיך נאשם 2 בניסיונותיו והיא נמנעה מלספר לו כי הפור נפל ואביה כבר נמצא בחקירת משטרה, זאת לנוכח הנחייתו של האב. גם משלא ענתה לנאשם 2 על שיחותיו, המשיך זה בניסיונותיו ואף ביקש להסתייע בבעל חנות תירוש שפנה אליה ומסר לה כי נאשם 2 לא מצליח להשיגה בטלפון (עמ' 5179; עמ' 5180 שו' 28; עמ' 5187 שו' 12-20).

תוך סטייה קלה מתפקידו של נאשם 2 כ"מגשר", הגב' וולף סיפרה בבית-המשפט, בין היתר, כי באחת השיחות בהן ניסה נאשם 2 להשפיע עליה לשכנע את אביה, שלא לפנות למשטרה, ציין נאשם 2: "**שמאיר רבין לא ישתף פעולה עם המשטרה, מכיוון שאצל החרדים לשתף פעולה זה להיות מויסר, ומאיר בחיים לא ישתף פעולה עם המשטרה**" (עמ' 5187 שו' 24-25). הדברים נאמרו על-ידי נאשם 2 מבלי שהיא העלתה בשיחות את השם של נאשם 5, ומבלי שהשניים שוחחו בעניינו של נאשם 5 (עמ' 5188 שו' 1-14).

לאמור, נאשם 2 ידע על חלקו של נאשם 5 בפרשות השחיתות. נאשם 2 ידע על חשיבותו של נאשם 5 בחשיפת פרשות השחיתות. נאשם 2 ביקש להשתמש ב"שתיקתו" המובטחת של נאשם 5 על-מנת לקדם עניינו אצל עד המדינה ובתו.

לדברי עו"ד אילן סובל, נאשם 2 היה דומיננטי בניסיונות להשיג פשרה עם נאשם 1 ופרקליטיו (עמ' 1904 למטה): "**מחול שדים זה אומר שיחות טלפון מרתוניות, כמעט כל יום, כמה פעמים ביום, עם אביגדור קלנר, זה אומר פגישות עם צביקה אגמון. עם צביקה אגמון היו לפחות 4 פגישות, שתיים מהן אני נכחתי. וגם גורמים אחרים נוספים שניסו לתווך פה, עורך דין רם כספי שהייתה פגישה במשרדו, כשאני אומר מחול שדים זה אומר שהתנהלה מסכת שלמה של ניסיונות להפיס את דעתו של שמואל דכנר ואת עמדתנו, לנסות לא להגיע למצב שהתביעה הזאת תוגש לבירור משפטי**" (עמ' 1907 שו' 25-30), ובשלב מסוים אף הציע לשלם לעד המדינה סכום כסף בנוסף לכסף שיועבר לעד המדינה על-ידי נאשם 1 (עמ' 1908 למעלה) [ההדגשות שלי - ד.ר].

משנשאל מדוע היה לנאשם 2 אינטרס לפעול כפי שפעל ולהציע את אשר הציע כאשר הובטח לו על-ידי עד המדינה שהוא עצמו לא ייפגע, השיב עו"ד סובל, בין השאר: "**אדוני, מי שהביא אלינו את שמואל דכנר היה אביגדור קלנר, והוא הביא אותו מסיבותיו עמו, כנראה שחשב שיוכל לשלוט על התהליך כשזה נמצא אצלנו. אביגדור קלנר שאל אותנו, אחרי שהטיוטה יצאה לדרך, אם הוא מסובך שם במשהו, אנחנו אמרנו לו ששמו לא מופיע, ואמר אביגדור צביקה אומר לי שאני דווקא כן מסובך שם. בשלב מסוים הוא גם ביקש מאיתנו לא לרשום אלונר, אלא לשבש את זה ולרשום אלונר, לשכל אותיות שם. ידעתי ממה שאומר לי שמואל דכנר, על כך שאביגדור עלול להינזק אם**

<u>הדבר הזה ייחשף וייצא החוצה</u>. מעבר לזה לא דשנו, עשינו מהלך, המהלך הזה היה מול הולילנד תיירות ומול הלל צ'רני, העובדה שבדרך עתידים להיפגע שורה ארוכה של אנשים" (עמ' 1908 שו' 16-23). קודם לכן, לאחר שטיוטת כתב התביעה הועברה לעו"ד אגמון, נאשם 2 יצר קשר עם עורכי-הדין: "**...אחרי שהטיוטה הזאת נמסרה לצביקה אגמון, אביגדור יצר איתנו קשר, כמו שאמרתי הוא היה <u>מבוהל</u> מאוד, הוא שאל אותנו למה עשינו את המהלך הזה, הוא אמר לנו שזה הכל קשקושים של צביקה, זה מעשה טיפשי המכתב הזה שקיבלנו, ומה שהוא סיכם שאנחנו נמשוך את הטיוטה בחזרה מידיו של צביקה אגמון והוא ימשוך את המכתב שהוא שלח לנו ואנחנו נשב ונסגור את כל הסיפור הזה ואנחנו הבהרנו לו שאנחנו לא משחקים משחקים, וכל הדבר הזה זה אווילי, ברגע שהטיוטה יצאה החוצה ונמצאת במשרדו של אגמון, אז אפשר להעתיק ולשכפל אותה ולמסור אותה למי שרק רוצים, מי שרוצה לדבר איתנו שידבר, זה רק אחת השיחות שנעשו לאחר הטיוטה. בתוך מספר ימים, כמובן שהיו הרבה פגישות עם אביגדור באותם ימים, הוא הציע ואמר תיפגשו עם מאיר, שיודע את העובדות ויכול לספר לנו בדיוק מה קרה**" (עמ' 1911 שו' 29 עד עמ' 1912 שו' 6) [ההדגשות שלי - ד.ר].

עו"ד יצחקניא תיאר בבית-המשפט את חוסר שביעות רצונו של נאשם 2 מדרך התקדמות המשא ומתן עם נאשם 1 ו: "**עוד מעט <u>לא יישאר זמן בשעון החול</u> ושהוא מקווה שזה לא יקרה**" (עמ' 1815 שו' 9) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 2 פעל לטובת עצמו על-מנת למנוע חשיפת מעורבותו (ראה בעניין זה, למשל מוצג **ת/409**, הסכם מסגרת עקרונות שערך נאשם 2, עליו רשם עד המדינה לעו"ד יצחקניא: "**קיבלתי אתמול לפנות ערב מאביגדור, לא קראתי. הודעתי לו <u>שוב</u> שירד מזה וכי אין מקום ולא מעוניין**") (ראה גם עמ' 6309 שו' 3-6).

נאשם 2 מול נאשם 8:

75. נאשם מס' 8 סיפר בהודעתו במשטרה כי בחודש: "**יוני, מאי, יוני, יולי, אני לא יודע, אולי זה היה אוגוסט, התקשר איתי חבר, איש עסקים מאוד ידוע...**" (**ת/594** עמ' 55 באמצע).
על הסיפור חזר נאשם 8 בבית-המשפט, ברם התאריך שונה לחודש נובמבר 2008. בחקירתו בבית-המשפט סיפר הנאשם 8 כי במוצאי שבת אחת קיבל טלפון מידיד, שהינו איש עסקים, שסיפר לו כי התקשר אליו נאשם 2 וציין בפניו, שהוא חייב להיפגש עם נאשם 8 בנושא מאוד חשוב. איש העסקים שאל את נאשם 2 מה הסיבה והאחרון השיב, כך נאשם 8: "**מישהו מנסה לשרבב אותו לפרשת סחיטה, פרסום העניין יכול לגרום לו נזק נוראי ואני מבקש לדבר איתך על העניין הזה... יש אדם שקוראים לו דכנר והוא יש לו סכסוך עם צ'רני, הוא טוען שהוא שיחד בשמו של צ'רני המון אנשים, הוא טען, דכנר, שכמובן אני הייתי בין האנשים האלה...**" (עמ' 7505 שו' 7-20).

נאשם 2 בחקירתו במשטרה לא זכר את מועד הפגישה עם אותו איש עסקים, ברם אישר כי פנה לאיש עסקים בבקשה כי זה יגייס חצי מיליון (**ת/530** שו' 340).

בחקירתו בבית-משפט נזכר נאשם 2, או ליתר דיוק, העלה מתהום הנשייה – בדומה לשינוי שחל בגרסת נאשם 8, כמפורט לעיל – כי האירוע עם איש העסקים התרחש במחצית הראשונה של 2009 (עמ' 6318 שו' 22).

בוא וראה, נאשם 2, כמו נאשם 8, מקפידים בעדותם בבית-משפט לנקוב בתאריך שלאחר פרסום "כתב הסחיטה".

אין להתפלא על השינוי.

מועד השיחה שצוין על-ידי נאשם 8 בחקירתו במשטרה, על פניית נאשם 2 באמצעות איש עסקים, להתריע על ניסיון הסחיטה של עד המדינה - מצביע כי נאשם 8, כמו נאשם 2, היו מודעים לפרשת השוחד עוד טרם פרסום כתב הסחיטה.

נאשם 8 ונאשם 2 היו מודעים לפרשה בטרם ניצוץ זיק חשיפה לפרשה, אך ורק בשל מעורבותם.

נאשם 2 ביקש לאורך כל הדרך להרחיק עצמו ממודעות לתוכן דברי עד המדינה בפני הפרקליטים, כמו גם לתוכן טיוטת "כתב הסחיטה", ניסיונות שמצביעים על כלל מודעותו.

לאחר שנודע לנאשם 2 על כתב הסחיטה במחצית הראשונה של שנת 2009 פנה לנאשם 8 וביקש ממנו חצי מיליון דולר על-מנת למנוע את התפוצצות הפרשה (עמ' 6318 שו' 30-31). נאשם 2 תיאר כדלהלן: "**אמרתי לאולמרט, במילים האלה, שיש פה עלילה, והיה הרעיון הזה של חצי מיליון הדולר – אני לא זוכר באיזו שפה זה נאמר – והוא זרק אותי לכל הרוחות. והשיחה הזאת הייתה קצרה. ואני בכל אותה עת, גם במהלך 2009, עסקתי רק בדבר אחד: שהנזק לא יהיה קיים. אבל הדבר הכי חשוב: מי שביקש ללכת לאולמרט – זה לא היה הרעיון שלי, זה היה של אדון דכנר, אמרתי את זה בכל המקומות – והחבר הזה, אילו רציתי להיפגש איתו הייתי נפגש איתו**" (עמ' 6319 שו' 20-25) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, נאשם 2 פונה לראש הממשלה ומספר לו על עלילת השוחד ומבקש ממנו חצי מיליון דולר על-מנת להעביר למי? לאיש שרקם עלילת שוחד!

גרסתו של הנאשם 2 בלתי מתקבלת על הדעת.

נאשם 2 פנה לראש הממשלה וביקשו להעביר חצי מיליון דולר, למי? לשיטת נאשם 2; לבן-אדם, שבדה סיפור בדיות, שלדידו הינו בבחינת "שטויות במיץ עגבניות".

נאשם 2 הטריח בנושא זה את ראש הממשלה במספר הזדמנויות שונות (עמ' 6323 שו' 8-10) (ופעם אחת, כך נאשם 2, סמוך למעליות בניין פלטינום, שם הזכיר לו החשד לפיו עד המדינה שיחד את ראש הממשלה באמצעות אחיו, הכל, כשנאשם 8 צמוד לשומרי ראשו).

לאמור, נאשם 2 פנה לראש הממשלה ושטח בקשה כי ראש המשלה ישקיע מכספו לרכישת שתיקתו של עד המדינה.

הנאשם 2 נשאל הכיצד פנה אל ראש הממשלה, אחראי על ענייני המדינה, להטרידו בעניין השוחד, זאת, מבלי לפנות קודם לכן לעד המדינה על-מנת לטלטלו, הכיצד מעז להעליל עלילה על ראש ממשלה בישראל, ותשובת הנאשם 2: "...**<u>לא חשבתי שיש פה בעיה עם דכנר שאני הייתי מעורב איתו בענייני שוחד</u>, בשלב ראשון אני מניח כשמספרים שאולמרט בפנים, אין לי <u>מושג מה האמת</u>, אין לי מושג מה כל הסיפורים שם, אין ספק שאני מאוד מופתע, ואני רואה בנייר באותו רגע, שאפילו עורכי הדין האמינו בו, אני אומר תשמע, אני לא יודע מה קורה, ואם הייתי בא לדכנר אני מניח שהוא לא היה מספר לי דברים אחרים מאשר מה שהיה כתוב בתוך הנייר**" (עמ' 6292 שו' 18-23) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לשמוע ולא להאמין.

נאשם 2 הינו חבר קרוב ביותר של עד המדינה, חברות הנפרשת על-פני שנים רבות, במסגרתה הוקיר והעריך עד מאוד נאשם 2 את עד המדינה כחבר ואיש מקצוע מן השורה הראשונה. נאשם 2 פעל לטובת עד המדינה על-מנת להקל עליו בצוקות להן נקלע מול נאשם 1, מול מס הכנסה, ובהשגת פרקליט מתאים. והנה, משמע נאשם 2 כי עד המדינה העליל על ראש הממשלה עלילה - נמנע הוא מלדבר בנושא עם עד המדינה, חברו הקרוב, לנזוף בו על תעוזתו לרקום עלילת בדים איומה ונוראה שכזאת.

תיאור מצב זה, לעצמו, מצביע על כלל מודעותו. נאשם 2 זיהה את התהום בפתחה עמדו המעורבים כולם.

תיאור מצב זה מצביע כי נאשם 2 ידע ידוע היטב, שלא מדובר כלל ועיקר בעלילה, אלא מדובר בעניין רציני ומשמעותי מאין כמותו.

[נאשם 2, לדבריו, מיהר לפנות לראש הממשלה מתוך כוונה להזהירו וכן ליתן לו אפשרות להיערך ולנקוט צעדים כנגד הרעה העומדת בפתח].

לגרסת נאשם 2, פנה לראש הממשלה במסגרת פעולות הגישור והפישור שקיים.

עד המדינה העליל עלילות על ראש ממשלה בישראל ועל אנשים אחרים תמימים ונכבדים – כך נאשם 2, המשוכנע לדבריו, בחפות כל המעורבים ובטח אלה שצוינו בכתב התביעה – באותה עת הקדיש זמן ניכר לטובת עד המדינה, לסייע לו מול נאשם 1, וזאת בדרך "גישור" בין השניים?!

חברו הטוב עושה להפללת ראש ממשלה בישראל – שהינו גם כן חבר קרוב – והוא, נאשם 2, משקיע עתותיו בפעולות גישור בין עד המדינה לנאשם 1, על-מנת לסייע לאותו אדם, העושה להפללת ראש הממשלה.

פעולת "גישור" זו תמוהה, בלשון עדינה.

לגרסת נאשם 2, פעל כפי שפעל בשל חששו לנזק העלול להיגרם לחברות בהן פעל.

לציין, מדובר בחברות שהנאשם 2 מכר אותן למשקיע אחר <u>שנתיים</u> קודם לכן (עמ' 6293 שו' 8-17), כאשר (כך נאשם 2 בחקירתו הראשית) כל פרויקט הולילנד היה אך אחוז קטן ומבוטל מסך פעילות אותן חברות.

גרסתו של נאשם 2 נשקפה בבית-המשפט דחוקה ומרוטה.
נאשם 2 פעל להבטיח כי מעורבותו בתשלומי השוחד השונים לא תיחשף - כתוצאה מהסכסוך שפרץ בין עד המדינה לנאשם 1.

"דאגתו" של נאשם 2 לחברות לאור העדויות הבאות:

76. איתן סורוקה, יו"ר חברת קרדן נדל"ן, העיד בבית-המשפט על פניה של נאשם 2 בה ביקשו לסייע בכסף לטובת עד המדינה אחרת זה יפנה למשטרה. נאשם 2 ציין בפניו, כי ברשות עד המדינה יש מסמכים לפיהם שילם שוחד לקידום פרויקט הולילנד, ועד המדינה מחזיק הוכחות (עמ' 1537 שו' 19-32; עמ' 1538 שו' 13). לדברי סורוקה בבית-המשפט, היה חשוב לנאשם 2, שעד המדינה לא ילך למשטרה, חקירת משטרה העלולה להפיל את פרויקט הולילנד (עמ' 1538 שו' 27-26). לדברי סורוקה, נאשם 2 כנראה ידע על כל המעשים של עד המדינה והיה לו מאוד חשוב שהסיפור לא יתפרסם: "**אני אומר זאת כי היה חשוב לקלנר שהעסק לא יתפרסם ויתפוצץ, אולי הוא ידע על כל הקשרים של דכנר**" (עמ' 1539 שו' 9).
עדותו של איתן סורוקה, שאין חולק על אמינותו, מתארת פעילותו של נאשם 2 להעברת מיליון ₪ מקרדן לעד המדינה – זאת, מתוך רצון למנוע מעד המדינה לפנות למשטרה ולספר על תשלומי שוחד, ששולמו על-פי הסכמים, שנערכו עמו לטובת קידום פרויקט הולילנד. (נאשם 2 ציין בפני מנכ"ל קרדן כי לעד המדינה הועברו כספים על-פי חוזים לצורך תשלומי שוחד).
על-פי גישתו של נאשם 2, כך סורוקה, ראוי לחברת קרדן לשלם סך מיליון ₪ על-מנת "להשתיק" את עד המדינה ולמנוע חשיפה של פרשת שחיתות חמורה ורחבה.
נאשם 2 הינו אזרח שניהל חברות ענק במחזורי כספים של מיליארדי שקלים. מדובר באזרח המקורב לרשויות ולאנשי שלטון, אזרח שתרם מטובו בצבא ובאזרחות.
הנה פתאום מוכן זה להציע למנהל חברת קרדן לשבש, לכאורה, מהלכי חקירה ולהשקיע מיליון ₪ על-מנת להעלים פרשת שחיתות?!
נאשם 2 לא הקל ראש בטענות עד המדינה. נאשם 2 התייחס ברצינות גמורה לטענות עד המדינה, וחשש מחשיפתן נוכח עומק מעורבותו באירועי השוחד השונים, שניהל עד המדינה לאורך השנים.
נאשם 2 מוכן היה לפעול בדרך של שיבוש מהלכי משפט, העברת מיליון ₪ - על-ידי חברה ציבורית – לעד המדינה, על-מנת לסכור פיו בכדי למנוע ממנו לחשוף בפני המשטרה אירועי השוחד השונים.
רוצה לומר, עדותו של סורוקה מצביעה עד כמה חרד ומבוהל היה נאשם 2 באותה עת. נאשם 2 לא שיווה לנגד עיניו החשש לפגיעה בחברות – מהן נפרד לאחר מכירתן ורכישתן ע"י בעלים חדשים – אלא פעל על-מנת להגן על עצמו מפני עדותו הצפויה של עד המדינה בחקירת המשטרה.

ועוד, יוסף פישלר שימש משנה למנכ"ל פולאר השקעות ומנכ"ל פולאר נדל"ן לאחר עזיבתו של נאשם 2. יוסף פישלר סיפר בבית-המשפט על פניה של נאשם 2, בה סיפר על רצונו של עד המדינה להפליל את אנשי פולאר. פישלר שאל את נאשם 2 האם מישהו מהאנשים: "**...שקיימים ועובדים**

בפולאר באותה תקופה, דהיינו בסביבות 2008, מעורב במשהו בפרויקט שאיננו כשר, התשובה שקיבלתי היא לא. אמרתי מעבר לדבר הזה, אם אתם רוצים תלכו למשטרה, תעשו מה שאתם רוצים, עזבו אותי, אני לא רוצה לדעת כלום... רצו לדבר איתי על הדבר הזה, אמרתי אני לא שומע ועזבתי את החדר. הייתה ישיבה שהתקיימה אצל אביגדור בחדר, כשאני אומר רצו נדמה לי זה אביגדור, יכול להיות שגם היה רבין, אני לא בטוח, דכנר לא היה בישיבה הזאת" (עמ' 3947 שו' 29 עד עמ' 3948 שו' 9) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לדבריו, נאשם 2 הציג עצמו כמגשר וביקש שהולילנד פארק תתרום להסדר כמיליון ₪ (עמ' 3949 למעלה). פישלר דחה הצעה זו, ולהחלטתו זו הצטרף מנכ"ל החברה באותם ימים, דובי ווייס.

לשאלות פרקליטו המלומד של נאשם 1 ציין פישלר, כי ההצעה נראתה לפולאר כסוג של סחיטה. (עמ' 3954 שו' 6).

בוא וראה, מכלל עדותו של יוסף פישלר בבית-המשפט, מהדברים שמסר ואופן מסירת העדות, נראה היה כי פישלר הבין, הבן היטב, מנאשם 2 כי שולמו סכומי כסף כשוחד. פישלר בדק עם נאשם 2 האם מדובר בתקופה הנוגעת לאחריותו שלו, ומשהוחוור לו שלא כך – ביקש שלא "**לדעת כלום**", "**אם אתם רוצים תלכו למשטרה**" ועזב את חדרו של נאשם 2.

נאשם 2 סיפר לפישלר על תשלומי שוחד, ששולמו בעבר, לא בבחינת סיפורי רכילות או "סיפורי מעשיות", ששמע ומצא "להעביר לחבר", אלא נאשם 2 סיפר הדברים כבסיס ורקע לבקשתו מהחברה הציבורית להעביר סך מיליון ₪ לטובת הסדר שאמור לקנות שתיקתו של עד המדינה.

הולילנד פארק נדרשה ליתן מיליון ₪ בגין תשלומי שוחד, ששולמו על-ידה.

לא ניתן לפרש אחרת את הדברים.

נאשם 2 פנה ליוסף פישלר, כאמור, נוכח עומק מעורבותו בנושא.

פישלר נקט בצעד תקיף ודרמטי כלפי מי ששימש מנכ"ל פולאר השקעות והיה חברו ומנהלו שנים רבות (עוד מתקופת חברת אזורים).

לאמור, התנהגותו של פישלר מעידה על האירוע הדרמטי שהתרחש בחדר. נאשם 2 סיפר על תשלומי שוחד, מעשים פליליים ממדרגה ראשונה ופישלר לא מוכן היה להמשיך ולשמוע הדברים, שנפרשו בפניו.

לא זאת אף זאת, בעדויות פישלר וסורוקה בנושא זה בבית-המשפט יש כדי לקעקע עוד גרסתו של נאשם 2 על-פיה פעל כ"מגשר" למניעת פגיעה בפרויקט הולילנד, ובחברות הקשורות לפרויקט. האנשים האחראים על פרויקט הולילנד, בעת הזו, האנשים המנהלים את פולאר ואת קרדן לא היו מוכנים לנקוף אצבע על-מנת למנוע פניית עד המדינה למשטרה. פניית עד המדינה למשטרה לא הייתה מעניינם, שכן המעשים הלא כשרים בוצעו, שלא תחת משמרתם.

להבדיל מנאשם 2, למרות הקשר הרופף שהיה לו עם החברות הציבוריות, באותה תקופה – השקיע מאמצים כבירים ל"**הרגעתו**" של עד המדינה.

נאשם 2 פנה לברודנר ולנאשם 3, מספר פעמים, לאחר התפוצצות הפרשה וביקש, לשיטתו, לוודא כי חברת פולאר אינה קשורה למעשים שאינם כשרים, ובלשונו: "**אני אדם רגוע בהגדרה, במובן**

הנפשי. אבל אני אדם גם שזהיר. אם הולכים להתרקם כל מיני דברים שגם יכולים להשפיע על הקבוצה שבה אני הייתי היו"ר שלה, ואני במיוחד בתהליך הגישור, אז אני בא לוודא, ולא הזהרתי אותם. ש. מה אמרת להם? ת. שאלתי אותם אם היו משהו בתקופה שלהם, דברים לא-תקינים" (עמ' 6326 שו' 14-18).

נאשם 2 על-פי גרסתו לא ידע כלל על תשלומי שוחד בחברותיו. נאשם 2 גם לא צוין ב"כתב הסחיטה" כמי שמעורב, במישרין או בעקיפין, בעסקאות אפלות כלשהן. במצב נתון זה, קשה לקבל גרסתו של הנאשם 2 כי פעל אך מתוך זהירות, משפנה אל המנהלים עמם עבד ושאל אותם על פעילות בלתי חוקית, שביצעו - כאשר ברור לכל בר דעת, שאנשים לא יודו בפני "זר", בודאי לא בפני מנהל בכיר על כך, שהינם מעורבים בעבירה פלילית – <u>אלא אם המה יודעים כי אותו "זר" אינו בבחינת "זר" כי אם בן-אדם המעורב עד צוואר בפרשות השחיתות</u>. כל פנייתו של נאשם 2 לברודנר ולנאשם 3 הייתה על-מנת לטכס עצה ולהתכונן בצוותא לקראת ה"מתקפה" נגדם הממשת ובאה.

נאשם 2 פנה למנהלים שעבדו תחתיו <u>מספר פעמים</u>, למרות שלטענתו לא ידע על מעשים לא כשרים ועד המדינה לא אמר לו שנעשו מעשים לא כשרים כמו גם עו"ד יצחקניא לא דיווח לו על מעשים לא כשרים, שנעשו תחת משמרתו (עמ' 6327 שו' 19 עד עמ' 6328 שו' 5).

מדוע היה על הנאשם 2 לפנות <u>מספר פעמים</u>, כאשר גם לדבריו אלה הכחישו <u>בפנייה הראשונה</u> כל ידיעה או קשר למעשה לא כשר של עד המדינה?!

יתרה מזאת, נאשם 2 הרחיב בדיקתו עם אנשיו, משאל את ברודנר לגבי חברת הזרע, <u>למרות</u> שבכתב הסחיטה חברת הזרע <u>לא</u> צוינה כלל ועיקר.

נאשם 2 עשה כן עוד קודם שידע על "כתב הסחיטה" (ראה **ת/531** החל משו' 341).

התנהגותו של נאשם 2 מעידה נגדו.

נאשם 2 פעל כמי שהכובע בוער על ראשו. נאשם 2 ביקש להבטיח שתיקתם של המנהלים באם אלה יידרשו לחקירה על-ידי המשטרה. נאשם 2 פנה אל המנהלים על-מנת להזהירם כי עומדת להיפתח חקירה והמה כמוהו צפויים להיחקר במהלכה – זאת נוכח מעורבותו בהעברת תשלומי השוחד.

תיעוד שיחה בין נאשם 2 לעד המדינה:

77. מוצג **ת/405** הינו תמליל של הקלטת סתר של נאשם 2, שנערך על-ידי עד המדינה ביום 25.01.10 על-פי הדרכת חוקרי המשטרה:

"אביגדור: ... תשמע, <u>אני אחרי דבר כזה לא ישן בלילה</u>, זה ברור לך... שמואל: אני אומר לך ואמרתי בשעתו... כשאתה מתחיל הליך כזה אתה לא יודע לאן הוא מוביל... תרשה לי לגמור...".

בהמשך:

"שמואל: סליחה, ישאלו אותך: אדוני, מה אתה יודע למשל על אולמרט? אביגדור: מה אני יודע על אולמרט? שמואל: או מה אתה יודע ששמואל עשה עם אולמרט, אם אתה תגיד את האמת שאתה יודע, אז אין לך בעיה שאני שילמתי לו... אביגדור: אני לא יודע... אני מבקש... שמואל: סליחה אני שואל, אם אתה אומר (נכנסים אחד לדברי השני) אביגדור: יש לך יש מספיק הוכחות,... אתה אמרת לי ששילמת, מאיפה אני יודע ששילמת? ... מה אתה מערבב אותי? שמואל: אני לא מערבב אותך בכלל, תשמע. אביגדור: מה אתה משוגע? שמואל: ...בשעתו יש בפולאר חומר מרשיע, יש בפולאר חומר מרשיע. אביגדור: בפולאר? שמואל: כן. אביגדור: איזה חומר בפולאר מרשיע? שמואל: למשל, יש הסכמים שבשעתו ערך אתי אמנון ספרא, לתשלום שהוא כותב שם, לא אני. הוא. שעל כל התשלומים האלה שאתה הולך לעשות, במידה ויש משהו וקח את כל הסיכונים עליך וכל הדברים עליך... אביגדור: שיחקרו את אמנון... שמואל: בסדר, על זה אני מתכוון, עכשיו אם יחקרו את אמנון ו... לא זה, יגידו לך. אביגדור: מה אתה חושב שאני זוכר? שמואל: בסדר. אביגדור: מה אתה משוגע? אני לא יודע, אני, אמנון יש לך יום... אם אתה רוצה לערבב אותי. שמואל: אני לא מערבב אותך...".

בהמשך: "אביגדור: אז נשאלת השאלה, עם כל הכבוד, זה אני לא מוטרד. שמואל: אז ממה אתה מוטרד? אביגדור: רק שלא תדבר דברים עלי. שמואל: בסדר. אביגדור: לא, שלא יהיה, אתה לא קולט... אני משביע אותך... כל הדברים, אני אומלל כבר 3 שנים, אין לי כוח לשטויות האלה. אני איתך לא פותח שום חשבון, בסדר? שמואל: בסדר. אביגדור: אנחנו חברים מספיק טובים. שמואל: נכון".

בהמשך: "אביגדור: מה אתה מטומטם אתה, אני כבר 20 שנה אנחנו ביחד. שמואל: כן. אביגדור: אדרבא, מה שאני רוצה להגיד הפוך: אני מבקש ממך, אני משביע אותך בכל, בנכדים שלך, אני משביע אותך, תדע, כשאתה פותח את הפה, תשתדל להתרחק ממני, זה הכל. שמואל: בסדר. אביגדור: זה הכל, מה אני מבקש ממך? שמואל: או.קי. אביגדור: אפילו אם תגיד אביגדור הוא זהב, וכלום, או לא כלום, אפילו אם תגיד שאין פה, זה... אבל אם אתה לא יכול להגיד אז אל תגיד. שמואל: בסדר. אביגדור: שמואל, אתה חבר שלי, מה אני מבקש ממך... שמואל: בסדר. אביגדור: לא מגיע לי? שמואל: בסדר. אביגדור: אנחנו מספיק חברים. שמואל:... אביגדור: ואנחנו, אתה עוד לא בן 90... מה שאני מבקש ככה זה מה ש.. אין לי כוח לזה, אין לי כוח, אתה שומע. שמואל: בסדר גמור. אביגדור: גם אם הכל נקי, אני לא רוצה, לא רוצה, המזל הזה.. תשתדל לא להזכיר אותי, זה הכל, מה קרה? שמואל: בסדר גמור. אביגדור: יש אברהם, ויש.. ויש שמעון וישבו, עם כל הכבוד, אני לא אומר זה וזה, רגועים לגמרי, אמנון רגוע לגמרי. שמואל: בסדר. אביגדור: מה אכפת לך? שמואל: שלי אכפת?" (ת/405) [ההדגשות שלי- ד.ר].

נאשם 2 נשאל בחקירתו הנגדית בנושא שיחתו עם עד המדינה (ת/405). לדבריו: "...כדאי לקרוא את התמליל. על מה אתה מדבר? ואז אני אומר: אני נשבע בנכדים שלי, על מה אתה מדבר? אין לי מושג על מה אתה מדבר. מה אתה מערב אותי במעשים האלה? זאת הפעם הראשונה בחקירה, איך אומרים, שאני קצת לא שלטתי בעצמי. אמרתי: אילו רצה להפליל אותי היה מזכיר לי את כל נשכחות הזרע, וכמה הבטחנו לתת לאולמרט, ובהולילנד – ואו! שלושה וחצי

מיליון שקלים. הוא בא להפליל אותי. אני הייתי מוטרד מאוד. מה אני בתוך כל העסק? היה יכול לנעוץ אותי ולקבור אותי. אחרת אני באמת לא מבין את כל העניין. (לתובעים) בא בשליחות שלכם לנעוץ אותי ולקבור אותי. היה יכול להעלות את כל הדברים האלה. למה לא עשה? כי לא היה כלום. ואני לא ישנתי" (עמ' 6332 שו' 31 עד עמ' 6333 שו' 4).

לא ניתן לקבל עמדת נאשם 2.

נאשם 2 פנה אל עד המדינה כחבר אל חבר, חבר קרוב, שלא הוא ולא עד המדינה, באותה עת, מתכחשים לחברות ארוכת השנים ביניהם, חברות אמיצה ונאמנה. נאשם 2 פעל לטובת עד המדינה בצורה "חברית", כך נאשם 2 בבית-משפט, והשקיע עיתותיו לטובתו, בתקופה האחרונה, נוכח הסכסוך הכספי של האחרון עם נאשם 1 . נאשם 2 היה מוכן ליתן מכספיו ולגייס כספים מאחרים. נאשם 2 היה ידיד המשפחה (ראה עדותה של אדית בבית-המשפט). נאשם 2 לא הוזכר בכתב הסחיטה והיה זה הוא שקישר את עד המדינה עם עו"ד יצחקניא ושילם את התשלום הראשון לפרקליט זה.

על בסיס תמונת דברים זו, לא ברורה נדידת שנתו, ובלשונו: "**...אני אחרי דבר כזה לא ישן בלילה, זה ברור לך...?!**".

נאשם 2 טוען לחפותו המלאה. מדוע היה עליו לחשוש כי חברו הנאמן מבקש לערבו בעניין לא לו?! מדוע היה הוא כה מוטרד שעד המדינה יערבו? מדוע אדם חף מכל עוון משביע חברו הטוב בנכדיו, שלא יערבו וישתדל להתרחק ממנו במהלך חקירתו? זו כל בקשתו!

חשוב להדגיש, נאשם 2 לא ביקש מעד המדינה להתרחק מראש הממשלה, אותו האשים בקבלת סכום עתק של שוחד ו/או להתרחק ממנהלים, שעבדו עמו לאורך שנים, אלא רק לעצמו ביקש כסות ומקלט: "**לא מגיע לי... אנחנו מספיק חברים... תשתדל לא להזכיר אותי...**".

לאמור, נאשם 2 נשקף בהקלטה זו כמי שמתחנן על נפשו, התנהגותו של נאשם 2 על-פי שיחה זו הינה בבחינת התנהגות של מי שיודע כי הינו על-סף תהום, וכוחו של עד המדינה להשליכו למעמקים בדרך הנעת לשונו, מסירת מסמכים וראיות וחשיפת מסכת הפרשיות.

לא למותר לציין, כי עד המדינה דיבר באותה הקלטה ממש על החומר המרשיע הנמצא בהישג יד: "**שמואל: אני לא זה, אני אומר לך ואמרתי בשעתו, יש בפולאר חומר. אביגדור: כן? שמואל: ... מרשיע, יש בפולאר חומר מרשיע. אביגדור: בפולאר? שמואל: כן. אביגדור: איזה חומר בפולאר מרשיע? שמואל: למשל יש הסכמים שבשעתו ערך איתי אמנון ספרן לתשלום, שהוא כותב שם... אביגדור: כן...**" (**ת/405** עמ' 7 למטה) [ההדגשות שלי - ד.ר].

זאת ועוד, פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד איתן מעוז, ציין בסיכומיו בכתב כי מוצג **ת/405** משמש בבחינת "מסמך מזכה", כי, למעשה, כך הסנגור המלומד, עד המדינה נמנע במהלך אותה שיחה מוקלטת, מלהטיח בנאשם 2 מעורבותו הדומיננטית באישור העברת כספי השוחד.

חשוב לזכור, מדובר במפגש בין שני חברים קרובים ביותר. עד המדינה נשמע כמי ש"הובל" בשיחה. עד המדינה לא נשמע כמבקש ליזום ולנתב השיחה – כמצופה ממי שפועל בשליחות המשטרה – בטח ובטח נמנע מלנקוט מיני צעדים, שיש בהם לכרות בור "ללכידת" נאשם 2. עד המדינה נמנע מלהפנות במהלך השיחה את נאשם 2 לערבות הנגועות בביצות השוחד. עד המדינה נמנע מלהסיט השיחה לנתיבים בהם עלול היה נאשם 2 להידרדר ולשקוע.

נאשם 2 ביטא בשיחה חשש כבד, נוכח חלקו המרכזי באישור תשלומי השוחד, כמתואר על-ידי עד המדינה בעדותו בבית-משפט.

לולא כן, לא הייתה לו כל סיבה לבטא חשש שכזה. נאשם 2 הכיר במערכת היחסים החברית החמה ששררה ושוררת בינו לבין עד המדינה. נאשם 2 באותה תקופה נרתם לסייע בכסף, ולא רק, לעד המדינה במצוקתו הרבה, ולא הייתה כל סיבה שבעולם בה יבקש עד המדינה "להתהפך" על נאשם 2, כך סתם, נוכח המערכת החברית ששררה ביניהם במשך למעלה מ-20 שנה.

חשוב לזכור, עד המדינה הסכים להצעת חוקרי המשטרה להקליט שיחתו עם נאשם 2. לו היה ממש בטענה כי נאשם 2 הינו בבחינת "קורבן עלילה", אזי עד המדינה, כמי שמודע לנתון בסיסי זה – היה עושה כל למנוע הקלטת שיחתו עם נאשם 2. עד המדינה לא היה נוטל, בשום פנים ואופן, סיכון כי העלילה שהעליל כנגד חברו, נאשם 2, תיחשף כך בהקלטת שיחתו עמו.

עד המדינה הקליט השיחה עם נאשם 2, הואיל וידע, ידוע היטב, חלקו הדומיננטי של נאשם 2 בפרשות השחיתות שנחשפו על-ידו במשטרה ובבית-המשפט.

במהלך השיחה הובהר כי נאשם 2 נזהר מלהשתמש בטלפון רגיל (ראה **ת/405** עמ' 10: "**מה חשבת שאני מתקשר מהטלפון הרגיל שלי?**").

ישראל אפרת סיפר על פגישה עם נאשם 2, בה הודיעו כי הוא עצמו – להבדיל מנאשם 2 – ישן היטב בלילה. נאשם 2 סיפר לו, שהוא חושש מהאזנות סתר. אפרת אמר לו שהוא חולה במחלת הרדיפה, וזה השיב: "**...יש דברים בגו**" (עמ' 1855 שו' 24-26).

גב' אדית וולף העידה בבית-המשפט על מכשיר טלפון שנאשם 2 מסר לאביה, ולדבריו נאשם 2 אמר לו, שבאם יש שיחות שעד המדינה רוצה לשוחח איתו: "**דברים שהוא לא רוצה שאפשר יהיה לצותט להם שיהיה לו טלפון של עצמו**" (עמ' 5170 שו' 30).

לאמור, נאשם 2 באותה תקופה שמר צעדיו והקפיד בדבריו. נאשם 2 נמנע מלשוחח בצורה חופשית בטלפון מחשש להאזנות. נאשם 2 התנהג, כאמור, כמי שהכובע בוער על ראשו.

יתרה מזו, במהלך חקירתו הנגדית תיאר נאשם 2 כי קו פרשת המים מתחילתו היה פנייתו של עד המדינה למשטרה וכן: "**...אם הייתי יודע שדכנר במשטרה אני לא הייתי מתקרב אליו, למרות שזה נשמע לא הגיוני, הייתי זורק אותו לכל הרוחות כי אני לא האמנתי שזה מה שיהיה, אם הייתי יודע שהוא הלך למשטרה לא הייתי מתעסק עם גישור**" (עמ' 6305 שו' 16-19) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 2 נשאל הכיצד הוא כאזרח נורמטיבי, מוכן להשליך לכל הרוחות בן-אדם שכל חטאו, שמוכן לשתף המשטרה בחשיפת שחיתות של אנשים רמי מעלה, מהמדרגה הראשונה, במדינה

אותה הנאשם 2 אוהב ולה הוא תרם ותורם, ותשובתו: "**נוריד את ה'לכל הרוחות', אני הפסקתי עם זה, קו פרשת המים נוצר ב-22 לפברואר כשהוא הלך למשטרה, ולמה? כי בגישור כשבן אדם הולך למשטרה זה כבר לא רלוונטי, אז בפירוש לא התעסקתי עם זה יותר**" (עמ' 6306 שו' 22-24).
לאחר שעד המדינה פנה למשטרה אין עוד מקום, לדידו, להמשיך ולסייע לו, ויכול עד המדינה ללכת לכל הרוחות. עד המדינה פנה למשטרה לחשוף פרשות שחיתות של אישי ציבור רמי מעלה, ובכך מחק במחי יד קשרי חברות עבותים, שנפרשו על-פני עשרות שנים.
לאמור, נאשם 2 בבית-המשפט האיר באור נגוהות מעמקי מחשבתו.

אמור מעתה, התנהגותו של נאשם 2 לאחר פרוץ הסכסוך בין עד המדינה לנאשם 1, טרם פתיחת חקירת המשטרה, עולה כדי "התנהגות מפלילה" – התנהגות שיש בה ללמד על מעורבותו וכלל מודעותו לפרשיות השחיתות שנחשפו על-ידי עד המדינה.

תיעוד שיחת נאשם 5

78. נאשם 5 בשיחתו המתועדת עם עו"ד אמנון יצחקניא ועו"ד סובל, שיחה שנערכה על-פי יוזמתו, סיפר על חלקו של נאשם 2: "**רבין - עכשיו אתה, עכשיו אמרתי לך, אתה חושב שאביגדור לא ייפגע? אתה יודע מה היה עם אביגדור. יצחקניא - לא חושב שאביגדור... למה אביגדור צריך... רבין - מה אתה אומר? יצחקניא - למה שייפגע? רבין - כי אביגדור עם שמואל עשו פה פי מיליון ממה שעשו עם הלל, על מה אתה מדבר? אביגדור, אני נלחם, אמרתי לאביגדור. יצחקניא - לא מבין, תחליט, או שעשו כדין אין שוחד ואין כלום אז אף אחד לא ייפגע, או שבאמת יש חרא וכולם ייפגעו. רבין - יש חרא, אני לא אומר לך שאין חרא, הרי אמרתי לך יש חרא ואני הולך ולא אכפת לי לאכול אותו כדי להגן על החברים שלי, בטח שיש חרא, אז מה, זה היה אינטרס לקדם, להרוויח כסף, אז הרוויחו, גם עשו גם קצת חרא, אז מה? ושמואל לא עשה חרא? למה אתה צוחק. יצחקניא - בטח שהוא עשה. רבין - למה אתה צוחק על שמואל, למה אתה צוחק על שמואל, כי הוא עשה חרא**" (**ת/479** עמ' 24) (ההדגשות שלי - ד.ר).
לדברי נאשם 5 בחקירתו הנגדית בבית-משפט, כל מה שביקש לומר בדברים אלה שעד המדינה עלול להמציא גם סיפורים על נאשם 2 (עמ' 6830 שו' 23-25).

נאשם 5 אינו חשוד כמי שנשא ו/או נושא עמו בתוכו מטען שלילי כנגד נאשם 2. אדרבא ואדרבא, נאשם 5 העריך מאוד את נאשם 2, שהיה קרוב אליו עד שקרא לאחד מילדיו על שמו של נאשם 2. נאשם 2 היה עבור נאשם 5 איש אהוד ויקר.
בשיחה עם פרקליטיו של עד המדינה היה זה נאשם 5 שגילה לפרקליטי עד המדינה, לראשונה (המה לא שמעו זאת מעד המדינה), על מעורבותו של נאשם 2 בפרשות השוחד.
במוצג **ת/479** תועדה עדותו של נאשם 5 כנגד נאשם 2.

מדובר בעדות של נאשם, שאין חולק כי הכיר את פרשיות השחיתות לצידי צדדיהן. יש בדבריו של נאשם 5 כדי לחזק את עדות עד המדינה חיזוק ממשי. דבריו של נאשם 5 משמשים בבחינת מלט ולבנים בחומת הרשעת נאשם 2.

<u>אמור מעתה</u>, נאשם 5 אישש בהקלטה זו עדותו של עד המדינה על חלקו של נאשם 2 בתשלומי השוחד. נאשם 2, על-פי דברי נאשם 5, יחד עם עד המדינה **"עשו פי מיליון ממה שעשו עם הלל"**. מוצג **ת/479** משמש לבנה נוספת בחומת הרשעתו של נאשם 2.

אדון באירועי השוחד הנוגעים לשטחי הקרקע בחוות חברת הזרע. כל אירוע לעצמו:

<u>120 אלף דולר (הרשאה)</u>

79. מוצג **ת/325** הינו "הסכם הייעוץ" בין עד המדינה לבין חברת הזרע וקלדש מיום <u>27.05.2001</u>.

על-פי הסכם זה, עד המדינה אמור היה ליתן שירותי ייעוץ לשינוי ייעוד קרקעות חוות שלם. ההסכם לתקופה של שנתיים, יוארך אוטומטית לאחר מכן לשנה נוספת. התמורה הינה 2,500 דולר לחודש בנוסף לתמורה בגין הצלחה שמפורטת בסעיף 3 להסכם. בנוסף נקבע בסעיף 4 להסכם כדלהלן: **"בתקופת ההסכם ואחריה לא ישולם כל תשלום נוסף לש. דכנר למעט אלו המוזכרים בהסכם ייעוץ זה"**.

לדברי נאשם 2, עד המדינה נתבקש לתרום מיכולותיו לשם שינוי הייעוד בחוות שלם. נושא ההרשאה טופל שנים ארוכות קודם לכן על-ידי משרד עורכי-דין יגאל ארנון ובאותה עת היה ברור להם שהנושא צריך להיות מאושר ומיידי בלי סחבת. רצונם היה בשינוי ייעוד (עמ' 6098 למעלה). נאשם 3 ציין בעדותו בבית המשפט כי ההסכם **(ת/325)** נחתם לאחר משא ומתן בהשתתפותו ובהשתתפות נאשם 2 וברודנר (עמ' 6378 שו' 8). לדבריו, מדובר בהסכם עם עד המדינה שאמור היה לקדם שינוי היעוד שזה: **"הרבה מאוד עבודה עם פקידים, עם תכניות, עם אדריכלים, לרוץ הלוך ושוב, להסביר לאנשי הועדה המחוזית נגיד או למועצה הארצית אם זה מגיע לשם, מה אנחנו רוצים, למה אנחנו רוצים, לבוא עם תכנית מסודרת, מפורטת... ז"א צפויה פה עבודה גדולה, מפורטת, גם פה כיתות רגלים בין כל הפקידים, וזה גם מה שראינו שדכנר יודע לעשות בהולילנד"** (עמ' 6378 למטה).

נאשם 3 סיפר כי העסיק יועצים נוספים אבל יש לו 20 פרויקטים במקביל, והוא עצמו לא: **"נכנס באופן פרטני לאף אחד. לא עושה את עבודת כיתות הרגלים עם אף אחד, ואם יש את יוסקוביץ', אז הוא בעל מקצוע מעולה, כל אנשי הרשויות המקומיות באים לפתחו ללמוד ממנו, אבל להעביר תכניות הוא לא יודע לעשות, זה לא נראה סביר לקחת אותו, מה עוד שיש לנו בן אדם שיודע לעשות, שביום יום עוסק בעבודות כאלה"** (עמ' 6379 למעלה).

מוצג **ת/332** הינה תרשומת ישיבת ועדת היגוי בנושא חוות שלם מיום 28.01.02 בהשתתפות נאשם 2, נאשם 3, ארנון ברודנר וישראל אפרת. לליבת עניינו נקבע כדלהלן: "**...כנגזר מסעיף 9.1 להסכם ועל-פי תנאיו, מסכימה הועדה, כי קלדש תשלם על חשבון טיפול וייעוץ נוסף בנושא הרשאה לתכנון בחוות שלם, שניתן על-ידי ש. דכנר, סכום של 150,000 (מאה חמישים אלף) USD. סכום זה הינו בנוסף למתחייב מההסכם שנחתם בין ש. דכנר, הזרע וקלדש ביום 19.06.01** (צריך להיות 27.05.01 – ד.ר.). **הזכאות לתשלום תתקיים בעת שתתקבל על-ידי הזרע 1939 הרשאה בנוסח המקובל עליה, והיא תאשר אותו למנהל מקרקעי ישראל בחתימתה**".

קבלת כתב ההרשאה לתכנון היה בראש מעייני הנאשמים אותה תקופה.
חשוב לזכור בתאריך 04.06.02 החליטה המועצה הארצית לתכנון ובניה לאשר הפקדתה של תוכנית מתאר מחוזית של מחוז ת"א (תמ"מ 3/5) המציעה הקמת פארק בשטח של כ-8,000 דונם בדרום ת"א. תוכנית זו אמורה היתה להכשיל מאמצי הנאשמים לבנות מאות יחידות דיור, שכן על-פי התוכנית שהופקדה אמורים היו השטחים שברשות חברת הזרע בחוות שלם להיות חלק בלתי נפרד מאותו פארק מתוכנן.
הסכם ההרשאה לתכנון נחתם בין מנהל מקרקעי ישראל (מטעמה חתם מר ירון ביבי) לבין נאשם 2 וישראל אפרת מטעם חברת הזרע המתיר לחברת הזרע לתכנן ולהגיש תוכנית לוועדה מחוזית נחתם ביום 28.7.02 **(ת/346א)**. דהיינו, כחודשיים לאחר הפקדת תמ"מ 3/5. מדובר בהסכם הרשאה שנוגד בתכלית לתמ"מ 3/5. המנהל חתם על הסכם שסותר לחלוטין את תמ"מ 3/5, למשמעות הציבורית, ובעיקר המשפטית, של נתון זה. בד בבד הסכם זה מדגיש את הפעילות החריגה, שבוצעה על ידי עד המדינה ועוזרו הנאמן, נאשם 5 – "פעילות" שנשאה "פרי". פעילות קצרה אבל אפקטיבית, בהשוואה לפעילות של שנים של משרד עו"ד יגאל ארנון, שלא נשאו פרי.
לאמור, מצב דברים המתיישב עם עדות עד המדינה.
בעניין זה, ראוי לציין את הערכתו של נאשם 3 לחשיבות של הסכם ההרשאה לאחר: "**...הרכבת כבר נסעה במהירות ואנחנו מנסים עכשיו להתחבר לרכבת הזאת, זה בעצם תיאור המצב, משרד הפנים כבר הפקיד תוכנית, אין דירות, אנחנו עם ההרשאה של המנהל רוצים דירות, בואו תראו מה אתם יכולים לעשות...**" (עמ' 6383 שו' 25-12).

עד המדינה סיפר בעדותו בבית המשפט על נסיבות קבלת 150,000 דולר מחברת הזרע, שמתוכם הועברו סך 120,000 דולר כשוחד לנאשם 13, באמצעות נאשם 5. לדבריו, נאשם 5 סיפר לו כי סיכם עם דודו, נאשם 13, על סכום של 120,000 דולר (עמ' 521 שו' 24), וזאת עבור קבלת אישור ההרשאה מהמינהל לקבלת כתב ההרשאה. עד המדינה עדכן את נאשם 2, כמו גם את ברודנר: "**בדיוק את הדברים שמסר לי מאיר, גם מאיר בשלב יותר מאוחר דיבר עם אביגדור ואחר כך הסכום שונה**" (עמ' 522 שו' 7-6). נאשם 2 וברודנר אישרו את הבקשה, ואכן ה- 120,000 דולר הועברו מחברת הזרע לידיו. מוצג **ת/331** הינו דף פקסימיליה ששלחה מזכירתו של ברודנר ביום

27.1.02 לנאשם 5, אליו צורפה טיוטת הסכם הרשאה לתכנון – חוות שלם חתום ע"י ירון ביבי מנהל המחוז (מיום 17.1.02) (טיוטת ההסכם הועברה ע"י ירון ביבי למר ארנון ברודנר מנכ"ל חברת הזרע). עד המדינה ציין בבית המשפט: "**מתוך ה- 150,000 דולר 120,000 דולר היו מיועדים לתשלום שוחד באמצעות רבין, ומר אפרתי, ואילו 30,000 דולר היה מיועד כתשלום לחברה שלנו עבור העבודה שהיא ביצעה**" (עמ' 524 למעלה).

עד המדינה ציין כי על-גבי מוצג **ת/332** שהינו "**תכתובת מישיבת ועדת היגוי בנושא חוות שלם**" שהתקיימה ביום 28.01.02 חתומים, בין היתר, נאשמים 2 ו- 3.

אליבא דעד המדינה ישראל אפרת לא היה מודע לתשלומי השוחד. אדרבא, ארנון ברודנר ציין בפניו ש: "**שאם זה ייודע לישראל אפרת, זה יהיה הסוף...**" (עמ' 524 שו' 25). לעומת זאת, נאשם 3 היה מודע לתשלום השוחד.

מוצג **ת/333** הינה קבלה של חברת ש.א.ד. מיום 02.06.02 ע"ס 341,040 ₪ (70,000 דולר).

מוצג **ת/333ב** הינו ספח שיק של קלדש בניה ע"ס 70,000 דולר (341,040 ₪): "**מקדמה על חשבון פרויקט הזרע**". עד המדינה הורה להוציא קבלה בלבד. [בטעות הוצאה חשבונית **(ת/333ד)** שבוטלה בחשבונית **ת/333ג**].

ת/334ג הינו ספח שיק של קלדש על-סך 50,000 דולר (243,600 ₪). על ספח זה רשם עד המדינה "**לרשום כמקדמה!!!**" סכום זה משלים את שיק של ה- 70,000 דולר לסך 120,000 דולר.

עד המדינה הדגיש כי על ה- 30,000 דולר אותם קיבלה החברה כשכר טרחה, הוציא חשבונית כחוק. לגבי ה- 70,000 דולר לא יצאה חשבונית אלא קבלה בלבד, שכן מדובר בתשלום שוחד ועל-מנת להוציא חשבונית, אזי במקום 120,000 דולר היה אמור לקבל 240,000 דולר. בכל מקרה, לא הוצאה חשבונית על הסכום שהועבר לידיו בסך 70,000 דולר (עמ' 526 שו' 25), זאת בתיאום עם נאשם 2 (עמ' 526 שו' 15-14).

עד המדינה העביר את השיקים שקיבל לנאשם 5, ולהבנתו נאשם 5 העביר זאת לדוד שלו. עד המדינה ציין, כי קודם לפנייתו לברודנר או לנאשם 3, ביקש את אישורו של נאשם 2. ובלשונו: "... **קלנר היה זה שרצה להיות זה שנותן את ההוראות איך ומתי**" (עמ' 531 שו' 2). וכן: "**בסופו של דבר היתה לו מעורבות מוחלטת, הוא היה זה שהיה המחליט הסופי בנושא**" (עמ' 531 שו' 14) (הדגשות שלי – ד.ר.).

ביום 4.7.02 אושרה לעד המדינה תוספת של 30,000 דולר על-פי "תוספת לסיכום ישיבת ועדת ההיגוי מיום 28.1.02" **(ת/335)** מסמך שנחתם, בין השאר, ע"י נאשמים 2 ו-3 (ראה חתימה מקורית **ת/335א**).

סכום כסף זה קיבל כעמלה, לא עבור שוחד (עמ' 532 שו' 3), ועל כן הוציא חשבונית בהתאם **(ת/336)**.

עד המדינה ציין, כמפורט לעיל, כי לגבי סך 120,000 דולר שהועברו לו ע"י קלדש, לא הוציא חשבונית, הואיל ומדובר בכספים, שיועדו לשוחד. זאת, להבדיל מהתשלום בסך 30,000 דולר, שהועברו לרשותו כשכר טרחה. על סכום זה הוציא חשבונית, כמפורט לעיל. דברים אלה של עד המדינה אוששו במוצגים שהונחו בפניי.

80. מוצג **ת/482א** נתפס בקלדש (משרדי פולאר נדל"ן). בעמ' 4 פורטו התשלומים שהועברו לעד המדינה בשנים אוגוסט 1999 עד דצמבר 2006.
סך הכל התשלומים שהועברו לעד המדינה כשוחד, בשנים 2002-2006 הסתכמו לסך 1,353,094 ₪ (ראה עמ' 5). אכן, שני התשלומים 70,000 דולר ו- 50,000 דולר מופיעים בהוצאות קלדש, כחלק מה- 1,353,094 ₪ (עמ' 5). זאת, להבדיל מ- 30,000 דולר לגביהם הוצאה חשבונית והינה בבחינת שכר טרחה, מופיעה בעמ' 4, ובצידה של ההוצאה נרשמה בכתב יד התיבה "הרשאה". סכום זה של 30,000 דולר אינו מופיע בעמ' 5 למוצג **ת/482א**.
אותו כתב יד ואותה תיבה "הרשאה" נרשמה בעמ' 5 בצמוד לסכומים של 70,000 דולר ו- 50,000 דולר (שבגינם לא הוצאו חשבוניות) המרכיבים 1,353,094 ₪.
ושוב, עבור שני הסכומים שהועברו לעד המדינה, לצורך תשלום שוחד, כנטען על-ידו בבית המשפט (ראה לעיל) – לא הוצאה כל חשבונית. להבדיל מהתשלום בסך 30,000 דולר, שלדברי עד המדינה ניתנו לו כשכר טרחה, לגבי סכום זה הוצאה חשבונית.
לאמור, המתואר לעיל משמש יתד תמיכה ממשי בעדות עד המדינה.

הגב' אליאן זיו – הודעתה במשטרה מיום 14.6.10 הוגשה בהסכמה – סיפרה בחקירתה כי ניסתה לקבל חשבוניות. הגב' אליאן זיו פנתה לרואה החשבון של עד המדינה, ועל-פי הנחיה שקיבלה, החוב בסך 1,353,000 ₪ הפך להיות הלוואה. וכן: "**... לא היתה התאמה ביני לבין רואה החשבון שלו כי אצלי היו רשומים כחוב עוד 584,000 ₪ כחוב פתוח משנת 2002. אני העליתי את הנושא של העדר חשבוניות בפני הממונים עלי – לשמעון שינקמן, אבירם מור ואמנון ספרן. לשאלתך, אם פניתי לברודנר בנושא – אני לא זוכרת שפניתי אליו. בכל אופן, סכום כזה צף במאזנים, גם אם אני לא אגיד, זה לא דבר שנעלם מן העין**" (**ת/470** שו' 134-132) (הדגשות שלי – ד.ר.).

דברים דומים ציין רואה החשבון שנקמן. לדבריו, דיווח למנכ"ל שלו על החזר חובות של עד המדינה, אך אינו זוכר שאלה ספציפית על תשלום מסוים (עמ' 1734).

בגין 120 אלף הדולר, שהועברו לעד המדינה בהתאם להסכם (70 אלף דולר על-פי קבלה **ת/333**) וסך 50 אלף דולר, על-פי קבלה 74 (**ת/334ב**)) – לא הוצאו, כאמור, חשבוניות (**ת/482**) (ראה עדות אליאן זיו, שלפיה דיווחה לנאשם 3 על-כך שלא הוצאו חשבוניות). זאת להבדיל מחשבונית, שהוצאה בגין התשלום של 30 אלף דולר, סכום, שאין חולק, שניתן לעד המדינה כשכר טרחה בשל פועלו בנושא).
לאמור, יש ממש בטענת התובעת המלומדת, שלא ניתן להניח כי חברה ציבורית מעבירה תשלומים לספק מבלי שזה מוסר תמורתם חשבוניות כחוק, הכל בכל בשעה שלאותו ספק שולם שכר טרחה לגיטימי על סך 7,500 דולר לחודש, שעבורם הוא הוציא חשבוניות.

רו"ח עמליה פז סיפרה על ניסיונותיה לקבל חשבוניות על התשלומים בסך 1.3 מיליון ₪, שהועברו לעד המדינה מבלי שנתקבלו בגינם חשבוניות.

רו"ח פז פנתה לנאשם 2 בבקשת עזרה, מאחר שעד המדינה ועוזרתו, למעשה: "**נופפו אותי**". נאשם 2 הביע הסכמתו לנסות ולעזור, וציין לפניה כי להערכתו אין לעד המדינה כסף, אבל הוא, נאשם 2, ינסה לעשות את המקסימום (עמ' 1706). בהמשך נמסרו בסיוע נאשם 2 המחאות, שלא נפרעו, ורו"ח פז קיבלה פתק מעד המדינה שבו נכתב: "**מי שמשחק באש יכול גם להישרף**" (עמ' 1709 שו' 19). רו"ח פז סיפרה זאת לנאשם 2, והוא ביקש להרגיעה.

אביא עוד מעדות עד המדינה, שהטעים לאורך כל עדותו בבית-המשפט כי ברור שכנגד הכספים שהועברו לו לצורך תשלום שוחד לא הוציא חשבוניות, ולמעשה היה ברור לכל, שאין בכוונתו להוציא חשבוניות, אלא אם סכומים אלה יגולמו. לאחר חילופי ההנהלה בחברות פולאר נדל"ן וקלדש פנו אליו וביקשו חשבוניות, והוא הודיעם שאין בכוונתו להוציא כאלה: "**...ואם הם רוצים לדעת את הסיבה שיפנו למר אביגדור קלנר**" (עמ' 564 שו' 6). באשר לנאשם 2 ציין עד המדינה: "**...כן, אמרתי לו שזו חוצפה – לדעתי, לו הוא היה שם זה לא היה קורה – אמרתי לו שיוריד אותם מעל הגב שלי אם הוא לא רוצה שאני אפוצץ הכל**" (שם שו' 10-9).

81. מר יוסף פישלר הגיע לקבוצת פולאר בחודש פברואר 2007. בתקופה הראשונה שימש כמשנה למנכ"ל פולאר השקעות ומנכ"ל פולאר נדל"ן.

מר יוסף פישלר סיפר בבית המשפט כי פנה לנאשם 2 ע"מ שזה ידאג להמציא חשבוניות. פישלר פנה דווקא לנאשם 2, הואיל והוא נתן ההוראה לשלם, הוא היה חתום על התשלומים (עמ' 3932 שו' 13). לדבריו, נאשם 2 הסביר את ההלוואות שניתנו לעד המדינה, בכך: "**שבתו חולת סרטן והיה צריך לעזור ושזה גמילות חסד עם דכנר שהוא היה מסובך מאוד ולכן אביגדור נענה...**" (עמ' 3932 שו' 24-23). אליבא פישלר, מדובר ב"**הלוואה ללא ריבית**" (עמ' 3933 שו' 1) וללא ביטחונות, ובכלל לא היו הסכמי הלוואות: "**היה איזה עניין עם דכנר שהוא התחייב להחזיר את זה**" (עמ' 3933 שו' 6).

היה ברור להם שמדובר במצב דברים: "**... מאוד לא בסדר**" (עמ' 3933 שו' 30) (הדגשות שלי- ד.ר). יוסף פישלר, שאין חולק על אמינותו, ציין בבית-המשפט כי נאשם 2 דיבר עמו על הלוואות שקיבל עד המדינה בגין מחלת בתו. הלוואות שניתנו ללא הסכם, וכמובן ללא חיוב בריבית. תיאור דברים זה של נאשם 2 בפני פישלר אינו מתיישב עם בקשה לקבלת חשבונית.

לאמור, דבריו של נאשם 2 בפני פישלר מופרכים מכל זווית שהיא. יש בעדות פישלר בבית-משפט בסוגיה זו כדי לאשש גרסת עד המדינה.

נאשם 3 סירב לדבר עימו בנושא ולשתף עימו פעולה.

פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד איתן מעוז, הדגיש במהלך סיכומיו בכתב כי לא ניתן ללמוד מעובדת אי הוצאת חשבונית על-ידי עד המדינה, כי התשלום ששולם לעד המדינה באותו נושא נועד לשוחד, שכן תשלומים רבים אשר לגביהם טען עד המדינה כי נועדו לשוחד, הוציא עד המדינה

חשבוניות. הסנגור המלומד הצביע על דרך הרמייה שאפיינה את עד המדינה בהתנהלותו מול רשויות מס הכנסה. ובכלל, מה לנאשם 2 ולהוצאת חשבוניות. מדובר במנכ"ל שנושא החשבוניות אינו כלל: "ברזולוציות הניהול שלו כיושב ראש". אפילו נאשם 3, כך הסנגור המלומד, כבר אינו מעורב בנושא חשבוניות (עמ' 52, סיכומי נאשם 2).

העובדה כי עד המדינה נמנע במפגיע מלהוציא חשבונית אינה מעגנת את עדותו בבית-משפט כעדות אמת.

עם זאת, עובדה זו משתזרת במארג ראיות המאשימה.

<u>חברה ציבורית הגונה ומהוגנת אינה "עוברת דף" ועומדת בתוקף על קבלת חשבוניות בסכומים הנאמדים במאות אלפי שקלים. חשבוניות שתאפשרנה לחברה, בין היתר, להזדכות בהתאם אצל רשויות המס.</u>

עובדה זו מקבלת נופך מיוחד כאשר באותם ימים קיבל עד המדינה <u>שכר חודשי בסך 7,500 דולר</u>. החברה הציבורית <u>לא ביקשה לקזז</u>, כמו גם <u>לא לדחות שכרו</u> החודשי של עד המדינה עד זה יתרצה <u>וימלא חובתו על-פי חוק</u>.

לאמור, הימנעות עד המדינה מלהוציא חשבונית תומכת בעדותו.

כאמור, מדובר בסכום לא מבוטל של כ-600 אלף ₪. חברה הגונה ומהוגנת הייתה עומדת על קבלת החשבוניות הצריכות על-פי חוק ולא – הייתה נמנעת מלהמשיך ולהעביר לאותו ספק תשלומים לגיטימיים כמו שכר טרחה על סך 7,500 דולר לחודש. נאשם 2 נשאל כדלהלן: "**איך ב-2004 אחרי שדכנר לא הוציא לכם חשבוניות על 600 אלף שקל אתה ממשיך לתת לו עוד 120 אלף שקל ואחר כך עוד 500 אלף שקל, שגם עליהם הוא לא מוציא חשבוניות. איך לא ביקשתם ממנו להסדיר את עניין החשבוניות לפני שאתם ממשיכים לשלם לו, ולמה לא עצרת גם את התשלומים השוטפים לדכנר בשכר הטרחה הלגיטימי בשעה שהספק, שאתה היית כל-כך קרוב אליו, נפגשת איתו לעיתים כל-כך קרובות, לא מוציא חשבוניות? ת. אני גם לא אתרגז פשוט זה מעצבן. <u>הפגישות שלי עם דכנר נגעו בענייני עסקים, לא בחשבוניות ולא באיך לעזור לו לרמות את מס הכנסה</u>, אנחנו היינו יודעים שדכנר <u>מדי פעם עשה תרגילים עם מס הכנסה</u>, הדו"ח האחרון שלו היה ב-2004, אנחנו גוף גדול, אם היה מגיע הדבר הזה לאוזניי או לידיעתי, לא הייתי עובר על סדר היום, אני אומר שזה לא הגיע, ואם היה מגיע הייתי מטפל בזה והייתי אומר לאמנון, ואם הייתי צריך לצעוק על דכנר הייתי צועק על דכנר תוציא את החשבונית, אנחנו לא עברנו עבירת מע"מ, להוציא את זה מהלקסיקון, אנחנו לא עשינו שום עבירה בעניין החשבוניות**" (עמ' 6196 שו' 26-15). וכן: "**אם הוא לא הוציא חשבונית וזה נמרח בעסק, זה לא בסדר, אבל זו לא עבירה. אנחנו לא עשינו עבירה**" (עמ' 6198 שו' 6-7) [ההדגשות שלי – ד.ר].

העובדה כי עד המדינה לא העביר חשבוניות על סכומים הנמדדים במאות אלפי שקלים, ובעניין מוצג **ת/332** על סכום של 120,000 דולר - בולטת במיוחד לנוכח מצב הדברים לפיו באותו זמן ממש, לגבי אותו תשלום עליו סיכם עד המדינה עם המנהלים, העביר גם העביר עד המדינה חשבוניות לגבי סכום הכסף אותו קיבל כשכר טרחה עבור עבודתו.

<u>הנה נא</u>, העובדה כי עד המדינה לא הוציא חשבוניות על-סך 120 אלף דולר מתיישבת עם גרסתו.

82. נאשם 3 בעדותו בבית המשפט גרס כי הוא עצמו לא טיפל בנושא שינוי ההרשאה, ובעצם לא היה בסך הכל מעניינו (עמ' 6412). בחקירתו במשטרה ציין נאשם 3: "**אני לא לקחתי חלק בכל הנושא של הרשאה לתכנון, זו היתה פעילות של חברת הזרע בלבד. וכל תשלום שיצא מחברת קלדש היה אך ורק כנגד הסכמים. אני לא מכיר את טענתו של דכנר על אותם $150,000**" (**ת/641** שו' 198-200).

נאשם 2 התקשה בבית-המשפט לשלול מעורבותו בנושא כתב ההרשאה, שכן מוצגים **ת/341**, **ת/341א** ו-**ת/342** הועברו לידיעתו (ראה עמ' 6189 שו' 30-31).

נאשם 2 העיד בבית-משפט כי למרות המצוין לעיל (מוצג **ת/332**) שירותיו של עד המדינה לא נשכרו לנושא ההרשאה לתכנון, אלא לצורך היעוד. יתר על כן, כך נאשם 2 בעדותו בבית המשפט: "... **ההרשאה לתכנון טופלה בשנים ארוכות, ארבע-חמש שנים, ע"י משרד יגאל ארנון, בשלב מסוים ע"י יגאל ארנון, והמהלך הזה שהיה ברור לנו שצריך להיות מאושר ומיידי, בלי סחבת ומתאים למינהל טיפול מסוג כזה נבע מחילופי פקידים וכל מיני מגמות. רצינו שינוי יעוד שעליו התבססה הרכישה של הזרע. כתב ההרשאה אמר שהזרע... תקבל אישור לתכנן בשיתוף פעולה עם המינהל...**" (עמ' 6098 שו' 12-5). ובחקירתו במשטרה: "**... הסכם ההרשאה לתכנון מעוגן בהסכם עם המינהל על-פי התקנות והיה צריך להיות מאושר בלי טובות, מה עוד זה, דהיינו ההרשאה לתכנון מתקבלת עד כמה שאני יודע במועצת המינהל ולא ע"י בן אדם אחד**" (**ת/513** שו' 745-748).

המאשימה גרסה כי "דכנר את רבין" נשכרו ע"מ להעביר שוחד לנאשם 13 (ראה עדותו המפורטת של עד המדינה לעיל).

מנגד, <u>נאשם 2 סבר כי לא היה צורך, כל עיקר, לשכור שירותיו של עד המדינה, בטח ובטח להעביר לידיו של זה סך 150,000 דולר בשל כתב ההרשאה</u>.

חשוב לומר במהלך המשפט לא הובאו ראיות על עשייתם המשותפת של עד המדינה ונאשם 5, או כל אחד בנפרד לטובת השגת כתב ההרשאה מושא מוצג **ת/332**.

<u>בחומר הראיות שהוגש לבית המשפט לא הוצגו פעולות או צעדים כלשהם שננקטו על ידי מי מהשניים. כמו גם, לא אחד מהעדים שהעיד בבית המשפט היה בכוחו לתאר פעילותם בנושא</u> [ראה למשל, עדותו של נאשם 13 (בפרק שהוקדש לאישום נגדו) ששלל <u>כל</u> קשר לעד המדינה והצביע על קשר עם יגאל ארנון].

ועוד, לא נטען – אפילו לא ע"י נאשם 5 שנתגלה בבית המשפט כ"ספק" גרסאות לעת מצוא (ראה דיון באישום נגדו) – שהאדונים "דכנר את רבין", שזכו לתשלום בסך 150,000 דולר, העסיקו, או

הפעילו עוזרים, יועצים או "ספקים" להם נדרשו לשלם כספים (מני טענות שנטענו בכל הנוגע לפרשת הולילנד).
לאמור, משלא הובהר בבית המשפט על שום מה הועבר סכום של 150,000 דולר לעד המדינה - נתייצבה במקומה עדותו של עד המדינה.

נאשם 3 אישר את התשלום לאחר שפנה לנאשם 2 ולברודנר, ושאל אותם אם הם מכירים את זה: "... **ולכן התשובה הזאת נכונה לגבי ההרשאה לתכנון. לגבי שינוי ייעוד, עבודה שעשיתי יחד עם ברודנר אני לא הייתי פונה אליו לכל דבר לאביגדור אלא הייתי מאשר את זה ביחד עם ברודנר...**" (עמ' 6402 שו' 29-27) (הדגשות שלי- ד.ר.).

בחקירתו הנגדית העיד נאשם 2 כי עד המדינה באותה תקופה, אמצע שנת 2001, עבד בנושא ההרשאה לתכנון, לפי בקשת הנהלת הזרע (ברודנר, ישראל אפרת והוא עצמו), ובשלהי שנת 2001 פנה עד המדינה וביקש פיצוי, שכן נושא ההרשאה אינו כלול בשינוי הייעוד. נתקיימה ישיבה ואושר לו החוזה, **ת/332** (עמ' 6171 שו' 14-25). נאשם 2 ציין כי באותם ימים נאשם 13 לא היה כלל מנהל מנהל מקרקעי ישראל ולכן לא הייתה יכולה להירקם תוכנית, לפיה עד המדינה יעשה שימוש בנאשם 5 ובקשריו (עמ' 6172 שו' 9-23).
לדברי הנאשם 2, סיפור ההרשאה החל באמצע שנת 2001, כאשר נאשם 13 התמנה לראש מנהל מקרקעי ישראל בחודש אוגוסט 2001 (עמ' 6178 שו' 27), ומשכך העברת 150 אלף דולר בתחילת ינואר 2002 מאששים, על-פני הדברים, טענת עד המדינה כי הכסף היה מיועד לנאשם 13 באמצעות נאשם 5, במיוחד ששנים קודם לכן טיפל בנושא ההרשאה עו"ד יגאל ארנון ועתה, לאחר מינוי יעקב אפרתי הוחלט להעביר הטיפול לעד המדינה.
הנאשם 2 הסביר העברת הנושא לטיפולו של עד המדינה בכך שיגאל ארנון הפסיק לטפל בדברים ואילו הפרקליטה, עו"ד קיריצקי, לא מתאימה לעמוד מול המנהל. אשר כך, הוא וברודנר יחדיו הגיעו למסקנה שצריכים לחזק את העניין ולהביא את עד המדינה (עמ' 6179 למטה). נאשם 2 הדגיש כי לחוזה היה שותף ישראל אפרת, שאין חולק על יושרו, ואין כל טענה כי הסכום של ה-150 אלף דולר כולל גילום כלשהו (עמ' 6180).

83. לשיטת נאשם 2, נושא ההרשאה התבשל על אש קטנה לאורך מספר שנים, ולמעשה לא רק אנשי מנהל מקרקעי ישראל אלא גם משרדי הממשלה, אוצר ותמ"ת תמכו במתן הרשאה לבנייה ליזמים, לא רק כך, אלא משרד יגאל ארנון בראשות יגאל ארנון טיפל בנושא.
במצב דברים זה, לא הובהר על-ידי נאשם 2 מדוע היה צורך לשכור את שירותיו הטובים של עד המדינה.

כל המעורבים, המנכ"ל (נאשם 3), נאשם 2 ובטח ובטח עו"ד יגאל ארנון (שטיפל בנושא מספר שנים קודם לכן), על כלל מומחי המשפט שבמשרדו - בקיאים ומכירים הנושא. מדוע היה מקום לשכור את שירותיו של עד המדינה תמורת 150 אלף דולר ועוד 30 אלף דולר בונוס?!

[ראה בעניין "התעייפות" עו"ד יגאל ארנון מלעסוק בנושא בתת-פרק העוסק בהערכת עדותו של נאשם 2 בבית-משפט, לעיל].

הנאשם 2 נשאל בבית-המשפט, ומכלל דבריו הנושא לא הובהר. למשל: "**...אני מציע שנתרכז, קודם כל הוא התחיל לעבוד ברבעון הראשון של 2001, אני לא זוכר תאריכים, צריך לבדוק את זה. שתיים, קיבל את ההסכם בתחילת 2002, ההרשאה אושרה נדמה לי בסוף 2002 (ת/332), זאת אומרת מאז התחלת הטיפול והקבלה, זה בערך כשנה וחצי, שנה ושלושת רבעי. נושא ההרשאה, אם שמתם לב, דכנר לא איזה סטטיסט, הוא מעורב בכל הניירת, קיבל את כל התכתובות, העיר הערות, יצר קשר עם מי שצריך במנהל, אני מניח עם אנשים שהוא מכיר או אנשים שמכירים, כדי לטפל בדברים, כדי להביא את העסק הזה להבשלה...**" (עמ' 6181 שו' 13-27).

הנאשם 2 נשאל בחקירתו הנגדית עבור מה קיבל עד המדינה סדר גודל של מיליון ₪, אביא את הדברים: "**מר דכנר לא דיבר עם איש במנהל, אתם גם לא הצגתם לו במהלך החקירה הנגדית, וגם אין בחומר הראיות שום דבר מהמסמכים ומהעבודה הרבה שאתה טוען שהוא עשה ושהגיע לו בגינה עוד תוספת של 150 אלף דולר על החוזה ה"רזה", פלוס אחר כך עוד בונוס של 30 אלף דולר, סך הכל כמעט מיליון שקל, לא ראינו שום עבודה, שום פעילות שמצדיקה את הסכום הזה, מכתבים, וגם אתה לא הצגת. על מה שילמת לו? ת. שאלת את אפרת למה הוא שילם לו? למה אפרת שילם לו? ישב פה אפרת מל"ו הצדיקים, שהוא הותיר רושם יוצא מן הכלל, אחד האנשים ההגונים שאני חושב שאני מכיר, למה לא שאלתם את אותה שאלה את אפרת? הוא אדם חכם, למה לא שאלתם אותו?**" (עמ' 6181 שו' 30 עד עמ' 6182 שו' 6) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, העובדה כי חברת הזרע מצאה להיעזר בעד המדינה במצב בו נדון נושא ההרשאה (ראה עמדת פרקליטו המלומד של נאשם 2, כמפורט לעיל), מתיישב עם גרסתו של עד המדינה כי יתרונו היחסי היה שהוא מומחה ממדרגה ראשונה לקידום עניינים בדרך מתן שוחד.

חשוב לזכור, משרד עו"ד יגאל ארנון פעל לטובת ההרשאה במשך 3-4 שנים קודם לכן תמורת הסכם המבטיח לו שכר טרחה ראוי והולם ביותר על-פי כל אמת מידה. למשרד עו"ד יגאל ארנון היה אינטרס לקדם הנושא שנתמך, כאמור, על-ידי הרשויות השונות. כמו כן, נאשם 2 הכיר את מעלותיו הרבות – כפי שהיטיב לתאר לאורך כל עדותו בבית-המשפט – של עד המדינה מאז שנות השמונים, ולמרות זאת נמנע מלהסתייע בו בנושא ההרשאה, ובטח לא סיכם עמו על תשלום כלשהו - אלא אך זמן לא ארוך לאחר מינויו של נאשם 13 לראש מנהל מקרקעי ישראל.

פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד איתן מעוז, הטעים בסיכומיו בכתב כי ההרשאה של חברת הזרע לא נצרכה להשקעה רבה, הואיל והוחלט בהנהלת מנהל מקרקעי ישראל כי יש ליתן לחברת הזרע מתן הרשאה למשך שלוש שנים בהחלטות רבות קודם לכן. בחודש מאי 2002 ניתנה לחברת הזרע התחייבות עקרונית למתן הרשאה לתכנון, וביולי 2002 נחתם הסכם הרשאה סופי (סע' 199, סיכומי נאשם 2). מחויבות משפטית של המנהל כלפי הזרע נמסרה לחברת הזרע עוד טרם ההתקשרות עם עד המדינה וזמן רב טרם כניסתו של נאשם 13 לכהן בתפקידו במנהל מקרקעי ישראל (סע' 201, סיכומי נאשם 2). נאשם 13 ציין בבית-המשפט, שבאותה תקופה עמדת המנהל

הייתה שיש ליתן לחברת הזרע הרשאה לתכנון, ומדובר בהתחייבות משפטית למתן הרשאה למשך 3 שנים (סע' 203, סיכומי נאשם 2).

על-פי טיעוניו המלומדים של הפרקליט הנכבד, עו"ד איתן מעוז, הנהלת מנהל מקרקעי ישראל הייתה משוכנעת שיש ליתן לחברת הזרע הרשאה לתכנון למשך 3 שנים כבר שנים קודם לכן (ראה **נ/195**, כמו גם מוצג **ת/330**). מצב דברים זה שרר טרם התקשרות עם עד המדינה וזמן רב טרם כניסת נאשם 13 לתפקידו כראש מנהל מקרקעי ישראל בחודש אוגוסט 2001. הפרקליט המלומד ציין, בין היתר: "...למנהל אשר ביקש לקדם תוכנית לבנייה בפארק מטעמו היה אינטרס עז לאשר את הסכם ההרשאה בהקדם האפשרי על-מנת שהזמן הקצוב יתחיל 'לתקתק'" (סע' 204, עמ' 47, סיכומי נאשם 2).

על בסיס דברים אלה ניצבת בכל עוזה השאלה; <u>מדוע ולמה אושרו לעד המדינה 150 אלף דולר ביום 28.01.02</u>?!

אליבא דסנגור המלומד, עו"ד איתן מעוז: "אין חולק כי לאחר ההתקשרות בין הזרע לדכנר ב-ת/325 בעניין <u>שינוי הייעוד</u>, החל דכנר לטפל גם בנושא של מתן <u>הרשאה לתכנון</u>. לגרסתו של דכנר, טיפולו בעניין החל לאחר פגישה שקיים ברודנר עם מר ירון ביבי ז"ל, מנהל מחוז תל-אביב, ביום 06.06.01 (ת/327)..." (סע' 194, עמ' 45, סיכומי נאשם 2). דהיינו, עד המדינה טיפל בנושא ההרשאה ללא הזרמת מאות אלפי השקלים שבמוקד המריבה.

גם לשיטת הסנגור המלומד, לעד המדינה היה אינטרס ממשי ובסיסי בהנעת המנהל לתמוך בבנייה בפארק נוכח מוצג **ת/325** שהעניק לו (בנוסף לשכר ריטיינר בסך 2,500 דולר לחודש) שכר הצלחה, שעבור כל יחידה שתאושר לבנייה, החל מהיחידה האלף, יקבל דכנר 500 דולר בתוספת, סכום שהוערך על-ידי הפרקליט המלומד ב-4.5 עד 5 מיליון דולר (ראה סע' 247, עמ' 56, סיכומי נאשם 2).

הכל בכל, שבאותה תקופה ממש הועסק על-ידי חברת הזרע משרד עורכי-הדין יגאל ארנון, שהיה לו אינטרס כלכלי משמעותי להצליח בנושא.

ושוב ניצבת השאלה: <u>מדוע ולמה אושרו לעד המדינה 150 אלף דולר ביום 28.01.02</u>?!

בסמוך לאחר הסכם השוחד, כך עד המדינה, ניתן כתב ההרשאה.

לא מדובר בצירוף מקרים, מדובר במהלך התואם עדותו של עד המדינה.

לא למותר להדגיש, הסכם ההרשאה נחתם ביום <u>28.07.02</u> (סך 120 אלף הדולר, כספי השוחד, נתקבלו <u>בחודשים מאי-יוני 2002</u>), בניגוד לתמ"מ 3/5, שניתן ביום <u>04.06.02</u>.

תמ"מ 3/5 הינו בבחינת חוק. משנתקבלה החלטת המועצה הארצית לתכנון ובנייה לאשר הפקדתה של תוכנית מתאר מחוזית של מחוז תל-אביב (תמ"מ 3/5), המציעה הקמת פארק בשטח של כ-8,000 דונם בדרום תל-אביב, טענת "הבטחת הרשות" מתרוקנת לא מעט מכוחה, ובטח הבטחה

שלטונית זו, דינה לסגת מפני תמ"מ 3/5. חרף מצב משפטי נתון זה, זמן קצר לאחר קבלת כספי השוחד, כך עד המדינה, בניגוד לתמ"מ 3/5, נחתם הסכם ההרשאה ביום 28.07.02.
לאמור, גרסתו של עד המדינה משתלבת ומשתזרת בתמונה העובדתית המוסכמת על ב"כ הצדדים.

ועוד, מר ישראל אפרת ציין בחקירתו הראשית כי אכן מוצג **ת/332** הינו תשלום בסך 150 אלף דולר מעבר להסכם הבסיסי עם עד המדינה (**ת/325**). העד נתן הסכמתו כחבר בועדת ההיגוי, וזאת לאחר שהוסבר לו כי עד המדינה נדרש להעסיק יועצים בקידום הטיפול במנהל למתן הרשאה לתכנון (עמ' 1863 שו' 21), ובהמשך: "**עבור פעילותו במהלך התקופה הזו שכר טרחה והוצאות שהיו**" (עמ' 1864 שו' 31).
למותר לציין, כי עד המדינה לא העסיק כל יועצים ולא התכוון להעסיק כל יועצים שכן לדידו הכספים שקיבל יועדו – על-פי המוסכם עם נאשמים 2 ו-3 – לתשלום שוחד.

מוצג **ת/344** הינו מכתבו של מנהל המחוז במנהל מקרקע ישראל, ירון ביבי (העתק למנהל המנהל, נאשם 13), מיום 29.05.02, המודיע כי הנהלת המנהל בישיבתה מיום 21.05.02 אישרה את העסקה, הרשאה לתכנון בכפר שלם. על גבי המוצג רשם ארנון ברודנר את תודתו לעד המדינה ולנאשם 5.

להדגיש, "תרומתו" של נאשם 5 לנושא לא הובהרה בדיון, "תרומה" שהובילה את ארנון ברודנר להודות במיוחד לעוזרו של עד המדינה.
מכתב זה מעיד על מעמדו ותפקידו של "העוזר" של עד המדינה. במהלך שמיעת הראיות לא הוכחה תרומה עניינית של נאשם 5, וכל פעילותו הסתכמה ב"קשריו" עם נאשם 13 במנהל מקרקעי ישראל.
לאמור, מכתב זה של ארנון ברודנר מתיישב עם גרסתו של עד המדינה.

בשולי העברה כספית זו על סך 120,000 דולר, לא למותר לציין אירוע המשתזר בעדות עד המדינה.
מוצג **ת/720** הינו יומן של נאשם 13. ביום 9.10.02 הגיע נאשם 13 למשרדו של נאשם 2.
לא מדובר בשני חברים ו/או ידידים מהעבר. כל הקשרים בין השניים נוגעים לעבודתם.
נאשם 13 סטה מהרגליו ומדרך עבודתו (ראה עדות מזכירתו הנאמנה קרני דר בפרק הדן בענייננו של נאשם 13) הטריח עצמו למשרדו של נאשם 2 בבנין הפלטיניום בבית קלקא ברח' הארבעה בת"א.
נאשם 13 הקפיד להטעים בעדותו כי בפגישות מקצועיות שקיים נכחו אנשי מקצוע ממשרדו. לא הפעם. מדובר בפגישה בארבע עיניים.

ועוד, משהתובעת המלומדת, עו"ד אתי בן-דור, הטיחה בנאשם 2 כי בניגוד לעדותו הסכם ההרשאה במועד בו הושג לא היה מובן מאליו, מאחר שהמועצה הארצית לתכנון ובנייה סמוך לאותה החלטה הפקידה תוכנית שמשמעותה הפיכת כל מקרקעי חוות שלם לפארק. בתשובתו ציין

הנאשם 2, בלא משים, את הדברים הבאים: "**...אם המנהל היה רץ איתנו כמו שצריך בולנת"ע אז היה מועבר לועדה הארצית עוד בשנת 2004 ואז בועדה הארצית הייתה מתקבלת אולי החלטה להקמת הבינוי**" (עמ' 6190 שו' 27-28). כאומר, הנה נא סיבת הסיבות מדוע חשוב להשקיע מאמץ אצל מנהל מקרקעי ישראל להבטחת תמיכתם, וזאת עד כדי שימוש באמצעים פסולים (ראה עמ' 6190 שו' 31 עד עמ' 6191 שו' 24).

<u>הנה נא</u>, פרקליטו המלומד של נאשם 2 ביקש בסיכומיו בכתב להוכיח באותות ובמופתים, כי נושא ההרשאה לא היה בבחינת נושא ש"בער" אצל אנשי חברת הזרע, הואיל ובאותה תקופה היה נהיר וברור להם כי מנהל מקרקעי ישראל שותף לעמדתם ועושה ופועל לטובתם. במצב דברים זה, לא נדרשה פעילות מטעם עד המדינה, ובטח ובטח לא פעילות פלילית בדמות תשלומי שוחד שהם.

מוצג **ת/332** מעיד אחרת.

סך 150 אלף דולר הועברו לעד המדינה עבור "טיפול וייעוץ נוסף בנושא הרשאה לתכנון בחוות שלם", <u>בנוסף</u> לתמורה הקבועה והשוטפת הנקובה במוצג **ת/325**, תמורה שנקבעה אך מספר חודשים קודם לכן.

לא הובהר במהלך המשפט מה הייתה פעילותו של עד המדינה, כמו גם פעילותו של נאשם 5, עד שהשניים זכו למכתב תודה, שכמובן התלווה להעברת סך 150 אלף הדולר.

על-פי מוצג **ת/332**, נדרש עד המדינה לפעול בעניין הרשאה בתקופה בה משרד עורכי-דין יגאל ארנון עסק בנושא זה מטעם חברת הזרע. נראה כי עד המדינה ניחן ביכולות "יחודיות" "שיחודיות" שאינן נתונות אצל משרד עורכי-דין יגאל ארנון. שאר סגולותיו בנושא ההרשאה נתונות גם נתונות למשרד הפרקליטים הנודע.

בגין 120 אלף הדולר לא הוצאו חשבוניות על-ידי עד המדינה, להבדיל מהוצאת החשבוניות עבור 30 אלף דולר, שהיוו שכר טרחתו.

עדותו של עד המדינה השתזרה בכלל התמונה העובדתית שהוכחה בבית-המשפט. הסכם ההרשאה נחתם בין מנהל מקרקעי ישראל לבין נאשם 2 וישראל אפרת ביום 28.07.02, חודשיים לאחר הפקדת תמ"מ 3/5, הסכם שהינו סותר לחלוטין את תמ"מ 3/5.

<u>אמור מעתה</u>, עדות עד המדינה נתמכת בראיות שהוצגו לעיל. עד המדינה קיבל סך 120 אלף דולר לצורך תשלום שוחד, באישור נאשם 2.

*האם יש במוצג **נ/197** לערער תשתית המאשימה:*

84. **נ/197** הינו מכתב שנרשם על-ידי נאשם 3 אל שמעון שנקמן ביום 28.01.02 בנושא: "**תשלום ייעוץ בנושא חוות שלם**". על-פי מוצג זה, הורה נאשם 3: "**נא לשלם סך של $50,000 על חשבון ייעוץ לפרויקט חוות שלם. העתק לארנון ברודנר**". למכתב זה צורפה פתקית של ישראל אפרת שרשם: "**בהתייחס להסכם בינינו מיום 06.12.00 מאשרת ועדת היגוי – על-פי ההסכם**

כנגזר בסעיף 9.1 להסכם – תשלום מקדמה על חשבון ייעוץ בנושא הרשאה לתכנון מהמנהל שניתן על-ידי ש. דכנר (בנוסף להסכם מיום 19.06.01) ובעת מימוש הצלחה קבלת ההרשאה על-ידי הזרע בנוסח המקובל עליה, תשלום ראשון של $50,000".

נאשם 2 אישר, שלמרות שאינו חתום על מוצג זה – הוא אחראי להוראת התשלום הנ"ל: "**... ברגע שהוחלט בועדת ההיגוי**" (עמ' 6104 שו' 20). לדבריו, 50 אלף הדולר המצוינים במוצג הם במסגרת 150 אלף הדולר שוועדת ההיגוי אישרה **בת/332** בגין טיפול בכתב ההרשאה, בדיוק כפי שכתב אפרת בפתקית שהודבקה על גבי **נ/197**.

המאשימה סבורה אחרת (ראה עמ' 6200-6202).

אליבא דמאשימה, מוצג **נ/197** אינו קשור לתשלומים ששולמו לעד המדינה בגין ההרשאה **(ת/332)**. מדובר בתשלום בגינו הוצאה חשבונית. לא ניתן לגרוס כי ועדת ההיגוי קבעה שבגין כתב ההרשאה ישולם לעד המדינה תשלום: "**...הזכאות לתשלום תתקיים בעת שתתקבל על-ידי הזרע 1939 הרשאה בנוסח המקובל עליה והיא תאשר אותו למנהל מקרקעי ישראל בחתימתה**" **(ת/332)**, ובאותו יום ממש יאושר תשלום בסך 50 אלף דולר בניגוד גמור להחלטת ועדת ההיגוי עצמה. והנאשם 2: "**אני לא אומר שזה כן שייך או לא שייך, אני קורא מה שנותנים לי במסמכים ואפרת משייך את זה. אני אגב לא חתום על המסמך הזה**" (עמ' 6206 שו' 27-28).

התובעת הקשתה על נאשם 2 וזה הקפיד להשיב כדלהלן: "**ש. כשאמנון ספרן, שיצא השיק מהחברה, השיק יצא, אף אחד אפילו לא ראה את הפתק הזה שישראל אפרת כתב על גבי המכתב של אמנון ספרן (נ/197, פתקית צהובה). אני מבקשת להציג את ת/338ג, עותק של המכתב נ/197 רק שלמטה כתוב "ארנון לאישור בחתימתך" וארנון מאשר לתשלום וכותב למטה "פרויקט שלם", ו-נ/197 זה אותו דבר עם שינויים קלים שאנחנו לא יודעים מי עשה, הוספו האותיות, אפשר גם להניח אחד על השני וזה בדיוק באותו מיקום, מישהו הוסיף את שתי האותיות האחרונות ב"לאישור", ובנ/197 הוספו המילים "ישראל – " והוסיפו את ה-"כם" ב"באישורכם". אנחנו הנחנו במשרדנו את שני המכתבים האלה אחד על גבי השני והם אחד לאחד מתאימים. זה עותק מקורי של השיק שהוצא, רואים בצורה ויזואלית שהשיק מחובר לאישור של ברודנר לתשלום הזה ולא לפתק של ישראל אפרת. אני אומרת לך שכשיצא התשלום הזה, אז אף אחד לא הסתמך על הפתק של ישראל אפרת שאיננו יודעים מתי הוא נרשם בכלל, אלא על האישור של ברודנר ושהדבר בכלל לא קשור לאישור של ועדת ההיגוי מאותו יום. ת. וואו איזה אירוע (צניעות). אני לא מופיע בשום ניירת, אבל אני רוצה להסביר איך הדברים האלה עובדים, וגם אפרת אמר אותו דבר, לפעמים היו מחליטים והיו מאשרים אחר כך בועדת היגוי, לפעמים היה ההיפך, אם זה היה מאושר על ידי ארנון ברודנר, אני ראיתי שהכל בסדר, זה הכל. זאת אומרת תהליך קבלת ההחלטות היה לא כל-כך פורמאלי וכפי שציין גם אפרת, ואני בודאי גם ציינתי את זה, זרמו 6.5 מיליון שקלים בנושא הסכם קלדש-הזרע, חלק גדול בכלל לא עבר דרכי ואני מראש מאשר מה שעשו, לא באתי בטענה, וחלק עבר דרכי וגם אני מאשר, ורוב הדברים האלה היו צריכים להיסגר בין המנכ"לים, והמנכ"לים היו צריכים להעביר את זה לאישורים של היו"רים, לפעמים הייתה ועדה, לפעמים זה היה בעל-פה. אני ממליץ, מכיוון**

שלא ראיתי את הניירת הזאת, אתם תראו פה גם את ארנון, ואת ברודנר אי אפשר לראות לצערי, האנשים האלה לא דכנר ולא מתקרבים אליו, אף אחד לא מזייף, צריך לשאול את ספרן למה הוא הוציא לפני" (עמ' 6207 שו' 2-24).

ועוד, על-פי מוצג **ת/482** – המהווה התחשבנות בין קלדש והזרע בשנת 2007 – צוין כי בחודש יוני 2002 הועבר לעד המדינה סך 50 אלף דולר מבלי שזה העביר נגדה חשבונית (להבדיל מטענת ההגנה, שסך 50 אלף הדולר שולמו כבר בינואר 2002 כנגד חשבונית).

לא אוכל לקבל את עמדת ההגנה.
אין מחלוקת כי בשנת 2002 עד המדינה קיבל מחברת הזרע שני תשלומים בסך של 50 אלף דולר כל אחד – תשלום אחד ביום 28.1.02, כנגדו הוצאה חשבונית בהתאם (**ת/338**), ותשלום נוסף ביום 24.6.02, כנגדו הוצאה קבלה בלבד ללא חשבונית (**ת/334 – ת/334ג**).
עד המדינה העיד כי התשלום מיום 24.6.02 הינו חלק מסכום של 150 אלף דולר, אשר ניתן לו מכוח מוצג **ת/332** בגין "טיפולו" בכתב ההרשאה. על פי עד המדינה, סכום זה הינו כספי שוחד שהיו אמורים להיות מועברים לנאשם 13 באמצעות נאשם 5 (עמ' 529 שו' 7 – עמ' 530 שו' 18).
כאמור, ההגנה גורסת כי דווקא התשלום מיום 28.1.02, בגינו הוצאה חשבונית כחוק, הוא זה שניתן לעד המדינה עבור טיפולו בכתב ההרשאה. משהוצאה חשבונית כנגד תשלום זה, כך ההגנה, לא מדובר בכספי שוחד, שהרי עד המדינה העיד כי כנגד כספי שוחד לא הוציא חשבוניות. בעניין זה ההגנה נסמכת על התרשומת של אפרת בפתקית המצורפת למוצג **נ/197**, ועל עדותו של אפרת בבית המשפט בה הוא מאשר את האמור בפתקית (עמ' 2266 ואילך).

דא עקא, מספר נתונים שאינם במחלוקת מכרסמים בגרסת ההגנה:

1. מוצג **נ/197**, העוגן המרכזי של התזה הנטענת ע"י ההגנה, הינו מסמך זהה למוצג **ת/338ג**, למעט שני הבדלים מהותיים: הפתקית בכתב ידו של אפרת אינה מופיעה במוצגים **ת/338ג**; על מוצג **ת/338ג** נרשם "ארנון לאישור בחתימתך", בעוד על מוצג **נ/197** נרשם "ישראל/ארנון לאישורכם בחתימות", בכתב יד זהה. לאמור, על פי מוצג **ת/338ג** ברודנר לבדו היה אמור לאשר התשלום, בעוד על פי **נ/197** הגורמים המאשרים הינם אפרת יחד עם ברודנר.
2. מוצג **ת/338א** הינו צילום שיק על סך 50 אלף דולר מיום 28.1.02. מוצג זה נתפס בהנהלת החשבונות של חברת קלדש. ברקע הצילום נמצאת הוראת התשלום בעקבותיה הוצא השיק – מוצג **ת/338ג**, באישורו של ברודנר בלבד.
3. מוצג **ת/482א**, נומרטור 5, הינו טבלת אקסל המפרטת את התשלומים שהועברו מחברת קלדש לחברת ש.א.ד של עד המדינה בשנים 2002-2006. מוצג זה נתפס בהנהלת החשבונות של חברת קלדש. לצד תשלום של 50 אלף דולר בחודש יוני 2002 נרשמה בכתב יד המילה "הרשאה", כאשר האסמכתא לתשלום זה הינו **ת/332**, אישור ועדת ההיגוי מיום 28.1.02

להעברת סך של 150 אלף דולר לעד המדינה בגין כתב ההרשאה (ראה ספרה 2 בכתב יד משמאל לסכום של 50 אלף דולר מיוני 2002, וכן נומרטור 7 **בת/482א**).

4. שיק על סך 50 אלף דולר מיום 28.1.02 (**ת/338א**) נחתם באותו יום בו וועדת ההיגוי אישרה את תשלום 150 אלף הדולרים לעד המדינה עבור טיפולו בכתב ההרשאה (**ת/332**). יוזכר, עד המדינה היה זכאי לתשלום מכוח מוצג **ת/332** רק לאחר שחברת הזרע תקבל כתב הרשאה בנוסח המקובל עליה, ותאשר אותו בחתימתה. אין מחלוקת כי ההודעה על אישור הסכם ההרשאה ע"י מינהל מקרקעי ישראל נשלחה לחברת הזרע ביום 29.5.02 (**ת/344**), ואילו הסכם ההרשאה עצמו נחתם ביום 28.7.02 (**ת/346א**).

המסקנות המתבקשות מהנתונים שפורטו לעיל הן כדלקמן:

א. הוראת התשלום מכוחה שולם לעד המדינה סך של 50 אלף דולר ביום 28.1.02 היא **ת/338ג**, ולא **נ/197** כנטען ע"י ההגנה.

ב. התשלום מיום 28.1.02 אושר בזמן אמת ע"י ברודנר בלבד (**ת/338א** ו**ת/338ג**).

ג. הפתקית בכתב ידו של אפרת הוספה ל**ת/338ג** בדיעבד, וכך גם הפניית הוראת התשלום לאישורו של אפרת בנוסף לברודנר.

ד. שיוכו של אפרת את התשלום מיום 28.1.02 לטיפולו של עד המדינה בכתב ההרשאה (**נ/197**) לא נעשה בזמן אמת.

ה. מוצג **נ/197** אינו קשור לטיפולו של עד המדינה בכתב ההרשאה.

ו. התשלום לעד המדינה בסך 50 אלף דולר עבור טיפולו בכתב ההרשאה אינו התשלום מיום 28.1.02, <u>אלא</u> התשלום מיוני 2002 כנגדו לא הוצאה חשבונית (**ת/482א**, נומרטורים 5 ו-7).

<u>אמור מעתה</u>, ההגנה לא הצליחה להעמיד תזה חלופית סבירה ומעוגנת בראיות לגרסתו של עד המדינה לפיה 50 אלף הדולרים ששולמו לו בגין "טיפולו" בכתב ההרשאה מהווים כספי שוחד, כנגדם לא הוציא חשבונית.

עדותו של עד המדינה בבית-המשפט מקבלת נופך נוסף לאור עדויות ישראל אפרת ויוסף פישלר בבית-המשפט, כמתואר להלן:

85. מר ישראל אפרת, חבר קיבוץ אורים מנערות ועד בגרות, שימש יושב-ראש משותף של חברת הזרע. לא קם טוען בבית-המשפט לטעון כי נפל רבב בעדותו בבית-המשפט או בכלל פועלו בנושאים שנדונו בבית-המשפט.

יוסף פישלר הינו מהנדס בניין בוגר מנהל עסקים ושמאי מקרקעין. בחודש פברואר 2007 החל לשמש כמשנה למנכ"ל פולאר השקעות ומנכ"ל פולאר נדל"ן. העד הכיר את עד המדינה מהשנים בהן שימש כמנהל אזור בחברת אזורים ועד המדינה שימש כמנכ"ל חברת אזורים, ומאותם ימים

הכיר את נאשם 2, שעמו שמר על קשרים לאורך כל הדרך. לא קם טוען בבית-המשפט לטעון כי נפל רבב בעדותו בבית-המשפט או בכלל פועלו בנושאים שנדונו בבית-המשפט.

עדויות שני אישים נכבדים אלה משתזרות ותומכות בעדות עד המדינה.

ישראל אפרת התייחס בעדותו בבית-משפט לשני הסכומים, שלא אושרו על-ידי ועדת ההיגוי. תשלום אחד בסך 120 אלף ₪, מיום 1.2.2004 (**ת/352א**) ותשלום נוסף הינו מיום 18.4.2004 על סך 522,215 ₪. ישראל אפרת ציין כי לו באו וביקשו אישורם בסמוך לתשלום, לא היה מערים קשיים, אבל כשהם ביקשו את האישור שנתיים לאחר התשלום, אמרנו להם "**שלא בבית ספרנו**" (עמ' 1868 שו' 10).

פרקליטו המלומד של נאשם 2 גרס בעניין שתי העברות כספיות אלה כי העדר אישור ועדת ההיגוי אינו בבחינת מחסום בלתי עביר. לגישת הסנגור הנכבד, היו מקרים נוספים בהם אושרו תשלומים ללא וועדת היגוי.

צרת טיעון זה הינה עדותו של אפרת. על-פי דברי העד בבית-המשפט, לא היה דבר נוח, פשוט, לגיטימי, מלנהוג ב"דרך המלך", בנתיב בטוח וסלול, ולהביא ההעברות הכספיות הנ"ל לאישור ועדת ההיגוי.

העובדה כי הנאשמים בחרו שלא לעשות כך מתיישבת עם עדות עד המדינה.

נאשם 2 היה מודע לדרכיו האפלות של עד המדינה. נאשם 2 הכיר מהות בקשתו של עד המדינה, ועל-כן בחר להורות על הזרמת הכסף לעד המדינה תוך סטייה מ"דרך המלך", הדרך הנוחה והלגיטימית.

אפרת העיד בעניין שני הסכומים הנ"ל כי באותה תקופה בין אפריל לאוגוסט 2007 פנו אליו יוסי פישלר ופנינה ביטרמן (שימשה יועצת משפטית של פולאר באותם ימים) מספר פעמים, ואמרו לו: "**תשמע, הנושא הזה לא סגור**" (עמ' 1870 שו' 22). הסכום של 522 אלף ₪, שזה 115 אלף דולר (**ת/352** – **ת/353**) נותר פתוח בספרי פולאר נדל"ן, סכום שנרשם שם בספרי פולאר כסכום ששולם לעד המדינה. בינתיים חלו שינויים במבנה הניהולי של פולאר, דובי וייס החליף את נאשם 2 בניהול החברות ווייס איים לתבוע את נאשם 2 בגין סכום זה. על כן הוצע, שבמקרה של הצלחה במקום סכום של 750 אלף דולר שהיה אמור להגיע לקלדש, תזכה אך בסכום של 625 אלף דולר (ראה **ת/484ג**) וכך הסכום של 522 אלף ₪ (115 אלף דולר) יירשמו לחובת הפרויקט בשלם והבעיה החברתית ביחסי נאשם 2 ודובי וייס יושבו למקומם (עמ' 1871). לגבי הסכום של 120 אלף ₪ הנוספים שלא אושרו על-פי מוצג **ת/482**, לא יכול היה העד לתת תשובה ודאית כיצד הנושא נסגר והשערתו היא שלעד המדינה אושרו (ראה **ת/482**) 150 אלף דולר עבור טיפולו בגין ההרשאה לבנייה (עמ' 1871 שו' 19-28). בכל מקרה, הסכום של ה-120 אלף לא אושר, וממילא לא שולם, על-ידי חברת הזרע (עמ' 1872 שו' 24).

כאמור, ישראל אפרת חזר והדגיש לאורך עדותו כי בסך הכל לא מצא לדוק בפרטי הפרטים, שכן בשלב הזה, וגם לאחריו, חברת הזרע לא חויבה למעשה בתשלומים כלשהם.

בחקירתו הנגדית הוצגה לישראל אפרת התזה של הסנגור כדלהלן: "**ש. אציג לך תיזה, תאמר לי אם היא אפשרית. קלדש מאשרת את התשלום של 522,000 ₪ לדכנר ב- 18/4/04. ספרן שבאותה עת עומד לעזוב את תפקידו, מסיבה כלשהי, לא מעביר את התשלום לחתימתו של ברודנר. על רקע חילופי התפקידים הצפויים ביניהם, האם יש אפשרות שנשכח להעביר לברודנר לחתימתו, ואמרת שלא צריך ועדת היגוי לכל תשלום אלא מספיק חתימה. האם אפשרות כזו היא סבירה או לא סבירה. ת. לא סבירה**" (עמ' 2283 שו' 1-6).

אפרת לא היה מוכן לאשר כי בוצעו תשלומים ללא אישור ועדת היגוי אלא אם הדברים סוכמו מראש או בחתימות משותפות (עמ' 2284 שו' 29; עמ' 2285 שו' 1).

יוסף פישלר העיד כי תקופה לאחר כניסתו לתפקיד בחברת פולאר פנתה אליו מנהלת הכספים של פולאר, הגב' עמליה פז, והודיעה לו כי לעד המדינה יתרות כספים שאינן מכוסות. בבדיקה הוברר שעד המדינה קיבל מקדמות בסך של כ-1.3 מיליון, לגביהן לא מסר חשבוניות מס, כמו גם 900 אלף ₪ הלוואה שקיבל מפולאר, הלוואה אותה לא השיב מעולם (עמ' 3930). פישלר תיאר בבית-המשפט ניסיונותיהם ליצור קשר עם עד המדינה ומשנכשלו פנו לנאשם 2 על-מנת שזה יבקש מעד המדינה להעביר את החשבוניות. הפנייה לנאשם 2 הייתה משום: "**אביגדור נתן את ההוראה לשלם את התשלומים האלה, הוא היה חתום על התשלומים**" (עמ' 3932 שו' 13). 900 אלף השקל שניתנו לעד המדינה כהלוואה (גמילות חסד בשל מחלת בתו) ניתנה ללא ריבית וללא ביטחונות. (עמ' 3962 שו' 4).

86. מוצג **ת/400** הינה המחאת חוב בלתי חוזרת של עד המדינה וחברותיו מיום 29.04.08 לחברת פולאר השקעות ופולאר נדל"ן, כל הזכויות, הכספים והתשלומים אשר יגיעו מחברת הזרע בגין כל השירותים שניתנו על-ידי עד המדינה וחברותיו לחברת הזרע. מדובר בהמחאת חוב בלתי חוזרת ובלתי מוגבלת בזמן ובסכום.

מוצג **ת/401** הינה המחאת חוב של עד המדינה וחברותיו לטובת חברת הזרע על-סך 900 אלף ₪ כמפורט במסמך.

[המחאות חוב אלו, כך נאשם 2, היו ביוזמתו לאחר שהועלה בפניו על-ידי עמליה פז נושא חובותיו של עד המדינה. המחאת חוב זו אמורה הייתה לכסות את החוב בסך 1.3 מיליון (**ת/357**) ועוד שתי הלוואות אישיות של עד המדינה על סך 900 אלף ₪ שלא נפרעו (כל המסמכים ב-**ת/470**). לגישת נאשם 2, המחאות החוב מלמדות כי עד המדינה לא התכחש לרגע לעובדה שהוא חייב כסף (עמ' 6120 שו' 15).]

מוצג **ת/401** הינו, כאמור, ההסכם שנחתם בין עד המדינה לחברת פולאר להחזר החוב. לפישלר, בדומה לישראל אפרת שהיה יו"ר חברת הזרע באותה תקופה, היה ברור שהסיכויים לקבל כסף מעד המדינה על-פי ההסכם **ת/401** שואפים לאפס (עמ' 3940 למטה; עמ' 3941 שו' 1-8) וחשיבות המסמך **ת/401**: "**...שזה מתן חתימה אישית של דכנר**" (עמ' 3940 שו' 19). דהיינו, עד המדינה

הכיר בחוב שלו כחוב אישי ולא של החברות שלו שהיום קיימות ומחר נעלמות. בעקבות הערכה זו ולאחר זמן הוחלט למחוק החוב (ת/1471) הפרשה של 6.5 מיליון ₪.

פישלר העיד לגבי מוצגים ת/484–ת/484ג: "**מסתבר שיש אי התאמה בין ההשקעות שהשקיעה פולאר בחוות הזרע ובין הרישומים של ההוצאות בחוות הזרע עצמה, כי ההסכם היה שועדת ההיגוי אמורה לאשר כל הוצאה ובסופו של דבר מה שהיה מופיע אצלנו בתור הוצאה היה צריך להופיע במקביל בחוות הזרע בתור זה שהם יודעים שבעתיד הם יצטרכו להחזיר. הייתה אי התאמה בסכום של כ-500 אלף שקל ואנחנו חיפשנו קודם כל את המקור, לא ידענו ממה זה נובע**" (עמ' 3941 שו' 25-29), וכן: "**ש. היו 500 אלף שבמאזן של פולאר לא הופיע בסעיף מקביל בהוצאות של הזרע. ת. נכון, הואיל וזו חברה וחברה בת, הם חייבים להיות מתאימים במספרים, אז ביקשנו לפתור את הבעיה ואז הגענו להסדר של הטיפול בשביל להסדיר. ש. מה היה ה-500 אלף? ת. זה כסף שפולאר שילמה אותו לדכנר ושהזרע לא הכירה בה. ש. שהזרע לא הכירה ולא רשמה את זה? ת. נכון. ש. ואז? ת. ואז הגענו להסדר, מה שאתה רואה פה זה הטיוטה וההסדר הסופי (ת/484א ו-ת/484ג). זה שני חלקים של אותו דבר**" (עמ' 3942 שו' 18-28), וכן: "**צריך לשאול את ארנון ברודנר, שהיה מנכ"ל החברה באותה עת. אגב, אני דיברתי עם ארנון ברודנר אז, שהיה אז מנכ"ל ושאלתי אותו מה קרה, הוא אומר אני הייתי משוכנע שהדבר הזה בסופו של דבר יסתדר**" (עמ' 3943 שו' 20-32) (ההדגשות שלי – ד.ר.). פישלר אישר את הדברים שמסר במשטרה כי ה-522,215 ₪ אשר שולם לעד המדינה על ידי קלדש בניה מאפריל שנת 2004 על-פי אישורו של נאשם 2 לא קיבל מעולם אישור של ועדת ההיגוי וחברת הזרע לא ידעה זאת. לא ידעה על התשלום הנ"ל ועל כן הגיעה לאותו הסכם **ת/484א** (עמ' 3944 שו' 19 עד עמ' 3945 שו' 12). במצב דברים זה, פישלר כמו ישראל אפרת נתנו הסכמתם להסדרת הנושא בספרים באמצעות מערכת אישורים שהכשירו, לאחר שנים, תשלומים לעד המדינה על-פי הנחיית נאשם 2.

חשוב להדגיש, פישלר בעדותו בבית-משפט מפריד בין מוצג **ת/400** למוצג **ת/401**, כדלהלן: "**...מה שקרה זה הדבר הבא, אני ראיתי לפניי 900 בהלוואות של פולאר נדל"ן ופולאר השקעות ביחד פלוס 1.3 מיליון חשבוניות שחייבים לנו. הטיפול בדברים האלה היה שונה. לגבי החשבוניות, פנינו, כמו שאמרתי, לרואה החשבון וקיבלנו את הפתרון שלו, לגבי ה-900, יש לך את המסמך, ת/401, שמסביר את החוב ולכן המספר של ה-900 זה 300 ועוד 600...**" (עמ' 3968 שו' 4-9) [ההדגשות שלי - ד.ר]. המחאות חוב שלא פתרו בעיית חובו של עד המדינה, המחאות חוב שלהערכת העדים פישלר ואפרת – ושוב, אין חולק על מהימנותם – לא היה בהן ולא כלום. ביתר שאת, יוסף פישלר דחה בבית-המשפט הצעת הסנגור המלומד, לפיה סכום החוב בסך כ-1.3 מיליון ₪ הינם כספים שהועברו לעד המדינה כמקדמות. עו"ד איתן מעוז חקר את פישלר בבית-המשפט ושאל אותו בסוגיה זו, ועו"ד פישלר השיב בצורה ברורה כי לא מדובר במקדמה, וכן: "**אני לא רוצה להתווכח איתך, התשובה שלי היא תשובה מדויקת...**" (עמ' 3969 שו' 12).

לא למותר להזכיר, כי יוסף פישלר הוא האיש, שעזב את החדר משנאשם 2 ביקש מיליון ₪ על-מנת לסכור פיו של עד המדינה (ראה תת-הפרק כאן "לקראת חקירה" לעיל). פעולה דרמטית זו של פישלר מתיישבת עם מודעותו לסכומים שהועברו לעד המדינה ב"דרך לא דרך", בכך זיל גמור. הלוואות בסך 900 אלף ₪ שקיבל עד המדינה, ללא ריבית וללא ביטחונות, בנוסף לאלפי דולרים אותם קיבל מדי חודש בחודשו על-פי הסכמים לגיטימיים, משתזרים במארג ראיות המאשימה כמצע מוסכם, במסגרתו הוזרמו, <u>בנוסף</u>, לעד המדינה כ-1.3 מיליון ₪, בנסיבות המצוינות ומפורטות כאן לגבי כל סכום וסכום.

<u>הנה נא</u>, מוצגים **ת/400** ו-**ת/401**, לגישת העדים אפרת ופישלר, יש בהם לכל היותר הכרה של עד המדינה בחובו. זה ותו לא.

עד המדינה הסכים כי ביום בו יוזרמו לרשותו מיליוני ₪, בעקבות שינוי ייעוד הקרקע וקבלת ההרשאה וכיוצא באלה הצלחות עתידיות, בבחינת "חלומות נעימים", אליבא דעדים הנכבדים, יאות להחזיר את ההלוואות הלגיטימיות שנטל (סך 600 אלף ₪ החוב שנותר), וסכומים נוספים שנסתכמו לסך כ-1.3 מיליון ₪ ששילם כשוחד. אין בהכרה זו של עד המדינה לערער, ולו במקצת, עמדתו העיקשת כי כספים אלה (סך 1.3 מיליון ₪) הועברו על-ידו לעובדי ציבור כדמי לא ייחרץ. לציין, מש"החלומות הנעימים" יתממשו, יהא ראוי לקזז סכומים אלה (כ-1.3 מיליון ₪) מהכספים שיועברו אליו – גם על-פי אינטרס עד המדינה – שכן מדובר בכספים מזוהמים שהוזרמו לצורך תשלום שוחד, בד בבד לרישומם בספרים. באמצעות קיזוז כספים אלה "יתנקה" עד המדינה ורישום כספי השוחד המזוהמים "יועלם" לעולמי עולמים. למותר לציין, כי בשנת 2007 עד המדינה לא העלה על דעתו, כי בעתיד יפנה למשטרה ויחשוף הפרשות הנדונות.

מוצג **ת/484א** הוא פרטיכל מישיבת ועדת היגוי בנושא חוות שלם שהתקיימה ביום 23.08.07 בהשתתפות יוסי פישלר, פנינה ביטרמן-כהן, ישראל אפרת, ארנון ברודנר, בה הוחלט, בין השאר: "**...כנגזר מסעיף 9.1 להסכם ועל-פי תנאיו, מסכימה הועדה, כי התשלום ששולם על-ידי קלדש לשמואל דכנר ('דכנר') על חשבון טיפול וייעוץ בנושא הרשאה לתכנון בחוות שלם, בסך 522,000 ₪ (חמש מאות עשרים ושניים אלף שקל חדש) נכון לתאריך 31.12.06 – יהווה הוצאה נוספת בקשר לטיפול בפרויקט חוות שלם**".

מוצג **ת/484ב** הוא פרטיכל מישיבת ועדת היגוי מיום 31.12.07 בהשתתפות יוסי פישלר, ישראל אפרת, פנינה ביטרמן וארנון ברודנר: "**...הוסכם כי הסכום הנוסף שאושר לפולאר נדל"ן (קלדש) בפרוטוקול הישיבה מיום 10.4.07 יופחת מהסכום המגיע לקלדש על פי סעיף 9.2.1 באופן שהסכום על פי סעיף 9.2.1 יועמד על 630,000 דולר במקום 750,000 דולר**".

ת/484ג הוא פרטיכל מישיבת ועדת היגוי מאותו יום בהשתתפות יוסי פישלר, ישראל אפרת, פנינה ביטרמן וארנון ברודנר. הוחלט: "**...לאור הזמן הניכר שארך מאז חתימת ההסכם ולאור כך שעד היום קלדש לא שינתה את הייעוד של המקרקעין של חוות שלם, הוסכם כי הסכום המגיע**

לקלדש על פי סעיף 9.2.1 להסכם יופחת באופן שהסכום על פי סעיף 9.2.1 יועמד על 625,000 דולר במקום 750,000 דולר".

ישראל אפרת הסביר כי נתן הסכמתו למערכת הסכמים זאת הואיל וביקש למנוע פגיעה בנאשם 2, במיוחד כשחברת הזרע לא הייתה אמורה להיפגע מכל ההסכמים הללו (עמ' 1871 למעלה).

לגישת המאשימה, מוצג **ת/484א** הינו ישיבת ועדת היגוי מיום 10.04.07 שביקשה "להכשיר את השרץ" שאישרה תשלום עבור "ייעוץ" לקלדש לעד המדינה על חשבון ייעוץ בחוות שלם על סך 500 אלף ₪ נכון לתאריך 31.12.06, לאחר עזיבתו של נאשם 2 את החברה. ונאשם 2: "**אני לא הייתי באותה תקופה בחברה ואני לא יודע דבר על ועדת ההיגוי הזאת**" (עמ' 6227 שו' 16).

משהתובעת המלומדת טענה בפני העד שגם הסכום של 126,644 המופיע במוצג **ת/482** כתשלום לעד המדינה - שגם לגביו לא ניתנה חשבונית והתשלום לא אושר בועדת ההיגוי – ניסה נאשם 2 להשיב כי מדובר בתשלום, שהועבר לנחמה רונן, אך התובעת הציגה לו את מוצג **ת/482א**, המעיד על הסכום של 155,190 ₪ שהועבר לרונן וכי לתשלום המופיע במוצג **ת/482**, 126,644 ₪, אין כל קשר או נגיעה לנחמה רונן (על כך ראה בהמשך). והנאשם 2: "**אני לא מנסה לטעון שום דבר. כל הנה"ח שאת מציגה לי וכל המסמכים האלה, כמובן שלא עברו דרכי בזמן אמת. אני בזמן שלמדתי לקראת הנושא היום, חלק מהמסמכים ראיתי, וחלק לא ראיתי. אני זוכר מה שאמר אפרת פה, ואם אני טועה אז אני טועה. מר אפרת אישר את הנושא**" (עמ' 6228 שו' 11-13). והתשלום בסך 126,644: "**אני את התשלום הזה לא זוכר שאני אישרתי. אני דבר אחד זוכר, שאפרת אישר את זה, ואני לא זוכר שאישרתי. אם הייתי יודע שאישרתי הייתי אומר שאישרתי. אני באמת לא זוכר שאישרתי. אני אחראי, ואני לא מתחמק. אני אחרי 10 שנים לא זוכר על תשלום של 126,000 ₪ שזה בערך 30 אלף דולר, מה זה בדיוק. אבל עוד פעם, יש באיזה מקום שאישרתי?**" (עמ' 6228 שו' 15-18).

<u>אמור מעתה</u>, עדויות ישראל אפרת ויוסף פישלר תומכות בעדות עד המדינה.

*מוצג **ת/482** מהווה יתד תמיכה נוסף בעדות עד המדינה.*

87. מוצג **ת/482** הינו התחשבנות בין חברת קלדש לחברת הזרע בשנת 2007. על-פי הבדיקות שנערכו הוצא המסמך המעיד, על-פניו, כי עד המדינה קיבל בחודש פברואר 2004 סך 120 אלף ₪ ללא אישור ועדת היגוי, ובאופן דומה בחודש אפריל 2004, בסכום של 522,215 ₪. דהיינו, עד המדינה קיבל ללא אישור ועדת היגוי כ-642 אלף ₪ בשנת 2004. הנאשם 2 ציין, כאמור, כי מדובר בסכום מבוטל בסך-הכל, ובכל מקרה אם היה מובא לאישורו: "**אני לא בורח מזה, אחרי שנתיים שדכנר עבד, אם היה מגיע הייתי מאשר**" (עמ' 6212 שו' 4-5). בהמשך אישר כי את הסכום של 522,215 ₪ (115 אלף דולר) הוא אישית אחראי, וגם אם לא זכר או זוכר את זה, הוא אחראי והוא היה מאשר את זה גם אם היה יודע שלא ניתנה חשבונית בגינה.

הנאשם 2 ציין בהודעתו במשטרה (**ת/515** שו' 662) כי כל המקדמות גובו בביטחונות וודאי אין מחלוקת כי לא כך המצב לגבי הסכומים הנ"ל (עמ' 6216 למעלה), ובאותה תקופה, משניתנו לו הלוואות, נדרש עד המדינה להחזיר אותן (עמ' 6217 שו' 7-12).

משהתובעת הטיחה בנאשם 2 כי הסכום של 1.3 מיליון שקיבל עד המדינה ללא שנתן נגדם חשבוניות הטריד מאוד את אנשי הנהלת החשבונות עד שהמנכ"ל פישלר פנה אליו בנושא, לא זכר נאשם 2 פנייה כזאת, ובלשונו: "**כדי לעשות סדר בלוח הזמנים, מי שפנה אלי זו גב' עמליה, הציגה לי את הדברים, אם פישלר דיבר איתי אם הוא מוטרד או לא מוטרד, אני לא זוכר, זה לא רלוונטי, כשהציגו לי את הדברים אני לא ידעתי על הדברים האלה והלכתי לטפל בזה, אם הייתי יודע**" (עמ' 6220 שו' 1-3). ובכלל, אנשי הנהלת החשבונות ביקשו פשוט לסגור את הספרים למרות שמבחינה משפטית החשבוניות לא צריכות לעניין את החברה. תשובותיו של הנאשם 2 לא הניחו את הדעת וסמנכ"לית הכספים של הקבוצה פנתה בנושא, כמו גם המנכ"ל פישלר, ומדוע כולם פנו אליו? הרי הם יודעים שהוא היה היו"ר שלא התעסק בשטויות כאלה, כך נאשם 2, ותשובתו: "**אני עוד פעם אומר, אני הכי זמין, והאנשים האלה מעריכים אותי ואוהבים אותי, והכי נחמד בלי לתת לעצמי מחמאות**" (עמ' 6221 שו' 11-12).

ועוד:

88. מוצג **ת/357** הינו מתוך כרטסת ש.א.ד. בחברת קלדש. על-פי הכרטסת, לחברת ש.א.ד. יתרת חובה של 1,353,094 בחברת קלדש ביום 03.09.07. סכום זה מורכב, בין השאר, מסכום של 522,215 (115 אלף דולר) (מיום 19.04.04) וסכום של 120 אלף ₪ (מיום 01.02.04).
נאשם 2 העיד כי מסמך זה הוצג לו לראשונה במחצית השנייה של 2007 על-ידי עמליה פז, סמנכ"לית הכספים, בשעה שלא היה כבר בפולאר השקעות. לדבריו, עמליה ציינה בפניו כי לעד המדינה יש חובות ושהם לא מצליחים להתקשר איתו או להיפגש איתו וביקשה את סיועו. העד פנה לעד המדינה, שהשיבו: "**...בעצם מה שהוא אומר חבר'ה מגיע לי כסף מהזרע, אז אני מבקש, חלק מהחובות שלי אני מבקש קיזוז ממה שמגיע לי מהזרע כדי לכסות את החוב**" (עמ' 6118 שו' 16-18). עד המדינה לא התכחש לחובות ולמיטב זיכרונו ציין כי הוצאו בגינם חשבוניות כדין (עמ' 6119 שו' 1-3).
בחקירתו הנגדית חזר וציין כי עד המדינה אמר לו, שהוא יסדיר את עניין החשבוניות (עמ' 6222 שו' 8).

פרקליטו המלומד של נאשם 2 נשען על מוצג **ת/357** ברצונו ללמד כי עד המדינה, בזמן אמת, בחודש ספטמבר 2007, הכיר בחובתו להוציא חשבוניות.
עד המדינה בתקופה זו לא ביקש לפתוח חזית מריבה עם קלדש, בתקופה בה "נאמנו", האיש עמו פעל בצוותא, נאשם 2, עזב את החברה והלך לדרכו.

עד המדינה לא העביר חשבוניות ולא ביקש להעביר חשבוניות בשום שלב שהוא לגבי 1.3 מיליון ₪ שבמוקד הדיון.

89. מוצג **ת/474** – מאזן בוחן נכון ל-2010 – מלמד כי גם בשנה זו הסכום של 1.3 מיליון ₪ נותר פתוח בספרים, הוצאה פתוחה שמעולם לא ניתנו בגינה חשבוניות. הנאשם 2 נשאל האם הסכום של 1.3 מיליון ₪ קוזז, אם לאו, ותשובתו: "**אין לי מושג**" (עמ' 6223 שו' 26).
התובעת המלומדת לא הרפתה ושאלה את הנאשם בעניין ה-1.3 מיליון ₪ חזור ושאול, רק למשל:
"**<u>אתה אמרת שזה מקדמות שנתת לדכנר כי הוא היה צריך כספים לעניינים רפואיים</u>, ובגלל <u>סיפורים כאלה ואחרים שאתה האמנת לו</u>, ואני אומרת לך שב-2005 כבר היה ברור לך שדכנר לא יקבל שקל בחוות שלם, ולכן היית צריך להגיד לו ידידי, <u>בוא תחזיר את כל הכסף</u>, כך נוהג יו"ר של חברה ציבורית מסודרת שיש עליה פיקוח ומוציאה דו"חות כספיים לבורסה ומחויבת בדיווחים לכל בעלי המניות, וכך היית צריך לפעול, אם באמת התשלומים האלה היו כפי שאתה משכנע אותנו שהיו. ת. אני אענה לך לעניין חברות ציבוריות, אם היה שם "מוקש" נעל, והיה מישהו חושב, המנהלים שלי או אני, <u>אם הייתי יודע על זה שיש בעיה</u>, <u>זה לא שייך לחברה ציבורית</u>, <u>זה שייך לשלטונות המס</u>, אני חובתי לטפל בזה, <u>אין לי מושג שהבעיה הזאת קיימת, בי"ת אף אחד לא פנה אלי ואמר לי שהיא קיימת</u>, אנחנו פייטרים, אנחנו לא כל-כך מוותרים על הזכויות שלנו, וגם אמרתי בעניין יבור, אני לא מפחד, באותה עת יש לנו את 197 בדרך**" (עמ' 6225 שו' 12-22) [ההדגשות שלי – ד.ר].

<u>אמור מעתה</u>, נאשם 2 זכר העברת כספים לעד המדינה בגין בעיות רפואה במשפחתו. בד בבד, נאשם 2 ציין את ציפייתו לקבלת חשבונית, חשבונית שאינה אמורה להינתן בגין ההלוואה או "גמילות חסד" אחרת.
סכום זה, בטח לא נדרש מעד המדינה.
עד המדינה לא סבר, כמובן, שעליו להשיבו.
הסכום נותר רשום בספרים כמצבת בטון של תמיכה בגרסת עד המדינה.

<u>120 אלף ₪</u>

90. מוצג **ת/480** הינו ההסכם למתן שירותי ייזום לתכנון ושינוי ייעוד שנחתם ביום <u>10.12.00</u> בין חברת הזרע לבין חברת קלדש בנייה בע"מ.
בין היתר סוכם בהסכם כי חברת קלדש תפעל לצורך שינוי הייעוד ברשויות השונות לרבות רשויות התכנון, ולק"ח, מע"צ, חברת החשמל, מנהל מקרקעי ישראל ותסדיר עם המנהל את כל הנושאים הנדרשים, לרבות נושאי הזכויות הקנייניות של הזרע במקרקעין והפיצוי בגינן. קלדש תהיה זכאית להשבת הוצאות התכנון של שינוי הייעוד על ידי חברת הזרע כקבוע בסעיף 9 להסכם ולעניינו חשוב סעיף 6 להסכם הקובע בין היתר כי כל פעולות קלדש בקשר עם ולמטרת שינוי הייעוד וכל

הפעולות המהותיות הנלוות ונובעות משינוי הייעוד: "...**תאושרנה במסגרת ועדת היגוי משותפת שעל חבריה יימנו שני נציגי הזרע ושני נציגי קלדש...**".

תוספת להסכם זה הינו הסכם שנחתם בין חברת קלדש וחברת הזרע ביום 03.12.03 (**ת/480ב**).
על-פי סעיף 5ב' סוכם כדלהלן: "**על תשלומים חריגים לש. דכנר, שאושרו על ידי ועדת ההיגוי, יחולו הוראות סעיף 9.1 להסכם**".
[סעיף 9.1 להסכם. (**ת/480**) הינו הסעיף הקובע כי חברת הזרע תשיב לקלדש את כל ההוצאות שהיו לה מכל פעולה שנעשתה על ידה בקשר עם שינוי ייעוד המקרקעין].

עד המדינה סיפר על תשלום שוחד בסך 120,000 ₪ שהיה מיועד לנאשם מס' 13. מדובר בתשלום ששולם על ידי חברת פולאר וסוכם על ידו עם נאשמים 2 ו-3 (עמ' 555).

מוצג **ת/351** הינה קבלה של חברת ש.א.ד. מיום 01.02.04 לחברת פולאר נדל"ן על-סך 120 אלף ₪.
ת/351א הינה פעולת הקופה של הפקדת השיק, על גביה נרשם: "**זאת מקדמה (להוציא קבלה ע"ח ולא חשבונית)**".
ת/352א הינו מכתב של נאשם 3 לעד המדינה מיום 01.02.04, בו כתב: "**רצוף בזה מקדמה על-סך 120,000 ₪ על חשבון ההסכם בינינו בנושא ייעוץ לפרויקט 'הזרע' מיום 27.05.01**".
לאמור, מוצגים **ת/351, ת/352, ת/351א'** משמשים בסיס לעדות עד המדינה.

יושם אל לב:

1. תשלום על סך 120,000 ₪ מועבר לעד המדינה.
2. עד המדינה לא הוציא כל חשבונית בגין סכום זה.
3. הצדדים כינו תשלום זה על חשבון שכ"ט. סכום זה לא קוזז מעולם בשכ"ט, שהועבר לעד המדינה מדי חודש בחודשו.
4. תשלום חריג זה לא אושר על ידי ועדת ההיגוי.
5. אין מחלוקת, מדובר בתשלום חריג שהינו נוסף לשכר החודשי של עד המדינה בסך 2,500 דולר לחודש (עדות נאשם 3 עמ' 6444 שו' 6).
6. תשלום חריג על סך 120,000 ₪ ניתן לעד המדינה ללא כל הסכם בכתב.
7. באותה תקופה חייב היה עד המדינה מאות אלפי ₪ לקלדש (**ת/470לג(1)**), סכומי כסף אלה שהועמדו לעד המדינה כהלוואות מעמידים ההעברה הכספית הנוספת בסך 120 אלף ₪ באור קודר, כמתואר בעדות עד המדינה.
8. העברה כספית זו ביום 01.02.04 הועברה לעד המדינה בדרך דומה להפליא להעברה כספית נוספת מיום 18.04.04, כמתואר להלן.

נאשם 3 נדרש בבית המשפט להסביר תשלום חריג זה, ולמעשה לא היה בכוחו לעשות כן. נאשם 3 דיבר על מקדמה על חשבון כספים, שאמורים היו להגיע לעד המדינה בעתיד. בכל מקרה, הוא עצמו בדק עם ברודנר, שציין בפניו כי מדובר בתשלום הנוגע לשינוי ייעוד, שברודנר מכירו, ועל כן נאשם 3 מצא לאשר התשלום (עמ' 6444 שו' 26).

נאשם 3 התקשה במהלך חקירתו הנגדית להסביר הכיצד לא נדרשה חשבונית עבור תשלום זה, הכיצד לא היה הסכם בכתב והכיצד ועדת ההיגוי לא נדרשה לאשר תשלום זה על סך 120,000 ₪.

נאשם 3 הטעים בבית-המשפט את הסכמתו של נאשם 2 לשלם את התשלום, הסכמה שהסירה הספק: "**...שזה גם על דעתו של היו"ר השני של הזרע, לכן כשאני מאשר תשלום אין לי בעיה**" (עמ' 6442 ש' 19).

נאשם 2 נדרש בבית-המשפט לתשלום חריג זה. נאשם 2 בחר כתשובה לספר על שכרו הדל של עד המדינה, שעבד במשך שנתיים עבור $2,500 לחודש ועל כן פנה: "**...<u>בנראה פנה או אלי או אל אמנון ספרן</u> זה בכלל לא משנה, גם אם הוא היה פונה לספרן וגם אם אלי היה פונה, <u>הייתי מאשר לו את זה</u>, זה היה דבר טבעי לחלוטין שאנחנו נאשר לו את זה...**" (עמ' 6107 ש' 18-8 לפרי'). (הדגשות שלי – ד.ר.)

נאשם 2 ציין כי נאשם 3 עמד לעזוב את החברה כשבועיים לאחר מכן, ויכול שכל הנושא לא היה מעניינו (עמ' 6212 שו' 12).

<u>אמור מעתה</u>, עדותו של עד המדינה נתמכת בעדויות נאשמים 2 ו-3 וכן במארג ראיות נסיבתי המוכיח, לעצמו, גרסתו.

<u>115 אלף דולר</u>

91. מוצג **ת/353** הינו מזכר של נאשם 3 לרו"ח שמעון שנקמן מיום <u>18.4.04</u>, המורה לו לשלם לעד המדינה <u>$115,000</u> בשקלים כ"**תמריץ נוסף בגין עסקת הזרע**".

מוצג **ת/354** הינה קבלה של ש.א.ד. לחברת פולאר נדל"ן ע"ס 522,215 ₪ מיום 19.4.04.

מוצג **ת/355** זה ספח השיק של התשלום ששולם על-ידי פולאר נדל"ן לחברת ש.א.ד. בסך 115 אלף דולר, שהם 522,215 ₪. עד המדינה כתב לאנשי הנהלת החשבונות במשרדו: "**להוציא חשבונית במאי בתוספת מס ערך מוסף, להעביר לי צילום לשם גביית המס ערך מוסף!!!**".

פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד איתן מעוז, ציין בסיכומיו כי עד המדינה קיבל מחברת הזרע מקדמה בסך 115 אלף דולר (**ת/353ב**): "...המקדמה שולמה לדכנר ביום 18.04.04, אף היא על חשבון שכר הטרחה העתידי שהגיע לו בהסכם שינוי הייעוד, והיא לוותה במכתב של אמנון ספרן לרואה חשבון שמעון שינקמן, המורה על העברת התשלום (ת/353)" (סע' 250, עמ' 56, סיכומי נאשם 2).

נראה כי נעלם משהו מעיני הפרקליט המלומד, כי נאשם 3 לא דיבר כלל על מקדמה ששולמה לעד המדינה, אלא על "תמריץ נוסף בגין עסקת הזרע".
משגרסתו של נאשם 2 נדחתה על-ידי מכל וכל, אזי לא ניתן לדבר כאן על מקדמה, ובודאי לא מקדמה בשל בקשה אישית לסיוע בגין מחלת הבת, כפי שציין נאשם 2 בבית-המשפט (ראה למשל עמ' 6108, 6212).

יושם אל לב:

1. תשלום על סך 522,215 ₪ מועבר לעד המדינה.
2. עד המדינה לא הוציא כל חשבונית בגין סכום זה (הוצאה חשבונית ובוטלה).
3. הצדדים כינו תשלום זה כמצוין לעיל, סכום זה לא קוזז מעולם משכ"ט, שהועבר לעד המדינה מדי חודש בחודשו.
4. תשלום חריג זה לא אושר על ידי ועדת ההיגוי.
5. אין מחלוקת, כי מדובר בתשלום חריג שהינו נוסף לשכר החודשי של עד המדינה בסך 2,500 דולר לחודש.
6. תשלום חריג על סך 522,215 ₪ ניתן לעד המדינה ללא כל הסכם בכתב.
7. באותה תקופה חייב היה עד המדינה מאות אלפי ₪ לקלדש (**ת/470לג(1)**), סכומי כסף אלה שהועמדו לעד המדינה כהלוואות מעמידים ההעברה הכספית הנוספת בסך 115 אלף דולר באור קודר, כמתואר בעדות עד המדינה.
8. העברה כספית זו ביום 18.04.04 הועברה לעד המדינה בדרך דומה להפליא להעברה כספית נוספת מיום 01.02.04, כמתואר לעיל.
9. להבדיל מסך 120 אלף ₪ מיום 01.02.04 (ראה לעיל), הזרמת הכסף כאן הינה בבחינת "**תמריץ**". תמריץ על שום מה ולמה – לא הוחוור במשפט.

בחקירתו במשטרה ציין נאשם 2 כי הוא רואה את המסמכים (**ת/353-ת/355**), אבל: "**...לא ראיתי את המסמכים האלה מעולם**" (**ת/536**, שו' 213).

בבית-המשפט ציין נאשם 2 כי הוא אינו זוכר המסמך, אך הינו מניח שהתשלום הזה הובא לאישורו והוא בטוח אישר אותו. לדבריו, זכור לו שהתשלום היה לצורך ענייניו הפרטיים הרפואיים של עד המדינה ובתו. נאשם 2 הוסיף בבית-המשפט: "**...אני גם חושב ואני בטוח שאם הוא היה בא לבקש ממני, אני בשתי שניות הייתי יכול לדבר עם אמנון ולשאול מה דעתו כי אני לא מקבל החלטות לבד, ואם אמנון אומר מה דעתך בוא ניתן לו כי אני באמת חושב שצריך לעזור לבן אדם, לא כל-כך עורכים ישיבות ארוכות להחלטות מהסוג הזה**" (עמ' 6108 שו' 9-12; עמ' 6212).

נאשם 2 התייחס לטענה של עד המדינה שתשלום של 115 אלף דולר ו-120 אלף ₪ היו מיועדים לנאשם 13 תמורה לטיפולו בהתנגדויות בולנת"ע: "**לא הייתה שום סיבה להעביר לאפרתי תשלומים כי אפרתי באותה עת אם הייתי יכול הייתי כועס עליו מאוד, המנהל לא נתן כתף בשביל להעביר או לעזור לנו בולנת"ע, מה הייתי צריך את אפרתי? הוא לא תמך, הכל היה מהצד**" (עמ' 6110 שו' 4-6) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 2 אישר בבית המשפט כי הוא אחראי להעברה כספית זו לעד המדינה, ובלשונו: "**...אם אישרתי או לא אישרתי, מה זה רלוונטי? אני אחראי**" (עמ' 6212 שו' 8-7).

נאשם 3 נתבקש בבית-המשפט להתייחס להעברה כספית זו לה היה שותף. לדבריו, לאחר עשר שנים הינו מתקשה לזכור, אבל: "**...אני יודע שהתשלומים האלה שיצאו מקלדש היו על דעתו של קלנר, אין לי ספק בעניין הזה...**" (עמ' 6445 שו' 23-22; הדגשות שלי – ד.ר.).
נאשם 3 הוסיף וציין: "**...אף תשלום שיצא לדכנר מהזרע לא היה ביוזמתי, לא יצא ביוזמתי. ולכן הייתי צריך לשאול מישהו, שמישהו ביקש ממני לשלם את התשלום הזה, אני לא שמעתי שמישהו טען שהתשלומים האלה יצאו ביוזמתי, אבל אני נתבקשתי להוציא את התשלום. במקרה הזה אין ספק שהתבקשתי על ידי אביגדור, אני מעריך שאני שאלתי גם את ברודנר, וזו בעצם התשובה...**" (עמ' 6446 שו' 8-1; הדגשות שלי – ד.ר.).
נאשם 3 הדגיש כי לו דובר בתשלום שהוא יזם, ספק אם היה פונה לנאשם 2, אבל פה המסלול היה שונה: נאשם 2 הוא שאמר לו להוציא את התשלום; נאשם 2 הוא גורם נכבד וסמכותי, והוא עצמו היה רק בגדר מבצע (עמ' 6446 שו' 31-27).
ושוב, מדובר בתקופה בה מצבה הכספי של החברה בכי רע ועובדי החברה נאלצו לוותר על 15% משכרם. בתקופה זו מועבר סכום של 115 אלף דולר לעד המדינה בלי שום מכתב של גורם מוסמך כלשהו ללא הסכם וללא קבלת חשבונית תמורת התשלום (עמ' 6448 למעלה).

אמור מעתה, עדותו של עד המדינה אינה עומדת לעצמה. עדותו של עד המדינה נתמכת בעדויות נאשמים 2 ו- 3 וכן במארג ראיות נסיבתי המוכיח, לעצמו, גרסתו.

126,644 ₪

92. ביום 11.08.04 בוצעה העברה בנקאית מחברת קלדש לחברת ש.א.ד של עד המדינה בסך של 126,644 ₪ **(ת/356)**.

עד המדינה טען כי תשלום זה של 126,644 ₪ הינו כספי שוחד, שהועברו לנאשם 13.

ההגנה גרסה כי מדובר בתשלום לגיטימי, שנועד לכסות הוצאותיו של עד המדינה. אציג את הדברים בקצרה.

פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד איתן מעוז, הציג לישראל אפרת את מוצג **ת/482**. במוצג זה נרשם ונמחק שמה של נחמה רונן לצד הסכום הנ"ל של 126,644 ₪. הסנגור הנכבד הציע לאפרת כי תשלום זה זהה בגובהו לסכום שביקש עד המדינה מברודנר במוצג **ת/340** על מנת לכסות את הכספים ששילם לנחמה רונן בגין עבודתה עבור חברת הזרע (28,000 דולר), וביקש לטעון כי סכום זה של 126,644 ₪ מהווה החזר הוצאות לגיטימי ולא כספי שוחד (עמ' 2279 שו' 2 ואילך). אפרת אישר כי מדובר באפשרות סבירה (עמ' 2279 שו' 20-18). בחקירתו החוזרת הבהיר אפרת כי ייחס את התשלום לרונן אך ורק על סמך רישום שמה לצד התשלום, וציין כי יכול להיות שמי שרשם את שמה של רונן טעה (עמ' 3145 שו' 32 – עמ' 3146 שו' 3). עוד ציין אפרת כי לרונן הגיע תשלום אחד בלבד בגין עבודתה עבור חברת הזרע (שם, שם).

יודגש כי נאשם 2 לא סיפק בחקירתו הראשית הסבר למהותו של תשלום זה, וכינה אותו "התשלום החמישי" ש"לא רלוונטי לענייננו" (עמ' 6121, ש' 6).
לא אוכל לקבל את עמדת ההגנה.

מוצג **ת/482** הינו חלק ממוצג **ת/482א**. עיון ב-**ת/482א** מלמד כי שמה של רונן אכן נרשם בהתחלה ליד תשלום בסך 126,644 ₪ מחודש אוגוסט 2004 (ראו **ת/482א**, נומרטור 5), אולם לאחר מכן נמחק ונרשם במקום אחר, לצד תשלום בסך של 155,190 ₪ שהועבר לעד המדינה בחודש אוקטובר 2003 (ראו **ת/482א**, נומרטור 4).
מוצגים **ת/340א**-**ת/340ג** מלמדים כי תשלום זה של 155,190 ₪ מחודש אוקטובר 2003 מכסה את דרישתו של עד המדינה ב-**ת/340**, ועל כן אותו תשלום של 126,644 ₪ מאוגוסט 2004 אינו קשור ככל ועיקר לנחמה רונן, ונותר למעשה לא מוסבר.

לא זאת אף זאת, האסמכתאות המצורפות ל-**ת/482א** מצביעות כי האסמכתא לתשלום של 155,190 ₪ לעד המדינה היא אכן אותה דרישת התשלום **ת/340** (ראו **ת/482א**, נומרטורים 4 ו-9).
גרסת ההגנה מתכרסמת גם נוכח **ת/356א**, הוראתו של ברודנר מיום 11.08.04 להעברת סך של 28,000 דולר לעד המדינה, בו כתב ברודנר כי מדובר בכספים בגין "ייעוץ לתכנון וטיפול בפרויקט שלם" בלי שהזכיר את שמה של נחמה רונן. יצוין כי **ת/356א** הינו האסמכתא לתשלום של 126,644 ₪, נושא תת-פרק זה (ראו **ת/482א**, נומרטורים 5 ו-12).

ועוד, ההסכם בין עד המדינה לבין חברות קלדש והזרע בנוגע לשכר טרחתה של נחמה רונן **(נ/200)** הסתיים בסוף שנת 2003, ועל כן לא ייתכן כי תשלום זה של 126,644 ₪ בחודש אוגוסט 2004 נכלל במסגרת הסכם זה. בנקודה זו ראוי להפנות לחקירתו הנגדית של עד המדינה ע"י פרקליטו המלומד של נאשם 2, שם הוצגה לעד תזה נוספת ביחס לתשלום זה, השונה מזו שהועלתה בפני

אפרת כמפורט לעיל. בפני עד המדינה הונח מוצג **נ/236**, אסופת מסמכים המעידה אליבא דהגנה כי ההתקשרות העסקית בין עד המדינה לבין נחמה רונן לא הסתיימה בסוף 2003, אלא נמשכה גם במהלך שנת 2004, ומכאן כי מטרת התשלום של 126,644 ₪ הייתה לכסות את שכר טרחתה של רונן בגין עבודה שביצעה עבור עד המדינה בשנת 2004 (ראו עמ' 2664, ש' 16-9). עד המדינה השיב כי אמנם המשיך לעבוד עם נחמה רונן ולשלם לה גם בשנת 2004, אך ציין כי בשנה זו רונן לא עסקה בענייני חברת הזרע, אלא במיזמים פרטיים של עד המדינה, ועל כן שילם לה את שכרה בשנת 2004 מכיסו ומעולם לא ביקש מחברת הזרע החזר כלשהו בגין הוצאותיו אלה. אליבא דעד המדינה, בקשת ההחזר היחידה הנוגעת לנחמה רונן היא זו המופיעה ב-**ת/340** (עמ' 2663 שו' 9-12; עמ' 2664 שו' 21 – עמ' 2665 שו' 6).

לציין, הגב' רונן לא זומנה להעיד על-ידי ההגנה, למרות גישת ההגנה כי עדות עד המדינה בנושא מופרכת מעיקרה. הימנעות ההגנה מלעשות כן מתיישבת עם גישת המאשימה.

<u>אמור מעתה</u>, יש במפורט לעיל לתמוך בגרסתו של עד המדינה, לפיה מטרתו של סכום זה של 126,644 ₪ הייתה מתן שוחד לעובדי ציבור לצורך קידום ענייניה של חברת הזרע. ההגנה לא הצליחה להעמיד תזה חלופית סבירה, המעוגנת בראיות.

עם זאת, לא ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי, כי הוצאה כספית זו אושרה או עברה תחת ידו של נאשם 2.
ברודנר, על-פי עד המדינה, היה שקוע יחד עמו עד צוואר בתחתיות ביצת השוחד.
משברודנר הלך לבית עולמו, הקשר של נאשם 2 עמו וכל הכרוך במערכת המושחתת ששררה- נבלע בקופסה שחורה,שהוטמנה עמוק עם מותו.
עד המדינה ציין כי עדכן את נאשם 2, ברם עדותו הינה עדות יחידה. לא הוכחה מודעותו של נאשם 2 להוצאה כספית זו.

<u>400 אלף דולר לשינוי ייעוד בחוות יבור ומבחור</u>

93. עד המדינה העיד בבית-המשפט על תשלום שוחד לנאשם 8 באמצעות נאשמת 9, בדרך מסירת שני שיקים המסתכמים ב-408 אלף ש"ח (**ת/361** ו-**ת/364**). מוצג **ת/361** הינה חשבונית על סך 225 אלף ש"ח שהינם 50 אלף דולר, אותם ביקש ממר ברודנר במוצג **ת/360** (עמ' 565 למטה). סכום של 50 אלף ₪ שולמו לאורי מסר כנגד חשבונית שהוא הגיש, ובשלב מאוחר יותר שולמו 100 אלף ש"ח ב-5 שיקים לנאשמת 9 עבור נאשם 8. סך הכל 225 אלף ש"ח (עמ' 566 ש' 7-11).
מוצגים **ת/362א** עד **ת/362ה** הינם חמישה שיקים, כל אחד על סך 20 אלף ש"ח, לפקודת נאשמת 9.
עד המדינה ציין כי נתן את השיקים לבקשתה של נאשמת 9 עבור נאשם 8 והוא עצמו מעולם לא שאל את נאשמת 9: "**... עבור מה**" (עמ' 570 ש' 25). כמו תמיד תשלום הכסף היה באישור מוקדם

של נאשם 2 וברודנר ששילמו את ההוצאה: "**הם ידעו <u>כל הזמן שאני מעביר כספים, מראש היה ברור</u> שבלי העזרה של נאשם 8 ובלי האישור <u>הסופי שלו</u>, לא יכלו להתקדם הנושאים**" (עמ' 571 ש'12, 13). נאשם 2 שהיה בקשרים עם נאשם 8 סיפר לו בשנת 2005, כי נאשם 8 נשאל על ידו באחת ההזדמנויות אם הוא מקבל את הדרישות שלום ונאשם 8 השיב בחיוב. (עמ' 571 ש' 19).

עד המדינה ציין לגבי התשלום של 70,000 ₪ עבור עריכת סקר (לבקשתה של נאשמת 9) לפני ההתנתקות, העביר לנאשמת 9 והוא עצמו לא היה במגע עם חברת הסקרים (עמ' 574 ש' 9-3).

בחקירתו הנגדית לשאלת פרקליטו המלומד של נאשם 2, ציין עד המדינה כי במקום בו גולם לו המס נהג להוציא חשבונית. ולהיפך: "...**במקרה של קלדש לא גילמו לי את המס ולכן לא הוצאה החשבונית**" (עמ' 2678 שו' 9).

עד המדינה ציין כי התבקש על-ידי נאשם 2 לפנות לנאשם 8 על-מנת שזה יתערב ויגרום להשפיע על משרד הפנים לתמוך בתוכנית של בניית יחידות דיור בפארק בשעה שנאשם 8 היה שר התמ"ת ואחראי על מנהל מקרקעי ישראל והתמורה סוכמה עם אורי מסר, לפיה יועברו סך 50% ממה שהובטח לעד המדינה בהסכם **ת/349** לנאשם 8 באמצעות מסר. עד המדינה ציין כי גובה תשלום השוחד שסיכם עם מסר להעביר לנאשם 8 לא סוכם עם נאשם 2, <u>אלא היה החלטה אישית שלו</u> (עמ' 2681 שו' 29). משפרקליטו המלומד של נאשם 2 ציין כי טיפולו בחוות מבחור המשיך כשנתיים לאחר שחוזה החכירה של חברת הזרע עם המנהל כבר פג, ציין העד: "**זה לא מדויק, אתה לא מציג את העובדות, המנהל דיבר אך ורק בגלל התערבות השר, המנהל דיבר כי השר נתן לו הוראה לדבר, כי הוא נתן הוראה לנסות להגיע להסדר, יש על זה התכתבות רבה ביותר, כולל הישיבות אצל השר, כולל הישיבות שגם אנשי הזרע היו אצל השר, כך שאתה לא מדייק בדבריך**" (עמ' 2683 שו' 12-15). עם זאת, עד המדינה הדגיש כי לא שילם לנאשם 8 עבור חוות שלם, שכן הוא לא קיבל עבור חוות שלם שכר הצלחה ולא מסר למסר עבור חוות שלם שוחד שסוכם ביניהם, זאת להבדיל מחוות מבחור: "**...בחוות מבחור כן שילמתי. שילמתי, כן, עבור חוות מבחור שילמתי לשולה זקן 100 אלף שקל, ויש גם חשבונית של מסר, למיטב זיכרוני 100 אלף**" (עמ' 2683 שו' 26-27; עמ' 2684 למעלה).

בעניין חוות יבור – לחברת הזרע 1,500 דונם, אותם הייתה מעוניינת להעביר לאזור התעשייה ברלב תמורת תשלום – אשר כך, נחתם בין עד המדינה לארנון ברודנר ביום 4.2.2002, על שכר טרחה המותנה בהצלחת עבודתו (**ת/350**).

עד המדינה ציין כי נאשם 2 וארנון ברודנר ביקשו התערבותו אצל נאשם 13 וכן אצל שר המסחר והתעשייה, שכן פיתוח אזור תעשייה מחייב אישור השר מראש. בעקבות זאת פנה עד המדינה לאורי מסר וגם לנאשמת 9 וביקש את התערבות השר: "**לתת הוראה לאותו אדם, שממונה על האישור... לאשר את נושא העברת הקרקע לאזור תעשייה ברלב**" (עמ' 553 שו' 19-21). נאשמת 9 השיבה לו, כי: "**אהוד ייתן את ההוראות המתאימות**" (עמ' 553 שו' 23). בסופו של דבר נתן משרד המסחר והתעשייה אישורו לנושא. במקביל, פנה נאשם 5 לנאשם 13, שהבטיח שהכל יהיה בסדר ברגע שיתקבל אישור השר (עמ' 554 שו' 4).

להלן יפורטו סכומי הכסף שהוזרמו לרשותו של עד המדינה:

א. 50 אלף דולר

94. מוצג **ת/348** הינו הסכם ייעוץ שנחתם ביום 19.06.01 בין חברת הזרע 1939 לבין עד המדינה. על-פי ההסכם עד המדינה או חברה בשליטתו יתנו שירותי ייעוץ לשינוי ייעוד קרקעות חברת הזרע, או ייעוץ בנושאים נדל"ניים אחרים. ההסכם בין הצדדים הינו לתקופה של שנתיים, ויוארך אוטומטית לשנה נוספת: "**...התמורה שתשולם על-ידי צד א' לצד ב' תהיה בסך 5,000 (חמשת אלפים) דולר לחודש לתקופת ההסכם בפועל**". בסעיף 2 של ההסכם נקבעה תמורה בגין הצלחה כפי שייקבע בין הצדדים בכל מקרה ספציפי. גובה התמורה יסוכם במסמך נפרד.
ת/350 הינו נספח מיום 04.02.02 להסכם בין הזרע לבין עד המדינה מתאריך 19.6.01 בעניין שכר הטרחה של עד המדינה בעניין ייזום השטחים בחוות יבור. תמורת פועלו היה עד המדינה אמור לזכות בשכר בגין הצלחה, בשכר בגובה 5% מהתקבולים, שיישארו בידי החברה במקרה של שינוי ייעוד הקרקע לתעסוקה או למגורים.

מוצג **ת/350א** הינו נספח מיום 31.10.02 ל-**ת/348** ול-**ת/350** ולפיו סוכם: "**הזרע תשלם מקדמה בסך 50,000$ (חמישים אלף דולר ארה"ב) בשקלים על חשבון שכר הטרחה, שסוכם בינינו בנספח מיום 19.6.01 וזאת, כאמור, בגין המשך הטיפול בייזום שטחי חוות יבור**". על ההסכם חתומים עד המדינה מן הצד האחד וארנון ברודנר, מנכ"ל חברת הזרע, מן הצד האחר. ישראל אפרת ונאשם 2 מכותבים למוצג זה.

הנה נא, כתשעה חודשים לאחר חתימת ההסכם **ת/350** הוחלט בהנהלת הזרע לשלם לעד המדינה 50,000 דולר נוסף על כל סכום אחר שהוא זכאי לו (ראה לעיל **ת/348**).
הזרמת כסף זו בולטת נוכח העובדה שבהסכם מיום 04.02.02 (**ת/350**) נקבע מפורשות כי התמורה של עד המדינה תשולם אך ורק בגין הצלחה, ותעמוד על 5% מהתקבולים.

בחקירתו במשטרה התייחס נאשם 2 למוצג **ת/350א**: "**אני רואה את המסמך הנ"ל לפני ואומר שבזמנו דכנר נשכר למתן שירותים לקידום הבינוי בחוות יבור ומבחור והיום אין לי שום מושג ספציפי עבור מה קיבל את המקדמה של 50,000$**" (**שם** שו' 300-298; הדגשות שלי – ד.ר.).

בבית-המשפט נדרש נאשם 2 להזרמת הכסף הנ"ל.
נאשם 2 דיבר ודיבר על הזרמות הכספים על-פי **ת/350א**, והסבר לא נתן. אביא את דבריו: "**...אני חייב להגיד לך היום למה אושר או לא אושר, אני לא בורח מזה אבל לא זוכר. בכל נקודת החלטה העסק נשאל בצורה רצינית על ידי אנשים רציניים והגונים, שאחד מהם זה ספרן, וברודנר ז"ל, ואני חייב להגיד שכל הזמן אתה ואתה ואני רואה את המגמה הזאת, אפשר לחשוב שאני עושה**

פה שירקס עם עצמי או עם ברודנר. אני מדבר על ברודנר ומדברים על שתי חוות שבהן ספרן לא נמצא כלל. ש. נכון, אתה אמרת ספרן. ת. ברודנר. <u>החוזים האלה אושרו בדין, לא מתכחש אליהם</u>. באותה עת שקלנו שזה שווה לנו ואנו <u>לא צריכים לקבל החלטות בדירקטוריונים</u> מסוג כזה, חשבנו שזה ייתן את השירות כמו שצריך והוחלט. זה <u>דברים מורכבים</u>. גם יבור מורכבת, וזה שלא פחדתי שכלכלית אני אפגע. אבל אני לא יכול לנהל חברה כשיש חוזה פתוח, וכשאני צריך לדווח על זה או לא, אנחנו עובדים מסודר. אני לא פחדתי כאיש עסקים שזה המצב, מה יש פה לפחד?" (עמ' 6233 שו' 16-26 ; הדגשות שלי – ד.ר.).

<u>אמור מעתה</u>, עד המדינה קיבל 50 אלף דולר. לא היה בכוחו של נאשם 2 להסביר הזרמת כסף זה לעד המדינה.

ב. <u>150 אלף דולר</u>

95. מוצג **<u>ת/349</u>** הינו נספח מיום <u>05.11.02</u> להסכם **ת/348** בנוגע לחוות מבחור. בנספח זה נקבעו 5% תקבולים נטו לפני מיסים, ולהערכת נאשם 2, התשלום לגבי חוות מבחור בחשבון גס לא היה רחוק ממה שעד המדינה קיבל בחוות שלם (עמ' 6112 למטה).
בהסכם זה נוסף סעיף 4, שקבע כי למרות האמור בהסכמים הקודמים: "**...ישולם לך כמקדמה על חשבון שכר הטרחה שבסעיף 2 לעיל סך 150,000$ (מאה חמישים אלף דולר ארה"ב)**". על ההסכם חתומים עד המדינה מן הצד האחד וארנון ברודנר מצד חברת הזרע. העתקים לישראל אפרת ולנאשם 2.

פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד איתן מעוז, ציין כי **ת/349** קבע בחודש נובמבר 2002 את זכותו של עד המדינה למקדמות עבור חוות מבחור בסך 150 אלף דולר. לשיטת הפרקליט המלומד, גרסת עד המדינה אינה מתיישבת עם העובדה הפשוטה והבסיסית, לפיה במועד בו סוכם עמו על המקדמות, נאשם 8 כיהן כראש עיריית ירושלים, ולא רק עד המדינה, גם הנביא ירמיהו לא היה יכול בשום אופן לצפות בשנת 2002 כי הוא עתיד להיתקל בצורך לשלם שוחד לנאשמים 8 ו-9 בשנים 2004-2005.
הסכם המקדמות על-סך 150 אלף דולר נחתם ביום 05.11.02.
עד המדינה ציין כי הכספים שקיבל על-פי הסכם זה, בשנת 2004, הועברו לנאשמים 8 ו-9 בסמוך לקבלת הכספים. ובעניין הנביא ירמיהו, אליו בחר להפנות פרקליטו המלומד של נאשם 2 בסיכומיו, עד המדינה בעדותו בבית-משפט העיד כי מוצג **ת/349** נערך על בסיס ההנחה של צורך לשחד לא את נאשמים 8 ו-9, <u>אלא</u> את נאשם 13. בהמשך הדרך, בשנת 2004, קיבל עד המדינה כספים על בסיס הסכם זה, שהועברו לנאשמים 8 ו-9 (ראה עמ' 64-65, סיכומי נאשם 2).
הסנגור המלומד לימד כי החשבונית המוצגת ב-**ת/364** אינה חשבונית המעידה שוחד, אדרבא, מדובר בחשבונית המסכמת תשלומים לגיטימיים שקיבל עד המדינה (עמ' 68, סיכומי נאשם 2).

כאמור, עד המדינה לא פעם ולא פעמיים שגה בייחוס חשבוניות לתשלומי שוחד, ולהיפך. הסנגור המלומד היטיב במהלך חקירתו הנגדית את עד המדינה להוכיח כי לא כל דבריו של עד המדינה ראויים לאימוץ, אדרבא (ראה הפרק הדן בעניינו של עד המדינה).

<u>הנה נא</u>, כשנה וחצי לאחר ההסכם שזיכה את עד המדינה בשכר חודשי של 5,000 דולר **(ת/348)**, וימים ספורים לאחר ההסכם על העברת 50,000 דולר לידיו בגין חוות יבור **(ת/350א)**, נחתם הסכם נוסף בידי אותם צדדים על הזרמת 150,000 דולר לעד המדינה בעבור טיפולו בחוות מבחור. הזרמת כסף זו בולטת נוכח העובדה שבהסכם מיום 05.11.02, **ת/349**, נקבע מפורשות כי התמורה של עד המדינה תשולם <u>אך ורק בגין הצלחה</u>, ותעמוד על 5% מהתקבולים.

נאשם 2 נדרש בבית-המשפט לתשלום זה, ולא היה בכוחו להסביר הזרמת כסף זו לעד המדינה או מה הייתה פעילותו של עד המדינה כנגד סכום כסף זה, כדלהלן: "**אני כבר אמרתי שאני לא עקבתי אחרי הפעולות של דכנר, ואני לא יודע במדויק ולא במדויק מה עשה דכנר. הוא מבחינתי הוביל את הנושא מטעם חברת הזרע, ועל כך הוא קיבל תשלום. מטעם הזרע מבחינתי הוביל את זה מר ברודנר, אבל מי שריכז את הנושא, ולא ברחתי משום אחריות בבית-המשפט, נושא מבחור לא היה בראש מעייניי**" (עמ' 6232 שו' 19-16).

<u>אמור מעתה</u>, עד המדינה קיבל 150 אלף דולר כמקדמה על חשבון שכר טרחה. לא היה בכוחו של נאשם 2 להסביר הזרמת כסף זה לעד המדינה.

ג. <u>200 אלף דולר</u>

96. <u>מוצג **ת/359**</u> הינו הסכם מיום <u>21.3.04</u> בין חברת הזרע ובין עד המדינה בנושא ייזום שטחי חוות יבור וחוות מבחור כדלהלן: "**בהמשך לסיכום בינינו לגבי המשך הטיפול שבנידון הריני לאשר כדלקמן: 1. הזרע תשלם מקדמה בסך 100,000$ בשקלים על חשבון שכר הטרחה שסוכם בינינו בהסכם מיום 19.6.01, וזאת בגין המשך הטיפול בייזום שטחי חוות יבור. 2. הזרע תשלם מקדמה בסך 100,000$ בשקלים על חשבון שכר הטרחה שסוכם בינינו בהסכם מיום 19.6.01, וזאת בגין המשך הטיפול בייזום שטחי חוות מבחור**".

עד המדינה העיד כי מוצג **ת/359** מיום <u>21.03.04</u> הינו מכתב של ברודנר לעד המדינה לגבי תשלום מקדמה בסך 100 אלף דולר בייזום שטחי חוות יבור ו-100 אלף דולר מקדמה על חשבון שכר טרחה בגין ייזום שטחי חוות מבחור. על פי עד המדינה, חלק מהסכומים נותרו בחברה, וחלק הוצא לצורכי שוחד (עמ' 565 שו' 6-3).
מוצג **ת/360** מיום <u>25.03.04</u> הינו בהמשך למוצגים **ת/359**. **ת/361** הינה חשבונית על סך 225 אלף ש"ח שהינם 50 אלף דולר, אותם ביקש עד המדינה מברודנר במוצג **ת/360** (עמ' 565 למטה). לדברי

עד המדינה, מדובר בתשלומים מגולמים, ששימשו לתשלומי שוחד עבור נאשמים 8 ו-9 (עמ' 566 שו' 7-11).

עד המדינה ציין כי למרות כישלון מאמציו בעניין פארק איילון וחרף תשלומי השוחד, מעולם לא נתבקש להשיב התשלומים שקיבל כ"**מקדמות**", "**שכר הצלחה**" ולדבריו: **לא ביקשו כי היה ברור להם שזה תשלומי שוחד, לא דובר על זה יותר**" (עמ' 584 ש' 9).

<u>הנה נא</u>, 200 אלף דולר מוזרמים לעד המדינה בגין ייזום חוות מבחור ויבור, הגם שעל-פי ההסכמים שנחתמו עמו היה זכאי לשכר <u>רק בעבור הצלחה</u>, במקביל לתשלום שוטף של 5,000 דולר לחודש.

נאשם 2 התקשה להסביר מדוע ולמה הוזרמו סכומי כסף אלה לעד המדינה, כמצוטט לעיל (עמ' 6233 שו' 26-16). וכן: "**החוזים האלה אושרו בדין, לא מתכחש אליהם. באותה עת שקלנו שזה שווה לנו ואנחנו לא צריכים לקבל החלטות בדירקטוריונים מסוג כזה, חשבנו שזה יתן את השירות כמו שצריך והוחלט. זה דברים מורכבים, גם יבור מורכבת, וזה שלא פחדתי שכלכלית אני אפגע. אבל אני לא יכול לנהל חברה כשיש חוזה פתוח, ושאני צריך לדווח על זה או לא, אנחנו עובדים מסודר. אני לא פחדתי כאיש עסקים שזה המצב, מה יש פה לפחד?**" (עמ' 6233 שו' 26-22).

בחקירתו במשטרה נשאל נאשם 2 בין היתר על מוצג **ת/349** ועל דברי עד המדינה, שגרס כי הכסף שהתקבל במרס 2004 יועד בשעתו לאורי מסר, ועוד מאה אלף שהועברו לשולה זקן – הכל בידיעתו. נאשם 2: "**אני מציין שוב שדכנר שקרן ורמאי... לא אני ולא ברודנר ולא ישראל אפרת היו נותנים יד למתן שוחד**" (**ת/536** שו' 293-286).

ישראל אפרת נחקר בנושא זה בבית המשפט ולא ידע להסביר מדוע ולמה הועברו הכספים לעד המדינה.

ישראל אפרת נשאל הכיצד הועברו לעד המדינה סכומים של 200,000 דולר, כאשר ההסכם עימו משנת 2001 עמד לפוג תוך שלושה חודשים, והיה לו סעיף לפיו היה זכאי לתמורה נדיבה באם תהא הצלחה, כשלא נטען שזו נראתה בשטח. והעד: "**כאשר מטפל בנושא מנכ"ל החברה והוא אומר לי: לסיכום הזה הגעתי, אני חושב שזה מקדם אותי ואת החברה להגעה לחוזה חכירה במקומות האלה, חוזה חכירה במבחור – ואני כיבדתי את הסיכום שלו שמעתי את ההסבר שלו...**" (עמ' 3125, למטה). אם כי הוא עצמו, ישראל אפרת, בחכמה בדיעבד <u>לא היה מאשר זאת</u> (עמ' 3126, שו' 16).

התיזה שהועלתה ע"י פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד מעוז, שהטיח בעד המדינה כי הסכום של 400,000 דולר הינם בבחינת שכר טרחה של עד המדינה – <u>לא הוצגה לישראל אפרת</u>, למשמעות המשפטית של עובדה זו.

מוצג **ת/483** הינו מכתב של ישראל אפרת לנאשם 2 מיום 06.03.07.
במכתב הלין ישראל אפרת על מקדמות שניתנו לעד המדינה כדהלן: "**1. בפגישתנו היום שאלת מדוע טרם אישרתי מקדמה נוספת, כפי שביקש שמואל במכתבו לארנון. בגין הסכמי היעוץ עימו שבתוקף (למעט הסכם חוות שלם) קיבל הנ"ל מקדמות בסך של למעלה מ- 600,000 דולר. בעת שהסתיים הטיפול במבחור, יהיה זכאי לסכומים נוספים, ונשמח לשלמם ולהודות לו על פעילותו. 2. לבקשתך ניתן לנ"ל גמ"ח על סך 200,000 ₪ ז"פ 5.3.07. נכון להיום טרם הופקד השיק בבנק, לבקשתו...**" [ההדגשות שלי - ד.ר].
ישראל אפרת הסביר בבית המשפט כי מכתב זה בא לבטא עמדתו שאין ליתן לעד המדינה מקדמה נוספת, וזאת: "**חשבתי שהמידתיות לא היתה ראויה**" (עמ' 1870 שו' 5).
ישראל אפרת היה מודע לנתון, לפיו נאשם 2 הוא האיש העומד מאחורי תשלום המקדמות לעד המדינה (על-כן המכתב מופנה עליו).
יתרה מזו, לא נטען בבית המשפט, ולו בשמץ, כי נאשם 2 ביקש להקהות אחריותו לתשלום המקדמות. כמו גם לא נטען, ולו בשמץ, כי נאשם 2 הלין על מכתב זה או היה לו לומר דברים, שאינם מתיישבים עם נוסח מכתב זה.

חשוב לציין את מודעותו של הנאשם 2 לאופן העבודה של עד המדינה באותה תקופה.

97. בחקירתו במשטרה מיום 11.4.10 סיפר נאשם 2 על דרכיו האפלות של עד המדינה (כמפורט לעיל), ובבית-המשפט העיד כיצד בחודש אוגוסט 2003 למד מעד המדינה על נוהגו לשחד – למשל, באותו מקרה בו שיחד ראשי עיריות על-מנת שיתמכו בעמדתו (ראה עמ' 6141-6139). וכן נאשם 2 הורה לברודנר: "**...תפסיק להתעסק עם הזבל הזה. לא דכנר הזבל, אלא עסקי השוחד האלה. אנחנו לא מתעסקים בזה. אמרתי לו שלא יתעסק בזה, אנחנו לא במעגל הזה**" (עמ' 6141 שו' 23-26).
לאמור, נאשם 2 שיקף בבית-המשפט את כלל מודעותו לדרכיו הנפסדות של עד המדינה לאורך שנים. על-פי דבריו בבית-המשפט, בשנת 2003 ידע נאשם 2, לדבריו, על "שיטות עבודתו" של עד המדינה.

ועוד, ישראל אפרת, שאין חולק על אמינותו, העיד בבית-המשפט על הצעת שוחד שהעלה בפניו נאשם 2. לדבריו, נאשם 2 הציע "לתרום" סך 250,000 ₪ ע"מ לסייע לקבלת החלטת ממשלה לבנות בפארק אילון בחוות שלם. נאשם 2 העביר לו את ההצעה אותה קיבל, לדבריו, מעד המדינה. אפרת הגיב להצעתו זו של נאשם 2 במילים "**it is not done**" (עמ' 1866 שו' 13).
דהיינו, אפרת העיד בבית המשפט כי בזמן אמת קיבל הצעה לעשות מעשה, שלא ייעשה מבחינתו, להשפיע על החלטת ממשלה בדרך "תרומה" של 250,000 ₪. הצעה זו נולדה, לדברי אפרת, ע"י השניים; עד המדינה ו-נאשם 2.

והנה בענייננו, שוב, העברה כספית, על כלל נסיבותיה ה"מיוחדות". העברה כספית, שהועברה לעד המדינה מספר חודשים לאחר הפניה של נאשם 2 לישראל אפרת בהצעה – כביכול, של עד המדינה – לשלם שוחד על-מנת לסייע בקבלת החלטת ממשלה.

במצע מוסכם זה – יש כדי לשלול אפשרות, כי נאשם 2 לא ידע, בעת הזאת, טיבו ודרכי "עבודתו" של עד המדינה.

בעניין זה ראוי להוסיף המוצגים הבאים:

מוצג **ת/370** הינו סיכום פגישה אצל שר התמ"ת בנושא פארק איילון מיום 28.08.03. בפגישה ברשות ממלא מקום ראש הממשלה, שר התעשייה, המסחר והתעסוקה, נאשם 8, השתתפה, בין השאר, נאשמת 9, וללבת עניינו נרשם בסיכום הדיון: "**...קיים ויכוח עם בעלי הקרקעות שעדיין לא בא על סיומו. השר מציע לנוכחים ללכת לקראת אנשי הנדל"ן ולהתפשר איתם בנוגע למספר הדירות שייבנו**".

מוצג **ת/374** הינו סיכום פגישה אצל שר התמ"ת בנושא פארק איילון, שהתקיימה ביום 24.03.04 (יום לפני הנפקת מוצג **ת/360** המצוין לעיל). במהלך הדיון ביטא השר ממלא מקום ראש הממשלה ושר התעשייה, המסחר והתעסוקה, כי האופציה הראשונה שכל השטח יהיה פארק – אינה ריאלית ולכן תומך באופציה השנייה המיועדת בחלקה למגורים, שתאפשר בניית הפארק.

מוצג **ת/387** הינו סיכום דיון בנושא חברת מבחור אצל שר התמ"ת מיום 10.06.04. בדיון השתתפו, בין השאר, נאשם 13, ישראל אפרת, ארנון ברודנר ונאשם 2. במהלך הדיון הביע נאשם 8 דעתו כי ראוי להגיע להבנה עם הזרע ולא להגיע לבית-משפט (עמ' 6114 למעלה).

<u>אמור מעתה</u>, על פי מוצג **ת/359** סכום של 200 אלף דולר הועבר לעד המדינה על-ידי ברודנר. המאשימה, בעקבות עד המדינה, סבורה כי ברודנר פעל בתיאום מלא עם עד המדינה לשיחוד עובדי ציבור.

<u>ברודנר הלך לבית עולמו</u>.

משכך, כל הקשר של נאשם 2 עמו – והכרוך במערכת הקשרים המסואבת – נבלע בקופסא שחורה, שהוטמנה עמוק עם מותו.

עד המדינה ציין כי עדכן את נאשם 2, ברם עדותו הינה <u>עדות יחידה</u>.

אין מחלוקת כי עד המדינה <u>הוציא חשבוניות</u> בגין הסכומים הנ"ל.

אין מחלוקת כי רובו של הכסף לא שימש את עד המדינה למטרותיו האפלות, אלא לצרכים לגיטימיים שהם. <u>על פי כתב האישום, רק 50 אלף דולר (**ת/361**) מתוך סך כולל של 400 אלף הדולרים שקיבל עד המדינה כמקדמות למיניהן מהווים כספי שוחד</u>.

במצב דברים זה, הנני לקבוע כי לא הוכח במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי, כי נאשם 2 היה מודע ושותף לפעילותו של עד המדינה כאן, כנטען על-ידו.

סיכום העברת 400 אלף הדולר, מוצגים **ת/349**, **ת/350א** ו-**ת/359**, לעצמם, אינם מורים: "שוחד".

מדובר, על-פני הדברים, במוצגים המאפשרים לחברת הזרע ליתן לעד המדינה מקדמות על חשבון שכר הטרחה.

לא ניתן לשלול האפשרות כי חברת הזרע צפתה הצלחה בעת עריכת המוצגים הנ"ל. המנהלים היו רשאים להיענות לבקשת עד המדינה ולהעביר לרשותו כספים כמקדמות על חשבון שכר טרחה על-פי המוצגים הנ"ל.

כספי המקדמות הועברו לעד המדינה כשנתיים אחר-כך.

העובדה כי עד המדינה השתמש בחלק מכספי המקדמות שהועברו לרשותו לשיחוד אנשי ציבור – אינה מוכיחה בהכרח כי אנשי חברת הזרע היו בהכרח שותפים לביצוע העבירות הנ"ל.

עד המדינה העיד בבית-המשפט כי פעל בשיתוף עם הנאשם 2.

עדותו הינה עדות בודדה בסוגיה זו. אין בכוחה של עדות זו, בנסיבות המתוארות, להוכיח במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי, כי נאשם 2 היה שותף לעד המדינה בהעברת חלק מהכספים – שנתקבלו אצלו כמקדמות – לעובדי ציבור, כמתואר על-ידו.

ד. 40 אלף דולר

98. מוצג **ת/364** הינה חשבונית שיצאה מחברת יוסיפו לי – שירותי ניהול בע"מ לחברת הזרע ביום 01.09.05 על-סך 211,797 ₪ בגין: "**יעוץ בנושא חוות מבחור**". דהיינו, 40,000 דולר שהסתכמו לסך 181,800 ₪ בתוספת מס ערך מוסף (ראה **ת/364א**).

עד המדינה סיפר בעדותו בבית המשפט, כי מדובר בתשלום עבור חוות יבור ולא חוות מבחור. מדובר בתשלום שוחד לנאשמים 8 ו-9 לאחר קבלת אישור מנאשם 2, וזה לאחר קבלת: "**... אישור שמשרד התמ"ת לא מתנגד לצירוף הקרקע של יבור לאזור התעשייה בר-לב. כזכור, העברת השטח דרשה גם אישור נציג השר במשרד התמ"ת**" (עמ' 572, שו' 12-11).

עד המדינה נתבקש להסביר באם שילם, בתיאום עם נאשם 2, סך 150,000 ₪ לנאשמים הנ"ל, הכיצד הוצאה חשבונית ע"ס 180,000 ₪. עד המדינה הסביר כי היה אמור לקבל סך 300,000 ₪ ולא 150,000 ₪ בשל הגילום, אבל במערכת היחסים ששררה בינו לבין חברת הזרע והולילנד פארק, לא נוצרו קשיים, זאת נוכח טיפולו של נאשם 2 בנושא (עמ' 573).

נאשם 2 נדרש לתשלום זה בבית המשפט.

לדבריו, מדובר בתשלום מקדמות (עמ' 6232, למטה). וכן: "**... הוא בא וביקש מקדמות, הוא דיבר איתי וגם עם אפרת. אפרת הרים לי טלפון. אמרתי מצוין. לא היתה לי בעיה בנושא...**" (עמ' 6233 שו' 5-4).

המאשימה גורסת שלא ייתכן כי התשלום בהתאם למוצג **ת/364** מהווה הקדמת שכר טרחה חודשי, שכן בלתי מתקבל על הדעת שחברת הזרע תקדים לעד המדינה תשלום שכר טרחה 8 חודשים מראש, כאשר הסכם שכר הטרחה הבסיסי בינו לבין חברת הזרע כבר אינו בתוקף. להעיר, התיזה – שהועלתה ע"י פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד מעוז, שהטיח בעד המדינה כי הסכום של 40,000 דולר הינם בבחינת 8 חודשי שכר טרחה של עד המדינה על פי **ת/348** – <u>לא הוצגה לישראל אפרת</u>, למשמעות המשפטית של עובדה זו (ראה עמ' 3123-3127).

עד המדינה אישר כי על אף שהסכמי הייעוץ בינו לבין חברת הזרע כבר לא היו בתוקף בשנת 2005, המשיך לעבוד עבור חברת הזרע בנושא חוות יבור ומבחור עד לשנת 2007, וקיבל מחברת הזרע כספים לגיטימיים עבור עבודתו זו (עמ' 2709 שו' 8-10; עמ' 2717 שו' 19-31).

ועוד, בהקשר הזה ראוי לשים לב למוצג **נ/246**. מוצג זה הינו חשבונית של חברת יוסיפו-לי של עד המדינה על סך של 45 אלף ₪ + מע"מ מיום 17.08.05, בגין "**ייעוץ בנושא חוות יבור**". עד המדינה העיד כי חשבונית זו ניתנה כנגד תשלום לגיטימי אותו ביקש מחברת הזרע עבור עבודתו באותה תקופה (עמ' 2714 שו' 32 – עמ' 2715 שו' 9; עמ' 2717 שו' 19-23), וכי תשלום זה אינו נכלל במסגרת שכר הטרחה החודשי לפי מוצג **ת/348** (עמ' 2718 שו' 16-19). מבחינה צורנית, חשבונית זו זהה – למעט הסכום המופיע בה – למוצג **ת/364**, המייצג כספי שוחד אליבא דעד המדינה.

<u>אמור מעתה</u>, עד המדינה אישר כי קיבל כספים לגיטימיים מחברת הזרע <u>שלא במסגרת הסכמי שכר הטרחה החודשי</u>. עדותו של עד המדינה בנוגע למהותו של מוצג **ת/364** הינה <u>עדות יחידה</u>. מוצג **ת/364** הינו זהה למוצג **נ/246**, לגביו לא עלתה טענת שוחד. לא ניתן לקבוע במידת הוודאות הנדרשת במשפט הפלילי כי עניינו של מוצג **ת/364** הוא כספי שוחד, כנטען ע"י עד המדינה.

קודם סקירת אירועי תשלומי השוחד הנוגעים לפרויקט הולילנד, אסקור בתמצית גרסתו של נאשם 2 על "מקומו" בפרויקט. כמו גם ההסכם הראשון שנחתם על-ידו עם עד המדינה.

<u>נאשם 2 בפרויקט הולילנד</u>

99. נאשם 2 תיאר, כאמור, את מעמדו בחברת הולילנד פארק כ"מנכ"ל על", שלרשותו עמד צוות מצומצם של עוזרים, כמו מזכירה ואולי חשב: "**...שלושה ארבעה אנשים פלוס הנהלת חשבונות קטנה...**" (עמ' 6074 שו' 5). לדבריו, הדרך לשלוט בארגון זה באמצעות: "**...קביעת תקציב שנתי, קביעת תקציב ריבוני, קביעת תקציב חודשי, מאזנים... והכי חשוב מערכת דיווח של המנכ"לים...**" (עמ' 6074 שו' 4-12). וכן: "**...דבר עוד יותר חשוב, כדי שלא יבלבלו לי את**

המוח, זה היה בעצם סיכום שהמנכ"ל צריך לדווח אלי מה שהוא חושב שהוא צריך לדווח אלי. המשפט הזה התמצה שלא יושבים ישיבות ארוכות אצלי, אתה בא לחצי שעה ואתה לא רק דן במקרה הזה בהולילנד, יש לנו עוד 12-10 פרויקטים..." (עמ' 6074 שו' 13-16). נושא הבינוי פחות עניין אותו והתעסקותו הייתה בנושא השיווק. לדבריו: "**...<u>לא עניין אותי בפרויקט כל נושא התב"עות</u>... לא היו ידועים לי מספרי התב"עות ומה המשמעות שלהן. <u>זה גם משעמם אותי מאוד וזה לא עניין אותי</u> מאוד וגם לא הייתי כל-כך טוב בזה, זה לא הבסיס שלי מבחינת הטיפולים בכל העסקאות שלי. כשהייתי באזורים לקחתי את איתן סורוקה כסמנכ"ל שהתעסק בכל הנושאים האלה, ופה לקחתי את אמנון ספרן, הנושא הזה לא עניין... הולילנד פארק <u>נוהלה על-ידי המנהלים ועל-ידי ועדת היגוי עם ישיבות שוטפות</u>, לפעמים עם עשרות אנשים... <u>אני לא הייתי באף ישיבת היגוי</u> חוץ משתי ישיבות שאני לא יודע אם הן היו היגוי, שדנו בנושא שיווק, אבל לא הייתי בשום ישיבות היגוי, <u>אני לא הכרתי את הנפשות הפועלות</u>**" (עמ' 6081 למטה – עמ' 6082 למעלה) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 2 הדגיש כי בהולילנד פארק לא הייתה לו סמכות להוציא כסף: "**אל תחפשי דברים שלא קיימים. אני בהולילנד פארק, לא הייתה לי הסמכות להוציא כסף, לא על ייעוץ. <u>הם היו יכולים לקחת יועצים בעצמם</u>. אם רצו, קלטו יועצים. קלטו יועצים רבים, שאת שמם אינני מכיר בכלל. קלטו את מהנדס עיריית ירושלים – איך קראו לו... אהוד תייר. היו יועצי בנייה, יועצי איכות הבנייה, יועצי סביבה, שאין לי שום מושג. אני חייב להגיד: אני לא התעניינתי, זה לא עניין אותי**" (עמ' 6154 שו' 25-34). ובעניין עד המדינה: "**...<u>לא עניין אותי החמישים-שישים אלף דולר שלקחו אותו</u>. <u>לא עניין אותי</u>. אתה יודע מה, סמנכ"ל היה מספיק בכיר כדי לקחת אותו**" (עמ' 6155 שו' 5-6) [ההדגשות שלי - ד.ר]. נאשם 2 ציין כי לא הכיר הסכמים עם יועצים, נכבדים ככל שיהיו, גם למשל את ההסכם עם מי שהיה מהנדס עיריית ירושלים, אהוד תייר, והמהנדס שעבד מטעמו, קובי ייטב, לא הכיר כלל, <u>ולמעט ההסכם עם עד המדינה לא הכיר כל הסכם</u> (עמ' 6237 שו' 22).

פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד איתן מעוז, הטעים בסיכומיו את העובדה כי נאשם 2 היה מנכ"ל קונצרן עצום של חברות, שהיקף העסקאות השנתי שלו (חברות מאוחדות במאזן בלבד) הגיע לעיתים לכמיליארד ₪. מתוך כך, <u>המחזור השנתי של הולילנד פארק היווה 3-4 אחוז בלבד מהיקף הפעילות של פולאר השקעות</u>.

לגישת הסנגור המלומד, נאשם 2 לא היה מעורב בניהול השוטף של הולילנד פארק ולא נטל חלק פעיל בתשלומים לספקים, ובכללם עד המדינה. <u>נאשם 2 היה מנותק מהפרויקט</u> (עמ' 6-7, סיכומי נאשם 2).

מצב דברים נטען זה על-ידי נאשם 2 - מבליט את עומק מעורבותו בענייניו של עד המדינה.

נאשם 2 העיד בבית-המשפט כי עד המדינה פנה אליו מדי פעם בבקשה להקדים לו מיני תשלומים, והוא פנה אל המנכ"ל הרלוונטי (עמ' 6085 שו' 13-15).

נאשם 2 ציין את הדוגמאות הבאות:

א. ההסכם הבסיסי (**ת/6**).

ב. התערבותו והסכמתו להסכם בעניין שבס (**ת/179**) (עמ' 6085 שו' 18-29).

ג. ההסכם על-סך 300 אלף ₪ (**ת/186**) [לגבי שני ההסכמים האחרונים, גם משאינו מכיר את פרטי החוזה, הוא הינו אחראי לשני ההסכמים (עמ' 6086 שו' 6)].

נאשם 2 הדגיש בבית-המשפט כי הוא אחראי לחוזים, גם שלא ראה אותם (החוזים המצויינים לעיל). הוא עצמו לא ראה חוזה כזה. וכן: "**...לא הגיע לי שום אישור לצורך תשלום, ומתי שהיו חילוקי דעות, היו מתייעצים איתי, אם זה נוגע לדכנר אני בטוח שזה עולה על השולחן ואם זה עולה על השולחן אני בטוח שהייתי מאשר את זה, כמו שהייתי מאשר דברים אחרים שהיו עולים על השולחן**" (עמ' 6087 שו' 8-12) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 3 נדרש לאופן עבודתו של נאשם 2.

נאשם 3 ציין כי באופן עקרוני אכן נאשם 2 לא היה מעורה בשוטף והאציל סמכויות, אבל לא כך בפרויקט הולילנד, שבו גילה התעניינות ומעורבות מעבר למתואר, לדברי נאשם 3: "**...כל ההסכמים עם דכנר הוא סגר ומדיניות קביעת המחירים הוא היה מאוד מעורב, הכוונה למחיר מכירת הדירות ובחירת מנהל השיווק, הוא היה מאוד מעורב, וכן בקביעת שכר טרחת מנהל השיווק**". נאשם 3 ציין בחקירתו במשטרה כי נהג לעדכן את נאשם 2: "**...נהגתי לעדכן כל שבוע על כל הפעילות של החברה לפרטיה והייתי נוהג לעבור ולדווח פרויקט פרויקט**" (**ת/542** שו' 89-112) [ההדגשות שלי - ד.ר]. נאשם 3 ציין כי נושא שכר הטרחה של עד המדינה וכל הכרוך בתשלומים ששולמו לו היה אחראי נאשם 2, שכן: "**הייתה חלוקת עבודה בין אביגדור וביני, שאת הדברים האלה הוא עושה. ש. אני לא מבינה, אתה כמנכ"ל החברה לא אמור לקחת חלק במשא ומתן לגבי כסף שיוצא מהחברה שאתה המנכ"ל? ת. הייתה חלוקת עבודה בינינו, היו לנו עוד שותפים, בנושא הזה של הסכמי ייעוץ שנעשו עם דכנר טיפל אביגדור**" (**ת/537** שו' 235-239) [ההדגשות שלי - ד.ר].

ובבית-המשפט הגדרת הייעוץ לפרויקט והתשלום לעד המדינה, סוכם בין נאשם 2 לעד המדינה והבקשות של עד המדינה למקדמות הופנו לנאשם 2 (עמ' 6403 למטה). בהמשך, סייג דבריו וציין, כי למעט ההסכם (הראשון) (**ת/6**), שני ההסכמים האחרים נעשו על-ידו, ונאשם 2 עודכן לגבי שניהם (עמ' 6403 שו' 18-19).

אמור מעתה, "טיפולו" של נאשם 2 בעד המדינה חרג מדרך עבודתו. עד המדינה פנה אל נאשם 2 בבקשות השונות ונאשם 2 היה מודע לכל התשלומים ששולמו לעד המדינה.

יתר על כן, מנכ"ל מוכשר, מיומן ועצמאי, אליבא דנאשם 2, כמו נאשם 3, הודר, למעשה, מהסכמי השכר השונים וכלל התשלומים, שהועברו לעד המדינה לאורך שנים.

אסקור בתמצית מוצג ת/6 והכרוך בו:

100. בשלהי שנת 1999 נחתם הסכם המכר בין חברת אלונר לבין חברת הולילנד תיירות. על-פי הסכם זה, העבירה הולילנד תיירות שטחי קרקע במתחם הולילנד שייעודם שונה למגורים על-פי תב"ע 3507ג תמורת 105 מיליון דולר. נאשמים 2 ו-3 חתמו על ההסכם בשם אלונר.
חברת הולילנד פארק קמה בחודש דצמבר 1999 בשותפות של הגורמים הבאים: א. 60% חברת פולאר נדל"ן (40% באמצעות קלדש בנייה – נאשם 3 מנכ"ל החל משנת 1998, 20% ישירות – נאשם 3 מנכ"ל פולאר נדל"ן). ב. 30% על-ידי חברת קרדן נדל"ן (נאשם 4 מנכ"ל קרדן נדל"ן, החל משנת 1998). ג. 10% על-ידי לאומי השקעות בע"מ.

מוצג **ת/6** מיום 08.01.96 הינו הסכם שנחתם בין נאשם 2 ובין עד המדינה, בין השאר, נקבע בהסכם כי עד המדינה: "**...יהיה זכאי לקבל דמי ניהול עבור ייעוץ כלכלי ושיווקי לפרויקט הולילנד, לאחר מתן תוקף לתב"ע של הפרויקט, בהנחה שקלדש תהיה שותפה בפרויקט. 2. דמי הניהול הנ"ל יהיו בהיקף של 1 מיליון דולר + מע"מ... למשך 5 שנים מיום מתן תוקף לתב"ע וישולמו... 6. דכנר מתחייב לעמוד לרשות השותפות (לאחר מתן תוקף) בהיקף של 60 שעות לחודש לפחות, על-מנת לסייע בקידום הנושאים הכלכליים והשיווקיים של הפרויקט**".
ב"כ הצדדים חלוקים היו בשאלת מהות הסכם זה, כמפורט בהמשך.

נאשם 2 גרס לאורך כל עדותו בבית-משפט, כי מדובר בהסכם ניהול. ובלשונו: "**...פה זה למעשה הבטחת קשר מתמשך עם דכנר לחמש שנים שכתוב בו שלושה ארבעה דברים. אחד זה לחמש שנים, שזה חשוב מאוד, חמש שנים מיום שנחתום על הסכם הרכישה, שבדיעבד זה סוף 1999, כאשר כולל שני שירותים מרכזיים שאני כבעל בית או מנכ"ל היו חשובים לי. אחד זה נושא של שיווק וכלכלה, זה לא היה תב"עות ולא בתכנון, שיווק וכלכלה בפרויקט בינוי זה לא מילים פשוטות, צריך לדעת מה עושים עם הקרקע, צריך לדעת איך נבנה, כמה דירות ואיזה דירות ואיך לעשות את זה, וכלכלי זה בעצם משהו משולב, זה גם פיננסי וגם כלכלי ולפעמים צריך לעשות אלטרנטיבות, צריך להבין בזה, באותה עת אין לי אנשים, זה אני עם מזכירה ואולי עוד איזה חשב, זאת אומרת אנחנו רוצים אותו באופן שוטף, 60 שעות בחודש, שיוכל לסייע לי, אז עוד לא חשבתי שהוא יהיה מנכ"ל במערכת**" (עמ' 6078 שו' 31 עד עמ' 6079 שו' 4). וכן: "**החוזה הזה הוא לא הסכם תיווך ולא נעשה לצורך האפשרות שהוא לא ייכלל בהסכם הליווי... זה הסכם שירות שמטרתו כבר אמרתי בחקירה, אני לא היה לי עוד מנהלים באופק, הייתי לבד, וחשבתי שאם הפרויקט נופל עלי דכנר יכול לעזור לי במשך חמש שנים בנושאים מרכזיים: שיווקי וכלכלי ב-60 שעות לחודש**..." (עמ' 6236 שו' 4-10) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 3 התייחס באופן דומה למהות מוצג **ת/6**, וכך גם הציג את זה לנאשם 4 (עמ' 6352 שו' 26-18). נאשם 3 ציין, בין היתר: "**כפי שאמרתי, המיליון דולר נועד בין היתר לתת לנו את השירותים של ייעוץ ותכנון התב"עות לאורך השנים**". נאשם 3 הוסיף וציין כי משנדרש עד המדינה למטלה חדשה ו/או נוספת וביקש עליה תשלום, אזי הסכמתם הייתה מותנית בהצלחה, ובלשונו: "...**אנחנו נשלם, אבל זה יהיה מותנה בהצלחה...**" (עמ' 6479 שו' 20) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 4 ציין כי מוצג **ת/6** הוצג לו על-ידי נאשם 3 (עמ' 6524 שו' 10), ועד המדינה היה אחראי על: "...**ייעוץ כלכלי ושיווקי, ייעוץ כלכלי המשמעות שלו פיתוח הפרויקט, זה בדיוק סעיף 5.7, ניהול השיווק וכן ניהול התכנון והתב"ע, שזה בדיוק תחום אחריותו...**" (עמ' 5326 שו' 26-28).
יתר על כן, נאשם 4 הוסיף וציין בבית-המשפט כי עד המדינה ישב בכל דיוני צוותי ההיגוי ומילא מחויבותו על-פי **ת/6** למרות ניגוד העניינים המובנה שהיה לו באותם צוותי היגוי, היות ועד המדינה היה גם נציגו של נאשם 1 (עמ' 6614).

נאשמים 2, 3 ו-4 העידו בבית-משפט על מהות מוצג **ת/6**, שבגינו זכה עד המדינה לתשלום בסך 1 מיליון דולר.
הנאשמים היו מודעים להסכם זה. בודאי לא נטען על-ידי מי מהם או על-ידי מי מהפרקליטים המלומדים, כי מדובר בהסכם שולי או בסכום של מה בכך שיכול ונשמט ממודעותם של הנאשמים.

על בסיס מצע דברים זה, מקבלים ההסכמים שיצוינו להלן, נופך מיוחד.
כל אחד מהנאשמים 2, 3 ו-4 ידע כי על עד המדינה לתרום, לפחות 60 שעות בחודש, מכלל יכולותיו לטובת הפרויקט. <u>לא</u> אחד מהמנהלים המקצועיים והמנוסים (נאשמים 2, 3, ו-4) גרס בבית-המשפט כי קודם לחתימת אותם הסכמים חריגים <u>פנה לעד המדינה ודרש ממנו לעמוד בהסכם המסגרת</u> (**ת/6**). כמו כן, לא אחד מהם טען כי ביקש לבדוק מדוע ולמה על החברה שאותה מנהל ואחראי על כלל הוצאותיה, לשלם סכום נוסף על זה הקבוע ומוסכם ב-**ת/6**.

לא מדובר בהסכם משנת 1996, שתויק במקומו, ו"עבר" מן העולם.
מוצג **ת/164** מיום <u>08.07.01</u> הינו מכתבו של עד המדינה לנאשמים 3 ו-4. עד המדינה, על בסיס מוצג **ת/6**, ביקש להעביר לרשותו סך 220 אלף דולר + מע"מ.
מוצג **ת/167** הינו חשבונית של ש.א.ד. מיום 18.07.01 על-סך 220 אלף דולר + מע"מ (1,083,911 ₪).
מוצג **ת/168** מיום <u>10.03.02</u> הינו מכתב נוסף של עד המדינה לנאשמים 3 ו-4. על בסיס מוצג **ת/6** ביקש להעביר לרשותו סך 240 אלף דולר.

מוצג **ת/169** הינו חשבונית של אלקסיר נדל"ן מיום 12.03.02 על-סך 1,309,651 ₪ (ראה גם **ת/170**; **ת/170א**; **ת/171**; **ת/171א**; **ת/172**; **ת/172א**).

נאשם 2 אישר בבית-המשפט מעורבותו באישור התשלומים על-פי בקשותיו של עד המדינה: "**...לפעמים המנכ"ל היה מבקש להקדים תשלומים על-פי בקשת דכנר. אם לא הייתי רואה בעיה, קודם כל הייתי חוזר אל המנכ"ל ואומר שדכנר דיבר איתי, אם אין בעיה תאשר את הנושא. זה נוהל שכך אני חושב שצריך להיות בארגון**" (עמ' 6235 למטה) [ההדגשות שלי - ד.ר].
לאמור, התשלומים של מאות אלפי דולרים, על בסיס **ת/6**, נפרשו על-פני השנים. בשנים 2002-2004 אישרו הנאשמים 2, 3 ו-4 התשלומים לעד המדינה על-פי ההסכם הבסיסי, לבקשותיו.

הנאשמים 2, 3 ו-4 היו מודעים למשמעות **ת/6**.

משנשאל נאשם 3 הכיצד חתם על ההסכם המקנה לעד המדינה 240 אלף דולר עבור שבס, נוכח **ת/6**, השיב כי **ת/6** נגע להליכי תב"ע ד' ופה: "**...מדובר על פעילות חדשה, לא פעילות שוטפת שכבר הייתה, פעילות חדשה, אין לי גם בעיה לתת לו שזה מותנה בהצלחה, וכאשר אני מסתכל על העלות של זה, אם אני לוקח 240 אלף דולר, שזה חלק מהעלות של הפרויקט שיהיה אלף דירות, זה 200 דולר לדירה או 240 אלף לדירה**" (עמ' 6369 שו' 13-16).

נאשם 4 הגיב באופן דומה משציין: "**...היה לנו הסכם אחד, שבמסגרתו הוא היה נותן לנו שעות עבודה, ובגלל זה שילמנו לו מיליון דולר. נוסף לזה קנינו באותו סופרמרקט, מדכנר, סופרמרקט אדיר, קנינו ממנו משימה נוספת, שנקראת שבס. סיכמנו איתו תשלום שהוא הגון והגיוני, ושילמנו לו בנוסף**" (עמ' 6579 שו' 11-15).
גם משהסבריהם של נאשמים 3 ו-4 נעימים, לכאורה, לאוזן, הואיל והם ביקשו מעד המדינה פעילות בנושא "חדש", הרי אין בתגובתם להפחית, ולו מעט, ממשקל עדותו של עד המדינה, לפיה הנאשמים התעלמו, למעשה, בהתדיינות עמו מהסכם מיליון הדולר, ההסכם לא עלה בשיחתם עמו בשעה שסיכמו עמו, למשל, העברת 240 אלף דולר עבור שבס.

ועוד, הנאשמים אישרו לעד המדינה בונוסים נכבדים בסכומים של מאות אלפי שקלים.

מוצג **ת/473ח** משקף ארבעה תשלומים שונים המסתכמים לסך של 187,500$ בשנים 2000-2002 (ביום 20.06.00 – 35 אלף דולר; ביום 01.02.01 – 42,500 דולר; ביום 30.03.01 – 50 אלף דולר; וביום 29.07.02 – 60 אלף דולר).
נאשם 3 אישר את התשלומים הנ"ל לעד המדינה: "**סיכמנו שזה אכן בונוס, ולכן זה לא על חשבון המיליון**" (עמ' 6367 שו' 30-31).

נאשם 4 ציין כי מדובר בארבעה תשלומים המוגדרים כבונוס, שאושרו לעד המדינה עבור פעילותו בפרויקט והשירותים שהוא נתן: "**...זה במסגרת אותם תנאים שמקובלים בענף הבנייה, לתת בונוסים בעד שירות טוב ובעד הישגים...**" (עמ' 6532 שו' 18-19).
לאמור, לא ניתן לטעון ברצינות כי עד המדינה לא זכה לתמורה הולמת ולגיטימית בגין תרומתו לפרויקט.

פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד איתן מעוז, גרס כי תשלומי הבונוס שניתנו, שלא על בסיס הסכם, מלמד שהעדר הסכם אינו מצביע באם העברת הכסף הינה לגיטימית או לא (עמ' 13, סיכומי נאשם 2). הסנגור המלומד תמה על עמדת המאשימה, שנשענה על עדות עד המדינה, לפיה לא היה כל ערך ענייני להעסיקו, פרט ליכולותיו ה"שיחודיות". במצב זה, מדוע שולמו לו תשלומי בונוס?
עם כל הכבוד לעמדת הסנגור המלומד, תשלומי הבונוס שניתנו לעד המדינה, כך המאשימה, אינם בבחינת כספים, שהועברו לו לצורך תשלומי שוחד. ברם, מדובר בתשלומים הכרוכים בכך. לעד המדינה שולמו בונוסים בשל פעילותו לקידום הפרויקט, פעילות שנתבססה, אליבא דעד המדינה, על העברת כספים נוחים וקלים לאמתחתם של הנאשמים ונבחרי ציבור אחרים.

אירועי שוחד בפרויקט הולילנד

101. נאשם 2 אישר ידיעתו ואחריותו לשני חוזים הנוגעים להולילנד פארק שנחתמו עם עד המדינה, מוצגים **ת/179** ו-**ת/186**. לדבריו, הוא אישר את מסגרת החוזים, אבל החוזים נעשו על-ידי המנהלים הכלליים. מעבר לכך, היו מקרים בהם עד המדינה ביקש ממנו אישית או מהמנכ"ל לארגן תשלומים מכל מיני סיבות. לדברי נאשם 2, גם אם היה מתערב, לא היה נותן הוראה למנכ"ל. ובלשונו: "**...לא הייתי אומר למנכ"ל: תשמע, תיתן לו איקס אלפי דולר לפי בקשתו. זה לא עובד ככה. ואותו דבר קרה גם בהזרע, רק שבהזרע, בנושא חוות שלם, הייתי מעורב יותר ביצירת החוזה, וחלק במשא-ומתן על החוזה. מה שלא היה בכלל באותה אינטנסיביות באלונר או בהולילנד פארק. נתתי את שתי הדוגמאות האלה כי הן היחידות שיש לגביהן חוזים. אם המנכ"ל היה פונה במשימה מסוימת בכמה עשרות אלפי דולרים, אני לא בטוח בכלל שזה היה מגיע אליי. זה היה בסמכותו. ואם זה היה מגיע אליי, הייתי נותן תשובות במקום. לא דובר אף פעם שהוא מבקש כסף בשביל לשלם שוחד**" (עמ' 6153 שו' 10-17).
לאמור, נאשם 2 נטל אחריות בבית-משפט להסכמים, שלדברי עד המדינה שימשו אצטלה להסכמי העברות כספים כשוחד. ברם, נאשם 2 הדגיש כי לא היה כל שוחד ומעולם אף אחד לא טען בשיחות עמו, שמדובר בחוזים שעניינם מתן שוחד (עמ' 6157 שו' 4-6; עמ' 6241).

לדברי נאשם 2, גם לגבי התשלומים שאינם נובעים מהסכמים חתומים, עד המדינה היה פונה לעיתים ישירות אליו ואז: "**הייתי שולח אותו למנכ"ל והייתי אומר לו שישב עם המנכ"ל**

ושיסתדר עם המנכ"ל, ואם לא יסתדר עם המנכ"ל אז נראה מה אנחנו עושים עם זה, לא הייתה פעם אחת, אולי אני לא זוכר, שכפיתי איזה תשלום שמגיע לדכנר על המנכ"ל, אין דבר כזה. אני חוזר על דרך ההתנהלות הנוספת" (עמ' 6163 שו' 4-7). לעיתים, משעד המדינה לא נענה בחיוב ע"י המנהל, יכול היה לפנות אליו ואז: **"...שהוא היה בא אלי ואני הייתי אומר תשמע דכנר, עם כל הכבוד, אני לא חותר תחת המנכ"ל, ואת זה אמנון יגיד, אני שומע מה הוא אומר, מקשיב מה הוא טוען, מרים טלפון לאמנון, אין פה הרבה בירוקרטיה, תנסה לראות מה אתה יכול ללכת לקראתו"** (עמ' 6163 שו' 28-31).

הסכמים שעל-פי עדות עד המדינה נחתמו כאצטלה להעברות מאות אלפי שקלים לרשותו לצורך תשלומי שוחד.

א. <u>מוצג ת/179 – שבס, 120 אלף דולר</u>

102. מוצג **ת/179** הינו הסכם בין הולילנד פארק בע"מ לעד המדינה, בו סוכם על העסקת עד המדינה על-ידי הולילנד פארק לשם הגדלת כמות יחידות הדיור בפרויקט מ-846 ל-1,015. התמורה לעד המדינה על-פי ההסכם הינה כדלהלן: **"4. <u>תמורה</u> – התמורה ליועץ בגין הצלחה יעמוד על סך בשקלים השווה ל-1,420 דולר ליחידת דיור מוכפל בכמות יחידות הדיור שהוגדלו ובסך-הכל 240,000 (מאתיים וארבעים אלף) דולר לפי שער החליפין היציג במועד התשלום. 5. במעמד חתימת ההסכם תשולם ליועץ מקדמה על חשבון ההצלחה בסך של 120,000 (מאה עשרים אלף) דולר..."**.

כאמור, עד המדינה גרס כי מדובר בהסכם שבא לעגן מימון תשלומי שוחד בסך 240 אלף דולר לנאשם 7.

התובעת המלומדת הפנתה את נאשם 2 להסכם המסגרת בעניין שבס, מוצג **ת/179א**, בו נרשם כי <u>התמורה תלויה בהצלחה</u>. חרף סעיף זה הועברו תשלומים לעד המדינה על בסיס הסכם זה – למרות, שלגישת נאשם 2 תוספת שבס <u>לא</u> אושרה. ונאשם 2: **"...אמרתי שמאז חתימת החוזה כל נושא התשלומים, שאת החוזה לא ראיתי, התשלומים ששולמו לו שולמו לו..."** (עמ' 6241 שו' 17-16). ובאם נאשם 3 טוען שהתשלומים אושרו על-פי אישורו של נאשם 2, אזי: **"אני לא זוכר. אבל אם הוא אמר שזה באישורי, <u>ספרן בן-אדם רציני ואני מקבל את זה</u>"**. וכן: **"<u>אני חוזר ואומר אני לא ירדתי ולא אישרתי תשלום</u>, תשלום, לא היה צורך בזה כי אני אישרתי את המסגרת הכוללת. אני כיו"ר ומנכ"ל פולאר השקעות לא צריך לאשר תשלום, תשלום, <u>ומנכ"ל הולילנד פארק לא היה צריך להביא לאישורי תשלום</u>, תשלום כאשר המסגרת הייתה מאושרת ממילא ומנוהלת בתוך הולילנד פארק עצמה"** (עמ' 6242 שו' 7-13). וכן: **"כשהוא בא אלי בתשלום, שלחתי אותו אל המנכ"ל. אם זה היה נראה לי הגיוני, הייתי אומר לו תחליט מה שצריך. אף פעם לא הייתי אומר**

לו שדכנר היה אצלי והוא רוצה 100 אלף דולר ותשלם. היה אולי אירוע אחד או שניים, לא זוכר בכלל, אבל אני מתאר לי. אני מעולם לא כפיתי תשלום על מנכ"ל והכל היה צריך להיות ברור ונהיר" (עמ' 6243 שו' 15-18) [ההדגשות שלי – ד.ר].

נאשם 2 ציין בבית-המשפט אחריותו להסכם זה, כמצוטט לעיל: "**...למשל בשבס, שהמנכ"ל דן איתי בשבס הועלה נושא העסקת דכנר, הוצע להעסיק אותו, זה נראה לי הגיוני מאוד, דובר על המסגרת הכספית, ואני אישרתי לו את זה (ת/179). אני אישרתי את המסגרת הכספית שכלולה בחוזה, החוזה אולי עמוד עם עשרה סעיפים, אני לא ראיתי את החוזה הזה בחיים, לא חתמתי עליו, לא קיבלתי העתק ממנו אבל אני אחראי**" (עמ' 6085 שו' 20-23). בהמשך ציין כי הוא אחראי לתשלום לעד המדינה, שכן הוא סיכם את המודל עם המנכ"ל ותפקיד המנכ"ל לטפל בכך: "**זה נעשה לצורך קידום הפרויקט, אם המנכ"ל אמר שצריך, אהלן וסהלן**" (עמ' 6086 שו' 8) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 3 אישר אחריותו באופן דומה (בעניין **ת/179**, **ת/186**): "**...מי שמסכם עם דכנר את ההסכמים זה שמעון גלאון ואני, אני כמובן מדווח לקלנר על ההסכמים שאנחנו עומדים לחתום איתו**" (עמ' 6355 שו' 27-28) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 4 אישר אחריותו באופן דומה. נאשם 4 הסביר באריכות מדוע בתחילת חקירתו ציין כי אינו זוכר את מוצג **ת/179** ועל הבלבול שבלבל בין מוצג זה למוצג **ת/6** (ראה עמ' 6578-6579). ולגופו של עניין: "**אנחנו ראינו בזה משימה חדשה, שלא הייתה במסגרת ההסכם הקודם, שהוא לא היה אמור לתת במסגרת ההסכם הקודם, שאילו פנינו אליה לכל בעל מקצוע אחר הוא היה גובה את הסכום הזה לפחות. הכרנו כבר את היכולות של הבן-אדם, הכרנו את שיתוף הפעולה שיש בינו ובינינו, ואך טבעי היה שנפנה לבן-אדם כמוהו שיעשה את העבודה הזאת. ולכן הלכנו וביקשנו ממנו לטפל בנושא שבס**" (עמ' 6580 שו' 20-24).

יושם אל לב:

א. מוצג **ת/179** אינו מפרט כל פעולה, שאמור עד המדינה לבצע עבור 240 אלף הדולר הנקובים בהסכם.

ב. במעמד חתימת ההסכם זכאי עד המדינה לתשלום בסך של 120 אלף דולר, וזאת: "**על חשבון ההצלחה**". "הצלחה", שאליבא דנאשמים, לא באה לעולם עד היום (ראה גם סע' 74, עמ' 19, סיכומי נאשם 2).

ג. סעיף 7 להסכם קובע: "**מוסכם כי היועץ מספק שירותים כקבלן עצמאי הפועל על אחריותו וסיכוניו הבלעדיים וכי לא יחולו יחסי עובד-מעביד**".

ד. ההסכם עם עד המדינה, על-פי מוצג **ת/179**, נחתם בתקופה בה טרם שולמו לעד המדינה כל התשלומים, שהגיעו לו מכוח "הסכם המיליון" (**ת/6**) (עמ' 6610 למעלה).

ה. ההסכם עם עד המדינה, על-פי מוצג **ת/179**, נחתם למרות עמדתו של נאשם 3, לפיה: "**כל מה שקשור בארץ אני ביקשתי שבס, שבס בשבילי זה לא דבר חריג, שבס בשבילי זה**

הליך רגיל, פה השוני זה הכמות, בדרך כלל היינו עושים שבס על בניינים של 50-100 דירות, פה מדובר על 850 דירות... ידענו שאנחנו הולכים לבקש שבס..." (עמ' 6368 למטה) [ההדגשות שלי - ד.ר].

ו. נאשם 3 עצמו פעל אישית בנושא שבס, נושא שהינו מתחום ניסיונו, התמחותו ועניינו (ראה **ת/254**, בקשה מנאשם 6).

ז. פעולותיו של עד המדינה, כפי שהוצגו בבית-משפט, הסתכמו, על-פני הדברים שהוצגו בבית-המשפט, בעשייתו סביב מוצגים **ת/254**, **ת/254א**, **ת/254ג**, **ת/255**, **ת/259א**, דהיינו מספר מכתבים בנושא ולא הרבה יותר מכך.

ח. פעילותו של עד המדינה בנושא שבס זיכתה אותו, אליבא דנאשמים, בסכום של 240 אלף דולר, כאשר באותה תקופה פעלו מטעמם לטובת הפרויקט אנשי מקצוע מן השורה הראשונה [ראה למשל המהנדס יוסקוביץ' (מהנדס העיר תל-אביב לשעבר), האדריכל רוזיו, משרד המהנדס אהוד תייר], שלא לדבר על בקיאותם של נאשמים 2 ו-3 עצמם בנושא בינוי וקידום פרויקטים מהסוג הנדון.

מוצג **ת/183** הינה חשבונית של ש.א.ד. לטובת הולילנד פארק על-סך 185,593 ₪ + מע"מ מיום 14.07.03: "**על חשבון ייעוץ פרויקט ירושלים לפי 50,000$ כולל**" (ראה גם **ת/183ב**).
מוצג **ת/184** הינה חשבונית של ש.א.ד. לטובת הולילנד פארק על-סך 33,406 ₪ + מע"מ מיום 20.07.03: "**תיקון חשבון 146 על חשבון ייעוץ פרויקט ירושלים**".
מוצג **ת/185** הינה חשבונית של אמיאור לטובת הולילנד פארק על-סך 306,600 ₪ + מע"מ מיום 14.07.03: "**על חשבון ייעוץ פרויקט ירושלים לפי 70,000$ + מע"מ**".
לאמור, סך 120 אלף דולר הועברו לעד המדינה (חברותיו) כנגד חשבוניות של ש.א.ד. ואמיאור.

עד המדינה העיד בבית-המשפט כי העברת הכספים בסך 120 אלף דולר (ראה **ת/183-ת/185**) הועברו לרשותו בעקבות קבלת האישור העקרוני, או בלשונו: אישור "**אבסולוטי**" לתוספת שבס כפי שבא לידי ביטוי במוצג **ת/180** (מכתבו של עופר אהרון מיום 03.06.03).
נאשם 3 לא ראה עין בעין, בלשון המעטה, עם עד המדינה בנוגע למכתבו של עופר אהרון (**ת/180**). נאשם 4, בשונה מנאשם 3, ראה הדברים אחרת. לדבריו בבית-המשפט, מדובר בהבטחה שלטונית (עמ' 6587 שו' 32).
יהיו הדברים אשר יהיו, יש ממש בעדותו של עד המדינה בבית-המשפט, לפיה ימים לאחר קבלת אותו מכתב של עופר אהרון (**ת/180**) [מכתבו של מנהל המחלקה למדיניות התכנון, עופר אהרון, לעד המדינה מיום 03.06.03, הינו מכתב בו ציין האחרון כי ניתן לאפשר את תוספת שבס בחמישה תנאים שצוינו על-ידו, בין השאר שירותי ציבור נוספים, ייחוד מגרשים וכו'] נחתם עמו ההסכם (**ת/179**), ובסמוך לכך הועברו לו 120 אלף הדולר.

כאמור, נאשם 3 גרס כי מוצג **ת/180** אינו בבחינת אישור לתוספת שבס ואינו בבחינת הבטחה שלטונית לאישור שכזה. לדבריו, העברת 120 אלף הדולר אינם קשורים למוצג **ת/180**, אלא מדובר בתשלום, שהינו בבחינת מקדמה על חשבון "הצלחה עתידית" באישור סופי של תוספת שבס.
ביתר תוקף, אליבא דנאשם 3, עד המדינה לא הביא את שבס והראיה לנתון זה, שמעולם לא ביקש את התשלום השני שהובטח לו בהסכם שבס (**ת/179**) בסך 120 אלף דולר נוספים. לדבריו, הוא עצמו, נאשם 3, כבר לא היה במקום ולכן לא ביקש להשיב את תשלום המקדמה בסך 120 אלף דולר שהועברו לידיו של עד המדינה (עמ' 6485 שו' 8-13).
בוא וראה, נאשם 3 תמך, בלא משים, בלוז עדותו של עד המדינה. משתוספת שבס לא אושרה מעולם, היה מקום לדרוש מעד המדינה השבת 120 אלף הדולר שהועברו לידיו כמקדמה. לא נטען בבית-משפט – על-ידי מי מהצדדים שהיו שותפים ל"מריבה" שנתפתחה בעניין תוספת שבס, "מריבה" שנפרשה על-פני דיונים רבים – כי עד המדינה נתבקש לאורך מספר שנים להחזיר את 120 אלף הדולרים, או חלק מאותו סכום. כמו כן, לא נטען, ולו ברמז, כי הנושא הועלה כלל על-ידי מי מהנאשמים או עוזריהם המקצועיים שביקשו השבת הכסף, כולו, חלקו ו/או התחשבנות שהיא בענייננו.
לאמור, יש ממש בעדותו של עד המדינה כי 120 אלף הדולר שהועברו לרשותו, הועברו למטרה שצוינה על-ידו.

ועוד, נאשם 4 ציין, כאמור, בבית-המשפט, כי **ת/180** הינו בבחינת הבטחה שלטונית, שבעקבותיה ובגינה הועבר התשלום בסך 120 אלף דולר.
נאשם 4 דיבר אחרת בחקירתו במשטרה.
בהודעה מיום 21.04.10 ציין כי לא ראה את מכתבו של עופר אהרון מעולם. כמו כן אינו זוכר כלל אם דובר אי-פעם על המטלות לביצוע שצוינו במכתבו של עופר אהרון (**ת/551** שו' 247-250).
בהודעתו מיום 05.08.10 ציין כי להבדיל מהדברים שרשם עד המדינה במכתבו (**ת/181**), מכתבו של עופר אהרון אינו כזה, ולכן המה נצרכו להמשך טיפולו של עד המדינה בנושא (**ת/533** שו' 223-227).
ובבית-המשפט, כמצוין לעיל, שינה טעמו, משדיבר על הבטחה שלטונית.
לאמור, שלל גרסאותיו של נאשם 4 בסוגיה זו מצביעים משהו על מודעותו להעברת סך 120 אלף דולר לרשות עד המדינה, אליבא דעד המדינה.

לשימת לב מיוחדת ראוי מוצג **ת/182**.
ביום 11.07.03 רשם עד המדינה לנאשמים 2 ו-3 את הדברים הבאים: "**שכר טרחה אודה בעד התייחסותכם למכתבי אליכם מלפני מספר שבועות**".
על-גבי מוצג זה (**ת/182**) הורה נאשם 3 לרואה החשבון שמעון שינקמן כדלהלן: "**1. נא לתאם את הנושא עם נורית מקידן. סיכמנו 120 אלף דולר בימים אלו שהליווי יאושר. 2. 120 אלף דולר עם אישור הליווי לבניין 11 שצפוי בינואר הקרוב**" [ההדגשות שלי - ד.ר].

רואה החשבון שמעון שינקמן ציין בבית-המשפט כי נאשם 3 הורה לו: "**שצריך לשלם לדכנר 240 אלף דולר בשני תשלומים**" (עמ' 1744 שו' 11).
נאשם 3 הורה על העברת 120 אלף דולר לאלתר [הוראה שבוצעה במלואה (ראה **ת/183-ת/185**)] ו-120 אלף דולר נוספים עם "**אישור הליווי לבניין 11**".
בהוראת נאשם 3 לא נרשם ולא נרמז כי מדובר בתשלומים על-סך 240 אלף דולר כמקדמה כלשהי, אלא מדובר בהעברה כספית בהתאם להסכם עם עד המדינה.
לאמור, מוצג **ת/182** מתיישב עם עדות עד המדינה. על-פי מוצג זה, ניתנה הוראה להעביר לו סך 240 אלף דולר [כזכור, נאשם 3 גרס בבית-המשפט כי תוספת שבס לא אושרה מעולם].

רואה החשבון שמעון שינקמן, ששימש חשב בפולאר נדל"ן ולאחר-מכן מנהל כספים משנת 1997 עד 2006, נדרש להסכם (**ת/179**) בבית-משפט.
לדבריו, כל ההסכם נערך על-מנת ליתן ביטוי ל-240 אלף דולר ששולמו, ובלשונו: "**ש. זאת אומרת ההסכם נערך לשם מה? ת. ההסכם נערך לשם, בעצם, הכשרת התשלומים בספרי הולילנד פארק. ש. אתה השתמשת במילה מסוימת מאוד בחקירה שלך. אתה זוכר איך קראת להסכם הזה? ת. כן, השתמשתי במילה 'פיקטיבי', מהבחינה הזאת שההסכם נוצר לאחר שהתשלומים כבר אושרו ומחציתם שולמו**" (עמ' 1744 שו' 30 עד עמ' 1745 שו' 5) [ההדגשות שלי - ד.ר].
רואה החשבון שינקמן ציין כי ההסכם **ת/179** הינו הסכם שנועד להכשיר תשלומים בדיעבד, מדובר בהסכם פיקטיבי שנוצר לאחר שהתשלומים כבר אושרו ומחציתם שולמו.
לאמור, רואה החשבון שינקמן אישש בבית-המשפט עדות עד המדינה.

עיון במוצג **ת/179** על כלל העתקיו כפי שנמצא בחומר החקירה מוביל למסקנה דומה.
ת/179א הינו טיוטה של ההסכם מיום 14.12.03, חתומה על-ידי נאשם 3.
ת/179ב הינו טיוטה של ההסכם, ללא תאריך, חתומה על-ידי עד המדינה ונאשם 3.
ת/179ג הינו טיוטה של ההסכם, ללא תאריך (ברם קיים תיקון בכתב יד שכביכול ההסכם נחתם בשנת 2004), הטיוטה חתומה על-ידי עד המדינה ונאשמים 3 ו-4.
ת/179ד הינו טיוטה של ההסכם, מיום 22.07.03 (על-פי אישור פקס של קרדן), ללא חתימות. על-גבי טיוטה זו רשמה הגב' נורית שיאון אל רואה החשבון שינקמן: "**אין לנו הערות, למעט תקון בסעיף 4**" [טעות במקור].
לאמור, התאריך הראשון הינו מיום 22.07.03. מועד שגם הוא מתיישב עם גרסת רואה החשבון שינקמן, שמדובר בהסכם פיקטיבי שנחתם בדיעבד. יש באלה לאשש עדות עד המדינה.

לא זאת אלא, נאשם 7 בהודעתו במשטרה מיום 04.07.10, אישר, למעשה, עדות עד המדינה כי יש ב-**ת/180** כדי להוות אישור העירייה לתוספת שבס. ביתר שאת, נאשם 7 אישר בהודעה זו במשטרה כי החלטת ועדה מקומית הינה הכרחית לצורך תשלום שבס, ואישור שבס ניתן ליזמים, היה בתוקף ו: "...**שאני לא מבין איך אפשר לטעון שלא היה תיקון שבס. ש. איך אתה מסביר את**

העובדה שאתה ואנשי מחלקתך אישרתם שבס בפועל למרות שאין אישור ועדה מקומית? ת. אין לי שום דרך להסביר את זה" (**ת/590** שו' 144-161).

לאמור, הודעת נאשם 7 בחקירתו במשטרה תומכת בעדות עד המדינה.

[במאמר מוסגר, ראוי להזכיר, כמפורט להלן בפרק הדן בעניינו של נאשם 7, שאין מחלוקת כי נאשם 7 קיבל מידי עד המדינה מאות אלפי ₪].

ועוד, לא ניתן לאיין עמדת המאשימה שגרסה בסיכומיה כי הקשר בין נאשם 7 ונאשמים 3 ו-4 בפרויקטים שלאו דווקא נוגעים לענייננו, פרויקטים שטופלו על-ידי עד המדינה, כמו פרויקט בית ברל ופרויקט בית ציוני אמריקה – משליך על מודעות שני הנאשמים לקשר המושחת בין עד המדינה לנאשם 7 (ראה עמ' 68-70 לסיכומי המאשימה).

אמור מעתה, עדותו של עד המדינה בעלת תוקף ומשקל. הסכם **ת/179** הינו הסכם להעברת 120 אלף דולר לעד המדינה לצורך תשלום שוחד. הוכחה אחריותו של נאשם 2 להעברת סך 120 אלף דולר לעד המדינה למטרת תשלום שוחד לעובדי ציבור.

ב. מוצג ת/186 על סך 300 אלף ₪

103. מוצג **ת/186** הינו הסכם בין הולילנד פארק לעד המדינה מחודש ינואר 2004. מצד הולילנד פארק חתמו על ההסכם נאשמים 3 ו-4.

על-פי ההסכם, על עד המדינה לפעול לשם מתן תוקף לתב"ע ו', וזאת כנגד התמורה: "**4. תמורה – התמורה ליועץ בגין שירותיו תעמוד על סך של 300,000 ₪ ובתוספת מס ערך מוסף ותשולם במעמד חתימת הסכם זה. 5. מוסכם כי היועץ מספק שירותים כקבלן עצמאי הפועל על אחריותו וסיכוניו הבלעדיים וכי לא יחולו יחסי עובד-מעביד**".

מוצג **ת/186א** הינה טיוטה של הסכם זה חתומה אך על-ידי נאשם 3.

מוצג **ת/187** הינה חשבונית של חברת אמיאור לטובת הולילנד פארק מיום 12.01.04 על-סך 300 אלף ₪ + מע"מ של 18% בגין: "**על חשבון ייעוץ ותכנון עתידי**".

עד המדינה ציין בבית-המשפט כי מדובר בהסכם שבא להסדיר תשלום לנאשם 7 על-מנת שזה יצעד לקראת הולילנד פארק ועוד במסגרת תב"ע ו', הואיל ובאותה עת תב"ע ה' הייתה תקועה ולא ניתן היה לקדם אותה (עמ' 319 שו' 30-31; עמ' 320 שו' 17-20).

לדברי עד המדינה, ההסכם (**ת/186**) אושר על-ידי נאשמים 2, 3 ו-4 (עמ' 321 שו' 2). לדבריו, הקשר שלו עם נאשם 2 היה הדוק מאוד: "**היינו נפגשים לפחות פעם או פעמיים בשבוע, בין אם זה היה באופן פורמאלי שקבענו פגישות או א-פורמאלי שאביגדור היה נוהג לקפוץ אלי למשרד הרבה**

מאוד פעמים, או היינו נפגשים בבית-קפה שנמצא למטה על-יד המשרדים שלי" (עמ' 321 שו' 8-11) [ההדגשות שלי - ד.ר].

במהלך חקירותיו במשטרה לא זכר נאשם 2 את ההסכם במסגרתו "זכה" עד המדינה לסך של 300 אלף ₪ **(ת/186-ת/187)**. נאשם 2 לא זכר אם היה מעורב בהסכם, אין לו מושג מתי נחתם ההסכם, כמו גם אין לו מושג מה היה אמור עד המדינה לעשות בתמורה לאותם 300 אלף ₪, ומה מעורבותו: **"אין לי מושג. אני לא זוכר שהייתי מעורב"** (**ת/526** שו' 520). בהודעה מאוחרת יותר מסר דברים דומים וציין כי לא ראה את הניירות שהוצגו בפניו (**ת/186-ת/187**) (**ת/535 שו'** 168-146).

בבית-המשפט נטל נאשם 2 אחריות להסכם זה עם עד המדינה, כמפורט לעיל (ראה עמ' 6086-6085). נאשם 2 ציין כי אם דיברו עמו בנושא אזי היה מאשר ההסכם. נאשם 2 ציין כי אם נאשם 3 ציין בעדותו שזה היה באישורו, אזי: **"... ספרן בן-אדם רציני ואני מקבל את זה"**, וכן: **"... לא ירדתי ולא אישרתי תשלום תשלום, לא היה צורך בזה כי אני אישרתי את המסגרת הכוללת..."** (עמ' 6242 שו' 7-12).

יושם אל לב:

א. מוצג **ת/186** אינו מפרט כל פעולה, שאמור עד המדינה לבצע עבור 300 אלף ש"ח הנקובים בהסכם.

ב. סעיף 7 להסכם קובע: **"מוסכם כי היועץ מספק שירותים כקבלן עצמאי הפועל על אחריותו וסיכוניו הבלעדיים וכי לא יחולו יחסי עובד-מעביד"**.

ג. סך 300 אלף ₪ שולמו על-פי הסכם זה, דהיינו התמורה בשלמותה הועברה לעד המדינה, טרם זה תרם "תרומה" כלשהי על-פי ההסכם.

ד. עד המדינה הוציא חשבונית להולילנד פארק על-סך 300 אלף ש"ח בגין: **"על חשבון ייעוץ ותכנון עתידי"**, כאשר מוחוור בעליל כי מדובר בחשבונית האומרת שקר.

ה. ההסכם עם עד המדינה, על-פי מוצג **ת/186**, נחתם בתקופה בה חל "הסכם המיליון" על כלל התשלומים ששולמו בגינו (**ת/6**). יתר על כן, לבקשת עד המדינה הוקדמו לו תשלומים על-פי הסכם זה ורק למשל, בימים האחרונים של חודש דצמבר 2003, הועברו לרשותו כ-121 אלף דולר על חשבון "הסכם המיליון".

נאשם 3 ציין כי סך 300 אלף ₪ הועברו לעד המדינה והאחרון לא נדרש לתרום מכוחו בקידום הפרויקט על בסיס "הסכם המיליון" הואיל ומדובר בנושא חדש, שכן תב"ע ד' הסתיימה ומדובר בפעולה חדשה (עמ' 6498 שו' 13-17).

נאשם 3 נשאל הכיצד הועבר סכום של 300 אלף ₪ מבלי שעד המדינה התקדם, ולו בצעד קטן מרגע חתימת ההסכם ועד קבלת מלוא התשלום לאמתחתו. נראה היה בבית-משפט כי נאשם 3 הכיר

בהיות תשלום זה בבחינת חריג. נאשם 3 נמנע מלהסביר בבית-משפט ההתנהלות החריגה ואף אישר כי אינו יודע על מקרה נוסף בו ספק קיבל את כל הסכום שהגיע לו על-פי החוזה לפני שנתן תמורה כלשהי (עמ' 6496 שו' 7).

נאשם 3 אישר גם לתובעת המלומדת, עו"ד אביבה חפץ-נוימן, כי ההתנהלות מול עד המדינה: "**...הטיפול בדכנר בתור קבלן לא היה כמו כל אחד אחר...**" (עמ' 6618 שו' 11-12).

נאשם 4 העיד בבית-המשפט באופן דומה (עמ' 6610 שו' 9; עמ' 6613).

נאשם 4 ביקש להתמודד עם קושיה זו בדרך הבאה: "**נכון, אני מצטער להגיד שאם הייתי דיין יחיד במקרה הזה, ייתכן שלא הייתי מאשר לדכנר את כל התשלום מראש, אך אני בשותפות שמדי פעם נדרשים לעשות ויתורים, וכשהויתורים אין בהם שום דבר לא חוקי, לא סביר**" (עמ' 6603 שו' 24-27). ובהמשך: "**המסמך נחתם והוסכם גם על דעתי, ואני מאשר שאני שותף לו, דבר שני, גם אז וגם היום דעתי לא נוחה ששולם כל הכסף מראש, אך הסכמתי כי אנו במערכת שותפים ולא ראיתי בכך פשע גדול, מול הספק הספציפי הזה, שגם בעבר הקדמנו לו תשלומים ללא בעיה מיוחדת כי אנו שותפים איתו לאורך ימים ובעתיד, לכן אי הנוחות ואי עמידה בכללים שלי של 300,000 שקל בבת אחת, זה לא משהו שבגינו מרימים קשיים**" (עמ' 6604 למעלה) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 4 ציין כי הוא עצמו לא ניהל כל משא ומתן עם עד המדינה בשום נושא, כמו כן לא ניהל משא ומתן עם עד המדינה על תשלום כלשהו. עם זאת, הוא ידע על ההסכם (**ת/186**) וחתם על השיק (עמ' 6602 למעלה).

ועוד, נאשם 3 לא ידע בבית-משפט להסביר מדוע היה על הולילנד פארק לשלם עבור קידום תב"ע ו', (שהוגשה ביוזמת נאשם 1) לעד המדינה, כאשר מדובר בקרקע של נאשם 1, קרקע שלהולילנד פארק אין קשר, ומדובר בשינוי ייעוד של המלונות, שינוי ייעוד שהיה מעניינה של הולילנד תיירות, להבדיל מהולילנד פארק (עמ' 6494 שו' 21).

נאשם 4 נדרש לאותה סוגיה ונשאל מדוע במהלך ההתחשבנויות בין הולילנד פארק להולילנד תיירות נמנעה הולילנד פארק לפנות לנאשם 1 ולבקש להתקזז – במערכת ההתחשבנות הקיימת ביניהם – על תשלום זה שנוגע להולילנד תיירות. נאשם 4 השיב כי בסופו של דבר: "**...צ'רני לא עלה לנו בראש**" (עמ' 6616 שו' 11). ובכלל, נאשם 4 לא זכר שנאשם 1 עודכן בתשלום זה לעד המדינה (עמ' 6617 שו' 24).

הנה נא, מעל הנסיבות המיוחדות לתשלום זה, כמצוין לעיל, המתיישבות עם עדות עד המדינה, כל אחד משני הנאשמים 3 ו-4, בדרכו, העיד כי מדובר בתשלום בלתי מקובל. תשלום שהינו חריג לדרך פעולתם ככלל מול קבלנים וספקים. נאשם 4 הוסיף וציין כי לו הדבר היה בידו, לא היה מאשר העברה כספית זו.

התנהלותם החריגה של הנאשמים, בשונה מדרכם כמנהלים בדרך-כלל, מאששת עוד גרסתו של עד המדינה בבית-המשפט.

<u>אמור מעתה</u>, עדות עד המדינה בעלת תוקף ומשקל. מוצג **ת/186** הינו הסכם להעמדת 300 אלף ₪ לעד המדינה לצורך תשלום שוחד. הוכחה אחריותו של נאשם 2 להעברת סך 300 אלף ₪ לעד המדינה למטרת תשלום שוחד.

אליבא דעד המדינה הועברו לרשותו סכומי כסף נוספים, כספי שוחד, ללא כל הסכם, כמפורט להלן:

נאשם 2 התייחס בבית-המשפט למוצגים **ת/188**, **ת/190ב**, **ת/192**. לדבריו, מסמכים אלה לא הובאו לאישורו על-ידי <u>שני המנהלים חד-משמעית</u> (עמ' 6245 שו' 16), למרות שהמדובר בתשלומים שאין לגביהם כל הסכם.
הנאשם 2 נשאל האם יכול והמנהלים, שהינם שכירים, ייטלו על עצמם אחריות ויאשרו תשלומים של מאות אלפי שקלים ללא קבלת אישורו, כאשר הוא, להבדיל מהם, <u>הינו גם בבחינת "בעלים" בחברת פולאר השקעות</u> ועד המדינה הינו <u>חברו מזה שנים רבות</u>? לגישת הנאשם 2, מדובר במנהלים שהונעו במוטיבציה לקדם דברים (עמ' 6246 שו' 11). הנאשם 2 נותר איתן בדעתו, שלא היה מעורב בהחלטה לאשר התשלומים הנ"ל.

א. <u>מוצג ת/188 על-סך 120 אלף דולר</u>

104. מוצג **ת/188** הינו מכתב אישי של עד המדינה לנאשם 4 וארנון ברודנר מיום <u>18.07.04</u> בנושא תב"ע ה', שנמצאה אותה עת לפני ההפקדה. עד המדינה פירט במכתב נושאים המטופלים בתב"ע ה', בין היתר תקנות שבס. עד המדינה סיים מכתב זה באלה הדברים: "**...בשעתו הודעתי לאמנון שבגין כל הנ"ל עלי לשלם לצדדים שלישיים $120,000 - $60,000 לפני ההפקדה והיתרה לאחר האישור הסופי בגמר ההתנגדויות (לא דרשתי כל שכר עבור עבודתי).**
בשבוע שעבר, שהשלמתי בעזרתו של ברוך (ולאחר שיחות כאמור עם יו"ר הועדה, מהנדס העיר ואדר' רוזיו) כל ההליך שמאפשר בסוף שבוע זה – התחלת השבוע הבא ההפקדה – 'הזכירו' לי שמועד התשלום הגיע כעת.
אי לכך, אודה לכם בעד הכנת שיק על סך $60,000 + מע"מ לפקודת אמיאור יזמות והשקעות בע"מ בגין הנ"ל, כדי לאפשר העמידה בהתחייבויות. ראו הנושא כדחוף".

מוצג **ת/188א** הינה חשבונית של חברת אמיאור לטובת הולילנד פארק על-סך 269,700 ₪ + מע"מ, סך הכל 315,549 ₪, מיום <u>29.07.04</u>: "**בגין ייעוץ**".

מוצג **ת/188ב** הינה קבלה של חברת אמיאור לטובת הולילנד פארק על-סך 315,549 ₪ מיום 29.07.04.

עד המדינה ציין בבית-המשפט כי מוצג **ת/188** נוגע לתב"ע ה': "**...מדובר על תשלומים שבוצעו ביחס לדברים האלה שנתבקשו לעשות, מדובר על מר פולק, מדובר על אורי שטרית, ומדובר על הכספים של 120 אלף**" (עמ' 323 שו' 17-19). בעניין הקבלה (**ת/188ב**) ציין כי מדובר בקבלה על-סך 60 אלף הדולר הראשונים שביקש, כולל מס ערך מוסף (עמ' 324 שו' 23). עד המדינה ציין כי מעולם לא העביר כל כסף ליועצים ואנשי מקצוע, והנאשמים גם לא שאלו אותו על תשלומים ליועצים שכאלה. באותה תקופה נאשם 3 כבר עזב את תפקידו והאיש שהחליפו היה ארנון ברודנר. נאשם 2 ידע על כל פנייה כספית שלו: "**הוא ידע על כל דבר ודבר**" (עמ' 325 שו' 29).
לדברי עד המדינה, מוצג **ת/189**, מכתבו לנאשם 7 מיום 29.07.04, הינו המכתב בו ביקש לזרז הטיפול בתב"ע ה' ולהביאו להפקדה. לדבריו, התבקש לעשות כן על-ידי נאשם 2 או על-ידי ברודנר.

נאשם 2 התכחש מכל וכל למודעות כלשהי למכתבו של עד המדינה (**ת/188**), כמו גם לתשלום ששולם בעקבותיו בסך 60 אלף דולר. לדבריו, אף-אחד לא שוחח עמו בנושא והוא לא היה ב"לופ" ההתכתבויות של מוצגים אלה. ככלל, באם פנה אליו עד המדינה והבקשה הייתה נראית לו הגיונית, היה שולח אותו אל המנכ"ל הרלוונטי: "**...אף-פעם לא הייתי אומר לו שדכנר היה אצלי והוא רוצה 100 אלף דולר ותשלם. היה אולי אירוע אחד או שניים, לא זוכר בכלל, אבל אני מתאר לי. אני מעולם לא כפיתי תשלום על מנכ"ל והכל היה צריך להיות ברור ונהיר**" (עמ' 6243 שו' 15-18).
נאשם 2 נשאל האם ניתן להעלות על הדעת שמנהלים שכירים ייקחו על עצמם לשלם מאות אלפי שקלים, ללא כל הסכם בכתב וללא כל הסכם מסגרת, האם לא יפנו לקבל את אישורו, שהוא אינו רק יו"ר פולאר השקעות אלא גם בעלים בחברה: "**...אתה לא רק שכיר. הם רק שכירים אז הם יקחו אחריות?**" נאשם 2 השיב כי למנהלים יש מוטיבציה לקדם דברים ולהצליח: "**...כולם רוצים להצליח, לא שייך אם בעלים או לא בעלים...**" (עמ' 6246 שו' 14).

נאשם 3 לא אישר התשלום הנ"ל, שכן באותם ימים כבר לא מילא תפקיד בחברה. נאשם 3 ציין כי הוא אינו מכיר את ההתכתבות והוא לא אישר לעד המדינה כל תשלום שהוא, כמו כן הוא לא נשאל על-ידי מאן דהוא בעניין אותו תשלום. יתר על כן: "**למה הם משלמים אני באמת לא יכול להשיב כי אני לא הייתי שם. אבל אני כן אומר לך אדוני, ואתה מכיר את דכנר מצוין מתוך הדיונים פה: אילו דכנר חשב בזמן אמת שהוא סיכם איתי, הוא היה דואג להעלות את זה על הכתב בזמני והיה דואג לדרוש את זה ממני**" (עמ' 6502 שו' 20-23).

נאשם 4 אישר התשלום בסך 60 אלף דולר לעד המדינה. בעדותו בבית-משפט ציין נאשם 4 כי לא פנה ולא היה מעלה על דעתו לפנות לנאשם 3 לקבל אישורו, שכן זה כבר לא מילא כל תפקיד בחברה, אבל: "**...אני פונה לברודנר לקבל את ההסכמה**" (עמ' 6549 שו' 1).

לגופו של עניין, נאשם 4, בהמשך לחקירתו במשטרה, ציין עד כמה אינו יכול להעלות מזיכרונו את אשר התרחש לפני 8 שנים: "**אני מדבר על היום לפני 8 שנים שקראתי את הנייר הזה, אני מקווה שאני אומר את הדברים בצורה נכונה. מה שראיתי באותו יום שישי, הצהרה של מר דכנר שהוא סיכם את הנושא הזה עם אמנון, המחיר נראה לי מחיר הוגן, התכולה נראתה לי תכולה מתאימה ומוצדק התשלום בגינה. ש. על מה הוא צריך לקבל פה 120 אלף דולר? ת. עבור הפעילות שמצוינת בדף הקודם בתב"ע 3507ה. ש. עד אז הוא לא טיפל בתב"ע ה? ת. פה מדובר שהוא כבר עשה את עבודתו, בתב"ע ה' הוא התחיל לטפל איפשהו בסוף 2003, המסמכים הקודמים שבו ראיתם את ההנחיה, ההובלה, ההפעלה שלו של אנשי מקצוע לצורך טיפול בתב"ע, מתחילה בנובמבר 2003 ונמשכת עד הנייר הזה, שבוע לפני הנייר הוא מוציא אלינו הנחיה, אני רוצה להפעיל אותה בתאריך הזה והזה, אני רוצה לגמור את זה בתאריך הזה והזה, ואני מבקש שהאנשים שלכם ישתפו פעולה איתי על-פי הנחייה של ברוך כיצד לממש את ההובלה שלי של הפרויקט, הוא מוביל את זה אישית, לכן התכולה שהוא נותן נראתה לי הגיונית, התשלום בגינה נראה לי הגיונית, ואם אמנון קיבל את זה בודאי ובודאי שאני מסכים עם זה, ומועדי התשלום, 60 אלף להפקדה, שבו אנחנו נמצאים כרגע כשהוא כותב את הנייר ואת השעה שזה ייגמר, נראה לי סביר והגיוני בהחלט**" (עמ' 6548 שו' 3-19).

נאשם 4 התייחס לביטוי של עד המדינה "צדדים שלישיים" וציין כי <u>הביטוי לא מוכר לו</u> וסך כל מכתבו היה בבחינת דרישה כספית: "**...אדוני הזמנת אצלי עבודה, להלן ביצוע העבודות, סיכמתי בזמנו שזה עולה 120. ש. 'עלי לשלם לצדדים שלישיים' אי אפשר להתחמק מהכתוב, הכתוב הוא שחור על גבי לבן. ת. אני צריך לשלם 120, 60 היום ו-60 במועד אחר, התשלום מיועד לאנשים אחרים, זה דבר יום ביומו אצל כל נותן שירות, איזה חריג אני צריך לראות פה? שום חריג**" (עמ' 6629 שו' 19-26). לדברי נאשם 4, מוצג **ת/188** מבחינתו הינו הסכם לכל דבר: "**הנייר הזה, כפי שמופיע פה, בעיני הוא הסכם לכל דבר, אם סוכם עבור פעילות שמוגדרת כאן שהוא יקבל סכום של 120 אלף דולר, אם זה סוכם עם אמנון, זה מקובל גם עלי, אני לא זוכר את המועד אבל אם אמנון אישר את זה אז זה מקובל גם עלי. למי הוא שילם את ה-60 אלף אני לא אמור להיות אמון, לקבלני משנה או אנשים שהוא מפעיל לצורך עבודתו, אבל רק היום דיברנו פה על מספר אנשים שונים שעבדו עבורנו בנושא תב"ע ה ובנושא תב"ע ו' וגם בנושאים אחרים שלא אני שילמתי עבורם. מבחינתי אם אני לא שילמתי עבורם זה אומר שמישהו אחר שילם את זה ואלה היו הצדדים השלישיים שבגינם דכנר ביקש את הכסף**" (עמ' 6630 שו' 9-16).

אליבא דנאשם 4, מוצג **ת/188** הינו בבחינת סיכום דברים בין עד המדינה לבין נאשם 3 ומה שסוכם עם נאשם 3 זה כמו סיכום עמו (עמ' 6631 שו' 16-27).

<u>צא ולמד</u>, מוצג **ת/188** מדבר בעד עצמו. מוצג **ת/188** מתיישב עם עדות עד המדינה שציין כי כל דרישת התשלום והעברת הכסף שלאחריה היה לצורך תשלום שוחד.

האם הנאשמים אחראיים להעברת כספי שוחד אלה לעד המדינה?

נאשם 3 לא מילא באותו זמן תפקיד בחברה, ועל-כן לא ניתן לקבוע כי היה מודע לתשלום זה. יתר על כן, לא נראה כי נאשם 3 לפני עזיבתו יאשר לעד המדינה תשלום שוחד, כשהוא יודע, ידוע היטב, שתוך ימים ספורים הינו ב"מקום אחר". אשר כך, ניתן לקבוע כי נאשם 3 אינו קשור ונוגע להעברת כספים זו.

עד המדינה ציין בעדותו בבית-משפט כי נאשמים 2 ו-4 אישרו התשלום והיו מודעים לעובדה כי הכסף מיועד לתשלום שוחד.

נאשם 2 ציין בבית-המשפט כי לא ידע, כל עיקר, על מוצגים **ת/188**, **ת/188א** ו-**ת/188ב**, איש לא דיבר איתו בנושא והוא לא אישר מעולם תשלום זה.

נאשם 4 אישר העברת הכסף לעד המדינה. נאשם 4 נשען בהחלטה זו על <u>עמדתו של ברודנר</u> בנושא. <u>עד המדינה לא ציין כי שוחח בנושא עם נאשם 4</u>.

הדעת אינה נותנת, כי ברודנר ו/או נאשם 4 אישרו העברת 60 אלף דולר ללא כל הסכם בכתב מחוץ למסגרת תקציבית כלשהי ללא קבלת אישור מוקדם מנאשם 2. עם כל הכבוד לעצמאות המנהלים המוכשרים והמקצועיים, לא נאשם 4, כמו גם לא ברודנר, ייטלו על עצמם אחריות ויאשרו תשלום בסדר גודל כזה לעד המדינה למטרת שוחד ללא קבלת אישור נאשם 2.
עד המדינה ציין כי קיבל אישורו של נאשם 2 לכל תשלום מתשלומי השוחד ששילם.
ניתן להניח ברמה גבוהה של סבירות, כי עד המדינה קבל אישורו של נאשם 2, וזה הורה לברודנר ו/או נתן הסכמתו לברודנר, עמו עבד לאורך שנים, לשלם לעד המדינה הסכום הנ"ל.
נאשם 4 שוחח בנושא עם ברודנר ובעקבות שיחה זו נתן הסכמתו ואישורו להעברת הכסף לעד המדינה.
מצב דברים זה הינו סביר ובהחלט אפשרי. ברם, לא ניתן לקבוע מצב מתואר זה במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי.
ברודנר הלך לבית עולמו.
משכך, כל הקשר של נאשם 2 עמו, כמו גם הקשר של נאשם 4 עמו - נבלע בקופסא שחורה, שהוטמנה עמוק עם מותו.
עד המדינה ציין כי עדכן את נאשם 2, ברם עדותו הינה <u>עדות יחידה</u>. לא הוכח בבית-משפט בראיה או בעדות כי נאשם 2 ראה את המוצגים או היה מודע להם באופן כלשהו.
<u>נאשם 4 היה אמור להבין ממוצג **ת/188** כי מדובר במסמך האומר: שוחד</u>. ברם, לא ניתן לקבוע מודעותו וקריאתו הנכוחה את המסמך – בודאות הצריכה במשפט פלילי.

<u>אמור מעתה</u>, נאשמים 2 ו-4 זכאים מחמת הספק מהעברה כספית זו לעד המדינה.

ב. <u>מוצג ת/190ב</u>

105. מוצג **ת/190ב** הינו מכתבו של עד המדינה לברודנר ולנאשם 4 מיום <u>19.09.04</u> בהקשר לאישור העירייה לתב"ע ה'. עד המדינה ציין, בין היתר, את הדברים הבאים: "**בשעתו סוכם על שכר טרחה עם אישור התוכנית הזו – של 120K$, כאשר 60K$ שולמו כבר. אחד התנאים לכל הסיכומים שהושגו – התחייבותי לשלם את דמי הייעוץ/שכר טרחה הנוספים של 60K$, ואודה בעד העברתם אלי- כדי שלא אצטרך לשלמם מכיסו. כמו כן, לשיקול דעתכם: לאור הצורך להחלטה מיד והיעדרותכם מהארץ (ארנון בודפשט, שמעון - ?! מסרו לי במשרדכם שאתה בחו"ל) הגדלתי על דעת עצמי שכר טרחה ב-25K$ נוספים; אם לא תוכלו אין באפשרותכם לשאת בנ"ל, אשלם זאת בעצמי**".

בתחתית המוצג חתמו נאשם 4 וברודנר ונרשם: "**מאשר לתשלום**".

מוצג **ת/192ג** הינו צילום של **ת/190ב** ללא אישור התשלום של ברודנר ונאשם 4 בתוספת רישום שער הדולר – 4.468, והתשלומים השונים.

למכתב זה צורף מוצג **ת/190א** – סיכום ישיבה שהתקיימה בלשכת מנהלת האגף לתכנון העיר בנושא: "**תוכנית 3507ה (בסמכות ועדה מקומית)**" מיום 12.09.04.

מוצג **ת/192** הינו מכתבו של עד המדינה לנאשם 4 וארנון ברדונר מיום <u>26.09.04</u>, בו רשם את הדברים הבאים: "**הנני מתייחס למכתבי אליכם בקשר לתשלום שכר טרחה בגין 3507ה לצדדים שלישיים.**
לא אוכל לקדם הנושא ללא ביצוע התשלום הנ"ל".

מוצג **ת/192א** הינה חשבונית של חברת אמיאור לטובת הולילנד פארק על-סך 379,780 ₪ + מע"מ מיום <u>11.10.04</u> בגין: "**ייעוץ בסך 85,000$**".

עד המדינה העיד בבית-המשפט כי מדובר על התשלום השני של 60 אלף דולר, אחרי שהתשלום הראשון כבר התקבל ו: "**...תוספת עליו של עוד 25 אלף דולר, שאני הבטחתי על דעת עצמי לאורי, כי התברר אז...**" (עמ' 326 שו' 22-23). לדברי עד המדינה, המכותבים למכתב הבינו שלא מדובר בדמי ייעוץ ולא בשכר טרחה אלא בשוחד: "**...כי בשיחות אמרנו עבור מי ועבור מה הכסף. בשעתו זה היה ספרן ואחר-כך ברודנר ז"ל ושמעון גלאון... אני לא חוזר כל הזמן, אלא אם כבודו יגיד לי שחייבים לחזור כל הזמן, אני מהתחלה העדתי ואמרתי שקלנר ידע על הכל ושמע על הכל ממני בשיחות כל פעם, אני לא חושב, גם ככה מאוד מאוד קשה לי העדות הזאת, הסברתי בהתחלה,**

לפני התחלת העדויות שלי, עד כמה קשה לי להעיד בגלל מערכת היחסים שהייתה לי עם אביגדור, בגלל כל הדברים האלה. אני לא חושב שכל שנייה צריך לחזור ולהגיד, אני חושב שאמרתי מספיק פעמים, שכל דבר ודבר אביגדור ידע, אם מבקשים ממני כל פעם לחזור, אני אחזור כל פעם. גם ככה קשה לי לעבור את העדות הזאת" (עמ' 327 שו' 20 עד עמ' 328 שו' 2).

נאשם 2 גרס בבית-המשפט כי לא ראה, כל עיקר, את המוצגים הנ"ל ולא היה מודע לתשלום הנ"ל.

המאשימה, לא במעט היגיון, סבורה כי יומנו של ברודנר המעיד על פגישות עם נאשם 2 ועד המדינה בסמיכות לאישור העברת הכספים וקבלת מכתבו של עד המדינה שוללים אפשרות כי נאשם 2, ברודנר ועד המדינה לא ליבנו ושוחחו בנושא.
עם זאת, עסקינן במשפט פלילי. קיימת אפשרות נוחה אחרת, שהשלושה שוחחו בנושאים אחרים, ויכול אפילו בתשלומי שוחד אחרים, תשלומים שהיו לחם חוקם, על-פי תיאור עד המדינה, אותם ימים.

נאשם 4 בחקירתו במשטרה התייחס למכתבו של עד המדינה, ולדידו, בגלל עומס העבודה שהיה לו בחו"ל, הם הביאו לעבודה את תמיר דגן החל מקיץ 2004, וזה ראה את המכתב של עד המדינה ונאשם 4 עצמו: "...**<u>אני לא זוכר את הנייר</u> הזה ואני בודאי לא זוכר מה-25K דולר, אני באותו זמן כבר הייתי עם רגל אחת במקום אחר. לא יודע אם היה לו, אם לא היה, אני לא יודע. ש. ספר למה הכוונה בדברים במכתב 'אחד התנאים לכל הסיכומים שהושגו התחייבותי לשלם' למי דכנר אמור לשלם? ת. <u>אם הייתי רואה</u> את הנייר הזה אז, התחייבות של דכנר בעיני הייתה לשלם לאנשים שאותם הוא מפעיל לצורך ביצוע עבודה. אני זוכר שהייתה לו במשרד מהנדסת שהוא הפעיל, הוא היה מעסיק שירותים של עורך-דין, אני יודע שבשלב מסוים, היו לו סיפורים של מע"מ שהוא נעזר ביועץ מע"מ. <u>היו רשימה של נותני שירות</u> אותם הוא היה צריך להפעיל ובגינם היה צריך לשלם לו עבורם**" (**ת/553** שו' 393-405) [ההדגשות שלי - ד.ר].
בהמשך, ציין נאשם 4 כי לא הוא זה שכתב "**מאשר לתשלום**", זה לא מישהו מקרדן (**ת/533** שו' 406).
בהודעתו במשטרה מיום 21.04.10 ציין נאשם 4 כי אינו זוכר את מוצג **ת/192**, ובהמשך: "...**<u>אם</u> הייתי רואה את המסמך הזה בזמנו, <u>לא הייתי</u> עושה שום דבר משום שכל מה שקשור לתשלומים למיניהם לדכנר או כל מה שקשור לנושאים סטטוטוריים, זה היה בתחום הניהול והאחריות של השותף, שלהזכירך, בהודעתי הקודמת ציינתי שהייתה דרושה חתימה והיה דרוש אישור של קלדש לכל תשלום לדכנר, ואני למעשה <u>הייתי חותמת גומי</u>... ואנחנו בקרדן נדל"ן רק <u>חתמנו כשותפים</u>, אחרי <u>שהאישור ניתן מקלדש</u>. אציין שאותו דבר קרה מהצד ההפוך, כלומר, אנחנו אישרנו לגורמים הנדסיים, שזה היה בתחום האחריות שלנו וקלדש היו רק חותמת גומי לאישורים שלנו**" (**ת/551** שו' 103-113) [ההדגשות שלי - ד.ר].

ובעניין צדדים שלישיים, ציין נאשם 4 בחקירתו במשטרה: "**...דכנר והחברה שלו שקשורה איתנו, הייתה אמורה לתת לנו שירותים שבגינם היה אמור לקבל מאיתנו תשלום בהתאם להסכם שהיה איתו. לאיזה שימוש הלכו הכספים, אף-פעם לא ידענו ואף-פעם לא התעניינו, כי זה כמו כל נותן שירות אחר שמקבל תשלום עבור העבודה שהוא עושה. אני לא יודע אם הצדדים השלישיים המצוינים במכתב הזה, הכוונה היא למנהלת השכר שלו או לאנשים אחרים שעובדים בשבילו ושלהם הוא צריך לתת שכר או תשלום. באותו זמן וגם היום, עד לפני שבועיים שהתחיל להתפרסם בתקשורת כל הקשור לחקירה הזאת, לא ידעתי ולא הבנתי שהכוונה היא ששולם כסף כשוחד. צד שלישי מבחינתי הוא העובדים של דכנר או נותני שירות של דכנר. אתה חייב להבין את נקודת המבט שלי...**" (**ת/551** שו' 55-69).

בעדותו בבית-משפט נאשם 4 אינו מתכחש לאחריותו לתשלום הנדון (עמ' 6642 שו' 7-8; עמ' 6641 שו' 30-34). ובלשונו: "**...כל מה שקרה עד פברואר 2005, אני נושא באחריות, ואני גם אמרתי את זה אתמול, מה שרציתי להגיד אתמול, ומה שניסיתי להגיד – משום שזו פשוט האמת לאמיתה, זה שמחודש יוני 2004 הייתה לו, לתמיר דגן, נגישות לכל חומר, לכל נייר שנכנס לחברה, ואילו התעוררה בו איזשהי שאלה הוא היה אמור לשאול אותי...**" (עמ' 6641 שו' 30-34) [ההדגשות שלי - ד.ר].

צא ולמד, מוצג **ת/190ב** מדבר בעד עצמו. מוצג **ת/190ב** מתיישב עם עדות עד המדינה שציין כי דרישת תשלום זו והעברת הכסף שלאחריה היה לצורך תשלום שוחד.

האם הנאשמים אחראיים להעברת כספי שוחד אלה לעד המדינה?

עד המדינה ציין בעדותו בבית-משפט כי נאשמים 2 ו-4 אישרו התשלום והיו מודעים לעובדה כי הכסף מיועד לתשלום שוחד.

להעיר, עד המדינה היה סבור כי נאשם 4 אישר התשלום, ברם, עד המדינה לא ציין בשום מקום כי שוחח עם נאשם 4 בנושא. כמו כן, יומנו של ברודנר – עליו נשענה המאשימה בסיכומיה – מתעד פגישות בין עד המדינה לברודנר ונאשם 2, פגישות בהן נאשם 4 לא נטל חלק.

נאשם 2 ציין בבית-המשפט כי לא ידע, כל עיקר, על מוצגים **ת/190ב**, **ת/192א**, **ת/192ג**, איש לא דיבר איתו בנושא והוא לא אישר מעולם תשלום זה.

נאשם 4 נטל אחריות להעברת הכסף לעד המדינה. אם כי באותה תקופה שהה באירופה וכל שידע בנושא היה מדיווחים של חברו לשעבר לטייסת, שנכנס לנעליו בחברה, תמיר דגן.

עד המדינה לא ציין כי שוחח בנושא עם נאשם 4.

הדעת אינה נותנת כי ברודנר ו/או נאשם 4 אישרו העברת 85 אלף דולר ללא כל הסכם בכתב מחוץ למסגרת תקציבית כלשהי ללא קבלת אישור מוקדם מנאשם 2. עם כל הכבוד לעצמאות המנהלים המוכשרים והמקצועיים, נאשם 4, כמו גם לא ברודנר (שזה עתה, בחודש יוני 2004, נכנס לתפקיד מנכ"ל), ייטלו על עצמם אחריות ויאשרו תשלום בסדר גודל כזה לעד המדינה למטרת שוחד ללא קבלת אישור נאשם 2.

עד המדינה ציין כי קיבל אישורו של נאשם 2 לכל תשלום מתשלומי השוחד ששילם.

ניתן להניח ברמה גבוהה של סבירות, כי עד המדינה קבל אישורו של נאשם 2, וזה הורה לברודנר ו/או נתן הסכמתו לברודנר, עמו עבד לאורך שנים ומינה אותו לתפקיד מנכ"ל, לשלם לעד המדינה הסכום הנ"ל.

מצב דברים זה הינו סביר ובהחלט אפשרי. ברם, לא ניתן לקבוע מצב מתואר זה במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי.

ברודנר הלך לבית עולמו.

משכך, כל הקשר של נאשם 2 עמו, כמו גם הקשר של נאשם 4 עמו - נבלע בקופסא שחורה, שהוטמנה עמוק עם מותו.

עד המדינה ציין כי עדכן את נאשם 2, ברם עדותו הינה עדות יחידה. לא הוכח בבית-משפט בראיה או בעדות כי נאשם 2 ראה את המוצגים או היה מודע להם באופן כלשהו.

נאשם 4 היה אמור להבין ממוצג **ת/190ב** כי מדובר במסמך האומר: שוחד. ברם, לא ניתן לקבוע מודעותו וקריאתו הנכוחה את המסמך – בודאות הצריכה במשפט פלילי.

אמור מעתה, נאשמים 2 ו-4 זכאים מחמת הספק מהעברה כספית זו לעד המדינה.

ג. מוצג ת/193 על-סך 100 אלף דולר

106. מוצג **ת/193** הינו מכתבו של עד המדינה לנאשם 4 וארנון ברודנר מיום 29.11.04. עד המדינה רשם במכתב כי הועדה המקומית דנה בכל ההתנגדויות שהוגשו לתב"ע ו' והן נדחו, הדבר יאפשר העברה "קלה" ביותר של תב"ע ה'. וכן: "**...שילמתי לכל יועציי החיצוניים כדי לסיים נושא זה מיידי (אחרת לא ניתן היה להוציא היתרי בנייה לבניין 6 ובהמשך לבניינים האחרים) סך של 78,550$ (אודה בעד החזר הסך הנ"ל מיידי לאור הוצאות אישיות גדולות שיש לי כעת בגין בתי).**

ברצוני להדגיש שלא חייבתי בצורה כלשהי בסכום דלעיל בגין העבודה שלי, של מאיר רבין ושל משה שמעוני – שתרמו רבות לביצוע המהלך. אם הנכם חושבים שמגיע לנו שכר בגין הנ"ל – אנא קבעו כמה והוסיפו...".

ביום 06.12.04 נרשם בכתב יד על-גבי מוצג **ת/193** בהמשך למכתבו של עד המדינה:

"**מאושר לשלם סך של 100,000$ כולל 78,550$ עלויות + שכר טרחה בהשלמה ל-100,000$**".
חתומים אמנון ברודנר ונאשם 4.

מוצג **ת/194** הינו מכתב של עד המדינה לנאשם 4 וארנון ברודנר מיום 05.12.04, בו רשם: "**מצורף בזה תזכירי מה-29.11.04 בדבר אישור כל שביקשתם בועדה המקומית. אבקש התייחסותכם בהקדם האפשרי**".

מוצג **ת/195א** הינה חשבונית של חברת אמיאור לטובת הולילנד פארק על-סך 435,100 ₪ + מע"מ בגין "**ייעוץ**".

עד המדינה העיד בבית-המשפט כי משרשם יועצים חיצוניים, כוונתו הייתה למר פולק ונאשמים 7 ו-10 (עמ' 329 שו' 23).

נאשם 2 גרס בבית-המשפט כי לא ראה את המסמך מעולם, כמו גם ציין כי אינו זוכר שהתשלום היה באישורו. ובכלל, עד המדינה ביקש את הכסף "**בשביל בתו**" (עמ' 6247 שו' 28-29).

נאשם 4 בחקירתו במשטרה ציין כי הינו רואה את המוצג לראשונה ועל-פי מועד הנפקת החשבונית (**ת/195ב**) זו יצאה בתקופה בה כבר לא מילא תפקיד בקרדן נדל"ן (עובדה בלתי נכונה).
בעדותו בבית-משפט ציין נאשם 4: "**...התשלום יצא בזמן היותי בתפקיד מנכ"ל חברת קרדן נדל"ן. אף שמופיע פה (על ת/193) השם שלי ולא החתימה שלי, אני מאשר שהשיק הזה יצא בהסכמתי. אני לא חתמתי, אבל אני מקבל אחריות על התשלום, שכן אני בטוח <u>שברודנר הורה על התשלום בעצה אחת עמי</u>**" (עמ' 6646 שו' 1-4) [ההדגשות שלי - ד.ר].
נאשם 4 הסביר כי לא העלה על דעתו, שמדובר בתשלום שוחד, הסכום של 78,550 אינו סכום המתחבר למילה שוחד, לא היה שום "נצנוץ" שיגיד שהנייר הזה מדבר על שוחד: "**...יש פה הישג; יש פה תשלום שנראה סביר; למטה יש הסכמה של שני הצדדים. לכן זה נראה לי סופר נורמאלי לשלם אותו. שום בעיה לשלם אותו**" (עמ' 6646 למטה).

<u>צא ולמד</u>, מוצג **ת/193** מדבר בעד עצמו. מוצג **ת/193** מתיישב עם עדות עד המדינה שציין כי דרישת תשלום זו והעברת הכסף שלאחריה היה לצורך תשלום שוחד.

האם הנאשמים אחראיים להעברת כספי שוחד אלה לעד המדינה?

שוב, כמו במוצגים **ת/190ב** ו-**ת/188**, עד המדינה ציין בעדותו בבית-משפט כי נאשמים 2 ו-4 אישרו התשלום והיו מודעים לעובדה כי הכסף מיועד לתשלום שוחד.

להעיר שוב, עד המדינה היה סבור כי נאשם 4 אישר התשלום, ברם, עד המדינה לא ציין בשום מקום כי שוחח עם נאשם 4 בנושא.

נאשם 2 ציין בבית-המשפט כי לא ידע, כל עיקר, על מוצגים **ת/193**, **ת/195ב**, איש לא דיבר איתו בנושא והוא לא אישר מעולם תשלום זה.

נאשם 4 נטל בבית-המשפט אחריות להעברת הכסף לעד המדינה.

עד המדינה לא ציין כי שוחח בנושא עם נאשם 4.

ושוב, הדעת אינה נותנת כי ברודנר ו/או נאשם 4 אישרו העברת 100 אלף דולר ללא כל הסכם בכתב מחוץ למסגרת תקציבית כלשהי ללא קבלת אישור מוקדם מנאשם 2. עם כל הכבוד לעצמאות המנהלים המוכשרים והמקצועיים, נאשם 4, כמו גם לא ברודנר (שזה עתה, בחודש יוני 2004, נכנס לתפקיד מנכ"ל), ייטלו על עצמם אחריות ויאשרו תשלום בסדר גודל כזה לעד המדינה למטרת שוחד ללא קבלת אישור נאשם 2.

עד המדינה ציין כי קיבל אישורו של נאשם 2 לכל תשלום מתשלומי השוחד ששילם.

ניתן להניח ברמה גבוהה של סבירות, כי עד המדינה קבל אישורו של נאשם 2, וזה הורה לברודנר ו/או נתן הסכמתו לברודנר, עמו עבד לאורך שנים ומינה אותו לתפקיד מנכ"ל, לשלם לעד המדינה הסכום הנ"ל.

מצב דברים זה הינו סביר ובהחלט אפשרי. ברם, לא ניתן לקבוע מצב מתואר זה במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי.

ברודנר הלך לבית עולמו.

כמצוין לעיל בעניין מוצגים **ת/190ב** ו-**ת/188**, כל הקשר של נאשם 2 עמו, כמו גם הקשר של נאשם 4 עמו - נבלע בקופסא שחורה, שהוטמנה עמוק עם מותו.

עד המדינה ציין כי עדכן את נאשם 2, ברם עדותו הינה עדות יחידה. לא הוכח בבית-משפט בראיה או בעדות כי נאשם 2 ראה את המוצגים או היה מודע להם באופן כלשהו.

נאשם 4 היה אמור להבין ממוצג **ת/193** כי מדובר במסמך האומר: שוחד. ברם, לא ניתן לקבוע מודעותו וקריאתו הנכוחה את המסמך – בודאות הצריכה במשפט פלילי.

אמור מעתה, נאשמים 2 ו-4 זכאים מחמת הספק מהעברה כספית זו לעד המדינה.

ד. מוצג ת/197

107. מוצג **ת/197** נרשם על-ידי עד המדינה ביום 04.08.05 לארנון ברודנר, בין השאר ציין העד במכתבו הנ"ל: "**בהמשך לפגישתנו היום עם אביגדור קלנר, ולבקשתכם שאעזור בכל הנושאים**

הפתוחים מול עיריית ירושלים, ברצוני לחזור בזאת על עמדתי בהקשר: 1. דרכי עבודתי לא בהכרח תואמות אלו של ההנהלה הנוכחית של הולילנד פארק, אף שתאמו עמדותיה של ההנהלה הקודמת... 4. יש כמו כן להבטיח מראש שיתוף הפעולה של מהנדס העיר; כפי שמסרתי לך – אין כל משמעות לפגישות... 6. כן יש לקיים ישיבות, דיונים... לאור כל זאת – אהיה מוכן לטפל בכל הנ"ל בעת העדרך אם יופקדו בחשבון אמיאור $100,000 על חשבון סך-כל העלויות בגין כל העבודה. עשויה להגיע לכ-$115,000 או $120,000 לפחות. על חלק נכבד ביותר של ההוצאות קיבלת דיווח בעל-פה; על היתר דיברנו היום ויש עוד כהנה וכהנה; אין בכוונתי להתחיל עבודה כלשהי לפני הנ"ל, בייחוד לאור היכרותי רבת השנים – 12 – של הנפשות הפעולות. יצוין שאיני מבקש שכר טרחה בגין עבודתי ועבודת הצוות שלי (מאיר ומשה – והאמן לי שהם יעבדו/עובדים רבות בהקשר) – זאת לאור שכר טרחה קודם ששולם לי" [ההדגשות שלי - ד.ר].

מוצג **ת/200ב** הינו מזכר מיום 11.08.05 מאת תמיר דגן, הממונן לנורית שיאון בהנהלת החשבונות, בו נרשם: "**מבקש לפי סיכום שלי עם ארנון להעביר לדכנר $50K כמקדמה עבור הטיפול בקידום התב"ע והנושאים הנוספים**".

מוצג **ת/200** הינו חשבונית של חברת אמיאור לטובת הולילנד פארק מיום 31.08.05 על סך 225,750 ₪ + מע"מ בגין "**ייעוץ**".

מוצג **ת/201א** הינו מזכר מיום 04.09.05 מאת תמיר דגן, הממונן לנורית שיאון בהנהלת החשבונות, בו נרשם: "**על-פי סיכום עם ארנון מבקש להעביר את יתרת שכרו בסך $50K נוספים**". מזכר זה נרשם על גבי המזכר הקודם, **ת/200ב**.

מוצג **ת/201** הינה חשבונית של חברת אמיאור לטובת הולילנד פארק מיום 29.09.05 על-סך 224,400 ₪ + מע"מ בגין "**ייעוץ בסך $50,000 + מע"מ**".

לא נמצאו בחומר החקירה מכתבים נוספים ל-**ת/197**, ל-**ת/200ב** ול-**ת/201א**, שעניינם העברת 100 אלף דולר לעד המדינה באותה תקופה.

מוצג **ת/203** הינו מכתב של עד המדינה לארנון ברודנר מיום 19.11.05. עד המדינה רשם: "**שילמתי כל החובות ליועצים השונים ולאור הנ"ל תתפרסם ההחלטה. בזה תם טיפולי בנושא הולילנד פארק ומעתה אנא טיפולכם הישיר בכל נושא מול הרשויות**" [מוצגים **ת/203א**, **ת/203ב** – אישורי פקס בהתאם].

מוצג **ת/204** מיום 20.11.05 הינו מכתב נוסף של עד המדינה לארנון ברודנר ונתקבל אצלו, ראה תרשומת בכתב ידו, נרשם, בין היתר, על-ידי עד המדינה: "**...אני התחייבתי שיאשרו לכם הוצאות**

ההיתר; מעולם לא התחייבתי גם לרוץ עבורכם ולבצע עבודה עבורה הינך מעסיק אדריכלים, מפקחים וכו' – ואם לזה ציפית – אזי זאת חוצפה!!!".

במוצג **ת/205** רשם עד המדינה ביום 15.12.05, לארנון ברודנר – על-גבי מכתב מודפס ששלח לו ארנון ברודנר ביום 10.08.05 – בין היתר: "**...שוב – עם כל הכבוד הראוי – נשבר לי כבר מלהציל אתכם פעם אחר פעם ולעמוד אחר-כך כעני בפתח ולהתחנן בגין צדדים שלישיים, הודעתי ליו"ר שיבטל הישיבה שקבע...**" [**ת/205א** ו-**ת/205ב** – אישורי פקס בהתאם] [ההדגשות שלי - ד.ר].

מוצג **ת/206א** הינו מזכר מיום 29.12.05 מאת תמיר דגן, הממונן להנהלת החשבונות: "**מבקש להשלים את הסכום לדכנר בעבור הנושאים למעלה, כך שיהיה סך-הכל $145K. זה לאחר סיכום עם ארנון מקלדש**". מזכר זה נרשם על גבי מזכר קודם, **ת/200ב**. משמעות המזכר היא הוראת תשלום של 45 אלף דולר לעד המדינה, בנוסף ל-100 אלף הדולר שהועברו מכוח **ת/200ב** ו**ת/201א**.

מוצג **ת/206** הינו חשבונית של חברת אמיאור לטובת הולילנד פארק מיום 29.12.05 על-סך 206,595 ₪ + מע"מ בגין "**ייעוץ**".

במוצג **ת/207** כתב עד המדינה ביום 19.01.06 לברודנר ולתמיר דגן: "**למען הסדר הטוב, כדי למנוע כל אי הבנה עתידית, ברצוני לחזור על שמסרתי אתמול למר ארנון ברודנר. בשבוע הבא, יקוים דיון בועדת התנגדויות בתוכנית 3507ה, ההתנגדויות תידחנה למעט זאת באשר לתוספת קומה לבנינים 8-17. על האפשרויות הקיימות לדחות גם את ההתנגדות הזאת, שוחחתי עם מר ארנון ברודנר, וכידוע לו, במידה ולא תתקבל תשובתכם עד היום בשעה 16:00, הרי שכאמור לעיל ההחלטה תהיה כמובא**" [ההדגשות שלי - ד.ר] [**ת/207א** ו-**ת/207ב** – אישורי פקס בהתאם].

מוצג **ת/208** הינה חשבונית של חברת אמיאור לטובת הולילנד מיום 23.01.06, על סך 250 אלף ₪ + מע"מ בגין "**גמר טיפול בהתנגדויות לתוכנית 3507ה, כולל תוספת קומה**".

מוצג **ת/208א** הינו מכתב של שרון פוחס (ממשרדו של עד המדינה) מיום 23.01.06, לתמיר דגן: "**מצורפת בזה החשבונית בהתאם לסיכום עם ארנון ברודנר. נא להודיע לנו מתי ניתן לשלוח את הנהג על-מנת לקבל את השיק**".

עד המדינה ציין בעדותו בבית-משפט כי המכתב (**ת/197**) נכתב לברודנר הביתה בעקבות ישיבה אצל נאשם 2, אחרי שתמיר דגן מונה כמנכ"ל במקום נאשם 4. עד המדינה לא הכיר את האחרון ולא ידע איך להתייחס אליו: "**אני מבקש מהם, שהם יהיו אלה שיזכירו ויתנו לו להבין שהם רוצים שאני אמשיך לעזור להם, זאת אומרת שלוקחים אותם תשלומי שוחד. גם ציינתי במכתבי**

זה, שאני עובד שונה ממה שהם עובדים" (עמ' 331, שו' 11-17). לדבריו, לא הכיר את תמיד דגן: "**אני לא ידעתי איך אוכלים אותו, לא ידעתי איזה טיפוס, ולכן כתבתי שהם יודעים שאני עובד אחרת, שהם ידאגו לתאם איתו את העמדות**" (עמ' 331, שו' 20-23) [ההדגשות שלי - ד.ר]. במכתב ביקש סכומים של 100 אלף דולר, שעלולים להגיע ל-120 אלף דולר, ולדברי עד המדינה, הסכומים נועדו: "**...לשמחיוף ופולק, הם גם קיבלו אחר כך את הכסף**" (עמ' 331, שו' 31). הוא עצמו לא ביקש ולא קיבל שכר טרחה עבורו ועבור הצוות שלו: "**והאמן לי שהם יעבדו/עובדים רבות בהקשר**" (**ת/197**, עמ' שני למטה). לאחר כ-6 ימים, ביום 10.8.05, קיבל עד המדינה מכתב מארנון ברודנר (**ת/198**), בו מבקש טיפולו במספר נושאים, ותגובת העד (**ת/199 – ת/199א**).

ההגנה ביקשה לטעון כי מוצג **ת/197** אינו מסמך אותנטי. אשר כך, הופנתה תשומת הלב ל-**ת/199ב** (ראה בעניין זה סע' 125-127, עמ' 30-31, סיכומי נאשם 2) – אין מחלוקת כי נתפס בקלסרי פולאר נדל"ן – בו הפנה עד המדינה, בין היתר, למכתבו מיום 04.08.05, שהינו המסמך **ת/197**. מכאן, ש-**ת/197**, כמו **ת/199ב**, הגיע לברודנר.

הנאשם 2 לא זכר את מוצג **ת/197** (עמ' 6253 שו' 33), נאשם 2 ציין כי המסמכים לא עברו דרכו, לא אושרו על-ידו וכל התיאוריה של המאשימה הינה: "**קשקוש במיץ עגבניות**" (עמ' 6260 שו' 17). זאת, למרות שעל-פי יומנו של ברודנר, נפגשו השניים ביום 04.08.05 בשעה 08:00 בבוקר ואח"כ בשעה 09:00 בבוקר. בעניין התשלומים שהועברו בעקבות אותו מסמך, שני תשלומים, כל אחד על סכום של 50 אלף דולר, ציין נאשם 2 כי למנכ"ל יש שיקול דעת לאשר תשלומים במסגרת התקציב המאושר לו (עמ' 6257). נאשם 2 נותר איתן בתשובתו גם כשהונח בפניו יומנו של ברודנר, המלמד על פגישות עמו בסמוך להוצאת השיקים לעד המדינה.

לציין, יש ממש בטענת פרקליטו המלומד של נאשם 2, עו"ד איתן מעוז, שגרס בסיכומיו כי החשבוניות אושרו לתשלום באופן מפורש על-ידי תמיר דגן, בכתב ידו, ולא נמצא להעידו בבית-משפט, למשמעות נתון זה. בדומה, תמיר דגן טיפל בפועל באישור התשלום הנוגע למוצג **ת/208** (ראה עמ' 32-35, סיכומי נאשם 2).

צא ולמד, מוצג **ת/197**, כמו גם מוצגים **ת/203** ו-**ת/207**, מדברים בעד עצמם. המוצגים הנ"ל מתיישבים עם עדות עד המדינה, לפיה מדובר בדרישות להעברות כספים לצורך תשלום שוחד.

האם נאשם 2 אחראי להעברת כספי שוחד אלה לעד המדינה?

נאשם 2 ציין בבית-המשפט כי לא ידע ולא הכיר המוצגים שפורטו לעיל, איש לא דיבר איתו בנושא והוא לא אישר מעולם תשלום מהתשלומים שצוינו לעיל.

ושוב, הדעת אינה נותנת כי ברודנר, ובודאי תמיר דגן, אישרו העברת עשרות רבות של אלפי דולרים ללא כל הסכם בכתב, מחוץ למסגרת תקציבית כלשהי, וללא קבלת אישור מוקדם מנאשם 2. עם כל הכבוד לעצמאות המנהלים המוכשרים והמקצועיים, ברודנר, ובודאי תמיר דגן (שאך במחצית הראשונה של 2005 החל לכהן בתפקיד מנכ"ל), ייטלו על עצמם אחריות ויאשרו תשלומים בסדר גודל כזה לעד המדינה למטרת שוחד ללא קבלת אישור נאשם 2.

עד המדינה ציין כי קיבל אישורו של נאשם 2 לכל תשלום מתשלומי השוחד ששילם.

ניתן להניח ברמה גבוהה של סבירות, כי עד המדינה קבל אישורו של נאשם 2, וזה הורה לברודנר ו/או נתן הסכמתו לברודנר, עמו עבד לאורך שנים ומינה אותו לתפקיד מנכ"ל, לשלם לעד המדינה הסכום הנ"ל.

מצב דברים זה הינו סביר ובהחלט אפשרי. ברם, לא ניתן לקבוע מצב מתואר זה במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי.

ברודנר הלך לבית עולמו.

כמצוין לעיל בעניין מוצגים **ת/190ב** ו-**ת/188** ו-**ת/193**, כל הקשר של נאשם 2 עמו, כמו גם הקשר של נאשם 4 עמו - נבלע בקופסא שחורה, שהוטמנה עמוק עם מותו.

עד המדינה ציין כי עדכן את נאשם 2, ברם עדותו הינה עדות יחידה. לא הוכח בבית-משפט בראיה או בעדות כי נאשם 2 ראה את המוצגים או היה מודע להם באופן כלשהו.

אמור מעתה, גם שעדותו של עד המדינה, משקלה רב ממשקל עדותו של נאשם 2 – שהינה, כמפורט לעיל, חסרת משקל ותוקף – ובין שתי העדויות הבעייתיות בבית-המשפט, הנני מעדיף לאין שיעור את עדותו של עד המדינה. לא אוכל לקבוע, בהעדר עוגן ראייתי ממשי, אחריותו של נאשם 2 להעברות כספים אלה לעד המדינה לצורך תשלום שוחד.

הלבנת הון:

הדברים שציינתי בנושא זה בפרק הדן במצע המשפטי ובפרק הדן בעניינו של נאשם 1 יפים גם כאן.

נאשם 2 הינו בבחינת שותפו של עד המדינה לעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון.

סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 2:

108. עיקרי גרסתו של עד המדינה עוגנו בבית-המשפט בראיות עצמאיות שאינן קשורות בו.

הוכחו יסודותיהן של חלק מן העבירות שיוחסו לנאשם 2 בכתב האישום. נאשם 2 מורשע, אפוא, בעבירות הבאות:

<u>פרשת הולילנד:</u>

א. נאשם 2 מורשע בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 525,240 ₪ מיום 14.07.03 (שבס – **ת/179, ת/183-185**).

ב. נאשם 2 מורשע בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 300,000 ₪ מיום 14.01.04 (**ת/186, ת/187**).

ג. נאשם 2 זכאי מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 295(ג) בגין כל יתר העברות הכספים לעד המדינה המיוחסות לו בפרשת הולילנד, בסך כולל של 1,991,325 ₪.

ד. נאשם 2 זכאי מעבירה לפי סעיף 423 לחוק בגין מתן הוראה לכלול את החשבוניות הכוזבות שנתן עד המדינה כנגד הסכומים המפורטים בסעיפים א' וב' לעיל בספריה של נאשמת 16. לא הוכח בבית המשפט כי היה זה דווקא נאשם 2, ולא המנכ"לים או עובדים אחרים של נאשמת 16, שנתנו את ההוראה בנושא זה.

ה. נאשם 2 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד בחברותיו של עד המדינה במסווה של "שכר טרחה"/"מקדמות" (ראו הפרק הדן בעניינו של נאשם 1).

<u>פרשת הזרע:</u>

א. נאשם 2 מורשע ב-2 עבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין שתי העברות כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך כולל של 584,640 ₪ בחודשים מאי - יוני 2002 (כתב ההרשאה), בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 341,040 ₪ מיום 29.05.02 (**ת/333**).
2. סך של 243,600 ₪ מיום 24.06.02 (**ת/334**).

ב. נאשם 2 מורשע בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 120,000 ₪ מיום 01.02.04 (**ת/351, ת/352**).

ג. נאשם 2 מורשע בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 522,215 ₪ מיום 18.04.04 (**ת/353**, **ת/354**).

ד. נאשם 2 זכאי מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין כל יתר העברות הכספים לעד המדינה המיוחסות לו בפרשת הזרע, בסך כולל של 533,444 ₪.

ה. נאשם 2 זכאי מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 423 לחוק בגין מתן הוראה לכלול חשבוניות מס' 10019 (**ת/364**) ו-197 (**ת/361**) בספריה של חברת הזרע, זאת לאור זיכויו כאמור בסעיף ד' לעיל.

ו. נאשם 2 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד בחברותיו של עד המדינה במסווה של "שכר טרחה"/"מקדמות" (ראו הפרק הדן בעניינו של נאשם 1).

נאשם 3

פתח דבר

109. כתב האישום כנגד נאשם 3 מבוסס, רובו ככולו, על עדותו של עד המדינה.
בפרק הדן בעניינו של נאשם 2 נסקרו אירועי השוחד הנוגעים לנאשם 3 ומקומו של נאשם זה במערכת המסואבת שתוארה על-ידי עד המדינה.
בפרק זה אמנע מלחזור על עדויות וראיות שנסקרו בפרק הקודם, אלא רק משהדברים נצרכים להבנת האירועים.

עד המדינה

110. כמפורט בפרקים בעניינם של נאשם 1 ונאשם 2, רק בשנת 2002 סיפר עד המדינה, לדבריו, לנאשם 3 ולנאשם 4 על שיטותיו ודרכי עבודתו עם הרשויות לקידום הפרויקטים בדרך מתן תשלומי שוחד לפקידי ונבחרי הציבור הרלוונטיים.

החשיפה בפני נאשמים 3 ו-4 נעשתה, כך עד המדינה, במשרדים בבניין "פלטיניום" בתל אביב. נאשם 2, שידע על זה עוד מקודם: "**זה היה מקובל עליו**" (עמ' 313, שו' 5), נאשם 4 הגיב תחילה "**בשוק**" ובהמשך: "**הוא אמר לי שהוא רגיל לזה ברומניה**" (עמ' 313, שו' 6-7). תגובתו של נאשם 3: "**הוא היה בשוק טוטאלי מכל הנושא, הוא נרתע מכל הנושא, אבל בסוף הוא קיבל את זה**" (עמ' 313, שו' 15). העדכון של השלושה היה על דעתו של נאשם 1, מאחר שזה, החל משנת 2000, התנגד להמשיך לשאת בהוצאות המיוחדות לבד, ובשנת 2002 הודיעו נאשם 1: "**שהגיע הזמן שהם יישאו בכל ההוצאות שלהם, אני לא רוצה יותר לשאת, כל צד יישא במה שהוא חייב לשאת**" (עמ' 313, שו' 21-22). מדובר על סוף שנת 2002, תחילת 2003.

לדברי עד המדינה, כל רעיון העסקתו על-ידי הולילנד פארק נבע מסיבה אחת, והיא תשלומי השוחד. עד למועד העסקתו אנשי הולילנד פארק ידעו לפנות לנאשם 6, למהנדס העיר וליו"ר הועדה המקומית עוד בשנת 2002 ללא מעורבותו, אבל משהתעוררה שאלת שבס החליטו להפעילו לצורך תשלום שוחד. לדבריו, הולילנד פארק נזקקה לשירותיו לשם תשלום שוחד. לולא מטרה זו לא היו נשכרים שירותיו, שכן מדובר היה באנשי מקצוע מיומנים, ובלשונו: "**כן. אני רוצה להזכיר לכבודו שבאותה עת הם העסיקו את מר אהוד תייר, שהיה מהנדס עיר לשעבר, הם העסיקו את מר ברוך יוסקוביץ, מהנדס עיר לשעבר ואדריכל בזכות עצמו, את מר אבי חכימי, את מר ספרן שהיה מנכ"ל חברת בנייה גדולה ביותר, את מר שמעון גלאון שהיה מנכ"ל חברת בנייה גדולה**

ביותר, מר קלנר עצמו. בשביל מה הוא היה צריך אותי בכלל? כל אלה יכלו לטפל לבד" (עמ' 2409 שו' 6-10).

עד המדינה ציין בעדותו בבית-משפט, כי נאשם 3 ידע על כלל תשלומי השוחד ששולמו לנאשם 13 באמצעות נאשם 5 בגין חוות שלם, וזאת מאחר שנאשם 3 אישר את כל תשלומי השוחד. קודם לכן נאשם 2 סיפר לו כי עדכן את נאשם 3 בנושא הסיכום של עד המדינה עם נאשם 2 ועם ברודנר (עמ' 2789 שו' 22; עמ' 2790 שו' 7). עד המדינה ציין כי מעולם לא שוחח בנושא עם נאשם 3, אם כי היה ברור לעד המדינה שנאשם 3 יודע את זה כי הוא אישר את כל התשלומים (עמ' 2789 שו' 31). עד המדינה הוסיף וציין כי: "**מעולם לא נשאלתי על-ידי ספרן אחרי שביקשתי את הכסף, מה פתאום, עבור מה, למה מגיע לך, מה עשית, תגיד בשביל מה מגיע לך בכלל הכספים, עבור מה, איזו פעילות עשית, שום דבר. הוא חותם על שיקים בלי לדעת עבור מה הכסף?**" (עמ' 2791 שו' 3-5).

עדות נאשם 3 בבית-המשפט

111. נאשם 3, יליד שנת 1957. נאשם 3 סיים לימודיו באוניברסיטה העברית בירושלים, לאחריהם עבד במשך 11 שנים באגף התקציבים במשרד האוצר בו סיים בתפקיד של סגן הממונה על התקציבים. נאשם 3 ניהל את חברת שיכון ופיתוח ואח"כ מנכ"ל פולאר נדל"ן. בנוסף לפרויקטים הנדונים בתיק זה עסק בפרויקטים נוספים.

לדברי נאשם 3, לאורך כל התקופה לא נדלקה אצלו נורית אזהרה כלשהי על מעשים חריגים המתבצעים בחברה. יתר על כן, גם משזומן לחקירה לא התייעץ עם עורך-דין וענה לשאלות החוקרים מבלי לסבור כי הינו מעורב במעשה פלילי כלשהו (עמ' 6341). בחברת הזרע לא נשא, לדבריו, בכל תפקיד פורמאלי, אלא היה חבר בועדת ההיגוי שהוקמה לצורך חוות שלם. מנכ"ל חברת הזרע, ארנון ברודנר, טיפל בכל הפעילות של החברה והוא עצמו היה חבר בועדת ההיגוי הנוגעת אך ורק לחוות שלם, כאשר באותה תקופה נאשם 2 וישראל אפרת היו יושבי-ראש כשהוא וארנון ברודנר שימשו מנכ"לים. מעורבותו בנושא הזרע החלה לאחר קבלת ההרשאה לתכנון ומשהוחל בטיפול לשינוי ייעוד הקרקע (עמ' 6346 שו' 3). נאשם 3 אבחן בעדותו בבית-המשפט בין טיפולו בנושא הולילנד, ששם השקיע שעות עבודה רבות, פרויקט שהובילו יחד עם נאשם 4 תחת גג חברת הולילנד פארק, להבדיל מפרויקט חוות שלם, שהינה בבעלות הזרע ופולאר נדל"ן. באותה תקופה שימש כאמור ברודנר כמנכ"ל חברת הזרע, והוא, נאשם 3 , שימש כמנכ"ל פולאר נדל"ן (עמ' 6351 למטה).

נאשם 2 הכיר לו את עד המדינה משהחל לעבוד בפרויקט הולילנד, נאשם 2 שיבחו והעלה על נס את כישוריו וכינה את עד המדינה כמורו ורבו, ולמרות שבאותה תקופה הועסק על-ידם אהוד

תייר, ששימש מהנדס עיריית ירושלים, העדיפו להותיר הטיפול בענייני פרויקט הולילנד בידיו של עד המדינה, שעל-פי התרשמותו היה אדם מוכשר שקידם הנושאים בהם טיפל. עד המדינה פעל במסגרת הסכם מיליון הדולר (**ת/6**) ועוד שני הסכמים שנחתמו עמו, אחד בנושא תוספת שבס (**ת/179**) וחוזה נוסף הנוגע לתב"ע ו' (**ת/186**). ההסכמים סוכמו עם עד המדינה בשיתוף עם נאשם 4 תוך דיווח לנאשם 2 (עמ' 6355 שו' 26-29). גם לגבי כל שאר התשלומים ששולמו לעד המדינה, שלא במסגרת ההסכמים **ת/179** ו-**ת/186**, דיווח לנאשם 2, וזאת הוא יודע מתוך הכרתו את שיטת עבודתו. יתר על כן, אם לא דיווח לנאשם 2, אזי מדובר מבחינתו בתקלה (עמ' 6356 שו' 18-26). עד המדינה פנה מדי פעם בנושאים אישיים להקדים לו מיני תשלומים, אך פניות אלה התנקזו לנאשם 2 ולא אליו, נאשם 2 שמע את בקשתו של עד המדינה, דיבר איתו וההחלטה הייתה מתקבלת בין עד המדינה לבין נאשם 2 במשותף.

נאשם 3 סיפר כי על-פי שיטת עבודתו, הוא עצמו לא פיקח על אופן ביצוע ההסכמים, למשל, לא בדק אם התשלומים שאושרו על-ידו בוצעו על-פי ההסכם עם עד המדינה, הואיל וסמך על הנהלת החשבונות בנושא זה (עמ' 6362 שו' 6-13). משנשאל האם העביר סמכויותיו, למעשה, להנהלת החשבונות, תיקן דבריו ואמר, שהוא בודאי לא בבחינת "**ראש קטן**", וכל שביקש לומר, כי הוא עצמו לא עקב אחרי התשלומים, לראות האם הינם במסגרת ההסכם, אם לאו (עמ' 6362 שו' 26-22).

נאשם 3 הדגיש לאורך כל עדותו כי מעולם לא שילם שוחד ולא העלה על דעתו לשלם תשלום שוחד כלשהו או ליתן טובת הנאה שהיא לנבחרי או פקידי ציבור לקידום פרויקט המנוהל על-ידו.

בסיום תת-פרק זה ראוי לציין טענת פרקליטו המלומד של נאשם 3, עו"ד משה ישראל, כי הבסיס העיקרי לראיות המאשימה כנגד נאשם 3 הוא גרסת עד המדינה, ולפיה נאמר לנאשם 3 כי מדובר בתשלומי שוחד. משעובדה זו נתמוטטה במהלך חקירתו הנגדית של הנאשם, נתמוטט קו טיעון המאשימה, כך הסנגור המלומד, כנגד שולחו.

דיון

הפגישה בה אליבא דעד המדינה נקשר הקשר המושחת עם נאשמים 3 ו-4.

112. עד המדינה סיפר על הפגישה בבניין פלטיניום בשנת 2002 בו חשף בפני נאשמים 3 ו-4 את דרכי פעולתו. לדבריו, נאשם 4 הגיב תחילה "בשוק", ובהמשך התעשת וציין כי מדובר בדבר שמקובל עליו. נאשם 3, לעומת זאת, היה, כך עד המדינה: "**בשוק טוטאלי**".
לא אחד מהנאשמים 2, 3 ו-4 אישר פגישה כזו או דומה לה.
עדות עד המדינה בכל הנוגע לפגישה זו הינה עדות יחידה.

לא ניתן לקבוע כי הפגישה בה חשף עד המדינה בפרוטרוט "דרכי עבודתו", דהיינו קידום פרויקט הולילנד באמצעות תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור – אכן נתקיימה.

אין מחלוקת בין הצדדים כי נאשם 2 ראה בעד המדינה חבר קרוב, אח, מורה ורב. עד המדינה, מצידו, התקשה, עוד בחקירתו במשטרה, לדווח על חלקו של נאשם 2 בפרשות השחיתות.
עד המדינה בחר לכסות על חלקו של נאשם 2, בתחילה, ולא לגלותו לפרקליטיו, עו"ד אמנון יצחקניא ועו"ד סובל. עד המדינה ביטא בבית-משפט את אהבתו הרבה לנאשם 2 ורגשי החום שחש כלפיו לאורך שנים. עד המדינה ונאשם 2 פעלו לאורך שנים בצוותא חדא, ולא היה איש שהכיר טוב שיטותיו האפלות של עד המדינה מנאשם 2.
הדברים שונים בתכלית בעניינם של נאשמים 3 ו-4.
נאשמים אלה עבדו מול עד המדינה, אבל לא אחד מהם נקשר עמו ביחסי חברות. השניים ראו בו איש מקצוע לטוב או לרע, בן-אדם מוכשר ששירותיו נשכרו תמורת כספים נאים. זה ותו לא.
לא ניתן לאמץ גרסת עד המדינה, במידת הודאות המתחייבת, לפיה נפגש עם שני הנאשמים 3 ו-4 וחשף בפניהם "דרכי עבודתו" לקידום פרויקט הולילנד.

עד המדינה לא הכיר את השניים, וספק רב אם היה מסתכן אישית ומסכן, למעשה, מקום עבודה בו השתכר בצורה נאה, בכך שהיה חושף בפני השניים "דרכי עבודתו".
הדברים מקבלים הדגשה משמדובר היה במפגש "מרובע" של עד המדינה עם הנאשמים 2, 3 ו-4, להבדיל מפגישה שלו עם כל אחד מהנאשמים 2, 3 ו-4 <u>בארבע עיניים</u> (בה הסיכון, שהיה נוטל עד המדינה היה קטן יותר, שכן היה מציע הצעתו בארבע עיניים, ורק זה שמולו היה יכול לצאת מולו להפלילו. להבדיל, ממצב שבו הניצעים (נאשמים 3 ו-4), במידה והיו דוחים הצעתו לשחד פקידי הציבור, היו עלולים לפעול יחדיו נגדו).

להדגיש, עד המדינה לא הכיר נאשמים 3 ו-4, אישיותם, אורחותם ודרכי תגובתם. לא נראית סיבה מדוע היה עליו לכנס השניים יחדיו לשיחה בנושא, ללא כל שיחת "הכנה" מוקדמת בה היה אמור לנסות ל"גששׁ" ולראות תגובת כל אחד מהם בנפרד להצעתו הדרמטית. מדובר בשניים שהם לעצמם <u>אינם</u> בבחינת חברים אישיים, אלא אנשי עסקים, שבשל שיקולים עסקיים, נתחברו לפרויקט משותף. עד המדינה לא היה נוטל סיכון אישי ואף עסקי ומקבצם ביחד לשיחה שכזאת – שיחת "פסגה עבריינית" – טרם קיום פגישה בארבע עיניים עם כל אחד מהם בנפרד.

לא מדובר בהנחת עבודה הנשענת אך על שכל בריא. ניתן ללמוד על דרך פעולתו של עד המדינה, בנושא זה, ממקרים אחרים, שהוכחו בבית-משפט:

א. ישראל אפרת סיפר על הצעת שוחד שהעלה בפניו נאשם 2 (ראה הפרק הדן בעניינו של נאשם 2). לדבריו, נאשם 2 הציע "לתרום" סך 250,000 ₪ ע"מ לסייע לקבלת החלטת

ממשלה לבנות בשטחי חוות שלם בפארק איילון. נאשם 2 העביר לו את ההצעה אותה קיבל, לדבריו, מעד המדינה. אפרת הגיב להצעתו זו של נאשם 2 במילים "**it is not done**" (עמ' 1865 שו' 13).

לאמור, אפרת העיד בבית המשפט כי בזמן אמת קיבל הצעה לעשות מעשה, שלא ייעשה מבחינתו, להשפיע על החלטת ממשלה בדרך "תרומה" של 250,000 ₪. הצעה זו נולדה, לדברי אפרת, בפגישה בה השתתפו שני האישים, עד המדינה ו-נאשם 2.

הצעה זו מלמדת שוב על מחשבתו הפלילית של נאשם 2, שביקש לקדם ההחלטה בפארק איילון, באמצעות תשלום שוחד.

יחד עם זאת, עדות ישראל אפרת בבית-המשפט, עדות אמינה ומהימנה אליבא דכל הצדדים, מלמדת על התנהלותו של עד המדינה בנושא. עד המדינה פנה לנאשם 2 (שהינו כמוסכם, חבר קרוב), על-מנת שזה יפנה לאפרת ו"יגשש" אצלו פנים מול פנים, ביחידות, על עמדתו בנושא. עד המדינה לא פנה אל ישראל אפרת בעצמו, ומעולם לא העלה בפני ישראל אפרת הצעתו, גם שישראל אפרת מילא תפקיד מרכזי באישור העברות הכספים.

ב. עד המדינה עבד עם ארנון ברודנר, שאישר לו יחד עם נאשם 2 כספים, שיועדו לתשלום שוחד. ברודנר, אליבא דעד המדינה, היה שותף במערכת המסואבת שתוארה בעדותו.

מוצג **ת/197** הינו מכתב של עד המדינה לארנון ברודנר. עד המדינה העיד כי המכתב נכתב לברודנר הביתה בעקבות ישיבה אצל נאשם 2, אחרי שתמיר דגן מונה כמנכ"ל במקום נאשם 4. עד המדינה לא הכיר את תמיר דגן ולא ידע איך להתייחס אליו, ולכן: "**אני מבקש מהם, שהם יהיו אלה שיזכירו ויתנו לו להבין שהם רוצים שאני אמשיך לעזור להם, זאת אומרת שלוקחים אותם תשלומי שוחד. גם ציינתי במכתבי זה, שאני עובד שונה ממה שהם עובדים**" (עמ' 331, שו' 11-17). לדבריו, לא הכיר את תמיד דגן: "**אני לא ידעתי איך אוכלים אותו, לא ידעתי איזה טיפוס, ולכן כתבתי שהם יודעים שאני עובד אחרת, שהם ידאגו לתאם איתו את העמדות**" (עמ' 331, שו' 20-23) [ההדגשות שלי - ד.ר].

דהיינו, עד המדינה העיד בבית-המשפט על אופן התנהלותו. עד המדינה נמנע מלפנות לתמיר דגן. עד המדינה פנה לברודנר, עמו קיים מערכת יחסים מושחתת, לדידו, לאורך השנים ובאמצעותו ביקש "להשכיל" את תמיר דגן ב"שיטותיו".

ג. עד המדינה אישר בעדותו בבית-משפט כי מעולם לא שוחח עם נאשם 3 בנושא תשלומי השוחד בכל הנוגע לחברת הזרע. לדבריו, הבין כי נאשם 3 מודע ל"דרכי עבודתו" מאחר ואישר את כל התשלומים (עמ' 2789 שו' 31; עמ' 2790 שו' 20-21).

אליבא דעד המדינה, נאשם 2 גילה אוזנו של נאשם 3 על "דרכי עבודתו", מאחר שנאשם 2 אמר לו זאת, וממנו למד נאשם 3 על "שיטותיו".

דהיינו, עד המדינה העיד בבית-המשפט כי לא פנה לנאשם 3 ושוחח עמו בנושא. נאשם 2 עשה כן בשליחותו, משפנה ושוחח עם נאשם 3 בנושא.

<u>בוא וראה</u>, אופן חשיפת "דרכי עבודתו" של עד המדינה בפני נאשמים 3 ו-4 אינה מתיישבת עם ההיגיון. בד בד, אופן החשיפה שתוארה על-ידו אינה מתיישבת עם אופן התנהלותו מול מנהלים אחרים, שנתנו ידם ואישרו בלא דעת (גם אליבא דמאשימה) העברת כספים לצורך תשלומי שוחד.

113. נאשם 3 ציין בחקירתו במשטרה: "**... המשא ומתן עם דכנר על שכר טרחה, התנהל <u>וסוכם תמיד</u> בישיבות בינו ובין אביגדור, <u>מבלי שלקחתי חלק במשא ומתן</u>... ש. תסביר לי בבקשה איך אתה כמנכ"ל פולאר נדל"ן לא לוקח חלק במשא ומתן המתייחס לשכר טרחה של דכנר וכרוך בכספים שאמורים לצאת מהחברה שאתה מנהלה וברישום בכספים במסמכי החברה. ת. <u>הייתה חלוקת עבודה בין אביגדור וביני שאת הדברים האלה הוא עושה</u>... הייתה חלוקת עבודה בינינו, היו לנו עוד שותפים, <u>בנושא הזה של הסכמי ייעוץ שנעשו עם דכנר טיפל אביגדור</u>**" (**ת/537** שו' 228-239) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 2 סיפר בבית-המשפט על דרך עבודתו, או ליתר דיוק, דרך ניהולו את החברות שבשליטתו. לדבריו, האציל סמכויות למנהלים שהעסיק בחברות. מדובר במנהלים מוכשרים, מקצועיים ועצמאיים, ועל-פי שיטתו, נמנע מלחדור לתחום עניינם והעניק להם מרחב פעולה. נאשם 2 סיפר כי ככלל, למנהלים הייתה סמכות לאשר תשלומים בסכומים משמעותיים, והמה לא נדרשו לקבל הסכמתו או הנחייתו.

מצב דברים זה הודגש לאורך כל עדותו של נאשם 2 ושימש אחד מיסודות הגנתו.

אין מחלוקת כי נאשם 3 פנה פעם אחר פעם וביקש אישורו של נאשם 2 למיני העברות כספים לעד המדינה. נאשם 2 אישר עדות נאשם 3 בבית-המשפט, לפיה הוא נתן הסכמתו להעברות הכספים לעד המדינה, שהוצגו בפניו על-ידי נאשם 3.

תמונה עובדתית מוסכמת זו תומכת בגרסת נאשם 3.

לנאשם 3 לא הייתה כל סיבה לפנות ולבקש אישור נאשם 2 להעברות של כספי השוחד לעד המדינה – להן היה מודע, <u>ובודאי להן הסכים</u>. אליבא דמאשימה, פניות החוזרות ונשנות לנאשם 2 מצביעות כי נאשם 3 ראה בבקשות עד המדינה הנ"ל, בקשות שונות מהרגיל, המחייבות קבלת אישור "מנהל ממונה". לו היה "בסוד העניין", כנטען על-ידי המאשימה, היה מאשר בקשות אלה כמו עשרות ומאות בקשות אחרות, שאישר בתוקף אחריותו וסמכותו, ללא פנייה וקבלת הסכמת נאשם 2.

לאמור, פנייתו של נאשם 3 לנאשם 2 תומכת בגרסתו כי לא ידע, כל עיקר, על "שיטותיו" של עד המדינה.

ועוד, נאשם 2 סיפר על תרומה בסך 40 אלף ₪ שהעביר ל"יד שרה" על-פי בקשת מי שהיה יו"ר הרשות לניירות ערך, תרומה שבגינה זכה לחנוכייה "**כפרס על טוב ליבי**". לדבריו, הכל היה גלוי וחשוף והתפרסם בדפי העיתונות בצורה: "**מכובדת ונורא הייתי גאה שתרמתי ליד שרה**" (עמ' 6271 שו' 21).

נאשם 3 ציין בבית-המשפט כי לא ידע על האירוע בבית השגריר בו קיבל נאשם 2 חנוכייה בגין תרומתו בסך 40 אלף ₪ ל"יד שרה", ובלשונו: "**אני שמעתי את זה בראשונה במשטרה, פעם ראשונה. אני לא ראיתי שעברה תרומה כזאת, לא עבר לידי ואף אחד לא סיפר לי את זה**" (עמ' 6504 למעלה) [ההדגשות שלי - ד.ר].

אליבא דנאשם 3, ההוראה להעביר 40 אלף ₪ ניתנה ללא אישורו וללא ידיעתו.

לאמור, דוגמא מוסכמת "חיה" להעברה מזוהמת של כסף, אליבא דמאשימה, על-ידי נאשם 2 - ללא מעורבות נאשם 3.

114. **נ/430** הינו מכתב של עד המדינה לנאשם 3 מיום 07.01.04. על-פי המכתב רשם עד המדינה: "**אני מקבל תזכורות רבות בקשר לשכר טרחה המגיע ליועצים השונים**".

נ/430א נרשמה תשובתו של נאשם 3, בה כתב לעד המדינה: "**לא ידוע לנו על מקרים כנ"ל. אם לך ידוע, נא להפנות 'היועצים השונים' לאבי חכימי, שכרגיל ייתן להם את ההתייחסות הטובה של קבוצת פולאר...**". המאשימה סבורה כי יש במוצג זה כדי ללמד כי נאשם 3 עצמו התייחס ל"יועצים השונים" במירכאות, ולמרות שאין מחלוקת כי הוא אישר את התשלום בסך 300 אלף ₪ על פי **ת/186**, הפנה את עד המדינה דווקא אל מהנדס החברה, חכימי.

יתר על כן, המאשימה סברה כי משנאשם 3 אישר בבית-המשפט כי התשלום בסך 300 אלף ₪ על פי **ת/186** אמור היה לכסות גם תשלום עבור אנשי מקצוע שיועסקו על-ידי עד המדינה, אזי כיצד לא ידע לומר מי הם אותם אנשי מקצוע והעדיף להפנות את "היועצים השונים" לאבי חכימי.

נראה כי מוצג זה מתיישב דווקא עם עמדת ההגנה.

לו היה מדובר בהתכתבות חשודה, בטח בהתכתבות המעידה על תשלום שוחד כלשהו, לא היה אמור נאשם 3 לסרב לה, ובודאי לא היה מהין לעלות הצעה שכזו, לפיה עד המדינה יפנה לאדם "זר" לפרשיות השוחד, אליבא דכל הצדדים – לקבל התייחסות ותשובה.

לאמור, יש בכוחו של רישום זה של נאשם 3, לחזק גרסתו.

115. גדולה מזו, עד המדינה סיפר כי בפגישה בה חשף את שיטות עבודתו בפני נאשמים 3 ו-4, הגיב נאשם 3 "**בשוק**".

תגובה זו של נאשם 3 אינה מתאימה לתגובה של אדם, שהיה שותף, אליבא דעד המדינה, לתשלום שוחד עוד שנים קודם לכן, תשלומים הנוגעים לחברת הזרע.

משראה עד המדינה – לשאלת פרקליטו המלומד של נאשם 3 – כי תיאור תגובתו של נאשם 3 אינו סביר, ניסה להסביר כי תגובת ה"שוק" של נאשם 3 נבעה נוכח המעורבים, שמות מקבלי השוחד כאן, להבדיל מחברת הזרע, כמו נאשם 6 ונאשם 8 (עמ' 2800 שו' 30 ; עמ' 2801 ; עמ' 2802 שו' 6).

צריך לזכור שבאותה תקופה נאשם 8 שימש בתפקיד ראש-עיריית ירושלים. נאשם 8 היה רחוק עדיין מרחק רב מתפקיד ראש-ממשלה או משנה לראש-הממשלה. ובכלל, תשלומי השוחד הנוגעים לחברת הזרע שולמו לגורם בכיר, על-פי כל מבחן; נאשם 13.

לאמור, תגובת ה"שוק" שייחס עד המדינה לנאשם 3 – אינה מתיישבת עם ההיגיון.

זאת ועוד, במהלך חקירתו הנגדית נשאל עד המדינה על-ידי פרקליטו המלומד של נאשם 3, עו"ד משה ישראל, מדוע לא הזכיר את נאשם 3 במהלך חקירתו במשטרה, ורק משהמשטרה התעקשה הוסיף וציין את נאשם 3. תגובת עד המדינה: "**אני אגיד לך בדיוק, כי כבודו ודאי יזכור שכל פעם היו שואלים אותי וכל פעם הייתי אומר ספרן וגלאון, אז היו שואלים אם גם קלנר, ובאחד הפרוטוקול יש פנייה שלי לבית-המשפט האם כל פעם אני צריך להזכיר את השם של אביגדור או שמות אחרים שאני לא מזכיר, ויש על זה פרוטוקול שנשאלתי שאלה כזו, אני לא כל פעם זכרתי כן להזכיר את שלושת השמות יחד, זה כמו שלושת המוסקיטרים, כן ועוד פעם ועוד פעם. בית-המשפט: ש. נחזור על זה פעם רביעית היום, מה שאתה אומר לגבי ספרן והזרע, מה שאתה לאורך כל המשפט בחקירה הראשית ובחקירה הנגדית, שאמרת שספרן אישר, נתן וידע על תשלומי השוחד, זאת המסקנה שלך לאור האישורים שלו על התשלומים, כמו גם ההנחה שלך שקלנר סיפר לו? ת. נכון**" (עמ' 2807 שו' 15-27).

עד המדינה לא ידע להסביר מדוע בעניין ברודנר ידע לציין כי זה היה מעורב בתשלומי השוחד עוד בפרשת הזרע, <u>ואילו בעניין נאשם 3 לא מצא לציין זאת</u> (עמ' 2810 שו' 1-2).

לאמור, עד המדינה נמנע במהלך חקירתו במשטרה מלציין את חלקו של נאשם 3, גם משלשיטתו מדובר במנהל בכיר, שהיה שותף ממשי לתשלומי השוחד שהועברו לידו.

116. עד המדינה ציין בבית-המשפט כי העריך שנאשם 3 היה מודע לפעילותו וקרא נכוחה תמונת השוחד, שתוארה על-ידו באריכות במהלך עדותו בבית-משפט.

עד המדינה לא העריך קיומה של מודעות דומה בעניינו של אפרת, למרות שמר אפרת היה יו"ר (משותף) בחברת הזרע, ואשר בתוקף תפקידו אישר סכומים גדולים לא פחות מאלו שאישר נאשם 3 (ראה סע' 8, עמ' 7, סיכומי נאשם 3).

פרקליטו המלומד של נאשם 3, עו"ד משה ישראל, תמה בסיכומיו על ההבדל שמצאה המאשימה להבדיל בין נאשם 3 לאפרת. לדבריו, האבחנה הינה לאו אבחנה, שכן כמו שעד המדינה לא שוחח עם אפרת בנושא השוחד, כך גם לא שוחח עם נאשם 3 (ראה עד המדינה בחקירתו הנגדית), וזאת משהוסכם על הצדדים כי מעורבותו של ישראל אפרת הייתה גדולה ממעורבותו של נאשם 3 באישור כספים, שהועברו לעד המדינה ואליבא דמאשימה, הינם כספים חריגים.

עד המדינה אישר <u>כי עם נאשם 3 מעולם לא דיבר ישירות בנושא השוחד</u> (עמ' 2813 שו' 10), אך לדבריו נאשם 3 ידע כי נאשם 5 הוא האיש שעומד מול נאשם 13, וזאת: "**כי היו כל הזמן טלפונים, מאיר קיבל כל הזמן חומר, חומר ישיר הוא קיבל בכל הנושא של כתב ההרשאה, הייתה התכתבות ישירה איתו**" (עמ' 2813 שו' 18-19), וכן נאשם 5 סיפר לו שדיבר עם נאשם 3 (שם, שו' 25), אם כי: "**<u>כל ההתכתבויות היו בין מאיר לבין ארנון ולבין אביגדור, אני לא ראיתי התכתבות עם אמנון ספרן, אני כן יודע שהם היו בקשר, אמנון ומאיר</u>. בית-המשפט: ש. האם היום כשאתה נשאל לידיעה או לקשר של ספרן עם מאיר רבין, אתה עונה לי בעצם <u>שאתה מבין</u>, <u>מניח</u> שהוא ידע שמאיר רבין הוא איש הביצוע מול אפרתי, אבל אין לך שום תיעוד על כך. ת. אין לי שום**

תיעוד. ש. שום דבר ישיר, ההבנה שלך, ההערכה שלך, זה ותו לא? ת. נכון, זה ושיחות שקיימתי בשעתו עם מאיר. ש. מאיר אמר לך שהוא דיבר ספרן? ת. כן. לספר סיפורים ולהוציא את זה מהקשר, שהפרקליטות לא הכניסה את זה לכתב האישום, כאשר נמצאו כל הנספחים שאני טענתי ואני יכול לבקש מכב' השופט שידרוש שימציאו את כל המסמכים ויראו את המעורבות של אמנון, בכל המסמכים יש גם את כתב ידו" (עמ' 2814 שו' 5-20) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לשאלת פרקליטו המלומד של נאשם 3, עו"ד משה ישראל, הסביר עד המדינה כי בתחילה לא הזכיר את נאשם 3, הואיל והמשטרה והפרקליטות לא היו מעוניינים, אלא אך ורק בפרשה של הולילנד תיירות. רק בשלב מאוחר יותר גילו התעניינות בפרשות האחרות המתבררות בבית-המשפט (עמ' 2829 למעלה). לדבריו, עמדתן הראשונית של הפרקליטות והמשטרה בנקודה זו לא נשתנתה גם משהגיש להם חומר כתוב, בו צוין נאשם 3 בפרשת הזרע והולילנד פארק (עמ' 2829 שו' 19-28).

נאשם 3, כך המאשימה, היה שותף לעד המדינה ולנאשם 2 בתשלומי השוחד. מדובר בהחלטה משותפת של המנהלים, ששכרו את עד המדינה למשימה מיוחדת זו. נאשם 3 היה מנכ"ל דומיננטי בפרויקט הולילנד, כמו גם בנושאים שקודמו בחוות של הזרע.

<u>העדר קשר ישיר כלשהו בנושא השוחד בין השניים</u> מתיישבת יותר עם עמדת נאשם 3 מאשר עם עמדת המאשימה.

לאמור, העובדה כי עד המדינה מעולם לא שוחח עם נאשם 3 בנושא השוחד תומכת בגרסת נאשם 3.

ועוד, הסנגור המלומד, עו"ד משה ישראל, הטיח בעד המדינה במהלך חקירתו הנגדית כי כל השיחה בנושא השוחד של הולילנד תיירות לא התקיימה מעולם והיא פרי דמיונו. לגישת הסנגור, עד המדינה לא היה מערב אנשים נוספים בסיפור שוחד כאשר לדבריו, נאשם 2 היה מודע לתשלומי השוחד והוא האיש שאישר כל תשלום ותשלום, כאשר נאשם 3 ונאשם 4 כפופים לנאשם 2. עד המדינה השיב כי נאשם 3 היה מנכ"ל הולילנד פארק ונאשם 4 מילא תפקיד גם כן בהולילנד פארק והוא לא היה מוכן שישולם כסף מבלי שיהיה ברור למה ועבור מה. צריך לדעת, כך עד המדינה, כי אם הוא הולך ומבטיח למישהו שוחד, מישהו צריך לשלם אותו, ובכלל: "**...עם כל הכבוד, קלנר לא היה מנכ"ל הולילנד פארק, קלנר לא היה בדירקטוריון הולילנד פארק, קלנר לא הייתה לו זכות חתימה בהולילנד פארק, כל מי שחתמו היו ספרן וגלאון, ולא עולה על הדעת שדבר כזה של מאות אלפי שקלים, ישולם בלי שיהיה גילוי עבור מה ומדוע**" (עמ' 2851 שו' 18-15). משכך השיב עד המדינה, הטיח בו הסנגור המלומד הכיצד בפרשת הזרע <u>שלא דיבר ישירות עם נאשם 3 ולא סיכם עמו דבר</u>, ועד המדינה: "**שם דיברתי עם ברודנר ועם אביגדור וידעתי שהם אחראים על הנושאים, ידעתי גם שהם ידעו את זה בצורה זו או אחרת**" (עמ' 2852 שו' 28-29).

לאמור, עד המדינה קיבל, למעשה, גישת פרקליטו המלומד של נאשם 3, כי ניתן היה, אולי בדוחק, לנהל המערכת המסואבת של תשלומי שוחד גם ללא קבלת הסכמתו ושיתופו של נאשם 3.

<u>אמור מעתה</u>, גרסתו של נאשם 3 בבית-המשפט, לפיה לא ידע כלל על הכספים שהועברו לעד המדינה לצורך תשלומי שוחד – אינה ניתנת לביטול. אדרבא, מדובר בגרסה סבירה הנתמכת במארג ראייתי, שהוכח בבית-המשפט כמפורט לעיל.

פרקליטו המלומד של נאשם 3, עו"ד משה ישראל, סבור כי העובדה שעד המדינה העיד בבית-המשפט כי מעולם לא שוחח עם נאשם 3 בנושא מתן שוחד בכל הנוגע לחוות שלם, עובדה זו לעצמה, יש בכוחה למוטט טיעון המאשימה.
הדברים מקבלים משנה הבלטה, כך הסנגור, לאור העובדה שרק במשפט נחשף עד המדינה כנוכל ושקרן. בזמן אמת, הכיר נאשם 3 את עד המדינה כאדם מוכשר באופן יוצא דופן (סע' 40-41, עמ' 13; ראה גם סע' 73-74, עמ' 21, סיכומי נאשם 3).

כאמור, אירועי השוחד המיוחסים לנאשם 3 נסקרו בפרק הדן בעניינו של נאשם 2. אעבור, בתמצית, ואדון באירועים אלה. תחילה, אירועי שוחד הקשורים לחוות הזרע.

<u>120 אלף דולר (ת/332 – כתב הרשאה)</u>

117. מוצג **ת/325** הינו, כאמור, "הסכם הייעוץ" בין עד המדינה לבין חברת הזרע וקלדש מיום <u>27.05.2001</u>.
נאשם 3 ציין בעדותו בבית המשפט כי ההסכם **(ת/325)** נחתם לאחר משא ומתן בהשתתפותו ובהשתתפות נאשם 2 וברודנר (עמ' 6378 שו' 8). לדבריו, מדובר בהסכם עם עד המדינה שאמור היה לקדם שינוי היעוד שזה: **"הרבה מאוד עבודה עם פקידים, עם תכניות, עם אדריכלים, לרוץ הלוך ושוב, להסביר לאנשי הועדה המחוזית נגיד או למועצה הארצית אם זה מגיע לשם, מה אנחנו רוצים, למה אנחנו רוצים, לבוא עם תכנית מסודרת, מפורטת... ז"א צפויה פה עבודה גדולה, מפורטת, גם פה כיתות רגלים בין כל הפקידים, וזה גם מה שראינו שדכנר יודע לעשות בהולילנד"** (עמ' 6378 למטה).

לדברי נאשם 3 בבית-המשפט בנושא חוות שלם, פעל על-פי בקשתו של נאשם 2, שביקשו לסייע לברודנר, מנכ"ל הזרע, שניסיונו בנושא תב"עות הינו מצומצם. בנושא ההרשאה לא טיפל כלל, אם כי היה מודע לפעילות שנעשית בנושא (עמ' 6377 שו' 1).
נאשם 3 סיפר כי העסיק יועצים נוספים, אבל יש לו 20 פרויקטים במקביל, והוא עצמו לא: **"נכנס באופן פרטני לאף אחד. לא עושה את עבודת כיתות הרגלים עם אף אחד, ואם יש את יוסקוביץ', אז הוא בעל מקצוע מעולה, כל אנשי הרשויות המקומיות באים לפתחו ללמוד ממנו, אבל להעביר תכניות הוא לא יודע לעשות, זה לא נראה סביר לקחת אותו, מה עוד שיש לנו בן אדם שיודע לעשות, שביום יום עוסק בעבודות כאלה"** (עמ' 6379 למעלה).

לגישת נאשם 3, עד המדינה היה צפוי להשקיע עבודה רבה בנושא, שכן הוא עצמו ויועציו, כמו יוסקוביץ, שהינו בעל מקצוע מעולה, אינם מומחים כמו עד המדינה, הואיל ומדובר בתחום שאינו מהתמחותם ומומחיותם (עמ' 6379 למעלה). לדבריו, הכיר את נאשם 5 כעוזר של עד המדינה, בפרויקט הולילנד לא היו ביניהם שום קשרי עבודה, בעניין חברת הזרע לא ידע בזמן אמת על טיפולו בפרויקט חוות שלם. לדבריו, לא היה לו כל קשר עם נאשם 5 בפרויקט חוות שלם. כמו כן, לא ידע על קשריו המשפחתיים של נאשם 5 עם נאשם 13 (עמ' 6380 למעלה). ובכלל, לנאשם 13 כמנכ"ל המנהל אין כוחות להעביר החלטות ללא אישור היועץ המשפטי, במיוחד שכאן מדובר בהחלטות הדורשות אישור מועצת המנהל ולמנכ"ל המנהל אין סמכות בנושא (עמ' 6380 למטה).

מוצג **ת/332** הינה תרשומת ישיבת ועדת היגוי בנושא חוות שלם מיום 28.01.02 בהשתתפות נאשם 2, נאשם 3, ארנון ברודנר וישראל אפרת. לליבת עניינו נקבע כדלהלן: "**...כנגזר מסעיף 9.1 להסכם ועל-פי תנאיו, מסכימה הועדה, כי קלדש תשלם על חשבון טיפול וייעוץ נוסף בנושא הרשאה לתכנון בחוות שלם, שניתן על-ידי ש. דכנר, סכום של 150,000 (מאה חמישים אלף) USD. סכום זה הינו בנוסף למתחייב מההסכם שנחתם בין ש. דכנר, הזרע וקלדש ביום 19.06.01** (צריך להיות 27.05.01 – ד.ר.). **הזכאות לתשלום תתקיים בעת שתתקבל על-ידי הזרע 1939 הרשאה בנוסח המקובל עליה, והיא תאשר אותו למנהל מקרקעי ישראל בחתימתה**".
עד המדינה ציין כי על-גבי מוצג **ת/332** שהינו "**תכתובת מישיבת ועדת היגוי בנושא חוות שלם**" שהתקיימה ביום 28.1.02 חתומים, בין היתר, נאשמים 2 ו- 3.

בחקירתו במשטרה (**ת/545** שו' 40-44) ציין נאשם 3 כי לא היה מודע כלל לתשלום בסך 150 אלף דולר לעד המדינה (**ת/332**), ובלשונו: "**אני לא יודע שהוא ביקש מאיתנו סכום כזה. ממני הוא לא ביקש סכום כזה, או כל סכום אחר בשביל הרשאה**". כמו כן, בהמשך ציין כי לא יודע כיצד בוצע התשלום: "**לא פנו אלי, לא דיברו איתי בנושא זה... כל הסכם שהיינו חתומים שילמנו, אני לא זוכר שהיה איזשהו הסכם לקלדש עם דכנר שקשור בהרשאה לתכנון**" (**ת/545** שו' 51-55).

בבית-המשפט נוכח חתימתו על העברת הכסף, העיד נאשם 3 אחרת, כדלהלן: "**לא אמרתי שלא ידעתי**" (עמ' 6420 שו' 31). בהמשך הוסיף וציין כי במשטרה לא זכר שאישר את התשלום, הואיל ולא היה מעורב בפרטי הפרטים (עמ' 6421 שו' 16-17). נאשם 3 אישר גם את אישורו לתשלום בסך 30 אלף דולר נוספים לעד המדינה (**ת/335**), אבל: "**כל המקומות שאני חתום עליהם, זה לא משנה אם זו הרשאה לתכנון או שינוי יעוד. אני חתום על זה, לא מכחיש את זה. כלומר, כאשר התבקשתי לחתום יחד עם האחרים, ישראל אפרת, אביגדור וברודנר, אני חתמתי. לא הכחשתי שאני חתום על הניירות שאני חתום ואת אחריותי לתשלומים. אני רק אומר שאני טיפלתי יומיום מול חוות הזרע בנושא שינוי הייעוד. ייעצתי לברודנר בנושא שינוי הייעוד**" (עמ' 6422 שו' 10-14). לשאלה מפורשת מדוע נתן ידו לתשלום נוסף של 150 אלף דולר לעד המדינה למרות הסכומים היפים המגיעים למיליונים ₪ שזה קיבל, השיב: "**כל מה שקשור להרשאה לתכנון,**

קיבלתי פנייה מאביגדור ומברודנר שזה הסכום שמציעים לאשר לדכנר, הבנתי מהם שזה סכום שסביר לאשר לדכנר ולכן נתנו את זה עבור הטיפול בהרשאה" (עמ' 6423 שו' 1-3) [ההדגשות שלי - ד.ר].

פרקליטו המלומד של נאשם 3, עו"ד משה ישראל, ציין בסיכומיו, שלא כמו בפרויקט הולילנד, אותו הוביל וניהל נאשם 3, הרי שפרויקט חוות שלם לא נוהל על-ידו, כי אם על-ידי מר ארנון ברודנר, אשר היה כפוף למר אפרת.
היוזמה להעסקת עד המדינה לא הייתה של נאשם 3, ומכל מקום, הייתה לשם השגת מטרות בדרכים כשרות בלבד, כפי שאישר עד המדינה עצמו. העסקתו של עד המדינה בעניין חוות שלם קדמה באופן משמעותי למינויו של נאשם 13 למנהל המנהל. הסנגור המלומד הדגיש כי בהתאם לשיטת העבודה שהייתה נהוגה, כל תשלום שהתבקש נאשם 3 לאשר עבור עד המדינה, היה מאושר לאחר בירור שערך עם נאשם 2 ומר ברודנר, והובהר לו כי נעשתה עבודה המצדיקה את ביצוע התשלום (עמ' 9-10, סיכומי נאשם 3).

על-פי מוצג **ת/334** נאשם הודה 3 לעד המדינה על העבודה הטובה שעשה עבורם, ברצוף לתשלום מקדמה בסך 50 אלף דולר (**ת/334א** ו-**ת/333ב**). לעניין התשלומים שהועברו לעד המדינה ללא חשבוניות, השיב נאשם 3 לתובע: "**אני הסברתי שנושא החשבוניות לא הובא לידיעתי אף פעם. כשאומר התובע הוגש בלי חשבונית, בזמן אמת אני לא יודע את זה, לא התעסקתי עם חשבוניות ואני לא יודע על חשבוניות ולא הביאו לידיעתי את נושא החשבוניות. כל נושא החשבוניות הועלה בפניי בפעם הראשונה שנים אחר כך, כשפגשתי את אליאן זיו, שהייתה מנהלת החשבונות של פולאר נדל"ן. פגשתי אותה בחדרה, שאלתי אותה מה היא מחפשת, והיא ענתה שחשבוניות של דכנר**" (עמ' 6424 שו' 31 עד עמ' 6425 שו' 4) [ההדגשות שלי - ד.ר].
משהועלתה האפשרות שמדובר בתשלום לעד המדינה (50 אלף דולר) עבור פרויקט פרי הר, ציין נאשם 3 כי הוא אינו יכול להעיד על שיטותיו של עד המדינה, ובכל מקרה משהתובע ניסה להוכיחו שבאותה תקופה החוזה עם פרי הר טרם נחתם, ציין נאשם 3: "**אני לא יודע להגיד שזה עבור פרי הר. אני לא יודע למה הוא כתב פרי הר. אני לא אומר שזה פרי הר**" (עמ' 6427 שו' 3).
בעניין החשבוניות, קרא התובע המלומד לנאשם 3 מהודעתה במשטרה של אליאן זיו (**ת/470** שו' 132), לפיה העלתה בפניו את נושא העדר החשבוניות, והנאשם 3: "**אם הדבר היה מובא לידיעתי, לא הייתי עובר על זה לסדר היום, לא הייתי מחכה לדקה והייתי אומר לה אליאן, לכי תטפלי בזה. אם את לא מצליחה, אעזור לך. אני כאן כדי לעזור לך בדברים האלה. זו תשובה שהייתי נותן לאנשים שהיו מעלים בפניי בעיה. הייתי אומר להם שיטפלו ואם לא מצליחים, אני העוזר שלהם, שיפעילו אותי. אני לא זוכר את הדבר הזה. אם היא הייתה פונה אליי, הייתי מטפל באופן מיידי, לא משאיר ללא טיפול, כי אחרת יחזרו אליי עוד פעם ועוד פעם. צריך לטפל. כך אני עובד גם עד היום. כשבאים אליי עם בעיה מהסוג הזה, מפנים את תשומת ליבי לבעיה. אני מטפל, לא מזניח ובטח לא מתעלם. אני יודע שדברים מהסוג הזה לא נפתרים מעצמם ולכן אני דואג שיהיה פיתרון עד שהוא נגמר**" (עמ' 6428 שו' 1-9). ובהמשך: "**בית המשפט: איך יכול**

להיות שסכום של 580 אלף, כשהחברה לא במצב הכי טוב על פי דבריך באותה תקופה, ולא מביאים לידיעתך, היה לך ניהול מרחף שאפילו דבר כזה אתה לא יודע? ת. ההיפך, אם יש דבר שחושבים שצריך להביא לידיעתי, מביאים ולא מרפים. אליאן <u>הייתה מוציאה לי מזכרים. לא בעל פה. מזכרים שאני אעשה כך או כך</u>. בית המשפט: קלנר הוא מנהל גדול, אומר שהוא לא מתעסק עם החשבונות, יש לו מנכ"לים ולא יבלבלו לו את המוח עם חשבוניות ותשלומים. אתה מנהל מתחת לקלנר, לא מתעסק עם חשבוניות. ת. אני מתייחס ברצינות, אם אליאן לא באה אליי, אני לא מטפל כי אני לא יודע מזה. יכול להיות שהיא לא באה אליי. אם היא הייתה באה אליי, הייתי מטפל מיד, כך אני עובד. בית המשפט: יש לנו חשבונות שאתה חתום עליהם, חשבונות שאתה מאשר, שדכנר אומר אתם לא רוצים לשמוע, על החשבוניות האלה אין חשבוניות, ואתה אומר עוד פעם שאתה לא יודע מזה, וגם זאת שאמרה שהיא באה אליך, אתה אומר שאתה לא יודע למה היא אמרה שהיא באה. זה צירוף מקרים ממש קטלני. ת. דכנר אמר שאני מניח" (עמ' 6428 שו' 13-27) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לא זאת אף זאת, סכום של 584 אלף ₪ נותר כאבן שאין לה הופכין, בגין אי הוצאת חשבוניות על-ידי עד המדינה, פעולה שהינו חייב ואינה נתונה לשיקול דעתו. הכל כשמצבה של החברה באותם ימים הינו רעוע והמנכ"ל הינו בבחינת "לא יודע". ובלשונו: **"לא ידעתי. שיש נושאים בעייתיים במאזן, תמיד אומרים לך את זה, לא משאירים את זה פתוח, לא באו ואמרו לי את זה"** (עמ' 6429 שו' 15-16).

התובע המלומד לא הרפה וציטט לנאשם 3 מעדותו של שינקמן בבית-המשפט (עמ' 1743), לפיה היה לו קלסר בעזרתו עקב אחרי התשלומים שניתנו לעד המדינה ונאשם 3: **"אני לא יודע שהיה דבר כזה..."** (עמ' 6429 שו' 29). התובע הוסיף ושאל גם על סכום של 1.2 מיליון ₪, שניתנו לעד המדינה ללא חשבונית בתקופתו בפולאר, ונאשם 3: **"נכון, והם יודעים לעשות את העבודה. אני לא שואל את השאלה שבועיים או חודשיים לפני שאני עוזב. אני לא שואל את השאלה הזו. לא היום שאני מנהל חברות, ולא עשרים שנה שאני מנהל חברה. יש אנשים שאחראיים לזה בחברה, יש ביקורת בחברה שאומרת אם היה או לא היה"** (עמ' 6430 שו' 11-14).

העדר הוצאת חשבוניות על-ידי עד המדינה סוכם על-ידי נאשם 3: **"בית המשפט: אתה מסכים עם התובע שהנושא הוא בהחלט נושא משמעותי, ולו היה מובא לידיעתך, היית מטפל בו במלוא הרצינות, ומה שאתה אומר, שהעובדה שלא טיפלת, היא מלמדת שלא הביאו לידיעתך. כלומר, אתה לא מתווכח עם התובע על רצינות הנושא ולא מפחית מהחומרה של הנושא, שאין פה חשבוניות. אבל אתה אומר שברור לך שאם הנושא היה בידיעתך, היית מטפל בו. ת. <u>נכון</u>. ש. מר פישלר העיד בבית המשפט ואומר שפנה אליך בנושא של היעדר החשבוניות ולא סייעת לו. מפנה לעמ' 3946 לפרוטוקול, משורה 16. ת. אני לא זוכר שהוא פנה אליי. בית המשפט: אליאן אומרת שהיא פונה אליך, ואתה לא זוכר. גם פישלר אומר שהוא פנה אליך, ואתה לא זוכר, אז מה קורה פה? ת. <u>אני לא זוכר. גם הוא לא זוכר</u>"** (עמ' 6431 שו' 16-29) [ההדגשות שלי - ד.ר].

עד המדינה ציין כי לא הנפיק כל חשבונית בגין 120 אלף הדולר מתוך 150 אלף שקיבל על פי **ת/332**, להבדיל מהתשלום בסך 30 אלף דולר הנותרים ששולם לו כשכר טרחה, לגביו הוצאה חשבונית כחוק.

גבי אליאן זיו, בהודעתה במשטרה, סיפרה על ניסיונה לקבל חשבוניות ועל פנייתה בנושא לשמעון שינקמן, אבירם מור ואמנון ספרן (**ת/470** שו' 132-134). ראה גם הודעתו של רואה חשבון שינקמן (עמ' 1734).

כמצוין על-ידי בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, העובדה כי עד המדינה לא העביר חשבוניות על סכומים הנמדדים במאות אלפי שקלים, ובעניין **ת/332** על סכום של 120,000 דולר - בולטת במיוחד לנוכח מצב הדברים לפיו באותו זמן ממש, לגבי אותו תשלום עליו סיכם עד המדינה עם המנהלים, העביר גם העביר עד המדינה חשבוניות לגבי סכום הכסף אותו קיבל כשכר טרחה עבור עבודתו.
חברה הגונה ומהוגנת צריכה הייתה סיבות נכבדות ומובנות לכל שיהיה בהן להסביר הכיצד לא דרשה לאורך שנים חשבוניות עבור כספים בסכומי עתק, שהעבירה לעד המדינה. במיוחד, שהמשיכה להזרים לעד המדינה כספים נוספים, שגם בגינם נמנע זה מלהעביר חשבוניות.

נאשם 3 נשאל על-ידי התובע המלומד, עו"ד תדמור, מדוע היה שותף להחלטה להעביר לעד המדינה כספים בשעה שהחברה הייתה במצב כספי קשה כאשר בכוחו שלו היה לטפל בנושא ולחסוך את הסכום הלא זעום הנ"ל, נאשם 3 לא השיב על שאלה נוקבת זאת ורק דיבר שהוא מעולם לא שילם שוחד (עמ' 6440 שו' 13-20). נאשם 3 לא ידע להשיב לשאלה מדוע הועברו סך 120 אלף דולר בהתאם ל-**ת/332** למרות שנרשם באותיות קידוש לבנה ב-**ת/325**, כי לעד המדינה לא ישולמו תשלומים נוספים למעט אלה המוזכרים בהסכם. אביא את הדברים במלואם: "**אתה לא עונה לשאלה. התובע שואל אותך דבר מאוד פשוט, הוא מראה לך את התשלום של 120 אלף שקל, שזה נתון לנו, ואז שואלים אותך בחקירה מה זה ויש את התשובה שלך, התובע אומר שעם כל הכבוד לתשובה שלך היא לא נכונה כי היא לא מתיישבת עם ת/325, ממשיכים אתך מדוע שמואל דכנר לא הוציא חשבונית, אתה אומר לא ידוע לי, אבל מדוע ועדת ההיגוי אז הבהרתי כי התשלום הוא על פי ההסכם, אבל אם אין הסכם אז היה צריך להוציא חשבונית, אנחנו רואים שאין הסכם ואין חשבונית ואין ועדת היגוי. זאת השאלה. ת. אדוני, היה לנו הסכם, ומה שהתחלתי להגיד, זה הסכם בין שתי חברות, הזרע ופולאר נדל"ן או קלדש, אנחנו לא עומדים על קוצו של יו"ד, על כל פסיק בהסכם, לא הלכנו להסתכל בהסכם, אם זה מה שצריך לעשות, ויושבי הראש והמנכ"לים מודעים לזה ומסכימים לזה, אז אנחנו מתקדמים ועושים את זה. הנושא שאמרנו להגביל את דכנר שלא ירוץ בלי הסכמה שלנו**" (עמ' 6441 שו' 26 עד עמ' 6442 שו' 2). ובהמשך: "**כי על פי שיטתך אם אין הסכם צריך ועדת היגוי. ת. לגבי החשבונית הצגתי פעם שעברה איך עובדות חברות, ובדקתי את זה עם חברים שמנהלים חברות, <u>מנכ"ל חברה אין לו זמן והוא לא צריך לבדוק חשבונית</u>, כל העניין לא בא אלי, זה לא העיסוק שלי, אלא אם כן מישהו בא**

ואומר יש פה בעיה ואנחנו מבקשים סיוע. כך שכל נושא החשבונית לא רלוונטי בכלל לאיך שאני רואה את זה בזמן אמת. לגבי ההתקדמות, כאשר אני יודע שיש הסכמה של אביגדור לשלם תשלום, אין לי ספק שזה גם על דעתו של היו"ר השני של הזרע, לכן כשאני מאשר תשלום אין לי בעיה. ש. מה שאתה אומר לנו עכשיו, עם כל הכבוד לוועדת היגוי, עם כל הכבוד להסדרים האלה, ברגע שהיו"ר שלי, קלנר, אישר את התשלום הזה, מבחינתי זו הייתה האסמכתא החוקית לאשר את התשלום הזה, ברגע שקלנר אמר לי או.קי. תשלם, אני משלם. זה מה שאתה אומר? ת. כן, ואמרתי את זה כבר" (עמ' 6442 שו' 13-24) [ההדגשות שלי - ד.ר].

ועוד, על-פי ההסכם עם חברת הזרע, תשלומים שאינם על-פי ההסכם יושבו לקלדש על-ידי חברת הזרע רק באם אושרו על-ידי ועדת ההיגוי. על-כן הנחייתו ו/או אישורו של נאשם 2, אין בהם לסייע לחריגה. תשובת נאשם 3: "**אני אמרתי לפני יומיים שאני לא ראיתי בוועדת ההיגוי כלי שהוא קובע לי כל הזמן איך אני מתקדם, מי שדאג להיכנס בוועדת ההיגוי זה היה ברודנר**" (עמ' 6443 שו' 13-14). ובכלל, איזה מקדמות הגיעו לעד המדינה (**ת/352**) מיום 01.02.04 על סך 120 אלף ₪) כאשר בשנת 2004 לא הייתה כל הצלחה שבגינה הגיעו לעד המדינה סכומי כסף מעבר לשכר טרחתו בסך 2,500 דולר מדי חודש בחודשו (עמ' 6444 למעלה). יתר על כן, נאשם 3 ציין בחקירתו הראשית (עמ' 6389 שו' 17), כי התשלום בסך 120 אלף דולר שולם על-פי אישורו של ברודנר, ברם חתימתו של ברודנר אינה מופיעה (להבדיל במקרה אחר, למשל **ת/338**, ביקש נאשם 3 מברודנר אישורו לתשלום (**ת/338א**), על-מנת שניתן יהיה בערבות הימים לקבל שיפוי על התשלום).

נאשם 3 הסביר כי לא ראה כל קושי לאשר מקדמות לעד המדינה על פי **ת/325**, נוכח הערכתו את עשייתו של עד המדינה. הוא עצמו לא ידע כלל שעד המדינה לא מסר חשבוניות כנגד התשלומים ששולמו לו ולא נאמר לו על-ידי הנהלת החשבונות שלא הוצאו חשבוניות, אנשי הנהלת החשבונות ניסו לפתור את העניינים האלה ישירות מול עד המדינה ואליו לא פנו בנושא (עמ' 6386 שו' 12-17). כל התשלומים ששולמו לעד המדינה בנושא חוות שלם שולמו על-פי ההסכמים, שאושרו על-ידי ועדת ההיגוי (**ת/325**, **ת/332**). נאשם 3 ציין בחקירתו הראשית כי אישר את התשלומים בנושא שינוי ייעוד, לאחר ששאל את ברודנר, שהיה אחראי על הנושא, ובעניין ההרשאה לתכנון, שאל את נאשם 2, כמו גם את ברודנר ואם אלה אישרו בפניו כי העבודה בוצעה, היה מאשר את התשלום (עמ' 6387 שו' 14-18). בנושא ההרשאה, בדק הנושא גם עם נאשם 2 הואיל והנושא לא טופל על-ידו באופן אישי והוא לא הכירו, לכן שאל את נאשם 2. זאת להבדיל מהתשלומים עבור שינוי ייעוד.

נאשם 3 אישר את התשלום לאחר שפנה לנאשם 2 ולברודנר, ושאל אותם אם הם מכירים את זה: "**... ולכן התשובה הזאת נכונה לגבי ההרשאה לתכנון. לגבי שינוי ייעוד, עבודה שעשיתי יחד עם ברודנר אני לא הייתי פונה אליו לכל דבר לאביגדור אלא הייתי מאשר את זה ביחד עם ברודנר...**" (עמ' 6402 שו' 29-27) (הדגשות שלי- ד.ר.).

ביום 04.07.02 אושרה לעד המדינה תוספת של 30 אלף דולר (**ת/335**), מסמך זה נחתם על-ידי נאשמים 2 ו-3 (ראה גם **ת/335א**).

כמצוין, כי עשייתו של עד המדינה לטובת השגת כתב ההרשאה לא הוצגה בבית-המשפט, ובסך-הכל לא הובאה מטעמם של הנאשמים, על שום מה הועבר סכום של 150 אלף דולר לעד המדינה.

118. נאשם 3 היה, כאמור, שותף להעברת סכומי הכסף המצוינים, לעד המדינה.
נאשם 3 בעדותו בבית המשפט גרס כי הוא עצמו לא טיפל בנושא שינוי ההרשאה, ובעצם לא היה בסך הכל מעניינו (עמ' 6412). בחקירתו במשטרה ציין נאשם 3: "**אני לא לקחתי חלק בכל הנושא של הרשאה לתכנון, זו היתה פעילות של חברת הזרע בלבד. וכל תשלום שיצא מחברת קלדש היה אך ורק כנגד הסכמים. אני לא מכיר את טענתו של דכנר על אותם $150,000**" (**ת/641** שו' 198-200).

מר ישראל אפרת ציין בחקירתו הראשית כי אכן **ת/332** הינו תשלום בסך 150 אלף דולר מעבר להסכם הבסיסי עם עד המדינה (**ת/325**). העד נתן הסכמתו כחבר בועדת ההיגוי, וזאת לאחר שהוסבר לו כי עד המדינה נדרש <u>להעסיק יועצים</u> בקידום הטיפול במנהל למתן הרשאה לתכנון (עמ' 1863 שו' 21), ובהמשך: "**עבור פעילותו במהלך התקופה הזו שכר טרחה והוצאות שהיו**" (עמ' 1864 שו' 31).
למותר לציין, כי עד המדינה <u>לא העסיק כל יועצים ולא התכוון</u> להעסיק כל יועצים, שכן, לדידו, הכספים שקיבל יועדו – על-פי המוסכם עם נאשמים 2 ו-3 – לתשלום שוחד.

<u>אמור מעתה</u>, נאשם 3 היה שותף להעברת סך 120 אלף דולר לעד המדינה לצורך תשלום שוחד.
נאשם 3 גרס בבית-המשפט כי פעל בהתאם, לאחר שנועץ וסיכם אישורו עם נאשם 2 וברודנר.
נאשם 3 גרס בבית-המשפט כי לא היה מודע לעובדה, שעד המדינה נמנע מלהעביר חשבוניות כנגד הכסף שהוזרם אליו, חרף עדויות גב' אליאן זיו ורואה החשבון שינקמן.
ניתן לקבוע על-פי חומר הראיות שהוכח בבית-משפט, כי נאשם 3 מילא תפקיד מרכזי בהזרמת 120 אלף דולר לעד המדינה לצורך תשלום שוחד.
קשה מאוד לקבל גרסתו של נאשם 3, לפיה לא ידע מהות הכסף שהוזרם לעד המדינה על-פי **ת/332**. נוח לקבוע כי גם אם לא ידע, אזי עצם עיניו מלראות הנתונים שלפניו או מילא תפקידו כמנכ"ל ברשלנות.
עד המדינה ציין בעדותו בבית-המשפט, כמצוין לעיל, כי לא שוחח עם נאשם 3 בנושא השוחד.
נוכח הערכת גרסת נאשם 3 בבית-משפט, כמצוין לעיל, וכלל הנתונים שהוכחו בבית-משפט, בחנתי טיעוני ב"כ הצדדים, ולא בלי התלבטות הגעתי למסקנה כי קיימת אפשרות, לפיה נאשם 3 לא היה מודע למהות התשלום הנ"ל, שהועבר לעד המדינה לצורך נתינת שוחד לעובדי ציבור. זאת, על-פי דרך העבודה המוסכמת שלו עם נאשם 2 וברודנר או לחילופין, בסוגיה זו פעל ברשלנות.

120 אלף ₪ - ת/352א

119. מוצג **ת/480**, כאמור, הינו ההסכם למתן שירותי ייזום לתכנון ושינוי ייעוד שנחתם ביום 10.12.00 בין חברת הזרע לבין חברת קלדש בנייה בע"מ.
תוספת להסכם זה הינו, כאמור, הסכם שנחתם בין חברת קלדש וחברת הזרע ביום 3.12.03 **(ת/480ב)**.
על-פי סעיף 5ב' סוכם כדלהלן: "**על תשלומים חריגים לש. דכנר, שאושרו על ידי ועדת ההיגוי, יחולו הוראות סעיף 9.1 להסכם**".
[סעיף 9.1 להסכם **(ת/480)** הינו, כאמור, הסעיף הקובע כי חברת הזרע תשיב לקלדש את כל ההוצאות שהיו לה מכל פעולה שנעשתה על ידה בקשר עם שינוי ייעוד המקרקעין].

עד המדינה סיפר על תשלום שוחד בסך 120,000 ₪ שהיה מיועד לנאשם מס' 13. מדובר בתשלום ששולם על ידי חברת פולאר וסוכם על ידו עם נאשמים 2 ו-3 (עמ' 555).

ת/352א הינו מכתב של נאשם 3 לעד המדינה מיום 01.02.04, בו כתב: "**רצוף בזה מקדמה על-סך 120,000 ₪ על חשבון ההסכם בינינו בנושא ייעוץ לפרויקט 'הזרע' מיום 27.05.01**".

בפרק הדן בעניינו של נאשם 2 רשמתי כי נסיבות תשלום זה תומכות בגרסתו של עד המדינה, שמדובר בתשלום שוחד. עד המדינה לא הנפיק חשבונית בגין סכום זה, הסכום מעולם לא קוזז, למרות שכונה על-ידי הנאשמים מקדמה על חשבון שכר טרחה. מדובר בתשלום שלא אושר על-ידי ועדת ההיגוי. מדובר בתשלום חריג, שניתן ללא כל הסבר וללא כל הסכם, בנוסף לשכר החודשי של עד המדינה בסך 2,500 דולר לחודש.

נאשם 3 טען בתחילת חקירתו בבית-המשפט באופן חד-משמעי כי לא טיפל כלל בנושא ההרשאה בתכנון חוות שלם (ראה למשל עמ' 6411 שו' 4-6). משכך, הציג בפניו התובע הנכבד, עו"ד תדמור, את מוצג **ת/480**, ההסכם בין חברת הזרע לקלדש, על-פי סעיף 4 בו על קלדש לקדם נושא ההרשאה, כמו גם נושא שינוי הייעוד, הסכם עליו חתום נאשם 3. נאשם 3 נותר בעמדתו שהוא לא טיפל בנושא ההרשאה ולא נתבקש לפעול בנושא ההרשאה, למרות שהוא שימש מנכ"ל קלדש וקלדש: "**זה אני וקלנר, הוא היושב ראש**" (עמ' 6412 שו' 15). נאשם 2 טיפל בנושא ההרשאה (עמ' 6412 שו' 27-28). נאשם 3 הסביר בעדותו מדוע היה על נאשם 2 לטפל בנושא הרשאה כאשר שימש כמנכ"ל פולאר השקעות ויו"ר פולאר נדל"ן והיו לו עוד נושאים רבים אחרים, בעוד תחתיו נמצא מנכ"ל בדמותו של נאשם 3, ותשובתו: "**לא התכוונתי שהוא צריך לכתת את רגליו במסדרונות המנהל. אני בא ואומר, מכיוון שיש לחברת הזרע מנכ"ל, ארנון ברודנר, שמתעסק בהרשאה לתכנון במשך ארבע שנים, עם יגאל ארנון, ולא מצליח, טבעי הדבר שהוא ימשיך לטפל בנושא הזה ולא אכנס לו לרגליו. ברודנר בעניין הזה הוא מתחת לקלנר**" (עמ' 6414 שו' 31 עד עמ' 6415

שו' 2) [ההדגשות שלי - ד.ר]. נאשם 3 נשאל הכיצד לא טיפל בנושא ההרשאה למרות שללא ההרשאה לתכנון לא ניתן היה לממש את **ת/480** לצורך שינוי הייעוד, תשובתו, השגת ההרשאה לתכנון זה דבר שלוקח שנים, זה לא דבר דחוף, לא בתחום התמחותו ולא היה בעדיפות שלו כמנכ"ל לעסוק בו.

גם משהוצגו לנאשם 3 דבריו של אפרת בבית-המשפט, לפיו כל מהותו של ההסכם עם פולאר נדל"ן הייתה שפולאר לוקחים על עצמם את הטיפול בשינוי הייעוד של חוות שלם, מחקלאות למגורים, נותר נאשם 3 בעמדתו שהוא לא טיפל כלל בנושא ההרשאה.

נאשם 3 נדרש בבית המשפט להסביר תשלום חריג זה, ולמעשה לא היה בכוחו לעשות כן. נאשם 3 דיבר על מקדמה על חשבון כספים, שאמורים היו להגיע לעד המדינה בעתיד. <u>בכל מקרה, הוא עצמו בדק עם ברודנר, שציין בפניו כי מדובר בתשלום הנוגע לשינוי ייעוד, שברודנר מכירו, ועל כן נאשם 3 מצא לאשר התשלום</u> (עמ' 6444 שו' 26).

נאשם 3 התקשה במהלך חקירתו הנגדית להסביר הכיצד לא נדרשה חשבונית עבור תשלום זה, הכיצד לא היה הסכם בכתב והכיצד ועדת ההיגוי לא נדרשה לאשר תשלום זה על סך 120,000 ₪.

נאשם 3 הטעים בבית-המשפט את <u>הסכמתו של נאשם 2</u> לשלם את התשלום, הסכמה שהסירה הספק: "**...שזה גם על דעתו של היו"ר השני של הזרע, לכן כשאני מאשר תשלום אין לי בעיה**" (עמ' 6442 ש' 19).

<u>אמור מעתה</u>, נאשם 3 היה שותף להעברת סך 120 אלף ₪ לעד המדינה לצורך תשלום שוחד. נאשם 3 גרס בבית-המשפט כי פעל בהתאם, לאחר שנועץ וסיכם אישורו עם נאשם 2. נאשם 3 גרס בבית-המשפט כי לא היה מודע לעובדה שעד המדינה נמנע מלהעביר חשבוניות כנגד הכסף שהוזרם אליו.

ניתן לקבוע על-פי חומר הראיות שהוכח בבית-משפט, כי נאשם 3 מילא תפקיד מרכזי בהזרמת 120 אלף ₪ לעד המדינה לצורך תשלום שוחד, גם משמדובר באישור שניתן על-ידי נאשם 3 תקופה קצרה טרם עזיבתו את החברה.

קשה מאוד לקבל גרסתו של נאשם 3, לפיה לא ידע מהות הכסף שהוזרם לעד המדינה על-פי **ת/352א**. נוח לקבוע כי גם אם לא ידע, אזי עצם עיניו מלראות הנתונים שלפניו או בתפקידו כמנכ"ל, פעל ברשלנות.

עד המדינה ציין בעדותו בבית-המשפט, כמצוין לעיל, כי <u>לא שוחח עם נאשם 3 בנושא השוחד</u>.

נוכח הערכת גרסת נאשם 3 בבית-משפט, כמצוין לעיל, וכלל הנתונים, בחנתי טיעוני ב"כ הצדדים, ולא בלי התלבטות הגעתי למסקנה כי קיימת אפשרות, לפיה נאשם 3 לא היה מודע למהות התשלום, על-פי דרך העבודה המוסכמת עם נאשם 2 וברודנר או לחילופין, פעל מתוך רשלנות.

[ראה בעניין זה בפרק הדן בעניינו של נאשם 2 התייחסותי לאחריות נאשם 2 להעברה כספית זו].

115 אלף דולר – ת/353

120. מוצג **ת/353** הינו, כאמור, מזכר של נאשם 3 לרו"ח שמעון שינקמן מיום 18.4.04, המורה לו לשלם לעד המדינה $115,000 בשקלים כ"**תמריץ נוסף בגין עסקת הזרע**".

בפרק הדן בעניינו של נאשם 2 רשמתי כי נסיבות תשלום זה תומכות בגרסתו של עד המדינה, שמדובר בתשלום שוחד. עד המדינה לא הנפיק חשבונית בגין סכום זה, הסכום מעולם לא קוזז, למרות שכונה על-ידי הנאשמים שכר טרחה. מדובר בתשלום שלא אושר על-ידי ועדת ההיגוי. מדובר בתשלום חריג, שניתן ללא כל הסבר וללא כל הסכם, בנוסף לשכר החודשי של עד המדינה בסך 2,500 דולר לחודש.

נאשם 3 נתבקש בבית-המשפט להתייחס להעברה כספית זו לה היה שותף. לדבריו, לאחר עשר שנים הינו מתקשה לזכור, אבל: "**...אני יודע שהתשלומים האלה שיצאו מקלדש היו על דעתו של קלנר, אין לי ספק בעניין הזה...**" (עמ' 6445 שו' 23-22; הדגשות שלי – ד.ר.).
נאשם 3 הוסיף וציין: "**...אף תשלום שיצא לדכנר מהזרע לא היה ביוזמתי, לא יצא ביוזמתי. ולכן הייתי צריך לשאול מישהו, שמישהו ביקש ממני לשלם את התשלום הזה, אני לא שמעתי שמישהו טען שהתשלומים האלה יצאו ביוזמתי, אבל אני נתבקשתי להוציא את התשלום. במקרה הזה אין ספק שהתבקשתי על ידי אביגדור, אני מעריך שאני שאלתי גם את ברודנר, וזו בעצם התשובה...**" (עמ' 6446 שו' 8-1; הדגשות שלי – ד.ר.).
נאשם 3 הדגיש כי לו דובר בתשלום שהוא יזם, ספק אם היה פונה לנאשם 2, אבל פה המסלול היה שונה: נאשם 2 הוא שאמר לו להוציא את התשלום; נאשם 2 הוא גורם נכבד וסמכותי, והוא עצמו היה רק בגדר מבצע (עמ' 6446 שו' 31-27).
התובע הקשה על נאשם 3 הכיצד חסרה חתימתו של ברודנר, בניגוד לדרכו (ראה למשל **ת/338**, בו ביקש אישור של ברודנר לתשלום), כמו גם אפרת התכחש לתשלום של 115 אלף דולר, הכל בכל תשלום לעד המדינה בנושא שהינו בתחום מומחיותו של נאשם 3. תשובת נאשם 3: "**...להגיד לך היום שאני זוכר בדיוק עבור מה זה, זה לא יהיה נכון, אבל אני יכול להגיד לך היום בוודאות שגם בזמן אמת וגם היום לא ידעתי ולא חשבתי שהתשלום הזה ילך לשוחד**" (עמ' 6447 שו' 13-11).
לדבריו פעל על-פי הנחייתו של נאשם 2, למרות שזה לא הנחה אותו בכתב (עמ' 6447 למטה).
ושוב, מדובר בתקופה בה מצבה הכספי של החברה בכי רע ועובדי החברה נאלצו לוותר על 15% משכרם. בתקופה זו הועבר סכום של 115 אלף דולר לעד המדינה בלי שום מכתב של גורם מוסמך כלשהו ללא הסכם וללא קבלת חשבונית תמורת התשלום (עמ' 6448 למעלה).

לדברי נאשם 3, **ת/338** מקעקע את דבריו של עד המדינה שגרס כי בעניין העברת כסף לצורך תשלום שוחד לא מסר חשבונית.

נאשם 3 נשאל על-ידי פרקליטו מדוע התשלום בסך 120 אלף ₪ **(ת/351)** וסך 115 אלף דולר **(ת/353)** לא אושרו בועדת היגוי, ותשובתו: "**אני לא יודע למה זה לא אושר בועדת ההיגוי. כפי שאמרתי, אני לא נהגתי להעביר שום תשלום, ברודנר היה אחראי לזה, אני לא ראיתי בזה תורה מסיני שצריך ללכת ולעבור דרך ועדת ההיגוי לאשר את התשלומים, בשבילי קלנר הוא היו"ר שלי והיו"ר של הזרע, אם משלמים לדכנר בגין הזרע אז ברור לי לחלוטין שגם אנשי הזרע יודעים מזה, לא מסתירים מאנשי הזרע שום דבר**" (עמ' 6391 שו' 1-5). הוא עצמו לא דאג להעביר אישור התשלומים לועדת ההיגוי, אלא הנושא היה <u>באחריותו של ברודנר</u> (עמ' 6391 שו' 10).

נאשם 3 נשאל מדוע הסכים להעביר לעד המדינה 115 אלף דולר בתקופה שמצבה הכספי של פולאר נדל"ן היה בכי רע ולא נראה כל סיכוי להצלחה בשינוי הייעוד, במיוחד בימים בהם לעד המדינה עצמו היה אינטרס אישי רב לקדם נושא שינוי הייעוד שבגינו היה צפוי לזכות במיליוני שקלים, ותשובתו: "**אם אני חושב שאני לא מקבל את שינוי הייעוד, אני לא משלם, אם תהיה פה עסקה זו תהיה עסקה גדולה ומוצלחת מאוד, זו יזמות, לשים כסף גם כשאתה לא בטוח במאה אחוז שאתה מצליח**" (עמ' 6393 שו' 3-5). המצב דומה, כך נאשם 3, לעניין סך 120 אלף שקל ששולמו על-פי **ת/351** (עמ' 6393 שו' 18). שני הסכומים שולמו על-פי אישורם של ברודנר ונאשם 2 (עמ' 6394 שו' 18).

<u>אמור מעתה</u>, נאשם 3 היה שותף להעברת סך 115 אלף דולר לעד המדינה לצורך תשלום שוחד. נאשם 3 גרס בבית-המשפט כי פעל בהתאם, לאחר שנועץ וסיכם האישור עם נאשם 2. נאשם 3 גרס בבית-המשפט כי לא היה מודע לעובדה שעד המדינה נמנע מלהעביר חשבוניות כנגד הכסף שהוזרם אליו.
ניתן לקבוע על-פי חומר הראיות שהוכח בבית-משפט, כי נאשם 3 מילא תפקיד מרכזי בהזרמת 115 אלף דולר לעד המדינה לצורך תשלום שוחד.
קשה מאוד לקבל גרסתו של נאשם 3, לפיה לא ידע מהות הכסף שהוזרם לעד המדינה על-פי **ת/353**. נוח לקבוע כי גם אם לא ידע, אזי עצם עיניו מלראות הנתונים שהוצגו בפניו או בתפקידו כמנכ"ל, פעל ברשלנות בדרגה גבוהה.
עד המדינה ציין בעדותו בבית-המשפט, כמצוין לעיל, כי לא שוחח עם נאשם 3 בנושא השוחד.
נוכח הערכת גרסת נאשם 3 בבית-משפט, כמצוין לעיל, וכלל הנתונים, בחנתי טיעוני ב"כ הצדדים, ולא בלי התלבטות הגעתי למסקנה כי קיימת אפשרות, לפיה נאשם 3 לא היה מודע למהות התשלום, על-פי דרך העבודה המוסכמת עם נאשם 2 וברודנר או לחילופין, פעל מתוך רשלנות.

מכאן, אדון באירועי השוחד המיוחסים לנאשם 3 בכל הנוגע לפרויקט הולילנד.

121. בנושא פרויקט הולילנד, ביקש נאשם 2 במהלך עדותו בבית-משפט לסייג סמכותו ועומק מעורבותו בניהול הפרויקט. לדבריו, כמתואר בפרק הדן בעניינו, כל נושא התב"עות לא עניין אותו,

אפילו שעמם אותו, הולילנד פארק נוהלה על-ידי מנהלים ועל-ידי ועדת היגוי עם ישיבות שוטפות, והוא עצמו לא נטל חלק, בדרך-כלל, בישיבות ההיגוי, למעט שתי ישיבות שדנו בנושא שיווק (עמ' 6081-6082).

נאשם 3 תיאר, כמצוין בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, את מעורבותו של נאשם 2 בפרויקט הולילנד כדלהלן: "**...שאת כל ההסכמים עם דכנר הוא סגר ומדיניות קביעת המחירים הוא היה מאוד מעורב, הכוונה למחיר מכירת הדירות ובחירת מנהל השיווק, הוא היה מאוד מעורב, וכן בקביעת שכר טרחת מנהל השיווק**". נאשם 3 ציין בחקירתו במשטרה כי נהג לעדכן את נאשם 2: "**...נהגתי לעדכן כל שבוע על כל הפעילות של החברה לפרטיה והייתי נוהג לעבור ולדווח פרויקט פרויקט**" (**ת/542** שו' 89-112) [ההדגשות שלי - ד.ר]. נאשם 3 ציין כי לנושא שכר הטרחה של עד המדינה ולכל הכרוך בתשלומים ששולמו לו היה אחראי נאשם 2, שכן: "**הייתה חלוקת עבודה בין אביגדור וביני, שאת הדברים האלה הוא עושה. ש. אני לא מבינה, אתה כמנכ"ל החברה לא אמור לקחת חלק במשא ומתן לגבי כסף שיוצא מהחברה שאתה המנכ"ל? ת. הייתה חלוקת עבודה בינינו, היו לנו עוד שותפים, בנושא הזה של הסכמי ייעוץ שנעשו עם דכנר טיפל אביגדור**" (**ת/537** שו' 235-239) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 3 התייחס למהות מוצג **ת/6**, בדומה להתייחסות נאשם 4 למוצג **ת/6**. לדבריו, מדובר בהסכם עם עד המדינה, שעל-פיו עד המדינה היה אמור לתת שירותים של ייעוץ ותכנון תב"עות לאורך השנים.

נאשם 3 היה מודע לאורך כל הדרך למהות מוצג **ת/6** (ראה, רק למשל, **ת/164**, **ת/168**).

משנשאל נאשם 3 הכיצד חתם על ההסכם המקנה לעד המדינה 240 אלף דולר עבור שבס (**ת/179**), נוכח **ת/6**, השיב כי **ת/6** נגע להליכי תב"ע ד' ופה מדובר על פעילות חדשה (עמ' 6369 שו' 13-16).

אירועי השוחד:

ת/179 – שבס, 120 אלף דולר

122. מוצג **ת/179** הינו, כאמור, הסכם בין הולילנד פארק בע"מ לעד המדינה, בו סוכם על העסקת עד המדינה על-ידי הולילנד פארק לשם הגדלת כמות יחידות הדיור בפרויקט מ-846 ל-1,015 על פי תקנות שבס. התמורה לעד המדינה על-פי ההסכם הינה כדלהלן: "**4. תמורה – התמורה ליועץ בגין הצלחה יעמוד על סך בשקלים השווה ל-1,420 דולר ליחידת דיור מוכפל בכמות יחידות הדיור שהוגדלו ובסך-הכל 240,000 (מאתיים וארבעים אלף) דולר לפי שער החליפין היציג במועד התשלום. 5. במעמד חתימת ההסכם תשולם ליועץ מקדמה על חשבון ההצלחה בסך של 120,000 (מאה עשרים אלף) דולר...**".

כאמור, עד המדינה גרס כי מדובר בהסכם שבא לעגן מימון תשלומי שוחד בסך 240 אלף דולר לנאשם 7.

נאשם 3, כאמור, אישר אחריותו באופן דומה (בעניין **ת/179**, **ת/186**): "**...מי שמסכם עם דכנר את ההסכמים זה שמעון גלאון ואני, אני כמובן מדווח לקלנר על ההסכמים שאנחנו עומדים לחתום איתו**" (עמ' 6355 שו' 27-28).

כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, מוצג **ת/179**, על-פניו, הינו מסמך חריג ומיוחד. על-פי ההסכם, זכאי עד המדינה ל-240 אלף דולר מבלי שהמסמך מפרט מה עליו לתרום ולעשות תמורת הסכום הנ"ל. על-פי ההסכם זכאי עד המדינה לתשלום על-סך 120 אלף דולר במעמד חתימת ההסכם על חשבון ההצלחה, הצלחה שמעולם לא באה לעולם. **ת/179** נחתם בתקופה בה שולמו לעד המדינה תשלומים מכוח **ת/6**. **ת/179** נחתם למרות עמדתו השלילית של נאשם 3 (עמ' 6368 למטה) ופעילותו בנושא שבס.

נאשם 3 לא ראה במוצג **ת/180** (מכתבו של עופר אהרון עם אישור עקרוני של העירייה לתוספת שבס) את המשמעות שהקנה למוצג זה עד המדינה. לדבריו, העברת 120 אלף הדולר אינם קשורים למוצג **ת/180**, אלא מדובר בתשלום, שהינו בבחינת מקדמה על חשבון "הצלחה עתידית" באישור סופי של תוספת שבס.
אליבא דנאשם 3, עד המדינה לא הביא את שבס והראיה לנתון זה, שמעולם לא ביקש את התשלום השני שהובטח לו בהסכם שבס (**ת/179**) בסך 120 אלף דולר נוספים. לדבריו, הוא עצמו, נאשם 3, <u>כבר לא היה במקום</u> ולכן לא ביקש להשיב את תשלום המקדמה בסך 120 אלף דולר, שהועברו לידיו של עד המדינה (עמ' 6485 שו' 8-13).

נאשם 3 ציין בבית-משפט כי נושא תוספת שבס הינו נושא מקובל בכל פרויקט בנייה בו עסק בעבר בארץ. משעד המדינה ביקש תשלום עבור טיפולו בתוספת שבס, לא ראה בכך כל בעיה מאחר שההסכם עמו בנושא היה מותנה בהצלחה והסכום של 240 אלף דולר הינו סכום לא גדול נוכח ההיקף של סדר גודל של 1,000 דירות (עמ' 6369 שו' 12-17). ובלשונו: "**...זה נראה סכום די זניח ביחס לכל הפרויקט**" (עמ' 6370 שו' 16-17). בכל מקרה, עד המדינה לא הצליח להעביר ולקבל אישור לתוספת שבס, ומשכך התעוררה השאלה מדוע שולמו לו 120 אלף דולר. לדברי נאשם 3, עד המדינה ביקש מקדמות והערכת הסיכון שלהם הייתה לא גדולה, ולכן יום לאחר חתימת ההסכם הועברו לו 120 אלף דולר: "**אדוני שם לב איך אנחנו עובדים עם דכנר, אני לא מסתיר, היו לו מקדמות, יכול להיות שהיום כל הזמן מסתכלים על זה כשוחד שוחד שוחד, איך נתתם לו מקדמות, אנחנו קיבלנו ממנו שירות טוב ולא נתנו לו שוחד, לא הייתה לי בעיה עם זה כי ידעתי שאנחנו נמשיך לעבוד איתו, זה החשיפה של ה-120 אלף דולר שאני נותן לו ואולי הוא לא יחזיר לי כי הוא לא יביא שבס? כאשר יש מכתב עקרוני מהעירייה שכן יתקבל שבס, לכן אני לא רואה בזה בעיה**" (עמ' 6371 שו' 14-20).

ת/182 הינו הוראת תשלום שסוכם לשלם לעד המדינה על-ידו ועל-ידי נאשם 4 בשנת 2003 בנושא 240 אלף הדולר המפורטים ב-**ת/179** (עמ' 6372 למעלה).

סעיף 7 ב-**ת/179**, האומר: "**מוסכם כי היועץ יספק שירותים כקבלן עצמאי הפועל על אחריותו וסיכוניו הבלעדיים וכי לא יחולו יחסי עובד-מעביד**" הינו לגישת נאשם 3 סעיף סטנדרטי הבא להבטיח שעד המדינה לא ייטול אחריות וסיכונים שיש בהם כדי לסכם ולחייב אותם מול העירייה.

בוא וראה, נאשם 3, כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, תמך, בלא משים, בעיקר עדותו של עד המדינה. משתוספת שבס לא אושרה מעולם, היה מקום לדרוש מעד המדינה השבת 120 אלף הדולר שהועברו לידיו כמקדמה. לא נטען בבית-משפט – על-ידי מי מהצדדים שהיו שותפים ל"מריבה" שנתפתחה בעניין תוספת שבס, "מריבה" שנפרשה על-פני דיונים רבים – כי עד המדינה נתבקש לאורך מספר שנים להחזיר את 120 אלף הדולרים, או חלק מאותו סכום. כמו כן, לא נטען, ולו ברמז, כי הנושא הועלה כלל על-ידי מי מהנאשמים או עוזריהם המקצועיים, האם נכון לבקש מעד המדינה השבת הכסף, כולו, חלקו ו/או התחשבנות שהיא בעניינו.

יתר על כן, לשימת לב מיוחדת ראוי מוצג **ת/182**.

ביום 11.07.03 רשם עד המדינה לנאשמים 2 ו-3 את הדברים הבאים: "**שכר טרחה אודה בעד התייחסותכם למכתבי אליכם מלפני מספר שבועות**".

על-גבי מוצג זה (**ת/182**) הורה נאשם 3 לרואה החשבון שמעון שינקמן כדלהלן: "**1. נא לתאם את הנושא עם נורית מקרדן. סיכמנו 120 אלף דולר בימים אלו שהליווי יאושר. 2. 120 אלף דולר עם אישור הליווי לבניין 11 שצפוי בינואר הקרוב**" [ההדגשות שלי - ד.ר].

רואה החשבון שמעון שינקמן ציין בבית-המשפט כי נאשם 3 הורה לו: "**שצריך לשלם לדכנר 240 אלף דולר בשני תשלומים**" (עמ' 1744 שו' 11).

נאשם 3 הורה על העברת 120 אלף דולר לאלתר [הוראה שבוצעה במלואה (ראה **ת/183-ת/185**)] ו-120 אלף דולר נוספים עם "**אישור הליווי לבניין 11**".

בהוראת נאשם 3 לא נרשם ולא נרמז כי מדובר בתשלומים על-סך 240 אלף דולר כמקדמה כלשהי, אלא מדובר בהעברה כספית בהתאם להסכם עם עד המדינה.

לאמור, מוצג **ת/182** מתיישב עם עדות עד המדינה. על-פי מוצג זה, ניתנה הוראה להעביר לו סך 240 אלף דולר [כזכור, נאשם 3 גרס בבית-המשפט כי תוספת שבס לא אושרה מעולם].

כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, רואה החשבון שמעון שינקמן, ששימש חשב בפולאר נדל"ן ולאחר-מכן מנהל כספים משנת 1997 עד 2006, נדרש להסכם (**ת/179**) בבית-משפט.

לדבריו, כל ההסכם נערך על-מנת ליתן ביטוי ל-240 אלף דולר ששולמו, ובלשונו: "**ש. זאת אומרת ההסכם נערך לשם מה? ת. ההסכם נערך לשם, בעצם, הכשרת התשלומים בספרי הולילנד פארק. ש. אתה השתמשת במילה מסוימת מאוד בחקירה שלך. אתה זוכר איך קראת להסכם**

הזה? ת. כן, השתמשתי במילה 'פיקטיבי', מהבחינה הזאת שההסכם נוצר לאחר שהתשלומים כבר אושרו ומחציתם שולמו" (עמ' 1744 שו' 30 עד עמ' 1745 שו' 5) [ההדגשות שלי - ד.ר].
רואה החשבון שינקמן ציין כי ההסכם **ת/179** הינו הסכם שנועד להכשיר תשלומים בדיעבד, מדובר בהסכם פיקטיבי שנוצר לאחר שהתשלומים כבר אושרו ומחציתם שולמו.
לאמור, רואה החשבון שינקמן אישש בבית-המשפט עדות עד המדינה.

עיון במוצג **ת/179** על כלל העתקיו כפי שנמצא בחומר החקירה מוביל למסקנה דומה.
ת/179א הינו טיוטה של ההסכם מיום 14.12.03, חתומה על-ידי נאשם 3.
ת/179ב הינו טיוטה של ההסכם, ללא תאריך, חתומה על-ידי עד המדינה ונאשם 3.
ת/179ג הינו טיוטה של ההסכם, ללא תאריך (ברם קיים תיקון בכתב יד שכביכול ההסכם נחתם בשנת 2004), הטיוטה חתומה על-ידי עד המדינה ונאשמים 3 ו-4.
ת/179ד הינו טיוטה של ההסכם, מיום 22.07.03 (על-פי אישור פקס של קרדן), ללא חתימות. על-גבי טיוטה זו רשמה הגב' נורית שיאון אל רואה החשבון שינקמן: **"אין לנו הערות, למעט תקון בסעיף 4"** [טעות במקור].
לאמור, התאריך הראשון הינו מיום 22.07.03. מועד שגם הוא מתיישב עם גרסת רואה החשבון שינקמן, שמדובר בהסכם פיקטיבי שנחתם בדיעבד. יש באלה לאשש עדות עד המדינה.

מוצג **ת/261** הינו מכתב של עד המדינה לנאשמים 3 ו-4, בין היתר ציין עד המדינה את הקשרים עם מהנדס העיר ש**"לא כאן המקום להרחיב"**. מוצג זה מלמד אליבא דמאשימה גם כן על מודעות השניים על מערכת הקשרים המושתתת בין עד המדינה למהנדס העיר.
לגישת נאשם 3, מוצג **ת/261** הינו מכתב המצביע על המלצה מקצועית של עד המדינה לשני המנהלים בעניין קבלת ההיתר בגין המגדל ובעניין פשרה עם מהנדס העיר מדובר בהתרברבות גרידא שאינה יכולה לרמוז על מערכת קשרים מושחתת. ובלשונו: **"אני הסברתי את זה לפני יומיים, הוא מתרברב, כך הסברתי, מעבר לזה, יש פה המלצה מקצועית נכונה, אתה רוצה לקבל היתר בנייה, לך לפי החוק, יש לך תב"ע וזכויות בנייה, תמצה אותן, אחרי שתקבל זכויות בנייה אז תבקש את ההקלה, כי כשיש הקלה זה פתוח להתנגדויות וזה יכול לעצור אותך, אם תתחיל עם הקלה אולי תיעצר, אם לא תתחיל עם הקלה בטוח תמשיך, זה לא קשור למהנדס עיר מעולה, ככה עובדים"** (עמ' 6485 שו' 31 עד עמ' 6486 שו' 2).
מוצג **ת/797** הינו מסמך שיצא ממשרדו של אהוד תייר, ובין היתר נרשם על פגישה עם מהנדס העיר בעניין אישור חתך ויאדוקט ונאשם 3 ביקש להזכיר לעד המדינה את נושא הפגישה: **"על-מנת שתנוהל שיחה מקדימה בין מר שמואל דכנר למהנדס העיר"**. לגישת נאשם 3, מדובר בעניין מקובל שלפני פגישה פורמאלית משוחחים עם מהנדס העיר בנושא (עמ' 6486 שו' 27-29).

צא ולמד, נאשם 3 היה שותף להכנת מוצג **ת/179** ולתשלום בסך 120 אלף דולר שהוזרם לעד המדינה בעקבותיו.

נאשם 3 ציין בחקירתו בבית-משפט כי אחריות הפעלת עד המדינה היה על שכמו של נאשם 2. נאשם 2 היה מעורב בקביעת שכר הטרחה של עד המדינה, כמו גם טיפל בבקשותיו הכספיות ובכל הסכמי הייעוץ עמו.

קשה מאוד לקבל גרסתו של נאשם 3, לפיה לא ידע מהות הכסף שהוזרם לעד המדינה על-פי **ת/179**. נוח לקבוע כי גם אם לא ידע, אזי עצם עיניו מלראות הנתונים שהוצגו בפניו או בתפקידו כמנכ"ל, פעל ברשלנות.

נוכח הערכת גרסת נאשם 3 בבית-משפט, כמצוין לעיל, כלל הנתונים ועיקר, דחיית גרסתו של עד המדינה בכל הנוגע לשיחה עם נאשמים 3 ו-4 בעניין תשלומי השוחד. כמו גם, עמדת עד המדינה, לפיה לא שוחח במפורש עם נאשם 3 בנושא העברת כספי שוחד לעובדי ציבור – בחנתי טיעוני ב"כ הצדדים, ולא בלי התלבטות הגעתי למסקנה כי קיימת אפשרות, לפיה נאשם 3 לא היה מודע למהות התשלום, על-פי דרך העבודה המוסכמת עם נאשם 2 או לחילופין, פעל מתוך רשלנות.

<u>אמור מעתה</u>, עדותו של עד המדינה בעלת תוקף בכל הנוגע להיות מוצג **ת/179** הסכם להעברת 120 אלף דולר לעד המדינה לצורך תשלום שוחד.

עם זאת, לא ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי אחריותו של נאשם 3 להזרמת כסף לצורך תשלום שוחד במקרה זה.

<u>ת/186 – 300 אלף ₪</u>

123. הסכם **ת/186** הינו, כאמור, הסכם בין הולילנד פארק לעד המדינה מחודש ינואר 2004. מצד הולילנד פארק חתמו על ההסכם נאשמים 3 ו-4.

על-פי ההסכם, על עד המדינה לפעול לשם מתן תוקף לתב"ע ו', וזאת כנגד התמורה: "**4. <u>תמורה</u> – התמורה ליועץ בגין שירותיו תעמוד על סך של 300,000 ₪ ובתוספת מס ערך מוסף ותשולם במעמד חתימת הסכם זה. 5. מוסכם כי היועץ מספק שירותים כקבלן עצמאי הפועל על אחריותו וסיכוניו הבלעדיים וכי לא יחולו יחסי עובד-מעביד**".

ת/186א הינה טיוטה של הסכם זה חתומה אך על-ידי נאשם 3.

ת/187 הינה חשבונית של חברת אמיאור לטובת הולילנד פארק מיום 12.01.04 על-סך 300 אלף ₪ + מע"מ של 18% בגין: "**על חשבון ייעוץ ותכנון עתידי**".

עד המדינה העיד בבית-המשפט על נסיבות הזרמת כסף זו לצורך תשלום שוחד (עמ' 319-321).

כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, מוצג **ת/186** אינו מפרט מה נדרש מעד המדינה לעשות, על-פי ההסכם, עבור התשלום בסך 300 אלף ₪.

סך 300 אלף ₪ הוזרמו לעד המדינה, טרם זה תרם תרומה כלשהי, על-פי ההסכם. עד המדינה הוציא חשבונית האומרת שקר על פניה. ההסכם על-פי **ת/186** נחתם בתקופה בה היה בתוקף ההסכם המפורט במוצג **ת/6**.

נאשם 3 נשאל הכיצד הועבר סכום של 300 אלף ₪ מבלי שעד המדינה התקדם, ולו בצעד קטן מרגע חתימת ההסכם ועד קבלת מלוא התשלום לאמתחתו. נראה היה בבית-משפט כי נאשם 3 הכיר בהיות תשלום זה בבחינת חריג. נאשם 3 נמנע מלהסביר בבית-משפט ההתנהלות החריגה ואף אישר כי אינו יודע על מקרה נוסף בו ספק קיבל את כל הסכום שהגיע לו על-פי החוזה לפני שנתן תמורה כלשהי (עמ' 6496 שו' 7). נאשם 3 אישר, כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, גם לתובעת המלומדת, עו"ד אביבה חפץ-נוימן, כי ההתנהלות מול עד המדינה: "**...הטיפול בדכנר בתור קבלן לא היה כמו כל אחד אחר...**" (עמ' 6618 שו' 11-12).
ועוד, נאשם 3 לא ידע בבית-משפט להגדיר מדוע היה על הולילנד פארק לשלם עבור קידום תב"ע ו' (שהוגשה ביוזמת נאשם 1) לעד המדינה, כאשר מדובר בקרקע של נאשם 1, קרקע שלהולילנד פארק אין קשר, ומדובר בשינוי ייעוד של המלונות, שינוי ייעוד שהיה מעניינה של הולילנד תיירות, להבדיל מהולילנד פארק (עמ' 6494 שו' 21).

נאשם 3 ציין כי לא מדובר בסכום גבוה ואם לא היה הסכום משולם לעד המדינה היה משולם למישהו אחר (עמ' 6374 שו' 12-19).
לשאלה מדוע שולמו ה-300 אלף ₪ בהתאם ל-**ת/186** ביום 12.01.04 ולא בסוף שנת 2004, השיב נאשם 3: "**גם פה אומר דכנר, אני כבר עובד שנתיים על תב"ע ו', אמנם אתם לא יודעים אבל אני עובד, אני מתקדם מאוד, אני רוצה את הכסף עכשיו, זה חשוב לנו ואנחנו נותנים לו את הכסף עכשיו. אין סיפור אחר. ובאמת אחרי שהוגשה תב"ע ו' קיבלנו את זה**" (עמ' 6375 שו' 15-18).
בחקירתו הנגדית הסביר נאשם 3 כי ה-300 אלף ₪ ששולמו לעד המדינה עבור תב"ע ו' ניתנו לו עבור טיפולו בנושא החניון והחניות שנדרשו, ולצורך כך נזקק עד המדינה להעסיק אנשי מקצוע כמו אדריכל ואיש תחבורה, שמתכנן את הכבישים (עמ' 6494 שו' 22 עד עמ' 6495 שו' 1). אנשי המקצוע שעבדו לטובת הולילנד תיירות לא היו אמורים לתת שירות להולילנד פארק בנושא החניות, ובלשונו: "**ת. העבודה לא נעשתה. העבודה נעשתה מעצמה. החניון נוצר מעצמו. ש. תראה. ת. אני מדבר. הרבה מאוד אלטרנטיבות לחניון. הרבה מאוד פגישות עד שהעירייה הסכימה לחניון הזה. הרבה מאוד ישיבות. אתה אפילו לא שומע מה שאני אומר. ש. החניון לא שונה בתב"ע ו. ת. (לביהמ"ש) אדוני, אני מבקש שיביאו לפה את התב"ע ויציגו. יש גבול לכמה סיפורים אפשר לספר**" (עמ' 6495 שו' 19-25). נאשם 3 אישר כי התשלום הועבר לעד המדינה במיידי עוד קודם שסיפק את "הסחורה" (עמ' 6496 שו' 5).
התובע המלומד, עו"ד יהונתן תדמור, הטיח בעד כי באותו זמן בו נתבקש עד המדינה לסייע בנושא החניות עבור 300 אלף ₪ היה חייב ב-60 שעות עבודה חודשיות על-פי **ת/6** והולילנד פארק העבירה לו סכומי כסף ניכרים על-פי אותו חוזה. לגישת נאשם 3: "**אנחנו ראינו בזה עבודה נוספת, תב"ע**

חדשה, ולא קשור לייעוץ שליווה אותנו לאורך כל הדרך. אם יש תב"ע חדשה, צריך לשלם בעבור התב"ע החדשה. זה מה שראינו בהסכם הזה" (עמ' 6497 שו' 17-18).

<u>צא ולמד</u>, נאשם 3 היה שותף להכנת מוצג **ת/186** ולתשלום בסך 300 אלף דולר שהוזרם לעד המדינה בעקבותיו.

נאשם 3 ציין בחקירתו בבית-משפט כי אחריות הפעלת עד המדינה היה על שכמו של נאשם 2. נאשם 2 היה מעורב בקביעת שכר הטרחה של עד המדינה, כמו גם טיפל בבקשותיו הכספיות ובכל הסכמי הייעוץ עמו.

קשה מאוד לקבל גרסתו של נאשם 3, לפיה לא ידע מהות הכסף שהוזרם לעד המדינה על-פי **ת/186**. נוח לקבוע כי גם אם לא ידע, אזי עצם עיניו מלראות הנתונים שהוצגו בפניו או בתפקידו כמנכ"ל, פעל ברשלנות.

נוכח הערכת גרסת נאשם 3 בבית-משפט, כמצוין לעיל, כלל הנתונים ועיקר, דחיית גרסתו של עד המדינה בכל הנוגע לשיחה עם נאשמים 3 ו-4 בעניין תשלומי השוחד. כמו גם, עמדת עד המדינה, לפיה לא שוחח במפורש עם נאשם 3 בנושא העברת כספי שוחד לעובדי ציבור – בחנתי טיעוני ב"כ הצדדים, ולא בלי התלבטות הגעתי למסקנה כי קיימת אפשרות, לפיה נאשם 3 לא היה מודע למהות התשלום, על-פי דרך העבודה המוסכמת עם נאשם 2 או לחילופין, פעל מתוך רשלנות.

<u>אמור מעתה</u>, עדותו של עד המדינה בעלת תוקף בכל הנוגע להיות מוצג **ת/186** הסכם להעברת 300 אלף ₪ לעד המדינה לצורך תשלום שוחד.

לא ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי אחריותו של נאשם 3 להזרמת כסף לצורך תשלום שוחד במקרה זה.

<u>סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 3</u>

124. נוכח קביעותיי דלעיל, לא ניתן לקבוע כי הוכחו יסודות העבירות שיוחסו בכתב האישום לנאשם 3.

נאשם 3 זכאי, אפוא, מחמת הספק מכל העבירות הנ"ל.

נאשם 4

פתח דבר

125. כתב האישום כנגד נאשם 4 מבוסס, רובו ככולו, על עדותו של עד המדינה.
בפרק הדן בעניינו של נאשם 2 נסקרו אירועי השוחד הנוגעים לנאשם 4 ומקומו של נאשם זה במערכת המסואבת שתוארה על-ידי עד המדינה.
בפרק זה אמנע מלחזור על עדויות וראיות שנסקרו בפרקים הקודמים, אלא רק משהדברים נצרכים להבנת האירועים.

עד המדינה

126. כמתואר בפרקים בעניינם של נאשם 1, נאשם 2 ונאשם 3, עד המדינה תיאר בבית-משפט פגישה עם הנאשמים 2, 3 ו-4, בה חשף בפני נאשמים 3 ו-4 שיטותיו ודרכי עבודתו עם הרשויות לקידום פרויקטים בדרך מתן תשלומי שוחד לפקידי ונבחרי הציבור הרלוונטיים.

לדברי עד המדינה, כל רעיון העסקתו על-ידי הולילנד פארק נבע מסיבה אחת, והיא לצורך תשלומי השוחד. עד חוזה העסקתו אנשי הולילנד פארק ידעו לפנות לנאשם 6 ולמהנדס העיר וליו"ר הועדה המקומית עוד בשנת 2002 ללא מעורבות העד, אבל משהתעוררה שאלת שבס החליטו להפעילו לצורך תשלום שוחד, שכן ללא תשלום שוחד הם לא נזקקו לו, ובלשונו: "**כן. אני רוצה להזכיר לכבודו שבאותה עת הם העסיקו את מר אהוד תייר, שהיה מהנדס עיר לשעבר, הם העסיקו את מר ברוך יוסקוביץ, מהנדס עיר לשעבר ואדריכל בזכות עצמו, את מר אבי חכימי, את מר ספרן שהיה מנכ"ל חברת בנייה גדולה ביותר, את מר שמעון גלאון שהיה מנכ"ל חברת בנייה גדולה ביותר, מר קלנר עצמו. בשביל מה הוא היה צריך אותי בכלל? כל אלה יכלו לטפל לבד**" (עמ' 2409 שו' 6-10).

עד המדינה ציין כי משהשתמש בתיבות "יועצים חיצוניים", היה מובן, לו כמו לנאשמים, שמדובר במקבלי שוחד. לדבריו, האדונים ברודנר ונאשם 4 ידעו יפה מאוד שהפניות לתשלומים הינם עבור תשלום שוחד (עמ' 2502 שו' 32). משהסנגורים העירו כי עד המדינה נהג לבקש גם בונוסים ותשלומים שונים ולא מדובר כלל בשוחד, ובודאי הם לא ידעו שמדובר בשוחד, ציין עד המדינה: "**...ביחס ליתר הדברים, כשאני ביקשתי <u>בונוס, אמרתי מראש שאני מבקש בונוס</u> ולא התביישתי להגיד את זה ולכתוב את זה, <u>וגם קיבלתי בונוסים אפילו בלי לבקש</u>, כשאני ביקשתי <u>עבור שוחד תמיד כתבתי יועצים חיצוניים</u>, תמיד אמרתי את זה, אף פעם לא השתמשנו במילה**

שוחד אלא תמיד ביועצים חיצוניים, הם ידעו יפה מאוד עבור מה הם משלמים, כי אני תמיד דיברתי איתו, תמיד זה סוכם..." (עמ' 2504 שו' 14-22) [ההדגשות שלי - ד.ר]. הסנגור המלומד הטיח בעד המדינה כי היה אמור על-פי ההסכם הבסיסי משנת 1996 שנכנס לתוקף בשנת 2000, לעבוד לפחות 60 שעות בחודש עבורם, הגיב עד המדינה: "**בדיוק כרגע מחזק הסנגור את דבריי, אם כתוב פה כפי שהוא טוען, שאני הייתי צריך לעבוד כך וכך שעות כל פעם במשך כל שנה ושנה, אז מה פתאום הם שילמו לי כספים בכלל? הרי לפי ההסכם הזה לא הגיע לי כסף יותר, אם קיבלתי את המיליון דולר והייתי צריך לתת כל שנה 60 שעות בחודש, איך זה שעות משלמים לי מאות מאות אלפי שקלים בלי להגיד אדוני, רק רגע, יש הסכם בינינו, בוא ננכה את מה שמגיע לנו חינם, הרי אתה צריך לעבוד עבורנו חינם 5 שנים, איך זה שזורקים מאות אלפי שקלים, משלמים בונוסים, על מה משלמים לי בונוסים?**" (עמ' 2505 שו' 26-32). העד הוסיף וציין שלא מדובר רק בסכום של 100 אלף דולר ששילמו לו: "**זה לא רק 100 אלף דולר, זה מאות אלפי דולר ששחררו לי, הוא נתפס ב-100 אלף דולר האלה, אבל דיברתי על עוד כספים ששולמו לי. בית-המשפט: ש. איך קלנר יודע על זה? כל פעם אתה אומר לא היו מעזים להוציא בלי קלנר. למה קלנר צריך לדעת מזה? ת. כי כל הכספים הוצאו אך ורק אחרי השיחות שלי עם קלנר. אני העדתי על זה, זה מה שאני אומר, אם יש עוד אנשים שפעלו או לא פעלו בלי שקיבלו את האישור של מר קלנר, אני ביקשתי את האישור מראש לבוא היום ולטעון שלא ידעו שזה זה, עם כל הכבוד אפשר לטעון הרבה דברים**" (עמ' 2507 שו' 17-27) [ההדגשות שלי - ד.ר].

מוצג **ת/6** הינו החוזה הבסיסי, כמפורט בפרקים הקודמים, שנחתם בין עד המדינה לנאשם 2 בשנת 1996, ההסכם המכונה "**הסכם המיליון**" במסגרתו התחייב בין השאר עד המדינה ליתן שירותים של 60 שעות לקידום נושאים כלכליים ושיווקיים, זאת למרות שאליבא דעד המדינה לא מדובר בהתחייבות אמיתית שלו, אלא כל ההסכם נחתם כך שיוכל לקבל את אישור הבנק המממן. הבנק המממן לא היה מאשר תשלום למימון דמי תיווך, שהוא מהותו של ההסכם שנחתם בין הצדדים. בכל מקרה, עד המדינה מעולם לא דיבר עם נאשם 4 על הסכם זה (עמ' 2880 שו' 11). "**אני רוצה להפנות את תשומת ליבך שוב, להסכם שנתת לי (ת/6), וכתוב שם חד משמעית בסעיף 6, דכנר מתחייב לעבור לרשות השותפים וכך הלאה, על-מנת לסייע בקידום הנושאים הכלכליים והשיווקיים של הפרויקט, לא מוזכרת פה במילה אחת בכל ההסכם, וגם לא התבקשתי לתת שום עזרה בצד התכנוני, באותו שלב לא התבקשתי לעשות שום דבר בקשר לזה, כל הדברים התכנוניים האחרים היו התפתחויות לאחר מכן, כשאין לזה כל קשר, כידוע, לא נחתם אף הסכם אחר חוץ מזה, ההסכם הזה הוא זה שאומץ...**" (עמ' 2883 שו' 3-8). עד המדינה דחה מכול וכול הגישה לפיה ניהל את פרויקט הולילנד מטעם הולילנד פארק והולילנד תיירות, ובלשונו: "**מעולם לא טיפלתי מטעם הולילנד פארק, הולילנד פארק העסיקו באותו שלב, מעבר למיטב זיכרוני התחייבות שקיבלה על עצמה קרדן בהסכם בין השותפים עם אלונר, שהיא תהיה אחראית לכל הצד הביצועי תכנוני, הרי שהעסיקו את מר ברוך יוסקוביץ, העסיקו את מר אבי חכימי, העסיקו את מר אהוד תייר, ולמיטב זיכרוני נחתם איתו הסכם לניהול כל הפרויקט מטעם הולילנד פארק.**

אני לא הייתי בכלל צד לשום דבר, לא הייתי צד לאף אחד מהדברים, לא הייתי צד לשום חלק" (עמ' 2883 שו' 16-21).

לשאלת פרקליטתו המלומדת של נאשם 4 בעניין מוצג **ת/193**, מכתבו של עד המדינה מיום 29.11.2004 לארנון ברודנר ולנאשם 4, בו הודיעם כי הועדה המקומית דנה בכל ההתנגדויות שהוגשו בעניין תב"ע ו' ונדחו, ובהמשך: "**...שילמתי לכל יועציי החיצוניים כדי לסיים נושא זה מיידית (אחרת לא ניתן היה להוציא היתרי בנייה לבניין 6, ובהמשך לבניינים האחרים) סך של 78,550 דולר (אודה בעד החזר הסך הנ"ל מיידית לאור הוצאות אישיות גודלות שיש לי כעת בגין בתי. ברצוני להדגיש שלא חייבתי בצורה כלשהי בסכום דלעיל, בגין העבודה שלי, של מאיר רבין ושל משה שמעוני – שתרמו רבות לביצוע המהלך. אם הנכם חושבים שמגיע לנו שכר בגין הנ"ל – אנא קבעו כמה והוסיפו**". עד המדינה חזר והדגיש כי כוונתו בתיבות "יועצים חיצוניים" הינה למקבלי השוחד, ועובדה: "**שמר שמעוני שהיה בודאי יועץ חיצוני ולא עובד שלי והופיע בנפרד, הוא לא הופיע שם, הוא מופיע למטה בכלל, אחרת לפי ההיגיון הזה הוא היה צריך להופיע יחד עם יתר היועצים, יש הבדל בין יועץ ליועץ, לא בגלל זה שקוראים לו שמעוני הוא צריך להופיע בנפרד, העדתי שפה השתמשתי בביטוי הזה ביחס למקבלי השוחד וביחס לזה בלבד**" (עמ' 2897 שו' 10-14). העד ציין, כי האדונים נאשם 4 וברודנר ידעו בדיוק שמדובר על תשלומי שוחד. יתר על כן: "**...אני גם העזתי וביקשתי פה עוד 20 וכמה אלף דולר, שאמנם אושרו לי, למיטב זיכרוני, עובדה שכתוב פה שמעוני שהוא עומד לקבל כסף, ולכן להגיד היום משהו אחר, זה פשוט לא נכון**" (עמ' 2897 שו' 31 עד עמ' 2898 שו' 2).

פרקליטתו המלומדת של נאשם 4, עו"ד יעל גרוסמן, ביקשה ללמד עד המדינה כי תוספת שבס הייתה בבחינת תוספת שהייתה מקובלת וכמעט מאושרת אוטומטית באותה תקופה, כך שלמעשה לא נדרש ולא נצרך כלל לשלם שוחד עבור תוספת זו. לגישת הפרקליטה הנכבדה, עד המדינה עסק בנושא שבס במסגרת עבודתו בפרויקט בהיקף של אותן 60 שעות עליהן התחייב ב"**הסכם המיליון**" (**ת/6**) וכאשר בשנת 2003 התברר שישנם משימות נוספות, נולד הסכם **ת/179**, ואחריו בא ההסכם ביחס לתב"ע ו' והסכמים ביחס לתב"ע ה, משימות שבגינן שולמו לעד תשלומים (עמ' 2904 שו' 15-20).

בעניין תוספת שבס (מוצג **ת/179**) ציין עד המדינה כי נכון, שככלל תוספת שבס מאושרת על-ידי הגורמים המוסמכים, אבל לא במקרה דנן, שכן: "**כי לא היו שם מספיק מבני ציבור, כי לא היו מספיק שטחים ציבוריים, כי לא היו מספיק שטחים בנפש, אני יכול להמשיך, כי כל הכביש נסלל על קרקע של 41 דונם, על חלק גדול מאוד, בניגוד לעמדת העירייה, והם טענו שכאילו זה לא חלק מהתוכנית וזה היה חלק מהתוכנית, כי חלק מהשטחים הציבוריים לא היו בכלל אפקטיביים, והם לא אפקטיביים עד עצם היום הזה כי כבודו ביקר במקום וראה איפה שנמצאים על המדרונים שאי אפשר להגיע אליהם בכלל, וזה נחשב כשטחי ציבור שמיועדים לקהל. אני יכול להמשיך**" (עמ' 2905 שו' 10-16). עד המדינה ציין כי פעילותו בעניין שבס החלה בסוף שנת 2002 תחילת 2003: "**...פה אני נכנסתי לתמונה שהייתה ישיבה עם קלנר יחד עם ברוך**

ועם גלאון ועם ספרן, ושאז אמרתי שמאחר וזה מדובר על מר שטרית, תצטרכו לשלם שוחד, פה נכנסתי ופה התחלתי לכתוב אחר כך מכתבים וכתבתי מכתבים, כתבתי בסך הכל שני מכתבים, אחד למהנדס העיר ואחד למר עופר אהרון, בנושא שבס, זה כל המכתבים שיצאו ממני לשני האנשים האלה, כל היתר היו אישורים ממר עופר אהרון מטעם מהנדס העיר. עו"ד מעוז טען שלא שולם לי אף פעם עבור שבס, ככה הוא טען, ועל זה כבודו הקדיש שתי ישיבות שלמות על הטענות האלה, ופתאום אנחנו שומעים פה בדיוק ההיפך, ששולם לי עבור שבס ושולם לי כאילו עבור עבודה, כל אחד שיחליט, פעם כן שולם לי שכר טרחה, פעם לא שולם לי שכר טרחה, הוא קורא לי שקרן ושקרן איך אתה משקר שקיבלת על שבס כסף כאשר לא עשית כלום ולא מגיע לך כלום, פתאום אני שומע דברים הפוכים, אתמול או מתי זה היה, שמעתי דברים הפוכים גם מעורך דין ישראל, יש כל כך הרבה ורסיות על כן מגיע לי, לא מגיע לי, איך מגיע לי, ישנה גם הורסיה שלי שאני טוען שזו האמת, שכל הכסף היה עבור שוחד" (עמ' 2914 שו' 5-16).

[פרקליטתו המלומדת של נאשם 4 גרסה שמרשה סבר לאורך כל הדרך כי עד המדינה עושה את מלאכתו נאמנה, מלאכה לגיטימית שבגינה קיבל שכר **בת/179**, ועבודתו – לקידום הפרויקט באמצעות תקנות שבס ובדרך אחרת – לא חרגה מהשורה, ובכל מקרה נאשם 4 לא יכול היה, משאישר תשלומים, לראות זאת אחרת. לתזה זו השיב עד המדינה: **"אני אומר, אין לי מילה אחרת אלא שזה פתטי לטעון שישבו יונים צחורות לבנות שלא הבינו. אני מדבר על ספרן ועל גלאון ועל ברוך יוסקוביץ ועל אהוד תייר, שני מהנדסי עיר מכובדים, אחד של עיריית ירושלים והשלישי עיריית תל-אביב, ואבי חכימי, ועוד ועוד ועוד, כולם, וקובי ייטב, ועורכי דין מכובדים כמו יגאל ארנון, שהוא היה עורך הדין של הולילנד פארק והוא ייצג את הולילנד פארק"** (עמ' 2936 שו' 17-20)].

<u>עדותו של נאשם 4 בבית-המשפט</u>

127. הנאשם 4 השתחרר משירות בצבא בקיץ 1993 בדרגת אלוף משנה לאחר ששירת שנים רבות בתפקידים מבצעיים ובתפקידי מטה מרכזיים בחיל האוויר. בין שנים 1993-1998 ניהל חברות בנייה ובשנים 1999 עד פברואר 2005 שימש מנכל קרדן נדל"ן בארץ. כיום משמש בתפקיד ניהולי בחברת קרדן ברומניה. נאשם 4 ציין בבית-המשפט כי החל מחודש יוני 2004 הקדיש את מירב זמנו לניהול החברה ברומניה ולמעשה לא שהה בארץ רוב ימות השבוע, בכל מקרה, לגישתו עד יום 15 בפברואר 2005 - מועד החלפתו על-ידי תמיר דגן כמנכ"ל קרדן נדל"ן בארץ - הינו אחראי לכל הפעולות שבוצעו בקרדן.

הנאשם 4 ציין בעדותו הראשית בבית-המשפט, <u>כי נפגש עם נאשם 2 בחייו כשלוש פעמים בין השנים 2000-2004, מיום 15.2.05 לא פגש עוד את נאשם 2. את עד המדינה הכיר רק משנכנס לתפקידו בקרדן ולאחר-כך לא פגש אותו מעולם, לא ב-4 עיניים ולא ב-6 עיניים ולא ב-8 עיניים, אלא אך ורק בפגישות בנוכחות קהל משתתפים (עמ' 6521 למטה).</u>

נאשם 4 התייחס בעדותו בבית-משפט לדברים שמסר בחקירתו במשטרה. לדבריו, התנהלות המשטרה הייתה לעילא, אבל משהודעו לו החשדות נגדו במשטרה בסמוך לשובו מטיול בקולומביה, חש כי השמיים נפלו עליו. הניירות שהוצגו בפניו לא אמרו לו דבר, זה היה לאחר שנים בהן לא עסק בענייני הפרויקט, ובכלל: "**שוחד. באותו זמן המילה הזאת לא הייתה קיימת בכלל בלקסיקון אצלי, ואני אומר יותר מזה, הקישור בין שוחד, הולילנד פארק, שמוליק דכנר, זה היה נראה דבר שפשוט לא קיים במציאות. כשהציגו לי את הנייר הזה לא זכרתי אותו, חקרו אותי 4 פעמים, 3 פעמים אחד אחרי השני עם הפסקה של יום העצמאות וחקירה נוספת בחודש אוגוסט אחרי. בין שלושת הימים הראשונים אפילו לא הלכתי להתייעץ עם עורך דין פלילי, אפילו לא הלכתי לחפש ניירות, פשוט באתי לחקירה, אמרתי מה שזכרתי. נכון שהיום אחרי 4 שנים שאני אוכל ושותה הולילנד אז יש לי יותר ידע, שמעתי וראיתי דברים, זה לא זיכרון חזותי מאותו מועד שזה קרה, זה הרבה יותר תודעה שבאה לי עם הזמן. אבל אם אתה שואל אותי אם אני זוכר את המעמד שבו חתמנו על הנייר הזה אני בודאי לא זוכר. אין לי מציאות אחרת להגיד**" (עמ' 6540 שו' 8-17) [ההדגשות שלי - ד.ר]. נאשם 4 ציין כי בחר שלא לשקר בחקירתו, אבל משלא זכר את הניירות שהוצגו בפניו, ציין כי אינו זוכר והעיד על תוכן הדברים כפי שקרא אותם מתוך הניירות גופן. לדבריו, על הבלבול בו היה שרוי מעידה העובדה כי לא זכר האם החוזה עם עד המדינה, **ת/6**, היה עבור מיליון דולר או מיליון ₪ או אם תוספת תקנות שבס, 10%, 5% או 20%, ואפילו משביקש להתקשר לביתו לא זכר את המספר (עמ' 6578 שו' 4-16). לדבריו, לא ידע לאבחן בחקירה במשטרה בין ההסכם, **ת/6**, להסכם **ת/179** (עמ' 6579 שו' 1-7).

נאשם 4 הדגיש לאורך כל עדותו כי מעולם לא שילם שוחד ולא העלה על דעתו לשלם תשלום שוחד כלשהו או ליתן טובת הנאה שהיא לנבחרי או פקידי ציבור לקידום פרויקט המנוהל על-ידו.

פרקליטתו המלומדת של נאשם 4, עו"ד יעל גרוסמן, הדגישה בסיכומיה בכתב כי העובדה שנאשם 4 אישר את התשלומים נשוא האישומים המיוחסים לו אינה שנויה כלל במחלוקת. המחלוקת נעוצה בסוגיה בגין מה שילמה הולילנד פארק לעד המדינה את התשלומים האמורים. נאשם 4 טוען כי הכספים שולמו לעד המדינה בעבור שירותי הייעוץ שנתן להולילנד פארק, ובעבור זה בלבד.

דיון בגרסת נאשם 4

128. נאשם 4 הסביר בבית-המשפט מדוע בחר להשתמש לאורך חקירותיו במשטרה בתיבות: "אינני זוכר" בהטיותיהן השונות.
אינני נוטה לקבל גרסתו זו של נאשם 4.

ניתן היה להתרשם כי נאשם 4 הינו בן-אדם שבורך בסגולות רבות, בודאי בכישרון ובשכל טוב. בחקירתו במשטרה זיכרונו לא עורפל, כמו גם לא שקע בתהום הנשייה. נאשם 4 השתמש בתיבות הנ"ל על-פי גמירת דעת מושכלת ובחירה מדעת. יש ממש בעמדת המאשימה כי דרך התנהלותו בחקירת המשטרה מעידה נגדו.

הדברים מקבלים הדגשה מיוחדת נוכח העובדה כי זיכרונו שקע בתהומות מול מסמכים ומוצגים, שהעידו כי אישר לעד המדינה סכומי כסף הנאמדים במאות אלפי שקלים.
נאשם 4 הסביר כי זיכרונו נטשטש לא רק בעניין תשלומים לעד המדינה, גם חשבוניות לאהוד תייר או לרוזיו לא זכר ולא היה זוכר לו נשאל. בחלוף 8 שנים קשה היה לו לזכור סכומי כסף שעברו תחת ידיו לאורך השנים (עמ' 6647 למטה).
נאשם 4, כאמור, הינו אדם מרשים.
נאשם 4 הינו מנכ"ל ואיש עסקים מיומן ומצליח, קשה להשתכנע מדבריו, שבנקוף השנים, שכח כי אישר לעד המדינה תשלומים בסכומים של מאות אלפי שקלים.

מנגד, ניצבות העובדות הבאות:

129. כאמור, עד המדינה סיפר על הפגישה בבניין פלטיניום בשנת 2002, בה חשף בפני נאשמים 3 ו-4 את דרכי פעולתו.
כמפורט בהרחבה בפרק הדן בעניינו של נאשם 3, לא ניתן לקבוע, בטח לא במידת הודאות במשפט פלילי, כי פגישה דרמטית זו נתקיימה במציאות.
בפרק הקודם פירטתי השיקולים שהובילו אותי לקביעתי זו, שיקולים אלה בסך-הכל יפים גם בעניינו של נאשם 4.

זאת ועוד, עד המדינה אישר לשאלות פרקליטתו המלומדת, עו"ד יעל גרוסמן, כי מעולם לא סיכם עמו נאשם 4 תשלום כלשהו באופן אישי ברמה של 4 עיניים (עמ' 2879 שו' 23).

<u>צא ולמד</u>, עד המדינה לא שוחח עם נאשם 4 בנושא תשלום שוחד למאן דהוא.

המאשימה סבורה כי הנאשם 4 ניסה להרחיק עצמו מהעובדה כי נתן ידו להעברות הכספים לעד המדינה, כספי השוחד, באמצעות הטענה לפיה בשלהי שנת 2004 סיים כהונתו כמנכ"ל קרדן נדל"ן והחל למלא תפקיד מטעם חברת קרדן ברומניה. המאשימה נשענה על דיווח החברה הציבורית ורשות ניירות ערך, וכן הודאת הנאשם עצמו (**ת/799**) מיום 14.07.05, בה התכבד להודיע על התפטרותו (ראה המוצג) מחברות בדירקטוריון הולילנד פארק בע"מ מאותו מועד.
בבית-המשפט סיפר הנאשם 4 כי החל מיום 15.02.05 היה אמור לעבוד מטעם קרדן ברומניה בלבד, ולהוכחה ניתן לראות זאת בתשלומי השכר, כאשר לפני מועד זה חילק את זמנו בין שתי

הארצות – שבוע בארץ ושבוע ברומניה, עובדה הניתנת לבדיקה על-פי מועדי הכניסה והיציאה שלו מהארץ. בכל מקרה, לדידו, לאחר יום 15.02.05 לא נשא בשום אחריות לפעילות החברה בארץ. עד אותו מועד הינו אחראי לכל מה שקרה בחברה.
נראה, כי המאשימה מחמירה משהו עם גרסת הנאשם 4 בנקודה זו, שכן הנאשם 4 עצמו גרס בבית-המשפט כי הינו אחראי לכל פעולה ופעולה שנתבצעה עד יום 15.02.05. לציין, לאחר מועד זה לא יוחס לנאשם 4 אישור תשלום כלשהו.

130. לציין, לא נטען בפניי על-ידי מי מהצדדים כי בין נאשם 4 לעד המדינה ו/או לנאשמים האחרים התפתחה מערכת יחסים אישית כלשהי. מדובר במנהלים מקצועיים, מנוסים, שהיחסים שקיימו ביניהם היו קשרי עבודה.
נאשם 4 ניהל את חברת קרדן נדל"ן.
נאשם 4 לא עבד לאורך השנים עם נאשם 2, ובין השניים לא התפתחה מערכת יחסי עבודה או כפיפות. אדרבא, הפגישות בין השניים היו ספורות ועניניות. נאשם 4 לא קיים יחסי חברות עם עד המדינה, וקשרי העבודה ביניהם היו ענייניים והתקיימו בנוכחות אנשי מקצוע אחרים. נאשם 4 לא פגש אותו ולא נועד עמו בארבע עיניים.

ועוד, עד המדינה ראה בתמיר דגן בבחינת איש חדש, "טיפוס" "בלתי ידוע" שהוא אינו מכירו.
תמיר דגן <u>לא שוחח</u> עם עד המדינה בנושא תשלומי השוחד, גם אליבא דמאשימה.
במצב דברים זה, לא יהיה זה מרחיק לכת להניח כי לו נאשם 4 היה מעורב בתשלומי השוחד ומודע להם, היה מוודא כי חברו הטוב מהטייסת, האיש אותו הביא לחברה והכניסו "לנעליו", יהיה מודע לתשלומי השוחד המשולמים בדרך שגרה על-ידי עד המדינה ולא יופתע, לפתע פתאום, לאחר עזיבת נאשם 4 את החברה, בצורך להתמודד או להשלים עם המערכת המושחתת אליה קשורה החברה.
לחילופין, נאשם 4 היה מקפיד לוודא כי עם עזיבתו את החברה יימנעו המעורבים (הנאשמים) מהעברת מסמכים לתמיר דגן, שיש בהם כדי לחשוף את מערכת היחסים המושחתת, שנשתרשה בחברה. <u>הכל, כשמוסכם על הצדדים כי גם לאחר עזיבתו של נאשם 4 את החברה, נמשכה הזרמת הכסף לעד המדינה לצורך תשלומי השוחד</u>.
תמונת מצב זאת, שאינה למעשה במחלוקת בין הצדדים, מקנה בסיס סבירות לגרסה של נאשם 4, לפיה לא היה שותף ומעורב בניהול המערכת המושחתת עליה ניצח עד המדינה, בדומה לא חשד כי הינו נוטל חלק בעסקאות מסואבות ומושחתות.

<u>אמור מעתה</u>, גרסתו של נאשם 4 בבית-המשפט, לפיה לא ידע על כספים שהועברו לעד המדינה לצורך תשלומי שוחד – אינה ניתנת לביטול. אדרבא, מדובר בגרסה אפשרית הנתמכת במארג ראייתי, שהוכח בבית-המשפט.

בפרק הדן בעניינם של נאשמים 2 ו-3 סקרתי את מעמדו של נאשם 2 בחברת הולילנד פארק כ"מנכ"ל על". התייחסתי לסמכויותיו, ובעיקר מעורבותו באישור בקשות ותשלומים לעד המדינה.

מוצג **ת/6**, שנחתם ביום 08.01.96 בין נאשם 2 ובין עד המדינה, שימש גם כ"זירת מריבה" משנית בין ב"כ הצדדים. לענייננו, חשוב לציין כי נאשם 4 היה מודע להסכם זה, לפיו היה על עד המדינה לתרום לפחות 60 שעות בחודש לטובת הפרויקט (ראה למשל **ת/164**, **ת/167**, **ת/168**) (ראה עדות נאשם 4 בבית-משפט, עמ' 6579 שו' 11-15).

לגישת פרקליטתו המלומדת, עו"ד יעל גרוסמן, אין מחלוקת בין הצדדים שהתשלומים בגין הסכם המיליון הינם תשלומים כשרים. אשר כך, גרסה הסנגורית המלומדת, עד המדינה קיבל את הכספים בתמורה <u>לעבודה ממשית</u> שביצע עבור הולילנד פארק. נוכח שביעות רצון שזיהה אצל פארק מהשירות שנתן ומתוצאותיו, הוא אף פנה וביקש להקדים לו תשלומים על חשבון הסכם המיליון שהגיעו לו, ואף התחייב לסייע לחברה בפרויקטים נוספים (סע' 92, עמ' 27, סיכומי נאשם 4).

ועתה לאירועי השוחד המיוחסים לנאשם 4:

<u>מוצג ת/179 – שבס, 120 אלף דולר</u>

131. מוצג **ת/179** הינו, כאמור, הסכם שנחתם בין הולילנד פארק לעד המדינה לקבלת תוספת שבס, דהיינו להגדלת כמות יחידות הדיור בפרויקט הולילנד מ-846 יחידות ל-1,015 יחידות. על-פי ההסכם, התמורה לעד המדינה בגין הצלחה תסתכם בסך 240 אלף דולר, כאשר במעמד חתימת ההסכם תשולם מקדמה על חשבון ההצלחה בסך של 120 אלף דולר.

על-פי **ת/179ד**, ההסכם נחתם סמוך ליום <u>22.07.03</u> (עמ' 6537 למטה). אין מחלוקת בין הצדדים כי התשלום הראשון בסך 120 אלף דולר שולם עוד קודם לחתימת ההסכם ביום <u>14.07.03</u> (עמ' 6538 שו' 13; **ת/182**; **ת/182א**).

כזכור, עד המדינה גרס כי מדובר בהסכם שבא לעגן מימון תשלומי שוחד בסך 240 אלף דולר לנאשם 7.

כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, מוצג **ת/179**, על-פניו, הינו מסמך חריג ומיוחד. על-פי ההסכם, זכאי עד המדינה ל-240 אלף דולר מבלי שהמסמך מפרט מה עליו לתרום ולעשות תמורת הסכום הנ"ל. על-פי ההסכם זכאי עד המדינה לתשלום על-סך 120 אלף דולר במעמד חתימת ההסכם על חשבון ההצלחה, הצלחה שמעולם לא באה לעולם. מוצג **ת/179** נחתם בתקופה בה שולמו לעד המדינה תשלומים מכוח **ת/6**. **ת/179** נחתם למרות עמדתו השלילית של נאשם 4 (עמ' 6368 למטה) ופעילותו בנושא שבס.

כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, רואה החשבון שמעון שינקמן, ששימש חשב בפולאר נדל"ן ולאחר-מכן מנהל כספים משנת 1997 עד 2006, נדרש להסכם **(ת/179)** בבית-משפט. לדבריו, כל ההסכם נערך על-מנת ליתן ביטוי ל-240 אלף דולר ששולמו, ובלשונו: "**ש. זאת אומרת ההסכם נערך לשם מה? ת. ההסכם נערך לשם, בעצם, הכשרת התשלומים בספרי הולילנד פארק. ש. אתה השתמשת במילה מסוימת מאוד בחקירה שלך. אתה זוכר איך קראת להסכם הזה? ת. כן, השתמשתי במילה 'פיקטיבי', מהבחינה הזאת שההסכם נוצר לאחר שהתשלומים כבר אושרו ומחציתם שולמו**" (עמ' 1744 שו' 30 עד עמ' 1745 שו' 5) [ההדגשות שלי - ד.ר].

רואה החשבון שינקמן ציין כי ההסכם **ת/179** הינו הסכם שנועד להכשיר תשלומים בדיעבד, מדובר בהסכם פיקטיבי שנוצר לאחר שהתשלומים כבר אושרו ומחציתם שולמו.

לאמור, רואה החשבון שינקמן אישש בבית-המשפט עדות עד המדינה.

עיון במוצג **ת/179** על כלל העתקיו כפי שנמצא בחומר החקירה, כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 2 – מוביל למסקנה דומה.

ת/179א הינו טיוטה של ההסכם מיום 14.12.03, חתומה על-ידי נאשם 3.

ת/179ב הינו טיוטה של ההסכם, ללא תאריך, חתומה על-ידי עד המדינה ונאשם 3.

ת/179ג הינו טיוטה של ההסכם, ללא תאריך (ברם קיים תיקון בכתב יד שכביכול ההסכם נחתם בשנת 2004), הטיוטה חתומה על-ידי עד המדינה ונאשמים 3 ו-4.

ת/179ד הינו טיוטה של ההסכם, מיום 22.07.03 (על-פי אישור פקס של קרדן), ללא חתימות. על-גבי טיוטה זו רשמה הגב' נורית שיאון אל רואה החשבון שינקמן: "**אין לנו הערות, למעט תקון בסעיף 4**" [טעות במקור].

לאמור, התאריך הראשון הינו מיום 22.07.03. מועד שגם הוא מתיישב עם גרסת רואה החשבון שינקמן, שמדובר בהסכם פיקטיבי שנחתם בדיעבד. יש באלה לאשש עדות עד המדינה.

נאשם 4 התייחס בבית-המשפט בעניין סעיף 7 להסכם, נאשם 4 ציין כי מדובר בסעיף מקובל, סטנדרטי, שגם בהסכם העסקתו על-ידי קרדן הינו רשום ועל-כן לא מצא בהסכם זה: "**שום חריג שזה יופיע גם עם דכנר**" (עמ' 6539 שו' 13) (ראה התייחסותו בחקירה הנגדית, עמ' 6598 שו' 24-17). לשאלה מדוע הועברו לעד המדינה 120 אלף דולר למרות שטרם הצביע על הצלחה בהשגת אישור שבס, השיב כי עד המדינה עשה את הצעד הראשון בכך שהביא את ההבטחה השלטונית הבאה לידי ביטוי במוצג **ת/180** (עמ' 6540 למטה). כאשר עד המדינה עבד על נושא שבס עוד קודם לחודש יוני 2003, על סמך ההסכמה בעל-פה שקיבל מהיזמים קודם לכן (עמ' 6541 שו' 26-27). נאשם 4 הפנה למכתבו של עד המדינה מיום 11 ביולי בהם ביקש שכר טרחה בעניין שבס והוא רושם: "**אודה בעד התייחסותכם למכתבי אליכם מלפני מספר שבועות**" (**ת/182**; עמ' 6542 שו' 7-4).

התובעת המלומדת, עו"ד אביבה חפץ, הקשתה על נאשם 4 הכיצד הסכים לשלם לעד המדינה 240 אלף דולר על-פי **ת/179**, בשעה שהולילנד פארק עדיין לא השלימה תשלומיה לעד המדינה עבור

ת/6, לפיו התחייב ליתן 60 שעות חודשיות. נאשם 4 השיב: "**אני לא מכיר פה אף עורך-דין באולם שאם אני אקנה ממנו תיק מסוים ואני אבוא עם תיק חדש, הוא יגיד שזה על חשבון שכר הטרחה על תיק הקודם. אילולא הלכנו לדכנר היינו הולכים למישהו אחר ומבקשים ממנו את המשימה הזאת. זה לא אחד על חשבון השני. זה בסוף מגיע לכיס של דכנר, אבל אלה שני דברים שונים לחלוטין. זאת משימה שהייתה חשובה לנו, שילמנו מחיר שלכל הדעות, הוא בשוק, בהזדמנות, וקיבלנו את זה מאדם שעד היום הוכיח את עצמו**" (עמ' 6579 שו' 31 עד עמ' 6580 שו' 2). וכן: "**...שילמנו לו את מלוא הסכום שבא לידי ביטוי בת/6. הדבר מתבסס בעיקר על זה שיש לנו נותן שירות שעובד אתנו לאורך זמן רב, ימשיך לעבוד אתנו גם בעתיד, נותן לנו שירות מצוין ומבקש, במסגרת הסכם קיים, להקדים לו את התשלום. ועשינו כך. לגבי הסכם שבס – אנחנו ראינו בזה משימה חדשה, שלא הייתה במסגרת ההסכם הקודם, שהוא לא היה אמור לתת במסגרת ההסכם הקודם, שאילו פנינו אליה לכל בעל מקצוע אחר הוא היה גובה את הסכום הזה לפחות. הכרנו כבר את היכולות של הבן-אדם, הכרנו את שיתוף הפעולה שיש בינו ובינינו, ואך טבעי היה שנפנה לבן-אדם כמוהו שיעשה את העבודה הזאת. ולכן הלכנו וביקשנו ממנו לטפל בנושא שבס**" (עמ' 6580 שו' 17-24).

לשאלה הנוקבת של התובעת המלומדת בעניין שורת המומחים שעמדו לרשות הולילנד פארק במשרד תייר ולא רק, מעל לבקיאות המנכ"ל, נאשם 4 ונאשם 3 בנושא שבס, הסכים נאשם 4 כי משרדו של אהוד תייר הינו משרד מקצועי, מיומן והוא עצמו שכר את שירותיו, אבל: "**אף אחד מבעלי התפקיד שעיבדו באותו זמן בפרויקט, על היבטיו השונים, לא היה – לדעתנו; זה נכון גם היום – מתאים לטפל בנושא שבס. נכון שדכנר לא היה היחיד בארץ שיודע לעשות את זה. ישנם עוד אנשים, שאילו פניתי אליהם הייתי משלם להם את הכסף, והבחירה של דכנר הייתה רק טריוויאלית**" (עמ' 6583 שו' 14-17).

נאשם 4 הסביר כי התשלום הראשון בסך 120 אלף דולר שולם משנתגבשה הדעה: "**...יש לנו הבן-אדם, שנוסע, עוד איתנו, פועל למטרה שלשמה אנחנו שוכרים אותנו, והנושא של התשלום הוא אחר לחל. זה לא שבעבור 120 הראשונים הוא היה צריך להביא את חצי הסחורה, ועבור ה-120 האחרים הוא צרים להביא את החצי השני. לגבי דכנר בטח ובטח לא היה מקובל שיש הקבלה בין מה שהוא מביא ובין מה שהוא לוקח**" (עמ' 6591 שו' 7-10), ובכלל, המסמך של עופר אהרון (**ת180**; **ת/181**) קיבל משמעות פה בבית-משפט יותר מהמשמעות שהייתה לו בזמן האמיתי, באותם ימים עד המדינה נחשב כ"**אריה**": "**הוא היה אישיות שנעים לעבוד איתה, ובטח לא אישיות שמתרים בה למה הטעתה. הוא אדם שעבד איתי ארבע שנים. לא מצאתי בשום מקום בדרך שהוא הטעה אותי באיזשהו מקום. התרומה שלו לאורך הדרך הייתה כזאת שלא הייתה מצדיקה פנייה מהסוג של לנזוף אם לא היה דיוק במאה אחוז. אני מוכרח להגיד שרק פה בבית-המשפט או במשפט הזה, פתאום הנייר הזה, שהוא באמת ארבע שורות, פתאום קיבל משמעות כל-כך כבדה. הדבר היחיד שיש לו ערך הוא הנייר של עופר אהרון, שאמר: אנחנו ניתן לכם שבס אם תעשו כך-וכך**" (עמ' 6594 שו' 4-10). נאשם 4 תיאר את התגלגלות מוצג **ת/179**: "**ההסכמה של אמנון ספרן ושלי בקשר לתשלום לדכנר – עריכת הסכם עם דכנר בנושא התשלום על שבס, והענקת התשלום בשני תשלומים – נקבעה הרבה לפני המועד שבו זה שולם. אני לא יכול להגיד**

את מספר הימים, אבל זה היה הרבה לפני. אחרי שאנחנו סיכמנו שכעיקרון, שמואל דכנר יטפל בשבס ויקבל 120 אלף דולר בחתימת ההסכם ועוד 120 אלף דולר בבוא היום, אז – הוא מזכיר לנו: חברים, היום אני כבר עובד וכסף עוד לא ראיתי, הגם שהסכמנו, והסכמנו שהתשלום הראשון יהיה מידית. זאת אומרת, דכנר אומר לנו – בתור אלה שלקחנו אותו לעבודה – שהבטחנו לו בהסכם 120 אלף דולר, לא ומתנה בכלום, והנה, הוא כבר הביא לנו נייר, ואנחנו את חלקנו לא ביצענו. יותר מזה: סמוך לנייר הזה, כשראינו שבאמת הבן-אדם צודק במה שהוא אומר – אל"ף, ביצענו את התשלום. אנחנו, עבר דרכנו ההסכם, שאנחנו מאשרים אותו; וב-22 בחודש (יולי), שמונה ימים אחרי התשלום, היה הסכם שעיגן אחת-לאחת את ההסכמות כמו שישנן, ואינן מתנות במשהו לנייר של עופר אהרון" (עמ' 6596 שו' 6-17) (ראה גם עמ' 6597 שו' 21-32).

<u>צא ולמד</u>, השתתפותו של נאשם 4 באישור התשלומים הנקובים במוצג **ת/179** הוכחו בבית-המשפט.

גרסתו של נאשם 4 כי לא ידע המהות הנכונה של העברת הכסף לעד המדינה הינה בבחינת גרסה שקשה לקבלה.

יחד עם זאת, נוכח הערכת עדותו של נאשם 4, כמפורט לעיל, ובחינת טיעוני ב"כ הצדדים, קיימת אפשרות לפיה נאשם 4 לא היה מודע למהות האמיתית של העברת הכסף לעד המדינה או פעל מתוך רשלנות.

<u>אמור מעתה</u>, לא ניתן לקבוע אחריותו הפלילית של נאשם 4, בכל הנוגע לתשלום עבור שב"ס, במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי.

חשוב לציין, כי להבדיל מאירועי שוחד אחרים הנדונים בתיק זה, בכל אירועי השוחד המיוחסים לנאשם 4 הוצאו חשבוניות כחוק וההעברות הכספיות שאושרו על-ידי נאשם 4, נרשמו כדין בספרים (סע' 20, עמ' 8, סיכומי נאשם 4). כמו כן, לא ניתן, על בסיס ההסכמים שנחתמו בעניין הולילנד פארק, לגרוס כי השימוש של עד המדינה בביטוי "תשלום לצדדים שלישיים" או "יועצים חיצוניים", משמעו דווקא שוחד, הואיל ועד המדינה השתמש בביטויים אלה במקומות אחרים, למשל במוצג **ת/210**, שגם אליבא דמאשימה, אינו אומר שוחד (ראה עמ' 9 ועמ' 66-69, סיכומי נאשם 3).

ביתר שאת, יש ממש בטענת פרקליטתו המלומדת של נאשם 4, עו"ד יעל גרוסמן, כי כל אותם ניירות, בהם רשם עד המדינה את הביטויים "תשלום לצדדים שלישיים" או "יועצים חיצוניים", הועברו לאנשי הנהלת החשבונות, שאין טוען כלפיהם כי היו מעורבים, או חשודים להיות מעורבים, בפרשיות השוחד. העובדה היא כי לא אחד מאותם אנשי כספים ורואי חשבון העלה על דעתו כי מדובר בניירות "מזוהמים" או/ו התנהלות מושחתת או בלתי תקינה של נאשם 4 (בכל מקרה, לא נטען כזאת במשפט).

גדולה מזו, לו נאשם 4 היה מעורב באותן פרשיות שוחד, הוא היה מקפיד, מן הסתם, כי אותם ניירות לא יועברו בנוסחם זה לאנשי הנהלת החשבונות. נאשם 4 היה מבקש מעד המדינה לשנות הניסוח או/ו מקפיד להסתיר מאנשי הנהלת החשבונות את אותם רישומים האמורים לעורר "מחשבות נוגות" על פשר העסקאות והתשלומים הכרוכים בהם.

ת/193 על-סך 100 אלף דולר

132. מוצג **ת/193**, כאמור, הינו מכתבו של עד המדינה לנאשם 4 וארנון ברודנר מיום 29.11.04. עד המדינה רשם במכתב כי הועדה המקומית דנה בכל ההתנגדויות שהוגשו לתב"ע ו' והן נדחו, הדבר יאפשר העברה "קלה" ביותר של תב"ע ה'. וכן: "**...שילמתי לכל יועציי החיצוניים כדי לסיים נושא זה מיידי (אחרת לא ניתן היה להוציא היתרי בנייה לבניין 6 ובהמשך לבניינים האחרים) סך של 78,550$ (אודה בעד החזר הסך הנ"ל מיידי לאור הוצאות אישיות גדולות שיש לי כעת בגין בתי).**
ברצוני להדגיש שלא חייבתי בצורה כלשהי בסכום דלעיל בגין העבודה שלי, של מאיר רבין ושל משה שמעוני – שתרמו רבות לביצוע המהלך. אם הנכם חושבים שמגיע לנו שכר בגין הנ"ל – אנא קבעו כמה והוסיפו...".
ביום 06.12.04 נרשם בכתב יד על-גבי מוצג **ת/193** בהמשך למכתבו של עד המדינה:
"**מאושר לשלם סך של 100,000$ כולל 78,550$ עלויות + שכר טרחה בהשלמה ל-100,000$**".
חתומים אמנון ברודנר ונאשם 4.
מוצג **ת/194** הינו מכתב של עד המדינה לנאשם 4 וארנון ברודנר מיום 05.12.04, בו רשם: "**מצורף בזה תזכירי מה-29.11.04 בדבר אישור כל שביקשתם בועדה המקומית. אבקש התייחסותכם בהקדם האפשרי**".

עד המדינה העיד בבית-המשפט כי משרשם "יועצים חיצוניים", כוונתו הייתה למר פולק ונאשמים 7 ו-10 (עמ' 329 שו' 23).

נאשם 2 נשאל על התשלום של 100 אלף דולר שקיבל עד המדינה בגין תשלום שלו ליועץ חיצוני, ובכלל הכיצד יכול יועץ חיצוני להשפיע על השאלה אם יוצא או לא יוצא היתר בנייה, ונאשם 2: "**אני חוזר על התשובה שעניתי לגבי המסמכים הקודמים. אני לא זוכר שהדבר הזה היה באשורי ולא ראיתי את המסמך הזה לפני. הוא גם מבקש את הכסף בשביל בתו**" (עמ' 6247 שו' 28-29). וכן: "**ש. אין שום הסכם כאן, על מה הם נותנים פתאום 100 אלף דולר. ת. אני חוזר ואומר, ספק מתמשך, לא צריך לפעמים הסכמים אלא מספיק חליפות מכתבים. הוא ביקש וזה היה הגיוני ואושר. לא תמיד צריך הסכם. ההסכמים ראינו אותם. זה דרך שבה אתה עובד עם ספק מתמשך. יש כאלה שעושים 82 עמודים, אם הוא מאשר את מה שהוא צריך לעשות ועושה את העבודה**

הוא מקבל את הכסף. אמנם זה נשמע סכומים גדולים אבל הסכומים אינם גדולים" (עמ' 6248 שו' 2-7).

זאת תשובתו של הנאשם 2 גם משהונח בפניו יומנו של ברודנר, לפיו פגש זה את הנאשם 2 בסמוך להגשת הבקשה (**ת/193**) בשתי הזדמנויות (עמ' 6248 שו' 8-15).

נאשם 4 בחקירתו במשטרה ציין כי הינו רואה את המוצג לראשונה ועל-פי מועד הנפקת החשבונית (**ת/195ב**) זו יצאה בתקופה בה כבר לא מילא תפקיד בקרדן נדל"ן (עובדה בלתי נכונה).

בעדותו בבית-משפט ציין נאשם 4: "**...התשלום יצא בזמן היותי בתפקיד מנכ"ל חברת קרדן נדל"ן. אף שמופיע פה (על ת/193) השם שלי ולא החתימה שלי, אני מאשר שהשיק הזה יצא בהסכמתי. אני לא חתמתי, אבל אני מקבל אחריות על התשלום, שכן אני בטוח <u>שברודנר הורה על התשלום בעצה אחת עמי</u>**" (עמ' 6646 שו' 1-4) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 4 הסביר כי לא העלה על דעתו, שמדובר בתשלום שוחד, הסכום של 78,550 דולר אינו סכום המתחבר למילה שוחד, לא היה שום "נצנוץ" שיגיד שהנייר הזה מדבר על שוחד: "**...יש פה הישג; יש פה תשלום שנראה סביר; למטה יש הסכמה של שני הצדדים. לכן זה נראה לי סופר נורמאלי לשלם אותו. שום בעיה לשלם אותו**" (עמ' 6646 למטה).

עד המדינה אישר בבית-המשפט כי לא שוחח עם נאשם 4 בנושא.

<u>אמור מעתה</u>, בפרק הדן בעניינו של נאשם 2 הגעתי למסקנה כי לא ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי אחריותם של נאשם 2 ונאשם 4 להעברת הכסף לעד המדינה על-פי מוצג זה. הדברים שקבעתי שם יפים גם לענייננו כאן.

<u>נאשם 4 היה אמור להבין ממוצג **ת/193** כי מדובר במסמך האומר: "שוחד"</u>. ברם, לא ניתן לקבוע מודעותו וקריאתי הנכוחה את המסמך – בודאות הצריכה במשפט פלילי.

<u>מוצג ת/186 על-סך 300 אלף ₪</u>

133. **ת/186** הינו ההסכם בין הולילנד פארק לעד המדינה, לפיו יזכה עד המדינה לתמורה בסך 300 אלף ₪ בתוספת מס ערך מוסף עבור קידום מתן תוקף של תב"ע ו'. התמורה הועברה לעד המדינה בסמוך לחתימת ההסכם בחודש ינואר 2004 (**ת/187**; **ת/187א**; **ת/187ב**; **ת/187ג**).

עד המדינה העיד בבית-המשפט על נסיבות הזרמת כסף זו לצורך תשלום שוחד (עמ' 319-321).

כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, מוצג **ת/186** אינו מפרט מה נדרש מעד המדינה לעשות, על-פי ההסכם, עבור התשלום בסך 300 אלף ₪.

סך 300 אלף ₪ הוזרמו לעד המדינה, טרם זה תרם תרומה כלשהי, על-פי ההסכם. עד המדינה הוציא חשבונית האומרת שקר על פניה. ההסכם על-פי **ת/186** נחתם בתקופה בה היה בתוקף ההסכם המפורט במוצג **ת/6**.

בחקירתו הנגדית הסביר נאשם 4 כי לו הדבר היה בידו, <u>לא היה מסכים לשלם לעד המדינה את הכסף קודם זה קידם את הנושא</u>, הוא לעצמו אינו נוהג לאשר תשלומים קודם אספקת העבודה, ולכן התבטא כפי שהתבטא בחקירתו במשטרה (**ת/551** שו' 735-737), ולכן: "**אמרתי זאת בעצמי, נכון שאני מצטער להגיד, שאם הייתי דיין יחיד במקרה הזה, יתכן שלא הייתי מאשר לדכנר את כל התשלום מראש, אך אני בשותפות שמידי פעם נדרשים לעשות ויתורים, וכשהויתורים אין בהם שום דבר לא חוקי, לא לא סביר**" (עמ' 6603 שו' 24-26), וכן: "**...אכן בתור הסכם שעמד מול העיניים, ומה שעשיתי זה שלקחתיו וקראתי את האמור בו, אמרתי מה שמופיע שאני מעולם לא עשיתי הסכם שבו נותנים את כל הכסף מראש והאדם מרצונו הטוב עובד לאורך זמן, הקראתי מהנייר. כשעבר זמן והבנתי את מהות ההסכם אני חוזר ואומר שכל מה שאמרתי במשטרה נכון, המסמך נחתם והוסכם גם על דעתי, ואני מאשר שאני שותף לו, דבר שני, גם אז וגם היום דעתי לא נוחה ששולם כל הכסף מראש, אך הסכמתי כי אנו במערכת של שותפים ולא ראיתי בכך פשע גדול, מול הספק הספציפי הזה, שגם בעבר הקדמנו לו תשלומים ללא בעיה מיוחדת, כי אנו שותפים איתו לאורך ימים, ובעתיד, לכן האי נוחות ואי העמידה בכללים שלי של 300,000 ₪ בבת אחת, זה לא משהו שבגינו מרימים קשיים**" (עמ' 6603 שו' 33 עד עמ' 6604 שו' 7).

תשובותיו של נאשם 4 לא מנעו מלהקפיד עמו בחקירה הנגדית בנושא. נאשם 4 נשאל מדוע היה צורך לשלם לעד המדינה 300 אלף ₪ בנושא החניון בתב"ע ו' כאשר עד המדינה היה חייב על-פי **ת/6** להקדיש 60 שעות עבודה חודשיות להולילנד פארק, במיוחד שהתוצאה, לדידם, לא הייתה חשובה. אביא את הדברים במלואם: "**ש. למה אתה צריך לשלם 300 אלף? זה כל-כך פשוט להגיד להם, תגיד להם תנו לי תשובה, שלילית, חיובית, חצי שלילית, תנו לי תשובה לעזאזל. ת. אנחנו עושים את זה 4 שנים עד אותו מועד ולא קרה עם זה שום דבר... ש. אבל למה אתה משלם כסף על זה? הוא חייב לכם 60 שעות, גם את זה הוא לא יכול לעשות? כאן אין כמעט עבודה. ת. זה לא נכון. אדוני, בשביל להשתיל בתוך תב"ע פתרון תחבורתי לחניה לאורחים, לחניון ברמת שרת, יש צורך בעבודה, אם אתם תסתכלו במה שאתמול שמתם על השולחן מה היה הפתרון למשל בנושא חניית אורחים, יש נייר של דכנר עצמו שהוא טוען הלכנו והפעלנו את אלי ג'יאן, יועץ התחבורה, והבאתי אותו לעירייה, ושכנע את פוסט שתקבל את הרעיון של חניית אורחים. זאת אומרת זה לא הוא שהולך ומדבר, יש לעשות פה עבודה בשביל לשכנע את הרשות לתת את הפתרון, דכנר עצמו מעיד על זה שהוא לקח את אלי ג'יאן, היועץ, שכנע את העירייה, והעירייה קיבלה את עמדתו של אלי ג'יאן...**" (עמ' 6611 שו' 18 עד עמ' 6612 שו' 8).

לשאלה האם קודם בהחלטה לשלם לעד המדינה 300 אלף ₪ נעשה חישוב כלכלי כלשהו, הסביר הנאשם 4: "**מספרים צריך לחשוב. לנו היה בבנק סדר גודל של 200 מיליון שקל, שהיינו משלמים עבורו ריבית סדר גודל של 5.5 אחוזים, ולכן כל דירה שהיינו מוכרים מוקדם יותר הייתה משפרת את מצבנו בצורה מאוד טובה, לכן מה שעמד לנגד עינינו איך מוכרים יותר מהר,**

איך פותרים את החסמים כדי למכור יותר דירות. אם את חושבת שבניהול פרויקט כזה אנחנו סופרים 2 ₪ לפה 4 ₪ לשם, לא כך אנחנו מנהלים את העסק, למיטב שיפוטנו המקצועי זה מה שהחלטנו לתת. אם דכנר היה מבקש פה עבור העבודה הזאת סכום אחר, היכולת שלנו לקבל החלטה אחרת היא מאוד מצומצמת כי אין עוד מישהו שעושה את תב"ע ו' חוץ ממנו, אם אני רוצה לעשות את זה בעצמי אני צריך להתחיל הכל מחדש, ואז זה לא היה עולה לי 300 אלף ₪, זה היה עולה לי אולי 300 אלף דולר, ולכן הבן אדם הזה היה בעמדה שהוא היה, זה עולה לי פחות" (עמ' 6615 שו' 8-17).

<u>צא ולמד</u>, השתתפותו של נאשם 4 באישור התשלומים הנקובים במוצג **ת/186** הוכחה בבית-המשפט.

גרסתו של נאשם 4 כי לא ידע המהות הנכונה של העברת הכסף לעד המדינה הינה בבחינת גרסה שקשה לקבלה.

יחד עם זאת, נוכח הערכת עדותו של נאשם 4, כמפורט לעיל, ובחינת טיעוני ב"כ הצדדים, קיימת אפשרות לפיה נאשם 4 לא היה מודע למהות האמיתית של העברת הכסף לעד המדינה או פעל מתוך רשלנות.

<u>אמור מעתה</u>, לא ניתן לקבוע אחריותו הפלילית של נאשם 4 במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי.

<u>מוצג ת/188 על-סך 120 אלף דולר</u>

134. מוצג **ת/188**, כאמור, הינו מכתב אישי של עד המדינה לנאשם 4 וארנון ברודנר מיום <u>18.07.04</u> בנושא תב"ע ה', שנמצאה אותה עת לפני ההפקדה. עד המדינה פירט במכתב נושאים המטופלים בתב"ע ה', בין היתר תקנות שבס. עד המדינה סיים מכתב זה באלה הדברים:

"...בשעתו הודעתי לאמנון שבגין כל הנ"ל עלי לשלם לצדדים שלישיים $120,000 - $60,000 לפני ההפקדה והיתרה לאחר האישור הסופי בגמר ההתנגדויות (לא דרשתי כל שכר עבור עבודתי).

בשבוע שעבר, שהשלמתי בעזרתו של ברוך (ולאחר שיחות כאמור עם יו"ר הועדה, מהנדס העיר ואדר' רוזיו) כל ההליך שמאפשר בסוף שבוע זה – התחלת השבוע הבא ההפקדה – 'הזכירו' לי שמועד התשלום הגיע כעת.

אי לכך, אודה לכם בעד הכנת שיק על סך $60,000 + מע"מ לפקודת אמיאור יזמות והשקעות בע"מ בגין הנ"ל, כדי לאפשר העמידה בהתחייבויות. ראו הנושא כדחוף".

עד המדינה ציין בבית-המשפט, כי מדובר בתשלומי שוחד לנאשם 7 ולמר פולק (עמ' 323) (ראה הפרק הדן בעניין נאשם 2).

נאשם 2 התכחש מכל וכל למודעות כלשהי למוצג זה, כמו גם לתשלום ששולם בעקבותיו (עמ' 6243).

כמפורט בהרחבה בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, נאשם 4 אישר התשלום בסך 60 אלף דולר לעד המדינה. בעדותו בבית-משפט ציין נאשם 4 כי לא פנה ולא היה מעלה על דעתו לפנות לנאשם 3 לקבל אישורו, שכן זה כבר לא מילא כל תפקיד בחברה, אבל: "**...אני פונה לברודנר לקבל את ההסכמה**" (עמ' 6549 שו' 1).

לגופו של עניין, נאשם 4, בהמשך לחקירתו במשטרה, ציין עד כמה אינו יכול להעלות מזיכרונו את אשר התרחש לפני 8 שנים: "**אני מדבר על היום לפני 8 שנים שקראתי את הנייר הזה, אני מקווה שאני אומר את הדברים בצורה נכונה. מה שראיתי באותו יום שישי, הצהרה של מר דכנר שהוא סיכם את הנושא הזה עם אמנון, המחיר נראה לי מחיר הוגן, התכולה נראתה לי תכולה מתאימה ומוצדק התשלום בגינה. ש. על מה הוא צריך לקבל פה 120 אלף דולר? ת. עבור הפעילות שמצוינת בדף הקודם בתב"ע 3507ה. ש. עד אז הוא לא טיפל בתב"ע ה? ת. פה מדובר שהוא כבר עשה את עבודתו, בתב"ע ה' הוא התחיל לטפל איפשהו בסוף 2003, המסמכים הקודמים שבו ראיתם את ההנחיה, ההובלה, ההפעלה שלו של אנשי מקצוע לצורך טיפול בתב"ע, מתחילה בנובמבר 2003 ונמשכת עד הנייר הזה, שבוע לפני הנייר הוא מוציא אלינו הנחיה, אני רוצה להפעיל אותה בתאריך הזה והזה, אני רוצה לגמור את זה בתאריך הזה והזה, ואני מבקש שהאנשים שלכם ישתפו פעולה איתי על-פי הנחייה של ברוך כיצד לממש את ההובלה שלי של הפרויקט, הוא מוביל את זה אישית, לכן התכולה שהוא נותן נראתה לי הגיונית, התשלום בגינה נראה לי הגיונית, ואם אמנון קיבל את זה בודאי ובודאי שאני מסכים עם זה, ומועדי התשלום, 60 אלף להפקדה, שבו אנחנו נמצאים כרגע כשהוא כותב את הנייר ואת השעה שזה ייגמר, נראה לי סביר והגיוני בהחלט**" (עמ' 6548 שו' 3-19).

נאשם 4 התייחס לביטוי של עד המדינה "צדדים שלישיים" וציין כי <u>הביטוי לא מוכר לו</u> וסך כל מכתבו היה בבחינת דרישה כספית: "**...אדוני הזמנת אצלי עבודה, להלן ביצוע העבודות, סיכמתי בזמנו שזה עולה 120. ש. 'עלי לשלם לצדדים שלישיים' אי אפשר להתחמק מהכתוב, הכתוב הוא שחור על גבי לבן. ת. אני צריך לשלם 120, 60 היום ו-60 במועד אחר, התשלום מיועד לאנשים אחרים, זה דבר יום ביומו אצל כל נותן שירות, איזה חריג אני צריך לראות פה? שום חריג**" (עמ' 6629 שו' 19-26). לדברי נאשם 4, מוצג **ת/188** מבחינתו הינו הסכם לכל דבר: "**הנייר הזה, כפי שמופיע פה, בעיני הוא הסכם לכל דבר, אם סוכם עבור פעילות שמוגדרת כאן שהוא יקבל סכום של 120 אלף דולר, אם זה סוכם עם אמנון, זה מקובל גם עלי, אני לא זוכר את המועד אבל אם אמנון אישר את זה אז זה מקובל גם עלי. למי הוא שילם את ה-60 אלף אני לא אמור להיות אמון, לקבלני משנה או אנשים שהוא מפעיל לצורך עבודתו, אבל רק היום דיברנו פה על מספר אנשים שונים שעבדו עבורנו בנושא תב"ע ה' ובנושא תב"ע ו' וגם בנושאים אחרים שלא אני שילמתי עבורם. מבחינתי אם אני לא שילמתי עבורם זה אומר שמישהו אחר שילם את זה ואלה היו הצדדים השלישיים שבגינם דכנר ביקש את הכסף**" (עמ' 6630 שו' 9-16).

אליבא דנאשם 4, מוצג **ת/188** הינו בבחינת סיכום דברים בין עד המדינה לבין נאשם 3 ומה שסוכם עם נאשם 3 זה כמו סיכום עמו (עמ' 6631 שו' 16-27).

נאשם 4 התייחס לדברים שמסר בהודעתו במשטרה בעניין מוצג זה, בהם התכחש למודעותו לביטוי בו השתמש עד המדינה "**צדדים שלישיים**" (ראה עמ' 6629 שו' 8-22). הנאשם 4 לא ידע לציין שמות אנשי מקצוע שהועסקו על-ידי עד המדינה, אבל אני סמוך ובטוח, שעד המדינה העסיק אנשים, כמו רחל בינור ואלי ז'אן (עמ' 6632 שו' 26-34). וכן: "**ש. אתה אמרת לנו אתמול ששום דבר לא נצנץ אצלך, לא נדלקה שום נורה ופעמון לא צלצל. ת. נכון. ש. אבל אתה גם לא יודע למי משלמים. אז למה אתה אומר שהתשלום סביר? באותה נשימה אמרת שמדובר בתשלום סביר מאוד. ת. התשלום הוא סביר מאוד. ש. אז מה סביר לגבי תשלום שאתה לא יודע בכלל מה תוכנו ולמה הוא מיועד? ת. יש בבניין – לא, אני סתם מסבך אתכם בדברים שלא רלוונטיים. אני לא קניתי פה הסכם פרטני של אנשים ושעות עבודה. אני קניתי ממר דכנר עבודה שמופיעה בדף הראשון בשלמותה, בתשלום של 120 אלף, שישים ושישים. ההסכמה אמורה להיות, בינינו לבינו, ברורה לחלוטין. אני מקבל את מה שמופיע פה. אני מקבל שאוטוטו הוא עומד לעשות. והמומחה – מגיע לו תשלום. ולמי הוא משלם – אני בהחלט לא צריך לבדוק את מי הוא מביא, איזה קבלן משנה. ממש לא. זה צריך לעמוד במבחן הסבירות בטח, ואני בטוח שזה עומד במבחן. מה שאנשים עבדו בפרויקט צריך לשלם בגינם**" (עמ' 6634 שו' 11-23). ובעניין בדיקתו לאחר עזיבתו של ספרן: "**אמרתי את זה פעם, אני אומר עוד פעם, ואני חושב שאפשר בעניין הזה לראות בכתובים, וכמובן את מי שעושה את העבודה. אני לאישור מסמכים מהסוג הזה לא פונה לפרטנר, כי יש לי אנשים אחרים לעשות. מי שהביא את זה בכתובים והעביר להתייחסות של הצד השני, זו הייתה נורית. ואתמול שמנו על השולחן נייר שאומר זאת בפירוש: דיברתי עם ברודנר ולהלן תשובתו. על החתום, נורית. זה תחום עבודתה. לנורית הייתה הוראה ברורה כתובה שהיא לא חותמת שיק בלי סיכום של המפעיל הרלוונטי של הבן-אדם, שמאשר את כתיבת השיק. ואני כמובן מאשר את זה. אבל התפקיד לשאול – אני לא שאלתי את ברודנר, ואני אומר לך בוודאות: כמו בכל מקום אחר שהיא עשתה, היא פנתה לברודנר והיא קיבלה את האישור. אחרת היא לא הייתה כותבת את השיק**" (עמ' 6635 שו' 15-23).

יושם אל לב, כי על-פי דברי נאשם 4 בבית-המשפט, הגב' נורית נהגה לפנות לברודנר ולקבל אישורו, אחרת לא הייתה כותבת את השיק. ניתן להניח כי דרך עבודה זו לא הייתה משתרשת באם נאשם 4 היה מודע לתשלומי השוחד המוזרמים לעד המדינה ומאושרים בחצרו.

לאמור, קשה להניח כי נאשם 4 היה מערב גברת, שאין חולק שלא הייתה טבולה בביצת השוחד, בפנייה לברודנר על-מנת לקבל אישורו להעברת כספי שוחד לעד המדינה.

<u>אמור מעתה</u>, המסקנה אליה הגעתי בפרק הדן בעניינו של נאשם 2 בקשר למוצג **ת/188**, הינה נוחה ויפה כאן. כקבוע שם, יש להורות על זיכוי נאשם 4 מהעברה כספית זו לעד המדינה מחמת הספק.

מוצג ת/190ב

135. מוצג **ת/190ב** הינו מכתבו של עד המדינה לברודנר ולנאשם 4 מיום 19.09.04 בהקשר לאישור העירייה לתב"ע ה'. עד המדינה ציין, בין היתר, את הדברים הבאים: "**בשעתו סוכם על שכר טרחה עם אישור התוכנית הזו – של $120K, כאשר $60K שולמו כבר.**
אחד התנאים לכל הסיכומים שהושגו – התחייבותי לשלם את דמי הייעוץ/שכר טרחה הנוספים של $60K, ואודה בעד העברתם אלי- כדי שלא אצטרך לשלמם מכיסו.
כמו כן, לשיקול דעתכם: לאור הצורך להחלטה מיד והיעדרותכם מהארץ (ארנון בודפשט, שמעון - ?! מסרו לי במשרדכם שאתה בחו"ל) הגדלתי על דעת עצמי שכר טרחה ב-$25K נוספים; אם לא תוכלו אין באפשרותכם לשאת בנ"ל, אשלם זאת בעצמי".
בתחתית המוצג חתמו נאשם 4 וברודנר ונרשם: "**מאשר לתשלום**".

מוצג **ת/192ג** הינו צילום של **ת/190ב** ללא אישור התשלום של ברודנר ונאשם 4 בתוספת רישום שער הדולר – 4.468, והתשלומים השונים.

מוצג **ת/192** הינו מכתבו של עד המדינה לנאשם 4 וארנון ברדונר מיום 26.09.04, בו רשם את הדברים הבאים: "**הנני מתייחס למכתבי אליכם בקשר לתשלום שכר טרחה בגין 3507ה לצדדים שלישיים.**
לא אוכל לקדם הנושא ללא ביצוע התשלום הנ"ל".

עד המדינה העיד בבית-המשפט כי מדובר על תשלום של 60 אלף דולר, תשלום שוחד (עמ' 326-327).

נאשם 2 גרס בבית-המשפט כי לא ראה, כל עיקר, את המוצגים הנ"ל ולא היה מודע לתשלום הנ"ל.

נאשם 4 בחקירתו במשטרה התייחס למכתבו של עד המדינה, ולדידו, בגלל עומס העבודה שהיה לו בחו"ל, הם הביאו לעבודה את תמיר דגן החל מקיץ 2004, וזה ראה את המכתב של עד המדינה ונאשם 4 עצמו: "...**אני לא זוכר את הנייר הזה ואני בודאי לא זוכר מה-25K דולר, אני באותו זמן כבר הייתי עם רגל אחת במקום אחר. לא יודע אם היה לו, אם לא היה, אני לא יודע. ש. ספר למה הכוונה בדברים במכתב 'אחד התנאים לכל הסיכומים שהושגו התחייבותי לשלם' למי דכנר אמור לשלם? ת. אם הייתי רואה את הנייר הזה אז, התחייבות של דכנר בעיני הייתה לשלם לאנשים שאותם הוא מפעיל לצורך ביצוע עבודה. אני זוכר שהייתה לו במשרד מהנדסת שהוא הפעיל, הוא היה מעסיק שירותים של עורך-דין, אני יודע שבשלב מסוים, היו לו סיפורים של**

מע"מ שהוא נעזר ביועץ מע"מ. היו רשימה של נותני שירות אותם הוא היה צריך להפעיל ובגינם היה צריך לשלם לו עבורם" (**ת/553** שו' 393-405) [ההדגשות שלי - ד.ר].

בהמשך, ציין נאשם 4 כי לא הוא זה שכתב "**מאשר לתשלום**", זה לא מישהו מקרדן (**ת/533** שו' 406).

בהודעתו במשטרה מיום 21.04.10 ציין נאשם 4 כי אינו זוכר את מוצג **ת/192**, ובהמשך: "**...אם הייתי רואה את המסמך הזה בזמנו, לא הייתי עושה שום דבר משום שכל מה שקשור לתשלומים למיניהם לדכנר או כל מה שקשור לנושאים סטטוטוריים, זה היה בתחום הניהול והאחריות של השותף, שלהזכירך, בהודעתי הקודמת ציינתי שהייתה דרושה חתימה והיה דרוש אישור של קלדש לכל תשלום לדכנר, ואני למעשה הייתי חותמת גומי... ואנחנו בקרדן נדל"ן רק חתמנו כשותפים, אחרי שהאישור ניתן מקלדש. אציין שאותו דבר קרה מהצד ההפוך, כלומר, אנחנו אישרנו לגורמים הנדסיים, שזה היה בתחום האחריות שלנו וקלדש היו רק חותמת גומי לאישורים שלנו"** (**ת/551** שו' 103-113) [ההדגשות שלי - ד.ר].

ובעניין צדדים שלישיים, ציין נאשם 4 בחקירתו במשטרה: "**...דכנר והחברה שלו שקשורה איתנו, הייתה אמורה לתת לנו שירותים שבגינם היה אמור לקבל מאיתנו תשלום בהתאם להסכם שהיה איתו. לאיזה שימוש הלכו הכספים, אף-פעם לא ידענו ואף-פעם לא התעניינו, כי זה כמו כל נותן שירות אחר שמקבל תשלום עבור העבודה שהוא עושה. אני לא יודע אם הצדדים השלישיים המצוינים במכתב הזה, הכוונה היא למנהלת השכר שלו או לאנשים אחרים שעובדים בשבילו ושלהם הוא צריך לתת שכר או תשלום. באותו זמן וגם היום, עד לפני שבועיים שהתחיל להתפרסם בתקשורת כל הקשור לחקירה הזאת, לא ידעתי ולא הבנתי שהכוונה היא ששולם כסף כשוחד. צד שלישי מבחינתי הוא העובדים של דכנר או נותני שירות של דכנר. אתה חייב להבין את נקודת המבט שלי..."** (**ת/551** שו' 55-69).

בעדותו בבית-משפט ציין נאשם 4 כי הינו אחראי לתשלום הנדון (עמ' 6642 שו' 7-8; עמ' 6641 שו' 30-34). ובלשונו: "**...כל מה שקרה עד פברואר 2005, אני נושא באחריות, ואני גם אמרתי את זה אתמול, מה שרציתי להגיד אתמול, ומה שניסיתי להגיד – משום שזו פשוט האמת לאמיתה, זה שמחודש יוני 2004 הייתה לו, לתמיר דגן, נגישות לכל חומר, לכל נייר שנכנס לחברה, ואילו התעוררה בו איזשהי שאלה הוא היה אמור לשאול אותי...**" (עמ' 6641 שו' 30-34) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לשאלות התובעת המלומדת, עו"ד אביבה חפץ, ובהמשך להודעתו במשטרה, **ת/553** שו' 393, ציין הנאשם: "**קודם כול בואי נתייחס למה שאמרתי במשטרה. "בסביבות קיץ 2004, בגלל עומס עבודה, הבאנו את תמיר דגן". הכול נכון. בנייר של דכנר כתוב שחור על-גבי לבן שהוא חיפש אותי ואני לא הייתי. זאת אומרת, זה היה המצב באותו זמן. עכשיו בואי נסתכל על שני. העובדות הן בדיוק כמו שהן. עכשיו בואי נתייחס למהות העניין. כשהוצג לי הנייר במשטרה, אותם הפרטים שלמדתי אחר כך – לא ידעתי אותם. אז באמת לא ידעתי להגיד מה זה ה-25 אלף דולר. כי אף אחד לא הציג לי מה שקרה בפרק הזמן שבין הנייר הקודם, ת/188, מה שנקרא ה-120 אלף, ועד המכתב הזה, של 25. אף אחדל א דיבר אתי ולא הזכיר לישום דבר על זה. אבל**

כשהתכוננתי ועברתי על החומר, פתאום נחשף לפניי כל הקיץ הזה, מה שהיה. במסמך הראשון של דכנר כתוב: אנחנו עומדים לפני הפקדה. שבועיים אחרי זה מתגלית תקלה. מתגלית תקלה שמחייבת שינוי טוטלי בכל החומר שהוכן להגשה. יש צורך בעבודה נוספת בשביל לשנות את כמות המטרים מבניינים אלה לבניינים אחרים –טעות שהתגלתה אחרי התשלום של ה-60 אלף הראשונים. אדוני, אני אומר לך את זה היום מזה שלמדתי, לא מזה שבמשטרה ידעתי. במשטרה לא ידעתי כלום ממה שאני אומר היום. מה שקרה בפועל בין פרק הזמן של התשלום הראשון עד פרק הזמן של התשלום השני – התגלו בעיות בעבודה שלנו, של צוות ההיגוי הפנימי של הולילנד פארק – שחייבו שינוי. לכן כשדכנר מבקש תוספת תשלום של 25 אלף בעבור הדבר הזה, זה נראה לי טריוויאלי" (עמ' 6640 שו' 29 עד עמ' 6641 שו' 10).

על-מנת למנוע כל ספק, הוסיף הנאשם 4 והדגיש כי גם משהה מרבית הזמן ברומניה ואת מקומו מילא תמיר דגן, האחריות בשלמותה נותרה שלו (עמ' 6641 שו' 30-35 ; עמ' 6642 שו' 7-14).

מוצג **ת/192** הינו מכתב תזכורת של עד המדינה לנאשם 4 וארנון ברדונר מיום 26.09.04, בו רשם: **"הנני מתייחס למכתבי אליכם בהקשר לתשלום שכר טרחה בגין 3507ה לצדדים שלישיים. לא אוכל לקדם הנושא ללא ביצוע התשלום הנ"ל"**.

בהמשך לאותו מזכר, הועברו 85 אלף דולר לחברת אמיאור (**ת/192א** – חשבונית מיום 11.10.04 של חברת אמיאור). לדברי נאשם 4, נתן אישורו לתשלום על בסיס מכתבו של עד המדינה מיום 19.09.04 (**ת/190ב**) (עמ' 6644 שו' 5), ולגישתו: **"זאת אומרת שזה תשלום ששולם ארבעה שבועות לאחר המועד שהדרישה נעשתה. זאת אומרת שאילו העליתי על דעתי שפה מדובר בתשלום שוחד, הייתי מחזיק את הכסף בכיס, את הניירות אצלי במשך ארבעה שבועות ומסכן את ההפקדה? בגלל זה שאנחנו לא משלמים את השוחד בזמן? בלתי סביר לחלוטין"** (עמ' 6644 שו' 11-14). נאשם 4 התייחס לדברים שמסר לעניין תשלום זה בעדותו במשטרה ב-**ת/551** ו-**ת/553**, ולגישתו: **"אתה יודע מה? אני מסתכל על העדות שלי במשטרה. מה אני אגיד? אני הייתי כמעט צדיק הדור. גם אם אתם רואים את זה היום פעם ראשונה ולא מבינים בזה כלום, כתוב מי הצדדים, מה התשלום, ואני משלם לפי מה שכתוב"** (עמ' 6645 שו' 13-15).

<u>אמור מעתה</u>, המסקנה אליה הגעתי בפרק הדן בעניינו של נאשם 2 הינה כי יש להורות על זיכוי נאשם 4 מחמת הספק בכל הנוגע לתשלום המצוין במוצג **ת/190ב** – נכוחה ובמלוא תוקפה.

<u>סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 4</u>

136. משאמרתי כל שאמרתי, קצרה הדרך לקביעה כי נאשם 4 זכאי מחמת הספק.

נאשם 5

פתח דבר

137. נאשם 5 שימש לאורך התקופה הרלוונטית יד ימינו, איש סודו של עד המדינה. עד המדינה לא הסתיר רגשותיו החמים לנאשם 5, ולדידו מדובר במי שהחשיבו להיות כמו "בנו" שברגע האמת, מבחינתו, בגד בו.
נאשם 5 ידע לאורך הימים להוקיר יחסו החם של עד המדינה אליו. נאשם 5 ציין בפני עורך הדין יצחקניא כי מוכן הוא להקיז דמו עבור עד המדינה, שאותו הוא אוהב אהבת נפש. מדובר באדם היקר לו כאביו, בנו בכורו נקרא על שמו של עד המדינה.
מוסכם כי לאורך התקופה הרלוונטית פעלו עד המדינה ונאשם 5 בשיתוף פעולה מלא. נאשם 5, כמי שהיה יד ימינו ונאמנו של עד המדינה, פרט עבורו עשרות מיליוני שקלים. לדברי נאשם 5 היו תקופות בהן פרט עבור עד המדינה מעל חצי מיליון שקל בשבוע ולאורך השנים העריך את סך פריטות השיקים שפרט עבור עד המדינה בארבעים מיליון שקלים.

נאשם 5 היה מעורב בפרשות השוחד שיוחסו לנאשמים 12,10,6 ו-13.
אדון בפרשות השוחד ובמיוחס לנאשם 5 בפרקים שהוקדשו לנאשמים הנ"ל.
בפרק זה אנמק מדוע ולמה לא מצאתי ליתן כל משקל לעדותו של נאשם 5 בבית המשפט. כמו גם, אתייחס בתמצית לתיעוד הקלטת שיחתו עם פרקליטיו של עד המדינה, עורך דין יצחקניא ועורך דין סובל.

קודם לכל אסקור בתמצית עדותו של עד המדינה בכל הנוגע לנאשם 5:

עד המדינה

138. עד המדינה תיאר בעדותו בבית-המשפט נסיבות היכרותו את נאשם 5. בשנת 1996, טרם תחילת הדיונים בהתנגדויות לתוכנית 3507ג', הוא חיפש אדם המקורב למי שמונה באותה עת ליו"ר הועדה המחוזית בי-ם, עו"ד מתי חותה, אשר ביטא התנגדותו לבניה לגובה. הודע לו כי אדם בשם אברהם בניזרי מקורב מאוד לחותה. עד המדינה נפגש עימו ואמר לו בצורה ישירה, כי הוא מעוניין בפגישה עם חותה, וביקש ממנו לבדוק עבורו האם ניתן להשפיע עליו בצורה זו או אחרת. כעבור שבוע בניזרי מסר לעד המדינה כי יש על מה לדבר עם חותה, בתנאי שמישהו מאוד מקורב יעבוד מולו. בניזרי הציע לעד המדינה את שירותיו של נאשם 5 לתפקיד, בניזרי ערך ביניהם היכרות, ומאחר שנאשם 5 נשא חן בעיניו, קיבלו לעבודה (עמ' 89 שו' 24-17; עמ' 90 שו' 8-1).

בהמשך לאלה, הודיע עד המדינה לנאשם 1 שבניזרי וחותה מבקשים סך 350 אלף דולר כדי להביא את התוכנית תב"ע 3507ג' לאישור. נאשם 1 נתן הסכמו, ועד המדינה העלה על הכתב את הסיכום עם נאשם 1 הן ביחס לשכר של חותה, כיצד הוא ישולם ומה התמורה שתינתן והן ביחס לתנאי העסקתו של נאשם 5 **(ת/5)** (עמ' 90 שו' 24-11).

עד המדינה העסיק את נאשם 5 מתחילת דצמבר 1996/ינואר 1997 עד שנת 2007. בתחילת עבודתו מצבו הכלכלי של נאשם 5 היה בכי רע, החברה שלו הייתה בפשיטת רגל, שכן לדבריו השותף שלו גנב ממנו כספים והותיר אותו עם חובות רבים (עמ' 90 שו' 32-27). עד המדינה ציין כי סייע לרבין כספית מעבר לעבודתו על פני כל השנים, ובודאי באותה התקופה. לדבריו: "**רק נאמר שאני ומאיר, ראיתי אותו כמו בן, אם יש מישהו שהכי אכזב אותי בחיים, זה מאיר רבין, זה בדיוק האמרה בן גידלתי ורוממתי והוא פשע בי**" (עמ' 91 שו' 4-1).
נאשם 5 שימש איש הקשר עם חותה, ובמקביל החל לשמש כעוזרו האישי ואיש סודו. נאשם 5 שימש מעין "זרוע ביצועית" של עד המדינה לפעולות כשרות ובלתי כשרות, שביצע עד המדינה במהלך השנים (עמ' 91 שו' 10-6). נאשם 5 ניהל בשמו מו"מ, הופיע מול אנשים רבים וקיבל מעד המדינה כספי שוחד לחלוקה, כאשר עד המדינה לא ידע תמיד למי הם ניתנים, לנוכח הסכם שהיה ביניהם, לפיו עד המדינה לא עודכן תמיד בשמות מקבלי השוחד של קרוביו של נאשם 5. עד המדינה ציין כי נאשם 5 הינו אדם מקושר מאוד בחוגים רבים. כספי השוחד נמסרו לנאשם 5 מעד המדינה באמצעות שיקים שנמשכו מחשבונו האישי או מחשבון החברות שלו, ללא שנרשם שם המוטב. השיקים נפרטו בציינגים בבני-ברק ובמקומות נוספים לכסף מזומן על-ידי נאשם 5 (עמ' 91 שו' 33-20). נאשם 5 השתכר בתחילה סכום של 11,500 ₪ נטו לחודש, ובהמשך הועלה שכרו לסך של 15,000 ₪ נטו בחודש ואח"כ לסך 22,500 ₪ בחודש, בנוסף זכה לרכב צמוד מהחברה של עד המדינה (עמ' 92 שו' 33-29).

עד המדינה סיפר על הקשרים בין נאשם 5 לנאשם 1. במרוצת הזמן הפך נאשם 5 גם לאיש סוד של נאשם 1, וזה העביר לטיפולו של נאשם 5 עניינים גם ללא התערבותו ואף ללא ידיעתו של עד המדינה (עמ' 92 שו' 26-23).

נאשם 5 העיד בבית המשפט. להלן תמצית עדותו:

<u>עדותו של נאשם 5 בבית-המשפט</u>

139. נאשם 5 תיאר בבית המשפט עבודתו אצל עד המדינה החל מחודש אפריל 1999, שזה השכיר משרד מראובן גרוס ז"ל ברח' החשמונאים 99, תל-אביב (עמ' 6658 למעלה). נאשם 5 ציין כי הכיר את עד המדינה כשנתיים קודם לכן אבל את עבודתו החל רק בחודש אפריל 1999.

התובע המלומד, עו"ד ירון גולומב, הניח בפני הנאשם סיכום פגישה במשרד הפנים – מנהל מחוז ירושלים, הלשכה המחוזית לתכנון ובנייה – מתחם הולילנד (**ת/801**) על-פיו השתתף הנאשם בפגישה הנ"ל, עובדה שאינה מתיישבת עם עדותו, והנאשם: "**הכרתיו בסוף 1997, ייתכן שהשתתפתי בכמה פגישות לפני כן, אין בכך סתירה, אך פורמאלית התחלתי לעבוד במשרד ב-04/99**" (עמ' 6718 שו' 20-21). נאשם 5 אישר שיכול והיו עוד פעמים בהן פגש את מתי חותה בקשר לתב"ע ג', עוד לפני תחילת עבודתו הפורמאלית אצל עד המדינה (עמ' 6719 שו' 4-5). הנאשם 5 נטל חלק בפגישות עם בעלי תפקידים וגורמים רשמיים, מאחר שנשכר על-ידי עד המדינה לסייע לו בקידום פרויקט הולילנד, כמתואר על-ידי האחרון בבית-המשפט (לדברי הנאשם 5, מתי חותה הינו ידיד משפחה קרוב – עד המדינה ידע על הקשרים ביניהם) (עמ' 6719 שו' 2).

לדברי נאשם 5, החל מאמצע שנת 2003 החל לפרוט שיקים עבור עד המדינה. הפריטות התגברו עם השנים עד שבשנת 2007 הנושא התפוצץ (עמ' 6660 שו' 17).
עד המדינה נדרש לפרוט שיקים מאחר שסך הכנסותיו לא כיסו הוצאותיו, ובשיטת גלגול שיקים ופריטת שיקים הצליח לשרוד (עמ' 6660 למטה). להערכת נאשם 5, עד המדינה גלגל סכומי כסף אדירים, ולעיתים ביום אחד היה צריך לפרוט 700 אלף ₪ לחשבונות (עמ' 6661 שו' 25-26). בסך-הכל הסתכמו הפריטות בסביבות 40 מיליון ₪ פלוס מינוס (עמ' 6662 שו' 11; עמ' 6662-6664). נאשם 5 ציין כי 98% מהשיקים שנפרטו הוא עצמו פרט (עמ' 6728 שו' 5-6). מדובר בפריטה בעשרות מיליוני שקלים (עמ' 6734 שו' 2-27) (**ת/430**).

נאשם 5 סיפר על דודו, נאשם 13, יעקב אפרתי. נאשם 5 ציין כי הינו אוהב את נאשם 13 ומעריך אותו עד מאוד (עמ' 6676-6677), אך זה לא קיבל שוחד מעולם ממנו או ממאן דהוא אחר. לא הועברו כספים בינו לבין דודו, נאשם 13, אלא מתנות צנועות בשל אירועים משפחתיים.

בעניין חוות שלם, סיפר נאשם 5 כי לא נתבקש לסייע באמצעות נאשם 13 בנושא, שכן שלום זינגר טיפל בנושא, נפגש עם אנשים ועדכן את עד המדינה ככל שנדרש והוא, נאשם 5: "**...מה אני יכול להועיל יותר מזינגר?**" (עמ' 6681 שו' 16). לדברי נאשם 5, לא ידע על כספים שהועברו לעד המדינה בעניין חוות שלם (עמ' 6681 למטה). והוא עצמו לא פעל בנושא חברת הזרע (עמ' 6682 שו' 11). במאמר מוסגר לציין כי משחזר נאשם 5 והדגיש כי בכל ענייני הזרע טיפל עו"ד שלום זינגר, הציג לו התובע המלומד את הודעתו של נאשם 2 במשטרה (**ת/516** שו' 171), בה ציין נאשם 2 כי אינו זוכר את מעורבותו של זינגר בטיפול בכתב ההרשאה. באופן דומה, גם נאשם 3 וישראל אפרת לא בדיוק ידעו לתאר מעורבות זינגר בעניין כתב ההרשאה. נאשם 5 לא ידע ליתן הסבר למצב דברים זה (עמ' 6818 למעלה).
נאשם 5 לא ידע להסביר כיצד טיוטת מכתב של נאשם 13 מיום 25.12.03 בעניין ההרשאה לתכנון של חברת הזרע בפארק איילון (**ת/377א**) הועברה בפקס לחברת הזרע ממשרדו של נאשם 13, כמו גם לא ידע להסביר הכיצד מכתבו של נאשם 13 לממלא מקום ראש הממשלה, מר אהוד אולמרט, מיום 06.12.04 בעניין "**פארק איילון – דיון בהתנגדויות**" (**ת/378**) הגיע למשרדו של עד המדינה

יומיים לאחר כתיבתו. וליתר דיוק: "**אולי מישהו מאולמרט העביר לשמואל, אין לי מושג, מהיכן אני יודע**" (עמ' 6828 שו' 16). בכל מקרה, נאשם 5 הכחיש כי הוא זה שהעביר את המסמכים, כמו גם את מוצגים **ת/393**, **ת/393א** ו-**ת/393**, מסמכים פנימיים של נאשם 13 שהגיעו לחברת הזרע.
נאשם 5 הכחיש העברת טיוטת מכתבו של נאשם 13 לארנון ברודנר בכתב ידו של נאשם 13 (**ת/394א**) (עמ' 6828 שו' 26).
נאשם 5 נשאל האם הכיר אנשים במנהל קודם כניסתו של נאשם 13 לתפקיד ראש המנהל ותשובתו: "**איני מוכן לפרט שמות כדי שלא יחקרו אותם, אני לא סומך על התביעה, מספיק אנשים הסתבכו בגללי**" (עמ' 6829 שו' 1).

בשנת 2002 התקשרו ממשרדו של נאשם 12 לנאשם 5 ונקבעה עמו פגישה שבמהלכה הועבר לנאשם 5 החומר של תעשיות המלח. נאשם 5 סיפר בעדותו כי הוא ועד המדינה פעלו בנושא יחדיו: "**...דכנר הוא האסטרטג הראשי, דכנר הוא אסטרטג ברמות עולמיות, אני דרכו, אני עושה את העבודה בפועל בשטח אבל אין דבר שהוא לא מעורב, שהוא לא יודע**" (עמ' 6683 שו' 16-18). לאחר שהוא ועד המדינה למדו את החומר, גיבשו דרך פעולה לפיה בשלב הראשון על-מנת לקבל אישור מועצת המנהל, חשוב לפעול אצל חברי מועצת המנהל, ובלשונו: "**...אני קורא לזה לובי, תקראו לזה מאעכרים, איך שאתם רוצים, אני קורא לזה פרנסה, זו הפרנסה שלנו, אני ושמואל, זו הפרנסה, זה מה שאנחנו עושים, אין לי פריבילגיה לבחור, להגיד לשמואל זה אני לא עושה וזה אני לא עושה, מה ששמואל מבקש אני עושה. וגם מה שהוא לא מבקש אני משתדל עוד יותר לעשות. זה סוג העבודה. אנחנו רואים מי חברי מועצת המנהל, מתחילים לבדוק מי תומך בתוכנית, מי התנגד, אבל אנחנו למדים מדני בודאות שהמנהל איתנו במאה אחוז**" (עמ' 6683 שו' 29 עד עמ' 6684 שו' 3).

נאשם 5 גרס לאורך כל עדותו בבית המשפט כי מעולם לא העביר כספי שוחד ולא נתן כל טובת הנאה לפקידי ו/או נבחרי ציבור. נאשם 5 הדגיש בעדותו בבית המשפט כי עד המדינה שיקר לאורך כל עדותו בבית המשפט.

גב' אדית וולף, בתו של עד המדינה, העידה בבית-המשפט.

<u>עדותה של אדית וולף</u>

140. הגב' אדית וולף, העידה בבית-משפט כי שמעה בהזדמנויות שונות שיחות של אביה עם מאיר רבין, בה הם דיברו על העברות כספים לגורמים אותם שיחדו, כספים שהקלו בהתייחסות לבקשותיהם מגורמי הרשות השונים (עמ' 5184 שו' 29 עד עמ' 5185 שו' 27).
בשיחות בין השניים בהן דיברו האב ומאיר רבין על קידום פרויקט הולילנד באמצעות שוחד ציינה העדה: "**<u>זה לא רק רבין הציע, זה גם אבא הציע, הם דיברו ביניהם</u>**" (עמ' 5188 שו' 19), וכן: "**ש.**

הוא מדבר איתו, הם רוקמים ביניהם לפי מה שאני שומע ממך ותתקני אותי אם אני טועה, בשיות בין רבין לאבא שלך הם רוקמים, מדברים על שיחוד מיני אישים לקידום פרויקט הולילנד. ת. כן. ש. כאשר רבין משלם את הכסף. ההצעות באות גם מאבא שלך וגם מרבין, הם מלבנים, מחליטים ומבצעים? ת. כן, אבל אני חייבת לציין שלא הייתי נוכחת הרבה שם, כשנכחתי, שמעתי, אני השתדלתי לא להגיע הרבה למשרד" (עמ' 5189 שו' 1-8) [ההדגשות שלי - ד.ר].

אמור מעתה, הגב' אדית וולף הייתה עדה למספר שיחות בהן רקמו אביה, עד המדינה, ונאשם 5, עסקאות שוחד.

הודעתה של הגב' שרון פוחס בחקירתה במשטרה

141. בחקירתה במשטרה מיום 06.04.10 נחקרה הגב' שרון פוחס על-ידי חוקרת המשטרה, רפ"ק וקספרגר. מיד בתחילת חקירתה הצהירה העדה, טרם נשאלה ולו שאלה אחת, כי הינה מנחשת: **"שמדובר בשמואל דכנר, אני לא יודעת אם מעניין אתכם הולילנד או השוק האפור. ש. הולילנד. ת. אני עבדתי אצל שמואל מאז שבתי הקטנה הייתה בת שנה וחצי, דצמבר 2003 ועד לאוקטובר 2007. לקח לי כמה שנים להבין בדיוק מה קורה במשרד מבחינת הדברים הלא חוקיים שקורים בו. למשל, לקח לי הרבה זמן להבין מה בדיוק תפקידו של מאיר רבין במשרד. ש. למה כוונתך? ת. הבנתי שהתפקיד שלו הוא לשחד אנשים בעיריית ירושלים כדי לקבל אישורים לפרויקט של הולילנד. ש. איך הבנת זאת? ת. אני הייתי שומעת את מאיר רבין אומר לדכנר, זה היה בסביבות השנים 2006-2007, שהוא נוסע להחתים אנשים בעירייה כדי לקבל אישורים על כל מיני דברים שקשורים לפרויקט הולינלד, משהו שקשור לאכלוס של הבניינים, אני זוכרת שהיה איזשהו דד-ליין לחוץ מבחינת זמנים, ולמאיר יש קשרים עם אנשים בכל המקומות, הוא הכיר בעירייה, הוא הכיר גם במנהל, אני יודעת שדוד שלו, יעקב אפרתי, זה היה ראש המנהל, הוא אף פעם לא אמר לי את זה, אבל שמעתי את מאיר אומר הרבה פעמים לדכנר שיעקב אמר או שהוא ידבר עם יעקב, שמעתי אותו מזכיר את השם יעקב הרבה פעמים ואז הוא ביקש ממני להיכנס לאינטרנט, לאתר של מנהל מקרקעי ישראל, כדי לבדוק כל מיני מכרזים"** (**ת/708** שו' 3-22) [ההדגשות שלי - ד.ר].

אמור מעתה, בתחילת חקירתה במשטרה, טרם נשאלה ולו שאלה אחת, תיארה הגב' פוחס מיוזמתה תמונה שנצטיירה לפניה לאורך השנים בהן עבדה במשרדו של עד המדינה. הגב' שרון פוחס ציינה בהודעתה במשטרה מחודש אפריל 2010, כי נאשם 5 היה שקוע במדמנת השוחד יחד עם עד המדינה. לדידה, תפקיד נאשם 5 היה לשחד בעלי תפקידים בעיריית ירושלים.

במהלך עדותה בבית-המשפט ביקשה העדה להקהות משהו מחדות התמונה שציירה בהודעתה במשטרה, ברם לא היה בדבריה בבית-המשפט כדי לטשטש בהירות התמונה ששורטטה בהודעתה במשטרה.

עו"ד יצחקניא ועו"ד סובל הינם הפרקליטים שייצגו את המדינה. הפרקליטים פגשו את נאשם 5 במשרדם במהלך הכנת תביעתו של עד המדינה.
להלן עדויות הפרקליטים:

עדות עו"ד יצחקניא

142. עו"ד אמנון יצחקניא ייצג את עד המדינה החל משנת 2008. עו"ד יצחקניא נתבקש לפגוש את נאשם 5 על-ידי עד המדינה ונאשם 2, שדרכו הגיע אליו עד המדינה. השיחה עם נאשם 5 התקיימה בעקבות משא ומתן לפשרה שקיים בעקבות כתיבת טיוטת כתב התביעה והגשתה לפרקליטו של נאשם 1, עו"ד צבי אגמון. בפגישות השתתפו בנוסף לעו"ד צבי אגמון ונאשם 2, עו"ד אילן סובל. בהמשך לפגישה מיום 2.12.08, ביקשו נאשם 2: "**...להיפגש עם מר מאיר רבין. הוא אומר לי, אף שהוא יודע ויושב בפגישות האלה ושמע מה שמואל סיפר לי: 'לא כל מה ששמואל סיפר לך נכון. יש חלקים שזה קצת מוגזם. נכון ששמואל נדפק, אבל אל תיקח הכול ככה. בוא תדבר עם רבין'**" (עמ' 1784 שו' 1-4) [ההדגשות שלי - ד.ר]. גם עד המדינה ביקשו להיפגש עם נאשם 5 ולדבריו של עד המדינה: "**...רבין אמר שהוא מסכים להיות עד מדינה**" (עמ' 1784 שו' 12).

הפגישה עם נאשם 5 התקיימה ביום 4.12.2008. נאשם 5 ידע לשם מה הגיע למשרד עורכי-הדין, הוא גם ציין שנאשם 2 ביקש ממנו לבוא ולדבר, נאשם 5 ציין בפניו שהוא לא יצליח להוכיח את כתב התביעה: "**...הוא אומר לי ששישים אחוז שם לא נכון, כל מיני מספרים, ומה ששמואל אומר לא נכון, אבל בעצם: 'אתה לא תצליח להוכיח שום דבר, כי את כל הכספים אני העברתי, ואני לא אגיד כלום'...**" (עמ' 1793 למטה). ובהמשך ציין כי עד המדינה לא יצליח להוכיח תשלום הכספים לאנשי ציבור: "**משום ששמואל לא עסק בעצמו במתן השוחד, אלא הוא – מאיר רבין – הוא שפרט את הכסף בצ'יינג'ים, הוא שמסר את הכספים, את ההמחאות**" (עמ' 1797 שו' 8-9). נאשם 5 הדגיש כי הוא בשום פנים לא ישמש עד מדינה: "**הוא אמר שהוא לא יורק לבאר שממנה הוא שתה ושהוא יגן עליהם כמו חומה בצורה, כמו אריה...**" (עמ' 1798 שו' 3). ואם הסיפור ייצא החוצה ויידרש לדבר, אזי, ציין נאשם 5, כי ישתוק.

תמליל ההקלטה עם נאשם 5 הוגש כתחליף לחקירה ראשית על-פי בקשת הסנגורים **(ת/479)** (עמ' 1802 שו' 12-19).

בחקירתו הנגדית לפרקליטו המלומד של נאשם 1, ציין עו"ד יצחקניא, בין היתר: "**...לטעמי, כפרקליטו של מר דכנר, האישוש הטוב ביותר לכך שטענותיו צודקות ניתן לי בפגישות שאני ניהלתי עם מרשך ואתך, כשהייתה נכונות לשלם מיליונים של שקלים**" (עמ' 1810 שו' 23-24). יצחקניא תיאר את הניסיונות של הפרקליטים השונים ושל נאשם 2 למנוע הגשת התביעה ופתיחת ההליכים באמצעות המשטרה כאשר הינם מוכנים להגיע לפשרה בה אמור היה עד המדינה לקבל מיליוני שקלים (עמ' 1813-1815). כמו כן, נאשם 5 מסר לעד המדינה סך 140 אלף ₪ לצרכיו האישיים של עד המדינה, שהיה במצוקה. נאשם 5 הביא את הכסף בידיעתו של נאשם 2 (עמ' 1815 שו' 30). ועוד, במהלך המשא ומתן הציע נאשם 2 לוותר על סכום של 400 אלף ₪, אותו היה חייב לו עד המדינה (עמ' 1816 שו' 1-15).

<u>עדות עו"ד אילן סובל</u>

143. עו"ד אילן סובל הינו פרקליט העובד כשכיר במשרד עורכי-דין יצחקניא. בשנת 2008 השתתף בהכנת כתב התביעה של עד המדינה ובמגעים שהיו לזה עם רשויות האכיפה. עו"ד אילן סובל סיפר בבית-המשפט על הפגישה ביום 04.12.08 במשרד עו"ד יצחקניא, בהשתתפות עו"ד יצחקניא ונאשם 5.

עו"ד אילן סובל סיפר על אופן ביצוע הקלטת השיחה באמצעות מכשיר נגן אם-פי 3 המשמש את העד מזה מספר שנים בעיקר לשמיעת מוזיקה ולעיתים לצורכי הקלטה. המכשיר הופעל על-ידי עו"ד סובל מספר דקות לפני כניסתו של נאשם 5 לחדר והופעל על-ידו או על-ידי עו"ד יצחקניא בלחיצת כפתור. השיחה עם נאשם 5 הוקלטה לכל אורכה ולא נעשו כל שינויים בהקלטה טרם העברתה למחשב, כמו גם לאחר כך. בהמשך נצרב דיסק שהועבר למשטרה. ההקלטה שמורה עדיין על רשת המחשבים במשרד, להבדיל ממכשיר האם-פי 3, המשמש את עד המדינה, כאמור, לשמיעת מוזיקה ומשכך נמחקה ההקלטה על-ידו.

עו"ד סובל סיפר על מערכת היחסים שהתפתחה בינו לבין נאשם 5 בעקבות אותה פגישה ב-04.12.2008. נאשם 5 סייע לעו"ד סובל רבות בטיפולו בענייניו של עד המדינה מול מספר רב של נושים שדרשו את כספם. <u>נאשם 5 המשיך לסייע לעו"ד סובל גם משמע מעורך-הדין, שעד המדינה כבר פנה למשטרה ומתנהלים מגעים עם יאח"ה והמשטרה התחייבה לתת חסינות לעד המדינה</u>. עו"ד סובל ביקש מנאשם 5 – בהמשך לפניות קודמות בנושא – שגם הוא יעשה צעד דומה ויקבל חסינות מהמשטרה ונאשם 5 סירב להצעה זו בתוקף. עם זאת, ציין בפניו נאשם 5: "**<u>שהוא מבקש ששמואל יעשה מה שהוא רוצה אבל שלא יכניס אותו לתוך הסיפור הזה</u>, כי כמו שהוא יכול מאוד לעזור לשמואל הוא יכול גם להיות <u>מאוד נגדו ולהפוך צד ולעזור להלל</u>, וכו'. הייתה עוד שיחה אחת שניהלנו קצת קודם לכך, שיחה טלפונית שניהלתי עם מאיר, שגם בה אמרתי לו <u>שהולך להיות ל"ג בעומר מאוד גדול</u>, כי אין שום פשרה ושום ניסיון להשיגה לא עולה יפה, ובאותה שיחה אמר לי מאיר שעוד כמה ימים נסתדר ושרם כספי, שאני חשבתי אז שכבר משך**

את ידיו מהסיפור הזה, נכנס במלוא כובד משקלו לסיפור, שכנעו אותו, אני לא יודע מי, ועוד כמה ימים זה ייפתר ואני שוב אמרתי לו שהשמיים הולכים ליפול. ש. אתה זוכר מה בדיוק הוא אמר לך בקשר למה שהוא יגיד או יאמר בעניין מעורבותו של צ'רני? ת. מה שאמרתי כרגע, שהוא באותה קלות יכול להחליף צד, וכמו שהוא עזר לשמואל הוא גם יכול להיות נגדו, הוא אמר שהוא יחזק את עמדתו של הלל אם צריך, ואני אמרתי לו שאי אפשר ששמו של מאיר יושמט או לא ייכרך בפרשה כאשר הוא ושמואל עשו דברים יד ביד דרך ארוכה, בלתי אפשרי..." (עמ' 1889 שו' 8 עד 21).

עו"ד סובל גם דחה את הצעת פרקליטו של נאשם 5, לפיו פעולותיו נבעו ממניע כספי ואינטרס אישי: "**לא, אני אשיב לך, אני לא הייתי וגם היום לא אמור ליהנות, כהוא זה, מפירות אותה התביעה, ולכן אני באופן אישי לא היה לי ואין לי אינטרס כלכלי בתביעה הזאת. אני יודע שהעניין הזה עלה בפני ועדת האתיקה, אז אנחנו לא בדיוק מקשה אחת, המשרד הוא משרד יצחקניא על שם יצחקניא, השכר אם והיה משתלם, היה משתלם לידיו. ש. לך אין שום אינטרס בתביעה הזאת? ת. כלכלית? ודאי שלא**" (עמ' 1904 שו' 15-20).

לדברי עו"ד אילן סובל, נאשם 5 היה דומיננטי בניסיונות להשיג פשרה עם נאשם 1 ופרקליטיו (עמ' 1904 למטה), "**מחול שדים זה אומר שיחות טלפון מרתוניות, כמעט כל יום, כמה פעמים ביום, עם אביגדור קלנר, זה אומר פגישות עם צביקה אגמון. עם צביקה אגמון היו לפחות 4 פגישות, שתיים מהן אני נכחתי. וגם גורמים אחרים נוספים שניסו לתווך פה, עורך דין רם כספי שהייתה פגישה במשרדו, כשאני אומר מחול שדים זה אומר שהתנהלה מסכת שלמה של ניסיונות להפיס את דעתו של שמואל דכנר ואת עמדתנו, לנסות לא להגיע למצב שהתביעה הזאת תוגש לבירור משפטי**" (עמ' 1907 שו' 25-30), ובשלב מסוים אף הציע לשלם לעד המדינה סכום כסף בנוסף לכסף שיועבר לעד המדינה על-ידי נאשם 1 (עמ' 1908 למעלה).

משנשאל מדוע היה לנאשם 2 אינטרס לפעול כפי שפעל ולהציע את אשר הציע כאשר הובטח לו על-ידי עד המדינה שהוא עצמו לא ייפגע, השיב עו"ד סובל, בין השאר: "**אדוני, מי שהביא אלינו את שמואל דכנר היה אביגדור קלנר, והוא הביא אותו מסיבותיו עמו, כנראה שחשב שיוכל לשלוט על התהליך כשזה נמצא אצלנו. אביגדור קלנר שאל אותנו, אחרי שהטיוטה יצאה לדרך, אם הוא מסובך שם במשהו, אנחנו אמרנו לו ששמו לא מופיע, ואמר אביגדור צביקה אומר לי שאני דווקא כן מסובך שם. בשלב מסוים הוא גם ביקש מאיתנו לא לרשום אלונר, אלא לשבש את זה ולרשום אלורן, לשכל אותיות שם. ידעתי ממה שאומר לי שמואל דכנר, על כך שאביגדור עלול להינזק אם הדבר הזה ייחשף וייצא החוצה. מעבר לזה לא דשנו, עשינו מהלך, המהלך הזה היה מול הולילנד תיירות ומול הלל צ'רני, העובדה שבדרך עתידים להיפגע שורה ארוכה של אנשים**" (עמ' 1908 שו' 16-23) [ההדגשות שלי - ד.ר].

זה המקום לעיין בגרסתו של נאשם 5 בבית-המשפט.

ניתוח עדות נאשם 5 בבית-המשפט

144. נאשם 5 נחקר במשטרה לאורך ימים ארוכים. נאשם 5 בחר לשתוק בחקירתו. בבית המשפט ביקש נאשם 5 להסביר מדוע בחר לשתוק ולהימנע מללמד חוקרי המשטרה עובדות כהוויתן. ברם כל הסבריו בבית המשפט היו בבחינת דברי להג ופטפוט.
הוחוור בעליל כי נאשם 5 גמר אומר, חודשים ארוכים טרם נקרא לחקירת המשטרה - שלא לשתף פעולה עם חוקריו נוכח חששו מלהפליל את עצמו, והרבה יותר חשוב מבחינתו; חששו להפליל ו/או לפגוע באנשים קרובים לו, כמו למשל דודו, מי שהיה מנהל מינהל מקרקעי ישראל, נאשם 13. שתיקתו של נאשם 5 בחקירה, על פי החלטה מושכלת שנתקבלה אצלו חודשים ארוכים קודם נקרא לחקירה, מצביעה על עומק מעורבותו בפרשות הפליליות שנפרשו בתיק זה.

במוצג **ת/479** תועדה הצהרתו של נאשם 5, כי אין בכוונתו לשתף פעולה עם המשטרה: "**תגיד, אתה מעלה על דעתך שאני אהיה עד מדינה? אני שואל אותך... זה לא בדעתי, בחלומות הכי, מה, בן-אדם, בור ששתית ממנו מים תזרוק בו אבן? אני שואל אותך יצחק... פסולים. אני מכחיש כל קשר למעשים. שומר על זכות השתיקה, לא מדבר מילה. שינשוך שפתיים... מה זה תגיד, מה זה לשקר, אני לא קובר אנשים, גם שמואל. עכשיו תשמע מה שאני אומר לך...**" (**ת/479** עמ' 2-3). וכן: "**אני זה מנוגד לכל עקרונות החיים שלי, זה כמו שתגיד לי עכשיו בוא תאכל חזיר... אני אומר לך חד משמעי, אני לא אוכל חזיר, זה בשבילי שאתה אומר לי תעבור על כל עקרונות החיים שלך... אני לא עושה דברים כאלה, המחיר אצלי לא רלוונטי, אני חבר וחבר, באש ובמים... אני לא יכול לעשות דברים בניגוד ל... כמו שתגיד לו בוא תתנצר חס וחלילה**" (**ת/479** עמ' 31) [ההדגשות שלי - ד.ר].
לאמור, חודשים רבים קודם לחקירת המשטרה גמר נאשם 5 בדעתו לא לשתף פעולה עם חוקרי המשטרה ולשמור על זכות השתיקה. נאשם 5 שמר על זכות השתיקה לא מפאת הנימוקים אותם העלה בבית-משפט (חוסר אמון בחוקרי משטרת ישראל), אלא מהסיבה אותה היטיב לתאר במהלך שיחתו עם עורכי-הדין - אין בכוונתו לזרוק אבן לבור ממנו שתה.

כמי ששתק בחקירה ראה עצמו נאשם 5 בבית-המשפט כשיר ומתאים לספק גרסאות לנאשמים אחרים שותפים, ולאו דווקא שותפים, גרסאות שאלה לא תמיד ביקשו לאמצם.
נאשם 5 גרס כי מוצגים **ת/142**, **ת/144** מזויפים, למרות שנאשם 1 הודה בקבלת המוצגים הנ"ל (ראה להלן וכן הרחבה בנושא זה בפרק הדן בעניינו של נאשם 1).
נאשם 5 סיפר בבית המשפט כי הוא זה שיצר את הקשר בין עד המדינה לבין מוסדות "בית מלכה", בעקבות מחלתה של בתו של עד המדינה.
מצב דברים זה לא הועלה על ידי פרקליטיו המלומדים של נאשם 5 בעת שעלו ובאו לדוכן העדים עד המדינה, בתו של עד המדינה, נאשם 10 ונאשם 11.

נאשם 5 סיפר בעדותו בבית המשפט כי הקשר של עד המדינה עם בנו של נאשם 6 יכול ונוצר באמצעות אחד בשם ישראל ברדה. לסיפורו זה של נאשם 5 לא נמצא קצה תימוכין.
נאשם 5 ביקש בבית המשפט לספר על מערכת יחסים אינטימית שנתפתחה בין עד המדינה לנאשמת 9. הוכח בבית המשפט כי כל הקשר שנתפתח בין השניים היה בבחינת קשר של עבודה (ראה דיון בפרק הדן בעניינה של נאשמת 9).
לאמור, כזביו של נאשם 5 אינם נוגעים אך ל"ענייניו". נאשם 5 היה נכון ומוכן לסייע במשפט זה לכל מי שישב לידו ומסביבו על ספסל הנאשמים.

זאת ועוד, בחקירתו הנגדית הכחיש נאשם 5 כי היה זה נאשם 2 שחיברו לנאשם 12. בכלל, עד שנת 2003 הקשר עם נאשם 2 היה קשר של: "**...שלום שלום, אני יודע מי זה קלנר, ואין לי קשר שלו איתו...**" (עמ' 6813 שו' 4-5; עמ' 6815 שו' 1). משהציג בפניו התובע המלומד, עו"ד ירון גולומב, כי נאשם 12 גרס בהודעותיו במשטרה כי היה זה נאשם 2 שהפגיש אותו עם נאשם 5, דחה זאת נאשם 5 מכל וכל (עמ' 6814 שו' 15; עמ' 6814 שו' 28). בדומה, דחה נאשם 5 את דבריו של נאשם 12 במשטרה, לפיהם הוא התפאר בפניו על-כך, שהינו מקושר עם ראש המנהל, נאשם 13 (עמ' 6815 שו' 7-8).

נאשם 5 ביקש להרחיק עצמו בעדותו בבית-המשפט מנאשם 2, ולא בכדי.
נאשם 5, המכיר מקומו המרכזי של נאשם 2 בעסקאות השוחד של עד המדינה, עסקאות שנדונו בהרחבה בתיק זה, ביקש להרחיק את נאשם 2 מתמונת האירועים בה פעל באופן עצמאי, בפרשת תעשיות המלח.
עקתו, ששותפו לעסקה סיפר בחקירתו במשטרה, לפי תומו, כי היה זה נאשם 2 שהכיר לו את נאשם 5 כמי שמקושר לראש המנהל, נאשם 13.

נאשם 5 הדגיש בבית-משפט כי המוצגים, **ת/142** מיום 29.07.05, **ת/144** מיום 30.07.05, ו-**ת/147** מיום 13.05.07, שנכתבו על-ידי עד המדינה הינם מזויפים.
נאשם 5 נותר בעמדתו גם משצוין בפניו כי נאשם 1 אישר בבית-המשפט קבלת אותם מסמכים, בדומה לדבריו בנושא בחקירתו במשטרה.
יתר על כן, במכתבו של נאשם 1 לעד המדינה מיום 14.05.07 (**ת/148**) כתב נאשם 1 על איומים מרומזים העולים ממכתבו של נאשם 5.
לגישת נאשם 5, הוא לא איים על נאשם 1 ואין לו כל מושג מה עד המדינה שלח לנאשם 1 ומדוע הגיב נאשם 1 כפי שהגיב במוצג **ת/148** (עמ' 6888 שו' 8; עמ' 6890 שו' 18-23).
כמפורט בהרחבה בפרק הדן בעניינו של נאשם 1, אין בדבריו של נאשם 1 בבית המשפט כל ממש.

נאשם 5 אישר כי בעקבות פנייתו לנאשם 12 פגש זה את נאשם 7 בקשר לחוב שהותיר אחיו ז"ל של נאשם 7 לבנק הפועלים (עמ' 6766 שו' 13-22; עמ' 6767 שו' 23-25).

במהלך חקירתו הנגדית נשאל נאשם 5 על-ידי התובע המלומד על פגישתו עם נאשם 7 קודם חקירת המשטרה. לדברי נאשם 5: "**במסגרת הפגישות שנפגשתי עם שמואל שהוא היה במצב הקטסטרופה, אז הוא מבקש ממני מאיר תעשה טובה, תלך לפגוש את אורי שטרית ותספר לו שאני מכין תביעה נגד אהוד אולמרט ושאהוד אולמרט יפנה להלל צ'רני**" (עמ' 6770 שו' 12-14).

לגרסת נאשם 5 בבית-משפט, ביקש ממנו עד המדינה לפנות לנאשם 7 על-מנת שזה ישוחח עם ראש הממשלה ויבקשו להשפיע על נאשם 1 להגיע לפשרה עם עד המדינה. נאשם 5 נשאל מה לראש הממשלה ולנאשם 1, למה ראש ממשלה מכהן צריך להתערב בסכסוך בין עד המדינה לנאשם 1, ותשובתו הינה כי נענה לבקשת עד המדינה: "**... מה אתה רוצה שאני אעשה?... מה אכפת לי להיות שליח**" (עמ' 6773 שו' 9-15).

נאשם 5 שימש נאמנו, שותף סוד, וידו הארוכה של עד המדינה לאורך שנים בפרשות שחיתות רבות.

נאשם 5 הינו אדם שתבונתו בולטת למרחוק.

נאשם 5 ידע במדויק מדוע ולמה נתבקש להפעיל השפעת ראש הממשלה על נאשם 1 באמצעות נאשם 7.

נאשם 5 ידע על הקשר המושחת המחבר בין נאשמים 1, 7 ו-8. עד המדינה ביקשו להניע את נאשם 8 – באמצעות ידידו נאשם 7 – להשפיע מכוחו על נאשם 1 להגיע להסדר עם עד המדינה – הסדר שימנע פיצוץ הפרשה במשטרה. נאשם 5 פעל כמבוקש ונפגש בהתאם עם נאשם 7.

תגובתו המצוטטת לעיל של נאשם 5 במשפט מלמדת על דרכו. משנדרש להסביר הברור מאליו, התחמק בתשובתו כמי שאינו מבין ויודע דבר וכל תפקידו היה אך בבחינת "שליח", בשליחות עד המדינה.

לאמור, גרסתו של נאשם 5 בבית-המשפט הינה קש וגבבה.

ועוד, חודשיים אחר-כך פנה נאשם 5 לנאשם 7, למרות שלדידו לא היו לו קשרים עמו ובקושי הכירו, וביקש להיפגש עמו ולהזהירו על כך, שעד המדינה עומד לפנות למשטרה (עמ' 6771 שו' 24-7).

אליבא דנאשם 5, הוא פנה לנאשם 7 בשליחותו של עד המדינה, על-מנת שזה יטרח ויפנה אל מי שבאותם ימים שימש ראש ממשלת ישראל, כדי שראש הממשלה יסור מעיסוקיו, יטרח ויפנה אל נאשם 1 - שלאורך המשפט כולו לא סבר ולא ידע על קשר שיש לו עם ראש הממשלה - ויטיל את כובד משקלו על-מנת שנאשם 1 יכנע ל"סחיטתו" של עד המדינה, ויעביר לו מיליוני שקלים.

לדברי נאשם 5 בבית-המשפט, כל סיפורי השוחד הינם "עלילת דם". חרף זאת, פנה הוא לנאשם 7, שקשריו עמו רופפים, אם קיימים בכלל, להזהירו מפני עד המדינה העומד לפנות למשטרה?!

לאמור, גרסתו של נאשם 5 בבית-המשפט מאששת כאן גרסת עד המדינה בבית-המשפט.

ועוד, נאשם 5 הגיע לפגישה עם עורכי-דין של עד המדינה, לבקשתו של עד המדינה (עמ' 6690 שו' 13), במטרה אחת "להוריד" את עורכי הדין של עד המדינה "מהעץ" על מנת שאלה יסכימו ללכת

לפשרה בה חפץ עד המדינה (עמ' 6690 שו' 26). עורכי-הדין לא הסכימו להראות לו את כתב התביעה, שהכינו בנושא, והוא עצמו לא ידע מה רשום בכתב התביעה. ובלשונו: "**אני לא יודע כלום**" (עמ' 6691 שו' 16), "**אמרתי בלי לדעת מה יש בפנים, את כתב התביעה – כתב הסחיטה ראיתי לראשונה בחקירה**" (עמ' 6728 שו 31), "**לא ראיתי את כתב התביעה, ביקשתי גם מדכנר לראות את זה, גם מעורכי-הדין שלו, הם לא רצו**" (עמ' 6764 שו' 1).

נאשם 5 הסביר: "**כי אני יודע שלא היה שם שוחד, אני עבדתי במשרד יום יום, אני אומר להם את זה בלי לראות, בלי שתתנו לי, הכל שם שקר, ואם יש משהו אמת זה אני, אני לא אשתף איתכם פעולה ותגיעו לפשרה. אני אומר לעורכי הדין, אם יש משהו אמת זה אני**" (עמ' 6692 שו 7-9).

על בסיס הדברים, באם לא עיין במסמך, הכיצד ידע לומר ש-70 אחוז מ"כתב הסחיטה" אין בו ממש?! נאשם 5 השיב כי, לגבי 30 האחוז, הם סובבים עסקאות הנגועות בשוחד, כדלהלן: "**ש. שיקרת תם כדי להגיע לפשרה? ת. זה מה ששמואל רצה וזה מה שאני עוזר לו בזמן הנתון הזה. ש. אם אני מבין נכון את העמדה שלך, אתה משקר אותם <u>לטובתו של שמואל כדי להגיע לפשרה לטובת שמואל</u>? ת. <u>חד משמעית</u>. ש. אתה <u>לוקח על עצמך כאילו שאתה נתת שוחד</u>? ת. <u>בדיוק, חד משמעית</u>. ואני לצערי הרב כבודו בנושא הזה נכשלתי כישלון חרוץ וביום ששמואל ידע, במרץ זה היה, משהו כזה, 2009, שמואל שקיבל שיחת טלפון בערב והבין שהלל צ'רני לא מוכן לשלם לו כסף, באותו יום הוא קיבל אירוע מוחי והוא קרס לחלוטין, זו הייתה נקודת שבירה גם מבחינתי, אני מודה בנקודה הזאת נכשלתי כישלון חרוץ, לא הצלחתי לעשות את זה, זה נושא הקלטת. ש. למה אתה מוכן להגיד שנתת שוחד? ת. שמואל באותו זמן נפל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, אין לו מה לאכול, בתקופה הזאת הוא נתן לי סיכת יהלומים של אשתו, מכרתי אותה בבורסה והבאתי לו כסף, אין לו מה לאכול, אני לא יכול לראות אותו במצב הזה. הייתי <u>מוכן לעשות כמעט כל דבר כדי שהם יגיעו לפשרה</u>, אבל נחלתי כישלון חרוץ**" (עמ' 6692 שו' 12-27) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, הנאשם ביקש בעדותו בבית המשפט לסובב בכחש סביבתו, כחש בו נסתבך בעצמו.

נאשם 5 סיפר בבית המשפט כי שיקר לעורכי-הדין של עד המדינה נוכח רצונו להגיע לפשרה לטובת עד המדינה ועל-כן ציין בפניהם כי נתן תשלומי שוחד יחד עם עד המדינה.

גרסתו זו של נאשם 5 הינה בבחינת מקבץ של מילים פורחות באוויר שהופרחו על ידו נוכח תיעוד של דברים ספונטניים, שהשמיע בשיחתו עם הפרקליטים, תיעוד שיש בו כדי למשוח בצבע שחור חלק מן הנאשמים.

לו היה ממש בדברי נאשם 5, הדבר הנוח והפשוט היה לו לומר כי אינו קשור כל עיקר לעסקאות שוחד, מעולם לא הסתבך ונתן תשלומי שוחד, והכל עורבא פרח מהתחלה ועד סוף.

נאשם 5 לא טען זאת במהלך אותה שיחה שקיים עם פרקליטי עד המדינה. נאשם 5 הסביר לפרקליטים מדוע ולמה לא יוכל להצטרף ולתמוך בעד המדינה ב"מלחמתו" בנאשם 1 בדרך של חשיפת פרשות השחיתות במשטרה.

ועוד, נאשם 5 ביקש לשכנע את עורכי דינו של עד המדינה, כמצוטט לעיל, שעבורו לשמש עד מדינה זה כמו לאכול חזיר, להתנצר ודברים נוראיים כאלה?! נאשם 5 פנה לעורכי הדין, כך לגרסתו, על מנת לסייע לעד המדינה להגיע להסכם פשרה. מדובר בעורכי הדין של עד המדינה העושים לטובתו. מה קל ופשוט יותר מלומר לעורכי הדין כי אינו יכול לשמש עד מדינה - מפני שלא עשה כל רע, לא שיחד ולא מסר כספים לבעלי תפקידים, לא הוא ולא עד המדינה?!

נאשם 5 הדגיש במהלך שיחתו עם עורכי-הדין כי הם לא יצליחו להוכיח תביעתם מאחר שאין להם הוכחות ללא הסכמתו ליתן עדות בנושא. בלשונו: "**שום הוכחות, אני אומר לך שום הוכחות, אין דבר, אני אף-פעם אני, אף אחד לא קיבל שיקים ביד, גם שמואל שנתן שיקים... הכל על בסיס מזומן, היחיד שיכול לדעת איפה השיקים נפדו, זה רק אני. כי אני פרטתי את כל השיקים, אני יכול להוכיח אחד לאחד, עכשיו אני גם מכיר את התרגילים של שמואל... יצחקניא – מאיפה ידעת מה לתת? רבין – כי אני הייתי מסכם מה לתת, מה זאת אומרת. לא, יש דברים שהוא נתן, לא קשור אלי, אני מדבר ראש הממשלה וזה לא קשור אלי בכלל... אבל גם שם ראש ממשלה בחיים לא קיבל ממנו שיק ולא כסף מזומן, אתה שומע טוב מה שאני אומר לך. לא קיבל ממנו בחיים... שולה קיבלה כן, אורי מסר קיבל חופשי**" (**ת/479** עמ' 17) (הדגשות שלי – ד.ר).

נאשם 5 נשאל על דברים אלה והסביר כי עד המדינה רקם עלילת דם כנגד ראש הממשלה. משנשאל לגבי הדברים אותם דיבר בפני עורכי-הדין, לפיהם בעניין ראש הממשלה אינו יודע, אבל נאשמת 9 ואורי מסר קיבלו שוחד "**חופשי**", מדוע בחר להרחיב עלילת הדם שרקם עד המדינה ולהטביע בה גם את נאשמת 9 ואת אורי מסר, השיב: "**אני לא מספר להם שם ששולה זקן חברה שלו, אני שומר על הכבוד של שמואל, מה אני אגיד להם? הוא היה הולך איתה? מה אני אגיד להם? שמואל אתם לא יודעים מה הוא עשה בחיבת ציון?**" (עמ' 6761 שו' 8-10).

לאמור, דברי נאשם 1 בבית המשפט הינם דברים בטלים, קשקשנות לשמע.

נאשם 5 סיפר לעורכי-דינו של עד המדינה כי מי שקיבל את תשלומי השוחד, שיועדו לראש הממשלה היו נאשמת 9 ואורי מסר.

נאשם 5 נשאל בבית-משפט מדוע מצא בשיחתו עם עורכי-הדין לדבר על ראש הממשלה מיוזמתו. מדוע ציין, כמצוטט לעיל, כי ראש הממשלה לא מעניין אותו כאשר על-פי גרסתו בבית-משפט ראש הממשלה אינו מעורב כלל וכל שמיוחס לו הינו בבחינת סיפורי כזבים.

נאשם 5 לא הסביר בבית המשפט מדוע בחר ביוזמתו להציב, בשיחתו עם עורכי הדין, את ראש הממשלה וסביבתו הקרובה בתמונת מקבלי השוחד. נאשם 5 לא ניסה ולו בשמץ קצת במהלך שיחתו הארוכה עם עורכי הדין לומר להם, ובטח לא ניסה לשכנע אותם, כי "עלילות דכנר" התפרשו מעבר למידה, משלכדו ברשתם גם את ראש הממשלה.

משנאשם 5 נדרש לסוגיה, שינה טעמו ובפעם הראשונה ציין בבית-המשפט, לפתע פתאום, כי התמליל בעצם זויף על-ידי ה"**ארכי-שקרן**", עורך דין יצחקניא (עמ' 6777 שו' 12-14).

לאמור, נאשם 5 אינו משקר בבית-משפט דווקא על-פי משנה סדורה וערוכה מראש, משנקלע בבית-המשפט למצוקה, הינו מוכן ומזומן להרחיב פרישת שקריו למחוזות חדשים.

להעיר, נאשם 5 גרס בעדותו בבית-משפט כי הגיע למשרד עורכי-הדין יצחקניא על-מנת לתרום לקידום פשרה. במצב דברים זה, התקשה להסביר בבית-המשפט מדוע נמנע מלציין לפני עורכי-הדין כי קשריו של עד המדינה עם נאשמת 9 הינם קשרים רומנטיים ולא קשרים מושחתים כנטען על-ידי המאשימה, במיוחד שגרסה זו - עליה עמד בבית-המשפט (עמ' 6760-6761) – יכלה לשמש בסיס לקידום הפשרה בין הצדדים.

נאשם 5 ציין בפני עורכי-הדין כי בכוונתו להגן על חברים, וגם אם המצב היה הפוך היה מגן על עד המדינה: "**...כמו אריה, אם אתה היית חבר שלי אני אתן לך ליפול**" (**ת/479** עמ' 19 למעלה).
הנאשם תועד בהקלטה מספר כי האישים, כמו למשל נאשם 7 ונאשמת 9, קיבלו כספים מעד המדינה נוכח דבריו על חברים שמוכן להגן עליהם כארי, נשאל מי הם אותם אנשים אחרים - שהינם בבחינת חברים – עליהם ביקש לחסות ובעניינם לא לדבר?!
נאשם 5 נמנע מלציין השמות של אותם חברים עליהם ביקש להגן ולא לדבר בעניינם בשום פנים ואופן (עמ' 6777 למטה). כאומר; אישים כמו נאשם 7 ונאשמת 9 אינם בבחינת חברים שלי, ולכן אין לי קושי לדבר על העברת תשלומי שוחד לרשותם.

נאשם 5 סיפר לעורכי-הדין שאינו יודע על תשלומי שוחד, שניתנו, למשל, ליהושע פולק: "...**<u>שמואל לא נתן שקל, הוא לא יודע כלום איפה הלך</u>, מה הלך, כמה הלך, איך נתנו, מה נתנו, כמה נתנו... <u>רק אני</u>, ואני אומר לך, אני רוצה לעזור לשמואל שלא תבין, אני אוהב אותו אהבת נפש, הוא כמו אבא שלי, הבן שלי הגדול...**" (**ת/479** עמ' 18) (ההדגשות שלי - ד.ר).
לאמור, נאשם 5 אישר בהקלטה, בצורה שאין ממנה, כי שילם תשלומי שוחד.
עדותו של נאשם 5 עומדת לעצמה.
במקביל, עדותו של נאשם 5 מהווה יתד תמיכה איתן לעדותו של עד המדינה.

נאשם 5 סיפר לעורכי-הדין על סכום של 400 אלף ₪, שמסר עד המדינה לנאשם 7 (עמ' 6767; עמ' 6769) ובהקלטה: "**...בא אליו יום אחד אורי שטרית בוכה לו, אח שלו התאבד, השאיר לו חובות, הלכנו לבנק הפועלים לעשות לו הסדר שם של איזה חוב ושמואל אומר רשם, <u>הוציא לו איזה פנקס שיקים, אומר לו קח קח אל תדאג, עלי</u>. מי מבקש ממך להתנדב, מי מבקש ממך לתת כסף... אני חייתי בזבל הזה, מה אתה אומר לי למה? אני צעקתי על שמואל, אמרתי לו שמואל תגיד לי, למה אתה עושה, ריבונו של עולם אומר לי למה לא ישבת לידי עצרת אותי...**" (**ת/479** עמ' 25) (ההדגשות שלי - ד.ר).
לאמור, נאשם 5 מספר בהקלטה על סכום בסך 400 אלף ₪ שהעביר עד המדינה לנאשם 7 ללא כל הסכם ו/או תנאי.

בתיעוד המוקלט של שיחת נאשם 5 עם עד המדינה בחודש ינואר 2009 ביקש עד המדינה לרתום את נאשם 5 לצידו. עד המדינה, שהכיר את רגישותו של נאשם 5, הבהיר לו כי יוכל למסור את הדברים ולנקות אנשים קרובים בכך, שלא יפרט את חלקם ואת שמם, כמתועד להלן: "**...תשמע, אני אמרתי גם ליצחקניא שאני נפגשתי איתך אתמול. אמרתי לו את האמת שאני הסכמתי, שאם חס וחלילה נגיע לזה שאתה תבוא, שנוריד קודם כל את כל השמות שאתה לא רוצה. רבין – איזה... שמואל – אני אומר לך אתה תבוא ותגיד את כל השמות. רבין – בוא תשמע, בוא תחכה למחר שתיפגשו, אני מאמין שמחר יגיעו לאיזה הבנות...**".

עד המדינה דיבר אל נאשם 5 כדבר "שותף אל שותף". עד המדינה הציע לנאשם 5 לשתף פעולה בצורה חלקית תוך הסתרת מעורבים קרובים ויקרים לנאשם 5 על-פי בחירתו של נאשם 5. נאשם 5 לא דחה ההצעה ולא השמיע חצי מילה או טון של תרעומת.

לאמור, תיעוד שיחה זו של נאשם 5 עם עד המדינה מלמד על חלקו המרכזי של נאשם 5 בפרשות השחיתות.

אמור מעתה, גרסתו של נאשם 5 בבית-המשפט הינה ולא כלום.

דבריו בבית-המשפט הינם בבחינת פתפות דברים, דברי להג. לא ניתן להתייחס לדברים שמסר בבית-המשפט, אלא לאלה המתיישבים עם עדות עד המדינה.

להלן אבחן אירועי השוחד המיוחסים לנאשם 5:

120 אלף ₪ (30 אלף דולר) לנאשם 6 עבור סיוע ביום הבחירות

145. כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 6, עד המדינה סיפר בעדותו בבית-משפט על בקשתו של נאשם 6 לסייע לו בתשלום לפעילים ביום הבחירות. עד המדינה תיאר בבית-המשפט כיצד הועברו סך 120 אלף ₪ במזומן לנאשם 6 ביום הבחירות, סכום כסף שהיה אמור לכסות הוצאות יום הבחירות לעיריית ירושלים. לדברי עד המדינה, נאשם 5 נסע ביום הבחירות יחד עם נהגו של עד המדינה, עופר לוי, לירושלים למסור את המזומנים מפריטת השיק שמסר עד המדינה לנאשם 5. לדברי עד המדינה, נאשם 5 ביקש שעופר לוי יצטרף אליו לנסיעה לירושלים משום שחשש להסתובב לבד עם כל-כך הרבה כסף מזומן.

פרקליטיו המלומדים של נאשם 5, עו"ד שמואל קליין ועו"ד יובל גבעון, גרסו בסיכומיהם בכתב, כי למעט עדותו של עד המדינה, לא הוצגה בבית-משפט כל ראיה שיש בכוחה לתמוך בעדות זו. הסנגורים ציינו כי לא הוצגה ראיה לשיק על-סך 120 אלף ₪ מעד המדינה לנאשם 5, כמו גם לא הוצגה כל ראיה לפריטת שיק למזומן, לא הוצגה ראיה בנוגע לפגישה הנטענת במלון המלך דוד, וכן לא הוצגה כל ראיה, לפיה היה נאשם 5 בירושלים ביום הבחירות.

הפרקליטים המלומדים הוסיפו וציינו את שלל גרסאותיו של עד המדינה בהקשר לאותה פגישה במלון המלך דוד (סע' 57-66, עמ' 12, סיכומי נאשם 5).
הראיה התומכת היחידה, אליבא דמאשימה, הינן שיחות הטלפון שקיים נאשם 5 עם נאשם 6. ברם, לשיטת הסנגורים המלומדים, לא ניתן ללמוד משיחות טלפון אלה את אשר ביקשה המאשימה להסיק.

<u>אמור מעתה</u>, בפרק הדן בעניינו של נאשם 6, קבעתי כי לא ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי, כי נאשם 6 קיבל סך 120 אלף ₪ לשם כיסוי הוצאות פעילים ביום הבחירות, כמפורט בעדותו של עד המדינה.
קביעה זו יפה גם לענייננו.

<u>אמור מעתה</u>, לא ניתן לקבוע, במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי, אחריותו של נאשם 5 לעבירה זו.

<u>נאשם 5 העביר תשלום שוחד בסך 245 אלף ₪ בשנת 2006 לנאשם 10</u>

146. בפרק הדן בעניינו של נאשם 10 פירטתי כלל העובדות הנוגעות להעברת סך 245 אלף ₪ לידיו של נאשם 10, אליבא דעד המדינה.

עד המדינה העיד בבית-המשפט על פגישה עם נאשם 10, במהלכה הציע לו נאשם 10 עזרה, בדומה לעזרה שזכה העד לקבל מהאדון פולק. עד המדינה ציין כי נאשם 10 הודיעו כי האדון פולק אינו רוצה לקבל עוד את כספי השוחד באמצעות עו"ד שמעוני, ואת כספי השוחד יש להעביר באמצעות נאשם 10. עד המדינה פירט את השיקים שנסתכמו לסך 245 אלף ₪, שיקים שנמסרו לנאשם 10 על-ידו ועל-ידי נאשם 5.

פרקליטיו המלומדים של נאשם 5, עו"ד שמואל קליין ועו"ד יובל גבעון, סבורים כי אין כל ממש בעדותו של עד המדינה בבית-המשפט. יתר על כן, גם אליבא דעדותו של עד המדינה, נאשם 5 לא היה כלל שותף לסיכום השוחד שסוכם בין עד המדינה לנאשם 10. אם בכך לא סגי, הוסיפו וציינו הסנגורים המלומדים, לא היה בכוחו של עד המדינה להצביע איזה מתוך השיקים המסתכמים לסך 245 אלף ₪ נמסרו לנאשם 10 על-ידי עד המדינה ואילו שיקים נמסרו על-ידי נאשם 5. אשר כך, אין מנוס אלא להורות על זיכוי נאשם 5 מאירוע שוחד זה.
לא אוכל לקבל עמדת הסנגורים הנכבדים.
עדותו של עד המדינה נבחנה על-ידי בפרק הדן בעדות זה בבית-המשפט. מדובר בעדות מורכבת ובעייתית ביותר, עדות המחייבת זהירות רבה, ומעל לכל, עדות שעל-מנת שניתן יהיה לקבוע ממצאים על-פיה, צריכה היא תמיכה ממשית.

בעניינו של נאשם 5 הדברים נוחים ופשוטים.
גרסתו של נאשם 5 בבית-המשפט הינה ולא כלום. תיעוד שיחתו של נאשם 5 עם פרקליטי עד המדינה, עו"ד יצחקניא ועו"ד סובל, **(ת/479)**, במצורף לעדויות הפרקליטים ועדות אדית וולף – משמשים בסיס תמיכה איתן לעדות עד המדינה.

<u>הנה נא</u>, ניתן לקבוע כי עדותו של עד המדינה בכל הנוגע לנאשם 5 הינה, בסך-הכל, עדות אמת. מעובדות דחיית עדותו בבית-משפט של נאשם 5 על-ידי, עולה כי מול עדות עד המדינה בבית-משפט, לא עומד, למעשה, דבר, בטח לא משהו, שיש בו כדי לכרסם או לערער תוקף עדות זו.

על-פי תיאורו של עד המדינה בבית-המשפט, נאשם 5 לא היה אך בבחינת עובד שכיר במשרדו, שליח העושה את דברו. נאשם 5 היה יד ימינו, זרועו הארוכה, איש סודו ושליחו ל"משימות מיוחדות". נאשם 5 פעל יחד עמו, בצוותא חדא, לשיחוד עובדי ציבור שונים, שצוינו על-ידו בבית-המשפט.
על-פי תיאורו של עד המדינה, השניים פעלו כמכונת שיחוד משומנת ומשוכללת, השניים העבירו במשותף מיליוני שקלים לאורך שנים לעובדי ציבור.

נאשם 10 הינו חבר קרוב של נאשם 5. עד המדינה הכיר את נאשם 10 באמצעות נאשם 5.
כאן היה קשר מושחת של שלושה, שפעלו במשותף – עד המדינה, נאשם 5 ונאשם 10.
השלושה פעלו יחדיו, כל אחד במקומו, כל אחד על-פי תפקידו.

<u>אמור מעתה</u>, כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 10, סך 95 אלף ₪ קיבל נאשם 10 מידי נאשם 5 בשיקים של עד המדינה.
גרסתו של נאשם 5 בבית-המשפט, כמו גם גרסתו של נאשם 10, נדחו על-ידי מכל וכל.
נאשם 5 היה שותפו של עד המדינה להעברת כספי שוחד בסך 95 אלף ₪ לנאשם 10.

<u>אמור מעתה</u>, יסודות העבירה המיוחסת לו על-ידי המאשימה בכל הנוגע לאירוע שוחד זה, הוכחו עד תום.

הדברים שונים לגבי סך 150 אלף ₪.

147. הפרקליטים המלומדים טענו טענות מטענות שונות כנגד אירוע השוחד המייחס לנאשם 5 העברת כספי שוחד בסך 150 אלף ₪ לנאשם 10. בין השאר ציינו הפרקליטים המלומדים, בדומה לטענות שהעלתה פרקליטתו המלומדת של נאשם 10, עו"ד אירית באומהורן, כי לא יעלה על הדעת כי נאשם 10 קיבל לידיו שיקים הנושאים את שמו של עד המדינה, בשעה שנאשם 5, על-פי שיטת

המאשימה, נהג לפרוט שיקים למזומן אצל חלפני כספים ובגמ"חים. הדברים שצוינו על-ידי בפרק הדן בעניינו של נאשם 10 יפים גם כאן.

<u>אמור מעתה</u>, כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 10, לא ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי, אחריותו של נאשם 5 לסך 150 אלף הש"ח ו/או חלקם. הספק, גם אם אינו בעל עוצמה, די בו כדי לפטור את נאשם 5, מחמת הספק, מאחריות לאירוע שוחד זה.

<u>תעשיות מלח – קבלת סך של כ-1.3 מיליון ₪ מנאשם 12 עבור נאשם 13</u>

148. אירוע שוחד זה מפורט בהרחבה בפרק הדן בעניינו של נאשם 12.

פרקליטיו המלומדים של נאשם 5, עו"ד שמואל קליין ועו"ד יובל גבעון, סבורים כי פרשת תעשיות המלח הינה פרי יצירתו הדמיונית של עד המדינה. לגישת הסנגורים, בשלב מסוים בחקירתו במשטרה, חש עצמו עד המדינה בודד במערכה, לאחר שיד ימינו, נאשם 5, מיאן לשתף עמו פעולה במסכת השקרים שרקם. על-מנת לדחוף את נאשם 5 לשתף עמו פעולה ולהשתתף בשקרים שפרש בפני חוקרי המשטרה, המציא סיפור שוחד, במרכזו הציב את האיש המקורב, אהוב ונערץ על נאשם 5, את דודו של נאשם 5, מר יעקב אפרתי, נאשם 13. כל זאת עשה, כך הפרקליטים המלומדים, על-מנת לערער חוסנו של נאשם 5 ולהניעו להצטרף אל מסכת השקרים שרקם עד המדינה (סע' 156, עמ' 23, סיכומי נאשם 5).
לגישת הפרקליטים המלומדים, באירוע שוחד זה לא עלה בידה של המאשימה להציג, ולו ראיה אחת ממנה ניתן ללמוד על סיכום בין נאשמים 5 ו -12 למתן שוחד לנאשם 13. המאשימה ביקשה להפוך את נטל הבאת הראיות במשפט וביקשה לטעון כי משלא ניתן כל הסבר הגיוני לתשלומים שהעבירה תעשיות המלח לחברת ש.א.ד, אזי אחראי נאשם 5, כמו נאשם 12, לביצוע עבירת שוחד. בכל מקרה, כך הסנגורים המלומדים, המאשימה לא הצליחה להוכיח דבר עבירה שבוצעה על –ידי נאשם 5 (עמ' 23, סיכומי נאשם 5).

פרקליטיו המלומדים של נאשם 5, עו"ד שמואל קליין ועו"ד יובל גבעון, השקיעו מאמצים רבים בסיכומיהם בניסיונם למוטט גרסתו של עד המדינה מיסודה. לדבריהם, גרסאות עד המדינה השתנו חדשות לבקרים. עד המדינה נתפס בקלקלתו ובשקריו ותמיד מצא את מי להאשים בשקריו שלו. הסנגורים פירטו בעניין חמשת השיקים בכרטסת הלוואות 2004 (ראה עמ' 25 לסיכומים), כמו גם שלושה ספחי שיקים על-סך 96 אלף ₪ (סע' 204-221, עמ' 28-30, סיכומי נאשם 5).

נראה כי הסנגורים המלומדים השקיעו מאמצים רבים להוכיח פירכות גרסת עד המדינה, לאו דווקא במקום שהיה ראוי מבחינתם לעשות כן. עד המדינה בעניין פרשות השוחד בתעשיות המלח,

חזר וציין בבית-המשפט כי לא היה מעורב, כל עיקר, בשיחוד נאשם 13. עד המדינה לא סיכם דבר וחצי דבר עם נאשם 12 לשחד את נאשם 13 או מאן דהוא אחר. עד המדינה ציין בכל הנוגע לפרשה זו, כי תפקידו היה טכני, שולי, לסייע לנאשם 5, על-פי בקשתו, להעביר כספי השוחד בצינור חשבונאי לגיטימי. צינור שיאפשר הזרמת הכספים מתעשיות המלח לרשותו של נאשם 5, וממנו ל"יעדם".

עד המדינה – גם משהואשם על-ידי ההגנה כמי שלשונו קלה להפליל ולהדביק, ללא כל בסיס אמת, עבירות לאישי ציבור נכבדים – דיבר בבית-המשפט כי הוא עצמו לא יודע אם נאשם 13, ששימש ראש מנהל מקרקעי ישראל, קיבל כספי שוחד, אם לאו, והוא עצמו אינו יודע מה ביקש נאשם 12 את נאשם 5. לדברי עד המדינה, הוא לא היה שותף כלל לפרשת שוחד זו, אלא, כאמור, במתן סיוע "לוביסטי" בדמות רישום חשבונאי, קבלות וחשבוניות.

נאשם 5 ציין בבית-המשפט כי עד המדינה היה שותף לו בפעילותו בתעשיות המלח, והסיוע שהעניק לנאשם 12 היה במסגרת עבודתו אצל עד המדינה. הכספים שהועברו לרשותו בסך של כ-1.1 מיליון ₪ (ללא מע"מ) הינם כספים שהועברו לעד המדינה.

כאמור, עדותו של עד המדינה בבית-משפט נדחתה על-ידי מכל וכל.

יתר על כן, בפרק הדן בעניינו של נאשם 12 פירטתי הנימוקים שהובילו למסקנתי, כי עדותו של עד המדינה הינה עדות אמת, בכל הנוגע לפרשה זו. בכל מקרה, עדותו עדיפה לאין שיעור על-פני עדות נאשם 5, כמפורט שם.

פרקליטיו המלומדים של נאשם 5, עו"ד שמואל קליין ועו"ד יובל גבעון, ציינו בסיכומיהם בכתב כי עד המדינה היה שותף מלא לנאשם 5 בפעילותו של זה בכל הנוגע לתעשיות המלח: "...והגם שרבין היה זה שעמד בחזית הפעילות אל מול דנקנר ואל מול תעשיות המלח, הדברים היו בהסכמתו ובידיעתו של דכנר ובמסגרת חברתו, כאשר דכנר היה מעורב בפרטים ופעל במשותף עם רבין בכדי לקדם את ענייני תעשיות המלח" (סע' 247, עמ' 34, סיכומי נאשם 5).

טיעון זה של הפרקליטים המלומדים, אין בו כדי להועיל ולסייע לנאשם 5, ולו בשמץ קצת.

נוכח קביעותיי בפרק הדן בעניינו של נאשם 12, בשאלת ה"מאכר", וכלל המארג הראייתי שהוכח בבית-המשפט, כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 12, נקבעה אחריותם של נאשמים 5 ו-12, כמפורט שם, למיוחס להם על-ידי המאשימה. מעל לכך, גם לו הייתי משתכנע לקבוע אחריותו של עד המדינה לביצוע העבירות – דבר שהנני רחוק עד ירכתי ארץ מלקבוע – לא היה בכך להקל או להפחית מאחריותו של נאשם 5 למיוחס לו על-ידי המאשימה.

<u>אמור מעתה</u>, כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 12, הוכחו בפניי יסודות העבירה של קבלת שוחד על-ידי נאשם 5 בסך של כ-1.1 מיליון ₪.

כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 12, הכסף שהועבר על-ידי נאשם 12 הועבר לחברות עד המדינה, שהסוו כספי השוחד בהנהלת חשבונות החברה, תוך רישום כוזב במסמכי תאגיד בכוונה

לרמות. אשר כך, הנני לקבוע כי הוכחו יסודות העבירה של הלבנת הון על סכום של כ-1.1 מיליון ₪, על-פי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון (ראה הפרק הדן במצע המשפטי).

קרקעות הזרע

149. עד המדינה העיד בבית-המשפט, כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, על סך הכספים שהוזרמו לו על-ידי הנאשמים לצורך קידום העסקאות הנוגעות לקרקעות של חברת הזרע. לדברי עד המדינה, נאשם 2, כמו גם ברודנר, פנו אליו ושילמו לו את הסכומים שצוינו על-ידו בשל קשריו המשפחתיים של נאשם 5 עם נאשם 13, וליתר דיוק, לשם תשלום שוחד לנאשם 13 באמצעות נאשם 5.

עד המדינה הקפיד לציין בעדותו בבית-משפט, כי הוא אינו יודע כמה כסף העביר נאשם 5 לנאשם 13, כמו גם ציין כי הוא עצמו לא בא במגע ענייני עם נאשם 13 בנושא קרקעות חברת הזרע.

עד המדינה סיפר בבית-המשפט כי הכספים הועברו לו מקלדש בדרך של המחאות, שיקים שנמסרו על-ידו לנאשם 5, והיה זה נאשם 5, שהעביר את כספי השוחד ליעדם.

פרקליטיו המלומדים של נאשם 5, עו"ד שמואל קליין ועו"ד יובל גבעון, הציגו בסיכומיהם מכלול סתירות משמעותיות ופירכות בעדותו של עד המדינה בנוגע לשיקים, שזה טען במקום אחד שהינם מזוהמים, ובהמשך הודה ששגה ואלה כספים שהועברו אליו על-פי הסכמים וסיכומים לגיטימיים. ולהיפך.

הפרקליטים המלומדים הביעו תמיהות בעניין עדותו של עד המדינה, תמיהות לחלקן הייתי שותף עוד במהלך שמיעת עדותו של עד המדינה, כמצוטט על-ידי הפרקליטים הנכבדים.

הפרקליטים ציינו את רישומיו העקלקלים של עד המדינה בספרי החשבונות בעניינים שונים. לשיטתם, עדותו אינה רוויית סתירות בלבד, אלא אינה מתיישבת עם ההיגיון (ראה למשל עמ' 53-51, סיכומי נאשם 5).

עדותו של עד המדינה נבחנה על-ידי בפרק שהוקדש לנושא זה.

טענות פרקליטיו המלומדים של נאשם 5 בעניין עד המדינה נשקלו ושוכללו על-ידי בפרק הדן בעניינו.

בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, דנתי בכל אירוע שוחד שנטען על-ידי המאשימה על בסיס עדותו של עד המדינה.

נאשם 5 הינו קרוב משפחה של נאשם 13. מערכת היחסים בין השניים תוארה בפרק הדן בעניינו של נאשם 12.

נאשם 5 הינו החוט המקשר בין עד המדינה לנאשם 13 ומנהל מקרקעי ישראל.

חלקו של נאשם 5 באירועי השוחד הנ"ל מתוארים על-ידי עד המדינה.

עם זאת, עדותו של עד המדינה הינה עדות יחידה בעניינו של נאשם 5, בכל הנוגע לתשלומי השוחד ששולמו בקשר לקרקעות חברת הזרע.

<u>אמור מעתה</u>, לא ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי, אחריותו של נאשם 5 לקבלת כספי השוחד מחברת הזרע והעברתם ליעדם.

<u>סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 5</u>

150. נוכח קביעותיי לעיל, נאשם 5 מורשע בעבירה לפי סעיף 295(א) לחוק על-כך שקיבל כספי שוחד בסך של 95 אלף ₪ ומסר אותם לנאשם 10, כמפורט לעיל.

נאשם 5 מורשע ב-3 עבירות לפי סעיף 295(א) לחוק, או לחילופין לפי סעיף 295(ב) לחוק, על-כך שקיבל כספי שוחד בסך של כ-1.3 מיליון ₪ מנאשם 12, לצורך העברתם כדמי לא ייחרץ לנאשם 13 או על מנת להניע נאשם 13 למשוא פנים.

נאשם 5 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון, על-כך שקיבל כספי שוחד בסך כולל של כ-1.3 מיליון ₪ מנאשם 12, אותם העביר לחברת ש.א.ד, ווידא הוצאת חשבוניות כוזבות שנמסרו לתעשיות המלח בהתאם.

נאשם 5 זכאי, מחמת הספק, מכל שאר העבירות שיוחסו לו בכתב האישום.

נאשם 6

פתח דבר

151. עד המדינה ונאשם 1 העבירו מיליוני ₪ לאורך השנים לעמותת "יד שרה" כדמי לא ייחרץ. נאשם 6 גרס בעדותו בבית-המשפט כי לא היה מודע לכל הכספים, שהועברו על-ידי יזמי פרויקט הולילנד לעמותת "יד שרה". בכל מקרה, הכספים הועברו כתרומות ללא כל קשר לפעילותו בעיריית ירושלים.

תחילה אתאר זירת המריבה כפי שנצטיירה מעדויות נאשם 6 ועד המדינה בבית-המשפט.

עד המדינה

152. עד המדינה סיפר בבית-המשפט על נסיבות היכרותו את נאשם 6, מר אורי לופוליאנסקי. הייתה זו נאשמת 9 שהכירה לעד את נאשם 6, ששימש באותה תקופה ממלא מקום ראש העירייה ויו"ר ועדת המשנה לתכנון ובנייה. בשיחה הראשונה הציג עצמו עד המדינה כנציגו של נאשם 1, הבעלים של הולילנד תיירות, והמה מעוניינים מאוד בעזרתו בקידום פרויקט הולילנד (עמ' 176 למעלה).
נאשם 6 ביקש תרומות עבור "יד שרה". הנאשם הדגיש, שמדובר במוסד היקר לו ביותר בחייו, כי זה מפעל שהוקם על-ידי בני משפחתו לזכר סבתו (עמ' 175 שו' 18-22). קודם היכרותו את נאשם 6, עד המדינה מעולם לא תרם ל"יד שרה". בתחילת הדרך לא הביע נאשם 6 תמיכה בפרויקט, שכן בירושלים לא מקימים סדרי גודל של בנייה שכזו (עמ' 176 שו' 27), אבל לאחר העברת התרומות השתנתה גישתו (עמ' 177 שו' 3).

עד המדינה פירט בבית-המשפט תרומותיו ל"יד שרה". תחילה ביקש נאשם 6 לפתור בעיה בסניף הרצליה והפנה אליו את גב' שושנה שרעבי, שעוסקת בתרומות, בהמשך הגיעו בקשות מבאר-שבע, ירושלים, להקמת בתי-כנסת ולרכישת כיסאות גלגלים לנכים, ארון קודש מיוחד, הפניות החלו בנאשם 6 ואחר-כך פנייה של הגב' שרעבי (עמ' 177 שו' 32) (למעט מקרה אחד בעניין ילדת חולת סרטן שאז תרם כסף מכיסו ולא התחשבן על כך עם נאשם 1) (עמ' 178 למעלה). בכל שאר המקרים אישר נאשם 1 התרומה קודם העברתה ליעדה (עמ' 178 שו' 13). נאשם 1 גם היה זה שקבע את הסכום המדויק של התרומה, שכן נאשם 6 לא ביקש סכום מדויק (עמ' 179 שו' 7). נאשם 6 עודכן על-ידי עד המדינה במעמדו של נאשם 1 בתשלום, בהעברת התרומות (עמ' 179 שו' 21). ובהתאמה, גב' שרעבי הייתה מתואמת לחלוטין עם נאשם 6 (עמ' 180 שו' 4-5).

התרומות הועברו בשיקים שנמסרו לגב' שרעבי או הועברו לידיה על-ידי עופר לוי. סכומי התרומה חולקו למספר תשלומים על-פי הנחייתו של נאשם 1 (עמ' 180 שו' 18-21).

עד המדינה חזר על דברים שמסר בחקירתו הראשית, שקודם העברת התרומה ל"יד שרה", קיבל אישור של נאשם 1 (עמ' 1393 למעלה; עמ' 1394 שו' 19). עד המדינה ציין כי כמעט לא הייתה קורלציה בין מתן התרומה לבין פעולה שעשה עבורה נאשם 6, או ליתר דיוק: "**מעולם לא היה דיבור ישיר שתמורת זה תוכל לבקש את זה**" (עמ' 1395 שו' 10-16).

עד המדינה הוזמן לאירועים משפחתיים, לנישואי ילדיו של נאשם 6 והמתנה שהביא לכל אירוע הייתה על סך 5,000 ₪ (עמ' 180 שו' 28).

להערכת עד המדינה, 2-2.5 מיליון ₪ הועברו ל"יד שרה": "**הועברו במסגרת תשלום של 8.9 מיליון ₪ דמי שוחד שקיבלתי מצ'רני**" (עמ' 181 שו' 6-7). הוצאות אלה נכללו ונרשמו בספרי חברת הולילנד נופש, ועם סגירת הפרויקט ב-1999, הועברו להולילנד תיירות (**ת/64**) (עמ' 181 שו' 18-25). נאשם 1 ידע על הכל, ידיעה אבסולוטית על העברת תשלומי שוחד.

עד המדינה ציין כי נאשם 6 סייע רבות לקדם את פרויקט הולילנד רבות, ובלשונו: "**הוא הביא לאישור התוכנית בוועדה המקומית לשם העברתה לוועדה המחוזית תוך חודשיים שלושה, שעד כמה שאני בדקתי, ומניסיוני, עוד לא הייתה תב"ע בסדר גודל בישראל, שאם הייתה צריכה לעבור ממקומית למחוזי, ייקח כל-כך מעט זמן עד שתאושר בוועדה המקומית. דבר נוסף שהוא עזר אחר כך, היה כפי שראינו בהעברת ההתנגדויות לוועדה המחוזית. כן עזר אחרי כן שהגשנו את תב"ע ד' לאישור ובתור ראש עיר הוא כבר עזר גם לתב"ע ו' וגם לתב"ע ה'**" (עמ' 183 שו' 22-27).

בנושא התרומה לבית-הכנסת העיד עד המדינה כי ביום 19.6.2000 נערך דיון בועדת המשנה המקומית להפקדה (**ת/67**), כאשר נאשם 6 ביקש במהלך הדיון להביא התוכנית לדיון חוזר על מנת לתקן מסי סעיפים בתוכנית (עמ' 189 שו' 5-27). זמן קצר קודם לכן, בשלהי חודש מאי 2000, נתבקשה תרומה לסניף "יד שרה" בירושלים מאת נאשם 6. לדבריו, בעת שערך סיור במקום יחד עם נאשם 6, הראה לו האחרון את המקום, ודיבר עמו על כך שהוא היה מעוניין שיהיה בית כנסת במקום. עד המדינה שוחח עם נאשם 1 בנושא, קיבל הימנו אישור והודיע לנאשם 6 כי הם מסכימים להקים בית כנסת ב"יד שרה" (קבלות בסך 520 אלף ₪ **ת/68**; 675 אלף ₪ **ת/69**) (עמ' 190-191 שו' 1-18).

עד המדינה ציין כי נאשמים 8 ו-6 סייעו בידו בקידום ובזירוז התוכנית (**ת/20**), וכי הוא שוחח עימם בנושא, ומשמעות הדבר הייתה כי המה החליטו על אישור התוכנית וההפקדה בניגוד לדעתו של מהנדס העיר, אורי בן אשר, אשר סבר כי החומר לא בשל ולא הוגש כראוי לועדה המחוזית. לדבריו, מרגע הגשת טיוטת התב"ע ועד אישורה לקח פרק זמן של כ-3-4 חודשים, דבר שיכול לקחת במהלך הרגיל של הדברים גם מספר שנים, כגון במקרה של תב"ע 3507ה' (עמ' 102 שו' 22-33; עמ' 103 שו' 1-5).

הליך שמיעת ההתנגדויות בתב"ע ג' אמור היה על פי חוק להישמע בועדה המחוזית. יחד עם זאת, הועדה המקומית רשאית הייתה לשמוע את ההתנגדויות ולהביע דעתה בפני הוועדה המחוזית. עד המדינה שוחח עם נאשם 6 בנושא וביקש ממנו שההתנגדויות לא יישמעו בפני הועדה המקומית, שכן עד המדינה חשש, שדיון כזה במקביל לדיון בועדה המחוזית עלול לטרפד או להביא לשינוי בתוכנית (עמ' 103 שו' 33-27 ; עמ' 104 שו' 3-1).

עד המדינה מסר לנאשם 6 כי הליך שמיעה של 800-1,000 התנגדויות גם בועדה המקומית וגם בועדה המחוזית יכול להאריך בצורה בלתי אפשרית את ההפקדה, וביקש ממנו שההתנגדויות יידונו רק בועדה המחוזית, והאחרון כתב מכתב לחותה בנושא הדיון בהתנגדויות **(ת/21)** (עמ' 104 שו' 20-19 ; עמ' 105 שו' 33-21 ; עמ' 106 שו' 3-1).

עד המדינה העיד, כי משחברי מועצת העיר הגישו ערר על החלטת נאשם 6 ודרשו דיון במועצת העיר, שוחח עד המדינה עם נאשם 8, מר אהוד אולמרט, טלפונית בנושא וביקש את גיבויו. נאשם 8 ביקש מעד המדינה להמציא לו חוות דעת בנושא כדי שיוכלו לשמש לו ביסוס. העד פנה לעו"ד פורטן, שהינו מומחה לתחום הנדל"ן, והאחרון ערך חוו"ד לפיה לא חייבים לקיים דיון בועדה המקומית **(ת/22)**. חוות הדעת הועברה על צרופותיה לנאשם 8 לקראת הדיון (עמ' 106 שו' 18-12). כן הועבר מכתב לוואי שנכתב על ידי עד המדינה המבהיר את עמדת הולילנד בנושא **(ת/23)** (הועבר העתק גם לנאשם 6, שהיה זה שכתב את המכתב הראשון בנושא לחותה) (עמ' 107 שו' 6-1), והועברה חוות דעת נוספת לנאשם 8 ולנאשם 6 שנכתבה על ידי עו"ד גד דיסקין, שהיה העו"ד שערך את תב"ע ג', על מנת לחזק את עמדתם בועדה **(ת/24)** (עמ' 107 שו' 18-16). לדברי עד המדינה, נאשם 8 תמך באופן טוטאלי באי הבאת התוכנית לדיון בועדה המקומית, ובדיון עצמו הופיע נאשם 8 וקבע כי ההתנגדויות לא יידונו בועדה המקומית (עמ' 104 שו' 13-5). עד המדינה ציין כי העביר את כל החומר לנאשם 8, באמצעות נאשמת 9, שנענה לבקשתו והשתתף בדיון בועדה המחוזית. לדברי נאשמת 9, אולמרט עשה זאת רק למענו, דבר שלא עשה קודם לכן, על מנת לשכנע את הועדה לאשר את תב"ע ג' (עמ' 108 שו' 31-16).

עד המדינה סיפר בבית-המשפט על נסיבות רכישת ארון הקודש עבור בית-הכנסת.

הארון נרכש במכירה פומבית של חברת תירוש. עד המדינה העביר לנאשם 6 תמונה של ארון הקודש ותוכנית, ולאחר שזה נתן ברכתו לרכישה, הארון נרכש מתוך ידיעה ברורה שהוא לא יותקן באותה עת, אלא במועד מאוחר יותר, ואשר כך, אוחסן תחילה ב"יד שרה" (עמ' 198 שו' 25-20). לדבריו, נשאל על שם מי יהיה בית הכנסת והוא פנה לנאשם 1 והציע שבית הכנסת יהיה על שם משפחתו. נאשם 1 סירב ומסר לעד כי בית הכנסת יכול להיות על שם משפחתו של עד המדינה, וזה סיכם כי לוח הזיכרון בבית הכנסת ייכתב לזכר שם אבות חתניו (עמ' 198 שו' 31-27). באירוע הפתיחה נכח נאשם 6, עובדים של "יד שרה" ומשפחתו של עד המדינה. נאשם 1 לא רצה להיות נוכח באירוע (עמ' 199 שו' 4-1).

ביחס לתרומה לרכישה של 350 כסאות גלגלים לנכים, ציין עד המדינה כי הוא נתבקש לתרום כסף ל"יד שרה", אשר היו מוכנים כי תירשם הקדשה על-גבי כל כיסא להולילנד תיירות או למי

שנאשם 1 יחליט. העד פנה לנאשם 1 בנושא, וזה סירב שההקדשה תירשם ע"ש משפחתו, ועד המדינה רשם את ההקדשה ע"ש אבות חתניו (עמ' 203 שו' 24-18 ; עמ' 204 שו' 14-5).

עד המדינה סיפר בבית-משפט על תרומה אישית לנאשם 6, שלא עבור "יד שרה": "**הזדמנות אחת הייתה כשמר לופוליאנסקי התחרה לתפקיד ראש העיר, ואז תרמנו לו 120 אלף שקל במזומן ביום הבחירות בשביל שיהיה לו, בשביל אנשי השטח... האירוע הזה היה מעורב מאיר רבין, הייתה לנו פגישה עם מר לופוליאנסקי בבית מלון, מלון דוד המלך בירושלים, ובאותה פגישה בין היתר הועלה נושא צרכים כספיים ביום הבחירות, ואז הובטחו לו 30 אלף דולר, שזה היה בערך 120 אלף שקל, ואת זה הוא קיבל אחר כך במזומן, קיבל את זה ממר מאיר רבין**" (עמ' 205 שו' 22-31). עד המדינה קיבל הכסף מנאשם 1 בשיק, ומסר את השיק לידי נאשם 5, אשר פרט אותו בציינגי בבני-ברק. נאשם 5 ביקש מהעד שהנהג שלו, עופר, יסיעו לי-ם למסור הכספים לידי נאשם 6, זאת בכדי שלא ייסע לבדו עם סכום כסף זה (עמ' 205 שו' 33-32 ; עמ' 206 שו' 4-1). העד ציין כי סכום הכסף הנ"ל נקבע על ידם, לא על ידי נאשם 6, שכן זה הסכום שהם סברו שיספיק לו כדי לעבור את יום הבחירות (עמ' 206 שו' 7-5). נאשם 6 מסר תודתו לעד המדינה מיד לאחר הבחירות (עמ' 206 שו' 16-11).

תשלום אישי נוסף, שלא לטובת "יד שרה" היה סכום כסף בסך 40 אלף ₪ שהועבר לכולל של בנו של נאשם 6, לבקשתו, בתמורה לטיפולו של נאשם 6 בעניינו של עובד העירייה דודו אמסלם, ראש אגף שפ"ע, שסייע ליזמים בפרויקט הולילנד בנושא הפיתוח. נאשם 5 ביקש את עד המדינה להתערב לטובת דודו אמסלם, ואכן בסופו של יום נגזר על האחרון עונש קל ביותר בדיון בית-הדין המשמעתי לפני נאשם 6, ששימש באותה עת ראש עיריית ירושלים, הדיון נערך ביום 13.5.03 (**ת/444**).

עד המדינה ציין כי לא הייתה לו היכרות מוקדמת עם הבן. עד המדינה העביר סך 40 אלף ₪ לעמותת "תפילת רבים" אותה ניהל יצחק לופוליאנסקי, בנו של נאשם 6 (עמ' 206 שו' 26-17) (ראה סדרת של 7 שיקים (248-242) **ת/97**). עד המדינה סיפר כי מילא את השיקים האמורים, העבירם לידי מזכירתו, גב' שרון פוחס, וזו מסרה אותם לידי יצחק לופוליאנסקי במשרדו של העד (עמ' 207 שו' 10-4). עד המדינה ציין כי ארבעים אלף השקלים הועברו לבנו של נאשם 6 במשרדו של העד בתל אביב, בשיקים. ההמחאות נמסרו לבן בשנים 2004-2007.

נאשם 1 ידע על המתת לכולל של בנו של נאשם 6, אולם הוא ביקש שכספים אלו, כמו גם כספים לנאשם 7, יינתנו כהלוואה ורצה שיוחזרו, שכן הוא קיווה שתשלומי השוחד ייפסקו, אולם העד כתב לו שהם לא ניתנו כהלוואה והם לא יוחזרו. לדבריו, בהמשך אישר נאשם 1 בכתב, שהכסף יישאר אצל עד המדינה (מדובר בשנת 2005) (עמ' 208 שו' 23-10 ; עמ' 209 שו' 12-4).

עד המדינה הדגיש במהלך עדותו בבית-משפט כי תשלום השוחד לנאשם 6 לא היה בבחינת פר משימה, אלא הועברו סכומי כסף ל"יד שרה" על-פי בקשתו של נאשם 6, שלא בצמוד לפעולות שזה נתבקש לעשות לטובת הפרויקט (עמ' 1048).

עדותו של נאשם 6 בבית-המשפט

153. נאשם מס' 6, מר אורי לופוליאנסקי, נולד בשנת 1951 בעיר חיפה, סיים לימודי יסוד ובהמשך בוגר ישיבת בני עקיבא, ישיבת הנגב, ישיבת מכללת תורה ואור, נשוי, אב ל-12 ילדים וסב ל-50 נכדים. החל משנת 1976 עוסק בנושא עמותת "יד שרה", עמותה אותה הקים והינה פרי עשייתו וחזונו.

החל משנת 1989 משרת נאשם 6 את הציבור הירושלמי כחבר במועצת העיר, סגן ראש עיר, מחזיק תיק הרווחה, ובשנים 1993-2003 כיהן בתפקיד סגן ראש עיר וממונה על תיק תכנון ובנייה בעיריית ירושלים. בשנת 2003, לאחר שראש העיר, נאשם 8, החל לכהן כשר בממשלת ישראל, נבחר נאשם 6 לכהונת ראש העיר ירושלים.

עמותת "יד שרה" הינה עמותה המושתתת על מתנדבים. תקציב העמותה כיום נע בין 80 ל-100 מיליון ₪ בשנה, העמותה פרושה על-פני 106 סניפים ברחבי הארץ, 10 אלף מתנדבים, וביניהם נאשם 6 עצמו. ובלשונו: "**ברוך השם זה מקום ההתנדבות שלי, בסיס קיומי, אני לא יודע איך להגיד את זה, צדקה שכל אחד עושה במקום אחר, אני לא קיבלתי אף פעם אגורה, יש לי הוראת קבע ליד שרה מהשנה שהיא קמה, זה מקום ההתנדבות שלי**" (עמ' 6958 שו' 2-4).

בשנים 1993 עד 2003 נשא ב"יד שרה" בתואר פורמאלי "יו"ר ההנהלה" (עמ' 6959 שו' 30) בתפקיד זה הקדיש אחר הצהריים אחד בשבוע לעבודה בעמותה, בימי חמישי (עמ' 6964 שו' 11), עד שנת 1993 חתם הוא על כל השיקים שיצאו מ"יד שרה" והחל משנת 1993 הייתה לו זכות חתימה בלתי מוגבלת לחתום על שיקים שיצאו מעמותת "יד שרה", בדומה לארבעה אישים נוספים שהוסמכו בהתאם (עמ' 6966 שו' 9), משנבחר לכהן כראש עיריית ירושלים התפטר מתפקידו ב"יד שרה" (עמ' 6960 שו' 10-11).

נאשם 6 הדגיש במהלך חקירתו הראשית פעם אחר פעם כי לא היה מודע לתרומות שנתרמו ל"יד שרה", עמותה שתקציבה היה מושתת על תרומות. ובלשונו: "**יש מי שאחראי על תרומות, יש גזבר, מערכת שלמה של יחסי ציבור והנהלת חשבונות, מטפלים בזה עשרות איש, הם מטפלים בזה פעם ברבעון, הם יושבים ודנים איך אפשר להתפתח, מה המצב הכללי, מה פתאום, איך יעלה על הדעת? ש. כל אותן תרומות שאין עליהן מחלוקת במהלך שנות התשעים, גם של מר צ'רני ו/או הולילנד תיירות וגם של מר דכנר, האם אתה ידעת עליהן? ת. לא ידעתי**" (עמ' 6969 שו' 28-34). ממילא לא ידע על התרומות של נאשם 1 או עד המדינה בתקופה הרלוונטית (עמ' 6970 שו' 6).

נאשם 6 ציין כי לא פגש את נאשם 1 קודם לפתיחת החקירה (למעט בפעם אחת), ואם היה רואה אותו ברחוב לא היה מזהה אותו (עמ' 6971 שו' 13-16; עמ' 6972 שו' 29). את עד המדינה הכיר

מאחר שזה הופיע בועדות וההיכרות הממשית החלה ב-2005-2006, אולי 2003, עד אז ידע על שמו, אבל לא היה לו עמו שום קשר (עמ' 6971 שו' 29-32). בהופעות עד המדינה בועדת התכנון והבנייה: **"לא זוכר אותו באופן ממשי, רק אחרי שראיתי בניירות"** (עמ' 6973 שו' 19).

בחקירתו הראשית בבית-משפט ציין נאשם 6 כי לא הפנה את גב' שרעבי, מי שהייתה אחראית על גיוס תרומות מטעם העמותה, להתרים את נאשם 1. "יד שרה" נמצאת בקשר עם עשרות אלפי תורמים, לכל אחד יש את התרומה שלו (עמ' 6984 שו' 22). כל התרומות נרשמו כחוק, הכל היה בצורה גלויה, כמו גם כל הטקסים שנערכו בעקבות התרמות ותרומות שונות, שום דבר לא נעשה במסתרים. ובכלל, הוא נהג להשתתף בטקסים שונים, כמו חנוכת בית-כנסת, מבלי להיות מודע לגודל התרומה ולנסיבות ההתרמה: **"אני מנסה בקצרה לומר, כשאני מוזמן לטקס כזה וכו' וכו', והיו טקסים כאלה גם ביד שרה וגם בעיריית י-ם לגבי תרומה כזו או אחרת, אז כל העסק מוכן כבר, באים ואומרים לך זה תרם כך וכך וזה תרם כך וכך ותדע לך שעכשיו הבן שלו הוציא תואר של ד"ר וצריך לברך אותו והאיש הזה התאלמן וצריך לנחם אותו על אשתו, ותוך כדי זה, מבחינת הפעילות שלך כמישהו שמגיע אתה שומע את הדברים תוך כדי לתת את הכבוד הראוי לאותם אנשים שנמצאים אבל אתה לא נמצא בתוך תוכם של הפרטים והם גם לא נוגעים כי אתה רץ מטקס לטקס, אתה רץ מעניין לעניין, זה דברים שבחיי היום יום, ולכן אני לא יכול לשים את האצבע במדויק על מה שנאמר לי עליו ואם יש לו כך וכך בנות או אין לו, זה גם לא עניין אותי, זאת אומרת באותו רגע באים ונותנים לך את הפרטים ותדע ותגיד מזל טוב תנחם, ואתה אומר אותם וממשיך הלאה"** (עמ' 6988 שו' 1-10). בעניין בית- הכנסת, לא קישר בינו לבין פרויקט הולילנד (עמ' 6991 שו' 9-17).

בעניין עשייתו למען התרומה בסך 1.25 מיליון ₪ למוקד המצוקה, ציין הנאשם 6 כי הגב' שפרה אסרף, מזכירה ב"יד שרה": **"...היא אמרה לי שיש איזה תורמים, נמצאת גב' ויינברג ביחד עם צ'רני והם רוצים לתרום איזו תרומה גדולה, ואם אני יכול לבוא להלהיב אותם, זה היה מושג, כל פעם מישהו אחר מההנהלה היה מגיע ומדבר על נושא אחר כו', ואז ביקשו ממני לדבר על השיקומון ועל מוקד המצוקה, זה 20 אלף אנשים שמחוברים ויכולים בלחיצת כפתור לקרוא לעזרה. ואז ירדתי עם שושנה שרעבי, שהיא זו שעשתה את הסיור וגב' ויינברג סיפרה לי ולכן הנושא היה שיש לה אחיין שהוא גם כן חולה בניוון שרירים, הוא פגוע ראש והיא מתעניינת והם רוצים לתת תרומה, זה היה העניין שבו נתקלתי וסייעתי"** (עמ' 6992 שו' 9-15). וכן: **"ש. איזה קשר עשית בין התרומה הזאת של 1.25 מיליון שקל על ידי גב' ויינברג ומר צ'רני לבין העובדה שמר צ'רני ולמעשה גם אימא שלו הבעלים של פרויקט הולילנד? ת. עשיתי קשר? לא עשיתי קשר. מדברים פה על קשר של שוחד, מישהו מביא את אימא שלו כשהוא רוצה לתת שוחד? יעלה על הדעת כזה דבר? היא הייתה אישה אכפתית, נורא אכפתית, אכפת לה מארץ ישראל, אכפת לה מעם ישראל, באה ואומרת אני רוצה לעשות משהו, מזכירה את האחיין שלה, פגוע ראש, ואומרת אני רוצה שיהיה כזה דבר וזה חשוב לי שיהיה כזה דבר, אז מה? הראש יכול לפנות לצדדים, בא מישהו לתת תרומה"** (עמ' 6994 שו' 1-7).

בהמשך הציג התובע המלומד לנאשם 6 את מוצג **ת/823**, פירוט תרומות מ"יד שרה" מעל 10 אלף ₪ החל משנת 1995. לגישת המאשימה, מסמך זה מעיד על עוצמת תרומותיו של נאשם 1 בשנת 1995 (מחודש מאי עד סוף שנת 1995 סך 100 אלף ₪), כך גם בשנת 1996 התרומות של נאשם 1 והולילנד הסתכמו ב-295 אלף ₪, ותרומה נוספת בסך 200 אלף ₪ (עמ' 7060 למטה), בשעה שרישומי "יד שרה" אינם מלמדים על תרומות בסדר גודל כזה, עובדה שאליבא דמאשימה תומכת בעדות עד המדינה, שתרומותיו ותרומות נאשם 1 הינן גדולות לאין שיעור מאלו הרשומות בכרטיסי "יד שרה". תשובת הנאשם 6: "**אני אומר שאם היינו שקרנים היינו אכן מנסים לתאם ולסדר, אנחנו לא שקרנים, אנחנו אמיתיים, זה מה שקיים, זו האמת ואתה מנסה לומר דברים שהם לא אמת ובזה אני לא אמשיך**" (עמ' 7061 שו' 13-15).

הנה נא, שתי עדויות שעל-פני הדברים אינן מתיישבות זו עם זו.
עד המדינה גרס בבית-המשפט כי העביר יחד עם נאשם 1 מאות אלפי שקלים לנאשם 6 כדמי לא יחרץ. מנגד נאשם 6 גרס כי הכספים הועברו כתרומות נקיות ותו לא.
אבחן הגרסאות השונות. תחילה אפרט סכומי הכסף, שהועברו על-ידי עד המדינה ונאשם 1.
מרבית הכספים שהועברו על-ידי נאשם 1 ועד המדינה ל"יד שרה" אינם כלל במחלוקת. עם זאת, נוכח טיעוניהם הנכבדים של הסנגורים המלומדים, ראוי להקדיש מקום ולדוק בעיקרי סכומי הכספים, שהועברו בזמנים שונים במהלך השנים.

<u>המתת</u>

א. סכומי הכספים שהועברו ל"יד שרה" בשנים 1994-1999.

154. **נ/115** הינו ריכוז תרומות של "**מר צ'רני הלל הולילנד שירות לנופש (ישראל) בע"מ של אגף יחסי ציבור והסברה ביד שרה**". על-פי מוצג זה, סך התרומות של הנ"ל מיום 01.09.94 ועד יום 14.12.99 הסתכם בסך של כ-375 אלף ₪ (ראה גם כרטיסי תרומות של הולילנד 1994-1999, **ת/704**).
נ/335 הינן שתי קבלות של "יד שרה" שנמסרו לעד המדינה מיום 28.01.97, קבלה מס' 496155 על-סך 12 אלף ₪ וקבלה מס' 496157 על-סך 60 אלף ₪ (ראה שיקים בהתאמה, **נ/335א** ו-**נ/335ב**). **נ/337** (ריכוז תרומות של גב' שושנה שרעבי ומר שמואל דכנר של אגף יחסי ציבור והסברה ב"יד שרה") מתעד בנוסף שתי תרומות נוספות של עד המדינה מיום 12.11.98 על-סך 7,000 ₪ ומיום 13.12.99 על-סך 10 אלף ₪. סך-כל התרומות של עד המדינה בשנת 1997-1999, על-פי **נ/337**, מסתכם ב-89 אלף ₪.

לאמור, תרומות בסך של כ-465 אלף ₪ אינן במחלוקת בין הצדדים.

פרקליטיו המלומדים של נאשם 6 סבורים כי המאשימה הגדילה סכומי הכסף, שנתרמו על-ידי "דכנר את צירני" למוסד "יד שרה" בשנים הנ"ל בהתבסס על עדותו השקרית של עד המדינה, כמו גם על מסמכים מהם ביקשה ללמוד דברים. הפרקליטים המלומדים יצאו חוצץ כנגד מוצג **ת/876**, מסמך שהופק ממחשב, שלדידם, לא ברור על-ידי מי, מסמך שהובא לבית-המשפט על-ידי עד המדינה במהלך חקירתו הנגדית. הסנגורים ביקשו לחקור עד המדינה על מסמך זה, כמו על מסמכים נוספים אחרים, אבל הדבר לא עלה בידם נוכח פטירתו של עד המדינה. **ת/876** הוגש בהמשך הדרך במהלך חקירתו הנגדית של עד ההגנה, רואה החשבון קומורניק (ראה עמ' 15-16 לסיכומי נאשם 6).

פרקליטיו המלומדים של נאשם 6 הוסיפו וטענו כנגד מוצג **ת/704** בכל הנוגע לשנים 1995-1999. לגישת הסנגורים, מדובר בכרטיסי הנהלת חשבונות שהינם בבחינת "משענת קנה רצוץ" (ראה פירוט עמ' 17 לסיכומי הגנה נאשם 6). בדומה, מוצג **ת/64**, ניירות עבודה שנערכו במשרדי אפשטיין, שלגישת הסנגורים המלומדים, משקלם הראייתי הינו אפס.

לא מצאתי לדוק בטענותיהם של הפרקליטים, מאחר שמדובר בסכומי כסף בהם לא הואשם נאשם 6. מדובר בסכומי כסף שהוזרמו למוסד "יד שרה" בשנים 1994-1999, סכומי כסף שהעבירות הפליליות בעניינם נתיישנו.

אציין רק בעניין זה, השוואה בין מוצגים **נ/115** שצוין לעיל, לבין **ת/704** שהינו כרטיס תרומות שנים 1994-1999 של הולילנד שירות לנופש מצביע על סכומי כסף נוספים, שהועברו ל"יד שרה" ולא נרשמו בכרטיסי תרומות של "יד שרה", דהיינו במוצג **נ/115**. מוצג **ת/821** מלמד על סכום של 378 אלף ₪, שהועברו ל"יד שרה" בשנים 1995-1996 ולא נרשם בהנהלת החשבונות של יד שרה. מוצג **ת/876**, כרטסת של חברת אמיאור, מצביע על תרומה של עד המדינה בחודש אוגוסט 1995 בסך 170 אלף ₪. סכום זה אינו מופיע ברישומי הנהלת חשבונות "יד שרה" (ראה עוד בעניין זה להלן בתת הפרק הדן בעניין גרסתו של עד המדינה בבית-המשפט).

לאמור, סך 548 אלף ₪ הועברו ל"יד שרה" בשנים 1995-1996 מבלי שהינם מופיעים בהנהלת החשבונות של "יד שרה".

מדובר בסכומי כסף שהינם מחוץ לכתב האישום, ואשר כך נמנעתי מלהכריע במחלוקת בין ב"כ הצדדים הנכבדים.

שאר סכומי הכסף שהועברו למוסד "יד שרה" (למעט סעיף ח') אינם, למעשה, במחלוקת בין הצדדים כדלהלן:

ב. בשנת 2000 העביר נאשם 1 במישרין סכום של 1.25 מיליון ₪ ל"יד שרה". סכום זה אינו במחלוקת בין הצדדים.

ג. בשנת 2000 העביר עד המדינה ל"יד שרה" סכום של כ-670 אלף ₪ כתרומה להקמת בית-כנסת (הסכום גדל בסופו של הליך – גלגול השיקים של עד המדינה – לסך 785 אלף ₪) (ראה **נ/112ב**).

ד. בשנת 2000 רכש עד המדינה ארון קודש עתיק לבית-הכנסת בשווי כספי של 77,057 ₪ (ראה גם **ת/81**).

ה. עד המדינה תרם ל"יד שרה" סך 84,300 ₪, ריהוט שנרכש עבור בית-הכנסת בבניין "יד שרה" (ראה, בין השאר, **ת/77** ; **ת/78**) (עמ' 7103 שו' 31).

ו. עד המדינה תרם ביום 21.07.03 סך 88 אלף ₪ (**נ/99ב** ; **נ/112ב**).

ז. עד המדינה תרם בשנת 2006 סך 255 אלף ₪ ל"יד שרה" לרכישת כיסאות גלגלים (**ת/93** ; **ת/94א** ; **ת/94ב** ; **נ/112ב**).

ח. 120 אלף ₪ (30 אלף דולר) לטובת תשלום לפעילים של נאשם 6 לקראת יום הבחירות.

ט. אין מחלוקת כי עד המדינה תרם לישיבה "תפילת רבים נחלת יאיר", בניהולו של מר יצחק לופוליאנסקי, סך 30 אלף ₪ (**ת/97**).

עינינו הרואות, אין מחלוקת בין הצדדים לגבי סכומי הכסף שהועברו ל"יד שרה" למעט הסכום של 548 אלף ₪ (שאינם חלק מכתב האישום, סכום שאינו מופיע ברישומי "יד שרה") והסכום של 120 אלף ₪, שהועברו לנאשם 6 כסיוע ביום הבחירות.

<u>פעילותו של נאשם 6 בתפקידיו השונים בעירייה לטובת פרויקט הולילנד</u>

155. פרקליטיו המלומדים של נאשם 6 גרסו בסיכומיהם המפורטים בכתב כי משנתמנה נאשם 6 לתפקידיו הציבוריים הרמים, התנתק משהו מפעילות שוטפת במוסד "יד שרה". ניתן להסכים עם דברים אלה. משנתמנה נאשם 6 לתפקידיו הציבוריים, השקיע זמן ניכר באלה. אבל, נאשם 6, גם שלא ניהל באופן שוטף את מוסד "יד שרה", מוסד שגדל והתפתח, לטובת הציבור כולו, והעסיק אלפי מתנדבים ומאות אחרים בשכר – עדיין הקדיש שעות ארוכות במשך היום ובודאי במשך השבוע, לפעילות בארגון צדקה וחסד זה, <u>ארגון צדקה שהיה יקר לו ביותר, בבחינת נשמת אפו</u>. נאשם 6, שהקים את הארגון הגדול והמפואר, <u>לא חדל מפעילותו בו</u>. נאשם 6 זוהה עם המוסד ומעמדו הציבורי נבע, גדל והתעצם בחלוף השנים נוכח היותו איש ארגון הצדקה

והחסד "יד שרה". נאשם 6 זכה לאורך השנים הרבות להוקרה מכל שדרות הציבור, ובצדק, לא בשל היותו מורה מחונן או אב וסב לילדים ונכדים רבים ויקרים. הנאשם 6 נשלח למלא תפקידים ציבוריים ורמי מעלה, זכה ליוקרה ציבורית מאין כמותה בשל עשייתו הרבה ותרומתו העצומה ולהקמתו וביסוסו של מוסד "יד שרה".

עד המדינה לא טען בבית-המשפט כי קשר קשר פלילי עם נאשם 6, לפיו יזרים למוסד "יד שרה" כספים, ובתמורה יפעל נאשם 6 לטובת פרויקט הולילנד. אדרבא, עד המדינה ציין לאורך כל עדותו כי לא הזרים סכום כסף כלשהו ל"יד שרה" בתמורה או כנגד הבטחה למילוי בקשה שהיא. לדבריו, לא העביר כספים "פר משימה". עד המדינה הזרים מאות אלפי שקלים – סכומי כסף שאינם במחלוקת בין ב"כ הצדדים, כמפורט לעיל – בגין מעמדו ותפקידיו הציבוריים של נאשם 6. יזמי פרויקט הולילנד נזקקו לסיועו, טיפולו והחלטותיו של נאשם 6 לאורך השנים.
על-מנת לקדם את הפרויקט ולהניע נאשם 6 לעשות בתפקידו לטובת הפרויקט בדרך של עזרה, טיפול והחלטות נכונות, הוזרמו הכספים למוסד "יד שרה", שהיה בסיס קיומו, מצע התפתחותו, העצמת אישיותו וכלל כוחו הציבורי של נאשם 6 לאורך השנים.

נאשם 6 מילא תפקידים נכבדים בצמתים מרכזיים של אישור וקידום הפרויקט בעיריית ירושלים.
אין מחלוקת בין הצדדים למקומו הנכבד של נאשם 6 בעיריית ירושלים בתקופה הרלוונטית.
אין מחלוקת בין הצדדים כי נושאים מהותיים ומשמעותיים בפרויקט הולילנד עברו תחת ידו בעת שכיהן בתפקידיו הציבוריים בעיריית ירושלים בתקופה הרלוונטית.

נאשם 6 גרס כי לא סטה מן השורה ופעל בנאמנות בתפקידיו הציבוריים.
עמדה זו נתונה במחלוקת.
עם זאת, גם על-פי "הנחת עבודה" זו, באם נטל כספים עבור מוסד "יד שרה", כספים שניתנו לו, באמצעות "יד שרה", אך בגין תפקידיו הציבוריים, כנטען על-ידי המאשימה – אחריותו לביצוע העבירות המיוחסות לו ברורה.
שאלת אופן ביצוע תפקידו ומידת ה"סטייה מן השורה" אינה צריכה הכרעה. כל שנדרש הוא לדוק ולהכריע האם נאשם 6 היה מודע לעובדה כי מאות אלפי השקלים שהוזרמו ל"יד שרה" על-ידי יזמי פרויקט הולילנד ניתנו לו אך בשל תפקידיו הציבוריים בעיריית ירושלים (ראה לעיל בפרק המוקדש למצע המשפטי).

על בסיס דברים אלה, אפרט להלן מעט מפעילותו של נאשם 6 בנושאים הקשורים לפרויקט הולילנד.

במהלך חקירתו הראשית ציין הנאשם 6 כי לאחר שנבחר לכהן כסגן ראש-עיריית ירושלים כממונה על תיק התכנון והבנייה, צמצם פעילותו המעשית בעמותת "יד שרה" ליום אחד בשבוע,

ליום חמישי בשעות אחר הצהריים. הנאשם 6 ביקש להרחיק עצמו מהפעילות ב"יד שרה" וניסיונו זה נשקף בבית-המשפט כניסיון דחוק.

הנאשם 6 עסק ב"יד שרה" ועמותה זו הייתה והינה מרכז חייו, ובלשונו: "**בסיס קיומי**" (עמ' 6958 שו' 2).

הנאשם 6 סיפר לשאלות פרקליטו המלומד, כי אכן בשנים 1988-1993 החזיק את תיק הרווחה בעיריית ירושלים, בשנים 1993-2003 החזיק את תיק התכנון והבנייה ומשנת 2003 שימש כראש העיר. עם זאת, כל תפקידיו בעירייה, במקביל לפעילותו ב"יד שרה", בוצעו על-ידו בצורה יסודית והדברים השתלבו: "**...אני המשכתי לפעול במסגרת יד שרה, גם יד שרה הייתה קטנה יותר, השדרה הניהולית התחילה אז להירקם כחלק מהמרקם של יד שרה, ואף פעלתי ואני יכול לעשות 3-2.5 משרות ביום. ש. מה היה התפקיד הפורמאלי שלך מ-1988 עד 1999? ת. אז כשהייתי יו"ר ההנהלה הייתי פעיל מאוד ביד שרה וזה השתלב יפה מאוד עם עבודתי בעירייה ולא הייתה עם זה כל בעיה. לאחר מכן שהייתי יו"ר התכנון והבנייה, זה הצריך הרבה מאוד עבודה, הרבה מאוד פעילות, הייתי צריך ללמוד את זה, למדתי את זה באופן יסודי, נכנסתי לעניין, הנושאים הציבוריים שקשורים לזה, ובאמת גם בנושאים האלה אני פעלתי בנושא של תכנון ובנייה בנושאים כביכול שנקראו חוקי תכנון ובנייה יד שרה, למשל הייתה בעיה לרמפה של נכים או כאלה שיושבים בכיסאות גלגלים שיוכלו להיכנס לביתם, דבר כזה היה צורך תב"ע, תב"ע יכולה לקחת שנתיים שלוש, ואותו אדם צריך את זה לעכשיו... לא הייתי פעיל באופן יומיומי ביד שרה אלא רק שימשתי כמעין דירקטור בתוך שאר הדירקטורים ביד שרה, שמדובר על נושאי מדיניות כלליים או כמובן שהיו אירועים, ושוב, זה אותם כאלה שגייסתי אותם בשנים עברו, מתנדבים וכו' וכו' וכו'...**" (עמ' 6959) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בראיון בעיתון "סופשבוע" של מעריב מיום 14.12.01 נרשם, בין היתר: "**לופוליאנסקי נמצא בבניין יד שרה כ-6 שעות ביום בהתנדבות. לפרנסתו הוא מכהן כסגן ראש עיריית ירושלים, הממונה על תיק התכנון והבנייה בעיר...**" (**ת/467א(1)** עמ' 3).

הנאשם 6 התייחס לפרסום עיתונאי זה בחקירתו בבית-משפט (עמ' 7014). הנאשם העיד כי: "**יושב-ראש הנהלה זה דירקטוריון, שהוא אחראי – זאת אומרת, אחראי לתפעול הארגון? יש לו עובדים – דירקטוריון בנק לאומי, יש לו עובדים, יש הנהלה אקזקוטיבית ויש דירקטורים. בעמותה יש הנהלת העמותה ויש צוות העובדים, השדרה הניהולית. כמו שאנחנו קוראים לזה, השדרה הניהולית**" (עמ' 7015 שו' 6-9), להבדיל מהמצב היום בו הינו נושא בתואר של כבוד. הנאשם 6 אישר בבית-המשפט כי פעל לגיוס תרומות, תרומות שהינן בבחינת נשמת אפו של הארגון (עמ' 7015).

התובע המלומד, עו"ד תדמור, הציג לנאשם 6 מסמכים ממסמכים שנתפסו במשרדו ויש בהם כדי לכרסם בגרסתו.

במוצג **ת/467(1)** מיום 13.04.04 התייחס הנאשם 6 לנוסח הצעה בעניין ניקיון הבית. הנאשם 6 רשם כי ראוי לשנות את הכותרת ובמקום "**הינך נמצא בבית יד שרה**" ניתן לרשום "**בית שרה**", וכן ראוי לרשום באיגרת: "**...למענך ולמען כולנו אנו מבקשים לשמור על הבית כמקום נאה ונקי. אם המקום אינו נקי מספיק נודה לך אם תואיל להתקשר... כל טוב... אורי**".

במוצג **ת/467(2)** מיום 24.03.04, רשם הנאשם 6 בכתב ידו לפונה, שהינו מוכן לפנות, לבקשת הפונה, לראש עיריית באר-שבע, וכן העיר הערות לגופו של עניין.

על-פי מוצג **ת/467(3)** נמסר לנאשם על 100 כיסאות גלגלים, שנתקבלו ישירות מסין ואינם עונים לשום סטנדרט מקובל. הנאשם 6 הורה להתקשר לגורם היושב בניו-יורק בנושא.

מוצג **ת/467(4)** הינו מכתב של נאשם 6 בו ביקש להתנצל על טיפול לא נאות של מרפאת השיניים של "יד שרה".

ת/467(5), **ת/467(6)**, **ת/467(7)**, **ת/467(8)** ו-**ת/467(9)**, מוצגים המעידים על טיפולו של הנאשם 6 בענייני "יד שרה" תוך שימוש <u>בניירות בהם מתנוסס הלוגו של עיריית ירושלים</u>.

להדגיש, מוצגים **ת/467(8)** ו-**ת/467(9)**, עניינם גיוס תרומות באמצעות "**ידידי יד שרה, צירוף**". התובע המלומד הניח בפני הנאשם 6 מסמך (**ת/467א(2)**) המעיד על מעורבותו בהתקנת מעלית בדירה של אחד ממתנדבי "יד שרה", שנקלע למצוקה והנאשם, כסגן ראש העיר והממונה על ההנדסה, מצא בטובו לטפל בנושא זה מטעמה של עמותת "יד שרה".

מוצגים **ת/467א(3)**, **ת/467א(4)**, **ת/467א(5)**, מעידים על פעילותו בנושאים שוטפים של העמותה. לדברי הנאשם 6 בבית-משפט, נתבקש לחתום, כמורשה חתימה, ואלה היוצאים מן הכלל שאינם מלמדים על הכלל. וכן: "**...וביקשו ממנו להמשיך ולחתום – אז אני לא התעסקתי כמובן בהנהלת חשבונות, אבל הייתי מורשה וחתמתי**" (עמ' 7017 שו' 4-5) (למרות שהיו מורשי חתימה אחרים – עמ' 7017 שו' 7).

מוצג **ת/467א(6)** מצביע על טיפולו של הנאשם בהוראת תשלום בסך 70 פאונד, סדר גודל של 460 ₪.

מוצג **ת/467א(7)** הינו מכתב של נאשם 6 לנאשם 12 המבקשו להרים תרומה.

מוצג **ת/467א(8)** מצרף שורת מסמכים עליהם חתם הנאשם 6 תחת הלוגו של עיריית ירושלים "**סגן וממלא מקום ראש העירייה**", מסמכים מטעם ולטובת עמותת "יד שרה" בשנים 2001-2002.

מוצג **ת/467א(9)** הינו אסופת מסמכים המעיד על מעורבותו של הנאשם באיסוף כספים לטובת "יד שרה" (ראה בעניין זה התייחסותו של הנאשם עמ' 7019 שו' 11-21). מסמכים המלמדים, על-פני הדברים, בהתעמקות הנאשם 6 בפרטי הפרטים של ההכנסות מערב התרמה, שהתקיים לטובת העמותה. כמו כן, מוטבע כתב ידו והערותיו בעניין תרומות בסך 3 מיליון ₪ בשנת 2001 ותחזית תרומות לשנת 2002.

הנאשם 6 התייחס למסמכים בחקירתו הנגדית בבית-משפט ואישר כי אכן המסמכים מעידים כי לא התנתק מפעילותו ב"יד שרה": "**...<u>לא התנתקתי</u>. <u>הבהרתי את זה בבירור: לא התנתקתי</u>. אני לא התעסקתי בזה בחיי היום יום ואני חושב שאין ראיה טובה מזאת**" (עמ' 7020 שו' 27-28) [ההדגשות שלי – ד.ר].

גם משנאלץ להתפטר מתפקיד יו"ר הנהלת העמותה לאחר בחירתו לתפקיד ראש העיר, לא התנתק, בשום פנים ואופן, מ"יד שרה", ובלשונו: "...**וזה לא שאני התנתקתי, כפי שדובר קודם, זה לא שלא הגעתי לאירוע כזה או אחר, אבל כיו"ר התפטרתי. ש. וגם זכות החתימה של אדוני בוטלה באותו רגע? ת. לא. אני חושב שהיא עד היום קיימת, היא לא בשימוש. ש. כלומר, התפטרת מהתואר לא מהפעילות שלך ביד שרה? ת. מהפעילות כפי שהייתה אז. ש. המשכת בפעילות אבל נפרדת מהתואר? ת. כן**" (עמ' 6968 שו' 1-10) [ההדגשות שלי – ד.ר].

ועוד, התובע המלומד הציג לנאשם 6 תמליל מתמליל חקירתו של נאשם 8 (**ת/592** עמ' 168) בו תיאר נאשם 8 הפגישות עם סגנו, נאשם 6. על-פי תיאורו של נאשם 8, מהלך הפגישה התנהל כך שכשלושת רבעי שעה שוחח נאשם 6 בנושא "יד שרה", בסוף ביקש סיגר ובכך למעשה הסתיימה פגישת העבודה.

לגישת הנאשם 6, נאשם 8 תיאר הדברים בדרך לצון (עמ' 7021 שו' 8).

ההליכים לאישור תב"ע ג' (**ת/4**) התנהלו בשנים 1994-1999). מדובר בתוכנית שאישרה שינוי ייעוד הקרקע במתחם הולילנד, על הגדלת זכויות הבנייה ומתן אישור לבנייה לגובה.

בחקירתו הנגדית בבית-משפט הוצג לנאשם 6 לוח הזמנים מפתיחת התיק ב-18.01.95 (**ת/66**) עד לאישורה בועדה המקומית לתכנון ובנייה (של החלטות ועדות המשנה) ביום 11.04.95 ואישור התוכנית להפקדה ביום 30.05.95. לגישת המאשימה, מדובר בלוח זמנים מהיר ביותר. תב"ע ג' אושרה בועדה המחוזית תוך מספר חודשים מיום פתיחת תיק למתכנן בעירייה ועד העברתה ביום 06.09.95 להפקדה בועדה המחוזית (**ת/66**).

הנאשם 6 דחה הצעה זו של ב"כ המאשימה (עמ' 7074 שו' 14-16).

התובע המלומד הרחיב בסוגיה זו והציג לנאשם 6 הנתון לפיו התוכנית אושרה להפקדה ללא חוות-דעת מהנדס העיר. והנאשם 6: "**אנחנו ראינו לנכון את הצורך בבתי מלון, ראינו לנכון את הייעוד של השטח ועל זה הועדה קיבלה את ההחלטה**" (עמ' 7076 שו' 4-5).

ועוד, לגישת ב"כ המאשימה ועדת המשנה המקומית, בראשה עמד אותם ימים, הגדילה לעשות משרוקנה סמכויותיה והעבירה, למעשה, הסמכויות של הועדה המקומית לועדה המחוזית. ובכלל זה, העבירה את סמכותה לשמוע התנגדויות לועדה המחוזית. הנאשם 6 הסביר כי רק שיקולי יעילות הובילו להחלטה כי הועדה המחוזית תדון בהתנגדויות. משכך, הניח בפניו ב"כ המאשימה את הנתון לפיו, באותם ימים ממש, נתרמו על-ידי הולילנד ל"יד שרה" הסכומים הבאים: 403 אלף ₪ עד יום 23.10.96 (מועד ההחלטה שלא לשמוע התנגדויות בועדה המקומית), כאשר התרומה האחרונה בסך 54 אלף ₪ היא מיום 15.10.96, שבוע בלבד לפני קבלת החלטה זו. הנאשם 6 השיב כי מדובר ברישומים של הולילנד ועל-פי רישומי "יד שרה" לא נתקבלה כל תרומה (עמ' 7077 שו' 24).

הנאשם 6 אישר, לשאלת התובע המלומד, כי היה זה הוא שקיבל ההחלטה להעביר את הדיון בהתנגדויות לועדה המחוזית (עמ' 7080 שו' 16), אבל להחלטה זו אין קשר לתרומות שנתקבלו

בתקופה זו מיזמי הולילנד, שכן: "**אני לא מכיר את הסכומים האלה. אני חוזר על תשובתי**" (עמ' 7080 שו' 13).

החלטתו שלא לשמוע התנגדויות בועדה המקומית נשענה, בין היתר, על חוות-דעת של יועצים משפטיים מטעם היזמים (ראה תמצית עדותו של עד המדינה (על בסיס מוצגים **ת/22**, **ת/23**, **ת/24**, כפי שפורטה לעיל (**ת/22**)). הנאשם 6 נשאל מדוע נדרש לחוות-דעת של יועצים משפטיים של היזמים במקום להיוועץ במחלקה המשפטית של עיריית ירושלים, ותשובתו כי חוות-הדעת נשלחו לראש העיר והוא רק מכותב להן, וכן: "**...הם שולחים את זה אודות הדיון הצפוי ביום א' במועצת עיריית ירושלים, שאת זה מנהל מר אהוד אולמרט, הם שולחים אליו עוד חוות דעת, למה הם שלחו אליו, הוא עורך דין, הוא יודע, למה הוא צריך גם את הזה**" (עמ' 7083 שו' 16-18). ובכל מקרה, חוות-הדעת לא נשלחו אליו, הוא בבחינת מכותב בלבד. דהיינו, הנאשם 6 זיהה בבית-משפט המכשול שהוצג בפניו בדרך קבלת חוות-דעת משפטיות מטעם היזמים, חוות-דעת האמורות לשרת עמדתם ולא מצא מקום לנסות לפרק המכשול.

[במאמר מוסגר, לא למותר לציין כי ההחלטה שלא לקיים את ההתנגדויות בועדה המקומית הייתה מהלך חריג (ראה עדותה של ראש צוות תכנון בלשכת התכנון המחוזי, הגב' אורנה אנגיל (עמ' 1452), ועדותו של מנחם זלוצקי, מתכנן מחוז ירושלים במשרד לאיכות הסביבה ונציג המשרד בלשכת התכנון במחוזי (עמ' 1603 שו' 10-14)].

ההחלטה שלא לקיים דיון בהתנגדויות בועדה המקומית לא נתקבלה בהסכמה במועצת העיר וביום 01.012.96 התקיים דיון בו הציגו סגן ראש העיר, נאשם 6, וראש העיר, נאשם 8, חזית אחת התומכת בעמדת היזמים בסוגיה זו (**ת/25**).

סוגיית היטל ההשבחה בגין תב"ע ג' תפורט בפרק המוקדש לענייניו של נאשם 8. בכל מקרה, ביום 17.10.99 התקיימה ישיבת מועצת העיר בה אושרה המלצת ועדת הכספים, לאשר ההסכם על היטל ההשבחה (**ת/126**), היטל השבחה על סך 20 מיליון דולר. סכום זה הוסכם על בסיס ההנחה, שלא צפויה עסקת מכירה של השטח, עסקה שהיה בכוחה לשנות את גובה היטל ההשבחה בצורה דרמטית. הנאשם 6 נשאל מדוע ולמה משמע על הסכם המכירה ונטל חלק פעיל באישור ההסכם על היטל ההשבחה, לא אמר דבר, ולמעשה פעל כפי שציפו ממנו היזמים לעשות. הנאשם 6 הגיב שמדובר ב: "**...הצבעה קואליציונית שאומרים מי לאישור ועדת הכספים, יש אנשים שיושבים שמתעסקים עם זה, מי לאישור ועדת זאת וזאת, אלא אם כן מישהו מעלה איזשהי שאלה שקשורה לאחד הדברים**" (עמ' 7085 שו' 1-14).

תב"ע ד' הינה תוכנית שקודמה בידי הולילנד פארק לאחר הסכם המכר (**ת/10**), מדובר בתוכנית בסמכות הועדה המקומית, שהייתה נחוצה לצורך הוצאת היתרי בניה, על בסיס השינויים שנקבעו בתב"ע ג'.

התובע המלומד הציג לעד בבית-המשפט סרגל זמנים על-פיו תיק תב"ע ד' נפתח ביום 17.05.00. דיון בועדת משנה מקומית (בראשות נאשם 6) לקראת הפקדת תב"ע ד' התקיים ביום 19.06.00. ביום 17.07.00 אושרה הפקדת תב"ע ד' (**ת/66**, **ת/67**) נוספת לסדר היום לועדת המשנה המקומית

(ראה כתב יד בגב מוצג **ת/67א**). חוות-דעת תכנונית והמלצת מחלקה - 27.02.01. דיון בועדת משנה מקומית במתן תוקף – 15.03.01. עדכון נתונים בהיטל השבחה – 23.07.01.
תרומות עד המדינה באותה תקופה הסתכמו בסך 670 אלף ₪ עד יום 01.07.00. ביום 02.07.00 העביר נאשם 1 סך 1.25 מיליון ₪ (ליתר דיוק, 1 מיליון מתוך הסכום של 1.25 מיליון ₪. השלמת ה-250 אלף ₪ הועברו ביום 20.08.00 לאחר האישורים שצוינו לעיל). ביום 20.06.00 נקנה ארון הקודש בעלות של 77 אלף ₪.
לגישת נאשם 6 <u>מדובר בצירוף מקרים</u> (עמ' 7099 שו' 7).

ועוד, על-פי קביעת ועדת המשנה המקומית שדנה באישור תב"ע ד' ביום 19.06.00, נקבע כי לא יוצא היתר בנייה לפני תשלום היטל ההשבחה. בלשון הועדה: "**הועדה המקומית תגבה היטל השבחה בהתאם להוראות החוק, ולא יוצא היתר בנייה במקרקעין קודם שישולם היטל השבחה המגיע אותה שעה לשלם אותם מקרקעים, או שניתנה ערבות לתשלום בהתאם להוראות החוק**" (סעיף י"ב להחלטת ועדת משנה מקומית להפקדה מיום 19.06.00 בראשות נאשם 6 (**ת/67**)).
נאשם 3, אמנון ספרן, התייחס לסוגיה זו בעדותו בבית-משפט וציין כי, ככלל, כאשר תב"ע מקבלת תוקף רשאית הועדה לבקש היטל השבחה ו: "**...עשינו פה תב"ע חדשה, לכן צפוי שהיא תבקש...**" (עמ' 6505 שו' 1). נאשם 4, לשאלות פרקליטתו המלומדת, עו"ד יעל גרוסמן, במהלך חקירתו הראשית ציין כי למרות שתב"ע ד' קודמה על ידם, אזי עד המדינה: "**...כל מה שביקשנו ממנו לעשות הוא עזר ולמרות שהתב"ע הזאת הובלה על ידינו ולא על ידו אבל דכנר עזר לנו לאורכה ויותר מזה, אנחנו אפילו ביקשנו ממנו, מתוך הבנה שזה תחום מומחות ספציפי שהוא טוב מאוד בו, לטפל אפילו בדבר ספציפי שנקרא דרישות להצלחה הנובעים מהיתרי ביצוע, בניין בניין, הכוונה היא כזאת, הרי על תב"ע ד' לא היה צורך לשלם השבחה כי במסגרת התשלום לתב"ע ג' כל נושא ההשבחה בתב"ע המפורטת היו מכוסים במה ששולם על-ידי, על ידי תב"ע ג'... <u>הרשות המקומית עושה כמיטב יכולתה לסחוט מהיזמים מה שהיא יכולה</u>. <u>אנחנו ביקשנו מדכנר להיות אחראי לטפל בנושא הזה</u>, ואכן לאורך השנים, ואח"כ כשזה עלה שוב לכותרות, <u>הוא הוכיח לנו שלא נדרשנו לשלם השבחה בגין הדבר הזה</u>**" (עמ' 6533 שו' 13-24) [**ההדגשות שלי – ד.ר**].
לגישת נאשם 6, השינויים בתב"ע ד' <u>לא</u> היו משמעותיים: "**...היא הייתה בסך-הכל משהו מאוד שגרתי, משהו שמאשר את התוכנית... תב"ע ד' הייתה בסך-הכל רק נספחי בינוי כאלה, זאת אומרת לא היו להם משמעות, הועדה המקומית לא נתנה שום דבר**" (עמ' 7060 שו' 8-14). דברים שנשמעו בבית-המשפט בלתי מתקבלים על הדעת נוכח דבריו של האדריכל ארתור ספקטור (ראה עמ' 4573 שו' 13 עד עמ' 4574 שו' 14).

מוצג **ת/254** מיום 10.12.02 הינו מכתב של נאשם 3 לנאשם 6 בתפקידו כסגן ראש-עיריית ירושלים להגדלת כמות יחידות הדיור שבפרויקט הולילנד על-פי תקנות שבס.
מוצג **ת/254א** מיום 29.12.02 הינו מכתב שכתב עד המדינה לנאשם 6 בתפקידו כסגן וממלא מקום ראש-עיריית ירושלים, בעניין תב"ע ד', בו ציין עד המדינה כי מדובר בפנייה בהמשך לשיחה בעל-

פה כי גם: "**גם לאחר יישום תקנות שבס יש עודף שטחים ציבוריים ועודף ייעודיים של מבני ציבור בפרויקט. לאור זאת, נודה שוב ונבקשך לאשר לנו עקרונית את המבוקש במכתב המצורף**".
מוצג **ת/254ב**, מכתב של נאשם 3 בנושא.
מוצג **ת/254ג**, מיום 13.02.03, מכתב של נאשם 3 לנאשם 6, נוסח למעשה על-ידי עד המדינה בהתאם לסיכום הדברים עם נאשם 6 (ראה **ת/255**).
מוצג **ת/255א** מיום 13.02.03, של נאשם 3 ליו"ר הועדה המקומית ירושלים, נאשם 6: "**...אנו מבקשים להעביר אלינו אישור עקרוני על הגדלת מספר יחידות דיור בפרויקט הנ"ל במסגרת תקנות שבס**".
והנאשם 6: "**פנו אלי מאות אנשים ביום, מה זה ידעתי? קצת תפעיל קומנסס. פנה אלי**" (עמ' 7122 שו' 30). ובכלל הנאשם 6 לא שוחח עמו בעניינים מקצועיים (עמ' 7123 שו' 24).

הטיפול בקידום תב"ע ו' החל בתחילת שנת 2000 (שינוי הייעוד של שטח המלונות הצפוניים למגורים). נאשם 6 כיהן באותה תקופה כיו"ר ועדת המשנה המקומית. ביום 30.12.03 התקבלה המלצת ועדת המשנה המקומית לועדה המחוזית להפקדת תוכנית תב"ע ו' (**ת/66**). באותם ימים (מחצית שנת 2003) תרם עד המדינה התרומה שתועדה בבית השגריר בסך 88 אלף ₪.

שומת היטל ההשבחה בגין תב"ע ו' במחצית השנייה של שנת 2005. על-פי מוצג **ת/113** מיום 08.02.06 מכותב נאשם 6 לפניית עד המדינה לאוהד עיני, זה השיב לעד המדינה ביום 09.02.06 (**ת/114**) כאשר המכותב הראשון לידיעה הינו ראש העיר, נאשם 6. ביום 12.02.06 פנה עד המדינה בנושא, ושוב נאשם 6 מכותב, וכך ביום 10.03.06 (**ת/116**) כמו גם במכתב שנשלח לעד המדינה על-ידי מנהל אגף רישוי ופיקוח ביום 20.03.06 (**ת/118**) והתייחסותו של עד המדינה (**ת/119**) וביום 17.05.06 מכתב בכתב ידו של עד המדינה למר אוהד עיני (**ת/120**). הסכם השומה (**ת/122**) מיום 01.06.06. נאשם 6 התייחס למוצגים אלה בעדותו בבית-משפט וציין: "**לא טיפלתי בשומה ואני לא יודע על השומה, לא יודע מהשומה...**" (עמ' 7125 שו' 4).

ביום 04.05.05 כתב עד המדינה לממונה על נכסי העירייה בנושא הסכם הפיתוח וכתב ההתחייבות של תב"ע ו' (**ת/290**), המכותב הראשון במכתב הינו ראש עיריית ירושלים, נאשם 6. בהמשך למוצג זה, ביום 08.05.05 כתב עד המדינה, בכתב ידו לנאשם 6, ובו ביקש את התערבותו כראש העיר (**ת/291**).ביום 16.05.05 השיב הממונה על נכסי העירייה ללשכת ראש העיר (**ת/291א**), כאשר הנדון הינו: "**תב"ע 3507 ו' – פניית מר ש. דכנר**" (**ת/291**). הממונה כותב כי טענותיו של עד המדינה אינן נכונות. בכל מקרה, ראש העיר נענה לפנייתו האישית של עד המדינה, מכתב אישי בכתב יד (**ת/291**), באופן מיידי ופנייתו טופלה בזמן קצר, כמתואר לעיל. ביום 09.06.05 כתב הממונה על נכסי העירייה לעד המדינה (המכותב הראשון הינו ראש העיר, מר אורי לופוליאנסקי) בעניין כתב ההתחייבות לתב"ע ו': "**...בהמשך לפגישתנו מיום 08.06.05 רצוף בזה כתב ההתחייבות המתוקן בהתאם לסיכום הפגישה...**" (**ת/292**) מכתב שהעביר עד המדינה מיידית לאנשי הולילנד פארק.

מוצג **נ/344א** הינו מכתבו של עד המדינה לראש-עיריית ירושלים, נאשם 6, מיום 04.07.06: "**בהמשך לשיחתנו, ברצוני לחזור על מחויבותי להעלות תרומה לרכישת 350 כיסאות נכים...**".

מוצג **נ/344** הינו מכתבו של עד המדינה לנאשם 1 מאותו מועד בו ציין עד המדינה כי נאשם 1 מוזמן לכנס שייערך, בו: "**...רוצה מר לופוליאנסקי לבקש תרומות לרכישת 2,000 כיסאות לנכים, כאשר כל כיסא עולה 150 דולר. מר לופוליאנסקי ביקש לדעת האם אתה מוכן להעלות תרומה בהקשר, וכמה כיסאות ברצונך לרכוש...**".

אין מחלוקת כי נתקבלה תרומה בסך 255 אלף ₪ לרכישת 350 כיסאות גלגלים, והנאשם 6 ידע כי עד המדינה הרים תרומה זאת (עמ' 7125 שו' 13-22).

הנאשם 6 הכחיש בבית-המשפט קשר בין תרומה זו לבין פעילותו כראש-עיריית ירושלים (עמ' 7126 למעלה).

חמישה ימים מאוחר יותר, ביום 09.07.06, כתב עד המדינה לראש-עיריית ירושלים, נאשם 6, בעניין "**כביש הטבעת – מתחם הולילנד**" בין היתר "**...בהמשך לפגישתנו ושיחתנו בהקשר, נודה לכבודו אם יורה על פתיחת הכביש וקבלתו בידי העירייה בהקדם האפשרי ויקבע מועד לכך...**" (**ת/827**). והנאשם: "**בעניין כסאות הגלגלים, אני לא חושב שקיבלתי אותו, לא יודע שקיבלתי אותו. לענין המכתב הזה, אם קיבלתי אותו אז העברתי לגורמים המקצועיים**" (עמ' 7127 שו' 5-6).

ועתה אבחן עדות עד המדינה בבית-המשפט.

הערכת עדותו של עד המדינה

156. פרקליטיו המלומדים של נאשם 6 הקדישו מקום נכבד בסיכומיהם בכתב למניעיו של עד המדינה לתרום למוסד "יד שרה".

לגישת הסנגורים, עד המדינה תרם ממניעים לגיטימיים, כמו סיוע של המוסד לאביו ולבתו, עצם התרומה הקנתה לעד המדינה מעמד וכבוד, בדומה לתרומה למוסד כמו "יד שרה", התחככות בשועי ארץ ועשיריה, נדיבות, ולא פחות חשוב, כך הסנגורים המלומדים, "**רווח כלכלי על-ידי הזדכות כפולה במס הכנסה בתרומות שלא הוא מימן...**" (עמ' 26 לסיכומים). הסנגורים פירטו כיצד גלגל עד המדינה שיקים וכיצד זכה לזיכויים במס הכנסה בשל תרומות, שלא הוא מימן: "**גם באופן פרטי וגם בחברותיו; עסק כלכלי לתפארת...**".

ההגנה סבורה כי לעד המדינה היה אינטרס שכלתני להזרים מאות אלפי השקלים, שאינם במחלוקת, למוסד "יד שרה".

הנחת עבודה נטענת זו על-ידי ההגנה, אין בה כדי להקל עם הנאשם.

אין טוען כי עד המדינה פעל מטעמי צדיקות. עד המדינה פעל משיקולים חדים וקרים. עד המדינה העיד בצורה רהוטה וברורה כי העביר את הכספים לנאשם 6 באמצעות "יד שרה" על-מנת לכבוש "יעד" בשרשרת היעדים האמורים היו להביא לניצחונו ב"מערכה", דהיינו הקמת פרויקט הולילנד

בדרך שתביא רווחים מקסימליים לו וליזמי הפרויקט. עד המדינה רימה את מס הכנסה לאורך כל הדרך, ויכול לאורך כל חייו. עד המדינה פעל מתוך מניעים אישיים קרים וצרים למימוש משימתו, מקסום ההכנסות והרווחים שלו ושל היזמים.

ניתן להסכים עם ההגנה, שעד המדינה פעל משיקולים אישיים פסולים בתכלית לקידום הפרויקט.

ניתן להסכים עם ההגנה, שעד המדינה פעל כתחבולן מיומן ששילם דמים על-מנת לזכות בדמים רבים הרבה יותר.

מצב דברים זה אינו תומך דווקא בעמדת ההגנה.

העובדה כי עד המדינה הזרים לאורך השנים – לאחר "יציאת" פרויקט הולילנד לדרך – מאות רבות של אלפי ₪ מלמדת כי אינטרס רב עוצמה הניע את עד המדינה להזרים כספים אלה. עד המדינה לא התיימר מעולם בפני מאן דהוא להיות בבחינת "השומרוני הטוב" נהפוך הוא. על-פי שיטת ההגנה מדובר באדם נכלולי שקידם ענייניו ב"דרך לא דרך" על-מנת למלא כיסיו בכספים רבים.

עד המדינה נחקר שעות ארוכות בחקירה מיומנת וצולבת של פרקליטיו המלומדים של נאשם 6, חקירה נגדית המשמשת כר לבחינת אמינותו וקביעת משקל עדותו בעניינו של נאשם 6, כדלהלן:

157. ראשית לכל מכל, יש לקבוע כי עד המדינה דייק בדבריו בבית-המשפט משציין כי סכומי כסף המסתכמים במאות אלפי שקלים הועברו ל"יד שרה" לאורך השנים בהן נדרש פרויקט הולילנד לסיועו של נאשם 6 בעיריית ירושלים.

אין מחלוקת כי בין השנים 1994-1999 הועברו לפחות סך 465 אלף ₪.

על-פי הכרטסות של הולילנד שירות לנופש וכרטסות עד המדינה, הועברו סכומים נוספים המסתכמים לסך של 548 אלף ₪, סכומים שאינם רשומים בהנהלת החשבונות של "יד שרה".

עד המדינה העיד בבית-המשפט כי הכספים הועברו גם הועברו ל"יד שרה".

מן העבר השני גרס נאשם 6 כי רישומי "יד שרה" הינם רישומים מדויקים. בהתייחס לפער בסך 378 אלף ₪ שנרשמו על-ידי נאשם 1 ולא באו לידי ביטוי ברישומי "יד שרה", ציין הנאשם 6 כי הספרים של "יד שרה" נוהלו בדקדקנות ו"יד שרה" לא העלימה נתונים ולא הייתה לה כל סיבה להעלים נתונים (עמ' 7049 שו' 16-19)).

עמדתו של נאשם 6 נתכרסמה נוכח עדויות שני רואי החשבון שנדרשו לנושא. הראשון הינו רואה החשבון של נאשם 1, אלי חסון – שנקרא לדוכן העדים כעד תביעה אבל, כמפורט בפרק הדן בעניינו של נאשם 1, לו זר היה נכנס לאולם בית-המשפט, היה מבחין בברור, שמדובר ברואה חשבון, ש"בחר בעדותו" צד והעיד ככל שהיה ביכולתו לטובת שולחו. רואה החשבון השני הינו ארז קומורניק.

אלי חסון, רואה החשבון של הולילנד העובד אצל נאשם 1 מזה שנים רבות, העיד בבית-המשפט בסוגיה זו את הדברים הבאים: "**כל מה שרשום בספרים מגובה בקבלות, כל שנה היה נערך קלסר לרואה חשבון שהיה מקבל את הקבלות המקוריות מיד שרה עם התרומות... ש. ממתי התחיל צ'רני לתרום ליד שרה? ת. משנת 1994, 1995... אני חוזר ואומר שכל מה שמופיע בכרטסת מגובה בקבלות**" (עמ' 4755 שו' 11-17) [ההדגשות שלי – ד.ר].

רו"ח ארז קומורניק הינו רואה חשבון עצמאי משנת 1993. רו"ח קומורניק ייצג את חברותיו של עד המדינה. בחקירתו בבית-המשפט ציין לשאלה מפורשת של עו"ד ון-אמדן כי הרישום בהנהלת החשבונות נעשה על בסיס אסמכתאות בלבד (עמ' 9008 שו' 9).

לאמור, עדויות רואי החשבון תומכות בעדותו של עד המדינה בבית-המשפט.

הגב' שרעבי נדרשה לסוגיה וציינה כי בשנים 1995 ו-1996 עברה "יד שרה" מניהול ידני לניהול ממוחשב וחלק מהתרומות לא נקלטו, ובכל מקרה הכרטיסים של נאשם 1 יותר מסודרים (עמ' 9032 למעלה).

גב' שרעבי סיפרה בחקירתה הראשית על פגישה עם נאשם 1, בסיומה הרים זה תרומה בסך 18 אלף ₪, פגישה בה פגשה לראשונה את עד המדינה (עמ' 9016 שו' 12-13). תרומה זו מופיעה בהנהלת החשבונות של הולילנד (**ת/704**) (עמ' 9031 שו' 3). במהלך חקירתה הנגדית הוצגו לעדה תרומות בסך 54 אלף ₪, שתרם נאשם 1 בשנת 1995 (שלאו דווקא דרכה) תרומות שאינן מופיעות ברישומי הנהלת החשבונות של "יד שרה" (**נ/115**) (עמ' 9033 שו' 1-4).

גב' שרעבי אישרה בבית-משפט במהלך חקירתה הנגדית לתובעת המלומדת כי עד המדינה לא תרם אך דרכה, שכן היא עצמה לא קיבלה תרומה, שתרם עד המדינה, ואינה במחלוקת, בסך 170 אלף ₪ (עמ' 9034 שו' 7). אין תמה שכך, שכן גב' שרעבי אישרה בבית-משפט, שהיא לא הייתה היחידה שעסקה בגיוס תרומות (עמ' 9034 שו' 29).

לאמור, עדות הגב' שרעבי מתיישבת בסוגיה זו עם עדות עד המדינה.

עדותה של גב' שרעבי איששה בבית-המשפט עדות עד המדינה, לא רק לגבי היקף התרומות, אלא גם את הנתון, שתרומות בסכומים לא מבוטלים הועברו ל"יד שרה" שלא באמצעותה (עד המדינה העיד בבית-המשפט, כזכור, שתרומותיו ל"יד שרה" הועברו על-פי בקשותיו של נאשם 6).

נאשם 6 העיד בבית-המשפט כי מערכת הנהלת החשבונות של "יד שרה" הינה מערכת מסודרת, טובה ויעילה (עמ' 6970 למטה), נאשם 6 ביקש במהלך חקירתו הראשית להסביר את ההפרש בין הרישומים בהנהלות החשבונות באמצעות סברה כי יכול והולילנד זקפה ההוצאות של מיני אירועים, שנתקיימו במלון הולילנד לטובת מתנדבים של "יד שרה" ("יד שרה" לא שילמה עבור האירועים הללו) כתרומות (עמ' 6971 למעלה).

סברה זו נותרה בסופה של עדות תלויה באוויר. נאשם 6 בעצמו ציין כי לא בדק זאת, ובכלל: "**...אני לא יודע, אני לא ישבתי בהולילנד, אני לא יודע**" (עמ' 7045 שו' 21). נאשם 6 לא ידע מתי החלו האירועים במלון הולילנד (עמ' 7043). וכן: "**אני לא אמרתי שזה בגין אירועים, אני שוב חוזר ואומר, אני משתתף איתך בספקולציה**" (עמ' 7056 שו' 23) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לא למותר להעיר, כי עד המדינה נחקר בחקירה צולבת וקשה בעניין היקף התרומות ל"יד שרה".
עד המדינה חזר והדגיש כי הולילנד לא תרמה ל"יד שרה" לפני שפרויקט הולילנד יצא לדרך (למעט סכומים מבוטלים) (עמ' 3649 למעלה).

כמפורט לעיל, מדובר בכספים שהעבירות בגינם נתיישנו. אשר כך, אינני נדרש להכריע בסכום הכספים המדויק שהוזרם למוסד "יד שרה" בשנים 1994-1999 (כמצוין לעיל – פירוט בתת-פרק מתת).
אין טוען כי טרם יצא פרויקט הולילנד לדרכו, העביר עד המדינה כספים כלשהם, תרומה גדולה או קטנה לארגון הצדקה והחסד "יד שרה".
באלה הדברים, ניתן לקבוע כי עדותו של עד המדינה בבית-משפט נשענת על בסיס מוצק.
הכספים הוזרמו למוסד "יד שרה" משיקולים תועלתיים. הכספים הועברו כדמי לא ייחרץ על-מנת לרתום את נאשם 6 לטובת פרויקט "יד שרה", שזה בתוקף תפקידיו הציבוריים יסייע, יטפל ויעשה לטובת הפרויקט.

158. נאשם 6 העיד בבית-המשפט כי תרומות מלון הולילנד החלו בשנות השמונים (עמ' 6971 למעלה), ונאשם 1 וגב' ויינברגר תרמו משנות השמונים ל"יד שרה" (עמ' 7023 שו' 31-32).
דברים אלה של הנאשם 6 הופרכו כדלהלן:

1. נאשם 1 השיב בעדותו הראשית לשאלות פרקליטו המלומד, עו"ד גיורא אדרת, כי הוא ומשפחתו החלו לתרום לפרויקט הולילנד בשנת 1994 ולא לפני כן: "...**<u>רק ב-1994</u> אחרי שקיבלנו את הכסף מהגרמנים, <u>לפני כן הכסף הזה לא היה זמין</u>...**" (עמ' 5662 שו' 3-4) [ההדגשות שלי – ד.ר].
2. עדת ההגנה, שזומנה מטעמו של נאשם 6 על-מנת להעיד בנושא התרומות, הגב' שרעבי, העידה כי התרומה הראשונה לה זכתה מנאשם 1 הייתה בשנת 1994, על-פי יוזמתה, זאת לאחר שהתקשרה אליו לנוכח היותו איש עסקים, וביקשה לקבוע עמו פגישה (עמ' 9015 שו' 6-23) (ראה גם **נ/115**).
3. ההגנה לא ביקשה להוכיח באמצעות מסמכים או עדים טענתו של הנאשם 6 כי נאשם 1 ו/או משפחתו ו/או מלון הולילנד החלו לתרום ל"יד שרה" עוד בשנות השמונים, ולא בשנת 1994 לאחר שפרויקט הולילנד יצא לדרך.

לאמור, ניתן לקבוע כי טענתו הבסיסית של עד המדינה, לפיה העברות הכספים ל"יד שרה" החלו רק בשנת 1994, הינה טענה ממשית.

159. פרקליטיו המלומדים של נאשם 6 ציינו בסיכומיהם בכתב (עמ' 26 סע' 112) כי עד המדינה הפעיל עסק כלכלי לתפארת, משנתן תרומות: "**<u>שלא הוא מימן</u>**" ועבורן קיבל זיכוי במס הכנסה, גם באופן פרטי וגם בחברותיו, כדלהלן: "**...יוצא שהרוויח בשלוש אופנים: לא מימן את התרומה**

מכספו וקיבל זיכוי בגינן במס הכנסה – גם באופן פרטי וגם בחברותיו; עסק כלכלי לתפארת" (שם, סע' 112).

בוא וראה, ההגנה, בלא משים, איששה עדותו של עד המדינה.

הכספים שהעביר עד המדינה כתרומות ל"יד שרה" היו כספים שלא באו ממקורותיו שלו, אלא כספים שהועברו לו על-ידי נאשם 1.

לו היה מדובר בתרומה לגיטימית, לא הייתה כל סיבה שבעולם לנאשם 1 – שלא לתרום בעצמו ובמישרין למוסד "יד שרה", ואף להזדכות במס הכנסה בגין תרומה זו.

נאשם 1 יכול היה לתרום בסתר, גם בלי לבקש זיכוי כלשהו במס הכנסה. לנאשם 1 לא הייתה כל סיבה שבעולם להעביר מאות רבות של אלפי שקלים לידיו של עד המדינה, בנתיב רווי מהמורות (ראה הפירוט בפרק הדן בעניינו של נאשם 1). נאשם 1 חפר נתיב מהמורות זה עבור כספים אלה – ממנו לעד המדינה – היות ומדובר היה בכספים מזוהמים, כספי שוחד.

לאמור, ההגנה בטיעוניה אימתה בסיס עדותו של עד המדינה בבית-משפט. עד המדינה דיבר אמת משתיאר זרימת כספים מנאשם 1 אליו, לחברותיו וממנו לנאשם 6 באמצעות "יד שרה".

160. עד המדינה סיפר על אירוע בו נתבקש נאשם 1 לתרום מיליון דולר בשנת 2000 לטובת "יד שרה". נאשם 1 ראה בכך בקשה בלתי נאותה והסכים לתרום 1.25 מיליון ₪ בלבד.

הנאשם 6 דחה בעדותו בבית-משפט עמדת עד המדינה, לפיה נתבקש נאשם 1 לתרום סך מיליון דולר (עמ' 7086 שו' 24-29), בדומה, גב' שרעבי הכחישה שיחה עם נאשם 1 בו ביקשה תרומה בסדר גודל כזה (עמ' 9038 שו' 18 עד עמ' 9039 שו' 8).

הנאשם 6, כמו הגב' שרעבי, סבורים שמדובר בבקשה בלתי סבירה שאינה יאה ומתאימה (עמ' 7089).

גרסתו של עד המדינה נתמכת תמיכה ממשית על-ידי נאשם 1, שגרס בחקירתו במשטרה מיום 11.04.10 כי במהלך אישור תב"ע ג' בשנת 1999-2000 פנה אליו עד המדינה וביקש תרומה גדולה ל"יד שרה". על-פי הודעת נאשם 1: "**...הבקשה של יד שרה שהגיעה אלי הייתה שערורייתית, הם קיבלו רבע ממנה במסגרת תרומות נוספות שנתתי לעת סיום הפרויקט ומאז, פרט לשורה ביומן השנתי של יד שרה, אין לי כל קשר אליהם**" (**ת/491** שו' 123-124).

בחקירה מאוחרת במשטרה שלושה ימים אחר-כך חזר והתייחס נאשם 1 להיענותו לתרום מיליון ₪ מתוך סך 4 מיליון ₪ ש"יד שרה" ביקשו ממנו לתרום, וכן סיפר כי שושנה שרעבי אמרה לו, ולא פעם אחת: "**...שיד שרה נפגעה מחוסר היענותי לבקשה וחזרה אלי פעמיים או שלוש לבדוק באם אוסיף ויצאה כמובן בידיים ריקות**" (**ת/494** שו' 84-85; עמ' 5726 שו' 5-10).

[במאמר מוסגר, לא למותר לציין כאן את מוצג **נ/425**, שגם אליבא דנאשם 1, הינו בבחינת "דרישה" (ראה עמ' 24 לסיכומי ההגנה), שבגינה בה לכלל כעס].

מעל לעדויות נאשם 1 וגב' שרעבי, שאינם חשודים כמי שמעוניינים לסתור, גרסתו של נאשם 6, לא ברור למה ומדוע אמור היה עד המדינה ללחוץ על נאשם 1 לתרום כ-3 מיליון ₪ נוספים ל"יד

שרה״, כשמוחוור בעליל, שתרומה בסך 1.25 מיליון ₪ הינה תרומה נדיבה ביותר וחריגה בנוף התרומות שנתקבלו אצל ״יד שרה״, בכלל ובטח מאדם פרטי.

דהיינו, על-פני הדברים גרסתו של עד המדינה הינה הגרסה הסבירה.

לעד המדינה לא הייתה כל סיבה שבעולם להפעיל מכבש לחצים על נאשם 1, ולעורר כעסו, על-מנת שזה יאות להוסיף מיליוני שקלים לטובת מוסד ״יד שרה״, אלא אם נתבקש לעשות כן במפורש על-ידי מי שעד המדינה נזקק לו בקידום פרויקט הולילנד באותה עת. [במאמר מוסגר אציין, כי גם נאשם 6 לא ידע ליתן הסבר למניע של עד המדינה ״לשתול״ טרוניה בפיו (של נאשם 6) על-מנת להגדיל גודל תרומתו של נאשם 1 (עמ׳ 7086 שו׳ 31 עד עמ׳ 7087 שו׳ 18)].

לאמור, ניתן לקבוע כי גרסתו של עד המדינה בבית-משפט בסוגיה זו נכוחה.

161. נאשם 6 אישר בבית-משפט כי השתתף באירוע לכבוד התרומה לבית-הכנסת בבניין ״יד שרה״. עם זאת, אליבא דנאשם 6, עד המדינה לא נתבקש כלל לתרום עבור בית-כנסת, ובכלל בית-כנסת בבניין ״יד שרה״ לא היה דרוש לו (עמ׳ 7092 למעלה): ״**...כפי שאמרתי, לא תוכנן בית-כנסת כי לא חשבו שצריך בית-כנסת, שעות העבודה זה שעות העבודה, אפשר להיפגש לתפילת מנחה, לא צריך בית כנסת, אפשר לשבת במקום צדדי ולהתפלל. בא מישהו וביקש לתרום לבית-כנסת**״ (עמ׳ 7093 שו׳ 1-3). מאן דהוא ביקש לתרום דווקא לבית-כנסת סך 650 אלף ₪ לזכר הוריו, אבל הוא עצמו אינו יודע מי הוא אותו תורם, שתרם את הסך הנ״ל. הנאשם 6 הוסיף וציין כי פנה אל גדול הדור, הרב אלישיב, בשאלה ההלכתית אם ניתן כלל להקים בית-הכנסת בבית ״יד שרה״. על-פי גרסתו, בית-הכנסת כלל לא היה ברשימת הצרכים של ״יד שרה״ וספק רב היה, לדידו, אם היה צורך להקצות מקום לבית-הכנסת בבית ״יד שרה״.

לו היה ממש בגרסתו של הנאשם 6, ובית-הכנסת לא היה בתכנון, לא נדרש ולא נתבקש להקדיש לו מקום בבית ״יד שרה״ על-פי הצרכים הציבוריים בבניין ״יד שרה״, היה נאשם 6, מסתמא, פועל לטובת צרכי ״יד שרה״, ומנתב התרומה הנכבדה של 670 אלף ₪ לטובת צרכים בסיסיים של הנזקקים מדי יום ביומו לעזרת העמותה, כמו למשל, רכישת נכוניות או כיסאות גלגלים. הכל בכל, מבלי לעורר שאלות הלכתיות סבוכות המחייבות הכרעה של גדול הדור, הרב אלישיב.

לו היה ממש בגרסתו בבית-משפט, הנאשם 6 היה פועל קודם לכל לטובת צרכי ״יד שרה״ האמיתיים ופונה, ויכול אישית, לתורם הנכבד בהתאם.

הנאשם 6 לא עשה כן, הואיל ובית-הכנסת היה מעניינו.

בית-הכנסת פיאר את ״יד שרה״ כמו את הנאשם העומד בראשו. אשר כך, פנה הנאשם 6 אל עד המדינה בנושא זה כמתואר על-ידי האחרון.

162. הנאשם 6 סיפר כי היה זה עד המדינה שחפץ לתרום להקמת בית-הכנסת, מאחר שהינו בן למשפחה של אדמו״רים ורבנים, משפחה החיה בעולם תורה ותפילה ואמו נהרגה בשואה והוא רוצה לעשות משהו לזכרה: ״**...בן-אדם, ניצול שואה שבא ומספר אני רוצה לתת תרומה... הנה אני יכול לעשות עוד משהו לעילוי נשמת אבי, לעילוי נשמת אמי שנהרגה בשואה, בה בצורה הכי, להגיד מקודשת...**״ (עמ׳ 6991 שו׳ 12-15).

עקת תיאורו המרגש של נאשם 6 הינה עדותה של הגב' שרעבי שעשתה כל בבית-המשפט על-מנת לתמוך ולחזק גרסתו של הנאשם.
גב' שרעבי אישרה בבית-המשפט דברים שמסרה בחקירתה במשטרה, לפיהם היא זו שפנתה לעד המדינה על-מנת שיאות ליתן תרומה לטובת הקמת בית-כנסת (עמ' 9042 שו' 22). העדה אישרה כי דיברה אמת בחקירתה במשטרה (עמ' 9041 שו' 5-13).
לאמור, גרסתו של עד המדינה בבית-המשפט בסוגיה זו נכונה.

163. עד המדינה תיאר בבית-המשפט כיצד רכש ארון קודש לטובת בית-הכנסת לבקשתו של נאשם 6.
נאשם 6 הכחיש מכל וכל בקשה שכזו של עד המדינה. אדרבא: "**...אם היה מראה לי את ארון הקודש הייתי אומר לו שלא יביא כזה דבר... משהו עם אריות או נמרים וכו' וכל מיני חיות והייתה בעיה כי מבחינה הלכתית...**" (עמ' 6990 שו' 25-30). הנאשם 6 סיפר כי מי שפנה אליו בנושא ארון הקודש הנ"ל היה: "**...אריק חן או יהודית אינטרקט...**" (עמ' 6991 שו' 2).
לא ניתן לקבל גרסתו של נאשם 6 בסוגיה זו.
נאשם 6 הטריח עצמו לרב אלישיב, גאון הדור, בשאלה הלכתית האם ניתן להתקין ארון קודש המעוטר במיני חיות, אריות ונמרים. מדובר בארון קודש שנרכש בעשרות אלפי שקלים, מדובר בתרומה משמעותית, שהצריכה טיפול אישי וצמוד של הנאשם 6. גרסתו של הנאשם לפיה לא מצא להתעניין וללמוד מי אותו תורם אלמוני, שביקש לתרום ארון קודש, "מעורר בעיות הלכתיות", שכזה, ארון קודש עתיק ויקר ערך – הינה גרסה קשה לעיכול.

יתר על כן, מוצג **ת/81**, הינו מכתב של "יד שרה" מיום 26.12.01 לעד המדינה, בו הובעה: "**תודה מכל לב על תרומתכם המיוחדת, ארון קודש עתיק לבית-הכנסת של יד שרה. הערך הכספי של התרומה 77,075 ₪... אין מילים להביע עד כמה נאה תרומה זו, ובשם מתפללי בית-הכנסת, הנהלת יד שרה ומתנדביה, אנו אומרים לכם תודה רבה מכל לב...**". על המכתב חתומה הגב' שושנה שרעבי. העתק המכתב הועבר לנאשם 6 – יו"ר "יד שרה".
נאשם 6 נשאל בבית-המשפט מדוע ולמה מצאה הגב' שרעבי לעדכן אותו בשנת 2001 לגבי ארון הקודש, למרות שבאותה תקופה היה עסוק במשך 14 שעות ביממה בענייני העירייה. והנאשם: "**אתה יכול לשאול אותה, כפי שאמרתי, אני לא ראיתי העתק**" (עמ' 7098 שו' 3).
גב' שרעבי העבירה את **ת/81** לידיעת נאשם 6, הואיל וזה היה מעניינו ובודאי מעניינה של הגב' שרעבי לעדכן את יו"ר "יד שרה" בהצלחותיה, כפי שדיברה בגילוי לב, בנקודה זו, בבית-המשפט.

ועוד, בבית-המשפט העיד כעד הגנה מר אריק חן.
אריק חן לא נשאל, ולו ברמז, על-ידי ההגנה, האם פנה לנאשם 6 בשאלה האם ניתן "להכשיר" או לקבל את ארון הקודש שנתרם לטובת בית-הכנסת. אריק חן ציין בבית-המשפט כי לא התעסק בגיוס תרומות, לא היה מעורב בגיוס תרומות (עמ' 9115 שו' 11-25).

הגב' יהודית אינטרקט לא זומנה להעיד כעדת הגנה וממילא לא העידה בבית-המשפט בנושא זה. גב' יהודית אינטרקט יכלה, על-פני הדברים, לתמוך בגישת ההגנה, וזו לא זומנה להעיד על-ידי ההגנה בבית-משפט, וממילא לא העידה למשמעות המשפטית של עובדה זו, משמעות משפטית דומה יש ליתן לעובדה, שאריק חן לא נשאל בבית-המשפט על-ידי ההגנה ולא התייחס לגרסת הנאשם 6 בבית-המשפט כי הוא זה שעורר את שאלת ארון הקודש בפניו.

הלכה פסוקה היא, כידוע, שהימנעות צד מלהביא ראיה מצויה ורלוונטית מובילה למסקנה, שאילו הובאה היא הייתה פועלת לרעת אותו צד שנמנע מהגשתה. על-כן ההימנעות, כאן, מחזקת ראיותיה של המאשימה. [ראה למשל: ע"פ 728/84 חרמון נ' מ"י פד"י מא,3, 617 בעמ' 625; ע"פ 11331/03 משה קיס (אריק בר) נ' מ"י, פ"ד נט(3) 453; אלי בכר נ' מ"י, פ"ד נו(1) 135; ע"פ 5286/05 פלוני נ' מ"י (לא פורסם) מיום 22.6.06; ע"פ 6530/05 כפיר דרור נ' מ"י (לא פורסם) מיום 3.7.06; ע"פ 4689/07 רפאל בוקאי נ' מ"י (לא פורסם) מיום 4.9.07; ע"פ 7593/08 רוני ריטבלט נ' מ"י (לא פורסם) מיום 1.9.09; ע"פ 9107/09 יורם מור נ' מ"י (לא פורסם) מיום 20.9.10].

לאמור, ניתן לקבוע כי עדותו של עד המדינה בסוגיה זו עדיפה לאין שיעור מעדותו של הנאשם 6.

164. כמפורט לעיל, תיאר עד המדינה בבית-המשפט כלל הנסיבות של העברת סך 120 אלף ₪ לנאשם 6 על-מנת לסייע לו ביום הבחירות.

על-פי מוצג **ת/809** נתקיים קשר טלפוני בין נאשם 6 לנאשם 5, מאיר רבין, בערב יום הבחירות, יום 02.06.03. שיחת טלפון ארוכה זו בולטת נוכח גרסתו של הנאשם 6 בחקירתו במשטרה כי נאשם 5 עבורו הינו האיש שהיה: "**מגיע עם שמואל דכנר מפעם לפעם... לעירייה**" (**ת/570** שו' 436-438).

ביום 01.06.03 העביר נאשם 1 לעד המדינה סך 240 אלף ₪.

בשל הדווקנות המיוחדת הנדרשת בבחינת עדותו של עד המדינה – שבסוגיה זו הינה בבחינת עדות יחידה – הרי גם משטענות המאשימה (ראה עמ' 39-41 לסיכומים) אינן מבוטלות כלל ועיקר ומעוררות חשדות כבדי משקל, לא ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי כי נאשם 6 קיבל סך 120 אלף ₪ כסיוע בתשלום לפעילים ביום הבחירות.

165. עד המדינה תיאר בבית-המשפט, כמפורט לעיל, הנסיבות להעברת סך 40 אלף ₪ תרומה לישיבה בראשה עומד בנו של נאשם 6, מר יצחק לופוליאנסקי.

נאשם 6 אישר בחקירתו במשטרה כי מישהו קישר את בנו לעד המדינה וזה נתן לו: "**תרומה רגילה קטנה... אני יודע 3,000 ₪, 5,000 ₪, לא סדרי גודל גדולים**" (**ת/570** שו' 376-379). הנאשם 6 הכחיש בחקירתו במשטרה כי ביקש מעד המדינה לעזור לישיבה של בנו (**ת/570** שו' 408).

הודעת הגב' שרון פוחס במשטרה תומכת בעדותו של עד המדינה.

על-פי הודעתה במשטרה, עד המדינה אמר לה שהבן של נאשם 6 בא לבקש תרומה. העדה זכרה: "**...שהבן של אורי היה במשרד ושדכנר אמר לי שהוא בא לקבל תרומה, אני לא יודעת כמה כסף הוא קיבל, זו תרומה של דתיים, כל מיני עמותות, אגודות, אני יודעת את זה כי הוא דתי, דכנר לא**

אמר לי למה התרומה" (**ת/708** שו' 94-97). בחקירה נוספת כחודשיים אחר-כך, ידעה הגב' שרון פוחס לציין כי מסרה לבן של אורי לופוליאנסקי מעטפה סגורה אותה קיבלה משמואל למסור לבן של נאשם 6, והיא יודעת שתוכנה היה תרומה כספית (**ת/710א** שו' 370-377).

יושם אל לב, המאשימה הסכימה כי השיק האחרון על-סך 10 אלף ₪ לא נפרע (עמ' 3793 שו' 28), כך שהסכום הנטען עולה כדי 30 אלף ₪ בלבד.

ועוד, בבית-המשפט ציין הנאשם 6 כי שמע על התרומה של עד המדינה לישיבה של בנו רק בשנת 2010 (עמ' 7128 שו' 6). בהמשך עדותו בבית-משפט כבר צמצם הטווחים וציין כי בנו סיפר לו על התרומה בשנת 2008 או 2009 (עמ' 7129 שו' 5-7).

בחקירתו במשטרה דיבר הנאשם אחרת.

הנאשם 6 סיפר על שיחה עם בנו שסיפר לו על תרומה של עד המדינה: "**...אולי הוא קיבל שניים שלושה שיקים אבל הוא אמר לו <u>שיפקיד</u> רק שיק אחד וביטל שניים**" (**ת/570** שו' 396-397) [ההדגשה שלי – ד.ר].

על-פי דברי הנאשם 6 בחקירתו במשטרה, בנו סיפר לו על קבלת השיקים וציין בפניו כי עד המדינה ביקשו להפקיד רק שיק אחד, ושניים מתוך שלושת השיקים שמסר לו ביטל. דהיינו, מנוסח תיאורו של הנאשם 6 נראה כי <u>בעת שבנו סיפר</u> לו על שלושה שיקים שנמסרו לו על-ידי עד המדינה, שני שיקים בוטלו ושיק אחד <u>טרם</u> הופקד על-ידו.

ועוד, **ת/97** מונה שבעה שיקים פרטיים של עד המדינה שהוצאו לפקודת "עמותת תפילת רבים", מדובר בשישה שיקים על-סך 5,000 ₪ ממועד פירעון של 05.04.07 עד יום 05.10.07, כאשר השיק השביעי הינו על-סך 10 אלף ₪.

משחלק מהשיקים בוטלו נראה כי הסכום המקורי שביקש להעביר עד המדינה לישיבת הבן היה גבוה מהסכום של 40 אלף ₪, שהועברו בפועל.

הנאשם 6 ציין בחקירתו כי עד המדינה תרם תרומה <u>סבירה</u> בגובה של 3,000 או 5,000 ₪ (**ת/570** שו' 395).

משהובהר כי עד המדינה העביר לא פחות מסכום של 30 אלף ₪, הרי גם אליבא דנאשם 6 מדובר בתרומה חריגה ונכבדה ביותר.

ניתן להניח כי תרומה נכבדה שכזאת סיפר הבן יצחק לאביו במיוחד שזה לימדנו על דרכו לעדכן אביו, אפילו בעניין שולי, כמו ביטול שני שיקים מתוך סדרת שיקים, שהגיעה לידו.

אין מחלוקת, עד המדינה <u>לא הכיר</u> את בנו של נאשם 6 ומעולם <u>לא היה לו</u> עמו קשר כלשהו. המניע היחיד של עד המדינה להעביר עשרות אלפי שקלים לבן הינו האב, נאשם 6.

הגרסה לפיה אדם, "מיסטר X", פגש את בנו של נאשם 6 והובילו לעד המדינה – האיש "הטוב והמיטיב" עם סביבתו – הינה גרסה מופרכת, שלמגינת הלב בתיק זה חוזרת בדפוס קבוע אצל מספר נאשמים.

אין מחלוקת כי במהלך שנת 2007 מצבו הכלכלי-אישי של עד המדינה היה בכי רע. עד המדינה לא תרם לישיבה בשיק אחד, אלא העביר את תרומתו בשבעה שיקים שונים לאורך תקופה של מספר חודשים. עד המדינה לא היה, אותם ימים, במצב כלכלי בו היה בכוחו לתרום כספים לישיבה עלומה. תרומה שניתנה באמצעות סדרה של שיקים שנפרשה על-פני שבעה חודשים.
המסקנה ההגיונית היחידה הינה שעד המדינה מסר השיקים לישיבה עלומה, לא כתרומה – אלא, על-פי בקשה מפורשת של נאשם 6.
להדגיש, מר יצחק לופוליאנסקי לא זומן כעד הגנה, וממילא לא העיד בבית-המשפט – למשמעות המשפטית של עובדה זו (כמו כן לא הובא להעיד ברדה, גיסו של נאשם 5, שעל-פי עדות האחרון בבית-המשפט – לאחר ששתק כמובן בחקירתו במשטרה – יכול וזה הפנה את הבן לעד המדינה).
לאמור, גרסתו של עד המדינה בסוגיה זו נכוחה.

166. אין מחלוקת בין הצדדים כי נאשם 6 היה זה שגייס מעד המדינה בשנת 2006 התרומה בסך 255 אלף ₪ לרכישת כיסאות גלגלים (עמ' 31 סע' 127 לסיכומי נאשם 6 ; עמ' 6997 שו' 31).
לאמור, נאשם 6 אישר בבית-המשפט גרסתו של עד המדינה, לפיה היה זה הוא שיזם ופנה אל עד המדינה בבקשה לתרום כספים עבור רכישת כיסאות גלגלים.

אמור מעתה, עדותו בבית-משפט של עד המדינה מעוגנת במסמכים ובעדויות אחרות. הוכח בפניי כי עד המדינה דיבר אמת משתיאר את מסלול הכספים ב"נתיב המהמורות" מנאשם 1 אליו ולחברותיו, וממנו לנאשם 6 באמצעות "יד שרה". הוכח בפניי כי עד המדינה דיבר אמת משתיאר את היקף התרומות שהועברו ל"יד שרה". עד המדינה דיבר אמת משציין כי התרומות ל"יד שרה" החלו רק לאחר שפרויקט הולילנד יצא לדרכו. עד המדינה דיבר אמת בכל הנוגע לתרומה שנתבקשה על-ידי הנאשם 6 בסך מיליון דולר. עד המדינה העיד אמת בנושא התרומה לבית-הכנסת. עד המדינה דיבר אמת בנושא נסיבות התרומה לרכישת ארון הקודש. עד המדינה דיבר אמת בנושא העברת הכספים לישיבה בראשה עמד בנו של נאשם 6. עד המדינה דיבר אמת משציין כי היה זה נאשם 6 שיזם ופנה אליו להעביר כספים לצורך רכישת כיסאות גלגלים עבור "יד שרה".

באלה הדברים, ראוי לקרב מבט ולדוק בגרסתו של נאשם 6 בבית-משפט.
הנאשם 6 גרס בבית-המשפט כי לא ידע על התרומות של "צירני את דכנר" בזמן אמת. האם אכן כך?!

מודעות נאשם 6 לתרומות

167. הנאשם 6 אישר בבית-המשפט כי פעל להתרמת בני משפחתו של נאשם 1 ל"יד שרה".
הנאשם 6, כמי שעמד בראש ועדת התכנון והבנייה המקומית שטיפלה בפרויקט הולילנד, ביקש להתרים את בני המשפחה בסכומי עתק. הנאשם 6 נדרש לכך בבית-המשפט והשיב כדלהלן: "**ת. אני מסביר את זה שהשאלה היא איפה ראשו של האדם. אני יודע שישראל נדבנים ותורמים. אני יודע שאנשים תורמים. אני נמצא בנושא הזה. ש. מיליון דולר, מר לופוליאנסקי. ת. אני יודע שאנשים תורמים וממשיכים לתרום. אני לא התעסקתי בפרויקט. זה שהמשפחה תורמת – זה חלק מהחיים בישראל**" (עמ' 7035 שו' 1-5) [ההדגשות שלי - ד.ר].
הדברים מקבלים משנה תוקף והדגשה נוכח העובדה שהנאשם 6 בעצמו סיפר כי לאורך תקופה של 15 שנה משפחת ויינברג תרמה כ-250-300 אלף דולר.
הדברים מקבלים משנה תוקף נוכח מעורבותו של נאשם 6 בפרויקט הולילנד, בתוקף תפקידיו השונים בעירייה, כמתואר לעיל.

168. הנאשם 6 תיאר בבית-המשפט את הסיור שערכה הגב' שרעבי לנאשם 1 ולאמו, הגב' ויינברג, בהשתתפותו. במהלך הסיור, בשנת 2000, ציינה הגב' שרעבי בפני הנאשם 6 כי נאשם 1 ואמו הינם תורמים כבר שנים רבות ל"יד שרה" ומתעניינים בתרומה נוספת (עמ' 7033 שו' 15-26). הנאשם 6 סיפר כי נתבקש להלהיב אותם לתרום, וכך עשה (**ת/570** שו' 224-227), אך הוא לעצמו לא קישר בין התרומה לבין תב"ע ד', שהייתה מונחת באותם ימים על שולחן הועדה בעיריית ירושלים. לדבריו: "...**אני ידעתי שהאנשים האלה הם תורמים, הם אכפתיים. אני לא חשבתי ולא – גם קשה להעלות על הדעת שמישהו שרוצה, בטענה הזאת של לשחד, שמביא את אמו כדי להסדיר את הנושא של השוחד. איפה נשמע כזה דבר? זו משפחה שתרמה ונתנה, וככה ראיתי את זה. שהם באים ותורמים**..." (עמ' 7034 שו' 19-25) [ההדגשות שלי – ד.ר].
לאמור, הנאשם 6 מודע, בזמן אמת, להיות בני משפחת צ'רני תורמים אכפתיים ל"יד שרה".

גב' שרעבי הקפידה לאורך כל עדותה בבית-משפט לומר בצורה החלטית כי לא הביאה לידיעת נאשם 6 היקף ושכיחות התרומות של "דכנר את צ'רני".
דברים אלה נראו ונשמעו בבית-משפט בלתי סבירים.
בעקבות הסיור המתואר תרם נאשם 1 סכום של 1.25 מיליון ₪, שהינו סכום משמעותי על-פי כל אמת מידה. גב' שרעבי תיארה את נאשם 1 כתורם גדול, ולמעשה לא ידעה לציין תורמים אחרים בסדר גודל כזה. משנשאלה על-ידי לזהות תורמים אחרים, הצליחה לציין אך בנקים, או חברות גדולות. ומשנתבקשה להשיב לשאלה ולציין שמות אישים אחרים, שתרמו סכומים משמעותיים והיא: "**אני לא יודעת להגיד, אני לא זוכרת**" (עמ' 9019 שו' 17).

גב' שרעבי הייתה אמונה על גיוס כספים ורתמה לצורך גיוס הכספים את נאשם 6, ששימש באותם ימים בתפקיד בכיר ומשמעותי בעירייה, שנענה לקריאה, נתפנה מכלל עיסוקיו בעירייה וב"יד שרה" והצטרף לסיור שערכה עם הגב' ויינברגר ונאשם 1.

גב' שרעבי העידה על עצמה כמי שנהגה תמיד להשוויץ בתרומות שגייסה, ובלשונה: "**...יש לה גאווה מיוחדת, תמיד רצתה להראות שהיא מביאה תרומות, מה לעשות, כן, השוויצה בזה**" (עמ' 9020 שו' 3-4) (דיבור בגוף שלישי במקור) [ההדגשות שלי – ד.ר]. אבל הפלא ופלא, דווקא תורמים בסדר גודל של נאשם 1, תורם שנתבקש לתרום מיליון דולר, מצאה להסתיר מנאשם 6. לאמור, ניסיונה זה של גב' שרעבי התנפץ על סלעי השכל הישר. גב' שרעבי דיווחה לנאשם 6 על תרומות בסכומי עתק של "צירני את דכנר" (ראה לעיל ניתוח הבקשה לתרומה בסך מיליון דולר בפרק הבודק גרסתו של עד המדינה בכל הנוגע לנאשם 6).

הדברים מקבלים משנה הבלטה נוכח מוצג **ת/823**, פירוט תרומות מעל 10 אלף ₪. כמו כן מדובר בתרומה בסך 1.25 מיליון ₪, המהווה אחוז ממשי מסך התרומות הכלליות ל"יד שרה" באותה שנה (עמ' 7085 שו' 17 עד עמ' 7086 שו' 12).

לא זאת אף זאת, לא מדובר בתרומה תמימה שבאה ממעמקי לב של איש נדיב. מדובר בתרומה בסך 1.25 מיליון ₪ שניתנה על-ידי נאשם 1 תחת מחאה מסוימת לאור העובדה, שנתבקש לתרום סכום שערורייתי בסך מיליון דולר (**ת/491** שו' 123-124). בקשה חריגה זו – גם אליבא דנאשם 6 וגב' שרעבי – מצביעה על מערכת היחסים ה"מיוחדת", ששררה אותם ימים בין יזמי פרויקט הולילנד לבין נאשם 6 ופעילותו לטובתם בעיריית ירושלים. מערכת יחסים, שסללה דרך בפני נאשם 6 לפנות לנאשם 1 ולבקש ממנו לתרום מיליון דולר (ראה למשל **נ/425**) למוסד "יד שרה". משהאחרון לא מילא הבקשה, "דרישה", במלואה, והעביר "רק" 1.25 מיליון ₪, ההינה גב' שרעבי לבטא מורת רוח בשמה ובשם שולחה.

ועוד, בקשה חריגה זו מלמדת על "שליטתו" של נאשם 6 בזהות התורמים, ובודאי במעמדו המיוחד של נאשם 1 כ"תורם" ל"יד שרה" באותה תקופה. בחקירתו בבית-משפט העיד נאשם 1 כי נאשם 6 ידע על תרומתו בסך 1.25 מיליון ₪ (עמ' 6015 שו' 17). יתר על כן, נוכח הבקשה השערורייתית מבחינתו, בקשה שהרגיזה אותו, מרגע זה ועד שנת 2010: "**...יד שרה לא קיבלה ולו אגורה אחת...**" (עמ' 6015 שו' 22-23).

169. מוצג **נ/400** הינו תצלום בו צולם עד המדינה יחד עם נאשם 6 בטקס רשמי. השניים מחזיקים תמונה של בית-הכנסת, על ארון הקודש שבו. על התמונה חקוקים המשפטים: "**למר שמואל דכנר וראייתו בהוקרה על תרומתך להקמת בית-הכנסת בבית יד שרה**". הנאשם 6 לא יכול היה שלא לאשר השתתפותו בטקס לכבודו של עד המדינה בגין תרומתו להקמת בית-הכנסת והבהיר שמדובר בטקס פומבי, שלא נעשה במחשכים והשתתפותו בטקס, למרות היותו ראש עיריית י-ם, הינה: "**...הטקס הזה, שים לב, נערך 6 שנים אחרי שבית הכנסת כבר**

קיים. אמרתי שלא תכננו אותו, אך מאחר והוא קיים ומשמש את באי הבית, והוא טוב, אני לא אומר היום ולא מוותר עליו, בזמנו לא תכננו אותו, זה מה שאמרתי. לכן, כשביקשו שאני אבוא לטקס בתוך ירושלים במרחק של 1/4 שעה ממשרדי, שלוקחים אותי ומחזיריים אותי וכו', אז אמרתי בסדר, גם זה נכון לעשות" (עמ' 7105 שו' 30 עד עמ' 7106 שו' 2). ובהמשך: **"...ואנשים רוצים לראות את המייסד. כל זה כתוב באותה פיסקה שנתת לי, וטוב שנתת לי. מזמינים אותי לשני דברים, גם להלהיב וגם אח"כ כשעושים את הטקס רוצים לראות את המייסד, יש לזה חשיבות"** (עמ' 7106 שו' 23-25) [ההדגשות שלי – ד.ר].

השתתפותו של הנאשם 6 בטקס מקבלת נופך מיוחד נוכח דבריו שלו בעדותו הראשית בבית-המשפט כי בימים בהם היה עסוק בעירייה והיה עמוס בנושאים עירוניים: **"...לא עסקתי עם תורמים, אלא בעיקר עם תורמים עתידיים, כלומר כאלה שתרמו כבר קודם ליד שרה, אנשים מבוגרים שהכירו אותי, איתם היה לי יותר קשר"** (עמ' 6964 שו' 32-34) [ההדגשות שלי – ד.ר].

יתר על כן, יש ממש בטענת המאשימה (ראה עמ' 26 סע' 124 בסיכומיה) כי מתיאורו של הנאשם 6 בבית-משפט ניתן לראות כי זה לא שת ליבו לדברים אותם מסר לו עד המדינה, אליבא דגרסתו, דברים המלמדים כי אותה שיחה עם עד המדינה נתקיימה זמן ניכר טרם האירוע שהתקיים בשנת 2006.

הנאשם 6 הסביר בבית-המשפט מדוע נתפנה מעיסוקיו כראש עיריית ירושלים, על-מנת להשתתף בטקס הוקרה והערכה לעד המדינה, שתרם לבית-הכנסת, בין השאר, הואיל ונתבקש להלהיב את האנשים (עמ' 6988 שו 15).

מדוע ולמה היה צורך להלהיב אנשים על תרומה שניתנה שנים קודם לכן? שוב נראה כי הנאשם 6 לא שת ליבו וכיוון לאמת. הנאשם 6 נטל חלק בהתרמתו של עד המדינה שנים קודם לכן, כנטען על-ידי האחרון, והשתמש ביכולתו להלהיב את ה"תורם" לפתוח כיסו.

ועוד, גב' שרעבי, כמצוטט לעיל, סיפרה על גאוותה המקצועית ורצונה להאדיר את שמה בדרך השגת תרומות ל"יד שרה" (עמ' 9020 שו' 3-4).

טבעי הדבר, כי גב' שרעבי הביאה לידיעת נאשם 6 העובדה כי עד המדינה תרם סך 670 אלף ₪ למען הקמת בית-הכנסת, תרומה נכבדה ביותר וחריגה בנוף התרומות שנתקבלו אצל "יד שרה", בטח ובטח מאדם פרטי (למעט נאשם 1, שתרם סכום גבוה משל עד המדינה (**ת/823**)).

ביתר שאת, גב' שרעבי בבית-המשפט נשאלה על-כך במפורש והשיבה במפורש: **"אחרי שדכנר תרם לבית-הכנסת כולם ידעו את זה"** (עמ' 9041 שו' 30).

[במאמר מוסגר ראוי להביא מדברי נאשם 1 בעניינה של שרעבי, שציין כי גב' שרעבי אינה האישה הסוכרת פיה בנושא התרומות, משהיא יודעת, כולם יודעים (עמ' 6017 שו' 22)].

170. הנאשם 6 אישר בבית-משפט, בהמשך להודעתו בחקירתו במשטרה (**ת/570**) כי היה מודע לתרומתו של עד המדינה לרכישת ריהוט לבית-הכנסת (עמ' 7103 שו' 31 ; עמ' 7104 שו' 4).

171. הנאשם 6 אישר בבית-משפט כי עד המדינה נכח באירוע בבית השגריר, אירוע בו כיבד בנוכחותו גם נאשם 8, מר אולמרט. הנאשם 6 ציין בבית-המשפט בחקירתו הראשית כי עד המדינה הוזמן לאירוע אצל שגריר בריטניה בישראל, וזאת מאחר ש: "**כל מי שהגיע תרם... הביאו אנשים שיתרמו...**" (עמ' 6972 שו' 16-19).

יתר על כן, עד המדינה היה אחד מתוך 12 נכבדים, שזכו כאות להערכה והוקרה חנוכייה חתומה בידי נשיא המדינה, וזאת: "**כפי שהאירועים ביד שרה עשו להם ייחודיות ועשו את זה בבית השגריר, כאן נתנו תשורה או מישהו שתרם תרומה שהייתה קבועה, כלומר סכום קבוע, קיבל חנוכייה מכסף שהייתה חתומה על-ידי נשיא המדינה**" (עמ' 7122 שו' 3-5).

ביום 03.07.03 חתם נאשם 6 על שני מכתבי תודה לעד המדינה (אחד לחברת אמיאור יזמות והשקעות ואחד לעד המדינה) לכבי פתיחת סניף המאה של "יד שרה" (**ת/88א**; **ת/88ב**).

דבריו של הנאשם 6 בבית-המשפט, לפיהם חתם בלא משים על מוצגים **ת/88א** ו-**ת/88ב** ראוי היה ולא נאמרו משנאמרו על-ידו. מכתבים אלה מחוברים בטבורם לאירוע בבית שגריר בריטניה, אירוע בו זכה עד המדינה לחנוכייה, שניתנה לו על-ידי הנאשם 6.

לאמור, הנאשם הוקיר את תרומתו של עד המדינה וידע ליתן לכך ביטוי הולם.

בשנת 2003 היה הנאשם 6 מודע לתרומה בסך 88 אלף ₪. הנאשם 6 היה מודע לעובדה כי עד המדינה הינו "תורם נכבד", תורם קבוע ל"יד שרה".

172. הנאשם 6 העיד בבית-משפט כי לא היה מודע לתרומה ספציפית של יזם פרויקט הולילנד, אבל ידע שמדובר בתורמים נכבדים באותה תקופה (עמ' 7067 שו' 20; עמ' 7073 שו' 4-8).

לאמור, הנאשם 6 פעל לטובת פרויקט בנייה לטובת העיר ירושלים. נאשם 1 סייע בתרומות ל"יד שרה". כל אחד פעל בגזרתו, כל אחד פעל לטובת עניינו על-פי דרכו, שניים שפעלו יחדיו להזין ולתמוך זה בזה.

173. נאשם 1 בחקירתו במשטרה נשאל, כאמור, לגבי הכספים שהועברו על-ידו לטובת "יד שרה". הנאשם 1 ציין כי הכספים הועברו ל"יד שרה", בימים בהם נאשם 6 עמד בראשה, הואיל ו"**בעברית של חברי כנסת קוראים לזה 'לובינג', עשינו לובינג... כשאמרתי לובינג התכוונתי לנוהג הנפוץ במדינת ישראל שהביאה לכך שרק ב-2009 או ב-2010 המדינה מצאה לנכון להחליט שאסור ליזמים או בעלי עסקים אחרים לתרום לעמותות מוכרות שקשורות לבעלי תפקידים בעירייה, ומן הסתם עד אותה עת המדינה לא ראתה בזה פסול, ואין סיבה שפרויקט הולילנד, הצפוי לקום, יהיה שונה מכל מדינת ישראל. זה לובינג**" (**ת/491** שו' 133-141; ראה גם עמ' 6016 לפרוטוקול) [ההדגשות שלי –ד. ר].

נאשם 1 התבטא במהלך חקירתו במשטרה – התבטאות העולה כדי הודאה במיוחס לו על-ידי המאשימה – כי הכספים שהועברו ל"יד שרה", תחת האצטלה של "תרומות", הועברו כ"לובינג", דהיינו כספים שנועדו לקדם את הפרויקט באמצעות מסירתם לבעלי התפקידים, שבכוחם לסייע, להשפיע בקידום הפרויקט.

למותר להעיר כי כספים המועברים למטרת "לובינג" אינם מועברים במחשכים, כ"מתן בסתר". הכספים מועברים לאנשי הציבור, ואלה מודעים לכספים ולסיבה בגינה נמסרים אותם כספי "לובינג" – כספי שוחד. מדובר במודעות מובנית, הא בהא תליא. ה"נותן" מוודא מודעות ה"מקבל" – ללא המודעות של ה"מקבל" לא יעביר ה"נותן" הכספים הניתנים למטרת "לובינג". הנאשם 6 הגיב בבית-המשפט לדברים אלה של נאשם 1 כי היה מודע באופן כללי לכספים שהועברו על-ידי נאשם 1 ל"יד שרה": **"אני אמרתי, אני ידעתי באופן כללי, אני לא עמדתי מול צ'רני, אמרתי שאפילו לא הכרתי אותו... אני לא ידעתי את פרטי הפרטים, ידעתי באופן כללי"** (עמ' 7102 שו' 26-28).

174. נאשם 6 אישר בבית-משפט כי פנה לעד המדינה על-מנת שזה יעביר כספים לצורך רכישת 350 כיסאות גלגלים בסך 255 אלף ₪ (עמ' 7125 שו' 13-21 ; עמ' 6997 למטה).
פרקליטיו המלומדים של נאשם 6 גרסו בסיכומיהם בכתב כי באותו שלב לא יכול ונתגבשה מחשבתו הפלילית של הנאשם, הואיל ובאותה תקופה, שנת 2006, יזמי פרויקט הולילנד לא נזקקו כלל לסיועו ו/או טיפולו ו/או החלטותיו של נאשם 6 בביצוע תפקידיו הציבוריים, ובטח לא כראש עיריית ירושלים. אשר כך, כך הפרקליטים המלומדים, נאשם 6 לא סבר כי בקשתו מעד המדינה "להרים תרומה" הינה בבחינת מעשה אסור הכרוך בתפקידו הציבורי.
טיעון זה של ההגנה, מניח כי נאשם 6 ידע בכל רגע נתון מצב הפרויקט ומקומו של הפרויקט במסלול האישורים השונים בעירייה. בשנת 2006, כך ההגנה, יזמי הפרויקט כבר לא נזקקו לנאשם 6, ועל-כן רשאי היה הנאשם, מנקודת מבטו, לבקש מעד המדינה "להשקיע" מאות אלפי שקלים ב"יד שרה".
למותר לציין, כי הנחה משתמעת זו של ההגנה בסיכומיה (עמ' 34 לסיכומי ההגנה) מכרסמת בטיעון לפיו הנאשם 6 לא היה מודע ל"מקומו" ומעמדו של עד המדינה בפרויקט הולילנד.
לא ניתן לקבוע האם הנאשם 6 ידע בדיוק מה מצבו של הפרויקט בתהליך האישורים בעירייה בכל רגע נתון. מה שהוחוור במהלך שמיעת הראיות, כי נאשם 6 ידע כי עד המדינה הינו מיזמי הפרויקט הפועל לקידום פרויקט הולילנד בעיריית ירושלים. נאשם 6 פנה אליו וביקש ממנו להשקיע ברכישת כיסאות גלגלים בעת שפגש אותו, כך נאשם 6, בעת שזה הגיע לארגן את הטקס לחנוכת בית-הכנסת (עמ' 6997 שו' 28).
מעניין לעניין באותו עניין, עד המדינה תרם מאות אלפי שקלים עבור הקמת בית-הכנסת, ובהזדמנות זו בחר נאשם 6, כך נאשם 6 בבית-המשפט, לבקשו "ליתן מטובו" ולהשקיע מאות אלפי שקלים נוספים ברכישת כיסאות גלגלים. נאשם 6 הינו ראש עיריית ירושלים ועד המדינה הינו מיזמי פרויקט הולילנד. הא בהא תליא.

אמור מעתה, מודעותו של הנאשם 6 לסכומי הכסף הגדולים שהועברו ל"יד שרה" על-ידי "צ'רני את דכנר" הינה מוחלטת וברורה.
כמפורט לעיל, הוכח לעיל כי הנאשם 6 הכיר היות בני משפחתו של נאשם 1 תורמים אכפתיים.

נאשם 1 נתבקש לתרום מיליון דולר, ולאחר שנתרעם העביר תרומה של 1.25 מיליון ₪, בידיעתו, כך נאשם 1 בבית-המשפט, של נאשם 6 (סע' ב' לעיל). נאשם 6 היה מודע לתרומת עד המדינה בסך 670 אלף ₪ להקמת בית-הכנסת (סע' ג' לעיל). נאשם 6 היה מודע לתרומת עד המדינה לרכישת ריהוט לבית-הכנסת (סע' ד' לעיל). נאשם 6 היה מודע לתרומת עד המדינה בסך 88 אלף ₪ (סע' ה' לעיל). נאשם 6 היה מודע לתרומת עד המדינה בסך 255 אלף ₪ (סע' ח' לעיל).

יושם אל לב, נאשם 6 הודה בבית-המשפט <u>בסך-הכל</u> במודעותו ל"תרומות" "צ'רני את דכנר" <u>למעט</u> התרומה להקמת בית-הכנסת והתרומה בסך 1.25 מיליון ₪.

גרסה זו, לעצמה, תמוהה.

נאשם 6 אישר מודעותו לתרומותיהם הצנועות יחסית של "צ'רני את דכנר", ודווקא בכל הנוגע לתרומות הנכבדות, זהות התורמים ("צ'רני את דכנר") נעלמה הימנו?! תמיהה (לאו תמיהה) גוברת נוכח העובדה כי אין כל מחלוקת, שבאותה תקופה לא הופיעו ברשימת התורמים של עמותת "יד שרה" תורמים בסדר גודל דומה ל"תורמים"; "צ'רני את דכנר".

מודעות הנאשם 6 לסכומי הכסף הגדולים שהועברו ל"יד שרה", ומשמעותם המשפטית באו לידי ביטוי כבר במהלך חקירתו במשטרה. התנהגותו המפלילה במהלך החקירה מעידה על כלל מודעותו להעברת סכומי הכסף הגדולים, ל"יד שרה".

<u>החקירה במשטרה</u>

175. הנאשם 6 העיד בבית-המשפט על הימים הקשים שקדמו למעצרו בגין תיק זה. מצבו הרפואי היה בכי רע, מצבו הרפואי השפיע על אופן מסירת הודעתו במשטרה. לדבריו, לא ידע מה קורה איתו, לא הבין על שום מה ולמה נחקר הוא על-ידי חוקרי המשטרה. כאשר לדידו, לא עשה כל רע ובודאי לא נטל שוחד ולא היטה פנים למאן דהוא.

פרקליטיו המלומדים של נאשם 6 היטיבו לתאר את מצבו באותה תקופה נוכח מצבו הרפואי (ראה עמ' 3-5 לסיכומי הגנה).

אבחן סוגיה זו לאור טיעון הפרקליטים המלומדים והראיות שהוצגו בבית-המשפט.

נאשם 6 בעדותו הראשית בבית-המשפט ציין לשאלת פרקליטו המלומד, כי גם לאחר ששוחרר ממעצרו ביום חמישי, 14.04.10, המשיך שלא להשיב לשאלות החוקרים, וזאת: "**הייתי בבית חולים, באתי לחקירה, הייתי בהשפעה של תרופות, הייתי במצב שבאמת היה קשה, זאת אומרת היה מעורפל, ושם דווקא שואלים שאלות שאתה צריך לומר את האמת, את כל האמת ואתה צריך לדייק באיזה פרט**" (עמ' 6950 שו' 7-9). וכן: "**מקריא, בנך יצחק לופוליאנסקי טוען כי קיבל מדכנר כסף, כך אומרת החוקרת, בסכום הרבה יותר גבוה ממה שאתה אמרת. אמרתי מקודם**

אני שומר על זכות השתיקה, אני לא משתתף במניפולציות. שואלים אותך מיד אחר כך שאלה נוספת "מה הייתה מעורבותו של אהוד אולמרט בעניין פרויקט הולילנד. ת. כנ"ל. ש. מה הייתה עמדתו של אולמרט? ת. כנ"ל. ש. מה בדבר פגישות שיחות שהיו לך עם אהוד אולמרט? ת. כנ"ל". מה כל-כך פשוט לבוא ולענות להם? הרי אתה אומר שהכול סיפורי בדים, שקרים, שכל מה שעשית זה צדקה, זה הדבר המתבקש ואתה שומר על זכות השתיקה, זה לא מתאים, אז אתה חייב להסביר את זה, אתה אומר היית מעורפל, אבל אתה בא מביתך, זה לאחר ימים שהשתחררת, אתה לא מאושפז, לא שום דבר, מזמינים אותך, יש לך אפשרות להתייעץ עם עורכי דין, החקירה הייתה צפויה, הכול התפרץ בעיתונות, מה יותר פשוט מלהאיר את עיני החוקרים? ת. אני עניתי על השאלות בחקירה, אין נושא שלא עניתי עליו שזה היה בחקירה הראשונה, אחר כך אמרו לא, יש עוד נושא, הייתי מבולבל אבל עניתי, הייתה עוד חקירה כמה ימים לאחר מכן, נכנסו לפרטים ואני מרגיש שכולי מבולבל וכו' וכו', אז אני לפרטים יכול להשיב כמבולבל? אני יכול להשיב על הנושא הכללי בסדר, אבל על פרטים איך אני יכול להשיב? באמת כפי שעורך הדין אמר לי, אם אתה לא מרגיש שאתה, איך אומרים, שלם מבחינה שכלית, אני לא יודע איך לומר, שאתה יכול להשיב כמו שצריך, אז אל תשיב סתם רק כדי לצאת ידי חובה, רק כדי לומר משהו שהוא סתם. ש. ולכן גם לא הסתכלת על המסמכים שהציגו בפניך? ת. לא היה לי טעם להסתכל על איזשהו מסמך שאני רואה אותו במצב שהייתי" (עמ' 6951 שו' 22 עד עמ' 6952 שו' 7).

הנאשם 6 תיאר בחקירתו הראשית מצבו הרפואי שפגע בכשירותו והוביל אותו להימנע מלהשיב לשאלות החוקרים. הנאשם ציין כי לא תמיד הבין את השאלות, ועל-כן בחר בזכות השתיקה.

לא ניתן לקבל גרסה זו של הנאשם 6.

בחקירתו הראשונה מיד לאחר מעצרו, וגילוי מחלתו, ביום 14.04.10, <u>השיב נאשם 6</u> לשאלות החוקרים.

מצבו הרפואי-נפשי לא מנע ממנו ליתן הגרסה אותה בחר להציג <u>ולדחות מכל וכל</u> ההאשמות, שהוטחו בו על-ידי חוקרי המשטרה, רפ"ק אורית דן ומפקח ינון (**ת/570**). הנאשם 6 ציין כי הוא עצמו לא קיבל תרומות ולמיטב ידיעתו התרומות שניתנו על-ידי "צ'רני את דכנר" <u>לא היו בתקופה</u> בה נדון פרויקט הולילנד בעירייה (**ת/570** שו' 258). הנאשם 6 הכחיש קבלת כספי תרומות בהקשר לקידום פרויקט הולילנד, כמו גם ציין כי הטענה שקיבל סכום כסף מנאשם 5 כסיוע ליום הבחירות <u>הינה טענה הזויה</u>, שכן הוא עצמו לא עסק במערך יום הבחירות והיה אדם מסוים שהתעסק בכספים (**ת/570** שו' 457-461).

בחקירתו מיום 15.04.10, משנשאל על הקשר שהיה לו עם עד המדינה, מיד בתחילת החקירה, ציין הנאשם: "**אני מחזיק בשתיקה**" (**ת/571** שו' 12), וכך לאורך כל השאלות שנשאל באותו יום בנושאים שונים המהווים אבני יסוד בכתב האישום נגדו.

בחקירתו מיום 16.04.10 **(ת/572)** ציין הנאשם 6 כי אינו חש בטוב ובשל כך הוחלט על-ידי החוקרים, בהגינותם, להפסיק חקירתו בראשיתה.

בחקירתו מיום 22.04.10 (לאחר ששוחרר ממעצרו) **(ת/574)** שב הנאשם 6 והודיע לחוקריו כי שומר הוא על זכות השתיקה. הנאשם 6 נמנע מלהשיב לגבי מעורבותו של נאשם 8, כמו גם על קשרים בין עד המדינה ונאשם 8. גם משהוצגו בפניו מסמכים, בחר שלא לעיין בהם (ראה למשל שו' 58 ; שו' 306 ; שו' 326 ; שו' 297 ; שו' 248 ; שו' 285 ; שו' 280 ; שו' 218 ; שו' 230 ; שו' 207 ; שו' 201 ; שו' 162 וכו').

בחקירתו מיום 28.04.10 **(ת/575)** המשיך הנאשם 6 בדרכו לשמור על זכות השתיקה נוכח: **"בנסיבות שנוצרו לפי מה שדיברנו בפעם הקודמת אני רואה שדובר על כל מיני מניפולציות וגיבובי שקרים שאני בחיי לא הייתי חלק ממניפולציות. ובנסיבות הללו לאחר שמסרתי את גרסתי וענית לכל השאלות שנשאלתי בחקירתי הראשונה, אני חושב שאני עניתי על הכל, ומכאן ואילך אני שומר על זכות השתיקה"** (שם, שו' 27-31). הנאשם 6 נמנע מלהביט על המסמכים שהוצגו לו.

ראוי להדגיש, כי הנאשם 6 לא ציין כי בשל מצבו הרפואי בחר שלא להשיב לשאלות חוקרי המשטרה.
מצבו הרפואי של הנאשם 6 לא מנע ממנו להשיב בצורה רהוטה וברורה לחוקרים ולדחות מכל וכל חשדות לפיהן נטל שוחד בהיותו ממלא תפקיד ציבורי רם ונישא.
בחקירתו במשטרה מיום 16.04.10 הופסקה החקירה מיד לאחר שציין, שאינו חש בטוב. החוקרים לא התעקשו עמו והורו על הפסקת החקירה וקבעו את המשכה למועד אחר. הנאשם 6 היה מודע לדרך התנהגותם הנאותה של חוקרי המשטרה וחרף זאת לא מצא להתלונן במועדים אחרים בהם נחקר על מיחוש או מיחושים המונעים הימנו להשיב לשאלותיהם. ניתן להניח כי לו מצבו הרפואי ו/או הנפשי במהלך חקירותיו היה עומד לו למכשול, הנאשם לא היה מסתיר זאת מחוקריו.

ועוד, קודם חקירתו ובמהלך חקירתו, נועץ הנאשם 6 עם עו"ד יאיר גולן, הנאשם 6 היה מודע לכלל מעמדו, זכויותיו וחובותיו כנחקר וכאזרח במדינה.

יתרה מזאת, הנאשם 6 בחר שלא להשיב לשאלות החוקרים בצורה גורפת מבלי להבחין בין שאלה מהותית לשאלה צדדית, מבלי לדוק ולראות האם מדובר בשאלה, שיש בה כדי להלבינו או אולי נוגעת אך לשגרת העבודה בעירייה ו/או מוסדותיה.
הנאשם 6 גמר בדעתו לשמור על זכות השתיקה ויהי מה.
חוקרי המשטרה הניחו בפניו מסמכים שונים. הנאשם 6 לא הביט באלה והודיע בצורה ברורה כי עומד הוא בהחלטתו לשתוק ולא לומר מילה.

לא זאת אף זאת, הנאשם 6 אישר כי קודם פתיחת החקירה נגדו ביום 06.04.10 היו פרסומים נרחבים על המעצרים של חלק מהמעורבים, ומשהגיע לחקירה כבר ידע במה המדובר (עמ' 7003 שו' 32).

בתיעוד הקלטת סתר של שיחה של הנאשם 6 עם חיים כהן, מי ששימש כנהגו ועוזרו של הרב אלישיב, מיום 13.04.2010 (יום לפני מעצרו של הנאשם), אישר הנאשם 6 כי התייעץ עם עו"ד יאיר גולן, שלימדו את ה-א'-ב' בחקירה (עמ' 7005 שו' 15). ולענייננו, צוין על-ידי הנאשם כי אין בכוונתו להשיב על שאלות: "**...לא, על זה אני ודאי לא אענה... זה ברור. זה ברור שאני לא עונה. מה צריך לומר? זה אולי צריך לחשוב**" (**ת/818** שו' 2 באמצע).

לאמור, החלטתו של הנאשם 6 שלא לשתף פעולה בחקירתו נתגבשה עוד טרם תחילת חקירתו במשטרה.

אמור מעתה, שתיקתו של הנאשם 6 במהלך חקירתו במשטרה עומדת לו לרועץ. הדברים מקבלים נופך מיוחד כשמדובר באדם ערכי ורם מעלה, שדרכו סלולה בזכות ומאופיינת בצדיקות. אדם כמותו היה מבקש לעשות כל אשר לאל ידו על-מנת להפריך ולרסק כל חשד נגדו. שתיקתו מעידה נגדו. שתיקתו מתיישבת ומחזקת ראיות המאשימה. [ראה לעניין זה, למשל: ע"פ 3452/11 **איתמר שאלתיאל נ' מדינת ישראל** (לא פורסם) מיום 8.7.13; ע"פ 5927/11 **אבנר הרר נ' מדינת ישראל** (לא פורסם) מיום 23.8.12; ע"פ 2098/08 **אוסאמה פרעוני נ' מדינת ישראל** (לא פורסם) מיום 28.12.11; ע"פ 2996/09 **פלוני נ' מדינת ישראל** (לא פורסם) מיום 11.5.11; ע"פ 3828/09 **איימן אבו רקייק נ' מדינת ישראל** (לא פורסם) מיום 23.6.10].

הנאשם 6 ביקש בעדותו בבית-משפט לטשטש מערכת יחסיו ההדוקה עם עד המדינה, במיוחד בתקופה בה העביר זה מאות אלפי שקלים ל"יד שרה". באופן דומה, העיד על היכרותו את נאשם 1. אפרט בנושא.

עד המדינה ונאשם 1, אליבא דנאשם 6

176. בעדותו הראשית בבית-המשפט העיד הנאשם 6 כי ההיכרות עם עד המדינה הייתה שטחית, היכרות, שהתבססה בשנות התשעים על הופעותיו של עד המדינה בועדת התכנון והבנייה, עד המדינה התלווה לאנשי מקצוע מהשורה הראשונה, כמו האדריכל ספקטור, האדריכל רם כרמי, ומטבע הדברים לא הוא עמד במוקד העניינים. ובעיקר: "**ת. הוא היה בועדות, הוא בא לועדות, לא הכרתי אותו, הכרתי אותו באמצע שנות האלפיים, זאת אומרת ב-2005-2006, אולי 2003. ש. עד אז לא הכרת אותו? ת. יכול להיות שידעתי על שם כזה אבל לא היה לי אתו שום קשר. ש. ומתי הקשר הפך להיות יותר אישי בינך לבין דכנר? ת. קשר אישי אף פעם לא היה, אף פעם לא ישבנו על כוס קפה. ש. איזה קשר היה לכם? ת. הוא הגיע, היה אירוע שיד שרה עשתה**

אצל שגריר בריטניה בישראל והוא הגיע, זה היה ב-2003. ש. אז אתה הכרת אותו? ת. <u>אני לא יכול להגיד שהכרתי אותו</u>" (עמ' 6971 שו' 29 עד עמ' 6972 שו' 5) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בחקירתו הנגדית בבית-משפט ציין, כי בסך הכל לא זכר אותו: "**...ש. פצה את פיו בישיבה? ת. מתוך הפרוטוקולים – אני לא זוכר אותו פרונטלית, לא זוכר אותו ממשית. כי יושבים בוועדת התכנון והבנייה, מלבד האחד-עשר, כל הצוות המקצועי, יושבים עוד עשרים איש. ש. בכל זאת זכרת אותו. ת. לא זכרתי אותו פרונטלית, אמרתי**" (עמ' 7021 שו' 23-27).

עדותו של הנאשם בבית-המשפט, בנושא זה, אינה מתיישבת עם הדברים הבאים.

177. באירוע השקת פרויקט הולילנד, במלון הולילנד, ביום 19.07.94 השתתפו, בנוסף לנאשם 1 ולעד המדינה, ראש העיר נאשם 8, עוזי ברעם, מהנדס העיר ואישים נכבדים אחרים. הנאשם 6 נמנע מלאשר השתתפותו באותו אירוע. צרתו, כי נאשם 8, מר אהוד אולמרט, העיד בעדותו הראשית בבית-משפט כי נאשם 6 נטל חלק באירוע (עמ' 7398 שו' 13-15). בהמשך, ביום 08.12.94, השתתף הנאשם 6 בדיון בנושא מתחם הולילנד במהלכו הציג עד המדינה, כנציגו של נאשם 1, את פרויקט הולילנד. הנאשם 6 אישר את הדברים (עמ' 7022 למעלה).

לאמור, קשה לקבל גרסת הנאשם 6 כאשר כבר בשנת 1994 מעמדו של עד המדינה בפרויקט ניכר לכל עין.

178. ועוד, בחקירתו במשטרה נשאל הנאשם 6 מהיכן הכיר את עד המדינה, ותשובתו: "**הכירו לי אותו <u>ביד שרה</u> נדמה לי, <u>אחרי זה</u> ראיתי אותו <u>כמה פעמים</u> כשהוא הגיע, אני לא זוכר אם הוא הגיע לועדה או לעירייה. הוא היה <u>קשור לפרויקט הולילנד</u>, אני לא יודע אם רק לזה <u>אבל הוא היה קשור לפרויקט הולילנד</u>... אני זוכר שנפגשנו כמה פעמים, אני לא זוכר על מה. לא היה לי שום בקשה ממנו, לא היה איזה דיון בקשר לזה, אני זוכר שהוא היה מגיע לעירייה**" (**ת/570** שו' 243-252) [ההדגשה שלי – ד.ר].

דהיינו, הנאשם 6 במהלך חקירתו במשטרה ציין כי הכיר את עד המדינה כמי שקשור ל"יד שרה", דהיינו <u>"תורם" ל"יד שרה"</u>, ואחר-כך בועדות הנוגעות לפרויקט הולילנד, בשנות התשעים.

179. גרסתו של נאשם 6 בבית-המשפט על כי "הכיר לא הכיר" את עד המדינה במהלך אותן שנים (1994-1999) תמוהה ובולטת נוכח עדותה של נאשמת 9, שציינה בבית-משפט את נוכחותו הרבה לאורך ימים ארוכים ושעות ארוכות בלשכת ראש העיר. עד המדינה: "**...ישב אצלי בחדר והוא ישב אצלי הרבה בחדר...**" (עמ' 7787 שו' 16), וכן: "**...הוא הגיע אלי הרבה, הרבה מאוד, קודם כל הוא הגיע כשקבענו, אבל הוא הגיע הרבה כשלא קבענו, הוא היה נכנס אלי, המזכירות כבר הכירו אותו, הן ראו שיש בינינו יחס מאוד חם ואוהב, ולו רק מעצם העובדה הזו שנפגשנו בפגישות שנקבעו... הוא היה בא אלי למשרד, לחדר, אני אף-פעם לא ישבתי מולו, אלא ישבתי בכיסא לידו... ואז הוא היה אומר לא לא, הייתי פה, הייתי כאן אצל מהנדס העיר, ובאתי להגיד**

לך שלום, אני לא מפריע, אני רק יושב כאן..." (עמ' 7793 שו' 11-22). נאשם 8 כינה את עד המדינה כ"**מאכער מקומה 6**", קומת המשרדים בה הייתה ממוקמת לשכתו, אותה עת, של נאשם 6.

180. ועוד, מוצג **ת/17** כולל מספר צילומים בהם תועד נאשם 6 לוחץ את ידו של עד המדינה במלון הולילנד בשנת 1999. הנאשם 6 לא היה בטוח, בבית-המשפט, שלחיצת היד מעידה על היכרות (עמ' 7024 שו' 17). זאת למרות שבשנת 1999 הכיר גם הכיר נאשם 6 את עד המדינה, שקידם כמי שמקדם את פרויקט הולילנד, פרויקט שהועדה בראשה עמד נאשם 6 הקדישה זמן רב בטיפול בו (תב"ע 3507ג).

181. ועוד, עד המדינה שלח זר פרחים בשווי של 750 ₪ בחודש פברואר 2003, במצורף לברכה לביתו (להבדיל מלשכתו בעירייה) של נאשם 6 משזה נבחר לראשות העיר (**ת/31**).

182. ועוד, עד המדינה הוזמן ונטל חלק בשמחת החתונה של אחד מילדיו של הנאשם 6 (לגישת הנאשם 6 מדובר בהזמנה כוללת לציבור) (עמ' 7027 שו' 21).

183. ועוד, במלאות לעד המדינה 70 שנה, שלח לו הנאשם 6 מברק בו העלה על נס את תרומתו למען ירושלים (**ת/819**) [במאמר מוסגר, ניתן לציין כי נוכח המברק בו ציין את תרומתו של עד המדינה לעיר ירושלים נשאל הנאשם 6 למה תרם ותשובתו; תרם למוסדות ולישיבות, אבל משנדרש לציין מקום ספציפי, לא ידע לעשות כן <u>למעט תרומה ל"יד שרה"</u> (עמ' 7029 שו' 21-28)].

184. ועוד, מוצג **ת/710א(2)** שימש את עד המדינה ביום 09.06.05, משביקש לקדם עסקיו. עד המדינה פירט ניסיונו בעסקאות מהותיות שקידם בעבר, ובין הממליצים שצוינו על-ידו מצא לציין, בין היתר, את הנכבדים הבאים: מר אהוד אולמרט – ממלא מקום ראש הממשלה ויו"ר מועצת מנהל מקרקעי ישראל, מר יעקב אפרתי – מנהל מנהל מקרקע ישראל, הרב אורי לופוליאנסקי – ראש עיריית ירושלים, הרב יהושע פולק – סגן ראש עיריית ירושלים ושלושה נוספים.

185. ועוד, גב' שרעבי אישרה בעדותה בבית-משפט דברים שמסרה בחקירתה במשטרה, לפיהם עד המדינה הוזמן ל<u>מספר ארוחות חגיגיות</u>, דינרים, בהם היה נאשם 6 המארח: "**הקינג של הדינרים, כולם לחצו לו ידיים וכולם שמחו, זה לא סתם דינר, לבושים חגיגי**" (עמ' 9040 שו' 6), עד המדינה בכל אירוע שכזה שילם בכרטיס האשראי שלו ותרם בין 5,000 ל-10 אלף ₪.

186. בהמשך חקירתו במשטרה מיום 14.04.10 סיפר הנאשם 6 כי עד המדינה היה בא לפגישות עם מהנדס העיר, נאשם 7, ועם ראש העיר נאשם 8, והיה <u>נכנס אלינו לפעמים</u>: "**...לא תמיד היה לי זמן אבל אם היה לי זמן אז הוא היה בא <u>ומספר לי את צרותיו</u> ועל הבית שלו. אז הוא הרגיש יותר קשר. יכול להיות שאני דתי והיה לו לחלוחית של קשר שהוא זכר מבית הוריו, אז אני מניח, יד**

שרה זה מוסד שמסייע לזקנים, לחולים, למצבים קשים..." (**ת/570** שו' 529-533) [ההדגשות שלי – ד.ר]. בחקירתו זו תיאר הנאשם 6 תמונה לפיה בתקופה הקודמת לשנת 2003 נהגו השניים כידידים קרובים. עד המדינה, שקידם את פרויקט הולילנד נפגש בעירייה עם מהנדס העיר ועם ראש העיר בנושא פרויקט הולילנד, נהג להיכנס למשרדו של הנאשם 6 ולשוחח עמו בנושאים שונים ולהתנות צרותיו האישיות בפניו. לא מדובר על היכרות שטחית, מדובר על שניים שנהגו כחברים ואנשים קרובים. הנאשם 6 נדרש לסתירה זו בין גרסתו בעדותו הראשית בבית-המשפט לדבריו בחקירתו במשטרה ולהלן התייחסותו: "**אין סתירה בין הדברים. נזכרתי שהוא היה – כאשר הכרתי אותו – אז באמת נזכרתי יותר בדברים שהיו אתו. הוא באמת היה מגיע לדברים – הטיפוסיות שלו. אם ישבתי, זה היה בשעות אחר הצהריים המאוחרות, הוא היה נכנס ומספר: אוי, עם הבת שלו – היו כמה דברים שאחר-כך שחזרתי אותם**" (עמ' 7025 שו' 3-6). ועוד: "**ש. מר לופוליאנסקי, זה לא ברור לי. <u>לא ברור לי. אתה סגן ראש עיר. יו"ר ועדת התכנון. הוא מקדם את פרויקט הולילנד. מה הוא נכנס אליך בכלל</u>? <u>אתה לא מכיר אותו בכלל</u>. ת. יש טיפוסים שנכנסים, זאת אומרת, אני אמרתי את זה. לא היו פגישות מתוכננות. יכול להיות שיצאתי למקום כזה או אחר, נכנסתי, בא בן-אדם, אומר: שולם עליכם, סיפר זה וזה – הדברים לא היו כל הזמן רק פורמליסטים...**" (עמ' 7025 שו' 17-23) [ההדגשות שלי – ד.ר].

התובע המלומד לא הרפה ולימד הנאשם 6 כי בתו של עד המדינה חלתה בשנות התשעים ובשנת 2000, דהיינו שבתקופה זו יחסיהם היו קרובים ביותר והנאשם 6: "**אני לא זוכר**" (עמ' 7026 שו' 7).

הדברים מקבלים נופך נוסף לאור עדותה של מי ששימשה מנהלת לשכת ראש העיר ירושלים, הגב' שפרה אסרף, שתיארה את לחץ העבודה בלשכת ראש העיר באופן שהודגש על-ידי ההגנה: "**הטלפון לא הפסיק לצלצל**", "**להרים טלפונים בלי הפסקה**", "**סדר היום היה הזוי**", "**מגיע בסביבות תשע... עד חצות... היה מוזמן להרבה אירועים... נון סטופ טקסים**" (עמ' 6 לסיכומי ההגנה, סע' 28). בלשכה רוחשת, גועשת שכזו, בה פעל ראש העיר בצוק פגישות ואירועים, פגש ראש העיר את אותה דמות "בלתי מוכרת", בלשון הסנגורים המלומדים: "**פרצוף בקהל**" (עמ' 9 לסיכומי ההגנה למטה), שראה אותה אך מספר קטן של פעמים: "**לא זוכר על מה**" ויושב עמו בלשכה ואותו "זה" מתנה צרותיו בפניו; לא פעם אחת ולא שתי פעמים, פגישות בארבע עיניים.

<u>אמור מעתה</u>, הנאשם 6 ביקש בעדותו בבית-משפט להרחיק עצמו מעד המדינה, ולא בכדי. עד המדינה העביר לנאשם, באמצעות "יד שרה", מיליוני ₪ לאורך שנים. עד המדינה הינו האיש שייצג וקידם את פרויקט הולילנד, עד המדינה הופיע בועדות ובמשרדי העירייה לקידום הפרויקט ונדרש להחלטות שיצאו מלפני הועדה לתכנון ובנייה, בראשה עמד הנאשם 6, ובהמשך להחלטות וטיפול ראש העיר, נאשם 6.

ובעניין נאשם 1:

187. הנאשם 6 ביקש בחקירתו בבית-המשפט להרחיק עצמו מנאשם 1.
בחקירתו הראשית בבית-משפט העיד כי ספק אם היה מצליח לזהות את נאשם 1 לו היה פוגש אותו והפעם הראשונה שראה אותו באופן ממשי היה במהלך שחרורו ממעצר בראשון-לציון, כשאמרו לו שזה צ'רני (עמ' 6792 שו' 28-30).

דברים אלה אינם מתיישבים עם האירוע שנתקיים במלון הולילנד ביום 19.07.94, בהשתתפות אישים נכבדים (ראה לעיל) **(נ/369)**, בו כיכב נאשם 1 במלונו לכבוד השקת פרויקט הולילנד, לאחר אישור תב"ע 3507ג. מוצג **ת/17**, פרוטוקול דיון בועדה המקומית מחודש אפריל 1995 בו הוצג נאשם 1 כבעלים של מתחם הולילנד.

ועוד, בחקירתו במשטרה ציין נאשם 6 כי אמו של צ'רני, הגב' ויינברג, תרמה לפני 20 שנה עשרות אלפי שקלים ל"יד שרה" **(ת/570** שו' 194) ובסך-הכל ב-10-15 שנים האחרונות תרמה סדר גודל של 250-300 אלף דולר **(ת/570** שו' 215).
משפחת צ'רני תרמה סכומי עתק ל"יד שרה", סכומים שנחרטו בזיכרונו של הנאשם 6 למרות שהתרומות ל"יד שרה" הסתכמו לאורך עשרות שנים במאות מיליוני ₪. משפחת צ'רני, שהינה הבעלים של מתחם הולילנד, פרויקט מרכזי וחשוב בעיר ירושלים, ובודאי פרויקט חיים עבור בני משפחת צ'רני.

ועוד, בחקירתו במשטרה תיאר הנאשם 6 את הפגישה עם נאשם 1 ואמו בנושא התרמתם למוקד מצוקה ושיקומון. לדבריו: "**הוא היה בסיור עם שושנה שרעבי ואמא שלו ואז שושנה שרעבי פנתה ואמרה לי שהם תורמים כבר הרבה שנים והם מתעניינים עכשיו לתרום באופן מיוחד לשיקומון, שאני אסביר את החשיבות של השיקומון, וזה עשיתי, הלהבתי אותם לנושא. ש. אנו אומרים לך כי אתה זה שיזמת את הפנייה להלל צ'רני ולאמו כדי שיתרמו ליד שרה? ת. זה לא נכון. מה עוד שמדובר על 1992, 1993, 1994, אני לא יודע מה הקשר**" **(ת/570** שו' 224-230) [ההדגשות שלי – ד.ר].
הנאשם 6 הסכים בבית-המשפט כי הסיור היה בשנת 2000 (עמ' 7033 שו' 26). מדובר היה בתרומה ללחצני מצוקה ולדבריו נתבקש להלהיב את בני-המשפחה (עמ' 7034 שו' 12-14).
הנאשם 6 נשאל על-ידי התובע המלומד, עו"ד יהונתן תדמור, מדוע ציין בחקירתו כי באותו סיור בשנת 2000 הכירה לו שושנה שרעבי את בני משפחת צ'רני כאשר הוא עצמו ציין כי הכיר את המשפחה כבר משנות השמונים. הנאשם 6 השיב כי לא טען, שהיא זו שהכירה לו אותם, אלא: "**...שושנה שרעבי אמרה שהם תורמים באופן קבוע, עכשיו הם רוצים לתת תרומה מיוחדת לשיקומון...**" (עמ' 7042 שו' 6-8). משצוין בפניו כי משפחת צ'רני לא תרמה בשנות השמונים ל"יד

שרה", והחלו אך לתרום רק בשנת 1994, השיב כי אינו יכול לזכור תאריכים, אך זה היה מספר שנים קודם לשנת 1997 (עמ' 7043 שו' 28) באירועים שהתקיימו במלון הולילנד.
התובע המלומד לא הרפה והציג לנאשם את מוצג **ת/820**, כרטיס תורם של "יד שרה", לפיו משפחת צ'רני תרמו בין השנים 1990-1994 סך 2,740 ₪ בלבד. לגישת הנאשם 6, זו התרומה של משפחת צ'רני, להבדיל מהתרומה של מלון הולילנד.

[במאמר מוסגר ניתן לציין כי הסנגורים המלומדים הטעימו בסיכומיהם בכתב כי נאשם 6 באותה תקופה למד מהעיתונות כי נאשם 1 מכר את הפרויקט (עמ' 25 לסיכומי ההגנה). דהיינו, המסקנה המשתמעת מטיעוני הסנגורים, כי נאשם 6 לא רק ידע בדיוק כי מדובר ביזם פרויקט הולילנד, אלא נאשם 6 שלט בפרטי הפרטים, כך ההגנה, אף במחזיקי בעלות הפרויקט אותה תקופה. חברת אלונר נכנסה לתמונה ונאשם 1 נותר בשטח במעמד נכבד על-פי כל מבחן שהוא].

<u>אמור מעתה</u>, בהמשך להתנהגותו המפלילה במהלך חקירותיו במשטרה, בה בחר לדבוק בזכות השתיקה, כך נשתרכה התנהגותו משביקש בעדותו בבית-המשפט להרחיק עצמו מעד המדינה ומנאשם 1. ניסיון כושל זה עומד לנאשם 6 לרועץ.
ניסיון כושל זה מלמד על כלל מודעותו לקשר המושחת שחיברו לעד המדינה ולנאשם 1.

גדולה מזו, הנאשם 6 לימדנו בבית-משפט על כלל מודעותו הפלילית, כדלהלן.

<u>מודעות לפסול</u>

188. במהלך חקירתו הנגדית של נאשם 6, הטיח התובע המלומד בנאשם 6 העובדה כי השתתף גם באירועים שהתקיימו בהולילנד, כמו מסיבה שנערכה לרגל פרידה ממתנדבים, למרות שידע כי יזמי פרויקט הולילנד זקוקים לטיפולו ולהחלטותיו כממלא תפקיד בכיר בעירייה. והנאשם:
"...**<u>זה באמת אכן ההבדל בין פרקליטות לבין ארגון וולונטרי שכל עניינו זה תרומות</u>. ההיפך, הוא מעוניין לא להוציא, גם כשהוא עושה מסיבה לאותם אלו שפעלו במשך שנתיים יום ולילה במסגרת הארגון ונפרדים מהם, וכל אחד הולך עכשיו למקום אחר, אז גם כן עושים מסיבה יפה, וגם על זה לא רוצים להוציא, כי רוב כספי יד שרה ברוך השם הולכים נטו לעצם הפעילות, לקנות כיסאות גלגלים, חמצן, מיטות בית חולים, כך שמטבע הדברים עדיף אם יש מקום שמוכן לעשות את המסיבה, זה עדיף, מתרימים אותו, זה באמת שני הראשים עליהם אתה מדבר. <u>בפרקליטות דבר כזה היה באמת אסור</u>...**" (עמ' 7052 שו' 28 עד עמ' 7053 שו' 2) [ההדגשות שלי – ד.ר].
לאמור, הנאשם 6 <u>ביקש לאבחן</u> בין ממלא תפקיד ציבורי בעירייה לבין ממלא תפקיד ציבורי בפרקליטות. אבחנה זו, גם לדידו, אינה בבחינת אבחנה, שכן הנאשם 6 הסכים כי מבחינת אמות מידה אין הבדל בין הפרקליטות לבין ממלא תפקיד בעירייה.

יתרה מזו, באם היה פונה להתרים את יזמי פרויקט הולילנד בשעה שהמה נזקקים לפעילותו בעירייה, היה זה בבחינת ניגוד עניינים (עמ' 7054 שו' 6-18). והעיקר: "**ש. ברור לך שאנשים יכולים לנצל את זה, לתת לך ולהקים מכשול בפני עיוור, אבל אתה אדם נבון ואתה ער לכך, אז לא הדבר הראשון לבוא ולהגיד לגורמים המטפלים ביד שרה תשמעו, אני לא מדבר על בעל חנות, אבל גם אם בעל חנות עניינו נמצא על שולחנך אתה לא תקבל ממנו תרומה, זה ברור? ת. כן. ש. אם יש איזה מפעל נגרות גדול או מפעל תעשייה גדול בעירייה, שיש לו מגעים עם העירייה ויש לו מחלוקות משפטיות, מחלוקות ענייניות, שבסופו של דבר צריכה להתקבל החלטה של ראש העיר לאן אנחנו הולכים, אתה לא תקבל תרומה מאותו בעל מפעל וזה ברור לך. ת. כן. ש. אז השאלה היא למה באותה תקופה למה לא באת ואמרת לבעלי פרויקט הולילנד, או פרויקטים דומים, בתקופה הזאת אני לא יכול לקבל מכם תרומה? התביעה תגיד שמדובר פה באדם ערכי ואם מדובר ב-50 אלף שקל הוא היה מוותר, אבל כשמדובר במיליון דולר, אז גם הוא אמר, נעבור, נחיה עם זה, הרי המטרה היא צודקת, המטרה היא קדושה, זה מה שהתביעה אומרת, המטרה סינוורה אותך, סימאה אותך, על זה כל התיק נגדך. ת. ובזה עושים קומבינציות. ש. למה לא עשית את זה? למה לא באת ואמרת להם מפרויקט הולילנד אל תיקחו תרומות? כמו בעוד פרויקטים בעיר. כי המודעות שלך כל-כך ברורה, אתה אומר מבעל מפעל לא הייתי לוקח, מבעל עסק לא הייתי לוקח, אתה אומר אני מוכן להיות צדיק בסכומים של 50 אלף אבל לא במיליון דולר. ת. אז זה בעצם צריך לעורר קושיה גדולה יותר. ש. מה התשובה למה לא עשית את זה? ת. משום שלא עסקתי בזה, משום שאני חושב, קיימת בעיה וכבודו העלה את זה, קיימת בעיה באופן בסיסי לגבי כל מיני עיריות, אני כמובן לא מדבר על מישהו שלוקח לעצמו, אלא אני מדבר על גופים ציבוריים שנמצאים בעיריות, אם זה נוחי דנקנר שנתן לכרמיאל למקלטים מזגנים כדי שיוכלו לשבת במלחמה, אז זה אומר שאסור לו? הוא לא יוכל לבנות בכרמיאל ולו דירה אחת? הוא לא יוכל לעשות יותר עסקים בכרמיאל? ש. לא, שנוחי דנקנר, עם כל הכבוד, אם הוא מקים פרויקט בכרמיאל, הוא לא יכול לתרום באותו זמן לעירייה. בדוגמא שלך זה ברור לגמרי שעיריית כרמיאל לא תוכל לקבל תרומה מנוחי דנקנר, כי עיריית כרמיאל לא תוכל לדון בענייננו של נוחי דנקנר כשמולו מתייצב קבלן אחר שלא תרם עבורה. זה ברור לך לגמרי? ת. נכון**" (עמ' 7058 שו' 8 עד עמ' 7059 שו' 8). וכן: "**ש. למה לא אמרת באותה תקופה לגורמים המטפלים, אתה אומר שאתה לא טיפלת בתרומות, מהולילנד אל תיקחו תרומות? ת. אני לא ידעתי לגבי תרומה זו או אחרת, אני לא התעסקתי בעניין הזה, אני לא אבוא ליד שרה או להדסה להגיד להם תשמעו, יש עכשיו גורם שמקים עכשיו איזשהו מלון, אל תיקחו ממנו תרומות**" (עמ' 7059 שו' 21-25)

[ההדגשות שלי – ד.ר].

וכן: "**ש. אתה מסכים שזה מאוד בעייתי אם מישהו ממשפחתך היה מקבל כספים מדכנר? ת. כן, אני מסכים שזה לא בסדר**" (עמ' 7127 שו' 21-20).

לאמור, הנאשם 6 הודה בבית-משפט כי קבלת תרומות מיזמי פרויקט הולילנד הינו מעשה אסור בתכלית האיסור. משהבין נאשם 6 כי בדבריו אלה הודה, למעשה, במיוחס לו על-ידי המאשימה, שכן גם על-פי תפיסת עולמו וכלל הבנתו, לא ראוי לבעל תפקיד בעירייה לקבל "תרומה" מיזם או אזרח שעניינו מטופל אותה עת בעירייה - התעשת במהרה וביקש לסגת אל מאחורי מתרס ההגנה

שנבנה לצרכי המשפט, מתרס הגנה לפיו לא היה מודע, כל עיקר, לתרומות יזמי פרויקט הולילנד (מתרס שנתפרק במהלך המשפט, כמפורט לעיל).

189. ועוד, בחקירתו במשטרה מיום 14.04.10 נשאל הנאשם 6 מדוע לא הודיע לועדת המשנה לתכנון ובנייה, שהינו מקבל תרומות מעד המדינה ונאשם 1, ותשובתו: "**...לא הרגשתי שום צורך להודיע. לא הרגשתי שום ניגוד עניינים לתרומה שהייתה למיטב זיכרוני הרבה זמן קודם ללא קשר, שניתנה ליד שרה, שאני לא נהנה ממנה. מה עוד שגם לא היה למיטב זיכרוני שום בקשות מיוחדות ורק הביאו את זה לאישור של החוות דעת מקצועית, מה שהוא רק שגרת הועדה**" (**ת/570** שו' 298-302). בהמשך הטיחו בו החוקרים כי פעל בניגוד עניינים, ותשובתו: "**לא נראה לי נכון, לא נראה לי סביר. לא קשור אלי, לא באותו זמן, תרומות שהן בערך 15 שנה שהיו 10 שנים לדעתי לפני שהייתה בכלל חשיבה על איזו תוכנית. יד שרה מקבלת תרומות מכלל הציבור בישראל, אפשר לצבוע כל דבר אבל זה לא נכון**" (**ת/570** שו' 308-312) [ההדגשות שלי – ד.ר].
לאמור, אליבא דנאשם 6, יזמי פרויקט הולילנד לא ביקשו בקשות מיוחדות, אלא בקשות שב"שגרת הועדה".

לנוכח אמות המידה המחייבות שצוינו על-ידו נדרש הנאשם 6 בבית-המשפט, לדבריו בחקירה במשטרה, והנאשם 6: "**...ואם ההתייחסות היא לגבי תב"ע ד' נדמה לי, היא הייתה בסך הכל, נכון אני יודע שעשו ממנה מי יודע מה, אבל היא הייתה בסך הכל משהו מאוד שגרתי, משהו שמאשר את התוכנית, התוכנית המרכזית הייתה התוכנית שאושרה בועדה המחוזית והארצית שזה תב"ע ג' מה שנקרא, היא נתנה את הזכויות, היא עשתה בעצם את כל מה שנקרא בינוי הולילנד, תב"ע ד' הייתה בסך הכל רק נספחי בינוי כאלה, זאת אומרת לא היו להם משמעות, הועדה המקומית לא נתנה שום דבר**" (עמ' 7060 שו' 8-14) [ההדגשות שלי – ד.ר].
לאמור, בחקירתו במשטרה, טרם הקמת מתרס ההגנה לפיו לא היה מודע לתרומות יזמי פרויקט הולילנד (מתרס, שכאמור התפרק) – דיבר הנאשם אחרת.

אמות המידה של הנאשם 6 ברורות ומפורשות. הנאשם 6 לא היה, לדידו, מעז, להתרים ל"יד שרה" תורם הנזקק להחלטתו ו/או לפעילותו בעירייה.

האם הנאשם פעל על-פי ההגדרות הנורמטיביות שצוינו על-ידו לעיל?

השאלה הינה רטורית.
הנאשם 6 ביקש במצוקתו לטעון כי בנושא התרומות של עד המדינה ונאשם 1, לא חש בניגוד עניינים הואיל ויזמי הפרויקט לא הגישו כל בקשות מיוחדות. ובכלל, כל מה שנדרש לטפל בעניינם היה בגדר שגרת עבודת הועדה. ותב"ע ד' הייתה בסך-הכל "**משהו מאוד שגרתי**" מדובר ב"**נספחי בינוי כאלה, זאת אומרת לא היו להם משמעות**".
הנאשם 6 פעל בניגוד לערכים הנורמטיביים שצוינו על-ידו.

הנאשם 6 ביקש למזער פעילותו הענפה (שחלקה פורט לעיל), ברם ניסיונו זה נראה ונשמע בבית-משפט ריק מתוכן.

ועוד, יכול וטשטוש הערכים תקפו נוכח הכרתו כי: "**התוכנית הייתה טובה לירושלים, אני לא הרגשתי שאני עוזר למישהו, הרגשתי שאני עושה את זה לטובת העיר ירושלים, וזה חשוב לירושלים בתי המלונות, על זה דיברנו אתמול, לא הרגשתי שאני עוזר במשהו לגב' ויינברג ולצ'רני**" (עמ' 7066 שו' 29-31) וכן: "**ש. כלומר מה שאתה אומר הוא שההחלטות שלך כסגן ראש העיר וכראש ועדת המשנה לתכנון ובנייה הייתה ניתנת בעניין פרויקט הולילנד עם התרומה ובלי התרומה, לכן אתה לא רואה בזה עזרה, אינה נוגעת לתרומה, לטובת ירושלים בלבד. ת. נכון ואני מוסיף שגם לא נתבקשתי לעשות משהו מיוחד. ש. ואם היית מתבקש לעשות משהו מיוחד בטח לא היית עושה את זה? ת. לא נתבקשתי. ש. איך בכל זאת התרומה קיבלה משמעות? לפי מה שאתה אומר התרומה לא הייתה בכלל משמעותית עבורך. ת. התרומה לא הייתה משמעותית עבורי. שלא יישמע חלילה שאני מזלזל בתרומות, כשמישהו תורם בשביל הציבור אני חושב שהוא עושה דבר יפה ותקין**" (עמ' 7067 שו' 1-10) [ההדגשות שלי – ד.ר] [בהמשך להטחת התובע, כי נאשם 1 אמר בבית-משפט כי אמו נפגשה עמו ועם לופוליאנסקי בבית "יד שרה", הואיל והיא נהנית לפגוש אנשים שעוזרים להם (עמ' 5814)].

לאמור, הנאשם 6 העריך בבית-משפט כי לא רק שלא סטה מן השורה, אלא אף לא נתבקש לעשות כן וכלל התרומה לא הייתה משמעותית עבורו.

ולשיטתו, בקשה לתרום מיליון דולר?! תרומה לא משמעותית?! בקשה של מה בכך?! כיסאות גלגלים בשווי 255 אלף ₪?! וכיוצא באלה תרומות (ראה לעיל).

לא למותר להטעים, בתקופה בה משפחת ויינברג קידמה את פרויקט חייה, פרויקט הולילנד, פרויקט שנדרש לסיועו ולהחלטותיו כממלא תפקיד רם ונישא בעירייה, סגן ראש העיר, מחזיק תיק התכנון והבנייה, התבקשה המשפחה לתרום מיליון דולר, סכום פי 4 מזה שתרמה לאורך תקופה של 15 שנים.

אין חולק כי משפחת צ'רני הינה משפחה נדיבה ורחבת לב. המשפחה הוכיחה נדיבותה ותרומתה לציבור שסביבה לאורך עשרות שנים בסכומים הנמדדים במיליונים רבים של שקלים. המשפחה ונציגה, נאשם 1, מוכנים היו תמיד לתרום סכומים נאים ונכבדים, אבל אלה לא מוכנים היו להידרש ליתן כספים, וליתר דיוק, להיסחט בדרך כלשהי. בדומה לתחושה בה חש נאשם 1 כלפי עד המדינה, שביקש לסחוט אותו בדרישות ובאיומים, כך מול נאשם 6 חש נאשם 1 כי הדרישה לתרום סכום של מיליון דולר הינה דרישה מעל למידה (כדי להימנע מהשימוש בתיבה "סחיטה"). נאשם 1, הבז לכל סחיטה, נענה חלקית לבקשה, מן הסתם, נוכח חוסר רצונו להגיע לכלל סכסוך או עימות עם האדון לו היה זקוק באותה תקופה בקידום פרויקט חייו, פרויקט הולילנד.

בד בבד, בקשה שערורייתית זו, כמפורט לעיל, מלמדת על מערכת היחסים המושחתת שנתקיימה בין המעורבים. לולא אותה מערכת מושחתת – לא הייתה באה לעולם דרישה שערורייתית זו לתרומה של מיליון דולר.

190. ועוד, ביום 08.12.03 התפטר נאשם 6 מתפקידו כיו"ר עמותת "יד שרה" **(ת/825)**. בעקבות זאת, החליטה ועדת ההקצבות של העירייה לאשר הקצבה בסך 50 אלף ₪ לעמותת "יד שרה" **(ת/826)**. התפטרותו זו של נאשם 6 מצביעה על מודעותו בצורך להקים חומה בין פעילותו לטובת עמותת "יד שרה" לבין פעילותו כראש עיריית ירושלים, וזאת בשל החשש לניגוד עניינים. הנאשם 6 ציין בבית-המשפט כי לאחר שנבחר לכהן כראש עיר התפטר באופן פורמאלי מכל תפקידיו בעמותת "יד שרה" (עמ' 6967 שו' 11-15).

הנאשם 6 נשאל בבית-משפט מדוע היה עליו להתפטר, ולדבריו: "**אמרו לי למה אתה צריך, ויש גם תרומות של העיריות כשלעצמן, העיריות עצמן הן גם כן תורמות, נכון שזה תרומות קטנות אבל תורמות גם כן לארגונים, אז אתה כיו"ר עיר, שעיריית ירושלים תוכל לתרום, למה אתה צריך את זה? היועץ המשפטי שלנו זה עו"ד מיקי שילוני מירושלים, אז הוא אמר אתה לא חייב**" (עמ' 6967 שו' 20-24).

לאמור, התפטרות זו והנימוקים שהובילו לה, מלמדים על מודעותו של הנאשם 6 לניגוד העניינים המובנה בין פעילותו לטובת "יד שרה" לבין תפקידיו הרמים בעיריית ירושלים.

הנה כי כן, הנאשם 6 היה מודע למאות רבות של אלפי ₪, שהוזרמו כ"תרומות" באמצעותו לעמותת "יד שרה" לאורך השנים בהן נשא תפקידים רמים כסגן ראש עיריית ירושלים, יו"ר הועדה לתכנון ובנייה, ובהמשך ראש עיריית ירושלים.

הנאשם 6 בחר לפעול בניגוד לאמות המידה הנדרשות בכלל, כמו גם אמות המידה הראויות על-פי השקפתו.

הנאשם 6 שיווה לנגד עיניו, כל העת, המטרות הנעלות של עמותת "יד שרה", ולמען מטרות נעלות אלו, בחר לחצות הגדרות ולשקוע בפלילים.

הנאשם 6 היה מודע להעברת מאות רבות של אלפי ₪ על-ידי יזמי פרויקט הולילנד, שנזקקו לסיועו, טיפולו והחלטותיו בקידום הפרויקט. לעמותת "יד שרה", עמותה שהיא בסיס קיומו ומקור כוחו והשפעתו.

הנאשם 6 לא מצא להבדיל בינו לבין עמותת "יד שרה". [במאמר מוסגר, לדידו, עבודתו בעירייה, שימשה לפרנסתו, אבל חייו היו סביב פעילותו ב"יד שרה" (עמ' 7133 שו' 19)]. העצמת העמותה ופעילותה הינה עבורו משאת חיים. העמותה הינה, לדידו, נשמת אפו.

בשל פעילותו בעמותת "יד שרה" נבחר הנאשם לייצג קהילה נכבדה בעירייה, ובהמשך למלא תפקידים רבים ורמים בעירייה, כמו ראש ועדת תכנון ובנייה, סגן ראש עיר וראש עיריית ירושלים (ראה למשל עמ' 7133 שו' 29). לא פחות חשוב, בשל עשייתו לטובת עמותת "יד שרה" פגש הנאשם

6 את גדול הדור, גאון הדור, כבי הרב אלישיב, לעיתים קרובות, לפחות פעם פעמיים בשבוע, פגישות שלולא עשייתו בעמותה, ספק רב אם היו אפשריות.

נאשם 6 היה מודע להזרמת מאות רבות של אלפי שקלים אליו, באמצעות מוסד "יד שרה", על-ידי יזמי פרויקט הולילנד. הנאשם 6 היה מודע כי הכספים הנ"ל מוזרמים על-ידי היזמים אך בגין תפקידיו הציבוריים בעיריית ירושלים.

הנאשם, כמפורט לעיל, קרא נכוחה התמונה העובדתית, ובחר להמשיך ולעודד היזמים להזרים הכספים למוסד "יד שרה" נוכח מטרותיו הנעלות של המוסד.

מודעותו של הנאשם הוכחה כנדרש וצריך במשפט פלילי, כמפורט לעיל.

מודעותו של נאשם 6 לקשר הסיבתי הישיר בין הזרמת הכספים, אליו באמצעות מוסד "יד שרה", לתפקידיו הציבוריים – הוכחה כנדרש וצריך במשפט פלילי. מעל היות מודעות זו של הנאשם נתונה כחזקה עובדתית (ראה פרק הדן במצע המשפטי).

<u>סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 6:</u>

191. יסודות העבירות שיוחסו לנאשם 6 על-ידי המאשימה הוכחו עד תום.

נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על-כך שנטל מנאשם 1 סך 1.25 מיליון ₪.

נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על-כך שנטל מעד המדינה סך 785 אלף ₪ לבניית בית-הכנסת.

נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על-כך שנטל מעד המדינה סך 77,057 ₪ עבור ארון קודש לבית-הכנסת.

נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על-כך שנטל מעד המדינה סך 84,300 ₪ עבור ריהוט בית-הכנסת.

נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על-כך שנטל מעד המדינה סך 88 אלף ₪ עבור אירוע בית השגריר.

נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על-כך שנטל מעד המדינה סך 255 אלף ₪ עבור רכישת כיסאות גלגלים.

נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על-כך שנטל באמצעות בנו, יצחק לופוליאנסקי, מעד המדינה, סך 40 אלף ₪ עבור הישיבה אותה ניהל בנו.

נאשם 6 זכאי מקבלת 120 אלף ₪, מחמת הספק, עבור תשלום לפעילים ביום הבחירות.

נאשם 7

פתח דבר

192. נאשם 7 כיהן בתפקיד מהנדס העיר ירושלים. על-פי כתב האישום קיבל נאשם 7 שוחד מעד המדינה במספר הזדמנויות שונות.
בתחילה אסקור תמצית עדויות עד המדינה ונאשם 7, עדויות שיש בהן לתחום זירת המריבה בעניינו של נאשם זה.

עד המדינה

193. עד המדינה העיד בבית המשפט על נסיבות היכרותו את נאשם 7. לדבריו, נאשם 7 מונה לתפקיד מהנדס העיר בנובמבר 2000, ובאותו החודש, הגיע העד לבקר את סגן ראש העירייה, הרב חיים מילר, אשר ערך היכרות לעד עם נאשם 7. נאשם 7 ציין באוזניו שאילו היה מהנדס העיר כאשר הוגשה תב"ע 3507ג' הוא לא היה מאשר אותה (עמ' 125 שו' 30-27). תקופה אחר-כך פנה נאשם 8 וביקש לסייע לנאשם 7 בשל אסון משפחתי שפקדו. עד המדינה ציין בבית-המשפט כי התעניין פחות בצד האנושי ויותר בצד העסקי, משאמר לנאשם 1 כי נפתח בפניהם "חלון הזדמנויות" (עמ' 126 ש' 33-31). עד לאותה שיחה עם נאשם 8, נפגש העד עם נאשם 7 פעמים ספורות בלבד, ובעקבות אותה פנייה של נאשם 8, ולאחר שקיבל אישורו של נאשם 1 לשחד את נאשם 7, פגש במשרדו בתל-אביב את מהנדס העיר, נאשם 7, שהופנה אליו על-ידי נאשם 8 (עמ' 128 שו' 1). פגישה זו הייתה הראשונה, כאשר בהמשך נפגשו באותו משרד עשרות פעמים. נאשם 7 סיפר על חובות שהותיר אחיו ז"ל, חובות להם היה ערב, ובקשתו הייתה לסיוע כספי שהסתכם בסך 500 עד 600 אלף ש"ח. נאשם 1 נתן הסכמתו לתשלומי השוחד, והתנה העברת הכסף בתשלומים ובקידום תב"ע ו' במקביל (עמ' 129 שו' 7-8).
הסיוע לנאשם 7 הסתכם בסופו של דבר בסביבות 1.5 מיליון ₪ (עמ' 129 ש' 15), כאשר נאשם 8 היה מודע לתשלומים, ועד המדינה זוכר פגישה במסעדה במלון הילטון הישן בירושלים בכניסה לעיר, פגישה שתואמה על-ידי נאשמת 9 ונאשם 8, ששימש באותם ימים דאז שר התמ"ת, עודכן בעזרה שמעניק נאשם 7 לקידום הפרויקט ומצידו ביקש להמשיך לסייע בכסף לאורי שטרית (עמ' 130 שו' 15). עד המדינה סיפר בבית-המשפט, כי נאשמת 9 הייתה מודעת להזרמת הכספים לנאשם 7, ובתקופה בה שירתה בתמ"ת, היה מקרה בו העלה בפניה בעיה כלשהי, ולאחר שבדקה עם נאשם 7, עדכנה אותו בנושא (עמ' 132 שו' 1-19).
עד המדינה שוחח עם מהנדס העיר, נאשם 7, בצורה קבועה החל משנת 2003, והשניים ביקרו איש במשרדו של רעהו עשרות פעמים. מרבית הפגישות היו בנושא הולילנד (עמ' 151 שו' 15).

עד המדינה ציין כי שילם שוחד לנאשם 7 על-פי בקשתו של נאשם 8, ובלשונו: "**...הופנה אלי על ידי מר אולמרט מתוך ידיעה ברורה שהוא ביקש שאני יעזור לו כשלשנינו היה ברור עבור מה שהעזרה פה היא למעשה תשלום שוחד וזה לא היה בעלמא ולא היה בשמים. אני לא מוכר כאיש טוב ורב חסדים ורק אלה שנתנו לי כסף אומרים שהם נתנו לי את זה מטוב לבם. דבר נוסף, גם במשך כל התקופה וכל תקופת ההתנהגות ביחסים ביני לבין מר שטרית לא ניתן להתעלם מזה שכבר מההתחלה ניתנו שיקים ללא כל כיסוי חשבונאי, מה לי עם כל הכבוד עם מר יורם שטרית שראיתי אותו פעם אחת בחיים. מה לי עם אותם שיקים של 130,000 ₪ האלה, כל מתן השיקים האלה לחברת המהנדסים תעבור אליהם אחד אחד ויראה כבודו שאין בזה כל ממש וכל דבר רציני. שוכחים אחר כך לציין את המאות אלפי שקלים שנתתי נגד שום חשבונית, נגד שום דבר לבנק הפועלים ושפתאום אחרי שנים מישהו נזכר כביכול שהוא קיבל את זה כהלוואה, אז לכן אני העדתי על כל הדברים כבודו, אמרתי את כל הדברים, אני לא יודע אם כבודו רוצה שאני ירחיב על כל הנושאים עוד פעם. אני לא יודע אם צריך או לא**" (עמ' 3591 ש' 33-עמ' 3592 ש' 11).

להערכת עד המדינה, נאשם 7 לא היה מודע לכך שגם הולילנד פארק משתתפת במימון השוחד שקיבל, אלא ידע רק על הולילנד תיירות ועל נאשם 1 (עמ' 3595). עד המדינה ציין שמעולם לא סיכם עם נאשם 7 כי יקבל כסף וייתן דבר בתמורה: "**במשך כל עדותי אמרתי שמעולם לא נכרך תשלום מסוים כבודו אל ביצוע דבר מסוים. אני תמיד העדתי שהכספים הועברו ממני למר שטרית לפי בקשתו וכל פעם שהוא היה זקוק לכסף אני העברתי לו כספים ונתתי לו כסף וכל פעם שאני הייתי זקוק הייתי בא אליו ואומר מה בקשתי ובקשתי נענתה. אני מעולם לא אמרתי מראש שזה היה אחד כנגד השני או כרוך אחד בשני, הכל פעל כפי שציינתי**" (עמ' 3599 ש' 7-3)

[ההדגשות שלי - ד.ר].

לדברי עד המדינה, בעקבות תשלומי השוחד תמך נאשם 7 בתב"ע באופן מוחלט (עמ' 149 שו' 25-22). הנאשם 7 השתכנע מהנימוקים של האדריכלים ומהיזמים שהציגו: "**עד כמה זה יותר טוב לתושבים ולעיר עצמה, עד כמה מאסת הבנייה תהיה יותר נמוכה וכו'. הנימוקים תמיד יכולים להיות מכל מין וסוג בקשר לתוכנית בנייה...**" (עמ' 149 שו' 30-29).

עדותו של נאשם 7 בבית-משפט

194. נאשם 7 נולד במרקש ועלה לארץ עם משפחתו במרץ 1956. הנאשם סיים בית-ספר תיכון בויאר ובהמשך התגייס לצנחנים, שם תרם ממיטבו כחייל וקצין. לאחר סיום לימודיו בארץ השתלם בארצות-הברית ומשש לארץ הצטרף למשרד האדריכלים בראשות משה ספדיה עד פרישתו בשנת 1993 והקמת משרד אדריכלים מצליח ומשגשג, כמתואר במוצג **נ/440**. בחודש נובמבר 2000 נענה לבקשתו של נאשם 8 והחל לשמש בתפקיד מהנדס העיר ירושלים עד פברואר 2006.

הנאשם 7 סיפר כי עם כניסתו לתפקיד בחודש נובמבר 2000 למד על פרויקט הולילנד. לדבריו, לא אהב את אשר ראה: "**אני מאוד לא אהבתי את מה שראיתי, אני חשבתי שהמודל החזותי שמסביבו התפתח הפרויקט היה לא טוב, ולכן גם הבעתי את דעתי שאני לא אוהב את הפרויקט, אני פשוט לא אהבתי את הפרויקט, הפרויקט נראה מאסיבי בעיניי וצריך לעשות פה הבדל מאוד ברור בין מאסיבי לצפוף. יכול להיות פרויקט צפוף מאוד ולא מאסיבי, יכול להיות פרויקט דליל מאוד ומאסיבי. לכן לא הייתה לי בעיה עם הגובה, לא הייתה לי בעיה עם זכויות הבנייה אבל הייתה לי בעיה עם האופן שבו בן-אדם מן הישוב מתרשם מהפרויקט**" (עמ' 7144 שו' 27-33) [ההדגשות שלי - ד.ר]. אם כי לא הייתה לו טענה מבחינה מקצועית כלפי זכויות הבנייה שאושרו לפרויקט בתב"ע ג', אבל לא אהב את המסה שאושרה (עמ' 7147 שו' 6). הנאשם 7 הסביר עמדתו בנושא הבנייה לגובה (ראה עמ' 7148-7149). בכל מקרה, כאיש מקצוע המאמין בהמשכיות סבר שיש לכבד את שאושר לביצוע בפרויקט, לא ניתן לעצור ו: "**צריך לתת לדברים להתגלגל**" (עמ' 7145 שו' 16). נאשם 7 הדגיש כי לו רצה לתקוע את התוכנית פרויקט הולילנד, יכול היה לעשות כן בצורות שונות, כמו למשל בעניין התצ"ר הלא מאושר (עמ' 7146-7147). לדבריו, לא טיפל בפרויקט הולילנד בצורה חריגה: "**...הגיעו אלי מעת לעת נושאים שהיו זקוקים לתשומת ליבי, כמו כל תוכנית אחרת בעיר, נתתי את תשומת ליבי וטיפלתי בהם הכי טוב שאני יודע לטפל**" (עמ' 7145 שו' 23-24).

מותו של אחיו, סמי ז"ל, שותפו למשרד האדריכלים הפרטי, היה בבחינת מכה קשה ששינתה מהלך חייו. מצבו הכלכלי של המשרד היה בכי רע: "**...במובן שאין עבודות, אין תזרים עבודות...**" (עמ' 7152 שו' 4), כאשר לדידו: "**...המשרד בשבילי הוא מפעל חיים, אם קבלת התפקיד, אם תנאי לקבלת התפקיד הוא סגירת המשרד, אני מוותר על התפקיד, הבהרתי את זה לכל מי שהיה מעוניין לשמוע**" (עמ' 7140 שו' 33 עד עמ' 7141 שו' 2) [ההדגשות שלי - ד.ר]. במצב זה נרתם ראש עיריית ירושלים לסייע ובתיאום עם מנכ"ל העירייה סוכם כי פעם בשבוע, יום חמישי בשבוע, יוקדש למשרדו הפרטי, זאת מחודש יולי-אוגוסט 2002 ועד יום 1 בפברואר 2006, המועד בו סיים את עבודתו כמהנדס העיר ירושלים.

הנאשם 7 ציין לבקשת פרקליטו המלומד, עו"ד פרופ' קנת מן, כי הכיר את עד המדינה בסוף שנת 2002 (עמ' 7146 שו' 28). יכול ושמו עלה בפניו קודם לכן, ברם לראשונה פגש בו לאחר פטירת אחיו, סמי ז"ל, ביום 15.07.02, הפגישה התקיימה בחודש אוקטובר-דצמבר 2002 (עמ' 7154 למטה). בהמשך, הזמינו עד המדינה למשרדו שלו ברחי החשמונאים בתל-אביב, שם פתח עד המדינה את הפגישה: "**הוא אומר לי תשמע, שמך הולך לפניך כאיש מקצוע מן השורה הראשונה אני חושב שאתה יכול לעזור לי מאוד בפרויקטים שאני מנהל ופרויקטים שאני יוזם, ואני בטוח שאתה תוכל להביא לי תועלת כמו שאני יכול לסייע לך. אני כמובן שמחתי מאוד שנפלה לידיי הזדמנות להביא עבודה למשרדי**" (עמ' 7156 שו' 24-27) [ההדגשות שלי - ד.ר]. לדברי הנאשם 7, נכשל בכך שהעמיד עצמו בפוטנציאל של מצב של ניגוד עניינים, ומשבדק בתוככי עצמו היכן נכשל: "**ששאלתי את עצמי איפה נכשלתי, איפה נפלתי, איפה טעיתי, לא עבר רגע אחד. אז היום אני יכול לתת כל מיני הסברים, אני יכול לספר על מצב כלכלי איום ונורא, אני יכול לספר על מצב**

נפשי בעייתי, אני יכול לספר על שיבוש בשיקול דעת, העונש הגדול ביותר שאני יכול להטיל על עצמי זה הדיאלוג הזה שאני מנהל עם עצמי, מה קרה, איפה נכשלתי, איפה אני נכשלתי" (עמ' 7158 שו' 11-15). אבל: **"...מעולם, מעולם, מעולם, לא עבר דרך מוחי שאני צריך לעשות משהו בשביל זה שנותנים לי עבודה. כל עבודתי בירושלים, באופן כללי ובפרויקט הולילנד באופן ספציפי, נעשתה בנאמנות מושלמת, במסירות לב מושלמת לעניין שעליו הייתי מופקד, אני האמנתי אז, האמנתי לאורך כל החקירה, כל החקירה הקשה שעברתי, ואני מאמין גם היום, שפעלתי ביושר בכל מה שקשור בעבודתי בירושלים ולא סטיתי כהוא זה משמירה על האינטרס הציבורי, כפי שאני הבנתי אותו אז וכפי שפירשתי את המדיניות הכללית שבתוכה אני פעלתי. מעולם לא אמר לי דכנר ומעולם לא הבנתי שהוא נותן לי את מה שהוא נותן לי בעד שירותים שאני צריך לתת לו בחזרה בעיריית ירושלים או שאני ממילא צריך לעשות. כך שאני דוחה מכל וכל כל ניסיון להדביק לי שוחד. אני טעיתי בזה שהעמדתי את עצמי במצב של ניגוד עניינים, אבל לרגע אני לא חשבתי ואני לא מרגיש גם ברגע זה כשאני עומד בענווה מולך אדוני השופט, שלקחתי שוחד בצורה כלשהי (העד בוכה)"** (עמ' 7158 שו' 18-29) [ההדגשות שלי – ד.ר]. בהמשך התפתחה מערכת היחסים לסוג של ידידות, האיש סיפר לו על מצוקותיו והוא עצמו סיפר לעד המדינה על קשייו ונוצרה קרבה רגשית עמוקה, כך הנאשם 7, שהובילה את עד המדינה ליתן לו הלוואה כאיש קרוב (עמ' 7159 שו' 9-17).

מערכת קשרי העבודה השוטפים בין מהנדס העיר, נאשם 7, לבין עד המדינה מוסכמים על ב"כ הצדדים. [ראה למשל מוצגים שצוינו בסיכומי המאשימה, עמ' 81-83 לסיכומים, מוצגים המשקפים מעורבותו של נאשם 7 בקבלת החלטות הנוגעות לפרויקט הולילנד **(ת/259א ; ת/180 ; נ/260 ; ת/261 ; ת/284 ; ת/308 ; ת/244 ; ת/312 ; ת189 ; נ/179 ; ת/245 ; ת/272 ; ת/580 ; ת/318 ; נ/182)**].

על בסיס דברים אלה, גרס פרקליטו המלומד של נאשם 7, עו"ד פרופ' קנת מן, בסיכומים יסודיים ובהירים, כי הנאשם לא סטה מן השורה, הוא פעל במסירות ונאמנות על-פי מיטב אמונתו ומקצועיותו לאורך כל הדרך. עד המדינה הכיר בעובדה זאת ומעולם לא ההין לפנות לנאשם 7 בבקשה קטנה או גדולה לסטות מן השורה. הנאשם נסתייע באנשי מקצוע בעירייה ואלה מעולם לא הונחו על-ידו ליתן הקלה כלשהי ליזמי פרויקט הולילנד. אנשי המקצוע דרשו דרישות, כמו מיזמים אחרים, ולמשל משעופר אהרון בנושא תוספת שבס הקפיד בדרישות שעל היזמים להשלים ולמלא קודם אישור תוספת שבס, נמנע עד המדינה מלפנות אליו, אלא פנה במכתב אל אורי מסר **(ת/283 ; נ/261)**. עובדה זו מכרסמת, גם כן, בעמדת המאשימה, לפיה נאשם 7 פעל לטובת היזמים לנוכח הכספים שהוזרמו למשרדו ולבנק הפועלים. עד המדינה לא פנה אל נאשם 7 גם משהיו לו טענות אל עופר אהרון, הכפוף לנאשם 7, אלא בחר לפנות, כאמור, אל אורי מסר.

לנאשם 7 הייתה ביקורת כלפי פרויקט הולילנד מיומו הראשון בתפקיד, אך משנכנס לתפקידו כמהנדס העיר ירושלים, נכנס לתוך מצב נתון, שהכתיב את מרחב הפעולה שלו משום שבמועד זה תב"ע ג' כבר הייתה מאושרת ותב"ע ד' הייתה בשלבי אישור מתקדמים. לכן, למרות הביקורת

האישית של נאשם 7 על תכנון הפרויקט, עם כניסתו לתפקיד מהנדס העיר, הוא לא פעל לפי טעמו האישי, אלא היה מחויב להחלטות שהתקבלו בידי קודמיו ואושרו בידי הגורמים התכנוניים הרלוונטיים. נאשם 7 ראה עצמו מחויב לעיקרון של המשכיות תכנונית ורציפות שלטונית (עמ' 93 לסיכומי נאשם 7). נאשם 7 לא היסס להציב ליזמי פרויקט הולילנד דרישות, ואף אולטימטום בדמות דרישה לחתימה על הסכם הפיתוח (ראה **נ/268ב**; **נ/71**), חרף מערכת היחסים החברית עם עד המדינה וחרף הסיוע הכספי, שאינו במחלוקת, שקיבל מעד המדינה באותה תקופה. עד המדינה הביע לא פעם מורת רוח מעיכובים בעבודת אגף ההנדסה (**ת/189**), עיכובים בטיפול בתב"עות ה' ו-ו' ובהסכם הפיתוח, בתקופה בה משרד האדריכלים של נאשם 7 עבד עבור עד המדינה וקיבל תשלום עבור העבודה שביצע. נאשם 7 לא נטה לטובת יזמי פרויקט הולילנד, אלא פעל בכל עניין על-פי הבנתו ומצפונו המקצועי. נאשם 7, כך הסנגור המלומד, לא חש מחויבות כלשהי כלפי עד המדינה או כלפי יזמי הפרויקט. עובדה המצביעה על מחשבתו של נאשם 7. זה לא חשב שמתן עבודות על-ידי עד המדינה למשרד האדריכלים בבעלותו, או קבלת ההלוואה, קשורה באופן כלשהו לתפקידו כמהנדס העיר (עמ' 94 לסיכומי נאשם 7).

חשוב לציין כבר כאן, כי אין מחלוקת שנאשם 7, לאחר שנכנס לתפקידו, שינה טעמו ופעל לאישור התוכניות שהוגשו על-ידי יזמי פרויקט הולילנד. עובדה זו אינה מצביעה בהכרח על מחשבתו הפלילית.

נאשם 7, במסגרת תפקידו כמהנדס העיר, טיפל בפרויקט הולילנד.

הנאשם 7 ניצב בצומת מרכזי בקבלת ההחלטות על אישור וקידום התוכניות. מקומו, השפעתו ומעורבותו היו ברורים ונתונים בכל החלטה לחיוב או שלילה, אם לקידום התוכנית או בדרך של טיפול בהסרת מכשולים ענייניים ולא ענייניים בקידום הפרויקט וכל הכרוך בו.

עד המדינה העביר לנאשם 7 כספים, בדרך מסירת עבודות למשרדו, העברת כספים לחברת שגיא ולבנק הפועלים – אך ורק בגין תפקידו הציבורי כמהנדס העיר ירושלים. השאלה האם הנאשם 7 היה מודע לכוונתו זו של עד המדינה, אם לאו, היא הנתונה במחלוקת בין הצדדים.

בטרם דיון בסוגיות הנתונות במחלוקת בין הצדדים, חשוב לציין בעניין עדותו של עד המדינה בכל הנוגע לנאשם 7 כדלהלן:

עדותו של עד המדינה מקובלת, בסך-הכל, על נאשם 7. האחרון אישר כי עד המדינה שילם סך 30 אלף ₪ לחברת שגיא. נאשם 7 אישר כי עד המדינה שילם לבנק הפועלים את החוב שהוא היה חייב לבנק בסך מאות אלפי ₪, נאשם 7 אישר כי עד המדינה מסר למשרד האדריכלים שבבעלותו "עבודות היתכנות" תמורת מאות אלפי שקלים, בשעה שכיהן כמהנדס העיר ירושלים וטיפל בענייני פרויקט הולילנד.

נאשם 7 הודה בליבת העובדות של האישומים המיוחסים לו על-ידי המאשימה.

ניתן לקבוע; משהודה נאשם 7 באלה, "נתפס" בהודאתו כקבוע בהלכת "שטר ושוברו בצידו". משהסברי הנאשם בבית-משפט למעשיו בפרט אישום זה, כמפורט להלן, הינם ולא כלום - יש בנתונים שצויינו על-ידו כדי לתמוך בגרסת המאשימה, בבחינת "שטר ושוברו בצידו" (ראה: ע"פ 5739/03 אזולאי נ' מ"י (טרם פורסם, ניתן ביום 26.3.07); ד"נ 23/85 מ"י נ' דוד טובול, פ"ד מב(4), 309; ע"פ 23/58 פינטר נ' יועמ"ש, פ"ד ב(1), 537; ע"פ 675/81 מ"י נ' אלבזיז, פ"ד לו(3), עמ' 265; ע"פ 484/76, דף לפרקליט 188; ע"פ 812/79 דף לפרקליט 207).

לאמור, נאשם 7 אישר, למעשה, עיקרי העובדות שפורטו על-ידי עד המדינה. הנאשם 7 ביקש להסביר מחשבתו וכוונתו בעשיית הפעולות שנקט בפרשיות אלה. הסברים, מחשבות וכוונות שכמפורט להלן, נדחו מכל וכל, על-ידי. נאשם 7 "נתפס" על הודאתו.
בד בבד, בהודאת הנאשם 7 בליבת העובדות בכלל הפרשיות המיוחסות לו, יש כדי לתמוך ולעגן עדות עד המדינה בפרק זה.

ועתה, לזירת המריבה. ראשית, אדון בהעברת כסף לנאשם 7 באמצעות אחיו.

<u>העברת כסף לנאשם 7 באמצעות יורם שטרית</u>

195. עד המדינה סיפר בבית-המשפט כי לבקשתו של נאשם 7 העביר לאחיו, יורם שטרית, שלושה שיקים (**ת/36א**, **ת/36ב**, **ת/36ג**) בסכום של 130 אלף. האח הגיע למשרדו של עד המדינה ונטל את השיקים. עד המדינה ציין כי הפגישה בה מסר ליורם שטרית את השיקים הייתה פגישה יחידה ובודדה: "**זו הייתה הפעם <u>הראשונה</u> <u>והאחרונה</u> בחיי שפגשתי את יורם שטרית. אני לא ידעתי בכלל <u>כמה אחים הם</u>, <u>מי המשפחה</u>, מי לא המשפחה, בסך הכל נאמר לי על-ידי אורי שטרית <u>שאח שלו יבוא לקחת את השיקים</u>, הוא בא ואמר אני יורם שטרית, <u>אחיו של אורי</u>, בא, לקח את השיקים, <u>אמר שלום והלך</u>...**" (עמ' 4048 שו' 14-17) [ההדגשות שלי - ד.ר].

הנאשם 7 הכחיש כי היה מעורב בסכום הכסף שהעביר עד המדינה לאחיו יורם, לדבריו הוכה בתדהמה משנודע לו על הקשר בין השניים, אחיו מעולם לא סיפר לו על כך, כמו גם עד המדינה: "**...מעולם לא אמר לי מילה על כך**" (עמ' 7206 שו' 1).
הנאשם 7 סיפר בבית-משפט על מערכת קשריו עם אחיו יורם: "**אני דיברתי עם אחי מעת לעת, הקשר ההדוק היה בין אחי סמי לבין אחי יורם, הקשר ביני לבין יורם היה פחות הדוק, אחרי האסון לא נותר לי לפנות אלא ליורם ופניתי אליו, הוא השתתף בפגישה אצלי במשרד עם עורך הדין שלנו כדי לנסות לסגור עם אשתי דאז, לנסות לראות מה המצב, איפה אנחנו עומדים. בסוף אותה פגישה, אחרי שהוצג מה שהיה ידוע באותו רגע, ואז לא הייתה התמונה המלאה, המלצתו של אחי הייתה שאני צריך לסגור את המשרד. כך העדתי במשטרה**" (עמ' 7262 שו' 15-20). יורם

היה ערב לחובותיו של סמי ז"ל והנאשם היה ערב לחובות החברה המשותפת לו ולסמי ז"ל. מוצג **ת/835** מעיד על שטר המשכנתא שחתם יורם שטרית (עמ' 7263).

הנה נא, עד המדינה מצד אחד, ומנגד נאשם 7. זה אומר העברתי לנאשם 7 , לבקשתו, 130 אלף ₪ באמצעות אחיו, וזה אומר קיבלתי בתדהמה הידיעה על העברת סך 130 אלף ₪ לרשות אחי. אבדוק, אפוא, הגרסאות הסותרות.

לגישת פרקליטו המלומד של נאשם 7, עו"ד פרופ' קנת מן, פרט לעדותו של עד המדינה, אין כל ראיה הקושרת את נאשם 7 לכספים שקיבל יורם שטרית מעד המדינה. יורם שטרית העיד בבית-המשפט כי נאשם 7 לא ידע כלל על קבלת הכסף, הוא עצמו לא סיפר לו על הפגישה עם עד המדינה או על קבלת השיקים וכלל שמו של נאשם 7 לא עלה בפגישה בינו לבין עד המדינה (עמ' 21 לסיכומי נאשם 7). לגישת הסנגור המלומד, נאשם 7 לא היה בקיא בנפתולי ענייניו הכספיים של יורם שטרית, ובכלל, לא הובהר מה האינטרס של נאשם 7, שבאותה תקופה התמודד עם חובות עתק, לבקש מעד המדינה להעביר כספים דווקא לאחיו, כאשר אין כל ראיה לכך שנאשם 7 נהנה מהעברה כספית זו (עמ' 22 לסיכומי נאשם 7).

כאמור, אין מחלוקת בין הצדדים כי אחיו של נאשם 7, מר יורם שטרית, קיבל לרשותו סך 130,000 ש"ח ב-3 שיקים שנמשכו על-ידי עד המדינה (**ת/36א-ת/36ג**) (עמ' 4047, ש' 21).

יורם שטרית העיד בבית-משפט כי לא הכיר את עד המדינה ("**לא פגשתי אותו מעולם**", עמ' 4445 שו' 8), ולמעשה אינו יודע עליו ולא כלום (עמ' 4449 שו' 19), הקשר היחיד שהיה לו עמו התחיל והסתיים בפגישה שקיים עמו במשרדו של עד המדינה ברח' החשמונאים בתל-אביב, פגישה בה זה העביר לרשותו שלושה שיקים על-סך 130 אלף ₪ לחודשים 20.03.2003, 25.04.2003 ו-31.05.2003, שיקים של בנק הפועלים המשוכים על חברת אמיאור (**ת/36א עד ת/36ג**).
לדברי יורם שטרית, את הפגישה יזם עד המדינה, שלדבריו קיבל את מספר הטלפון שלו מחבר משותף, חבר משותף שנותר בבחינת אלמוני פלוני (עמ' 4445 שו' 20-23). יורם שטרית סיפר שבאותה תקופה מצבו הכלכלי היה לא שפיר במיוחד נוכח החובות שהותיר אחריו אחיו סמי ז"ל, להם היה ערב בערבות אישית בסכום של כ-200 אלף ₪. עם זאת, ככלל, מצבו הכלכלי של העד באותה עת היה סביר, שכן עלות שכרו הסתכמה בכ-1.2 מיליון ₪ לשנה (עמ' 4444 שו' 15). עד המדינה מסר לו את השיקים והעד מילא בכתב ידו על-גבי כל שיק משלושת השיקים שקיבל לרשותו את המוטב "יורם שטרית". על-פי עדות יורם שטרית, עד המדינה מסר לו את השיקים בסך 130 אלף ₪: "**הוא הסביר את זה שהחבר המשותף שלנו, שהתקשר אלי, הוא חבר טוב שלו והוא מעוניין לעזור לי, כי אני בלחץ כספי כתוצאה מהלחץ של האוברדרפט והערבויות שהייתי בהן וזה היה ההסבר שלו**" (עמ' 4447 שו' 18-20).

משהובהר ליורם שטרית, כי התסריט המתואר על-ידו בו "מיסטר X" ביקש להעביר לו כסף, סכום של 130 אלף ₪, כך סתם, הינו בלתי סביר, השיב העד: "... **<u>זה נשמע מצב הזוי אבל זה היה בדיוק המצב שתיאר האיש</u>**" (עמ' 4448 שו' 1) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לדברי יורם שטרית, עד המדינה דיבר עמו על תנאי ההלוואה, אבל <u>לא</u> סוכם דבר בכתב וגם <u>אינו</u> זוכר תנאי ההלוואה שסוכמו. בכל מקרה, אף אחד לא פנה אליו בעניין החזר ההלוואה (עמ' 4448 שו' 30).

יורם שטרית סיפר כי הוא עצמו יזם בשתי הזדמנויות פנייה לעד המדינה בנושא החזרת הכסף, אבל לא עלה בידו לשוחח עמו. משהעיד כך, הודיע התובע המלומד, עו"ד קם: "**במסגרת מחקרי התקשורת שחלק מהם הוגשו לאדוני עתה, לא מצאנו עוד שיחה בין יורם שטרית למר דכנר, כל החומר עמד כמובן להגנה, אם הם מצאו משהו, כמובן שנשמח לראות את זה**" (עמ' 4450 שו' 5-8). למותר לציין כי לא הונח בבית-המשפט מחקר תקשורת המערער הצהרת ב"כ המאשימה בנושא.

למותר לציין, כי הכסף שקיבל יורם שטרית, לא הוחזר לעד המדינה מעולם.

<u>צא ולמד</u>, עד המדינה העביר סך 130 אלף ₪ לאחיו של נאשם 7. עד המדינה העיד כי העביר הכסף לבקשת נאשם 7. מנגד, העיד הנאשם 7 כי לא ידע ובטח לא ביקש מעד המדינה סכום כסף זה.

גרסתו של נאשם 7 בלתי מתקבלת על הדעת.

עד המדינה לא הכיר את אחיו, יורם שטרית, ולא פגש אותו מעולם. האח, יורם שטרית, בא למשרדו של עד המדינה ונטל 130 אלף ₪ והמשיך בדרכו.

עד המדינה היה מעוניין להעביר הכסף לנאשם 7 נוכח תפקידו של הנאשם 7 בעירייה (כמפורט להלן). עד המדינה העביר כספים רבים לנאשם 7 בצורה כמעט שיטתית לאורך חודשים רבים, כספים שניתנו לנאשם 7 כדמי לא ייחרץ. עד המדינה עשה כן – כמאושר בסך-הכל על-ידי נאשם 7 – על-פי הסכמתו של נאשם 7.

יורם שטרית סיפר בבית-המשפט על "מיסטר X", שיזם פנייה לעד המדינה, שנענה לבקשת "מיסטר X" והעביר לידו סכום של 130 אלף ₪.

<u>יורם שטרית העריך את גרסתו בבית-המשפט כגרסה "הזויה"</u>.

תאורו של יורם שטרית להשתלשלות האירוע חופף למעשה לתיאורו של עד המדינה, למעט פרט אחד אותו נמנע יורם שטרית לציין, מנסיבות ברורות. הפרט היחיד שנותר בחזקת "נעלם" הינו זהותו של "מיסטר X" – זהות שנחרטה בבית-המשפט בצורה בהירה וברורה. "מיסטר X" הינו נאשם 7.

השלמה זו מסירה התהייה ההזויה מעדותו של יורם שטרית בבית-המשפט. לאחר השלמה מחויבת זאת, מקבלת עדות יורם שטרית בבית-המשפט משקל תוקף וסבירות.

שתי העדויות, עדות יורם שטרית בבית-המשפט – לאחר "השלמה" מתבקשת זו – ועדות עד המדינה, מתיישבות.
עדותו של עד המדינה בתיאור העברת 130 אלף ₪ לנאשם 7, באמצעות אחיו- נכוחה.

<u>אמור מעתה</u>, עד המדינה העביר סך 130 אלף ₪ לנאשם 7, באמצעות אחיו, בעת שזה שימש מהנדס העיר ירושלים בתקופה בה טיפל עד המדינה וקידם את פרויקט הולילנד.

תת-הפרק הבא ידון בסוגיית עבודות ההיתכנות, שנמסרו למשרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" על-ידי עד המדינה.

<u>עבודות ההיתכנות</u>

196. פרקליטו המלומד של נאשם 7, עו"ד פרופ' קנת מן, סבור כי עבודות ההיתכנות הינן עבודות אמת, שאין להן כל קשר לשוחד, שניתן לנאשם 7 על-ידי עד המדינה. לדברי הפרקליט המלומד, אין זה סביר שנאשם 7 היה מפעיל את משרדו תוך שימוש במערך שלם של דרישות תשלום, חשבוניות וקבלות – תיעוד מאסיבי בספריו, בעקבות סיכום עם עד המדינה על העברת כספים כשוחד: "**אם אכן היה מתגבש סיכום כזה, הדבר ההגיוני והאינטואיטיבי לעשות היה דווקא להסוות אותו היטב ולא לפעול, באופן יזום, כדי לתעד אותו**" (עמ' 11 לסיכומי נאשם 7).
לטענת הסנגור המלומד, נאשם 7 לא חשב, בזמן אמת, כי עד המדינה מעביר עבודות למשרדו בזיקה לתפקידו כמהנדס העיר. נאשם 7 הפריד באופן מוחלט והרמטי, בין עבודתו כמהנדס העיר ובין עבודתו במשרד הפרטי. הוא לא חש מחויבות כלשהי כלפי עד המדינה או כלפי יזמי הולילנד ולא סבר כי קיימת זיקה בין העבודות שמבצע משרדו לבין עבודתו כמהנדס העיר. נאשם 7 האמין כי עד המדינה פנה אליו והעביר לו עבודות בשל כישרונו ומיומנותו המקצועית ולעד המדינה עניין ישיר באותם פרויקטים.

פרקליטו המלומד של נאשם 7 גרס כי בכל מקרה לנאשם 7 עומד הסייג של טעות במצב דברים על-פי סעיף 34יח(א) לחוק העונשין, הקובע כדלקמן:

> **34יח. (א) העושה מעשה בדמותו מצב דברים שאינו קיים, לא יישא באחריות פלילית אלא במידה שהיה נושא בה אילו היה המצב לאמיתו כפי שדימה אותו.**

על-פי סייג זה, אחריותו הפלילית של אדם למעשהו נחתכת בהתאם למצב הדברים אותו דימה לעצמו בתפיסתו הסובייקטיבית בעת ביצוע המעשה. תחולת הסייג מותנית בכנותה של הטעות, זאת להבדיל מן המצב המשפטי ששרר טרם חקיקת ס' 34יח הנ"ל, לפיו נדרש כי הטעות תהא הן

כנה והן סבירה. יחד עם זאת, הפסיקה קבעה כי סבירותה של הטעות יכולה לשמש אבן בוחן ראייתית להערכת כנותה (ראו ע"פ 4795/13 **בזזינסקי נ' מדינת ישראל**; ע"פ 4191/05 **אלטגאוז נ' מדינת ישראל**).

לגישת הסנגור, נאשם 7 עמד בנטל להראות כי הסכמתו לקבל מעד המדינה עבודה למשרדו נבעה מטעות כנה שהייתה לו בנוגע להיקף היתר העבודה שניתן לו, וכי טעות זו נבעה גם מהתנהלותם של הגורמים הרשמיים בעירייה בעניינו. טעותו של נאשם 7 הייתה, בנסיבות העניין, גם טעות סבירה, ובודאי כנה (עמ' 35-36 לסיכומי נאשם 7). הסנגור המלומד הדגיש בסיכומיו בכתב, כי נאשם 7 פעל בתוך סביבה שלא ראתה כל פסול בקבלת עבודה על פרויקטים שהתבצעו מחוץ לאזור ירושלים, ואף עשתה ניסיונות יזומים כדי ליצור עבורו הזדמנויות עבודה חדשות נוספות שלא הייתה אליהן כל התייחסות בחוזה המקורי שלו. בכירי העירייה, כמו נאשם 8, הבינו את ההיתר באותו אופן, כפי שהבין נאשם 7. העובדה כי בכירי העירייה, כולל ראש העיר ומנכ"ל העירייה, הבינו את ההיתר שניתן לנאשם 7 באותו אופן, מלמדת כי מדובר לא רק בטעות כנה, אלא גם בטעות סבירה (עמ' 36 לסיכומים).

לא ניתן לקבל טענתו של הסנגור המלומד.

עד המדינה תיאר נסיבות העברת ה"עבודה" למשרד האדריכלים של נאשם 7. לא נטען בבית-המשפט כי עד המדינה הבהיר לנאשם 7 ב"רחל בתך הקטנה" כי הינו מעביר לו כספים תמורת מיני מטלות, שעל נאשם 7 יהא לבצע במישרין ובתמורה במסגרת עבודתו כמהנדס העיר. נאשם 7 תיאר בבית-המשפט בעדותו הראשית לשאלת פרקליטו המלומד, עו"ד פרופ' קנת מן, כי עד המדינה אמר לו באותה פגישה בה סוכמה העסקה כדלהלן: "**<u>אני חושב שאתה יכול לעזור לי מאוד בפרויקטים שאני מנהל ופרויקטים שאני יוזם</u>**, **<u>ואני בטוח שאתה תוכל להביא לי תועלת</u>**, **כמו שאני <u>יכול לסייע לך</u>**..." (עמ' 7156 שו' 24-26).

לאמור, לנאשם 7 היה ברור כי עד המדינה מעביר לו עבודות על-מנת לעזור לו, ובתמורה יסייע נאשם 7 לעד המדינה בפרויקטים אותם הינו מנהל ו/או יוזם.

כפי שיפורט בהמשך, עבודות ההיתכנות שימשו עטיפה ו/או כסות להעברת כספי שוחד. עטיפה מטבעה אמורה לעטוף ולהסתיר ומערכת החשבונות והתיעוד הרישומי היוו בבחינת חוטים שנקלעו לצורך אריגת העטיפה.

כמפורט בהמשך, נאשם 7 לא פעל על-פי היתר כלשהו. נהפוך הוא, נאשם 7 לא עיין בהיתר, ובטח לא בחוות-הדעת של היועץ המשפטי שנדרש לאותו היתר. נאשם 7 לא יכול היה להישען על היתר כלשהו שהוא עצמו נמנע במפגיע מלעיין בו.

גרסתו של נאשם 7 נדחתה על-ידי מכל וכל. אשר כך, לא ניתן לטעון לטעות כנה במצב דברים כלשהו.

פרקליטו המלומד של נאשם 7 טען לסביבה תומכת בעירייה, שלא ראתה כל פסול בקבלת עבודה של פרויקטים שהתבצעו מחוץ לאזור ירושלים. נאשם 7 הזכיר את ראש העיר ובכך נתיישבה

טענתו עם עמדת המאשימה, לפיה הנאשם 7 פעל בסביבה מזוהמת מיסודה. נאשם 7 מצא, בהתאם, תנא דמסייע בדמות אחד הנאשמים המרכזיים בתיק, נאשם 8, לתמוך טענתו כי טעה במצב דברים כמצוין לעיל.

נאשם 7 ניהל וקיים משרד אדריכלים בעיר תל-אביב במקביל לתפקידו כמהנדס עיריית ירושלים. אין מחלוקת בין הצדדים כי עד המדינה העביר סך 883,500 ₪ למשרד האדריכלים של נאשם 7 בתקופה בה נזקק עד המדינה לטיפולו, התערבותו והחלטותיו של נאשם 7, שכיהן אותם ימים בתפקיד מהנדס העיר ירושלים.
מדובר בהמחאות של חברת אמיאור חתומות על-ידי עד המדינה לפקודת "אורי שטרית אדריכלים" החל מיום 12.04.03 ועד יום 31.10.04 (**ת/49א** עד **ת/49כו**).

הנה נא, שתי גרסאות; נאשם 7 העיד בבית-המשפט שמשרד האדריכלים אותו קיים בעיר תל-אביב התנהל על-פי אישורים שקיבל מכל הגורמים המוסמכים בעיריית ירושלים. הכספים שהועברו לו הינם כספים שגבה עד המדינה תמורת עבודות, שהמשרד ביצע לבקשת עד המדינה. כל העבודות, כמו גם הכספים, נרשמו בספרים ועבורם הוצאו קבלות וחשבוניות כחוק.
יתר על כן, נאשם 7 סבר כי עד המדינה הינו בבחינת מנהל פרויקט, להבדיל מיזם, ועל-כן אין כל פסול בקבלת עבודה ממנו. מנהל פרויקט ויזם, כך הסנגור המלומד, ניצבים במישורים שונים. בעוד שיזם הוא בעל עניין ישיר בפרויקט, הרי שמנהל פרויקט הוא נותן שירותים ותו לא (עמ' 31 לסיכומי נאשם 7).
מנגד, גרס עד המדינה כי מדובר בכספי שוחד ותו לא.

קודם הכרעה בשאלה האם משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" נתבקש על-ידי עד המדינה לבצע בדיקות היתכנות של פרויקטים עתידיים או שמא מדובר באצטלה שאמורה הייתה לכסות העברת תשלומי שוחד. אציין, כי עצם קבלת עבודות אדריכלות על-ידי משרד האדריכלות "אורי שטרית אדריכלים בע"מ", מיזם פרויקט הולילנד הנצרך לטיפולו, התערבותו והחלטותיו של נאשם 7, אורי שטרית, המכהן באותה עת כמהנדס העיר ירושלים, מגבשת יסודות עבירת קבלת השוחד המיוחסת לנאשם 7.

197. להלן עיקרי הנימוקים למסקנתי זו:

עד התביעה, יצחק חלפון, הינו אדריכל שעבד במשרד אדריכלים שטרית קרוב ל-17 שנה. משנתמנה נאשם 7 לתפקיד מהנדס העיר ירושלים, החל חלפון לשמש כמנהל משרד האדריכלים אורי שטרית. מדובר בעד תביעה, שלא ניתן היה שלא להבחין בבית-משפט בכל תו מתווי פניו,

הבעה מהבעותיו ואופן הנעת לשונו במהלך עדותו, שזה גמר בדעתו שלא לומר מילה או חצי מילה העלולה להרע עם מי ששימש מעסיקו במשרד האדריכלים שנים רבות.

יצחק חלפון סיפר בבית-המשפט כי למרות תפקידו של נאשם 7 כמהנדס העיר ירושלים, הוא היה מעורב בכל מה שהתרחש במשרד ושליטתו בנושא הכספי הייתה מוחלטת (עמ' 2055 שו' 26). עד המדינה יצר קשר עם משרד האדריכלים אורי שטרית, כך יצחק חלפון, בימים בהם שירת אורי שטרית כמהנדס העיר ירושלים. קודם להיותו מהנדס העיר ירושלים עד המדינה לא עבד עם משרד האדריכלים אורי שטרית (עמ' 2056 שו' 8-19).

נאשמת 9, שולה זקן, אישרה בחקירתה במשטרה שיחה עם עד המדינה, בה דיווח לה על הסדר שהגיע עם נאשם 7. הנאשמת 9 לא שללה את דברי עד המדינה לפיהם אמרה לו, שראש העיר מאוד ישמח והוא בטח ירצה לשמוע את זה ממנו ישירות והעבירה את שיחת הטלפון לנאשם 8 (**ת/601א** עמ' 78 שו' 20-28; ראה גם **ת/601** שו' 603). במצב דברים זה התבקשה התייחסות הנאשמת 9 לרישום ביומנה (**ת/838**), בו נרשם "**צהריים עם דכנר – שטרית עוזר לך – הולילנד – זיגדון**". הנאשמת 9 הגיבה: "**אני אמרתי שאני מניחה שאורי שטרית ביקש ממני להגיד את זה לדכנר, או שהוא ידע שהוא בא אלי או שהוא ידע שהוא נמצא אצלי, אני לא יודעת מה, והיום אני מבינה שאולי ההודעה לא הייתה הכי תמימה**" (עמ' 8299 שו' 30-32). ועוד הוסיפה, שנאשם 7 ביקש ממנה להגיד לעד המדינה, שהינו עוזר לו (עמ' 8300 שו' 7). הנאשמת 9 הסבירה כי היום היא מבינה, שהוא לא כל-כך תמים כפי שהוא נראה (עמ' 8300 שו' 20).
לאמור, הנאשמת 9 נתבקשה על-ידי נאשם 7 להעביר לעד המדינה מסר, שהינו עוזר לו, עזרה עליה העיד בהרחבה עד המדינה בעדותו בבית-משפט.

עד המדינה עבד בכפיפה אחת עם האדריכל אלישע רובין לאורך שנים לא מעטות. אלישע רובין לא נהג לגבות מעד המדינה, כמו גם מלקוחות אחרים (ראה פירוט בהמשך), עבור בדיקות ההיתכנות. העובדה כי עד המדינה בחר, כך נאשם 7, להעביר לו בדיקות היתכנות לפרויקטים שונים, בניגוד לכל היגיון כלכלי, מתיישבת להפליא עם עמדת המאשימה, לפיה עד המדינה עשה כן על-מנת לרצות את מהנדס העיר ירושלים, לו נזקק בצורה שוטפת בעבודתו בקידום פרויקט הולילנד.
דברים אלה מקבלים יתר הבלטה כאשר מדובר בסכום כסף משמעותי, סכום של מאות אלפי ₪, שהועברו למשרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" בתקופה בה המשרד היה בתקופה לא קלה, מבחינה כלכלית, בלשון המעטה.

לגישת הנאשם 7, העבודות שקיבל מעד המדינה היו עבורו פרנסה: "**בשבילי זה היה מקור חיים להחזיק את המשרד**" (עמ' 7337 שו' 14).

הנאשם 7 אישר כי בתקופה בה עד המדינה מסר למשרד האדריכלים שלו מיני עבודות, נדרש הוא למיני בקשות והחלטות בענייני פרויקט הולילנד, אותו קידם וניהל עד המדינה. ובלשונו: "**...אני**

הרי אמרתי פה והסברתי באופן הכי פשוט וברור שאני מסוגל ולא הכחשתי את זה שמשרדי נתן שירותי ייעוץ למר דכנר בזמן היותי בתפקיד מהנדס העיר. לא הכחשתי את זה, לא הסתרתי את זה, זה גלוי וממוסמך" (עמ' 7283 שו' 18-20).

זאת ועוד, הנאשם 7 העיד בחקירתו הראשית בבית-המשפט כי משרדו הפרטי בתל-אביב התנהל על-פי ההסכם עם העירייה. בחקירתו הנגדית ציין: "**אני הקפדתי בקוצו של יוד בכל מה שקשור במחויבויותיי, גם במקרים שלא הייתי צריך להקפיד**" (עמ' 7214 שו' 1-2).

דבריו אלה של הנאשם 7 בבית-המשפט הינם חסרי בסיס.

ההסכם בין הנאשם 7 לעירייית ירושלים נחתם ביום 31.10.00 **(ת/828)**.
על-פי ההסכם היה אסור על הנאשם להעמיד עצמו במצב שבו הוא עלול להימצא במצב של ניגוד עניינים בין עבודתו על-פי החוזה לבין עבודתו הפרטית ערב מינויו ובכלל, במצב של ניגוד עניינים עם נושאים שבטיפול משרד האדריכלים (סעיף 19(א) להסכם). בתקופת עבודתו בעירייה נאסר על הנאשם לעסוק בכל עבודה אחרת בשכר, למעט הפרויקטים המצוינים בסעיף 19(ג). על-פי סעיף 19(ט) נאסר על הנאשם להשתתף ו/או להצביע ו/או להיות מעורב ו/או להשפיע מכל מין וסוג שהוא בקשר עם תוכניות ו/או עבודות שיש לו בהן, במישרין או בעקיפין חלק, טובת הנאה או עניין אישי, לראות באמצעות משרד האדריכלים. על-פי סעיף 19(י) נאשם 7 התחייב להודיע ליועץ המשפטי של העירייה מיד וללא דיחוי על כל נושא הכלול בחוזה ו/או שאינו כלול בחוזה, אשר לגביו יש לו עניין אישי, לרבות בכל הנוגע למשרד האדריכלים העלול ליצור ניגוד אינטרסים עם תפקידו, היועץ המשפטי יכריע בכל מקרה בו יעלה ספק, חשש לניגוד עניינים.
לאמור, הנאשם 7 פעל בניגוד להסכם עליו חתם.

יתר על כן, בעקבות עתירה של חבר מועצת עיריית ירושלים, פפה אללו, נתבקש היועץ המשפטי של עיריית ירושלים, עו"ד יוסי חביליו, ליתן חוות דעתו בסוגיית החשש לניגוד עניינים בין תפקידו של נאשם 7 כמהנדס העיר לבין ביצוע עבודות חוץ על-ידו כאדריכל פרטי. בחוות-דעתו של היועץ המשפטי לעירייה, מיום 29.12.02 **(ת/830)** קבע היועץ המשפטי, בין היתר, כי ניתן ליתן לנאשם 7 היתר לעבודת חוץ רק במקום בו הגוף עבורו מבצע נאשם 7 או משרדו את העבודה אינו עומד במגע כספי; מסחרי, או ענייני עם העירייה, כלומר בין היתר אינו מגיש תוכניות למוסדות התכנון בירושלים וכן: "**לסיכום, שני התנאים המרכזיים המצטברים שצריכים להתקיים על-מנת שניתן יהיה לאשר למר אורי שטרית ביצוע עבודות חוץ הינם <u>שמדובר בעבודה המבוצעת עבור גוף ציבורי</u> ושאותו גוף <u>אינו נמצא במגע כספי או מסחרי עם העירייה</u> ואינו מגיש תוכניות בתחום ירושלים. בנוסף כמובן צריכים להתקיים גם שני התנאים הנוספים – שהעבודה בחוץ תהיה <u>בהיקף מצומצם</u> כך שלא תפגע ביכולת העובד לבצע תפקידו באופן מלא ועל הצד הטוב ביותר, <u>ושיינתן דיווח</u> על גובה התמורה אותה יקבל העובד בגין עבודת החוץ**" (**ת/830** עמ' 8 סעי' ו') [ההדגשות שלי – ד.ר].

היועץ המשפטי קובע כי בנסיבות האישיות המיוחדות שנוצרו לא היה שולל מתן היתר לעבוד בפרויקטים בודדים בלבד, בכפוף לכך: "...**שיעמדו בתנאים שפורטו לעיל ובאישור מועצת העיר ובאישור שר הפנים, למען הסר ספק מובהר כי לא ניתן ליתן היתר למר שטרית לבצע עבודה עבור גוף מסחרי או שמגיש תוכנית בירושלים. בכל מקרה מר אורי שטרית מונחה בזאת שלא לבצע כל עבודה פרטית שלא ניתן לגביה אישור מועצת העיר ושר הפנים**" (**ת/830** עמ' 9 סע' יא) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, לא ניתן לחלוק ברצינות על המסקנה כי חוות-דעתו של היועץ המשפטי בעיריית ירושלים לא מולאה והייתה כאות מתה.

הנאשם 7 נדרש לחוות-דעת זו בבית-המשפט.

הנאשם 7 טען כי אינו מכיר את חוות-הדעת. משהובא לידיעתו כי חוות-דעת זו נתפסה בקלסר במשרדו והוא אחד מהמכותבים הנכבדים, שקיבלו את חוות-הדעת, ציין: "**אני לא קראתי אותה. אמרתי לך מה הייתה גישתי לגבי כל העניין. ברגע ששמעתי את חוות הדעת של יועציי, כל העניין, מבחינתי – לא נגע לי**" (עמ' 7217 שו' 23-24).

[במאמר מוסגר, לא למותר לציין כי הנאשם 7 העיד כי נסמך בנושא זה על חוות-דעתו של עו"ד בלכר, שאמר לו כי כל העתירה של חבר המועצה פפה אינה מעניינו, אלא נוגעת לעירייה ועל-כן לא שת ליבו לחוות-הדעת של היועץ המשפטי (**ת/830**). בהמשך, אישר הנאשם כי העביר את חוות-הדעת לעו"ד בלכר מבלי לעיין בה קודם לפגישתו עם בלכר. במצב זה, טרם פגישתו עם עורך-הדין, כיצד יכול היה להסתמך על עמדתו של עו"ד בלכר, לפיה האמור בחוות-הדעת אינו כלל מעניינו אלא נוגע אך לעירייה?! הנאשם 7 נדרש לכך בבית-המשפט ותשובתו הייתה בבחינת תירוץ שדוף, בכל מקרה, תשובתו התיישבה עם כלל גרסתו הבלתי סבירה בבית-משפט (ראה עמ' 7220 שו' 13-23)].

בהמשך, משהוקרא לנאשם הסעיף לפיו היה עליו לקבל אישור ממועצת העיר ושר הפנים, חזר וציין כי אינו מכיר כלל את חוות-הדעת (עמ' 7218 שו' 23-25).

התובע המלומד לא הרפה בשאלותיו והניח בפני הנאשם מכתב בכתב ידו המופנה לעורך-דינו דאז, עו"ד רועי בלכר, אליו צורפה חוות הדעת של היועץ המשפטי לעירייה (**ת/831**), והנאשם: "**אני מאשר כל מה שכתוב במסמך הזה. לא כתוב פה מילה וחצי מילה שעיינתי במסמכים ואני אשמח לשתף אותך במחשבותיי, או דברים מהסוג הזה. כתוב: אני מעביר לך. כפי שציינתי, כך ראיתי את זה. אני העברתי ובזה זה נגמר**" (עמ' 7219 שו' 9-11).

לשמוע ולא להאמין.

הנאשם 7, מי ששימש כמהנדס עיריית ירושלים לאורך שנים קיבל חוות-דעת משפטית בעניינו מטעם היועץ המשפטי של העירייה, חוות-דעת שמצא להעביר לעורך-דינו, עו"ד בלכר.

נאשם 7 ביקש לטעון בבית-משפט כי אותה חוות-דעת הנוגעת לענייננו, למקור פרנסתו, חוות-דעת שבעניינה ביקש להיוועץ עם פרקליטו - זו לא נקראה על-ידו, בודאי לא נלמדה, והנאשם, כביכול, אינו יודע כלל את תוכנה ובטח לא סבר שעליו לקיים ההנחיות הכלולות בה.

טענתו זו של הנאשם 7, מוטב הייתה ולא הושמעה ונטענה בבית-המשפט. מדובר בטענה עקורה מהמציאות.

זאת ועוד, לפי גישת נאשם 7, ראש העיר, אליו הופנתה חוות-דעת היועץ המשפטי, כמו גם סגן ראש העיר, נאשם 6, מנכ"ל העירייה, רענן דינור (ברשימת התפוצה של חוות-הדעת), שאישרו, לדבריו, עבודתו הפרטית, לא שוחחו עמו כלל בנושא חוות-הדעת ולא עמדו על התנאים בהם עליו לעמוד באם רצונו לממש החלטתם לאשר לו עבודה פרטית. והנאשם בבית-משפט: "**גרסתי פשוטה מאוד. מישהו באמת ובתמים מעלה על דעתו שאני אפנה לשר הפנים לקבל אישור? שאני אפנה למועצה לקבל אישור?**" (עמ' 7219 שו' 22-23).
לאמור, הנאשם 7 בצורה ברורה להפליא העיד בבית-משפט כי הנחיות היועץ המשפטי הינן עבורו ולא כלום.

<u>צא ולמד</u>, הנאשם 7 פעל בניגוד להסכם עם העירייה. לנאשם 7 היה אסור בתכלית האיסור לקבל עבודות אדריכלות מעד המדינה. נאשם 7 בחר את בחירתו והעדיף "לעשות לביתו" גם במחיר פריצת גדרות החוק.

<u>אמור מעתה</u>, עד המדינה העביר סך 883,500 ₪ למשרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" עבור ביצוע עבודות היתכנות ("כביכול") לפרויקטים שונים.
מאות אלפי השקלים הועברו על-ידי עד המדינה לנאשם 7 <u>בשעה שעד המדינה פעל לקידום פרויקט הולילנד ונזקק לטיפולו, התערבותו והחלטותיו של נאשם 7</u>, ששימש אותם ימים כמהנדס העיר ירושלים.
לגישת נאשם 7, העבודות שקיבל היו עבודות לבדיקת היתכנות פרויקטים של עד המדינה.
עד המדינה העביר העבודות ("כביכול") לנאשם 7, <u>אך ורק</u> בשל היותו של זה מהנדס העיר ירושלים.
עד המדינה עבד עם אדריכלים רבים, <u>שלא גבו ממנו תשלום עבור עבודות היתכנות</u>. עד המדינה עבד לאורך שנים עם האדריכל אלישע רובין. עד המדינה מצא להעביר ("כביכול") עבודות למשרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" כדמי לא ייחרץ. מדובר בטובת הנאה כספית שניתנה לנאשם 7 בגין תפקידו הציבורי כמהנדס העיר ירושלים.
נאשם 7 פעל, כמצוין לעיל, בניגוד לחוות-דעת מפורשת של היועץ המשפטי, <u>כשהוא מעדיף "ענייננו" על-פני מסגרות חוק והנחיות מקום עבודתו</u>.

משגרסתו של נאשם 7 בבית-המשפט (ראה המשך) נדחתה כלאו גרסה, הרי חזקת המודעות, ולא רק (ראה דיון בהמשך), מוכיחה מודעותו לנסיבות קבלת העבודות למשרדו, כ"טובות הנאה" בשל תפקידו כמהנדס העיר ומעורבותו בקידום פרויקט הולילנד.

כאמור, נאשם 7 גרס בבית-משפט כי העבודות שקיבל משרדו מעד המדינה היו עבודות לבדיקת היתכנות של פרויקטים. מנגד, גרס עד המדינה שעבודות ההיתכנות, היו בבחינת אריגת אצטלה להסתרת תשלומי שוחד.

198. חשוב להעיר, לא נטען על-ידי המאשימה כי הפעולות שנרשמו בדפי העבודה, בתיקים, ביומנים השונים, הינם לאו רישומים. עד המדינה העביר למשרד האדריכלים של הנאשם עבודות, חלקן אף "עבודות אמת" גם אליבא דעד המדינה, ובהן הושקעה עבודה על-ידי חלפון ועוזריו, כמתואר להלן. הפגישות שתועדו במסמכים השונים הינן פגישות עבודה, שנתקיימו הלכה למעשה. הפעולות של עובדי המשרד, שתועדו, הינן פעולות שבוצעו בפועל. לא נטען אחרת. ברם, כל אלה שימשו כסות ועטיפה להזרמת כספי השוחד. הכספים שהועברו למשרד האדריכלים על-ידי עד המדינה לא נתיימרו להוות גמול או תמורה לאותה עבודה שתועדה ובוצעה. הפרויקטים שבדיון (להלן) היו מעין "פרויקטים מתוכננים", אבל בגינם הוזרמו כספים בלי שום פרופורציה לעבודה שהושקעה ו/או שהייתה צריכה להיות מושקעת. אותם "פרויקטים מתוכננים" היוו נתיב להזרמת כספי השוחד. עד המדינה דרש רישום התיבות: "ייעוץ מקצועי", על-גבי דרישות התשלום והחשבוניות, ששימשו חומר גלם לאריגת האצטלה, שנועדה להסתיר כספי השוחד, אריגה מחוררת ככברה.

אינני נדרש להכריע לגבי כל פרויקט, שהועבר על-ידי עד המדינה למשרד האדריכלים, בכמה שעות עבודה היה ראוי וצריך לחייב את עד המדינה. כל העבודות והפרויקטים השונים הועברו למשרד האדריכלים, אך ורק בשל תפקידו הציבורי של נאשם 7 כמהנדס העיר ירושלים, על-מנת לסייע לו ולהסתייע בו בפרויקט הולילנד.
כפי שיובהר להלן, מדובר בפרויקטים מתוכננים, שלא נתגבשו לכלל עבודה, ונראה כי לא הייתה כל כוונה לקדמם לכלל עבודה ממשית. בכל מקרה, אנשי משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" נתבקשו לבצע בדיקה על-ידי עד המדינה, שהייתה בבחינת סרח עודף למטרה, והיא; העברת כספים למהנדס העיר.

אבחן, אפוא, מהות עבודות ההיתכנות שהוצגו בבית-משפט:

199. לא נערך כל חוזה כתוב בין עד המדינה למשרד האדריכלים.
כל העבודות שקיבל נאשם 7 לבצע עבור עד המדינה וכל מאות אלפי השקלים, שהועברו למשרד האדריכלים שבבעלותו התקבלו, שלא על בסיס חוזה בכתב.

פרקליטו המלומד של נאשם 7, עו"ד פרופ' קנת מן, סבור כי משרד אדריכלים אינו מחויב על-פי דין לחתום על הסכמים כתובים עם לקוחותיו והוא רשאי להתקשר עמם בהסכמים גם בעל-פה. העברתם של תשלומים כנגד חשבוניות היא אינדיקציה לביצועה של עבודה גם בהעדר חוזה כתוב

(עמ' 64 לסיכומי נאשם 7). לדברי הסנגור המלומד, נרקמה מערכת יחסי אמון בין נאשם 7 לעד המדינה באותה תקופה. גם שהסנגור המלומד קובע כי: "**שטרית צריך היה להתעקש שבינו לבין דכנר ייחתם חוזה עבודה; אך העובדה שלא עשה זאת אינה מעידה על אי-התקיימותם של יחסי עבודה אמיתיים בין דכנר למשרדו של שטרית**" (שם, עמ' 65 למעלה).

לא ניתן לקבל עמדת הסנגור המלומד.

העד, יצחק חלפון, לא זכר בעדותו מפגשים רבים עם עד המדינה, אולי מפגש אחד או שניים במשרדו בתל-אביב (עמ' 2057 שו' 8-12). לעניין התשלומים ששילם עד המדינה, ציין העד כי להבדיל מלקוחות אחרים עמם נחתם חוזה בתחילת הקשר עם הלקוח (עמ' 2058 שו' 11), עם עד המדינה התשלום היה על בסיס מחיר שעת עבודה מבלי שנחתם עמו כל חוזה עבודה (עמ' 2059 למעלה). התשלום שנדרש מעד המדינה נקבע על-ידי נאשם 7 (עמ' 2060 שו' 8) והוא היה האיש הקובע בנושא זה (עמ' 2189 שו' 14).

הגב' ציפי מונטיה, ששימשה מזכירתו של נאשם 7 במשרד האדריכלים שלו ביפו, ובין השאר עבדה בין השנים 2004-2009, ולפני כן 5 שנים נוספות. לדבריה, ניהלה את כל תחום האדמיניסטרציה, כולל התחום הכספי, דאגה למעקב על קבלת כסף, הוצאת חשבוניות וקבלות (עמ' 1106 שו' 25-20). לשאלה האם היו למשרד לקוחות ללא חוזה, השיבה: "**לא, לא היה לנו כזה דבר**" (עמ' 1107 שו' 2) [ההדגשות שלי - ד.ר].

הנאשם 7 אישר בבית-המשפט כי שכר הטרחה סוכם בינו לבין עד המדינה, למעשה בארבע עיניים (עמ' 7266 שו' 29) וזאת בניגוד לנוהג המקובל בעבודת משרד האדריכלים, לפיו נהגו לחתום על חוזים עם לקוחותיהם (עמ' 7266 שו' 31). עד המדינה מסר עבודות בסדר גודל של מאות אלפי ₪ ללא כל הסכם בכתב, בניגוד לנהלים השגורים במשרדו. הנאשם 7 ביקש להסביר: "**התחיל פרויקט אחד, אח"כ עוד פרויקט, כל פרויקט התייחסנו אליו נקודתית, מכיוון שלא הייתה מחלוקת לגבי סוג העבודה או היקף העבודה ולגבי השכר, שזה תמיד הנושא הכבד שסביבו עולים או נופלים הסכמים, לא הגענו לזה, לא עשינו את זה. הייתה הסכמה מוחלטת, התשלומים הגיעו בזמן, השירות ניתן בזמן, וזה זרם באיזשהי צורה ולא נחתם הסכם, אף פעם לא ידענו על איזה היקף מדובר, וכשזה הצטבר ל-750 או משהו אלף שקל. ש. 880. ת. זה כולל מע"מ, ללא מע"מ זה משהו כמו 740, אני לא זוכר את המספר המדויק, ככה התגלגלו הדברים, החיים, הרוטינה, העשייה**" (עמ' 7267 שו' 6-14). ובהמשך: "**...אני מאוד מצטער שלא עשיתי את זה, יותר מזה אני לא יכול להגיד. אין לי מה להגיד יותר מזה**" (עמ' 7268 שו' 21-22; עמ' 7269 שו' 8-30).

עם כל הכבוד לניסיונו של נאשם 7 להסביר את "נוהל העבודה המיוחד", שהתגבש כלפי עד המדינה, אין בהתייחסותו המפורטת של הנאשם 7 להסביר מדוע היה על משרד האדריכלים לחרוג מן השורה ולא לחתום חוזה עם עד המדינה. העובדה שעד המדינה ביקש את שירותם במספר

פרויקטים אינה מוציאה אותו מן הכלל, ובטח לא העובדה שבדיעבד התחוור כי שילם במועד את כל שנדרש הימנו.

לאמור, העובדה כי לא נחתם חוזה עם עד המדינה, בניגוד לנוהלי משרד האדריכלים תומכת בעמדת המאשימה כי עבודות ההיתכנות, שנתבקשו על-ידי עד המדינה, היה להן "ייחוד" שהוציא אותן מן הכלל.

200. על-גבי החשבוניות שנתקבלו תמורת הכספים שהועברו על-ידי עד המדינה נרשמו התיבות: "**ייעוץ מקצועי**". זה ולא יותר.

עד המדינה הסביר בעדותו בבית-משפט כי התיבות "**ייעוץ מקצועי**" נרשמו על-פי דרישתו המפורשת נוכח חששו מביקורות מס הכנסה העלולות לגלות כי מדובר בפרויקטים שלא באו לאוויר העולם, פרויקטים שהסתכמו במאות שעות עבודה ולא הותירו עקבות בספרים ובמסמכים רשמיים של שני המשרדים (עמ' 170 שו' 15-20). ועל כן ביקש להימנע מרישום מפורט כמקובל, והנחה את משרד האדריכלים להסתפק ולרשום על-גבי החשבוניות אך את התיבות "**ייעוץ מקצועי**".

על-גבי מוצגים **ת/58** ו-**ת/59** הנוגעים לפרויקט דיזנגוף – שהינו פרויקט אמיתי בגינו הוצאה חשבונית נכונה – מטבע העניינים צוין שם הפרויקט, להבדיל מרישום התיבות "**ייעוץ מקצועי**" (עמ' 171 שו' 22-30 ; עמ' 3597 שו' 17).

הרישום "ייעוץ מקצועי" הינו חריג ברישומי הנהלת החשבונות של המשרד. עובדי משרד האדריכלים העידו בבית-המשפט כי אינם יודעים ו/או זוכרים רישום דומה, שנרשם על חשבוניות שנמסרו ללקוחות אחרים.

גב' רויטל טיירי עבדה בשנים 1994-2007 במשרדו של נאשם 7. בשנים 2002-2004 שימשה מנהלת אדמיניסטרטיבית של המשרד. כמו כן הייתה חלק מהצוות המקצועי, נוכח השכלתה כהנדסאית אדריכלות בניין. העדה העידה על החשבוניות **ת/43**, **ת/44**, **ת/45**, **ת/46**, **ת/47**, **ת/48** ועל קבלות מתוך **ת/52**. היא ציינה כי חתימתה היא שמתנוססת על גבי החשבונית וכי הייתה זו היא שרשמה "**עבור ייעוץ מקצועי**". רישום שרשמה על-פי הנחיית נאשם 7 (עמ' 1198 שו' 27).

יצחק חלפון העיד בבית-המשפט כי הוא לא האיש שהורה לעובדת המשרד, רויטל טיירי, לרשום על-גבי החשבוניות (**ת/53(2)**) "**ייעוץ מקצועי**" (עמ' 2072 שו' 15-21). נראה כי אין מחלוקת כי היה זה הנאשם 7 שביקש מרויטל לרשום את התיבות הנ"ל (עמ' 2072 שו' 27).

הנאשם 7 נתבקש להציג לקוחות, או לפחות לקוח אחד נוסף, בו נרשמו בעניינו על-גבי קבלה או חשבונית התיבות "**ייעוץ מקצועי**", הנאשם 7 דיבר ודיבר ומעבר למילים ומשפטים שיצאו מפיו בניסיון להסביר לא מצא הנאשם להציג ולו מקרה נוסף אחד בו נהג כך (עמ' 7276 שו' 15-27).

לאמור, הרישום החריג על-גבי החשבוניות תומך בגרסת עד המדינה בבית-המשפט.

201. עד המדינה ציין כי על-פי ניסיונו העשיר בשטח הבנייה ועבודה עם משרדי אדריכלים, לא נהוג לשלם עבור בדיקת היתכנות של פרויקטים. בכל מקרה, הוא מעולם לא שילם כספים עבור בדיקת היתכנות, ולא נהוג שאדריכלים מקבלים תשלום קודם קבלת העבודה (עמ' 168 למעלה). עד המדינה ציין שמדובר בפיקציה, שנועדה לכסות את תשלומי השוחד בפועל. לדבריו, לא נעשתה עבודה ומשרד שטרית לא יכול להציג מסמכים המעידים על עבודה בנושאים אלה (עמ' 169). עד המדינה סיפר כי הינו עובד מזה שנים עם האדריכל אלישע רובין, וזה אינו גובה כל שכר טרחה עבור בדיקות היתכנות. רק כאשר הפרויקט יוצא לפועל מקבל האדריכל תשלום עבור עבודתו (עמ' 3588 שו' 16 ; עמ' 3598).

האדריכל אלישע רובין סיפר בבית-המשפט כי בדק עבור עד המדינה לאורך השנים עשרות פרויקטים, שרק חלק מהם התממש, וכל השאר התאיידו באוויר. האדריכל רובין חתם עם עד המדינה חוזה בכניסתו לביצוע הפרויקט, אבל לא נגבה על-ידו תשלום עבור בדיקת ההיתכנות. האדריכל ציין כי משהפרויקט הנדון התממש, התקבל תשלום כולל. האדריכל רובין ציין בבית-המשפט כי על-גבי החשבוניות שהינו מוציא ללקוח, הינו נוהג לרשום את שם הפרויקט, הכתובת, השלב בעבודה בגינו הינו מחייבו וכו' (עמ' 2546 שו' 8-9). לשאלת עו"ד פרופ' מן, ציין כי כך הינו נוהג עם כל לקוחותיו ולאו דווקא עם עד המדינה (עמ' 2547 שו' 5).

האדריכל ספקטור העיד בבית-המשפט, שככלל, עבור בדיקת היתכנות משרדו אינו נוטל תשלום (עמ' 4576 שו' 22 עד עמ' 4577 שו' 16 ; עמ' 4596 שו' 13-17).

נאשם 3 העיד בבית-המשפט באופן דומה (עמ' 6941).

מנגד, העיד עד ההגנה ליאור שנבל כי על-פי בדיקותיו בשטח – העד אינו אדריכל – יש כאלה הנוהגים לגבות תשלום עבור בדיקות היתכנות שהינם עורכים.

202. עד המדינה ציין, כי הכספים שהועברו כתשלום עבור עבודות משרד האדריכלים, כביבול, היו, למעשה, בבחינת תשלומי שוחד. אשר כך, המספרים בחשבוניות הפיקטיביות נסתכמו לסכומים עגולים. לו היה מדובר בחשבונות עבור עבודות של ממש, חשבונות המחושבים לפי מכפלת מחיר שעת עבודה בשעות עבודה שהושקעו, הסכומים לא יכלו להסתכם למספרים עגולים, שבנשוא דיוננו נרשמו ללא שום קשר לעבודה מכל מין וסוג (עמ' 171 למטה).

203. עובדי משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" לא ידעו להרחיב בעניין העבודה שהושקעה על-ידם ובגינה חויב עד המדינה בסכומים של עשרות רבות של אלפי שקלים עבור הפרויקטים השונים.

הגב' רויטל טיירי לא ידעה לומר דבר על פרויקט, שביצע המשרד עבור חברת אמיאור למעט פרויקט עליו עבדה, **"בקורצ'ק בהרצליה"** (עמ' 1199 שו' 17-20). העדה ציינה כי ככלל, הכירה את

הפרויקטים במשרד, בודאי מיזם משמעותי, שכן כל המשרד הכיר את הפרויקטים (עמ' 1201 שו' 17).

עדותה של הגב' רויטל טיירי מתיישבת עם הודעתה במשטרה של הגב' ציפי מונטיה. האחרונה ציינה כי עד המדינה מוכר לה כאדם מבוגר: "**...הוא לא היה לקוח של המשרד, הוא היה חבר של אורי, אני חושבת, הם היו נפגשים לעיתים לארוחות בוקר, משהו כזה, אבל אני לא ראיתי שהם היו נפגשים במשרד שטרית**" (**ת/432** שו' 32-34). בהמשך, הביעה העדה ביטחונה (השתמשה בתיבה "בודאי"), למצב ההיפותטי לפיו הייתה יודעת כי עד המדינה הינו לקוח גדול של המשרד, לקוח שהכניס סכומי כסף גבוהים בגין עבודות, לו אכן היה כך (**ת/432** שו' 116-117).

הגב' שרון פוחס השיבה בעדותה בבית-משפט לשאלות פרקליטו המלומד של נאשם 7 כי הייתה מודעת אך לשני פרויקטים בהם העסיק עד המדינה את משרד שטרית (עמ' 5029). לציין, שני הפרויקטים שצוינו על-ידה (פרויקט דיזנגוף ופרויקט הרצליה) הינם פרויקטים, שאין מחלוקת כי הינם ממשיים גם אליבא דתביעה.

מר ישראל יקר נשאל על-ידי התובע המלומד, עו"ד עודד קם, האם יודע על פרויקטים נוספים – בנוסף לפרויקט בהרצליה – שנאשם 7 התבקש על-ידי עד המדינה לבדוק ותשובתו: "**לא, אין שום דבר**" (עמ' 2556 שו' 7).

עדויות הגב' רויטל טיירי, הגב' ציפי מונטיה והגב' שרון פוחס מקבלות יתר משמעות נוכח העובדה שאינה במחלוקת, כי משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" זכה לשכר טרחה, כביכול, בסך 883,500 שח, סכום ששולם בגין כ-1,500 שעות עבודה של אדריכל בכיר.

שעות עבודה רבות, במיוחד במשרד, שבתקופה זו היה רחוק משגשוג מקצועי או כלכלי – שעות שנעלמו והוסתרו מהעובדות הקבועות במשרד (גב' טיירי וגב' מונטיה), שתחום עיסוקן חייב, על-פני הדברים, מודעותן לעבודות.

204. פרקליטו המלומד של נאשם 7, עו"ד פרופ' קנת מן, חקר את עד המדינה חקירה צולבת ומיומנת. הסנגור המלומד הציג לעד המדינה את מוצג 280 מ-**ת/626**, לפיו הציע חלפון להזמין מדידה, בגורסו שהנה, לא ניתן לומר שמשרד האדריכלים לא פעל בנושא. ועד המדינה: "**...ת. סליחה, לא רוצה להעליב, אבל בתור ילד הייתה לנו אמרה שאם לסבתא היו גלגלים היא הייתה רכבת, אותו דבר אתה מתחיל להגיד בסך הכל לפני שמתחילים איזשהו דבר תכנוני, איזשהו דבר רעיוני אפילו של העמדת בתים, איזשהו רעיון איפה יהיה כביש, איפה תהיה התחנה, חייבת להיות מפת מדידה. הוא פנה אלי לקבל אישור על הפרויקט, הוא לא קיבל אישור כזה, למיטב ידיעתי לא נלקח אף מודד ולא נעשתה אף מדידה, אז איך אפשר לבוא ולספר עכשיו שנעשו והוכנו כשעוד לא נעשתה אפילו תוכנית המדידה?... אז הסברתי שהבדיקה המקדמית הראשונה שצריך לעשות זה מפת מדידה של השטח כדי לדעת על מה אנחנו מדברים בכלל. אם אין לך את זה, אז אפשר לשרטט מה שרוצים, גם גבר יפה, אישה יפה, ילד יפה, כל דבר אפשר לשרטט, הנייר סובל את הכל. כשלא יודעים איפה יקום הפרויקט, איפה להביא את הפרויקט, איזה סוג בנייה, איזה דבר, כשהמושב בכלל לא משתף איתך פעולה ולא רוצה אותך, אז עם כל הכבוד, אין**

מה לקדם, אין מה לעשות, עובדה שהוא בעצמו בא ואומר שעל-מנת להתחיל בעבודה, הוא אומר אני צריך את המדידה, וזה מה שכותב מר חלפון עצמו, אתה טוען שהוא התחיל לעבוד, תראה לי איפה המדידה. (עמ' 4008 ש' 24 עד עמ' 4009 ש' 17). ועוד: "...**עם כל הכבוד, אנחנו מדברים על אדריכלות, אנחנו מדברים על בנייה, אנחנו לא מדברים לא על היסטוריה ולא על ספרות שאפשר בזה לכתוב או להגיד או לא, באדריכלות, יש סקיצות יש תוכניות, אין סקיצות אין תוכניות, הכל מדבר בעד זה, אדריכלים לא צריכים הרבה יותר מאשר את זה כדי להוכיח את מה שהם עשו או מה שהם לא עשו, ובייחוד במקרה כזה שתראה לי בכלל על כמה יחידות מדובר, על איזה שטח קרקע מדובר, על כמה דונם מדובר, על אם זה בניינים גבוהים, בניינים קטנים, מה הפרוגרמה התכנונית, תראה לי את כל הדברים האלה, האם מדובר על בניינים של 40 קומות, בניינים צמודי קרקע, תראה לי על מה מדובר בכלל.**" (עמ' 4009 ש' 6-14) [ההדגשות שלי – ד.ר].

הנאשם 7 התבקש במהלך עדותו בבית-משפט להסביר הכיצד נעשתה בדיקת היתכנות ללא מדידות והכנת תרשימים שונים. בדיקת היתכנות פרויקט, שלא הותירה במשרד עקבות בדמות דפי עבודה, תמונות או נתונים מספריים הנוגעים לפרויקט המתוכנן.

הנאשם 7, כמי שהיה מוכן לשאלה בסיסית זו השיב כי מדי מספר חודשים הורה להפסיק העבודה במשרד ולבער ניירות ומסמכים. בדומה, הושמדו סקיצות ושרטוטים של עבודות ופרויקטים שעבר זמנם [לא למותר לציין, כי גם גרסה כבושה זו שאינה מתיישבת עם דברים ברורים שמסרו העובדים במשרדו (ראה להלן), נמסרה במספר אופנים;

1. פעם אחת ציין כי הניקיון הכללי שנערך במשרד היה נערך: "**אחת לשנתיים המשרד היה מפסיק את העבודה שלו ועושה ניקיון כללי בו משליכים גלילים ותוכניות שאין להם שום רלוונטיות יותר למשרד**".
2. מיד בהמשך: "**...אנחנו לא שומרים, אחת לשנה המשרד מפסיק את עבודתו, מתגייס כולו ומשליך כמויות אדירות**" (עמ' 7170 שו' 23-27).
3. דקות אחר-כך: "**אנחנו משמידים סקיצות פעמיים בשנה, כל שישה חודשים**" (עמ' 7171 שו' 3) [ההדגשות שלי – ד.ר]].

דברים שונים מסר בבית-המשפט מנהל המשרד, יצחק חלפון. האחרון סיפר כי המשרד התנהל בצורה מסודרת, כל מנהל פרויקט רשם ותיעד את הפעולות שבוצעו על-ידו מטעם המשרד, בעניינו של עד המדינה טיפל חלפון. אביא את הדברים: "**ש. אתה הרגע אמרת שאתה אדם מסודר שמתעד את הדברים. יש מסמכים במהלך השנים שאתם הוצאתם מהקלסרים? חס וחלילה השמדתם אותם? העלמתם אותם? ביחס לדכנר. ת. אנחנו לא השמדנו, אבל במשרד של 20 שנה עם קלסרים בכל מקום, והגיע צוות המשטרה ולקחו את הקלסרים הרלוונטיים, להגיד לך אם היה קלסר אחד או שניים שלא הגיע, זו לא רמת סדר כזאת שאני יכול להעיד על זה בשבועה**" (עמ' 2063 שו' 15-19). ובחקירתו החוזרת: "...**לא הוצא שום חומר ולא הושמד שום חומר...**" (עמ' 2187 שו' 26) [ההדגשות שלי - ד.ר].

למותר לציין שגב' מונטיה, כמו גם גב' טיירי, לא העידו על ביעור חומר, וביתר עוצמה לא נשאלו על-ידי בא-כוחו המלומד של הנאשם, על ביעור חומר שכזה.

לא מדובר בדבר של מה בכך. עד המדינה הדגיש בעדותו בבית-משפט כי לו היה מדובר בעבודות ממשיות, הרי מטבע העניינים עבודת האדריכלים מלווה במדידות, סקיצות ושרטוטים. הנאשם 7 מודע לאמיתה זו, ציין בבית-המשפט כי השרטוטים והסקיצות בוערו, כמו מסמכים רבים אחרים. צרתו, שעובדי משרדו לא תמכו בגרסה זו, ולו במעט. הנאשם נדרש לדברים אלה בבית-המשפט ולא היה בכוחו להחליש ממצא זה המשתזר במארג ראיות התביעה (עמ' 7290 שו' 23-32). ממצא המעגן לא מעט גרסת עד המדינה בסוגיה זו.

פרקליטו המלומד של נאשם 7, עו"ד פרופ' קנת מן, זיהה המכשול המובנה בקו הגנת הנאשם וביקש לפרקו באמצעות הטיעון כי חלק ניכר מבדיקת ההיתכנות היא עבודת הכנה של חקירת האתר הרלוונטי והאפשרויות הטמונות בו (עמ' 51 לסיכומי נאשם 7).
צרת טיעון זה כי אותן פעולות חקירה של הנתונים, המגבלות והאפשרויות, לא נרשמו, וממילא לא תועדו. הסנגור המלומד ציין כי בוצעו פעולות רבות שלא תועדו, והתיעוד המתייחס אליהן לא נשמר (עמ' 62 לסיכומי נאשם 7). באם לא קיים תיעוד כלשהו, מהיכן ניתן ללמוד על פעולות שבוצעו?! הנאשם 7 לא ידע להעלות מזיכרונו ולציין פעולות שבוצעו. בדומה, חלפון לא ידע לעשות כן. האחרון אף ציין, כמפורט לעיל, כי לא ידוע לו על ביעור מסמכים שנעשה במשרד מדי מספר חודשים או שנים.

205. האדריכל יצחק חלפון עיין בבית-המשפט בדרישות תשלום של משרד האדריכלים וחשבוניות שיצאו על-ידי החברה של עד המדינה. חלפון לא ידע להסביר כיצד יצאה החשבונית שבועיים לפני דרישת התשלום **(ת/46, ת/53(1)א)** (עמ' 2067 שו' 25-26), כאשר היה מוסכם עליו שמשרדו לא נהג להוציא חשבונית קודם קבלת הכסף (עמ' 2067 שו' 13). חלפון לא ידע להסביר קבלת כסף בסך 150 אלף ₪ מידי חברה של עד המדינה ביום 02.11.2003 **(ת/52(1))** הוצאת דרישת תשלום של משרד האדריכלים אורי שטרית מחברה של עד המדינה בגין **"ייעוץ שוטף"** על סך 150 אלף ₪ ביום 20.11.2003 **(ת/53(1)א)** (עמ' 2069).

חשוב להעיר כבר עתה, כי התפתלויותיו והתעקלויותיו של העד חלפון על דוכן העדים בלטו למרחוק עד שנאלצתי להעיר לו פעם אחר פעם על אופן מסירת העדות (עמ' 2060 למטה; עמ' 2061 שו' 9; עמ' 2069 למעלה): **"אני לא רואה חשבון, אני אדריכל, היה במשרד מי שטיפל בעניינים הכספיים במשרדו של אורי, זה היה סמי ז"ל... ש. את הכסף קיבלתם בתאריך 2 לנובמבר, על-פי מה שרשום פה למה דרישת התשלום יצאה ב-20 בנובמבר? ת. אין לי תשובה, אני לא יודע"** (עמ' 2069 שו' 29 עד עמ' 2070 שו' 8).

לאדריכל חלפון הוצגו קבלות מיום 1.2.2004 (**ת/52(2)**) (קבלות 350 ו-353) המסתכמות לסך 150 אלף ₪. העד נתבקש להציג – בעקבות חקירתו במשטרה, דרישות התשלום לקבלת סכום הכסף הנ"ל, שכן דרישות התשלום (**ת/53(1)**) אינן תואמות לקבלת הכספים הנ"ל. תשובת העד: "**אני לא יכול לענות לך על השאלה הזאת... זה לא קיים בחבילה שקיבלתי ממך, זה לא בתפקידי, זה לא ביכולתי כרגע להסביר**" (עמ' 2071 שו' 10-13), זאת למרות שמדובר במי ששימש מנהל המשרד, שטיפל בעד המדינה והיה זה הוא שהוציא את דרישות התשלום, ועל-פי שיטתו הכסף מעד המדינה התקבל רק לאחר דרישת תשלום (עמ' 2071 שו' 13-21). חלפון ציין בעדותו: "**...תחום המספרים מבלבל אותי, אני איש גרפי לחלוטין, מבין תוכניות, אני יודע רק להוציא דרישות תשלום, זה הדבר היחיד שאני יודע**".

מוצג **ת/47** משקף חשבונית של משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" מיום 01.02.04 עבור תשלום בגין "**שכר טרחה עבור ייעוץ מקצועי**" על-סך 150 אלף ₪.

בגין אותה חשבונית הוצאו שתי קבלות, מס' 350 ו-353 מיום 01.02.04, המסתכמות לסך 150 אלף ₪ (**ת/52(2)**).

אין מחלוקת שבגין החשבוניות והקבלות לא באה כל דרישת תשלום מצד משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ". **ת/43** עד **ת/48** הינן שש חשבוניות של משרד האדריכלים שהוצאו לחברת אמיאור יזמות והשקעות בע"מ. בגין חשבוניות אלה קיימים אך חמישה מכתבי דרישת תשלום (**ת/53(1)**).

לא אחד מהעדים – למעט עד המדינה – יכול היה לומר משהו בעניין העבודה בגינה הועבר סך 150 אלף ₪ לטובת משרד האדריכלים (ראה למשל עדות הגב' טיירי, עמ' 1200 שו' 4-3).

מעל לכך, לא הוצג בבית-המשפט כל מסמך ו/או ראשית מסמך, שהיה בו להצביע על עבודה שביצע משרד האדריכלים לאחר חודש אוקטובר 2003.

206. פרויקט תחנת דלק עשרת ופרויקט יהודה המכבי בתל-אביב.

עבור שני הפרויקטים הנ"ל יצאה דרישת תשלום ביום 31.03.03 (**ת/53(1)**). חשבונית מס' 287 מיום 31.03.03 הוצאה בגין העבודות הנ"ל (**ת/43**) (50 אלף ₪ + 9,000 ₪ מס ערך מוסף).

נאשם 7 לא יכול היה ללמד בעדותו בבית-משפט ו/או באמצעות מסמכים שבחומר החקירה כי בוצעה עבודה כלשהי בגין דרישת התשלום הנ"ל.

הנאשם 7 נשען על-כך, שאינו זוכר והוסיף וציין: "**אני אמרתי בישיבה הקודמת לבית-משפט ואני רוצה להפנות לדברים שאמרתי, שמעת לעת עשינו סידור וניקיון ונפטרנו ממסמכים שאינם רלוונטיים, זאת פרוצדורה רגילה בכל משרד שלא רוצה לאבד עצמו לדעת בתוך ניירת, אני עומד פה בפני בית-משפט תחת אזהרה ומצהיר שאני יודע בודאות שהיו עוד מסמכים רבים, בעיקר סקיצות, אני חוזר על זה ואומר את זה בלי שום מורא**" (עמ' 7286 שו' 12-16).

בעניין עבודתה של רויטל טיירי, ערך התובע חשבון כי על בסיס החיוב שחויבו ועבודתה, עולה כי טיירי השקיעה למעלה מ-300 שעות על הבדיקה שערכה בעירייה בנושא פרויקט יהודה המכבי.

הנאשם 7 ביקש להסביר דרך עבודת משרד אדריכלים וככל שדיבר כך השתקף כי אין בכוחו להסביר נתונים שתועדו במסמכים. בכל מקרה, אביא מקצת מדבריו: "**ש. המסמך ת/630**

שהתגלגל לידינו הוא מסמך שלכם, וממנו למדים כמה עולה שעת עבודה של רויטל, ואפילו אם אני אכפיל בייעוץ כפול במקום 150 אנחנו נחייב לרויטל 300 ₪, אז עדיין היא עבדה למעלה מ-300 שעות על הבדיקה הזאת בעירייה ביהודה המכבי. ת. אבל <u>עוד פעם אתה עושה מניפולציה</u>, אני לא יודע איך אתה מגיע למסקנות האלה. אני אסביר, קודם כל כפי שאני טוען, <u>ואני לא יודע</u>, אני רק יכול לנחש, רויטל אדם הגון, יצחק אדם ישר, הם לא יוציאו חשבון שקרי לעולם גם אם אורי שטרית ינחה אותם לעשות את זה. זו הנחה מספר אחת. הנחה מספר שתיים, כתוב בחשבון ייעוץ שוטף, אני לא יודע להגיד לך אם זה היה רק יהודה מכבי או היו עוד דברים אחרים, <u>אני לא יודע להגיד</u>. <u>אני גם לא יודע להגיד</u>, <u>וזו אפשרות סבירה</u>" (עמ' 7295 שו' 24-32). ובהמשך ציין כי יכול ומדובר על כך שסוכם על תשלום גלובלי ולא על תשלום לפי שעות עבודה, כפי שנהג ככלל לחייב את עד המדינה בעבודות שזה ביקש מהמשרד. ראוי אולי לעיין בעדותו של הנאשם (עמ' 7296; 7297), עדות המסתיימת לנקודה זו במילים "**כבודו, דיווחי אמת זה ב-DNA שלי, אני לא יודע דבר אחר, יכול להיות שטעיתי בהתנהלות, יכול להיות שטעיתי ברישום אבל אמת אני מדבר פה (העד בוכה)**" (עמ' 7298 שו' 1-2) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, עדותו של הנאשם בבית-משפט משקפת כישרונו הרטורי לנסות להסביר את הבלתי ניתן להסבר, ניסיון שנתמוגג מול הנתונים.

להבדיל מהנאשם 7, הגב' טיירי זכרה בבית-משפט כי ערכה בדיקה בעיריית תל-אביב – יפו, כמו גם בדקה באינטרנט והייתה בשטח, והגיעה למסקנה כי הבניין ברחי יהודה המכבי כולל קומה מסחרית + שלוש קומות מגורים + חדר על הגג על-פי תב"ע וכי אין חריגות. העדה נשאלה כמה שעות השקיעה בעבודה זאת, ולדבריה: "**<u>שעות ספורות</u>**" אבל הן יכלו להתפרש על מספר ימים (עמ' 1200 שו' 20). ובעניין תחנת דלק בעשרת, היא עצמה <u>אינה</u> מכירה פרויקט זה.

לציין, <u>סיכום הבדיקה שערכה הגב' טיירי</u> **(ת/442)** הינו מיום 27.04.03, כחודש לאחר הוצאת דרישת התשלום והחשבונית. דהיינו, שוב, תשלום <u>קודם</u> ביצוע עבודה על-ידי משרד האדריכלים. כללו של תשלום: סך 50 אלף ₪ עבור עבודה של <u>שעות ספורות אליבא דגברת טיירי</u>. תשלום שהועבר <u>קודם</u> סיכום הבדיקה, שבוצעה על-ידי גב' טיירי.

207. דרישת תשלום מיום 27.04.03 על-סך 50 אלף ₪ + מע"מ על-סך 9,000 ₪ **(ת/53(1))** מחובר לחשבונית **(ת/44)** מיום 12.05.03, עבור "**ייעוץ מקצועי**".

נאשם 7 לא ידע ליתן הסבר מדוע לא נרשם פירוט העבודה והעלה סברה שיכול והיה מדובר בשלבים הראשונים בהם נפח העבודה היה קטן והוצאה חשבונית: "**...באופן הסתמי ביותר בלי שום כוונה מיוחדת...**" (עמ' 7291 שו' 15-16).

משהתובע המלומד לא קיבל את תשובתו המתחמקת של הנאשם והקשה הכיצד אפשר לדבר על היקף עבודות קטן כאשר מדובר על סכום של 100 אלף ₪, כאשר שכרו של הנאשם 7 אותה תקופה בעיריית ירושלים הסתכם בכ-14 אלף ₪, והמשרד הינו במצב "**מדמם**" (עמ' 7292 שו' 4). דיבר

הנאשם 7 על עבודה שהושקעה לאורך זמן, למרות שגם לדבריו העבודה עם עד המדינה החלה רק בחודש פברואר 2003 ודרישת התשלום הינה מיום 27.04.03.

התובע המלומד הציג לנאשם את מוצג **ת/442** מיום 27.04.03 והנאשם לא דק בעובדה כי מדובר במוצג שנוגע לפרויקט אחר, לפרויקט יהודה המכבי וציין כי: "**...עכשיו עולה על דעתי, אני לא מוכן להגיד שזה מה שהיה אבל זה בהחלט אפשרי, יכול להיות שלגבי הפרויקט הזה סוכם על סכום גלובאלי עם מר דכנר. לכן מופיע פה החשבון כפי שהוא. אני לא אומר שזה המקרה, שלא תבין אותי לא נכון**" (עמ' 7293 למעלה).

בחקירתו במשטרה מיום 11.04.10, נתבקש הנאשם 7 להתייחס לפרויקט זה ובפיו לא הייתה תשובה (**ת/580** שו' 208-213). ובבית-המשפט: "**...אני אענה לשאלתך, אני אשתדל לענות בנחת רוח ולא בסערת רגשות. בחקירה הוצג לי מסמך, לא זכרתי, ואמרתי שאני לא זוכר, מציגים לי חשבונית, אני לא יודע בקשר למה כי החשבונית לא צמודה לחשבון, מה אתה מצפה ממני שאני אגיד? עכשיו אתה קורא את המסמך הזה, כתוב בו מה היא עשתה, נכון שבשבילך זה נשמע כמו ללכת לארכיב ולחזור, האישה הלכה, ישבה, למדה את החומר, עשתה מה שעשתה וחזרה, אני לא יכול להסביר את מה שהיא עשתה כי אני לא יודע מה שהיא עשתה, ואמרתי את זה**" (עמ' 7293 שו' 12-17).

לאמור, "גמישות" דעת מרקיעת שחקים.

לא למותר לציין, כי הגב' טיירי נדרשה למוצג זה בבית-המשפט, ולדבריה: "**השיק שאנו מדברים עליו לא היה שייך לשום פרויקט למיטב ידיעתי**" (עמ' 1199 שו' 3).

כללו של תשלום, סך 59 אלף ₪ הועברו במחצית הראשונה של שנת 2003 למשרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" ללא כל הסבר. במשרד האדריכלים לא נמצא תיעוד ו/או עדות לגבי עבודה שבוצעה בגין תשלום זה.

208. מוצג **ת/626**, נומרטור 5-9, מיום 22.6.03, מסכם, על-פני הדברים, צפי עבודות לעתיד בפרויקטים בית-ברל, גבעת שמואל, נווה יהושע, בית ציוני אמריקה, קרית-אונו ובסיכום הדברים נרשם על-ידי יצחק חלפון: "**נוציא חשבון בגין ייעוץ 200 אלף שקל לפי הרשימה**".

עד המדינה התייחס למוצג זה בחקירתו הנגדית של פרקליטו המלומד של נאשם 7, עו"ד פרופ' קנת מן. עד המדינה ציין כי בישיבה מיום 22.06.03, בה נכחו, בין היתר, נאשם 7, יצחק חלפון ועד המדינה, הוא הציג לנאשם 7 הפרויקטים השונים, כמו בית ברל, גבעת שמואל, נווה יהושע, בית ציוני אמריקה, ובדיקות ההיתכנות הנדרשות להערכתם. לסיכום הישיבה שנרשמה על-ידי מי מעוזריו של נאשם 7, נרשם: "**להוציא חשבון בגין ייעוץ 200 אלף שקל לפי הרשימה**" (מוצג 9 ב-**ת/626**). לדברי עד המדינה, בזמן הזה כמובן לא נערכה עדיין כל בדיקה שהיא על-ידי משרדו של נאשם 7. עם זאת, נדרש הוא לשלם 200,000 ₪ כשברור היה, שלא מדובר בתשלום עבור בדיקות ההיתכנות, שלגביהן אינו נוהג לשלם כלל, אלא כתשלום שוחד שנעטף במעטה של "בדיקות היתכנות". יום אחר כך, כבר באה דרישת תשלום מצד משרדו של אורי שטרית על סך 199,787 ₪ (**ת/54**), בו פורטו כבר שעות העבודה, שכביכול הושקעו בפרויקטים השונים, כאמור, פרויקטים

שמשרד שטרית התבקש לבצע (גם כן "כביכול") יום קודם לכן, ביום 22.06.03. ובלשון עד המדינה: "**בסוף הישיבה סיכמתי שאני מזרים למר שטרית 200 אלף ₪, זה הכל. אני הסברתי את זה כבר בישיבה הקודמת, איך פתאום יום אחרי זה, יום אחרי זה, כבר ידוע שעברו 103 שעות עבור בית ציוני אמריקה, שעבדו 44 שעות עבור גבעת שמואל, זה יום לפני זה, לא עברו 24 שעות ונותנים לי פירוט חשבון על 400-300 השם יודע כמה שעות שכבר הספיקו לעבוד תוך יום? האם זה הגיוני?**" (עמ' 4041, ש' 30-26). לדברי העד, מדובר בפיקציה (עמ' 4042, ש' 16).

יצחק חלפון נתבקש בבית-המשפט להסביר את אותו סיכום "מיוחד" של אותה פגישה בה סוכמו פעולות לעתיד והוצא חשבון על סך 200 אלף ₪. העד דיבר ודיבר וככל שדיבר, כך התעצמו התמיהות שנשתזרו בהסבריו. אצטט מהדברים בבית-המשפט: "**ש. בהתחלה אמרת שמדובר בעבר ולא בעתיד. כשהראיתי לך שעל-פי כתב ידך, על-פי הדברים שלך שנכתבו על-ידך בזמן אמת אתה מדבר על העתיד. אמרת בסדר. עכשיו אני שואל אותך אבל איך נקבעו השעות לעתיד ואתה כבר גובה את הכסף, כי אתה מגיש דרישה ויש חשבונית אז אתה אומר על סמך ניסיון העבר. ת. לא. אני אומר אם אני לוקח רצועה של זמן. כל הפרויקטים התחילו בנקודה מסוימת. הפגישה הזאת, ואפשר לבדוק בתאריכים, והכל אני אומר על סמך היכרותי את החומר. נעשתה בנקודת זמן באמצע. נמסר דיווח שלם לגבי פעולות שנעשו ופעולות שיש לנקוט בהמשך לגבי הפרויקטים האלה. בנקודת הזמן הזאת גם מדברים על שכר**" (עמ' 2097 שו' 8-15).
לאמור, העד העיד ועדותו חפפה לכלל תנועות גופו. העד נקלע למצוקה והוא לא יכל לה.

הנאשם 7 נתבקש להתייחס למסמך (**ת/626** נומרטור 5-9) שנרשם על-ידי חלפון ביום 22.06.03, שבסיכומו נרשם: "**להוציא חשבון בגין ייעוץ 200 אלף ₪ לפי רשימה**". על-פי המסמך, מדובר בפעולות לביצוע, פעולות לעתיד יבוא. למשל: "**ללכת לשכנע את יעקב אפרתי**"; "**להכין צילום למר דכנר של התב"ע**"; "**ישיבה עם שלום זינגר (שלושתנו)**"; "**לחתום הסכם עם גלאון**"; "**גבעת שמואל – תוך יומיים שלושה מידע תכנוני**"; "**נווה יהושע - להיפגש עם יוסי שטבהולץ**"; "**שמואל יזמן פגישה עם שטבהולץ כדי לעשות בדיקה כלכלית**"; "**בית ציוני אמריקה – לנסות לקבל את החניון מתחת לכביש**"; "**קרית-אונו - לקבל חומר מאורי**"; "**סיור באתר, מידע תכנוני, הערות על החוזה**". לדברי הנאשם 7, ביקש מעד המדינה לקבל מקדמה על חשבון התשלום ואכן דרישת התשלום יצאה באותו יום. בעניין השעות לעתיד: "**ש. ועוד לא ראיתם בכלל את העבודה, אתה עוד לא יודע על מה העבודה. ת. אתה יושב ועושה הערכה, מה זה משנה אם זה 41 או 42 או 48, הרי בסוף תתחשבן איתו. והראיה, החשבון הבא הוגש רק בנובמבר, כל החשבונות שלפני כן הוגשו בתקופות קצובות של חודשיים או חודש וחצי. לא הגיעה דרישת תשלום עד אז משום שאנחנו כילינו או צרכנו את השעות שבגינן נעשתה הערכה לגבי המשך העבודה, הרי בסוף אני מתחשבן איתו על מה שנעשה באמת. זה כל ההסבר**" (עמ' 7300 שו' 11-16). הנאשם 7 הסכים כי השעות בדרישת התשלום (**ת/54**) אינן משקפות שעות עבודה שאכן בוצעו בפועל (עמ' 7300 שו' 28). הנאשם 7 ציין כי רק חלק משעות העבודה הינן שעות עבודה שבוצעו בפועל, ובכלל מסמך **ת/54** אינו משקף את המציאות (עמ' 7302 שו' 1-5).

משהוצג לנאשם מוצג **ת/629**, דף מיומנו של יצחק חלפון מיום 16.06.03, על-פיו רשם זה: "**להכין התפלגות שעות מושקעות דכנר**", כאשר הישיבה התקיימה ביום 22.06.03, הסכים הנאשם 7: "**שהייתי צריך לכתוב כך וכך הושקע עד היום, היתרה מקדמה בסך זה וזה. אני מסכים שזה מה שהיה צריך להיות כדי שאני אהיה מסוגל לעמוד היום בפני בית-המשפט ולהסביר את הסיפור שלי. ייתכן מצב שדיברתי עם מר דכנר לפני הפגישה והנושא עלה שוב אחרי הפגישה, אחרי שהצגתי לו חומר והראיתי לו שאני ראוי לחלק מהתשלום. למה זה לא סביר?**" (עמ' 7306 שו' 24-20).

לאמור, דרישת התשלום (**ת/54**) מיום 23.06.03 מבטאת שעות עבודה שלא בוצעו בפועל באותה עת. מדובר בדרישת תשלום שהוצאה בעקבות סיכום עם עד המדינה לפיו זה יעביר במיידי 200 אלף ₪.

עדות עד המדינה מאומתת אחת לאחת ממסמך למסמך.

209. ארחיב עוד קמעה בנקודה זו. דרישת תשלום על-סך 199,787 ₪ + מע"מ בסך 35,961.67 ₪, סך-הכל 235,748.78 ₪, מיום 23.06.03 (**ת/54**) הינה דרישת תשלום בגין "**ייעוץ שוטף**" עבור השקעת עבודה של משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" בשישה פרויקטים המפורטים שם לפי שעות העבודה (מחיר שעת עבודה – 486.1 ₪).

בסעיף י"א לעיל נדון מוצג (**ת/626**, נומרטור 5-9) מיום 22.06.03, דהיינו יום קודם להוצאת המוצג נשוא עניינו.

על-פי מוצג זה סוכם באותה ישיבה בעמוד האחרון (צהוב – נומרטור 9) "**להוציא חשבון בגין ייעוץ 200 אלף ₪ לפי הרשימה**" (כמצוטט לעיל) ואכן, יום אחר-כך באה לאוויר העולם דרישת תשלום של משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" על סך 200 אלף ₪ על-פי פירוט שעות שהושקע על-ידי המשרד בכל אחד משש הפרויקטים המצוינים במסמך.

הפרויקטים לא בוצעו ב-24 השעות. סך השעות הותאם למחיר שעת עבודה – 486 ₪ לפי חלוקה שנראית, ולא ניתן לטעון ברצינות אחרת, שרירותית לחלוטין.

עד המדינה הסביר נסיבות הוצאת דרישת תשלום זו (ראה סעיף י"א לעיל).

הנאשם 7 נדרש למוצג זה והתפתלותו בלטה למרחוק.

תחילה ציין כי מדובר בעבודה שנעשתה עד לאותה עת וחלק מהעבודה עדיין לא בוצעה (עמ' 7300 שו' 30-31). לדברי הנאשם 7, מדובר במקדמה למרות שבדרישת התשלום, על-פי המוצג המצוין, התיבה "**מקדמה**" לא צוינה ולו ברמז (עמ' 7301 שו' 15). הנאשם 7 דחה ההצעה כי המסמך הינו כוזב, אבל אפשר להגיד, כך הנאשם, שהמסמך: "**...לא משקף את מה שסוכם ביניכם בעל-פה, כלומר המסמך לא משקף את המציאות**" (עמ' 7301 למטה) [ההדגשות שלי - ד.ר].

זאת ועוד, מוצג **ת/629** רשום בכתב ידו של יצחק חלפון מתוך הדפדפת הצהובה של חלפון שכונתה על-ידו "**יומני היקר**" (עמ' 7306 שו' 5). ביום 16.06.03 כתב יצחק חלפון בסעיפים: " **55. להכין התפלגות שעות מושקעות – דכנר. 56. חשבון לדכנר 200!!!**".

נאשם 7 נשאל בבית-המשפט הכיצד ידע יצחק חלפון כשבוע קודם לישיבה עם עד המדינה בה סוכם על העברת 200 אלף ₪, כי עליו יהיה להכין התפלגות שעות שיושקעו בעתיד בפרויקט, והנאשם 7 בבית-המשפט הסכים כי דרישת התשלום אינה משקפת, כאמור, את המציאות, וכן: "**ייתכן מצב שדיברתי עם מר דכנר לפני הפגישה והנושא עלה שוב אחרי הפגישה, אחרי שהצגתי לו חומר והראיתי לו שאני ראוי לחלק מהתשלום. למה זה לא סביר?**" (עמ' 7306 שו' 24-20). ובהמשך: "**אני ניסיתי לתת לך הסבר שאני לא יכול לומר לך שזה מה שהיה, יש אפשרות...**" (עמ' 7307 שו' 3).

ושוב, הנאשם 7 לא שת ליבו לדברים שמסר דקות קודם לכן בבית-המשפט כי בישיבה ביום 22.06.03 שאל את עד המדינה האם זה יוכל לתת לו מקדמה: "**...על חשבון העבודה שתיעשה בחודשים הבאים...**" (עמ' 7299 שו' 23-22). דהיינו, מדובר – כפי שעולה בבירור מנוסח הכתוב במוצג **ת/626** נומרטור 5-9 – על עבודות שתבוצענה, כביכול, בעתיד, ואכן יצחק חלפון, כך הנאשם 7: "**תיעד את זה להוציא חשבון ולחייב את מר דכנר 200 אלף ₪**" (עמ' 7299 שו' 25-24).

לא למותר לציין, כי גם ההסבר לפיו ביקש מעד המדינה להקדים תשלום וזה מקור המכשלה הנשקפת במוצגים דלעיל, הינו לאו הסבר, שכן התשלומים שהועברו על-ידי עד המדינה בסך 200 אלף ₪, ניתנו בסדרת שיקים, שהראשון בהם הופקד כחודשיים אחר-כך.

יהיו הדברים אשר יהיו, כל הסבריו של הנאשם בבית-משפט היו בבחינת להג ופטפוט חסר ערך.

210. דרישת תשלום על-סך 150 אלף ₪ + מע"מ בסך 27 אלף ₪, סך-הכל 177 אלף ₪ מיום 20.11.03 (**ת/53(1)א**).

דרישת תשלום זו יצאה כשבועיים וחצי לאחר הוצאת הקבלות (מס' 325 ו-326 - מיום 02.11.03) על-סך 150 אלף ₪ עבור "**ייעוץ מקצועי**" (**ת/52(1)**) והחשבונית מס' 317 מיום 02.11.03 עבור "**ייעוץ מקצועי**" על סך 177 אלף ₪ כולל מע"מ.

לאמור, עד המדינה העביר תשלום בסך 150 אלף ₪ שבועיים וחצי לפני קבלת דרישת תשלום כלשהי.

שבועיים וחצי אחר-כך באה לאוויר העולם דרישת התשלום (**ת/53(1)א**) ובה פירוט שעות עבודה (לפי 486.1 ₪ לשעה) לשישה פרויקטים שונים, פירוט שעות העבודה מסכם את התשלום שהועבר, על האגורה, דהיינו 150 אלף ₪.

אין תמה שכך.

ביום 12 בנובמבר 2003 רשם יצחק חלפון ביומנו היקר בצמוד לסעיף 49 ב-**ת/625**: "**אורי – חשבון דכנר!? על מה להוציא חשבון? ל-150**".

יצחק חלפון ביקש מהנאשם 7 להנחותו כיצד ואיך להסביר את העברת הכסף בסך 150 אלף ₪. הנאשם 7 תיאר לבקשת פרקליטו המלומד, עו"ד פרופ' קנת מן, כיצד חושב החשבון כדלהלן: "**זה מאוד פשוט, מדובר במכפלה של שעות עבודה כפול תעריף של שעת עבודה, סיכום מביא לך את החשבון. זה לא מסובך... בזמן שהגשנו את החשבון יצחק היה יושב וכותב את שעות העבודה**

שהוא העריך עד לאותה שעה, היה שואל אותי מה שעות העבודה, מדווח לי על סך-הכל ומקבל את הסכמתי לשלוח את החשבון, כך שאני ידעתי מה הוא שולח, הוא עשה את זה על דעתי אבל אני סמכתי באופן מלא ומוחלט על מה שהוא אמר לי שהוא עושה" (עמ' 7167 שו' 14-18). ובחקירתו הנגדית העלה הנאשם מספר אפשרויות מדוע רשם יצחק חלפון את אשר רשם (עמ' 7310 שו' 5-10). וכן: **"ההסבר היחידי שאני יכול לתת להערה הזאת, שהיא בינו לבין עצמו, אני לא יודע מה עומד מאחורי, זה שיצחק או שפנה אלי..."** (עמ' 7310 שו' 21-22).

התמונה שנצטיירה ברורה ובהירה. דרישת התשלום המצוינת אינה בבחינת דרישת תשלום המבוססת על עבודה שהושקעה בפועל. יצחק חלפון כמי שניהל את המשרד לא היה אמור להיזקק להדרכת הנאשם, כפי שצוין על-ידו לעיל. הנאשם 7 דיבר על מספר אפשרויות, ומכלל עדותו ניכרה בעייתו שנתפס בקלקלתו.

211. דרישת תשלום על-סך 149,718.80 ₪ + מס ערך מוסף 25,452.19 ₪, סך-הכל, 175,170.99 ₪, מיום 08.03.04 **(ת/53(1)ב)**. מדובר בדרישת תשלום כארבעה חודשים לאחר המסמך הקודם המוצג בסעיף י"ג לעיל.

שוב, מדובר, כביכול, בריכוז שעות עבודה של שישה פרויקטים, שבאורך פלא מתכנסים לסכום של 150 אלף ₪. העבודה בפרויקטים המפורטים נסתיימה חודשים קודם לכן ונראה כי מדובר בדרישת תשלום כוזבת ומכזיבה.

יש ממש בעמדת המאשימה (עמ' 59 לסיכומיה) כי דרישת תשלום זו, כמו דרישות התשלום האחרות, תואמות לעדותו של עד המדינה בבית-המשפט לפיה דרישות התשלום נועדו לשמש כסות לתשלומי השוחד שהועברו לנאשם 7.

212. מוצג **ת/626** הינו קלסר המכיל ניירות העבודה של משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" (נתפס במשרד הנ"ל על-ידי המשטרה).

מוצג זה משקף את העובדות הבאות:

1. עבור פרויקט בית ציוני אמריקה הועבר למשרד האדריכלים סך כ-159 אלף ₪ עבור 327 שעות עבודה.

שעות העבודה הושקעו כדלהלן: שיחה עם מהנדס העיר ת"א (נומרטור 311); שיחת טלפון עם יואב דוד, שסיכומו נשלח לדכנר (נומרטור 303); שיחה טלפונית נוספת עם יואב דוד ממנהל הנדסה עיריית ת"א (נומרטור 312); פגישה עם יואב דוד (נומרטור 315); מכתב למהנדס העיר ת"א (נומרטור 324); ופגישה, ישיבה בנושא בית ציוני אמריקה, עם מהנדס העיר ת"א (נומרטור 325).

2. עבור פרויקט גדרות מושב עשרת הועבר למשרד האדריכלים סך כ-132 אלף ₪ עבור 271 שעות עבודה.

שעות העבודה הושקעו כדלהלן: פגישה עם יו"ר מועצת עשרת בהשתתפות עו"ד שלום זינגר, בן-ציון קריגר ויצחק חלפון (נומרטור 279); פגישה אצל אדריכל טוראל (נומרטור 284); שיחה טלפונית עם גב' דינת שוורץ (נומרטור 277).

3. עבור פרויקט יהודה המכבי ת"א הועבר למשרד האדריכלים כ-50 אלף ₪. הושקעו שעות ספורות על-פי עדותה של הגב' טיירי בארכיון עיריית ת"א **(ת/442)**

4. עבור פרויקט צוק מנרה הועברו למשרד סך כ-23 אלף ₪ עבור 49 שעות עבודה. העבודה שהושקעה נסתכמה ביום סיור באתר ושתי שיחות טלפון.

5. עבור פרויקט נווה יהושע הועברו למשרד האדריכלים סך כ-64 אלף ₪ עבור 133 שעות עבודה.
שעות העבודה הושקעו בביקור במקום ותרשומת בכתב יד (נומרטור 272).

6. עבור פרויקט גבעת שמואל הועבר סך של 57 אלף ₪ עבור 117 שעות עבודה.
שעות העבודה הושקעו בפגישה עם מהנדסת המועצה, פקס למהנדס רייבמן ביום 26.06.03, ושיחת טלפון עם האחרון ביום 18.07.03.

7. עבור פרויקט בית-ברל הועבר סך כ-63 אלף ₪ עבור 131 שעות עבודה.
שעות העבודה הושקעו בסיור באתר ושתי פגישות עבודה (נומרטור 180 ו-181).

213. בעניין שעות העבודה שהושקעו בבית ציוני אמריקה חשוב להביא מעדותו של נאשם 3 בבית-המשפט שנתבקש להתייחס לפרויקט זה.
נאשם 3 העיד כי פרויקט בית ציוני אמריקה היה בבעלות חברת פולאר נדל"ן (95%), שמנהלה אותה עת היה נאשם 3. אליבא דנאשם 3, נעשה ניסיון להוסיף בניין מגורים מעל בניין בית ציוני אמריקה והטיפול היה של חברת פולאר נדל"ן. מטעמם הועסקה בנושא חברת אפשטיין, שהעסיקה את האדריכל ברוך יוסקוביץ.
נאשם 3 לא זכר מעורבות פעילה של עד המדינה, אלא מי שהשתתף בישיבה אחת או שתיים בבית ציוני אמריקה (עמ' 6509 שו' 16-17). מטעמו של עד המדינה טיפל בנושא האדריכל אלישע רובין, שהיה האדריכל של הפרויקט. אלישע רובין הובא על-ידי חברת אפשטיין.
נאשם 3 לא הכיר את חלפון ולא ידע מה הייתה תרומתו בנושא, ובהתייחסותו לחלקו של נאשם 7 בפרויקט, ציין נאשם 3, שהוא לא ביקש מעד המדינה לפנות לנאשם 7 ולא היו לו שיחות עם נאשם 7 (עמ' 6511 למעלה).

האדריכל אלישע רובין, שכאמור היה האדריכל של פרויקט בית ציוני אמריקה מטעם חברת אפשטיין, שפעלה מטעם הבעלים, חברת פולאר נדל"ן, העיד בבית-המשפט כי הוא עצמו אינו יודע על שום מעורבות של נאשם 7 בפרויקט (עמ' 2544 שו' 12; עמ' 2544 שו' 27; עמ' 2548 שו' 27).

התובע המלומד, עו"ד תדמור, בעקבות הודעות יצחק חלפון במשטרה, סיכם על בסיס תיק המוצגים שהובא על-ידי העד למשטרה **(ת/626)** כי בשל חמש פעולות של העד עם מהנדס עיריית תל-אביב ואחרים בעירייה בעניין פרויקט בית ציוני אמריקה, חויב עד המדינה בסך-הכל 327 שעות עבודה ו-158,954 ₪ (ללא מע"מ), 103 שעות ביום 23.06.03, ובחודש נובמבר 2003 - 137 שעות נוספות, ובחודש מרץ 2004 עוד 87 שעות נוספות **(ת/54)**. העד חלפון השיב בעניין זה: "**אני לא יכול לענות בקיצור לסוג כזה של שאלות... כשאני מגיע למצב שבו אני בכלל מגיע לשיחה עם מהנדס העיר בנושא מסוים, ואחרי הרבה מאוד פעולות, להגיע לפורום מהנדס העיר, בפרויקטים אחרים זה תהליך של שנים, העובדה שאני מסכם שיחת טלפון עם מהנדס העיר, זה אחרי הרבה מאוד עבודה. ש. 300 שעות? ת. לקחת את התקציר שבו אני רושם פגישה עם יואב דוד ולהציג את זה כמו שאתה מציג. ש. חצי שעה שיחה? ת. התזכיר שאני כותב לעצמי הוא עבור הלקוח שבו אני מסכם פעולות אינו מעיד ולו שום דבר, אינך יכול להסיק ממנו מסקנות לגבי כמות שעות העבודה המושקעות. ש. אז כמה? אתה השקעת 327 שעות בשתי פגישות? ת. אני לא יודע, אני אף-פעם לא סיכמתי, אני ידעתי כמה אני עובד ועל זה כתבתי חשבון**" (עמ' 2079 שו' 19-30).

תשובותיו של יצחק חלפון העלו תמיהה רבתי ועל-כן נדרש על-ידי להסביר את תשובתו. חלפון דיבר ודיבר וככל שדיבר כך הוחוור כי אינו יכול לציין את כמות השעות שהושקעו בפועל, להבדיל מעשרות רבות של שעות בהן חויב, על-פי המוצגים, עד המדינה (עמ' 2080 שו' 20; עמ' 2080 שו' 30). גם משנתבקש להצביע על אנשים בעירייה עמם ישב, כך שניתן יהיה להאיר הנושא בעזרתם, לא ידע העד לציין ולו שם אחד, חרף בקשה מפורשת (עמ' 2081 למעלה) (לציין שמדובר באדריכל שתחום שטח עיריית ת"א, על עובדיו, מוכר לו היטב ובכל זאת לא מצא להצביע על מי מהעובדים שנדרש לטיפולם בנושא).

יצחק חלפון אישר בחקירתו הראשית בבית-המשפט כי הדברים שמסר בחקירתו במשטרה נכונים ולפיהם הפגישה עם מהנדס העיר ת"א בנוגע לבית ציוני אמריקה ביום 29.10.03 הייתה הפעולה האחרונה שנעשתה על-ידי משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" (עמ' 2081 שו' 28). העד נשאל על-ידי התובע המלומד הכיצד חצי שנה לאחר שנסתיים טיפול משרד האדריכלים בפרויקט בית ציוני אמריקה, הועברה דרישת תשלום נוספת ביום 08.03.04, על-פיה השקיע המשרד 87 שעות עבודה. העד ניסה להסביר לתובע עד כמה מסקנתו מוטעית ועל כך שהתובע מרמז בשאלותיו שכביכול לא קיים פרויקט ולא הבשיל פרויקט, אבל הוא עצמו: "**אני שוב חוזר שהמסקנות שלכם מאיזשהי מילה רעה שהוצאתי, שאני לגמרי עומד מאחוריה, אבל אי-אפשר לראות אותה, היא חורגת ממכלול הנסיבות של חקירה שבה כביכול אני אשם במשהו, ועל-סמך הכן הזה אתה מסיק מזה שלא היו שום פעולות נוספות בבית ציוני אמריקה, מה שאני לא יכול לאשר במאה אחוז. גם בחקירה עצמה וגם דרך השאלות שלכם, אתם מתווים תוכנית ומנסים להכניס את העדים לפאזל שאתם יצרתם, ולא כך הדברים**" (עמ' 2082 שו' 3-12). חלפון דיבר ודיבר ולא עלה בידו להסביר נתונים שעל-פני הדברים הינם בבחינת ממצאים אובייקטיביים.

על-פי התיעוד שנתפס במשרד האדריכלים ונערך על-ידי יצחק חלפון, הטיפול האחרון בפרויקט בית ציוני אמריקה היה ביום 29.10.03, פגישה אצל המהנדס דני קייזר (ראה עדות חלפון עמ' 2082 שו' 24).

ביום 20.11.03 נדרש עד המדינה לשלם **(ת/53(1)א)** עבור 137 שעות עבודה, וביום 08.03.04 **(ת/53(1)ב)** 87 שעות עבודה נוספות, סך הכל כ-109 אלף ₪. לגישת הנאשם 7 התיעוד שערך חלפון אינו משקף את המציאות והעבודה לא נסתיימה בחודש אוקטובר 2003 ועל-כן החיובים בסוף שנת 2003 תחילת שנת 2004 הינם כדין (עמ' 7326 למעלה). על בסיס מה קבע הנאשם 7 את אשר קבע: "**זה פשוט לא סביר שהעבודה הסתימה כפי שטוענת התביעה. כפי שעמדתי על דעתי, יצחק חלפון לא היה מגיש בחיים שעות פיקטיביות. דבר שני, לא יעלה על הדעת שהעבודה מסתימת אז, כשאני מביא לדכנר וחבורתו את התוצאה שהם בדיוק רצו, שהעירייה תוכל להמשיך דיון, על בסיס העקרונות שרצינו**" (עמ' 7326 שו' 9-11). רק "נשמטו" מזיכרונו של הנאשם 7 כי יצחק חלפון חייב שעות עבודה רק על-פי הנחייתו של הנאשם 7.

לאמור, הראיות הנוגעות לפרויקט בית ציוני אמריקה מתיישבות עם עדותו של עד המדינה. עבור מספר פעולות מצומצם חויב, כביכול, עד המדינה ב-327 שעות עבודה. שעות עבודה של משרד האדריכלים שמנכ"ל פולאר נדל"ן אותם ימים, נאשם 3, לא ידע על מעורבותו בפרויקט. אלישע רובין, האדריכל של הפרויקט, כנ"ל.

עדותו של יצחק חלפון, כמו שזה לימדנו לאורך כל עדותו בבית-משפט, הינה בבחינת עדות מפותלת שאין בה ולא כלום.

214. בפרויקט מושב עשרת הושקעו, כביכול, 271 שעות עבודה עבור שתי פגישות ושיחת טלפון, כמפורט לעיל (ראה סע' י"ד לעיל) (שוב הסנגור הנכבד ביקש להרחיב היקף הבדיקה במיני פגישות וסיורים, שלא תועדו, זאת על בסיס דבריו של נאשם 7 בבית-משפט, וכן ציין עבודות הכנה שבוצעו במשרד לקראת כל פגישה ופגישה, עמ' 57 לסיכומי נאשם 7).

על-פי מוצג **ת/626**, שיחת הטלפון עם הגב' דינת שוורץ, הינה הפעולה האחרונה שנתבצעה על-ידי המשרד ביום 14.08.03 (נומרטור 277).

על-פי מוצג **ת/627** שנרשם, כאמור, על-ידי יצחק חלפון ביום 31.08.03, צוין בכתב ידו של יצחק חלפון: "**לדווח לדכנר על עשרת. אין פרויקט**".

יצחק חלפון לא ידע להסביר הכיצד לאחר שרשם ביום 31.08.03 **(ת/627)** כי אין פרויקט, ביום ה-20 בנובמבר חויב עד המדינה על סך 8,794.8 ₪ **(ת/53(1)א)** על תחנת דלק גדרות, במרץ 2004 בשל פרויקט מגורים (בגין 58 שעות ובתחנת הדלק 52 שעות) סך הכל 128 שעות עבודה ובלשונו: "**אין קשר בין מה שאני כותב בפנקס יומני היקר לבין החשבונות שהקראת בהמשך. אני מסרב להתייחס ליומני היקר באופן שאתה מתייחס אליו כאילו זה היה מסמך דוקומנטרי כדין**" (עמ' 2084 שו' 28-29) ולשאלה, הכיצד לאחר מספר חודשים ללא כל פעולה של המשרד נרשמו הדברים, השיב יצחק חלפון: "**זה לא יומן עבודה שלנו, זה ציטעלה שלי שאין לו שום משמעות**" (עמ' 2085 שו' 4). יצחק חלפון בעדותו בבית-משפט אישר דברים שמסר בחקירתו במשטרה, כי

מוצג **ת/627** המצוין, מלמד כי: "**...שלאחר בירור מקיף שנעשה, כנראה אין אפשרות לממש את הפרויקט...**" (עמ' 2085 שו' 22).

נתונים אלה, כמובן, לא שימשו בסיס לדרישת תשלום מעד המדינה.

בחודש נובמבר ובחודש מרץ נתבקש עד המדינה להעביר למשרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" תשלום עבור סך 128 שעות עבודה עבור הפרויקטים במושב עשרת.

לאמור, הראיות הנוגעות לפרויקט עשרת מצביעות כי יש ממש בגרסת עד המדינה. עבור מספר פעולות מצומצם חויב, כביכול, עד המדינה ב-143 שעות עבודה. מעל לכך, חודשים לאחר סיום פעילות המשרד, כביכול, הועברה דרישת תשלום נוספת עבור 128 שעות עבודה, ובסך-הכל 271 שעות עבודה.

215. בפרויקט צוק מנרה הושקעו, כביכול, 49 שעות עבודה.

הנאשם 1 התייחס בעדותו בבית-משפט, לבקשת פרקליטו המלומד של נאשם 7, עו"ד פרופ' קנת מן, לצוק מנרה. נאשם 1 ציין כי: "**לדכנר אין קשר לצוק מנרה, דכנר עבד אצלי אבל לא בענייני צוק מנרה. אני קראתי בחקירה שדכנר לקח את שטרית לצוק מנרה ואמר בוא תבנה לי פרויקט, יש פרויקט מתוכנן בצוק מנרה של תחנת דלק, אבל לשטרית אין שום קשר לצוק מנרה מבחינתי. אם דכנר לקח את שטרית לצוק מנרה ואומר לו תשמע מר שטרית, אני דכנר, עובד עם צ'רני, זה של צ'רני, בוא תעשה לי כי צ'רני ביקש, אני לא שם. שטרית בודאי לא שאל שאלות, אני לא העסקתי את שטרית לנהל את צוק מנרה אף-פעם**" (עמ' 5819 שו' 28 עד עמ' 5820 שו' 2) [ההדגשות שלי – ד.ר].

הנאשם 7 לא ידע להסביר הכיצד נאשם 1, שהיה היזם בפרויקט צוק מנרה ועד המדינה עבד מטעמו, לא ידע כלל על תרומתו לקידום הפרויקט, או ליתר דיוק, לגישת נאשם 1, לנאשם 7 לא היה קשר לצוק מנרה (עמ' 7329 שו' 14).

נאשם 7 סיפר בחקירתו בבית-משפט על עבודתו למען פרויקט צוק מנרה. הנאשם 7 סיפר על ארוחת הצהריים והסיור באתר (עמ' 7331 שו' 24). ובכלל, מצא להכהות בתביעה על-כך שהמסלול: "**...שלכם סלול ואתם תופרים את המסמכים ומפרשים על-פי שיטתכם. פרויקט שנמשך על-פני תקופה של 5 חודשים, החיובים הם חיובי אמת**" (עמ' 7331 שו' 4).

לאמור, הראיות הנוגעות לפרויקט צוק מנרה מצביעות כי יש ממש בגרסת עד המדינה. עבור מספר פעולות מצומצם חויב, כביכול, עד המדינה ב-49 שעות עבודה. עד המדינה, כמצוין לעיל, לא היה אחראי ולא הועסק על-ידי נאשם 1 עבור פרויקט זה, ומשכך לא היה בכוחו להעסיק את נאשם 7 בענייני פרויקט זה.

216. בפרויקט נווה יהושע הושקעו, כביכול, 133 שעות עבודה.

עד המדינה העיד בבית-המשפט כי שילם 64,651 ₪ עבור 133 שעות עבודה ולדברי העד, לא נעשתה כל עבודה עבור כסף זה (עמ' 4017 למעלה): "**ש. מה נעשה פה? ת. כלום ש. מה בכל זאת עשו? ת. יכול להיות שנפגשו עם מישהו או דיברו עם מישהו, עם כל הכבוד, מבחינתי זה לא נקרא עשייה אדריכלית. ש. כששילמת את הכסף ידעת בדיוק על מה אתה משלם? ת. בטח, שילמתי את**

הכסף מראש. ש. למה? ת. כי זה היה שוחד. ש. מי מימן? ת. הולילנד פארק." (עמ' 4017 שו' 3-17). משהסנגור המלומד הטיח בעד המדינה את מוצגים 272-274 מ-**ת/626**, התכעס זה וציין כי האדריכל אפילו לא בדק את התשריט, אפילו לא ראה במה מדובר ומה מופיע בשטח. זו בושה וחרפה לאדריכל שבכלל מוציא נייר כזה (עמ' 4019 למעלה). הסנגור הניח בפני עד המדינה את מוצג 240 מ-**ת/626**, לפיהם הוכנו ניירות עבודה בנושא ועד המדינה השיב כי כל הניירות האלה היו בידיו קודם פנייתו למשרד נאשם 7. לא נעשתה כל עבודה אדריכלית, אפילו סקיצה ביד חופשית לא נעשתה (עמ' 4019 שו' 21-27). הסנגור המלומד הפנה למוצג 267 אך מיד הוחוור, שלא מדובר בסקיצה, אלא במעין העתקה מהחומר שנמצא ברשות עד המדינה מימים ימימה (עמ' 4020 שו' 13-14).

יצחק חלפון לא זכר בעדותו בבית-משפט פרויקט זה. עם זאת, הסכים כי לא ערך כל תשריט אלא רק שרטוט (עמ' 2088 שו' 3), יצחק חלפון ציין כי אינו יכול לומר כמה ימים עבד בנושא בגינו חויב עד המדינה בסך 65 אלף ₪ ללא מע"מ, שמהות העבודה הינה "בדיקה" (עמ' 2088 שו' 26). אבל למרות שהדברים לא נרשמו ולא תועדו בקלסר, הוא יכול לומר כי היו: "**אינסוף בירורים בעירייה ובועדות למיניהן, חלק מתועד וחלק לא מתועד**". לאחר עיון במסמכים, נשאל יצחק חלפון הכיצד חויב עד המדינה עבור ימי עבודה, ימים שעל פי יומן השנה – הינם במקרה יום שישי ויום שבת, שכן, כזכור, פנייתו של עד המדינה למשרד האדריכלים הינה ביום 12.06.03, יום חמישי בשבוע, ואילו תשובת המשרד ניתנה ביום 16.06.03, יום א' בשבוע. תשובת העד: "**...אתה הנחת שאינני עובד ימי שישי, לעיתים די קרובות עבדתי גם בימי שישי, לא זוכר על איזה פרויקט**" (עמ' 2089 שו' 22-23). בהתייחסותו לנומרטור 241 במוצג **ת/626**. חלפון לא ידע לומר כמה שעות הושקעו על-ידו בפרויקט (עמ' 2088 שו' 19-26). העד חלפון לא ידע להסביר הכיצד אדריכל בבדיקת היתכנות פונה לקבלן העובד במקום לשאול אותו שאלות ונתונים על השטח (ראה **ת/626**; עמ' 2089 למעלה).

נאשם 7 לא זכר את הפרויקט במהלך חקירתו במשטרה, ובכלל, נאשם 7 לא ידע לומר דבר על האיש שעל פרויקט זה, עו"ד שטבהולץ (עמ' 7339 שו' 24). לדברי הנאשם 7 סבר כל העת כי עד המדינה הוא הכתובת מאחורי הפרויקט: "**לא ידעתי שהוא המאכר**" (עמ' 7340 שו' 10-25).

ועוד, הפעולה המתועדת האחרונה (ראה **ת/626**, נומרטור 272) הינה מיום 16.06.03. חרף זאת, באו דרישות התשלום שצוינו לעיל, דרישות תשלום שנסתכמו בעשרות אלפי ₪, דרישות תשלום מיום 23.06.03, 20.11.03 ו-08.03.04 (**ת/54**, **ת/53(1)א** ו-**ת/53(1)ב**).
לאמור, הראיות הנוגעות לפרויקט נווה יהושע מצביעות כי יש ממש בגרסת עד המדינה. עבור מספר פעולות מצומצם – למעשה ביקור לא ביקור במקום – חויב, כביכול, עד המדינה ב-133 שעות עבודה.

217. בפרויקט גבעת שמואל הושקעו, כביכול, 117 שעות עבודה.

יצחק חלפון לא זכר מהות הפעולות שבוצעו על-ידו בפרויקט: "...**אני לא זוכר דבר... אני לא זוכר דבר אחרי כל-כך הרבה שנים... רק ממעט הניירות שנמצאים כאן יכול להסיק לגבי היקף הבדיקה... זה חוזר על עצמו כל הזמן... מצהיר שכל שכתבתי לגבי שעות העבודה משקפות את שעות העבודה הנכונות...**" (עמ' 2094 שו' 1-9) [ההדגשות שלי - ד.ר].

ושוב, לנאשם 7 אין כל קשר ליזם הפרויקט, עו"ד יוסף שטבהולץ, כאשר מוחוור כי עד המדינה למעשה משלם עבור עבודה, שבוצעה בפרויקט לא לו.

לגישת הנאשם 7, עד המדינה קיבל תמורה לכספים ששילם: "**באנו אליו עם פתרון שנתן מענה מלא לציפיותיו... אולי מנע ממנו את התענוג המפוקפק של להפסיד כסף בפרויקט**" (עמ' 7338 שו' 14-18), ובכל מקרה: "...**אני חוזר ואומר כמו מנטרה לאורך כל הדרך. מר חלפון כתב שעות אמת. אני מסרתי לו שעות אמת. הוציא חשבונות אמת. ולא יעזור שום דבר. זו היא האמת ואין בלתה מבחינתנו. אלא אם אתה טוען שאני וחלפון עשינו קונספירציה, וזאת אני מבין אתם לא טוענים**" (עמ' 7338 שו' 19-22). גם כאן לא ידע הנאשם 7 להסביר הכיצד נדרשו תשלומים לאחר חודש יולי 2003 (התיעוד האחרון במוצג **ת/626**).

הפעולות שבוצעו על-פי התיעוד במשרד, אין בהן למלא 117 שעות עבודה, גם אם יעשה מאמץ מיוחד בנושא ואין תמה שלא נאשם 7 ולא חלפון זוכרים דבר וחצי דבר בעניין פרויקט זה.

שוב, גם כאן הפעולה האחרונה המתועדת הינה מיום 08.07.03 (**ת/626** נומרטור 133) (ראה סעיף ט"ז לעיל). דרישות התשלום הינן מחודש נובמבר 2003 ומחודש מרץ 2004, עבור שעות עבודה בהתאם.

לאמור, הראיות הנוגעות לפרויקט גבעת שמואל מצביעות כי יש ממש בעדותו של עד המדינה. עבור מספר פעולות מצומצם חויב, כביכול, עד המדינה ב-117 שעות עבודה.

218. בפרויקט בית-ברל הושקעו, כביכול, 131 שעות עבודה.

הנאשם 7 לא זכר פרטים בעניין פרויקט זה.

בדומה לפרויקט בית ציוני אמריקה, עד המדינה אינו הבעלים של הפרויקט, אלא חברת קרדן והמנכ"ל, נאשם מס' 4.

חשוב לעיין בעדותו של נאשם 4 בבית-משפט בעניין פרויקט זה. נאשם 4 סיפר בבית-משפט לשאלות פרקליטתו המלומדת, עו"ד יעל גרוסמן, כי פנה אל עד המדינה, צייד אותו בתשריט, שהעביר לידיו וביקש אותו לבדוק הנושא. לאחר כשבוע – עשרה ימים חזר אליו עד המדינה וציין בפניו: "...**שעל-פי בדיקתו המקום הזה איננו מאפשר פיתוח פרויקט נדל"ן. זו הייתה כל העבודה שהוא עשה עבורי לאורך כל תקופת היכרותי איתו למעט הולילנד פארק**" (עמ' 6531 שו' 27-30). נאשם 4 הוסיף וציין כי לא שילם, ולו אגורה, לעד המדינה עבור בדיקתו.

והנאשם 7: "**כל מה שמחייב אותי זה רק מה שמר דכנר מבחינתי היה האדם שאיתו עבדתי. גלאון מעולם לא עבד איתי על הפרויקט הזה מעולם לא אמר לי שהפרויקט התחיל או נגמר, או אמר לי באופן אישי שהוא מסכים שאני אהיה האדריכל. הקשר היה אך ורק עם דכנר. יכול**

להיות, אני חו"ח לא אומר שגלאון שקרן, אבל זה מתאים לאותה תבנית התנהלות של דכנר, שהוא שור מתפרע בשטח, שהיום אני מבין שהיה לו אג'נדה, הוא סובב אותי סחור סחור או כמו שיצחק אמר תיזז אותי יום יום. בשבילי זה היה פרנסה, בשבילי זה היה מקור חיים להחזיק את המשרד" (עמ' 7337 שו' 9-14).

כמצוין לעיל, הפעולה האחרונה שבוצעה, כביכול, על-ידי משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" התבצעה ביום 22.07.06 (ראה סעיף ט"ז לעיל). דהיינו, שוב, דרישות תשלום בלתי ברורות לחלוטין, או ליתר דיוק, מתיישבות להפליא עם עדותו של עד המדינה, דרישות תשלום מחודש נובמבר 2003 ומחודש מרץ 2004.

לאמור, הראיות הנוגעות לפרויקט בית-ברל מצביעות כי יש ממש בעדותו של עד המדינה. עבור מספר פעולות מצומצם חויב, כביכול, עד המדינה ב-131 שעות עבודה.

219. על-מנת ללמד על חוסר הסבירות הקיצוני של גרסת נאשם 7 לגבי הבדיקות שבוצעו על-ידי משרדו לטובת הפרויקטים, הציגה המאשימה התנהלות משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" בעניין פרויקט קרן הקריה. על-פי עמדת המאשימה, התיעוד שנתפס במשרד האדריכלים מצביע כי מדובר בפרויקט רחב מימדים, התיעוד מלמד כי עבור התשלום בסך 360 אלף ₪ בוצעו עבודות מעבודות שונות, עבודות שבהיקפן ובמהותן אינן דומות, ולו קצת שבמקצת, לסממנים של עבודות שצוינו בעניינו.

אוכל לומר כי יש ממש בגישת המאשימה כפי שבוטאה בסיכומיה, בסוגיה זו, בעמ' 64-65.

ועוד, אין מחלוקת כי פרויקט דיזנגוף ופרויקט הרצליה הינם פרויקטים, שאליבא דעד המדינה נתבקש בהם משרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" ליתן עבודה ממשית.

להבדיל מהעבודות, כביכול, שבוצעו בפרויקטים שצוינו לעיל, פרויקטים בגינם העביר עד המדינה תשלום, כביכול, בסך 883,500 ₪ למשרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ", כאן עבור פרויקט הרצליה לא הועבר תשלום כלשהו ועבור פרויקט דיזנגוף הועבר תשלום, שבגינו הוצאו חשבוניות מפורטות (**ת/58**, **ת/59** ו-**ת/59א**), להבדיל מחשבוניות בהן נרשם "**ייעוץ מקצועי**" ולא יותר. הסכומים אינם סכומים עגולים, אלא סכומים המעידים על חישוב עבודה על בסיס מחיר שעת עבודה במכפלת שעות העבודה, שהושקעו בפרויקט.

קודם אני מגיע לסיכום פרק עבודות ההיתכנות של פרויקטים שנמסרו למשרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" על-ידי עד המדינה, אדוק באבחנה שביקש נאשם 7 לאבחן בין מנהל פרויקט ליזם פרויקט.

עד המדינה הינו "יזם" או "מנהל פרויקט".

220. הנאשם 7 הסביר כי על-פי השקפת עולמו קיים הבדל בין "יזם" לבין "מנהל פרויקט", מאחר שעד המדינה הינו "מנהל פרויקט" לא הרגיש שיש בעיה בקבלת עבודות ממנו ובקבלת הלוואות ממנו (עמ' 7212 באמצע; עמ' 7218 שו' 2-6; עמ' 7223 שו' 12-25; עמ' 7245 שו' 8 עד עמ' 7246 שו' 8). לגישת הנאשם 7, קבלת עבודה במשרד הפרטי מ"יזם" הינה בבחינת מעשה שלא ייעשה, אורות אדומים, דגל שחור, לשיטתו: "**פרוז'קטורים**", לא כך בעניין "מנהל פרויקט" (עמ' 7246 למעלה), וזאת, בין היתר, משום: "**כבודו צריך להבין שהשוק הישראלי הוא שוק מאוד קטן, מספר מנהלי הפרויקטים שנמצאים בארץ הוא לא מי יודע מה גדול, כולם עובדים עם כולם, אם אני הייתי מונע מעצמי לעבוד עם מנהלי פרויקטים לא הייתה לי עבודה, פשוט לא הייתה עבודה. לכן היחס שלי למנהלי הפרויקטים הוא יחס של עמית לעמית, אנשי מקצוע שמכבדים זה את זה, שיש להם אתיקה משותפת, שהם חברים באותם ארגונים**" (עמ' 7246 שו' 23-27) [ההדגשות שלי – ד.ר].

האבחנה שמצא הנאשם 7 להבחין בין "מנהל פרויקט" ל"יזם" הפרויקט הינה מלאכותית. ל"יזם" הפרויקט אינטרסים מן המעלה הראשונה לקדם הפרויקט ולזכות בפירותיו, בדומה, "מנהל הפרויקט" מונע לטובת קידום הפרויקט. הצלחת הפרויקט הינה הצלחתו מבחינה אישית ובדרך-כלל גם מבחינה כלכלית. "מנהל הפרויקט" שואף לזכות בתהילה ובתמורה הכספית הנלווית להצלחתו. "מנהל פרויקט" יעשה כל שביכולתו על-מנת להביא הפרויקט להצלחה כלכלית רבתית, שכן הצלחת הפרויקט הינה בבחינת הישג שניתן לכמתו לרווח אישי וכלכלי.
לאמור, מעל התמורה הכספית הישירה לה זוכה בדרך-כלל "מנהל פרויקט" המביא את הפרויקט לגמר מוצלח, זוכה הוא להאדרת שמו, המובילה בנקוף הימים להגדלת ביקוש לעבודתו ובהתאם להגדלת שכרו.

הנאשם 7 הינו אדם משכיל, חכם, שתבונתו ניכרת ובולטת למרחוק. הנאשם 7 יודע היטב כי האבחנה בין ה"יזם" ל"מנהל הפרויקט" הינה לאו אבחנה.
הנאשם 7 ידע כי אסור לו בתכלית האיסור ליטול טובות הנאה מיזם הפרויקט, איסור זה עמד לנגד עיניו לאורך כל הדרך, האורות האדומים הבהבו. לדבריו, לא היה מעז לקבל טובות הנאה מנאשם 1 ו/או יזמים אחרים.

עקתו, שאורות אדומים אלה הבהבו בעוצמה דומה גם בכל הנוגע למגעיו עם "מנהל הפרויקט". הנאשם 7 ראה את האורות ובשל מצוקתו בחר בעיניים פקוחות לקבל טובות ההנאה מעד המדינה, שלגישתו, כך הנאשם, ניהל את פרויקט הולילנד מטעם היזם.
הדברים נשקפו בבית-משפט בצורה שאין ממנה.
האבחנה עליה ביקש הנאשם 7 להישען הינה, כאמור, לאו אבחנה ומדובר באבחנה שנשלפה על-ידו אך לצורך הגנתו.

הנאשם 7 הסביר בבית-המשפט כי האבחנה שמצא לאבחן נובעת בסופו של דבר משיקול מעשי, לו היה מונע עצמו לעבוד עם מנהלי פרויקטים בירושלים, לא יכול היה לקבל עבודות במשרדו, שכן: **"השוק הישראלי הוא שוק מאוד קטן... כולם עובדים עם כולם, אם אני הייתי מונע מעצמי לעבוד עם מנהלי פרויקטים לא הייתה לי עבודה"** (עמ' 7246 שו' 22-23).
לאמור, יצא המרצע מן השק. הנאשם 7 הפנה גבו לערכים בסיסיים מוכרים מפני שיקולים כלכליים הנוגעים לכיסו. <u>על-פי הערכים המקובלים, גם לשיטתו, היה נאלץ לסגור משרד האדריכלים שבבעלותו</u>.

לא זאת אף זאת, במכתבו של הנאשם 7 מיום 18.01.01 למר עופר אהרון – מנהל מחלקת מדיניות תכנון **(נ/156)** רשם נאשם 7 כי עד המדינה הינו: **"מיזמי פרויקט הולילנד"**.
לאמור, בתחילת חודש ינואר 2001 עד המדינה מוכר לנאשם 7 כאחד מ"יזמי" פרויקט הולילנד, שפנה אליו באמצעות ממלא מקום ראש העיר, הרב חיים מילר.
הנאשם 7 מודע לנתון לפיו עד המדינה כך הציג את עצמו בפניו (עמ' 7227 שו' 22).
לאמור, גם לדידו, אבחנתו תלויה על בלימה.

[במאמר מוסגר, לא למותר לציין, כי הנאשם 7, שקיבל עבודות היתכנות מעד המדינה לא בדק עמו האם מבצע הוא פרויקטים בירושלים או בכוונתו להתחיל בביצוע פרויקטים בירושלים (עמ' 7270 שו' 31 עד עמ' 7271 שו' 9)].

ועוד, אין מחלוקת כי בית ציוני אמריקה היה בבעלות פולאר נדל"ן (95%). מנהל פולאר נדל"ן היה באותם ימים נאשם 3, אמנון ספרן, שהינו אליבא דכולי עלמא בבחינת אחד מהיזמים בפרויקט הולילנד. הנאשם 7 נשאל בבית-המשפט הכיצד אבחנתו שרירה מול נתון זה.
לדבריו, הוא לא ידע כי נאשם 3 נוגע וקשור לפרויקט בית ציוני אמריקה. משהוצג בפניו תיעוד לפיו נכח בפגישה ביום 29.10.03 במשרדו של מהנדס העיר תל-אביב, דני קייזר, בנושא בית ציוני אמריקה יחד עם נאשם 3, השיב: **"אני לא מכחיש, אני אומר שכשאני נכחתי באותה פגישה לא ידעתי דבר וחצי דבר על ספרן והולילנד, ידעתי ואני אומר את זה בגלוי, שדכנר מעורב בהולילנד, אמרתי שעשיתי מידור פלדה בין זה לבין לבין זה, וידעתי שיוסקוביץ נותן ייעוץ לדכנר. וזה מה שאמרתי כבר יומיים ולא תזיז אותי כהוא זה"** (עמ' 7320 שו' 12-15).

באופן דומה הנאשם 7 לא ידע שבפרויקט בית ברל היזם למעשה הינו נאשם 4, שמעון גלאון, מנכ"ל קרדן (עמ' 7333 שו' 29). כמו כן, נאשם 7 הקפיד לא לבדוק את הנושא (עמ' 7335 שו' 23).

נאשם 1 בעדותו בבית-משפט תיאר פגישה במשרדו של נאשם 7 בתל-אביב. לדבריו, במהלך הפגישה ולאחר שנאשם 7 <u>שיבחו על ההתקדמות בפרויקט הולילנד</u> (תב"ע ו'), הבין שנאשם 7 ועד המדינה: **"...רוצים <u>לגרור אותי לפרויקט נדל"ן</u>, <u>אולי הכי גדול בארץ בתל-אביב</u>, ולי הספיק אחד. אני שומע את שטרית ודכנר, ואומר שלום ויוצא..."** (עמ' 5865 שו' 5-6) [ההדגשות שלי -

ד.ר]. נאשם 1 הסביר כי השתתף באותה פגישה מאחר ש: "**לדון בפרויקט ששטרית מוביל מחוץ לעיר ירושלים, בשל העובדה שפרויקט ו' עומד להסתיים, בשל העובדה שדכנר בדעה שצ'רני הוא עשיר גדול שיכול להריץ את הפרויקט הנדל"ני בארץ ישראל, ובשל כך ששטרית הוא האדריכל הממונה בפרויקט 'תנובה'**" (עמ' 5865 שו' 17-20).

הנאשם 7 נדרש לפגישה זו וציין כי אין קשר בין הדברים (עמ' 7346 שו' 5-11) ומשהוצג לו מוצג **ת/836** לפיו נאשם 1 בכתב ידו כתב ששטרית מתנגד למגרש בית-הספר בפרויקט הולילנד, הסביר הנאשם 7: "**אני יודע שפה צ'רני כועס מאוד על הבן טינופת הזה שקוראים לו אורי שטרית המהנדס, שמתנגד לזה שאני אקצה הרצועה של שטח ציבורי**" (עמ' 7346 שו' 18-19).

לאמור, הנאשם 7 ביקש להסביר פגישה במשרדו בהשתתפות נאשם 1 ועד המדינה, פגישה בה הוצע לנאשם 1 לשקול הצטרפות לפרויקט הקריה. לדברי הנאשם 1 בעדותו בבית-משפט, הוצע לו להיכנס לפרויקט עם עד המדינה ונאשם 7 בנושא השוק הסיטונאי והוא דחה זו מכל וכל.

פרקליטו המלומד של נאשם 7 ביקש להתמודד עם פגישה זו המכרסמת בכלל האבחנה שביקש נאשם 7 לאבחן בבית-המשפט וציין כי אמנם נאשם 7 נפגש עם נאשם 1 במשרדו בתל-אביב, אבל זה היה לקראת סיום תפקידו של נאשם 7 בעירייה (עמ' 33 לסיכומי נאשם 7). על-פי שיטה זו, האבחנה בין מנהל פרויקט ליזם פרויקט מוגבלת בזמן, ומשנאשם 7 התקרב לתום כהונתו כמהנדס העיר, רשאי היה גם לקבל עבודות מיזם פרויקט הולילנד, להבדיל ממנהל פרויקט הולילנד. למותר לומר שאין בדברים אלה ממש.

<u>אמור מעתה</u>, עבודות ההיתכנות של הפרויקטים שצוינו לעיל נארגו באריגה נקובה ככברה, שנרקמה על-ידי עד המדינה ונאשם 7, במטרה להסתיר העברת תשלומי שוחד. עדותו של עד המדינה עדיפה לאין שיעור מגרסתו של נאשם 7. עדותו של עד המדינה נתמכת בראיות אובייקטיביות.

עד המדינה שילם חובו של נאשם 7 לבנק הפועלים.

<u>תשלום החוב של בנק הפועלים</u>

221. עד המדינה סיפר בעדותו בבית-משפט על בקשתו של נאשם 7 בנושא החוב לבנק הפועלים, חוב שנצבר לחובת אחיו ז"ל בבנק הספנות. עד המדינה הציע, ראשית לכל, לבדוק את החוב. לשם כך, נתבקשה בדיקה של חברת "שגיא חישובי ריבית". <u>בדיקה שבעבורה שילם עד המדינה 30,000 ₪ לחברת שגיא</u> (עמ' 152 שו' 9).

מוצג **ת/38** הינו חשבונית מספר 1201 על סך 10,518 ₪, שהוצאה ביום 18.07.2004 על ידי חברת שגיא חישובי ריבית (2000) בע"מ עבור ש.א.ד. השקעות, בשל "ביצוע מדגם על פי הסכם".

מוצג **ת/38ב** הינו חשבונית מספר 1348 על סך 21,150 ₪ מיום 28.09.2004, שהוצאה על ידי חברת שגיא חישובי ריבית (2000) בע"מ עבור ש.א.ד. השקעות.

מוצג **ת/38ד** הינו החוזה שנחתם ביום 04.08.2004 בין שגיא חישובי ריבית (2000) בע"מ לבין הלקוח, ש.א.ד. השקעות, לבדיקת חשבונות בנקאיים שונים.

מוצג **ת/38א** הינה המחאה המשוכה על ידי ש.א.ד. השקעות לפקודת חברת שגיא על סך 9,630 ₪.

מוצג **ת/38ה** הינה המחאה המשוכה על ידי ש.א.ד. השקעות לפקודת חברת שגיא על סך 21,150 ₪.

שתי ההמחאות, **ת/38א** ו**ת/38ה** חתומות על ידי עד המדינה.

פרקליטו המלומד של נאשם 7 הסכים עם המאשימה כי עד המדינה שילם את החשבון שהגישה חברת שגיא עבור הכנת דו"ח, שנתבקש על ידי נאשם 7, לצורך המגעים בעניין החוב הכספי לבנק הפועלים (עמ' 4055, ש' 7-2).

עד המדינה הוסיף וסיפר בבית-המשפט על פנייתו לנאשם 12, דני דנקנר, באמצעות נאשם 5, מאיר רבין, לבקשו להגיע להסדר נוח עם נאשם 7. פנייה זו נשאה פרי – בעקבות התערבותו של נאשם 12 – משהחוב של נאשם 7 לבנק הספנות (שנרכש על-ידי בנק הפועלים) בסכום הקרוב ל-3 מיליון ₪, הופחת לסכום של 0.5 מיליון ₪, לא לפני שהנאשמים 7 ו-12 נפגשו בארבע עיניים, פגישה שהוסדרה בהתאם על-ידי עד המדינה (עמ' 153 שו' 22 ועמ' 154 שו' 1-4). בעקבות הסדר זה, שילם עד המדינה את שארית החוב על-פי הסיכום הנ"ל, באמצעות סדרה של שיקים אישיים (מוצגים **ת/39א – ת/39לז**), לפי לוח סילוקין שקיבל נאשם 7, השיקים נמסרו לנאשם 7 על-מנת שיעבירם לבנק הפועלים לכיסוי החוב שלו בבנק (עמ' 155 שו' 14). שיקים אלה ששילם עד המדינה מחשבונו היו, כך עד המדינה, על-פי הסכמתו של נאשם 1. (מחלוקת שנדונה בהליך אזרחי בין נאשם 1 לעד המדינה בבית-המשפט המחוזי).

עד המדינה רשם את הכספים שהעביר לנאשם 7, בספרים של חברת "אמיאור יזמות והשקעות בע"מ" כהלוואה בסך 483,268 ₪ (**ת/40ב**) (עמ' 156). לדבריו, רישום זה הינו רישום בו רימה את מס הכנסה – רמאות שאפיינה את דרכו ומהלך חייו (עמ' 157 שו' 2-6). עד המדינה ציין כי <u>לו היה מדובר אכן בהלוואה</u> ולא בתשלומי שוחד כנטען על-ידו, אזי בשנת 2008, משנקלע לקשיים כספיים וביקש את סיועו של נאשם 7, בדרך של מתן הלוואה – כך שהאחרון ייתן לו הלוואה על סך 50 אלף ש"ח (וזה הסכים לסייע לו אך ב-35 אלף ש"ח) – היה מבקש את הכסף שהעביר לנאשם 7, סכום שמסתכם במאות אלפי שקלים ולא היה עומד כעני בפתח ומתחנן להלוואה צנועה בסך 50 אלף ₪. ובלשון עד המדינה: "...**<u>יכול להיות שאני רמאי, נכון, אני רמאי, שקרן, הכל, אבל דבר אחד עוד לא חשבתי בחיי, שאני אידיוט</u>, ואם מר שיטרית היה חייב לי אז 400 אלף שקל, 500 אלף שקל, <u>איך זה שהאידיוט הזה מבקש רק 50 אלף שקל ולא בחזרה את ההלוואה</u>?**" (עמ' 158 שו' 15-18) [ההדגשות שלי - ד.ר].

עד המדינה התייחס בעדותו בבית-המשפט לתמליל ההקלטה (**ת/41**) בו הגדיר נאשם 7 את העברת הכספים כהלוואה (עמ' 160), השיחה הוקלטה בתקופה בה עד המדינה היה בקשר עם המשטרה, <u>קשר לו היו מודעים נאשם 5 ונאשם 2</u>, שהיו מאוד מקורבים לנאשם 7. משנשאל עד המדינה על-

ידי התובעת המלומדת, האם נאשם 7 פנה אליו במהלך השנים על-מנת להחזיר לו את הכספים שהעביר לידין, תשובתו הייתה בלשון "הגשש החיוור": "**הצחקתני**" (עמ' 161 שו' 19).

עד המדינה שילם, כאמור, במספר שיקים שנמסרו על ידו (**ת/39**) את יתרת תשלום החוב שחב נאשם 7 לבנק הפועלים בסך של כ-105 אלף דולר. כדלהלן: "**ת. <u>אני נתתי לו את זה כשוחד</u>. זה היה בדיוק בהתחלה, מעולם <u>לא דובר על הלוואה</u>, מעולם <u>זה לא היה ידידות</u>, הכסף הזה הוחזר <u>אחרי שמר שטרית כבר ידע ממאיר רבין שאני פניתי למשטרה או שאני עומד לפנות למשטרה ביחס לכל הדברים האלה</u>. זה כל השנים <u>לא הוצג כהלוואה</u>, <u>לא היה הסכם הלוואה</u>, <u>לא היה הסכם ריבית</u>, מעולם <u>אני לא דרשתי את ההחזר</u> ומעולם הצד השני לא הציע להחזיר את הכסף הזה עד סוף שנת 2010, <u>אפילו לא בתשלומים</u>, אה סליחה עד סוף 2009, אפילו לא בתשלומים, מעולם לא הוצע לי, למרות שהיה ידוע אז יפה <u>מאוד שמצבי קשה ביותר כלכלית</u>, קשה ביותר <u>בריאותית</u>, אף פעם לא שמעתי <u>מה"ידיד" שלי, ה"חבר" שלי, שכל-כך היה "קרוב" אלי</u> שהוא הרים פעם אחת טלפון ואמר תשמע, אני חייב לך כסף, האם אתה צריך? לא רק זאת, אלא בשנת 2008 או 2009, אני כבר בעצמי לא זוכר מתי, כשהייתי ממש על הקרשים, פניתי אל אורי שטרית וביקשתי ממנו הלוואה של 50 אלף ₪, ואני מדגיש שאני השתמשתי במילה הלוואה, הוא נתן לי אמנם 35 אלף ₪ והעמיד לרשותי ואמר כשיהיה לי אני אחזיר לו, זו הייתה הזדמנות פנטסטית שהוא יגיד על מה אתה מדבר בכלל, אני חייב לך כל-כך הרבה כסף, קח על חשבון ובוא, עכשיו אני כן עובד, אתה לא עובד, לי יש הכנסות, לך אין, בוא תיקח כל חודש ממני 2,000 שקל, 3,000 שקל, 100 שקל, זה נקרא בעיני אם יש ידידות או אין ידידות. ש. מי כיסה לך את הכסף? ת. בחלקו צ'רני ובחלקו הולילנד פארק, מסרתי גם בעדות הראשית וגם בחקירה החוזרת של מעוז ואדרת את כל הפרטים**" (עמ' 4056, ש' 28-10) [ההדגשות שלי - ד.ר]. השיקים שניתנו על ידי עד המדינה לבנק הפועלים נפרשו על פני חודשים ארוכים, אבל עד המדינה לא יכול היה לבטל אותם, גם לאחר עזיבתו של נאשם 7 את העירייה, מאחר שהם היו שיקים פתוחים ובנק הפועלים יכול היה לגבות אותם בכל עת (עמ' 4059, ש' 19-16).

הנאשם 7 סיפר בחקירתו הראשית כי במחצית השנייה של שנת 2004 קיבל הודעה מבנק הפועלים, לפיה עומד הבנק לחלט ערבות אישית שלו בגלל חוב שנטל עם אחיו סמי ז"ל להקמת בניין ברח' דיזנגוף. <u>במצוקתו פנה לעד המדינה</u> וזה ענה לו בשלווה: "**...אל תדאג אנחנו נפתור את העניין**" (עמ' 7196 שו' 4). בהמשך, על-פי עצתו של עד המדינה נבדק חשבון הריביות בו חויב על-ידי הבנק, על-ידי בחור בשם שוורץ שגילה כי הבנק חייבו חיוב הגבוה מהצריך בסדר גודל של 200-250 אלף ₪ (עמ' 7196 שו' 20-23). הנאשם 7 נפגש עם נאשם 12, דני דנקנר, פגישה שתואמה בסיועו של עד המדינה, שהיה מאוד סימפתי והבטיח כי יבדוק מה הוא יכול לעשות עבורו במסגרת כללי הבנק (עמ' 7197 למעלה). בסופו של הליך הגיע עמו הבנק להסדר תשלום החוב ועד המדינה: "**...הוא אומר לי אני אתן לך הלוואה בתשלומים, אני לא אתן לך את כל הסכום כי אין לי את כל הסכום, אני אתן לך הלוואה ואתה תחזיר**" (עמ' 7197 שו' 22-20).

הנאשם 7 ציין כי סכום הכסף ששילם עד המדינה לחברת שגיא, שערכה את חישובי הריבית לא היה בידיעתו, להערכתו סכום של כ-30 אלף ₪ (עמ' 7198 שו' 1-2).

סכומי הכסף הוחזרו על-ידו לאחר שפרץ הסכסוך בין נאשם 1 ועד המדינה והאחרון איים כי יפנה למשטרה. לדברי הנאשם 7, לא חש מאוים, שכן היה מדובר בהלוואה שניתנה מחבר לחבר, מאדם קרוב לאדם קרוב (עמ' 7199 למעלה). מדובר היה בסכום של כ-330 אלף ₪, וזו לא הייתה מתנה, אלא הלוואה (עמ' 7199 שו' 25-28), אותה ביקש במצוקתו מחבר.
לגישת הנאשם 7 מדובר במעשה בלתי תקין מצידו, וזאת: "**כי זו טובת הנאה, ומזה הציבור הרחב יכול להבין, יכול לפרש, מה שלא היה ולא נברא, יכול לפרש, מה שהתביעה טוענת, שכדי להשיג 'הישגים' בפרויקט הולילנד, נתתי לו טובת הנאה. היום זה ברור לי כאור היום, אז זה לא היה ברור לי בכלל, לא הייתי עושה דבר שנוגד את האינסטינקטים האתיים שלי, אילו הייתי ער לזה, לא הייתי עושה את זה, לא הייתי ער לזה**" (עמ' 7200 שו' 5-9) [ההדגשות שלי- ד.ר].

הנה נא, שתי גירסאות סותרות, עדות עד המדינה ומולה עדות נאשם 7. עד המדינה סיפר בבית-המשפט נסיבות העברת מאות אלפי ₪ לנאשם 7 כדמי לא ייחרץ. מנגד, נאשם 7 סיפר בבית-המשפט על סיוע שניתן לו על-ידי אזרח שבמהלך עבודתו בעירייה התפתחו ביניהם יחסי חברות, יחסים שבמסגרתם סייע לו האזרח בהענקת הלוואה בעת שהיה נתון במצוקה. נאשם 7 ציין כי ההלוואה הוחזרה לעד המדינה שנים אחר-כך.

אבדוק, אפוא, הגרסאות הסותרות שבפניי.

222. נאשם 7 פנה לעד המדינה על-מנת שיטפל בחובו לבנק הפועלים.
הנאשם 7 ידע על העבודה שהושקעה על-ידי חברת שגיא, עבודה שמטבע העולם אינה מבוצעת "לשם שמיים" אלא עבור תמורה כספית משמעותית. ברם, לגרסתו, הוא לא העלה בדעתו כי ראוי לבדוק מה התמורה שהועברה לחברת שגיא עבור בדיקותיה, בדיקות שכאמור נשאו פרי ושימשו בסיס למשא ומתן שקיים עם הבנק בהקשר לחובות שהותיר אחיו ז"ל (עמ' 7353 שו' 5-16; עמ' 7355 שו' 1-23) [יושם אל לב לעדותו המוסכמת של בעליה של חברת שגיא, שוורץ (הודעות נתקבלו בהסכמה) לפיה פגש פנים אל פנים את נאשם 7 בפגישה בבנק הפועלים וגם במשרדו].

פרקליטו המלומד של נאשם 7, עו"ד פרופ' קנת מן, גרס בסיכומיו בכתב כי נאשם 7 התרשם מעד המדינה הנוהג לסייע לאחרים: "**מבלי לצפות לקבל על כך תמורה... על בסיס התרשמותו זו שטרית הניח, והיה רשאי להניח, כי אחרים עוזרים לדכנר כחלק ממערכת היחסים שלהם איתו ואינם דורשים תמיד תשלום עבור שירותיהם**" (עמ' 71 למעלה לסיכומי נאשם 7).
למותר לציין, כי נאשם 7 לא גרס כאמור בבית-המשפט.
לאמור, מדובר בהנחה שהניח הסנגור המלומד, שיש בה להנעים אוזן ותו לא.

נאשם 7 לא בדק ולא הוטרד מסכום הכסף שהועבר לחברת שגיא, הואיל והיה ברור לו היטב כי עד המדינה נושא בעלויות הבדיקה. עד המדינה "הטוב והמיטיב", שנרתם לשלם ההלוואה לבנק הפועלים הוא אותו איש שכיסו עמוק דיו על-מנת לשאת בתשלומים, שנדרשו על-ידי חברת שגיא.
יתרה מזאת, העובדה כי נאשם 7 ידע על חוות-הדעת בעקבות בדיקות שנערכו על-ידי אנשי חברת שגיא ועל תוצאות חוות-הדעת וכי בדיקותיה של החברה שימשו, כאמור, כלי בידו לקדם עניינו מול בנק הפועלים, במחובר לגרסתו כי לא שת ליבו כלל לנושא התמורה הכספית לחברת שגיא מלמדים על כלל מחשבתו ותפיסתו של הנאשם 7 בזמן אמת; עד המדינה נזקק לשירותיו בעירייה ועל-כן כספיו עמדו לרשותו.
עד המדינה "הטוב והמיטיב" נכון לשלם את התמורה הכספית לחברת שגיא ובהמשך עד המדינה "הטוב והמיטיב" "התגייס" לשלם את חובותיו של נאשם 7 לבנק הפועלים בתשלומים חודשיים באמצעות שיקים אישיים, שנמסרו לנאשם 7 על-ידי עד המדינה, כמתואר לעיל.

נאשם 7 נשאל על-ידי התובע המלומד מדוע לא פנה לאחיו יורם שטרית שיסייע לו בהסדרת החוב בבנק הפועלים. הרי אין מחלוקת כי האח, יורם שטרית, הינו איש כספים שהבנתו רבה בתחום הפיננסי. השאלה נשמעה בבית-משפט "משונה" משהו, שכן מדוע היה על נאשם 7 לפנות לאחיו, כאשר לרשותו עמד האיש "הטוב והמיטיב", שלא רק הינו בבחינת מי שבכוחו ליתן עצה ולהביאו בנוחות לקומה העליונה בבנק הפועלים (עמ' 7357 שו' 27 עד עמ' 7358 שו' 11; עמ' 7359 למטה), אלא ביכולתו לקחת את החוב על עצמו ולשלמו בשיעורים קצובים וחודשיים.
נאשם 7 הסביר בבית-המשפט כי אמנם אחיו, יורם, יכול היה לסייע לו, אולם, אחיו ביקשו שלא: "...**לקלקל או להעכיר את היחסים שלך עם המשפחה, ולפעמים יש דברים שיותר טוב שאתה לא יודע עליהם**" (עמ' 7351 למטה).
לאמור, שאלה רטורית והתשובה לאו תשובה.

הנאשם 7 גרס בבית-המשפט כי הכספים, שהועברו על-ידי עד המדינה לבנק הפועלים היו בבחינת הלוואה.

223. פרקליטו המלומד של נאשם 7 ציין כי לא נחתם אכן כל הסכם הלוואה בין נאשם 7 לעד המדינה, אך אין חובה שבדין לערוך הסכם כזה בכתב (עמ' 75 לסיכומי נאשם 7). הסנגור הפנה גם לרישום במאזן בוחן של חברת אמיאור מיום 31.12.05 (עמ' 76 לסיכומי נאשם 7).

לא אוכל לקבל טיעוני הסנגור המלומד.

הנאשם 7 ביסס הגנתו על הנתון לפיו בסופו של יום החזיר את הכספים שנמסרו לו על-ידי עד המדינה לצורך תשלום חובו לבנק הפועלים.

הכספים הוחזרו, אבל בנסיבות שונות לחלוטין מאלו שביקש לצייר נאשם 7 בבית-המשפט.

בשנת 2009 נתקיימה שיחה בין עד המדינה לנאשם 7, במהלכה הביע נאשם 7 רצונו להחזיר לעד המדינה הכספים, שהעביר לרשותו שנים קודם לכן בגין חובו לבנק. בשיחה שתועדה **(ת/41)** נשמע הנאשם 7: "**אני בשנה, שנה וחצי האחרונות אספתי קצת כסף ואני רוצה להחזיר לך את ההלוואה שנתת לי בזמנו, לכסות את הערבות של בנק הפועלים. שמואל – אהה. שטרית – תשמע, אתה עזרת לי בימים קשים מאוד ואני זוכר לך את זה לטובה ואני פשוט רוצה להחזיר לך את ההלוואה, אה, מה שאני צריך ממך, תגיד לי איך אתה רוצה לעשות את זה, אתה רוצה לתת לי מספר חשבון, מה, איך אנחנו נעשה את זה? שמואל – אה, כמה אנחנו מדברים, אני בכלל כבר לא בנושא. אורי – אני חושב שמשהו כמו 300 אלף שקל, זה כולל ריבית הכל. שמואל – לא, זה היה יותר, אבל לא חשוב...**" (שם, עמ' 2).

בהמשך, תועדה הודעה שהשאיר עד המדינה לנאשם 7 כדלהלן: "**שלום אורי, לא יודע אם חזרת כבר, בדקתי כמה כסף העברתי לבנק הפועלים, למעשה הפקדתי בשיקים סכום המדויק הוא 342,125 ₪, אם תרצה אוכל להעביר לך את הפירוט של כל השיקים והתאריכים, כפי שאתה יודע, מעולם לא דרשתי החזר ומעולם לא ראיתי בזה הלוואה, ולכן אתה גם לא חייב לי כל ריבית על הכסף או על חלק מהכסף, אם אתה רוצה להחזיר אני בהחלט זקוק לכסף, אז תחליט כמה, לא רוצה שום ריבית כי גם לא, גם לא דרשתי וגם לא ראיתי בזה, זה היה מכל הלב. ביי**".

ועוד, ביום 20.12.09 שלח נאשם 7 מכתב לעד המדינה שבו צוין "**הנידון: <u>גמר חשבון הלוואה</u>**", בו הודה נאשם 7 לעד המדינה על ההלוואה, שהעמיד לו בשעה הקשה עם פטירת אחיו סמי ז"ל **(ת/42)**.

תיעוד זה משמש מתרס בולט בקו הגנתו של הנאשם 7.

עקתו של נאשם 7, כי ההחלטה להשיב כספים לעד המדינה באה לאוויר העולם, בצוק העיתים, לאחר שהיה ברור כי עד המדינה פנה למשטרה והכריז "**מלחמת עולם**".

הנאשם 7 אישר בעדותו בבית-משפט כי בתקופה זו ידע ידוע היטב על הסכסוך הקשה שבין עד המדינה לנאשם 1 (עמ' 7375 שו' 28).

נאשם 7 אישר בעדותו בבית-משפט כי כבר שנים קודם לכן סיפר לו עד המדינה על אותו סכסוך והביע בפניו כוונתו "**להילחם בצ'רני ובקלנר**" "**שהוא הולך להילחם ובצ'רני גם אם זה אומר ללכת למשטרה**" (עמ' 7376 שו' 5-6; עמ' 7376 שו' 18).

ועוד, בחקירתו במשטרה ציין נאשם 7 כי נאשם 5 "**הבחור עם הכיפה השחורה**": "**...אחרי ראש השנה האחרון הוא בא אלי למשרד בתל-אביב, נפגשנו בקפה למטה, הוא אמר לי <u>שדכנר השתגע</u> <u>ואמר לי שהדרך היחידה להרגיע אותו זה לגייס כסף ולתת לו</u>. הוא שאל אם אני יכול להשיג תוך 24 שעות סכום כסף שאפשר יהיה לתת לשמואל, לדכנר. אני אמרתי לו 'מה אתה השתגעת? מה זה קשור אלי'. <u>רבין אמר לי שדכנר מאיים ללכת למשטרה עם חומר מרשיע נגדי</u>, אני אמרתי שאין לי מה להסתיר. זהו. אני מיד דיווחתי כמובן לעורך-הדין שלי, יוסי בנקל, אז הוא אמר לי**

שטוב שלא נפלתי במשחק הזה ושאשאר מחוץ למשחק. ש. את הכסף לדכנר החזרת אחרי הפגישה הזאת? ת. כן, הרבה אחרי 4 חודשים. אחרי. כל הזמן קיוויתי שאני אוכל לקזז את החוב שלו על הרצליה מול החוב שלי" (**ת/576** שו' 401-413). בהמשך ציין כי נאשם 5 ביקש לגייס סכום של משהו כמו 300 עד 500 אלף ו:"**...הרגשתי שאולי מנסים לסחוט אותי**" (**ת/576** שו' 438) [ההדגשות שלי – ד.ר].

להדגיש, על-פי חומר החקירה, השיחה עם נאשם 5 נתקיימה ארבעה חודשים קודם להשבת הכספים (ראה פלט שיחות, **ת/837**), ביום 10 בדצמבר בשעה 15:14, שיחה שבעקבותיה השאיר נאשם 7 הודעה מוקלטת לעד המדינה (ראה **ת/41**) המבקשו להתקשר עמו.

ועוד, הנאשם 7 הכחיש כי ידע על כתב התביעה ("**כתב הסחיטה**", **ת/404**). אבל, אין מחלוקת כי נאשם 1 במסמך שערך במו ידיו (**ת/782**) ציין כי נאשם 7 נמנה על רשימת האנשים, שקיבלו לידיהם את טיוטת כתב התביעה (הנאשם 7 הכחיש זאת).

הנאשם 7 העביר לידי עד המדינה כספים בשנת 2009, ברם אלה הושבו אך לאחר שנאשם 7 חש את חבל החניקה סביב צווארו.

לאמור, הנאשם 7 המתין עם השבת הכספים גם משהיה מודע בעליל למצוקתו הרבה של עד המדינה ועל הכרזת "מלחמת עולם" מצידו כלפי נאשם 1 ומרעיו, רק משהוחוור לנאשם 7 בצורה שאין ממנה כי יומו קרב, עשה מעשה ופרע פיקדון שבבעלותו, למען השבת הכספים.

ועוד, שיחת נאשם 5 עם פרקליטיו של עד המדינה תועדה, כאמור (ראה **ת/479**). באותה שיחה סיפר נאשם 5 כיצד נולד התשלום לבנק הפועלים: "**...בא אליו יום אחד אורי שטרית בוכה לו, אח שלו התאבד, השאיר לו חובות, הלכנו לבנק הפועלים לעשות לו הסדר שם של איזה חוב ושמואל אומר, רשם, הוציא לו איזה פקס שיקים, אומר לו קח קח, אל תדאג, עלי. מי מבקש ממך להתנדב, מי מבקש ממך לתת כסף. סובל – מי אמר לך שהוא התנדב? רבין – אני חייתי בזבל הזה, מה אתה אומר לי למה? אני צעקתי על שמואל, אמרתי לו שמואל תגיד לי, למה אתה עושה, ריבונו של עולם אומר לי, למה לא ישבת לידי, עצרת אותי...**

יצחקניא – אבל תראה, אתה לבד אומר ששמואל הרבה פעמים שילם לאחרים אפילו מבלי לשאול את הלל, אמיתי. רבין – כן, אבל למה שמואל עשה את זה, בלי... כי היה לו אינטרס לקדם את הפרויקט להרוויח כסף..." (**ת/479** עמ' 25) [ההדגשות שלי - ד.ר].

שיחה זו שימשה את פרקליטו המלומד של נאשם 7 (עמ' 77 לסיכומי נאשם 7).

בשיחה זו לא ציין נאשם 5, ולו ברמז, כי התשלום ששילם עד המדינה לבנק הפועלים היה בבחינת הלוואה.

חשוב להוסיף ולציין עוד את העובדות הבאות.

הנאשם 7 הינו אדם מסודר ומאורגן לפי גישתו. חרף זאת, הנאשם 7 לא חתם כל הסכם הלוואה, ובודאי לא סיכם עם עד המדינה על מועד החזרת החוב, כמו גם תשלום תשלומי ריבית והצמדה הנלווים ככלל להסדר הלוואה. [הנאשם 7 ציין כי הציע לערוך הסכם הלוואה, אך הצד השני, עד המדינה, סירב להצעה זו (עמ' 7362 שו' 17)].

לא מדובר בסכום של מה בכך. מדובר בסכום של מאות אלפי שקלים הנפרש על-פני שנים.

הנאשם 7 לא טען, ולו בשמץ קצת, כי סוכם בין השניים מועד החזרת ההלוואה. הנאשם לא טען, ולו ברמז, כי סוכמו תנאי ההלוואה. לדברי הנאשם 7, עד המדינה העביר לו את הכספים והודיעו: "**...כשיהיה לך אז תחזיר לי...**" (עמ' 7366 שו' 27-28 ; **ת/576** שו' 323).

הגנתו של הנאשם בנקודה זו מושתתת על אותה עטיפת אריג מחוררת – אותה כינה בתיבה "הלוואה" - שבאמצעותה ביקש לעטוף העברת כספים של עד המדינה. אריג שהוא לעצמו, כמפורט להלן, בבחינת "טובת הנאה".

בחקירתו במשטרה – שאושרה על-ידו בעדותו בבית-משפט – ציין הנאשם 7 כי לאחר סיום תפקידו בעיריית ירושלים בשנים 2006-2008 חזר למשרד: "**...שיקמתי אותו, הרווחתי יפה, חילקנו בונוסים לעובדים...**" (**ת/576** שו' 110-112). ובבית-המשפט סיפר על יתרת הזכות, שהייתה לו במשרד בסך 160 אלף ₪ (לטובת המשך קיום המשרד), חלוקת בונוסים לעובדים (עמ' 7369 שו' 14-22).

נתונים אלה לא הובילו את הנאשם 7 להשיב לעד המדינה את כספיו או את חלקם.

הנאשם 7 לא עשה כן ולא ניסה לעשות כן ולהציע לעד המדינה להתחיל להשיב חובו מפני שלנאשם 7, כמו לעד המדינה, היה מוחוור בעליל, שלא מדובר בהלוואה, אלא בתשלומים הניתנים לנאשם 7 בשל תפקידו וסיועו ליזמים בפרויקט הולילנד.

חודשים ארוכים לאחר הסדר סגירת החוב עם בנק הפועלים על-ידי עד המדינה נקלע האחרון למצב כלכלי קשה.

עד המדינה תיאר בהרחבה מצבו האישי-כלכלי שהובילו לקריסה מוחלטת.

כ"שבר כלי" פנה אל נאשם 7, מי שהיה מהנדס העיר ירושלים, אדריכל מצליח מן המדרגה הראשונה שהועסק באותם ימים על-ידי איל ההון מוטי זיסר באירופה. עד המדינה ביקש להקל מעט על מצוקתו וביקש סיוע כספי בסך 50 אלף ₪.

עד המדינה לא ביקש בשום פנים ואופן מהאדריכל המצליח מולו ישב להשיב לו את כספו, עד המדינה לא הזכיר בשיחה כספים שמסר לנאשם 7, שעל האחרון להשיבם. עד המדינה לא עשה כן, לא מחמת כבודו של נאשם 7 ולא בשל ביישנותו של עד המדינה, עד המדינה לא העלה את נושא ההלוואה כי הלוואה לא הייתה ולא נולדה מעולם.

לו מאות אלפי השקלים, שהועברו על-ידי עד המדינה לנאשם 7 היו בבחינת הלוואה, עד המדינה במצבו האישי-כלכלי הנואש היה הראשון לדרוש השבתם או לפחות חלקם. הדברים מקבלים משנה הדגשה נוכח העובדה כי אין מחלוקת בין הצדדים שלא נחתם בין השניים כל הסכם בכתב

ו/או בעל-פה ולעד המדינה היה בסיס איתן לדרוש מנאשם 7 להשיב לו לאלתר את הכספים, או חלקם, שהעביר לרשותו.

זאת ועוד, לו היה ממש בגרסת נאשם 7 כי הכספים הועברו במסגרת הלוואה שהעמיד עד המדינה לנאשם 7, אזי על-פי גישתו של נאשם 7, היה ממהר להציע השבת חלק מן הכספים. באותם ימים הועסק נאשם 7, כאמור, על-ידי זיסר באירופה והיה בכוחו להשיב חלק מהכספים אותם הגדיר כהלוואה. נאשם 7 לא עשה כן, אלא כל שמסר הוא שיק על סך 35 אלף ₪. הנאשם 7 בעצמו לא ראה בפעולה זו השבה על חשבון חובו, אלא סכום שניתן על-ידו: "**...כשירות או גמילות חסדים...**" (עמ' 7366 שו' 30-31).
[במאמר מוסגר יצוין, כי השיק שנמסר לעד המדינה משוך על בנק הפועלים, חתום על-ידי נאשם 7, לזכות חברת מובייל סופטוור, מיום 17.09.08, **ת/839**. הנאשם 7 ציין בבית משפט כי החתימה אינה חתימתו ולא היה בידו להסביר מדוע לגמ"ח שניתן על-ידו הוצאה חשבונית בגין "**ייעוץ נדל"ן**" (עמ' 7387 שו' 10-13)].
הנאשם 7 בעדותו בבית-המשפט לא ביקש לטעון כי השיב חלק מן ההלוואה. לו היה מדובר בהלוואה, היה הנאשם 7 מציין כי סכום זה נדון לקיזוז מהכספים שהועברו לידו. הנאשם 7 ראה בסכום של 35 אלף ₪ בבחינת גמילות חסדים או משהו דומה, למרות שמדובר בסכום כסף העולה על 3 תשלומים רצופים שהעביר עד המדינה לרשותו (ראה **ת/39(1)**).

ועוד, יש ממש בטענת התובע הנכבד, שבאותם ימים ממש בהם לא מצא הנאשם 7 להשיב לעד המדינה את חובו, מצא להשקיע כספים בשיפוץ בית בו התגורר עם בת זוגתו לאחר גירושיו, הנאשם שיפץ בית בסכום של כ-200 אלף ₪ (עמ' 7367 שו' 18-25; **ת/576** שו' 320-330).

פרקליטו המלומד של נאשם 7, עו"ד פרופ' קנת מן, מודע להתנהגותו לאורך שנים של הנאשם, התנהגות המאיינת גרסתו כי מדובר היה בהלוואה שלווה הנאשם מעד המדינה. לגישת הסנגור: "**...שטרית אולי העדיף את צרכיו האישיים על-פני האפשרות לפרוע את ההלוואה שהעניק לו דכנר. זוהי העדפה אנושית, גם אם אין היא דרך, הפעולה ההוגנת ביותר כלפי דכנר. העדפה זו אינה מלמדת דבר על אופים של הכספים שקיבל דכנר משטרית, ובודאי שאין בה כדי להוכיח כי מדובר במתנה ולא בהלוואה**" (עמ' 79 לסיכומי נאשם 7).
צרת טיעון זה, כי התנהגות נאשם 7 הפרושה על פני שנים, משתזרת להפליא בכלל הנתונים שהוכחו בבית-המשפט. עד המדינה לא נתן הלוואה לנאשם 7, וזה לא ביקשו ליתן לו הלוואה, הפעם או בפעמים אחרות בהן הפליג עד המדינה בטובו כלפיו.

על-פי מוצג **ת/39(3)** - דפי החשבון של נאשם 7 בבנק הפועלים סניף 611 יפו – פרע הנאשם 7 בחודש דצמבר 2009 פיקדונות שעמדו לזכותו בחשבון לשם השבת כספים לעד המדינה.
עובדה זו מכרסמת בטענתו של הנאשם 7 כי לא השיב לעד המדינה את כספי ההלוואה כל עוד לא היה בכוחו להשיב הכספים.

מוצג זה מלמד כי גם בימים בהם לרשות הנאשם 7 עמדו כספים פנויים בסכומים ניכרים, לא העלה בדעתו להתחיל להשיב כספים לעד המדינה. הנאשם 7 לא עשה כן משום שכספי שוחד ניתנים כמתת עולמים, להבדיל אלפי הבדלות הלוואות שיש, ככלל, להחזיר במועד ועל-פי תנאים נקובים מראש ובכתב.

הנאשם 7 ציין כי החזיר את הכספים לאחר קבלת דיבידנד ממקום עבודתו בחודש נובמבר 2009 (עמ' 7371 שו' 27). ברם, דפי החשבון (**ת/39(3)**) לא מצביעים על דיבידנד כלשהו או כספים אחרים שנכנסו לחשבון נאשם 7 באותם ימים.
(ראוי לציין כי בבית-המשפט הנאשם 7 גרס אחרת והודיע כי בכוונתו להציג מסמכים המעידים אחרת. למותר לציין כי מסמכים שכאלה לא הוצגו על-ידו, למשמעות המשפטית של עובדה זו) (ראה פירוט הלכה משפטית בפרק הדן בנאשם 6) (עמ' 7372 שו' 6-7).

מעל לכל אלה, ראוי לציין כי גם לו הייתי נוטה לקבל גרסתו של הנאשם 7, לפיה הכספים ששולמו על-ידי עד המדינה לבנק הפועלים היו בבחינת הלוואה – דבר הרחוק הימני עד ירכתי ארץ – לא היה בכך לסייע לנאשם 7.
נאשם 7 קיבל הלוואה כספית על-סך מאות אלפי שקלים – בעניינו, ניתנה, כאמור, ללא מועד השבה וללא ריבית והצמדה – מדובר ב"טובת הנאה" משמעותית על-פי כל אמת מידה. טובת הנאה שניתנה בהקשר לתפקידו של הנאשם 7 כמהנדס עיריית ירושלים. השיקים נמסרו בחודש דצמבר 2004, בימים בהם נזקק עד המדינה לטיפולו, התערבותו והחלטותיו של נאשם 7 בתפקידו הציבורי. [הנאשם סיים תפקידו בעירייה בחודש פברואר 2006 (עמ' 7363 שו' 10-15)].

קו הגנה נוסף נתגבש לנאשם 7 על-פי פרקליטו המלומד, עו"ד פרופ' קנת מן, נוכח יחסי החברות ששררו בין נאשם 7 לעד המדינה.

224. פרקליטו המלומד של נאשם 7 גרס בסיכומיו כי עד המדינה שילם את חובו של נאשם 7 לבנק הפועלים בגלל החברות הקרובה ביניהם. לגישת הסנגור המלומד, נאשם 7 הבין כי תשלום החוב בא כאקט של חברות שהתפתחה ביניהם (ראה עמ' 81-85 לסיכומי הגנת נאשם 7). נאשם 7 לא סבר, בזמן אמת, כי עד המדינה ציפה לעזרה ממנו בעירייה, ועל-כן שילם את חובו, במיוחד שנאשם 7, כמפורט לעיל, לא סטה מן השורה, כלפיו או כלפי מאן דהוא אחר.
ניתן להסכים עם הסנגור המלומד כי לאחר שנים בהן, השפיע עד המדינה מטובו על מהנדס העיר, האחרון חיבבו וביקש את קרבתו. מדובר ביחסים ידידותיים שהתפתחו באורך טבעי בין השניים העובדים בצוותא חדא. בטח ובטח כשמדובר באדם כמו עד המדינה שהזרים מאות רבות של אלפי ₪, בדרכים שונות ועקלקלות, ל"ידידו" הממלא ומכהן בתפקיד ציבורי בצומת מרכזי לקידום ואישור פרויקט הולילנד.

ברם, לא מדובר ביחסי חברות. כל שהעניק עד המדינה לנאשם 7 היה בבחינת "מתת", "טובות הנאה", שניתנו לממלא תפקיד ציבורי במסגרת תפקידו הציבורי.
נאשם 7 מצידו, במערכת היחסים שנתפתחה, סייע ועזר, בתמורה, לידידו, עד המדינה, בפרויקט הולילנד.

בל אקדים את המאוחר ואדוק באותה מערכת יחסים שנתפתחה בין השניים

נאשם 7 נדרש ליחסיו האישיים עם עד המדינה כבר בחקירתו במשטרה.
נאשם 7 תיאר את מערכת הקשרים שרקם עם עד המדינה. הפגישות נסובו סביב עניין הולילנד. **ת/576** שו' 166-167). בדרך-כלל נועדו ביחידות, אבל לעיתים הוזמנו גם אחרים כמו מנהלת אגף התכנון ואנשים רלוונטיים לנושא. משהתלונן עד המדינה על גורם בעירייה: "**הרמתי טלפון לאנשים רלוונטיים כמו בפגישה שבה הרמתי טלפון למיכה בן-נון...**" (שם, שו' 176), מדוע היה עליו להרים טלפון למיכה ומדוע בכלל הוא עוסק בעניין שולי שכזה: "**הרמתי טלפון למקור הפוטנציאלי של הבעיה לראות מה קורה. לצערי הרב זה לא בלתי סביר שהמערכות לא פעלו בקצב שתאם ציפיות המתלונן**" (שם, שו' 185-186). עד המדינה היה מתקשר אליו גם למכשיר הטלפון הנייד ותדירות השיחות ביניהם גברה: "**...כשהמשרד שלי התחיל לתת לו שירותים**" (**ת/576** שו' 200; עמ' 7261 שו' 32).
ביתר תוקף, בהמשך החקירה במשטרה מיום 06.04.10 נשאל נאשם 7 במפורש לאופי קשריו עם עד המדינה: "**ש. יצאתם יחד לבלות? ת. לא לא לא, לא בילויים, לא חופשות, לא ביקרתי בביתו. לשאלתך, אין בינינו חברות במובן הרגיל, אבל הייתה איזושהי אמפתיה...**" (**ת/576** שו' 205-206) [ההדגשות שלי – ד.ר].
לאמור, בחקירתו במשטרה כל שיכל נאשם 7 לציין הוא מערכת אמפתית בינו לבין עד המדינה.

בבית-המשפט אישר הנאשם 7 כי לא הכיר את בנותיו של עד המדינה, כמו גם לא את אשתו. בתו של עד המדינה, אדית, העידה בבית-המשפט. במהלך עדותה, ניתן היה ללמוד עד כמה מודעת היא לאנשים שסובבו את אביה. הבת, אדית, הכירה את נאשם 2, את נאשם 1 ואת נאשם 5, שהיה בשבילה כמו בן משפחה. הבת לא ציינה את נאשם 7 כחבר או קרוב לאביה, כמו גם לא נשאלה על-ידי מי מהפרקליטים הנכבדים בנקודה זו.

הנאשם 7 ציין כי הקשרים עם עד המדינה היו: "**קשרי עבודה והיה קשר אישי**" (עמ' 7201 שו' 3). הקשר הינו של קשרי עבודה המלווה ביחסים אישיים שהתבטאו, כך הנאשם 7, שאיש סיפר לרעהו על מצוקותיו (עמ' 7201 שו' 16-20).
השניים לא נפגשו מחוץ למסגרת העבודה, לא בילו בחו"ל ולא ישבו ולא יצאו לבלות יחדיו וכל פגישותיהם היו תחת הכותרת של "**עבודה**" שבמסגרתה שוחחו גם שיחות אישיות (עמ' 7201 שו' 30). ובלשונו: "**כן, אני לא טענתי בשום שלב שהחברות שלי או ההיכרות שלי אתו קיבלה ביטוי**

חברתי במובן של מבלים ביחד, סועדים ביחד, אני הוזמנתי לבת-מצווה של נכדתו, לא יכולתי להגיע, שלחתי שיק מתנה, מי מזמין אותך לבת-מצווה? מזמין אותך מישהו שמכיר אותך. אני מעולם לא טענתי שהיו לנו יחסים שהם יחסים שבהם הולכים ביחד לבלות, למסעדות, לא טענתי את זה" (עמ' 7202 שו' 1-5).

למותר לציין, כי לאורך כל פגישותיהם שנפרשו על-פני שנים לא סיפר עד המדינה, כך הנאשם 7, על מערכת קשריו המיוחדת עם נאשם 1 ובודאי לא סיפר לו על האחוזים להם זכאי מפירות פרויקט הולילנד על-פי ההסכם עם נאשם 1 (עמ' 7224 שו' 9-17).

בחקירתו הנגדית בבית-משפט הטיח התובע המלומד, עו"ד תדמור, בפני הנאשם 7, כי לאחר סיום תפקידו כמהנדס העיר ירושלים התרופף הקשר בינו לבין עד המדינה. תגובתו הספונטאנית של הנאשם 7: "**זה רק טבעי**" (עמ' 7257 שו' 19), כאומר, כל מערכת הקשרים הייתה <u>מושתתת על היות נאשם 7 מהנדס עיר</u>, משחדל לשמש מהנדס עיר, נפרדו דרכיהם <u>ונתפוגגה אותה חברות "מיוחדת"</u>.

לאמור, תגובה ספונטאנית המעידה את שנשקף בבית-המשפט בצורה בהירה. בין השניים שררו יחסי עבודה של "תן וקח". משסיים נאשם 7 את תפקידו כמהנדס העיר ירושלים בשנת 2006 לא נותר ממערכת יחסים זו ולא כלום.

הקשר הטלפוני בין עד המדינה לנאשם 7 בא לידי ביטוי במוצג **ת/837**.

מוצג זה מלמד על מספר רב ביותר של שיחות טלפון שנתקיימו בין השניים בשנים 2003, 2004 ו-2005. לאחר סיום תפקידו של נאשם 7 כמהנדס העיר ירושלים לא נתקיימו, למעשה, שיחות טלפון בין השניים.

בשנת 2006 התקיימו שתי שיחות שנמשכו בסך-הכל 02:23 דקות. בשנת 2007 התקיימה שיחת טלפון בודדה שנמשכה 02:43 דקות. בשנת 2008 התקיימו שלוש שיחות טלפון שנמשכו כ-01:30 דקות. בשנת 2009, משפנה עד המדינה למשטרה, חודשו השיחות (בעניין השבת הכספים) כמפורט להלן: מחודש מרץ התקיימו תשע שיחות ובשנת 2010 שלוש שיחות.

לאמור, מוצג **ת/837** תומך בעמדת התביעה. הקשרים בין השניים נבעו מתוקף תפקידו של נאשם 7 כמהנדס העיר. משזה חדל לשמש בתפקידו, הקשרים נפרמו ונתפרקו.

<u>אמור מעתה</u>, בין נאשם 7 ועד המדינה שררו יחסי עבודה, שנוצקו בחומרי הקשר המושחת שנתחברו בו. כמצוין לעיל, <u>בתקופה הרלוונטית שררו ביניהם גם יחסים אישיים, יחסים שהונעו ממקור שתייה אחד, שנקווה בשלולית כספי השוחד</u>.

<u>הנה כי כן</u>, עד המדינה שילם חובו של נאשם 7 לבנק הפועלים. עד המדינה שילם עבור העבודה שהושקעה לחברת שגיא. סך-הכל מאות אלפי ₪, כמפורט לעיל.

מדובר בסכומי כסף שניתנו לנאשם 7 בשל תפקידו כמהנדס העיר ירושלים. מדובר בסכומי כסף שהועבר לנאשם 7 כשוחד, בדומה לסכומים המשמעותיים שהועברו לנאשם 7 כשוחד ופורטו בפרק זה לעיל.

ולקראת סיום, אצביע על מחשבתו הפלילית של הנאשם בתקופה הרלוונטית.

<u>מודעות נאשם 7 לפסול בפועלו</u>

225. במהלך עדותו בבית-משפט ציין הנאשם 7 כי היום הינו יודע להודות בפסול בהתנהגותו. ברם, בתקופה הרלוונטית לא היה מודע כלל ועיקר לכוונת עד המדינה לשחדו, ובטח היה חף ממחשבה פלילית המיוחסת לו על-ידי המאשימה.

פרקליטו המלומד של נאשם 7 כתב בסיכומיו על פער כוונות שהתקיים בין עד המדינה לנאשם 7. עד המדינה התכוון ליצור מחויבות של נאשם 7 כלפיו, אך נאשם 7 לא חשב ולא הבין כי העברת העבודות למשרדו נעשית בזיקה למילוי תפקידו כמהנדס עיר. נאשם 7 סבר שעד המדינה מעוניין בשירותיו המקצועיים הטובים. נאשם 7 פעל בתפקידו לפי שיקול דעת מקצועי וללא פניות. אדרבא, נאשם 7 הערים קשיים בדרכם של היזמים, התנהלותו עוררה לעיתים תרעומת אצל היזמים. התנהלות זו ממחישה כי נאשם 7 לא חש מחויבות כלשהי כלפי עד המדינה (עמ' 39-41 לסיכומי נאשם 7).

לא אוכל לקבל דברים אלה.

בחקירתו במשטרה מיום 06.04.10 הסכים הנאשם 7 עם חוקרת המשטרה: "**לאור כל האווירה בארץ של שחיתות ציבורית הייתי צריך להיות הרבה יותר זהיר ומחושב בצעדיי ולא ליפול ולהסכים שהוא ייתן תעסוקה למשרדי הגווע ביפו...**" (**ת/576** שו' 219-222).
בחקירתו במשטרה מיום 07.04.10 הסביר הנאשם 7 את ההלוואה שנטל מעד המדינה: "**דכנר הציע לעזור לי בפתרון בעיית הערבות של הבנק. <u>אני הייתי במצוקה גדולה מאוד והסכמתי לקחת את הכסף</u>. היום אני מבין שזו הייתה <u>טעות חמורה</u>. זאת טעות ואני <u>מצטער עליה בכל ליבי</u>. הלוואי ויכולתי להחזיר את הגלגל לאחור**" (**ת/577** שו' 12-14) [ההדגשות שלי – ד.ר].
לדבריו, בחדר החקירות למד לדעת כי מי שחשב כחבר הוא אינו חבר: "**...מתחיל לחלחל לתודעתי שהמעשה שנעשה ביני לבין מר דכנר, כנראה הבנתי אותו שונה ממה שהוא התכוון. <u>הבן-אדם נמרח עליי, שיבח אותי, שיתף אותי בענייניו</u>. כך אני הרגשתי את זה**" (עמ' 7211 שו' 8-10) [ההדגשות שלי – ד.ר].

הנאשם 7 הדגיש כי לא ידע את משמעות הדברים: "...**אני לא כיחדתי מבית-המשפט שהיו רגעים שהרגשתי חוסר נוחות. וגם הסברתי ממה חוסר הנוחות הזה בא. אבל לא ידעתי**" (עמ' 7212 שו' 1-2) [ההדגשות שלי – ד.ר].
הנה נא, לדברי הנאשם 7, חש הוא "**אי נוחות**" בתקופה הרלוונטית, חרף זאת, המשיך במערכת קשרים עם עד המדינה בה זה "נתן" והוא "קיבל".

מדוע היה על הנאשם 7 לחוש אי נוחות אם לא הבין, על-פי שיטתו בבית-המשפט, כי נפל רבב בהתנהגותו?! "אי הנוחות" שצוינה על-ידי הנאשם 7 הינה בבחינת ההכרה בחטאו, בזמן אמת. הנאשם 7 הכיר בפסול בפועלו שגרם לתחושותיו הבלתי נוחות, תחושות עליהן התגבר נוכח זרם הדמים, שהוזרם על-ידי עד המדינה לכיסו בתקופת מצוקתו.

לא מדובר באזרח אטום שנמנע מלקרוא נכוחה את סביבתו. אדרבא ואדרבא, מדובר כאמור במהנדס עיר מוכשר ביותר שניחן בתבונה מן המדרגה הראשונה. מיד עם כניסתו לתפקיד מהנדס עיר הזהיר את מי שניהל את משרדו הפרטי, האדריכל יצחק חלפון כי עליו להיזהר מפני אינטרסנטים העלולים לבקש את קרבתם בשל היותו מהנדס עיר. הנאשם 7 היה ער להיותו "מקור משיכה" לאינטרסנטים ובעלי עניין וזאת מיד עם כניסתו לתפקיד. ערנותו כפי שבוטאה על-ידו בראשית כהונתו כמהנדס העיר ירושלים, מלמדת על מודעותו למהות הכספים, שהועברו אליו על-ידי עד המדינה באותם ימים.

לא זאת אף זאת, הנאשם 7 נמנע מלציין בפני מנהל משרדו, האדריכל יצחק חלפון, כי עד המדינה הינו מנהל פרויקט הולילנד (עמ' 7225 שו' 11).
יצחק חלפון העיד, כאמור, בבית-המשפט (עמ' 2056 שו' 21) כי משנתמנה נאשם 7 לתפקיד מהנדס העיר ירושלים הזהיר אותו מפני גורמים אינטרסנטיים הקשורים לעיריית ירושלים ועלולים לפנות למשרד והנחה אותו שיש לסרב לכל פנייה שכזו, פשוט להדוף כל פנייה כזו.
הנאשם 7 היה מודע היטב לרגישות שיש לנקוט בבחירת לקוחות משרד האדריכלים הפרטי. כמצוין, הנאשם 7 הזהיר את מנהל משרדו כי עליו לדחות פניית גורמים אינטרסנטיים, להדוף פנייה שכזו. על בסיס מודעות ערנית זו שאב הנאשם "עבודות" למשרד האדריכלים מעד המדינה, לאורך ימים רבים, "עבודות" בהן עסק בעיקר האדריכל יצחק חלפון.

הנאשם 7 נדרש לדברים אלה בבית-המשפט. הנאשם 7 אישר כי היום יודע הוא שהקשר בינו לבין עד המדינה היה קשר מושחת (עמ' 7394 שו' 15), ולו היה מבין אז מה שמבין היום, היה זורק את עד המדינה לכל הרוחות (עמ' 7394 שו' 19). מדוע מערכת ערכיו היום שונה ממערכת הערכים מלפני מספר שנים: "**אני הסברתי, קודם כל כל התהליך הזה שאני עברתי, שמעולם לא חשבתי שאני אהיה בסיטואציה הזאת, מעולם לא חשבתי שאני אהיה מאחורי סורג ובריח באזיקים 16 או 17 יום, כל התהליך, החקירה, 3 השנים שחוסלתי מבחינה מקצועית, זה תהליך שבו אתה כל**

הזמן חושב בנפשך, שואל שאלות, איפה טעיתי, זה מין תהליך קתרזיס, תוסיף לזה את הידע הבלתי נלאה של עורכי הדין שלי שמסבירים לי את הניואנסים, שרוב בני האדם לא מבינים בניואנסים האלה, אני הסברתי, פעלתי על-פי הניואנסים שלי, לא לימדו אותי על שוחד, על מתת, זה דברים שאני לומד אותם עכשיו בהליך הזה, זה לא היה בעולם המושגים שלי. אז כל התהליך הזה ב-3 השנים האחרונות, זה מבחינתי תהליך של זיכוך והבנה" (עמ' 7394 שו' 26 עד עמ' 7395 שו' 2).

הנאשם 7 בחר להסתיר ממנהל משרדו כי עד המדינה – שסיפק למשרד לא עבודה אחת, לא שתי עבודות ולא שלוש עבודות, "עבודות" שבגינן הועברו למשרד שנמצא באותם ימים במצוקה כספית קשה, מאות אלפי שקלים – הינו מנהל פרויקט הולילנד, אחד מהפרויקטים הגדולים והמשמעותיים ביותר שבוצעו בעיר ירושלים בשנים האחרונות.

לאמור, עובדה זו, לעצמה, מעידה על הכרתו ומודעותו של הנאשם 7 לפסול בפועלו. הנאשם 7 בחר להסתיר כלל פעילותו מול עד המדינה בעירייה, כמו גם נסיבות ההיכרות ומערכת היחסים ביניהם, מאחר שהיה ראשון לדעת כי מדובר במערכת יחסים מושחתת בין מהנדס העיר למנהל הפרויקט.

ועוד, הנאשם 7 תיאר בחקירתו הראשית בבית-משפט את פגישתו הראשונה עם עד המדינה במשרדו של האחרון בתל-אביב: "**אז אני נכנס לפגישה עם מר דכנר, מה שלומך וכו' וכו', ואז הוא אומר לי תשמע, אני מבין שמשרדך במצוקה ואתה זקוק לעבודה, אמרתי לו בהחלט כן, הוא אומר לי תשמע, שמך הולך לפניך כאיש מקצוע מן השורה הראשונה אני חושב שאתה יכול לעזור לי מאוד בפרויקטים שאני מנהל ופרויקטים שאני יוזם, ואני בטוח שאתה תוכל להביא לי תועלת כמו שאני יכול לסייע לך. אני כמובן שמחתי מאוד שנפלה לידיי הזדמנות להביא עבודה למשרדי**" (עמ' 7156 שו' 22-27) [ההדגשות שלי – ד.ר].

הנאשם 7, כמהנדס העיר ירושלים הטריח עצמו למשרד של מי שניהל את הפרויקט המשמעותי ביותר באותה תקופה בעיר ירושלים, ואחד הפרויקטים המשמעותיים שבוצעו אי-פעם בירושלים, מנהל הפרויקט שנדרש לסיועו ולהחלטתו, באותם ימים, בנושאים רבים מורכבים ושונים הכרוכים בקידום הפרויקט לאורך שנים. מנהל הפרויקט ציין בפניו כי שמע על מצוקתו האישית של נאשם 7 ועל-כן גמר בדעתו לעזור לו כלכלית. מהנדס העיר קיבל ההצעה בשלמותה.

יוזכר שוב, "אדריכל הבית" של עד המדינה היה האדריכל אלישע רובין, אדריכל ששמו הטוב ידוע ומוכר וזכה לשבחים גם מפי הנאשם 7.

למרות שאלישע רובין לא נטל תשלום עבור בדיקת היתכנות, העדיף עד המדינה לשכור שירותיו של הנאשם 7.

הנאשם נשאל על-כך בבית-המשפט ולא היה בידו להשיב מדוע העדיף עד המדינה לשלם סכומים המסתכמים במאות אלפי ₪ עבור עבודות היתכנות למשרדו של מהנדס העיר ירושלים בשעה שעמד לרשותו אדריכל מוערך, שעבד עמו בצמידות שנים רבות קודם לכן ושנים אחר כך ללא כל

תשלום בגין עבודת היתכנות שהיא (עמ' 7395 שו' 18-29). אלא: "**הוא אמר לי שהוא רוצה לעזור לי, שהוא מעוניין בשירותיי, שמי הולך לפניי**" (עמ' 7395 שו' 29).

גדולה מזו, בחקירתו במשטרה מיום 12.04.10 ציין הנאשם 7: "**<u>אני לא השתתפתי בישיבות הועדה שעסקו בהולילנד</u>. ניסיתי לבדל את פעילותי כמהנדס עיר מפעילותי במשרד. הרגשתי שזה לא נכון ולא אסתטי שאני אעמוד בפני הועדה ואנסה לשכנע לקבל את עמדתי שהייתה כמפורט לעיל. <u>לא הרגשתי נוח שזה הוגן כלפי הועדה שמצד אחד המשרד שלי בתל-אביב עושה עבודות בשביל דכנר, ומצד שני מנסה לשכנע את הועדה לקבל המלצותיי. לאורך כל הדרך ניסיתי להפריד בכל כוחותיי בין זה לבין זה</u>. ש. האם לא הופעת באף דיון בועדות המקומית או המחוזית בכל הקשור בהולילנד? ת. נכון. לא הופעתי. היה נציג של האגף לתכנון העיר... לי הייתה פריבילגיה להגיע או לא ואני לא הייתי. ש. איך אתה נוהג בפרויקטים אחרים? ת. לעיתים השתתפתי ולעיתים לא, לפי שיקול דעתי או אם נדרשתי בפירוש על-יד יו"ר הועדה המקומית ובהקשר של הולילנד לא נדרשתי. <u>ולשאלתך שוב, הקפדתי לא להשתתף בשום דיון</u>. אם היו מזמינים אותי הייתי מגיע, אבל לא הזמינו אותי. ש. ההקפדה היתרה בנושא זה, לא יכולת על עצם קיום דיונים, ישיבות, פגישות והמלצות בנושא הולילנד, נכון? לא התנזרת כליל? ת. נכון. ש. כמו כן חתמת על היתרים, נכון? ת. נכון. ש. כמו כן לא הודעת למישהו על היות דכנר לקוח במשרדך ומסייע לך לעניין החזר החוב? ת. <u>לא הודעתי</u>**" (**ת/581** שו' 399-422) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, הנאשם 7 סיפר בחקירתו במשטרה כי הואיל ומשרדו קיבל עבודות מעד המדינה, שתרמו לרווחתו הכלכלית, <u>נמנע בזמן אמת</u>, לדבריו, מלהשתתף בישיבות בועדה המקומית ובועדה המחוזית שדנו בעניינים הנוגעים לפרויקט הולילנד. הנאשם 7 סבר כי יש להפריד ("**ניסיתי להפריד בכל כוחותיי**") בינו לבין פרויקט הולילנד, מאחר שמשרד האדריכלים הפרטי שלו קיבל עבודות ממנהל פרויקט הולילנד, שהינו עד המדינה.

<u>הנאשם 7 הודה מכללא בחקירתו במשטרה כי ידע שקבלת עבודות מעד המדינה, מנהל פרויקט בהולילנד, הינו מעשה אסור בתכלית האיסור, מדובר בטובות הנאה שניתנו לו בהקשר לתפקידו</u>.

הנאשם 7 נתבקש בבית-המשפט על-ידי התובע המלומד, עו"ד יונתן תדמור, להתייחס להודאה הזו באשמה. הנאשם 7 האשים את התובע בהטעיית בית-משפט ולגישתו, בחקירה במשטרה אך ציין כי חש אי נוחות: "**...כי אני חשבתי שיש אולי <u>משהו לא-אסתטי</u>. מפה להגיע למסקנה שמשהו מושחת? הסברתי את הסיבות שפעלתי כפי שפעלתי. הסברתי למה נהגתי כפי שנהגתי. ואתה אומר שידעתי שמשהו מושחת?**" (עמ' 7213 שו' 21-23) [ההדגשות שלי – ד.ר].

צא וראה, משהודאתו מכללא במהלך חקירתו במשטרה הוטחה בו בעוצמה, בחר הנאשם 7 בבית-משפט להשתמש במילים רכות ופחות צורמות לאוזן לתיאור כלל מחשבתו הפלילית. לדבריו, ראה בכלל עשייתו בפרויקט אך עניין "אסתטי".

<u>עקתו של הנאשם כי ל"**משהו לא אסתטי**" - לבוש משפטי תפור למידותיו</u>.

הנאשם 7 הקפיד לא להופיע בדיונים וסבר שאין זה נאה ויאה לקבל עבודות מעד המדינה ובמקביל לעסוק בתפקידו בנושאים בהם טיפל עד המדינה כיזם פרויקט הולילנד.
הבנתו זו של הנאשם 7 מעידה על מלוא מודעותו.

ועוד, פירטתי לעיל בפרק הדן בעבודות ההיתכנות שנמסרו על-ידי עד המדינה למשרד "אורי שטרית אדריכלים בע"מ" (נושא חוזה העסקתו של שטרית בעירייה (**ת/828**) וכל השתלשלות העניינים שהובילה להוצאת חוות-דעת של היועץ המשפטי לעירייה.
קבעתי כי גרסתו של נאשם 7 בבית-משפט על היעדר מודעותו לחוות-הדעת וכל הכרוך בה, דינה להידחות מכל וכל.
לשלב הזה ניתן לקבוע כי הסכם העבודה הנ"ל, על כלל סעיפיו, במחובר לחוות-דעת היועץ המשפטי לעירייה, סלל בפני הנאשם נתיב לגיטימי. הנאשם 7 בחר שלא ליילך בנתיב סלול זה.
נאשם 7 בחר להטביע רגליו בשלולית רפש כספי השוחד.
נאשם 7 עשה כן בעיניים פקוחות ובנפש חפצה.

אמור מעתה, מחשבתו הפלילית של הנאשם 7 בתקופה הרלוונטית לקבלת טובות הנאה מעד המדינה הוכחה גם הוכחה בבית-המשפט.

סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 7

226. הוכחו יסודות העבירות המיוחסות לנאשם 7 עד תום.

נאשם 7 מורשע, אפוא, בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על כך שקיבל, באמצעות אחיו יורם, מעד המדינה סך 130 אלף ₪.

נאשם 7 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על כך שקיבל מעד המדינה סך 30,780 ₪ באמצעות תשלום לחברת שגיא.

נאשם 7 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על כך שקיבל מעד המדינה 401,125 ₪ באמצעות תשלום חובו לבנק הפועלים.

נאשם 7 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על כך שקיבל מעד המדינה סך 902,833 ₪ עבור, כביכול, עבודות היתכנות.

נאשם 7 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון, על כך שהפקיד את כספי השוחד שקיבל מעד המדינה בחשבון הבנק של משרד האדריכלים שבבעלותו.

נאשם 7 מורשע בעבירה לפי סעיף 423 לחוק בגין הוצאת חשבוניות כוזבות כנגד כספי השוחד שקיבל מעד המדינה במסווה של עבודות היתכנות, והכללתן בספרי משרד האדריכלים שבבעלותו.

נאשם 7 הואשם בנטילת שוחד מעד המדינה בכך שהאחרון סייע לקיום פגישה של נאשם 7 עם נאשם 12 באמצעות נאשם 5, במהלכה הוסדר חובו של נאשם 7 לבנק הפועלים.
לאחר בחינת טיעוני ב"כ הצדדים בסוגיה זו, הגעתי לכלל מסקנה שלא ניתן לקבוע כי יסודות העבירה כאן הוכחו במידת הוודאות הצריכה במשפט פלילי. נאשם 7 זכאי מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סיוע מעד המדינה לקיום פגישה כמצוין לעיל.

נאשם 8

פתח דבר

227. נאשם 8 כיהן בתקופה הרלוונטית כראש עיריית ירושלים והחל משנת 2003 כיהן כממלא מקום ראש הממשלה ושר המסחר, התעשייה והתעסוקה. על-פי כתב האישום קיבל הנאשם שוחד מעד המדינה.

ראשית, אסקור בתמצית עדויות עד המדינה והנאשם.

עד המדינה

228. עד המדינה העיד בבית-המשפט על נסיבות היכרותו את נאשם 8 באמצעות עידו דיסנצ'יק, עת נבחר נאשם 8 לראש עיריית י-ם בשנת 1993. דיסנצ'יק עבד בין השנים 1993 עד 1999 כ"לוביסט" מטעם העד בשכר (עמ' 92 שו' 16-14). לגישת עד המדינה, לראש עיריית י-ם יועד תפקיד חשוב בקידום פרויקט הולילנד, לאמור, "**הפרויקט יקום או ייפול עם גיבוי האדם**" (עמ' 93 שו' 19-18). לפיכך, ביקש מדיסנצ'יק שיכיר לו את נאשם 8. עד המדינה נפגש עם נאשם 8 על-מנת להציג לו את הפרויקט. עד המדינה ביקש עזרת נאשם 8 לקידום הפרויקט וציין בפניו כי חברת הולילנד תשמח לסייע לו ולעירייה. עד המדינה הבין, לאחר שתי פגישות, כי נאשם 8 יהיה מוכן לתמוך בפרויקט וכי "**יש על מה לדבר**" (עמ' 93 שו' 30-20; עמ' 94 שו' 3-1). ובלשון עד המדינה: "**הבנתי שאם נמצא איתו שפה משותפת, בהמשך הדרך איך הוא יוכל לעזור לנו בתמורה**", תמורה שתיתן הולילנד (עמ' 94 שו' 7-5).

מערכת יחסיו של עד המדינה עם נאשם 8 התפתחה בין השנים 1993-1999. עד המדינה תיאר פגישותיו עם נאשם 8 כפגישות של "קרובים" שלוו בחיבוקים, עם זאת, מעולם לא היו בבחינת ידידים קרובים. לדבריו: "**... תמיד כשהתבקשתי, והתבקשתי הרבה פעמים בשנים אלה, כיסיתי באמצעות כספים שקיבלתי מהולילנד חובות של אולמרט למערכת הבחירות שהיו לו, גם השתתפתי והייתי שולח לו לחג מתנות, קונה לו סיגרים לבקשתו וכדומה**" (עמ' 95 שו' 9-4). במערכת הבחירות של שנת 1993, העביר התשלומים רטרואקטיבית בגין כספים רבים שנאשם 8 נותר חייב, וכן ניתנו תשלומים על-ידי הולילנד תיירות למערכת הבחירות לתפקיד יו"ר הליכוד בשנת 1999 (עמ' 95 שו' 18-14). עד המדינה ציין כי העביר את הכספים דרך נאשמת 9 (עמ' 95 שו' 12). עד המדינה סיפר כי בין השנים 1993-1999 העביר סך של כמיליון וחצי ₪ לנאשם 8 לכיסוי גירעונותיו, כאשר "**שיטת הפעולה הייתה שאני הייתי מקבל כסף ממר הלל צ'רני, שהיה נרשם כביכול כהלוואה אישית אלי**" (עמ' 95 שו' 28-24). עד המדינה ציין כי בתחילה הכספים נרשמו בספרי חברת הולילנד נופש ותיירות, ובשנת 1999 נאשם 1 העביר על שמו את כל הכספים הללו

מחב' הולילנד תיירות (עמ' 95 שו' 30-31). בפועל, עד המדינה הפקיד לרוב את השיקים שקיבל מנאשם 1 בחשבונותיו האישיים, והעביר לנאשמת 9 שיקים אישיים שלו לכיסוי הגירעונות, בלא שנרשם לפקודת מי ניתנו השיקים, הדבר מולא בלשכת נאשם 8 (עמ' 96 שו' 24-5).

עד המדינה סיפר כי התבקש על-ידי נאשמת 9 להמציא לה שיקים בסך 5,000 ₪ כל אחד לצורכי מסע הבחירות, שכן מבחינה חוקית כך ניתן היה להציגם למבקר המדינה. עד המדינה אסף שיקים על סך 5,000 ₪ מחברים ומכרים שלו, להם החזיר את הכסף, ובהמשך ביקש מנאשם 1 החזר על כך. עד המדינה ציין כי נהג לקבל מראש אישור מנאשם 1 על התשלומים שהעביר, אולם לעיתים היה לנאשמת 9 צורך כספי דחוף ואז עדכן את נאשם 1 מאוחר יותר (עמ' 98 שו' 6-8). עד המדינה ציין כי לא ידע באותה תקופה על חובות של נאשם 8 שנגרמו בעטיין של מערכות הבחירות, למעט דברים שלמד מנאשמת 9, שאמרה לו שיש להם חובות, עליהם חתם אישית נאשם 8, והם זקוקים לכסף לכיסוי החובות (עמ' 97 שו' 22-28). עד המדינה: "**מר אולמרט ידע שאני מעביר לו כספים, הוא כמה פעמים הודה לי על כך... הוא הודה לי גם טלפונית, גם שהייתי נפגש איתו, היה נכנס בדלת של גב' שולה זקן ומודה לי**" (עמ' 98 שו' 24-27). נאשם 8 הודה לו במספר הזדמנויות: "**אני שוב מודה לך על מה שאתה עושה**" (עמ' 99 שו' 1-4).

עד המדינה סיפר בבית-המשפט, בין השאר, על ישיבה בה הוצגה לנאשם 8 תב"ע 3507ג, והאחרון נתן את ברכת הדרך והודיע כי הינו מעדיף בניה לגובה בי-ם (**ת/18**). עד המדינה ציין כי קדמה לכך בקשה של נאשמת 9 להעביר כספים בסך של 200 או 300 אלף ש"ח לכיסוי חובות של מערכת הבחירות בשנת 1993 (עד המדינה העיד כי רק בשני מקרים ספציפיים נאשם 8 ביקש הימנו כספים, כל שאר הבקשות הועברו על-ידי נאשמת 9) (עמ' 100 שו' 11-27).

עד המדינה סיפר על החלטתו של נאשם 6, לבקשת עד המדינה, לשמוע ההתנגדויות בועדה המחוזית. בהמשך, לאחר שמועצת העיר החליטה לקיים דיון בהחלטה זו, שוחח עד המדינה עם נאשם 8 בנושא וביקש את גיבויו. נאשם 8 ביקש מעד המדינה להמציא לו חוות דעת בנושא כדי שיוכלו לשמש לו ביסוס. העד פנה לעו"ד פורטן, שהינו מומחה לתחום הנדל"ן, והאחרון ערך חוו"ד לפיה לא חייבים לקיים דיון בועדה המקומית (**ת/22**). חוות הדעת הועברה על צרופותיה לנאשם 8 לקראת הדיון (עמ' 106 שו' 12-18). כן הועבר מכתב לוואי שנכתב על ידי עד המדינה המבהיר את עמדת הולילנד בנושא (**ת/23**) (הועבר העתק גם לנאשם 6 שהיה זה שכתב את המכתב הראשון בנושא לחותה) (עמ' 107 שו' 1-6), והועברה חוות דעת נוספת לנאשמים 6 ו-8, שנכתבה על ידי עו"ד גד דיסקין, שהיה העו"ד שערך את תב"ע ג', על מנת לחזק את עמדתם במועצה (**ת/24**) (עמ' 107 שו' 16-18). לדברי עד המדינה, נאשם 8 תמך באופן טוטאלי באי הבאת התוכנית לדיון בועדה המקומית, ובדיון עצמו הופיע נאשם 8 ותמך בעמדת היזמים, לפיה ההתנגדויות לא יידונו בועדה המקומית (עמ' 104 שו' 5-13). עד המדינה ציין כי העביר את כל החומר לנאשם 8 באמצעות נאשמת 9, נאשם 8 השתתף בהמשך בדיון בועדה המחוזית, ולדברי נאשמת 9, נאשם 8 עשה זאת

רק למענו, דבר שלא עשה קודם לכן, על מנת לשכנע את הועדה לאשר את תב"ע ג' (עמ' 108 שו' 16-31).

עד המדינה העיד בבית-המשפט על העברת סך 500 אלף ₪ לאחיו של נאשם 8, יוסי אולמרט, לבקשת נאשם 8 (עמ' 117 שו' 30–עמ' 118 שו' 14). עד המדינה ציין כי העביר סכום כסף זה בהסכמתו של נאשם 1 (עמ' 120 שו' 14-10).

עד המדינה ציין כי כמעט ולא היה קשר בין נאשם 1 לנאשם 8, למעט שתיים או שלוש פגישות, כאשר הקשר המשמעותי ביותר היה בשנת 1995/6 משנערכה פגישה במשרדו של נאשם 8 (בתיאומה של נאשמת 9) בהשתתפות נאשם 1, אמו הגב' ויינברג והעד, בה הם הודו לנאשם 8 על כל עזרתו עד לאותה העת – אישור בועדה המקומית, בועדה המחוזית והגיבוי שנתן לתוכנית. בנוסף, נאשם 1 ואמו אמרו לנאשם 8 כי עד המדינה הינו נציגם וכל עזרה לה יזדקק נאשם 8, הוא יכול לפנות אליהם דרך עד המדינה. לדבריו: "**...זה היה ברור לגמרי שכל עזרה זה לא לניהול העיר, אלא עזרה כספית**". פגישה נוספת בין נאשם 1 לנאשם 8 נערכה בזמן שהוצגה לאחרון התוכנית (עמ' 111 שו' 32-21 ; עמ' 112 שו' 4-3).

עד המדינה ציין לעניין היטל ההשבחה של תב"ע ג', כי על פי הערכה גובהו אמור היה להיות בין 40 ל-50 מיליון דולר, ונאשם 1 חפץ שיהיה נמוך ככל הניתן. עד המדינה העיד כי נאשם 1 היה מעורב בכל דבר בו טיפל העד בקשר להולילנד, ולאחר שניהל בנושא היטל ההשבחה מו"מ עם נאשם 8, העלה את הדברים על הכתב והעבירם לנאשם 1 (**ת/28**) (עמ' 112 שו' 23-10). משרשם במכתב "א' " הכוונה הייתה לנאשם 8, וכי נאשם 1 ידע כי המדובר בו, שכן: "**הוא שילם מספיק כסף בשביל לדעת במי מדובר**" (עמ' 113 שו' 307).
עד המדינה סיפר בבית-משפט על פגישה עם נאשם 8 בתחילת הדרך, בה אמר לו כי הוא מעוניין להגיע להיטל השבחה בגובה של 20 מיליון דולר, ונאשם 8 שאל למה מדוע ואיך וקיבל טבלה שהכין דיסנצ'יק לצורך זה (עמ' 113 שו' 17-14).

עד המדינה היעד כי בשנת 2002 פנה אליו נאשם 8 וביקש לסייע לנאשם 7 בשל אסון משפחתי שפקדו. עד המדינה התעניין פחות בצד האנושי ויותר בצד העסקי, משאמר לנאשם 1 כי נפתח בפניהם "חלון הזדמנויות" (עמ' 126 ש' 31-33). עד לאותה שיחה עם נאשם 8, פגש את נאשם 7 פעמים ספורות בלבד, ובעקבות אותה פנייה של נאשם 8, לאחר שקיבל אישורו של נאשם 1 לשחד את נאשם 7, פגש במשרדו בתל-אביב את מהנדס העיר, נאשם 7, שהופנה אליו על-ידי נאשם 8 (עמ' 128 שו' 1). פגישה זו הייתה הראשונה, כאשר בהמשך נפגשו באותו משרד עשרות פעמים.

עד המדינה העיד כי בשנת 2004 העביר לנאשמת 9 סך של 100 אלף ₪ בחמישה שיקים על סך של 20,000 ש"ח כל אחד. עד המדינה סיפר כי נתן את השיקים לבקשתה של נאשמת 9 עבור נאשם 8 והוא עצמו מעולם לא שאל את נאשמת 9 : "**... עבור מה**" (עמ' 570 ש' 25). כמו תמיד תשלום

הכסף היה באישור מוקדם של נאשם 2 וברודנר ששילמו את ההוצאה: "**הם ידעו כל הזמן שאני מעביר כספים, מראש היה ברור שבלי העזרה של נאשם 8 ובלי האישור הסופי שלו, לא יכלו להתקדם הנושאים**" (עמ' 571 ש'12, 13). נאשם 2, שהיה בקשרים עם נאשם 8, סיפר לו בשנת 2005, כי נאשם 8 נשאל על ידו באחת ההזדמנויות אם הוא מקבל את הדרישות שלום ונאשם 8 השיב בחיוב (עמ' 571 ש' 19).

עד המדינה העיד על פנייתה של נאשמת 9 אליו בבקשה לממן סקר עבור נאשם 8, בסך של 70 אלף ₪. עד המדינה סיפר כי נאשמת 9 ביקשה שיעביר 70 אלף ₪ ישירות לחברת הסקרים, אולם הוא העדיף שלא לעשות כן ומסר את הכספים לידיה של נאשמת 9 (עמ' 574 שו' 9-2).

עדותו של נאשם 8 בבית-המשפט

229. הנאשם 8 העיד בבית-המשפט בצורה ברורה ושוטפת, כמי שמשנתו סדורה לפניו. נאשם 8 הדגיש כי מעולם לא קיבל טובות הנאה שהן, במישרין או בעקיפין, לא מעד המדינה ולא ממאן דהוא אחר.
כל שעשה בתפקידיו כראש עיריית ירושלים, ובהמשך כשר בממשלת ישראל, היה בהתאם להשקפתו, אמונתו ובנאמנות, מבלי לסטות מן השורה כמלוא הנימה.

לנוכח רוחב זירת המריבה אקצר בהקדמות הנוגעות לרקע העובדתי ואדון בלב ליבן של הסוגיות הצריכות הכרעתי לעניין האישומים המיוחסים לנאשם 8.

על-פי עמדת המאשימה, נאשם 8 נטל שוחד מעד המדינה לאורך מספר שנים. להלן אירועי השוחד הנטענים על-ידי המאשימה:

המתת

230. עד המדינה סייע למערכת הבחירות של נאשם 8, לאורך השנים, בסכומי כסף הנאמדים במיליוני ₪.

עד המדינה העביר 100 אלף ₪ לנאשמת 9, מתוכם העבירה נאשמת 9 לנאשם 8 סך 60 אלף ₪.

עד המדינה העביר סך 500 אלף ₪ לנאשם 8 באמצעות אחיו, יוסי אולמרט.

עד המדינה מסר עבודות בשווי מאות אלפי שקלים לנאשם 7 על-פי בקשת נאשם 8.

עד המדינה נתבקש ע"י נאשמת 9 לממן סקר בשווי 70 אלף ₪ עבור נאשם 8.

קודם אני בא לדיון באירועי השוחד גופם, אפרט קשרי העבודה בין נאשם 8 לעד המדינה:

קשרי העבודה בין עד המדינה לנאשם 8

231. קשרי העבודה בין עד המדינה לנאשם 8 אינם, למעשה, במחלוקת. עו"ד בלכר הצהיר בבית-המשפט כי נתקיימו קשרי עבודה בין עד המדינה לבין נאשם 8 בתקופה בה עד המדינה ביקש לקדם את פרויקט הולילנד, כמו גם את הנושאים האחרים הנוגעים לחברת הזרע. נאשם 8, מתוקף תפקידיו הציבוריים, נדרש להתערב, להנחות ולהחליט בנושאים שהיו מעניינו של עד המדינה (ראה למשל עמ' 7601).
לגישת נאשם 8, כל שעשה בביצוע תפקידיו הציבוריים היה ביושר ובנאמנות, החלטותיו נתקבלו על-פי שיקול דעתו המקצועי ומעולם לא קיבל טובת הנאה מעד המדינה.
עד המדינה גרס אחרת. עד המדינה העיד לאורך ישיבות ארוכות על מערכת קשרים מסואבת ומושחתת.

משאין מחלוקת כי בין עד המדינה לנאשם 8 נתקיימו קשרי עבודה, וזה, למעשה, הקשר שחיברם, נשאלת השאלה החייבת הכרעה בכל אירוע ואירוע הנטען על-ידי המאשימה; האם נאשם 8 קיבל אכן טובות הנאה, ואם קיבל, האם היה מודע לנסיבות מתן טובות ההנאה על-ידי עד המדינה.

במצב דברים זה, יכול הייתי להימנע מדיון בכלל מערכת קשרי העבודה וסיועו של נאשם 8 לנושאים אותם ביקש לקדם עד המדינה. ברם, משהקדישו ב"כ הצדדים הנכבדים לעניין זה זמן ניכר במהלך המשפט ובסיכומיהם, אפרט מעט מהנושאים שהועלו בעניין זה:

עד המדינה פונה בענייני פרויקט הולילנד

232. עד המדינה העיד כי פנה לנאשמים 6 ו-8, וביקשם כי התנגדויות לתב"ע ג' לא תישמענה בוועדה המקומית אלא בוועדה המחוזית בלבד, זאת במטרה לזרז את אישור התכנית. לאחר שנאשם 6, יו"ר וועדת המשנה המקומית, נעתר לבקשת עד המדינה והחליט להעביר את שמיעת ההתנגדויות לוועדה המחוזית (**ת/21**, מכתבו של נאשם 6 לעו"ד חותה, יו"ר הוועדה המחוזית, מיום 23/10/96), 11 חברי אופוזיציה במועצת העיר ירושלים דרשו לכנס ישיבת מועצה שלא מן המניין ולקיים דיון בהחלטה זו של נאשם 6. ישיבת מועצה זו אכן כונסה ביום 1/12/96. אליבא דעד המדינה, טרם ישיבת המועצה שוחח עם נאשם 8, ראש העיר, וביקש ממנו להפעיל השפעתו בישיבה ולתמוך בהחלטתו של נאשם 6 (עמ' 106 שו' 14-12). לצורך זה, ביום 27/11/96 העביר עד

המדינה לנאשם 8 באמצעות נאשמת 9 את המוצגים **ת/22**, **ת/23** ו**ת/24**, מסמכים הכוללים נימוקים להעברת שמיעת ההתנגדויות לוועדה המחוזית לרבות שתי חוות דעת משפטיות בעניין (עמ' 108 שו' 15-18). עד המדינה ציין כי נאשם 8 ביקש ממנו לדאוג להמצאתם של מסמכים אלה, על מנת שיוכלו לשמש בסיס לגיבויו את נאשם 6 בישיבת המועצה (עמ' 106 שו' 18-9; עמ' 107 שו' 20-21).

נאשם 8 טען בחקירתו במשטרה כי אינו זוכר את נושא ההתנגדויות לתב"ע ג', וכי אין לו כל ידיעה בנוגע לעניין זה (**ת/592**, עמ' 161). בנוגע למוצגים **ת/22**, **ת/23** ו**ת/24** טען כי אלה כלל לא הגיעו לידיו (**ת/592**, עמ' 171-173). בעדותו הראשית בבית המשפט סיפר כי ככל הנראה נאשם 6 פנה אליו טרם הדיון במועצה וביקש את גיבויו להחלטה להעביר את שמיעת ההתנגדויות לוועדה המחוזית, וכי הוא אמנם גיבה את נאשם 6 בעניין זה, שכן עמדתו של נאשם 6 הייתה מקובלת עליו באופן עקרוני, אולם הדגיש כי הוא עצמו לא עסק בהתנגדויות ספציפיות (עמ' 7424 שו' 13 – עמ' 7425 שו' 4). בחקירתו הנגדית חזר הנאשם על עמדתו מחקירת המשטרה לפיה אינו זוכר שעיין בזמן אמת ב**ת/22**, **ת/23** ו**ת/24** (עמ' 7603 שו' 32-26).

ת/25 הינו תמליל ישיבת המועצה מיום 1/12/1996, בה נדונה החלטתו של נאשם 6 שלא לשמוע ההתנגדויות לתב"ע ג' בוועדה המקומית. כעולה מ**ת/25**, ישיבת מועצה זו לא התנהלה על מי מנוחות. במהלך הישיבה חברי האופוזיציה מתחו ביקורת חריפה כלפי התנהלותם של נאשמים 6 ו-8 בעניין ההתנגדויות לתב"ע ג', בעוד נאשם 8 הדף ביקורת זו והגן בלהט על החלטתו של נאשם 6, תוך שהוא מגלה בקיאות מפתיעה בפרטי התכנית ומעלה מספר נימוקים שפורטו ע"י עד המדינה ב**ת/23**.

עד המדינה סיפר בבית-המשפט כי ביקש את השתתפותו של נאשם 8 בועדה המחוזית. על-פי בקשתו, השתתף נאשם 8 בישיבה מקצועית של הועדה המחוזית, שלא כמקובל ובאופן חריג. האדריכלית הגב' אורנה אנגיל שימשה באותה תקופה ראש צוות תכנון בועדה המחוזית. היא ציינה בעניין זה בבית-המשפט: "**...ראש עיר לא בא לדבר אף-פעם, ככל שאני זוכרת, בפני ועדה מחוזית, הוא בא לדבר בפני הצוות המקצועי, לא שאני זוכרת הרבה פרויקטים שהיה בהם צוות מקצועי, גם זה לא היה שכיח וגם זה שראש עיר בא לדבר בכלל בועדה, לא ראיתי אותו בבניין עד אז**" (עמ' 1450 שו' 28-31).

מנחם זלוצקי, נציג המשרד להגנת הסביבה, שימש כמתכנן מחוז ירושלים. ציין בנושא כי הופעתו של ראש העיר בישיבה המקצועית: "**כן, אין ספק שזו הייתה הופעה מאוד חריגה ואני בכל התקופה, זה היה בהחלט דבר חריג**" (עמ' 1587 שו' 30), וזאת על בסיס פרספקטיבה של 5 שנים (עמ' 1609 שו' 15).

נאשם 8 אישר, סך-הכל, דברים אלה, אך גרס כי ביקש ממתכנן המחוז להופיע, למרות שזה לא מקובל: "**... בגלל חשיבות העניין ביקשתי להופיע והוא ביקש לאפשר לי לומר מספר מילים**" (עמ' 7426 שו' 17).

מוצג **ת/26** הינו מכתב שכתב עד המדינה לנאשמת 9 ביום 12.08.98 לקראת ישיבה של הועדה המחוזית ביום 03.09.98 בעניין אישור תוכנית הולילנד. עד המדינה ציין במכתבו מספר נושאים, שנותרו, לדידו, פתוחים וצירף הצעת מכתב לחתימת נאשם 8 למתי חותה. עד המדינה סיים המכתב: "**...כמו כן אהיה אסיר תודה אם אהוד ידבר עם חברים בועדה המחוזית, לחזק ידיהם לקראת ההצבעה**".

מוצג **ת/26א** הינו הצעת המכתב שצורף על-ידי עד המדינה, הממוען למר מתתיהו חותה, בחתימתו של נאשם 8, בנושאים שצוינו על-ידי עד המדינה כ"**פתוחים**".

מוצג **ת/26ב** הינו מכתב זהה ל-**ת/26א**, מיום 31.08.98, ברם חתום על ידי מהנדס העיר, אורי בן אשר.

מכתב זה (**ת/26ב**) הועבר ביום הדפסתו, 31.08.98, לעד המדינה על-ידי נאשמת 9.

מוצג **ת/26ג** הינו עותק של **ת/26ב** (נאשם 1 אישר בבית-המשפט את כתב ידו על-גבי מוצג זה, עמ' 6007 שו' 24), שאכן נשלח לחותה, ונתפס בארכיב לשכת התכנון.

בעדותה הראשית אישרה הנאשמת 9 את הנוהג של פנייה, לה מצורפת הצעה חתומה (עמ' 8170 למעלה), ולדבריה, פעלה בנושא זה על-פי הנחייתו של עובד יחזקאל, כולל העברת המכתב החתום על ידי מהנדס העיר לעד המדינה (עמ' 8170 שו' 18-24).

בחקירתה הנגדית הוסיפה כי הינה יודעת שעובד יחזקאל אחראי להוצאת המכתב, לאחר שהתייעץ עם מהנדס העיר, הואיל ולה לא היה כלל קשר עם אורי בן אשר, מהנדס העיר (עמ' 8344 שו' 32). משקיבלה את המכתב החתום על-ידי מהנדס העיר, העבירה זאת לעד המדינה היות ולא היה לה מה להסתיר (עמ' 8345 למעלה).

בוא וראה, הנאשמת 9 בשיטתה, היא בבחינת "דואר נע". נאשמת 9 נטלה מכתב, שלא מעניינה, והעבירה אותו למי? לעד המדינה. אבל, האחריות, לגישתה, מוטלת על כתפי עובד יחזקאל, שהכל נעשה על-פי דברו.

נראה כי נעלם משהו, בלשון סגי נהור, מעיניה כי המכתב **ת/26** מופנה אליה ישירות, המכתב אינו בבחינת מכתב רשמי, אלא מכתב המבקש הימנה לפעול, ולפעול מעל לצריך ולנדרש, כמו: "**אהוד ידבר עם חברים בועדה המחוזית, לחזק ידיהם לקראת ההצבעה**". אל המכתב צורפה הצעת תשובה של ראש העיר והצעת תשובה זו הופצה בסופו של הליך, חתומה לא על-ידי ראש העיר, אלא על-ידי מהנדס העיר. שינוי שבודאי מחייב מעורבותו של ראש העיר.

המוצגים **ת/26** עד **ת/26ג** סבים סביב ציר עשייתה של נאשמת 9.

נאשם 8 נדרש למוצגים הנ"ל בבית-המשפט.

נאשם 8 סבור כי בעובדה שנאשמת 9 העבירה את המכתב למהנדס העיר, אין שום דבר חריג: "**דכנר היה מעביר עשרות מקרים של הצעות שנכתוב מכתבים, ולא רק הוא, זה היה דבר שבשגרה, הוא הציע נוסח שהוא חושב שזה נוסח מתאים. אם אנחנו חושבים שזה נוסח מתאים, אנחנו יכולים לאמץ אותו, אין בזה שום בעיה**" (עמ' 7608 שו' 10-14).

לעניין העברת המכתב לעד המדינה: "**פה מתעוררת שאלה... זו שאלה שאני לא בטוח שלבית-משפט יש עליה תשובה חד-משמעית, וגם לי אין, למה? פעם האפשרות שאתה תעביר מכתב**

בעניין שנוגע לבעל אינטרס, אז הנטייה הטבעית הייתה לומר חס וחלילה, היום אנחנו יודעים שעל-פי חוק חופש המידע..." (עמ' 7608 שו' 17-20). ולעניין הקשר ההדוק בין היזם לבין הלשכה: "**השאלה הרי לא נשאלת במנותק. כשהדבר מוצג במנותק מיריעה יותר רחבה שנפרשת, אז התשובה יכולה להיות שונה, אבל כשלפני כן הוא מציג לי חמישה שיקים שניתנו לגב' זקן והופקדו לחשבונה, והוא שואל אותי, עכשיו אני אשאל מה אתה חושב על מערכת היחסים, אז התשובה יותר מורכבת ויותר מסובכת**" (עמ' 7608 שו' 33 עד עמ' 7609 שו' 2), ולשאלה אם מדובר בקשר מושחת: "**...זה לא הנוסח שלי ולא הייתי משתמש בו**" (עמ' 7609 שו' 8) [ההדגשות שלי – ד.ר].

יושם אל לב, הנאשם 8 ביקש תחילה ללמד כי מדובר בהתנהלות שגרתית רגילה ובכלל, הרי בסופו של יום מי שחתם על המכתב הינו מהנדס העיר, אורי בן אשר, שאינו בבחינת YES MAN (עמ' 7607 שו' 23-26). ניתן להסכים עם נאשם 8 כי מהנדס העיר באותה תקופה, אורי בן אשר, אינו בבחינת YES MAN. אבל, העובדה היא שעד המדינה פנה לנאשמת 9 והציע כי נאשם 8 יחתום על המכתב, ועל אותו מכתב בדיוק חתם לא נאשם 8, אלא אורי בן אשר. המסקנה ההגיונית המתבקשת הינה כי נאשם 8 הנחה את מהנדס העיר לחתום על המכתב שהוצא על-ידו. או לפחות נאשמת 9 הביאה הדברים לידיעת נאשם 8, שהורה לה לפעול בהתאם.

נאשם 8, מבלי לקרוא לילד בשמו, זיהה בבית-המשפט את ההתרחשות כמערכת יחסים "מיוחדת" בין נאשמת 9 לעד המדינה.

נאשם 8 התקשה להסתיר עמדתו, לפיה התנהגותה של נאשמת 9 נעוצה ב"מערכת קשריה" עם עד המדינה.

יחד עם זאת, עמדתו של נאשם 8, לפיה הנושא לא היה בטיפולו ועובד יחזקאל נטל אחריות על שכמו והחליט על דעת עצמו להפנות את המכתב אל מהנדס העיר, מכתב, שעליו היה אמור לחתום, על-פי הצעת עד המדינה, נאשם 8 - ללא ידיעת נאשם 8, הינה עמדה קשה לעיכול. במיוחד, שעובד יחזקאל לא נדרש לסוגיה בבית-המשפט, ולא שאלה אחת הוצגה לו בנושא במהלך חקירתו הנגדית.

מוצג **ת/27** הינו מכתב בכתב ידו של עד המדינה לנאשמת 9 מיום 29.01.99, בו פירט מספר דרישות לאישור משרד התחבורה (**ת/27א**).

מוצג **ת/27ב** הינו סיכום דיון בלשכת ראש העיר ירושלים בעניין מתחם הולילנד, שהתקיים ביום 09.02.99 בהשתתפות הנאשמת 9, רל"שית ראש העיר, מר ישי טלאור, המפקח על התעבורה בירושלים, עד המדינה, נציג היזם ואליהו זיאן החתום על המכתב.

בתחילה גרסה נאשמת 9, כי המסמכים הינם מזויפים (עמ' 8348 שו' 20-21), גם משנאמר לה שאלו נתפסו בקלסרים שנמצאו בלשכת התכנון המחוזית וקשה להניח כי עד המדינה החל לזייף כבר בשנת 1999.

בחקירתה במשטרה מיום 02.05.10 נתבקשה הנאשמת 9 להתייחס למוצגים הנ"ל, ובעיקר לתיבה "**כרגיל**" שעד המדינה סיים: "**כרגיל תודה מראש על העזרה**" (**ת/27**). נאשמת 9 נמנעה מלהתכחש

לעובדה שסייעה לעד המדינה, כמו לאחרים, שפנו אליה מספר פעמים ורק ציינה שאינה יכולה לזכור מקרים ספציפיים (**ת/602** עמ' 19-20).

לאמור, נאשמת 9 משתתפת בישיבה הסבה סביב עניין מקצועי. נאשם 9 הינה, למעשה, נציגת העירייה ומי יושב לצידה נאמנה? עד המדינה.

ישיבה זו, ישיבה בנושא מקצועי, בה נטלה חלק נאשמת 9, יש בה עוד לכרסם באמינותה של נאשמת 9, שסיפרה בהרחבה על נוהגה להדיר עצמה מכל נושא מקצועי.

נאשם 8 נשאל הכיצד העוזרת הנאמנה, שמטפלת, לדידו, רק בעניינים פרוצדורליים הינה הנציגה היחידה מטעם העירייה בדיון, דיון שאמור לקדם את פרויקט הולילנד בהשתתפות עד המדינה.

ונאשם 8: "**אז אני מציע שגב' זקן תענה, מה אתה שואל אותי?...**" (עמ' 7611 שו' 28).

נאשם 8 ציין כי נבצר ממנו לזכור את אשר התרחש לפני כ-16-17 שנים, אבל: "**...אי אפשר לומר שנציגי העירייה כדבר שבשגרה לא היו מעורבים בעניינים, יש מקרה אחד שחוץ ממני לא היה אף איש מקצוע, אני לא יודע להסביר עכשיו אחרי 16 שנה למה זה לא היה, זאת לא הייתה השגרה וזאת לא הייתה הדרך שבה העניינים התנהלו. אין לך פה איזשהי אסמכתא ששולה לקחה פיקוד על הנושא המקצועי ואמרה זה לא יבוא וזה לא יבוא**" (עמ' 7612 שו' 12-16).

233. עד המדינה העיד שעות ארוכות בבית-המשפט על היטל ההשבחה בגין אישור תב"ע ג'. היטל ההשבחה, שעל-פי הערכתו היה יכול להגיע לסכום של 35 עד 40 מיליון דולר, סכום כה משמעותי שחברת קלדש בהסכם עם הולילנד תיירות (**ת/7**) דרשה הכנסת סעיף (סעיף 3(11), עמ' 6), כי עומדת לה האפשרות לבטל את ההסכם אם ההיטל יעלה על 35 מיליון דולר (עמ' 355).

העסקה בין הולילנד לאלונר למעשה סוכמה בין הצדדים בעל-פה מספר חודשים קודם לחתימת ההסכם הרשמית ביום 28.12.1999 (**ת/9**), החתימה הפורמאלית נדחתה על-מנת לאפשר לעד המדינה לבוא בדברים ולהסדיר נושא היטל ההשבחה, זאת מאחר שלו ההסכם בין הולילנד לחברת אלונר היה נתון לפני העירייה, אזי לא היה ניתן לקיים משא ומתן לגבי גובה היטל ההשבחה, הואיל וגובה היטל ההשבחה היה נגזר ממחיר המכירה שסוכם בהסכם.

כאמור, להולילנד היה חשוב לבצע את סלילת הכבישים בעצמה, על-מנת לחסוך סכום משמעותי, ולכן התבקשה מעורבותו של נאשם 8. נאשמת 9 הסדירה לעד פגישה עם מר איתן מאיר (**ת/215**), וביום 16.05.99 באה דרישת מנהל מחלקת היטל והשבחה בעיריית ירושלים לתשלום היטל השבחה בסך כ-38 מיליון דולר (**ת/216**), שמסתכמים בסביבות 155 מיליון ₪ (**ת/217**). במצב דברים זה, החל עד המדינה בעשייתו, ותחילה, כך עד המדינה, ביקש להכין שומה נגדית, שתסתכם במיליון או 1.5 מיליון דולר. ואכן, הוכנה "**שומה אחרת**" אותה העביר עד המדינה למנהל המחלקה להיטל השבחה בהתאם (**ת/220** – **ת/220א**). עד המדינה ציין כי בפניותיו הציע למנות "**שמאי מכריע**", למרות שלא התכוון למינוי שמאי שכזה, וכוונתו הייתה להסדיר היטל השבחה סופי "בדרכיו שלו". ביום 29.6.99 נפגש העד עם מר איתן מאיר (פגישה אותה קבעה נאשמת 9), שקודם לפגישה עדכנה אותו נאשמת 9 שהיא דיברה עם איתן מאיר: "**ביחס למה שראש העיר רוצה**". לדברי עד המדינה, היא לא הייתה מרוצה מהתגובות של איתן מאיר ולכן: "**זה מה שהביא בסופו של דבר, בשלב מאוחר יותר, ונגיע לזה, שראש העיר החליף אותו והוציא את זה והעביר**

את זה למר אורי ניסן" (עמ' 359, שו' 23-26). נאשמת 9, כמו גם נאשם 8, ידעו שחברת הולילנד מבקשת לגמור לסכם את היטל ההשבחה ללא התערבות שמאי מכריע.

סיכום פגישה מיום 19.7.99 (**ת/222**), בה נדון עניין היטל ההשבחה מול גורמי העירייה, יצא ביום 25.7.99. למחרת, ביום 26.7.99, כתב עד המדינה לנאשם 1 (מכתב שנתפס אצל נאשם 1, **ת/28**) (עמ' 362, שו' 18) ודיווח לו על המגעים עם העירייה וצירף טבלה (**ת/224**), המסכמת דרישת העירייה לעומת הצעת החברה. במכתבו זה אל נאשם 1, תיאר עד המדינה פגישה עם נאשם 8 בהשתתפותו של עידו דיסנצ'יק. נאשם 8 ביקש למנוע פטפטת בעניין מכירת הקרקע (עמ' 362 למטה). לדברי עד המדינה, ביקש את נאשם 8 לסגור את נושא השומה ללא שמאי מכריע (עמ' 364, שו' 3), וכמצוין במכתב, סוכם שנאשם 8 ועידו דיסנצ'יק ייפגשו ב"**ארבע עיניים**", בלי השתתפות עד המדינה לסגור את הנושא, ובמקביל החברה למראית עין תמשיך בפעולות עם עורכי-דין ועם שמאי מכריע כדי: "**לאפשר לו ביתר קלות לרכך את אנשיו**". כמו כן: "**ל'א' הייתה עוד בקשה מסוימת עליה אשוחח איתך מחר בבוקר או ביום ד' בבוקר**" (**ת/28**, עמ' 2). עד המדינה הוסיף בהמשך, כי מדובר בבקשה של נאשם 8 לתרומה עבור המסע המתוכנן שלו להיבחר כראש הליכוד (עמ' 369, שו' 15).

הטבלה (**ת/224**) הוכתבה על-ידי עד המדינה, ונרשמה, ברובה, בכתב ידו של עידו דיסנצ'יק, וזאת לקראת הפגישה בארבע עיניים עם נאשם 8 (עמ' 365 למטה). בסופו של יום, היה זה נאשם 8 שקבע כי היטל ההשבחה יעמוד על 20 מיליון דולר, ללא כל התניה לשינוי ההיטל אם הזכויות בשטח יימכרו בעתיד (עמ' 367, שו' 8-11). עד המדינה הוסיף וסיפר גם על הדרישה של העירייה לתשלום "**מס תשתיות על**", שלדבריו אינו חוקי כלל. בסופו של דבר, במקום 15 מיליון, הסכימה הולילנד לשלם 1.5 מיליון או 1.25 מיליון ₪, והעירייה גם הסכימה כי הולילנד תסלול את הכביש לבד, עבודה עצמית שמוזילה את העלויות ומקצרת את זמן הביצוע.

מוצג **ת/227** נשלח על-ידי נאשם 1 ומלמד אליבא דעד המדינה, עד כמה האחרון היה מעורב בפרטים, ויותר מכך, עד המדינה הצליח להסביר את בקשותיו של נאשם 1 לפרוס את התשלומים עבור היטל ההשבחה, פריסת תשלומים שאינה חוקית כאשר הקרקע למעשה נמכרה, ובכל זאת ההסדר נכנס לתוקפו לאור טיפולו של עד המדינה עם גורמי העירייה (עמ' 373, שו' 2). עד המדינה דיווח על פרטי התשלום והיטל ההשבחה לנאשם 1, שהורה במוצג **ת/228** ו-**ת/228א** לעו"ד צבי אגמון להכין זאת בצורת הסכם פורמאלי (עמ' 373, שו' 25-26). מוצג **ת/230א** הינו ההסכם בין הולילנד תיירות לוועדה המקומית לתכנון ולבנייה, בנושא היטל ההשבחה המוסכם, המסמך הוכן על-ידי צבי אגמון, הוגש כטיוטה מטעם הולילנד לעירייה, הסכם שומה ל-20 מיליון דולר ללא כל התניות (עמ' 375, שו' 20).

לדברי עד המדינה, האיש שטיפל מטעם העירייה היה כבר אודי ניסן, שנכנס במקומו של מאיר איתן. אודי ניסן ציין בפני עד המדינה כי מונה על-ידי נאשם 8 לטפל בנושא זה, וגם נאשם 8: "**אמר לי שהוא מינה אותו ושהכל יהיה בסדר**" (עמ' 374, שו' 22). אודי ניסן טיפל בנושא מטעם העירייה, ובמוצג **ת/231** דיווח על הסיכום ליועץ המשפטי של העירייה (ראה גם **ת/232** ושומה מוסכמת, מוצגים **ת/233** עד **ת/235**) (עמ' 377-379). <u>ההסכם הסופי נחתם על-ידי נאשם 8 מטעם עיריית ירושלים</u>.

מר איתן מאיר שימש משנה למנכ"ל העירייה בתקופה הרלוונטית. מר איתן מאיר הינו הפקיד הבכיר שעל-פי עדות עד המדינה זוהה כמכשול ועל-כן הוזז ממקומו בתיאום עם נאשמת 9 ונאשם 8. בעדותו בבית המשפט, ציין איתן מאיר כי מוצג **ת/222** היווה את דרישת העירייה מהיזמים בנושא היטל ההשבחה והתשתיות, כמצוין במסמך. על דרישה זו מהיזמים סמך את ידיו (עמ' 4872 שו' 14).

במכתבו של איתן מאיר, המשנה למנהל הכללי וראש המינהל הפיזי בעיריית ירושלים, מיום 25.8.99 אל מר אליאב, היועץ המשפטי לעירייה, הודיעו העד כי על-פי הנחיית מנכ"ל העירייה, הטיפול בנושא עבר לאחריותו של מנכ"ל הרל"י (**ת/226ב**). העד ציין, כי משפנה אליו אסא אליאב בנושא וביקש התייחסותו, הודיעו בפשטות שהנושא הועבר מטיפולו.

איתן מאיר התקשה לאשר בפה מלא, את שניכר בכל תנועה מתנועות גופו – עם זאת, לא יכול היה להסתיר כי דעתו לא הייתה נוחה מההחלטה להעביר הנושא מטיפולו (עמ' 4881 שו' 20).

מאיר הסביר כי מדובר בסיטואציה שלא היה רגיל לה, ועל-פי צורת עבודתו עם מנכ"ל העירייה וראש העיר, יכול הוא להניח: "**... שהיה לי מה לומר לו...**" (עמ' 4884 שו' 32).

ההסכם הסופי שנחתם בסיום טיפולו של מר אודי ניסן, הינו מוצג **ת/235** מיום 21.9.99. מאיר לא ראה את המסמך בזמן אמת (עמ' 4887 שו' 17), וקיימים הבדלים בין דרישת העירייה – **ת/222** להסכם הסופי, שהינו נוח ליזמים (עמ' 4888 שו' 10). יחד עם זאת: "**...זה משהו שאם אני מסתכל עליו במקרים אחרים זה פועל יוצא של משא ומתן וסביר להניח שההצעה של העירייה, יכול להיות שהיה בה שינוי כזה או אחר**" (עמ' 4888 שו' 12-11).

מאיר ציין במהלך חקירתו הנגדית: "**...כל חיי השתדלתי להיות חכם ולא פיקח, שתיים, נחשבתי לצורך העניין לאדם קשה ונוקשה או כל מילה אחרת תואמת, שעומד על דעתו ואם אין סיבה טובה אז לא משנה את דעתו, אלא אם יש סיבה טובה. ש. ולכן הצעד הזה היה בו במידה רבה אי הבעת אמון? ת. כב' השופט אתה כבר פעם שלישית או רביעית שואל. ש. כך אני הייתי מרגיש, אם כשהייתי תובע הייתי מטפל בתיק ופתאום מעבירים את זה לאדם אחר הייתי מרגיש בזה אי הבעת אמון. ת. אבל אתה שואל את הרגשתי למיטב זיכרוני, אז אני אגיד לך, קודם כל העירייה זה עסק סופר מורכב שקורים בו דברים שאתה גם אם אתה תחשוב שאתה מסוגל להמציא אותם מראש, אתה לא תהיה מסוגל אל מול מה שהמציאות טופחת על פניך. זו פעם אחת. פעם שנייה, אני משנה למנכ"ל העירייה, זה לא תפקיד זוטר, אני מחשיב את כבודי ולא נותן לעצמי להימרח בשום דבר, אבל בעובדה אני לא ראיתי בזה עילה להתפטרות, רוצה לומר שהיה פה, כך אני רואה את הדברים, שאני בצד הארגוני כעסתי או השתוממתי שבסוף התהליך העבירו את זה לאודי ניסן. בצד הניהולי כלכלי, שמדובר במשא ומתן, שזה עניין של התפשרויות, אני יכול להבין שהעבירו את זה לאודי ניסן כדי שיחווה דעתו, יאמר דעתו או יחליט, אין לי עדות אחרת יותר טובה**" (עמ' 4903, שו' 27 עד עמ' 4904 שו' 11) [ההדגשות שלי – ד.ר]. איתן מאיר לא ידע להסביר מה הסיבה שהחלטתו של ניסן והסיכום אליו הגיע, לא הובא לידיעתו (עמ' 4906 שו' 11).

כאמור, הנושא הועבר לאודי ניסן, ששימש כמנכ"ל הרל"י, לאו דווקא בהקשר לתפקידו כמנכ"ל הרל"י, אלא כמינוי אישי, על-פי הבנתו של העד, איתן מאיר (עמ' 4932 שו' 26).

עו"ד אסא אליאב שימש יועץ משפטי לעיריית ירושלים משנת 1988 עד שנת 2000.
עו"ד אסא אליאב התייחס להוצאת הטיפול בהיטל ההשבחה מהמשנה למנכ"ל העירייה דאז, מר איתן מאיר, והעברתו לטיפול אודי ניסן. היועץ המשפטי ציין כי מדובר בהליך לא תקין ולא רצוי (עמ' 4946 שו' 12 ; עמ' 4946 שו' 29). לשאלת פרקליטו המלומד של נאשם 1, ציין היועץ המשפטי: **"לא אמרתי לא חוקי, אמרתי מבחינת התקינות של ההליך, והיות והכרתי את איתן מאיר שהיה משנה למנכ"ל, שהיה אחראי על כל התשתיות, שהוא איש מקצוע מעולה, שאחר כך אגב הפך להיות מנכ"ל העירייה, אז לכן מהבחינה הזו התחושה שלי הייתה שמשהו כאן לא..."** (עמ' 4957 שו' 23-26). עו"ד אסא אליאב ציין, כי המשנה למנכ"ל העירייה, איתן מאיר, נפגע מהוצאת הנושא מטיפולו וביקש שלא להמשיך להיות מעורב בנושא (עמ' 4968 שו' 13 עד עמ' 4969 שו' 11).
היועץ המשפטי השתתף בטקס חתימה על הסכם השומה, **ת/235**, בלשכת ראש העיר (עמ' 4951 שו' 6-11).

מר סם רובל הינו שמאי מקרקעין, שעבד כשמאי חיצוני של עיריית ירושלים וביצע מאות רבות של שומות עבור עיריית ירושלים. העד העיד על טקס חתימת הסכם השומה, **ת/235** במעמד ראש העיר. לדברי העד, זו הייתה פעם ראשונה ויחידה בה נכח בטקס של חתימה על שומה מוסכמת (עמ' 5072 שו' 28 ; עמ' 5073 שו' 9).
לדברי העד, לו היה מקבל כנתון במועד עריכת השומה המוסכמת, שעומדת להתבצע עסקת מכר שלושה חודשים אחר-כך, הדבר היה משפיע בצורה משמעותית על השומה המוסכמת שערך (עמ' 5075 שו' 21 עד עמ' 5076 שו' 19).

פרקליטו המלומד של נאשם 8, עו"ד רועי בלכר, טען בסיכומיו בנושא זה, כי המאשימה לא הביאה עדים רלוונטיים לעניין, שאם היה אמת בטענה שנאשם 8 מינה את ניסן ודחק בו לפעול לטובת הולילנד, ניסן יכול היה להעיד על כך, המאשימה לא זימנה לעדות את ניסן ; אם היה אמת בטענה, שנאשם 8 הורה למנכ"ל העירייה, דינור, למנות את ניסן, דינור יכול היה להעיד על כך, אך המאשימה לא זימנה לעדות את דינור. הימנעות המאשימה מלזמן עדים רלוונטיים, כך הסנגור המלומד, נזקפת לחובתה (סע' 464, 465, עמ' 91-92, סיכומי נאשם 8).
התמונה שנצטיירה בבית-המשפט הייתה בהירה, מעורבותו של נאשם 8 ניכרה.
יתר על כן, מנכ"ל העירייה, מר דינור, הינו מהאנשים שליוו את נאשם 8 לאורך שנים רבות, מסתמא, במסירות ובנאמנות. מר ניסן מונה על-ידי נאשם 8, כמואר לעיל. לא אחד מהם זומן על-ידי המאשימה, כדי להפריך עמדת המאשימה ולתמוך בגישת ההגנה. ההגנה בחרה בדרך זו על-פי שיקוליה. בחירתה שלא לזמן ולהעיד העדים הנ"ל, בודאי אין בה כדי לערער, ולו מעט, עמדת המאשימה.

נאשם 8 נדרש לנושא היטל ההשבחה בחקירותיו במשטרה. בחקירתו הראשונה מיום 25.05.10 (**ת/592** עמ' 217) ציין: "**אני לא יודע על זה כלום... לא יודע על זה כלום, אני כבר אומר לכם, לא יודע על זה כלום. אני לא יודע מי התעסק עם זה... אני לא זוכר שהתעסקתי עם זה...**". בחקירתו מיום 30.05.10 (**ת/593** עמ' 13-14) נשאל על התערבותו בנושא: "**...לא עסקת בהיטל ההשבחה? אהוד – לא זוכר את זה, בשום פנים ואופן**". בהמשך: "**איריס – מה בדרך-כלל המעורבות שלך בנושא היטלי השבחה? אהוד – אני לא זוכר שאני עסקתי בנושאי השבחה באיזשהו פרויקט למעט מה שהיה בפרויקט ימק"א אם אתם בודאי שמעתם על זה, שהגיע לבג"צ... זיוה – יכול להיות מצב שראש עיר מעורב כמו שאתה מציג את עצמך, מוביל, מנהיג, אכפתי, לא יהיה מעורב בהיטלי השבחה שמדובר בפרויקט כל-כך ענק עם כל-כך כסף שאמור להכניס לעירייה? אהוד – בהחלט כן**". בהמשך: "**יוסי – מי אחראי על זה מטעם העירייה? אהוד – זה יכול להיות או הגזבר או אה... גזבר העירייה או מנכ"ל העירייה או המשנה למנכ"ל, אני לא יודע, מי שעוסק בזה, מי שהיה מופקד על הטיפול השוטף בעניין זה. יוסי – ואתה לא יודע מי היה מופקד על הנושא הזה? אהוד – אני לא יודע מי טיפל בזה ספציפית וקיבל החלטות בנושא הזה של הולילנד, לא זוכר. ואני לא זוכר שזה הובא לידיעתי ולא זוכר**". ובעניין איתן מאיר: "**אין לי מושג, אני לא יודע מה הוא עשה? אני לא יודע אם הוא היה אחראי, אמרתי, אם זה המנכ"ל ו/או אם זה המשנה למנכ"ל ו/או אם זה הגזבר, אני לא יודע מי שטיפל בהם או המפקח על הבנייה, אני לא יודע, אחד מאותם אנשים, מי שטיפל בעניין הזה מטעמנו הוא זה שהיה בודאי צריך להגיע להסכמה ואם הוא שאל את הממונה עליו או את הבכיר ממנו אם זה בסדר...**". ועל המחלוקת: "**איריס – בזמן אמיתי אתה לא זוכר שום מחלוקת בנושא ההשבחה של הולילנד? אהוד – בזמן אמיתי אני לא זוכר מעורבות שלי אקטיבית בנושא הזה. איריס – ומחלוקת אתה זוכר? אהוד – למען האמת, לא**" (**ת/593** עמ' 22-23) [ההדגשות שלי – ד.ר].

באותה חקירה, בעמ' 63, חזר הנאשם 8 ואמר שלא ראה את השומה המוסכמת (**ת/235א**) וגם משנאמר לו שהשמאי סם רובל העיד שהמסמך נחתם בלשכתו, נותר בעמדתו, שאינו זוכר כלל חתימה בלשכתו (**ת/593** עמ' 64 למעלה).

נאשם 8 נדרש להתערבותו בהעברת הנושא מטיפולו של איתן מאיר לאודי ניסן, שעל-פי כל מבחן לא היה בבחינת פקיד בעיריית ירושלים: "**אני לא אמרתי שום דבר לא להעביר איש ולא לא להעביר איש, ולא אמרתי תוציא את איתן ומאיר ולא אל תוציא את איתן מאיר, ואני שמח שכבודו זוכר ששיבחתי את איתן מאיר, כי איתן מאיר היה, והוא עדיין דרך אגב, איש נפלא. ממה שיכולתי להבין, התעוררה בעיה שקשורה בתשלום דמי ההשבחה, היטלי ההשבחה, והם לא הגיעו להסכמה עם המשנה למנכ"ל והם ביקשו פגישה בפניי. אני אומר את זה לא כי אני זוכר אלא כי אני מכיר את נהלי עבודתי. כבודו יכול לראות את סדר היום שלי, איך הוא התנהל. ישבנו כל אחר הצהריים ולמחרת בבוקר הוא שינה את סדר היום שלו, על מה? על זה שאני מעביר את זה לרענן? בשביל זה יושבים שעות על שעות על שעות? זה הכל פיקציה**" (עמ' 7616 שו' 17-24). וכן: "**אני אמרתי ואני חוזר ואומר, הם באו ואמרו לי יש בעיה, אני לא אמרתי לרענן תוציא את זה מאיתן מאיר או שאיתן מאיר לא יטפל בעניין או תעביר את זה למישהו אחר, כל**

מה שעשיתי <u>זה אמרתי לרענן תטפל בעניין</u>, זה יכול להיות להמשיך עם איתן מאיר, זה יכול להיות לא להמשיך עם איתן מאיר" (עמ' 7617 שו' 23-26) [ההדגשות שלי - ד.ר].

הנאשם 8 אישר בבית-המשפט כי על גב מוצג **ת/230א**, ההסכם בנושא היטל ההשבחה, הכיתוב "**א.א**" נכתב על-ידו (עמ' 7618 שו' 11).

<u>צא וראה</u>, מר איתן מאיר, שאישיותו וכלל אמינותו מקובלים לחלוטין על נאשם 8 הרואה בו בן-אדם נפלא, נפגע מההחלטה להזיזו ממקומו נוכח עמדתו המקצועית. עו"ד אסא אליאב, היועץ המשפטי לעיריית ירושלים, ראה בהעברת הטיפול לאודי ניסן הליך לא תקין ולא רצוי. נאשם 8 אישר בבית-המשפט השתתפותו בטקס שנערך בלשכת ראש העיר (עמ' 7618 שו' 6). שמאי המקרקעין, מר סם רובל, שביצע מאות רבות של שומות עבור עיריית ירושלים העיד על טקס חתימת הסכם השומה במעמד ראש העיר. מר רובל זוכר טקס זה כטקס מיוחד וזו הייתה לו <u>הפעם הראשונה והיחידה</u> בה נכח בטקס שכזה.

על רקע דברים אלה, תגובותיו של הנאשם 8 בחקירתו במשטרה – המצביעות על גמירת דעתו להרחיק עצמו ממעורבות כלשהי בנושא הסכם השומה – מקבלות נופך מיוחד.

המשנה למנכ"ל העירייה לא היה מוזז ממקומו והנושא לא היה מועבר מטיפולו <u>ללא גיבוי רחב ואיתן של ראש העירייה</u>. ראש העיר באופן ייחודי השתתף בטקס וחתימתו מתנוססת על ההסכם.

התנהגותו של הנאשם 8 בחקירת המשטרה מקנה נופך מיוחד למעורבותו בנושא. נאשם 8 ידע כי מדובר במעורבות שאינה נובעת דווקא מתוקף תפקידו, אלא בשל הקשר המושחת, שחיברו לעד המדינה.

עד המדינה פונה בענייני חברת הזרע

234. עד המדינה תיאר בהרחבה הסיוע שניתן לו על-ידי נאשמים 8 ו-9 בטיפולו בענייני חברת הזרע. נאשם 8, כמו נאשמת 9, דחו מכל וכל תיאוריו של עד המדינה.

בחקירתו במשטרה נחקר נאשם 8 בעניין חברת הזרע ושיחות שלו עם ראש הממשלה דאז, אריאל שרון, בנושא. בין השאר: "**החוקר – אתה דיברת עם שמואל דכנר <u>על השיחות האלה או על הפניות שלך האלה לראש הממשלה</u>? אהוד – אני לא יודע, אני מניח ש<u>אם דכנר ידע על הפגישה שלי עם אריק אז בטח אמרתי לו מה התגובה של אריק</u> או היחס ה... העקרונית של אריק לגבי העניין**" (**ת/593** עמ' 198) [ההדגשות שלי – ד.ר].

הנאשם 8 נדרש לכך בבית-משפט ולאחר מספר התפתלויות המפורטות בעמ' 7728 השיב כדלהלן: "**אז אמרתי שאני מניח שאם הוא ידע על הפגישה שלי עם ראש הממשלה, הוא ודאי ישאל אותי תגיד לי, עלה משהו בנושא הספציפי הזה שמעניין אותי? אז אמרתי לו תשובה כללית, כפי שאני אומר כאן, נקודה, מה העניין? מה קרה? גיליתי סוד מדינה? מה פה בעיה?**" (עמ' 7729 שו' 9-12).

לאמור, הנאשם 8 אישר בחקירתו, ובעקבות זאת אישר במשתמע בבית-משפט כי עדכן את עד המדינה בשיחות שקיים בנושא חברת הזרע עם ראש הממשלה אריאל שרון. עד המדינה, שכונה על-ידו "המאכר מקומה 6".

יתר על כן, ביום 9 במרץ 2003, 10 ימים לאחר כניסתו לתפקיד שר המסחר והתעשייה, נפגש הנאשם 8 בלשכתו עם עד המדינה. הנאשם 8 נשאל הכיצד במועד זה, זמן קצר לאחר כניסתו לתפקיד, בו שר חדש נוהג לפגוש, ראשית לכל, את ראשי האגפים, מנהלי מחלקות ופקידים בכירים יותר או פחות, מצא זמן להיפגש עם אותו "מאכר מקומה שישית". הנאשם 8 השיב שבאותם ימים הספיק להיפגש עם נכבדים רבים אחרים (עמ' 7732 למעלה). תשובה שחידדה את השאלה – פגישות עם אנשים רמי מעלה, ולהבדיל, לדידו של נאשם 8, עד המדינה (ראה עמ' 7733).

ועוד, ביום 11.03.03 פגש הנאשם 8 בלשכתו את נאשם 13, מנכ"ל מינהל מקרקעי ישראל. באותו יום רשמה לעצמה נאשמת 9 ביומנה **(נ/466)** להזכיר לנאשם 8 "**בפגישה של אפרתי את נושא זרע עם דכנר**".

הנאשמת 9 אישרה בבית-משפט כי היא זו שכתבה ביומנה **(נ/466)**: "**להזכיר בפגישה של אפרתי את נושא זרע עם דכנר**", כאשר באותו יום בשעה 10:00 הייתה קבועה לנאשם 13 פגישת עבודה עם נאשם 8 בלשכת שר התמ"ת **(נ/467)**.

הנאשמת 9 נשאלה על-ידי התובעת המלומדת מדוע רשמה לעצמה תזכורת להזכיר לנאשם 8 את נושא הזרע עם עד המדינה, מספר ימים לאחר כניסתו של נאשם 8 לתפקידו.

הנאשמת 9 השיבה: "**...היות והייתה פגישה יום קודם עם מר דכנר שבעקבותיה היה צריך לדבר על נושא הזרע, אז אני אמרתי שסביר להניח שאחד ממשתתפי הפגישה אמר לי להזכיר את זה, והיות ודף העבודה נסגר, אז אני כתבתי לי ביומן שלקראת, אני כותבת לי את זה ב-08:30, על-מנת לזכור שב-10:00 אני צריכה להזכיר את זה. זה מה שאמרתי פעם שעברה וזה מה שאני אומרת עכשיו**" (עמ' 8353 שו' 13-17).

לאמור, הנאשמת 9 פועלת לטובתו של עד המדינה ומרעננת זיכרונו של השר בעניינו של עד המדינה לקראת פגישת עבודה של השר עם מנכ"ל מנהל מקרקעי ישראל, נאשם 13. הדברים מודגשים במיוחד לאור העובדה שדקות קודם ציינה בבית-המשפט כי אינה זוכרת אם בזמן אמת ידעה, שעד המדינה קשור לחברת הזרע (עמ' 8351 שו' 9).

הנאשמת 9 נשאלה מדוע היה על "חברה האינטימי", עד המדינה, שעניינו פרויקט הולילנד בירושלים, להיפגש עם השר במשרדי התמ"ת, ותשובתה: "**אני מצטערת, אין לי תשובה**" (עמ' 8354 שו' 17).

הנאשם 8 נתבקש לאשר בחקירתו הנגדית בבית-משפט על-ידי התובע המלומד, עו"ד יהונתן תדמור, כי היו לו פגישות עם נאשם 13 ועד המדינה בנושא הזרע. הנאשם 8 לא זכר פגישות שכאלה. אשר כך, קרא בפניו התובע מחקירות של נאשם 13 במשטרה, לפיו התקיימה פגישה

בלשכתו בנושא הזרע בה נכח עד המדינה. והנאשם 8 ציין כי אכן התקיימה פגישה כזאת, אך לא נכחו בה רק נאשם 13 ועד המדינה, אלא השתתפו אנשים נוספים (עמ' 7735 שו' 14-16). לאמור, הנאשם 8 תחילה לא זכר פגישה בהשתתפות נאשם 13 ועד המדינה בלשכתו. בהמשך, הסכים כי נתקיימה פגישה שכזו, אבל נכחו בה אנשים נוספים.

ההגנה נתבקשה להציג פרוטוקולים התומכים בטענתה, שלא היה מדובר אך במפגש משולש (עמ' 7736 שו' 13-14).

גם נאשם 13, יעקב אפרתי, נדרש לפגישה משולשת זו אצל השר יחד עם עד המדינה. מדובר בפגישה עם השר שבסיומה לא יצא כל סיכום דיון. זאת בשעה שאין מחלוקת שאליבא דנאשמת 9, ב-99.9 אחוז מפגישות העבודה יצאו סיכומי דיון. ולדברי נאשם 13: "**גם בפגישות בארבע עיניים שוטף מה שקראנו, ביני ובין השר יצאו סיכומים**" (עמ' 8731 שו' 10). יתר על כן, בחקירתו במשטרה של נאשם 13 ניכר ניסיונו לטשטש מהות אותה פגישה, ואביא את הדברים כלשונם: "**ש. מה היה חלקו של דכנר באותה פגישה? ת. אני לא זוכר, אלו פגישות של 'סתם', הרי בעניין הזרע הייתה זהות אינטרסים בין חברת הזרע ובין המנהל, ולגבי התפיסות של בינוי לצד הפארק. ש. מדוע דכנר נכח בפגישה בנושא הזרע אצל שר התמ"ת, אולמרט, ואיתך, שהרי הוא לא בעל תפקיד כלשהו בחברת הזרע? ת. אולי דכנר ביקש להיות נוכח, כל אחד יכול לבוא ולהיפגש עם השר במידה והשר נעתר לו, דכנר ניהל את הנושא של פארק איילון עבור חברת הזרע... ש. לא נראה לך מוזר שאולמרט מזמן אותך לפגישה מקצועית בנושא חברת הזרע ובפגישה זו נוכח מכר שלו, דכנר? ת. לא מוזר, דכנר מייצג את חברת הזרע. כל אחד שמייצג איזה נושא ומבקש פגישה לגבי הנושא, ובמידה והשר נעתר, יכול להיות נוכח בפגישה**" (**ת/617** שו' 824-839) [ההדגשות שלי – ד.ר] (ראה עמ' 8732 שו' 1-5).

ניסיונו של נאשם 13 להסביר את הבלתי ניתן להסבר באופן לגיטימי מתיישב עם מארג ראיות התביעה.

לאמור, עד המדינה, "המאכר מקומה 6" עם המקל, הוזמן לפגישת עבודה בלשכת השר יחד עם מנכ"ל מנהל מקרקעי ישראל, נאשם 13, פגישה שבסיומה לא יצא סיכום דיון, כפי שנהוג ומקובל בפגישות עבודה, גם שהן מתקיימות בארבע עיניים.

235. ביום 12.08.03 התקיים דיון בנושא פארק איילון בלשכתו של נאשם 8 (**ת/370א**). בדיון השתתפו הנכבדים, אברהם כץ עוז, יו"ר מנהלת ההקמה פארק איילון, ראש עיריית בני-ברק, ראש עיריית רמת-גן, יועץ משפטי, עו"ד אהוד גרא, יועץ משפטי למנהלת ההקמה, עו"ד איתן הברמן, נאשמת 9, יועצת בכירה לשר, מר דן סתיו, סמנכ"ל תכנון בממ"י ואחרים. ביום 13.08.03, שעה 16:07, הועברה טיוטת סיכום הפגישה בלשכת שר המסחר והתעשייה מנאשמת 9 לעד המדינה, על-פי חותם פקס בתחתית מסמך **ת/370ב** (מוצג שנתפס במשרדי חברת הזרע). עד המדינה תיקן טיוטת סיכום הפגישה, וזו הודפסה והופצה בהתאם ביום 28.08.03 (**ת/370**).

לאמור, טיוטת סיכום פגישה בלשכת שר המסחר והתעשייה הנוגעת לחברת הזרע – ללא השתתפות נציג או מי מחברת הזרע – מועבר על-ידי נאשמת 9 לעד המדינה, שתיקון הטיוטה ולאחר מכן הופצה זו בהתאם לתיקוניו של עד המדינה.

הנאשם 8 הכחיש ידיעתו להשתלשלות זו (עמ' 7740).

הנאשם 8 היה מודע לגרסתו של עובד יחזקאל בבית-המשפט, לפיה על-פי הנוהל פרוטוקולים וסיכומי פגישות היו מופצים לאחר אישורם על-ידי השר. מדובר בעד שהנאשם 8 קידמו מעוזר אישי לשמש בתפקיד מזכיר ממשלת ישראל. למרות עדות עוזרו הנאמן, נותר נאשם 8 בעמדתו, לפיה לא ידע שעד המדינה ערך תיקונים במסמך (עמ' 7740 שו' 23-28).

בעדותה בבית-משפט, אישרה הנאשמת 9 כי העבירה את הטיוטה לעד המדינה, אבל לא על דעת עצמה: "**...יכול להיות שהוא ביקש את זה ממני, זה מאוד יכול להיות, אני העברתי את זה אחרי שקיבלתי אישור...**" (עמ' 8173 שו' 11-12; עמ' 8358 שו' 29). גם משהודגש בפניה כי מי שרשם את סיכום הדיון איננו עובד יחזקאל, אלא היועץ דורון שופן, ועובד יחזקאל כלל לא השתתף באותו דיון - נותרה בעמדתה [להדגיש, עובד יחזקאל לא נחקר כלל על-ידי הנאשמת 9 בנקודה זו (עמ' 8360 שו' 7-11)].

לאמור, גרסתה של הנאשמת 9 בבית-המשפט הינה בבחינת לאו גרסה. הנאשמת 9 פעלה כ"**חפרפרת**" בלשכת השר בשירותו של עד המדינה, ולא בכדי. הנאשמת 9 "תוגמלה" על-ידי עד המדינה בנדיבות רבה, גם על-פי עדותה בבית-משפט.

236. בדומה, מוצג **ת/378**, שהינו מכתב מיום 06.12.04, של נאשם 13, מנכ"ל מינהל מקרקעי ישראל, לנאשם 8, ממלא מקום ראש הממשלה, שר התמ"ת והתקשורת ויו"ר מועצת מקרקעי ישראל, בנושא התנגדויות וערר לולנת"ע. המסמך נתפס במשרדי חברת הזרע, חותם פקס מעיד שהועבר לעד המדינה.

נאשם 8 ציין בבית-המשפט כי לא ידע על העברת המסמך לעד המדינה ומעורבות זה בנושא (עמ' 7743 שו' 15).

237. מוצג **ת/713** באותו נושא, בקשה של אוהד אורנשטיין, חבר הולנת"ע כנציג משרד התמ"ת להגיש ערר, טיוטה זו הוכנה במשרדו של עד המדינה, נתפס במשרדו של עד המדינה והוקלד שם במשרד ביום 30.12.04. העתק מתוקן של מוצג **ת/713** נתפס במשרדו של אורי מסר, **ת/713א**.

לאמור, עד המדינה פועל לניסוח טיוטה בה ביקש אורנשטיין, לכאורה, להגיש ערר.

עובד יחזקאל העיד בעניין זה שעל-פי בקשת נאשם 8 הורה לאורנשטיין בהתאם.

הנאשם 8 גרס בעדותו בבית-משפט כי עובד יחזקאל לא דייק בעדותו בבית-משפט (עמ' 7744 שו' 16).

238. על-פי יומנו של נאשם 8 (**נ/469**) פגש הנאשם 8 את עד המדינה ביום 28.12.04 בקומה ה-24 במלון אינטרקונטיננטל בתל-אביב. הנאשם 8 אישר כי באותה פגישה הודיע לעד המדינה שהוא אינו מטפל יותר בנושא פארק איילון, וזאת משום: "**אני באותה תקופה לצערי לא יכולתי**

להשתמש בלשכה שלי בתל-אביב, דיברתי על זה, אז הייתי מקיים כדבר שבשגרה פגישות בקומה 24, ושם אמרתי לדכנר, יכול להיות שדכנר ביקש את הפגישה איתי, אינני יודע, אמרתי לדכנר בנושא הזה אני כבר לא מטפל" (עמ' 7746 שו' 10-12).

הנאשם 8 נשאל מדוע מצא לנכון לקבוע פגישה במיוחד עם עד המדינה על-מנת להודיעו, ולא הסתפק בשיחה טלפונית או בהודעה של אחד מעוזריו לאותו "מאכר מקומה 6", אם בכלל, והנאשם 8: "**היות ומי שעבד מולי היה דכנר אז הודעתי לו**" (עמ' 7746 שו' 24).

239. ביום 10.05.04 כתב יו"ר הזרע, ישראל אפרת, מכתב לנאשם 8 בעניין הארכת חוזה החכירה של חברת הזרע בחוות מבחור (**ת/386**). ביום 12.05.04 ציינה נאשמת 9 ביומנה "**דכנר אצלנו**" (**ת/386א**). חודש אחר-כך, ביום 10.06.04, התקיים דיון עם חברת הזרע בלשכת נאשם 8 בהשתתפות אנשי חברת הזרע, נאשם 2 ומנכ"ל מינהל מקרקעי ישראל, נאשם 13 (**ת/387**). על-פי יומנה של נאשמת 9, נרשם באותו מועד, 10.06.04, "**לדבר עם אורי מסר על הזרע לפני הפגישה**" (**ת/387ב**). באותו יום בשעה 13:00 נקבעה לעד המדינה פגישה בלשכה (**ת/387ג**).

לאמור, צירוף מקרים מופלא בו ניכרת עשייתה של נאשמת 9 לטובתו של עד המדינה הפועל לקידום ענייני חברת הזרע (עמ' 8368 שו' 24-30).

מוצג **ת/370** הינו פגישה אצל שר התמ"ת בנושא פארק איילון. על-פי פרוטוקול מוצג זה, נאשמת 9, יועצת בכירה לשר, השתתפה בישיבה. הנאשמת 9 התייחסה בחקירתה במשטרה להשתתפותה: "**לדעתי נכנסתי ויצאתי, ויועץ השר, שעשה את הסיכום, דורון שופן, כתב את שמי... ש. בשביל מה ישבת בישיבות? ת. לשמוע. ש. לשמוע דברים שעכשיו את אומרת שאת לא מבינה? ת. נכנסתי להרבה ישיבות שלא היה לי חלק בהן. ש. בשביל מה נכנסת? ת. זה לא משהו שניתן להסביר אותו. ש. תנסי להסביר בבקשה. ת. לפעמים נכנסתי למנוחה, גם את זה לא תביני. זה לא דברים שניתנים להסבר, בגלל שלא יבינו אותם. הרבה פעמים נכנסתי לישיבות כי הייתי צריכה לכתוב משהו לאהוד, להתייעץ איתו, וזו הייתה הדרך שלי להעביר לו פתקים ולקבל ממנו תשובות על-מנת שאני אוכל להמשיך לעבוד... אני יכולה גם להיכנס כדי להעביר פתק לאהוד, את יכולה לראות אותי רשומה בהרבה פרוטוקולים של ישיבות, שלא היה לי חלק בהן**" (**ת/600** שו' 161-210) [ההדגשות שלי - ד.ר].

הנאשמת 9 אישרה בבית-משפט השתתפותה בפגישות עם נאשם 13, מנהל ממ"י, בהמשך לדברים שמסרה בנושא בחקירתה במשטרה (**ת/598** שו' 822-828). לא מדובר בישיבות משעממות, אלא: "**סליחה כבודו אבל אני הייתי שם ואני לא יכולה לומר שזה היה משעמם, אני מצטערת, זאת הייתה פריבילגיה כאילו אתה שומע, אתה יודע מה קורה, אתה שומע על הצלחות, אתה שומע על בקשות של המנכ"לים לבקש אישור ממנו לצאת לדרך לאיזשהו עניין. ש. זה היו עניינים מקצועיים אבל. ת. בוודאי, סליחה אדוני אני מלווה איש, אני אמרתי כבר שהכותרת למעלה לא מעניינת אותי, אדוני צריך לראות את אדון אולמרט בישיבות כאלה, יש שם החלטות, לא זיגזוגים, קבלת החלטות, עמידה אחרי החלטות, אתה רואה דברים שזכיתי, אתה אומר לי**

משעמם, אני הייתי בפסגת העולם" (עמ' 7868 שו' 1-8) [ההדגשות שלי – ד.ר]. ומדוע היה חשובה השתתפותה: "**אני חייבת לדעת מה קורה במשרד שאני מנהלת אותו, נכון שאני לוחשת על אוזנו של אהוד אולמרט, בשביל לעשות את העבודה שלי אני צריכה לדעת מה קורה בלשכה**" (עמ' 7868 שו' 26-27) [ההדגשות שלי – ד.ר].

מוצג **ת/373** (מכתבו של אברהם כץ עוז, יו"ר מנהלת ההקמה של פארק איילון, לראש ממשלת ישראל, אריאל שרון, בנושא פארק איילון, מכתב שהעתקיו הועברו לנאשם 8, לשרה יהודית נאות ולנכבדים נוספים) הונח בפני נאשמת 9 על-ידי פרקליטה המלומד. מכתב זה הועבר לעד המדינה על-ידה על-פי הטבעת הפקס על גבי המוצג. בנוסף, כתבה בכתב ידה: "**לשמוליק משולה זקן**". לדברי הנאשמת 9, העבירה את המסמך לעד המדינה על-פי בקשתו, על-פי אישורו של עובד יחזקאל (עמ' 7873 שו' 27; עמ' 8363 שו' 9-17).

הנאשמת 9 נשאלה כיצד ידע עד המדינה על הפגישה בהשתתפות השרים קודם לבקשתו ממנה לשלוח לו את **ת/373**. ותשובתה: "**נתקשר לגיהנום ונשאל אותו**" (עמ' 8364 שו' 3). התובעת המלומדת לא הרפתה, כדלהלן: "**ש. אני שואלת אותך אם מר עובד יחזקאל ידע שקיבלת מדכנר 50 אלף ₪ בדצמבר 2002, האם הוא ידע שקיבלת ממנו מתנות, האם הוא ידע שקיבלת ממנו כספים לרכישת הבית, האם הוא ידע שדכנר תורם למסעות הבחירות של מר אולמרט? ת. שאני אשאל את עובד יחזקאל מה הוא קיבל מדכנר, אני אספר לו מה קיבלתי אני. ש. האם סיפרת לעובד יחזקאל מה מר דכנר נתן לך? ת. לא, מה פתאום**" (עמ' 8364 שו' 4-9) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, "במלחמה כמו במלחמה", משעובד יחזקאל העיד בבית-המשפט עדות שלא התיישבה עם גרסתה, הנאשמת 9 לא התקשתה להשחירו בבית-המשפט כמי שיכול וקיבל תמורות ומתנות מעד המדינה (בהמשך התנצלה הנאשמת).

מוצג **ת/374** הינו סיכום פגישה בלשכת ממלא מקום ראש הממשלה, שר התעשייה, המסחר והתעסוקה, שהתקיימה בכנסת ביום 24.03.04 בנושא "**פארק איילון**".

הנאשמת 9 נשאלה בבית-משפט מדוע השתתפה בפגישה זו כ"יועצת בכירה לשר התמ"ת": "**מפני שבכנסת אין מקום אחר לשבת, יש רק מקום אחד, מאוד חסר לי העניין הזה של צוותים מקצועיים שלא נרשמו כאן, משום מה מישהו לא רשם את השמות שלהם וחבל, בכנסת יש רק מקום אחד, אם אני לא אהיה שם אני אהיה ברחוב**" (עמ' 8356 שו' 11-13) [ההדגשות שלי – ד.ר]. הנאשמת 9 נרשמה כמשתתפת הואיל ולא היה לה כל מקום אחר לשבת בו. נראה כי הנאשמת הרחיקה לכת בניסיונה לתרץ עובדה המלמדת על מעורבותה בפעילותו של עד המדינה לקידום ענייני חברת הזרע.

סיכום הפגישה של הגורמים הממשלתיים המקצועיים אצל נאשם 8 (**ת/374**) נתפס במשרדי הזרע. הנאשמת 9 לא יכלה להסביר כיצד המסמך הגיע למשרדי הזרע (עמ' 8356 שו' 25).

משמקצת קשרי העבודה בין נאשמים 8 ו-9 לעד המדינה נסקרו לעיל, אפנה להערכת עדותו של נאשם 8 בבית-המשפט והתייחסותו לעד המדינה.

מערכת יחסים אישית בין נאשם 8 לעד המדינה

240. נאשם 8 סיפר בעדותו הראשית בבית-משפט כי עד המדינה הוצג לו לראשונה באירוע מיום 19.07.94, בו נעשתה פרזנטציה של פרויקט הולילנד (**ת/369**). עד המדינה הוצג לו כמי שמונה על-ידי היזם, נאשם 1, להיות הפרויקטור של הפרויקט. עם זאת, ציין כי יכול שהכיר את עד המדינה כחצי שנה קודם לאירוע בשנת 1994 (עמ' 7399 למטה).

מערכת היחסים הייתה כמו עם הרבה יזמים אחרים. עם זאת: "**...מעולם לא נוצרו איזשהם קשרי חברות אינטימיים או דבר מהסוג הזה בין דכנר לביני**" (עמ' 7400 שו' 7). נאשם 8 ציין בעדותו הראשית על קשרים עם יזמים בולטים בירושלים, להם נקשר באופן אישי קצת יותר, כמו האחים זוהר ויהודה זיסאפל שבנו מבני תעשייה לפארק ההייטק של ירושלים בהר חוצבים, הקבלנים יחזקאל ויהודה ישראל, משפחה של קבלנים שבנו שכונות מגורים והיו אוהדי בית"ר ירושלים, תרמו ונתנו חסויות לפעילות קבוצת בית"ר ירושלים, אלפרד אקירוב, יהודי מדרום אפריקה בשם גרהם בק ז"ל, שהחליט לבנות את בניין בק למדע בירושלים. כשסנגורו המלומד, עו"ד רועי בלכר, קרא בפניו דברים, שמסר בחקירתו במשטרה, מהם השתמע, כך הסנגור המלומד, כי ביקש להרחיק עצמו מעד המדינה, ולכאורה עד המדינה היה מקורב אליו עוד פחות מאשר חוקר המשטרה, יוסי בנסקי: "**...<u>הוא לא היה מקורב אלי, הוא היה יזם כמו שהיו הרבה מאוד יזמים</u> שבאו אלי וישבו אצלי ולחצו עלי וביקשו ממני...**" (**ת/593** עמ' 78) [ההדגשות שלי – ד.ר.]. ובבית-המשפט: "**...אבל האמת היא שהוא <u>לא היה חבר שלי</u>, <u>לא היה ידיד קרוב שלי</u>, <u>הוא היה יזם</u> שעבד בעיריית ירושלים ואני חוזר ואומר ואמרתי לכל אורך הדרך, דלתי הייתה פתוחה בפניו**" (עמ' 7402 למטה) [ההדגשות שלי – ד.ר.].

בחקירתו הראשונה במשטרה ציין כי לא התפתח קשר מיוחד ביניהם: "**...הוא היה מסתובב הרבה בעירייה ו... אה.. <u>והייתי נתקל בו</u>. לא יכול להגיד לכם היום כמה פגישות אישיות היו לי איתו, <u>אם בכלל</u>, <u>בודאי מדי פעם ראיתי אותו</u>**" (**ת/592** עמ' 6 למעלה), וכי הוא נפגש עם עד המדינה לא בתדירות גבוהה: "**לא יודע להגיד לך, <u>זה יכול להיות פעם בחודש, יכול להיות פעם בחודשיים</u>... <u>אני לא זוכר שאי-פעם פגשתי אותו בחוץ</u>, אולי הייתי, אולי היה איזשהו כנס של אנשי עסקים או דבר כזה... לרוב הוא לא בא אלי אבל באזור הלשכה, הלשכה זה דבר אה.. אה.. מוגדר <u>אבל יש קומה שישית ששם מסתובבים כל מיני אנשים כולל מאכרים, שמה יושבות הועדות, אתה יכול לצאת מהלשכה ולפגוש שמה 30 מאכרים שמסתובבים</u> אז אה.. <u>מאוד יכול להיות שבמסגרת כזו גם נתקלתי בו</u>, להגיד שזאת פגישה... במידה ונפגשתי איתו בלשכה בפגישה מתוכננת שהיא נועדה מראש להתקיים והיא נקבעה איתו אז היא הייתה כזאת... אני**

לא מוציא מכלל אפשרות שכן אבל אני אומר, אני מעדיף שתציגו לי ניירת מסודרת עם לוחות זמנים על-מנת שאני אוכל להתייחס" (שם, עמ' 7) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לשאלה מפורשת של התובע המלומד, האם מדובר באחד המאכרים מקומה שישית, ציין הנאשם 8: "**ההתנהלות שלו הייתה התנהלות של יהודי שהיה לבוש בחליפת שלושה חלקים, הולך עם מקל, נכנס ללשכה זו, נכנס ללשכה זו, נכנס ללשכה אחרת, היה בו משהו בהתנהגות שלו, בדפוס ההתנהלות שלו, שהיה מאכרי, זה לא משנה מהעובדה שהוא ייצג פרויקט גדול, ולכן היחס שנתתי לו היה לא לפי הסימפטיה האישית שלי אליו, שלא הייתה בשמיים, ואמרתי את זה, ולא לפי ההתנהלות שלו, שלא תמיד הייתה סימפטית בעיניי, אלא לפי החשיבות של הפרויקט שהוא ייצג**" (עמ' 7526 שו' 25-30) [ההדגשות שלי – ד.ר].

ועוד, נאשם 8 חשד בעד המדינה לאורך כל הדרך: "**...והייתי זהיר איתו והיה נראה לי משהו לא, לא מעורר אמון רב**" (**ת/592** עמ' 33). דכנר היה "**קמצן**" ולהבחנתו: "**אני התרשמתי שמדובר באדם לא מאוזן, באדם לא לגמרי צלול, לא לגמרי צלול...**" (**ת/592**, עמ' 226) [ההדגשות שלי - ד.ר].

ובחקירתו הנגדית: "**...אני כל הזמן עשיתי אבחנה, אני חשבתי שדכנר הוא טרדן ונודניק והוא אדם שהוא באמת לא הפסיק לשלוח מכתבים ואיומים, ואיומים במשפטים, ולכן הייתי זהיר כפי שאמרתי והשתדלתי לא לקבל שום דבר כמובן מאליו אלא לבדוק באמצעות אנשי המקצוע כל דבר שקשור אליו...**" (עמ' 7599 שו' 26-29) [ההדגשות שלי – ד.ר].

דהיינו, עד המדינה היה בבחינת נודניק בדרך טיפולו בנושא פרויקט הולילנד, לא רק את התערבותו של נאשם 8 ביקש, אלא התערבות של כל אחד, היה פונה אישית ובמכתבים, לאורך השנים, וגם מאיים בהגשת תביעות לבית-משפט (עמ' 7600 למעלה).

צא ולמד, עד המדינה אליבא דנאשם 8, פעל מטעם יזם פרויקט הולילנד, אבל בינו לבין נאשם 8 לא התפתחה כל מערכת יחסים אישית. נאשם 8 הדגיש כי לא מדובר במי שלאורך השנים הפך להיות חבר או ידיד קרוב.

נאשם 8 ציין כי עד המדינה היה בעיניו אחד מה"מאכרים" המסתובבים בקומה השישית. במסגרת זו פגש בו ואף נפגש איתו גם בדיונים שונים.

לעד המדינה הייתה התנהלות של יהודי, יהודי ההולך עם מקל ונכנס ומסתובב בין הלשכות השונות, דפוס התנהגות "מאכרי". נאשם 8 לא רחש לעד המדינה סימפטיה רבה, בלשון המעטה. דמותו של עד המדינה הלכה והקדירה בתיאוריו של נאשם 8, משזה ציין כי עד המדינה היה בן-אדם שנדרש לנהוג בו בזהירות, הואיל ולא ניתן היה לרחוש לו אמון. מדובר ב"קמצן", אדם לא מאוזן, אדם לא לגמרי צלול, טרדן, נודניק, אדם ששלח מכתבים ואיומים.

תיאוריו של נאשם 8 אינם משקפים המציאות שנתהוותה אותם ימים.

ניתן לומר על עד המדינה דברים רבים, ודברים רבים נכתבו בעניינו וייכתבו בעניינו בהמשך. ברם, לא עד אחד באולם בית-המשפט, ולמיטב זיכרוני, גם לא סנגור אחד משורת הסנגורים הארוכה בתיק זה גרס כי מדובר בבן-אדם, שניתן לכנותו "קמצן". עד המדינה היה מוכר כאדם נדיב ורחב לב.

נאשם 8, אליבא דכולי עלמא, הינו אדם רציני. משנאשם 8 אבחן בחקירתו במשטרה את עד המדינה כ"קמצן": "**דכנר היה קמצן, שלא הוציא מכיסו אגורה ובודאי לא חילק כספים**" (**ת/592** עמ' 226 שו' 3), ניתן היה להניח כי במערכת הקשרים האישית ביניהם למד הנאשם לדעת, מניסיונו שלו או מניסיון אחרים, כי מדובר בבן-אדם, שלא חילק כספים בשעה שנתבקש ו/או היה צריך ו/או היה נוהג ליתן כספים?!

נאשם 8 הכחיש כל בקשת כספים או התדיינות כספית עמו. הנאשם 8 בחר לכנות את עד המדינה כ"קמצן" בחקירתו במשטרה לנוכח עמדת המאשימה, לפיה העביר לו עד המדינה מאות אלפי ₪. העברה כספית שכזאת, אינה מתאימה, אליבא דנאשם 8, לבן-אדם שבאופיו הינו "קמצן".

ועוד, אין מחלוקת כי נאשם 8 השתתף יחד עם עד המדינה בטקס חנוכת "קרית הקרוואנים" ב"בית מלכה" (**ת/125ד**). כמו גם, נאשם 8 השתתף יחד עם עד המדינה בטקס לכבי "יד שרה" בבית שגריר בריטניה בחודש יולי 2003, נאשם 8 העניק לעד המדינה חנוכייה מכסף כאות הוקרה על תרומותיו ל"יד שרה".

האם אדם הזוכה לכבוד והוקרה שכזו בגין תרומותיו הנדיבות למוסדות צדקה וחסד, ניתן לכנותו קמצן שלא הוציא "מכיסו אגורה"?!

התשובה נתונה בגוף השאלה.

מדובר במוסדות צדקה וחסד, בראשם עמדו נאשם 11 ונאשם 6 בהתאמה. עד המדינה זכה להוקרה בגין העברת מאות אלפי ₪ למוסדות, בראשם עמדו שני אנשים, שבכוחם היה לתרום לקידום פרויקט הולילנד. נאשם 8 הגיע לטקסים אלה לא כאדם, שאינו יודע מימינו ומשמאלו. נאשם 8, בראייתו החדה, ראה התמונה שנשקפה למולו, בה עד המדינה היה מוכר כ"תורם" נכבד המזרים מאות אלפי ₪ למוסדות המשויכים לנאשמים 11 ו-6, נאשמים שבכוחם היה לסייע לקידום פרויקט הולילנד.

נאשם 8 כינה את עד המדינה "קמצן", על-מנת להרחיק ממנו האיש שהעביר מאות רבות של אלפי שקלים לטובתו.

צרתו, כי הוכח בבית-המשפט כי עד המדינה העביר – בדומה לסכומי העתק שהועברו לו – מאות רבות של אלפי ₪ לטובת מוסדות בניהולם של נאשמים 6 ו-11, שסייעו לעד המדינה בקידום פרויקט הולילנד.

241. נאשם 8 ציין בחקירתו במשטרה כי עד המדינה הינו אדם לא מאוזן, אדם לא לגמרי צלול. עד המדינה העיד לאורך חודשים ארוכים בבית-משפט. לא צריך להיות מומחה לחקר הנפש לקבוע כי התרשמותו, כביכול, של נאשם 8, אין בה ממש.

יתר על כן, נאשם 8 הינו אדם שניחן בראייה חדה ומפוכחת מאין כמותה. נאשם 8 זיהה את תבונתו הרבה של עד המדינה, כמו גם את התנהלותו העסקית ה"ייחודית" מול גורמי ציבור ושלטון. לא ניתן להניח אחרת. נאשם 8 ביקש בחקירתו במשטרה לבטל ולהנמיך דמותו של עד המדינה, מאחר שהודעותיו במשטרה של זה שימשו בסיס מרכזי לחשדות נגדו, גם במחיר אמירת שקר בבית-המשפט.

242. נאשם 8 ציין כי עד המדינה היה טרדן ונודניק, אדם ששלח מכתבים ואיומים. לא אחד מהנאשמים ציין ו/או התנהג אל עד המדינה כאל טרדן ונודניק. לא היה אחד שסיפר על איומים, שאיים עליו עד המדינה. עד המדינה לא רק שלא איים, אלא השפיע מ"טובו" על בעלי התפקידים הציבוריים, טובות הנאה הנאמדות במיליוני ₪.

243. ועוד, עד המדינה הוזמן לארוחת ערב במלון מצודת דוד, שנתקיימה בניצוחו של נאשם 8 בדצמבר 2001 לכבי מושל וראש העיר ניו-יורק (**ת/842**).
עד המדינה הוזמן (ראה **ת/842א**) לאירוע דומה באותו שבוע, ארוחת ערב לה רשימת המוזמנים הייתה מצומצמת (סך הכל 19 שולחנות) (עד המדינה נקבע לשבת בשולחנם של הנכבדים מוזי ורטהיים, עידן עופר, אליעזר פישמן, שמואל דנקנר ומוטי זיסר).
עד המדינה הוזמן לאירוע התרמה, קונצרט חגיגי, שהתקיים במרכז דוידסון סמוך לכותל ביום 22.09.02 לטובת הקרן החדשה לירושלים שהנאשם 8 היה הנשיא שלה, עד המדינה רכש 10 כרטיסים בשווי 1,200 דולר, לבקשתו של נאשם 8 (עמ' 8259 שו' 6-10).
עד המדינה הוזמן למסיבת החתונה של בתו של נאשם 8, שמחה אליה הוזמנו מספר יחסית מצומצם של נכבדים [ובלשונה של נאשמת 9: "**באמת חתונה צנועה במקום מאוד מאוד צנוע...**" עמ' 8262 שו' 20].
העובדה כי עד המדינה הוזמן לאירועים הנכבדים שצוינו לעיל אינה מתיישבת בשום פנים ואופן עם תיאוריו של נאשם 8.
הזמנתו של עד המדינה מלמדת, על-פני הדברים, כי מדובר באישיות שנמצאה ראויה, אליבא דנאשם 8, לכיבודים ולהשתתפות בצוותא חדא עם אישים רמים ונישאים בחברה.
לדברי הנאשם 8, התייחסותו לעד המדינה הייתה דומה להתייחסותו ליזמים בירושלים. ברם, להבדיל מכל היזמים הבולטים שצוינו על-ידו בעדותו הראשית כיזמים, עמם שמר על יחסים קרובים – מלבד אקירוב, לא הוזכר ברשימת המוזמנים ולו שם אחד של יזם נוסף מאותה רשימת יזמים בולטים בירושלים, שבחר הנאשם 8 לציין בחקירתו הראשית (עמ' 7400-7402).
עד המדינה הוזמן לערב התרמה למרות, שלדידו של הנאשם מדובר במי שהינו "**קמצן**", אדם "**לא מאוזן**".

244. ביתר תוקף, על-פי תיאור הנאשם 8 בחקירתו במשטרה, כמפורט לעיל, עד המדינה הינו בבחינת "מאכר" ש"**הייתי נתקל בו**", נפגש בו "**פגישות אישיות היו לי איתו, אם בכלל, בודאי מדי פעם ראיתי אותו**", ו: "**קומה שישית ששם מסתובבים כל מיני אנשים כולל מאכרים, שמה**

יושבות הועדות, אתה יכול לצאת מהלשכה ולפגוש שמה 30 מאכרים שמסתובבים אז אה.. מאוד יכול להיות שבמסגרת כזו גם נתקלתי בו", ו: "**ההתנהלות שלו הייתה התנהלות של יהודי**", "**בדפוס ההתנהלות שלו, שהיה מאכרי**" (ראה לעיל), שלא לדבר על אדם בלתי מאוזן שאינו לגמרי צלול – דמות נלעגת "משהו" שמשום מה היה בבחינת מועמד להזמנה לחתונת בנו של הנאשם 8, אליה הוזמנו, כך הנאשם 8, כ-1,000 איש (עמ' 7532 שו' 29 ; עמ' 7581 שו' 20), (**ת/844**), רשימת מועמדים בה מופיעים נכבדים רמי מעלה, אנשי ממשל וחברה, עיתונאים, עורכי-דין וחברים קרובים. ולא ניתן לטעון ברצינות, שמועמד להזמנה לחתונה (הנאשם 8 לא היה בטוח בבית-המשפט כי בסופו של יום עד המדינה השתתף בשמחה) הינו בבחינת "מאכר" המסתובב בקומה השישית כמצוטט לעיל.

בהערת שוליים ניתן גם להפנות למוצג **ת/35** מיום 17.09.07, ראש-ממשלת ישראל, נאשם 8, שלח לעד המדינה ברכת "שנה טובה" והוסיף בכתב ידו: "**שמואל – כתמיד, ריגשת אותי מאוד. מקווה שהכל בסדר במשפחה שלך אהוד**" [ההדגשות שלי – ד.ר].

צא ולמד, נאשם 8 ביקש בבית-המשפט להשחיר ולשקץ את עד המדינה שלא לעניין, גם במחיר אמירת שקר בעדותו בבית-המשפט.

ועוד, מערכת יחסים זו כפי שתוארה על-ידי נאשם 8 אינה מתיישבת עם תיאוריה של עוזרתו הנאמנה, נאשמת 9. זאת ציינה בחקירתה במשטרה כי ככלל, קודם לקביעת פגישה של עד המדינה עם נאשם 8 ביקשה את הסכמתו, כמובן, ואם עד המדינה היה מזדמן למפגש וביקש להיכנס לנאשם 8 בלי לקבוע מראש, אזי: "**אם אהוד היה יוצא מפגישה, והוא היה עדיין אצלי, יכולתי להיכנס לאהוד ולהגיד לו שיבוא להגיד שלום**" (**ת/598** שו' 133-134), וכן: "**...הוא תמיד אמר דרישת שלום לאהוד, גם כשהם היו מתראים אצלי בחדר לשנייה, הם היו מתחבקים, הוא אהב את אהוד**" (**ת/598** שו' 457-458). בבית-משפט: "**הוא אהב את אהוד, הם היו מתחבקים, הוא אהב את אהוד, אני אמרתי שאהוד יצא, לחץ לו יד, הייתה טפיחה על השכם, שאני אמרתי שהם היו מתחבקים, הם התחבקו, אם זה היה חיבוק דב, אם זה היה חיבוק רופף, אני זוכרת חיבוקים ממש שהוא דיבר על הבת שלו, אני לא שוללת שהיו חיבוקים גם ללא קשר לבת שלו...**" (עמ' 8200 שו' 2-6) [ההדגשות שלי – ד.ר].
לאמור, עד המדינה לא היה חבר אישי של נאשם 8, ברם בין השניים שררה מערכת יחסים קרובה, שאפשרה לעד המדינה לפנות בקלות ובנוחות לנאשם 8, פניות שנועדו אך לקדם ענייניו העסקיים של עד המדינה.

אמור מעתה, ניסיונו של נאשם 8 להנמיך קומתו של עד המדינה, כמו גם להרחיק עצמו הימנו, מצביע דווקא על הקשר ה"מיוחד" ששרר בין השניים.

בד בבד, תיאוריו של נאשם 8 בעניין דמותו של עד המדינה משתלבים בכלל עדותו – לא ניתן לסמוך ולהישען על עדות נאשם 8 בבית-המשפט.

עדות נאשמת 9 הינה מרכיב משמעותי בראיות המאשימה להוכחת האישומים כנגד נאשם 8. אבקש להעריך עדות נאשמת 9 ככזו.

נאשמת 9 כעדה

245. נאשמת 9 שימשה לאורך שנים מזכירתו המסורה, "אשת ימינו" וסודו של נאשם 8 בענייניו האישיים ובכל הנושאים הכרוכים בתפקידיו בשירות הציבורי. נאשם 8 קידם את נאשמת 9 מתפקיד מזכירה זוטרה במשרד עורכי-דין לתפקידים בכירים בשירות הציבורי, כמו יועצת בכירה, לראש עיריית ירושלים וראש לשכת ראש הממשלה.

נאשמת 9 הייתה והינה נאמנה לנאשם 8, שהינו מבחינתה "**מפעל חיי**": "**...קיבלתי החלטה שאני לוקחת את כל כולי לשרת את האיש הזה, לעשות את הכל כדי לתת לו את היכולת לעשות את הדברים שבאמת הוא צריך לעשות, שלמענם הוא נבחר ובאתי למשפחה ואמרתי שזה מפעל חיי... מפני שאני האמנתי באמונה שלמה שאני נמצאת עם איש, מנהיג אמיתי, שמדינת ישראל צריכה אדם כמוהו...**" (עמ' 7767 שו' 11-21) [ההדגשות שלי – ד.ר].

ניכר היה בבית-המשפט כי נאשמת 9 מוכנה להקריב עצמה למען נאשם 8, תרתי-משמע, ולא לומר מילה או חצי מילה, שבכוחה לפגוע, ולו קצת שבמקצת, באיש לו היא חבה כל-כך הרבה, האיש עמו שהתה וחוותה אירועים גדולים ומפוארים בחייה.

נאשם 8 מודע לנאמנותה חסרת הגבולות של נאשמת 9.

רק למשל, משהואשמה נאשמת 9 בצוותא עם נאשם 8 בבית-המשפט המחוזי בירושלים, פעל נאשם 8 על-מנת לממן לה הגנה משפטית. נאשם 8 סיפר בבית-המשפט כי לא הייתה בכוונתו להפקיר את נאשמת 9 (עמ' 7755 שו' 13) והוא שמח לעזרה שהעניק לה ידידו דני אברהמס לצורך המימון המשפטי. נראה כי מימון זה "נשא פירות". נאשמת 9 בחרה שלא להעיד בבית-המשפט המחוזי בירושלים כעדת הגנה במשפט בו הואשמה יחד עם האיש הנערץ עליה. לשתיקה במשפט היה "מחיר" אותו שילמה הנאשמת 9 בעיניים פקוחות, למשמעות המשפטית המכבידה של שתיקת נאשמת בבית-משפט.

נאשמת 9 אישרה, בסך-הכל, בבית-משפט כי דיברה אמת בחקירתה במשטרה [ראה בעניין זה הלכת מרילי וכן ד"נ 23/85 **מ"י נ' טובול**].

אכן הנאשמת 9 סיפרה על מצוקתה במהלך החקירה נוכח תנאי מעצרה, אבל הוכח בבית-המשפט כי התנהגות החוקרים הייתה לעילא [ראה למשל מוצג **ת/856** במחובר לעדות רפ"ק יעל הראל קרניאלי, שלא נחקרה בחקירה נגדית על-ידי הסנגורים המלומדים של הנאשמים], והודעותיה של הנאשמת 9 בחקירותיה במשטרה קבילות ועדיפות על-פני הדברים שמסרה בבית-משפט.

מאחר שלא מעט עדים בתיק זה חזרו בהם מדברים שמסרו בחקירתם במשטרה, אפרט קמעה את ההלכה הפסוקה בעניין סעיף 10א לפקודת הראיות.

כזכור, סעיף 10א לפקודת הראיות נחקק על רקע הלחץ והאיומים של עולם הפשע על עדים פוטנציאליים, וביקש לנטרל את השפעת הלחץ והאיומים הללו לקראת המשפט, על-ידי יצירת האפשרות להשתמש בהודעה הנמסרת בשלב החקירה לפני שהיה למעוניין בדבר הזדמנות להפעיל לחץ ואיומים (דנ"פ 4390/91 **מ"י נ' חג'יחיא**, פ"ד מז(3), 661). סעיף זה הינו חריג לאיסורים על עדות שמיעה, המאפשר קבלת הודעות שניתנו מחוץ לכותלי בית-המשפט ושנותניהן חזרו בהם מדבריהם במהלך המשפט (ראו למשל ע"פ 2103/07 **הורוביץ נ' מ"י** (לא פורסם, מיום 31.12.08); ע"פ 9734/04 **חמדאן נ' מ"י** (לא פורסם, מיום 7.2.08); ע"פ 8262/06 **נגה נ' מ"י** (לא פורסם, מיום 30.7.07)).

התנאים המצטברים לקבילותה של אמרת החוץ הינם כי מתן האמרה הוכח במשפט (ראו ס' 10א(א)(1)), וכי העדות שונה, לדעת בית המשפט, מן האמרה בפרט מהותי, או העד מכחיש את תוכן האמרה או טוען כי אינו זוכר את תכנה (ראו ס' 10א(א)(3)).

כמו כן, סעיף 10א(א)(2) מחייב כי נותן האמרה יהיה עד במשפט, וכי תינתן לצדדים הזדמנות לחוקרו כתנאי לקבלת האמרה, במטרה לאפשר להם לעמוד על אמיתות דבריו באמצעות חקירה וחקירה נגדית, אף שנאמרו מחוץ לכתלי בית-המשפט (ע"פ 7450/02 **עיד נ' מ"י**, פ"ד נט(6), 366). [ראו עוד לעניין זה ע"פ 2119/07 **בן שטרית נ' מ"י** (לא פורסם, מיום 29.4.08); ע"פ 11426/03 **חואמדה נ' מ"י**, מיום 31.12.08; ע"פ 5905/04 **סלומון נ' מ"י** (לא פורסם, מיום 7.10.07); ע"פ 685/05 **דרעי נ' מ"י** (לא פורסם, מיום 26.7.07); ע"פ 557/06 **עלאק נ' מ"י** (לא פורסם, מיום 11.4.07); ע"פ 7637/05 **יוסף ואח' נ' מ"י** (טרם פורסם, מיום 5.7.05); ע"פ 3436/05 **פלוני נ' מ"י** (טרם פורסם, מיום 11.11.05); ע"פ 5249/98 **מירילאשווילי נ' מ"י** (לא פורסם, מיום 8.7.99); ע"פ 501/81 **אבו חצירה נ' מ"י**, פ"ד לו(4), 141; ע"פ 396/84 **פלוני נ' מ"י**, פ"ד לט(1), 533].

<u>אמור מעתה</u>, נתמלאו התנאים הקבועים בסעיף 10א בעניינה של נאשמת 9 עד תום והנני קובע כי הודעות נאשמת 9 בחקירותיה במשטרה עדיפות על-פני עדותה בבית-משפט. הודעות נאשמת 9 תשמשנה כראיות קבילות על-פי חוק.

פרקליטו המלומד של נאשם 8, עו"ד רועי בלכר, הלין בסיכומיו על שלל גרסאותיה של נאשמת בחקירותיה השונות במשטרה, למשל בנושא מסירת 60 אלף ש"ח לאורי מסר מתוך 100 אלף ש"ח שקיבלה מעד המדינה.

הסנגור המלומד ציין כי "גרסת מסר" של נאשמת 9 אינה אפשרית וניתנה רק בלחץ החקירה, ואין בה שמץ של היגיון. נאשמת 9 מסרה שלל גרסאות בחקירה, פעם כי אספה כספים מעד המדינה לצורך תרומות, פעם אחרת הכספים ניתנו לה באופן אישי כמתנה, ובמקום אחד שללה כיסוי גירעונות של נאשם 8 באמצעות כספים אלה. הסנגור ציין כי נאשמת 9 העלתה גרסה, לפיה ביקשה

מעד המדינה את הכספים כדי לתרום אותם לנזקקים, ורק בעקבות הלחץ שהופעל על-ידי החוקרים, מסרה נאשמת 9 גרסה מתגלגלת ומתפתחת, כך סנגור נאשם 8, שלאחר ליטושה על-ידי החוקרים, גובשה לכדי "גרסת מסר" (עמ' 100-101, סיכומי נאשם 8). לגישת הסנגור המלומד: "...טענת זקן כי העבירה את הכספים לעו"ד מסר אינה עולה בקנה אחד עם הראיות שהוצגו במשפט, עומדת בניגוד להיגיון ולשכל הישר, ומטילה דופי חמור ביותר בעו"ד מסר, ללא כל ראיה התומכת בכך..." (סע' 506 עמ' 102, סיכומי נאשם 8). לטענת הסנגור המלומד, דפוס הפעילות של נאשמת 9 מלמד כי קיבלה מעד המדינה את ה-100 אלף ₪, כמו את ה-50 אלף ₪, לצרכיה שלה. (עמ' 100-105, ראה במיוחד סעיפים 501, 502, 503, 506, 507, 522, סיכומי נאשם 8).

<u>דברים נחרצים אלה נפוגים נוכח העובדה כי הפרקליט המלומד נמנע מלחקור בנושא את נאשמת 9 בבית-המשפט</u> (מעל התרשמותי, כמפורט להלן, מעדותה של נאשמת 9 בסוגיה זו).

החקירה הנגדית של נאשמת 9, על –ידי פרקליטו המלומד של נאשם 8, הסתכמה בדקות ספורות (עמ' 8176 ו' 18 עד עמ' 8177 שו' 17).

בעניין 60 אלף הש"ח, שאל הפרקליט את הנאשמת: "מה יהיה אם אורי מסר יגיע לכאן והוא יספר שהוא לא אמר שצריך לכסות גירעונות בשנת 2004, ושהוא לא קיבל 60 אלף..." (עמ' 8177 שו' 10-12).

למותר לציין, כי אורי מסר לא זומן לבית-המשפט על-ידי ההגנה, למרות העובדה שבסוגיה זו <u>תרג אורי מסר מדרכו</u> ומסר בנושא גרסה בחקירתו במשטרה (סע' 534, עמ' 106, סיכומי נאשם 8).

משהסנגור הנכבד נמנע מלחקור נגדית את נאשמת 9, אין לו להלין, אלא על עצמו.

לאמור, טענות הפרקליט המלומד שובות עין, אך יש לדחותן.

הסנגור המלומד הוסיף וציין, כי בשנת 2004 לא נותרו גירעונות כלשהם בגין מערכות בחירות קודמות, ובנפול הטענה לכיסוי גירעונות, נופלת יחד איתה הטענה להעברת הכספים לעו"ד מסר, לשם כך.

אכן, יכול והכסף שקיבלה נאשמת 9 מעד המדינה, הועבר ישירות לנאשם 8 במזומן. יכול והועבר לאורי מסר, או כנטען על-ידי הסנגור, שקע בכיסיה העמוקים של נאשמת 9. ברם, בעדותה בבית-משפט לא נתבקשה נאשמת 9 על-ידי הסנגור המלומד, להתייחס לנתון זה, ועדותה, <u>מבחינתו, נותרה בשלמותה</u>.

ועוד, הסנגור המלומד טען בסיכומיו כי העובדה שנאשמת 9 משכה את סך 60 אלף הש"ח מחשבונות בני משפחתה לשיעורין, ולא בבת אחת, מצביעה על כך שנאשמת 9 השתמשה בכספים אלה לצרכיה האישיים, ומשכה אותם בהתאם לצרכים אלה שנתעוררו מעת לעת (ראו ס' 532 לסיכומיו של נאשם 8).

דבריו של הסנגור המלומד בהחלט ראויים לבחינה ודיון.

הצרה, כי הסנגור המלומד בחר לקבל את דבריה של נאשמת 9 בבית המשפט בשלמותם, משנמנע מלהציג לה תמיהותיו.

שוב, אין לו לסנגור המלומד להלין אלא על עצמו.

הדברים דומים באירועי השוחד האחרים שיוחסו לנאשם 8, ובעניינם נדרשה נאשמת 9 להעיד.
הסנגור המלומד נמנע מלחקור את נאשמת 9 בחקירה הנגדית ולהציג לה עמדתו. מצב דברים זה מוביל למסקנה הכרחית, שהטענות העולות מסיכומיו, אין בהן לכרסם, ולו במעט, בקביעות העובדתיות שיפורטו להלן.

הסנגור המלומד גרס בסיכומיו, כי לא ניתן לקבל את הגישה, לפיה נאשם 8 הסכים לקבלת אך 40 אחוז מהכספים שמסר עד המדינה, האם ניתן לומר, תמה הסנגור המלומד: "...כי אולמרט הוא 'פילנתרופ' שוחד".
לא אחד טען כי נאשם 8 הינו "פילנטרופ שוחד" או/ו הסכים לקבלת אך 40 אחוז מסך 150 אלף הש"ח, שהועברו לנאשמת 9 על-ידי עד המדינה (סע' 527, עמ' 105, סיכומי נאשם 8). נאשם 8 העיד בבית-המשפט כי לא ידע כלל על קבלת הסכומים הנ"ל. הנאשמת הכחישה כי עדכנה את נאשם 8 בקבלת הכסף והעברת חלקו לאורי מסר.
משהנאשמת לא נחקרה בסוגיה זו על-ידי הסנגור המלומד, נותרה עדותה בבית-משפט, מבחינתנו, מקשה אחת.

הסנגור המלמד הוסיף וציין בסיכומיו, כי טענתה של נאשמת 9, שמסרה מזומן לאורי מסר בשעה שהיה באפשרותה למסור את ההמחאות עצמן, ומדוע היה צורך להמיר את השיקים למזומן, כך הסנגור המלומד, מדוע לא ניתן היה להפקיד את השיקים בבנק, בחשבון הנאמנות של טלנסקי (סע' 530, עמ' 106, סיכומי נאשם 8)?!
המעידה שמעדה נאשמת 9 והביאה ל"לכידתה" לא אומצה כדרך פעולה על-ידי אורי מסר, שעל-פי עדות הנאשמת בבית-המשפט, הקפיד לקבל מידיה כסף מזומן (לציין, כנגד אורי מסר לא הוגש כתב אישום).
הסנגור, כמצוין לעיל, בחר שלא לחקור את הנאשמת 9 בחקירה נגדית בסוגיה זו בבית-המשפט.

ועוד, לגישת הסנגור, 60 אלף הש"ח שלטענת הנאשמת הועברו לאורי מסר, שימשו את הנאשמת למימון חופשתה המשפחתית באילת (עמ' 108, סיכומי נאשם 8).
שוב, הסנגור המלומד בחר שלא "להעיק" על הנאשמת בבית-המשפט, ונמנע מלהעלות סברתו בפניה. השאלות, משום מה, נרשמו בסיכומי נאשם 8 מבלי להפנותם לגורם שביכולתו היה ליתן תשובה ומענה לשאלותיו.

246. כזכור, נאשמת 9 מוכנה היתה להקריב עצמה עבור מושא הערצתה, נאשם 8.לא מדובר בנאמנות תיאורטית, אלא נאמנות שהוכחה הלכה למעשה בבימ"ש בירושלים , משמרה על זכות השתיקה. נאשמת 9 נמנעה מלעמוד על גירסה לפיה העבירה הכספים ל"צדקה" שהיא או ל"נזקקים" והעידה בבימ"ש כי העבירה הכסף לאורי מסר. על-פי עמדה זו נטלה סיכון מסוים – לו

היה ממש בסברת הסניגור- כי אורי מסר יתייצב בבימ"ש ויוכיח כי לא קיבל הימנה ולו אגורה שחוקה אחת.

נאשמת 9 התקשתה בחקירתה במשטרה ובהמשך בבימ"ש לציין כי העבירה הכספים , באמצעות מסר, לקופת נאשם 8 עליו שמרה והגנה בכל כוחותיה לאורך חייה.

לאמור, ניתן היה ללמוד ולהתרשם בבימ"ש מעדותה; <u>דברים אלה של הנאשמת הינם תוצר מוצק שנחצב במאמץ מתוכי תוכה. תוצר נכון ומעוגן.</u>

247. חשוב להעיר, בחקירתה במשטרה מסרה נאשמת 9 "מפתח דרכים" להתבטאותה בחקירה. כדלהלן:

יכול להיות – : "**אם הייתי יודעת שזה לא יכול להיות, אז הייתי אומרת 'אין דבר כזה'. אוקיי? אבל במקרה הזה אני לא אומרת 'אין דבר כזה' <u>אני אומרת שהוא דבר שיכול להיות</u>. אני <u>לא שוללת</u>, על פניו אני לא שוללת אותו**" (**ת/601א** חלק שני, עמ' 85 שו' 18-24). ובבית-משפט: "**ש. היו פעמים שלמרות כל היכול להיות הזה, את <u>ידעת להגיד לא היה ולא נברא</u>. ת. <u>נכון</u>, אני לא רוצה להלאות את בית-המשפט אבל אתה הקראת כאן מעמוד שלם, אתה תראה שמי שמתחיל את היכול להיות זו היא, היכול להיות נבנה ממנה. שתיים, <u>איפה שידעתי משהו בודאות</u>, <u>אני לא אמרתי יכול להיות</u>**" (עמ' 8157 שו' 17-20) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בעניין זה לא למותר לציין, כי משנאשמת 9 במהלך חקירתה במשטרה ציינה, כי חלק מתוך 100 אלף הש"ח שקיבלה מעד המדינה, העבירה לנזקקים, ובהמשך ציינה <u>כי יכול והיה מדובר</u> בתקופת בחירות או אחרי בחירות, אזי הכסף הועבר לאורי מסר (**ת/602** שו' 129).

<u>בבית-המשפט</u> דיברה נאשמת 9 <u>קוממיות</u> וציינה כי מסרה סך 60 אלף ₪ לאורי מסר למען מערכת הבחירות של נאשם 8.

לא מדובר במקרה בודד, גם בנושא פנייתה לעד המדינה, על-מנת שזה יממן את הסקר עבור נאשם 8, בחקירתה במשטרה התבטאה הנאשמת באופן של "<u>יכול להיות</u>". ברם, בעדותה <u>בבית-משפט</u> ביקשה תחילה להיצמד לדרך ה"ספקנות", אך לשאלות ישירות שנשאלה על-ידי השיבה בצורה <u>בוטחת</u> כי פנתה לעד המדינה בעניין הסקר, ולא פעם אחת (עמ' 8149 שו' 30 עד עמ' 8150 שו' 7). ומיד אחר-כך ציינה כי פנייתה זו לעד המדינה באה אך ורק משום שעובד יחזקאל הורה לה לעשות כן (עמ' 8150 שו' 14-25).

<u>אמור מעתה</u>, נאשמת 9 לימדנו כי מה שהיה בבחינת "<u>יכול</u>" בחקירתה במשטרה, נתגבש, לעיתים, בעדותה בבית-משפט <u>למצב דברים שהתרחש במציאות</u>. כאומרת: מה שהיה במשטרה "יכול להיות" – היום הינו בבחינת "ודאי".

ועתה אדון באירועי השוחד השונים המיוחסים לנאשם 8. תחילה, סכומי הכסף, שהעביר עד המדינה לכיסוי גירעונות מערכת הבחירות של נאשם 8.

העברת כספים על-ידי עד המדינה למערכות הבחירות של נאשם 8

נאשם 8 נדרש בבית-המשפט לנושא "התרמות" כספים למערכות הבחירות:

248. בחקירתו במשטרה גרס נאשם 8 כי אינו זוכר כלל שבבחירות שהתקיימו בשנת 1993 היו גירעונות (**ת/592** עמ' 22 באמצע). בבית-המשפט הסכים נאשם 8 כי בחירות שנת 1993 הותירו חובות בסך של מיליון ₪, שכוסו בגיוס כספים: "**המשכנו לגייס כספים, זה לקח קצת זמן, מטבע הדברים זו מערכת בחירות, למיטב זיכרוני מתישהו ב-1998 החשבון נסגר ביתרה של אפס**" (עמ' 7412 שו' 20-21).

נאשם 8 ציין כי בבחירות בשנים 1998 ו-1999 הועבר הנושא לעמותה אותה ניהל אורי מסר, שניהל את התקציב (עמ' 7415).

נאשם 8 התייחס בעדותו לדברים שמסר בעדותו בבית-המשפט המחוזי בירושלים. לדבריו, עסק אמנם בהתרמת תורמים בחו"ל, אבל לא בארץ. הקשר האישי החשוב לצורך הרמת תרומה, כך הנאשם 8, נכון אך ורק לגבי תורמים מחו"ל.

למותר לומר שאבחנה זו שבחר נאשם 8 לאבחן בעניין הקשר האישי הצריך בין תורם מחו"ל לתורם בארץ, הינה תמוהה, כדי לא לומר מגוחכת.

לגרסת נאשם 8, אורי מסר לא עדכן אותו בזהות התורמים הנכבדים.

לא ניתן להעלות על הדעת, שאורי מסר לא העביר מידע בסיסי ומרכזי זה לנאשם 8. בטח ובטח לא ניתן לקבל גרסתו של נאשם 8, כאשר מדובר באדם שהינו אליבא דכולי עלמא, איש חברה מן השורה הראשונה, אוהב אדם. לא בן-אדם כמותו יימנע מלבדוק ולשאול מי הם אותם תורמים, שביקשו לתמוך בו ולסייע לו בבחירות באותן שנים.

הנאשם 8 נשאל בבית-המשפט היאך איש רעים כמותו, אוהב אדם וחברה, חם, רגיש ומתחשב, לא עיין ברשימת התורמים הנותנים מכספם לטובתו, כספים שלעיתים דרשו מהם עבודה רבה ומאומצת – לא כולם, גם לגישתו, הינם אנשים עשירים, האם הנאשם התעלם מאלה?!

התשובה שלילית.

הנאשם 8, על-פי דרכו וכלל אישיותו, הרים טלפון, לעיתים טפח על שכם והודה לתורמיו אוהדיו. הנאשם 8 הינו ראשון האדם שידע מי הם האנשים המוקירים ומעריכים את דרכו ומוכנים לתת מכספם למענו לסייע לו בהתמודדותו לנצח בבחירות.

אמור מעתה,

עד המדינה העביר מאות אלפי שקלים למטרת כיסוי הגירעונות הנ"ל:

249. נאשם 8 ציין כי נאשמת 9 לא עסקה בגיוס תרומות בשנת 1993 (**ת/592** עמ' 30 למטה; עמ' 7544). לקראת מערכת הבחירות של 1998 ו-1999 היא בהחלט סייעה בגיוס תרומות בארץ במסגרת העמותות (עמ' 7545 שו' 25). במערכות בחירות אלו פעל נאשם 8, לדבריו, להתרמת גורמים בחוץ לארץ (עמ' 7548 שו' 29), ובארץ: "**לא עסקתי בזה כלל, לא ב-1998 ולא ב-1999, לא נגעתי בשום דבר שקשור במימון מערכת הבחירות... אני לא חושב שקיבלתי מישראלים איזשהי תרומה או במידה שהיא התקבלה, היא הועברה, הייתה עמותה שעסקה בעניין הזה, העמותה טיפלה בזה והעמותה קמה בהצהרה מפורשת שהיא רוצה שאני לא אהיה מעורב בשום דבר שקשור במימון מערכת הבחירות**" (**ת/592** עמ' 23 למעלה).

נאשם 8 דחה דברי נאשמת 9, שמסרה בחקירתה במשטרה, שהינה מאמינה כי נאשם 8 עסק בגיוס כספים בארץ למערכות הבחירות של 1998-1999, שכן לדבריו לא עסק בזה כעיקרון (עמ' 7549 שו' 14) (להבדיל מהיותו אחראי לגיוס הכספים בחו"ל) (עמ' 7551 למעלה).

נאשם 8 ציין בצורה קטגורית כי אינו יודע דבר אודות סיוע כספי של נאשם 1 או/ו עד המדינה במערכות הבחירות בהן התמודד (עמ' 7555 שו' 9), רק בחקירתו המשטרה למד לדעת על שלוש תרומות של עד המדינה, תרומות כחוק, פעם אחת 5,000 ₪ (דו"ח מבקר 1995), פעם שנייה 5,000 ₪ ב-2001, ופעם שלישית 8,898 ₪ ב-2002 (עמ' 7555 שו' 21-24; עמ' 7557 שו' 25-32).

250. צרתו של נאשם 8 הינה עדותה של נאשמת 9. זו הייתה והינה נאמנה ומסורה לו עד כלות.

בחקירתה במשטרה מיום 26.04.10 ציינה נאשמת 9 כי עד המדינה סייע לנאשם 8 במערכות הבחירות: "**אנחנו בכל מערכת בחירות גייסנו כספים, אם גייסנו כספים, <u>סביר להניח, שגם פנינו אליו</u>...**" (**ת/596** שו' 55-56). וכן: "**ש. האם קיבלת משמואל דכנר דבר מה עבור אהוד אולמרט? כסף או שווה כסף, פרט לבחירות, אליהן התייחסת? ת. אם הייתי צריכה לגייס עבור מערכת בחירות של אהוד אולמרט, ורק אהוד אולמרט, <u>אז סביר להניח, ואני מאמינה, שפניתי לדכנר לבקש ממנו עזרה</u>. ש. על איזה סכומי כסף את מדברת? ת. מאיפה אני יודעת? אני לא זוכרת. לשאלתך, כמה בערך, אני משיבה, שאין לי מושג**" (**ת/596** שו' 72-83) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בחקירתה במשטרה מיום 27.04.10: "**ש. אתמול סיפרת בהודעתך שפנית לדכנר להתרים אותו <u>כשגייסת כסף לבחירות וגם במקרים, בהם נותרו חובות לאחר הבחירות</u>... ת. <u>כשאני פניתי לדכנר הוא הוציא במקום את פנקסי השיקים שלו ונתן לי</u>. אני זוכרת, כשהוא נתן לי, היו לו שני פנקסי שיקים או 3 והוא הבחין ביניהם והדגיש, שהוא נותן לי שיק מהחשבון הפרטי שלו, ושיש לו כסף ואף אחד לא יגיד לו מה הוא יעשה בכסף שלו, ולכן לא היה צורך בשליח...**" (**ת/598** שו' 420-427) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בחקירתה במשטרה מיום 28.04.10: "**ש. <u>מה את אומרת על דבריו של דכנר, לפיהם בחודש אפריל 2004 את ביקשת ממנו 100 אלף ₪ עבור אהוד אולמרט? ת. אני אף פעם לא נקבתי בסכום במקרה של שמואל דכנר ואני לא יכולה להתייחס לתאריך הזה. אני יכולה לומר שישנה אפשרות לומר,</u>**

שביקשתי ממנו לעזור לנו במערכת הבחירות, וגם אז לא נקבתי בסכום. הוא היה מחליט כמה הוא רוצה לתרום" (**ת/599** שו' 624-629) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בחקירתה במשטרה מיום 29.04.10: "**...ש. אני אומרת לך שעד סוף שנת 1999 העביר שמואל דכנר לאהוד אולמרט במישרין ובאמצעותך (וכן את הסך 50 אלף דולר לאורי מסר לחלוקה לפעילים) כ-1.2 מיליון ₪ עד 1.5 מיליון ₪ לכיסוי גירעונות בעמותה, שהקים אולמרט לבחירות לראשות העיר. מה תגובתך? ת. יכול להיות. אני לא יודעת סכומים, אבל אני אמרתי בעדויות שלי שגייסנו כספים מדכנר, כך שאם יש דבר כזה, זה בהחלט יכול להיות. ש. הסכומים נשמעים לך סבירים? ת. מערכת הבחירות היא מערכת מאוד יקרה לפעמים, אני לא נכנסת לסכומים ואני לא יודעת איזה סכומים היינו צריכים וכמה גייסנו. ש. ומה עשית אז עם הכסף? ת. העברתי לאורי מסר**" (**ת/600** שו' 436-446) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, נאשמת 9 נתבקשה בחקירתה במשטרה להתייחס לעדות עד המדינה, לפיה העביר באמצעותה לנאשם 8 כ-1.2 עד 1.5 מיליון ₪ לכיסוי גירעונות. נאשמת 9 נמנעה מהתכעסות כלשהי או התבטאות שיש בה כדי לבטא טרוניה על עד המדינה, שהעז לשטוח בהודעתו במשטרה דברים המייחסים לנאשם 8 – הנערץ עליה אז והיום – קבלת שוחד בסכום עתק העולה על מיליון ₪! הנאשמת 9 נמנעה מלבטל דברי עד המדינה ולהצהיר כי כל התרומות שנתקבלו היו במסגרת המותרת, על-פי חוק. כל שציינה נאשמת 9, כי מדובר במערכת בחירות, שהינה מערכת מאוד יקרה לפעמים?!

נאשמת 9 מצאה את דברי עד המדינה סבירים ואפשריים, הואיל ועד המדינה אכן העביר כספים למטרת כיסוי הגירעונות. נאשמת 9 הוסיפה וציינה כי מערכת בחירות הינה מערכת יקרה. נאשמת 9 ציינה כי את הכספים שנטלה מעד המדינה העבירה לאורי מסר.

תגובה זו של נאשמת 9 במהלך חקירתה במשטרה בולטת במיוחד לנוכח גרסתה העיקשת בבית-המשפט, לפיה סכומים שכאלה – לא הועברו על-ידי עד המדינה בשום שלב.
לאמור, על בסיס מצב זה, תגובתה בחקירה מעידה נגדה, וליתר דיוק כנגד נאשם 8.

ועוד, הנאשמת בחקירתה במשטרה לא הופתעה מהנושא, שכן חודשים קודם לכן הנושא לובן בינה לבין נאשם 8.
כמפורט כאן, נאשם 8 פנה אליה וסיפר לה על כך שעד המדינה מפיץ שמועות, שהוא נתן 1.5 מיליון ₪. לדבריה, משמעה זאת מנאשם 8: "**אני מודה שחשבתי שאני מתה באותה שנייה... וקודם כל אני אומרת לו אין דבר כזה...**" (עמ' 8166 שו' 12-15). נאשם 8 לא היה שקט עם תשובתה והקשה עליה, לדבריה, בשאלה: "**אם יש שיקים, אם הוא נתן לי שיקים לתת לו...**" (עמ' 8166 שו' 16).
דהיינו, נאשם 8 שאל אותה האם עד המדינה מסר לידיה שיקים על-מנת שהיא תמסור אותם לו.
הנאשמת 9 ציינה בבית-המשפט כי עדכנה את נאשם 8, שמדובר: "**...הוא נתן לנזקקים... הוא לא נתן אף פעם כסף בשבילך**" (עמ' 8166 שו' 17-18).

נאשם 8 הכיר, לדברי נאשמת 9, במצב דברים בו עד המדינה העביר כספים לטובתו.
בחקירתה במשטרה, סכום של כ-1.5 מיליון ₪ הוא בבחינת סכום סביר שהועבר לטובת הבחירות של נאשם 8.
לאמור, על רקע הדברים שתוארו על-ידי נאשמת 9, תגובתה בחקירה במשטרה תואמת מארג ראיות המאשימה.

זאת ועוד, במהלך עדותה הראשית בבית-המשפט לשאלות פרקליטה המלומד, עו"ד עופר ברטל, ציינה נאשמת 9 כי אישרה לחוקרת המשטרה תרומות של עד המדינה בסדר גודל כזה, הואיל והתבלבלה במועדים, שכן במערכת הבחירות הראשונה היו מיליונים: "**...קיבלנו כספים, אני זוכרת שיק של 250 אלף דולר מאדם, אז כשאמרו לי שהוא נתן 1.5 מיליון, אז המחשבה הייתה שם, אם הייתי מתעמקת אז הייתי אומרת שלא יכול להיות שקיבלנו סכומים כאלה בתקופה הזאת מאדם אחד. אף אדם אחד בארץ לא תרם סכומים כאלה גם בזמן שלא הייתה מגבלה**" (עמ' 8167 שו' 12-16). אם כי, הסכום של 1.5 מיליון, כתרומה שנתקבלה, <u>הוא סכום סביר</u> (עמ' 8167 שו' 19-27).
בחקירתה הנגדית ציינה כי למעשה התבלבלה בחקירתה בגין הלחץ בו הייתה נתונה והסכומים של <u>1.2-1.5 מיליון הינם סכומים הנוגעים למערכת הבחירות הראשונה בירושלים בשנים 1992-1993, בה לא הייתה כל מגבלה לסכומי התרומות</u> (עמ' 8289 שו' 24-26).
עקת גרסה זו של הנאשמת 9 בבית-המשפט הינה, כי הכירה את עד המדינה רק משפרויקט הולילנד יצא לדרך, דהיינו כשנתיים אחר-כך. כמו כן, באותה תקופה אורי מסר לא עסק, גם אליבא דנאשם 8, בריכוז התרומות לטובת נאשם 8 (עמ' 8291), ובכלל, מוסכם הנתון לפיו: "**סך כל התרומות עבור אולמרט בשנת 1993 הסתכם ל-1.129 מיליון**" (**ת/855**).

לא זאת אף זאת, משאישרה נאשמת 9 בבית-משפט קבלת סכום כסף הנ"ל, נתפסת היא על הודאתה זו בבית-המשפט.
ראה בעניין זה הלכת "שטר ושוברו בצידו" (ראה פירוט בפרק הדן בענייננו של נאשם 7).
הנאשמת 9 נתפסת על השטר והשובר, <u>שהינו התקופה השונה</u>, נדחה כלא היה.

<u>אמור מעתה</u>, הדברים שמסרה הנאשמת 9 בחקירתה במשטרה ואוששו על-ידה בבית-משפט, כמפורט לעיל, מאששים העובדה כי עד המדינה העביר בשנים הנ"ל מאות רבות של אלפי ₪ לכיסוי גירעונות הבחירות של נאשם 8.

ועוד, בחקירתה במשטרה מיום 02.05.10: "**ש. שמואל דכנר אומר שבשנים 1996-1997 הוא הביא לך שיקים לכיסוי חובות העמותה של אהוד אולמרט, ואולמרט נכנס במקרה למשרדך ופגש אותו. את זוכרת את זה? ת. לא, אבל אמרתי לך, בפעמים הקודמות בחקירה, שהיו מקרים, ששמוליק ישב אצלי ואהוד עבר דרך החדר שלי בין פגישה לפגישה וראה את שמוליק. ש. <u>דכנר</u>**

אומר, שאת אמרת אז לאולמרט, ש'שמוליק הביא לנו עוד שיקים לכיסוי הגירעונות', מה תגובתך? ת. אם זה היה בתקופת הבחירות, יכול להיות שאמרתי, על-מנת שיגיד לו 'תודה רבה'. ש. דכנר אומר שהוא קם מהכיסא לכבי אולמרט, ואולמרט ניגש אליו, חיבק אותו, נישק אותו ואמר לו שהוא מאוד מעריך את מה שדכנר עושה למענו, אילו דכנר ענה לאולמרט, שהכל הדדי. מה תגובתך? ת. אני סיפרתי, שהם היו נפגשים אצלי בחדר, הם היו לוחצים יד, נותנים חיבוק, זה דבר שקרה ואני סיפרתי אותו" (ת/602 שו' 735-748).

הנאשמת 9 התייחסה לנושא זה בעדותה הראשית בבית-משפט: **"יכול להיות שמה שקרה לאהוד, זה היום נראה לו משהו שהוא לא היה עושה את זה בגלל מה שאתה מתוודע אליו היום, אבל כפי שאמרתי שמוליק היה אצלי הרבה פעמים בחדר והרבה פעמים אהוד יצא מהחדר ואני זוכרת ששמוליק היה קם, הוא מאוד חיבב את אהוד, הוא אפילו אהב את אהוד, והוא קם והושיט יד ואהוד לחץ לו יד, החיבוקים היו בקטעים שאני סיפרתי במעמד הזה שהם עבדו יחד, אני סיפרתי שהבת הייתה מאוד חולה והמצב שלה כך וכך, היה מין חיבוק תמיכה כזה. יכול להיות שאהוד לא רוצה לזכור את זה היום שהוא התחבק עם אדם כזה, אבל בזמן אמת זה מה שאני זוכרת"** (עמ' 8169 שו' 19-25).

בחקירתה הנגדית בבית-המשפט אישרה נאשמת 9 כי יכול להיות שמדובר בסיטואציה שהתרחשה בתקופת הבחירות (עמ' 8221 שו' 20-26), נאשמת 9 אישרה דברים, שמסרה בחקירה במשטרה (ת/602 שו' 738-748) **"...זה מה שרשום פה, אני מצטערת, אין לי תשובה אחרת, התשובה בגוף השאלה"** (עמ' 8222 שו' 11-13).

לאמור, נאשמת 9 אינה חוזרת בה מדברים שמסרה בצורה בהירה.

מודעות נאשם 8 להעברת כספים על-ידי עד המדינה, אליבא דנאשמת 9:

251. בחקירתה במשטרה נשאלה נאשמת 9 האם עדכנה את נאשם 8 בנושא התורמים אותם התרימה למערכת הבחירות: **"ש. זאת אומרת שאמרת לאהוד אולמרט עם מי דיברת ולמי פנית בבקשת תרומה ואמרת לו מי תרם? ת. בודאי, אמרתי את זה גם קודם"** (ת/603 שו' 288-290) [ההדגשות שלי – ד.ר].

הנאשמת 9 גרסה כי לא יכול להיות מצב שלא אמרה לנאשם 8 כי עד המדינה תרם לו: **ש. זאת אומרת שאמרת לאהוד אולמרט עם מי דיברת ולמי פנית בבקשת תרומה ואמרת לו מי תרם? ת. בודאי. אמרתי את זה גם קודם. ש. ואמרת לאולמרט גם כמה כסף תרם כל אחד? ת. אני לא יודעת אם נכנסתי לפרט זה או אחר, זה היה יותר בגדול... העניין היה יותר לאסוף את התרומות ולהעביר את הכסף. הקטע של הדיווח היה עניין שולי, זה לא מה שהיה חשוב. אם היה זמן, בודאי שאמרתי לו. ש. האם אולמרט ידע ממך מי התורמים שלו? ת. לא כל אחד ואחד, אבל בודאי שאמרתי לו. ואמרתי את זה גם קודם... ש. האם יכול להיות שלא אמרת לאהוד אולמרט שדכנר תורם לו? ת. לא יכול להיות שלא אמרתי לו, אני לא זוכרת באיזו תקופה זה היה, יכול להיות שבזמן אמת לא דיווחתי לו, אם זה היה בחופשת הלידה, כי אז לא דיברנו כל-כך הרבה.**

ש. אם לא דיווחת לאהוד אולמרט בזמן אמת, האם בדיעבד אמרת לאהוד אולמרט, שדכנר תרם לו כסף? ת. אני חוזרת על תשובתי הקודמת, שהיות ואני לא יודעת על איזו תקופה את מדברת, עניתי כבר, שסביר להניח, שאמרתי לאהוד שדיברתי או התרמתי אנשים כאלה או אחרים. ש. וביניהם דכנר? ת. בודאי... ש. האם מהשיחות בינך לבין אהוד אולמרט השתמע שאולמרט יודע שדכנר תורם לו? ת. כן, זה דבר שיכול להיות. את מבקשת ממני לחדד את תשובתי, ועל כך אני אומרת, שאני מניחה שכן, זה השתמע בשיחות, שאולמרט יודע, שדכנר תרם. הוא תרם, אז בטח שהוא יודע" (**ת/603** שו' 286-326) [ההדגשות שלי – ד.ר]. ולגבי הסכום שתרם עד המדינה: "**אם אני התרמתי אותו אז סביר להניח שאני נתתי גם את הסכום**" (שם, שו' 318-320) [הנאשמת 9 אישרה זאת בבית-המשפט – עמ' 8203 שו' 1. כמו כן אישרה כי עד המדינה לא היה חריג ולכן סיפרה לנאשם 8 על תרומותיו – עמ' 8205 שו' 3].

לאמור, נאשמת 9 אישרה כי עדכנה את נאשם 8 בזהות התורמים אותם התרימה.

התובעת המלומדת, עו"ד אתי בן-דור, ביקשה אישורה של נאשמת 9 לדברים אלה שמסרה בחקירתה במשטרה מיום 04.07.10 (**ת/603**), והנאשמת אכן אישרה את הדברים (עמ' 8203 שו' 1). כמו כן, אישרה כי בהחלט יכול להיות שהנאשם 8 הפנה אותה באופן ספציפי לגייס כספים מעד המדינה (עמ' 8203 למטה).

252. נאשם 8 בעדותו בבית-משפט – להבדיל מחקירותיו במשטרה (ראה **ת/592**) – הסכים כי יכול ושגה משהכחיש ידיעתו, הואיל ולא זכר בעת החקירות במשטרה התרומות הנ"ל, שהינן, לדידו, לגיטימיות, תרומות שהועברו על-ידי עד המדינה ונבדקו על-ידי משרד רואי החשבון קוסט פורר את גבאי (עמ' 7416 שו' 20-27).

מוצג **נ/451** הינו מסמך מיום 05.02.03 של משרד קוסט פורר את גבאי בשותפות עם מיכאל ברזילי ושות', רו"ח, למוסד לביקורת של מפלגת הליכוד, ועל-פי מוצג זה אישר נאשם 8 בחתימת ידו תרומה של עד המדינה בסך 8,898 ₪. בבית-המשפט: "**...בודאי כשאני ראיתי את הרשימה וראיתי את השם של דכנר, ידעתי מי זה דכנר, לא הכחשתי את זה, גם אמרתי את זה בעדותי, אני לא יודע לומר היום את מי הכרתי באופן אישי, אני לא קיבלתי את זה ביד ממנו ב-99 אחוז מהמקרים, אני מניח שמי שבדק, מי שקיבל את התרומות, בדק את התרומות...**" (עמ' 7591 שו' 7-10) [ההדגשות שלי – ד.ר].

נאשמת 9 נשאלה על-ידי התובעת המלומדת האם דיווחה לנאשם 8 על כך שעד המדינה מסר שיקים של תרומות "**5,000, 5,000 וה-8,898?**" ותשובת הנאשמת 9: "**יכול מאוד להיות שדיווחתי לו בזמן אמת, כמו על עוד תרומות, זה לא היה דיווח כדי להכניס את זה לתודעה, היו הרבה מאוד תרומות כאלה, אנחנו גייסנו אלפי שקלים, מיליונים, זה לא היה משהו חריג מתרומות אחרות**" (עמ' 8204 שו' 25-27) (ההדגשות שלי – ד.ר.). ובעניין הדיווח לנאשם 8: "**היום להגיד מה שקרה לפני כמה שנים אני לא יכולה להיות החלטית, אבל אם הוא אמר שאני אמרתי לו, סביר להניח שאני אמרתי לו, כי אני אמרתי לו על הרבה תרומות ואין שום מניעה שאני אגיד לו על דכנר ואין שום מניעה שאני לא אגיד לו על דכנר. ש. אם אמרת לו על כל התרומות, ודכנר לא היה חריג**

מבחינת הדיווח, אז מה הבעיה שלך לאשר את זה? ת. אמרתי לו. ש. אז אני אומרת לך, כשם שאת דיווחת לאולמרט על התרומות בסך 5,000, 5,000 ו-8,898, אז אני אומרת לך שאת גם דיווחת לאולמרט על הסכומים הגדולים יותר שמר דכנר נתן לצרכי הבחירות. ת. הוא לא נתן שום סכומים גדולים לצרכי הבחירות" (עמ' 8204 שו' 30 עד עמ' 8205 שו' 7) [ההדגשות שלי – ד.ר]. ומיד בהמשך ציינה נאשמת 9 כי אינה מתייחסת בזלזול לסכומים של 5,000 ₪, שמצטברים לסכום גדול, אבל בעניין הדיווח על סכומים גדולים יותר, נותרה בעמדתה כי נאשם 8 לא ידע על הסכומים שקיבלה מעד המדינה והועברו על-ידה לאורי מסר (עמ' 8205 שו' 13-17).

לגישת נאשם 8, דווח ועודכן על תרומות בסכומים של 5,000 ₪, 8,898 ₪, אבל בסכומים גדולים של עשרות רבות של אלפי שקלים לא ידע ולא דווח.

גרסה זו של נאשם 8 קשה לעיכול.

באם טרחה נאשמת 9 לעדכן את נאשם 8 בתרומות של אלפים בודדים, תמנע ממנו דיווח על תורמים נכבדים, שפתחו ליבם וכיסם לסייע לו בהתמודדותו האישית בבחירות?!

התשובה נתונה בגוף השאלה.

הדברים מובלטים עוד יותר נוכח דבריו של הנאשם 8 בבית-המשפט, בהם אישר דברים שמסר בבית-המשפט המחוזי בירושלים, לפיהם לאחר כל תרומה קטנה או גדולה נהג להודות אישית גם כשהיה מדובר בתרומה בסדר גודל של 18 דולר: "**נתן לך, אתה אומר תודה רבה... הקפדתי להתקשר איתם, לאחרים הייתי שולח מכתבים ומודה...**" (עמ' 7580 שו' 1-12). וכך גם בעניין תרומותיו של עד המדינה (עמ' 7580 שו' 14). [בהמשך ציין כי אינו זוכר שהודה אישית לדכנר (עמ' 7581 שו' 5-12)].

253. מעניין לעניין באותו עניין, נאשמת 9 סיפרה בחקירתה במשטרה, כי בכל שנה, לרגל ראש-השנה: "**...שליח היה מביא בלילה אלי הביתה שוקולד גודייבה גם עבור אהוד, בגלל הביטחון הוא היה מביא את זה אלי, ואני למחרת הייתי לוקחת את זה לאהוד**" (**ת/596** שו' 103-106).

הנאשם 8 אישר את הדברים בחקירתו במשטרה (**ת/592** עמ' 10 שו' 9-11).

שוב, נאשמת 9 עדכנה את נאשם 8 בתרומות צנועות של עד המדינה, בחפיסת שוקולד גודייבה, שהועברה על-ידי עד המדינה, ללמד כי זו לא החסירה פרט מנאשם 8.

254. גדולה מזו, בעדותה הראשית בבית-המשפט סיפרה הנאשמת 9 על שיחת טלפון עם נאשם 8, כמצוין לעיל, בה ציין בפניה: "**...שדכנר מפיץ שמועות שהוא נתן לי 1.5 מיליון ₪, שיש שיקים, שכתוב שולה זקן עם א.א, ואני מודה שאני חשבתי שאני מתה באותה שנייה. ואני אומרת לו רגע, על מה אתה מדבר? והוא אומר שהוא נתן משהו כמו 1.5 מיליון וקודם כל אני אומרת לו אין דבר כזה, רגע, ואז הוא שואל אותי אם יש שיקים, אם הוא נתן לי שיקים לתת לו, ואז אמרת לו לא, הוא שאל אם הוא נתן כסף? אמרתי לאהוד הוא נתן לנזקקים, התרמתי אותו לדברים מסוימים, הוא לא נתן לי אף-פעם כסף בשבילך. ואז הוא שאל, אז רגע, הוא לא נתן לי**

כסף? אמרתי לו שלא והוא השיב אז שילך לעזאזל ושילך למשטרה..." (עמ' 8166 שו' 12-19)
(ראה בחקירה הנגדית עמ' 8293 שו' 4-9).

נאשם 8 סיפר לנאשמת על שמועות שמקורן בעד המדינה, לפיהן האחרון שיחד את נאשם 8 בשיקים העולים כדי סכום של 1.5 מיליון ₪.

להדגיש, סכום זה לא צוין על-ידי עד המדינה ב"**כתב הסחיטה**" (**ת/404**). נאשם 8 היה מודע לסכום זה וידע לנקוב סכום זה בשיחתו עם נאשמת 9, טרם פתיחת חקירת המשטרה, הואיל וסכום זה נתקבל על-ידו – כמובן בידיעתו – בזמן אמת.

רוצה לומר, העובדה כי נאשם 8 ידע לנקוב בסכום זה בשיחתו עם נאשמת 9, סכום של 1.5 מיליון, ₪ משתזרת להפליא במארג ראיות המאשימה על-סך "תרומות" עד המדינה לנאשם 8 באותה תקופה.

255. לא זאת אף זאת, שיחתו של נאשם 5 עם פרקליטיו של עד המדינה תועדה כמוצג **ת/479** (ראה הפרק הדן בעניינו של נאשם 5). בין השאר תועדו הדברים הבאים:

"**רבין – אין שום הוכחות... שום הוכחות, אני אומר לך שום הוכחות, אין דבר אני אף פעם אני, אף אחד לא קיבל שיקים ביד, גם שמואל שנתן שיקים... הכל על בסיס מזומן, היחיד שיכול לדעת איפה השיקים נפדו, זה רק אני. כי אני פרטתי את כל השיקים, אני יכול להוכיח אחד לאחד, עכשיו אני גם מכיר את התרגילים של שמואל.**

יצחקניא – אתה עשית את כל השיקים אתה פרטת?

רבין – 98 אחוז מהשיקים.

יצחקניא – ואתה היית מחלק לפי ההוראות של שמואל?

רבין – מה זה?

יצחקניא – מאיפה ידעת מה לתת?

רבין – כי אני הייתי מסכם מה לתת, מה זאת אומרת. לא, יש דברים שהוא נתן, לא קשור אליי, אני מדבר ראש הממשלה וזה לא קשור אליי בכלל.

יצחקניא – נכון, יש עוד הרבה גורמים אחרים שגם קיבלו.

רבין – אבל גם שם ראש ממשלה בחיים לא קיבל ממנו שיק ולא כסף מזומן, אתה שומע טוב מה אני אומר לך. לא קיבל ממנו בחיים... שולה קיבלה, כן, אורי מסר קיבל חופשי."

(**ת/479** עמ' 16-17)

לאמור, דברים אלה של נאשם 5 מוקלטים ומתועדים מהווים ראייה נוספת במארג ראיות המאשימה.

צא וראה, בחקירתה הראשונה במשטרה ציינה נאשמת 9 כי הינה מאמינה שפנתה לעד המדינה לבקש ממנו עזרה למערכת הבחירות. יום אחר-כך כבר ידעה הנאשמת 9 לתאר בחקירתה במשטרה כיצד פנתה לעד המדינה, והוא הוציא במקום פנקסי שיקים ונתן לה. נאשמת 9 הוסיפה וציינה כי עד המדינה הודיעה שמדובר בכספו הפרטי ואף אחד לא יגיד לו מה לעשות בכסף זה.

בחקירה מיום 29.04.10 הוצגה לנאשמת 9 דבריו של עד המדינה לפיהם העביר לנאשם 8 כ--1.5 1.2 מיליון ₪ לכיסוי גירעונות (וכן מעל ל-50 אלף דולר שנמסרו לאורי מסר עבור פעילים). נאשמת 9 אימתה, בסך הכל, הדברים.

בחקירתה מיום 02.05.10 ציינה כי ביקשה מנאשם 8 להודות לעד המדינה על עזרתו לכיסוי הגירעונות ובפגישות ביניהם לחצו השניים ידיים והתחבקו.

נאשמת 9 סיפרה בבית-משפט על שיחת טלפון עם נאשם 8, שיחת טלפון ממנה מתחייבת המסקנה כי נאשם 8 קיבל בברכה "תרומות" של עד המדינה לכיסוי גירעונות בסכום של כ-1.5 מיליון ₪.

<u>אמור מעתה</u>, על-פי דבריה של נאשמת 9 בחקירותיה במשטרה ובבית-המשפט – ולמותר לחזור ולציין כי נאשמת 9 הייתה ונותרה נאמנה ומסורה לנאשם 8 - מצטיירת תמונה עובדתית לפיה עד המדינה "הותרם" על-ידה לטובת מערכות הבחירות של נאשם 8. עד המדינה העביר סכומים של מאות רבות של אלפי שקלים לנאשמת 9, סכומים אלה הועברו על-ידה לאורי מסר. על-פי הודעותיה של הנאשמת 9, נאשם 8 קיבל את התרומות ואף מצא להודות לעד המדינה על עזרתו. דברים אלה מקבלים מעמד מיוחד נוכח קביעתי כי <u>לא ניתן ליתן משקל ותוקף לעדות נאשם 8 בבית-המשפט.</u>

עד המדינה העביר כספים לנאשם 8 באמצעות נאשמת 9 גם תחת "כסות לגיטימית" כביכול, כדלהלן:

<u>העברת כספים לטובת מערכות הבחירות בדרך אחרת</u>

256. עד המדינה סיפר בעדותו בבית-משפט כיצד אסף שיקים מקרובים וידידים, שיקים של סכומי כסף המותרים לתרומה על-פי חוק, דהיינו, סכומים אותם ניתן היה לדווח למבקר המדינה, הואיל ועמדו לכאורה בהגבלת גובה התרומות על-פי חוק.

עד המדינה שילם במזומן לאותם קרובים וידידים שמסרו לו את השיקים והשיקים נמסרו על-ידו לנאשמת 9, שהנפיקה לו קבלות בהתאם. לדברי עד המדינה, הדבר נעשה על-מנת לעקוף את הוראות החוק. מבחינתו, הדבר דמה להעברות אחרות של כספים אותם מסר, באותה תקופה, לנאשמים 8 ו-9 כשוחד.

מוצג **נ/396** הינו פנקס קבלות ששימש את העמותה של נאשם 8 למימון וגיוס כסף לבחירות. על-פי קבלה מס' 478, עד המדינה תרם 5,000 ₪ ביום 18.08.95. על-פי קבלה 479, תרמו סרנה יואב ודבורה 5,000 ₪, ביום 18.08.95. על-פי קבלה 480, תרמו הלל מלכה ויוסף 5,000 ₪, ביום 18.08.95. על-פי קבלה 481, תרמו קוסטינר אדי וחגית 5,000 ₪, ביום 18.08.95. על-פי קבלה 482, תרמו בינור רחל ויוסף 5,000 ₪, ביום 18.08.95.

אין מחלוקת כי כל התורמים שצוינו הינם מכרים ו/או קרובים של עד המדינה.

נאשמת 9 קיבלה את השיקים והנפיקה את הקבלות במועד אחד (18.08.95), עד המדינה הביא לה את השיקים והיא מסרה לו את הקבלות (עמ' 8247 שו' 10-15). הנאשמת 9 סיפרה כי לא חקרה האם עד המדינה העביר תמורת השיקים כספים לרושמי השיקים, שמסר אישית לנאשמת, גם אם: "**...בתוך תוכי חשבתי על משהו, ביטלתי את זה**" (עמ' 8252 שו' 7-8).
לאמור, עד המדינה העביר מס' שקים על-סך 5,000 ₪ כל שיק, שנמשכו על-ידי הקרובים לו, לידי נאשמת 9, שהנפיקה קבלות בהתאם.

עד המדינה סיפר בבית-משפט כי מדובר בכספים ששילם כשוחד בנתיב שהותווה על-ידי הנאשמים, "נתיב עוקף חוק". הנאשמת 9 אישרה כי קיבלה את השיקים כולם במועד אחד מידי עד המדינה, אבל היא לא נתנה דעתה לשאלה אם עד המדינה מימן את ה"תרומה" או שמא רק טרח ואסף את השיקים.
אין מחלוקת כי למושכי השיקים הוחזר סכום השיק על-ידי עד המדינה.
הדברים נשקפו בבירור בבית-המשפט. עד המדינה מסר שיקים של אנשים קרובים לו, שילם עבורם, כחלק מתשלומי השוחד, שהעביר אותם ימים לנאשמים 8 ו-9.

ועוד, **נ/375** הינה כרטסת ממוינת של עמותה לטובת גיוס תרומות לנאשם 8 (תנועות 195, 196, 197 מיום 18.12.00 על שם שולמן לב, ד"ר דני וולף, באלאן סטיוארט ודורית) (שולמן לב עובד בחברה של דכנר; סטיוארט ודורית באלאן, בתו וחתנו של עד המדינה; דני וולף, חתנו השני של עד המדינה) (**נ/288**).
הכרטסת מפרטת רשימת התורמים וסכומי התרומות. הוחוור במהלך המשפט כי יש ממש בעדות עד המדינה בבית-משפט, שאסף את השיקים מאנשים הקרובים אליו, ובמקביל החזיר להם במזומן את סכום השיקים. עד המדינה העביר לנאשמת 9 את השיקים.
הנאשם 8 ציין בבית-המשפט כי לא ידע שעד המדינה מימן את אותן תרומות ולא ידע שמדובר במקורבים לעד המדינה (עמ' 7583 שו' 29-32). משהתובע הטיח בנאשם 8 כי מוצג הגנה זה מאמת דבריו של עד המדינה כי התרים אנשים ומימן תרומתם לטובת נאשם 8 באמצעות אנשים המקורבים לו, הגיב הנאשם 8: "**קודם כל, אל תייצר דרמה במקום שהיא איננה, עם כל הכבוד, הבת שלו, ויש הבדל גדול כשמדובר בבת שלו והבן של האחות שלו והעובד שעובד במשרד לידו, זה לא מה שתיאר פה דכנר, דכנר תיאר איך הוא רץ מקצה הארץ ועד קצה כדי לאסוף 12 שיקים, התיאור הזה יש לו משמעות, הוא לא מקרי, הוא נועד ליצור בדיוק את הרושם שהתיאור שלך לא יכול ליצור, זה הכל**" (עמ' 7585 שו' 10-14).

מוצג **נ/396** מחבר מספר קבלות על-סך 5,000 ₪ כל אחת מיום 18 באוגוסט, מטעם "אולמרט (בחירות מוניציפליות)" חתומות על-ידי נאשמת 9. הקבלות הינן על שם עד המדינה, סרנה יואב ודבורה, הלל מלכה ויוסף, קוסטינר אדי וחגית, בינור רחל ויובל.

כאמור, לא ניתן לחלוק על העובדה שכל האנשים המוזכרים הינם מכרים של עד המדינה ואלה תרמו, כביכול, תרומה לטובת מערכת הבחירות של אולמרט בסך 5,000 ₪, כסף שהושב להם על-ידי עד המדינה.

הנאשם 8 נדרש למוצג הגנה זה בחקירתו הנגדית. הנאשם 8 כיהה בתובע על שאלתו, שכן לדבריו עד המדינה גנב ושקרן והמסמך **ת/16** שהוצג בעניין זה הינו מזויף, והוסיף וביקש כי יוכח לו שהלל יוסף הוא איש של עד המדינה: "**...מה זה מעניין אותי אם הוא עבד בחברת אפשטיין, מי הוכיח שהוא, כשהוא עבד בחברת אפשטיין, תרם בגלל דכנר וקיבל מדכנר כסף, הם הביאו את זה לכאן, אז נוריד את השם הזה. השם הזה הובא על ידי דכנר, לא הוזכר על ידו ולא מופיע ברשימה של ת/16 המזויפת, מזויפת בגלל התאריכים, אבל כל היתר זה שמות שאנחנו הבאנו. דכנר פה סיפר שהוא התרים אותם ב-1998 ועכשיו מתברר שהיו עוד חוץ ממנו עוד 4 אנשים שתרמו 5,000 ₪, אנחנו לא יודעים מי מהאנשים האלה קיבל ממנו שיק ומי לא קיבל שיק**" (עמ' 7572 שו' 19-25), וכן: "**מתי הוא נתן את ה-1.2 מיליון? הרי לא יכול להיות שהוא נתן את ה-1.2 שלו ב-5 שיקים כשכבר אז הוא ידע שזה מוגבל. יכול להיות שהוא תרם עוד שלושה, עוד חמישה, תביאו את ה-300 איש שתרמו 5,000 ₪ כל אחד שדכנר אישית אסף מהם את השיקים, לקח את השיקים והביא אותם אלינו ונתן בחזרה 5,000 ₪**" (עמ' 7573 שו' 3-6).

ועוד, מוצג **נ/451** הינו רשימת תורמים לנאשם 8 בבחירות המקדימות 2002 בעריכת משרד רואי חשבון מיכאל ברזילי מיום 05.02.03. ברשימה זו נמנים אנשים מקורבים לעד המדינה, כמו הר-נוי אלה (תרמה 8,898 ₪) (לפי **נ/288** עמ' 12, עובדת של עד המדינה), יקר דליה וישראל (תרמו 8,898 ₪) (פקיד של דכנר), וכן עד המדינה בעצמו תרם 8,898 ₪, כך שמתוך רשימת תרומות שהסתכמה לסך 127,232 ₪ כ-20% קשורים הדוקות לעד המדינה. לגישת הנאשם 8, אין לו כל מושג מי הם אותם תורמים ואינו יודע מה הקשר שלהם לעד המדינה (עמ' 7589 שו' 23-27). בדומה ציין הנאשם 8 כי אינו מכיר שמות נוספים מאותה רשימה (עמ' 7590 שו' 13).

במצב דברים זה, נשאל הנאשם 8 הכיצד אדם חם ואנושי כמותו היודע לתת חיבוק, להודות בכתב ובעל-פה לאנשים המיטיבים עמו, אינו יודע מי תרם, במיוחד שמדובר ברשימה שאינה ארוכה במיוחד ובמערכת בחירות המבוקרת על-ידי משרד מבקר המדינה ונסקרת על-ידי רואה חשבון, וקיים חשש שגורמים "עוינים", המבקשים לזהמו ולהשמיצו, כמו גורמים פליליים או/ו יריבים פוליטיים, יתרמו תרומות שאותן, מן הסתם, היה מבקש להשיב לאלתר ל"תורמים" על-מנת שלא יגרמו לו נזק ציבורי משמעותי. הנאשם 8 השיב כי ראה את השמות, אך לא הייתה סיבה לערוך בירורים לגבי שמות לא מוכרים לו, ובכלל בחיים הפרקטיים זה בלתי אפשרי (עמ' 7591 שו' 5 עד עמ' 7592 שו' 7).

נאשם 8 אישר כי ראה את השמות. ברם, לשיטתו, התעלם משמות לא מוכרים, שיכול והיה בכוחם לפגוע בשמו הטוב.

גרסתו של הנאשם 8, גם אם הינה אפשרית, קשה לעיכול. הנאשם 8 הינו, על-פי תיאורו בבית-משפט ותיאור עדים אחרים, "**איש של אנשים**", אוהב אדם, מכיר וזוכר אנשים ומקדים ברכה ותודה לסובבים אותו, קרובים יותר או פחות.

לאמור, קשה לקבל כי נאשם 8 לא היה מודע למצב הדברים שהוכח בבית-המשפט, לפיו עד המדינה שילם ומימן "תרומות" ומסר שמות "אנשי קש".

<u>אמור מעתה</u>, גרסתו של נאשם 8 בלתי מתקבלת על הדעת. <u>דבריו בנושא התרומות משתזרים בכלל עדותו בבית-המשפט, שנמצאה בלתי אמינה.</u>

נאשמת 9 סיפרה בבית-המשפט שה"תרומות" הלגיטימיות, שנמסרו על-ידי עד המדינה לא נבחנו על-ידה, ובכלל לא היה מעניינה מהיכן השיג עד המדינה ה"תרומות" שהעביר לידה.

גם משגרסאות נאשמים 8 ו-9 בבית-המשפט בנושא ה"תרומות" נדחו כלאו גרסאות – שקלתי באם נכון ליתן לנאשמים 8 ו-9 ליהנות מהספק בעניין ה"תרומות" <u>כביכול</u>, שנמסרו בהתאם לחוק. זאת, להבדיל מה"תרומות" האחרות, שהסתכמו לסכום של יותר ממיליון ₪ כמפורט לעיל.

לאחר שבחנתי השיקולים הגעתי למסקנה כי נוכח העובדה כי הנאשמים לא הואשמו בכתב האישום באלה, ועל-כן ה"סכנה" ממילא לא רובצת לפתחם, למותר להוסיף בנושא.

אדון באירועי שוחד המיוחסים לנאשם על-פי כתב האישום.

<u>עד המדינה העביר 100 אלף ₪ לנאשמת 9, מתוכם העבירה נאשמת 9 סך 60 אלף ₪ לנאשם 8</u>

257. **ת/362א** עד **ת/362ה** הינם חמישה שיקים אישיים של עד המדינה, מחשבונו הפרטי בבנק הפועלים, סניף רוטשילד תל-אביב, כל אחד על סך 20 אלף ₪, שהוצאו לפקודת נאשמת 9 לפירעון בימים הבאים: 25.04.04, 16.05.04, 08.06.04, 30.06.04 ו-15.06.04.

נאשמת 9 סיפרה בבית-משפט כי פנתה אל עד המדינה וביקשה ממנו כסף לכיסוי גירעונות נאשם 8 בבחירות. עד המדינה לא היה מוכן "**להרים תרומה**" עבור נאשם 8, אבל לדבריה, עבור מי שהינה "**חברתו**", כך נאשמת 9, העביר עד המדינה סך 100 אלף ₪.

על-פי גרסת נאשמת 9 בבית-המשפט, סך 40 אלף ₪ מתוך הסכום הנ"ל הפקידה בחשבונות ילדיה ואת היתרה העבירה במזומן לאורי מסר. הנאשמת 9 הכחישה, מכל וכל, כי דיווחה לנאשם 8 על העברת סכום של 60 אלף ₪ במזומן לאורי מסר.

<u>צא ולמד</u>, אין מחלוקת, עד המדינה העביר סך 100 אלף ₪ לרשות נאשמת 9.

נאשמת 9, על-פי גרסתה בבית-משפט, ביקשה, למעשה, שוחד מעד המדינה עבור כיסוי גירעונות כביכול של נאשם 8 בבחירות.

נאשמת 9 נטלה, לדבריה, מתוך הסכום שהועבר לרשותה על-ידי עד המדינה סך 40 אלף ₪ עבור ילדיה, וסך 60 אלף ₪ העבירה לידי אורי מסר עבור כיסוי גירעונות הבחירות של נאשם 8.

<u>הנאשמת 9 הודתה למעשה בבית-המשפט, כי נטלה 40 אלף ₪ "דמי לא ייחרץ" עבורה, ו-60 אלף ₪ נטלה כספי שוחד עבור נאשם 8.</u>

[במאמר מוסגר, ראוי לציין כי נאשמת 9 במקום בו, לגישתה, לא הועבר כסף לרשות נאשם 8, ידעה לציין זאת בצורה מפורשת בחקירתה במשטרה. הנאשמת 9 נחקרה על קבלת 10 אלף דולר, כ-45 אלף ₪, מעד המדינה באמצעות נהגו, עופר לוי. הנאשמת נשאלה בחקירתה האם יועד הכסף לנאשם 8, ותשובתה הייתה ברורה וחד-משמעית: "**לא**"].

על-פי עדות נאשמת 9 בבית-המשפט, אורי מסר הינו בבחינת "כלי" או מעין "קופה" של נאשם 8. קבלת הכסף על-ידי אורי מסר הינה, למעשה, קבלת הכסף על-ידי הנאשם 8.

נאשם 8 גרס בבית-משפט, כי לא ידע על העברות כספיות אלה. נאשם 8 טען כי לא ידע על העברת סך 60 אלף ₪ לידי אורי מסר לצורך כיסוי גירעונות הבחירות.

אבדוק, אפוא, טענת ההגנה לפיה נאשם 8 לא ידע על העברת 60 אלף ₪:

258. נאשמת 9 נשאלה בבית-משפט פעם אחר פעם הכיצד לא דיווחה לנאשם 8 על העברת סכום כסף משמעותי זה לרשותו, באמצעות אורי מסר. הנאשמת 9 הניעה לשונה וגיבבה מילים ומשפטים שונים, ברם נותרה בעמדתה כי נאשם 8 לא ידע על "**תרומה**" זו של עד המדינה. משכך, נשאלה נאשמת 9 האם העבירה את הכסף לנאשם 8 בדרך של "**מתן בסתר**"**?!** הנאשמת 9 הגיבה בצחוק רם (עמ' 8206). תגובתה הספונטאנית של הנאשמת שיקפה נכוחה את ההוויה שנתרחשה, בזמן אמת, בין הנאשמים המעורבים.

הלכה היא לפני בית-משפט עליון, כי ניתן ללמוד על הודאת נאשם לאו דווקא מדברים היוצאים מפיו, אלא גם על בסיס התנהגותו.

לעניין זה חשוב לצטט מפסק-דינו של כב' הנשיא (בדימוס) שמגר בע"פ 591/79 **אסיאס נ' מדינת ישראל**, פ"ד לד (4), 253, שקבע בסוגיה זו בסעיף 5 לפסק-הדין:

"**אם הנאשם מאשר את הדברים שנאמרים בנוכחותו, בין במלים ובין על-ידי התנהגות, הרי יוכל בית-המשפט להחליט, בהתאם לנסיבות הענין, אם יש במלותיו של הנאשם או בהתנהגותו משום אימוץ הדברים המושמעים בנוכחותו, העולה כדי הודעה, אך שאלה זו צריכה להיות מוכרעת בכל מקרה, לאור נסיבותיו של הענן, היינו לאור טיבה ומהותה של התגובה**".

צחוקה הספונטאני של נאשמת 9 הינו בבחינת אישור דברים בדרך של התנהגות, כאמור בפסק-דינו של כב' הנשיא (בדימוס) מאיר שמגר.

הנאשמת 9 צחקה צחוק גדול למול אפשרות כי מסרה סך 60 אלף ₪ לנאשם 8 – באמצעות אורי מסר – בדרך של "מתן בסתר".

דרך תרומה של "מתן בסתר" אינה דרך טבעית ומקובלת. אנשים תורמים מתוך רצון לסייע ולתרום. התורמים, ככלל, שמחים בתרומתם ונהנים מהערכת הציבור אותם, ומקווים שילכו בעקבותיהם ויתרמו כמותם. דרך "מתן בסתר" הינה דרכם של אנשים טובי דרך, נדיבים, שנחשבים, שכיחות, כ"צדיקים" (במובן הרגיל ולא המיסטי של תיבה זו).

לא יקום טוען לטעון שנאשמת 9 הינה בבחינת "צדיקה", ו/או נדיבה, שדרכיה נתיבות יושר ונתינה. נאשמת 9 צחקה בצחוק גדול לשמע אפשרות זו, כאומרת מסירת הכסף לא הייתה בבחינת "מתן בסתר". לא "מתן בסתר" ולא "תרומה". עד המדינה העביר כספי שוחד לנאשמת 9, על-פי בקשתה של זו, כך נאשמת 9 בבית-משפט.

לאמור, תגובתה הספונטאנית של נאשמת 9 יצקה בבית-המשפט "תמונת" הודאה, על-פיה דיווחה זו לנאשם 8 על העברת סך 60 אלף ₪, לא בדרך "מתן בסתר", אלא בדרך הרגילה, בה תמיד דיווחה ועדכנה את מושא הערצתה בפרטי העסקה.

259. לא זאת אף זאת, נאשם 8 מסר בחקירתו במשטרה, כי לו נאשמת 9 הייתה מקבלת 100 אלף ₪ הייתה מספרת לו על כך, ובלשונו: "**...אם היא הייתה מקבלת, אני מניח שאם היא הייתה מקבלת 100 אלף ₪ על-פי מהות היחסים שלנו, קרוב לודאי שהיא הייתה אומרת לי משהו... אם הייתה מבקשת את זה בשבילה יכול להיות שלא הייתה אומרת לי. אני לא יודע. אני לא מאמין שהיא ביקשה בשבילי, ואני לא מאמין שהיא ביקשה בשבילה, אני מאמין שדכנר ביקש בשביל, רשם כדי שהוא יוכל להוציא מצ'רני כסף**" (**ת/592** עמ' 225 באמצע) [ההדגשות שלי – ד.ר].

במקום אחר התייחסה לסוגיה הנאשמת 9: "**אם הייתי מבקשת את זה עבורו הוא היה יודע, קיבלתי את זה עבורי, אין שום סיבה שהוא יידע**" (עמ' 8287 שו' 10) [ההדגשות שלי – ד.ר].

שני הנאשמים ראו הסוגיה עין בעין.

על-פי גרסת נאשמת 9 בבית-המשפט, סך 100 אלף ₪ נתקבלו מעד המדינה על-פי בקשתה היזומה. נאשמת 9 ביקשה מעד המדינה כסף לכיסוי גירעונות, וזה, כך הנאשמת 9, העביר לרשותה כסף לצרכיה.

לאמור, על-פי סדר הדברים ההגיוני ששורטט על-ידי כל אחד משני הנאשמים, הנאשמת 9 דיווחה לנאשם 8 על קבלת הכסף והעברתו לאורי מסר.

לא הוצגה בבית-המשפט אפשרות, ולו אפשרות תיאורטית, מדוע ולמה היה על נאשמת 9 להימנע מלעדכן את נאשם 8 על העברת 60 אלף השקלים לטובתו. נאשמת 9 לא טענה, ולו בחצי פה, כי "שכחה" מסכום זה. מדובר בסכום, שגם לדידה, הינו

סכום נכבד. אדרבא ואדרבא, הצטברות הנתונים והשיקולים מלמדת כי נאשמת 9 דיווחה גם דיווחה לנאשם 8 כדלהלן:

260. הנאשמת 9 סיפרה בבית-המשפט כי פעלה בניגוד להנחיית עד המדינה, משהעבירה חלק מהכסף לנאשם 8, למרות שעד המדינה העניק לה, ולה בלבד, את הכסף.
מדובר בסכום כסף משמעותי. הנאשמת 9, כאישה הניצבת על שתי רגליים, המזהה דקויות וחולשות אנוש החיה את החיים האמיתיים כפי שהם ומביטה בהתרחשויות כאישה בוגרת, מנוסה ונבונה – ידעה ידוע היטב כי בהעבירה מזומן לאורי מסר, יכול היה זה, שלא להעביר את כל הסכום למטרה אותה קידשה הנאשמת.
הנאשמת 9 יכלה להבטיח כי הסכום כולו בשלמותו יועבר למטרה אותה היא קבעה, דהיינו כיסוי גירעונות, רק באם תדווח לנאשם 8 על סכום זה, והוא יקפיד בנושא עם אורי מסר (ראה עמ' 8208).
נאשמת 9 אינה בבחינת גברת תמימה, שאינה מכירה חולשות אנוש. נאשמת 9 נטלה כסף, שהועבר לרשותה והעבירה לנאשם 8, והיא הראשונה שתוודא כי נאשם 8 יידע על פעולתה, אולי "הקרבתה", ובטח ובטח לא תיתן לאורי מסר לשלוט בכסף, ותאפשר לו גזירת "עמלה" לעצמו על חשבון נאשם 8.
נאשמת 9, כאישה הניצבת עם שתי רגליים על הקרקע וקוראת למרחוק חולשות אנוש, ידעה היטב כי רק עדכון נאשם 8 ימנע אפשרות של גזירת "עמלה" על-ידי מסר מסכום הכסף, שהועבר על-ידה.
לאמור, המסקנה ההגיונית הינה כי נאשמת 9 דיווחה גם דיווחה לנאשם 8 על העברת הכסף על-ידה.

261. הנאשמת 9 אישרה בבית-משפט כי ידעה שהעברת הסכום של 60 אלף ₪ במזומן לטובת כיסוי הגירעונות באמצעות אורי מסר הינה בבחינת פעולה בלתי חוקית (עמ' 8211 שו' 19).
על-פי התמונה שביקשה נאשמת 9 לצייר בבית-משפט, שני אנשים נאמנים ביותר לנאשם 8, שני האנשים ההולכים עמו שנים רבות, מנערות ועד בגרות, מהיותו עורך דין צעיר ובלתי מנוסה ועד היותו שר וראש ממשלה, שני האנשים המטפלים בעניינים האישיים של נאשם 8, ענייני כספים, כספים אישיים וכספים ציבוריים – אלה, מקבלים ומחזיקים עבורו כספים, שנתקבלו שלא כחוק, הכל בכל מבלי, כביכול, לגלות את אוזנו ולעדכנו.
מדובר בתמונת מצב בלתי מתקבלת על הדעת.
שני אנשים נאמנים אלה לא היו מעלים על דעתם לפעול מאחורי גבו של נאשם 8 באופן שעלול להכשילו ולהכתימו לעולמי עולמים (עמ' 8211-8213).
לאמור, המסקנה ההגיונית הינה כי נאשמת 9 דיווחה לנאשם 8 על העברת הכסף על-ידה.

262. יתרה מזאת, נאשמת 9 הייתה מודעת לעובדה כי מדובר בכסף מזוהם. נאשמת 9 אישרה בבית-משפט שביקשה מעד המדינה כסף מעל הסכום המותר על-פי החוק, ובודאי הסכום שהעבירה לעד המדינה לא היה בהתאם לחוק.
משפעלה נאשמת 9 מחוץ לגדרות החוק, היה לה מניע אישי מאין כמותו לקבל את חסותו של נאשם 8.
מהרגע בו זה נתן את אישורו, פועלת היא, מנקודת מבטה, ברשות ובסמכות. נאשם 8 יכול היה על-פי שיקול דעתו להורות לה להשיב את הכסף למקומו, כמו גם לאשר מסירתו ל"קופה" המוחזקת על-ידי מסר. בכל מקרה, היא מאותו רגע מוגנת על-ידי האיש, מושא הערצתה, האיש הנושא משרה בעלת כוח ועוצמה בדרגה הראשונה, ממלא מקום ראש הממשלה.
לנאשמת 9 לא הייתה סיבה לקחת סיכון על עצמה, כך סתם, מבלי ליידע את נאשם 8.

263. הנאשמת 9 ציינה בבית-משפט כי דיווחה לנאשם 8 על כל תרומה של 5,000 ₪, האם יכול ועל סכום של 60 אלף ₪ נמנעה מלעדכן את נאשם 8?! (עמ' 8211 שו' 8-12).
התשובה נתונה בגוף השאלה.

264. הנאשמת 9 ביקשה את אישורו של נאשם 8 לכל מכתב ולכל פנייה שהעבירה ליועצים (ראה הפרק הדן בעניינה של נאשמת 9). לדבריה, לא קבעה פגישה ולא הוציאה נייר מהמשרד ללא אישורו של נאשם 8, חפיסת שוקולד שנתקבל במשרד העבירה לנאשם 8 תוך דיווח על נותן התשורה (עמ' 8225).
נאשמת 9, על-פי שיטתה, העדיפה תמיד לצעוד בנתיב מוגן ומאובטח. ניתן לקבוע; נאשמת 9 לא הייתה, בשום פנים ואופן, מעזה להיות שותפה להחזקת כסף מזוהם עבור נאשם 8 מבלי לעדכנו בפרוטרוט. נאשמת 9 לא הייתה נוקטת צעד, שהיה עלול להכשיל את נאשם 8.

265. כאמור, הנאשמת 9 נאמנה לנאשם 8 בכל מאודה, אז כמו היום.
הנאשמת 9 פעלה לטובתו ושמרה על ענייניו הציבוריים והאישיים לצדי צדדיהם. הנאשמת 9 סייעה לנאשם 8 בענייניו האישיים, למשל, חשבונות הבנק שלו, כמו בביצוע תפקידיו הרשמיים.
הנאשמת 9 לא הייתה מעזה, שלא לגלות לנאשם 8 על העברת סך 60 אלף ₪ לקופה, שיועדה לטובת ענייניו הציבוריים (עמ' 8142 שו' 28; עמ' 8143 שו' 1).
הנאשמת 9 פעלה לטובתו של נאשם 8, ומטבע העולם לא הסתירה גאוותה בסיוע הרב שהעניקה לו. אין זה מתקבל על הדעת כי סכום של 60 אלף ₪, שהיא אישית הצליחה לגייס עבורו מ"**ידיד קרוב**", גיוס שהינו כולו שלה, ללא התערבות ועזרה של מאן דהוא אחר, לא תדווח על ידה לנאשם 8.
לאמור, האפשרות כי עד המדינה העביר "תרומה" ללא אומר, תוך שמירה על "דממה", לא דיווח ולא עדכן את נאשם 8 – הינה בלתי מתקבלת על הדעת. לאפשרות בלתי סבירה זו ביקשה ההגנה לחבר ולהרכיב – אפשרות נוספת, לפיה נאשמת 9 "תרמה" מהכסף שניתן לה ולא עדכנה את האיש

שלצידו פעלה, חיה ונשמה. צירוף שתי אפשרויות שכל אחת הינה לעצמה חסרת משקל. אפשרות שלישית נוספת, ולו תיאורטית – לא הועלתה בבית-המשפט.

עמדת ההגנה כאן; מעוררת מיסודה.

266. הנאשמת 9 הסכימה בבית-המשפט כי משביקשה מעד המדינה לתרום לטובת כיסוי הגירעונות של נאשם 8, ביקשה הכספים לא עבורה, <u>אלא עבור נאשם 8</u> (עמ' 8393 שו' 18). משכך, נשאלה מדוע סברה כי על עד המדינה לתרום כספים לנאשם 8, בשעה שזה מכהן כשר התמ"ת ותשובתה: "**ת. קודם כל בגלל שאני ביקשתי ממנו, אל"ף, וזה הכי חשוב מפני שתמיד שביקשתי ממנו לנזקקים. ש. את ראית באולמרט נזקקים? ת. לא, מה פתאום אבל אני ביקשתי מכל אדם שרציתי תרומה ממנו, אז ביקשתי**" (עמ' 8393 שו' 26-29).

לאמור, הנאשמת 9 הסירה בבית-המשפט, לרגע, המסכה ודיברה בצורה בהירה על בקשת שוחד מעד המדינה עבור השר (עמ' 8394 שו' 8).

267. הנאשמת 9 חזרה וציינה בבית-משפט כי עד המדינה העביר לה כספים במטרה שתתרום אותם ל"**נזקקים**".

לדבריה, לא שיתפה את נאשם 8 בתרומות אלה (עמ' 8223 שו' 7-8).

צרת גרסה זו, כי נאשם 8 בחקירתו במשטרה מסר כי נאשמת 9 סיפרה לו על תרומות עד המדינה לנזקקים (**ת/594** עמ' 6-7).

לא מדובר בנתון של מה בכך. נאשמת 9 עדכנה את נאשם 8 בכל עניין ודבר הנוגע לו במישרין או בעקיפין. משנתון כי נאשמת 9 עדכנה את נאשם 8 בתרומות של עד המדינה לנזקקים "**משפחות מסכנות**", מתבקשת הסקת המסקנה כי עדכנה את נאשם 8 <u>בתרומות משמעותיות הרבה יותר לטובתו</u>.

268. חשוב לזכור, העברת סכום כסף זה אינו עומד לעצמו. נאשם 8 קיבל מעד המדינה, כמפורט לעיל, מאות אלפי ₪, לטובת כיסוי גירעונות שנגרמו בעטיין של מערכות הבחירות. הנאשמת 9 דיווחה ועדכנה את נאשם 8 בהתמדה ובהדיקות לאורך שנים על קבלת הכספים. לא הוצגה ראיה כלשהי, שיש בה להצביע מדוע היה על נאשמת 9 לסטות מדרך פעולתה לאורך שנים בהן דיווחה בנאמנות לנאשם 8 על כל "פרוטה", שנתקבלה מעד המדינה.

<u>הנה כי כן</u>, משהוכח בבית-המשפט כי נאשמת 9 העבירה לרשותו של נאשם 8, באמצעות אורי מסר, סך של 60 אלף ₪, נבחנה האפשרות התיאורטית לפיה נאשם 8 לא ידע על העברה כספית זו. בסיכומו של דיון, ניתן לקבוע כי מדובר באפשרות דמיונית. מדובר באפשרות עקורה וזרה להווייה ששררה בין המעורבים, הוויה שהוכחה בבית-המשפט במידת הודאות הצריכה בפלילים. נאשם 8 היה מודע לנסיבות העברת סך 60 אלף ₪ לרשותו, כסף שנמסר לנאשמת 9 על-ידי עד המדינה.

<u>אמור מעתה</u>, הוכחו יסודות העבירה לפי סעיף 290 לחוק עד תום. הנאשם 8 מורשע, אפוא, בעבירה לפי סעיף 290 לחוק.

<u>עד המדינה העביר סך 500 אלף ₪ לנאשם 8 באמצעות אחיו, יוסי אולמרט</u>

269. עד המדינה סיפר בבית-המשפט על הפגישה עם נאשם 8 בלשכתו של האחרון, בה סיפר לו האחרון על החובות הכבדים בהם הסתבך אחיו, יוסי אולמרט. נאשם 8 ציין בפניו כי המשפחה לא יכולה לעזור מעבר למה שהם כבר עזרו והוא ביקש שעד המדינה יפנה לנאשם 1 בבקשת עזרה, שכן: "**...הוא לא יכול לפנות לאף-אחד אחר, שהוא פונה רק אלינו. ואז הוא ביקש מאיתנו שנעזור לאחיו, ונזרים לו 500 אלף ₪ להוציא אותו מהחובות**" (עמ' 118 שו' 5-6).

לדברי עד המדינה, נאשמת 9 לא נכחה בשיחה עם נאשם 8, אבל משיצא מלשכתו של נאשם 8, סיפר לה: "**...שהוא ביקש עזרה עבור אחיו, יוסי אולמרט, וגב' זקן מאוד כעסה על מר אולמרט, הוא לא היה נוכח, אמרה שיותר טוב אם הוא היה מבקש את הכספים לכיסוי החובות שלו ולא של יוסי**" (עמ' 118 שו' 12-14).

עד המדינה סיכם עם נאשם 1 על הזרמת 500 אלף ₪ ליוסי אולמרט: "**שמתוך זה אני אשא ב-150 אלף ₪, שהלל צ'רני יישא ב-350 אלף ₪...**" (עמ' 120 שו' 12-13), והודיע לנאשם 8 כי לא יהיה בכוחו להעביר 500 אלף ₪ "במכה אחת" ועל-כן ימסור את הכסף בשיקים דחויים. ואכן: "**יוסי, אני לא זוכר אם אותו יום או לא אותו יום, צלצל, קבע איתי פגישה, הוא בא למשרדי בתל-אביב, ברח' החשמונאים**" (עמ' 120 למטה). עד המדינה זכר בבית-המשפט כי יוסי אולמרט הגיע למשרדו בסביבות יום 01.10.02, בפגישה זו הוא הודיע ליוסי אולמרט, כי ימסור לו את הכסף במספר שיקים, ולא שיק אחד, ויוסי אולמרט: "**ביקש ממני שהוא מאוד לחוץ, אם הוא יכול לקבל משהו על החשבון, למיטב זיכרוני, מסרתי לו שיק אחד או שני שיקים באותה הזדמנות, שלי, על החשבון הפרטי שלי, וקבעתי להיפגש איתו כעבור מספר ימים**" (עמ' 121 שו' 6-9).

עד המדינה ציין כי משיצא יוסי אולמרט מחדרו, נתקל באברהם נתן, שבדיוק הגיע אליו למשרד, והאחרון שאל אותו מה עשה אצלו יוסי ומאיפה הוא מכיר אותו. לדבריו, סיפר לאברהם נתן כי נתן ליוסי אולמרט כסף והוא גם: "**...ראה אותו עם שיקים ביד, שהוא יצא מהחדר, כנראה הוא היה עם השיקים ביד**" (עמ' 121 למטה).

כמסוכם ביניהם, זמן קצר אחר-כך פגש את יוסי אולמרט בקפה אפרופו בתל-אביב ומסר לו שמונה שיקים נותרים, דחויים, כל אחד על סך 50 אלף ₪, להשלמת ה-500 אלף ₪ המובטחים (עמ' 122). בהמשך, נאשם 8 התקשר אליו והודה לו (עמ' 123 שו' 13).

עד המדינה ציין כי אלו הפעמים היחידות בהן פגש את יוסי אולמרט.

על-פי הצהרות פרקליטו המלומד של נאשם 8 בבית-המשפט, עו"ד רועי בלכר, כמו גם דבריו של נאשם 8 בבית-המשפט (עמ' 7465 שו' 7-12), גם קביעה של בית-המשפט, לפיה יוסי אולמרט קיבל סכום של כ-500 אלף ₪ מעד המדינה בחודש אוקטובר 2002 – אין בה מבחינת נאשם 8 ולא כלום.
לגישת ההגנה, המחלוקת עם המאשימה אינה בשאלה האם עד המדינה העביר סך 500 אלף ₪ לאחיו של נאשם 8, אלא האם נאשם 8 היה מודע להעברה כספית זו והייתה לו נגיעה כלשהי להעברה זו.
נאשם 8 העיד בבית-המשפט, כי לא ביקש מעד המדינה להעביר את הכסף לאחיו, לא דיבר עם עד המדינה על העברה כספית זאת ולא ידע, כל עיקר, כי אחיו קיבל סכום כסף כלשהו מעד המדינה.

חשוב להעיר, פרקליטו המלומד של נאשם 8 הדגיש חזור והדגש בסיכומיו בכתב, כי המאשימה לא הציגה כל רישום בנקאי ו/או תיעוד אחר, המעיד על העברת הכספים. תיעוד שכזה, היה בו כדי לחסוך מההתדיינות בנושא במשפט. אשר כך, ארחיב ואתאר הודעות יוסי אולמרט בחקירתו ובעדותו בבית-משפט.

פרקליטו המלומד של נאשם 8 גרס בסיכומיו, כי גרסתו של עד המדינה, לפיה מימן סך 150 אלף ₪ מתוך 500 אלף השי"ח שהועברו ליוסי אולמרט, הינה מגוחכת (ראה סע' 286, עמ' 55, סיכומי נאשם 8).
הפרקליט המלומד הדגיש, כי סיפור השוחד ליוסי אולמרט אינו מופיע במוצג **ת/404**, למרות שהיו לעד המדינה כל הסיבות שבעולם לציין סיפור שוחד זה בכתב הסחיטה (סע' 288-289, עמ' 56, סיכומי נאשם 8). לגישת הסנגור המלומד: "...או שדכנר נתן כספים ליוסי מיוזמתו, ולא לבקשתו של אולמרט. כך או כך, הדברים היו אמורים להופיע בפתח הפרק העוסק באולמרט בכתב הסחיטה, באותיות קידוש לבנה" (עמ' 57, סיכומי נאשם 8).

אכן, עד המדינה נמנע מלציין במסמך שכונה ע"י ההגנה "כתב הסחיטה" את העברת הכסף לנאשם 8 באמצעות יוסי אולמרט. עם זאת, אליבא דהגנה המסמך הנ"ל הינו מסמך שקרי מיסודו, מסמך רווי בדיות, עשיר במיני מינים של שקרים וכזבים, שלשיטת הגנה לא ניתן להסתמך עליו ולו במקצת.
בסיומו של ההליך המשפטי נראה כי גם המאשימה מסכימה כי לא ניתן לקבוע ממצאים שהם על בסיס מסמך זה. עד המדינה הסביר במהלך חקירתו הנגדית את מצבו הנפשי הקשה באותה תקופה, ואת המצוקה אליה נקלע, מצוקה שהביאה אותו לחבר מסמך רווי בשקרים בלתי סבירים בעליל, סיפורי סיפורים הזועקים שקר למרחוק.
טענתו של הסנגור המלומד שנונה, אבל לא ניתן להסביר מסמך שמוסכם על הצדדים שאין בו ממש.

נראה, כי בהיעדר קביעה בבית-המשפט להעברת כ-500 אלף ₪ ליוסי אולמרט, תיסתמנה טענות המאשימה באירוע שוחד זה.

ברם, אם הוכח אחרת, והכסף הועבר ליוסי אולמרט על-ידי עד המדינה, אזי קו ההגנה אומר כי עד המדינה מסר 500 אלף ₪ לנאשם 8 באמצעות יוסי אולמרט, בדרך של "שגר ושכח", עד המדינה נתן כסף ובכך תם חלקו. אירוע העברת הכסף, כך ההגנה, "נעלם" ו"נשכח" למספר שנים.

כמפורט להלן, הוכח בבית-המשפט כי עד המדינה העביר ליוסי אולמרט סך 500 אלף ₪.
לא הוחוור במשפט מדוע נמנע עד המדינה מלציין זאת בכתב הסחיטה, שהינו, כמוכח לעיל, ריבוי שקרים ובדיות לרוב.
סך 500 אלף ₪ הועברו לנאשם 8, באמצעות יוסי אולמרט, כדמי לא ייחרץ.
משזו הייתה מטרתו היחידה של עד המדינה, לא שמר אותה אצורה אצלו.
נאשם 8 פנה בבקשת עזרה לעד המדינה, וזה נענה לבקשתו, כמתואר על-ידו.

בל אקדים את המאוחר, וראשית לכל, העברת הכסף ליוסי אולמרט.

270. נוכח עמדת ההגנה, כמצוין לעיל, ארחיב במקום בו יכולתי לקצר ואתאר את הודעות יוסי אולמרט בחקירתו ועדותו בבית-משפט.

מוצג **ת/736א** הינו תמליל חקירתו של יוסי אולמרט בוושינגטון בידי צוות חקירה של חוקרים פדראליים אמריקאים וחוקרי משטרת ישראל.
בחלק נכבד מחקירתו ניסה יוסי אולמרט להרחיק עצמו מעד המדינה. יוסי אולמרט זכר סיוע כלשהו, שזה סייע לו בשנת 1996, אבל הכחיש בכל תוקף קבלת מאות אלפי שקלים בסוף שנת 2002.
אין תמה שכך, המערכת המשפחתית החמה ששררה בין האחים לבית אולמרט תוארה בבית-המשפט. נאשם 8 סייע ליוסי אולמרט רבות. נאשם 8 לא נטש את אחיו ברגעי מצוקה ושימש עבורו מקור כבוד וגאווה.
לאמור, יוסי אולמרט ביקש בחקירתו שלא להפליל את אחיו, נאשם 8.

לאחר חקירה ארוכה שנפרשה על-פני שעות, הובהר ליוסי אולמרט כי ברשות החוקרים עדות של אברהם נתן (מבלי לפרט מה זה אמר או לא אמר, כשנתון כי יוסי אולמרט היה מודע להיות אברהם נתן בבחינת "עד חי" למפגש שלו עם עד המדינה בנושא). בשלב זה, לא באופן שוטף, אישר יוסי אולמרט, למעשה, עיקרים מרכזיים בגרסתו של עד המדינה, כדלהלן:

I am trying to remember now. I can't remember the sums and anything like "that. I remember, yeah. There was some money given by mr. dechner, yeah"
(**ת/736א** עמ' 198 שו' 2-5).

Q. and do you remember how many checks? A. no, I don't, but yeah, there were " checks. From Mr. dechner. I want to establish it. Definitely there were checks "from Mr. dechner (שם, עמ' 199 שו' 18-22).

A. I can't say it, but it wasn't a few thousand shekels. It was not – it was more " than that, definitely. Q. A few hundred thousand shekels? A. I don't remember. Maybe. I can't rule it out. I can't rule it out. Q. but you remember that you got a few checks, more than one? A. I remember that there was – definitely remember that Mr. Nathan mentioned this name to me and that there was money involved, "yeah (שם, עמ' 200 שו' 20 עד עמ' 201 שו' 8).

A. definitely not, because that never – that never came up in any of my " discussions with my brother when he found about the depth of my difficulties and afterwards. Much, much. Much. Much. Much before all this story came into the open, so I never heard it. I should not have understand that he talked to my brother. It is definitely logical that he might have told him, but I didn't know "about it (שם, עמ' 208 שו' 15-22).

Q. Have you offered us an explanation for why it is that Shmuel Dechner would " give you the money? A. No, I can't offer you any explanation. That has to be a question for Mr. Dechner to answer. I don't know. Q. So as far as you're concerned, this was just a random act of charity? A. I would not call it charity. It definitely was not an act of charity. Q. that's what our concern is, too. So what was it – what do think it was? A. Mr. Dechner thought it would serve his interest, whatever it was that I don't know about, to give me the money. I was not aware "of it. I did not know what it could be, this interest (שם, עמ' 212 שו' 2-17).

MR. MULVEY: from our side of the table, it sounds very unbelievable that " somebody gives you a half a million shekels and you have no – you can't recall it. THE WITNESS: he didn't give me at one time a half a million shekels, by the way. If it was given, it was in checks that were dated for particular dates, so it

might have been one check was given to this creditor, another one for another creditor, so that might explain and dispel this unbelievability. MR MCGOVERN: so the checks were given to you on a sort of – they were given to you at once, but they had adjusted dates of cashability? THE WITNESS: I believe it was on a basis – I remember more and more of it. I think it was at least six payments. MS. BARAK: six payments? THE WITNESS: I believe so. I believe that I remember it over a period of six months or maybe almost – maybe even a year. MR. MCGOVERN: so with, like, post-dated checks? THE WITNESS: yeah. Yeah, exactly" (שם, עמ' 218 שו' 4 עד עמ' 219 שו' 5).

MS. BARAK: six checks—THE WITNESS: I'm – again, I can't be 100 percent sure about it, but very much close to 100 percent. BY MS. BARAK. Q. very much close to 100 percent, and very much close to six checks, and now very much close to how much written on each check? A. I can't remember, but as I said, it was a significant amount of money, and it may end up to whatever, but it wasn't a few thousand shekels, definitely not. It was much more than that" (שם, עמ' 219 שו' 14 עד עמ' 220 שו' 3).

THE WITNESS: if there were six checks, it can't have been hundreds of thousands apiece, because I believe that – it may have been 80,000 or 50,000 or something. I can't remember. MS. BARAK: 50,000 apiece or – THE WITNESS: I am not sure that I remember, but it was a significant amount of money. As I said, it was significant, and it was over a period of time, and it lasted for time—" (שם, עמ' 221 שו' 1-5).

"A. It must have been in Tel Aviv to start with, and either in Ahbima Café, as we said before – we spelled it out for you – or Apropo Café, but I can't remember. Maybe another – I don't remember" (שם, עמ' 229 שו' 1-4).

[במאמר מוסגר, ניתן לציין כי יוסי אולמרט בחקירתו (**ת/736א** עמ' 160-161), בדומה לניסיון התכחשותו לקבלת הכספים מעד המדינה, ציין כי לא ידע בשום פנים ואופן על העברת סך 30 אלף דולר לחשבונו על-ידי טלנסקי.

על-פי שיטתו, בדומה לעד המדינה כך טלנסקי, נמשכו כחרקים ל"מקור אור", בדמותו, על-מנת להעביר לחשבונו מאות אלפי ₪, והכל בלי לעדכנו ולומר לו בנושא מילה או חצי מילה.

למותר לומר, כי מדובר בגרסה בלתי סבירה בעליל.

יוסי אולמרט ביקש בראשית חקירתו להגן על אחיו, נאשם 8, ויהי מה.

יוסי אולמרט התכחש לקבלת הכספים מפני שידע מי שלחם, ומי הורה לאדונים טלנסקי ודכנר להעביר הכספים לרשותו].

צא ולמד, יוסי אולמרט ביקש בחקירתו להרחיק עצמו מעד המדינה. לאחר מספר שעות חקירה, משהוחוור לו כי בידי החוקרים חומר מתועד הנוגע לאברהם נתן, נתרצה ותיאר מצב דברים הדומה להפליא לעדותו של עד המדינה.

יוסי אולמרט אישר עיקרים מרכזיים בעדות עד המדינה: א. סכום הכסף שקיבל לידיו. ב. מועד קבלת הכסף. ג. הכסף הועבר לו באמצעות שיקים. ד. מדובר בשיקים דחויים. ה. לפחות שישה שיקים. ו. העברת שיקים התבצעה בקפה אפרופו תל-אביב. ז. אברהם נתן הינו עד לפגישה עם עד המדינה בנושא.

271. בישיבת בית-המשפט שנערכה באמצעות וידאו קונפרנס מוושינגטון, העיד יוסי אולמרט בוושינגטון במעמד נאשם 8 ופרקליטיו.

יוסי אולמרט ציין כי דיבר אמת בחקירותיו, אם כי דבריו הובנו שלא כהלכה.

יוסי אולמרט ציין כי לא קיבל כספים מעד המדינה, ובלשונו: "**לא קיבלתי כספים משמואל דכנר... אפשר לראות בבקשה איזשהו שיק מהשיקים האלה? אותה תשובה בדיוק נתתי גם בראיון ב-01.07.10, ביקשתי בכל צורה של בקשה שהיות ואני לא זוכר שהיו שיקים, שיראו לי בבקשה שיק כדי לעזור לי בריענון זיכרוני, והתשובה הייתה שאין שיקים כאלה. ש. אז מה שאמרת פה היה לא אמת? ת. חס וחלילה, אמרתי שאני לא זוכר, ואני גם עכשיו לא זוכר...**" (עמ' 5419 שו' 9 עד עמ' 5420 שו' 3). וכן: "**...היות ומגמתי הייתה אז, כמו שהיא היום, לומר רק את האמת ואת כל האמת, כפי שאני זוכר אותה. ואני רוצה לומר עוד הפעם, לבית-המשפט, לתובעת הנכבדה ולעוזרה הנכבד, שאני לא יכול לומר בודאות שאני זוכר שהיו סכומים כאלה ושיקים כאלה, אם יראו לי אותם אני אשמח להודות שזה מה שהיה, אבל אין לי שום יכולת לומר את הדברים בצורה שהתבקשה ממני**" (עמ' 5422 שו' 31 עד עמ' 5423 שו' 4). יוסי אולמרט לא זכר את אברהם נתן (עמ' 5423). כמו כן, לא זכר שמאן דהוא העביר לו סכומים בסדר גודל כזה או סכומים קטנים יותר, כמו 50 אלף ₪ (עמ' 5427 למעלה). יוסי אולמרט גם לא זכר פגישה עם עד המדינה בקפה אפרופו (עמ' 5428 למעלה). ועוד בעניין ה-500 אלף ₪: "**...כל הסכום הזה לא היה ולא נברא, אמרתי את זה בצורה חד-משמעית. שנית, הסיטואציה שבה הייתי לא הייתה פשוטה, יש שני חוקרים של משטרת ישראל, יש נציגים של המערכת האמריקאית, ואומרים לי שאברהם נתן אמר כך ואמר אחרת, לכן התשובות שלי היו כל הזמן בהקשר טנטטיבית, וזו השורה**

התחתונה, בדיוק מהסיבה שרציתי להיות בטוח שאני מסייע כמיטב יכולתי לפרוצדורה שהייתה ואני אומר את מה שאני זוכר באותו רגע ואני מנסה להיות הגון והוגן ככל האפשר, זה מה שהיה בזיכרוני באותה תקופה וגם אז אמרתי לא היה ולא נברא ואני אומר את זה גם עכשיו. אני ביקשתי אז ואני מבקש עכשיו שיראו לי שיק בבקשה" (עמ' 5431 שו' 1-8). יוסי אולמרט הדגיש כי לא פגש את עד המדינה מעולם, וגם אם היה רואה את תמונתו בעיתון לא היה מזהה אותו (עמ' 5437 שו' 12).

יוסי אולמרט הוכרז עד עוין על-פי הסכמת ב"כ הצדדים.
יוסי אולמרט הוכיח רצונו העז לסייע לנאשם 8. בחקירתו הראשונה ביקש שלא להפלילו, אבל בהמשך החקירה, לא בצורה שוטפת ולא בבטחה, אישש לא מעט גרסתו של עד המדינה.
בבית-המשפט חזר בו מדברים ברורים שמסר בחקירתו מול אנשי החוק וציין, כמפורט לעיל, כי לא קיבל מעד המדינה סכום הכסף הנטען ו/או דומה לו.

ההלכה הנוגעת לסעיף 10א לפקודת הראיות פורטה לעיל. אפנה לעדותו של אברהם נתן, עדות התומכת בעדות עד המדינה.

עדות אברהם נתן בבית-המשפט.

272. כמוזכר לעיל, במהלך מסירת הודעתו בחקירה, **ת/736א**, הכחיש יוסי אולמרט לאורך שעות ארוכות קבלת הכסף מעד המדינה. רק לאחר שצוין בפניו כי ברשות חוקרי המשטרה עדות של אברהם נתן, נתרצה ומסר הודעה לפיה קיבל גם קיבל הכסף מידי עד המדינה. נתון אובייקטיבי זה מצביע עד כמה משמעותי היה אברהם נתן עבור יוסי אולמרט.
אין מחלוקת כי השניים שוחחו ביניהם.
אין מחלוקת כי השניים שוחחו בנושא הנדון, ואברהם נתן ראה שיק או משהו דומה, כך אברהם נתן, בידיו של יוסי אולמרט.
על בסיס דברים אלה לא יהא זה מרחיק לכת להניח כי אברהם נתן נמנע בחקירתו, כמו בבית-המשפט, לתאר ההתרחשות שנתקיימה בינו לבין יוסי אולמרט <u>בשלמותה</u>.
יתר על כן, עדות אברהם נתן הותירה באולם בית-המשפט תחושה <u>קודרת ועכורה</u>. עד נכבד התפתל על דוכן העדים וביקש להסתיר ולהעלים עובדות, עליהן סיפר בחקירתו במשטרה.

אברהם נתן מילא תפקידים בכירים בשירות הציבורי, ובין השאר שימש כמנכ"ל עיריית לוד, נציב שירות המדינה, מנהל רשות השידור, ציר כלכלי בשגרירות ישראל בלונדון, וחבר בדירקטוריונים של חברות כמו חברת החשמל, חברת קשת (טלוויזיה), חברת קמור, בנק מזרחי.
עד התביעה, אברהם נתן, עבד עבור פרויקט הולילנד בין השנים 1996-1998. העד נשכר לעבודתו על-ידי עד המדינה לסייע לו בקידום תב"ע ג' ושכרו לאותה תקופה הסתכם בכ-345 אלף דולר.

העד עלה לדוכן העדים כמי שמשנתו סדורה לפניו. אברהם נתן היה מודע היטב לדברים שמסר בחקירותיו במשטרה, דברים שמעיקרם ביקש לחזור במהלך עדותו בבית-המשפט. העד ציין כי כבר בריענון במשרדי הפרקליטות ציין בפני התובעים הנכבדים כי לא דייק בחקירותיו במשטרה וצר לו על כך (עמ' 4489 שו' 1-2). משהעד גרס בעדותו בבית-משפט כי לא דייק בחקירותיו במשטרה, ראוי לצטט מהדברים שמסר בהודעותיו במשטרה:

בחקירתו מיום 7.4.10 ציין אברהם נתן את הדברים הבאים:

"אני זוכר שפגשתי במשרד של דכנר בתל-אביב <u>בחשמונאים</u> פעם אחת את <u>יוסי אולמרט</u>, ואז <u>אני זוכר שדכנר נתן ליוסי שיק</u>. לשאלתך האם ראיתי זאת, אני משיב שאני לא זוכר אבל משום מה יש לי את זה בראש. לשאלתך, האם אותה פגישה התקיימה כשאהוד אולמרט היה ראש עירייה, אני משיב שזה היה בסוף שנות ה-90 לאחר שעזבתי את הפרויקט. לשאלתכם מי עוד היה נוכח באותה פגישה במשרדו של דכנר, <u>אני משיב שיוסי אולמרט ישב עם דכנר לבד</u>, לשאלתכם מה אני עשיתי באותה סיטואציה במשרדו של דכנר, אני משיב שהייתי נוהג לעבור מדי פעם ונכנס להגיד לדכנר שלום ולשתות קפה. לשאלתכם האם דכנר או יוסי אולמרט שוחחו איתי על אותו שיק שקיבל יוסי מדכנר, אני משיב שלא. לשאלתכם איזה סכום היה רשום באותו שיק, אני משיב שאני לא יודע. לשאלתכם האם אני מכיר את יוסי אולמרט, אני משיב שכן, הרבה שנים, אני גם העברתי לו שיק של 10 אלף שקל על-פי בקשתו בשל הקשיים הכלכליים שאליהם הוא נקלע..." (**ת/672** שו' 139-151) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בחקירתו מיום 28.4.10 ציין העד את הדברים הבאים:

"ש. תנסה להיזכר מתי ראית את דכנר נותן שיק ליוסי אולמרט. תש. אני לא זוכר מתי זה היה. אני גם נזכר שטעיתי כשאמרתי לך בחקירה הקודמת שהתחלתי לעבוד אצל הלל ב-1995. בפועל זה היה ב-1996. לשאלתך, אני זוכר, איך הגעתי למשרדו של דכנר ברח' החשמונאים בתל-אביב, איך ראיתי את יוסי אולמרט בחדר של דכנר. <u>אני זוכר שיוסי יצא מדכנר כנראה עם שיק ביד</u>. <u>אני זוכר שיוסי אמר לי שקיבל שיק מדכנר</u>" (**ת/673** שו' 2-7). בהמשך: **"ש. האם ראית את השיק, את הסכום ו/או את התאריך על השיק? תש. לא. <u>אני ראיתי את יוסי אולמרט יוצא עם נייר מקופל ויוסי אמר לי שקיבל שיק מדכנר</u>"** (שם, שו' 22-23) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בזיכרון דברים שרשמה קצינת המשטרה, רפ"ק סלבה וייצמן, נרשם בין השאר על-ידי הקצינה:
"... 3. לאחר שאברהם נתן מסר את ההודעה ועזב את משרדי להב, התקשרתי אליו טלפונית לנייד שלו מס' 054-4235301 ושאלתי, מהי סמיכות הזמנים בין המועד שבו נתן נתן את השיק ליוסי לבין המועד בו יוסי עזב את הארץ. 4. אברהם נתן אמר שדכנר נתן את השיק ליוסי אולמרט כשנה לפני שיוסי אולמרט פנה לאברהם נתן. אברהם נתן נתן ליוסי שיק על סך 10 אלף שקל. כנגד יוסי נתן לאברהם נתן את השיק שלו דחוי בכמה חודשים. אברהם נתן הפקיד את השיק ושיק חזר כחודש לאחר מכן יוסי אולמרט עזב את הארץ" (**ת/675**).

בחקירתו מיום 21.7.10 ציין העד את הדברים הבאים:

"**...לשאלתך כיצד אני מסביר את העברת אותו שיק לה הייתי עד מדכנר ליוסי אולמרט, כפי שמסרתי בחקירתי הקודמת, אני משיב שאני לא אמרתי שראיתי שיק, אני מסרתי שיוסי אולמרט יצא עם פתק או מעטפה ויכול להיות שיוסי אמר לי שהוא קיבל שיק ממנו, אין לי מושג על איזה רקע ניתן השיק, אם זה היה שיק בכלל, באותה תקופה לא היו לי קשרים עסקיים עם דכנר והביקורים שלי במשרדו היו בערך פעמיים בשנה, הביקורים שלי היו על רקע חברי, או שדכנר התקשר וביקש להתייעץ בפרויקט מסוים...**" (**ת/674** שו' 5-12). משנשאל העד על-ידי חוקר המשטרה, רפ"ק מאיר ארנפלד, על ההבדלים בין הגרסאות בהודעותיו השיב: "**ככל שעובר הזמן הזיכרון בוגד, אתה מדבר איתי על 2003, משהו כזה, זה מה שזכרתי אז בחקירות הקודמות, וזה מה שאני זוכר עכשיו, אולי אמר לי**" (שם, שו' 79-80).

בעדותו בבית-משפט נשאל העד לעניין הדברים שמסר בהודעתו במשטרה כדלהלן: "**ש. אני מפנה אותך לחקירה שלך, משו' 139: "אני זוכר שפגשתי במשרד של דכנר בתל אביב בחשמונאים פעם אחת את יוסי אולמרט ואז אני זוכר שדכנר נתן ליוסי שיק. לשאלתך האם ראית זאת, אני משיב שאני לא זוכר אבל משום מה יש לי את זה בראש". אתה זוכר את זה? ת. אז אמרתי שאני לא זוכר דבר כזה. אם אמרתי דבר כזה, לא דייקתי כי אני לא הייתי בחדר ולא ראיתי שהוא נותן לו שיק ולא ראיתי אותו שהוא מקבל שיק**" (עמ' 4491 שו' 15-20). ובהמשך: "**הוא יצא, היה לו פתק ביד, מעטפה**" (עמ' 4497 שו' 11) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בבית-המשפט חוזר בו העד אברהם נתן מהדברים שמסר בחקירותיו במשטרה (כמצוטט לעיל). בבית-המשפט ציין העד כי לא דייק בחקירות.
לא אוכל לקבל גרסת העד בבית-המשפט.

אברהם נתן עלה על דוכן העדים כאזרח הנחוש ש"לא לדעת", או ליתר דיוק, אזרח שבחר להעיד כמי ש"לא ראה ולא שמע דבר". אברהם נתן התייצב בבית-המשפט כמי שגמר אומר שלא להאיר התמונה העובדתית שנתרחשה לנגד עיניו, גם במחיר אי אמירת אמת בעדות בבית-משפט.

ביתר שאת, אברהם נתן ציין כי עד המדינה היה פנטזיונר, אדם הזוי שהבנתו בנושא המקצועי של תכנון ובנייה הייתה מצומצמת. זאת למרות היותו מודע לנתון לפיו נאשם 1 שילם לעד המדינה שכר חודשי של 50 אלף דולר בתוספת אחוזים עבור עבודתו לקידום פרויקט הולילנד. הוא עצמו עבד בשירותו של אותו "אדם הזוי" במשך שנתיים ימים, שלאחריהם הקפיד לשמור עמו קשרים, לאורך שנים, משבא לבקרו במשרדו, כך על-פי שיטתו (עמ' 4508 שו' 13-23).
על-פי התרשמותי הבלתי אמצעית מעדותו של אברהם נתן בבית-המשפט, אוכל לקבוע כי לא ניתן ליתן תוקף ומשקל לדבריו של מר נתן בבית-המשפט בסוגיה הנדונה. בודאי ניתן לקבוע כי הדברים שמסר בחקירותיו במשטרה עדיפים על-פני עדותו בבית-משפט [ראה בעניין זה הלכת מרילי (ע.פ. 76/71 פורסם בפד"י ל(2) עמ' 813). וכן: ע.פ. 803/80 אבוטבול נ' מ.י. פורסם פד"י לו(2) עמ' 528]

לפיה: "**...אם עד מאשר, למשל, בעת עדותו בביהמ"ש כי מסר אימרה בעת חקירתו במשטרה, ומאמץ באופן כללי את מה שנאמר בה, אף בלי לחזור בביהמ"ש על תוכנה לפרטיה, רשאי ביהמ"ש לראות באימרה חלק מן העדות שנמסרה בביהמ"ש גם ללא היזקקות לסעיף 10()(א) הנ"ל...**"]. עיקר העיקרים, סע' 10א לפקודת הראיות חל במלוא תוקפו, ישים ובר-תוקף.
אברהם נתן הינו אזרח נשוא פנים, שמילא תפקידים נכבדים מן המדרגה הראשונה בשירות הציבורי, ונחקר על-ידי שני קצינים בכירים במשטרת ישראל, יחידת להב, רפ"ק סלבה וייצמן ורפ"ק מאיר ארנפלד, כשהוא נכון למסור את האמת כולה בשלמותה (ראה הצהרת העד בבית-המשפט עמ' 4493 שו' 6).

אברהם נתן היה מודע היטב במהלך חקירתו במשטרה לעובדה, שהינו נחקר בנושא רגיש בו נחשד מי שהיה ראש ממשלה בישראל בקבלת שוחד. אברהם נתן מסר באותה חקירה כי על-פי תמונה שקיימת בראשו <u>עד המדינה נתן ליוסי אולמרט שיק</u>, זאת בעת שהיה במשרד של עד המדינה <u>במרחק קצר ביותר ממקום האירוע</u>. שלושה שבועות אחר-כך חזר, למעשה, אברהם נתן על גרסה זאת וציין כי ראה את יוסי אולמרט בחדרו של עד המדינה ואף ראה את <u>יוסי אולמרט עם שיק בידו</u>. <u>יוסי אולמרט אמר לו שקיבל שיק מעד המדינה</u>. משנשאל מפורשות האם ראה את השיק ו/או הסכום ו/או התאריך על השיק, השיב כי ראה נייר מקופל בידו של יוסי אולמרט וזה אמר לו שקיבל שיק מעד המדינה.
מספר שעות אחר כך התקשרה אליו קצינת משטרה, רפ"ק סלבה וייצמן, וביקשה לבדוק עמו מועד התרחשות האירועים שתוארו על-ידו. אברהם נתן <u>לא</u> חזר מגרסתו הבסיסית לפיה <u>עד המדינה נתן את השיק ליוסי אולמרט</u>.
לאמור, מדובר בדברים שמסר עד שניתן בראייה מפוכחת כשהיה מודע לכלל הרגישות המיוחדת האופפת את דבריו במשטרה. מדובר, כאמור, במי שנשא בתפקיד של נציב שירות המדינה שהשכלתו כוללת, בין היתר, גם השכלה במשפטים. העד ראה את עד המדינה מוסר שיק ליוסי אולמרט, העד ראה את יוסי אולמרט יוצא מחדרו של עד המדינה כשבידו נייר או דבר דומה לו, יוסי אולמרט ציין בפניו כי קיבל שיק מעד המדינה. הדברים נאמרו על-ידי העד בחקירה ביום 7.4.10, שלושה שבועות אחר-כך חזר על אותם דברים.

<u>צא ולמד</u>, הודעתו של אברהם נתן בחקירתו במשטרה <u>מקבעת תמונה עובדתית</u> בה התייצב יוסי אולמרט במשרדו של עד המדינה וקיבל ממנו כסף באמצעות שיק.
תמונה זו, <u>לעצמה</u>, מוכיחה העברת כסף מעד המדינה ליוסי אולמרט.
בד בבד, יש בהודעתו זו של אברהם נתן בחקירתו במשטרה כדי לעגן הודעתו של יוסי אולמרט בחקירה.

ועתה, לסיכום סוגיית עדות יוסי אולמרט בחקירתו במשטרה.
ההלכה הנוגעת לסעיף 10א לפקודת הראיות נרשמה בפרק זה.

בעניינו, העידה חוקרת המשטרה, רפ"ק איריס ברק, על נסיבות גביית ההודעה. התנאים המנויים על-פי חוק (ההלכה פורטה, כאמור לעיל), על החיזוק הצריך, הוכחו גם הוכחו.
בעניינו, הדברים פשוטים הרבה יותר, משההגנה הסכימה, למעשה, למצב דברים זה (ראה עמ' 5504 שו' 8-18 ; עמ' 5510 שו' 21 עד עמ' 5511 שו' 16 ; עמ' 7465 שו' 7-12).
אשר כך, לא נותר לי אלא לקבוע כי מוצג **ת/736א** הינו קביל ועדיף על-פני עדות יוסי אולמרט בבית-המשפט.

<u>אמור מעתה</u>, עד המדינה העביר בחודש אוקטובר 2002 ליוסי אולמרט סכום של כ-500 אלף ₪, במספר שיקים דחויים.

<u>סיכום ביניים</u>:

273. העובדות שהוכחו עד כאן:

א. עד המדינה העביר לאחיו של נאשם 8 כ-500 אלף ₪.

ב. עד המדינה לא הכיר את יוסי אולמרט, ויוסי אולמרט לא הכיר את עד המדינה, קודם לקבלת הכסף.

ג. גרסתו של נאשם 8 בבית-המשפט נדחתה מכל וכל.

ד. <u>הקשר היחיד בין יוסי אולמרט לעד המדינה הינו אדם אחד ויחיד; נאשם 8</u>.

<u>הנה כי כן</u>, המסקנה ההגיונית האחת והיחידה שהוכחה בבית-המשפט הינה; עד המדינה העביר סך של כ-500 אלף ₪ ליוסי אולמרט על-פי בקשת נאשם 8.

בעניינו, הדברים מוחוורים עוד לאור המפורט להלן:

הנאשם 8 גרס בבית-המשפט כי לא ביקש מעד המדינה ליתן סכום כסף כלשהו לאחיו. כמו כן, לא ידע כלל על העברה כספית זו של עד המדינה לאחיו, יוסי אולמרט.
אבחן, אפוא, אפשרות זו.

274. נאשם 8 תיאר בעדותו מערכת יחסיו המורכבת עם אחיו, יוסי, מנערות ועד בגרות. לאחר שאחיו נכשל בבחירות של שנת 1998, היה מודע, לדבריו, למצבו הכלכלי הלא טוב, אבל לא הייתה לו ידיעה **"עד כמה הוא לא טוב"** (עמ' 7451 שו' 15). רק בשנת 2004 למד לראשונה לדעת עד כמה מצבו הכלכלי קשה וכי חובותיו הכספיים נצטברו לסכומים של מיליוני שקלים. בעקבות הבחירות רשימתו של האח "רעננה 2000" נותרה בגירעון של 240 אלף ₪ ולדידו של נאשם 8, לו היה יודע על

חוב זה היה מתגייס לטובת אחיו בעת הזו לסייע לו לסגור החוב באמצעות ידידים ובאמצעים לגיטימיים אחרים.

נאשם 8 מסר לאחיו ביום 29.04.04 שיק על סך 10 אלף ₪ לאחר שנודע לו מצבו: "**כלומר היה ברור לי שכאן זו ליגה חדשה של בעיות שצריך להתמודד איתן והסכמתי להיפגש איתו. אחרי ההרצאה נפגשתי איתו והוא אמר לי תשמע אני צריך כסף, אני בבעיה, במצוקה, פתחתי את התיק, הוצאתי את פנקס השיקים, ורשמתי 10 אלף ₪, שזה היה 60 אחוז מהכנסתי כממלא ראש הממשלה. הוא אומר לי אתה עושה ממני צחוק? זה כל מה שאתה יכול לתת לי? אני מדבר איתך על מיליונים. אמרתי ליוסי אני אבא ל-4 ילדים, בעצם בפועל ל-5 ילדים, ויש לי נכדים, ואני צריך לפרנס משפחה וזה מה שאני יכול לתת לך, אני נורא מצטער**" (עמ' 7454 שו' 21-27). יוסי האח הגיב בזעם ודיבר: "**תעזור לי, תעזור לי אולי דרך החברים העשירים שלך וכו'. אמרתי לו שאין לי דרך לעזור לך, תעזוב אותי. נפרדנו. לא בשמחה ולא בחיבוקים**" (עמ' 7454 שו' 29-30) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 8 ציין כי הינו מודע לעובדה שאחיו, יוסי, הודה בחקירתו המשטרתית כי קיבל מעד המדינה סכומי כסף משמעותיים, הודעה ממנה חזר בבית-משפט. לדבריו, עמדת ההגנה, באישורו: "**...אנחנו לא מנסים להתווכח ואנחנו מסכימים לקבל את החקירה שלו במשטרה על-פי סעיף 10א וכדומה... מה בדיוק היה ביניהם אני לא יודע, אני יודע רק דבר אחד, שגם בעדות הראשונה שלו, גם בחקירה וגם בעדות שלו בבית-משפט, דבר אחד הוא הכחיש בתוקף ובאופן חד משמעי וזה איזשהו קשר שלי של ידיעה, של מעורבות, של הנחיה, או ממנו או מדכנר...**" (עמ' 7465 שו' 7-12).

הנאשם 8 חזר וציין כי בשנת 2002 במועד העברת הכסף על-ידי עד המדינה ליוסי אולמרט, עד המדינה לא נזקק לסיועו ואף הביע זעם על החלטתו לרוץ בבחירות ולעזוב את העירייה: "**הרי הוא לא ידע שאני אהיה שר שאחראי על ענייני המנהל ושפתאום ייווצר לו פה אינטרס חדש**" (עמ' 7672 שו' 4; עמ' 7682 שו' 1; עמ' 7682 שו' 18-23). ובכל מקרה: "**...לא פניתי אליו, לא ביקשתי ממנו, לא ידעתי, הוא לא אמר לי**" (עמ' 7672 שו' 12-13). ובכלל: "**אני אומר לך שזה דברי הבל, משום שלא רק שאני לא פניתי אליו, אלא אם כפי שאתה מניח הוא היה מספר לי שהוא נתן ליוסי, אז אמרתי פה שאותו הייתי מעיף והייתי מגיש נגדו תלונה במשטרה ומה שהייתי עושה עם יוסי, אמרתי, מספיק דיברתי על המשפחה. אתה מעלה פה ספקולציה שאין לה שום שחר, וזאת אחרי שאתה מעז לומר על דכנר שאני אטען שהוא לא בדיוק כזה או כזה, אתה הרי יודע שהוא שקרן פתולוגי שלא היסס כל הזדמנות להעלות כאן שקרים ולספר כאן כזבים ולזייף מסמכים**" (עמ' 7672 שו' 21-26) [ההדגשות שלי – ד.ר].

עיון במצע עובדתי נטען על-ידי נאשם 8 (כמובא לעיל) לפיו לעד המדינה לא הייתה סיבה לשחדו בסוף שנת 2002 – מוביל למסקנה שונה.

נאשם 8 נשען על דברים שמסר עד המדינה בבית-המשפט, לפיהם משמע על עזיבתו של נאשם 8 את עיריית ירושלים, נתמלא בכעס כמו מי שהשקעתו הלכה לטמיון. משכך, גרס נאשם 8 – לא היה לעד המדינה, באותה תקופה, מניע להשקיע 500 אלף ₪ בראש עיר העומד לעזוב את עיריית ירושלים, עזיבה שיש בה להרחיקו מפרויקט הולילנד.

מצע עובדתי זה הנטען על-ידי נאשם 8 מצביע דווקא כי בסוף שנת 2002 עד שנת 2003 היו לעד המדינה כל הסיבות שבעולם לספר לנאשם 8 על העברת סך 500 אלף ₪ על-ידו, לאחיו. כפי שיפורט להלן, לעד המדינה היו <u>סיבות טובות, שעלו כדי "דחף לאו בר כיבוש" להזדרז</u> ולספר לנאשם 8 כי מסר לאחיו 500 אלף ₪.

עד המדינה ידע בתקופה זו – על-פי המצע הנטען על-ידי נאשם 8 – כי אלה הימים האחרונים בהם עדיין בכוחו של נאשם 8 ליתן תמורה ל"השקעה" על-סך 500 אלף ₪. בימים אלה היה בכוחו של נאשם 8 ליתן "מפריו" והיה ביכולתו של עד המדינה, עדיין, לקטוף פירות "השקעתו".

במצב דברים זה, עד המדינה, שאין חולק על כלל תכונותיו השליליות – לא היה דומם, בשום פנים ואופן, במקומו <u>ונוצר בליבו הנתון, כ"סוד כמוס"</u> לפיו העביר 500 אלף ₪ ללא יכולת לקבל תמורה בגין ה"השקעה", <u>במיוחד שנותרה עוד תקופה לא ארוכה</u>, בה מכהן נאשם 8 כראש העיר ירושלים, תקופה בה נתונה לו האפשרות ליתן "מטובו" והשפעתו לקידום הפרויקט.

הדברים מקבלים יתר תוקף, לנוכח העובדה, שהחל מתחילת שנת 2003 התחוור כי לנאשם 8, גם בתפקידו החדש כשר המסחר והתעשייה, מעורבות והשפעה בעניינים המטופלים על-ידי עד המדינה.

[השאלה, אם עד המדינה דיווח לנאשם 8, נבחנת <u>לנוכח עמדת ההגנה</u>, לפיה נאשם 8 לא ביקש מעד המדינה <u>בצורה מפורשת</u> להעביר הכסף ליוסי אולמרט. להדגיש, הנני <u>רחוק</u> עד ירכתי ארץ מלקבוע כממצא, שאין בסיס לדברי עד המדינה בנושא].

לאמור, מתרס ההגנה הנטען על-ידי נאשם 8 אינו מתרס אלא, חץ נוסף ברקמת גרסתו הרעועה.

275. לגישת נאשם 8, עד המדינה "הטוב והמיטיב" מסר לאחיו 500 אלף ₪ מבלי שנתבקש לעשות כן, מבלי שהכיר אותו או היה מעניינו.

עד המדינה לא סיפר לנאשם 8 על ה"תרומה" הנאה, שהעביר לאחיו, ומעולם לא ביקש ממנו "תמורה" בגינה. הנאשם 8 נשאל בבית-המשפט במפורש האם עד המדינה, שהיה לו אינטרס: "...**<u>השתמש בכלי זה שהיה לו נגדך</u>?**" והנאשם השיב: "**<u>אין לי שום תשובה</u>...**" (עמ' 7685 שו' 11-12) [ההדגשות שלי – ד.ר].

דהיינו, הנאשם 8 ציין בבית-משפט, כי לאורך השנים בהן המשיך לעסוק, להחליט ולהנחות בעניינים בהם טיפל וקידם עד המדינה, האחרון <u>לא</u> פנה אליו, <u>ולא</u> ביקש תמורה ו/או הקלה בשל העברת הכסף הנ"ל לאחיו.

דברים אלה אינם סבירים.

עד המדינה ציין במהלך המשפט, שיכול והינו גנב, זייפן, עבריין, אבל – "אידיוט" הוא לא. הפועל היוצא הוא כי עד המדינה היה פועל נמרצות ומספר בגאווה לנאשם 8 על העברת הכסף ומעדכן במקביל את נאשם 1.

בוא וראה, לעד המדינה היה מניע חזק מאין כמותו לעדכן את נאשם 8 על העברת סכום של 500 אלף ₪ לאחיו. עד המדינה לא הטמין "סוד כמוס" זה בתוכי תוכו ונמנע מלהשתמש בו, כאשר מוסכם כי זה נתן את הכסף לא מטעמי "צדיקות", אלא אך ורק מתוך רצון להניע את נאשם 8 לשאת פנים ולסייע במסגרת תפקידיו הציבוריים בקידום פרויקט הולילנד (ושוב לציין, כי אינני מקבל גרסת הנאשם 8 בבית-משפט, כי לא ביקש מעד המדינה להעביר את הכסף, כנטען ע"י עד המדינה).

פרקליטו המלומד של נאשם 8 גרס בסיכומיו כי טענת המאשימה, לפיה "לא אדם כדכנר" יפתח את כיסו מיוזמתו וייפרד מכסף רב ללא מטרה, הינה טענה חסרת אחיזה כשמדובר בעד המדינה, אשר רבות מהפעולות בהן נקט לא ניתן להבינן. הסנגור המלומד ציין כי עד המדינה מסר 600 עד 700 אלף ₪ למוסדות החינוך של ש"ס בראשות הרב עובדיה יוסף. כמו גם תרומה למימון הוצאות ההגנה של אריה דרעי, כספים שהעביר דרך בן-ציון קריגר למהנדס מחוז הצפון (ראה סע' 441, עמ' 87, סיכומי נאשם 8).

עד המדינה ציין דברים אלה בבית-המשפט, ברם עד המדינה לא נדרש לפרט ולהרחיב בהעברות כספים אלה, משאלה לא נמנו על אירועי השוחד שיוחסו למי מהנאשמים בכתב האישום, ולא היה כל מקום להרחיב זירת המריבה, במיוחד שבקשה כזאת לא נתבקשה על-ידי מי מהצדדים.

העולה מטענת פרקליטו המלומד של נאשם 8, כי זה מבקש לייחס לעד המדינה כסילות דעת.

צרת טיעון זה, כי עד המדינה העיד בבית-המשפט לאורך חודשים רבים, וניתן היה להתרשם הימנו בצורה טובה ביותר. מדובר באדם מורכב (ראה הפרק הדן בעניינו), ברם, לא אחד יוכל לומר, שמדובר בבן-אדם חסר בינה, אוויל, שמהלכיו ונתיביו חסרי תכנון והיגיון.

הסנגור המלומד ציין בסיכומיו: "איננו יכולים להתחקות אחר נפתולי מוחו של דכנר וחוסר ההיגיון שבפעולותיו, גם המאשימה אינה מסוגלת לכך, ותהיות בסיסיות לגבי הרציונל שבהתנהלותו קיימות גם לשיטתה...". למשל מדוע החליט עד המדינה לתת ליוסי אולמרט 150 אלף ₪ מכיסו, מדוע החליט לממן את נאשם 1 ב-350 אלף ₪, כיצד לא כלל עד המדינה את הכספים הנ"ל בכתב הסחיטה (סע' 443, עמ' 88, סיכומי הסנגור).

עד המדינה העביר סכום של כ-500 אלף ₪ ליוסי אולמרט, על-פי בקשת נאשם 8. בטח ובטח עד המדינה לא היה כומס ומסתיר "תרומה" זו מנאשם 8.

יפה דרש הסנגור המלומד. במהלך המשפט לא ניתן היה תמיד להעמיק חקר ולדוק דק בהגיגי תכנון מהלכיו של עד המדינה. ברם, לא יקום טוען לטעון כי זה הינו בבחינת כסיל ופעולותיו נטולות היגיון, היגיון איתן ובסיסי.

מדובר באדם מושחת, שהאמת לא הייתה נר לרגליו, אבל מדובר באדם חכם, שתבונתו בלטה על-פי כל אמת מידה.

276. עד המדינה לא העביר הכסף לאחיו של נאשם 8 בדיסקרטיות, ובטח לא ראה בכך "סוד כמוס", שכן הוכח בבית-המשפט כי <u>עד המדינה סיפר זאת בחופשיות וללא מורא לאברהם נתן, כמו גם לנאשמת 9</u>. האם ימנע מידע זה דווקא מנאשם 8?!

התשובה בגוף השאלה.

במאמר מוסגר, אתייחס לטענתו של פרקליטו המלומד של נאשם 8, שגרס כי באם עד המדינה מצא לעדכן את נאשם 8 במועד מאוחר למסירת הכסף ליוסי אולמרט, הרי פטור הנאשם מאחריות לעבירת השוחד, נוכח העדר קורלציה בין היסוד העובדתי לנפשי.
צרת טענתו המלומדת של הפרקליט המלומד הינה, כי אינה מתבססת על מצב עובדתי שהוכח בפניי ואינה מתיישבת עם ההלכה הפסוקה. ארחיב קמעה.

לטענת סנגורו הנכבד של נאשם 8, הגם שייקבע כי נאשם 8 עודכן בדיעבד ע"י עד המדינה בדבר העברת סך של 500,000 ₪ ליוסי אולמרט, לא יהיה בכך כדי לגבש את עבירת לקיחת השוחד המיוחסת למרשו, זאת בהיעדר סימולטניות בין היסוד העובדתי (העברת הכספים מעד המדינה ליוסי אולמרט) לבין היסוד הנפשי (מודעותו של נאשם 8 להעברת כספים זו ולנסיבותיה) של העבירה. לתמיכה בטענתו מפנה הפרקליט המלומד לע"פ 7068/98 **חכמי נ' מדינת ישראל**, שם זוכה המערער מעבירה של מתן שוחד שביצע מתווך מטעמו, לאחר שנקבע כי המערער לא היה מודע בזמן אמת למעשי המתווך, וכי מודעותו זו נוצרה רק לאחר מעשה, כאשר המתווך ביקש ממנו החזר כספי בגין הוצאות השוחד (ראו עמ' 88 לסיכומי ההגנה מטעם נאשם 8).
כאמור, המצב העובדתי שונה בתכלית, לגוף הסוגיה אציין כי ע"פ 7068/98 הנ"ל אינו דווקא רלוונטי לענייננו. על פי העובדות שנקבעו שם, לקופת חולים "כללית" היה חוב כספי כלפי אחד מספקיה, הוא המערער בפסק הדין, חוב אותו קופת החולים התקשתה לשלם. לצורך השבת החוב הסתייע המערער בשירותיו של אדם בשם זילבר. אותו זילבר החליט לפנות לאדם בשם לוי, עוזרו של מזכ"ל ההסתדרות, ולבקשו להתערב אצל גזבר קופת החולים בעניין תשלום החוב למערער. כדי להניע את לוי להתערב לטובת המערער, אירח זילבר את לוי ובני משפחתו במספר הזדמנויות בבתי מלון בתל אביב, ולאחר מכן פנה למערער וביקש החזר של הוצאות האירוח. המערער, שלא ידע בזמן אמת על כך שזילבר מארח את לוי בבתי מלון, נעתר לבקשתו של זילבר וכיסה את הוצאות האירוח, תוך שחשד כי המדובר בהחזר כספי עבור מעשה שוחד. בגין דברים אלה, המערער (נותן השוחד) הואשם בעבירה של מתן שוחד ללוי, כשותפו של זילבר. בית המשפט העליון זיכה את המערער. המערער שם, כך נקבע, לא היה מודע בזמן אמת למעשיו של זילבר (שהינו בבחינת נותן שוחד כשותף של המערער). עבירת מתן השוחד בוצעה ע"י זילבר <u>והושלמה</u> טרם המערער היה מודע לה, לא ניתן לדרוש אחריותו לעבירה זו.
בענייננו המצע העובדתי שונה. על פי "תיזת העדכון בדיעבד" של המאשימה, אמנם נכון שעבירת מתן השוחד ליוסי אולמרט שבוצעה ע"י עד המדינה (נותן השוחד) הושלמה עוד בטרם נאשם 8 היה מודע לה. אולם לא כך הדבר בנוגע לעבירת לקיחת השוחד באמצעות יוסי אולמרט המיוחסת

לנאשם 8 (מקבל השוחד) – זו לא הושלמה והשתכללה, אלא רק משנודע לנאשם 8 כי יוסי אולמרט קיבל כספים מעד המדינה בשל תפקידו הציבורי של נאשם 8.[ושוב, אינני מקבל דברי הנאשם כי לא ביקש מעד המדינה להעביר הכסף לאחיו יוסי]

277. ההגנה הדגישה את מצבו הכלכלי של עד המדינה באותם ימים, בהם ביקש תשלום ומקדמה מאנשי הולילנד פארק, מצב כלכלי, שלטענת ההגנה לא בדיוק אפשר לעד המדינה להעביר סכום כזה של כסף לאחיו של נאשם 8.
כאמור, עד המדינה מסר ליוסי אולמרט את המתת בכשמונה שיקים דחויים, כל שיק על סך 50-80 אלף ₪.
לפני כל פירעון שיק מדי חודש בחודשו, שבה ועמדה בפני עד המדינה הדילמה, לנוכח מצבו הכלכלי הקשה – על בסיס הנחת ההגנה – האם לבטל השיק, אם לאו.
הדברים מקבלים משנה תוקף נוכח העובדה (ראה בפרק הדן בעניינו של נאשם 6) כי עד המדינה לימדנו על "חיבתו" לגלגל שיקים בימים קשים.
לאמור, עד המדינה לא ביטל ולו שיק אחד מתוך השיקים, שנמסרו ליוסי אולמרט. הפועל היוצא הוא, כי עד המדינה ראה את התועלת שצמחה וצומחת לו בגין "השקעתו".

278. יוסי אולמרט קיבל, כאמור, מספר שיקים דחויים, כל אחד בסכום של כ-50-80 אלף ₪. בהנחה שמצבו הכלכלי של עד המדינה היה לא משופר באותה תקופה – הנחה שנטענה על-ידי ההגנה – היה בכל שיק ושיק ביום פירעונו כדי "לעוררו" ולהמריצו לפנות לנאשם 8 ולספר לו על העברת 500 אלף ₪ לאחיו.
לאמור, דווקא מצבו הכלכלי של עד המדינה, אליבא דהגנה, היה אמור להעצים את הדחף, שנראה בבחינת "דחף בלתי ניתן לעצירה" אצל עד המדינה, לספר לנאשם 8 על "השקעתו" באחיו [שוב, אינני מקבל טענת ההגנה, שעד המדינה "התנדב" להעביר 500 אלף ₪ לאחיו של נאשם 8, ללא שהאחרון ביקשו לעשות כן]. במיוחד, שהשיקים הגיעו לפירעון בתקופה בה היה עד המדינה מודע לעזיבתו המתוכננת של נאשם 8 את העירייה.

279. המתת שהועבר לידיו של יוסי אולמרט (כמוכח בבית-המשפט, כמפורט לעיל) הועבר בדרך מסירת שמונה שיקים דחויים. העברה זו מצביעה כי סכום הכסף לא היה נזיל ו/או ברשות הנאשם במועד בו נמסרו השיקים. עד המדינה העביר סכום של כ-500 אלף ₪ בשיקים, ולא הסתפק בסכום שיכול והיה נתון ברשותו, מאחר שנדרש על-ידי נאשם 8 להעביר לאחיו, יוסי אולמרט, סך 500 אלף ₪. עד המדינה ציין זאת בעדותו בבית-משפט.
לאמור, סכום של 50 או 100 אלף ₪, סכום כסף שהיה ברשותו של עד המדינה, הינו סכום נאה ל"תרומה" – אבל לא במקרה זה. עד המדינה נדרש על-ידי נאשם 8, להעביר סכום נקוב של 500 אלף ₪. עד המדינה נכנע לדרישה זו ומילא אותה כרוחה ולשונה.

280. חשוב לזכור, עד המדינה לא עמד ב"השקעה" זו לבדו. עד המדינה פעל בשליחותו של נאשם 1. האם באמת יכול היה עד המדינה לשאת פניו מול האיש לו היה חייב דין וחשבון, האיש שאמור היה להוציא את הכסף מכיסו, נאשם 1, מבלי שעשה מעשה ודיווח בהרחבה לנאשם 8 על התשלום שהועבר לאחיו?!

מדובר בשאלה רטורית. התשובה בהירה וברורה.

נאשם 1 העביר מאות אלפי שקלים והיה מודע היטב למה ומדוע הינו "משקיע" סכום עתק זה. נאשם 1 לא "שיגר" את כספו לאוויר העולם ו"שכח". נאשם 1 הינו אדם חכם, נבון, שכלכל צעדיו בקפדנות ובזהירות. עד המדינה פעל בצוותא חדא עם נאשם 1. עד המדינה דיווח לנאשם 1 על פועלו בנושא. עד המדינה לא נדרש על-ידי נאשם 1 לעדכן את נאשם 8 לעשות מעשה, הואיל וידע כי נאשם 8 הוא זה שנקב בסכום המתת, וממילא היה מודע גם מודע לתמונה העובדתית בשלמותה.

281. ועוד, אברהם נתן, מי שהיה נציב שירות המדינה, הופיע בבית-משפט כעד שכל תנועה מתנועות גופו וכל מילה ממילותיו, כמצוין לעיל, לימדו עד כמה <u>ביקש הוא לשמור על שמו וכבודו של נאשם 8</u>. מר אברהם נתן, מי שהיה נציב שירות המדינה, כלכלן ומשפטן, שמילא בנוסף תפקידים נכבדים בשירות הציבורי - <u>לא היסס</u> לחזור בו מעדות שמסר בחקירתו במשטרה <u>למשמעות המכבידה</u> של נתון זה. על-פי עדותו של אברהם נתן, יוסי אולמרט סיפר לו כי קיבל שיק מעד המדינה.

לאמור, יוסי אולמרט, שלא הסתיר קבלת השיק מאברהם נתן (שהינו בסך-הכל בבחינת "זר" ו/או ידיד רחוק), <u>מדוע ולמה יסתיר זאת דווקא מאחיו</u>, שאין חולק כי דאג וביקש לסייע לו באותן שנים ובשנים אחר-כך?!

במיוחד, שאין חולק כי הקשר בין יוסי אולמרט לעד המדינה נקשר אך ורק באמצעות אחיו. ראה התייחסות הנאשם 8 לנושא, עמ' 7676 שו' 21-28. וכן: "**ש. גם אחיך, יוסי, הסביר את הברור מאליו, כי כשקיבל את השיקים מדכנר, הוא האמין שהמניע של דכנר למתן המתת הזאת הוא הרצון לרצות אותך, וזה נובע מהעובדה שאתה מכהן באותה עת בתפקיד ראש העיר ירושלים, והשאלה שלי אליך, כיצד הוא יכול בדיוק לרצות אותך, אם זה לא בכלל הובא לידיעתך, כטענתך? ת. אתה בעצמך אומר שיוסי אחי הבין שזו הכוונה, אז דכנר יכול היה להניח כל מיני הנחות לגבי מה עלולה להיות או עשויה להיות ההתנהגות של יוסי. יוסי כמובן כשהוא נשאל, בנקודה זאת בודאי הוא אומר את האמת שהוא התבייש, והסתיר מאיתנו, כולל מבני משפחתו, את מצבו, ולכן אנחנו לא ידענו. כשם שאתה אומר, לפני כן הסברת את זה שדכנר לא היה מסכן את כל הקריירה שלו בכך שהוא היה אומר לי. אתה בעצמך אמרת שדכנר לא היה מעז לספר לי כדי לא לסכן את כל הקריירה שלו**" (עמ' 7677 שו' 19-28).

282. לא זאת אף זאת, נאשם 8 הדגיש בבית-המשפט, שלו בשנת 2002 היה יודע את עומק קשייו הכלכליים של אחיו יוסי, היה מסייע בידו לפתור בעיותיו בעזרת חבריו בארצות-הברית, בעלי

ממון שהיו נענים לבקשתו בחפץ לב ופותרים קשייו של אחיו, בדרך לגיטימית כזו או אחרת, "**הוא היה בא ב-2002, הדבר הכי קל בעולם**" (עמ' 7633 שו' 14). לדבריו, הדבר האחרון, שהיה עולה בדעתו זה לקבל שוחד, באמצעות אחיו, מעד המדינה.

עובדה שאינה במחלוקת היא, שבשנת 2004, גם אליבא דגרסתו בבית-משפט, נאשם 8 היה מודע לתהום אליה נפל אחיו, תהום של מיליוני שקלים, חובות לאנשי שוק אפור, "**מלווים בריבית קצוצה שדופקים בלילה על הבית**" (עמ' 7632 שו' 34), וגם אז נאשם 8 לא פנה לאותם חברים בעלי ממון לסייע לאחיו בדרך לגיטימית!

יתר על כן, נאשם 8 ציין בבית-המשפט, כי בקשה שלו מאותם "ידידים עשירים" אינה כה דרמטית, הואיל ואחיו, יוסי, הינו בסך-הכל בחור מוכשר, שכיום מרוויח עשרות אלפי דולרים בהרצאות ובפרסומים – ולאור השכלתו והצלחתו היה בכוחו להשיב את ההלוואה של אנשי הממון.

חרף האמור על-ידו, נאשם 8 לא עשה כן בשנת 2002, כמו גם לא בשנת 2004.

הנאשם 8 נדרש לכך בבית-המשפט, מדוע לא פנה בשנת 2004: "**אני לא יכול להבהיר כאן את עומק השוק, הכעס, האכזבה והמרירות שכל האנשים שהיו מסביב הרגישו בעניין הזה. אנחנו פתרנו את הבעיה המיידית, עזרנו לו להגיע לאמריקה, עזרנו לו גם כשהוא היה באמריקה, ואני חושב שגם סיפרתי את זה בחקירה, שבתקופה לא מבוטלת, כתוצאה משם שלו ומהקשר שלו איתי, היו לו הרצאות רבות שכתוצאה מהן לא רק שהוא הרוויח כסף, הוא גם יכול היה לשלוח לארץ כסף כדי לעזור לבני משפחתו שנשארו כאן. זה לא בדיוק שלא עזרנו לו, עזרנו לו, אבל אני מודה ומתוודה, כאיש מדינה ממלא מקום ראש ממשלה, לבוא לאנשים שהם לא BOSOM FRIENDS**" (עמ' 7630 שו' 30 עד עמ' 7631 שו' 2).

הדברים מקבלים הבלטה נוספת נוכח העובדה שבשנים הנ"ל, וקודם לכן, סייע, למשל, טלנסקי לנאשם 8 בדרך העברת מאות אלפי דולרים לעמותות הקשורות אליו (ראה למשל עמ' 7666 שו' 23-16), והנאשם: "**אני אמרתי לכבודו שלשום, אני אומר ככל שאני יכול ומרגיש, לפעמים יותר קל לשאול את השאלות האלה מאשר לענות. אנחנו כולנו, כל בני משפחתנו, לא רק אני אלא גם שני אחיו הנוספים, אשתו וילדיו, כולם היו בשוק טוטאלי, והשוק הטוטאלי לא היה מעצם המשבר, שגם הוא היה שוק רציני ביותר, אלא מהנסיבות שאפפו אותו, ומה שזה העיד על דרכי התנהגותו על סדרי העדיפויות שלו ועל הרגשת המחויבות שיש לי. אז אדוני אומר, זה הביא למשבר, המשפחה התפרקה, קורת גג לילדות, אדוני צריך להבין איפה אנחנו היינו בקונטקסט הזה, מי לא דאג לילדות? מי הפקיר אותן? מי הפקיר את האישה? מי הפקיר את המשפחה? מי סיבך את אחיו? זה לא היה איזשהו דבר קל, ואנחנו, למרות השוק הבאמת שקשה לתאר אותו, אני אומר פה דבר נורא, אני אומר שמזלם של הוריי שהם כבר לא היו בעת הזאת. צריך להבין את השוק שאנחנו עברנו, באנו ממקום מסוים, מאורח חיים מסוים, מדרך חיים מסוימת, ממושב שבבוקר היינו קמים לחלוב את הפרות, אני עוד הייתי בין אלה שחלבו את הפרות במשק**" (עמ' 7632 שו'

24-13; עמ' 7663 שו' 2-19). וכן: "**העובדה שטלנסקי העביר כסף כדי לעזור ליוסי היא דבר שבהחלט ראוי להערכה ולתודה, אני לא ידעתי מזה, והיות ולא ידעתי מזה לא יכולתי להודות לו, לו הייתי יודע הייתי מודה לו ומברך אותו ואולי שואל אותו אם הוא יכול לעזור לו עוד, כי לא ראיתי שום פסול, כשנשאלתי בחקירה הראשית על טלנסקי, אמרתי דבר ראשון שאני לא ראיתי שום פסול במתן כסף מטלנסקי, משום שהאיש הוא תושב חו"ל, אין לו שום עסקים בארץ, אין לו שום אינטרס שהוא יכול להתחכך בי ואין שום סיבה שהוא לא יתרום אם הוא רוצה לתרום**" (עמ' 7665 שו' 8-14) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, הנאשם 8 קרוב לעצמו ומטבע העולם שמר ושומר בקפדנות על שמו. הנאשם 8 לא פנה לאנשי כספים והון לסייע לאחיו השקוע בחובות כלכליים והעדיף לנסות ולפתור קשייו של אחיו בדרך "נוחה" ו"נסתרת" מעין הציבור.

283. נאשם 8 ציין כי טלנסקי לא הודיע לו כי העביר כסף לאחיו, יוסי אולמרט: "**לא מדובר פה במישהו שהיה מנותק, אני סיפרתי שהקשר שלי עם טלנסקי הוא משנת 1993, לפני תחילת מערכת הבחירות, כלומר מאמצע שנת 1993 ועד סוף 2005, כמעט 13 שנים, טלנסקי העביר סכומי כסף משמעותיים במשך השנים בדרך של תרומות שהוא גייס עבורי מאנשים, כולל תרומות שהוא תרם מעצמו, שהיו הרבה יותר גדולות מהעניין הזה, אחרי 11 וחצי שנים שהוא תורם באופן שיטתי, לטלנסקי אין צורך להרים לי טלפון ולהגיד תרמתי גם לאחיך 30 אלף דולר, זה לא היה מישהו שלא היה איתי בקשר, נניח כמו דוד קוליץ, שהוא ידיד שלי ואומר תשמע אני רוצה לעזור, טלנסקי נמצא איתנו בקשר בכל מקרה במשך כל הזמן והוא תורם כסף ומעביר כסף ודובר על הקופה הפוליטית שאורי מסר דיבר עבורי במשפט הקודם, הבעיה של העברת הכסף על ידי טלנסקי או הצורך של טלנסקי לספר לי כדי שאני אדע שטלנסקי דואג לי היא טריוויאלית בהתחשב ברקורד של 12 שנים ומעלה שבהן הוא מעביר סכומי כסף**" (עמ' 7476 שו' 1-11). וכן: "**תאמין לי שלא היה דבר קל מזה לומר שזה נכון אילו זה היה אמת. אני לא יכול להגיד דבר שהוא לא אמת. כב' בית-המשפט כבר אמר שהכרתי שועי עולם, אנשים שעל-ידם מוטי זיסר הוא דג קטן, אז מה הבעיה שלך לפנות לאנשים? אתה החלטת שיש שני אנשים בעולם שכל עולמי מתמקד בהם, האחד זה דכנר, החביב עליכם כל-כך, והשני זה משה טלנסקי, מה לעשות שזה לא כך. ואני חוזר על תשובתי שמא התבלבלת, אז לא פניתי אליו**" (עמ' 7657 שו' 17-21) [ההדגשות שלי – ד.ר].

עינינו הרואות, לנאשם 8 קו הגנה רציף, קבוע ונוקשה.

אנשים נדיבים ובעלי ממון משפיעים עליו מטובם ושותקים.

אנשים נדיבים מוצאים "להשקיע" מאות רבות של אלפי ₪ באחיו – אותו לא הכירו מעולם, וממילא לא היה מעניינם (ראה למשל עדות יוסי אולמרט, כי לא שמע בשום צורה שהיא את השם "דכנר" לפני יום 22.04.04 או לאחריו, עמ' 5500 שו' 1-2) – וממשיכים לחיות בדרכם, מבלי לספר או להתגאות בפניו כי סייעו לאח הנזקק, שנקלע לחובות כספיים.

"צדיקים" "נדיבים", כך נאשם 8, לא נתבקשו על-ידו להרים תרומה לאח, הוא כמובן, כך נאשם 8, לא תנה בפניהם צרות האח, והמה טרחו ופנו לאח ומטעמי "חסד וצדיקות" העבירו לרשותו מאות אלפי ₪.

השנים חלפו נקפו והי"צדיקים" שמרו את סודם מפניו. לגישתו של נאשם 8, בטח ציפו אלה להכרת תודה וגמול מהקדוש ברוך הוא על כך שנקרא בדרכם אדם הזקוק לסיוע והמה נרתמו לטובתו והעבירו לידיו מאות אלפים של שקלים בדממה מוחלטת.

לאמור, קו הגנתו של הנאשם אינו מתקבל על הדעת. עד המדינה, כמו גם טלנסקי, הינם אנשי עסקים מנוסים ומתוחכמים. כמו אנשי עסקים, הם בשיטתם "קונים ומוכרים". עד המדינה קנה "שירותיו" של נאשם 8 במחיר העברת כ-500 אלף ₪ לאחיו. עד המדינה לא נתחבר לנאשם 8 בקשרי חברות ורעות, קשר אחד היה לו עמו - "קשר עסקי", זה ותו לא.

284. נראה כי נאשם 8 בחר בתצוגה קבועה. תצוגתו בעניין עד המדינה דומה לתצוגה בעניין הפקדת הכסף על-ידי מוריס טלנסקי. נאשם 8, שם כמו כאן, הינו בבחינת מי ש"לא יודע לא שומע".

טלנסקי מתוך: "צדיקות לשמה" – חיפש אחר אחיו, מבלי שנתבקש, מבלי שהכיר את יוסי, ובטח יוסי לא היה מעניינו, ושם בחשבונו עשרות אלפי ₪.

ההבדל בין טלנסקי לעד המדינה הינו כי לטלנסקי עמדו הכוחות להתייצב בחקירה נגדית בבית-המשפט. בעניין טלנסקי, הבנקים טרם ביערו הניירות, רשומות בנקאיות התומכות בגרסתו. טלנסקי העיד בבימ"ש ועדותו בעלת משקל.

285. הנאשם 8 סיפר על העברות כספיות משמעותיות ביותר של טלנסקי לאורך 11 שנים וחצי. העברות כספיות שיטתיות, כך נאשם 8. הנאשם 8 ציין כי לו ידע על מצבו של אחיו בזמן אמת, יכול היה לפנות לאחד מידידיו האמידים "**שועי עולם שעל-ידם מוטי זיסר הוא דג קטן**" לסייע לאחיו. דברים אלה מתאימים ככפפה לעדותו של טלנסקי בבית-המשפט כי העביר 30 אלף דולר ליוסי אולמרט על-פי בקשתו המפורשת של נאשם 8. נאשם 8 פנה לבן-אדם, שהעביר לו סכומי כסף משמעותיים לאורך שנים, בצורה שיטתית, וזאת על-פי קו מחשבתו, כפי שבוטא על-ידו בעדותו בבית-המשפט.

לאמור, בלא משים חשף הנאשם "דרכו". משאחיו, יוסי, נקלע למצוקה, נרתם נאשם 8 ופעל לטובת האח בעזרת אותם "תורמים נדיבים", שמוכנים היו לשים מכספם לטובתו.

286. נאשם 8 סיפר, כמצוטט לעיל, על הפגישה בהרצליה ביום 29.04.04, בה העביר שיק אישי שלו לאחיו, יוסי אולמרט, משנודע לו על עומק חובותיו: "**...אחרי ההרצאה נפגשתי איתו והוא אמר לי תשמע אני צריך כסף, אני בבעיה, במצוקה, פתחתי את התיק, הוצאתי את פנקס השיקים, ורשמתי 10 אלף ₪, שזה היה 60 אחוז מהכנסתי כממלא ראש הממשלה. הוא אומר לי אתה עושה ממני צחוק? זה כל מה שאתה יכול לתת לי? אני מדבר איתך על מיליונים. אמרתי ליוסי אני אבא ל-4 ילדים, בעצם בפועל ל-5 ילדים, ויש לי נכדים, ואני צריך לפרנס משפחה וזה**

מה שאני יכול לתת לך, אני נורא מצטער" (עמ' 7454 שו' 21-27). יוסי האח הגיב בזעם ודיבר: "**תעזור לי, תעזור לי אולי דרך החברים העשירים שלך וכו'. אמרתי לו שאין לי דרך לעזור לך, תעזוב אותי. נפרדנו. לא בשמחה ולא בחיבוקים**" (עמ' 7454 שו' 29-30).

על-פי תיאור הנאשם, מדובר בפגישה בה שררה אווירה לא נעימה, בלשון המעטה.

תיאור זה מתיישב עם עמדת המאשימה.

יוסי אולמרט תיאר את מערכת היחסים החמה, הדואגת, רוויית האהבה, בין האחים אולמרט. נאשם 8 סיפר בבית-המשפט על דאגתו לאחיו. למרות זאת, משמע על עומק חובותיו וצרותיו של האח, לא עשה דבר ונפרד ממנו לאחר שמסר לו שיק על-סך 10 אלף ₪ בצורה קרירה. הנאשם 8 הסביר בבית-המשפט כי לא פעל לסייע לו באמצעות חברים עשירים, הואיל ולא היה מעוניין להיכנס לנושא (עמ' 7629 שו' 17 עד עמ' 7630 שו' 14).

נראה, כי מקור תגובתו הכעוסה של נאשם 8 אינה נעוצה באטימות לב. מקור תגובתו מתיישב עם עדות עד המדינה, לפיה העביר, על-פי בקשת הנאשם, סך 500 אלף ₪ ליוסי אולמרט. לאחר העברה כספית נכבדה שכזו, על משמעותה המכבידה (שהנאשם, כאדם חכם ובטח כעורך-דין, היה ראשון להבינה), <u>העז יוסי אולמרט לפנות בבקשת סיוע נוסף</u>. על כך התרעם והתכעס נאשם 8 והגיב באופן שאינו יאה ונאה לשכמותו, תגובה שאינה מתאימה לאישיותו כפי שנצטיירה על-ידו בבית-המשפט.

287. חשוב לזכור, יוסי אולמרט בחקירתו בבית-משפט הרעיף מילות האהבה על אחיו, נאשם 8. יוסי אולמרט חזר בבית-משפט מדברים שמסר בחקירתו במשטרה, חזרה לה עלול היה להיות "מחיר" אישי נוכח מעמדו של יוסי אולמרט בארצות-הברית, אותה תקופה, טרם קבלת אזרחות אמריקאית. למשמעות המשפטית של חזרה "מיוחדת" זו מעדות קודמת.

עם זאת, יוסי אולמרט <u>לא אמר</u>, בשום מצב, כי היה זה הוא, ש<u>ביקש</u> מטלנסקי כסף, וזה נענה לבקשתו, <u>ללא מעורבות</u> ו/או ידיעה של נאשם 8.

288. מוריס טלנסקי העיד בבית-המשפט. העד סיפר כי נאשם 8 התקשר אליו: "**...והוא אמר שאחיו היה במצב כלכלי חמור, שהוא רץ לאיזשהו תפקיד ושהוא מבקש, ולא נבחר לתפקיד, אם אפשר, לעזור לו**" (עמ' 3434 שו' 13-14). לדברי טלנסקי, ביום 02.11.04 העבירה לו נאשמת 9 את מספר החשבון וכל המידע שהיה נחוץ על-מנת לבצע את ההעברה (עמ' 3434 שו' 24-25). טלנסקי ציין כי נאשמת 9 היא בבחינת ה"אלטר אגו" של נאשם 8.

נאשם 8 הכחיש כי הפנה את טלנסקי לאחיו יוסי ו/או כי ידע על כך שטלנסקי העביר סך 30 אלף דולר לאחיו יוסי. לדבריו, אינו יודע כיצד נוצר הקשר ביניהם, אבל: "**...הפלא ופלא, יום או יומיים אחרי שהכסף של טלנסקי הועבר דווקא לחשבון המזרחי, אז יוסי השתמש בכרטיס האשראי של החשבון הזה, ששם גם כתוב מספר החשבון, בעודו בניו-יורק והוא משך כסף מהחשבון הזה, כשיומיים או שלושה קודם לכן הוא היה בחיסרון של למעלה מ-100 אלף ₪, זאת**

עובדה שאין עליה מחלוקת, ושמספר החשבון היה על כרטיס האשראי שבו הוא השתמש" (עמ' 7657 שו' 30-34).

נאשם 8 לבקשת פרקליטו המלומד, עו"ד רועי בלכר, ציין כי העברת הכסף של טלנסקי לבנק המזרחי הייתה פעולה מטופשת משום: "**שבשלב שבו כבר יש תהליכים של פשיטת רגל, לתת לבנק, ולאו דווקא לנושה הגדול והלוחץ מבין הבנקים, זה נראה לי דבר בלתי סביר, בלתי חכם בעליל, ובעצם זריקת כסף לפני הסדר שהוא לא עוזר לסייע לפתור את הבעיה בשום צורה שהיא. לכן אני בודאי לא הייתי יודע מכך, לא הייתי מציע לטלנסקי לעזור ליוסי**" (עמ' 7477 שו' 19-23).

מצב נטען זה מחזק עמדת המאשימה.

אליבא דהגנה, דווקא יוסי, שידע טוב מכל אדם אחר מצבו בחשבונו בבנק מזרחי, מסר מס' חשבון בנק, שנמצא בהליך בעייתי שכזה, להעברת כסף לרשותו?!

הנאשם 8 נדרש לכך ונמנע למעשה מלנסות להבהיר התמיהה (עמ' 7477 שו' 25 עד עמ' 7478 שו' 18).

לאמור, היות מצב החשבון בבנק המזרחי, חשבון אליו הועבר כספו של טלנסקי, כפי שצוין בבית-המשפט, תומכת בעמדת המאשימה כי לא יוסי אולמרט הוא האיש, שהנחה את טלנסקי להעביר את הכסף לבנק מזרחי.

289. הנאשם 8 נשאל ב"רחל בתך הקטנה", מדוע ולמה העביר טלנסקי כסף לאחיו יוסי, שאינו מכירו ואינו מעניינו, ויוסי גם כן לא מכירו (עמ' 7659 שו' 18-25), כאשר מוסכם כי כל מעיניו ממוקדים באיש אחד, שהוא נאשם 8 (עמ' 7661 שו' 6). והנאשם 8: "**...סביר להניח שטלנסקי זה מעניין אותו מה קורה עם אח של אהוד אולמרט, והוא הרים טלפון כמו שהוא הרים טלפון בכל מיני עניינים דומים, ואמרו לו והוא אמר וואלה, נברר מה מספר החשבון ונשלח. אני יכול להגיד דבר אחד, אם אני הייתי מדבר עם טלנסקי, הדבר האחרון בחיים שהייתי עושה זה מעביר כסף דווקא לחשבון של בנק המזרחי**" (עמ' 7660 שו' 26-30).

לאמור, הנאשם 8 מעלה בבית-המשפט השערה, שבדומה להשערות רבות אחרות, השערה התלויה על בלימה.

290. ההגנה במצוקתה הייתה נכונה להישען על מיני השערות, כמו למשל ההשערה, לפיה אברהם נתן הוא זה שסיפר לעד המדינה על חובותיו הכבדים של יוסי אולמרט. פרקליטו המלומד של נאשם 8 הקדיש מקום נכבד לסברה זו (ראה עמ' 79-81 לסיכומי נאשם 8), בניסיונו ללמד שכך למד עד המדינה על מצוקתו של יוסי אולמרט.

אברהם נתן, לעצמו, ציין בהודעתו במשטרה הדברים הבאים: "**לשאלתך האם יוסי ציין בפניי את גודל החובות בהם הוא נתון, אני משיב שלא, אני הבנתי ממנו שמדובר במצוקה זמנית רגעית. לשאלתך האם ידעתי על גודל החובות בהם נתון יוסי אולמרט באותה תקופה, אני משיב שלא, גם הסכום שהוא ביקש, 5,000 או 10,000 ₪ לא נראה לי שהצביע על מצוקה עמוקה של יוסי...**" (**ת/674** גיליון מס' 2 שו' 34-38) [ההדגשות שלי – ד.ר].

אברהם נתן בבית-משפט דחה האפשרות שביקש מעד המדינה להעביר כספים ליוסי אולמרט (עמ' 4499 שו' 21).

ויוסי אולמרט עצמו ציין בעניין זה: " **Q. and you think that they – or you believe that Avraham Nathan connected you with Dechner? A. no, that I didn't say. I didn't say, no. I don't remember it. I don't remember that. I remember that he mentioned his name on occasions as being a friend of his. It didn't make any sense to me...**" (**ת/736א**, עמ' 188 שו' 15-21) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בעקבות הסנגור המלומד, אפנה גם לדברי יוסי אולמרט בחקירתו (**ת/736**) עמ' 243 שו' 13-22 ועמ' 246 שו' 17-19), מקומות בהם ציין יוסי אולמרט כי הוא אינו יודע האם אברהם נתן אמר לעד המדינה כי יוסי יכול לעזור לו עם אהוד אולמרט (עמ' 81, סיכומי נאשם 8).

לאמור, בדיקת סברת ההגנה מלמדת כי מדובר בסברת כרס.

פרקליטו המלומד של נאשם 8 הרחיק בסיכומיו ובנה תילי תילים של השערות, כמו למשל זה שצוין בסעיף 422, עמ' 83 לסיכומים. על-פי גישת הסנגור, *'ניתן להניח* שכאשר דכנר יצר קשר עם יוסי והציע לו את עזרתו ויוסי הבין שהוא עושה כן לא כמעשה צדקה אלא כדי לנסות להשפיע על אולמרט, הוא גרם לדכנר לחשוב שהשפעתו על אולמרט היא רבה ושיכולתו לסייע לדכנר היא משמעותית, וזאת על-מנת למקסם את גובה הסכום שיקבל מדכנר...".

נעלם לרגע מהסנגור המלומד שלשיטתו, על-פי קו ההגנה שנקט ונבחר על-ידו, נאשמת 9 "הייתה בידוי" של עד המדינה, וזה היה נועץ בה וזו הייתה שוטחת בפניו מערכת היחסים בין האחים והשפעתו המבוטלת של יוסי אולמרט על אחיו, ובטח הייתה מונעת ממנו הזרמת הכספים.

בכל מקרה, מדובר בתסריטים משוללי יסוד. תסריטים פרי דמיון עשיר ותו לא.

ושוב, שני אישים נכבדים, אנשי עסקים ממולחים שה"פרוטה" נמצאת בכיסם, כך ההגנה, מתייגעים לאתר את אחיו של נאשם 8 על-מנת להעביר לו מאות אלפי שקלים, וזאת מבלי שהנאשם 8 ביקש מהם לעשות כן, מבלי שהנאשם דיבר עמם בעניינו של אחיו, ולא פחות חשוב, מבלי לעדכן את נאשם 8 בעניין ומבלי שהכירו את יוסי אולמרט ובטח ללא כל קשר חברי, עסקי או אחר עמו.

לאמור, תמונת מצב בלתי מציאותית.

291. טלנסקי העיד בבית-המשפט כי ביצע את ההעברה הכספית לחשבונו של יוסי אולמרט, למרות שלא היה לו כל קשר עם יוסי אולמרט ומעולם לא פגש או ראה אותו בחיים, הואיל: "**אהוד אולמרט התקשר אלי והוא אמר לי שאחיו היה במצב כלכלי חמור שהוא רץ לאיזשהו תפקיד ושהוא מבקש, ולא נבחר לתפקיד, אם אפשר לעזור לו**" (עמ' 3434 שו' 13-14). משהפגישה בין נאשם 8 לטלנסקי שהייתה אמורה להתקיים ביום 02.11.04 בוטלה, כך טלנסקי, העבירה לו

נאשמת 9 בשיחת טלפון את פרטי החשבון של יוסי אולמרט וכל המידע שהיה נחוץ כדי לבצע את ההעברה הכספית (עמ' 3434 שו' 24-25).

נאשם 8 אישר בבית-המשפט את ביטול הפגישה הנ"ל וכן כי התקשר לטלנסקי להודיעו שלא להגיע לפגישה בשל המתואר לעיל (עמ' 7669 שו' 21-22).

בנוסף, דברים אלה מתיישבים עם מוצג **ת/847**, על-פיו נקבעה פגישה לנאשם 8 עם טלנסקי "**BRIEF MEETING**". נאשם 8 לא הצליח להגיע לפגישה ועל-כן הודע לטלנסקי על ביטול הפגישה (עמ' 7669).
לאמור, לא מדובר בצירוף מקרים. עדותו של טלנסקי בבית-המשפט, שהינה בעלת משקל, נתמכת בראיות נוספות.

292. ועוד, על-פי **ת/847א** ביום 02.11.04 התקיימו שיחות בין נאשם 8 לנאשמת 9: שיחה של 24 שניות בשעה 15:34 לפי שעון ארצות-הברית (הפגישה של טלנסקי עם נאשם 8 נקבעה לשעה 14:45), בהמשך שיחה של נאשמת 9 עם טלנסקי בשעה 15:37 שנמשכה מעל 3 דקות ושיחה נוספת בין נאשמת 9 לנאשם 8 בשעה 15:38. הכל בכל, בסמוך להעברת סך 30 אלף דולר לחשבונו של יוסי אולמרט ביום 04.11.04.
לאמור, לא מדובר בצירוף מקרים, עניין לנו בהשתלשלות עניינים התומכת בעדותו של טלנסקי בבית-משפט.

293. חשוב לציין כי אליבא דעדותה של נאשמת 9, מי שטיפל בשוטף בנושא הכספים מול טלנסקי הייתה גב' רייצ'ל ריזבי רז, שהינה דוברת אנגלית וממונה על קשרי החוץ.
העובדה כי הגב' רייצ'ל ריזבי רז לא נדרשה לשוחח עם טלנסקי בנושא, ובודאי לא נתבקשה להעביר פרטי חשבון של יוסי אולמרט לטלנסקי מתיישבת עם עמדת המאשימה כי "משימה מיוחדת" מיועדת מטיבה לטיפולה של נאשמת 9 למרות ששליטתה בשפה האנגלית הינה מועטת.

294. ועוד, בחקירתה במשטרה מיום 04.07.2010, **ת/603** שו' 353, ציינה נאשמת 9 כי לא טיפלה כלל ועיקר בעניינו של יוסי אולמרט.
על-פי **ת/655**, צוין כי מקום מגוריו של יוסי אולמרט הוא ברח' בן-גוריון 17 ברעננה. אין מחלוקת כי נאשם 8 טיפל בשכירת אותה דירה (ראה עדות ראשית נאשם 8, עמ' 7464 שו' 24-25). גם משגרס הנאשם 8 בבית-משפט (עמ' 7670 שו' 25) כי לא ידע את כתובתה של אותה דירה – קשה לקבל גרסתו גם בנקודה זו.

295. במהלך עדותו בבית-משפט מצא יוסי אולמרט להצהיר הצהרה כדלהלן: "**אני חושב שמה שאני אומר פה זה דבר שאמרתי אולי 50 פעמים, שלאהוד אולמרט לא היה שום קשר לכספים**

שלא קיבלתי או כן קיבלתי ואני לא קיבלתי ממר דכנר, אני מקווה שכל הפורום יקשיב, זה דבר חשוב שאני רוצה לומר עכשיו, דווקא הקטע הזה מוכיח בצורה החד-משמעית ביותר את צדקת טענתי שלא קיבלתי כסף ממר דכנר, שהרי אמרתי שלו הייתי מקבל כסף ממנו, הייתי פונה לאחי ושואל אותו, אבל היות ולא פניתי ולא שאלתי, אז לא קיבלתי, זה אחד מהדברים הברורים ביותר שמעידים על הגרסה שלי, שאתה לא מקבל אותה אבל היא האמת, שלא קיבלתי ממר דכנר ולו גם אגורה אחת..." (עמ' 5523 שו' 21-27).

הוכח בבית-המשפט, כקבוע לעיל, כי עד המדינה העביר כסך 500 אלף ₪ ליוסי אולמרט. משנתון זה עומד קוממיות, הצהרתו של יוסי אולמרט בבית-משפט כי היה פונה לאחיו- משמשת אבן נוספת בפסיפס ראיות התביעה. יוסי אולמרט, שקיבל הכסף, דיבר עם אחיו, נאשם 8, בנושא.

296. ועוד, יוסי אולמרט קיבל מעד המדינה כסך 500 אלף ₪ בשיקים דחויים. מדוע ולמה אמור היה יוסי אולמרט לשמור קבלת סכום כסף זה בסוד מפני אחיו או מדוע היה עליו להימנע מלספר לאחיו אירוע משמעותי שכזה?

אבדוק אפשרויות תיאורטיות, שיש בהן ולו קצת שבמקצת, לתמוך בתזת ההגנה, לפיה יוסי אולמרט לא שוחח ו/או לא עדכן את אחיו, נאשם 8, בקבלת הכסף מעד המדינה:

1. לא ניתן לטעון ולא נטען כי מדובר בסכום של מה בכך, שנשכח ונשמט מזיכרונו של יוסי אולמרט.

2. יוסי אולמרט הבין כי מדובר בתשלום שוחד ופחד מזעם אחיו, על כך שסיבכו, בחר לשמור הסיפור לעצמו. יותר מכך, יכול וחשש כי אחיו יורה לו להחזיר את הכספים.

אכן כך?

בהודעתו בחקירה, שנתקבלה כראיה קבילה לכל עניין ודבר, ציין יוסי אולמרט: " **we... always walked on eggs to protect our brother, Ehud, and it was always like, Ehud, Ehud, Ehud, Ehud, Ehud, Ehud first, Ehud first, we need to protect Ehud Olmert, we need to protect him...**" (ת/736א עמ' 254 שו' 4-8). וכן: " **...it was – that's the way the Olmert family is. Everything goes to to the big guy. It's a very simple answer...**" (ת/736א, עמ' 117 שו' 16-18) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בבית-המשפט ציין כי הוא, כמו אחיו, אהבו מאוד את נאשם 8, וכל ההתייחסות הייתה: "**של אהבה**" (עמ' 5402 שו' 14). וכן: "**...תמיד הערכתי את אהוד, תמיד רציתי בהצלחתו, תמיד דאגתי לו, אני חושב שזה ביטוי ליחסי משפחה טובים**" (עמ' 5501 שו' 19-20) [ההדגשות שלי – ד.ר].

האחים לבית אולמרט דאגו איש לרעהו והפגינו אהבה וחיבה וחום איש לרעהו. האם יוסי אולמרט מוכן היה לסבך את אחיו בעבירת שוחד מבלי להודיעו ולגלות את אוזנו?!

יתרה מזו, מדוע היה אמור יוסי אולמרט לחשוב על מעשה לא חוקי, מעשה העולה כדי עבירת שוחד? נאשם 8 עצמו, כמצוטט לעיל, סיפר על חבריו, שועי עולם, אנשים שעל-ידם מוטי זיסר הוא דג קטן (עמ' 7657). נאשם 8 סיפר בעדותו בבית-משפט כי משנתן לאחיו שיק של 10 אלף ₪ יוסי אמר לו: "**תעזור לי, תעזור לי, אולי דרך החברים העשירים שלך...**" (עמ' 7454). במצב דברים זה, מדוע ולמה צריך היה יוסי אולמרט לחשוב על מהלך לא תקין? לאחיו יש חברים קרובים כ"אחים" והמה שמחו תמיד לעזור לו ולמשפחתו במסגרת החברית שנתפתחה ביניהם, ואין בכך, לדידו של נאשם 8, כל טעם לפגם (ראה, למשל, דרך מימון הגנתה של נאשמת 9 באמצעות החבר אברהמס, כך נאשם 8 בבית-המשפט). דהיינו, גם אפשרות של "חשש לשוחד" – שמנע דיווח לנאשם 8 - אינה בבחינת אפשרות.

להדגיש, המשפט שציטט נאשם 8, מדברי אחיו יוסי על החברים העשירים שלו, הוטח בפניו של נאשם 8 שנתיים לאחר מסירת הכסף. יוסי אולמרט, כך נאשם 8 – הכיר במציאות בה לנאשם 8 חברים עשירים. חברים קרובים המוכנים לשים מכספם על-מנת לעזור ולתמוך בבן-משפחה של חברם.

3. כאמור, הוכח כי יוסי אולמרט קיבל סכום כסף בסך של כ-500 אלף ₪. יוסי אולמרט ידע כי סכום זה ניתן לו אך ורק בשל היותו אח של נאשם 8. אין על כך כל מחלוקת.

מה טבעי יותר מלומר לאח הגדול, האח הטוב והמיטיב: "תודה רבה"!

האם באמת יקום טוען לטעון שיוסי אולמרט הינו בן-אדם שלא יודע להודות לקרוב משפחה שדאג לו בשעת צרה והפנה אליו "ידיד", שהעביר לרשותו סכום של 500 אלף ₪?! יוסי אולמרט העיד בבית-המשפט ותכונותיו, נימוסיו הטובים והתנהגותו האדיבה ניכרו לכל עין. לא זה האיש שלא ידע ויודע לומר "תודה" למי שדאג לו בשעת מצוקה, בהעברה כספית כה משמעותית.

לא זאת אף זאת, ליוסי אולמרט היה אינטרס להודות לאחיו ולשבחו על שנרתם לסייע לו בשעת מצוקתו. יוסי אולמרט היה מודע לחבריו העשירים, שועי עולם, של אחיו. יוסי אולמרט ידע כי יכול ויהא זקוק לעזרה נוספת עכשיו ובעתיד. יוסי אולמרט ידע כי ללא הכרת תודה מלאה ושלמה, ייסגר בפניו "אוצר הפלא" שברשות אחיו לעולמי *עולמים*. *האם באמת ניתן לטעון ברצינות כי התנהגות בסיסית, לומר "תודה" לאחר קבלת סכום כסף* של כ-500 אלף ₪ - הינה בלתי מחויבת המציאות?!

האם באמת יקום טוען לטעון, שעד המדינה הינו "קמצן", "אידיוט", טלנסקי הינו "הזוי" ויוסי אולמרט הינו "אוטיסט" המנותק מהתנהגות חברתית בסיסית?!

[במאמר מוסגר אציין, כי הדברים המצוינים לעיל הינם בבחינת "קל וחומר" לאור העובדה כי יוסי אולמרט בבית-המשפט סיפר כי שנתיים אחר-כך, משקיבל שיק על-סך 10 אלף ₪ מנאשם 8: "**אמרתי לו יפה תודה רבה...**" (עמ' 5486 שו' 18)].

לאמור, על-פי מבחן השכל הבריא, האפשרות שיוסי אולמרט קיבל הכסף מעד המדינה ולא שוחח על-כך עם נאשם 8 ו/או לא עדכן אותו בהתאם – הינה אפשרות בלתי סבירה.

297. ההגנה הקדישה מקום נכבד בפרשת ההגנה על-מנת לחזק גרסת נאשם 8, לפיה לא ידע, כל עיקר, על מצבו הכלכלי הקשה של אחיו, יוסי, בשנת 2002, עד שלא עלה על דעתו, כל עיקר, לפנות לעד המדינה ולבקשו "להרים תרומה" ולסייע לאחיו במצוקתו.

אחיו של נאשם 8 העידו בנושא, ובדומה, התייצבה על דוכן העדים גרושתו של יוסי אולמרט, שדיברה על חוסר ידיעתה על מצבו הכלכלי הבכי רע של מי שהיה אישה. הגב' לינדה אולמרט העידה בבית-משפט, וככל שנמשכה עדותה, כך הוחוור עד כמה זו הינה בבחינת "עדה מטעם", שבחרה להעיד עדות שיש בה כדי לתמוך בגרסת נאשם 8.

גב' לינדה אולמרט – אשתו של יוסי אולמרט באותה תקופה – ציינה שלא ידעה כל מאום על חובותיו של יוסי. לבקשתו של יוסי, גב' אולמרט חתמה על מכירת הדירה שבבעלותם, דירה שאמה, ניצולת שואה, סייעה לה ברכישתה – זאת מבלי שידעה, כל עיקר, על מצבו הקשה של מי שהיה בעלה, ומבלי שידעה על מה היא חותמת?! יצוין כי גב' לינדה אולמרט סיפרה כי נטלה משכנתא בעבר, ורכשה דירות. גב' לינדה אולמרט הייתה מודעת לכרטיס האשראי חסר הכיסוי שברשותה, אך היא, לדידה, לא ידעה על מצבו הקשה של מי שהיה בעלה.

בוא וראה עמדת ההגנה; אשתו של יוסי אולמרט, לינדה אולמרט – לא ידעה על מצבו הקשה. אחיו של יוסי אולמרט, ירמי ועמי – לא ידעו על מצבו הקשה. נאשם 8 לא ידע, כמובן, על מצבו הכלכלי הקשה. אבל, אבל רם וצלול, עד המדינה שלא הכיר את יוסי אולמרט, וזה לא היה מעניינו - ידע על מצבו הכלכלי הקשה, עד שטרח לאסוף כספים, שלא היו ברשותו, חילקם לשיקים דחויים ומסרם לידו?!

עד המדינה לא פגש את יוסי אולמרט כך בדרכו לתומו. עד המדינה נשלח אל יוסי אולמרט.

נראה, עמדת ההגנה הינה עמדה רעועה הקורסת על כלל תוכנה.

298. בחקירתה במשטרה התייחסה הנאשמת 9 לדברים שמסר עד המדינה בבית-המשפט, לפיהם משיצא מחדרו של נאשם 8, סיפר לנאשמת 9 כי נאשם 8 ביקש ממנו חצי מיליון ₪ לעזור לאחיו יוסי, ותגובתה הייתה, על-פי עד המדינה, שראוי לנאשם 8 קודם לעזור לעצמו לכיסוי חובותיו בטרם יסייע לאחיו.

הנאשמת 9 ציינה כי התגובה המיוחסת לה על-ידי עד המדינה היתה סבירה בסך הכל (**ת/600א** עמ' 92 שו' 7; **ת/600א** עמ' 92 שו' 23 עד עמ' 93 שו' 17). בהמשך (**ת/600א** עמ' 100 שו' 22-29) ציינה כי אין לה מה להגיד על התיאור של עד המדינה והיא עצמה אינה זוכרת, וכן (עמ' 101 שו' 6-14) חזרה וציינה שהכל סביר: "**יכול להיות**".

הסנגור המלומד הלין כי המאשימה נשענה על הודעות הנאשמת בחקירה ולא על תמלילי החקירה (עמ' 78, סיכומי נאשם 8).

ביקשתי לצעוד בעקבות הסנגור המלומד, ולהלן הדברים שציינה הנאשמת בתמלילים:

"**ח. ... שמואל דכנר אומר כשהוא יצא מהפגישה עם אולמרט, אותה פגישה שהוא ביקש ממנו על יוסי, את שאלת אותו על מה הוא דיבר עם אולמרט, והוא סיפר לך שהם דיברו על העזרה שאהוד מבקש עבור אחיו יוסי, ואת מאוד כעסת, ואמרת לו שקודם ידאג לכיסוי החובות שלו. נ. כיסוי החובות של מי? ח. של אהוד עצמו. והבעת את מורת רוחך גם לפני אהוד (לא ברור). לכן שאלתי אותך, אם הוא היה אומר לך, אם היית יודעת, איך היית מגיבה, כי אני ניחשתי שכך היית מגיבה, זאת תגובה שנשמעת לך הגיונית בנסיבות? נ. יכול להיות. ח. מה נכון? זה כאילו, זה סביר שהיית מגיבה ככה, נכון? נ. סביר... ח. ... זה לא כתוב, השאלה הייתה, סביר בעינייך שאילו אכן היה נודע לך שאהוד אולמרט מבקש עזרה עבור אחיו, תגובתך הייתה שקודם ידאג לכיסוי חובותיו? נ. יכול להיות. ח. התשובה זה סביר, את אמרת שזה סביר? נ. סביר. ח. יכול להיות שהיית מגיבה אחרת? נ. הכל יכול להיות, אני לא זוכרת. ח. אני שואלת, אם מי שמגייסת במשך 30 שנה, אני אכתוב ואחרי זה אני אקרא לך. ש. כמי שמגייסת במשך 30 שנה כסף עבור אולמרט, זה נשמע הגיוני שתביעי מורת רוח כשאהוד אולמרט מבקש כסף לכיסוי חובות של אחיו במקום לעצמו. נ. יכול להיות. יכול להיות. ח. יכול להיות שלא? נ. אה, יכול להיות שלא. הכל יכול להיות. ח. אבל מה יותר סביר? נ. לא יודעת. לא יודעת. ח. את לא יודעת? נ. לא יודעת. ח. תתאמצי. איזו תגובה שלך סבירה בעיניך? נ. תלוי במצב רוח שהייתי באותו היום. אני לא יודעת להגיד. אם היה דבר כזה, אם התבקשתי להגיב על זה. ח. תראי, האם אז יכול להיות שאמרת – יופי, יא, היפ, היפ, הוריי, נהדר, אני באמת חושבת שזה נורא יפה שהוא דואג לאח שלו. נ. את מדברת איתי על משהו שאני לא מכירה אותו. ח. לא. נגיד שלא. אבל אם היית צריכה, אני אומרת לך, מצב היפותטי. נ. לא יודעת. ח. יכול להיות שהיית שמחה שהוא דואג ליוסי? נ. לא יודעת. לא יודעת להגיד. לא יודעת להגיד**" (**ת/600א** (חלק ב) עמ' 90-93) [ההדגשות שלי - ד.ר].

לאמור, הנאשמת 9 אינה שוללת, בשום פנים ואופן, בחקירתה במשטרה, התרחשות אירוע בו עד המדינה יצא מחדרו של נאשם 8 וסיפר לה על בקשת השוחד [ראה ה"מקרא" של נאשמת 9 (הפרק הדן בעניינה של נאשמת 9) בחקירתה במשטרה, **ת/601א** חלק שני, עמ' 85 שו' 18-24] (עמ' 8157 שו' 18-20).

בעדותה בבית-משפט ציינה הנאשמת 9 כי האירוע לא היה ולא נברא (עמ' 8153). הנאשמת 9 הוסיפה והעידה בנושא זה: "**אני אגיד את זה בזהירות אדוני, יוסי אולמרט היה אובייקט לא**

פשוט. זה לא סוד, ואהוד גם אמר את זה, שמערכת היחסים בינינו לא הייתה טובה. בזמן אמת היה לי מאוד קשה איתו, המילה "בוקר טוב" הפכה ל"מגיע לי", תמיד זה מגיע לי, בפגישות משפחתיות למה את מתקשרת אלי אחרון, כי אתה הצעיר, זה היה משהו, אני זוכרת את מערכות הבחירות שהוא התמודד, כשאמרו לו לא, אז הוא היה בא אלי ואומר לי רגע, למה אהוד יכול? אני יותר חכם, יותר מוצלח, אני אצליח. ואני מודה, אני לא אהבתי אותו כי אני הרגשתי שהוא פוגע באהוד, אני לא אהבתי אותו כי אני הרגשתי במעשים שלו קנאה גדולה. אני עוד יותר לא אהבתי אותו בפרשה שהתפוצצה, מפני שאנשים שצלצלו להגיד שהוא לקח להם כסף אמרו שהוא השתמש בשם של אהוד. הכתבות הגדולות האלה היו לא "יוסי אולמרט" אלא "יוסי אולמרט אח של אהוד אולמרט". זה הרגיז אותי, כולם ידעו שזה הרגיז אותי..." (עמ' 8154 שו' 23-32).

על בסיס ה"מקרא" שהותווה על-ידי הנאשמת 9 לחקירותיה במשטרה, נשאלה הנאשמת 9 מדוע תגובותיה בחקירה היו כמצוין לעיל, לעומת מצב בו: "**...שאני עשיתי, איך אמר עורך הדין שלי, בואי נגיד <u>שהיו אומרים לך שהעברת את לוח הזמנים של אולמרט למישהו</u>, איך היית עונה? <u>הייתי אומרת לא</u>! (<u>דופקת על השולחן</u>), למה? <u>כי אני יודעת שלא הייתי עושה את זה</u>"** (עמ' 8302 שו' 1-3) [ההדגשות שלי – ד.ר].

הנאשמת 9 נשאלה מדוע האפשרות של העברת לוח הזמנים של נאשם 8 למישהו על ידה <u>נשלל על ידה מכל וכל (דפקה על השולחן)</u> ואילו לטענה של עד המדינה, לפיה <u>נאשם 8 ביקש ממנו שוחד בסכום עתק עבור אחיו</u>, הגיבה שמדובר <u>במצב דברים בהחלט סביר</u>. הנאשמת 9: "**...<u>זה באמת נראה נורא</u> אבל אני אומר לך למה... באותו זמן לא מצאתי לנכון לשתף את המשטרה שמילה אחת ורבע מילה טובה אין לי אליה, להגיד מה אני חושבת על כל נושא יוסי אולמרט, אז כל <u>ההתפתלויות שלי באו מהכיוון הזה</u> שהייתי מאוד רוצה להגיד מה שאני חושבת ובאיזשהו מקום <u>התעליתי על עצמי ואמרתי שאת המחשבות שלי אני שומרת לעצמי</u>. אז כל תשובה שיש פה לא מתאימה לשום שאלה ששאלו אותי**" (עמ' 8302 שו' 26-30) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, הנאשמת 9 התקשתה להסביר את הברור מאליו. הנאשמת 9 הגיבה כפי שהגיבה בחקירה, <u>הואיל והתמונה שתוארה על-ידי עד המדינה הייתה, לדידה, סבירה בהחלט</u>.

להזכיר, נאשמת 9 הינה הגברת המסורה עד אין קץ לנאשם 8. זו הנאשמת העריצה את הנאשם, אז כמו היום. עד המדינה האשים את מושא הערצתה בבקשת שוחד, <u>היא התבקשה במשטרה ליתן התייחסותה ונענתה לבקשה באומרה, כי מדובר במצב דברים סביר?!</u>

תגובה זו של נאשמת 9, בנסיבות המתוארות, מאששת גרסת עד המדינה.

לאמור, <u>הודעתה של הנאשמת 9, במחובר לעדות עד המדינה, שכאמור, אינה מבוטלת, גם לאחר כל הניכויים האפשריים, יצקה תמונה עובדתית, בה סיפר עד המדינה לנאשמת על בקשת השוחד</u>.

299. ועוד, עד המדינה הינו אדם, אליבא דהגנה, חכם, ערמומי ומתוחכם לעילא. עד המדינה הכיר את נאשמת 9 והיה מודע להערצתה של זו את נאשם 8.

עד המדינה סיפר במשטרה על פגישה בלשכת ראש העיר, שם ביקשו נאשם 8 להעביר חצי מיליון ₪ לאחיו. משיצא מהחדר שוחח עם נאשמת 9, כמתואר לעיל.
לגישת ההגנה, מדובר בסיפור בדים פרי המצאתו של עד המדינה.
באם בדה עד המדינה סיפור הבדים על-מנת להפליל את נאשם 8 לצורך קבלת מעמד עד מדינה, מעמד שהקנה לו ממון ותנאים עוטפים ומפליגים, כך ההגנה, אזי מדוע היה עליו להחליש גרסתו בהודעתו במשטרה, באמצעות הצבת נאשמת 9 כמי שהייתה נוכחת, עדה, ששאלה אותו ושמעה ממנו על בקשת השוחד?!
עד המדינה ידע בחקירתו במשטרה צופן "הנפשות הפועלות", ויכול היה לצפות כי נאשמת 9 תדחה גרסתו ותתייצב לצד מושא הערצתה.
עד המדינה סיפר בהודעתו במשטרה על מעורבותה ונוכחותה של נאשמת 9 בלשכה, הואיל וזו התמונה שנתהוותה, אותה עת, בלשכה.

לגישת ההגנה, לא ראוי לקבוע כי נאשמת 9 ציינה בפני עד המדינה את חובותיו של נאשם 8, בעת שפגשה את עד המדינה ביציאתו מחדרו של נאשם 8, מאחר שבאותה תקופה לא היו כלל חובות בגין הבחירות.
נאשמת 9 דיברה בנושא אחרת (ראה גם עדות נאשם 8 בבית-משפט וכן **נ/448**).
כמו כן, יש ממש בעמדת המאשימה, כי "המעשה" של אורי מסר בחשבון הנאמנות של טלנסקי מצביע על התמודדותם של "נאשם 8 את מסר" עם בעיית הגירעונות, שנוצרו כתוצאה מהבחירות (ראה עמ' 54 לסיכומי המאשימה בעניינם של נאשמים 8 ו-9).
אינני נדרש לדוק ולהרחיב בבחינת הסוגיה, הואיל וחשיבות הדברים שנאשמת 9 אמרה באותו מעמד – הינה מוגבלת. שאלת השאלות כאן הינה אינה מה אמרה נאשמת 9 לעד המדינה באותה סיטואציה מתוארת, אלא האם בעת שעד המדינה יצא מחדרו של נאשם 8, סיפר עד המדינה לנאשמת 9 כי נאשם 8 ביקש ממנו שוחד.
זאת השאלה שעליה נדרשה נאשמת 9 להשיב בבית-משפט. תגובת נאשמת 9 יצקה תמונה עובדתית ברורה המחזקת עמדת המאשימה.

300. בפרק הדן בעניינו של נאשם 2, התייחסתי לפניותיו של נאשם 2 אל נאשם 8 טרם פתיחת חקירת המשטרה.
נאשם 8 התייחס בחקירתו במשטרה לפניות אלה של נאשם 2, שהציג עצמו בפניו כמי שמונה כמגשר בין עד המדינה לבין נאשם 1. נאשם 2 ביקש ממנו "להשקיע" חצי מיליון דולר על-מנת שיהיה אפשר לסגור עניין עם עד המדינה, שהסתבך בשוק האפור.
לדברי נאשם 8, דחה הבקשה, הואיל ובחיים לא קיבל שוחד מעד המדינה, ואין בכוונתו להוציא, ולו אגורה אחת.
נאשם 8 ציין, לדבריו, בפני נאשם 2: "**...אמרתי לו תשמע, אני כבר מבין הסיפור הזה יתפוצץ, הוא יגיע למשטרה, הוא הסתובב אצל אנשים, זה יתפוצץ. יום אחד יבואו אלי המשטרה ויגידו**

לי בצדק, תגיד לי, אם אתה חף מפשע ולא עשית כלום למה ארגנת לא ממך חברים וזה נניח אני ראש ממשלת ישראל בא לחברים ואומר תשמעו רוקמים נגדי עלילה אני מוכרח כסף תארגנו לי חצי מיליון דולר אני מניח שראש הממשלה אולי יכול, אולי, אולי אני לא יודע, אולי יכול לארגן את זה" (**ת/594** עמ' 57 למטה). נאשם 8, לדבריו, הפנה את נאשם 2 לעו"ד אלי זוהר. בהמשך היו פניות נוספות של נאשם 2 שביקש להיפגש עמו, והוא, נאשם 8, לא היה מעוניין: "**...היה אורב לי ליד המעליות...**" (שם, עמ' 59 באמצע).

בהודעה נוספת פירט נאשם 8 את שיחתו עם נאשם 2, לפיה זה סיפר לו על ניסיון הסחיטה של עד המדינה את נאשם 1, ובמסגרת זו כתב מכתב בו הזכיר גם את שמם של נאשם 8 ושל נאשמת 9 כמי שהוא שיחד. נאשם 8, לדבריו, הסביר לנאשם 2: "**... נפגשתי עם אביגדור קלנר פעמיים, פעם אחת שאמרתי מתישהו, אני לא זוכר, נובמבר 2008, ופעם שנייה במרץ 2009... אמרתי לו בקיצור תשמע חביבי אני לא קיבלתי ממנו פרוטה מעולם, הפעם... מעולם לא דיברתי איתו על כסף, מעולם לא קיבלתי ממנו כסף, הדבר היחידי שהוא בא אלי ושניסיתי לעזור לו זה בקשר למחלת הסרטן של בתו שהוא ביקש עזרה, לא עזרה כספית, אלא קשר. אני זוכר שדיברתי עם הרב פירר... קלנר הציג את העניין כמישהו שלא בא חס וחלילה לאיים עלי, אלא בא לעזור לי, ואני קיבלתי את זה ברוח הזאת, הוא אומר, תשמע מה יוצא אחרי זה אתה תצטרך לנקות את שמך ויכפישו אותך וילכלכו אותך וכו'... אולי כדאי לך, לגייס כסף של חצי מיליון דולר שיסתום לו הפה, ואמרתי אני לא עוסק בדברים האלה. את הדברים האלה יודעים גם אלי וגם נבות מאותה תקופה...**" (**ת/595** עמ' 15).

נאשם 8 ציין בחקירתו - בניגוד לנטען על-ידי נאשם 2 – כי לא הכיר את נאשם 2 מהקמפוס באוניברסיטה העברית "**...לא היה ולא נברא, אני לא זוכר דבר כזה. אולי הוא הכיר אותי, אני לא יודע, אני לא הכרתי אותו...**" (**ת/594** עמ' 59 שורה אחרונה עד עמ' 60 שו' ראשונה). מדובר בהיכרות, אבל לא יותר מכך (שם, עמ' 60).

בוא וראה, על-פי תיאורו של נאשם 8, פנה אליו מכר מהעבר וביקש ממנו לא פחות, אלא <u>חצי מיליון דולר</u>. נאשם 8 לימדנו כי אינו בדיוק הבן-אדם המנדב מכספו, <u>גם לא לאחיו, שנקלע למצוקת אמת מול אנשי שוק אפור</u> [ראה דבריו לאחיו יוסי, כשמסר לו שיק על-סך 10 אלף ₪, כמצוטט לעיל: "**...אמרתי ליוסי אני אבא ל-4 ילדים, בעצם בפועל ל-5 ילדים, ויש לי נכדים, ואני צריך לפרנס משפחה וזה מה שאני יכול לתת לך, אני נורא מצטער**" (עמ' 7454 שו' 21-27)].

ראש ממשלת ישראל לא כיהה ב"מגשר", שהעז <u>לבקשו להעביר חצי מיליון דולר</u>. למי?! לטובת <u>המאכר מקומה 6 עם המקל, ה"קמצן", ה"מטריד", ה"מאיים"</u>.

נאשם 8 לא עשה כן למרות ש"המגשר" חזר על בקשתו בעיקשות לא מבוטלת בשתיים-שלוש פגישות, שיועדו אך לעניין זה בו נתבקש ראש הממשלה להוציא מכיסו סך חצי מיליון דולר ל"הרגעת" עד המדינה.

נאשם 8 דיבר עם נאשם 2 והסביר לו את העדר התכליתיות וחוסר ההיגיון להיענות לבקשה זו. <u>לאמור, התייחסותו של נאשם 8 אינה תואמת את מצב הדברים שנטען על-ידו</u>. <u>התייחסותו של נאשם 8 מתיישבת עם עמדת המאשימה.</u>

חשוב לזכור, נאשם 2 אינו, בשום פנים ואופן, בן-אדם הזוי. מדובר בבן-אדם מנוסה, חכם ומרשים על-פי כל אמת מידה.

נאשם 2 פנה לראש הממשלה בבקשה זו, הואיל ידע והכיר את ההתרחשות הנידונה לפנים ומאחור (בעניין שלפנינו ראה הודעת נאשם 2 **ת/513** שו 292-299) נאשם 2 דיבר עם נאשם 8 (ראה הודעתו הנל)בעניין המתת ליוסי אולמרט, מתת, שכזכור, מקומו נפקד מ"כתב הסחיטה", ברם , משמש נושא ועניין בשיחת השניים, טרם פתיחת חקירת המשטרה.

לאמור, אופן התייחסותו של ראש הממשלה לבקשה "מיוחדת" זו של נאשם 2, נעוצה בהבנתו כי האחרון ביקש ממנו לבנות עבורם גשר מעל לתהום הפלילים, שהלכה ונפערה באותם ימים מתחת לרגליהם. תהום פלילים לה היה מודע בכל מאודו.

301. חשוב לזכור, בקשתו של נאשם 8 מעד המדינה להעביר סך 500 אלף ₪ לאחיו אינה מנותקת ומתחברת למערכת היחסים המושחתת, שנתגבשה בין השניים לאורך השנים.

הוכח בבית-המשפט כי עד המדינה העביר סכומי כסף של מאות אלפי ₪ לטובת כיסוי גירעונות של נאשם 8. הכספים לא הועברו ללא תמורה. נאשם 8 פעל כמצופה ממנו וסייע לעד המדינה בקידום – בטח מנקודת מבטו של עד המדינה – פרויקט הולילנד ובעניינים אחרים בהם טיפל, כמפורט לעיל. משנקלע אחיו של נאשם 8 למצב כלכלי-אישי קשה ביותר, חובות מכבידים ורדיפות של אנשי שוק אפור, השתמש הנאשם 8 שוב ב"אוצר הפלא" שעמד לרשותו וממנו שאב סכומי כסף נוספים הנמדדים במאות אלפי ₪.

302. כאמור, עדות עד המדינה הינה עדות מורכבת ובעייתית, מעבר להיותה עדות של מי שהינו בבחינת "עד מדינה", עדות המחייבת לעצמה זהירות וקפדנות מיוחדת.

בשלנו, הזהירות המחויבת הינה מופלגת ודווקנית פי כמה וכמה נוכח העובדה, שמדובר בעד שנמנע מפרקליטי נאשמים 8, 9, 10, 11, 12 ו-13 לחקור אותו בחקירה נגדית.

אשר כך, הנני לקבוע כי עדות עד המדינה, גם שעובתה בבית-המשפט ונתחזקה בראיות אובייקטיביות, הרי בעניינם של נאשמים 8, 9, 10, 11, 12 ו-13, אין בכוחה לשמש אבן בפסיפס אבני ראיות המאשימה.

עם זאת, יש בעדות עד המדינה כדי להסיר "אבק טענות", שביקשו הנאשמים לכסות בהם האירועים. יש בכוחה של עדות עד המדינה להבריק ולהאיר הפסיפס העובדתי הנסיבתי המושלם, שנבנה בבית-המשפט.

הנה כי כן, עד המדינה מסר ליוסי אולמרט כ-500 אלף ₪, למרות שהשניים לא הכירו איש את רעהו והקשר היחיד שחיבר בין השניים הינו נאשם 8.

משגרסתו של נאשם 8 נדחתה על-ידי, מתחייבת המסקנה המתבקשת, לפיה עד המדינה העביר סך 500 אלף ₪ לאחיו של נאשם 8, על-פי בקשת האחרון.
מסקנה הגיונית זו אינה עומדת לעצמה. מסקנה הגיונית זו נתמכת, כמפורט לעיל, במספר חיזוקים שיש בהם לעגן הקביעה, מסקנה אפשרית אחת ויחידה, שהוכחה בבית-משפט במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי, כי עד המדינה העביר את הכסף בתיאום ובידיעת נאשם 8.

<u>אמור מעתה</u>, הוכחו יסודות העבירה לפי סעיף 290 לחוק עד תום. הנאשם 8 מורשע, אפוא, בעבירה לפי סעיף 290 לחוק.

<u>סקר בשווי 70 אלף ₪ עבור נאשם 8, לבקשת נאשמת 9</u>

303. כמפורט בפרק הדן בעניינה של נאשמת 9, הודתה זו בכך שביקשה מעד המדינה לממן סקר עבור נאשם 8.
כמצוין שם, נאשמת 9 ביקשה להגן ולחצוץ בין האישום לבין נאשם 8.

נאשם 8 נדרש בבית-משפט לחילופי המיילים **(ת/728, ת/729)** המעידים, לכאורה, על מעורבותו בבקשת מימון לסקר.
לדברי נאשם 8 בבית-המשפט, הוא עצמו אינו יודע דבר על התקשורת האלקטרונית המופיעה על-גבי המוצגים. כמו גם, נאשם 8 לא ידע להסביר מדוע נדרש עד המדינה לממן הסקר, ואין חולק כי הסקר לא מומן באמצעות קופת התרומות הפוליטיות, שצוינה על-ידו בעמ' 7493 לפרוטוקול (עמ' 7754 שו' 20-23).

יש ממש בעמדת המאשימה בסיכומים בכתב, כי נאשם 8, כמי שהיה מעורב במימון הסקרים בכלל (ראה **נ/401**) פעל גם כאן להשגת המימון. נאשם 8 אישר בבית-משפט מימון סקרים עבורו באמצעות קופה פוליטית, שהוחזקה על-ידי אורי מסר (עמ' 7493). גרסתו של הנאשם 8, לפיה נאשמת 9 פנתה לעד המדינה ללא ידיעתו והנחייתו, <u>הינה בלתי סבירה</u>, <u>ובטח קשה להעלות על הדעת</u> כי שני נאמניו, נאשמת 9 ועובד יחזקאל, <u>לא יעדכנו אותו בפעולה שביצעו בעניינו</u> (ראה עמ' 115-116 בסיכומי המאשימה).
הדברים מקבלים משנה תוקף נוכח קביעתי כי גרסתו של <u>נאשם 8 בבית-המשפט הינה ולא כלום</u>.

יחד עם זאת, עסקינן במשפט פלילי. בחנתי טענות ב"כ הצדדים המלומדים והגעתי למסקנה שלא ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי כי נאשמת 9 פנתה לעד המדינה בבקשה לממן סקר עבור נאשם 8, <u>על-פי הנחייה מפורשת ובידיעה של נאשם 8</u>. קיימת אפשרות, <u>גם אם הינה קלושה</u>, שבמסגרת פעולותיה של נאשמת 9 <u>פעלה בצוותא עם עובד יחזקאל למימון הסקר</u> ואלה

לא מצאו לעדכן את נאשם 8 כי דווקא עד המדינה נתבקש לממן הסקר, ולא מאן דהוא אחר, כמו "חברי" ש"ענייניו" אינם נוגעים בעשייתו של נאשם 8 בתפקידיו הציבוריים.
הדברים מודגשים עוד, משיכול ונאשמת 9 נמנעה מלעדכן את נאשם 8 בפנייתה לעד המדינה, הואיל וזה בסופו של הליך לא העביר הכסף המבוקש, וזו הסיבה להימנעות נאשמת 9 מעדכון נאשם 8.

אמור מעתה, נאשם 8 זכאי מחמת הספק, ליתר דיוק "צל ספק", בכל הנוגע למימון הסקר על-ידי עד המדינה.

עד המדינה מסר עבודות בשווי מאות אלפי שקלים לנאשם 7 על-פי בקשת נאשם 8

304. עד המדינה סיפר בעדותו בבית-משפט על פנייתו של נאשם 8 לסייע לנאשם 7 בשל המשבר האישי-כלכלי אליו נקלע נאשם 7 בעקבות מותו של אחיו, סמי שריג ז"ל.
לדברי עד המדינה, נאשם 8 פנה אליו וביקש את עזרתו: "**עזרה כספית שהוא יוכל לצאת מהחובות שלו. אמרתי לו שידבר עם צ'רני, אני מודה ומתוודה שכלפי הלל לא הסתכלתי על הצד האנושי, אמרתי לצ'רני שנפתח לנו חלון הזדמנויות. ושאם נוכל לעזור למר שטרית, אני מניח שנוכל לקבל את מבוקשנו**" (עמ' 126 למטה). עד המדינה סיפר כי נאשם 8 ציין בפניו כי נאשם 7 שקע בחובות בסדר גודל של 500-600 אלף ₪. עד המדינה ביקש וקיבל הסכמתו של נאשם 1 "לסייע" לנאשם 7, ואחר-כך השיב לנאשם 8 בחיוב (עמ' 127 שו' 19). נאשם 8 ביקש ממנו להיפגש עם נאשם 7 והוא השיב: "**...אז שיבוא אלי למשרד**", ואכן, נאשם 7, לדברי עד המדינה, הגיע למשרדו בתל-אביב: "**אני לא הזמנתי אותו, הוא נשלח אלי על-ידי מר אולמרט. הוא ביקש שניפגש, הוא ביקש שנשב אצלי במשרד, הוא הגיע אלי למשרד בתל-אביב... נושא השיחה היה איך אני יכול לעזור לו כספית בתקופה הקרובה ומה אני יכול לעשות למענו**" (עמ' 128 למעלה). להערכת עד המדינה, נאשם 7 ידע כי הוא נתבקש על-ידי נאשם 8 לסייע לו (עמ' 128 שו' 31).

נאשם 8 הכחיש בעדותו כי פנה לעד המדינה בעניינו של נאשם 7.
נאשם 8 ציין את יחסו החם והערכתו הרבה לנאשם 7. ברם, מעולם לא ביקש מעד המדינה לסייע לנאשם 7 בעבודות או בכסף. נאשם 8 סיפר כי בשלב מאוחר יותר ביקש מידידו, מוטי זיסר, לעזור לנאשם 7 ולהעסיקו, שכן מדובר באיש מקצוע מן השורה הראשונה.

נאשם 7 סיפר בעדותו בבית-המשפט על פגישותיו עם עד המדינה, לאחר מותו של אחיו ז"ל, במשרדו של האחרון בתל-אביב. עד המדינה הביע נכונות לסייע לו בדרך העברת עבודות למשרדו בתל-אביב. נאשם 7 ציין כי קודם לכן הכיר את עד המדינה בצורה רופפת, והמכר המשותף היחיד להם הוא נאשם 8.

עד המדינה סיפר לו כי נאשם 8 מאוד מעריכו, ולמוקד עניינו, נאשם 7 ציין: "**...דכנר לא סיפר לי מעולם שאהוד פגש אותו ואמר לו באופן ספציפי: תן עבודה לבחור הזה. אהוד לא אמר לי מעולם; אני חוזר ואומר: מבחינתי היה הכי פשוט בעולם להגיד את זה. אבל אני לא אגיד את זה. כי זה לא היה. אני אדם דובר אמת**" (עמ' 7238 שו' 8-12).

נאשמת 9 נדרשה לתת-פרק זה בחקירותיה במשטרה ובבית-משפט.
בחקירתה מיום 30.04.10 ציינה נאשמת 9, שהיא מאמינה, שעד המדינה עזר לנאשם 7, וזאת מאחר שהיא מכירה את עד המדינה כאיש טוב שעזר להרבה אנשים: "**...אז למה שהוא לא יעזור גם לו?**", לשאלה מפורשת האם עד המדינה עזר לנאשם 7, השיבה נאשמת 9: "**אני לא יודעת, אבל יכול להיות. אני מאמינה שכן, אם פנו אליו. אני מאמינה שכן אם פנו אליו, כי הוא איש שנתן את ההרגשה שהוא... ואני יודעת שהוא עזר לאנשים**" (**ת/601א** עמ' 85 שו' 26-28).

בחקירה במשטרה באותו יום נשאלה נאשמת 9 האם יש ממש בדבריו של עד המדינה, לפיהם הוא דיווח לה ולנאשם 8 על ההסדר אליו הגיע עם נאשם 7, והיא הגיבה שראש העיר מאוד ישמח על כך והוא בודאי ירצה לשמוע זאת ישירות ממנו, דהיינו מעד המדינה. הנאשמת 9 הגיבה: "**זה דבר שיכול להיות**". ובהמשך: "**...אני לא זוכרת את זה. אבל זה יכול להיות שבן-אדם התקשר ורוצה להגיד איזשהו משהו שהוא עשה. במחשבה שנייה אני זוכרת שאהוד עזר לאורי שטרית, כי אהוד הוא איש כזה שעוזר לאנשים. ש. עזר מכספו? ת. לא שאני יודעת, אני לא יודעת למי הוא פנה, או מכספו. אני יודעת שהיו לאהוד ולשטרית הרבה שיחות, והוא תמך בו, והוא היה צריך הרבה חיזוקים, זה לא היה פשוט. אני לא יודעת איך הוא עזר ולמי הוא פנה, אבל הוא עזר לו. ש. אני אומרת לך שהוא פנה לדכנר. את יודעת על זה? ת. לא, אבל זה יכול להיות**" (**ת/601** שו' 620-599) [ההדגשות שלי – ד.ר].
ועוד: "**ש. האם את יודעת שדכנר עזר לשטרית? ת. אני מאמינה שאם פנו אליו, הוא היה עוזר, כי הוא איש טוב. ש. האם את יודעת שדכנר עזר לשטרית? ת. אם הייתי יודעת, שזה לא יכול להיות, הייתי אומרת: 'אין דבר כזה'. על פניו אני לא שוללת את זה. ש. האם את יודעת שדכנר עזר לשטרית? ת. אני מאמינה שכן, אם פנו אליו. אני יודעת שהוא עזר לאנשים**" (**ת/601** שו' 647-653) [ההדגשות שלי – ד.ר].

זאת ועוד, מוצג **ת/838** הינו דף מיומנה של נאשמת 9.
ביום 28.07.03 נרשם ביומנה של הנאשמת, לאחר השעה 09:00 "**צהריים עם שטרית... שטרית עוזר לך – הולילנד – זיגדון**".
הנאשמת הסבירה בבית-המשפט: "**...ואורי שטרית ביקש ממני להגיד לשמוליק שהוא עוזר לו בעניין הולילנד...**" (עמ' 8155 שו' 26-27). וכן: "**אני לא נכנסת לזה, אני יודעת שזה נשמע נורא היום, בזמנו לא התייחסתי לזה, היום אני מבינה שנוצלתי להעברת מידע כזה או אחר, אבל אני בזמנו לא ידעתי שום דבר מעבר למשפט הזה להגיד אותו, ממש כך**" (עמ' 8156 שו' 6-9) [ההדגשות שלי – ד.ר].

<u>אמור מעתה</u>, עד המדינה גרס בעדותו בבית-המשפט כי נאשם 8 פנה אליו וביקש ממנו לסייע לנאשם 7 בדרך העברת עבודות למשרדו בתל-אביב. עד המדינה אכן סייע לנאשם 7 (ראה פרק נפרד בעניינו של נאשם 7).

עדותו של עד המדינה על בקשתו של נאשם 8 הימנו, הינה עדות יחידה.

נאשמים 7 ו-8 גרסו אחרת. נאשמת 9 בחקירותיה במשטרה, גם משלא שללה הנטען על-ידי עד המדינה, לא אישרה אותם.

עד המדינה, כזכור, לא נחקר בחקירה נגדית על-ידי פרקליטו המלומד של נאשם 8.

לציין, לעד המדינה <u>היה מניע בסיסי ומרכזי</u> להעסיק את נאשם 7 <u>ולהרעיף עליו טובות הנאה</u> למכביר. נאשם 7 היה אחד הגורמים המרכזיים בעירייה ,שהיה בכוחם להשפיע על קידום פרויקט הולילנד. עד המדינה היה מודע למערכת היחסים החמה בין נאשמים 7 ו-8 והבין היטב כי העברת עבודות על-ידו לנאשם 7 <u>תתקבל בעין יפה על-ידי נאשם 8</u>.

מכל שאמרתי, קצרה הדרך למסקנה המשפטית, לפיה לא ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי, כי נאשם 8 פנה אל עד המדינה וביקש ממנו לסייע לנאשם 7, כנטען על-ידו.

בשולי הדברים, לא אוכל שלא להוסיף ולהדגיש את עדותה של נאשמת 9 בבית-משפט, כמצוין לעיל.

נאשמת 9 אישרה בהודעותיה במשטרה, ובהמשך בעדותה בבית-משפט, כמצוין לעיל, את מודעותה לקשר בין הנאשמים המצוינים כאן. נאשמת 9, בשפתה שלה, ציינה כי הינה יודעת: "...**שזה נשמע נורא היום**" <u>כי נתבקשה להעביר לעד המדינה מסר מנאשם 7, לפיו האחרון עוזר לו.</u> <u>נאשמת 9 רשמה ביומנה על העזרה שהעניק מהנדס העיר לעד המדינה בנושא פרויקט הולילנד</u>.

חשוב לציין, כי נאשמת 9 ידעה, לשיטת המאשימה, על הסיוע הנדיב והכספים שהעביר עד המדינה לנאשם 7.

המאשימה גורסת כי הוכח הקשר המושחת בין השלושה – נאשמים 7, 8 ו-9. ואני אסייג ואומר כי הקשר המושחת הוכח בבית-המשפט, לאו דווקא בתת-פרק זה.

<u>סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 8</u>

305. נאשם 8 מורשע בשתי עבירות לפי סעיף 290 לחוק.

נאשם 8 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, קבלת שוחד מעד המדינה בסך 500 אלף ₪ באמצעות אחיו, יוסי אולמרט.

נאשם 8 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק על כך שקיבל שוחד בסך 60 אלף ₪ מעד המדינה באמצעות נאשמת 9 ואורי מסר.

נאשם 8 זכאי מחמת הספק מעבירה של קבלת שוחד בסך 70 אלף ₪ (הסקר), וכן בבקשתו מעד המדינה לסייע לנאשם 7 במצוקתו.

נאשמת 9

פתח דבר

305. נאשמת 9 הואשמה כי נטלה מאות אלפי שקלים מעד המדינה, כספי שוחד, עבורה ועבור נאשם 8. חלק ניכר מהראיות הנוגעות לנאשמת 9 קשורות ונוגעות לנאשם 8. לנוחיות הדיון הפרדתי דיון בין שני הנאשמים. עם זאת, בדיון הנוגע בעיקרו לאישומים המשותפים לשני הנאשמים בכוונתי להפנות, על-פי צורך, לפרק הדן בעניינו של נאשם 8.

עד המדינה

306. עד המדינה העיד בבית-המשפט על נסיבות היכרותו את נאשמת 9. עד המדינה הכירה עת הכיר את נאשם 8, אשר הציג אותה בפניו, ואמר לו כי הינה יד ימינו, וכי הוא יכול לפנות אליה בכל דבר שהוא צריך, שכן: "**... כל פנייה אליה היא כמו פנייה אליו, מבחינתו כל דבר אני יכול להסדיר איתה**" (עמ' 94 שו' 12-9). לגישת עד המדינה: "**... היא הייתה למעשה מעל ומעבר למעמד של ראש לשכה, היא הייתה דה פקטו, אפשר להגיד, היא בעירייה בכל מקום, כששולה דיברה היה מדובר כאילו זה מר אהוד אולמרט מדבר, הייתה בעלת סמכויות. HIS MASTER VOICE**" (עמ' 94 שו' 16-13). עד המדינה ציין כי משנאשמת 9 דיברה לא היו מערערים על אמרותיה. מעולם לא קרה שאחרי שהיא דיברה מישהו אמר כי הדבר לא מקובל עליו וכי הינו רוצה לדבר עם נאשם 8 (עמ' 94 שו' 29-27). לשיטתו, לנאשמת 9 הייתה חשיבות גדולה מאוד, היא זו שעזרה לו בכל מקום בו יכלה, הפעילה את נאשם 8 כל אימת שהדבר היה נדרש והגישה לו עזרה מירבית משך כל התקופה (עמ' 94 שו' 33-31).

נאשמת 9 סיפרה לעד על מצבה הכלכלי הבכי רע, והוא נענה לבקשתה והזרים לה 350 אלף ש"ח לטובת רכישת דירה (עמ' 134 שו' 11-14). נאשם 1 ידע על תשלומים אלה ושילמם באמצעות סך ה-8-9 מיליון ₪, שהזרים לכיסוי תשלומי השוחד.

עד המדינה סיפר כי רכש לנאשמת 9 תכשיטים ורהיטים והעביר לה כספים. תמונות הרהיטים (**ת/32א** ו-**ת/32ב**) נרכשו על-ידו בחנות ברמת-גן על-פי בחירתה. עד המדינה ביקר בביתה של נאשמת 9 בשתי הזדמנויות שונות, פעם בברית מילה ופעם אחרת משביקשה שיבוא לביתה לקראת הבחירות המקדימות של הליכוד ב-1999 (עמ' 135 שו' 11-10). באותה פגישה, ביקשה כספים עבור מסע הבחירות של נאשם 8, ואכן הוא העביר סך 220 אלף ש"ח בשיקים שניתנו על-ידי נאשם 1

ונפרטו על-ידי נאשם 5 (עמ' 135 שו' 16-18). עד המדינה העיד, כי בפעם הזאת נאשמת 9 נצרכה לכסף עבור תשלום לפעילים ביום הבחירות (עמ' 135 שו' 30).

לדברי עד המדינה, נאשם 8 נתן את ברכתו להעברת סך 350 אלף ש"ח לנאשמת 9: "**הוא אמר לי שהוא מאוד ישמח אם אני אוכל לעזור לשולה לכסות את חובותיה**" (עמ' 136 שו' 9). התשלומים לנאשמת 9: "**מבחינתי, גב' זקן הייתה דה פקטו לצורך העזרה שאני קיבלתי כמו מר אולמרט, כפי שציינתי, למיטב זיכרוני אתמול, ההתייחסות כלפיה על-ידי כל הגורמים הייתה כאילו אל מר אולמרט, היא תמיד עזרה לי, תמיד עמדה לימיני שהייתי צריך משהו, תמיד היא הגישה לי את מלוא העזרה, גם כשקשה, לא ראיתי בזה כל פסול לעזור גם לה... למעשה <u>הלל צ'רני כיבד את עמדתי, שגב' זקן היא קריטית, היא גורם קריטי מבחינתנו כמו מר אולמרט, שהיא דומיננטית בכל המערכת הזאת, ולכן הוא הסכים להעביר את הכספים</u>**" (עמ' 136 שו' 14-21) [ההדגשות שלי - ד.ר].

עד המדינה העביר כספים ושיקים לנאשמת 9 באמצעות נהגו, עופר לוי. העד לא חשש מעופר לוי, הואיל וראה בו אדם "**מקורב אלי**" (עמ' 138 שו' 12). עד המדינה זיהה בבית-המשפט מסמך בו רשם בכתב ידו לנאשמת 9, שהוא מעביר לה באמצעות עופר מעטפה ובה 10 אלף דולר (**ת/33**) (עמ' 138). עופר לוי לא ראה את המכתב, אך ידע שעליו להעביר מעטפה ובה 10 אלף דולר. סכום כסף זה הועבר לנאשמת 9 לאחר שזאת טלפנה וציינה בפניו כי נאשם 8 צריך דחוף 50 אלף ש"ח: "**...מאחר ולא היה לי כסף בשקלים, בדיוק הוציאו לי כספים מצ'יינג' כי התכוונתי לנסוע לחו"ל, אמרתי לה יש לי 10 אלף דולר, אני אשלח לך. זה היה מחשבוני ואחר כך ביקשתי את זה מצ'רני**" (עמ' 139 שו' 6-8). נאשמת 9 קיבלה את הכסף, טלפנה אליו והודתה לו.

עד המדינה התייחס בעדותו למערכת קשריו עם נאשמת 9. לדבריו מדובר היה ביחסי עבודה. לא היו ביניהם קשרים חברתיים מעבר לאלה שנדרשו לצורך קידום ענייני העבודה. עד המדינה ביקר בביתה בשתי הזדמנויות, פעם אחת אחרי לידת אחד מילדיה, ופעם שניה בברית המילה של בנה. השניים לא בילו יחדיו.

עד המדינה רכש בחנות תכשיטים טבעות לנאשמת 9, ואלה הוחלפו על ידה לתכשיט אחר. הטבעות מצולמות במוצג **ת/365**. התמונה המצולמת במוצג **ת/367** והחשבונית המצורפת אליה הינה תמונה שרכש עבור נאשמת 9 לבקשתה (עמ' 575 ש' 18-23). באופן דומה רכש לנאשמת 9, לבקשתה, מכספו נעליים ותיק (עמ' 576 ש' 11-25).

בעניין חוות שלם (פארק איילון), דאגה נאשמת 9 להעביר לידיו של עד המדינה מסמכים שהגיעו ללשכת נאשם 8. למשל מוצג **ת/369**, בו נתבקשה התייחסות של חברת הזרע למכתבו של כץ עוז (מוצג **ת/368**) ועד המדינה התבקש אישית על-ידי ברודנר לרשום הערותיו. ביום 28.8.03 התקיימה פגישה בלשכת מ"מ ראש הממשלה ושר התמ"ת (**ת/370**), ובמסמך זה הביע נאשם 8 דעה המתיישבת עם עמדת חברת הזרע. מסמך זה המשקף פגישה פנימית ללא השתתפות אנשי חב' הזרע, הועבר לעד על-ידי נאשמת 9, והוא העביר את זה לנאשם 2 (עמ' 578 ש' 23-30). באותו נושא

הוצג מוצג **ת/371** על צרופותיו ומוצג **ת/372** על צרופותיו – מסמכים שהועברו לבקשת אורי מסר, על-מנת שיהיה בכוחו להכין את נאשם 8 לגיבוש עמדתו (עמ' 579 ש' 7-6).

מוצגים **ת/373** ו**ת/374** הינם מסמכים הנוגעים לפארק איילון, בישיבות פנימיות בלשכת שר התמ"ת, בוודאי ללא השתתפות מי מחב' הזרע, שהועברו לעד המדינה על-ידי נאשמת 9, וזאת: "**כדי שאוכל להתייחס אליו ושאדע מה קורה בחדרי חדרים**" (עמ' 579 ש' 15-14). המסמכים הועברו לברודנר ולנאשם 2 בהתאם.

מוצג **ת/377** על צרופותיו שהגיע לידיו מנאשמת 9, לימדו על החלטת ולנת"ע לאשר את תכנית פארק איילון ללא בניה. עד המדינה סיפר על השיחות בנושא האפשרות להגיש ערעור על החלטת ולנת"ע (עמ' 582), אולם בסופו של דבר לא הוגש ערעור ובפגישה של עד המדינה עם נאשם 8 הביע האחרון צערו על כך שנכשל בנושא זה, למרות שתמך בעמדת חב' הזרע. ראש הממשלה, אריאל שרון ז"ל, התנגד לבניה ולגישת נאשם 8, לראש הממשלה: "**יש אינטרסים משלו...**" (עמ' 582 ש' 27). עם זאת, נאשם 8 הבטיח באותה פגישה כי יסייע לחב' הזרע בעניין בקשתם בחוות מבחור ו- "**במבט לאחור הוא גם עשה זאת**" (עמ' 583 ש' 28-27).

עד המדינה ציין כי למרות כישלון מאמציו בענין פארק איילון וחרף תשלומי השוחד, מעולם לא נתבקש להשיב התשלומים שקיבל כ"**מקדמות**", "**שכר הצלחה**" ולדבריו: **לא ביקשו כי היה ברור להם שזה תשלומי שוחד, לא דובר על זה יותר**" (עמ' 584 ש' 9).

עד המדינה העיד כי בסוף שנת 2002 העביר לנאשמת 9 על פי בקשתה סך של 50 אלף ₪, בחמישה שיקים. לדברי העד, נאשמת 9 ביקשה את הכספים עבור נאשם 8, לצורך כיסוי גירעונות שנוצרו לאחר הבחירות לכנסת שהתקיימו באותה תקופה. למיטב זכרונו של העד, שילם את הכספים מכיסו ודיווח על התשלום לנאשם 1, אולם לא התחשבן עימו על כך (עמ' 145 שו' 5 – עמ' 146 שו' 17).

עד המדינה העיד כי בשנת 2004 העביר לנאשמת 9 על פי בקשתה סך של 100 אלף ₪ בחמישה שיקים על סך של 20,000 ש"ח כל אחד. לדבריו, נאשמת 9 ציינה בפניו כי הכספים מיועדים לנאשם 8, והעד לא דקדק ושאל עבור מה בדיוק. העד סיפר כי נאשם 2 וברודנר אישרו את התשלום, ומימנו אותו (עמ' 570 שו' 10 – עמ' 571 שו' 10).

עד המדינה העיד על פנייתה של נאשמת 9 אליו בשנת 2004 בבקשה לממן סקר עבור נאשם 8, בסך של 70 אלף ₪. עד המדינה סיפר כי נאשמת 9 ביקשה שיעביר 70 אלף ₪ ישירות לחברת הסקרים, אולם הוא העדיף שלא לעשות כן ומסר את הכספים לידיה של נאשמת 9 (עמ' 574 שו' 9-2).

עדותה של נאשמת 9 בבית-המשפט

307. הנאשמת 9 תיארה בבית-משפט מערכת יחסיה עם עד המדינה לאורך השנים. נאשמת 9 סיפרה על מערכת יחסים קרובה ואישית, מערכת יחסים אינטימית שבמסגרתה הרעיף עליה עד המדינה טובות הנאה שונות, כספים ומתנות לרוב בגין רגשות האהבה שחש כלפיה.

נאשמת 9 סיפרה על עבודתה לצידו של נאשם 8. לגישתה, מדובר באישיות גדולה שהשפיעה ותרמה רבות לציבור, לחברה, במהלך שירותו הציבורי.
נאשמת 9 תיארה בעדותה את תפקידה בלשכת נאשם 8 בעירייה ואחר-כך בהיותו שר וממלא מקום ראש הממשלה. תפקידה המרכזי היה לארגן את לוח הפגישות של נאשם 8, ברם בשל ניסיונה וקרבתה הרבה לנאשם 8 תרמה בעבודת הלשכה בנושאים רבים שונים, אך מעולם לא התערבה בנושאים מקצועיים והגורמים המקצועיים מעולם לא ביקשו את חוות-דעתה והתערבותה בנושאים אלה.

נאשמת 9 תיארה בבית-משפט פעולותיה בגיוס תרומות לטובת מערכות הבחירות בהן נאשם 8 נטל חלק. לדבריה, כל שעשתה היה בהתאם לחוק. היא מעולם לא ביקשה שוחד, כמו גם מעולם לא חשבה שיש בפעולותיה או בקבלת טובות הנאה מעד המדינה כדי התנהגות בלתי נאותה ו/או התנהגות בלתי חוקית.

בחקירתה במשטרה מסרה שולה זקן "מפתח דרכים" להתבטאותה בחקירה (ראה הפרק הדן בעניינו של נאשם 8). כדלהלן:
יכול להיות – : "**אם הייתי יודעת שזה לא יכול להיות, אז הייתי אומרת 'אין דבר כזה'. אוקיי? אבל במקרה הזה אני לא אומרת 'אין דבר כזה' אני אומרת שהוא דבר שיכול להיות. אני לא שוללת, על פניו אני לא שוללת אותו**" (**ת/601א** חלק שני, עמ' 85 שו' 18-24). ובבית-משפט: "**ש. היו פעמים שלמרות כל היכול להיות הזה, את ידעת להגיד לא היה ולא נברא. ת. נכון, אני לא רוצה להלאות את בית-המשפט אבל אתה הקראת כאן מעמוד שלם, אתה תראה שמי שמתחיל את היכול להיות זו היא, היכול להיות נבנה ממנה. שתיים, איפה שידעתי משהו בודאות, אני לא אמרתי יכול להיות**" (עמ' 8157 שו' 17-20) [ההדגשות שלי – ד.ר].
בעניין זה לא למותר להעיר, כי משנאשמת 9 במהלך חקירתה במשטרה ציינה, כי חלק מתוך 100 אלף הש"ח שקיבלה מעד המדינה, העבירה לנזקקים, ובהמשך ציינה כי יכול והיה מדובר בתקופת בחירות או אחרי בחירות, אזי הכסף הועבר לאורי מסר (**ת/602** שו' 129).
בבית-המשפט דיברה נאשמת 9 קוממיות וציינה כי מסרה סך 60 אלף ₪ לאורי מסר למען מערכת הבחירות של נאשם 8.
לא מדובר במקרה בודד, גם בנושא פנייתה לעד המדינה, על-מנת שזה יממן את הסקר עבור נאשם 8, בחקירתה במשטרה התבטאה הנאשמת באופן של "יכול להיות". ברם, בעדותה בבית-משפט

ביקשה תחילה להיצמד לדרך ה"ספקנות", אך לשאלות ישירות שנשאלה על-ידי השיבה בצורה בוטחת כי פנתה לעד המדינה בעניין הסקר, ולא פעם אחת (עמ' 8149 שו' 30 עד עמ' 8150 שו' 7). ומיד אחר-כך ציינה כי פנייתה זו לעד המדינה באה אך ורק משום שעובד יחזקאל הורה לה לעשות כן (עמ' 8150 שו' 14-25).

לאמור, נאשמת 9 לימדנו כי מה שהיה בבחינת "יכול" בחקירתה במשטרה, נתגבש בעדותה בבית-משפט למצב דברים שהתרחש במציאות. כאומרת: מה שהיה במשטרה "יכול להיות" – היום הינו בבחינת "ודאי".

עד המדינה פירט בעדותו בבית-המשפט טובות ההנאה שנתן לנאשמת 9 בשל היותה עובדת ציבור שסייעה לו בקידום הפרויקטים, כמתואר בהרחבה על-ידו בעדותו.

המתת

308. נאשמת 9 נטלה מעד המדינה מאות אלפי שקלים עבור מערכות הבחירות של נאשם 8.

נאשמת 9 קיבלה סך של כ-100 אלף דולר מעד המדינה לרכישת דירה.

נאשמת 9 קיבלה סך 10 אלף דולר מעד המדינה.

נאשמת 9 קיבלה סך 100 אלף ₪ מעד המדינה.

נאשמת 9 קיבלה סך 50 אלף ₪ מעד המדינה.

נאשמת 9 ביקשה מעד המדינה לממן סקר בעלות של 70 אלף ₪ עבור נאשם 8.

נאשמת 9 קיבלה מעד המדינה מתנות שונות בשווי אלפי שקלים, כמו טבעת, עגילים, תמונה, פינת ישיבה לביתה.

קשרי העבודה בין עד המדינה לנאשמת 9

309. בפרק הדן בעניינו של נאשם 8, פירטתי מקצת קשרי העבודה בין נאשמים 8 ו-9 לעד המדינה. כמפורט שם, התייחסתי לקשרי העבודה כפי שהתפתחו בין הנאשמים הנ"ל לעד המדינה בנושאים הקשורים לפרויקט הולילנד, כמו גם בנושאים בהם טיפל עד המדינה לקידום ענייני חברת הזרע. אשר כך, אמנע מלחזור ולפרט מערכת יחסי העבודה שנתפתחו ושררו בין עד המדינה לנאשמת 9 , מערכת שכאמור פורטה בפרק הדן בעניינו של נאשם 8.

קודם אני בא לדון באירועי השוחד המיוחסים לנאשמת 9, ראוי להעריך עדותה של נאשמת 9 בבית-המשפט. תחילה אדוק בכלל גרסתה בבית-המשפט, בהמשך אתייחס למעמדה כמזכירתו וראש לשכתו של נאשם 8, ואסיים תת-פרק זה בבחינת גרסתה בנושא שהינו יסוד ועיקר בהגנתה; מערכת יחסיה האישיים עם עד המדינה.

פרכות גרסתה של נאשמת 9 בבית-המשפט

310. לאורך כל עדותה בבית-משפט הדגישה הנאשמת 9 כי בתקופה הרלוונטית לא הייתה כלל זקוקה לכסף, שלא היווה עבורה צורך ובעיה. הנאשמת 9 ציינה את שכרה ההולם בתפקידה הבכיר כעובדת ציבור במחובר לאביה שסייע לה ולמשפחתה שנים רבות. למזלה, כך הנאשמת 9, מצבו הכלכלי של אביה היה משופר (עמ' 8134 שו' 8).

בין היתר, התייחסת הנאשמת בעדותה לאירוע ה-100 אלף ₪. לדבריה, החליטה שלא לעשות שימוש בכסף זה לצרכיה, אלא 40 אלף ₪, החליטה להפקיד בחשבונות הבנק של כל אחד משני בניה: "**אני קודם כל לא הייתי צריכה כסף, אני החלטתי להפקיד את הכסף אצל הבנים שלי ולא אצלי בחשבון, ההסתרה היחידה הייתה מבעלי, לא מאף אחד אחר, השארתי את הכסף שם**" (עמ' 8143 שו' 23-24).

בחקירה הנגדית הדגישה הנאשמת 9 כי אינה צריכה כסף: "**...תודה לקדוש ברוך הוא, אמרתי אני לא צריכה את הכסף... אני רוצה לסדר את ילדיי, שמתי אותם**" (עמ' 8280 שו' 8-16). ולשאלה האם הפקדת הכסף לטובת ילדיה אינו <u>בבחינת כסף שניתן</u> לצרכיה, השיבה: "**לא זה בשבילם**" (עמ' 8280 שו' 25).

זו הנאשמת 9 וזו גרסתה.

היא לעצמה אינה זקוקה לכסף וכסף אינו בבחינת מוטיב או מהות עבורה, ומשעד המדינה בחר להעביר לרשותה מכספו, היא, שאינה זקוקה לכסף, הפקידה הכסף בחשבונות בניה.

לאמור, דבריה של הנאשמת הינם חסרי ממש, בבחינת מילים פורחות באוויר.

הנאשמת 9 העידה בבית-המשפט כי הכסף שניתן לה על ידי-עד המדינה ניתן לה בשל יחסיה המיוחדים עם האחרון.

משכך, נשאלה הנאשמת 9 מדוע ולמה לא הפקידה הכספים בחשבונותיה הפרטיים, שהינם <u>על שמה בלבד</u>, אלא בחרה להפקידם בחשבונות ילדיה, ובחשבון אחותה. הנאשמת 9 השיבה כי חששה פן בעלה יגלה את מערכת היחסים המיוחדת, שהובילה את עד המדינה ליתן לה הכספים.

לא ניתן לקבל גרסה זו של הנאשמת 9.

לדברי הנאשמת 9, בשנת 1997 נתן לה עד המדינה 100 אלף דולר, כ-350 אלף ₪, כסיוע לדירה שרכשה באותה עת.

מדובר בסכום משמעותי וניכר על-פי כל אמת מידה.

לא ניתן להתייחס ברצינות לטענה כי הסתירה מקור הכסף מאישה.

ועוד, הנאשמת 9 קיבלה סך 50 אלף ₪ בשנת 2002 מעד המדינה, שיקים אישיים של עד המדינה שהופקדו בחשבונה הפרטי (**ת/34א** ו-**ת/34ב**). הנאשמת 9 נשאלה הכיצד לא חששה מבעלה ולא הקפידה להסתיר נתון זה בדרך גלגול הכסף למקורבים והיא: "**נכון, מפני שאז בטיפשותי ותמימותי לא חשבתי על זה וישר שראיתי שעוד פעם הוא נותן לי כסף אז קצת חששתי, ולא רציתי שהוא יגלה את זה ואז הוא ישאל מה, ויגלה מערכת יחסים כזו או אחרת**" (עמ' 8143 שו' 27-29).

לאמור, הנאשמת פעם כך ופעם אחרת, אין בדבריה בבית-המשפט ולא כלום.

ועוד, לו ביקשה להסתיר המתת מבעלה יכול הייתה, כך הנאשמת 9 בבית-המשפט: "**...יכולתי להגיד מלכתחילה לשמוליק אני לא יכולה לקבל שיקים, תן לי מזומן, תן לי בצורה אחרת. אני בזמן אמת לא חשבתי שאני עושה משהו לא נכון**" (עמ' 8144 שו' 3-5).

ועוד, הנאשמת 9 ציינה בבית-משפט כי חשבונותיה הפרטיים הינם על שמה בלבד ובעלה אינו מתערב ואינו יודע גלגולי הכספים בחשבונות אלה.
הנאשמת 9 ציינה כי חששה שבעלה יפתח את הדואר המגיע מהבנק וכך יגלה את "**סודה**". בד בבד אישרה כי גם החשבונות שעל שם ילדיה מגיעים לבית, ושם, משום מה, לא חששה כי בעלה יפתח את המכתבים ויגלה את "**סודה**".

311. גדולה מזו, סך 60 אלף ₪ הופקדו בחשבון אחותה וגיסה, סכום שנמשך בהמשך במזומן מהחשבון. מה טוב לאישה המבקשת להסתיר מבעלה מערכת יחסים, לדידה, בלתי נאותה, מנתון שכזה העומד לה כ"הגנה" מפני בעלה?!
העובדה כי 60 אלף שהופקדו בחשבון אחותה מכספיו של עד המדינה נמשכו והועברו למסר, כך הנאשמת 9, היה בכוחה "**לנקותה**" מכל חשד למערכת יחסים מיוחדת, שאותה ביקשה לשמור בסוד מפני בעלה. לו היה ממש בגרסתה, הייתה מפקידה הכסף בחשבונה ומצביעה בפני בעלה כי הכסף, שלא לה היה מיועד – הועבר מיד בהמשך למסר.
למותר לציין כי הנאשמת 9, שהפקידה הכסף בחשבון אחותה, לא טענה כי הציגה לבעלה נתון "**מזכה**" זה.
לאמור, גרסתה של הנאשמת 9 כי גלגלה את הכספים, שקיבלה מעד המדינה לחשבונות שונים מחמת חששה כי בעלה יחשוף את ה"**סוד**" לפיו הינה מקיימת מערכת יחסים מיוחדת עם עד המדינה – הינה לא יותר מקש וגבבה.

הנאשמת 9 העידה בבית-משפט, כי סך ה-100 אלף ₪ קיבלה מעד המדינה עבורה אישית לאחר שביקשה ממנו סכום כסף מסוים לכיסוי הגירעונות שנוצרו במערכות הבחירות של נאשם 8.

בחקירתה במשטרה נשאלה נאשמת 9 מדוע הפקידה את השיקים של עד המדינה בחשבון של רינה ורזיאל משה, אחותה ובעלה, הנאשמת 9 השיבה כי כספים אלה השיבה לאחותה וגיסה, הואיל ונטלה מהם הלוואה (**ת/599** שו' 24-100; **ת/599** שו' 163-173). יום למחרת, לאחר שהחוקרים התייגעו וגבו הודעות מאחותה וגיסה, שדחו במשטרה גרסתה של הנאשמת, נאלצה נאשמת 9 להודות: "**...מה שאחותי אומרת זה האמת. את שואלת אותי גם ביחס לגיסי, ועל-כך אני אומרת, שגם מה שגיסי אומר, זאת אמת. הם אמרו לך שלוויתי מהם כסף בחיים? את משיבה בחיוב**" (**ת/600** שו' 219-221). וכן בהמשך אישרה כי העבירה את הכסף דרך חשבונות אחותה וגיסה ולא דרך חשבונה שלה: "**כי זה לא היה כסף שלי, לכן לא הפקדתי את זה בחשבון שלי. ש. של מי היה הכסף? ת. אני לא זוכרת אבל זה לא כסף שניתן לי תמורת משהו שאתם מכנים שוחד, כי לי לא נתנו שוחד ואני לא קיבלתי שוחד**" (**ת/600** שו' 228-233).

בהמשך החקירה ציינה הנאשמת 9 כי אינה יודעת מדוע הפקידה שיק בחשבון הבנק של אחותה: "**אני מנסה לחשוב אני לא זוכרת**" (**ת/599** שו' 200).

נאשמת 9 לא זכרה על התנהלות כספים במזומן, אבל בהחלט יכול שהוציאה את השיק במזומן.

נאשמת 9 ביקשה לטעון במהלך החקירה מיום 28.04.10, כי הואיל ועד המדינה רשם על אחד השיקים לפקודת "עצמי", יכול וביקש ממנה לפרוט עבורו את השיק: "**...שהוא רצה למשוך את הכסף במזומן. ש. כדי לתת לך את המזומן? ת. זו גם אפשרות**" (**ת/599** שו' 205-208). נאשמת 9 לא זכרה האם מסרה חזרה לעד המדינה את סכום השיק במזומן או שלקחה אותו לצרכיה (שם, שו' 249-251).

הנאשמת 9 לא זכרה מדוע השיק נפרט למזומן בחשבון אחותה ולא דרך חשבונה שלה (**ת/599** שו' 259-266).

הנאשמת 9 לא ידעה להסביר מדוע באותה תקופה בה השקיעה עתותיה בעבודתה נתנה שיק של עד המדינה לאחותה, אחותה הפקידה את השיק בחשבון, משכה מזומן, מסרה את המזומן לנאשמת 9, שהחזירה אותו לעד המדינה (**ת/599** שו' 298-301).

בהמשך החקירה בסוגיה זו התקדמה והתפתחה גרסתה לגרסה חדשה.

הנאשמת 9 ציינה כי יכול והכסף הופקד לא בחשבונה, אלא בחשבון אחותה וגיסה, הואיל וזה לא היה כספה, ובכלל: "**אני לא זוכרת עכשיו למה הכסף היה מיועד**" (**ת/600** שו' 253), או של מי היה הכסף (**ת/600** שו' 228-233).

הנאשמת 9 לא זכרה אם הכסף היה מיועד לנאשם 8.

אם בכך לא די, "התפתחות" רודפת "התפתחות": "**יכולתי לתת את זה לנזקקים, שאי-אפשר לשלם אותם בשיק, יכול להיות**" (**ת/600** שו' 260). עם זאת, אין לה הסבר מדוע כסף שהיה אמור לעבור לנזקקים בחרה להעביר דרך חשבון אחותה (שם, שו' 261).

בחקירתה מיום 02.05.10 לא זכרה נאשמת 9 למי העבירה את המזומן בסך 60 אלף ₪, אותם הפקידה בתחילה בחשבון אחותה (**ת/602** שו' 122). רק כאשר החוקרת, רפ"ק יעל הראל, לא הרפתה, התרצתה הנאשמת, וציינה שיכול והיה מדובר בתקופת בחירות או אחרי בחירות, הכסף הועבר לאורי מסר (**ת/602** שו' 129). משהחוקרת העירה כי בתקופה בה נתקבלו השיקים, שנת 2004, לא נתקיימו בחירות, השיבה הנאשמת 9: "**זה יכול והיה לכיסוי גירעונות של בחירות**",

וכן: "**...אני מזכירה לך שאני אמרתי שיכול להיות שזה כספים שנתנו לנזקקים, שגם שם אי-אפשר היה להשתמש בשיק**" (**ת/602** שו' 180-181).

הנאשמת 9 נתבקשה לציין שמות נזקקים, ותגובתה: "**אני לא אמרתי שהשתמשתי ב-60 אלף לנזקקים. אני אמרתי גם שמתוך זה נתנו לנזקקים. כמה מתוך זה אני לא יודעת לומר לך**" (**ת/602** שו' 185-186).

הנאשמת 9 לא ידעה למסור שמות נזקקים, לא ידעה לציין סכומים שנתרמו לנזקקים (**ת/602** שו' 189-199).

לאמור, כלל התפתלותה והתעקלותה של הנאשמת 9 בסוגיה זו אינה מצביעה דווקא על עקמימות דעתה. הנאשמת 9 הבינה האבסורד שבגרסתה ובניסיונותיה לנער שאלות החוקרת הימנה, לימדה בכוחות עצמה על פירכות גרסתה.

הנאשמת 9 הפקידה את 100 אלף השקלים שקיבלה מעד המדינה בחשבונות בניה ובחשבון אחותה, ולדבריה עשתה כן מאחר שביקשה להסתיר זאת מבעלה נוכח יחסיה האינטימיים עם עד המדינה.

כאמור, גרסה זו אינה מתקבלת על הדעת נוכח העובדה שדפי החשבון של ילדיה, אליבא דנאשמת, הגיעו לביתה ובקלות רבה יכול היה בעלה לפתוח חשבונות הבנק ולראות העובדה אותה ביקשה להסתיר. כמו כן, שני הבנים היו בשנות העשרים והמה בודאי יכלו לפתוח דפי החשבון, שהגיעו למעונם ולראות הפקדת סכומים ניכרים "בלתי ברורים", סכומים שעלולים היו להוביל לשיחה ערה בחוג המשפחה על כלל משמעות אותה שיחה עבור הנאשמת, שציינה בבית-המשפט כי ביקשה לשמור בסוד מערכת יחסיה המיוחדים עם עד המדינה.

לא זאת אף זאת, דווקא הפקדת הכסף בחשבון אחותה ולאחר מספר ימים משיכת סכום כסף זה במזומן והעברתו לאורי מסר, הינה עובדה שהיה בה, על-פני הדברים, לשמש לנאשמת 9 כסות נאותה למערכת יחסיה עם עד המדינה מפני בעלה. לנאשמת 9 הייתה הוכחה ניצחת לבעלה ללמדו כי סך 60 אלף השקל הועברו לידיה לתקופה קצרה, בדרכם לעמותות שניהל אורי מסר (התייחסות הנאשמת 9, עמ' 8278 למעלה).

לאמור, גלגול 100 אלף השקלים לחשבונות ילדיה, ולחשבון אחותה, מתיישב להפליא עם עמדת התביעה כי מדובר בכספי שוחד אותם ביקשה הנאשמת 9 לכסות ולהסתיר.

312. הנאשמת 9 העידה בבית-המשפט כי ביקשה להסתיר את יחסיה האינטימיים עם עד המדינה מבעלה, ולא סיפרה לו על הטבעת, וכשראה את הטבעת על האצבע: "**נתתי לזה רושם של משהו, של סתם טבעת**" (עמ' 7828 שו' 10-11).

בחקירתה במשטרה, לשאלה האם בעלה יודע על הקשר עם עד המדינה, השיבה: "**הוא יודע שהוא נתן לי טבעת, בודאי שגם את הרהיטים, הלכתי עם דכנר לקנות אותם מחוץ לירושלים באיזשהו מקום שמיוחד לדברים האלה, אולי ברשפון, והוא יודע שהיינו בקשר. לשאלתך, אם הייתה לו ביקורת על זה, אני משיבה שלא, אני נאמנה לו, ולא היה מה לבקר**" (**ת/597** שו' 150-153; **ת/598** שו' 176-179) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לא מדובר בנושא שולי שאינו נוגע לעניין. אדרבא ואדרבא, הנאשמת 9 דיברה בהתרגשות רבה על הפקדות כספים שהעביר לה עד המדינה בחשבונות לא לה, מאחר שביקשה להסתיר מבעלה את יחסיה עם עד המדינה.

<u>אמור מעתה,</u> דרכה של הנאשמת בבימ"ש עקלקלה. עדותה בבימ"ש בעייתית ומסולפת. לא ניתן להתייחס לעדותה, לצורך קביעת ממצאים בבית-משפט, כמקשה אחת.

<u>מעמדה של נאשמת 9 כמזכירה וראש לשכת נאשם 8</u>

313. פרקליטה המלומד של נאשמת 9, עו"ד עופר ברטל, טען בסיכומיו כי עמדתה של המאשימה, לפיה עד המדינה שיחד את נאשם 8, דוחה האפשרות כי שיחד את נאשמת 9, הואיל ולא הייתה לעד המדינה סיבה ומניע לשחד ולהשקיע כספים בנאשמת 9.

הפרקליט המלומד הוסיף והדגיש, כי לא היה בכוחה של נאשמת 9 לתרום לקידום הפרויקטים שתחת ידיו של עד המדינה. הנאשמת ראתה את עצמה כמשרתת של נאשם 8. בעבודתה הציבורית לא עסקה, כלל ועיקר, כך הפרקליט המלומד, בנושאים המקצועיים ובנושאים שעניינו את עד המדינה. הפועל היוצא מכאן, כי נאשמת 9 לא העלתה על דעתה כי לטובות ההנאה שקיבלה קשר כלשהו לעבודתה.

כקבוע על-ידי להלן, <u>המצב העובדתי הנתון שונה בתכלית</u> – לא שררו יחסי חברות של ממש בין השניים.

מעל לכך, אציין כי פרקליטה המלומד של נאשמת 9 סטה משהו בטיעונו כאן מהמגמה הרצופה שאפיינה את ההגנה.

במהלך חקירתו הנגדית של עד המדינה, הציגו ב"כ הנאשמים המלומדים את זה כנכלולי, רמאי, שקרן, זייפן, שעולמו רווי תחבולות והונאות. בפרשת ההגנה נצטייר עד המדינה על-ידם כמקצוען שאין שני לו, גאון בשטחו, מוכשר, יוזם ומנהל, אדם ששכר חודשי של 50 אלף דולר הינו שכר בלתי מתאים, שכן ראוי הוא לשכר גבוה הרבה יותר. פרקליטה המלומד של נאשמת 9, בהצגת טענתו זו בסיכומיו, חזר לרגע לתצוגה, שהוצגה בפרשת התביעה וביקש לקבוע כי עד המדינה הינו, למעשה, אידיוט, או לפחות טיפש מוחלט. לגישת הסנגור, עד המדינה, ללא עילה וסיבה, העביר מאות אלפי שקלים, לרשותה של הנאשמת. לעד המדינה, כך הסנגור, לא הייתה סיבה ענייינית לעשות כן, הואיל ו"יעדו" היה נאשם 8, ולנאשמת 9 לא היה כוח וסמכות לסייע לו, זה העביר לה את מאות אלפי השקלים רק בשל ערלות ראשו.

[לציין, יחסי חברות לא שררו בין השניים, כמפורט להלן].

עם כל הכבוד לסנגור המלומד, עד המדינה העביר מאות אלפי שקלים לרשותה של הנאשמת נוכח תפקידה הציבורי ומקומה הדומיננטי בלשכה. זו נתבקשה לסייע לו, כפי שסייעה לו בפעילות רצופה ועקיבה לאורך שנים במסגרת פעילותה בתפקידיה הציבוריים. עד המדינה היה אדם חכם

ונבון מאין כמותו. עד המדינה היה בבחינת "קונה-מוכר". עד המדינה שילם דמים רבים עבור "סחורה", שהייתה שווה את אותם דמים לצורך קידום ענייניו.

ועוד, פרקליטו המלומד של נאשם 8, עו"ד רועי בלכר, עמד בסיכומיו (עמ' 9-15) על מעמדה הדומיננטי של נאשמת 9 בלשכתו של נאשם 8 – ללא קשר לנאשם 8 ובנפרד ממנו. הסנגור המלומד ציטט קטעים נרחבים מפסק-הדין בת.פ. 426/09 **מ"י נ' אולמרט וזקן** ("פס"ד י-ס"), ולקביעותיו של בית-משפט השלום בירושלים בת.פ. 2949/09 **מ"י נ' זקן**. לגישת הפרקליט המלומד, לנאשמת 9 היה תפקיד משמעותי במסגרת עבודתה, ולעד המדינה היה אינטרס לתת לה טובות הנאה באופן אישי. בין נאשמת 9 לעד המדינה שררה מערכת יחסים עצמאית שאיננה קשורה לנאשם 8, ובכלל, עד המדינה התייחס אל נאשמת 9 כמטרה בזכות עצמה, ולא כאמצעי להגיע לנאשם 8, שכן היה ביכולתה לטפל עבורו בענייניו על דעת עצמה וללא מעורבות נאשם 8 (ראה סע' 68-70, עמ' 13, סיכומי נאשם 8).

דברים אלה משקפים,גם אם לא במדיוק, את המציאות ששררה אותם ימים. נאשמת 9 הייתה אישיות דומיננטית בעלת כוח ויכולת עשייה מרשימה ביותר על סביבתה. ניתן להסכים למצב דברים זה, שתואר בבהירות על-ידי ב"כ נאשם 8. ברם, את כוחה שאבה נאשמת 9 ממקור כוח אחד ויחיד והוא ; נאשם 8. הפרד בין השניים, נתק הצינור המחבר השניים, ונאשמת 9 (ליתר דיוק, השפעתה וכוחה במשרד) הינה ולא כלום.

עם כל הכבוד ליועצת הבכירה, ראש הלשכה – ללא נאשם 8 העומד מאחוריה לגבותה, השפעתה של נאשמת 9 על סביבתה מועטת, שלא לומר מבוטלת.

בעדותה הראשית הקדישה נאשמת 9 פרק רחב ונכבד לתיאור התפתחותה והתקדמותה במעלה הדרגות, ממזכירה זוטרה במשרד עורכי-דין ועד יועצת בכירה במשרד ראש הממשלה. לדבריה, דרגותיה ניתנו לה אך ורק על-מנת לשפר שכרה כאשר תפקידה המרכזי היה הסדרת לוח הזמנים של נאשם 8. על-פי תיאורה של הנאשמת 9 הסתכם תפקידה בטיפול בלוח הזמנים של נאשם 8 (עמ' 7871). וכן : "**...מודה במה שעשיתי אבל אני לא מסכימה לקחת על עצמי דברים שלא עשיתי, זה לא לגמד, אני יודעת שעבדתי מאוד מאוד קשה, ויועצת בכירה אני מזכירה עוד פעם, זה תיאור תפקיד שבעקבותיו הייתי אמורה לקבל שכר מסוים, הפגישה המדוברת של שר הפנים, וראש אגף תקציבים שאי אפשר היה לקבוע איתו פגישה, לקבוע פגישה עם ראש אגף תקציבים, תאמין לי שזה הכל, לא צריך להמשיך, רק איתו, תקבל ממנו את הדקה שהוא ייתן לך ואתה מסודר בחיים**" (עמ' 7873 שו' 1-7). כל פגישה שקבעה לעד המדינה עם נאשם 8 <u>זה היה באישורו</u> של נאשם 8, <u>כל עניין ונושא הקשור</u> למסגרת עבודתה בוצע <u>רק</u> על-פי הנחיה של נאשם 8 (עמ' 7844 למעלה ; עמ' 7870 שו' 17-18). בכל מקרה, עד המדינה <u>לא עירב אותה בשום נושא</u> מקצועי הקשור להולילנד.

נאשמת 9 ציינה כי מעולם לא העבירה מכתב מתוך המשרד לגורם חיצוני מבלי לקבל אישור לכך (עמ' 7845 שו' 8 ; עמ' 7853 שו' 9-32).

האיש שעבד עמה בלשכה שנים רבות היה עובד יחזקאל. הנאשמת 9 ציינה כי עובד יחזקאל היה האיש ממנו קיבלה הוראות, והוא האיש, שריכז את כל הנושאים המקצועיים (עמ' 7771 למטה; עמ' 7773 שו' 14-17). עובד יחזקאל עבר על הדואר והחליט מה על נאשם 8 לראות ומה לא. עובד יחזקאל פיזר את הדואר לגורמים המקצועיים השונים (עמ' 7774 למטה), והיא עצמה: "**אני לא הייתי מעורבת בנושאים המקצועיים, רק לגבי נושא שהייתי צריכה לקבוע דיון או לקבוע פגישה או משהו כזה, הייתי מקבלת את זה דרך היועץ המקצועי**" (עמ' 7775 שו' 8-9). לגרסתה, היא לא נטלה חלק בישיבות ואם נרשמה בפרוטוקול דיון כלשהו כמי שהשתתפה בדיון, אזי זה היה משום שרושם הפרוטוקולים ביקש לכבדה והיא כל מה שביקשה בישיבה זה לנוח קמעה (עמ' 7775).

גרסתה של נאשמת 9 בבית-המשפט דינה להידחות.

נאשמת 9 הייתה מעורבת עד צוואר בענייני פרויקט הולילנד, עניינים בהם נתבקשה על-ידי עד המדינה לעשות מעשה ולפעול לטובתו, דהיינו לטובת הפרויקט. מעמדה של נאשמת 9 היה "מעמד על" בלשכת נאשם 8. נאשמת 9 לא הייתה, בשום פנים ואופן, מזכירה נאמנה ותו לא. מדובר בבעלת תפקיד מרכזי ודומיננטי ששלט בלשכה ביד רמה. נאשמת 9 הייתה בבחינת נציגתו, וידו הארוכה של נאשם 8. הכל הכירו במעמד זה וכיבדו את בקשותיה, שכן אלו באו מבחינתם "מפי הגבורה", דהיינו נאשם 8, בקשות שיש לכבד ולבצע כלשונן.

להלן יפורטו עיקרי הנימוקים למסקנתי:

314. הנאשמת 9 ציינה בתשובה לשאלת פרקליטה המלומד כי תמיד הקפידה כי כל מכתב שהתקבל בלשכה יועבר ליועצים המקצועיים, נאשם 8, לשיטתה, לא קיבל אף-פעם מכתב קודם נבחן על-ידי היועצים המקצועיים (עמ' 7856 שו' 21-25). במצב דברים זה נשאלה לעומק שיקול דעתה המקצועי, שכן היה עליה להחליט לאיזה יועץ או שניים להעביר את הנושא להתייחסות, ואז נאשמת 9 מצאה לשנות טעמה: "**שלא הסברתי נכון לאדוני ולכן אדוני שואל את השאלות האלה. מלכתחילה הדואר לא מגיע אלי, זה לא שאני מנווטת את הדואר, הדואר <u>מגיע הולך מיד ללשכת היועצים</u>, <u>אני לא מנווטת שום דבר</u>. ש. לאיזה יועץ? מי היועץ? ת. אני אסביר, בגלל שהבנתי שאני לא צריכה להגיד שם אלא להגיד מאן דהוא עכשיו אני אגיד את השם, <u>הכל היה עובר לעובד</u>, <u>עובד היה מנתב בין היועצים</u> כי הוא היה יודע איזה יועץ יכול לטפל במכתב הרלוונטי, <u>אני לעולם לא העברתי לאף יועץ</u>, לא היה לי קשר עם היועצים כי עובד לא הסכים שאני אעבוד עם היועצים**" (עמ' 7857 שו' 10-17) [ההדגשות שלי – ד.ר].

315. תצוגה זו סותרת דברים שמסרה נאשמת 9 בחקירותיה במשטרה.
בחקירה הראשונה מיום 26.04.10 ציינה: "**...אני <u>בעמדה הכי בכירה</u>, <u>אני קרובה מאוד לאהוד אולמרט</u>, ואני גאה על כך ואני מודה לקדוש ברוך הוא שזיכה אותי לשרת איש כזה**" (**ת/596** שו' 65-67). יום אחר-כך, בהמשך חקירתה במשטרה, תיארה תמונת מצב לפיה פנייה שלה לאחד

מאגפי העירייה דומה לפנייה של ראש העיר: "**...אני לא אומרת לו, שראש העיר ביקש, מה זה משנה אם ראש העיר ביקש או שאני מבקשת?**" (**ת/598** שו' 333-334). משנשאלה האם מכוח מעמדה בעירייה די היה לדבר עמה מבלי להגיע בכלל לנאשם 8, מאחר שהיא דאגה להעביר הנחיות לגורמים הרלוונטיים, ותשובתה: "**כבוד גדול, אני מסכימה עם זה. את שואלת אותי אם אני מסכימה עם הקביעה הזאת ועם זה שהיה לי מעמד דומיננטי, ועל כך אני אומרת, שבודאי היה לי מעמד דומיננטי**" (שם, שו' 361-363) [ההדגשות שלי – ד.ר]. לשאלה מסכמת בבית-המשפט ציינה הנאשמת 9 כדלהלן: "**ש. ... התביעה אומרת שהתצוגה שהצגת לפיו המעמד שלך, היא אומרת שהיה לך מעמד מאוד מאוד מרכזי ודומיננטי בלשכה ולכן היה כדאי לו לשלם לך שוחד. ת. אז אני אאשר את המעמד הדומיננטי שלי בלשכה, ואני אשלול מכל אפשרות, אפילו רמז, ונתינה ולקיחה של שוחד**" (עמ' 8333 שו' 24-27) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בתיאור מעמדו בלשכה של עובד יחזקאל, לא שמרה נאשמת 9 על רציפות עקיבה. עם זאת, בחקירה הראשית לשאלת פרקליטה המלומד, ציינה כי עובד יחזקאל לא היה במעמד בכיר משלה: "**יש רק גורם אחד מעלי וזה אהוד אולמרט... ש. מה עובד לא מעליך? ת. לא, הוא יועץ מקצועי, הוא לא מעלי, אני כפופה לשר, אני לא כפופה לשום גורם אחר...**" (עמ' 7876 שו' 8-12) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לא מדובר רק בדברים של נאשמת 9 בנושא. בכירים אחרים בלשכה התייחסו למעמדה של נאשמת 9.

316. מעל לכל כולם, נאשם 8.

התובעת המלומדת, עו"ד אתי בן-דור, קראה לנאשמת 9 דברים שמסר נאשם 8 בתיק בבית-המשפט בירושלים (שם, עמ' 12556), לפי דברים אלה נאשמת 9 לא הייתה פקידה של 08:00 עד 16:00, נאשמת 9 הייתה מתקשרת לנאשם 8 בלילה והייתה מתקשרת ב-06:00 בבוקר, שאלה והציעה דברים: "**ואם היה מישהו שהיא חשבה שכדאי שאני אפגוש אותו כי הוא יכול לעזור פוליטית אז היא הייתה אומרת לי ביוזמתה, תשמע, תיפגש עם X, תיפגש עם Y, הוא יכול לעזור לך, הוא יכול לסייע לך, זו הייתה מעורבות בהחלט עמוקה ומקיפה**" [ההדגשות שלי – ד.ר]. הנאשמת 9 אישרה הדברים בבית-המשפט, ורק הוסיפה כי ב-06:00 בבוקר היא לא הייתה מתקשרת לנאשם 8 (עמ' 8222 שו' 23).

נאשם 8 אישר לשאלות פרקליטה המלומד של נאשמת 9, עו"ד עופר ברטל, כי נאשמת 9 לא הייתה בבחינת: "**מזכירונת שמסתובבת בלשכה, היא, איך אומרים, בחורה דומיננטית, היא עבדה איתי הרבה שנים, דברים שונים עניינו אותה...**" (עמ' 7514 למטה). נאשמת 9 טיפלה גם בנושאים אישיים של נאשם 8, כמו בענייני הכביסה, רופאים, ארוחות, שוחחה עם מנהל סניף הבנק, וידאה חתימות וטיפלה בכספים שהשתחררו מחסכונות בבנק (עמ' 7515 שו' 1-15; עמ' 7633 שו' 11-17).

וכן: "**...שולה הייתה באמת אשת ימיני, היא עבדה איתי שנים... הייתה המנהלת האדמיניסטרטיבית של הלשכה, אחראית על פגישות, על תיאומים, על עניינים אישיים שונים שלי, עסקה מדי מערכת בחירות, סייעה בגיוס כספים, עסקה פחות בנושאים של קביעת מדיניות, שבהם עסקו יועצים שזה היה עיקר תפקידם...**" (עמ' 7523 שו' 28 עד עמ' 7524 שו' 2) [ההדגשות שלי – ד.ר].

דהיינו, אליבא דנאשם 8, מדובר במי ששימשה "**אשת ימיני**", עסקה בעניינים אישיים, בנושאי מערכת הבחירות, סייעה בגיוס כספים, וגם עסקה בנושאי מדיניות, אבל פחות.

317. מר אלדד רוטמן עבד בלשכת נאשם 8 בין השנים 2003-2006 כיועץ מקצועי לשר וזומן כעד הגנה מטעמה של הנאשמת 9. לדברי העד, לנאשמת 9 היה מעמד דומיננטי בלשכה ואל בקשה שלה התייחסו כאילו הגיעה מטעמו של נאשם 8 (עמ' 9057 שו' 16). אם כי העד ציין כי היא הייתה ממונה גם על עובד יחזקאל מבחינת ההיררכיה, אבל לא ברמה המקצועית: "**היא לא הייתה מעורבת בעבודה המקצועית שלנו**" (עמ' 9058 שו' 15-18).

318. מר עובד יחזקאל סיפר כי נאשמת 9 הייתה בבחינת: "**ראש צוות יועצים ויועצת בכירה לשר**" (עמ' 5355 שו' 9). וכן: "**שולה זקן הייתה היועצת הבכירה של השר לאורך השנים. ש. יותר בכירה ממך? ת. כן. ש. זה לא שאתה מתחת לשולה? ת. העבודה בלשכה, היועצים פעלו בנושאים של עבודת התוכן והמקצועי, שולה ריכזה את עבודת הלשכה, המזכירות, והייתה בקשר שוטף עם השר, כך שהרבה מאוד דברים שעשינו בלשכה היו באמצעותה לשר, היא הייתה הגורם שעבד מול השר. ש. היא הייתה ידו הארוכה של השר? היא דיברה מהפה של השר? כך הבנתם. כמו רל"ש בצבא? ת. הגדרה של רל"ש היא הנכונה**" (עמ' 5373 שו' 25 עד עמ' 5374 שו' 2) [ההדגשות שלי – ד.ר].

319. מר איתן מאיר, מי ששימש כמשנה למנכ"ל עיריית ירושלים, התייחס בבית-המשפט למעמדה של נאשמת 9. לדבריו, זו שימשה כידו הארוכה של ראש העיר, נאשמת 9 פנתה דרך לשכת ראש העיר תמיד בשם ראש העיר. מעמדה היה של: "**יועצת בכירה לראש העיר, במעמד זה בהחלטה הייתה אחד האנשים הקרובים אליו ביותר, בעבודה השוטפת שלו כראש עיר אל מול העירייה ואל מול התושבים. ש. בקשה שלה והפניה שלה זו בהחלט בקשה והפניה שלא תתעלם ממנה? ת. אל"ף אני לא מתעלם ממנה, בי"ת זה תמיד בשם ראש העיר ותמיד כשקיבלתי את ההפניה ממנה בדקתי טוב טוב שיש לה רלוונטיות לעבודה**" (עמ' 4936 שו' 25-30) [ההדגשות שלי – ד.ר].

320. הנאשמת 9 עצמה סיפרה בחקירתה הראשית על קרבתה הרבה לנאשם 8. נאשם 8 התייעץ איתה בנושאים פוליטיים ובהרבה דברים שבשגרה: "**...אני הייתי האישה שישבה בחוץ וראתה את הכל. אני הייתי זו שהייתי מספרת לו מה ראיתי, מה אני חושבת, מה ששמעתי, לא שחלילה אתה יכול להבין מזה הוא היה מנותק מהעולם החיצון – זה לא האיש – אבל בהחלט ייעצתי**

בנושאים האלה..." (עמ' 7768 שו' 13-16). הנאשמת 9, לדידה, העניקה לנאשם 8 המון ביטחון ומסרה לו מידע ששמעה בחוץ, ובכלל הייתה בבחינת "**שומרת הסף**" (עמ' 7863 שו' 15-26).

במהלך חקירתה הנגדית, קראה התובעת המלומדת לנאשמת 9 מהכרעת-הדין בבית-המשפט המחוזי בירושלים [ת.פ. (י-ם) 2949/09], לפיה בכוחה של הנאשמת 9 היה לנצל את תפקידה כ"שומרת הסף" של לשכתו של שר האוצר לעניינים שאין דבר ביניהם ובין מילוי תפקידה, קידומה של פעילות שלטונית שראש רשות מרשויות האכיפה ביקש למלאה [בעניין שנדון שם, לפיו מנעה הנאשמת מראש רשות המיסים להיפגש עם נאשם 8 עד שראש הרשות יתרצה וימנה לתפקיד סמנכ"ל מי ש"נשא חן" בעיניו של אחיה (סע' 106 ו-116 לפסק-הדין)].
הנאשמת 9 הגיבה: "**אני רוצה לתקן את התמונה שאת רוצה להציג, את רוצה להציג שאני פתחתי דלתות, פתחתי דלתות לדכנר, ועכשיו את אומרת שאני סוגרת דלתות, אז מה את רוצה שאני אגיד? ש. את הבנת את השאלה שלי. ת. אין לי תשובה טובה בשבילך**" (עמ' 8376 שו' 6-9).

במהלך המשפט הוכח כי הנאשמת 9 השתתפה לעיתים שכיחות בדיונים הנוגעים לנושאים שהיו בראש מעייניו של עד המדינה, נושאים שביקש לקדמם באמצעותה. ולענייננו, הובהר כי הנאשמת 9 השתתפה בדיונים מקצועיים לעילא. למשל, בחקירתה במשטרה מיום 27.04.10 התייחסה הנאשמת 9 לנוכחותה בפגישה שקיים נאשם 8 עם נאשם 13: "**אני הרבה פעמים בישיבות עבודה של אהוד ואפרתי השתתפתי. ש. מדוע השתתפת בפגישות שלהם? מה היה החלק שלך? ת. לא היה לי חלק. השתתפתי בפגישות עבודה עם אפרתי, כמו גם עם רענן דינור ועם המנכ"לים האחרים. אני לא כתבתי פרוטוקול, אבל אם היה צריך לקבוע משהו, אני הייתי קובעת את זה. ש. אפשר גם בסוף הישיבה להנחות אותך או לבקש ממך לקבוע מה שהיה צריך לקבוע. ת. זה היה במסגרת התפקיד שלי, לשבת עם המנכ"לים ועם יועץ מקצועי, לא ישבתי איתם לבד, אני לקחתי רק מה שאני הייתי צריכה לעשות; לקבוע פגישות או לדבר עם מי שצריך לדבר, בעיקר פגישות ודיונים. ש. אני לא מבינה מדוע את צריכה להשתתף בפגישה אם כל מה שאת צריכה לעשות זה בתום הישיבה לקבוע דיונים ולתאם פגישות. ת. זה מה שהיה, זה היה התפקיד שלי, ואני הייתי בפגישות האלה**" (**ת/598** שו' 822-836) [ההדגשות שלי – ד.ר].
לאמור, הנאשמת 9 תיארה חלק מתפקידיה בצורה בהירה. הנאשמת 9 השתתפה בפגישות עבודה עם מנכ"לים.

לא מדובר במזכירה זוטרה האחראית על יומן פגישות ותו לא, מדובר בבעלת תפקיד בכיר ומשמעותי הנוטלת חלק בישיבות עבודה, כמו פגישת עבודה של מנכ"ל מנהל מקרקעי ישראל ושר המסחר והתעשייה. הנאשמת 9 ציינה כי זה היה במסגרת התפקיד שלה, היה עליה להשתתף בפגישות על-מנת שתוכל בהמשך הדרך לבוא בדברים עם גורמים שעניינם נדון בפגישה.

<u>אמור מעתה</u>, הנאשמת 9 ניסתה בבית-המשפט למזער את כוחה ומעמדה בלשכה לרמת מזכירה שעל יומן פגישות, לוח זמנים והעברת דואר.
הוכח בבית-המשפט כי לנאשמת 9 היה מעמד רם בלשכת נאשם 8. נאשמת 9 נתקבלה ונחשבה על-ידי עוזרי השר ועובדים אחרים בלשכה, כ"יד ימינו" של נאשם 8, מי שהינה נציגתו הפועלת בשליחותו.

הנאשמת 9 פעלה לטובתו של עד המדינה.
בפרק הדן בעניינו של נאשם 8 פירטתי על עשייתה בכל הנושאים אותם קידם עד המדינה, פעולות שבוצעו על-ידה לבקשתו. לנוחיות הדיון כאן אשוב ואציין הדברים.

<u>קצת מפעילותה של הנאשמת לטובת ענייני עד המדינה</u>

321. פרקליטה הנכבד של נאשמת 9, עו"ד עופר ברטל, טען בלמדנותו כי הנאשמת לא התעסקה מעולם - כמוכח על-ידי שורת עדים, שמעדותם היטיב לצטט הפרקליט המלומד – בנושאים תכנוניים ומקצועיים. הנאשמת אינה בבחינת גורם מקצועי, הנאשמת לא הבינה בעניינים אלה, וליתר דיוק, אלה לא עניינו אותה ולו מעט שבמעט. הנאשמת פעלה בנושאים אלה כשליחה ומילאה הוראות אדונה, נאשם 8, או עוזרו הנאמן, שהיה האיש האמון על הנושאים המקצועיים בלשכה, מר עובד יחזקאל.
ניתן להסכים עם הפרקליט המלומד, כי הנאשמת אכן לא ידעה ולא הבינה בנושאים תכנוניים ומקצועיים. ניתן להסכים כי נושאים אלה לא היו במוקד התעניינותה. ברם, דווקא במצב דברים מוסכם זה על ב"כ הצדדים יש כדי להבליט ולמשוח בצבעים קודרים <u>התערבותה וטיפולה בנושאים לא לה</u>.
עד המדינה ביקש את סיועה, התערבותה, והיא כמי שקיבלה מעד המדינה "תמורה נאותה", נענתה לבקשותיו.

מוצג **ת/27** הינו מכתב בכתב ידו של עד המדינה לנאשמת 9 מיום 29.01.99, בו פירט מספר דרישות לאישור משרד התחבורה (**ת/27א**).
מוצג **ת/27ב** הינו סיכום דיון בלשכת ראש העיר ירושלים בעניין מתחם הולילנד שהתקיים ביום 09.02.99 בהשתתפות הנאשמת 9, רל"שית ראש העיר, מר ישי טלאור, המפקח על התעבורה בירושלים, עד המדינה, נציג היזם ואליהו זיאן החתום על המכתב.
לגישת נאשמת 9, מדובר במסמכים מזויפים (עמ' 8348 שו' 20-21), גם משנאמר לה שאלו נתפסו בקלסרים, שנמצאו בלשכת התכנון המחוזית וקשה להניח שעד המדינה החל לזייף כבר בשנת 1999, נותרה בעמדתה.
בחקירתה במשטרה מיום 02.05.10 נתבקשה הנאשמת 9 להתייחס למוצגים הנ"ל, ובעיקר לתיבה "**כרגיל**" שעד המדינה סיים: "**כרגיל תודה מראש על העזרה**" (**ת/27**). הנאשמת 9 לא התכחשה כי

סייעה לעד המדינה, כמו לאחרים שפנו אליה מספר פעמים ורק ציינה, שאינה יכולה לזכור מקרים ספציפיים (**ת/602** עמ' 19-20).

322. הנאשמת 9 אישרה בבית-משפט כי היא זו שכתבה ביומנה (**נ/466**): "**להזכיר בפגישה של אפרתי את נושא זרע עם דכנר**", כאשר באותו יום בשעה 10:00 הייתה קבועה <u>לנאשם 13</u> פגישת עבודה עם נאשם 8 בלשכת שר התמ"ת (**נ/467**).
הנאשמת 9 נשאלה על-ידי התובעת המלומדת מדוע רשמה לעצמה תזכורת להזכיר לנאשם 8 את נושא הזרע עם עד המדינה, מספר ימים לאחר כניסתו של נאשם 8 לתפקידו.
הנאשמת 9 השיבה: "**...היות והייתה פגישה יום קודם עם מר דכנר שבעקבותיה היה צריך לדבר על נושא הזרע, אז אני אמרתי שסביר להניח שאחד ממשתתפי הפגישה אמר לי להזכיר את זה, והיות ודף העבודה נסגר, אז אני כתבתי לי ביומן שלקראת, אני כותבת לי את זה ב-08:30, על-מנת לזכור שב-10:00 אני צריכה להזכיר את זה. זה מה שאמרתי פעם שעברה וזה מה שאני אומרת עכשיו**" (עמ' 8353 שו' 13-17).
לאמור, הנאשמת 9 פעלה לטובתו של עד המדינה <u>וריעננה זיכרונו של השר בעניינו של עד המדינה</u> לקראת פגישת עבודה של השר עם ראש מנהל מקרקעי ישראל, נאשם 13. הדברים מקבלים נופך מיוחד לאור העובדה, שדקות קודם לכן ציינה בבית-המשפט כי אינה זוכרת אם בזמן אמת ידעה, שעד המדינה קשור לחברת הזרע (עמ' 8351 שו' 9).
הנאשמת 9 נשאלה מדוע היה על "חברה האינטימי", עד המדינה, שעניינו פרויקט הולילנד בירושלים, להיפגש עם השר במשרדי התמ"ת, ותשובתה: "**אני מצטערת, אין לי תשובה**" (עמ' 8354 שו' 17).

323. מוצג **ת/370** הינו סיכום פגישה אצל שר התמ"ת בנושא פארק איילון. על-פי פרוטוקול מוצג זה, נאשמת 9, יועצת בכירה לשר, השתתפה בישיבה. הנאשמת 9 התייחסה בחקירתה במשטרה להשתתפותה: "**לדעתי נכנסתי ויצאתי, ויועץ השר, שעשה את הסיכום, דורון שופן, כתב את שמי... ש. <u>בשביל מה ישבת בישיבות</u>? ת. <u>לשמוע</u>. ש. לשמוע דברים שעכשיו את אומרת שאת לא מבינה? ת. נכנסתי להרבה ישיבות שלא היה לי חלק בהן. ש. <u>בשביל מה נכנסת</u>? ת. <u>זה לא משהו שניתן להסביר אותו</u>. ש. תנסי להסביר בבקשה. ת. <u>לפעמים נכנסתי למנוחה</u>, גם את זה לא תביני. זה לא דברים שניתנים להסבר, בגלל שלא יבינו אותם. הרבה פעמים נכנסתי לישיבות כי הייתי צריכה לכתוב משהו לאהוד, להתייעץ איתו, וזו הייתה הדרך שלי להעביר לו פתקים ולקבל ממנו תשובות על-מנת שאני אוכל להמשיך לעבוד... אני יכולה גם להיכנס כדי להעביר פתק לאהוד, את יכולה לראות אותי רשומה בהרבה פרוטוקולים של ישיבות, שלא היה לי חלק בהן**" (**ת/600** שו' 161-210).
[במאמר מוסגר, ראוי להתייחס לטיעונו של פרקליטה המלומד של נאשמת 9, שציין בטיעוניו כי הנאשמת בכל הישיבות המקצועיות בהן נכחה לא אמרה מילה וחצי מילה, כלל לא התבטאה, ויש ממש, כך הסנגור, בדבריה שביקשה רק לנוח קמעה או להעביר פתק, וכיוצא באלה סיבות שאינן נוגעות לעניין].

גרסתה של הנאשמת בבית-משפט, כקבוע על-ידי לעיל, הינה לאו גרסה.
יתר על כן, הנאשמת לא נמצאה דווקא בישיבות בהן ביקש עד המדינה את סיועה, כך סתם, לצורך מנוחה או לצורך העברת פתק ורושם הפרוטוקול, מסיבות עלומות ו/או רצונו להאדיר את שמה, רשם את נוכחותה בישיבה.
הנאשמת 9 נכחה בישיבות מפני שביקשה להשתתף בהן. נאשמת 9, כאישה מנוסה, נבונה ביותר, למדה במהלך אותן ישיבות בהן בחרה ליטול חלק, על הלך הרוחות ומערך "הכוחות" הקיים לקראת קבלת ההחלטה. הנאשמת ליקטה מידע – מעבר להשפעה הרבה שהייתה לה, מעצם מעמדה – שהיה חשוב, ולעיתים דרמטי, לעד המדינה, שהפעילה ושילם לה עבור שירותה.
הנאשמת 9 אישרה בבית-משפט השתתפותה בפגישות עם נאשם 13, מנכ"ל ממ"י, בהמשך לדברים שמסרה בנושא בחקירתה במשטרה (**ת/598** שו' 822-828). לא מדובר בישיבות משעממות, אלא: "**סליחה כבודו אבל אני הייתי שם ואני לא יכולה לומר שזה היה משעמם, אני מצטערת, זאת הייתה פריבילגיה כאילו אתה שומע, אתה יודע מה קורה, אתה שומע על הצלחות, אתה שומע על בקשות של המנכ"לים לבקש אישור ממנו לצאת לדרך לאיזשהו עניין. ש. זה היו עניינים מקצועיים אבל. ת. בוודאי, סליחה אדוני אני מלווה איש, אני אמרתי כבר שהכותרת למעלה לא מעניינת אותי, אדוני צריך לראות את אדון אולמרט בישיבות כאלה, יש שם החלטות, לא זיגזוגים, קבלת החלטות, עמידה אחרי החלטות, אתה רואה דברים שזכיתי, אתה אומר לי משעמם, אני הייתי בפסגת העולם**" (עמ' 7868 שו' 1-8) [ההדגשות שלי – ד.ר]. ומדוע היה חשובה השתתפותה: "**אני חייבת לדעת מה קורה במשרד שאני מנהלת אותו, נכון שאני לוחשת על אוזנו של אהוד אולמרט, בשביל לעשות את העבודה שלי אני צריכה לדעת מה קורה בלשכה**" (עמ' 7868 שו' 26-27) [ההדגשות שלי – ד.ר].

ביום 12.08.03 התקיים דיון בנושא פארק איילון בלשכתו של נאשם 8 (**ת/370א**). בדיון השתתפו הנכבדים, אברהם כץ עוז, יו"ר מנהלת ההקמה פארק איילון, ראש עיריית בני-ברק, ראש עיריית רמת-גן, יועץ משפטי, עו"ד אהוד גרא, יועץ משפטי למנהלת ההקמה, עו"ד איתן הברמן, נאשמת 9, יועצת בכירה לשר, מר דן סתיו, סמנכ"ל תכנון בממ"י ואחרים.

ביום 13.08.03, שעה 16:07, הועברה טיוטת סיכום הפגישה בלשכת שר המסחר והתעשייה על-פי חותם פקס בתחתית מסמך **ת/370ב** (מוצג שנתפס במשרדי חברת הזרע) מנאשמת 9 לעד המדינה. עד המדינה תיקן טיוטת סיכום הפגישה, וזו הודפסה והופצה בהתאם ביום 28.08.03 (**ת/370**). דהיינו, טיוטת סיכום פגישה בלשכת שר המסחר והתעשייה הנוגעת לחברת הזרע – ללא השתתפות נציג או מי מחברת הזרע – מועבר על-ידי נאשמת 9 לעד המדינה, שתיקן הטיוטה ולאחר זאת הופצה הטיוטה בהתאם לתיקוניו של עד המדינה.
בעדותה בבית-משפט, אישרה הנאשמת 9 כי העבירה את הטיוטה לעד המדינה, אבל לא על דעת עצמה, אלא על פי הנחייתו של עובד יחזקאל: "**...יכול להיות שהוא ביקש את זה ממני, זה מאוד יכול להיות, אני העברתי את זה אחרי שקיבלתי אישור...**" (עמ' 8173 שו' 11-12; עמ' 8358 שו'

29). גם משהודגש בפניה כי מי שרשם את סיכום הדיון איננו יחזקאל עובד, אלא היועץ דורון שופן, ויחזקאל עובד כלל לא השתתף באותו דיון - נותרה בעמדתה [למותר לציין, כי עובד יחזקאל לא נחקר כלל על-ידי הנאשמת בנקודה זו (עמ' 8360 שו' 7-11)].

לאמור, הנאשמת 9 פעלה כ"**חפרפרת**" בלשכת השר בשירותו של עד המדינה, ולא בכדי. הנאשמת 9 תוגמלה ובנדיבות רבה, גם על-פי עדותה בבית-משפט על-ידי עד המדינה.

לא זאת אף זאת, פרקליטה המלומד של הנאשמת הדגיש בסיכומיו את העובדה כי הנאשמת 9 הקפידה להיוועץ עם האיש האמון על הנושאים המקצועיים, מר עובד יחזקאל, שבודאי לא היה מעוניין להכשילה בתפקידה. היא לעצמה לא עשתה צעד בנושאים אלה ללא קבלת הנחיה ו/או הסכמה של האדון יחזקאל.

כאמור, גרסתה של הנאשמת בבית-משפט נדחתה על-ידי.

יתר על כן, גם לו היה ממש בגרסתה – מצב דברים שנדחה על-ידי – אזי העובדה שביקשה הסכמת עובד יחזקאל וביקשה אישורו קודם העברת המסמך, מלמדת על חדות מחשבתה וערנותה, שמתבקשת היא לעשות מעשה, שאינו מתפקידה ומשרת את האיש בטובתו היא חפצה. עד המדינה ביקש התערבותה, היא התערבה, לגרסתה, בהיוועצות עם עובד יחזקאל (גרסה, שכאמור, נדחתה), בסופו של הליך – הנאשמת נענתה לבקשתו של עד המדינה במלואה.

324. מוצג **ת/373** (מכתבו של אברהם כץ עוז לראש ממשלת ישראל, אריאל שרון ז"ל, בנושא פארק איילון, מכתב שהעתקיו הועברו לנאשם 8, לשרה יהודית נאות ז"ל ולנכבדים נוספים) הונח בפני נאשמת 9 על-ידי פרקליטה המלומד. מכתב זה הועבר לעד המדינה על-ידה על-פי הטבעת הפקס על גבי המוצג. בנוסף, כתבה בכתב ידה: "**לשמוליק משולה זקן**".

לדברי הנאשמת 9, העבירה את המסמך לעד המדינה על-פי בקשתו, על-פי אישורו של עובד יחזקאל (עמ' 7873 שו' 27; עמ' 8363 שו' 9-17).

הנאשמת 9 נשאלה כיצד ידע עד המדינה על הפגישה בהשתתפות השרים קודם לבקשתו ממנה לשלוח לו את הסיכום שרשם יו"ר מנהלת ההקמה, אברהם כץ עוז לראש-ממשלת ישראל. ותשובתה: "**נתקשר לגיהנום ונשאל אותו**" (עמ' 8364 שו' 3). התובעת המלומדת לא הרפתה, כדלהלן: "**ש. אני שואלת אותך אם מר עובד יחזקאל ידע שקיבלת מדכנר 50 אלף ₪ בדצמבר 2002, האם הוא ידע שקיבלת ממנו מתנות, האם הוא ידע שקיבלת ממנו כספים לרכישת הבית, האם הוא ידע שדכנר תורם למסעות הבחירות של מר אולמרט? ת. שאני אשאל את עובד יחזקאל מה הוא קיבל מדכנר, אני אספר לו מה קיבלתי אני. ש. האם סיפרת לעובד יחזקאל מה מר דכנר נתן לך? ת. לא, מה פתאום**" (עמ' 8364 שו' 4-9) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, "במלחמה כמו במלחמה" משעובד יחזקאל העיד בבית-המשפט עדות שלא החמיאה, בלשון המעטה, לגרסתה, בחרה הנאשמת 9 בתגובה להשחירו בבית-המשפט, כמי שיכול וקיבל תמורות ומתנות מעד המדינה (בהמשך התנצלה הנאשמת).

מוצג **ת/374** הינו סיכום פגישה בלשכת ממלא מקום ראש הממשלה, שר התעשייה, המסחר והתעסוקה, שהתקיימה בכנסת ביום 24.03.04 בנושא "**פארק איילון**".

הנאשמת 9 נשאלה בבית-משפט מדוע השתתפה בפגישה זו כ"יועצת בכירה לשר התמ"ת": "**מפני שבכנסת אין מקום אחר לשבת, יש רק מקום אחד, מאוד חסר לי העניין הזה של צוותים מקצועיים שלא נרשמו כאן, משום מה מישהו לא רשם את השמות שלהם וחבל, בכנסת יש רק מקום אחד, אם אני לא אהיה שם אני אהיה ברחוב**" (עמ' 8356 שו' 11-13) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לדידה של הנאשמת, נרשמה בפרוטוקול הישיבה כמשתתפת בה, הואיל ולא נמצא עבורה כל מקום אחר לשבת בו.

נראה כי הנאשמת הרחיקה לכת בניסיונה לתרץ עובדה המעידה על מעורבותה בפעילותו של עד המדינה לקידום ענייני חברת הזרע.

סיכום הפגישה של הגורמים הממשלתיים המקצועיים אצל ממלא מקום ראש הממשלה, שר התעשייה, המסחר והתעסוקה (**ת/374**) נתפס במשרדי הזרע. הנאשמת 9 לא יכלה להסביר כיצד המסמך הגיע למשרדי הזרע (עמ' 8356 שו' 25).

325. הנאשמת 9 נשאלה בבית-משפט על פגישותיה עם מנכ"ל מנהל מקרקעי ישראל, נאשם 13. הנאשמת 9 השיבה כי מדובר בפגישות שקיימה עמו בנושא בית-הכנסת בשכונת מגוריה בהקמתו חפצה. השיחות לא נתקיימו בענייני עבודה שוטפים, ובודאי לא בעניינים שביקשה לקדם לטובתו של עד המדינה.

במצב דברים זה, נשאלה לגבי פגישה משולשת שנתקיימה ביום 17.04.05, נאשם 13, אורי מסר ונאשמת 9. הנאשמת 9 אישרה השתתפותה ואישרה שלא מדובר בענייני בית-כנסת, אבל: "**...אני מבקשת סליחה מאדוני, אני לא זוכרת מה זה ב-2005 שהייתי צריכה להיות עם אורי מסר בפגישה עם אפרתי, אני באמת לא זוכרת, אבל היות וזה גם נרשם ביומני אז סביר להניח שזה היה. אז אנחנו נחכה שאורי יבוא ואנחנו נשאל אותו את זה. אני מתנצלת, אני לא יודעת**" (עמ' 8365 שו' 7-10).

למותר לציין, כי אורי מסר לא זומן על-ידי ההגנה לבית-המשפט, והפגישה עם ראש המנהל לא נסובה סביב שאלת בית-הכנסת השכונתי, אלא נסובה בענייניו של עד המדינה, שהרעיף על נאשמת 9 טובות הנאה משמעותיות.

גם לגבי פגישה נוספת בהרכב הנ"ל, השיבה: "**אותה תשובה אותו דבר**" (עמ' 8365 שו' 12).

לנאשמת 9 הוצג מוצג **ת/723** המעיד על פגישה של אורי מסר ונאשם 13 בנושא נבטים שנרשם ביומנה, ותשובתה: "**...אני אשמח שאורי מסר יהיה כאן ונשאל אותו**" (עמ' 8365 שו' 25) [ההדגשות שלי – ד.ר].

326. במוצג **ת/859**, דף מיומנה מיום 25.09.03, נרשם: "**הולילנד – דכנר – זיגדון**".

הנאשמת 9 לא ידעה להסביר מדוע עד המדינה, שהינו, לדידה, בבחינת ידיד "אישי-אינטימי" נרשם ביומנה בצמוד לתיבה "**הולילנד**" כאשר מדובר בפגישה בלשכת שר המסחר והתעשייה, שאין לו דבר וחצי דבר עם הולילנד (עמ' 8366 שו' 24).

לאמור, הנאשמת 9 התבקשה להסביר את הברור מאליו. הנאשמת 9 פעלה בשליחותו של עד המדינה, שליחות עבורה שילם עד המדינה דמים רבים.

327. מוצג **ת/387** הינו סיכום דיון עם חברת הזרע בלשכת ממלא מקום ראש הממשלה ושר התמ"ת, נאשם 8, ביום 10.06.04.

קודם לפגישה באותו יום נרשמה ביומנה של נאשמת 9 פגישה עם עד המדינה בשעה 13:00 (**ת/387ג**). כמו כן, נרשמה תזכורת של נאשמת 9 בו נרשם: "**לדבר עם אורי מסר על הזרע לפני הפגישה**" (**ת/387ב**).

לאמור, צירוף מקרים מופלא בו ניכרת עשייתה של נאשמת 9 לטובתו של עד המדינה הפועל לקידום ענייני חברת הזרע (עמ' 8368 שו' 24-30).

328. מוצג **ת/26** הינו מכתב של עד המדינה לנאשמת 9 מיום 12.08.98 לקראת ישיבה של הועדה המחוזית ביום 03.09.98 לקראת אישור תב"ע ג'. עד המדינה כתב על מספר נושאים, שנותרו פתוחים וצירף הצעת מכתב למתי חותה בחתימת נאשם 8. עד המדינה סיים המכתב: "**...כמו כן אהיה אסיר תודה אם אהוד ידבר עם חברים בועדה המחוזית, לחזק ידיהם לקראת ההצבעה**".

מוצג **ת/26א** הינו הצעת המכתב שצורף על-ידי עד המדינה, מכתב למר מתתיהו חותה בחתימתו של נאשם 8, בנושאים שצוינו על-ידי עד המדינה כ"**פתוחים**".

מוצג **ת/26ב** הינו מכתב זהה למוצג **ת/26א**, מיום 31.08.98, ברם חתום על ידי מהנדס העיר, אורי בן אשר.

מכתב זה (**ת/26ב**) הועבר ביום הדפסתו, 31.08.98, לעד המדינה על-ידי נאשמת 9.

מוצג **ת/26ג** הינו עותק של **ת/26ב**, שאכן נשלח לחותה ונתפס בארכיב לשכת התכנון.

בעדותה הראשית ציינה הנאשמת 9 את הנוהג של פנייה, לה מצורפת הצעה חתומה (עמ' 8170 למעלה), ולדבריה, פעלה בנושא זה על-פי הנחייתו של עובד יחזקאל, כולל העברת המכתב החתום על ידי מהנדס העיר לעד המדינה (עמ' 8170 שו' 18-24).

בחקירתה הנגדית הוסיפה כי הינה יודעת שיחזקאל עובד אחראי להוצאת המכתב, לאחר שהתייעץ עם מהנדס העיר, הואיל ולה לא היה כלל קשר עם אורי בן אשר, מהנדס העיר (עמ' 8344 שו' 32). משקיבלה את המכתב החתום על-ידי מהנדס העיר, העבירה זאת לעד המדינה היות ולא היה לה מה להסתיר? (עמ' 8345 למעלה).

בוא וראה, הנאשמת 9 בשיטתה, היא בבחינת "דואר נע", לוקחת מכתב, מעבירה מכתב, והאחריות על כתפי עובד יחזקאל, שהכל נעשה על-פי דברו.

נראה כי נעלם משהו מעיניה כי המוצג **ת/26** מופנה אליה ישירות, המכתב אינו בבחינת מכתב רשמי, אלא מכתב המבקש הימנה לפעול, ולפעול מעל לצריך ולנדרש, כמו: "**אהוד ידבר עם חברים**

בועדה המחוזית, לחזק ידיהם לקראת ההצבעה". אל המכתב צורפה הצעת תשובה של ראש העיר והצעת תשובה זו הופצה בסופו של הליך, חתומה לא על-ידי ראש העיר, אלא על-ידי מהנדס העיר. שינוי שלא נטען כי בא לעולם ללא מעורבותו, וליתר דיוק, החלטתו של ראש העיר, נאשם 8. המוצגים **ת/26** עד **ת/26ג**, שלא נטען כי באו לעולם ללא מעורבותו והחלטתו, סבים סביב ציר עשייתה של נאשמת 9.

329. נאשם 8 נדרש למוצגים הנ"ל בבית-המשפט.

נאשם 8 סבור אין שום דבר חריג בעובדה שנאשמת 9 העבירה את המכתב למהנדס העיר: "**דכנר היה מעביר עשרות מקרים של הצעות שנכתוב מכתבים, ולא רק הוא, זה היה דבר שבשגרה, הוא הציע נוסח שהוא חושב שזה נוסח מתאים. אם אנחנו חושבים שזה נוסח מתאים, אנחנו יכולים לאמץ אותו, אין בזה שום בעיה**" (עמ' 7608 שו' 10-14).

לעניין העברת המכתב לעד המדינה: "**פה מתעוררת שאלה... זו שאלה שאני לא בטוח שלבית-משפט יש עליה תשובה חד-משמעית, וגם לי אין, למה? פעם האפשרות שאתה תעביר מכתב בעניין שנוגע לבעל אינטרס, אז הנטייה הטבעית הייתה לומר חס וחלילה, היום אנחנו יודעים שעל-פי חוק חופש המידע...**" (עמ' 7608 שו' 17-20). ולעניין הקשר ההדוק בין היזם לבין הלשכה: "**השאלה הרי לא נשאלת במנותק. כשהדבר מוצג במנותק מיריעה יותר רחבה שנפרשת, אז התשובה יכולה להיות שונה, אבל כשלפני כן הוא מציג לי חמישה שיקים שניתנו לגב' זקן והופקדו לחשבונה, והוא שואל אותי, עכשיו אני אשאל מה אתה חושב על מערכת היחסים, אז התשובה יותר מורכבת ויותר מסובכת**" (עמ' 7608 שו' 33 עד עמ' 7609 שו' 2), ולשאלה אם מדובר בקשר מושחת: "**...זה לא הנוסח שלי ולא הייתי משתמש בו**" (עמ' 7609 שו' 8) [ההדגשות שלי – ד.ר].

נראה כי למותר להוסיף דברים.

נאשם 8, מבלי לקרוא לילד בשמו, רואה את ההתרחשות כחלק מובנה ממערכת היחסים ה"מיוחדת" שנרקמה בין נאשמת 9 לעד המדינה. נאשם 8 התקשה להסתיר עמדתו, לפיה התנהגותה של נאשמת 9 נעוצה במערכת קשריה ה"מיוחדת" עם עד המדינה.

מערכת יחסיה של הנאשמת עם עד המדינה שימשה אבן פינה בהגנתה.

מערכת הקשרים הבינאישית של נאשמת 9 עם עד המדינה

330. פרקליטה הנכבד של נאשמת 9, עו"ד עופר ברטל, הקדיש פרק נכבד בסיכומיו המלומדים למערכת היחסים שהתפתחה בין נאשמת 9 לעד המדינה.

הפרקליט המלומד ציין כי הגנת הנאשמת נפגעה בצורה מהותית נוכח העובדה שבגין פטירתו של עד המדינה נבצר הימנו לחקור את עד המדינה בחקירה נגדית.

עובדה זו, אין בה רק לאיין, כך הסנגור המלומד, משקל עדות עד זה, אלא היה בה כדי לגרום ל"נזק ראייתי" להגנת נאשמת 9. בשל פטירתו נמנע מהגנת נאשמת 9 להוכיח מערכת היחסים שנתפתחה בין עד המדינה לנאשמת, מערכת יחסים אינטימית שהלכה והתהדקה ברבות השנים, נפרשה על-פני 14 שנה, ובמסגרתה העניק עד המדינה מתנות לנאשמת 9.
לא אוכל לקבל עמדת הפרקליט המלומד.

עד המדינה העיד בצורה שאין ממנה כי לא היה בבחינת חבר ורע לנאשמת, במובן השגור והרגיל של תיבה זו, אלא כל שחפץ הוא לקדם בעזרתה את הפרויקטים. אשר כך, מצא להעביר לכיסה, ובאמצעותה לנאשם 8, כספים רבים. מנגד, גרסתה של הנאשמת בבית-משפט נדחתה בסה"כ על-ידי.
משגרסת הנאשמת נדחתה- בסוגיה זו לחלוטין - לא ניתן לקבוע כי בין השניים שררה מערכת חברות כלשהי, חברות שבמסגרתה הרשתה לעצמה הנאשמת לקבל טובות הנאה, שהוזרמו לאמתחתה.
עדות עד המדינה הינה כמעט ולא כלום נוכח העובדה שנמנע מפרקליטה המלומד של הנאשמת לחקור בבית-המשפט את עד המדינה, ברם מול עדות זו ניצבת עדות ללא תוקף ומשקל.

פרקליטה המלומד של נאשמת 9, עו"ד עופר ברטל, ביקש לשכנע בטיעוניו המלומדים כי עדי הגנה שעלו ובאו לדוכן העדים סיפרו על שחזו בעיניהם, תמונת מצב בה השניים כיכבו כידידים קרובים.
כמפורט להלן, בין עד המדינה לנאשמת 9 שררו יחסים נאים וחמים.
לא ניתן אחרת נוכח מפגש הרצונות, בין השניים.
השניים עבדו במשותף לאורך כ-14 שנה. אבל, לאורך תקופה ארוכה זו לא נפגשו השניים למפגש משותף עם משפחותיהם. עד המדינה לא הכיר את משפחתה, חבריה, ידידיה, חוג מכריה האישיים, והנאשמת, מצידה, לא הכירה את בני משפחתו של עד המדינה, לא את בנותיו ולא את חתניו. הנאשמת לא הכירה את חבריו ואת כלל עולמו החברתי ו/או העסקי. הנאשמת לא ידעה על אהובתו, הגב' נרדי, הנאשמת לא ידעה כלל על הסכסוך המר שפרץ בינו לבין נאשם 1, והנאשמת לא שמעה, ולו במעט, על מצוקתו הכספית, על מצבו המדוכדך שהוליכו אל השוק האפור, שאנשיו, בהמשך, רדפו, דחקו ואיימו עליו ועל בני ביתו.
הנאשמת הגישה תיעוד מוקלט משנת 2006, ברם גם עיון בדפים אלה, כמפורט להלן, מעיד על יחסים של שניים המכירים איש את רעהו, אבל בהחלט לא שניים שקשורים בחברות אמת.

עד המדינה העיד בצורה ברורה וחד-משמעית כי לצורך קידום הפרויקטים אותם ניהל, שימש עבורו נאשם 8 בבחינת "יעד" כיבוש הכרחי, "עמדה שולטת" המשליכה על סביבתה. בבוא עד המדינה לקדם הפרויקטים, ראה לנגד עיניו את היעד, שנדרש לכבוש, או ליתר דיוק, לרכישה, ובממון רב. הסנגור המלומד ציין, ובצדק, כי אולמרט היה ה"יעד" לכיבוש ולא שולה זקן.

331. לנאשם 8 היה הכוח, הסמכות, והוא האיש, שהיה נדרש, אליבא דעד המדינה, להעביר לרשותו מאות רבות של אלפי שקלים על-מנת שיפעל לטובת הפרויקטים ויסייע, כמיטב יכולתו, במסגרת תפקידיו הציבוריים.

<u>נאשמת 9 הייתה בבחינת "כיבוש משני". נאשמת 9 הייתה "על הדרך".</u>

הסנגור המלומד ציין כי כי אחת מהיכולות הבולטות של נאשמת 9 – במסגרת עבודתה – הייתה "לפתוח דלתות" (עמ' 9211 שו' 32).

כמי שניהלה ביד רמה את לשכתו של נאשם 8 בתפקידיו השונים (ראה לעיל), ובין השאר, שמרה סף מרחבו במקום עבודתו, בכוחה היה "לפתוח" ו"לסגור" את דלתו, כמו גם דלתות אחרות הקשורות ונוגעות לו – נצרך עד המדינה להשקיע "מאמץ משני" ולהעביר לאמתחתה של הנאשמת סכומי כסף רבים, סכומי עתק, שמצאו מקום ב"כיסיה", ורובם ככולם אינם במחלוקת בין הצדדים.

נאשמת 9 לא הייתה אך בבחינת "שומרת סף". נאשמת 9 לא הייתה אך מי שבכוחה לפתוח ולסגור דלתות. נאשמת 9 שלטה בלשכת נאשם 8, הכל ראו בה יד ימינו, זרועו הארוכה, ומשהיא דיברה, שמעו הכל את קול אדונה, נאשם 8. נאשמת 9 הייתה מודעת לכוחה והשפעתה הרבה על סביבתה ותמורת הכספים הרבים שהוזרמו לכיסה על-ידי עד המדינה, פעלה לטובתו לאורך השנים פעולות שונות ורבות, כמפורט לעיל.

332. בין עד המדינה לנאשמת 9 התפתחו יחסי ידידות.

מדובר במצב דברים טבעי ומתבקש מאליו. עד המדינה ביקש את קרבתה, ראה בה יעד משני בדרכו אל מטרתו, נאשם 8. עד המדינה העביר, לאורך השנים, לרשותה, מאות אלפי שקלים. עד המדינה ביקש לקנות את פעילותה לטובתו, והיחס החם שהפגין כלפיה היה חלק בלתי נפרד מהשקעתו בה.

נאשמת 9, מצידה, לא יכלה שלא לחבב את עד המדינה.

מדובר באדם שידע לומר לה אך ורק מילים חמות, טובות, ועשה כל על-מנת לבטא הערכתו הרבה אליה. עד המדינה מוכן היה לציין בפניה כי מוכן הוא לקבל אותה לעבודה במשרדו תמורת שכר גבוה לאין שיעור משכרה כעובדת מדינה (הצעת שוחד?!). עד המדינה הנעים ניגוני הללויה באוזניה. עד המדינה לא רק דיבר, אלא גם עשה מעשים משמעותיים, כמו העברת מאות אלפי שקלים לשליטתה. אין ספק, נוח ונעים היה לנאשמת לשהות במחיצת אדם שכזה, ראוי היה לה לקרבו ולשמרו.

עד המדינה העביר, לבקשתה, מאות רבות של אלפי שקלים <u>גם</u> לטובת מערכת הבחירות של נאשם 8. כספים אלה הגבירו השפעתה של הנאשמת בלשכה, כספים שלימדו הכל על כוחה ותרומתה לנאשם 8, שהתמודד במערכות בחירות שונות וניצח בהן גם בזכות עשייתה. עשייה שהוזכרה בבית-משפט. עשייה שהוסיפה לכוחה והעצימה מעמדה.

<u>מערכת היחסים שהתפתחה בין השניים נבעה והייתה קשורה בטבורה למערכת האינטרסים שנפגשה והתחברה ככפפה. עד המדינה ראה בה יעד לכיבוש, והיא מצידה איתרה את עד המדינה כ"מכרה זהב".</u>

הביטויים החמים שהשמיעו איש באוזני חברו הינם ביטויים מקובלים בין ידידים קרובים, בודאי ובודאי בין שניים המונעים על-ידי אינטרסים מוחשיים ומשמעותיים ששוויים יסולא בפז.
מעבר לכך, לא ניתן לבטל תבונתה הרבה, ניסיונה וחיוניותה של הנאשמת.
מדובר באישה שניחנה ביכולות לא מעטות. נאשם 8 לא בחר את נאשמת 9 לעוזרתו הנאמנה רק בשל נאמנותה וסגידתה לו. נאשם 8 בחר בנאשמת 9 גם בשל יכולותיה ושכלה הבריא. יכולות אלה בודאי לא פגעו ברצונו של עד המדינה לבקש את קרבתה, לשוחח עמה, לטייל עמה, לסעוד בחברתה ולשהות במחיצתה.
ברם, אלה היו טפלים ושוליים למהות בסיס היחסים, כמפורט לעיל.

פרקליטה המלומד של נאשמת 9, עו"ד עופר ברטל, הטעים בניתוחו המרתק את אופן התנהלותו של עד המדינה, כך ש"העלים" מעין את מטרתו ו"הרדים" את הנאשמת מלראות נכוחה כי זה, לא את ידידותה מבקש, אלא את השפעתה וכוחה בלשכה לטובת ענייניו הוא מבקש.
הסנגור המלומד גרס בסיכומיו כי התנהלותו החברית, שלוותה בהרעפת טובות הנאה, "הרדימה" את ערנותה של הנאשמת, שהאמינה, כך הסנגור, כי המתנות ניתנות במסגרת יחסי החברות.

לא אוכל לקבל עמדתו של הפרקליט המלומד.

333. לא שררה, כמפורט כאן, בין השניים חברות, במובן הנכון והמקובל של תיבה זו. לא מדובר ב"חברות" ולא מדובר בידידות אמת. <u>אנו לא במישור זה כלל ועיקר</u>. מדובר בשניים שנפגשו בעבודתם, כל אחד במקומו וכל אחד עם רצונו שלו. עד המדינה ביקש לכבוש "יעד משני" בדרך לכיבוש "היעד העיקרי" (נאשם 8) לקידום ענייניו, והנאשמת ביקשה לעשות לביתה, כמו גם להגדיל עוצמתה בדרך העשרת קופת הבחירות של האיש לו סגדה, האיש שנטל אותה מביתה בהיותה צעירה בגיל 16 שנים וקידמה עד לתפקיד יועצת בכירה לראש עיר, לשר, משנה לראש הממשלה וראש לשכת ראש ממשלה בישראל.

גם אם נבקש ליילך בשיטת הפרקליט הנכבד, הרי ראוי לקבוע כי עובד הציבור לא נדרש לערנות מיוחדת ולא נדרש לזהירות בבואו במגע עם אנשים סביבו, שבנופת שפתיים משדרים חיבה, הערכה וחברות, בליווי מתנות, שכן הגבול חד וברור: <u>עובד ציבור מנוע מלקבל מתנות</u>.
על עובד ציבור אסור לקבל מתנה כלשהי מאנשים הבאים עמו במגע במסגרת עבודתו.
הכללים ברורים וידועים (ראה חוק שירות הציבור (מתנות) תש"מ – 1979).
<u>אין לקבל מתנות</u>, ובטח ובטח אין לבקש מתנות, <u>מאזרח הבא עמך במגע במסגרת עבודתך</u>, ובודאי אזרח הנזקק לשירותך כעובד ציבור, אלא על-פי הכללים הקבועים בחוק.
בענייננו, ושוב אני נדרש להדגיש, <u>אנו נמצאים במישור אחר</u> (לא היו כל יחסי חברות, כמפורט להלן). הנאשמת לא "הורדמה" ולא טעתה במצב דברים. הנאשמת בעיניים פקוחות ובנפש חפצה נטלה טובות ההנאה לעצמה ולנאשם 8. הנאשמת בכוחותיה פעלה, ועל-פי יוזמתה ביקשה, לעיתים, מעד המדינה טובות הנאה, כמפורט על-ידה בבית-משפט, משפנתה לעד המדינה וביקשה

תרומתו וסיועו לכיסוי גירעונות מערכת הבחירות של נאשם 8, או למשל תרומה לסקר עבור נאשם 8 (עמ' 8149 שו' 30 עד עמ' 8150 שו' 6).

334. נאשמת 9 תיארה בבית-המשפט מערכת יחסיה עם עד המדינה: "**אני הרגשתי שפעם אחת בא בן-אדם שאכפת לו ממני, שאני אומרת אכפת לו ממני, זאת אומרת שהוא לא מבקש ממני שום דבר, הוא שואל עלי, הוא מתעניין בי, הוא משתף אותי, הוא מספר לי, הוא מתקשר בבוקר להגיד בוקר טוב, הוא מתקשר בערב לשאול איך עבר היום, אם אני רגועה, כי מי שמכיר אותי יודע שאני טיפוס מאוד מאוד עצבני, הוא ראה אותי מהיום הראשון כשהוא ישב אצלי בחדר והוא ישב אצלי הרבה בחדר, הוא ראה בדיוק מה אני עושה, הוא ראה במה אני מתעסקת, הוא ראה איך אני מטפלת באהוד, איך אני דואגת לו, איך אני עומדת על הרגליים**" (עמ' 7787 שו' 18-12). וכן: "**הוא סיפר לי הרבה מאוד, זה נכון שאני סיפרתי, צרותיי? זה לא היה צרותיי, אני לא יכולה להגיד צרות, זה היה דברים שבכיתי על כתפו, של רגעי חולשה, של רגעים ששיתפתי אותו בהם, אבל אני כן רוצה לומר לך שהוא שיתף אותי הרבה מאוד...**" (עמ' 7792 שו' 8-6) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לדבריה, עד המדינה היה מגיע לעירייה וכל המזכירות כבר הכירו אותו, ובכלל: "**כשהוא היה בא אלי למשרד, לחדר, אני אף פעם לא ישבתי מולו, אלא ישבתי בכיסא לידו...**" (עמ' 7793 שו' 16-15). עד המדינה הציע לנאשמת 9 עבודה: "**הוא אפילו הציע לי עבודה, הוא הציע לי עבודה שאני זוכרת שהוא אמר לי שהצעת העבודה שלו תהיה כזאת שאני לא אצטרך לדאוג לילדיי, וכל מה שהוא רצה ממני בעבודה שהוא הציע לי, שאני אדאג לו ואטפל בו כמו שאני דואגת לאהוד**" (עמ' 7794 למטה). הנאשמת 9 ציינה כי לו נכונה הייתה גרסת התביעה כי עד המדינה ביקש את קרבתה בגלל תפקידה במשרד, אזי מדוע הציע לה עבודה: "**לוקח אותי ממקור ההשפעה הזה?**" (עמ' 7794 שו' 30-29). לדבריה: "**היינו הולכים לטיול, תמיד זה היה בקטע של איזו מסעדה טובה, טיילנו הרבה בטיילת, אז אני שמעתי ששמוליק אמר שהוא לא יכול היה ללכת לטיילת כי הוא לא יכול כל-כך ללכת, אבל כשאני הכרתי אותו הוא הלך יפה מאוד, הלך מאוד מאוד יפה**" (עמ' 7796 שו' 9-7). הנאשמת 9 ציינה כי בעיות כספיות לא היו לה ומעולם לא ביקשה כי עד המדינה יסייע כספית לה או למשפחתה: "...**אני באתי מבית של תכשיטים ושל כסף, הוא נתן לי את ההרגשה שכל הזמן אני נמצאת במצוקה כספית והוא רצה לתת לי כסף שבעלי לא ידע ושאני אבזבז על עצמי, ושאני אהנה ושאני מלכת העולם כי אני אהובתו והוא רוצה את כל הטוב בעולם בשבילי**" (עמ' 7798 שו' 17-20); "...**אני באתי ממקום שלא היה חסר בו דבר**" (עמ' 7803 שו' 18) [ההדגשות שלי – ד.ר].

נאשמת 9 הדגישה כי יחסיה עם בעלה ראויים לשבח, ביתה הוא מבצרה (עמ' 7805 שו' 9-13). בנוגע להתקרבותה לעד המדינה, ציינה: "**...מי לא רוצה להתקרב למישהו שהוא קרוב לאיש חזק? אם מישהו יבוא ויגיד את זה אז אני כבר אומרת, הוא שקרן, אין דברים כאלה, כולם מתקרבים לאנשים שהם חזקים, שמקורבים למקורבים, השאלה מה הם עושים בקרבה הזאת, במה הם משתמשים. אז אני יודעת שטעיתי**" (עמ' 7806 שו' 12-9). עם זאת, היחסים בין השניים

לא התקרבו לאינטימיות רומנטית, לא הין יחסי אישות (עמ' 7813 שו' 11). מבחינתה הוא היה: "**החברה הטובה שלי**" (עמ' 7822 שו' 31). הוא גילה כלפיה חיבה: "**הוא חיבק אותי ונישק אותי ושמתי את ראשי על כתפו והוא ניגב את דמעותיי, זה מה שהיה**" (עמ' 7823 שו' 5), הזמין אותה לאירועים פרטיים (**נ/483א**; **נ/483ב**; עמ' 7825 למטה), ולברית של בנה בשנת 1999 כיבד אותה במתנה בסך 5,000 ₪: "...**הוא לא ביקש ממני שום דבר, אהוד אולמרט לא ידע על מערכת היחסים הזו, אהוד אולמרט לא ידע שקיבלתי ממנו מתנות, אהוד אולמרט לא ידע שקיבלתי ממנו כסף, והוא ידע שאהוד לא יודע, כך שהוא לא יכול היה לתת לי את כל מה שהוא נתן לי בשביל להגיע לאהוד כי הוא יודע שהסתרתי את זה מאהוד**" (עמ' 7834 שו' 7-11) [ההדגשות שלי – ד.ר].

הנאשמת 9 ציינה לבקשת פרקליטה המלומד כי: "**מה שגרם לי להירדם בשמירה זה הניווט שלו, הניווט שלו למערכת היחסים בינינו, הוא שאני בטיפשותי, הרבה, בטיפשותי הרבה, נסחפתי אליה. כשהגיע העניין של הבית, זה אך ורק היה המשכיות של מערכת קשרים כזו שעוד פעם אני אומרת, היו לי נורות אדומות, השתמשתי בנורות האלה, הן לא פעלו פה, אני לא רוצה לחשוב היום שהכל היה בשביל להשתמש בי, הוא לא השתמש בי, הוא לא השתמש בי, אני יודעת שהוא לא השתמש בי כי אני יודעת בדיוק מה עשיתי ומה לא עשיתי, ומה שעשיתי זה לא פלילי, זה לא ראוי, אבל זה לא פלילי. ש. אבל שולה, ב-3.5 שנים האלה, כמה זמן הוא השקיע בך? ת. השקיע בי המון. ש. מה זה המון? ת. השקיע בי המון, זה ביחס, בפגישות, בשיחות הטלפון, במפגשים, באכפתיות, בג'נטלמניות. זה לא שפתאום הגענו לקניית הבית ובום הוא שם כסף. זה כל הזמן**" (עמ' 7812 שו' 11-22).

עד המדינה סייע לה ברכישת דירה בספטמבר 1997 בסך של כ-100 אלף דולר (עמ' 7882 שו' 25). משנטלה את הכסף האמינה שתחזיר לו, אבל משביקשה להחזיר לו: "**הוא לא רצה את הכסף, הוא ראה בזה עלבון**" (עמ' 7883 שו' 22). לדידה, זה הרבה כסף אבל לא בשביל עד המדינה: "**כשהוא נותן 50 אלף ₪ הוא אומר 'קני בזוקה', זה היה המשפט שלו, לא מזיז לו בכלל**" (עמ' 7884 שו' 2). פרקליטה המלומד, עו"ד ברטל, הקשה עליה הכיצד הסכימה לקבל מיזם סכום כסף שכזה והנאשמת 9: "**אתה מדבר על יזם. אצלי הוא לא היה יזם. אני יודעת מה שהיה בזמן אמת. בזמן אמת – הלוא אני אמרתי שהיו לי נורות אדומות. אני ידעתי שאני עובדת ממשרד פרטי לשירות הציבורי. ועובדה, תודה לאל, לא נכשלתי שלושים שנה. ובזמן אמת זה לא מה שאני הרגשתי, שאני מחוברת ליזם. אני לא התחברתי ליזם. אני התחברתי לאיש**" (עמ' 7886 שו' 11-14) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בחקירתה הראשונה במשטרה נשאלה הנאשמת 9 על עיסוקו של עד המדינה, לאלו חברות ישראליות ו/או זרות הוא קשור, ותשובתה: "**בכלל לא יודעת, שום כלום. אני ממש לא יודעת במה הוא בדיוק מתעסק**" (**ת/597** שו' 41-43).

בחקירה נוספת, מספר ימים אחר-כך, כבר ציינה לשאלה מה עסקיו של עד המדינה: "**...אני יודעת שהוא היה קשור להולילנד, זה כן. לשאלתך, באיזו דרך היה קשור, אני משיבה, שהוא בא אלינו בקשר להולילנד. ש. הוא הבעלים של הולילנד? ת. אני לא יודעת, הוא נתן הרגשה של איש מאוד אמיד, אבל מה חלקו בהולילנד, אם הוא הבעלים, השותף, אחוז, שני אחוז, אני לא יודעת**" (**ת/602** שו' 43-49) [ההדגשות שלי - ד.ר.].

בבית-המשפט העידה הנאשמת 9 אחרת: "**מהיום הראשון שהכרתי אותו ידעתי שהוא איש מאוד מאוד אמיד, אם הוא בעלים או משהו אז אני לא יודעת מה האחוזים... היה לו מאוד מאוד חשוב לתת לי את הרושם של איש אמיד... נתן לי הרגשה של איש מאוד אמיד, אם הוא הבעלים, אם הוא השותף, שני אחוז, שלושה אחוז, לא נכנסתי לקטעים האלה אבל מתוך זה את לא יכולה להבין שאני מבינה מזה שהוא מדבר איתי על עושרו שלו זה בא לו מהולילנד. הוא סיפר לי על פרויקטים גדולים שהוא עשה בארץ ובעולם, הוא בכלל לא דיבר על הולילנד. כשאני נפגשתי איתו הוא כבר היה מלך העולם, סיפר לי שהוא היה מנכ"ל של חברות, שהוא עושה כל מיני פרויקטים כאלה גדולים בארץ ובחו"ל... אני צריכה לדעת שהכסף שלו הגיע מהולילנד?**" (עמ' 8178 שו' 7-17).

צא וראה, תיאוריה של הנאשמת 9 הינם תיאורים מתפתחים בעקומה פרבולית. פעם כך ומיד אחר-כך אחרת.

הנאשמת 9 בחקירתה הראשונה ציינה כי אינה יודעת כלל עיסוקיו של עד המדינה. ימים אחר-כך היא יודעת שעד המדינה קשור לפרויקט הולילנד, אבל אינה יודעת מה חלקו, האם הינו בעלים או שותף זוטר. בבית-המשפט ציינה כי עד המדינה הינו איש עשיר מאוד, שמקור כספיו אינו בהכרח נוגע לפרויקט הולילנד.

הנאשמת 9 הדגישה כי מעולם עד המדינה לא ביקש ממנה עזרה הנוגעת לעבודה. ברם, מיד בהמשך, בעקומה סיבובית ציינה כי "נרדמה בשמירה", וכן "**בטיפשותי הרבה, נסחפתי**", "**נורות אדומות... הן לא פעלו פה**". משהוכח בבית-המשפט כי הנאשמת 9 פעלה גם פעלה בשליחותו של עד המדינה, הוחוור כי כל דברי הנאשמת 9 נועדו ליצירת קו הגנה במשפט. קו הגנה שאינו ישים בעניינה.

הנאשמת 9 פעלה במסגרת תפקידה לבקשותיו של עד המדינה וה"נורות האדומות" שדלקו בראשה היו בבחינת מכשול קטנטן, שלא מנע ממנה ליילך בדרכה.

הנאשמת 9 הדגישה את מצבה הכלכלי האיתן, אני באתי ממקום "**שלא היה חסר בו דבר**".

התנהגותה הפרבולית מתיישבת עם עמדת המאשימה.

בתחילת חקירתה ביקשה להרחיק עצמה מעד המדינה ככל שהיה בכוחה. הנאשמת אינה יודעת כלל במה עוסק עד המדינה. ימים אחר-כך היא כבר יודעת שמדובר בבן-אדם הקשור לפרויקט הולילנד, אבל אינה יודעת מה חלקו בפרויקט ומדוע זה מעניינו. בבית-המשפט הכירה את עד

המדינה כאדם מאוד מאוד עשיר, אבל לאו דווקא בן-אדם הקשור לפרויקט שהיה אחד המוקדים המרכזיים שהעסיקו אותה תקופה את פקידי העירייה.

<u>אמור מעתה</u>, משהוכח בבית-המשפט כי עד המדינה הזרים לאמתחתה, עבורה ועבור נאשם 8, סכומי עתק, המסקנה קצרה וברורה. נאשמת 9 ביקשה שכר עבור פעילותה במהלך תפקידה הציבורי, ועד המדינה, שהעריך כוחה ויכולתה, שילם תמורת עשייתה.

הנאשמת 9 ביקשה בבית-המשפט לשכנע כי עד המדינה הזרים לאמתחתה מאות אלפי השקלים, אך ורק, בגין יחסיו האינטימיים עמה.
אדון בתזה זו של הנאשמת שהועלתה, למעשה, לראשונה בבית-המשפט.

335. הנאשמת 9 תיארה בבית-המשפט את יחסיה עם עד המדינה כמערכת אינטימית משהו: טיולים, מסעדות, השמת ראש על כתף, ניגוב דמעות.

הנאשמת 9 סיפרה בבית-המשפט כיצד סייע לה עד המדינה ברכישת דירה בחודש ספטמבר 1997 בסך של 100 אלף דולר (עמ' 7882). הכסף ניתן לה: "**במערכת יחסים שהוא עכשיו הציע לי, זה רק החמיא לי, זה לא בא משום מקום אחר, זה בא ממקום של חברות, של עזרה, של משהו שאני באמת ובתמים האמנתי שהוא יקבל ממני בחזרה את הכסף הזה כשאני אמכור את הדירה**" (עמ' 7883 שו' 8-11). גם משמכרה את הדירה לא החזירה לו את הכסף, מאחר שהוא סירב לקבל את הכסף וראה בזה עלבון (עמ' 7883 שו' 22; ראה גם עמ' 8315 שו' 14).
בחקירתה במשטרה ביום 29.04.10 גרסה אחרת.
הנאשמת 9 אישרה בחקירתה כי עד המדינה עזר לה ברכישת הדירה, אבל <u>בסכום קטן הרבה יותר</u>, משהו בין 10 אלף ל-30 אלף דולר (**ת/600** שו' 707).
לא מדובר בנתון שנעלם מזיכרונה. אדם המקבל סיוע בסביבות 100 אלף דולר אינו מפחיתו עד כדי 10 אלף-30 אלף דולר – אלא אם יש לו סיבה מיוחדת לעשות כן.
לנאשמת 9 היו כל הסיבות שבעולם למזער "עזרה נדיבה" זו של עד המדינה, שנמסרה לה בגין תפקידה ומעמדה בעירייה.
לאמור, סכום של 100 אלף דולר אינו ניתן, מטבע העולם, בשל מערכת יחסים ידידותית, אינטימית, כמו המערכת, שתוארה בהרחבה על-ידה בבית-המשפט. מדובר במתת שניתן לנאשמת 9 בגין פעילותה כעובדת ציבור.

יתר על כן, קשה להאמין כי נסתר מבעלה של הנאשמת 9 סיוע זה בסכום של 100 אלף דולר. לדבריה, בעלה לא ידע על סכום כסף זה שהעניק לה עד המדינה, הואיל ולא התעניין בנושאי המימון, ובכלל בנושאי הכספים בבית.

בחקירתה הנגדית אישרה כי העזרה הכספית שהעניק לה נאשם 8 לרכישת הדירה השנייה הייתה בידיעת בעלה (עמ' 8313 שו' 22). משכך, נשאלה הכיצד מודעות בעלה לסוגיית מימון דירות נכונה לדירה השנייה ואינה נכונה לדירה השלישית, שנרכשה בעזרתו האדיבה של עד המדינה. ותשובתה: "**...על הדירה השלישית בעלי חתם כשותף שלי לדירה, מעבר לזה הוא לא נכנס לשום דבר אחר. נקודה**" (עמ' 8314 שו' 9-10).

גרסתה של הנאשמת 9 כי בעלה לא ידע על "עזרתו הנדיבה" של עד המדינה לרכישת הדירה השלישית אינה מתקבלת על הדעת. בעלה, שרשום על הדירה כמותה, לא יכול היה שלא לדעת כי סך 100 אלף דולר הועברו על-ידי עד המדינה, במיוחד, שסכום צנוע יותר שהועבר על-ידי נאשם 8 היה בידיעתו של אישה, ידיעה המלמדת על כלל מעורבותו ברכישת הדירה.

לאמור, העובדה המוסכמת כי עד המדינה העביר לנאשמת 9 סך 100 אלף דולר בשנת 1997 מצביעה כי לא מדובר בכסף שהועבר בגין מערכת אינטימית אישית. הנאשמת הייתה עושה כל שביכולתה על-מנת להגן על ביתה "מבצרה", בעלה, ילדיה ובני משפחתה מפני גילוי שכזה. הנאשמת לא הייתה מהינה ליטול סיכון שבעלה ילמד על סיוע עד המדינה, אלא אם זה האיש ידע האמת לאמיתה, שמדובר בסכום שניתן לנאשמת 9 בשל תפקידה הרם בעירייה.

ביום החקירות הראשון במשטרה נראה כי קו הגנתה של הנאשמת 9 טרם נתגבש ותיאור מערכת יחסיה עם עד המדינה אינו דומה לתיאוריה בהמשך הדרך ובבית-המשפט.

בחקירה ביום 26.04.2010, **ת/597**, אישרה הנאשמת 9 כי בני משפחתה ובעלה ידעו על המתנות שנתן לה עד המדינה. לשאלה האם בעלה לא מתח ביקורת על כך שהיא מקבלת מתנות מגבר, השיבה הנאשמת: "**חיי הנישואין שלי חזקים מכדי שהבעל שלי יחשוד, <u>מקום שאין לו ולא תהיה לו סיבה לחשוד</u>. <u>היחסים שלי עם שמוליק היו יחסים של אבא ובת</u>, וכך גם ראה אותם הבעל שלי, לכן הוא לא היה צריך לשאול שאלות, ואני לא הייתי צריכה לחפש סיבות**" (**ת/597** שו' 36-33) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, לא מדובר במערכת יחסים רומנטית, לא מדובר על-פי תיאור הנאשמת 9, במערכת יחסים אינטימית-אישית, אלא מערכת יחסים שאין בה כדי לעורר חשד, מערכת יחסים של אדם מבוגר, שגילה יחס חם כלפי הנאשמת, בדומה להתנהגות של אב לבתו.

336. ועוד, במהלך עדותה הראשית של הנאשמת הניח בפניה פרקליטה המלומד, עו"ד עופר ברטל, את מוצגים **נ/479**, **נ/480**, **נ/481**, **נ/482**, תמלילי הקלטת סתר של משטרת ישראל, הקלטות שבוצעו במהלך חקירת המשטרה בנושא "רשות המיסים" מחודש יולי 2006.

נאשמת 9 הדגישה כי בשיחה שתומללה ב-**נ/479** היא זו שהתקשרה לעד המדינה, שהשיב לה "**היי מאמל'ה**". עד המדינה ביקש לבקרה במשרד בקריה והיא הסדירה לו אישור כניסה, ובשיחה היא קוראת לו "**חמוד שלי**" והוא קורא לה "**מאמל'ה**" (עמ' 7789 למעלה).

בשיחה שתומללה ב-**נ/480** התקשרה לעד המדינה וכינתה אותו "**יקירי**" והוא השיב "**מאמל'ה**".

בשיחה שתומללה, **נ/481**, מזכירתה פנתה לעד המדינה על-מנת ליטול ממנו פרטיו על-מנת להסדיר לו אישור כניסה, לו ולרכבו, למשרד ראש הממשלה בקריה בתל-אביב.

בשיחה שתומללה, **נ/482**, חייגה נאשמת 9 לעד המדינה ושאלה אותו לתוצאות בדיקה רפואית שעבר, והוא השיבה: "**אני מקווה שבסדר, אני עוד לא יודע**", כשהיא כינתה אותו בשיחה "**חמודי**".

עיון במוצגים הנ"ל מצביע כי מדובר בשיחות שנמשכו בסך-הכל זמן קצרצר.
מוצג **נ/479** כ-20:01 דקות.
מוצג **נ/480** כ-04:03 דקות. בשיחה זו העלה עד המדינה נושא מקצועי של פגיעה בצוק מנרה ונאשמת 9 הפנתה אותו לגורם המקצועי המטפל בנושא, עוזי קרן ממשרד ראש הממשלה. משהתעניין עד המדינה בעורך דין הציעה נאשמת 9 את שירותיו של אורי מסר.
מוצג **נ/481** נמשך כ-30:01 דקות.
מוצג **נ/482**, שיחה בה התעניינה נאשמת 9, על-פי הנשמע שם, בתוצאות בדיקה רפואית – נמשכה בסך הכל כדקה. אין בשיחה זו מלבד הביטוי "**מאמל'ה**" ו"**חמודי**", כל ביטוי של אהבה או ביטוי אחר היכול להעיד על סטייה מגדר יחסים רגילים וידידותיים בין שני מבוגרים המכירים שנים רבות.

337. לשאלת הסנגור הנכבד, הכיצד ביומן הלשכה (**נ/485א עד נ/485ה**) נרשמו לאורך השנים אך מספר ספור של פגישות בעוד היא סיפרה בחקירתה על פגישות אינספור בלשכה עם עד המדינה, השיבה נאשמת 9 כי עד המדינה הגיע ללשכה ללא תיאום מראש: "**...הוא היה בא אלי 5 דקות לנוח, אז זה לא נרשם**" (עמ' 7841 שו' 2), ורק פגישות שהמזכירה קבעה נרשמו ביומן.

338. הנאשמת 9 לא ידעה להשיב לשאלת פרקליטה, שציין בפניה את מערכת יחסיהם הקרובה בשנת 2007, בתקופה בה עד המדינה נזקק לבקש עזרה מנאשם 2 וכתב את "כתב הסחיטה", היאך כלל לא סיפר לה על קשייו ותלונותיו כלפי נאשם 1: "**מה הוא יספר לי? אני מושעית, אין לי עבודה, מה הוא יספר לי? סליחה הוא ביקש להיפגש איתי הוא שאל אותי אם אני רוצה כסף, הוא הציע לי כסף, אמרתי לו שאני לא צריכה**" (עמ' 7889 שו' 14-15) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשמת 9 ציינה גם כי עד המדינה לא סיפר לה על חברתו לחיים (עמ' 7792 שו' 30-32).

339. ביתר שאת, מערכת היחסים החמה וההדוקה שתוארה על-ידי הנאשמת 9 בבית-המשפט "התקררה" בשנים 2007 ואילך, משהנאשמת 9 הועברה מתפקידה ומעמדה לא היה כבעבר. דווקא משנסתבכה בחקירות משטרה והושעתה מעבודתה, עד המדינה ה"נדיב" התרחק הימנה והיא מצידה לא הקפידה לשמור עמו על אותם יחסי קרבה, אותם היטיבה לתאר בעדותה בבית-משפט.
התובעת המלומדת, עו"ד אתי בן-דור, הציגה לנאשמת 9 את מוצג **ת/857**, המצביע על שיחות הטלפון ביניהם והיא הגיבה: "**... שמטבע הדברים אני כבר הושעיתי, חרב עלי עולמי, התעסקתי עם עצמי כבר ומטבע הדברים לא היינו בקשר, ואז כשהוא רצה להיפגש איתי ופגש אותי בדירה**

המטומטמת הזאת, שהוא הציע לי ואני לא רציתי כי ידעתי שאני כבר לא אהיה איתו בקשר, ובכל זאת לא רציתי לפגוע בו ואמרתי לו שאני עובדת מדינה ואני כבר לא אוספת כספים" (עמ' 8320 שו' 26-30) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, הנאשמת 9 בלא משים הודתה בתזה הנטענת על-ידי המאשימה. הנאשמת 9 ידעה לאורך כל הדרך כי קשריה עם עד המדינה הינם קשרי עבודה, משאיבדה את מעמדה והושעתה מעבודתה – נותק למעשה הקשר עם עד המדינה.

ועוד, התובעת המלומדת לא הקלה על הנאשמת 9, משזאת הסבירה כי באותה תקופה הייתה עסוקה בבעיותיה ולא היה לה זמן לשמור על קשר, והטיחה התובעת בה כי בהיותה בלשכת שר המסחר והתעשייה, שם עבדה, לדבריה, סביב השעון ולא ראתה את הבית, מצאה, על-פי עדותה, להקדיש זמן לעד המדינה. והנאשמת 9: **"הייתי בפסגת העולם ופה הייתי בתחתית הרצפה. ש. זה בדיוק העניין, החל מ-2007 ובודאי ובודאי ב-2008 את כבר לא בפסגת העולם ולכן דכנר כבר לא מעוניין בקשר איתך כי את לא יכולה לסייע לו, כי דכנר אינטרסנט. ת. במשרד ראש הממשלה הוא לא היה צריך אותי, ומשם הוציאו אותי"** (עמ' 8321 שו' 9-13) [ההדגשות שלי – ד.ר]. בשנת 2007 הם לא חברים (עמ' 8322 שו' 9).

לאמור, הנאשמת 9 אישה בבית-המשפט עמדת המאשימה. משירדה ממעמדה, עד המדינה כבר לא נזקק לה עוד והקשרים העבותים אותם היטיבה לתאר נפרמו ונתאדו.

אמור מעתה, מערכת היחסים של נאשמת 9 עם עד המדינה נבעה ממעמדה ותפקידה הציבורי. יחסי הידידות ששררו ביניהם היו בבחינת סרח עודף למערכת המושחתת שנתקיימה בין השניים.

מודעות הנאשמת למהות המתת שניתן לה על-ידי עד המדינה

340. כפי שיתואר בהמשך, הנאשמת 9 סיפרה בבית-המשפט על "עזרתו הנדיבה" של עד המדינה לרכישת דירתה השלישית, עזרה שהסתכמה בסכום של כ-100 אלף דולר.

הדירה הינה דירה הרשומה על שמה ועל שם בעלה (עמ' 8314 שו' 10).

הנאשמת 9 נשאלה על ההיגיון הטמון ב"עזרתו הנדיבה" של עד המדינה למשפחתה, ותשובתה: **"כן, אבל גם שיש לי טבעת יפה על האצבע אז גם בעלי נהנה מזה, וכשאני מתלבשת יפה ואני יוצא לערב עם בעלי אז גם בעלי נהנה מזה, אז ה-50 אלף דולר, אם זה 25 לבעלי ו-25 לי, וה-100 אלף שבסוף רק לקחתי 40 אלף, אז זה גם לי וגם לבעלי. להגיד מה קניתי בזה? במה הוא נהנה גם? אולי זה מה שחסר לה בחיים"** (עמ' 8315 שו' 23-26).

עם כל הכבוד לנדיבותו של עד המדינה, זה לא ביקש לדאוג לקורת גג משופרת לבעלה של הנאשמת. 100 אלף הדולר שהעביר עד המדינה לנאשמת 9 הינו מעשה המתיישב יותר עם עדותו של עד המדינה, לפיו העביר סכום כסף זה כשוחד לנאשם 8 באמצעות נאשמת 9 [כאמור,

הנאשמים לא הואשמו בגין קבלת סכום כסף זה ועל-כן אין מקום לדוק ובודאי להכריע בשאלת אחריותם של הנאשמים למתואר, שכן מדובר במעשה העומד רק ברקע האירועים הנידונים].

341. בחקירתה במשטרה ביום 26.04.10, חזרה ותיארה הנאשמת 9 את מערכת היחסים החמה בינה לבין עד המדינה: "**...הוא היה חם והיה עוטף אותי והוא אמר שהוא אוהב אותי, זו אהבה של אבא ובת...**" (**ת/597** שו' 115). כשהגיעה אליו בעת שנחקרה בפרשת רשות המיסים, הוא לא האמין לחשדות, הביע תמיכתו והציע לממן את הגנתה, אבל הנאשמת 9 סירבה, וזאת על שום מה: "**...כי <u>הייתי עדיין עובדת מדינה</u> וזה לא התאים**" (**ת/597**, שו' 120) [ההדגשות שלי – ד.ר].
לאמור, הנאשמת 9 הייתה מודעת היטב, בזמן אמת, להיותה <u>עובדת מדינה שאסור לה בתכלית האיסור ליטול מתת ממנהל פרויקטים</u> הנזקק ל"מקום עבודתה" ונצרך לסיועה כעובדת מדינה. עובדה זו הייתה כה חרוטה על ליבה עד שגם בתקופה בה שירתה במשרד ראש הממשלה, ולא היה לה קשר ומגע לפרויקט הולילנד, עדיין שמרה צעדיה ודחתה, כך הנאשמת בחקירתה, עזרה כספית מעד המדינה, מאחר שהינה עובדת מדינה.
מערכת היחסים החמה, שהנאשמת 9 כה היטיבה לתאר, גם לדידה, לא יכלה לשמש מצע לגיטימי לקבל כספים ומתנות מעד המדינה עמו היו לה קשרי עבודה. דברים אלה של הנאשמת 9 בחקירתה מלמדים על מחשבתה והבנתה לכלל התנהגותה וכלל האישומים המיוחסים לה על-ידי המאשימה.

בחקירתה במשטרה הכחישה הנאשמת 9 כי המתנות והכספים שהועברו לידיה על-ידי עד המדינה היו בבחינת שוחד: "**אני המומה, תקשיבי... לא יעזור, אין כאן שוחד... לא ידעתי. לא ידעתי. עכשיו הוא לא נתן לי משהו וביקש ממני משהו... הוא לא ביקש... <u>אם הוא היה מבקש</u> אז הייתי, <u>הייתי יודעת להיזהר פה</u>... אני חשופה... אני חשופה כל-כך הרבה, אני נמצאת בנקודה... בעמדת כוח כזאת גדולה, <u>הכל אפשר לבקש ממני</u>... כן? חוקרת: מה? מה אפשר לבקש ממך? נחקרת: <u>עובדה שהוא הציע לי כסף</u>, אני לא רציתי. <u>הרגשתי עם זה לא נעים</u>, ואז הוא אומר לי... 'אבל מאמל'ה...' תשאלי אותו איך הוא קורא לי. הוא לא קורא לי שולה. הוא לא קורא לי שולה. אני מאמל'ה...**" (**ת/596א** עמ' 10 שו' 1-18. תיקון פרוטוקול על-ידי הסנגור, עמ' 8333 למטה) [ההדגשות שלי – ד.ר].
לאמור, הנאשמת 9 בחקירתה במשטרה הבהירה בדיוק כלל מחשבתה. לו היה מבקש עד המדינה סיועה בעניינים הכרוכים בעבודתה – <u>הייתה יודעת להיזהר</u>.
משהוכח בבית-המשפט כי הנאשמת 9 פעלה על-פי בקשותיו של עד המדינה ובשליחותו, במהלך עבודתה, הרי ניתן לקבוע כי הנאשמת 9 <u>הייתה מודעת היטב לקשר ההדוק בין המתת לבין פעילותה בנושאים שעד המדינה ביקש עזרתה</u>.

342. בעדותה הראשית בבית-משפט אישה הנאשמת 9 הצעת פרקליטה המלומד כי הבינה שאנשים מתקרבים אליה על-מנת ליצור קשר עם נאשם 8, אבל עד המדינה: "**התקרב בצעדי צב לאט לאט, לא ביקש ממני שום דבר, להיפך, שם את העבודה בצד, רצה להראות לי דבר אחר מעבודה ולכן נורות אדומות לא נדלקו במקרה הזה...**" (עמ' 8162 שו' 16-18; עמ' 8184 שו' 24).

וכן: "**...כולם רצו את קרבתי, זה ברור, אני לא מלכת היופי, לא באו להצטלם איתי שאני יפהפיית הדור, בודאי, והם ביקשו ממני, וביקשו ממני הרבה בקשות, אבל כל מה שביקשו ממני אני העברתי למי שהייתי צריכה להעביר. קיבלתי אישור – נענו, לא קיבלתי – לא נענו**" (עמ' 8187 שו' 19-22).

הנאשמת 9 ציינה בבית-המשפט כי ידעה שלעד המדינה אינטרסים כלכליים: "**הוא היה אחד היזמים של הפרויקט**" (עמ' 8177 שו' 32).

הנאשמת 9 הסירה לשנייה המסכה ודיברה בבית-המשפט, כמי ששחה לפי תומה, שאנשים ביקשו את קרבתה לא בשל יופייה: "**אני לא מלכת היופי**", אלא בשל תפקידה ומעמדה. הנאשמת אישרה, למעשה, עמדת המאשימה כי הבינה היטב בזמן אמת, שעד המדינה ביקש את קרבתה מתוך אינטרס כלכלי עצום במימדיו.

משהוכח בצורה שאין ממנה כי עד המדינה ביקש מנאשמת 9, לאורך שנים, בקשות הכרוכות בענייניו, עולה המסקנה, שעל-פי תפיסתה וראייתה של הנאשמת 9, כפי שבוטאה על-ידה בצורה רהוטה וברורה, הבינה נכוחה את מהות הקשר המיוחד שנרקם ביניהם; עד המדינה העביר כספים תמורת השירותים, שניתנו לו על-ידי הנאשמים 8 ו-9.

343. ועוד, הנאשמת 9 הייתה מודעת לכך שגם על-פי גרסתה, כל שניתן לה על-ידי עד המדינה ניתן על בסיס מערכת היחסים "**האישית**" ביניהם, לא יכלה, למעשה, שלא להעדיף במסגרת עבודתה את ענייניו של עד המדינה שבאו לפניה.

הנאשמת נדרשה לכך בחקירתה במשטרה ונשאלה על-ידי החוקרים האם בשל 100 אלף ₪ זכה עד המדינה ליחס מועדף, ותשובתה: "**כמו שאת מציגה את זה עושה רושם כזה, זה סביר, שהיחס אליו יהיה מועדף אבל הוא לא ביקש ממני יחס מועדף, ואני נתתי יחס שווה לכולם, אז הוא לא היה צריך והוא לא שילם על היחס הזה**" (**ת/599** שו' 470-472) [ובתמליל, **ת/599א** עמ' 59 למטה, הציטוט שונה בנקודה זו אבל המשמעות דומה] [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, הנאשמת 9 אישרה הצעת החוקרים כסבירה כי נתנה יחס מועדף לעד המדינה. ברם, לדידה, הוא לא ביקש יחס שכזה ולא שילם עבור פעולותיה. גרסה שאינה, כאמור, בבחינת גרסה שנדחתה. הנאשמת 9 אישרה את המובן מאליו; אזרח הנזקק לעובד הציבור ומשלם לו בכספים ומתנות, זוכה ליחס מועדף.

344. בחקירתה במשטרה נשאלה נאשמת 9 האם מבחינתה היה עד המדינה "אינטרסנט". הנאשמת 9 השיבה: "**הוא בפנימי שלו הוא אינטרסנט... ביחס שלו**" (**ת/599א** עמ' 52 שו' 19-24). הנאשמת 9 הדגישה, כאמור, כי עד המדינה לא ביקש ממנה ולא רצה ממנה דבר, אבל: "**חוקרת: אבל לא חשבת שתהיי חייבת לו אם הוא נותן לך כסף? נאשמת: מה אני חייבת לו? הוא לא רצה ממני, הוא לא ביקש ממני. חוקרת: הוא לא צריך לבקש, זה משהו שקיים שם. נאשמת: אבל הוא לא מבקש ממני. חוקרת: אבל כמו שאת אומרת אני לא יכולה לתת לו את אותו יחס כמו לבן-אדם. נאשמת: לא אמרתי את זה, את הצגת את זה ועניתי לך שעל פניו זה נכון! נכון! אבל אני**

אומרת לך עוד הפעם. הוא לא ביקש ממני. הוא לא ביקש ממני!" (**ת/599א** עמ' 52 שו' 32 עד עמ' 53 שו' 5) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, הנאשמת 9 מודעת למובן מאליו, אדם הנותן מתנות ו"שולח לחמו" אינו בבחינת אזרח מן השורה ואינו זוכה ליחס דומה אותו מקבל אזרח מן השורה.

הנאשמת 9 אישרה בבית-המשפט בהמשך לחקירתה במשטרה (**ת/598** שו' 131-134) כי הייתה מאפשרת לעד המדינה להיכנס לנאשם 8 ללא תיאום מראש, עד המדינה היה במשרד ואם היה מבקש ונאשם 8 היה מאשר, הייתה מאפשרת פגישה, וכך גם בסיום פגישת עבודה של נאשם 8 עם אחרים - לא פעם נכנסה לנאשם 8 וביקשה ממנו לבוא לומר שלום לעד המדינה: "**אם אהוד היה יוצא מפגישה והוא היה עדיין אצלי, יכולתי <u>להיכנס לאהוד</u> ולהגיד לו שיבוא להגיד שלום**". ובבית-המשפט: "**בהחלט כן. זה היה תפקידי**" (עמ' 8199 שו' 7) [ההדגשות שלי – ד.ר].

345. בחקירתה במשטרה מיום 26.04.10 תיארה הנאשמת 9 את עד המדינה כמי שהציג עצמו כאיש אמיד שנתן להרגיש כי ניתן לפנות אליו תמיד משצריך כסף, ובלשונה: "**דכנר הציג את עצמו, <u>ונתן כל הזמן להרגיש</u>, שהוא איש אמיד, וככזה אפשר תמיד לפנות אליו ולבקש ממנו מתי שרוצים, וכשצריך. אז אם חשבתי, שצריך לעזור למישהו, <u>הרגשתי נוח לפנות אליו</u>. את מבקשת ממני <u>להתייחס לעובדי ציבור ולא לנזקקים, אז לגבי עובדי ציבור, מי זה עובד ציבור? אהוד אולמרט</u>? ש. האם קיבלת משמואל דכנר דבר מה עבור אהוד אולמרט? כסף, או שווה כסף, פרט לבחירות, אליהן התייחסת? ת. אם הייתי צריכה לגייס עבור מערכת בחירות של אהוד אולמרט, ורק אהוד אולמרט, <u>אז סביר להניח, ואני מאמינה, שפניתי לדכנר לבקש ממנו עזרה</u>**" (**ת/596** שו' 72-80). ובעניין זה בבית-המשפט: "**...אני יכול לעזור במשהו, זה משפט שהיה שגור בפיו כל הזמן, <u>ולכן נעזרתי בו לעזור לנזקקים</u> <u>ובהחלט ראיתי בו איש אמיד</u>, אני אמרתי את זה כל הזמן**"(עמ' 8194 שו' 17-19) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, לטעמה של נאשמת 9, עד המדינה היה בבחינת "**כספומט חי**", אדם נדיב שבכל רגע נתון משנדרש כסף ניתן היה לפנות אליו והוא נענה בחיוב לבקשה.

<u>אמור מעתה</u>, הוכח בבית-המשפט כי הנאשמת 9 הייתה מודעת לעובדה כי עד המדינה הרעיף עליה מטובו כסף ומתנות, אך ורק בגין תפקידה הציבורי.

ועתה, אסקור פעילותה של נאשמת 9 לגיוס כספים מעד המדינה עבור נאשם 8.

נאשמת 9 נטלה מעד המדינה מאות אלפי ₪ עבור מערכות הבחירות של נאשם 8

346. בפרק הדן בעניינו של נאשם 8 פירטתי חלקה של נאשמת 9 בקבלת שוחד מעד המדינה בכסות של "קבלת תרומות לכיסוי גירעונות מערכות הבחירות". הדברים שם יפים כאן.

ועוד, כזכור, אורי מסר היה האיש שעסק מטעמו של נאשם 8, אליבא דנאשם 8, בכל הקשור לגיוס וניהול הכספים של מערכת הבחירות. הנאשמת 9 סיפרה כי סייעה באיסוף תרומות מאחר שהיא מכירה ויודעת למי להתקשר, וביקשה כספים בהתאם למגבלה הקבועה בחוק (עמ' 7891 שו' 26-22). רשימת התורמים הועברה לאורי מסר לבדיקה. לתורמים נופקו קבלות, או על-ידי אורי מסר או על-ידה (עמ' 7892 שו' 10-11). גם כספים שהעבירה לאורי מסר קיבלה קבלה תמורתם.
במצב דברים זה, הופנתה הנאשמת 9 על-ידי פרקליטה המלומד לחקירתה במשטרה, שם ציינה בנושא זה: "**לי אין קבלות, אין לי שום דבר. צריך לתת לו קבלות מי שמטפל בכסף, כלומר אורי מסר. ש. ואורי מסר הוציא קבלות? ת. אני לא יודעת. את זה צריך לשאול אותו**" (ת/598 שו' 609-606) [ההדגשות שלי - ד.ר].
הנאשמת 9 ציינה כי לא זכרה שהחזיקה פנקס קבלות (עמ' 7892 שו' 23).

הנאשמת 9 הכחישה כי עד המדינה תרם סכום של 1.2-1.5 מיליון ₪. הדברים שמסרה בחקירתה הינם פרי תחבולה של החוקר (עמ' 7893).

347. שיחתו של נאשם 5 עם פרקליטי עד המדינה תועדה במוצג **ת/479**.
דבריו של נאשם 5, לפיהם העביר כספים למסר ולנאשמת 9 הינם בבחינת ראיה בעלת משקל. מדובר בראיה משמעותית, המשתזרת במארג ראיות המאשימה בסוגיה זו (ראה פירוט וציטוט נרחב בנושא בפרק הדן בעניינו של נאשם 8).

348. הנאשמת 9 חזרה לאורך כל עדותה בבית-משפט כי היא מעולם לא נקבה בסכומים בעת שביקשה מעד המדינה לתרום כספים למערכת הבחירות.
כך היה גם בנושא בקשתה ממנו לתרום לכיסוי גירעונות, בקשה שנסתיימה במסירת שיקים אישיים של עד המדינה לטובתה, שיקים שהסתכמו לסך 100 אלף ₪. בעניין זה הוסיפה וציינה כי עד המדינה לא רצה לתת כלום אבל היא שכנעה אותו לתת (עמ' 8217 שו' 1-15).

כאמור, נאשמת 9 סיפרה בחקירותיה במשטרה, כמו גם בעדותה בבית-משפט, כי עד המדינה העביר לידיה כספים על-פי בקשתה ל"**משפחות מסכנות**" ולמיני נזקקים.
בחקירתה הנגדית נתבקשה נאשמת 9 למסור שם של נזקק אחד והיא: "**לא לא לא**" (עמ' 8238 שו' 9), וכן: "**אני לא, אני לא, אני לא אהיה מוכנה לתת את שמות האנשים האלה, גם אם אדוני**

יאמר, ואני סומכת על אדוני, שהוא יכניס את זה לכספת. האנשים האלה עוברים מספיק, אני כשפתחתי את תשובתי אמרתי שהם כנראה לא חונכו על הקטע של לתת. אדוני אולי אמר בציניות אבל נכון, בירושלים יש את זה, אז עו"ד בלכר הזכיר מישהו שעמד על הדוכן ובכה שהוא היה צריך לתת עדות על מה שאני עשיתי. אני לא רוצה להיות שם. אני מצטערת. אני לא חשבתי שאני צריכה לשלוח את שמואל דכנר הגביר למקומות שאני הולכת באהבה לשם ומחבקת" (עמ' 8238 שו' 21-26).

נאשמת 9 נלחמת על חייה, נאשמת 9 ביקשה להוכיח את חפותה אך אינה מוכנה למסור ולו שם של משפחה אחת ו/או נזקק אחד לו העבירה כספים שקיבלה מעד המדינה, כספים שיש בהם כדי לתמוך בגרסתה כי עד המדינה העביר כספים לידיה, לא רק כשוחד, אלא גם למטרות קדושות ומקודשות.

לאמור, עד המדינה לא העביר לנאשמת 9 כספים שניתן לשימם תחת הכותרת "**מתן לנזקקים**". כסף זה הינו חלק מתנועת הכספים שהועברה בין השניים למטרה אחת ויחידה; דמי לא ייחרץ לעובדי ציבור. זה ותו לא.

להלן יפורטו אירועי השוחד המיוחסים לנאשמת 9 על פי כתב האישום:

100 אלף דולר לרכישת דירת נאשמת 9

349. עד המדינה סיפר בעדותו בבית-משפט כי העביר סך 350 אלף ₪ לנאשמת 9 מאחר שהיו לה חובות בגין רכישת דירה. לדבריו, נאשם 8 נתן את ברכתו, ואילו נאשם 1 ידע על הזרמת סכום כסף זה על-ידו (עמ' 136 שו' 3-11). עד המדינה הסביר כי העביר סכום כסף זה הואיל: "**גב' זקן הייתה דה פקטו לצורך העזרה שאני קיבלתי, כמו מר אולמרט, כפי שציינתי, למיטב זיכרוני אתמול, ההתייחסות כלפיה על-ידי כל הגרמים הייתה כאילו אל מר אולמרט, היא תמיד עזרה לי, תמיד עמדה לימיני שהייתי צריך משהו, תמיד היא הגישה לי את מלוא העזרה, גם כשקשה, לא ראיתי בזה כל פסול לעזור גם לה... למעשה הלל צ'רני כיבד את עמדתי שגב' זקן היא קריטית, היא גורם קריטי מבחינתנו כמו מר אולמרט, שהיא דומיננטית בכל המערכת הזאת ולכן הוא הסכים להעביר את הכספים**" (עמ' 136 שו' 14-21).

נאשמת 9 סיפרה בבית-משפט כי עד המדינה סייע לה בתשלומי הדירה שרכשה בחודש ספטמבר 1997: "**משהו כמו 100 אלף דולר**" (עמ' 7882 שו' 26).

נאשמת 9 הסבירה כי העברה כספית זו לא הדליקה אצלה כל נורה אדומה: "**זה לא מדליק נורה אדומה, כי אנחנו בקשר של שנים. זה לא שעכשיו הוא בא והכיר אותי, ב-1 בספטמבר הוא הכיר אותי ובום, טראח, הוא שם לי כסף על השולחן. זו מערכת יחסים של שנים. זו לא מערכת יחסים שנבנתה עכשיו. ובמערכת היחסים שהוא עכשיו הציע לי, זה רק החמיא לי. זה לא בא משום מקום אחר. זה בא ממקום של חברות, של עזרה, של משהו שאני באמת ובתמים האמנתי שהוא**

יקבל ממני בחזרה את הכסף הזה כשאני אמכור את הדירה" (עמ' 7883 שו' 5-11). בחודש דצמבר מכרה נאשמת 9 את הדירה אבל, לדבריה, עד המדינה לא רצה את כספו: "**...הוא ראה בזה עלבון**" (עמ' 7883 שו' 22).

<u>אמור מעתה</u>, גרסתה של נאשמת 9 בבית-המשפט – בסוגיה זו - נדחתה מכל וכל.
כמפורט בפרק המשפטי, חזקה עובדתית היא כי הנאשמת 9 הייתה מודעת כי העברה כספית זו בסדר גודל של 100 אלף דולר שניתנו לה על-ידי עד המדינה, ניתנו לה כשוחד בגין תפקידיה הציבוריים.
מעל לחזקה העובדתית, תשלום שוחד זה אינו עומד לעצמו. מדובר בהעברה כספית אחת מסדרה של העברות כספיות, שנאשמת 9 קיבלה בעיניים פקוחות ובנפש חפצה עבורה ועבור נאשם 8, לאור תפקידיהם הציבוריים, כמפורט בתיק זה.

העברה כספית זו אינה נכללת באישומים המיוחסים לנאשמים בכתב האישום מאחר שזו בוצעה בשנת 1997. נאשמת 9 הודתה בקבלת טובת הנאה זו, ואשר כך, הדברים נרשמו בעניינה, גם אם זו לא הואשמה בכתב האישום בשל קבלת טובת הנאה זו.

<u>נאשמת 9 קיבלה 10 אלף דולר מעד המדינה</u>

350. עד המדינה העביר 10 אלף דולר לנאשמת 9.

עד המדינה סיפר בעדותו בבית-משפט על בקשתה של נאשמת 9 להעביר לרשותה סכום בשווי של כ-45 אלף ₪. עד המדינה נטל 10 אלף דולר והעביר במעטפה לנאשמת 9 באמצעות נהגו, עופר לוי.

נאשמת 9 לא שללה תיאור מצב בו קיבלה מעטפה באמצעות עופר לוי.

מוצג **ת/33** משמש יסוד ועיקר לאישום זה.
מוצג **ת/33** מיום 04.09.2002 נכתב על-ידי עד המדינה לנאשמת 9: "**שולה שלום. אני מעביר לך באמצעות עופר מעטפה ובה $10,000 (כ-45 אלף ₪) כבקשתך, מסרי ד"ש, חמר לאהוד, נשיקות**" (המילה "חמר" במקור).

נהגו של עד המדינה יכול היה, על פני הדברים, להאיר פרשה זו.
עופר לוי שימש נהגו של עד המדינה בין השנים 1999-2007. במהלך עבודתו ביצע שליחויות לרוב.
עופר לוי זומן לבית-המשפט כעד תביעה לאחר מותו של עד המדינה. מרגע התייצבותו על דוכן העדים ניכר היה בעד כי מבקש הוא בכל מאודו שלא לפגוע בדבריו באנשים היושבים מולו, גם במחיר התחמקות והסתרת עובדות. כבר בתחילת עדותו ציין כי העביר מעטפות ומיד מיהר

להדגיש כי היו אלה מעטפות סגורות וחתומות והוא אינו יודע, כל עיקר, תכולתן של אותן מעטפות (עמ' 5255 שו' 25-29). התובעת המלומדת הקפידה לצטט לעד מדברים שמסר בחקירתו במשטרה, אז התרצה העד והסכים לומר כי יכול ובמעטפות היה כסף, ובאבחת לשון הוסיף "**אבל אני את הכסף לא ראיתי**" (עמ' 5256 למעלה). העד נשאל כמה מעטפות העביר לנאשמת 9, ותשובתו המהירה: "**לא זוכר**", ומשצוטטו דברים, שציין בחקירה הסכים כי העביר לנאשמת 9 "**מלא פעמים מעטפות**". עם זאת, לדבריו בבית-המשפט, אין לו מושג מה הכילו המעטפות, אותן העביר לנאשמת 9. לאחר שהוקראה לעופר לוי הודעתו במשטרה, הסכים: "**...הרגשתי שיש שם כסף**" (עמ' 5256 שו' 17). בבית-המשפט: "**אמרתי לאחר שהחוקר אמר לי, יכול להיות שהיה כסף? יכול להיות, לא יודע. אם אמרתי שהנחתי שיש שם כסף אז אמרתי**" (עמ' 5256 שו' 30-31).

במהלך חקירתו הנגדית ניתן היה להבין יותר את אופן מסירת עדותו של עד זה. עד המדינה, אליבא דעדותו של עופר לוי, נותר חייב לו שלוש משכורות, דבר שסיבכו עם השוק האפור בחוב שהסתכם לסך 150 אלף ₪. נאשם 1 חילצו מהחוב ושילם את הסכום כולו בשלמותו (עמ' 5263 שו' 1-16). עופר לוי סבור כי נאשם 1 הציל את חייו, וכן: "**הלל צ'רני הוא הבעלים של הולילנד, אדם מקסים, אלוף משנה בצבא, אדם מאוד צנוע ועם הרבה מאוד כסף**" (עמ' 5263 שו' 21-22). לעומתו, עד המדינה, מבחינתו, הינו בזבזן ומגלגל כספים כל היום.
לאמור, זיכרונו של עופר לוי לגבי תוכן המעטפות שקע ב"חוסר ידיעתו", לא בכדי, בטח מבחינתו.

נאשמת 9 ציינה בבית-משפט כי אינה מכירה את עופר לוי ואם ראתה אותו: "**אז ראיתי אותו רק מהעורף**" (עמ' 8273 שו' 24). וכן: "**אצלי הוא לא היה, הייתי זוכרת אותו אם הוא היה אצלי בחדר**" (עמ' 8273 שו' 26). וכן: "**לא מכירה את עופר לוי...**" (ת/598 שו' 416). וכן: "**ש. האם שמואל דכנר העביר לך מעטפות ומסמכים, דברים שקשורים בעבודה? ת. הוא לא התעסק איתי בעבודה**" (ת/598 שו' 394-396) [ההדגשות שלי – ד.ר]. ובבית-משפט: "**לא היו מעטפות שעופר לוי העביר... את עופר לוי אני לא מכירה, לא קיבלתי מעטפות, לא עם כסף ולא עם ניירת כי הוא לא היה אצלי בחדר...**" (עמ' 8274 שו' 14 עד עמ' 8275 שו' 4).
גרסתה זו של נאשמת 9 בבית-המשפט, כאמור, הינה חסרת משקל. מול עדות זו ניצבת עדותו של עופר לוי, לפיה העביר לה "מלא פעמים" מעטפות בשליחותו של עד המדינה. יותר מכך, זה שימש נהגו של עד המדינה ולדבריו בילה עמם בנסיעות למסעדות, בתי-מלון ולמקומות אחרים פעמים רבות לאורך השנים.
נראה כי נאשמת 9 ביקשה לאיין, מנקודת מבטה, פעילותו של עופר לוי נוכח המשמעות העולה מכלל עדותו של זה בבית-המשפט.

לא ניתן לחלוק ברצינות על העובדה שנוצקה בבית-משפט על בסיס עדותו של עופר לוי כי זה העביר מעטפות לנאשמת 9 בהזדמנויות רבות. משהנאשמת 9 העידה כי לא מדובר במעטפות הנוגעות לעבודה. אשר כך, יש ממש בעמדת המאשימה, לפיה המעטפות הכילו מזומנים או חומר הנוגע לענייניו של עד המדינה בקידום הפרויקטים.

לאמור, עדותו של עופר לוי משתזרת במארג ראיות המאשימה. עופר לוי העביר מעטפות סגורות וחתומות לנאשמת 9. לא מדובר במעטפות שהכילו חומר "תמים". יכול ומדובר במזומנים, יכול ומדובר בניירות שונים. בכל מקרה מדובר בחומר המחובר בטבורו למערכת הקשרים המושחתת בין השניים.

יחד עם זאת, בחקירתו הנגדית של פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, הוארו הנתונים הבאים:

א. עד המדינה אישר בבית-המשפט דברים שמסר בחקירתו במשטרה, כי לא ידע לאיזו מטרה נאשמת 9 ביקשה את הכסף, הואיל ובאותו זמן התכוון לנסוע לחו"ל, הכניס את ה-10,000 דולר למעטפה והעביר לה אותם.
נאשמת 9 ביקשה 45 אלף ₪ עבור כל מיני תשלומים שהיא התחייבה עליהם. לעד היה ברור שזה עבור נאשם 8. מאחר שהיו לו 10,000 דולר בבית, מסר אותם, למרות שלא מדובר בדיוק ב-45 אלף ₪ (עמ' 1240).

ב. עד המדינה לא ידע להסביר מדוע המיר בצ'יינג' 10,000 דולר <u>בעת שנסיעתו עם המשפחה לחו"ל תוכננה ללונדון</u>.

ג. 10,000 דולר קיבל עד המדינה בצ'יינג' לאחר ששלח את נהגו עופר לצ'יינג' עם שיק שבתמורתו קיבל את הדולרים. השיק היה: "**כנראה לפקודת הצ'יינג'**" (עמ' 1242 שו' 16). אין מחלוקת כי לא נמצא סימן לשיק כזה או דומה לו, בפועל או בדפי החשבון (עמ' 1243 שו' 12).

ד. אין מחלוקת כי למרות שהיו אמורות להיות שתי פריטות סמוך ליום 14.09.2002 וסמוך ליום 24.09.2002, לא נמצא סימן לפריטות הנ"ל מאחד מהחשבונות שבשליטת עד המדינה (עמ' 1245 שו' 6).

ה. לדברי עד המדינה דיווח על התשלום לנאשם 1, אך אינו זוכר אם דיווח לו מראש או בדיעבד (עמ' 1245 שו' 15). נאשם 1 אישר את התשלום, הוא אמר: "בסדר וזהו" (עמ' 1245 שו' 19). נאשם 1 מימן את התשלום, וזאת בדרך העברת 200 אלף ₪ לחשבונו של עד המדינה. ליתר דיוק, עד המדינה אינו זוכר מתי החזיר לו נאשם 1 את הכסף, אבל למיטב זיכרונו החזיר (עמ' 1246 שו' 24). ובהמשך ציין: "**אני כן התחשבנתי, אני כרגע לא זוכר איך קיבלתי, אני בטוח שאני אמצא את זה בחומר...**" (עמ' 1252 שו' 20).

ו. הכסף הגיע לנאשמת 9. נאשמת 9 התקשרה אליו ואמרה לו "**תודה**" (עמ' 1248 שו' 1). עד המדינה ציין כי יכול שבחקירתו במשטרה טעה, משאמר דברים שונים לפיהם הנאשמים 8 ו-9 <u>לא</u> הודו לו על העברת הכסף (עמ' 1248 שו' 27).

ז. עד המדינה לא ידע להסביר מדוע במקרה זה, להבדיל ממקרים אחרים, תיעד את תשלום השוחד ושמר העתק כימי ברשותו (עמ' 1250 שו' 4).

כזכור, חקירתו הנגדית של עד המדינה לא הושלמה לנוכח פטירתו.

לפרקליטה של נאשמת 9 לא ניתנה הזדמנות לחקור את עד המדינה חקירה נגדית. המשמעות המשפטית של העדר חקירה נגדית נרשמה לעיל.

<u>אמור מעתה</u>, העדר חקירה נגדית של עד המדינה, במחובר לנתונים, שהוארו בחקירתו הנגדית של פרקליטו המלומד של נאשם 1, עו"ד גיורא אדרת, מובילים למסקנה כי לא ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי, אחריותה של נאשמת 9 לאישום זה.

<u>נאשמת 9 קיבלה סך 100 אלף ₪ מעד המדינה</u>

351. העברת סך 100 אלף ₪ על-ידי עד המדינה לנאשמת 9 והשימוש שזו עשתה בכסף, תואר בפרק הדן בעניינו של נאשם 8.
אשר כך, נותר לדון אך למשמעות המשפטית של "העברה כספית" זו בעניינה של נאשמת 9.

הנאשמת 9 תיארה בבית-משפט אופן קבלת השיקים על-ידה. הנאשמת 9 סיפרה בעדותה הראשית בבית-משפט כי היא זו שביקשה מעד המדינה כסף לכיסוי גירעונות: "**בפגישה שהייתה לנו במשרד אני אמרתי לו שאנחנו זקוקים לכסף לכיסוי גירעונות, שיש לנו גירעונות...**" (עמ' 8133 שו' 7-8).
לדבריה, ביקשה מעד המדינה עזרה בכיסוי הגירעונות של מערכת הבחירות של נאשם 8 והוא סירב ליתן כסף לכיסוי הגירעונות, אבל הודיעה: "**אני אתן לך, תעשי עם זה מה שאת רוצה**" (עמ' 8133 שו' 14). וכן: "**שוב פעם, שמוליק מחליט לתת לי מתנות ויושב ורושם את השיקים האלה, אני אומרת לו שאני לא רוצה ואני לא צריכה, והוא אומר לי שהוא רוצה שאני אדאג לעצמי, שאני אפנק את עצמי**" (עמ' 7903 שו' 3-5). סך 60 אלף ₪ מתוכם העבירה לכיסוי גירעונות (עמ' 7903 שו' 15-19). בהמשך ציינה: "**לא, הוא רצה לתת לי כסף והוא התחיל לרשום את השיקים האלה, כשהוא התחיל לרשום את השיקים האלה הוא אמר הנה קחי וראיתי שהסכום הכולל שלו הוא 100 אלף ₪, ואני הבנתי שהוא רוצה לתת את זה לי, אני אמרתי או.קי, אבל אני לא צריכה והוא התעקש שאני אקח את הכסף הזה, ואז אמרתי לו, אני לא אמרתי לו, אמרתי לעצמי יותר. אה אמרתי לו, אני לא רוצה את הכסף הזה, אני לא צריכה את הכסף הזה, ואז הוא הכריח אותי ואני לקחתי את זה**" (עמ' 7905 שו' 7-12).
להבדיל מ-40 האלף ₪ (מתוך 100 אלף השקלים שקיבלה מעד המדינה) שהופקדו בחשבון בניה, ושם נותרו, יתרת 60 אלף השקלים שהועברו לחשבון אחותה, נמשכו במזומן.
לאמור, דבריה של הנאשמת 9, בנוסח האחרון בבית-המשפט, מתיישבים עם תנועת חשבון הבנק של אחותה.

הנאשמת 9 ציינה בחקירתה הראשית כי הבינה מאורי מסר שנותרו גירעונות, וכי הפעם הראשונה שהובהר לה, שלא קיימים גירעונות הייתה במהלך עדותו של נאשם 8 במשפט (עמ' 8133 למטה;

עמ' 8135 שו' 5; עמ' 8138 שו' 7-9). הנאשמת 9 מסרה לאורי מסר 60 אלף ₪ במזומן, כסף שהופקד בחשבון אחותה בבנק, נמשך מהבנק במזומן ונמסר על-ידה לאורי מסר. הנאשמת 9 ידעה שזה לא בסדר להעביר 60 אלף ₪ לכיסוי גירעונות, הואיל וזה בניגוד לחוק, מבחינת המגבלות הנוגעות לתרומות. אבל לדידה: "**...שאני נותנת את זה למי שאני נותנת את זה אז הוא יידע להתמודד עם זה**" (עמ' 8135 שו' 32). יתר על כן, לדבריה בעת שמסרה את הכסף לאורי מסר דיווחה לו כי כסף זה הינו כספו של עד המדינה, שהינו אחד מיזמי פרויקט הולילנד (עמ' 8136 שו' 6).

ניתן לקבוע כי הנאשמת מסרה 60 אלף ₪ במזומן לאורי מסר.
ניכר היה בנאשמת 9, מכלל תנועות גופה, מבע פניה ודרך התבטאותה כי מדובר בעובדה, שבחרה לא להתכחש לה גם אם אינה מתיישבת עם העמדה אותה הקפידה להציג בבית-משפט לאורך כל הדרך כמקשה אחת; יכול ופעלה כפתיה, יכול ושגתה ועל-כך היא מצרה, ברם למיטיבה, האיש הענק, הייחודי במקומו ובתקופתו, נאשם 8 – נגדו לא תעיד, לא תשמיע ולו מילה רעה אחת, בודאי לא מילה שיכולה לסבכו או להטיל בו רבב.
60 אלף ₪ אותם העבירה למסר הינם 60 אלף ₪ מזוהמים, גם לדידה (עמ' 8135 שו' 30). כסף מזוהם זה הועבר באמצעות מסר לטובת כיסוי גירעונות של נאשם 8. דהיינו כסף מזוהם הועבר על ידה לקופתו של נאשם 8.

הנה נא, הנאשמת 9 סיפרה בבית-המשפט כי ביקשה מעד המדינה כסף לא בשל היותה "**ידידת נפש**", "**חברה אינטימית**" או משהו מסוג זה. הנאשמת 9 ביקשה כסף מעד המדינה עבור כיסוי גירעונות שהכבידו על האיש אותו שירתה, נאשם 8 (עמ' 8175 שו' 19-30).
הנאשמת 9 ביקשה מעד המדינה דמי לא ייחרץ וזה נענה לבקשתה והעביר לרשותה סך 100 אלף ₪. הנאשמת 9 נהגה בכסף "מנהג בעלים", סך 40 אלף ₪ הפקידה בחשבונות ילדיה והיתרה העבירה לאורי מסר לכיסוי גירעונות נאשם 8.

אמור מעתה, אחריותה של הנאשמת לקבלת סכום כסף זה הוכחה במלואה.

נאשמת 9 קיבלה סך 50 אלף ₪ מעד המדינה

352. מוצג **ת/34א** הינו צילום שני שיקים לפקודת נאשמת 9: שיק בסך 10,000 ₪ מיום 05.01.03 ושיק בסך 20 אלף ₪ מיום 16.01.03 שמשך עד המדינה מחשבונו. מוצג **ת/34ב** הינו תדפיס תנועות של עד המדינה, לפיו בחודש דצמבר 2002 חויב חשבונו ב-20 אלף ₪, 10 אלף ₪ ביום 12 לדצמבר ו-10 אלף ₪ ביום 25 לדצמבר.

ארבעה שיקים בסך כולל של 50 אלף ₪ (**ת/34א** ו-**ת/34ב**) הופקדו בחשבונה של נאשמת 9.

נאשמת 9 סיפרה בחקירתה הראשית לשאלת פרקליטה המלומד, עו"ד עופר ברטל: "**הכספים האלה אכן ניתנו לי, הופקדו בחשבוני, השיקים האלה ניתנו לי, הופקדו בחשבוני הפרטי וניתנו לי באופן אישי במסגרת היחסים החבריים שנרקמו בינינו. לא קשורים לאהוד אולמרט, לא לתפקידי, ובודאי לא למה שאני עשיתי או לא עשיתי ובודאי לא במסגרת העבודה שעשיתי בשבילו, כי לא עשיתי, ובמסגרת העבודה שאולי אני אעשה לו ובטוח שלא אעשה לו**" (עמ' 7898 שו' 22-31). הנאשמת 9 תיארה כיצד "שמוליק" הוציא פנקס שיקים בלשכתה ומסר לה שיקים אישיים שלו: "**והוא אמר שהוא יעשה בכסף הפרטי שלו מה שהוא רוצה וזה מה שהוא רוצה**" (עמ' 7899 שו' 27). עד המדינה נתן את הכסף, לדבריה, מבלי שביקשה ממנו. הכסף הופקד בחשבונה הפרטי (עמ' 7901 למעלה). וכן: "**די באמת, הודיתי, זה 50 אלף בחשבון שלי, ה-50 אלף לא יצאו אז לא יכולתי לתת אותם לאף אחד ולא משנה מה שמו...**" (עמ' 8270 שו' 11-13).

פרקליטה המלומד של נאשמת 9, עו"ד עופר ברטל, טען בסיכומיו כי העובדה שהנאשמת הפקידה השיקים בחשבונה שלה מוכיחים כי הייתה נטולת מחשבה פלילית, ולפי תומה סברה כי מדובר במתת הניתן לה במסגרת יחסי החברות ששררו ביניהם. הסנגור בלמדנותו טען, כי לו הנאשמת הייתה חושדת כי מדובר בכסף מזוהם, שניתן לה בגין תפקידה הציבורי, הייתה מבקשת מהנאשם מזומנים ולא מסכימה ליטול שיקים, ואם שיקים, הייתה מקפידה לפרוט אותם באמצעות נאשם 5 או באמצעות אחר אצל חלפן כספים אלמוני פלמוני. בכל מקרה, הנאשמת לא הייתה מפקידה השיקים של עד המדינה בחשבונה האישי.

לא אוכל לקבל עמדת הסנגור המלומד.

כאמור, לא שררו כל יחסי חברות בין הנאשמת לעד המדינה, יחסי חברות שהיה בכוחם להסיט את מחשבתה ומודעותה של הנאשמת מן העיקר ו/או להרדים את חושיה.
ניתן להסכים עם הנחת הפרקליט המלומד, כי לו הנאשמת הייתה פועלת בתיק זה על-פי עצת "מומחה לדבר", יכולה הייתה לבצע "פשע מושלם", שלא יכול היה להיחשף בחקירה, ולו המעמיקה ביותר של המשטרה. הנאשמת לא התייעצה עם "מומחה לדבר", ולרוע מזלה, בחקירת המשטרה נתגלו השיקים, שנמשכו על-ידי עד המדינה והופקדו בחשבונה.
ועוד, 50 אלף הש"ח שהפקידה בחשבונה אינו סכום כסף חד-פעמי שנחת בידיה, אלא חלק מנהר כספים, שהוזרם על-ידי עד המדינה לרשותה. עד המדינה הזרים שנים קודם לכן 100 אלף דולר לרכישת דירה. עד המדינה הזרים באמצעות שיקים אישיים 100 אלף ₪. עד המדינה העביר סכומי עתק, באמצעותה, לבקשתה, לטובת כיסוי גירעונות בחירות בהן השתתף נאשם 8.
משמדובר בנהר זורם של כספים שכזה, נראה כי ניתן "להעתיק" מנוסח טיעוניו של הסנגור הנכבד, על "הרדמת חושים" ו"להדביק"; נהר הכספים שעבר תחת ידה, <u>נהר כספים שהוזרם מעד המדינה אליה</u>, <u>הקהה מידת זהירותה</u>, ובהמשך הטביעה בעבירה פלילית חמורה.

נאשם 8 גרס בבית-המשפט כי לא ידע כלל על העברה כספית זו של עד המדינה לנאשמת 9, כמו שלא ידע על העברה בסך 350 אלף ₪ שהעביר עד המדינה לטובת כיסוי חובות רכישת דירתה (עמ' 7481 שו' 11-20; עמ' 7482 שו' 21-22). עם זאת, להערכתו, עד המדינה העביר את הכסף: "**...אני יכול להעריך שבהתנהגותו של דכנר, כפי שאמרתי קודם, היה אלמנט של שלח לחמך...**" (עמ' 7481 שו' 21).

בחקירתו הנגדית של עד המדינה ע"י הסנגור המלומד של נאשם 1, הוארו הנתונים הבאים:

א. עד המדינה ציין בבית-המשפט כי העביר סך 50 אלף ₪ לנאשמת 9 עבור נאשם 8. העד לא שאל את נאשמת 9 בעבור מה הכסף. העד אישר כי בחקירתו במשטרה אמר דברים שונים, לפיהם השיקים ניתנו לכיסוי חובות של נאשם 8 בשל ההתמודדות לראשות הליכוד מסוף שנת 1999.

ב. עד המדינה לא הסביר הכיצד בסוף שנת 2002 תחילת שנת 2003 התבקש לכסות חובות של נאשם 8 משנת 1999. כמו כן, לא ידע לומר כיצד הפעם נאשמת 9, בניגוד לרגיל, אמרה לו לשם מה היא צריכה את הכסף, שכן: "**בדרך כלל היא לא הייתה אומרת**" (עמ' 1254 שו' 28).

ג. עד המדינה לא ידע להשיב לשאלה מדוע הסכים להעביר סכום זה, למרות שבאותה תקופה כבר היה ידוע שנאשם 8 עומד לעזוב את העירייה לטובת משרד התמ"ת, דבר שהרתיח אותו ואת נאשם 1 על כך שהונה אותם (עמ' 1255 שו' 25).

ד. עד המדינה לא ידע להסביר הכיצד בחקירתו במשטרה ציין כי נאשם 1 לא התבקש על-ידי עד המדינה לאשר העברת סכום כסף זה, ואילו בחקירתו בבית-משפט כבר השתנתה גרסתו, ונאשם 1 אישר העברת הכסף (עמ' 1256; עמ' 1257 שו' 3).

ה. עד המדינה לא ידע לציין אם נאשם 1 החזיר לו את ה-50 אלף ₪ הנ"ל, אם לאו (עמ' 1257 שו' 25). ובהמשך אישר עד המדינה כי נאשם 1 עד היום לא השיב לו סכום כסף זה (עמ' 1258 שו' 4).

<u>צא ולמד</u>, נאשם 8 גרס בבית-משפט, כמפורט לעיל, כי לא ידע, כל עיקר, על העברה כספית זו של עד המדינה לרשות נאשמת 9.

המאשימה סבורה כי נאשם 8, כמי שהיה מעורב בחייה של נאשמת 9, שלט בפרטי חשבונותיה הכספיים ולאור מערכת היחסים החמה והפתוחה ששררה ביניהם – ידע גם ידע על כספים אלה, שכן לא יעלה על הדעת, כך המאשימה, שנאשמת 9 לא סיפרה לו על העברה כספית זו.

לא אוכל לקבל עמדת המאשימה.

<u>נאשמת 9 הפקידה את השיקים בחשבונה</u>.

לא הוכח בפניי כי <u>סכומים דומים יצאו</u> מחשבונה בבנק. בודאי לא הוכח כי <u>הועברו סכומים כאלה</u>, או דומים, באותם ימים, מידי נאשמת 9 לנאשם 8 או לאורי מסר.

דברים אלה, במחובר לנתונים שהוארו בחקירתו הנגדית של פרקליטו המלומד של נאשם 1, מובילים למסקנה שלא ניתן לקבוע אחריותם של נאשמים 1 ו-8 להעברה כספית זו.

<u>אמור מעתה</u>, גרסתה של נאשמת 9 בבית-המשפט – בסוגיה זו - נדחתה על-ידי מכל וכל. כמפורט בפרק המשפטי, חזקה עובדתית היא כי הנאשמת 9 הייתה מודעת כי סך 50 אלף השקלים שניתנו לה על-ידי עד המדינה ניתנו לה כשוחד בגין תפקידיה הציבוריים. מעל לחזקה העובדתית, תשלום שוחד זה אינו עומד לעצמו. מדובר בהעברה כספית אחת מסדרה של העברות כספיות, שנאשמת 9 קיבלה בעיניים פקוחות ובנפש חפצה עבורה ועבור נאשם 8, לאור תפקידיהם הציבוריים, כמפורט בתיק זה.

הוכחה אחריותה של נאשמת 9 למיוחס לה כאן על-ידי המאשימה.

<u>נאשמת 9 ביקשה מעד המדינה לממן סקר בעלות 70 אלף ₪ עבור נאשם 8</u>

353. מוצג **ת/728** הינו קובץ מיילים מחודש אוקטובר 2004. ביום 10.10.04 פונה עובד יחזקאל לנאשמת 9 במייל וכותב לה, בין השאר: "**להזכירך לסכם עם דכנר את העניין של מימון הסקר**". ביום 13.10.04 פונה עובד יחזקאל לנאשמת 9 במייל, ובין היתר שואל: "**יש לנו חדש עם דכנר בקשר לסקר? חשוב שנתקדם עם זה**". נאשמת 9 עונה לעובד יחזקאל כ-40 דקות אחר-כך "**שוחחנו בעל-פה**".

הנאשמת 9 אישרה בבית-המשפט כי פנתה לעד המדינה בנושא מימון הסקר, אבל מיד הוסיפה שלא היה סקר ועד המדינה לא העביר כסף עבור מימון הסקר (עמ' 8148 למטה; עמ' 8149 שו' 31; עמ' 8150 שו' 4). <u>הנאשמת ציינה כי פנתה לעד המדינה וביקשה ממנו לממן סקר לטובת נאשם 8 על-פי הנחייתו של עובד יחזקאל</u> (עמ' 8393 שו' 13).

הנאשמת 9 ציינה בבית-משפט: "**...<u>זה נכון שאולי לא הייתי צריכה לעשות את זה</u>, אבל כשנמצא אדם חכם ממני ואדם מקצועי ואני לא מאמינה שהוא רצה להכשיל אותי פה, ואם הוא לא נמצא כאן זאת אומרת שזה היה בסדר אדוני, כי אם זה היה לא בסדר אני מאמינה שעובד היה פה, אם התביעה החליטה שהוא לא צריך להיות פה, זה היה בסדר**" (עמ' 8150 שו' 21-25). וכן: "**ש. אותו דבר, אם יורשה לי, גם בעניין ה-70 אלף ₪ לסקר, שאנחנו יודעים היום שכסף לא עבר, אני לא נכנס עכשיו לשאלה אם זו הייתה יוזמה שלך או של יחזקאל, מה שמעניין אותי <u>שזו הייתה יוזמה מהכיוון שלכם, זה לא שדכנר בא והציע כסף</u>, נכון? ת. <u>נכון</u>. ש. לא הייתה לו דרך לדעת שאתם צריכים כסף לנושא הזה? ת. <u>נכון</u>"** (עמ' 8176 שו' 10-15) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בחקירתה הנגדית לשאלה האם נקבה בעלות הסקר: "**...אם מישהו שאל כמה צריך לסקר, אז אני מניחה שאמרתי לו, ויותר מזה, אמרתי לו שכמה שהוא ייתן, שיבוא על הברכה כי אם הוא לא**

היה מוכן לתת 70 ולתת רק 30, אז היינו צריכים לחפש מי ייתן לנו 40" (עמ' 8237 שו' 14-17).
וכן: "...**<u>גם בעניין הסקר נקבתי בסכום</u>, <u>כי זה הסכום שאמרו לי</u>, <u>70 אלף ₪</u> ואז אמרתי שמה שהוא ייתן הוא יבוא על הברכה...**" (עמ' 8243 שו' 11-13) [ההדגשות שלי – ד.ר].
בחקירתה במשטרה לא שללה הנאשמת כי עד המדינה מסר את סכום הכסף המבוקש, סך 70 אלף ₪, באמצעות שיקים שהעביר לרשותה (**ת/600** שו' 124).
לאמור, הנאשמת 9 הודתה בבית-המשפט כי פנתה לעד המדינה לממן סקר לטובתו של נאשם 8.
הנאשמת 9 ביקשה מעד המדינה שוחד על-פי הנחייתו, כך גרסה, של איש הנאמן לנאשם 8, ששימש כמזכיר הממשלה בתקופה בה שימש נאשם 8 ראש הממשלה.

<u>הנה נא</u>, הנאשמת 9 נטלה על כתפיה האחריות כולה בשלמותה <u>ולא</u> הייתה מוכנה לערב, ולו במקצת, את הנאשם 8 בנושא. התובעת שאלה על מעורבותו של נאשם 8 והנאשמת: "**ש. אולמרט אמר את זה בעצמו. ת. אז מה את רוצה ממני? שאני אאשר את אהוד אולמרט? קטונתי, אני מאשרת רק את שולה זקן. ש. התשובה שלך כרגע בדיוק מראה את האופן שבו את משיבה לכל אורך הדרך, כשאני שואלת אותך משהו על עניין אולמרט את לא יודעת כלום. הנה נתת לי דוגמא**" (עמ' 8380 שו' 16-20).

למול מוצג **ת/729**, מייל שנשלח אל הנאשמת 9 ביום 17.02.05, בו רשם עובד יחזקאל לנאשמת 9 כי בהמשך לשיחתו עם נאשם 8, בסעיף 3: "**חשוב לקשר את אהוד עם דני אברהמס בקשר למימון הסקרים למינה צמח**". הנאשמת 9 בבית-המשפט: "**...אז הגברת התובעת רוצה שאני אגיד שאני התעסקתי עם הסקר וכשאני יודעת שאהוד התעסק עם הסקר כשכותב הפקס הזה הוא אדון עובד יחזקאל**" (עמ' 8381 שו' 9-10).

<u>אמור מעתה</u>, נאשמת 9 הודתה בבית-משפט כי פנתה לעד המדינה על-מנת שזה יממן עבור נאשם 8 סקר.
מדובר בבקשת שוחד. הנאשמת 9 לא התכחשה למודעותה וכלל פועלה בנושא, רק ביקשה להגן ולחצוץ ב"גופה" בין האישום לבין מושא הערצתה, האיש אותו שירתה ולו היא חייבת, לדידה, הרבה כל-כך, נאשם 8.

<u>נאשמת 9 קיבלה מעד המדינה מתנות בשווי אלפי שקלים</u>

354. עד המדינה רכש מתנות לנאשמת 9, כמו פינת ישיבה לביתה (**ת/32א – ת/32ב**), זוג עגילים, טבעת (**ת/365**, **ת/366**, **ת/366ב**), תמונת שמן (**ת/367**), תיק וזוג נעליים.

בחקירתה במשטרה מיום 26.04.10 סיפרה נאשמת 9 לחוקרת המשטרה, רפ"ק יעל אראל-קרניאלי ולחוקר, רפ"ק אלי ג'ודום, כי עד המדינה העניק לה מתנות ונתן לה כסף: "**...במסגרת החברות**

הטובה בינינו והאהבה הגדולה, שהייתה בינינו, <u>הוא פינק אותי במתנות</u> וגם אני פינקתי אותו במתנות. המתנות שקיבלתי ממנו, מה שאני זוכרת, זה <u>פינת ישיבה מקש</u> ואת <u>הטבעת הזאת</u> שנמצאת על האצבע שלי..." (**ת/596** שו' 19-24). בעניין תיק העור שנרכש עבורה ציינה נאשמת 9 בחקירתה במשטרה: "**אני באמת לא זוכרת, אבל אם הוא אומר שהוא קנה לי, אז הוא קנה לי**" (**ת/601** שו' 431). בעדותה בבית-משפט אישרה עדותה במשטרה בעניין התיק (עמ' 8379 שו' 28). כמו כן, סיפרה על הטבעת שקיבלה מעד המדינה. לדבריה, כבר בחקירה הראשונה עוד בשדה התעופה הציגה לחוקריה את אותה טבעת שהעניק לה עד המדינה (עמ' 7828 למעלה). הנאשמת אישרה בבית-משפט את קבלת פינת הישיבה (עמ' 8378 שו' 30).

<u>הנה נא</u>, אין מחלוקת כי עד המדינה רכש לנאשמת 9 מתנות יקרות ערך, מתנות ששווין עולה כדי סכום של אלפי שקלים.

משגרסתה של הנאשמת 9 בבית-המשפט אינה בבחינת גירסה בעלת תוקף ומשקל, כמו גם, נדחתה כלל גרסתה בעניין מערכת יחסי החברות בינה לבין עד המדינה, יחסי חברות שבמסגרתם, כך ההגנה, נתקבלו המתנות - קצרה הדרך למסקנה כי המתנות ניתנו לנאשמת 9 על-ידי עד המדינה בשל תפקידיה הציבוריים.

עד המדינה העניק מתנות לנאשמת 9 – בנוסף להעברת מאות אלפי ₪ כמתואר לעיל – נוכח תפקידיה הציבוריים ועל-מנת שזאת תסייע לו, על-פי בקשתו, בקידום הפרויקטים בהם עסק באותן שנים.

נאשמת 9 הייתה מודעת לכספים, כמו גם למתנות, ולנסיבות מסירת טובות ההנאה על-ידי עד המדינה. נאשמת 9 סייעה לעד המדינה במסגרת תפקידיה הציבוריים בתמורה לטובות ההנאה שקיבלה.

<u>אמור מעתה</u>, הוכחה אחריותה של נאשמת 9 למיוחס לה כאן על-ידי המאשימה.

<u>כללו של פרק בעניינה של נאשמת 9</u>

355. נוכח המפורט לעיל, ניתן לקבוע כי הוכחו יסודות העבירות המיוחסות לנאשמת 9 כדלהלן:

נאשמת 9 מורשעת בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על כך שקיבלה מעד המדינה סך 100 אלף ₪.

נאשמת 9 מורשעת בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על כך שקיבלה מעד המדינה סך 50 אלף ₪.

נאשמת 9 מורשעת בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על כך שביקשה מעד המדינה לממן סקר עבור נאשם 8 שעלותו כ-70 אלף ₪.

נאשמת 9 מורשעת בעבירה לפי סעיף 290 לחוק, על כך שנטלה מעד המדינה טובות הנאה כמו: תמונת שמן, עגילים, נעליים.

נאשמת 9 זכאית מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של $10,000 מעד המדינה.

נאשמת 9 מורשעת בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון, על כך שהפקידה כספי השוחד בסך של 100,000 ₪ בחשבונות בנק של בני משפחתה.

נאשם 10

פתח דבר

356. נאשם 10 כיהן כסגן ראש עיריית ירושלים החל משנת 1998.
על-פי כתב האישום, קיבל נאשם זה שוחד מעד המדינה במספר הזדמנויות שונות.

בתחילה אסקור בתמצית את עדויותיהם של עד המדינה ונאשם 10, עדויות שיש בהן לתחום זירת המריבה בין הצדדים.

עד המדינה

357. עד המדינה העיד בבית-המשפט על הנסיבות שהובילו אותו להעביר כספי שוחד לנאשם 10. נאשם 10 כיהן בשעתו כסגן ראש עירית י-ם, הממונה על הכספים בעירייה, יו"ר ועדת הכספים ומתוקף תפקיד זה היה הממונה על הגזברות והנכסים ובעל השפעה ניכרת בעירייה (עמ' 216 שו' 2-5). מר יהושוע פולק כיהן כסגן ראש עירית י-ם, והחליף את נאשם 6 בתפקידו כיו"ר ועדת המשנה לתכנון ובניה (עמ' 216 שו' 6-9). לדברי עד המדינה, עו"ד משה שמעוני כיהן בעבר כמנהל משרד הדתות ועבד במשרד הפנים. עד המדינה הכירו דרך נאשם 5, כאשר שמעוני עבד אצל דודו של נאשם 5, יעקב אפרתי (נאשם 13), שכיהן באותה העת כמנכ"ל משרד הפנים וקודם לכן כמנכ"ל משרד התשתיות (עמ' 216 שו' 10-15). עו"ד שמעוני היה בעל משרד ייעוץ משלו, והעד שכר את שירותיו, מכיוון וידע כי הנ"ל מקורב לפולק ושרוי עימו בקשרים ידידותיים ואישיים (עמ' 216 שו' 16-19). באותה תקופה, נאשם 10 ופולק כיהנו במקביל כסגני ראש עיריית י-ם בתשלום, כאשר פולק היה יו"ר ועדת התכנון והבניה ונאשם 10 יו"ר ועדת הכספים (עמ' 216 שו' 20-24).

עד המדינה סיפר כי בשנת 2003 שמעוני הביאו לפולק, ועל-פי הנחיית שמעוני הוא הציג את שמעוני בפני פולק כנציגו, הואיל ופולק, על-פי שמעוני, היה מאוד פרנואידי וסבר שהינו נרדף על-ידי המשטרה. עד המדינה ציין בפני פולק כי מר שמעוני מייצגו בכל נושא ועניין וכי הינו מקווה שימצאו "שפה משותפת" לקידום פרויקט הולילנד, כפי שעבד בעבר עם נציגי העירייה (עמ' 216 שו' 28-32; עמ' 217 שו' 1-4). אליבא דעד המדינה שמעוני הועסק על ידו משך כשנתיים וחצי-שלוש, כל התקופה של הכנת תב"ע ו', וקיבל הימנו שכר חודשי בכפוף להצגת קבלות בגובה של כעשרים אלף ₪ לחודש (עמ' 217 שו' 5-12). שמעוני קיבל את השכר על היותו איש קשר בין עד

המדינה לבין פולק (עמ' 217 שו' 15-16). במובן: "**כוונתי ביחס לתשלומי שוחד, שהוא זה שהעביר לאליעזר תשלומי שוחד**" (עמ' 217 שו' 18).

עד המדינה סיפר כי פגש לראשונה את נאשם 10 בשנת 2004. נאשם 5 ערך לו היכרות עמו במשרדי העירייה (נאשם 5 מכיר את נאשם 10 מסיעת ש"ס). לדבריו, נאשם 5 אמר לו בפגישה כי נאשם 10 יוכל לעזור להם רבות בהמשך הדרך (עמ' 217 שו' 32-23; עמ' 218 שו' 5-1). פגישה נוספת בין העד לנאשם 10 התקיימה במשרדיו של עד המדינה מספר חודשים לפני החתימה על הסכם הפיתוח (**ת/14**). לדברי עד המדינה, נאשם 10 הציע לו עזרה, בדומה לעזרה הניתנת על-ידי מר פולק. נאשם 10 אמר לעד המדינה כי הוא יכול לסמוך עליו במאת האחוזים ביחס לעזרתו, ומסר לו באותה הפגישה או בפגישה לאחריה, כי פולק לא מעוניין להמשיך את ההסדר לפיו הכספים מועברים אליו דרך שמעוני, וכי הוא מבקש שהכספים יועברו אליו דרך נאשם 10, והוא ופולק יסתדרו ביניהם ביחס לכספים אלו (עמ' 218 שו' 12-6). לדברי עד המדינה, עד לאותה העת פולק קיבל כספים ישירות באמצעות שמעוני, ורק מאותו השלב נתבקש להעביר הכספים דרך נאשם 10 (עמ' 219 שו' 23-16). עד המדינה ונאשם 10 סיכמו על תשלום סכום של 350 אלף ₪, כאשר החלוקה בין נאשם 10 ופולק תבוצע ביניהם (עמ' 219 שו' 28-24).

עד המדינה העיד בבית-המשפט על העברת תשלומי השוחד לנאשם 10. הכספים הועברו בשיקים שמולאו על ידו, כאשר ההוראה "לפקודת" נותרה פתוחה לבקשת נאשם 10, למעט שיק אחד בו כתב העד בטעות את שמו כמוטב (ראה 5 שיקים 12621-12625 בסך 65 אלף ₪ מחשבונו האישי של עד המדינה מיום 31.3.06-31.7.06 – **ת/104א -104ה**) (עמ' 219 שו' 33-30; עמ' 220 שו' 6-1). עד המדינה לא הכיר את שולמית גליק, שנרשמה כמוטב בשיק 12624 (עמ' 220 שו' 26-25). בנוסף, מסר עד המדינה לנאשם שיקים שמספרם 12364 ו-12365 (**ת/105א** ו-**ת/105ב**), אשר נרשמו על ידו, למעט המוטב (עמ' 220 שו' 33-27; עמ' 221 שו' 1). לדבריו, הוא לא רשם בצידם האחורי של השיקים הכיתובים "שמחיוף", "לרשום", יכול והחלפנים שפרטו את השיקים רשמו זאת (עמ' 220 שו' 22-16; עמ' 221 שו' 4-2).

שיקים נוספים שמסר לנאשם 10 ישירות או באמצעות נאשם 5 הינם שיקים 514-517 בסך כולל של 150 אלף ₪ לתאריכים 5.5.06; 5.7.06; 5.8.06; 5.9.06 (**ת/106א-ת/106ד**).

עד המדינה אינו מכיר המוטבים שנכתבו בשיקים (עמ' 221 שו' 23-5). עד המדינה העביר לנאשם 10 סך 350 אלף ₪, שהיו אמורים להתחלק בין נאשם 10 לפולק (עמ' 219), אולם לא הספיק לעבור עם חוקריו על כל השיקים שמסר (עמ' 221 שו' 28-24). בכל פעם מסר לנאשם 10 סדרת שיקים אחרת בתשלומים דחויים (עמ' 222 שו' 8-7). הכסף יצא מחשבונו הפרטי, מאחר שהאמין כי הכסף יוחזר לו על-ידי נאשם 1, אולם הכסף לא הוחזר לו (עמ' 222 שו' 15-10). עד המדינה ציין כי היו שני גורמים שאמורים היו לשלם את התשלומים הנ"ל, הולילנד פארק והולילנד תיירות. הולילנד פארק עמדה בהתחייבויותיה והחזירה לו את התשלומים, ואילו הולילנד תיירות לא עמדה בהתחייבויותיה (עמ' 222 שו' 20-16).

בשאלת "גרסתו המזכה" של נאשם 10 ציין עד המדינה: "**הכל שקר גס. זה שקר שרק חולה רוח יכול בכלל להעלות דבר כזה, כשמר שמחיוף קיבל כבר באוגוסט 2005 ממני 120 אלף שקל בתור שוחד, והוא כל פעם בא לבכות שיקבל הלאה שוחד והמשיך לקבל שוחד אחרי זה כל הזמן ולקח את זה כשוחד, והכניס את זה לעצמו ולקח את זה בכל הצ'יינג'ים, חוץ מזה כל הכבוד שבזמן אמת, מילה אחת, אם זה היה נכון מה שאתה אומר, מאיר לא היה אומר לי שהוא הולך לשמחיוף ופורט שיקים, פתאום הוא היחידי מכל העולם שפרט אצלו שיקים ולא אומר לי, ידעתי לספר על כל האחרים ורק על שמחיוף לא, אני הייתי נותן לו בכלל ללכת למישהו מירושלים ולפרוט שיקים.** <u>בית-המשפט:</u> **ש. למה? ת. כשאני משלם לכולם שוחד אני נחשב לגביר גדול, הרי כולם אמרו שאני מירושלים, כולל כל הסנגורים הקודמים, באו וטענו שאני הוצגתי כגביר גדול, שאני הוא הגביר שנותן לכולם שוחד, שהוא זה שמחלק לכל הכוללים ולכל החסידויות וכך הלאה כסף ופתאום הגביר הגדול זקוק ל-20 אלף דולר? פתאום הוא פושט יד?** <u>המשך חקירה</u> **ש. אבל מאיר יודע. ת.מאיר אידיוט? אתה עושה את מאיר אידיוט? קודם הוא ההי הכי חכם והכי פיקח ופתאום האידיוט הכי גדול שהוא הולך לפקיד כשהוא יודע שלשמחיוף יש פחד לספר בכל העיר והוא מצא לנכון לפרוט אצלו דווקא 20 אלף דולר? אתה רוצה לעשות ממאיר אידיוט אז תעשה אותו, אם כב' השופט יאמין לך, אז יאמין. אתה בעצמך אמרת שמאיר בחור מאוד חכם ואני הסכמתי איתך, עכשיו הוא האידיוט הכי גדול בעולם שהולך למי שהוא מעולם לא היה הולך אליו לפרוט שיק, או בלי להגיד לי בכלל אם אני מסכים לזה בכלל. נכון שלא הייתי בחתונה ונכון שנתתי לשמחיוף מיד את השיק לחתונה, או שמסרתי למאיר שימסור לו, אני כבר לא זוכר, אני לא הלכתי לחתונה שלו בירושלים, נכון**" (עמ' 3539 ש' 29-4).

<u>עדותו של נאשם 10 בבית-המשפט</u>

358. מר שמחיוף הינו יליד 1964, נשוי ואב לתשעה ילדים, סב לחמישה נכדים. הנאשם 10 נקרא על-ידי מפלגתו בשנת 1998 להתמודד ברשימת ש"ס במועצת עיריית ירושלים, ובהמשך נבחר לשמש כסגן ראש העיר, מחזיק תיק הכספים ויו"ר ועדת הכספים. בשנת 2003 נבחר ומונה שוב לתפקיד סגן ראש העיר, מחזיק תיק הכספים ויו"ר ועדת הכספים.

הנאשם 10 העיד בבית-המשפט. הנאשם 10 הפגין ביטחון ונחישות בדרך מסירת עדותו. ניכר היה כי עלה לדוכן העדים כמי שמשנתו סדורה לפניו, השיב לכל שאלה והתייחס לכל מוצג ומסמך בתקיפות ובבהירות.
הנאשם 10 הדגיש לאורך כל עדותו בבית-משפט כי מעולם לא קיבל שוחד בפרשת הולילנד ולא בשום פרשייה אחרת.

במהלך עדותו הראשית בבית-משפט תיאר נאשם 10 את פעילותו כחבר המועצה בעיריית ירושלים לטובת הציבור. בין היתר הסביר הנאשם דרך כינוס ועדות העירייה ואופן ההשתתפות בישיבות

הועדות השונות על-ידי חברי הועדה וממלאי מקומם. ועדת תכנון ובנייה הינה ועדה מרכזית וחשובה ולעיתים נתבקש ליטול חלק בישיבה, שלא הייתה מעניינו אך ורק על-מנת להשלים קורום, שיאפשר מבחינה חוקית קבלת החלטות (עמ' 8004 שו' 5-21). לעיתים נרשם שמו כמשתתף בישיבה מסוימת, למרות שלא הייתה לו באותה ישיבה כל סמכות ומעמד, מאחר שחבר המועצה הקבוע באותה ועדה, חבר אשר לו שימש נאשם 10 ממלא מקום, אטיאס, נכח באותה ישיבה. ובלשונו: "**...בסעיף בכתב האישום אני מואשם שבפרוטוקול מסוים בתאריך מסוים השתתפתי בועדת התכנון והבנייה ומופיע השתתפת. תסתכלו טוב, יש סטנוגרמה שמצורפת לכתב האישום, מדברים כמה חברים, יהושע פולק, פפה אללה, מרגלית, כל מיני חברים, אני לא זוכר כרגע את השמות, לא מופיע ששמחיוף דיבר, אני מואשם שבזכותי ורק בגלל ובגלל הגודל שלי וההשפעה שלי דחפתי והולילנד אושר. לא דיברתי, לא אמרתי, לא לחצתי, אין שום מקום שדיברתי, ויותר מזה, כמו שאדוני אמר, תסתכלו ברשימה של המשתתפים, השתתף גם שלומי אטיאס, שאני ממלא מקום שלו, כשעושים הצבעה מי מרים אצבע? החבר, לא ממלא המקום, מי הרים אצבע? שלומי אטיאס. אני בכלל לא רלוונטי לאותה ישיבה, אבל בכתב האישום אני מואשם שאני דחפתי את הולילנד באותה ישיבה**" (עמ' 8005 שו' 13-21).

הנאשם 10 ציין כי נאשם 5 הינו חבר קרוב, בבחינת אח. נאשם 5 הרבה לבקרו בעירייה כחבר ושכיחות השתמש בשירותי המשרד לצרכיו, למשל שלח פקסים ממכשיר פקס במשרד (עמ' 8017 למעלה).

נאשם 5 הכיר לו את עד המדינה באחד מביקוריו של הנאשם במקום עבודתו של נאשם 5 בשנת 2006, ברח' החשמונאים בתל-אביב (עמ' 8017 שו' 30). לנאשם 10 לא היו קשרים אישיים עם עד המדינה.

פרקליטתו המלומדת של נאשם 10, עו"ד אירית באומהורן, עמדה בסיכומיה על העובדה, כי בשל פטירתו של עד המדינה נבצר הימנה לחקור את עד המדינה בחקירה נגדית. לגישת הסנגורית המלומדת, חקירה נגדית של עד המדינה על-ידה הייתה מוכיחה לא רק שלא ניתן ליתן משקל לעדותו, אלא שעדותו הינה "במינוס", דהיינו בשיטת הפוך על הפוך, יש בעדותו בבית-משפט כדי לתמוך בגרסת נאשם 10.

צרת עמדת ההגנה הינה, כי הראיות כנגד נאשם 10 אינן תלויות בהכרח בעדותו של עד המדינה. פטירתו המוקדמת של עד המדינה, כאמור בפרק המשפטי, אינה מאיינת העדות. על-פי עדותו של הנאשם, אין צורך להעמיק חקר בשיקים, ששימשו מוקד התמודדות במרחב המריבה בין ב"כ הצדדים. עדותו של הנאשם, לעצמה, יש בה לבסס תשתית עמדת המאשימה. כמפורט להלן, חומר הראיות, על כלל חלקיו, מורכבים ומתחברים לכלל תמונה עובדתית ברורה ומוחלטת. עדותו של עד המדינה, על בעיותיה (ראה הפרק הדן בעניינו) בגין פטירתו ובהעדר חקירה נגדית, יש בכוחה רק כדי להאיר התמונה העובדתית שנצטיירה ולהבליט צדדיה. זה ותו לא.

פרקליטתו המלומדת של הנאשם 10, עו"ד אירית באומהורן, ציינה בסיכומיה כי על-פי עדות עד המדינה, נאשם 10 ופולק הינם כ"תאומים סיאמיים". לדברי הפרקליטה המלומדת: "בית-המשפט נדרש להכריע בתמונה עובדתית חלקית וחסרה ביחס לתמונה הראייתית המלאה הקיימת בחומרי החקירה. כך למשל, לגבי שאלת תדירות המפגשים בין דכנר ושמחיוף נמצאו מספר גרסאות סותרות בדברי דכנר, גרסאותיו השונות של דכנר לא הובאו בפני בית-משפט" (סיכומי ההגנה, עמ' 3 למעלה). ובכלל: "אנו סבורים כי אם מלכתחילה היה בידי המאשימה תיק חקירה ובו שיקים לבדם, ללא עדותו של דכנר התומכת בהם, כי אז כלל לא היה מוגש כתב האישום כנגד שמחיוף" (סיכומי ההגנה, עמ' 3). הסנגורית המלומדת ביקשה להוכיח בסיכומיה שקריו של עד המדינה וזיוף מסמכים על-ידו, למשל בתיאורו נסיעה לבית"ר עילית יחד עם שמעוני, בה נמסרה לפולק מעטפה ובה סכום של 7,500 דולר. הסנגורית ציינה כי עד המדינה זייף את **נ/106** ואפילו המאשימה נמנעה מלייחס לנאשם 10 סכום זה מתוך אותם 300 אלף ₪ שטענה כי עד המדינה העביר (סיכומי ההגנה, עמ' 4). הסנגורית ציינה כי עד המדינה ייחס לפולק ונאשם 10 שוחד בסך 350 אלף ₪ במשותף, ושמעוני, שתיווך בעסקאות השוחד קיבל סך-הכל 700 אלף ₪ (כ-17 אלף ₪ לחודש ועוד בונוסים). והפרקליטה המלומדת: "...האם שמחיוף היה מסכים להסדר כזה, ה"מפלה" אותו דרמטית מיתר המעורבים מבחינת סכומי השוחד?" (סיכומי ההגנה, עמ' 5 למעלה).

בנוסף, טענה הסנגורית המלומדת להגנה של: "הגנה מן הצדק". לגישתה, אין לקבל עמדת המאשימה, שלפיה פולק ושמעוני לא נכללו בכתב האישום בשל העדר ראיות חיצוניות תומכות. טענותיה של הפרקליטה המלומדת, עו"ד אירית באומהורן, לנגד עיניי. אשמתו של נאשם 10 תיבחן אך על-פי ראיות קבילות שנתגבשו בענייננו בבית-המשפט.

הנה נא, שתי עדויות שאינן מתיישבות זו עם זו. עד המדינה תיאר בעדותו בבית-משפט נסיבות העברת כספים לנאשם 10, כספי שוחד, על-מנת שזה יעשה בתפקידו בעירייה לטובת פרויקט הולילנד.

מנגד, גרס נאשם 10 כי מעולם לא קיבל כספים, ובודאי לא נטל כל כספי שוחד לכיסו, במישרין או בעקיפין. נאשם 10 הדגיש כי לא נשא פנים ליזמי פרויקט הולילנד, ולו כמלוא הנימה.

ראשית לכל מכל, בדומה לפרקים הקודמים, אסקור את המתח הנטען על-ידי המאשימה.

המתח

359. טובות ההנאה להן זכה נאשם 10 יפורטו להלן:

א. אין מחלוקת בין הצדדים כי שבעה שיקים של עד המדינה בשווי כולל של כ-20 אלף דולר הגיעו לידי הנאשם 10 באמצעות נאשם 5.
השיקים – שבעה במספר (**ת/104א** עד **ת/104ה**; **ת/105א**; **ת/105ב**) – נמשכו מחשבונו הפרטי של עד המדינה (שמו מתנוסס בצד ימין של כל שיק ושיק), ונפרטו על-ידי הנאשם 10 בגמ"ח "קרן ברכת משה" בירושלים, שבהנהלת האחים ראובן וישראל הרצברג. מדובר בשבעה שיקים על סכומים של 10 אלף ו-15 אלף ₪, המסתכמים לסך 95 אלף ₪, לפירעון בחודשים 30.03.06 עד 15.10.06. תמורת השיקים הנ"ל קיבל הנאשם מהגמ"ח, "קרן ברכת משה", סך 20 אלף דולר.

ב. ארבעה שיקים אישיים של עד המדינה מסדרה אחת רציפה, 12514 עד 12517, מסתכמים לסך 150 אלף ₪ (**ת/106א** עד **ת/106ד**).
השיקים **ת/106א** ו-**ת/106ד** נמסרו לפריטה למזומן לידי הרב יוסף נתניאן.
השיקים **ת/106ב** ו-**ת/106ג** נמסרו לפריטה למזומן לידי יוסף הבר, בעליו של גמ"ח "מדי חודש בחודשו".

ג. שיק אישי של עד המדינה על-סך 5,000 ₪ הופקד בחשבונו של דניאל שמחיוף, בנו של נאשם 10, ביום 02.07.07.

נאשם 10 חזר ושנה לאורך כל עדותו בבית-המשפט, כי הכספים שצוינו על-ידי עד המדינה ומצוינים בסעיף ב' ו-ג' לעיל, מעולם לא הגיעו לרשותו.
שבעת השיקים שמצוינים בסעיף א' לעיל – הגיעו לידיו בעקבות בקשת חברו, נאשם 5, לסייע בידו לפרוט את אותם שיקים. זאת, ללא כל קשר לתפקידיו בעירייה.

תחילה, אסקור בקצרה מעורבותו והתערבותו של נאשם 10 בענייני פרויקט הולילנד.

נאשם 10 מעורב בענייני פרויקט הולילנד

360. ההגנה אינה חולקת, למעשה, כי נאשם 10 טיפל במסגרת תפקידיו בעירייה בפרויקט הולילנד (ראה עמ' 8117 שו' 5; עמ' 8119 למטה). ברם, משהצדדים הקדישו לכך מקום בסיכומיהם, מפאת כבודם יותר משצריך, אתייחס בתמצית.

לבקשת פרקליטתו המלומדת, עו"ד אירית באומהורן, התייחס נאשם 10 למוצג **ת/103**, שנכתב על-ידו לבקשתו של נאשם 5. לדבריו, היה חשוב ליזמים להציג תמונת המצב לרות יוסף כדי לקדם את התוכנית: "**המכתב נכתב לאחר שישבתי, כמו שאמרתי קודם, אני מזכיר לכם, לפני שהגזברות מוציאה סדר יום של ועדת הכספים יושב הגזבר והממונה על הכספים איתי ביחד להכין אותי לועדה, המכתב הזה יצא ב-25 ביולי, שזה היה לאחר שכבר ישבתי עם אנשי**

הגזברות על ההכנה של ועדת הכספים וידעתי שבאותו שבוע ביום חמישי, ב-28 לחודש, ניכנס לועדת הכספים, יתקיים דיון בועדת הכספים והסעיף הזה יבוא לאישור. המכתב הזה בסך הכל משקף תמונת מצב למה שנמצא בסדר היום, זה לא דבר שאני יזמתי או המצאתי או תכננתי" (עמ' 8034 שו' 21-26). וכן: **"אני אומר לאדוני עוד יותר מזה, גם לאחר הועדה אין ערך לאישור, ללא אישור מועצת העיר, ומכיוון שאנחנו נמצאים בחודשים של פגרה בדיוני המועצה, כי מועצה אין ביולי אוגוסט אלא רק בתחילת ספטמבר, אז גם לאחר ועדת הכספים עדיין לכאורה אין מה לעשות עם האישור הזה, אי אפשר להשתמש בו. לעומת זאת היזמים ביקשו ממני, מאיר ביקש בשם היזמים, שחשוב להם ללכת מול רות יוסף, אני לא מכיר אותה, לא שוחחתי איתה, היא בכלל לא ב- LEVEL שלי, יש לה את המעמד שלה, לא דיברתי איתה ולא שום דבר, ביקשו ממני להוציא מכתב שביום זה וזה הנושא הזה יעלה לדיון. אני לא מבקש ממנה שום דבר, לא אומר לה תלחצי או תחתמי, לא אומר לה כלום, אני אומר לה שהאישור פורמאלי ולכן אני בסך הכל מבקש ליידע אותה תמונת מצב"** (עמ' 8036 שו' 1-9).

בחקירתו הנגדית ציין כי נאשם 5 ביקש ממנו להוציא את המכתב **(ת/103)**, הוא אינו מבין בנושא, אך ביקש מגב' רות יוסף לזרז את הנושא.

הנאשם 10 ציין, לבקשת פרקליטתו המלומדת, עו"ד אירית באומהורן, כי אינו יודע אם הוציא בעבר מכתבים דומים לרות יוסף או לאנשים אחרים, אבל לו היו מבקשים ממנו לעשות כן היה עושה (עמ' 8036 שו' 16-17).

פרקליטתו המלומדת של נאשם 10, עו"ד אירית באומהורן, ציינה בסיכומיה כי נאשם 10 אינו מכיר אישית את גב' רות יוסף ולא שוחח עמה על הנושא שנדון במשפט. גב' רות יוסף בעלת מעמד מקצועי נכבד המצויה במדרג גבוה ואינה צריכה כלל לחשוש מ"לחצים" שמופעלים לכיוונה בידי נאשם 10. אשר כך, אין מקום, כך ההגנה, לראות בשליחת המכתב **(ת/103)** פעולה חריגה ומושחתת שנעשתה לבקשת היזמים.

לציין, אישור הסכם הפיתוח על-ידי ועדת הכספים של העירייה הינו תנאי לאישור הועדה המחוזית.

הנאשם 10, על-פי בקשתו של נאשם 5, כתב במכתב רשמי לגב' רות יוסף, יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ובנייה ירושלים, כי מדובר באישור פורמאלי **(ת/103)**.

הנאשם 10, כיו"ר הועדה, ראה באישור ועדת הכספים, אישור הנדרש על-פי חוק, בבחינת אישור פורמאלי, שכן הועדה מאשרת באופן גורף את רוב הסעיפים המובאים לפניה.

הנאשם 10 מוכן היה לבקשתו של נאשם 5 לציין בכתב כי הועדה שהוא עומד בראשה היא אינה אלא בבחינת **"חותמת גומי"** של הגורמים המקצועיים (עמ' 8113 שו' 12-17).

לא למותר להעיר בעניין זה, כי נאשם 5 העיד כי ביקש מנאשם 10 לכתוב מכתב לרות יוסף כחבר, כאשר הסכם הפיתוח היה הדבר האחרון שעמד בפני אישור תב"ע ו'.

הפרקליטה המלומדת, בניסיונה לפרק המוקש שהונח על-ידי הנאשם, ציינה, כי נאשם 10 פעל בנושא, לאו דווקא בתור חבר, וגם אם כל אדם אחר היה מבקש ממנו, היה עושה בדיוק אותו דבר (עמ' 29 למטה, סיכומי ההגנה).

נאשם 5 קיבל העתק המכתב מלשכתו של הנאשם 10 ובאישורו (עמ' 8114 שו' 16) (ראה גם אינטנסיביות שיחות הטלפון בין נאשם 10 לנאשם 5 בסמוך לאישור התוכנית ביום 28.07.05, **ת/739**).

[במאמר מוסגר אציין כי יש ממש בעמדת המאשימה לעניין העברת התשלום בסך 300 אלף ₪ מנאשם 1 לעד המדינה בתאריך 31.07.05, בעקבות מכתב זה (**ת/145**)].

361. בשאלת היטל ההשבחה, התייחס הנאשם 10 בבית-המשפט לבקשת פרקליטתו המלומדת, עו"ד אירית באומהורן, וציין כי לא התערב בתוכן היטל ההשבחה, שכן אין לו מושג בנושא: "**...שאני יזמתי לפי בקשת הגזברות פגישה אצלי בלשכה בנושא היטל השבחה של הולילנד, בכובע שלי של מחזיק תיק הכספים, שאני אחראי על קופת העירייה ואחראי על התשלומים הסדירים לספקים ולמשכורות. באותם ימים עיריית י-ם הייתה בגירעון ענק, אולי אחד הגירעונות הכי קשים שהיא הייתה, וספקים היו דופקים על הדלתות שלנו, וכמובן שלי, העירייה הייתה משלמת לספקים לאחר 180 יום, שזה פשיטת רגל לכל דבר, ועם איומים כאלה ואחרים על דחייה בתשלומי משכורות, היינו בלחץ אדיר להכניס כספים לקופת העירייה. ידענו שבתוכנית העבודה צריך להיכנס כסף לא מבוטל מהולילנד בגין היטל ההשבחה. אמרו לי בגזברות בוא תרים את הכפפה, אתה מחזיק התיק, כנס את הגורמים הרלוונטיים אליך ללשכה, תבקש מהם להזדרז, לקדם את הנושא כדי שייכנס כסף לקופה. הגזברות הזמינה את האנשים, אני אפילו לא יודע את מי היא הזמינה, זה היה בתיאום עם הגזברות, הפגישה נקבעה אצלי בלשכה, הפגישה התקיימה, נכחו בה, היום במבט לאחור אני רואה את הפרוטוקול ואני אתייחס לזה, אנשי הגזברות ומאיר רבין מטעם היזמים, ישבו שם, אני אפילו לא זוכר את תוכן הפגישה, בגדול אני יודע שיצאו משם מתוך כוונה שנכנסים למירוץ בתחום כדי לזרז את הנושא, לסיים את העניין כדי שייכנס כסף לקופת העירייה**" (עמ' 8037 שו' 16-30).

בחקירתו במשטרה הדגיש הנאשם 10 כי מעורבותו בנוגע להכרעה שנתקבלה בעניין היטל ההשבחה אינה נוגעת לנושא המקצועי, אלא מסתכמת בכינוס דיון בראשותו, של ועדת הכספים (**ת/605** שו' 110-138). ובבית-המשפט תיאר מעורבותו (עמ' 8117 שו' 1-25). פרקליטתו המלומדת של נאשם 10 הדגישה בסיכומיה בכתב כי מובן מאליו כי לנאשם 10 היה עניין בשאלה, האם בקופת העירייה התקבל סכום נכבד או לא, כחלק מחובותיו כמחזיק תיק הכספים ואחראי לניהול והאיזון התקציבי של העירייה. מדובר בעניין בעל חשיבות כלכלית לעירייה. נאשם 10 יזם הפגישה לבקשת הגזברות. נאשם 10 כיבד את הצדדים בנוכחותו בפגישה על-מנת להגיע להבנות בין הגורמים המקצועיים ונציגי היזמים. שינויים מינוריים באשר לתוכן הפגישה – שסביר שיהיו ממרחק הזמן – אינם מלמדים דבר, כך לגישת הפרקליטה המלומדת (עמ' 30, סיכומי ההגנה).

חרף ההתכתבויות בין עד המדינה לבין גורמים שונים בעירייה בעניין היטל ההשבחה, שנשלחו לאורך החודשים על-ידי עד המדינה למר אוהד עיני החל מיום 08.02.06 [**(ת/113)**, 09.02.06 **(ת/114)**, 12.02.06 **(ת/115)**, 19.03.06 **(ת/116)**, סיכום ישיבה בלשכת הגזבר מיום 09.03.06, מכתב מיכה בן נון מיום 20.03.06 **(ת/118)**, מכתב מיום 02.04.06 **(ת/119)**], מכתבים שבכולם נאשם 10 הינו מכותב, הנאשם 10 בחקירתו במשטרה אינו יודע על ההסכם בדבר שומה מוסכמת **(ת/122)** שנחתם ביום 01.06.06: "**לא מכיר אותו, רואה אותו פעם ראשונה**" **(ת/605** שו' 103). גם משהחוקר הפנה תשומת ליבו להודעה לפיה היה מעורב בהשגת ההסכם, נותר בעמדתו (שם, שו' 110). בבית-המשפט: "**...אני יזמתי, תלכו לעבוד, תתקדמו הלאה, מעבר לזה בכל מה שקשור להכנת המסמך אין לי קשר**" (עמ' 8119 שו' 21-22).

התובע המלומד הפנה תשומת ליבו של הנאשם כי מוצג **ת/122א**, ההסכם בדבר "שומה מוסכמת", נשלח למשרדו של עד המדינה והנאשם 10 בשלו, כי לא הוא שלח את המסמך – עליו אינו יודע דבר וחצי דבר – אלא נאשם 5 רק השתמש בשירותי משרדו (עמ' 8120 שו' 5).

362. בעניין תב"ע ה', סבר הנאשם 10 כי מוצג **ת/107**, שנכתב בכתב יד, פרוטוקול ישיבה בה השתתף באופן חריג, הובא לידיעת עד המדינה באמצעות פרסום המסמך ברשומות, זאת למרות הטבעת הפקס המעידה כי המסמך הגיע לעד המדינה ממשרדו של הנאשם 10 ("**מאיר השתמש בפקס שלי**") (עמ' 8121 שו' 30).

363. בנושא "החזרת הוילה", ציין הנאשם 10 בעדותו הראשית בבית-המשפט כי לא התערב בנושא הוילה. לדבריו, נאשם 5 פנה אליו: "**...ואמר לי שהוא רוצה להביא את הלל לשבת איתי בנושא של הוילה, אמרתי לו בבקשה, תפדל. היו אצלי מאיר והלל נראה לי 3 דקות אולי הפגישה, מיד אמרתי להם חבר'ה זה התחום של קובי סדן, אם הוא ירצה הוא יקבל אתכם, אמרתי לקובי תשמע, נמצאים פה אנשים בנושא של הוילה, תעזור להם. אני רוצה להראות לכם, התביעה ניסתה להשתמש בזה בצד ההפוך, או דכנר, אני לא זוכר כבר מי, יש שם ציטוט שקובי טוען שאמרתי לו שפרנסתו של מאיר תלויה בזה. מה זה פרנסתו של מאיר תלויה בזה? תבינו עד כמה אנחנו כנבחרים לא שווים כלום בעיני הפקידים, אני צריך להתחנן לקובי ולומר לו קובי תעשה טובה, תקבל אותם, תעזור להם לקדם את העניין, הבחור צריך את זה, זו הפרנסה שלו, הוא מקבל משכורת, הוא רוצה לקדם את העניינים של הבוסים שלו, עד כדי כך אנחנו צריכים להתחנן בפני הפקידים שיקדמו את הנושאים**" (עמ' 8040 שו' 16-25) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לאמור, הנאשם 10 לא רק שמכיר את יזם פרויקט הולילנד, נאשם 1, אלא אף נפגש עמו לבקשתו של נאשם 5. להעיר, לא מדובר בפגישה אקראית בענייני חולין (ראה גם עדותו של קובי סדן בבית-משפט, עמ' 4850), אלא פגישה שנועדה לקדם עניינם של בעלי פרויקט הולילנד בנושא החזרת הוילה.

אמור מעתה, נאשם 10 היה מעורב בענייני פרויקט הולילנד במסגרת תפקידיו בעירייה.

עתה, אדון בסלעי המחלוקת בין הצדדים.

א. <u>השיקים שסומנו, ת/104א עד ת/104ה; ת/105א; ת/105ב.</u>

364. הנאשם 10 העיד בבית-המשפט כי בעל הגמ"ח "קרן ברכת משה", ישראל הרצברג, עבד עמו בעיריית ירושלים במשך כמה שנים, הוא עצמו לווה כסף מהגמ"ח באופן אישי ב-10 שנים האחרונות. לדבריו, נאשם 5 פנה בבקשה כי יסייע בידיו לפרוט השיקים: "**מאיר יום אחד הגיע אלי למשרד, דיברנו על הא ועל דא ובין השאר הוא סיפר לי על הקשיים שיש לבוס שלו בתקופה הזו, ושהם פורטים שיקים בכמויות בכל מיני מקומות, כבר הגיעו למספרים שמקומות מסוימים לא מוכנים כבר לפרוט להם, ושאל אותי אם אני מכיר או יודע מישהו או מקום שיוכל לפרוט לו שיקים בירושלים. אמרתי לו שאני יש לי ידידות עם הרבה אנשים וגם עם גמ"חים ואני מוכן לנסות, ניסיתי והגעתי לאחים הרצברג, שאלתי אותם אם יש להם אפשרות, אמרו לי שכן, מסרתי להם את שבעת השיקים שהיו בשווה ערך של 20 אלף דולר, קיבלתי 20 אלף דולר במזומן בתמורה ומסרתי אותם חזרה למאיר**" (עמ' 8044 שו' 28 עד עמ' 8045 שו' 2). לשאלה האם מדובר בשוחד, הגיב הנאשם 10 בכעס: "**זה עוד גיחוך, הרי מאיר חבר, וחבר כמו אח, ואם הוא יודע שהוא עושה פה מעשה אסור והוא משחד אותי, אז הוא ייתן לי שיקים? הוא ייתן לי שיקים? הרי מאיר סיפר פה שהוא הסתובב עם הרבה מזומנים, כל הזמן היה עם פריטות וגלגולים ושמענו פה איך העסק המסחרי הזה עבד, דווקא לי כחבר הוא יעמיד אותי לפני סיכון שאולי ביום בהיר תהיה פה איזשהי בעיה ואני אצטרך אחר כך להתגונן? מה יותר פשוט, 95 אלף ₪, 100 אלף ₪, קח מזומנים, להתראות, אין הטבות, אין שום דבר, הוא צריך לתת לי שיקים? זה נשמע הגיוני?**" (עמ' 8047 שו' 13-18).

לא ניתן לקבל גרסת נאשם 10 בבית-משפט.

אליבא דנאשם 10, כמצוטט לעיל, גישת המאשימה לפיה קיבל שוחד בדרך <u>מסירת שיקים פרטיים של עד המדינה</u> הינה מגוחכת.

לאחר דיון בעניינם של מספר נאשמים בתיק זה, הובהר כי עד המדינה נתן שוחד לעובדי הציבור לאו דווקא במזומן, אלא גם בשיקים, שנמשכו מחשבונו הפרטי.

ביתר תוקף, השיקים שנמשכו מחשבונו הפרטי של עד המדינה לא נרשמו לפקודתו של הנאשם 10. השיקים נרשמו, שלא בכתב ידו, לפקודת מוטבים אחרים כמו: "דכנר", "שולמית גליק" ו"קרן ברכת משה".

השיקים לא הופקדו בחשבונו של נאשם 10, אלא בגמ"ח, ונותבו למסלול בסיומו היו אמורים להיעלם לעולמי עולמים – לולא אחד מאנשי הגמ"ח, שביקש להבטיח פירעון השיקים ורשם על גב השיקים את שם האדון אשר מסר את השיקים לפריטה בגמ"ח. "איש הגמ"ח" רשם על גב כל אחד

משבע השיקים את הכיתוב "**שמחיוף**" – רק כך הוברר כי כל אחד משבע השיקים הובאו לגמ"ח על-ידי נאשם 10. רק כך הוחוור כי השיקים הנ"ל (**ת/104א–ה** ו-**ת/105א–ב**) נמסרו לידיו של נאשם 10.

נאשם 10, שלא היה מודע לכיתוב שמו על גב כל אחד משבע השיקים שבדיון, בחר לשתוק בחקירתו במשטרה בשעה שהשיקים הוצגו לו על-ידי חוקריו.
נאשם 10 לא מסר את "גרסתו המזכה", על-פני הדברים, עד שלב מאוחר, כפי שיפורט להלן.
"גרסה מזכה" זו נולדה ובאה לעולם רק משהבין הנאשם 10 כי בא בכף וחובר בעבותות לאותם שיקים של עד המדינה, אותו ביקש להרחיק הימנו, כפי שיפורט להלן.

פרקליטתו המלומדת של נאשם 10, עו"ד אירית באומהורן, תמהה בסיכומיה מדוע נאשם 5, שתחת ידיו התגלגלו סכומי עתק במזומן, לא הזרים מדי פעם שוחד במזומן? לגישתה: "סביר הרבה יותר שרבין ייתן לו כספים במזומן... ולא יעמיד את חברו הטוב בסיכון באמצעות שימוש מסורבל, גלוי, חשוף ובעל אינספור סיכונים בשיקים, ששמו על גבם. אם כן, הגיונה של טענת ההגנה לא רק שאינו פחות מהיגיון טענת המאשימה, אלא אף עולה עליה. היתכן שרבין, שיכול לתת מזומנים לשמחיוף במהלך פגישותיהם, יסכן את חברו הקרוב על-ידי מתן שיקים שיחשפו את מתן השוחד לעיני אחרים?" (סיכומי ההגנה עמ' 9).
דבריה של הסנגורית המלומדת הינם דברי טעם. הצרה, שהמאשימה מייחסת לנאשם 10 קבלת סכומים רבים אחרים מידי עד המדינה, שלא בא זכרם בשיקים. בכלל, כמצוין לעיל, דרך פריטת השיקים הייתה אמורה להעלימם לעולמי עולמים. שיקים אלה היו בבחינת מזומנים, לולא ה"טעויות" שנעשו, ספק רב אם ניתן היה להעלות על עקבות מקבל השיקים.
הסנגורית המלומדת ציינה כי נאשם 10 לא ביקש מבעלי הגמ"ח לא לרשום דבר על השיק או לקיים כלל רישום, כדי שהשיק, המושחת כביכול, לא יתקשר אליו (עמ' 10, סיכומי ההגנה). הסנגורית בלמדנותה, ביקשה להיבנות מ"כשלים", שנעשו והובילו לפיצוח הפרשה. הצרה, שאחריותו של הנאשם נבחנת לא על-פי מצב דברים שיכול היה להיות, אלא על-פי ראיות שהוכחו בבית-משפט ומצב דברים שנתקיים הלכה למעשה (ראה גם סע' 64 וסע' 67, עמ' 17-18 לסיכומי ההגנה).

הנאשם 10 הינו סגן ראש עיר, ראש סיעת ש"ס בעירייה, אישיות ציבורית רמה ונכבדה בירושלים, ולא רק.
הנאשם 10 סיפר בבית-משפט כי השתמש בשירותי גמילות חסד, קרן המסייעת לנזקקים בהלוואות ללא ריבית ["**הם עוזרים לאנשים לגמור את החודש, אדם מחר צריך לעשות טיפול שיניים, אין לו אפשרות...**" (עמ' 8060 שו' 18)], שלא על-מנת לעזור לעד המדינה, אותו לא הכיר וכל קשריו עמו היו, לדידו, לא כלום. הנאשם 10 ביקש לעזור לחברו, נאשם 5.

עם כל הכבוד, נאשם 5 לא נקלע למצוקה שהיא ונאשם 5 לא ביקש כל סיוע כספי. נאשם 5 עבד לפרנסתו במקום עבודה קבוע לאורך שנים, אצל אחד מיזמי פרויקט הולילנד, בן-אדם שהיה ידוע כנדבן ו"גביר" לא קטן ובעל נכסים רבים.
משנאשם 5, אישית, לא נזקק, כל עיקר, לסיוע, מדוע ולמה נרתם נאשם 10 ליטול לרשותו שבעה שיקים פרטיים של יזם פרויקט הולילנד ולפרוט אותם ב"קרן ברכת משה", קרן גמ"ח המיועדת לשמש עניים וחלכאים, שידם קצרה מלעמוד בחובות ולספק צרכיהם?!

365. הנאשם 10 ציין בבית-המשפט כי נאשם 5 תיאר בפניו הקשיים שנתקל עד המדינה בגלגול כספים באזור המרכז.
שוב, עד המדינה אינו מעניינו של הנאשם 10.
נאשם 5 הינו עובד שכיר אצל עד המדינה, עם כל הכבוד, נתון זה לא אמור היה להוביל את מי שהינו ראש רשימת ש"ס בעיריית ירושלים, רשימה שפניה לעניים והנזקקים, להשתמש בקרן המיועדת, בעיקרה, לאנשים שהפרוטה אינה בכיסם, לטובת איש עסקים עשיר, ובעל כוחות רבים שקידם אותה עת בירושלים את אחד הפרויקטים המרשימים ובטח הגדולים, שנבנו בעיר מעולם.

הדברים מקבלים יתר הדגשה נוכח העובדות הבאות:

1. אליבא דנאשם 5 עד המדינה לא היה במצוקה של ממש. נאשם 5 העיד בבית-המשפט כי עד המדינה לא היה כלל "**שרוף**" בבני-ברק, כל שביקש נאשם 5 – על-פי עדותו בבית-משפט – היה להרחיב מעגלי הפריטה. ובלשונו: "**אני מרחיב את המעגלים, אני מרחיב את מעגלי הפריטה, אנחנו היום פורטים אצל... מחר אצל... מחרתיים אצל..., כל המעגל מתרחב ומתרחב, אי-אפשר לפרוט הכל במקום אחד, זה היה חלק מהתרחבות המעגל**" נאשם 10 היה מודע למצב דברים זה (עמ' 8074 שו' 9; עמ' 8075 שו' 5).
יתר על כן, נאשם 5 סיפר לנאשם 10: "**מאיר אמר לי במפורש שאין מקרים של חזרות שיקים, עם כל הבלגן שיש לבוס שלו אין מקרים של חזרות שיקים, מקסימום מתגלגלים, לוקחים מעוד מקום ועוד מקום, ידעתי שאין סיכון, סמכתי על מאיר והנה עובדה שלא נפגעתי**" (עמ' 8075 שו' 18-20; עמ' 8080 שו' 16) [ההדגשות שלי – ד.ר].
הנה נא, אליבא דנאשם 10 סיועו ניתן על-מנת להרחיב מעגלי פריטה. הרחבת מעגלי פריטה אינה בבחינת מצוקה אליה נקלע עד המדינה, ובודאי ובודאי לא מדובר במצוקה אישית של נאשם 5, מצוקה בגינה נדרש הנאשם 10 לפנות לגמ"ח "קרן ברכת משה".

2. למותר לציין, כי נאשם 10, כמו גם נאשם 5, לא ביקש במסגרת פרשת ההגנה להעיד עד כלשהו, שיכול היה לתמוך בגרסה, לפיה נאשם 5 נקלע לקושי כלשהו בפריטת שיקים למזומן. אדרבא, הודעתו של נחום בודה (**ת/455**) הוגשה בהסכמה ובעלי גמ"חים

וציינגים, שהעידו בבית-משפט לא נשאלו כלל בסוגיה זו – למשמעות המשפטית של עובדה זו.

3. אין מחלוקת בין הצדדים כי בתקופה המדוברת והסמוכה לו, פרט רבין שיקים בסכומי עתק בכמויות "תעשייתיות". להערכת נאשם 5 (ראה חקירתו הראשית בבית-משפט, עמ' 6666 שו' 23-24), פרט סכומים של בין 500 ל-700 אלף ₪ בשבוע. להערכתו, פרט עשרות מיליוני ₪ (כ-40 מיליון) (המאשימה סבורה שהסכום שפרט נאשם 5 הסתכם אך במיליוני ₪ ולא בעשרות מיליונים, כנטען על-ידו).
נאשם 5 היה מוכר וידוע ב"שוק" הפריטות. שמו הלך למרחוק. למשל, העד נחום בודה – הודעתו במשטרה הוגשה בהסכמה (**ת/455**) – סיפר על מערכת עסקיו עם נאשם 5, נאשם 5 היה: "**...איש חשוב, איש העולם הגדול ורציתי שהוא ימשיך לתרום ולכן הייתי נלחץ ומשתדל לאגור כסף במערכת של הגמ"ח**" (שם, שו' 92-94).
עובדות מוסכמות אלה מערערות גרסת נאשם 10.
האם נאשם 5 , שפרט מיליוני ₪, מאות אלפי ₪ מדי שבוע ושבוע, יפנה לאיש ציבור, ראש סיעה נכבדה בעירייה, סגן ראש עיר, בבקשה שזה יתפנה מעיסוקיו הציבוריים ויפנה בבקשה לגמ"ח על-מנת שיאות לפרוט סכום לא משמעותי, יחסית, של כספים?! בקשה הדורשת מאיש הציבור הנכבד להביא לגמ"ח אישים בעלי מעמד ליתן חתימתם ושמם כערבים לאותם כספים?!
התשובה בגוף השאלה.

4. קרן גמ"ח אינה מיועדת, גם אליבא דנאשם 10, ליתן הלוואות בסכומים של 20 אלף דולר. קרן גמ"ח עובדת בסדרי גודל של 4,000-3,000 דולר (ראה עמ' 1551 שו' 10-12; עמ' 8079 שו' 20), סכומים להם זקוקים אנשים, שנקלעו למצוקות וצוקות אמת. [יצוין, כי גם הנאשם 10 עצמו, משהשתמש בגמ"ח לצרכיו – לווה כספים בסדר גודל דומה (עמ' 8080 שו' 4)].

5. לשם קבלת ההלוואה בסך 20 אלף הדולר המציא הנאשם 10 ערבים. ערבים מכובדים וטובים: "**...צריכים להיות אנשים במעמד, כי אחרת לא מקבלים...**" (עמ' 8080 שו' 7).
[במאמר מוסגר אעיר כי לא מדובר בדבר של מה בכך. בעל הגמ"ח, מר הרצברג, העיד בבית-המשפט כי בעבר ביקש נאשם 10 מהגמ"ח הלוואה, מאחר ש: "**...אמא שלו הייתה חולה...**" (עמ' 1551 שו' 11), ובקשתו נדחתה, הואיל ו: "**לא היו לו ערבים טובים**" (עמ' 1551 שו' 14)].
לאמור, הנאשם 10 לא פרט את השיקים שבדיון בנוחיות ללא תנועה ומעשה, ב"תזוזה טכנית" שהיא. על הנאשם 10 היה לדאוג להמצאת ערבים, אנשים בעלי מעמד.

הנאשם 10 דאג להבאת ערבים טובים ונכבדים, שבכוחם לחתום ערבות להלוואה בגובה של 20 אלף דולר עבור מי? עבור "עד המדינה"?! שאין לו עמו, לדידו, ולא כלום או/ו עבור נאשם 5, שתודה לאל, לא נפל לצרה, שאילצה אותו לפנות לעזרה.
סגן ראש עיריית ירושלים, ראש סיעת ש"ס בעירייה, שלדבריו, השקיע עתותיו בעבודת ציבור מבוקר עד לילה, התייגע להשגת ערבים "**אנשי מעמד**" על-מנת להבטיח הלוואה של 20 אלף דולר למי?! לעד המדינה.
לאמור, לא ניתן לקבל גרסת נאשם 10 בבית-המשפט.

6. נאשם 10 לא רק המציא ערבים טובים ונכבדים על-מנת לפרוט השיקים האישיים של עד המדינה, אותם ביקש לפרוט כטובה לחבר. נאשם 10 נדרש, מסתמא, על-ידי "קרן ברכת משה" ליתן שיק אישי שלו על-מנת להבטיח ההחזר, שיק בשווי של 1,062 דולר, שיק שבסופו של הליך הוחזר לנאשם 10 (חקירה נגדית של ראובן הרצברג על-ידי פרקליטתו המלומדת של נאשם 10, עמ' 1559 שו' 30 עד עמ' 1560 שו' 4).
נאשם 10 סיפר בבית-המשפט שלא פעם ולא פעמיים נזקק בעצמו לסיוע של הגמ"ח. יחד עם זאת, נאשם 10 מוכן היה לטרוח ולהתייגע עבור פריטת שיקים של איש, שאינו מקרוביו ואינו כלל בצרה. יותר מכך, מוכן אף להמציא כערבות שיק אישי שלו בסכום של כ-5,000 ₪?!

7. אל יהיה הדבר קל ופשוט. קרן גמ"ח כמו קרן גמ"ח, מקורותיה מוגבלים ומותחמים. אליבא דכולי עלמא קרן גמ"ח אינה בבחינת מעיין בלתי נדלה של כספים ובודאי לא מדובר בבנק. מדובר באנשים טובים ונדיבים, המבקשים לעשות מצווה, ומשתמשים בפיקדונות הנמצאים ברשותם לסיוע לנזקקים.
הנאשם 10 השתמש בקרן לטובת אדם, שלדידו – <u>אין לו עמו ולא כלום</u>.
הנאשם נטל 20 אלף דולר, בכך יכול ומנע הקלה ואולי "חבל הצלה" מנזקקים של אמת.
הנאשם 10 בזבז למעשה כספי הגמ"ח, קופת הצדקה – לטובת עד המדינה – שלא למטרתה.
הנאשם מודע היה למצב דברים זה וזו, מן הסתם, הסיבה לתגובתו הכעוסה לשאלת התובע הנכבד: "**מה זה בזבזת? אתה יכול להסביר לי מה אתה מבלבל לי את המוח?**" (עמ' 8081 שו' 3).

8. התובע המלומד, עו"ד ירון גולומב, הציג לנאשם 10 את התמונה העולה מניירות "קרן ברכת משה" (**ת/105**), לפיה משנוטלים גמ"ח בדולרים, הרי יש משמעות ניכרת להפרשי שער. במקרה שלו, שער הדולר ירד מ-4.7 (מחיר הדולר ביום 23.2.06) ל-4.265 (מחיר הדולר ביום 16.10.06). באופן דומה יכול היה המצב להיות הפוך ואזי היה עליו לשלם את הפרשי השער לגמ"ח.

שאלת התובע המלומד הכתה משהו בנאשם, שדיבר ודיבר ותשובה לא נתן, כדלהלן: "**אני חוזר ואומר, מסרתי שיקים, קיבלתי 20 אלף דולר, בכל ההלוואות שלוויתי ממנו במהלך השנים לא הייתה פעם אחת, ולוויתי ממנו בדולרים, לא הייתה פעם אחת שנתתי לו יותר או קיבלתי החזרים או כל המשפטים האלה שאתה מצטט כרגע, אני לא מכיר את המושג הזה, הוא לא קיים בכלל בעולם הגמ"חים. אני לא רוצה להגיד את המילה אלוף אבל בקיא מאוד בעולם הגמ"חים לצערי, אני מודיע לכב' השופט, אין מושג כזה, תיתן יותר, תקבל הפרשים, תתקשר עוד 6 חודשים, מה היה שער הדולר, אני אזכור שנתת**" (עמ' 8087 שו' 5-11). וכן: "**אני אומר לך שאצלי זה לא עבד ככה, לא היה מקרה כזה, אני מסרתי מה שמסרתי וקיבלתי מה שקיבלתי**" (עמ' 8088 שו' 10-11). ביקשתי להקל משהו ושאלתי האם יכול ונאשם 5, בשמו של עד המדינה, היה אמור לשלם את הפרשי השער, והנאשם 10: "**לא אמרתי את זה**" (עמ' 8087 שו' 15).

9. נאשם 10 אישר בעדותו בבית-משפט כי בתקופה הרלוונטית, בכל מקרה בשנת 2006, ידע שעד המדינה מקדם את פרויקט הולילנד (עמ' 8053 שו' 31 עד עמ' 8054 שו' 2). הנאשם 10 אישר בבית-המשפט כי ידע שהשיקים שבדיון <u>הינם שיקים פרטיים של עד המדינה</u> (עמ' 8071 שו' 32 עד עמ' 8072 שו' 4).

<u>אמור מעתה</u>, גרסתו של הנאשם 10 נשמעה בבית-המשפט זרה ועקורה. מדובר בגרסה מופרכת מיסודה. ניתוח הגיוני של גרסת נאשם 10 מתיישב עם התרשמותי הבלתי אמצעית מאופן מסירת עדותו. מדובר בגרסה שדינה להידחות מכל וכל.

הלכת שטר ושוברו בצידו נסקרה בפרק הדן בעניינו של נאשם 7. הנאשם 10 הודה בקבלת השיקים שבדיון לרשותו. משגרסתו נדחתה אזי "נתפס" הוא בהודאתו, ה"שטר" מעיד נגדו וה"שובר" מורחק כלא כלום.

<u>סיכום ביניים לתת-פרק זה</u>:

366. נאשם 10 קיבל לרשותו שבעה שיקים בשווי 20 אלף דולר. מדובר בשיקים פרטיים של עד המדינה. שיקים פרטיים אלה של "**דכנר שמואל**", הועברו ל"קרן ברכת משה" ושם נפרטו למטבע זר.
משגרסתו של נאשם 10 נדחתה מכל וכל, התמונה העובדתית נוצקה בברזל.
עד המדינה העביר השיקים לנאשם 10 על-מנת להניעו למשוא פנים לטובת פרויקט הולילנד.

יושם אל לב, מסקנה החלטית זו הינה המסקנה ההגיונית היחידה, גם ללא ראיות תמיכה נוספות שתוצגנה להלן. מסקנה זו נכוחה בנפרד מ"חזקת המודעות" כפי שנקבעה בהלכה הפסוקה (ראה

פירוט ההלכה הפסוקה במצע המשפטי לעיל). עובד ציבור המקבל מתת מאזרח הנזקק לטיפול עובד הציבור במסגרת תפקידו של האחרון, חזקה שבעובדה היא, כי עובד הציבור מודע לכך שהמתת ניתן לו בעד פעולה הקשורה בתפקידו (ראה הסכמת ההגנה, עמ' 6, סע' 20 לסיכומי ההגנה).

התמונה שנוצקה בבית-המשפט, כאמור בברזל, מקבלת, מעל הצריך, תמיכה וחיזוק בדרך התנהגותו המפלילה של נאשם 10 במהלך חקירותיו במשטרה.

פרקליטתו המלומדת של נאשם 10, עו"ד אירית באומהורן, הקדישה פרק נכבד בסיכומיה ללמד על מצבו הנפשי של נאשם 10 במהלך חקירתו במשטרה. לגישת הסנגורית, נאשם 10 הבין כי מנסים לשבור את רוחו וסירב כליל לשתף פעולה. עם שובו ממעצר הבית ולאחר שהתחזק, גופנית ונפשית, נזכר בנושא הפריטה וסיפר אותו לחוקרים (עמ' 12-16 לסיכומי ההגנה).

367. בעדותו הראשית בבית-משפט תיאר הנאשם 10 בהרחבה אופן מעצרו ותנאי שהייתו במעצר. לדבריו, החקירה במשטרה התנהלה בצורה משפילה ובוטה, החוקרים העליבו אותו והשתמשו כלפיו בביטויים מעליבים. המה השפילו אותו כמי שקיבל שוחד. חרף זאת, שיתף פעולה עם חוקרי המשטרה: "**...שיתפתי פעולה מלא, עניתי על כל השאלות שנשאלתי, לא חסכתי לדבר, משום מה עוד הפעם, בחקירות כאלה קצרות לא משקיעים, לא נותנים זמן, יש עניין רק להשאיר אותי בתא הזה בבית המעצר ולא למצות את הזמן כדי להתקדם קדימה. פה 40 דקות, פה 20 דקות, פה שעה-שעה וחצי, לא יושבים 8, 10, 12 שעות לשמוע, לדבר ולמצות באמת את מה שיש לי לומר. לא יודע מה היו המטרות ומה היו השיקולים, כל הזמן אמרו לי שיש, לא זוכר את הביטוי, מסיבות שלהם, לא יודע, הסגנון שלהם, לא יודע להתבטא, יש להם עניין להשאיר אותי שם ולכן החקירות היו כאלה קצרות**" (עמ' 8011 שו' 9-16). ההשפלות במעצר נמשכו, הסגנון היה מתחת לכל ביקורת: "**...האנשים האלה מנסים לרדוף אותי, מנסים לשבור אותי, מנסים להוציא ממני דברים שאני אומר להם בכוח כן, שאני לא קשור לזה, אני לא משתף פעולה אתכם, אני לא רואה, לא שומע, אני אשמור על הנפש שלי כדי לעבור איכשהו את הימים האלה ולחזור הביתה בריא. מאותו רגע הודעתי לחוקר, אני שומר על זכות השתיקה. היו יומיים שהסכמתי לתת לכם את כל מה שאתם רוצים, גם כשאמרו לי שיקים, אמרתי בבקשה, תביא שיקים, אני לא פוחד, יש לי מה לומר, תביא שיקים, בוא נראה אם יש לך בכלל, והם ניצלו, החליטו ללכת למהלך אחר, לחקירה של שעה וחצי, חקירה של 40 דקות, לא לנצל אותי כשאני במיטבי ומוכן לתת הכל. כשהגעתי כבר לכזה משבר שאני עובר שלושה ימים כאלה שאם תתבוננו מה עברתי בימים האלה, זו שבירת נפש לכל אדם מהישוב ובטח לאדם שבא קצת מאיזשהו מעמד מסוים. מאותו רגע החלטתי לשמור על זכות השתיקה ולכן החקירה הסתיימה אחרי רבע שעה**" (עמ' 8014 שו' 18-28).

הנאשם 10 נעצר ביום 15.04.10, לאחר שתי חקירות בהן שיתף פעולה, בחקירתו השלישית ביום 19.04.10, לאחר שהוזהר על ידי קצין המשטרה, רפ"ק אלישע קוגן, הודיע הנאשם 10 לחוקרו כי מאחר שהמשטרה מעוניינת להתעלל ולהכפישו, החליט לשמור על זכות השתיקה, במסגרתה סירב למסור דוגמאות כתב יד. בדרך זו נקט הנאשם 10 בחקירתו מיום 20.04.10 וביום 23.04.10.

הנאשם 10 ציין בבית-המשפט, בעקבות עדותו של נאשם 5, כי השיקים נמסרו לו במשרדו של עד המדינה (עמ' 8058 שו' 8 ; עמ' 8061 שו' 21-27).

בחקירתו במשטרה גרס אחרת.

הנאשם נשאל על-ידי רפ"ק אלישע קוגן מדוע הגיע לפגישה בתל-אביב ומה היה בפגישה, ותשובתו: "**שום דבר. החוקר: תחשוב טוב מה היה בפגישה? אנחנו לא פראיירים, אתה יודע, מה היה בפגישה?**", תשובת הנאשם: "**אני לא זוכר. ש. מדוע קיבלת משמואל דכנר כספים? בעבור מה? ת. לא קיבלתי אפילו לא שקל אחד... לא קיבלתי אפילו לא שקל אחד**". החוקר המשיך ושאל את הנאשם 10 על פגישה במשרדו של עד המדינה ברח' החשמונאים 103, תל-אביב, והנאשם נותר בעמדתו (**ת/604** שו' 106-120). בהמשך אותה חקירה (שו' 291-294) נשאל הנאשם 10, ברחל בתך הקטנה: "**ש. האם קיבלת אי פעם שיקים מדכנר? ת. לא. ש. אני רוצה שתחשוב היטב האם קיבלת אי פעם שיקים מדכנר? ת. לא**" [ההדגשות שלי – ד.ר].

הנאשם 10 התכחש בחקירתו לקבלת כספים.

אין תמה שכך, השיקים שקיבל הנאשם 10 באותה פגישה בשווי 20 אלף דולר הינם יסוד ועיקר של החשדות שיוחסו לו על-ידי חוקר המשטרה.

נראה כי לו היה ממש בגרסה לפיה נענה לבקשת חבר לסייע לו, חבר שהינו לו כ"אח" – היה הנאשם 10 מזדרז לספר זאת לחוקריו. הנאשם 10 לא רק שלא עשה כן, אלא התכחש לחלוטין לקבלת הכסף ו/או השיקים, וכל מה שהתרחש בפגישה היה עבורו: "**שום דבר**".

לא ניתן לקבל גרסתו בבית-משפט, כי האירוע פרח מראשו, שכן גם אליבא דגרסתו מדובר בשיקים היחידים, שקיבל והחזיק בידיו (שיקים בשווי של 20 אלף דולר). שבעה שיקים, ששמו של עד המדינה, "**דכנר שמואל**", מתנוסס על-גבי כל שיק ושיק.

הדברים מקבלים משנה הבלטה נוכח העובדה, שדווקא בחקירות בהן הקפיד לשמור על זכות השתיקה הציגו לו החוקרים את השיקים וביקשו התייחסותו לשיקים שבדיון. הנאשם 10 לא הניע לשונו, למרות שגרסתו, "גרסת החפות", הייתה נתונה באמתחתו (**ת/606** עד **ת/608**) למשמעות המשפטית של שתיקה זו (פירוט ההלכה הפסוקה ראה בפרק הדן בעניינו של נאשם 6).

ועוד, השיקים הגיעו לידיו בשתי פעימות, פעם ראשונה קיבל מנאשם 5 במשרד ארבעה שיקים של עד המדינה על סך 60 אלף ₪ ולמחרת קיבל מנאשם 5 שני שיקים נוספים של עד המדינה (עמ' 8069 שו' 3). כלומר, שתי פעימות של העברת שיקים ששמו של עד המדינה, "**דכנר שמואל**", מתנוסס על כל שיק ושיק.

אירוע חוזר בו קיבל שיקים של עד המדינה, "נמחק" מזיכרונו?!

נאשם 10 מוכן היה להסכים (נוכח עדותו של נאשם 5 בבית-המשפט) כי השיקים שצוינו לעיל נמסרו בשתי הזדמנויות (עמ' 8071 שו' 11).

אירוע מיוחד החוזר על עצמו בשתי הזדמנויות שונות, במהלכו נמסרו לידיו שיקים פרטיים של עד המדינה, "מועלם" על-ידי הנאשם 10 בחקירותיו במשטרה. הנאשם 10 בחר להעלים קבלת השיקים מפני שהבין יפה כי יש בכוחם של אותם שיקים להטביעו באחריות לקבלת השוחד.

ועוד, לאחר שחרורו מהמעצר התייצב הנאשם ביום 02.05.10 במשטרה לאחר שגמר בדעתו להתייחס לחשדות שהוטחו בו בשעה ששמר על זכות השתיקה. הנאשם סיפר כי נאשם 5 פנה אליו מכיוון "**שהוא כבר שרוף בבני-ברק ואין לו אפשרות לפרוט שיקים. ביקש ממני כחבר שאנו מכירים שנים רבות, אותו ואת משפחתו, האם אוכל לעזור לו בירושלים, באמצעות חבר או גמ"ח לפרוט לו את השיקים למזומנים...**" (**ת/609** שו' 32-52) [ההדגשות שלי – ד.ר].

רק ביום 02.05.10, מספר ימים לאחר שחרורו מהמעצר, סיפר הנאשם 10 לראשונה כי השיקים שבדיון הגיעו לידיו בשל בקשתו של נאשם 5 (**ת/609** החל משו' 32).

להדגיש, גם במועד זה, הנאשם 10 נמנע מלציין בחקירה במשטרה כי מדובר בשיקים של עד המדינה ו/או קשורים לעד המדינה. דהיינו, בחקירה בה, לדידו, ביקש להאיר את ההתרחשות שנתהוותה במציאות על-מנת לקעקע החשדות שיוחסו לו על-ידי המשטרה [הנאשם אישר בבית-המשפט כי ידע גם ידע, שהשיקים שבדיון הינם שיקים של עד המדינה, ראה עמ' 8072 שו' 1-3], נמנע הנאשם 10 מלציין נתון משמעותי ביותר לענייננו, לפיו השיקים הינם שיקים פרטיים של עד המדינה.

לא זאת אף זאת, במהלך חקירתו במשטרה ביקש הנאשם 10 להרחיק עצמו מעד המדינה. בחקירתו מיום 15.04.10 נשאל הנאשם 10 על יזמי הפרויקט, הנאשם ציין כי אינו יודע מי הם בעלי הפרויקט ואין לו כל קשר עמם. ובהמשך: "**ש. האם אתה מכיר את שמואל דכנר? תאר סיבות היכרותך. חבר קרוב? ת. ממש לא, שמעתי את השם שלו ולא יותר מזה. ש. זהו? אתה לא מכיר אותו? ת. לא. ש. פגשת אותו פעם? ת. נראה לי שראיתי אותו פעם או פעמיים במסדרון העירייה. ש. כמה פעמים? ת. כמה פעמים ראיתי אותו מסתובב. ש. נפגשת? ת. נפגשנו? ... נפגשתי פעם אחת עם מאיר רבין ששמואל היה במשרד...**" (**ת/604א** עמ' 7 שו' 13-29) [ההדגשות שלי – ד.ר].

על-פי תיאור זה מדובר בהיכרות שאין בה ולא כלום. התמונה שנגלתה בהמשך שונה.

משרדו של הנאשם 10 שוכן בקומה 6. נאשם 8, שכיהן כראש העיר, ולא ניתן לומר שהינו בבחינת "**שוכן מסדרונות**", הכיר את עד המדינה, כמי שהינו "**אחד המאכרים מקומה 6**", הנאשם 10, שמשרדו בקומה 6, אינו בדיוק מצליח להעלות בראשו את עד המדינה?!

הנאשם 10 פגש את נאשם 5, שהינו בבחינת חבר טוב, חבר כ"**אח**", עשרות פעמים באירועים חברתיים ואחרים, השניים בילו בחיק המשפחות והנאשם אינו יודע מי זה עד המדינה, שנאשם 5 סמוך על שולחנו, עובדו הנאמן ושליחו לענייניים מיוחדים שנים רבות?!

הודעותיה במשטרה של מזכירתו של עד המדינה, הגב' שרון פוחס, הוגשו במקום חקירה ראשית (עמ' 5008 שו' 21 עד עמ' 5009 שו' 4).

הגב' פוחס ציינה בבית-המשפט כי דיברה אמת בחקירות במשטרה (עמ' 5008 שו' 19). הגב' שרון פוחס ציינה בהודעתה במשטרה מיום 06.04.10 כי הינה זוכרת שנאשם 10 ועד המדינה שוחחו בטלפון וכן נתבקשה לתאם פגישה בין השניים (**ת/708** שו' 740-741). העדה לא נחקרה בחקירה נגדית בעניין דברים אלה (ראה עמ' 5044 שו' 13-21).

ראוי כאן להוסיף שלוש שיחות טלפון שתועדו ונרשמו, שיחות טלפון בין נאשם 10 לעד המדינה ביום 26.01.06 (כחודש קודם קבלת השיקים שבדיון). מספר שיחות טלפון נוספות תועדו ונרשמו בחודש יולי 2006, שיחת טלפון אחת בחודש יוני 2006 ושיחת טלפון נוספת בחודש מרץ 2007 (ראה **ת/850**).

לאמור, ניתן לקבוע כעובדה מוסכמת ומוכחת על קשר ממשי בין עד המדינה לנאשם 10.

לציין, בבית-המשפט אישר הנאשם 10, אמנם כמי שכפאו שד, כי ידע, שעד המדינה פעל לקידום פרויקט הולילנד (עמ' 8053 למטה).

368. כאמור, הנאשם 10 תיאר בבית-המשפט את נאשם 5 כמי שהיה לו חבר כ"**אח**". משפחת הנאשם 10 ומשפחת נאשם 5 נפגשו באירועים חברתיים. נאשם 5 בא לבקרו בעירייה ואף השתמש בשירותי המשרד בו פעל נאשם 10 בעירייה, לצרכיו (עמ' 8017). עם זאת, באופן מפתיע, הנאשם 10 לא זכר בבית-המשפט כי ידע, בזמן אמת, במה עוסק נאשם 5.

נאשם 10 לא זכר אם אי-פעם שאל את נאשם 5 במה הוא עובד (עמ' 8054 שו' 12).

נאשם 5 הסתובב בעירייה שכיחות, כמו גם ישב בחדר המזכירות ואצל הנאשם. אבל נאשם 10, כך בבית-משפט, לא זכר באם שאל את נאשם 5 אי-פעם למה ומדוע הינו מגיע לעירייה, ומה בעיסוקו מביאו לבניין העירייה לעיתים קרובות (עמ' 8054 שו' 28). [במאמר מוסגר, לא למותר לציין כי נאשם 5 סיפר בחקירתו הראשית בבית-המשפט כי הסתובב רבות בעיריית ירושלים: "**...הייתי עובד המון עם עיריית ירושלים, אמרתי לשמואל אני אתחיל להיות ה'קרציה', אני כל יום שם, כך היה באמת, היה כל יום, כל יום, אני כל יום עולה לירושלים, ומדבר איתם עד שיוצא להם מהאוזן**" (עמ' 6659 שו' 21-25) [ההדגשות שלי – ד.ר.]].

לאמור, ניסיונו של הנאשם 10 להרחיק עצמו מהקשר המושחת שחיברו לעד המדינה ול"ידו הארוכה", נאשם 5 – בלט למרחוק. ניסיון כושל זה מעיד נגדו.

גדולה מזו, נאשם 10 ידע גם ידע קודם בואו לחקירתו הראשונה במשטרה ביום 15.04.10 (**ת/604**) כי שמו מופיע ברשימת שמות האישים, שעד המדינה ציין ב"כתב הסחיטה" (**ת/404**) כמי שקיבלו ממנו שוחד.

נאשם 10 ידע גם ידע קודם בואו לחקירה, כי עד המדינה קיבל מהמדינה מעמד של "עד המדינה" (ראה חקירתו של הנאשם, עמ' 8050 שו' 28), וכי ועוזרו הנאמן של עד המדינה (מי שפנה לחשודים

בתיק זה קודם חקירתם במשטרה והודיעם ששמם מופיע ברשימת מקבלי השוחד ב"כתב הסחיטה"), מי שתואר על-ידו חבר "**כאח**" שוהה במעצר בפרשה זו. והעיקר, הוא עצמו ידע כי הינו עומד לפני חקירה ומעצר (עמ' 8050 שו' 21).

למרות מודעותו לנתונים בולטים אלה, בחר הנאשם בחקירתו הראשונה במשטרה, חקירה בה לדבריו (ראה ציטוט לעיל) שיתף פעולה עם חוקריו, שלא לפרוש בפני חוקרו, רפ"ק אלישע קוגן, את "גרסתו המזכה", שלפיה כל שנעשה על-ידו נעשה על-מנת לסייע לחבר, שביקש ממנו לפרוט עבורו שיקים. כמובן, ללא כל קשר לתפקידו בעירייה.

הנאשם 10, לא רק שלא "חשף" בחקירתו את "גרסתו המזכה", אלא באותה חקירת משטרה, בה לדבריו שיתף פעולה עם חוקריו, כמצוטט לעיל, ציין כי אינו יודע על קשר לו עם פרויקט הולילנד, אפילו משהו קטן לא זכר (**ת/604** שו' 79). הנאשם 10 לא ידע לציין בחקירה מי הם בעלי פרויקט הולילנד, ובעניין עד המדינה: "**שמעתי את השם שלו, לא יותר מזה... ש. אתה לא מכיר אותו? ת. לא**" (**ת/604** שו' 91-94).

יתר על כן, הנאשם 10 נשאל במפורש, כמצוטט לעיל, האם קיבל כספים מעד המדינה, והנאשם: "**לא קיבלתי אפילו לא שקל אחד**" (שם, שו' 118). אם הדבר לא הובהר מספיק, חוקר המשטרה דקדק בשאלותיו ושאל את הנאשם האם קיבל אי-פעם שיקים מעד המדינה, והנאשם השיב בצורה נחרצת את התשובה: "**לא**". החוקר לא הרפה וביקש ממנו לחשוב היטב והנאשם 10 נותר בתשובתו: "**לא**" (**ת/604** שו' 292-294).

לאמור, "גרסתו המזכה" של הנאשם 10 נתגבשה והוקמה כמתרס הגנה, רק בנקוף הימים בהמשך הדרך.

369. הנאשם 10, שכיהן כיו"ר ועדת הכספים שאישרה את היטל ההשבחה של תב"ע ג' בשנת 1999 בעת שנאשם 5 פעל באינטנסיביות לטובת אישור זה, אינו יודע ומכיר את עד המדינה?! הנאשם ביקר מספר פעמים במשרדו של עד המדינה, שם קיבל מנאשם 5 את השיקים נשוא כתב האישום (עמ' 8058 שו' 8), שיקים אישיים של עד המדינה, שהובילו את הנאשם 10 לחוות מעצר כואב, משפיל, שצרב את גופו ונשמו, כמתואר על-ידו בעדותו.

370. יתרה מזו, בחקירתו במשטרה "לא בדיוק" הכיר נאשם 10 את פרויקט הולילנד, כדלהלן: "**ש. ספר את כל הידוע לך על פרויקט הולילנד בירושלים. ת. לא זוכר שיוך מסוים לפרויקט. זהו. ש. כלום? בכל זאת אולי משהו קטן? ת. לא זוכר. ש. לא זוכר שום דבר? ת. אמרתי לך שאני לא זוכר. אני לא מבין איפה הצומת שאני יכול להתחבר פה לסיפור. ש. מי הם בעלי הפרויקט? ת. אני יכול להגיד מה שקראתי עכשיו בעיתונים. ש. אני שואל מי הם בעלי הפרויקט. ת. לא יודע, לא זוכר. ש. לא זוכר או לא יודע? ת. לא זוכר. ש. היה לך קשר איתם? ת. אם אני לא יודע מי הם אז זו שאלה מיותרת**" (**ת/604** שו' 76-90) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בבית-המשפט תיאר הנאשם 10 את מעורבותו בענייני פרויקט הולילנד. הנאשם היה מעורב בהסכם הפיתוח: "**...ההסכם נחתם על-ידי כפי שנחתמו על-ידי עשרות אלפי מסמכים במהלך שנים, שזה תפקידי לחתום על כל מסמכי העירייה, זה אחד. שתיים, בנושא היטל השבחה, ציינתי מיוזמתי שאני בחקירה הראשונה במשטרה אמרתי מיוזמתי שאכן אני ניהלתי דיון בנושא היטל השבחה לבקשת הגזברות... בנושא תב"ע ה'... כבר נאמר שההשתתפות שלי אין לה ערך... בנושא הוילה, אכן אמרתי כאן שפנה אלי הלל צ'רני ומאיר, אישרתי אותם לקובי סדן, ביקשתי מקובי...**" (עמ' 8108 שו' 1-9).

הנאשם 10 נשאל, כמפורט לעיל, בצורה עיקשת משהו על-ידי רפ"ק אלישע קוגן על מעורבותו ונותר בגרסתו, שאינו זוכר שיוך מסוים לפרויקט, אינו זוכר ולא כלום, אינו יודע ועל בעלי הפרויקט הוא יודע רק מקריאה בעיתונים בעת האחרונה.

הנאשם 10 חתום על הסכם הפיתוח (**ת/14**) (עמ' 8108 שו' 11). הנאשם 10 אישר כי נאשם 5 פנה אליו בנושא הסכם הפיתוח (ראה עדות נאשם 5 בבית-משפט, עמ' 6791 שו' 28 ואישור הנאשם 10 על כך, עמ' 8108 שו' 28). נאשם 5 ביקש ממנו להוציא מכתב לראש הועדה המחוזית, הגב' רות יוסף, בנושא. יתר על כן, הנאשם 10 אישר בבית-המשפט כי למרות שלא הבין בנושא הנדון דבר, הרי לבקשת נאשם 5 הוציא את מכתב **ת/103** ליו"ר הועדה המחוזית, הגב' רות יוסף (עמ' 8109 שו' 10-11).

ועוד, בחקירת המשטרה באותו מועד, 15.04.10, נשאל הנאשם 10 על הסכם הפיתוח: "**ש. מחומר החקירה עולה שהטיוטות שהוצגו ליזמי הולילנד היו שונות בתכלית השינוי מההסכם הסופי שנחתם עמם בסופו של דבר. מה ידוע לך על כך? ת. לא מכיר את הסכם הפיתוח, לא לפני ולא אחרי. לא היה לי יד ורגל בכלום בנושא זה. ש. שוחחת עם רבין על הסכם הפיתוח? ת. לא זוכר**" (**ת/604** שו' 338-343).

תשובתו של הנאשם 10 מתיישבת עם כלל בקשתו להרחיק עצמו מפרויקט הולילנד. הנאשם 10 לא זכר פנייתו של נאשם 5 ולא זכר את פנייתו בכתב ליו"ר הועדה המחוזית, הגב' רות יוסף.

חרף נתונים בולטים אלה התעזז בגרסתו וההין לומר: "**לא מכיר**", "**לא יודע**".

לאמור, ניסיונו של הנאשם 10 להרחיק עצמו מעד המדינה מעיד על הקשר המושחת שחיברו לאחרון. הנאשם 10 ביקש לכסות קשר מושחת זה, ועל-כן השקיע מאמצים באמירת מיני שקרים על-מנת להרחיק עצמו מהאיש שהעביר לרשותו סכומי כסף משמעותיים בתמורה לפעילותו בעיריית ירושלים בענייני פרויקט הולילנד.

אמור מעתה, התמונה העובדתית לפיה השיקים שקיבל נאשם 10 בשווי 20 אלף דולר ניתנו לו על-ידי עד המדינה על-מנת להניעו למשוא פנים לטובת פרויקט הולילנד, הייתה ברורה ונהירה לנאשם 10 לאורך כל הדרך.

התנהגותו המפלילה במשטרה מעבה התמונה שנוצקה בבית-המשפט, כאמור, בברזל. הנאשם 10 התכחש במשטרה לקבלת שיקים של עד המדינה. הנאשם 10 שמר על זכות השתיקה משהוצגו לו

השיקים הנ"ל. הנאשם 10 ביקש להרחיק עצמו מעד המדינה ומכל העובדות הקושרות אותו למעורבותו ופעילותו בעירייה בפרויקט הולילנד.

ב. <u>שיקים ת/106א עד ת/106ד</u>

371. ארבע השיקים הנ"ל נמשכו מחשבונו של עד המדינה בבנק הפועלים, מדובר בשיקים פרטיים של עד המדינה. שיקים רצופים (משיק מס' 12514 עד שיק מס' 12517) המסתכמים לסך 150 אלף ₪.

ת/106א הינו שיק מס' <u>12514</u> של "**דכנר שמואל**" על-סך 30 אלף ₪ לפקודת "**בר שלום יהודה**" ליום 05.05.06. על גב השיק מופיע הכיתוב "**שמחיו**".
ת/106ב הינו שיק מס' <u>12515</u> של "**דכנר שמואל**" על-סך 40 אלף ₪ לפקודת "**גמ"ח מדי חודש בחדשו**" ליום 05.07.06.
ת/106ג הינו שיק מס' <u>12516</u> של "**דכנר שמואל**" על-סך 40 אלף ₪ לפקודת "**גמ"ח מדי חודש בחדשו**" ליום 05.08.06.
ת/106ד הינו שיק מס' <u>12517</u> של "**דכנר שמואל**" על-סך 40 אלף ₪ לפקודת "**רודא ברכה הצלחה בע"מ**" ליום 05.09.06. על גב השיק מופיע הכיתוב "**שמחיו**".
לגישת המאשימה, מדובר בארבע שיקים שנמסרו לנאשם 10 כדמי לא ייחרץ.
מנגד, טען נאשם 10 בבית-המשפט כי אין לו קשר ונגיעה לשיקים הנ"ל.

372. אדון תחילה בשני שיקים מתוך הארבעה: **ת/106א** ו-**ת/106ד**.

גדעון כאקשור עבד כמורה לכיתות א' בתלמוד תורה "בני ציון" בשכונת רמות בירושלים. העד סיפר בחקירתו הראשית כי השיק **ת/106ד'** על סך 40,000 ₪ נמסר לו "**כנראה**" מיוסף נתניאן, מנהל תלמוד התורה, והוא מסר אותו לפריטה בצ'יינג' של דוד זאדה (עמ' 1208-1209).
העד ציין כי שיק זה עבר דרך ידו, שכן רשום עליו הסימון "ג", האות הראשונה של שמו, ועל גבי השיק **ת/106ד'** נכתב "**שמחיו**": "**כתב זה מאוד דומה לכתב ידי, אבל אני לא בטוח כלל שאני כתבתי אבל דומה מאוד מאוד לכתב ידי**" (עמ' 1209 שו' 7-6). כאקשור ציין כי אם הכיתוב על גב השיק "**שמחיו**", שנראה דומה לכתב ידו, אמנם נכתב בידיו, כי אז: "**... הרב נתניאן אמר לי לכתוב**" (עמ' 1210 שו' 5). גם הכיתוב "**שמחיו**" על גב השיק **ת/106א**: "**זה כתב דומה לכתב שלי ואני לא בטוח שזה אני**" (שם, שו' 24). גדעון כאקשור העיד בבית-המשפט כי פרט את השיק עבור נתניאן, מאחר שבאותה תקופה: "**...הייתי עושה לו שליחויות. <u>הייתי הולך לצ'יינג' או לבנק</u>, היה שולח אותי או מישהו אחר אז כנראה שפרטתי וקניתי בזה בדולרים, אני לא ממש זוכר. ש. <u>למי העברת את הכסף הפרוט</u>? ת. <u>לנתניאן</u>, זה לא נכנס לכיס שלי זה בטוח. ש. <u>הרב נתניאן ידע**

<u>שאתה פורט את השיקים בצ'יינג' ברודא ברכה והצלחה</u>? ת. כן" (עמ' 1210 שו' 11-16) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בחקירתו הנגדית לשאלות פרקליטתו המלומדת של נאשם 10, עו"ד באומהורן, היה העד מוכן לאשר כל הצעה שזו הניחה לפניו. ניכר היה בכאקשור שהוא מבקש לרצות את הפרקליטה המלומדת, וליתר דיוק – את שולחה – ככל שהדבר בידו.

כאקשור העיד, שפרט את השיק **ת/106ד'** לבקשת מנהל תלמוד התורה, נתניאן. הוא ציין כי יכול שהוא טועה היות ומצבו בעת חקירתו במשטרה היה קשה נוכח העובדה שהשוטרים חקרו אותו כאילו רצח בן-אדם: "**... וקרעו אותי לגזרים, אני לא ישנתי ימים ולילות. לכן אני לא זוכר אם דולרים או יורו**" (עמ' 1212 שו' 11), משהציגה לו הפרקליטה המלומדת טעות, שלפיה השיק הנ"ל נפרט לאירו, ולא כפי שציין – לדולרים. לגבי השיק **ת/106א'** הסכים להצעת הפרקליטה, שייתכן כי השיק לא עבר דרכו, ברם משהוצגו לו דבריו במשטרה, שם ציין במילים החלטיות כי הרב נתניאן מסר לו את השיקים, להבדיל מעדותו בבית-המשפט, בה השתמש בתיבה "**כנראה**", ציין כאקשור: "**כמו שאמרתי גם במשטרה, רוב הסיכויים שמי שמסר לי את השיק הוא הרב נתניאן**" (עמ' 1213 שו' 18), כמאשר את התמונה שנצטיירה בבהירות בבית המשפט.

לאמור, על-פי עדות כאקשור בבית-המשפט, נתניאן מסר לו את השיק **ת/106ד** שבדיון לצורך פריטה. הכיתוב "**שמחיו**" על-גבי כל אחד מהשיקים נרשם, מן הסתם, על-ידו, על-פי הנחיית נתניאן.

יוסף נתניאן שימש כמנהל תלמוד תורה "בני ציון". הודעותיו של עד זה במשטרה נמסרו <u>בהסכמה</u> במהלך המשפט (**ת/472א** ו-**ת/472**).

על-פי הודעתו המוסכמת של יוסף נתניאן, מיום 18.04.10, הינו מכיר את נאשם 10 מהעירייה. לשאלות פרקליטתו המלומדת של נאשם 10, עו"ד אירית באומהורן, ציין נתניאן את הקשר שלו לנאשם 10 בשל קשריו בתלמוד תורה עם העירייה (עמ' 1633 שו' 22).

נתניאן נשאל האם נאשם 10 מסר לו את השיק, ותשובתו: "**לא זוכר... דבר שאני לא זוכר יכול להיות**" (**ת/472** שו' 18-20). לשאלה למה היה על נאשם 10 למסור לו שיקים, השיב: "**אני לא זוכר**" (**ת/472** שו' 41).

התיבה "**שמחיו**" במוצג **ת/106ד** מוכרת לו, אך לדבריו אינו מזהה את כתב היד (**ת/472א** שו' 21-24).

בחקירתו במשטרה מיום 22.04.10 ציין יוסף נתניאן <u>כי בר שלום יהודה, המוטב במוצג **ת/106א**</u> <u>הוא חתן של אחותו</u>, ואינו זוכר אם מסר לו את השיק (**ת/106א** על סך 30 אלף ₪) כהלוואה לרכישת דירה (**ת/472** שו' 10). אם כי: "**...כל דבר יכול להיות**" (**ת/472** שו' 14).

יוסף נתניאן לא זכר כי רשם את התיבה "**שמחיו**" על מוצג זה, **ת/106א**, כמו גם על מוצג **ת/106ד**. נתניאן גם לא זכר כי אמר לגדעון כאקשור לרשום את הכיתוב "**שמחיו**" על-גבי שיק **ת/106ד** (**ת/472** שו' 37). גם משנאמר לו שגדעון כאקשור מסר שקיבל את השיק (**ת/106ד**) ממנו, השיב:

"**אני לא זוכר**" (**ת/472** שו' 31). נתניאן נשאל האם נאשם 10 ביקש ממנו לפרוט את השיקים האלה, ותשובתו: "**לא זוכר**" (**ת/472** שו' 33).

יהודה בר שלום מסר בהודעתו, שהוגשה <u>בהסכמת הצדדים</u> לבית-המשפט (למשמעות המשפטית של נתון זה), כי **ת/106א** נמסר לו על-ידי נתניאן והוא זה שרשם את שם המוטב "**בר שלום יהודה**". האחרון לא רשם את התיבה "**שמחיו**" על גב השיק.

הנאשם 10 ציין בבית-המשפט כי לא מסר את השיקים שבדיון לנתניאן (עמ' 8094 שו' 17). התובע הקשה בשאלותיו, אביא את הדברים: "**ש. יהודה בר שלום, עדות שהוגשה בהסכמה, הוא לא העיד פה בבית-המשפט, הוא אומר שהוא קיבל את השיק הזה מנתניאן (ת/106א). עזוב את נתניאן החבר שלך, אני שואל אותך על בסיס הנתונים האלה, אתה טוען שבמקרה הגיע שיק של דכנר לנתניאן? ת. בתור מה אתה שואל אותי? ש. בתור אחד שאמר שיכול להיות שהפעם השנייה הייתה מנתניאן. ת. אז עכשיו אתה שואל אותי שאלה לא רלוונטית לאור התשובה שנתתי קודם, עכשיו אתה בא מכיוון הפוך, אתה תקבל את אותה תשובה. והסברתי מה אמרתי במשטרה ולמה אמרתי. ש. אז מי מסר? רבין מסר את זה לנתניאן? ת. תשאל את נתניאן. ש. נתניאן, וגם דכנר, שניהם מוסרים שהם לא מכירים, נתניאן אומר לא יודע מי זה דכנר, דכנר אומר לא יודע מי זה נתניאן. גם יהודה בר שלום אומר שאין לו מושג מי זה דכנר. אז איך הגיע השיק הזה? אין לך מושג?**" (עמ' 8095 שו' 17-30).

הנאשם 10 בחקירתו במשטרה <u>לא שלל אפשרות</u> כי פנה לנתניאן וביקשו לפרוט שיקים בעת שביקש לסייע לנאשם 5 (**ת/609** שו' 168-171). ובלשונו: "**ייתכן והפעם הנוספת הייתה באמצעות הרב נתניאן...**" (**ת/609** שו' 163).

בבית-המשפט נדרש הנאשם 10 למסכת זו של עובדות, לפיהן הוא היחיד שיכול לחבר בין עד המדינה לבין השיקים, במיוחד שעל גב השיקים נרשמה התיבה "**שמחיו**" ותגובתו: "**אין לי מושג, אני לא מכיר את השיקים האלה ואמרתי מקודם שאני לא מסרתי אותם לנתניאן. במוסדות האלה של הרב נתניאן יש יהודי בשם שמחי, הוא עובד שם בתור שליח, 20 שנה כבר, התפקיד שלו לעשות כל מיני שליחויות של המוסד, ללכת, קניות, בנקים, כל מיני דברים, נאמר פה בבית-המשפט שייתכן שבכלל המילה שמחי מאחורה זה שמחי שעובד אצלם, יכול להיות שבכלל זה השם שלו שנרשם מאחורה כדי שהוא ילך ויעשה עם השיקים האלה מה שביקשו ממנו וכו'. הקשר בין שמחיו לשמחיוף לא רלוונטי ולא קיים, מסירת השיקים לא ניתנה ממני לנתניאן, חד משמעית, אף אחד לא אומר אחרת**" (עמ' 8096 שו' 10-16).

ראוי להעיר כי במהלך חקירתו במשטרה <u>הוצגו לנאשם השיקים בדיון</u>, הנאשם 10 בחר בזכות השתיקה. להתנהגותו זו משמעות משפטית, התנהגותו זו מעידה נגדו.

משהנאשם 10, בבית-המשפט, העלה אפשרות כי הכיתוב "**שמחיו**" יכול ונוגע לעובד בשם יצחק שמחי, שעבד בתלמוד תורה תחת הנהלתו של נתניאן, נשאל נתניאן בנושא וציין כי אכן עבד אצלו עובד בשם "שמחי" אבל עד לפני שנתיים, <u>דהיינו עד סביבות נובמבר 2010</u> (עמ' 1633 שו' 20).

גדעון כאקשור נשאל גם כן בנושא זה, וציין כי מוכר לו מישיבת תלמוד תורה עובד בשם "שמחי": "**...הוא היה עובד שם עד לפני שנה או שנה ומשהו. יצחק שמחי. מה הוא נכנס פה?! אני לא מבין**" (עמ' 1211 שו' 23-24).

נראה, כי תגובתו של גדעון כאקשור אומרת הכל בכל.

בכל מקרה, כאקשור לא הבין הקשר של שמחי לשיקים. תנועות גופו של כאקשור, הבעות פניו והתבטאותו בנושא, שיקפו את התמונה כולה: הכיתוב "**שמחיו**" אין לו דבר וחצי דבר עם עובד בשם שמחי.

להעיר, ההגנה, שטרחה להעלות בבית-המשפט את שמו של אותו עובד יצחק שמחי, כמי שיכול להאיר העובדות, או לערער במשהו מארג ראיות התביעה, נמנעה מלזמן לבית-המשפט את מר יצחק שמחי. להימנעות זו של ההגנה מלהעיד בבית-המשפט עד – שעל-פני הטענה, <u>יכול והיה בכוחו לנתק הקשר של הנאשם 10 לשיקים שבדיון</u> – משמעות משפטית. הימנעות זו מתיישבת עם עמדת המאשימה.

אם בכך לא סגי, יצחק נתניאן נחקר בבית-המשפט בחקירה הנגדית על-ידי פרקליטתו המלומדת של נאשם 10. הפרקליטה הנכבדה הקפידה שלא לשאול את <u>יוסף נתניאן האם מסר או קיבל את השיקים מיצחק שמחי</u> (ראה עמ' 1633).

בכל מקרה, אין מחלוקת שאותו יצחק שמחי לא היה בבחינת אחראי על ביטחון השיק של שמואל דכנר ולא ניתן לטעון ברצינות שהכיתוב "**שמחיו**", הכיתוב שנרשם על-מנת להצביע על האחראי על השיק (ראה עדות כאקשור), מכוון לאותו עובד, בשם יצחק שמחי.

<u>סיכום ביניים לתת-פרק זה</u>:

373. הוכח בפניי כי השיקים (**ת/106א** ו-**ת/106ד**) הגיעו לידיו של נתניאן כדלהלן:

א. הוכח בפניי כי השיק (**ת/106א**) נפרע על-ידי יהודה בר שלום, שיק זה נמסר לאחרון על-ידי נתניאן (הודעה של בר שלום במשטרה שהוגשה <u>בהסכמה</u>).

ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי כי הכיתוב "**שמחיו**" על-גבי השיקים שבדיון נרשם על-ידי גדעון כאקשור. מסקנתי זו מושתתת על בסיס עדותו של גדעון כאקשור במחובר להשוואת דוגמאות כתב ידו (**ת/433**) לכיתוב שעל-גבי השיקים שבדיון. השוואה זו <u>נעשתה על-ידי</u> משהמוצגים הינם מוצגי בית-משפט. <u>השוואה המלמדת כי כאקשור רשם את הכיתוב "שמחיו".</u>

הוכח בפניי במידת הודאות הצריכה במשפט פלילי, כי שיק **ת/106א** היה בהחזקתו ובשליטתו של נתניאן קודם העברתו ליהודה בר שלום.

גדעון כאקשור רשם את הכיתוב "**שמחיו**" על-פי הנחיית נתניאן: "**כי אם יש בעיה עם השיק יודעים לאן לפנות**" (עמ' 1210 שו' 7).
[במאמר מוסגר, יצוין כי כאקשור ציין כי את האות "ג" רשם משהעביר לציינג'. השיק שנמסר לבר שלום, לא הועבר על-ידו לציינג', ועל-כן לא נרשמה האות "ג" על-גבי **ת/106א** – בהמשך לטענת הפרקליטה המלומדת (עמ' 21, סע' 83 לסיכומי ההגנה)].

ב. בעניין שיק **ת/106ד** הדברים דומים. עדות כאקשור שציין, כאמור, כי רוב הסיכויים שהשיק נמסר לו מנתניאן, והעיד בבית-המשפט כי אם הוא זה שרשם הכיתוב אזי עשה כן על-פי הנחיית נתניאן, מגבשים המסקנה היחידה האפשרית כי גם שיק זה נמסר לכאקשור על-ידי נתניאן.

האם נאשם 10 הוא האיש שהעביר את השיקים לנתניאן?

374. נתניאן מכיר גם מכיר את נאשם 10. נתניאן לא שלל האפשרות כי נאשם 10 מסר לו את השיקים שבדיון.
נאשם 10 בחקירתו במשטרה לא שלל אפשרות כי בהזדמנות אחת פנה לנתניאן וביקש ממנו לפרוט שיקים שהגיעו לידיו מנאשם 5.
לא נטען בבית-המשפט (ממילא לא הוכח ולו לכאורה) כי לנתניאן קשר או היכרות כלשהי עם עד המדינה או נאשם 5.
לא נטען בבית-המשפט כי נתניאן קיבל שיקים מגורם אחר ו/או נוסף לנאשם 10.
נאשם 10 הינו היחידי מכל המעורבים בהחזקת השיקים, המכיר ומקושר לנאשם 5 ולעד המדינה.
נאשם 10 לא שלל את האפשרות כי קיבל את השיקים מנאשם 5 לצורך פריטה.
הכיתוב "**שמחיו**", שנרשם על-ידי כאקשור על-פי הנחיית נתניאן – על-מנת ללמד זהות האיש "האחראי" על השיק – מצביע, גם כן, על נאשם 10 כמי שהעביר את השיקים לנתניאן לצורך פריטת השיקים.

אמור מעתה, האפשרות ההגיונית היחידה הינה כי נאשם 10 הוא האיש שמסר את השיקים לנתניאן.
למותר לציין, כי לא הועלתה בבית-המשפט אפשרות, ולו תיאורטית, לפיה נמסרו השיקים שבדיון, שיקים פרטיים של עד המדינה, לנתניאן על-ידי מאן דהוא אחר.

משאמרתי כל שאמרתי, קצרה הדרך למסקנה המשפטית. הנאשם 10 קיבל לידיו שיקים אישיים של עד המדינה המסתכמים לסך 70 אלף ₪ (**ת/106א** ו-**ת/106ד**).

משגרסתו של נאשם 10 בבית-המשפט נדחתה על-ידי מכל וכל, ניתן לקבוע במידת הודאות הצריכה, כי נאשם 10 קיבל את השיקים הפרטיים של עד המדינה כדמי לא ייחרץ.

ועתה, אדון בשני שיקים שנמסרו לפריטה ל"גמ"ח מדי חודש בחדשו", דהיינו שיקים: ת/106ב ו-ת/106ג.

375. השיקים הנ"ל נפרעו בגמ"ח "מדי חודש בחדשו", גמ"ח בניהולו של מר יוסף הבר.

הנאשם 10 התבקש להתייחס בחקירתו במשטרה לשיקים הנ"ל, ולדבריו, יוסף הבר אינו מוכר לו כלל (**ת/609** שו' 189-193).

משצוין בפניו על-ידי חוקרו, רפ"ק קוגן, כי מנהל הגמ"ח "מדי חודש בחדשו", יוסף הבר, ציין בחקירה שהינו מכירו וטען שהנאשם 10 נטל ממנו הלוואה. אביא את הדברים במלואם: "**ש. אני מציג לך שני צילומי שיקים... שנמשכו מחשבונו הפרטי של דכנר ונרשמו לפקודת גמ"ח 'מדי חודש בחדשו', אתה קיבלת שיקים אלו מדכנר ומסרת אותם ליוסף הבר כהחזר הלוואה שנטלת ממנו. נכון? ת. עד כמה שאני זוכר לא היה ולא נברא. <u>לא מכיר את השם הזה</u>, אין כאן שום סימן שמקשר שיקים אלו אלי. <u>אני לא זוכר ולא יודע על מה מדובר</u>. ש. <u>יוסף הבר מכיר אותך וטוען בחקירתו שנטלת ממנו הלוואה</u>. תגובתך. ת. <u>השם לא מוכר לי</u>, <u>לא זוכר שהייתי אצלו</u>. שוב עברו מספר שנים, <u>אולי זה עוד מקרה של פריטה</u>, <u>אני ממש לא זוכר</u>. אני מבקש שיוצג לי איך זה קשור אלי. ש. יוסף הבר אומר בחקירתו שייתכן והחזרת את ההלוואה בשיקים אלו. השיקים האלו הם עוקבים לשיקים שניתנו על-ידך לנתניאן. תגובתך. ת. <u>לא יודע על מה מדובר</u>. <u>לא זוכר דבר כזה</u>. אני מאמין שיש בעוקבים עוד מאות שיקים, תשאל גם עליהם**" (**ת/609** שו' 194-206) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בבית-המשפט ציין הנאשם 10 כי ציין בחקירתו במשטרה שאינו מכיר את יוסף הבר, הואיל ולא קוראים לו הבר אלא "**הובר**" (עמ' 8100 למעלה).

בהמשך אישר הנאשם 10 כי נטל הלוואה מאותו הבר בשנת 2000-2001 (עמ' 8100 שו' 5).

יוסף הבר מסר בהודעתו במשטרה (**ת/457**) כי נאשם 10: "**לקח הלוואה לפני כמה שנים והחזיר ולכן אין לי שום מסמך בגינו...**" (**ת/457**, גיליון 3, שו' 13-15). העד זכר כי שמחיוף עבד בעירייה ודאג להביא ערב לצורך קבלת ההלוואה (שם, גיליון 4).

בבית-המשפט העיד יוסף הבר כי במשטרה דיבר אמת (**ת/457**) (עמ' 1345 שו' 20-29), למעט הסתייגות אחת לפרשנות הנטענת על-ידי המאשימה.

לגופו של עניין, ציין מר יוסף הבר כי נאשם 10 לקח הלוואה בגמ"ח: "**לפחות פעם אחת**" (עמ' 1342 שו' 22). העד זכר כי נאשם 10 המציא ערבים, שכן: "**...בלי ערבים אין אצלנו הלוואה, הערבים היו בטוח אנשים שאנחנו מכירים...**" (עמ' 1343 שו' 12-13).

<u>הנה נא</u>, הוכח כי הנאשם 10 נטל הלוואה בגמ"ח בניהולו של יוסף הבר בהזדמנות אחת. השאלה הנשאלת, <u>האם באותה הזדמנות</u> מסר נאשם 10 <u>דווקא את שני</u> השיקים שבדיון - שני שיקים, (לגביהם אין מחלוקת) כי נפרטו בגמ"ח "מדי חודש בחדשו" שבניהולו של יוסף הבר.

שני השיקים, **ת/106ב** ו-**ת/106ג**, נמסרו לגמ"ח "מדי חודש בחדשו".
השיקים הנ"ל הינם שני שיקים מתוך <u>סדרה רצופה</u> של ארבעה שיקים, כמפורט לעיל.
השיקים הוצאו על-ידי עד המדינה <u>במועד אחד</u>.
צא ולמד, משהוכח כי שיקים **ת/106א** ו-**ת/106ד** הגיעו לידיו של נאשם 10, ניתן להסיק, במידת ודאות רבה, כי שני השיקים **ת/106ב** ו-**ת/106ג**, כמו השניים האחרים, היו בידיו של נאשם 10. אבל, עדיין קיים ספק (ליתר דיוק, "צל ספק"). יכול ושני השיקים, **ת/106ב** ו-**ת/106ג**, שנפרטו על-ידי יוסף הבר, נמסרו לגמ"ח <u>לאו דווקא</u> על-ידי נאשם 10, אלא על-ידי אלמוני פלוני.

<u>אמור מעתה</u>, בשל הזהירות, אולי זהירות מופלגת, הנני מוצא לקבוע כי לא הוכח ששני השיקים הנ"ל נמסרו ליוסף הבר דווקא על-ידי נאשם 10, ולא על-ידי אלמוני פלוני (כידוע הוכח בבית-המשפט שנאשם 5 פרט שיקים רבים בגמ"חים לא מעטים).

מעל הצריך, אציין כי במהלך שמיעת הראיות הועלתה טענה שארבעת השיקים שבדיון שייכים לסדרה של שבעה שיקים, שנמסרו על-ידי "דכנר את רבין" לאדם בשם ישראל קטינא מבני-ברק. ההגנה לא מצאה לזמן את אותו ישראל קטינא. למשמעות המשפטית הברורה של עובדה זו.

ג. <u>שיק על סך 5,000 ₪ (ת/123א)</u>

376. השיק שבדיון נמשך על-ידי עד המדינה ביום 15.06.07 (ראה חיוב חשבונו בבנק דיסקונט בכיכר יצחק רבין, **ת/123ב**) והופקד בחשבונו של בנו של נאשם 10, דניאל שמחיוף, ביום 02.07.07.

אין מחלוקת, למעשה, כי השיק נמסר לרגל חתונת בתו של נאשם 10.

פרקליטתו המלומדת של נאשם 10 ציינה בסיכומיה כי גם עד המדינה עצמו ציין במשטרה שלא ראה בשיק זה בבחינת שוחד. הפרקליטה המלומדת הדגישה שוב ושוב כי נאשם 10 לא היה מודע כלל לקיומו של שיק זה, שלא עבר דרכו (עמ' 24 לסיכומי ההגנה). הפרקליטה הוסיפה וציינה כי עד המדינה לא הוזמן לחתונה, וממילא לא הגיע אליה (עמ' 25 לסיכומי ההגנה).

נאשם 10 גרס בבית-משפט כי לא ידע כלל על השיק בזמן אמת (עמ' 8041 שו' 18). לדבריו, לא ידע על השיק ולא ידע כי בתו העבירה את השיק לבנו, שחתם על-גבי השיק (עמ' 8127-8129).
יתר על כן, הנאשם 10 הדגיש בבית-המשפט כי כל שאלות המאשימה ניתן היה להפנות ולשאול את בנו, <u>שכלל לא נחקר במשטרה</u>. בכלל, השיק לא הועבר אליו, <u>אלא לבתו</u> (באמצעות נאשם 5), שמסרה את זה לבן, שהפקיד זאת בחשבונו. הכל בכל ללא ידיעתו.
מדובר בשיק שניתן ביחד עם עשרות או מאות שיקים, שניתנו כתשורה לנישואי בתו, שיקים שלו, כך נאשם 10, אין כל קשר אליהם ולא היו בהכרח בידיעתו.

<u>אמור מעתה</u>, לא ניתן לקבוע, בטח במידת הודאות במשפט פלילי, כי נאשם 10 היה מודע לשיק שנמסר לרגל חתונת בתו בסכום של 5,000 ₪.
אשר כך, לא ניתן לקבוע אחריותו של נאשם 10 לשיק זה.

<u>הנה כי כן:</u>

שבעה שיקים בשווי 20 אלף דולר (כ-95 אלף ₪) **(ת/104א** עד **ת/104ה** ; **ת/105א** ; **ת/105ב)** נמסרו לנאשם 10.
גרסתו של נאשם 10 בבית-המשפט נדחתה מכל וכל.
הוכח כי סכום כסף זה ניתן לנאשם 10 כדמי לא ייחרץ. הנאשם 10 נקט צעדים בנושא פריטת השיקים (כמפורט לעיל). נאשם 10 קיבל הכספים הנ"ל בעיניים פקוחות ובנפש חפצה.

שיק **ת/106א** על-סך 30 אלף ₪ ושיק **ת/106ד** על-סך 40 אלף ₪ הגיעו לידיו של נאשם 10. הוכח בבית-המשפט כי השיקים הנ"ל נמסרו לנאשם 10 כדמי לא ייחרץ.

משקיים ספק בעניין קבלת שיקים **(ת/106ב** ; **ת/106ג)** (כמפורט לעיל) על-ידי נאשם 10, זכאי נאשם 10 מחמת הספק מקבלת השיקים הנ"ל.

נאשם 10 זכאי מכל הנוגע לשיק על-סך 5,000 ₪ **(ת/123א)**.

<u>סיכומו של פרק בעניינו של נאשם 10</u>

377. הוכחו יסודות העבירות המיוחסות לנאשם 10.

נאשם 10 מורשע בעבירה לפי סע' 290 לחוק, על-כך שקיבל באמצעות 7 שיקים סך 95 אלף ₪ מעד המדינה.

נאשם 10 מורשע בעבירה לפי סע' 290 לחוק, על-כך שקיבל באמצעות שני שיקים סך 70 אלף ₪ מעד המדינה.

נאשם 10 זכאי מחמת הספק מקבלת סך 80 אלף ₪ מעד המדינה.

נאשם 10 זכאי מקבלת סך 5 אלף ₪ מעד המדינה.

נאשם 10 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין פריטתם של כספי השוחד למזומן בגמ"חים, והעברתם למקורביו.

נאשם 11

פתח דבר

378. נאשם 11 כיהן כחבר מועצת העיר ירושלים החל משנת 1998. הנאשם מילא תפקידים נכבדים בעירייה.
על-פי כתב האישום, קיבל נאשם 11 בתקופה זו כספי שוחד מעד המדינה ומנאשם 1.
בתחילה אסקור בקצרה עדויות עד המדינה ונאשם 11, עדויות שיש בהן לתחום זירת המריבה בין הצדדים.

עד המדינה

379. עד המדינה סיפר בעדותו בבית-משפט על היכרותו את נאשם 11, עת כיהן כחבר מועצת העיר י-ם (עמ' 231 שו' 14-18). נאשם 11 היה בעל מעמד מכובד ביותר בקרב הציבור החרדי מתוקף תפקידו כראש מוסדות החינוך של חסידות בעלז. לדבריו, נאשם 11 מסר לו כי הינו מרכז בצורה לא פורמלית את כל הנציגים החרדים במועצת העיר (שהיוו רוב מוחלט בעת שנאשם 8 כיהן כראש עיר) (עמ' 231 שו' 28-14 ; עמ' 231 שו' 30-29).
עד המדינה סיפר כי ביקש את סיועו של נאשם 11, למשל שכל הנציגים החרדים יגיעו ויצביעו בעד אישורי התב"ע ג'-ו'. כן ביקש ליתן גיבוי מלא לנאשמים 6 ו-8 בכדי שלא יתקיים דיון במועצת העיר ביחס לדרישת האופוזיציה על הדיון בהתנגדויות, ובהמשך נתבקשה מעורבותו בהסכם הפיתוח (עמ' 233 שו' 32-25).
עד המדינה ציין כי הרגיש שהינו חייב להעביר כספים למוסדות "בית מלכה", בראשם עמד נאשם 11, בגין העזרה שנתן והתכוון לתת בקידום הפרויקט (עמ' 233 שו' 24-22). עד המדינה העביר תרומות למוסדות "בית מלכה" במסגרת ה-8.9 מיליון ₪ שהועברו על ידו בשנים 1994-1993, על חשבון נאשם 1 (עמ' 232 שו' 28-24). לדבריו, הכסף הועבר לטובת הקמת מספר קראוונים, בהם נבנו כיתות לימוד חדשות, גן חובה ואולם התעמלות ורכישת ציוד מחשבים (עמ' 233 שו' 2-1). עד המדינה שילם באמצעות שיקים אישיים שלו, למעט 3 שיקים של חב' ש.א.ד, ולפיכך ציין לארז קומורניק, רואה החשבון של החברה, כי המדובר בתרומה שניתנה כביכול למוסדות "בית מלכה" (**ת/124ב'-ת/124ד'**) סכום הקבלה מתייחס לשיקים רבים ששילם (**ת/124א**) (עמ' 232). באותה עת (נובמבר 1999) עמדו על הפרק היטלי ההשבחה של הולילנד תיירות (עמ' 234 שו' 4-1).
לעניין התמונות שהוצגו בבית-המשפט (**ת/125א – ת/125ג**), ציין עד המדינה כי המדובר בתמונות מאירוע שנערך בחצר "בית מלכה" בירושלים, בהשתתפות אנשי "בית מלכה", נאשם 11, נאשם 8 ומתניה הכט, שהיה מנהל מלון הולילנד בבעלות נאשם 1 (עמ' 233 שו' 15-6).

לעניין מוצג **ת/65**, ציין כי מדובר במכתב שכתב לנאשם 1 ביום 31.7.99. לדבריו, שגה משחשב כי נאשם 11 הינו סגן יו"ר הועדה המקומית, ובסופו של יום הוא סייע בידם מבלי שכיהן בתפקיד הנ"ל. בנוסף, ביקש מנאשם 11 שישוחח עם אודי ניסן, מנכ"ל הרשות לפיתוח ירושלים, וישכנע אותו לאפשר להולילנד לשלם 20 מיליון דולר בגין היטלי ההשבחה ולא 38 מיליון דולר כנדרש (עמ' 234 שו' 18-5).

לעניין דו"ח ועדת הכספים מיום 18.10.99 (**ת/126**) ציין עד המדינה כי נאשם 11 השתתף בישיבה כחבר הנהלה לבקשת העד, כדי שיסייע לאשר את ההיטל שהושג, זאת, למרות שאינו חבר בועדה (עמ' 234 שו' 31-19 ; עמ' 235 שו' 3-1).

לעניין מסמך של מוסדות "בית מלכה" אליו צורף פתק מיום 21.9 (**ת/127א ו-ת/127ב**) ציין עד המדינה כי כתב לארז קומורניק את האמור במסמך משום שעמד על כך שכל הסכומים יינתנו לצרכי תשלום המיסים, בכדי שאם תהיה ביקורת של מס הכנסה לא יתעוררו שאלות אודות הכסף (עמ' 235 שו' 14-4). לעניין שיפוץ מבני "בית מלכה" ציין העד כדלהלן: "**אני תרמתי לפי מה שנתבקשתי, זאת אומרת הכספים הלכו לייעוד שנקבע על-ידי מר פיינר, למה שהם ישמשו... בשבילי זה היה תשלום שוחד כבודו**" (עמ' 235 שו' 24-20).

נאשם 11 התבקש לדאוג למספיק מצביעים בישיבות של הועדות (עמ' 235 שו' 33-29 ; עמ' 236 שו' 6-1). נאשם 11 סייע לאישור התב"ע ולצירוף מגרש של 41.3 דונם שהיה בבעלות העירייה, אותו העד ביקש לצרף (עמ' 236 שו' 24-20).

לעניין ההיכרות בין נאשם 1 לנאשם 11 סיפר עד המדינה: "**מר הלל צ'רני ידע על כל מה שמר פיינר עושה, ולאור זאת הוא גם העביר באמצעותי, כפי שציינתי, את הכספים. בשלב מסוים בשנות התשעים, 1995 או 1996, מר פיינר ביקש להיפגש איתו, והם נפגשו, אחרי כן הם נפגשו עוד מספר פעמים, כולל גם אירועים, נפגשו גם אצל מר צ'רני במשרדיו, ונוצר קשר למעשה ישיר בין מר פיינר לבין מר צ'רני, כך שמשנת אלפיים ואילך, הודיע לי מר צ'רני שאני יכול להמשיך להיעזר בשירותיו של מר פיינר, אבל הוא ידאג לשלם לו ישירות את הכספים ולא דרכי**" (עמ' 236 שו' 33-26).

עד המדינה העיד כי נאשם 1 היה זה שקבע את סכומי התרומות המדוייקים למוסדות "בית מלכה" והיה בקשר ישיר עימם, ואילו הוא דיווח לנאשם 1 מעת לעת על הנעשה (**ת/128** – תרומות בין השנים 2005-2000) (עמ' 237 שו' 10-1). לעניין מזכר מאת נאשם 11 למר אלי זיטוק, גזבר העירייה (**ת/129**) העיד כי עניינו בעזרה של נאשם 11 בנוגע להסכם הפיתוח וההתחייבות המצורפת אליו של תב"ע ו' (**ת/14** ו-**ת/15**), אשר הולילנד תיירות נדרשה לחתום עליו. המסמך הועבר לעד המדינה באמצעות הפקס (עמ' 237 שו'28-10 ; עמ' 238 שו' 6-4). נאשם 11 פנה לזיטוק עקב בקשת עד המדינה (עמ' 238 שו' 12-7). עד המדינה ציין כי עד לאותה התקופה תרם לנאשם 11 קרוב ל-800-900 אלף ₪ (עמ' 238 שו' 16-13). ביום 4.7.05 נאשם 11 שלח מכתב לחגי רגב, עוזר בכיר לגזבר העירייה (**ת/130**), לבקשת עד המדינה – לנוכח רצונו לזרז את הטיפול ככל הניתן – ובו

נתבקשה הגזברות להודיע שגם ללא אישור מבחינתה הכל בסדר (עמ' 238 שו' 32-17). בחודש ספטמבר 2005 תב"ע ו' נחתמה ואושרה סופית (עמ' 239 שו' 3-2). התרומה שניתנה בחודש ספטמבר 2005 למוסדות "בית מלכה" **(ת/128)** ניתנה ישירות על-ידי נאשם 1 לנאשם 11 (עמ' 239 שו' 8-4).

עד המדינה סיפר בבית-המשפט כי פנה לנאשם 1, ובהמשך הם ביקשו להיפגש עם נאשם 11 ואכן נפגשו עמו (עמ' 1381 למטה). התרומה הראשונה שניתנה הייתה בגובה של 600-700 אלף לטובת קרוואן או אולם ספורט למוסדות בית מלכה באמצעות נאשם 11, שהציג עצמו כממונה ופרקש הינו יד ימינו (עמ' 1382). לדברי עד המדינה, מעולם לא הזכיר את המילה שוחד כשדיבר עם נאשם 11, אבל הוא ביקש תרומה ואמר: "**...שכל דבר שאנחנו נצטרך ביחס להולילנד הוא יעזור לנו**" (עמ' 1383 שו' 11).

עדותו של נאשם 11 בבית-המשפט

380. נאשם 11 נולד בשנת 1946 לאחר שחרור הוריו ממחנה ההשמדה אושוויץ. המשפחה עלתה לארץ בשנת 1950, בשנת 1966 הוסמך לרבנות. בשנת 1978 הגיע ל"בית מלכה", שם החל לשמש בתחילה כפקיד זוטר ובהמשך התקדם עד שבשנת 1985 החל לכהן כיו"ר הועד המנהל. בשלהי שנת 1998 נבחר למועצת עיריית ירושלים, ומשכך התפטר מתפקידו כיו"ר חבר המנהלים של "בית מלכה" ו: "**נשארתי כמנהל בשכר בעיקר בתחום החינוך**" (עמ' 7919 שו' 30). בעיריית ירושלים שימש כחבר בועדת הכספים, ממלא מקום של חבר בועדת התכנון ובנייה, חבר ועדת מכרזים, חבר בועדת הארנונה ומחזיק תיק מחלקה שנקרא "**ח"ן חרדי**", חברה ונוער חרדי. בקדנציה האחרונה החזיק את תיק תרבות תורנית.

מכלל עדותו של הנאשם 11 בבית-המשפט נראה כי מרבית העובדות הצריכות לענייננו אינן במחלוקת של ממש, כדלהלן:

א. הנאשם 11 מילא בשכר תפקיד מרכזי במוסדות "בית מלכה", תפקיד חשוב בנושא חינוך. הנאשם גאה בתפקידו וראה בפעילותו במוסדות "בית מלכה" בבחינת עיסוק בקודש (עמ' 7951 שו' 10).

ב. הנאשם סייע לרב פרקש ולמר זלצר להתרים לטובת מוסדות "בית מלכה" ובניהם את עד המדינה ואת נאשם 1, אנשי פרויקט הולילנד, שתרמו סכומים נכבדים הנמדדים במאות אלפי ₪ למוסדות "בית מלכה" (עמ' 7992 שו' 28; עמ' 7923 שו' 5; עמ' 7940 שו' 19-22).

ג. הנאשם לא נטל, ולו אגורה אחת לכיסו הפרטי, מסך מאות אלפי השקלים שנתרמו למוסדות "בית מלכה" על ידי "דכנר את צ'רני".

ד. התרומות של "דכנר את צ'רני" מטעם אנשי פרויקט הולילנד למוסדות "בית מלכה" החלו רק לאחר שנבחר למועצת העיר. קודם בחירתו למועצת העיר ירושלים לא השתתף הנאשם 11 בהתרמת "דכנר את צ'רני", ואלה לא תרמו למוסדות "בית מלכה" (עמ' 7993 שו' 1; עמ' 7945 שו' 26).

ה. הנאשם התפטר מתפקידו הרשמי במוסדות "בית מלכה" לאחר שנבחר למועצת עיריית ירושלים, וזאת למניעת חשש, ולו הקטן ביותר, לניגוד עניינים בין שני התפקידים (עמ' 7993 שו' 11; **ת/610** שו' 34-36; עמ' 7950 שו' 5; עמ' 7951 שו' 1-3).

ו. הנאשם הצהיר בבית-משפט כי היום הינו סבור כי שגה בכך, שלא הדיר מעורבותו ו/או פעילותו בעירייה לטובת פרויקט הולילנד לנוכח התרומות שתרמו "דכנר את צ'רני" למוסדות "בית מלכה" (עמ' 7993 שו' 14).

ז. הנאשם פעל במסגרת תפקידיו בעירייה בענייני פרויקט הולילנד, במקביל לקבלת התרומות מיזמי הפרויקט.

הנאשם 11 הדגיש בעדותו הראשית בבית-המשפט כי בתקופה הרלוונטית לא קישר בין התרומות של "דכנר את צ'רני" למוסדות "בית מלכה" לתפקידו ועשייתו בעירייה, ובלשונו: "**...מה שניתן למוסד ניתן כתרומה בלי שום קשר לתפקידי בעיריית ירושלים**" (עמ' 7932 שו' 14). הנאשם 11 ציין כי הכספים נמסרו לידיו של מר פרקש, שהיה האיש האחראי על נושא הכספים, והקפיד להוציא קבלות ומכתבי תודה לתורמים (עמ' 7932 למטה; **נ/502**).

פרקליטו המלומד של נאשם 11, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, ציין בסיכומיו כי ההגנה מסכימה שמוסדות "בית מלכה" קיבלו בתקופה הרלוונטית תרומות מ"דכנר את צ'רני" בסכומים נכבדים, אולם הטענה היא; נאשם 11 לא היה מודע לסכומי התרומות ולמועדי קבלתן. גם אם "דכנר את צ'רני" שילמו שוחד, כך הסנגור המלומד, על התביעה להוכיח כי נאשם 11 "לקח שוחד" וכי היה מודע לכך שקיבל את השוחד "בעד פעולה הקשורה בתפקידו" בעירייה. לגישת הסנגור המלומד, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, המחלוקת העיקרית עם המאשימה הינה בשאלה האם נאשם 11 היה מודע לקבלת המתת בעד פעולה הקשורה בתפקידו (עמ' 1-2 לסיכומי ההגנה).

המתת

381. הכספים שהועברו לטובת מוסדות "בית מלכה" על-ידי עד המדינה ונאשם 1, אינם, כאמור, במחלוקת. להלן פירוט סכומי הכסף:

א. בחודש נובמבר 1999, סך 693,880 ₪, העברה מאת ש.א.ד. בע"מ (**ת/124א**).

ב. ב-15 ליוני 2000, סך 50 אלף ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (**ת/128** + **ת/705**).

ג. ב-15 ליולי 2000, סך 50 אלף ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (**ת/128** + **ת/705**).

ד. ב-15 לאוגוסט 2000, סך 50 אלף ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (**ת/128** + **ת/705**).

ה. ב-15 לספטמבר 2000, סך 50 אלף ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (**ת/128** + **ת/705**).

ו. ב-15 לאוקטובר 2000, סך 40 אלף ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (**ת/128** + **ת/705**).

ז. ב-7 לינואר 2001, סך 115 אלף ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (**ת/128** + **ת/705**).

ח. ב-24 לאפריל 2001, סך 40 אלף ₪, העברה מאת הולילנד שירות לנופש (ראה קבלה 2116, **ת/128**).

ט. ב-20 לאוגוסט 2001, סך 60 אלף ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (**ת/128**).

י. ב-24 לספטמבר 2003, סך 25 אלף ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (ראה קבלה 1156, **ת/128**).

יא. ב-10 לספטמבר 2004, סך 25 אלף ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (ראה קבלה 1320, **ת/128**).

יב. ב-1 לאוקטובר 2004, סך 25 אלף ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (ראה קבלה 1320, **ת/128**).

יג. ב-15 לאוקטובר 2005, סך 37,500 ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (ראה קבלה 1366, **ת/128**).

יד. ב-15 לנובמבר 2005, סך 37,500 ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (ראה קבלה 1366, **ת/128**).

טו. ב-15 לינואר 2006, סך 37,500 ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (ראה קבלה 1366, **ת/128**).

טז. ב-15 לפברואר 2006, סך 37,500 ₪, העברה מאת הולילנד תיירות (ראה קבלה 1366, **ת/128**).

סך-הכל 1,373,880 ₪.

ועתה, אתאר מעט מפעילותו של נאשם 11, בביצוע תפקידיו בעירייה, בענייני פרויקט הולילנד.

<u>פעילותו של הנאשם 11 בעירייה בענייני פרויקט הולילנד</u>

382. נאשם 11 אישר בעדותו בבית-המשפט, כי ענייני פרויקט הולילנד הגיעו לשולחנו ולטיפולו, ברם הוא עצמו לא ראה, בתקופה הרלוונטית, כל קשר בין העברות הכספים, שהועברו על-ידי היזמים, דהיינו "דכנר את צירני" למוסדות "בית מלכה" לבין פעילותו בעירייה במסגרת תפקידיו השונים (למשל, עמ' 7936).

להלן קצת מפעילותו של הנאשם 11 בנושא פרויקט הולילנד.

באותם ימים בהם הזרים עד המדינה סך 175 אלף ₪ לטובת מוסדות "בית מלכה", כספים בגינם זכה לתואר "**פטרון בית מלכה**" (**ת/127א**) [ביום 19.10.99 יצאה ההזמנה (**ת/125ד**) של מוסדות "בית מלכה" לחנוכת "קריית הקרוואנים": "**בבית-מלכה על-שם שושנה ושמואל דכנר**"], השתתף נאשם 11 בהצבעה על אישור היטל ההשבחה של פרויקט הולילנד בתב"ע ג' (ראה דו"ח מישיבה מס' 11 של ועדת הכספים שהתקיימה ביום 17.10.99 (**ת/126**). בעניין זה חשוב להפנות למכתבו של עד המדינה לנאשם 1 מיום 31.07.99 (מחובר ל-**ת/65**), בין השאר רשם עד המדינה לנאשם 1: "...**כפי שראית מסיכום העירייה, יכולתי לגמור ב-25 מיליון ₪, דבר שלא רצוי לחלוטין. <u>מחר אני נפגש בירושלים עם ה"ה פיינר (סגן יו"ר ועדה מקומית)</u> וניסן, מנכ"ל רשות הפיתוח, בהקשר, ביום ד' הקרוב ייפגשו אולמרט ועידו בהקשר...**". נאשם 1 אישר בבית-המשפט כי קיבל את מכתבו זה של עד המדינה (עמ' 6006 שו' 1).

פרקליטו המלומד של נאשם 11, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, הניח בפניו במהלך עדותו הראשית את מוצגים, **ת/75א-ג** [פרוטוקול דיון ועדת משנה מיום 05.03.01, בה נדון עניין פרויקט הולילנד, דיון בו נטל הנאשם 11 חלק בצורה פעילה, סיכומו של אותו דיון, וכן דו"ח החלטות ועדת המשנה המקומית לתכנון ובנייה]. נאשם 11 השיב לפרקליטו המלומד לעניין החשש לניגוד העניינים בין התרומות ופעילותו כחבר מועצת העיר כדלהלן: "**אני אענה לך, ברטרוספקטיבה, אם אני מסתכל היום אחורנית, יכול להיות שכך הייתי צריך לעשות, לקום ולצאת ולהגיד אני לא משתתף. איך אומרים שלא לפרוטוקול, כל אלה שאומרים לא משתתפים, זה בעצמו מוביל לקראת אולי מחשבה, אבל זה מה שהייתי צריך לעשות, להגיד אני לא משתתף ושלום על ישראל, אבל באותו זמן לא העליתי על דעתי שתהיה איזשהו בעיה, אני ידעתי שאני לא מנהל את המוסד, אני ידעתי שמהבחינה הכספית, כלומר העול הכספי, הנטל הכספי, לא שייך אליי, ידעתי שאני לא מעורב בהולילנד ולא עוזר בנושא הולילנד באופן ספציפי ומיוחד, אז מה הבעיה? אז יש דיון, אז מה? אולי טעיתי, אבל מה אני אגיד, יכול להיות**" (עמ' 7940 שו' 9-16) [ההדגשות שלי - ד.ר]. וכן: "**אני הסברתי ואני מסביר שוב, ברגע שיש חלוקת תפקידים והתפקיד שלי הוא בתחום החינוך בלבד, מאותו רגע לא ראיתי שום כשל, איזה כשל יכול להיות בדבר הזה אלי מבחינת הטיפול בנושא? אני לא קישרתי את זה בכלל. אני אומר היום, כשאנחנו יושבים כאן**" (עמ' 7940 שו' 25-28).

מוצג **ת/75א** מיום 05.03.01 הינו פרוטוקול, כמצוין לעיל, הישיבה שדנה בעניין התנגדויות לתב"ע ד'.

הנאשם 11 התייחס למוצגים הנ"ל, ולהשתתפותה של גב' לריסה גרשטיין באותה ישיבה, בחקירתו במשטרה, אביא את דבריו: "**מה שמעניין פה שהיא הייתה, ואם היא הייתה, אז הייתי כמו ילד טוב ירושלים... אם היא לא נמצאת (לא ברור) גרשטיין, היא הייתה אז חברת הועדה אז אני... אני במקומה, ואם היא הייתה, יכול להיות שבאתי ללמוד. אני בשנים האלה, אני השתתפתי בהרבה ישיבות של ועדה... ועדות התכנון, כי אני לא ידעתי איך לתכנן תוכנית, שנכנסתי לעירייה, לא ידעתי אפילו מה זה תוכנית... אז באתי להרבה מאוד ישיבות, גם כשהייתי ממלא מקום, לא כחבר, כדי ללמוד, בהחלט יכול להיות שהייתי בישיבה הזאת, אבל אם היא מופיעה כאן, אז למעשה, היא הייתה, היא הייתה, דומיננטית, כי אני בכלל לא...**" (**ת/610ב** עמ' 18 שו' 22-31) [ההדגשות שלי - ד.ר].

הנאשם 11 אישר כי נטל חלק בישיבות ועדות תכנון, שדנו בנושא פרויקט הולילנד, בימים בהם לא היה אמור להשתתף כחבר בועדה הנ"ל, מאחר שגב' לריסה גרשטיין השתתפה כחברת הועדה (עמ' 7978 שו' 29). עובדה המעידה על פעילותו ומעורבותו בנושא פרויקט הולילנד.

הדברים מקבלים נופך מיוחד נוכח דבריו של הנאשם 11 בבית-משפט כי באותם ימים לא הבין דבר בתכנון או בתוכניות בנייה (עמ' 7978 שו' 15).

לא זאת, אלא שבישיבת ועדת התכנון מיום 05.03.01 נדון תוספת קומות למגדל לגביו התבטא הנאשם 11, שהינו בניגוד לראייתו האסתטית (עמ' 7933 שו' 32). מגדל אותו כינה הנאשם "**מגעיל**". חשוב להעיר, כי אליבא דהגנה, התבטאותו של נאשם 11 נאמרה בדיעבד, לאחר שכבר ראה את המגדל בנוי (סע' 41, עמ' 6, סיכומי הגנה). הנאשם 11, בכל מקרה, לא הביע דעתו ולא התנגד לתוספת הקומות. הנאשם 11 הסביר זאת בשיקולי קואליציה (ראה עמ' 7980 שו' 9-29).

לציין, חודש אחר-כך, ליתר דיוק כ"ח אייר תשס"א, נתקבלה תרומה אצל "מרכז מוסדות בית מלכה" מאת "הולילנד שירות לנופש בע"מ" על-ידי נאשם 1 על-סך 40 אלף ₪ **(ת/128)**. וביום 20.08.01, תרומה ל"סמינר בעלזא" על-סך 60 אלף ₪ ומכתב תודה חתום על-ידי נאשם 11 למלון הולילנד **(ת/128)**.

לאמור, הנאשם 11 השתתף בישיבה בה לא היה אמור להשתתף. הנאשם לא התנגד והצטרף לאישור תוספת קומות בניגוד להשקפתו (לטענתו, בדיעבד), אבל, השתתפותו של הנאשם 11 ועמדתו בישיבה תאמו את עמדת יזמי פרויקט הולילנד.

[לגישת בא כוחו המלומד של נאשם 11, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, לנאשם 11 לא הייתה כל זכות הצבעה בישיבה, ובנוכחותו לא תרם לטובת הולילנד "מה גם שהוא לא רשאי היה להצביע" (עמ' 7 בסיכומי ההגנה למעלה)].

באלול תשס"ד, דהיינו בחודש ספטמבר 2004, "תרם" מלון הולילנד סך 50 אלף ₪ לסמינר בעלזא בשני שיקים רצופים לפירעון בתאריכים 10.9.04 ו-01.10.04 (ראה קבלה מחוברת ל-**ת/128**), זמן לא ארוך אחר-כך, ביום 24.01.05 השתתף הנאשם 11 (ראה פרוטוקול ישיבה רשום בכתב יד, **ת/848**) בישיבה בנוגע להתנגדויות תב"ע ה', נאשם 11 ציין באותה ישיבה כי "**הבניין כבר בנוי**" וההחלטה שנתקבלה הייתה אכן: "**להוריד מסדר היום**".

באופן דומה, לגישת בא כוחו המלומד, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, לא הוכח שנאשם 11 השתתף באופן פעיל לטובת היזמים בישיבה זו.

באלול תשס"ה נתקבלה תרומה ממלון הולילנד לסמינר בעלזא על-סך 150 אלף ₪ בארבעה שיקים רצופים שווים לימים 15.10.05, 15.11.05, 15.01.06 ו-15.02.06 (מחובר ל-**ת/128**) במצורף למכתב תודה לנאשם 1. מכתב תודה שנאשם 11 השתתף בניסוחו, כמפורט להלן.

באותם ימים ניכרת פעילותו המיוחדת של נאשם 11 בסיוע ליזמי פרויקט הולילנד בעירייה.

מוצג **ת/129** הינו מכתב בכתב ידו של נאשם 11 מיום 04.05.05 למר אלי זיטוק – גזבר העירייה. למכתב מצורף מכתב של הולילנד תיירות למר קובי סדן, הממונה על נכסי העירייה בנושא תב"ע ו'. בשולי המכתב רשם הנאשם 11 את מספר הטלפון של עד המדינה.

הנאשם 11 אישר בבית-משפט כי המכתב **(ת/129)** נכתב על-ידו והמצורף (מכתב של הולילנד למר קובי סדן) הועבר אליו בפקס ממשרדו של עד המדינה (ראה הטבעת פקס על גבי המוצג) (עמ' 7942 שו' 27-32). כמו כן, הנאשם 11 הוא שמירקר, הדגיש חלקים מהמכתב המשרתים עניינם של היזמים (עמ' 7943 שו' 5).

פרקליטו המלומד של נאשם 11, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, ביקש להתמודד עם טענת התביעה, לפיה נאשם 11 לא היה אמור להתערב בעניין הסכם הפיתוח משום שמדובר בנושא שכלל ועיקר איננו בתחום סמכותו. הפרקליט המלומד נשען על דברי הנאשם, שציין כי חבר הנהלת עיר חשוב לו להתערב בכל נושא ענייני "יהיה מה שיהיה" בכל נושא שפונים אליו בבקשה לטיפול (סע' 135, עמ' 21, סיכומי ההגנה). הפרקליט המלומד ציין כי מדובר בטיפול של חבר מועצת עיר למען

האוכלוסייה בעיר, וכפי שהעיד הנאשם, שביקש למנוע סחבת אצל פקידות עיריית ירושלים בכל מיני נושאים (סע' 138, עמ' 21, סיכומי ההגנה).

לאמור, פרקליטו המלומד של נאשם 11 מאשש, בהתבססו על דבריו של הנאשם, עמדת המאשימה על מידת התערבותו של נאשם 11, וזאת מבלי לדוק בשאלה האם סטה מן השורה, אם לאו.

383. ברצף האירועים בעקבות הישיבה מיום 23.05.05 (**ת/272**) נחתם כתב ההתחייבות ביום 16.06.05 (**ת/15**), הסכם הפיתוח נחתם ביום 30.06.05 (**ת/14**) וביום 04.07.05 כתב הנאשם 11 את מוצג **ת/130**.

מוצג **ת/272** מיום 24.05.05 הינו סיכום ישיבה בלשכת מהנדס העיר בתאריך 23.05.05. הדיון זומן לאור מכתב הולילנד אל מר קובי סדן (צורף כאמור ל-**ת/129** לעיל). הנאשם 11 אישר בבית-משפט כי בעקבות התערבותו, לאחר שביקש לסייע ליזמים בעניינם נוכח ה:"**...סחבת אדירה אצל פקידות עיריית ירושלים בכל מיני נושאים שמטופלים בעצלתיים וירושלים לא נבנית כתוצאה מכך בקצב שבו הייתה צריכה להיבנות, לכן זירוז הליכים הוא דבר לגיטימי, דבר סביר, דבר נכון להיעשות**" (עמ' 7943 שו' 24-26), נשלח אליו סיכום הישיבה (**ת/272**), למרות שמדובר בנושא, שאמור להיות – לא מעניינו (הנאשם 11 הינו – כפי שהיטיב להדגיש בעדותו בבית-משפט - החזיק באותה עת את תיק התרבות התורנית בעירייה).

מוצג **ת/130** הינו מכתבו של הנאשם 11 מיום 04.07.05 למר חגי רגב בגזברות העירייה. במכתב כותב נאשם 11 בנושא: "**הסכם הולילנד**", כדלהלן: "**היועצים המשפטיים הנכבדים של העירייה פסקו כי ההסכם שנחתם עם הולילנד כפוף לאישור ועדת הכספים ומועצת העיר. כדי לא לעכב את המשך ההליכים בועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, ובפרט כעת בימי הפגרה שמועצת העיר אינה מתכנסת לישיבות מן המניין, מן הראוי שעיריית ירושלים תוציא מכתב ליזמים כי הצדדים הגיעו להבנות וחתמו על הסכם הדדי אשר טעון אישור ועדת הכספים ומועצת העיר כדי ליתן לו תוקף. אני מניח כי היועצים המשפטיים הנכבדים יסכימו למכתב זה, אשר מפרט את העובדות לאישורן. אציין כי לפי חוות דעת משפטית שבידי היזמים, ולאחר בירור שערכו בועדה המחוזית, מכתב כזה של עיריית ירושלים, יפתח פתח להמשך ההליכים**".

לאמור, הנאשם 11 נשען על חוות-דעת משפטית, לא של המחלקה המשפטית בעיריית ירושלים, אלא חוות-דעת משפטית שנולדה לבקשת יזמי הולילנד הסבורים כי ניתן לקדם נושא עליו הוסכם עם יזמי הולילנד, הסכם הכפוף לאישור ועדת הכספים ומועצת העיר, עוד קודם לאישור הנדרש על-פי חוק של ועדת הכספים ומועצת העיר.

384. ושוב, הנאשם 11 אישר כי הנושא אינו מעניינו. הנאשם אישר בבית-המשפט כי נרתם לסייע ליזמי פרויקט הולילנד, שראו בו כתובת להסרת מיני מכשולים, גם בנושא של ההתחייבות להסכם הפיתוח (עמ' 7990 שו' 4). אנשי פרויקט הולילנד פנו דווקא אליו והוא טיפל בנושא, למרות שלא מדובר בתחום טיפולו הישיר, מפני ש: "**חברי ההנהלה נכנסים בכל תחום**" (עמ' 7990 שו' 10).

לאמור, מסמך זה יצק תבנית התערבות של הנאשם 11 [כמפורט להלן, טיעוניו של פרקליטו המלומד של הנאשם (עמ' 21-22 לסיכומי ההגנה), אין בהם כדי להקהות מעמדת המאשימה בנושא].

ועוד, נאשם 11 התערב בענייני פרויקט הולילנד לבקשת היזמים. יכול והתערבותו הייתה מבורכת, גם אם השפעתה הייתה מוגבלת ביותר (ראה סע' 158, עמ' 24, סיכומי ההגנה). יכול והתערבותו הייתה מזוהמת. בכל מקרה, היזמים מצאו בו גורם "מסייע", ששירותיו נקנו, לדידם, בכסף רב. פעילותו בתחום שהינו לאו דווקא תחום טיפולו הישיר, לבקשת היזמים, נעשתה על-ידו בעניים פקוחות. הנאשם 11 סייע משהו ליזמים בעניינם והם מצידם סייעו לו בהזרמת כספים למטרות נעלות שעומדות בבסיס עשיית מוסדות "בית מלכה".

ועוד, קבלה מס' 1366 על סך 150 אלף ₪ מחודש אלול תשס"ה (מצורפת ל-**ת/128**) מאחדת העברת סכומי כסף שונים. באותה תקופה התקיימה ישיבה של מועצת עיריית ירושלים בהשתתפותו של נאשם 11 (ראה **ת/130ג**), בישיבה זו, מיום 08.09.05, אושרה תוכנית הפיתוח על-פי אישור ועדת הכספים (דו"ח מס' 30 (סע' 17 למוצג)).
לגישת הנאשם 11, הישיבה הייתה בבחינת ישיבה פורמאלית, כמו גם השתתפותו, שכן היה ברור שהמועצה תאשר החלטת ועדת הכספים, שכן הנושא הגיע למועצה רק לצורך אישור פורמאלי (עמ' 7991 למעלה).
בסמוך למעורבותו זו של הנאשם 11 בפרויקט הולילנד, מועבר סך 100 אלף ₪ לטובת מוסדות "יד מלכה". לדברי הנאשם 11 לא ראה קשר בין הדברים: "**שום דבר, ולא הייתה גם שום סיבה לחבר**" (עמ' 7981 שו' 19).

הנאשם 11 אישר בבית-משפט, כי התערב התערבות ממשית לטובת פרויקט הולילנד גם בנושאים שלא היו קשורים באופן ישיר לתפקידיו בעירייה, מאחר שביקש "**להסיר מכשולים בירוקרטיים**" בעקבות פניות אליו מצד יזמי הפרויקט. הנאשם 11 ציין כי פעל לטובת יזמי פרויקט הולילנד, בדומה לפעולתו לטובת אזרחים אחרים, שפנו אליו בבקשה להסיר מכשולים בירוקרטיים (עמ' 7994 שו' 6).
פרקליטו המלומד של נאשם 11, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, הדגיש בסיכומיו כי נאשם 11 לא קישר בין התרומות למוסדות "בית מלכה" לבין כהונתו כחבר מועצת עיר.

המתת נתקבל בשל פעילותו של הנאשם, כמתואר להלן.

הנאשם 11 מגייס כספים

385. אין מחלוקת כי הנאשם 11 סייע לרב פרקש ולמר זלצר לגייס תרומות לטובת מוסדות "בית מלכה" (עמ' 7992 שו' 28 ; עמ' 7993 שו' 5 ; עמ' 7940 שו' 19-22).

נאשם 11 העיד בבית-המשפט על נסיבות ההיכרות עם עד המדינה לאחר בחירתו למועצת העיר ירושלים. הנאשם 11 סיפר כי הרב פרקש נעזר בו לצורך גיוס תרומות מתורמים נכבדים. פרקש ביקשו להצטרף אליו לפגישה עם עד המדינה על-מנת להציג בפני האדון את מוסדות "בית מלכה" (עמ' 7924 שו' 11-20). הפגישה התקיימה במשרדו של עד המדינה שהציג עצמו כאדם עשיר, והוא והרב פרקש שטחו בקשתם כדי: "**...לפתוח את הלב של הגביר העשיר הזה**" (עמ' 7926 שו' 10).

בחקירתו במשטרה ציין נאשם 11: "**הרב צבי פרקש, במסגרת תפקידו, בא אלי ואמר לי, שנודע לו על תורם גדול, ששמו שמואל דכנר, שתורם להרבה מוסדות חרדיים, והוא אמר לי שהוא רוצה שאני אציג את בית מלכה, בטוב אם – כמו שאני יודע לעשות, וכך עשינו. ואז בהמשך לאותה פגישה בסביבות 1999 או תחילת 2000, אני לא זוכר מתי בדיוק, אני באתי למשרדו שמואל דכנר בתל-אביב שהיה ברח' החשמונאים, והצגתי לו את בית מלכה. אני זוכר ששמואל דכנר גם היה אצלנו בבית מלכה בירושלים, וייתכן שעת ביקורו אצלנו הצגתי בפניו את המוסד...**" (ת/610 שו' 69-75) [ההדגשות שלי - ד.ר]. ובבית-המשפט: "**היה סיור, הוא ראה את המבנה, הסברתי לו והוא ישר נתן תרומה מאוד יפה. אם אני זוכר, בסביבות 150 או 170 אלף ₪, אני רק זוכר את הלוגו של 'בנק לאומי', זה מה שזכור לי. ש. למה יועדה התרומה? ת. לצורך המבנה, לשפץ את המבנה. עשינו חלונות אם אני זוכר. ש. שיפוץ המבנה. והיו תרומות נוספות אחר-כך של מר דכנר? ת. אחר-כך היה שביקשנו ממנו, סיפרנו לו שאנחנו במצוקה, חסרות לנו כיתות, שאלתי אותו אם יש לו קרוואנים ישנים לתת לנו, אמר לא, שאל אותי למה אתה צריך קרוואנים, אמרתי חסרים לנו כיתות, אז הוא אמר לך תברר כמה עולה חדשים. ואז בירנו ועלה בסביבות ה-300 אלף ₪, משהו כזה, והוא נתן את זה בתשלומים... ואחרי זה הייתה בעיה בתשתיות, לא ידעתי שזה גם עולה כסף, ניגשתי אליו, אמרתי לו שהקרוואן טוב אבל אנחנו לא יכולים להשתמש בזה, הוא שאל מה הבעיה, אמרנו שחסרים התשתיות, הוא שאל כמה צריך, אמרתי בערך 180 אלף ₪... הוא נתן לנו עוד 180 אלף ₪ אם אני זוכר טוב. ש. ואחר-כך? ת. מה שהיינו צריכים בשביל לגמור את הקרוואנים, את המבנים, הוא תרם. אחר-כך עשינו את הטקס**" (הטקס בעניין ת/124א, 693,880 ₪) (עמ' 8843 שו' 26 עד עמ' 8844 שו' 12) [ההדגשות שלי - ד.ר].

נאשם 11 גייס הכספים כשהוא מודע לקשר בין "התרומות" לפעילותו בעירייה בענייני פרויקט הולילנד.

מודעותו של נאשם 11

386. פרקליטו המלומד של נאשם 11, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, גרס בסיכומיו שנאשם 11 הינו אדם ישר שאמר אמת בחקירותיו במשטרה ובבית-משפט ומסר גרסה שלכאורה: "...מפלילה אותו בהפרת אמונים אבל לא בקבלת שוחד. הוא מבין היום שנקלע למצב של ניגוד עניינים אבל מתעקש שלא עלה בדעתו, לא היה מודע ולא הבין, שהתרומות של דכנר וצ'רני הן מתת שוחד עבורו" (סע' 52, עמ' 8, סיכומי ההגנה). ובהמשך: "אילו היה הרב פנר מואשם בהפרת אמונים בשל היותו במצב של ניגוד עניינים, היה מודה באשמה מאחר והעובדות שהכניסו אותו למצב זה, היו ידועות לו, אף אם לא הבין בזמן אמת שנקלע למצב זה. אבל על הרב פנר הוטל להתגונן מפני אישום של קבלת שוחד, והאשמה זו מזעזעת אותו, כי מעולם לא עלה בדעתו שהוא לוקח שוחד..." (סע' 55, עמ' 9, סיכומי ההגנה).

הסנגור המלומד תמה בסיכומיו הכיצד ניתן להאשים את נאשם 11 בשוחד, כאשר זה לא סייע להולילנד בין השנים 1999 עד 2005. ובלשונו: "גם אם התורמים היו בבחינת 'שולחים לחמם על פני המים' לא הוכחה שום התערבות של ממש של הרב פנר לטובת הולילנד במשך כ-6 שנים, באופן שדכנר היה צריך לגבב שקרים כדי להוכיח לצ'רני ולתביעה, שהרב פנר הוא אדם מושחת שהסכים באופן מפורש לעזור להולילנד בתמורה לקבלת שוחד, ועזר כביכול להולילנד בשנים שכלל לא היה במועצת העיר" (סע' 59, עמ' 10, סיכומי ההגנה).

נראה, כי הפרקליט הנכבד נשען על העובדה כי עד המדינה, שמוסכם על היותו עד בעייתי, בלשון המעטה, הלך לבית עולמו ועל-כן לא ראוי להסתמך על עדותו, בה הצביע זה על תרומתו של נאשם 11 לפרויקט. נאשם 11 עצמו לימד על תרומתו לפרויקט הולילנד בתוקף תפקידיו הציבוריים. כמו כן, שאלת "הסטייה מן השורה" של נאשם 11 אינה השאלה הצריכה הכרעה בעניינו של נאשם 11, כפי שהיטיב לציין פרקליטו המלומד. השאלה המרכזית הצריכה הכרעה הינה מודעותו לקשר בין המתת לתפקידיו הציבוריים.

הסנגור המלומד, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, ציין כי נאשם 11 ידע: "...שצ'רני תרם במרוצת השנים מאות אלפי שקלים לבית מלכה ושיבח אותו על תרומותיו אלה. יחד עם זאת, לא הוכח שהרב פנר היה ער לקשר כלשהו בין מתן התרומות לבית מלכה לבין תפקידו בעירייה, ולכן לא הוכחה בדרך זו המודעות של הרב פנר שהתרומות ניתנות 'בעד פעולותיו הקשורות בתפקידו'" (סע' 82-83, עמ' 14, סיכומי ההגנה).

טיעון זה מתעלם, משהו, מהעובדה כי המאשימה אינה טוענת, וגם עד המדינה לא גרס, כי בעת הזרמת הכספים למוסדות "בית מלכה" באמצעות נאשם 11, הותנתה הזרמת הכסף במשימה או מטלה כלשהי. עד המדינה לא גרס – ובעקבותיו המאשימה – אני משלם עבור X ואתה, נאשם 11, תספק תמורה בדמות Y. לא נטען שהדברים נעשו כך. האדונים "דכנר את צ'רני" הזרימו מאות רבות של אלפי שקלים לנאשם 11 באמצעות מוסדות "בית מלכה" בשל ובגין תפקידיו הציבוריים של נאשם 11 ומעורבותו הרבה בטיפול בפרויקט הולילנד במהלך ביצוע תפקידיו הנ"ל.

בכוונתי לשוות את טענותיו הנכבדות של הסנגור המלומד לנגד עיניי בבואי לדון במודעותו של נאשם 11.

נאשם 11 ניסה במהלך חקירתו במשטרה להרחיק עצמו מכל טיפול ומעורבות בפרויקט הולילנד, במסגרת תפקידיו בעיריית ירושלים, כדלהלן:

387. בחקירתו הראשונה במשטרה ביום 14.06.10, כמו גם בחקירתו השנייה ביום 06.11.11 נחקר הנאשם 11 בעניין מעורבותו בנושא תב"ע ו', והנאשם: "**אני אפילו לא יודע מה אתה מדבר...**" (**ת/611** שו' 87). באיזה ישיבות השתתף בנושא תב"ע ו': "**אני לא יודע, באף תב"ע, אני לא זוכר**" (שם, שו' 91). וכן: "**ש. תאר את מעורבותך בנושא קידום הסכם הפיתוח של תב"ע 13507? ת. שום דבר... לאלו גורמי עירייה פנית לשם קידום הסכם הפיתוח של תב"ע 13507? ת. לאף אחד לא. ש. לאילו גורמים בגזברות העירייה פנית לשם קידום הסכם הפיתוח של תב"ע 3507 ו'? ת. אני לא זוכר, אני לא זוכר שפניתי למישהו בגזברות**" (**ת/611**, שו' 91-104) [ההדגשות שלי – ד.ר].

ועוד, בחקירתו במשטרה לא זכר כלל את המסמכים **ת/129** ו-**ת/130**, משהחוקר דחק בו, השיבו: "**אני רוצה לומר שאני לא מזהה את המסמך וגם לא את החתימה שלי... יותר מזה, אני גם לא מבין מה כתוב כאן, יכול להיות שמישהו רצה להשתמש בשמי. אני רוצה לומר שאם המקור יימצא אצלי כנראה שזה יצא ממני אבל זו לא החתימה שלי ואני לא זוכר שכתבתי מכתב זה, לפי התאריך יכול להיות שהייתי אפילו בניתוח, אני אבדוק את הדברים**" [ההדגשות שלי – ד.ר] ובכלל, נאשם 11 דבק בגרסה לפיה לא היה מעורב בשום אופן בקידום פרויקט הולילנד (**ת/611** שו' 119-140).

בבית-המשפט חזר בו הנאשם 11 מהטענות שהעלה בחקירתו במשטרה ואישר כי מדובר במכתב שנכתב על ידו ויצא ממחשב שברשותו (עמ' 7944 שו' 15-16).
הנאשם 11 ציין כי נטל אחריות, למרות ש: "**...יכולתי להגיד גם משהו אחר, שאולי מישהו התגנב למשרד שלי והדפיס**" (עמ' 7988 שו' 25-26).

ועוד, ניסיונו להרחיק עצמו חוזר גם בעניין התייחסותו במשטרה למוצג **ת/272** (סיכום ישיבה בלשכת מהנדס העיר בתאריך 23.05.05 לאור דיון שזומן לבקשת הולילנד תיירות), בו ציין הנאשם 11 כי לא פנה לגזבר העיר לבקש התערבותו כדי לזרז הטיפול המעוכב אצל קובי סדן: "**אין לי צל צילו של מושג, גם אני תמה, אני מעולם לא ראיתי את המסמך, הוא מעולם לא הגיע לידיים שלי... לא שמעתי, לא ראיתי מסמך זה... מעולם לא עשיתי זאת ולא זכור לי דבר כזה, אלי זיטוק**

הוא אדם קשה ולא סביר שאני אפנה אליו בכל מקרה ובכל עניין" (**ת/611** שו' 109-118) [ההדגשות שלי – ד.ר].

בבית-המשפט חזר בו הנאשם 11 וציין כי אחר-כך במשרד נזכר בסדר האירועים (עמ' 7986 שו' 15-16).

אין תמה לניסיונו זה של הנאשם לערפל מעורבותו בענייני הפרויקט. הנאשם 11 ביקש להרחיק עצמו מ"חיבורו" לפרויקט הולילנד, חיבור שנוצר באמצעות דבק של מאות אלפי ₪, שהוזרמו למוסדות "בית מלכה" על-ידי יזמי פרויקט הולילנד.

388. סיכום ישיבה שנתכנסה על-פי יוזמת הולילנד תיירות מועבר, משום מה, אל הנאשם 11, שהינו איש חינוך, ואין לו קשר ועניין לנושאי תכנון ובנייה.
הנאשם 11 נמנע מלהסביר מדוע על-מנת להסיר מכשולים בירוקרטיים פנו אנשי פרויקט הולילנד דווקא אליו ולא לגורמים אחרים בעירייה, למרות שהנושא לא היה כלל בטיפולו וממילא לא מעניינו (עמ' 7990 שו' 3-10).
כמפורט לעיל, פעילותו המיוחדת של נאשם 11 לטובת פרויקט הולילנד באה לידי ביטוי בעניין פנייתו לגזבר העירייה אלי זיטוק. נאשם 11 צירף מכתב לפנייה, שקיבל מעד המדינה.
בבית-המשפט אישר מעורבותו זו בעניין פרויקט הולילנד, אבל בחקירתו במשטרה דיבר אחרת.

אמור מעתה, ניסיונו הכושל, במהלך חקירתו במשטרה, להרחיק עצמו ממעורבות וטיפול בפרויקט הולילנד מלמד על מודעותו והבנתו לפסול שנפל בהתנהגותו.

יתר על כן, נאשם 11 התייחס, כמפורט לעיל, בעדותו הראשית למוצגים **ת/75א-ג** [פרוטוקול דיון ועדת משנה מיום 05.03.01, בה נדון עניין פרויקט הולילנד דיון בו נטל הנאשם 11 חלק בצורה פעילה, סיכומו של אותו דיון, וכן דו"ח החלטות ועדת המשנה המקומית לתכנון ובנייה (עמ' 7940 למטה)]. לנוכח דבריו אלה (בעניין ראייתו הרטרוספקטיבית והבנתו היום את שלא הבין בזמן אמת - ראה ציטוט לעיל), נשאל נאשם 11, אם היה ממלא תפקיד כמו זה שמילא פרקש, אחראי על הכספים, אותה תקופה, האם יכול ותשובתו הייתה שונה, והנאשם 11: **"אילו הייתי נמצא בתפקיד של פרקש ודכנר יכול להיות שהייתי פועל אחרת"** (עמ' 7941 שו' 1) [ההדגשות שלי - ד.ר].
הנאשם 11 נתבקש להסביר מהות האבחנה בינו לבין פרקש, במיוחד שמדובר בתורם בולט במיוחד למוסדות "בית מלכה", והנאשם: **"חשבתי שיצאתי ידי חובה, אילו הייתי מבין את התובנה שאדוני מסביר לי עכשיו, זה מה שאני אומר, התובנה הזאת באה עם הזמן, היא פשוט לא הייתה קיימת. יאמין לי אדוני שאני עוזר למוסדות בתחום הבינוי, אני מעיד פה בשבועה אז ודאי שלא אוציא מפי דבר שקר, תקצוב מתקציב החינוך לבניית כיתות, היה אמור להגיע אלי, אני ויתרתי,**

אני אמרתי לבנים זה יותר חשוב. יגיד אדוני מה זאת אומרת? אתה מוותר על הבנות? כן, משום שהראייה שלי היא כוללת והצרכים לא נמדדים אצלי מה הבנות צריכות, מה בעלז צריך, בעלז הגדול, והדברים ידועים בתוך בעלז. אלה פני הדברים. נכון שאם הדברים האלה היו מוסברים לי מלכתחילה, והוסברו בסוף על ידי חבריו, אבל חבל שהוא עשה את זה מאוחר, אז לא הייתי חושב שמספיק לי <u>ודי בכך שהתפטרתי מיו"ר העמותה ומלהיות חותם בעמותה, זה לא מספיק, לא עלה על דעתי שזה לא מספיק</u>. היום ברטרוספקטיבה כמו שאמרתי אני מבין שזה לא מספיק וכך הייתי נוהג" (עמ' 7942 שו' 3-13) [ההדגשות שלי - ד.ר].

הנאשם 11 ביקש בבית-המשפט להבחין בין <u>האיש האחראי על הכספים</u> לבין האיש האחראי על <u>נושא החינוך</u>. הנאשם 11 ציין בבית-המשפט, כי לו <u>היה ממלא את תפקידו של פרקש</u> במוסדות "בית מלכה", היה <u>נמנע מהתערבות</u> בענייני פרויקט הולילנד בעירייה.

האבחנה שביקש הנאשם להבחין הינה מלאכותית.

אין כל הבדל בין האיש האחראי על הכספים (מר פרקש), למי שפעל יחד עמו לגיוס הכספים והתרמת האדונים "דכנר את צ'רני".

נאשם 11 ואדון פרקש הינם שני אישים נכבדים, שהקדישו עתותם ופעלו במסירות לטובת מוסדות "בית מלכה". הנאשם 11 סייע בכל מאודו לאיש הכספים, מר פרקש, לגייס כספים מהאדונים "דכנר את צ'רני".

לאמור, הנאשם 11 קרא התמונה נכוחה בעבר כמו היום.

הנאשם 11 ביקש להקים חומה שתחצוץ בינו לבין המתרים בפועל, ברם חומה זו הייתה "חומת אוויר", לאו חומה, שאין בה לחצוץ או להבדיל בינו לבין המתרים בפועל, יחד עמו, את האדונים "דכנר את צ'רני". ניתן לקבוע, כי בזמן אמת ידע הנאשם 11 כי התערבותו ופעילותו לטובת פרויקט הולילנד אסורה בתכלית.

פרקליטו המלומד של נאשם 11, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, תיאר בסיכומיו את מעורבותו של נאשם 11 בהתרמת נאשם 1, מדובר בדמות רפרזנטטיבית שפעלה במיטבה מול התורמים הנכבדים בשעה שהרב פרקש היה עסוק בארגון הטקס ולא התפנה להתרים הנכבדים, ובכלל: "צ'רני עצמו מעיד על הרקע להחלטתו לתרום ומתאר <u>שלאחר שדכנר המליץ לו על בית מלכה</u> היות ורצה לתרום למוסד דתי לזכר סבו הדתי, הוא הגיע לסיור במקום, התרשם מאוד מהמוסד והחליט לתרום..." (סע' 67-69, עמ' 12, סיכומי ההגנה) [ההדגשות שלי - ד.ר].

הנה נא, לשיטת ההגנה, נאשם 1 הובל למקום על-ידי עד המדינה.

עד המדינה כונה בכינויים רבים, אבל כל הפרקליטים הסכימו כי עד המדינה הינו אדם מחושב ומתוחכם. עד המדינה לא תרם למוסדות דת ומוסדות צדקה אחרים, מעבר למוסדות הנידונים בכתב האישום, שהעומדים בראשם מילאו תפקידים ציבוריים רמים ונכבדים. למוסדות הנ"ל (מוסדות "בית מלכה", ארגון "יד שרה") תרם <u>רק</u> לאחר צאת פרויקט הולילנד לדרכו. עד המדינה לא תר אחר מקומות להזרמת כספים. עד המדינה פעל בדרך של "כיבוש יעדים". <u>עד המדינה זיהה את מוסדות "בית מלכה" כמקום "מקדשו" של נאשם 11, ועל-כן הוביל את נאשם 1 למקום</u>. <u>האדונים "דכנר את צ'רני" הינם יזמים חכמים ומחושבים</u>. נכון, צודק הסנגור המלומד,

מחשבותיהם אינן מלמדות, בהכרח, על מחשבותיו של נאשם 11, ברם לא ניתן לחלוק שנאשם 11 הינו חכם ומנוסה וער למעמדו. היזם, נאשם 1, הגיע לסיור דווקא במוסדותיו מסיבה ברורה כשמש.

נאשם 11 קרא את ההוויה שנתהוותה מולו ופעל להתרים את נאשם 1 ללא האדון פרקש, שהינו, לדידו, שנורר מקצועי, הואיל ונאשם 11 לא נזקק מול יזם פרויקט הולילנד לסיוע כלשהו, גם לא מהאיש המקצועי האמון במוסדות "בית מלכה" על גיוס כספים. יזם פרויקט הולילנד הגיע למקום במטרה אחת, והיא "ליתן מכספו" על-מנת לקדם הפרויקט שהוא מעניינו. הוויה נכוחה זו הייתה ידועה וברורה לנאשם 11, כך שלא עירב בפעילותו על-ידי נאשם 1 את מר פרקש, האמון על גיוס כספים במוסדות "בית מלכה".

389. קביעה זו מקבלת משנה תוקף נוכח העובדה אותה הדגיש הנאשם 11 בעדותו הראשית בבית-משפט כי מיד לאחר שנבחר למועצת עיריית ירושלים החליט להתפטר מתפקידיו הרשמיים במוסדות "בית מלכה", וזאת מחמת חשש לניגוד עניינים בין תפקידו במועצת העיר לתפקידיו הרשמיים במוסדות "בית מלכה". הנאשם 11 הודה, למעשה, כי לאחר שנבחר למועצת העיר נדלקה אצלו מנורת אזהרה אדומה, שהובילה אותו להתפטר מתפקידיו.

במחובר לנתון זה, הנאשם סיפר על חלקו בהתרמת "דכנר את צ'רני". פרקש רתם אותו למשימת גיוס הכספים מ"דכנר את צ'רני" נוכח היותו אישיות ייצוגית בעלת לשון קלה המיטיבה להציג דברים שיש בהם כדי להשפיע ולסייע בהתרמת תורמים. הנאשם 11 הודה, למעשה, בפעילותו הרבה לגיוס הכספים מ"דכנר את צ'רני" בשעה שהשניים היו זקוקים למעורבותו והתערבותו כחבר מועצת העיר בענייני פרויקט הולילנד.

דברים אלה בולטים לאור העובדה המוסכמת כי קודם תחילת כהונתו כחבר מועצת עיר לא תרמו יזמי פרויקט הולילנד למוסדות "בית מלכה". תרומתם של יזמי פרויקט הולילנד הייתה התרומה הגדולה והמשמעותית ביותר למוסדות "בית מלכה" באותה תקופה.

390. אפרט מעט.

מיד לאחר שנבחר למועצת העיר ירושלים הודיע הנאשם 11 על התפטרותו מתפקידיו הרשמיים במוסדות "בית מלכה", וזאת על-מנת למנוע ניגוד עניינים בין תפקידיו במוסדות "בית מלכה" לתפקידו הציבורי כחבר מועצה. עם זאת, ציין הנאשם 11 בחקירתו במשטרה כי המשיך לעבוד בשכר "**יומם ולילה. אין נושא חינוכי ברשת שלא מגיע לפתחי. זה השכר, מגיע לי ודאי, למה צריך להיכנס אבל להיות חבר בעמותה או יו"ר העמותה של השנייה (מילה לא ברורה) לא נכנסתי לה. אבל של הראשונה התפטרתי. וזה נמחק מרשם העמותות. גם זכות החתימה על חשבונות בנקים לחייב את העמותה אין לי זכות (מילה לא ברורה)**" (**ת/610א**, עמ' 17 שו' 9-17) (ראה גם עמ' 7951 שו' 4-16).

לאמור, בשל החשש לניגוד עניינים התפטר הנאשם 11 מתפקידיו הרשמיים במוסדות "בית מלכה". בד בבד, המשיך בפעילותו החינוכית תמורת שכר מלא, המשיך בעבודתו "**יומם ולילה**"

במוסדות "בית מלכה". התפטרותו הייתה בבחינת "**מראית עין**". הנאשם 11 לא נשא תפקיד רשמי ולא חתם על שיקים, אבל השפעתו הייתה מרכזית ודומיננטית. הנאשם 11 היה אחראי על נושא החינוך ופעיל בגיוס התרומות, כשהוא, לדידו, האישיות הרפרזנטטיבית מול "דכנר את צ'רני" לשכנעם להעביר מ"**טובם**", מאות אלפי שקלים, לקופת המוסדות בהן עבד "**יומם ולילה**" תמורת שכר בתקופה בה כיהן כחבר מועצת עיר.

צא ולמד, המנורה האדומה שנדלקה והובילה להתפטרותו מתפקידו הרשמי, מלמדת על מודעותו לניגוד העניינים המובנה בעצם התפקיד. ברם, מדובר בהתפטרות, שהינה בבחינת אצטלה, מאחוריה המשיך הנאשם 11 לנהוג כבעבר. אצטלה זו אפשרה פעילותו כחבר מועצה והתערבות לטובת יזמי פרויקט הולילנד בהמשך ל"תרומתם" למוסדות בית מלכה.

391. ועוד, בחקירתו במשטרה ביטא הנאשם 11 מודעותו לצורך בהפרדה למניעת ניגוד עניינים. הנאשם 11 סיפר בחקירה שהייתה דרישה של מר יוסף דור ז"ל, ששימש בתפקיד מנהל החינוך כי עליו להתפטר מתפקיד יו"ר כמקבל שכר מטעם העמותה (**ת/611** שו' 54-58).
לדבריו, הקפיד שלא להיות רשום במסמכי עמותת מוסדות "בית מלכה", למרות שזאת לא הייתה דרישה של רשם העמותות, שכן לדידו, על-פי חוק יכול אדם להיות מורשה חתימה ולא להיות חבר בעמותה (עמ' 7951 למעלה). הנאשם 11 ציין כי מדובר בעניין רישומי בלבד, שכן עבודתו בעמותה נמשכה ללא הפסקה, ליתר דיוק, כמצוין בחקירתו במשטרה, השקעתו בעמותה (בעבור שכר), נמשכה לאורך כל שעות היממה (עמ' 7951 שו' 16). הנאשם 11 סיפר כי המשיך אך לעסוק בחינוך (להבדיל מתחום הכספים): "**אני מתעסק במתמטיקה או בתנ"ך או במשנה או במה שלא יהיה ובשעות שהמורות נותנות...**" (עמ' 7951 למטה). וכן המשיך לעסוק בענייני רכישות ועבודות תשתית לקרוואנים, כנלמד למשל מ-**נ/501**.
הקפדה זו – בה ביקש להשתבח בבית-המשפט – מעידה על מלוא מודעותו בזמן אמת לצורך ליצור הפרדה וניתוק בין עבודתו בעירייה לפעילותו בעמותות מוסדות "בית מלכה".
לאמור, נאשם 11 העיד בבית-המשפט על מודעותו, מודעות שלא גרמה לו ליתן תוקף לכלל הבנתו ולהפריד בין שתי הפעילויות.

392. ועוד, הנאשם 11 סיפר בבית-המשפט בעדותו הראשית כי ביקר לא פעם ולא פעמיים במשרדו הפרטי של עד המדינה בתל-אביב (ראה למשל עמ' 7930 שו' 5), כמו גם, ביקר אצל נאשם 1 במשרדי הולילנד (עמ' 7930 שו' 19).
לאמור, חבר מועצת העיר ביקר במשרדי יזמים הנזקקים לשירותיו. הנאשם 11 חש קירבה וצורך לבקר אצל היזמים, הנאשם 11 חש חובה וצורך לברכם בברכת חג שמח נוכח התרומות הנדיבות, שמוסדות "בית מלכה" זכו לקבל, כמצוין לעיל.

נאשם 11, בהיותו ממלא תפקיד ציבורי, הגיע לביקור על-מנת לומר תודה ולשמור ו"לתחזק" יציבות נתיב הזרמת הכספים. חשוב לזכור, נאשם 11 נשלח לעירייה כחלק בלתי נפרד מפעילותו במוסדות "בית מלכה". לא תרומתו כרב ידען, מעמיק חקר, שלו ציבור מאמינים הנוהה אחריו, אלא מעמדו במוסדות "בית מלכה", החל משנת 1985, שכנעו הגורמים הקובעים להציבו לבחירה למועצת עיריית ירושלים. הרב פנר ייצג במועצת העיר את הקהילה אליה משתייך, קהילת בעלזא, כחלק ממפלגת "דגל התורה", פלג של "יהדות התורה", אשר משתייכת לסיעת האם – "אגודת ישראל". ראש סיעת הפלג הליטאי בתקופת כהונתו הראשונה של הרב פנר היה נאשם 6 (ראה סע' 87, עמ' 14, סיכומי ההגנה).

פרקליטו המלומד של נאשם 11, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, התייחס בסיכומיו לפגישות של נאשם 11 במשרדו של עד המדינה (פגישות אליהן התלווה הרב פרקש): "...בפגישות אלה, ועל אף שהרב פנר ידע שדכנר קשור לפרויקט הולילנד, לא הוזכרו כלל נושאי הולילנד או תפקידו של הרב פנר בעירייה. כך העידו גם הרב פנר וגם הרב פרקש... מנגד העיד אחרת רק דכנר, שמהימנות דבריו מוטלת בספק, בלשון המעטה, ולנו לא ניתנה ההזדמנות לחקרו..." (סע' 61-63, עמ' 11, סיכומי ההגנה) [ההדגשות שלי - ד.ר].
נאשם 11 הגיע לזירה, כדי לא לומר ל"מקום הפשע", ושם כבר לא נדרש עד המדינה לדבר כאשר עיניו של נאשם 11 פקוחות ורואות סביבו הכל בכל. כאשר ה"סחורה" בגינה משלם היזם "מונחת" במקום, למותר להוסיף דברים. הנאשם ופרקש אינם בבחינת מי שנסתמאו עיניהם, אלא מי שכספי היזמים סימאו עיניהם?! על-פי דברי הנאשם, הוא לא נהג כעיוור, כמו גם פרקש, עיניהם של השניים היו פקוחות וחפצות. השניים הגיעו ל"זירת הפשע", הואיל ומטרת הכסף שנתקבל הייתה מבחינתם יקרה וקדושה.

פרקליטו המלומד של נאשם 11, עו"ד פרופ' דוד ליבאי, ציין בסיכומיו כי נאשם 11 בא לבקר את נאשם 1 במשרדו בהולילנד, בגלוי, עם הרב פרקש, עובדה המלמדת כי לא חשד שיש בעיה כלשהי בהציגו ברבים את הקשר האישי שלו עם נאשם 1. ובלשון הפרקליט המלומד: "אילו האמין שהוא מקבל שוחד מצירני, סביר שהיה מצניע את הקשר האישי איתו" (סע' 76, עמ' 13, סיכומי ההגנה).
לא ניתן לקבוע כי נאשם 11 פעל בשקיפות. השקיפות הייתה בין המעורבים, כדי לא לומר בין העבריינים. נאשם 11 לא דיווח על אותן פגישות במקום עבודתו בעירייה, ובודאי ובודאי לא ביקש חוות-דעת היועץ המשפטי על התרומות הזורמות באמצעותו למוסדות "בית מלכה". גדולה מזו, נאשם 11 לא ראה כל פסול בהזרמת הכספים בזמן אמת. נאשם 11 נבחר לתפקידיו הציבוריים הרמים בשל מעמדו ומקומו במוסדות "בית מלכה". לשיטתו, זה אך טבעי שמעמדו הציבורי שימש עבורו כלי ל"שאיבת" כספים לטובת המטרות, שהינן, אליבא דכולי עלמא, מטרות נאות וחיוביות. ניתן להסכים עם הפרקליט המלומד כי הנאשם 11 לא ביקש "להעלים" את "דכנר את צירני" מהציבור. הטקסים היו בנוכחות קהל רב של נכבדים ומכובדים. ברם, תצוגה זו מצביעה על אמונתו של הנאשם בדרכו, נוכח העובדה כי הכספים לא נועדו, בשום פנים ואופן, לכיסו, אלא

נועדו לשימוש נאות, מטרות חינוכיות, שיש להעלותן על נס. "דרך" התרומה והיות התורמים נצרכים לו בתפקידיו הציבוריים, לא צוינה על-ידו בשום פורום, ובטח לא הובלטה על-ידו בשום זמן ומקום.

נאשם 11 הטריח עצמו לפגישה עם יזמי פרויקט הולילנד באתר הבנייה של פרויקט הולילנד על-מנת לבקש מהיזמים הנדיבים תרומה למוסדות "בית מלכה". נאשם 11 עשה זאת מספר פעמים, כך סיפר בעדותו הראשית בבית-המשפט. ביקורים אלה באתר הבנייה של הולילנד מסלקים "כל חשש" שמא נאשם 11 לא היה ער למקומם של נאשם 1 ועד המדינה כיזמים של הפרויקט, יזמים הנדרשים לטיפולו, התערבותו וסיועו בקידום הפרויקט בעירייה.
מערכת יחסים זו טשטשה הגבולות בין ממלא תפקיד ציבורי ליזם הנזקק לטיפולו והתערבותו של ממלא התפקיד.

הדברים מקבלים נופך מיוחד נוכח אישורו של הנאשם 11 בחקירה הנגדית בבית-המשפט כי מטרת אותן פגישות במשרדים של נאשם 1 ושל עד המדינה הייתה: "**אני באתי עם מר פרקש להודות על העבר ואני הבנתי שמר פרקש רוצה לבקש תרומות לעתיד מדכנר. זו הייתה המטרה, לבקש מהגביר הגדול**" (עמ' 7975 שו' 6-7) [ההדגשות שלי – ד.ר].

393. ועוד, בחקירתו במשטרה מיום 06.11.11 נשאל הנאשם 11 ב"רחל בתך הקטנה" על הקשר בין התרומה של עד המדינה לבין תמיכתו וסיועו בקידום פרויקט הולילנד תוך ניצול השפעתו בעיריית ירושלים. הנאשם 11 ציין כי באותה תקופה היה בתחילת דרכו בעירייה ולו היה פונה אליו ומבקש בתמורה לתרומה סיוע לפרויקט: "...**מיד הייתי זורק לו את זה בפרצוף בחזרה, אני רוצה לספר לכם על מקרה של אדם שלאחר שעזרתי לו בתחום תכנון ובנייה רצה לתרום ואני הפניתי אותו לעזר למרפא וליד שרה כדי למנוע זיקה. אני רוצה לציין, כשתרם דכנר את הקרוואן בכלל לא הייתי חבר בועדה לתכנון ובנייה**" (**ת/611** שו' 73-81) [ההדגשות שלי - ד.ר].
לאמור, הנאשם 11 היה, לדבריו, רגיש וער בזמן אמת, לקשר בין עבודתו בעירייה לתרומות למוסדות "בית מלכה". לו היו "דכנר את צ'רני" מבטאים את "המובן מאליו" כי תרומתם ניתנת בעבור תמיכתו וסיועו של הנאשם 11 בקידום פרויקט הולילנד, היה זורק אותם, כך הנאשם, מפניו. משאלה לא ביטאו בקול רם ולא הניעו בלשונם לבטא ה"מובן מאליו", הסכים הנאשם 11 לקבל את הכספים שנסתכמו במאות אלפי שקלים.

יתרה מזו, הנאשם 11 סיפר על מקרה שהתרחש בתקופה הרלוונטית בה פנה אדם וביקש לתרום לאחר שהנאשם 11 עזר לו בתחום תכנון ובנייה (**ת/611** שו' 79-80). הנאשם 11, לדבריו בחקירה במשטרה, הפנה את התורם האלמוני לתרום ל"יד שרה" (הנאשם 11 אישר דברים אלה בבית-המשפט עמ' 7983 שו' 11-14).
בדברים אלה הודה הנאשם 11, למעשה, כי בתקופה הרלוונטית ראה נכוחה התמונה לפיה יש קשר ישיר, ולא ניתן אחרת, בין תרומה למוסדות "בית מלכה" ופעילותו כחבר מועצת העיר.

להזכיר, עובדה מוסכמת היא כי הנאשם 11 היה מודע לכספים, שהועברו על-ידי "דכנר את צ'רני" למוסדות "בית מלכה", אם כי לא ידע, לדבריו, לכמת כל סכום, שהועבר על ידי השניים, אבל ידע שמדובר בסכומים נכבדים הנמדדים במאות אלפי שקלים.

394. ולא רק, הנאשם 11 היה שותף לניסוח מכתבי התודה לשניים. למשל, על-פי מוצג **ת/127א** (מיום 06.08.99), מוסדות "בית מלכה" כותבים למכובד, מר שמואל דכנר, על מלוא הערכתה, הוקרתה ורגשי תודתה על תרומתו הנדיבה לשיפוץ מבנה בית מלכה בסך 175 אלף ₪. לאור זאת החליטה ההנהלה להעניק לכבודו את התואר הנעלה ביותר "**פטרון בית מלכה**".
בחקירתו במשטרה ציין הנאשם 11 כי דיבר עם "דכנר את צ'רני" על התרומות: "**ואמרתי להם תודה על התרומות ואף ניסחתי להם מכתבי הוקרה**" (**ת/610** שו' 137-138) [ההדגשות שלי – ד.ר].
הנאשם 11 אישר זאת בחקירתו בבית-המשפט (עמ' 7963 שו' 27; עמ' 7964 שו' 9).
העובדה כי הנאשם 11 השתתף בניסוח מכתבי התודה מקנה יתר תוקף למודעותו להיקף התרומות בתקופה הרלוונטית. כתיבת מכתב התודה הינה בבחינת מעמד בפני עצמו. הנאשם 11 סייע והשתתף בניסוח מכתב תודה. טרחה נכבדת זו, מטבע העולם, מלווה יתר מחשבה.
לאמור, לא מדובר במכתב תודה שעבר תחת ידו, אלא מדובר במעמד מסוים בו השקיע הנאשם ונתן דעתו, לסכום התרומה, כמו לאנשים העומדים מאחורי התרומה, שהונעו ממניעים ברורים להרים תרומה זו.

395. ראש העיר, מר אהוד אולמרט, הוזמן לטקס והשתתף בו (**ת/125ד** מיום 19.10.99) על-פי בקשת עד המדינה (ראה עדותו של פרקש, עמ' 8844 למטה).
הנאשם 11 אישר בחקירתו במשטרה כי ידע, במהלך הטקס, שנתקיים כאמור ביום 27.10.99, כי עד המדינה, כמו נאשם 1, הינם היזמים של פרויקט הולילנד (**ת/610** שו' 90-92) (כך גם אישר בבית-משפט (עמ' 7929 שו' 25-28)).
פעילותו זו של הנאשם 11 משתזרת במארג ראיות המאשימה, המלמד, באופן החלטי, כי היה מודע לקשר בין התשלום שהועבר לבין תפקידו בעירייה.
ביום 19.10.99, כמפורט לעיל, הופצה ההזמנה לחנוכת "קריית הקרוואנים" ב"בית מלכה" על שם "שושנה ושמואל דכנר" ביום 27.10.99 בהשתתפות ראש עיריית ירושלים (**ת/125ד**). נאשם 11 לא זכר אירועים נוספים דומים של מוסדות "בית מלכה" בהם השתתף ראש העיר (עמ' 7966 שו' 4).
[בסמוך לכך, כמפורט לעיל, התקיים דיון בועדת הכספים בהשתתפותו של נאשם 11, בו אושר הסכם לביצוע תשתיות ותשלום היטל השבחה לתב"ע ו' (**ת/126**)]. המדובר באירוע מכובד על-פי כל אמת מידה בהשתתפות ראש העיר, עד המדינה, ועוזרו של נאשם 1, מר מתניה הכט (ראה **ת/125א** עד **ת/125ג**).
גרסתו של הנאשם 11 כי לא חשב באותה עת - הימים בהם נטל חלק בניסוח התודה והשתתפות באירוע הוקרה והערכה מטעם מוסדות "בית מלכה" בהשתתפות ראש העיר - להבדיל מדהיום, על הקשר בין התרומה לבין פעילותו כחבר מועצת עיר דינה להידחות.

[במאמר מוסגר, אציין כי לא אוכל לקבל ניתוחו המעמיק של הפרקליט הנכבד, לפיו נאשם 11 לא ידע קודם יום 27.10.99, מועד הטקס וחנוכת "קרית הקרוואנים" בהשתתפות ראש-עיריית ירושלים, היות "דכנר את צ'רני" יזמי פרויקט הולילנד. כמפורט כאן, נאשם 11 היה מודע היטב להיות השניים יזמי הפרויקט (אינני נדרש להוסיף דברים הרבה בנושא זה, שכן העבירות הנוגעות לתרומות הנ"ל, שנתקבלו אותה תקופה נתיישנו אליבא דמאשימה). רק אוסיף ואציין, כי גם אליבא דהגנה, החל מיום 27.10.99, נאשם 11 ידע גם ידע כי "דכנר את צ'רני" הם היזמים של מתחם הולילנד.

ידיעה זו לא גרמה לו ל"תזוזה" או/ו לתחושת אי נוחות קלה – גם לשיטת ההגנה - אשר "היה-יהיה", וניתן היה להמשיך ולקבל "תרומות" משני היזמים הנכבדים, וביתר עוצמה (בחודש נובמבר 1999 נתקבל סך 693,880 ₪).

התנהגותו זו של נאשם 11 מצביעה על מלוא הבנתו וראייתו הבהירה את התמונה העובדתית בזמן אמת. הידיעה – לשיטת ההגנה מיום 27.10.99 – לא גרמה לזעזוע או לשינוי כלשהו, שכן הנאשם היה מודע לנסיבות מתן התרומות, כמפורט לעיל, תרומות שנתקבלו בחיבוק על-ידו גם משהיה מודע שאלה תרומות הניתנות על-ידי יזמים בפרויקט הגדול ביותר שנבנה בירושלים, פרויקט הנמצא על שולחנו ובטיפולו במסגרת תפקידיו הציבוריים].

כחודש לאחר הטקס בו, על-פי גרסתו שלו (ראה לעיל), ידע כי עד המדינה, כמו נאשם 1, הינם היזמים של פרויקט הולילנד, הוזרם על-ידי עד המדינה סך של 693,880 ₪ למוסדות "בית מלכה" (**ת/124א**). על-פי מוצגים **ת/124ב** ו-**ת/124ג** (והכיתוב לרואה החשבון על-גבי **ת/124ב**), הכספים נתרמו בפועל בשלהי שנת 1999 (עד המדינה הוציא מחשבון ש.א.ד. סך 750 אלף ₪ ביום 15.12.99, ששימשו להעברת 693,880 ₪ (שנשקפו ב-**ת/124א**)).

עיקר העיקרים, הנאשם 11 הודה בבית-משפט, כי ידע בזמן אמת על תרומות בסדר גודל של מאות אלפי ₪ של האדונים "דכנר את צ'רני", יזמי פרויקט הולילנד, למוסדות "בית מלכה". התרומות ניתנו בעקבות פעילותו "הברוכה" של נאשם 11 מול האדונים הנ"ל (עמ' 7992 שו' 28). נאשם 11 אישר בבית-המשפט כי האדונים "דכנר את צ'רני", יזמי פרויקט הולילנד, החלו להזרים התרומות רק לאחר שנאשם 11 נבחר למועצת העיר, הואיל ולפני כניסתו למועצת העיר לא נטל חלק בהתרמת "דכנר את צ'רני", יזמי פרויקט הולילנד (עמ' 7993 שו' 1).

396. נאשם 11 אישר בבית-המשפט כי נוכח התרומות הנדיבות של האדונים "דכנר את צ'רני", יזמי פרויקט הולילנד, למוסדות "בית מלכה", "מפעל חיים" – לא יכול היה, במסגרת תפקידו בעירייה, שלא לעזור להם. הנאשם 11 רק הדגיש כי עזרתו לא התמקדה בקידום הפרויקט, אלא: "...**רק זירוז בלבד, זה דבר שאין לזה שום שייכות למהות, זירוז זה בעצם במהות של הבירוקרטיה שבעיריית ירושלים, לא ראיתי אותם אפילו לפניי, לא ראיתי את הולילנד, ראיתי את העוול הגדול שנעשה בעיריית ירושלים שלא מקדמים... ש. אחרי שנותנים לך מאות אלפי**

שקלים, לא לך לכיס, למוסד, שזה דבר שיקר לליבך, לחינוך של הילדות היקרות האלה, אחרי שהם שמים מאות אלפי שקלים, שהם מקימים קרוואנים, כיתות לימוד, ומה הם מבקשים ממך? להסיר כמה מכשולים בירוקרטיים? אתה באמת יכול להגיד להם לכו מפה אני לא מטפל בכם? אין אפשרות כזאת. ת. יכולתי בלי שום בעיה, אני אומר את זה עם עשר הדגשות. ש. למה שתגיד ככה? ת. <u>לא עלה על דעתי שאני צריך להגיד את המילה הזאת שאני לא משתתף</u>, אף פעם לא קידמתי אותם, לא בשטחים ולא בשום דבר, <u>הדבר היחידי שעשיתי ממילא סוכם על-ידי העירייה</u>, ממילא סוכם על-ידי המקצועיים, <u>שזה לא יתעכב</u>, לא היה עולה על דעתי שהיה בזה טעם לפגם, ואם היום אני לומד שכן בהחלט, הייתי אומר שאני לא משתתף" (עמ' 7994 שו' 27 עד עמ' 7995 שו' 8) [ההדגשות שלי – ד.ר].

<u>אמור מעתה</u>, נאשם 11 היה מודע לכספים שניתנו על-ידי יזמי הפרויקט, כספים שהועברו למוסדות "בית מלכה", בשל רצונם של יזמי פרויקט הולילנד לקדם הפרויקט בעזרתו ותמיכתו של הנאשם במסגרת תפקידו בעירייה.
מעל לצריך, חזקת המודעות (ראה פירוט בפרק הנוגע לנאשם 6) מוכיחה מחשבתו הפלילית של נאשם 11.

<u>הנה כי כן</u>, הנאשם 11 קיבל מיזמי פרויקט הולילנד מאות אלפי שקלים באמצעות תרומות למוסדות "בית מלכה". נאשם 11 היה מודע לקשר ההדוק בין מתן הכספים לפעילותו בענייני פרויקט הולילנד במסגרת תפקידיו הציבוריים.

<u>כללו של פרק בעניינו של נאשם 11</u>

397. הוכחו בבית-המשפט יסודות העבירה המיוחסת לנאשם 11 עד תום.

נאשם 11 מורשע ב-7 עבירות לפי סעיף 290 לחוק, על-כך שקיבל מ"דכנר את צ'רני" שוחד בין השנים 2000-2006 בסך 680 אלף ₪.

נאשם 12

פתח דבר

398. קודם אני בא לבדוק הסוגיות שנתרכזו בשטח המריבה בין הצדדים, אדון בשאלת ה"שדלן", ה"מאכר" בעניינו.
נאשם 12 לא התכחש בשום שלב להעברת סך כ-1.3 מיליון ₪ לנאשם 5. לגרסתו, שכר את שירותיו הטובים של נאשם 5 כ"מאכר" על-מנת לקדם העסקה בין תעשיות המלח למנהל מקרקעי ישראל. תמורת פעילותו זו זכה נאשם 5 לכספים הנ"ל.

דבריו אלה של נאשם 12, לעצמם, עולים כדי הודאה באשמה.

מהות הביטוי "מאכר"

399. שימוש בגורמים מתווכים למיניהם – "מאכרים" בשפת העם – לקידום אינטרסים שונים מול רשויות השלטון הינה תופעה נפוצה בשירות הציבורי של ישראל. ה"מאכר" הינו מי שביכולתו להסדיר ו"להחליק" עניינים ותהליכים ביורוקרטיים במשרדים של גופים ציבוריים ואצל קובעי מדיניות ומקבלי החלטות[1].
מדובר בנתיב מהיר ונוח, שאינו פתוח לפני אזרחים תמימים, אזרחים "מן השורה", שצועדים בדרך המלך. ה"מאכר" משתמש ב"קשריו" האישיים עם גורמים במערכת הציבורית. הנעזרים בשירותיהם של ה"מאכרים" הינם אזרחים המבקשים לקדם את ענייניהם הפרטיים, כמו גם גופים עסקיים ופוליטיים המבקשים לקדם אינטרסים כלכליים.

<u>מדובר בתופעה פסולה, מושחתת ומשחיתה.</u>

בעלי ממון שבכוחם לשכור שירותיו של "מאכר" נהנים מערוץ "מיוחד" לטיפול בענייניהם הפרטיים. מצב דברים השוחק אמון האזרח בשירות הציבורי ובמוסדות השלטון, מצב דברים שיש בו כדי לגרום <u>להשחתת נורמות ההתנהגות של עובדי ציבור</u>.

[1] ראו שמחה ב' ורנר וירון זליכה "מאכערים לשירות הציבור: גורמים, אפיונים הסדרה לפי סוגיית חופש העיסוק ודרכי התמודדות חלופות" **קרית המשפט** ט 429, 430 (תשע"א)

בית המשפט העליון עמד על הבעייתיות שבתופעה, אם כי התיר את המשך קיומה מטעמים של חופש העיסוק[2]. לעניין הפסול שבתופעה ראויים במיוחד לציון דבריה של סגנית הנשיא (כתוארה אז) כבי השופטת ברלינר בע"פ 70526/04 **סבג נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים), בפסקה 5 לפסק הדין:

> **"תופעת ה"מאכרים" היא אכן בבחינת רעה חולה. לרוע המזל, כמעט בכל תחום ניתן להיתקל ב"מאכרים" למיניהם, שמציגים עצמם כמתווכים בין זרועות השלטון לבין האזרח. עצם הרעיון כי יש צורך בתיווך כזה הוא רעיון פסול ומעוות, המאפיין משטרים שמדינת ישראל ודאי איננה שואפת להידמות להם. שירות במשרד ממשלתי כזה או אחר אמור להיות נגיש לאזרח. שיקולי הפקיד המספק את השירות אמורים להיות שיקולים ענייניים, המתייחסים אך ורק לעובדות ולנסיבות הרלבנטיות, ולא למיהותו של האדם המבקש לקבל שירות זה או אחר. המציאות מוכיחה כי תופעת ה"מאכרים" היא הנדבך הראשון המאפשר קיומה של תופעת שוחד, ומשום כך אין להקל בה."**

בחינת הדרך להתמודד עם תופעת ה"מאכרים" באמצעות המשפט הפלילי מחייבת, כעניין מקדמי, <u>לערוך הבחנה בין שתדלנות פסולה לבין שתדלנות לגיטימית</u>. זאת, כיוון שחרף כל הבעייתיות הטמונה בתופעת המאכרים יש לזכור כי לא כל פעילות שתדלנית בקרב רשויות השלטון נחשבת לבלתי תקינה. השימוש בשדלנים למיניהם כדי להשפיע על מקבלי ההחלטות היא תופעה שאינה ייחודית לישראל – היא קיימת בכל מדינות המערב, ובמיוחד בארה"ב, שם השדלנים נתפסים כחלק בלתי נפרד מן המציאות הפוליטית[3].

שתדלנות לגיטימית היא זו המניחה בפני מקבלי ההחלטות מידע, ניתוחי מצב, הגיגים ורעיונות לנושאים שבדיון. שתדלנות זו באה לידי ביטוי בדרך של הצגת עמדות, העדפות וצרכים של הציבור לטובתו השדלנים פועלים ואותו משרתים. בשתדלנות זו יש גם כדי לעודד השתתפותו של האזרח בתהליכי קבלת ההחלטות במערכת הציבורית[4].

400. לצורך ההבחנה בין שתדלנות פסולה לבין שתדלנות לגיטימית ניתן להסתייע בחוק הלוביסטים הישראלי[5]. חוק זה, אשר נכנס לתוקף בשנת 2008, מסדיר את עבודתם של השדלנים הפועלים בכנסת. השדלן מוגדר בחוק זה כ"מי שדרך עיסוק או בתמורה למען לקוח, נוקט פעולות לשכנוע חבר הכנסת בקשר להצעות חוק ולחקיקת משנה בכנסת או בוועדותיה, להחלטות הכנסת וועדותיה ולמינוי או לבחירה של אדם לתפקיד על ידי הכנסת או על ידי גוף שנציג הכנסת חבר

---

[2] ראו בג"צ 337/81 **מיטראני ואח' נ' שר התחבורה** (פורסם במאגרים המשפטיים)

[3] ראו יואב המר ומשה כהן-אליה "שתדלנות והחליך הדמוקרטי" **עיוני משפט** לג 593, 597 (2011)

[4] שם, בעמ' 595-594

[5] חוק הכנסת (תיקון מס' 25), תשס"ח-2008

בו"[6]. החוק קובע כי השדלן לא יכול לפעול בכנסת בלי לקבל היתר לכך מוועדת הכנסת שתוקם במיוחד לצורך זה[7], וכי עליו לענוד תג ייחודי המזהה אותו כשדלן[8]. היתר כזה לא יינתן למי שכיהן כשר או כחבר כנסת בשנה שקדמה למועד מתן ההיתר, או לעובד של הכנסת, של חבר הכנסת או וחבר בצוות פרלמנטרי[9]. עוד נקבע כי על השדלן להציג את עצמו ככזה בכל פנייה – בכתב או בעל פה – לגורם כלשהו בכנסת, וכן לגלות את זהות הלקוח בשמו הוא פועל[10]. במסגרת עבודתו נאסר על השדלן להציע או להעניק לחברי הכנסת טובות הנאה כלשהן; למסור לחברי הכנסת ביודעין מידע שגוי או חלקי; לשכנע את חברי הכנסת באמצעות לחץ, איום, פיתוי או הבטחה לטובת הנאה; וכן להביא את חבר הכנסת להתחייב כלפיו או כלפי שולחו להצבעה או פעולה בדרך מסוימת[11].

חוק הלוביסטים מדגיש את המימד הקומוניקטיבי בעבודת השדלן. לאמור, נקודת המוצא של החוק הינה כי שתדלנות לגיטימית היא שכנוע עובד הציבור באמצעות הספקת מידע רלוונטי, שיכול ויהיה בכוחו להביא את עובד הציבור לקבל החלטה המטיבה עם שולחו של השדלן.
בדברי ההסבר להצעת חוק הלוביסטים צוין כי תפקידו של השדלן הפועל בכנסת הוא להאיר את כל הצדדים של מהלך פרלמנטרי[12]. שתדלנות לגיטימית היא ניסיון שכנוע על סמך נימוקים מקצועיים ענייניים. השדלן מסתייע במיני נימוקים שיש בהם להוביל את מקבל ההחלטה להחליט בהתאם להשקפת הלקוח של הלוביסט.
טיפוח קשרים אישיים עד כדי רקימת יחסי ידידות עם מקבלי ההחלטות הינו לעיתים תוצר לוואי ליחסי העבודה ביניהם ואיננו בהכרח בבחינת יעד מבוצר לכיבוש לצורך השגת המטרה.

עם זאת, גם בפעילות השתדלנות הלגיטימית ראוי לתחום את גבולות המותר והאסור (ראה בהמשך).

מכלל הפעולות המותרות על –פי חוק, ניתן ללמוד על הפעולות הנמצאות מחוץ לגדרות החוק.

401. שתדלנות אסורה הינה זו הנסמכת על מתן טובות הנאה שוות כסף, נכס, מוצר או שירות. שתדלנות אסורה היא זו המושתתת על קשרים אישיים ו/או קשרים אחרים בין השדלן לבעל התפקיד הציבורי ו/או מקבל ההחלטה. קשרים שבגינם ניתנת העדפה לשדלן ולמי שהינו מייצג; במהות ההחלטה, דרך גיבושה וניסוחה, השהייה, החשה, האטה, בסדר העניינים הנדונים על-ידי מקבל ההחלטה או במתן יתרון כלשהו לשדלן, וליתר דיוק לשולחו, למי שמטעמו פועל, או הפליה

[6] ראו ס' 65 לחוק הכנסת, תשנ"ד-1994
[7] ראו ס' 66(א) לחוק הכנסת, תשנ"ד-1994
[8] ראו ס' 68(א) לחוק הכנסת, תשנ"ד-1994
[9] ראו ס' 67 לחוק הכנסת, תשנ"ד-1994
[10] ראו ס' 68(ב) לחוק הכנסת, תשנ"ד-1994
[11] ראו ס' 69 לחוק הכנסת, תשנ"ד-1994
[12] ראו הצעת חוק הכנסת (תיקון – הסדרת פעולתם של שדלנים (לוביסטים)), תשס"ח-2007

לרעה של אחר, שהינו בבחינת יריב או מתחרה אישי/עסקי או מתמודד לתפקיד מול שולחו של השדלן, וכיו"ב.

מסירת מידע לשדלן בשל מערכת קשריו עם בעל התפקיד הציבורי – מידע שאינו פתוח לציבור ואינו זכאי לקבלו בדרכים הקבועות על פי חוק – הינה בבחינת העדפה אסורה.

הלבוש המשפטי

402. "מאכר", אזרח העוסק בשדלנות אסורה חוצה גבולות נורמטיביים ומטביע עצמו בפלילים.

סעיפים 295(ב) ו-(ג) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 קובעים כדלקמן:

> **295. (ב) המקבל כסף, שווה כסף, שירות או טובת הנאה אחרת על מנת שיניע, בעצמו או על ידי אחר, עובד הציבור כאמור בסעיף 290(ב) או עובד ציבור זר כאמור בסעיף 291א(ג) למשוא פנים או להפליה - דינו כאילו היה לוקח שוחד.**
>
> ...
>
> **(ג) הנותן כסף, שווה כסף, שירות או טובת הנאה אחרת למקבל כאמור בסעיפים קטנים (א) או (ב) – דינו כדין נותן שוחד ולמקבל כאמור בסעיף קטן (ב1), דינו – מחצית העונש הקבוע באותו סעיף קטן.**

היסוד המרכזי של העבירה הוא התכלית הפסולה לשמה ניתן המתת לגורם המתווך – להניע עובד ציבור למשוא פנים או להפליה לטובת נותן המתת.

הביטוי "משוא פנים" פורש בפסיקה כ"מתן זכות-עדיפות, זכות-בכורה, לאחד על פני האחרים"[13] או כ"יחס מיוחד"[14], דוגמת מתן שירות "מחוץ לתור"[15].

המונח "על מנת" המופיע בס' 295(ב) מבטא את תכלית מתן המתת. תכלית זו נמנית עם הרכיבים העובדתיים של העבירה – שהיא עבירת התנהגות – כאשר היסוד הנפשי הנדרש כלפיה הוא מודעות[16], לרבות בדרך של עצימת עיניים[17].

פרקליטיו המלומדים של נאשם 12, עו"ד נבות תל-צור, עו"ד טל שפירא, עו"ד יורם ראב"ד, עו"ד יוסף בנקל, טענו בסיכומיהם בכתב כי היה על המאשימה להוכיח היסוד הנפשי של הנאשם.

---

[13] ראו ע"פ 214/53 **הלפרין נ' היועמ"ש** (פורסם במאגרים המשפטיים)

[14] ראו ע"פ 60/57 **קרפובסקי ואח' נ' היועמ"ש** (פורסם במאגרים המשפטיים)

[15] ראו ע"פ 406/65 **פייגין נ' היועמ"ש** (פורסם במאגרים המשפטיים)

[16] ראו ע"פ 5083/08 **בניזרי ואח' נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים); יעקב קדמי **על הדין בפלילים** חלק רביעי, בעמ' 1797 (מהדורה מעודכנת, 2006)

[17] ראו קדמי, הערה 16 לעיל, בעמ' 1798

דהיינו, מודעות הנאשם לכל רכיבי היסוד העובדתי של העבירה. הסנגורים בלמדנותם ציינו, בין היתר: "טענתו העקבית של הנאשם, כי שכר את שירותיו של רבין כמאכר, נטענה על-ידו לאורך כל הדרך. חרף האמור, וחרף העובדה שתיק זה לווה על-ידי מיטב המשפטנים במדינת ישראל, לרבות פרקליט המדינה עצמו, איש לא העלה על דעתו לטעון – לא בחקירות, לא בשימוע, לא בכתב האישום המקורי, לא בבקשה לתיקון כתב האישום, לא בהמשך לתשובת הנאשם לכתב האישום, ולא לאורך כל פרשת התביעה – כי די בעצם שכירת שירותיו של רבין, כדי להוות תשתית להרשעה בעבירה המיוחדת של מתן שוחד על-ידי הנעת עובד הציבור באמצעות מתווך! העובדה כי המשפטנים הבכירים ביותר עברו על חומר הראיות בתיק זה ולא סברו כי ניתן לייחס לנאשם עבירה לפי סעיף 295(ב) לחוק, שוללת מניה וביה את הטענה שאצל הנאשם – שאיננו משפטן – התקיימה מעל לכל ספק סביר, במשטר הנורמטיבי של שנת 2002 – מודעות לכלל רכיבי היסוד העובדתי של העבירה החלופית המיוחסת לו כיום, אותה המאשימה עצמה הגדירה אותה כ'תקדימית'!" (סע' 344-345, עמ' 38-39, סיכומי נאשם 12) (הדגשות במקור).

טענת הפרקליטים המלומדים שובה לב ועין אך למגינת הלב, אינה מתיישבת עם ההלכה הפסוקה ומן הדין לדחותה.

לא נטען כלפי נאשם 12 כי ידע המצב המשפטי הנכון. כל שנטען כלפי נאשם 12, ששכר "מאכר" בנסיבות המלמדות על גיבוש יסודות עבירת השוחד. נאשם 12 שכר "מאכר" והפעילו באופן אסור בתכלית ומנוגד לחוק. נאשם 12 עשה כן, כמפורט להלן, בעיניים פקוחות ובנפש חפצה.

הפרקליטים המלומדים הוסיפו וטענו כי לא ניתן לעשות שימוש בסעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי, עתירה שנשמעה רק בשלהי חקירתו הנגדית של הנאשם, לאחר שנבצר מנאשם 12 מלחקור בעניין זה את נאשם 5, שהינו עד משמעותי ביותר לצורך ההגנה מפני אישום זה (ראה עוד עמ' 39-40 לסיכומי נאשם 12).

עם כל הכבוד לטענות הפרקליטים המלומדים, חשוב לזכור כי נאשם 12 מתחילת הדרך סימן את גבולות מתרס הגנתו. מדובר בקו הגנה שננקט על-ידי הנאשם 12 מתחילת הדרך ועד סופה. במצב דברים זה, לא ברור כיצד יכול הנאשם 12 לגרוס כי נמנעה ממנו אפשרות להתגונן. כל שאומר, למעשה, הנאשם 12 בטיעוניו, כך הסנגורים הנכבדים: לא קראתי נכון את המצב המשפטי ובכך שגיתי בנקיטת קו ההגנה בתחילת הדרך במהלך החקירה במשטרה, ובהמשך לאורך המשפט כולו.

עיקר יכולתו של ה"מאכר" העושה שתדלנות אסורה הינה להשתמש בקשריו האישיים ברשות הציבורית כדי לגרום לעובד הציבור להעניק יחס מיוחד לשולחו ולהעדיף את עניינו על פני עניינם של אחרים. העדפת ראובן על פני שמעון אך בשל העובדה כי את עניינו של ראובן מקדם לוי, המקורב לעובד הציבור הרלוונטי, היא העדפה פסולה – זהו בדיוק "משוא הפנים" אליו מכוון האיסור הפלילי שבסעיף 295(ב).

יפים לעניין זה דבריו של המשנה לנשיא זוסמן בע"פ 423/72 **חרדון נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגרים המשפטיים), בס' 6 לפסק הדין:

"מעשה התיווך בשוחד, לפי סעיף 6 [היום סעיף 295 – ד.ר.], אינו אלא מעשה של שתדלנות או "פרוטקציה" בשכר."

המשוואה שעולה מאמירה זו של בית המשפט העליון היא פשוטה: "פרוטקציה" שווה קשרים אישיים עם האדם הנכון במקום הנכון, והפעלתם של קשרים אלה בתמורה לשכר או טובת הנאה שווה שוחד. הבסיס המשפטי למשוואה זו נתון בחוק.

אמור מעתה, ה"מאכר" העושה שדלנות אסורה הינו בבחינת מתווך לשוחד.

403. לא אוכל לסיים דברים אלה מבלי להמליץ ולו המלצה ראשונית.

ראוי למחוקק לתחום את גבולות המותר והאסור גם בפעילות השתדלנות הלגיטימית. נראה כי בקווים כלליים ראוי להסדיר נושא השתדלנות הלגיטימית, בדומה לחוק הכנסת (תיקון מס' 25), תשס"ח - 2008, כדלהלן:

א. אדם יוכל לפעול כשדלן אך לאחר קבלת היתר מועדה משרדית שתוקם בכל גוף ציבורי. שמות השדלנים שקיבלו היתר יפורסמו בפרסום רשמי הפתוח לציבור.

ב. הועדה המשרדית תקבע התנאים שעל המבקש לפעול כשדלן למלא בעת הגשת בקשתו.

ג. המידע שיועבר על-ידי השדלן לגורם הציבורי, כמו גם הלקוח שלטובתו פועל השדלן, יפורסמו בפרסום רשמי הפתוח לציבור [ראה הצעת חוק הכנסת (תיקון – חובת פרסום מידע הנמסר בידי שדלן), תשע"ג – 2013].

ד. בעת שהותו של השדלן במשרד הציבורי, יענוד תג זיהוי ייחודי שקיבל מהועדה.

ה. בכל פנייה, בכתב או בעל-פה, בקשר לפעולותיו כשדלן, יציין השדלן בפני הגורם הציבורי כי הוא פועל כשדלן, בהיתר, ומי הוא הלקוח שעבורו הוא פועל.

ו. על השדלן יחולו כללי פעילות ואיסורים שייקבעו בחוק, כמו גם תוצאות הפרת האיסורים.

פרקליטיו הנכבדים של נאשם 12, עו"ד נבות תל-צור, עו"ד טל שפירא, עו"ד יורם ראב"ד, עו"ד יוסף בנקל, טענו בלמדנותם כי לא הוכחה תזת המאשימה כי נאשם 13 קיבל כספי שוחד מנאשם 12 באמצעות נאשם 5.

הפרקליטים המלומדים ציינו כי כתב האישום וסיכומי המאשימה מתארים "מסלול כסף" ברור, המורכב משלוש "חוליות" אותו היה על המאשימה להוכיח מעל לכל ספק סביר. לגישת ההגנה, החוליה הראשונה ב"מסלול הכסף" איננה כלל במחלוקת בין הצדדים, והיא מתיישבת היטב עם תזת ההגנה – חברת תעשיות המלח שילמה כספים לחברת ש.א.ד. החוליה השנייה במסלול הכסף

איננה כלל בידיעת הנאשם. הנאשם לא ידע ואינו יודע כי השיקים נפרטו על-ידי נאשם 5 למזומן. החוליה השלישית ב"מסלול הכסף" עומדת בלב כתב האישום ולא ניתן לטעון כי מתוך כספי המזומן שנאשם 5 קיבל, הועברו על-ידו כספים לנאשם 13 (ראה עמ' 2-3, סיכומי נאשם 12).

הסנגורים המלומדים יצא חוצץ כנגד עדותו של עד המדינה, שהוא, לדידם, העד היחיד שהעיד על מתן שוחד לנאשם 13.

לא ניתן לקבל עמדת הפרקליטים המלומדים.

עד המדינה הדגיש בעדותו, חזור והדגש, כי כל שידע על מתן השוחד לנאשם 13 למד אך ורק מתוך הבנתו את הדברים ששמע בנושא מפי נאשם 5. הוא עצמו לא היה מעורב, בשום פנים ואופן, במסירת כספי שוחד לנאשם 13, כמו גם, לא היה לו כל קשר בנושא לנאשם 12.

יתר על כן, גם לו נתגבשה אחריות נאשם 13 לקבלת 45 אלף ₪ כדמי לא ייחרץ – לא היה במסקנה משפטית זו משמעות דרמטית מבחינתו של נאשם 12.

נאשם 12 העביר כספים לנאשם 5.

השאלה האם נאשם 5 נטל מרבית הכספים לכיסו או אך חלק מועט מתוכם – אינה משליכה על פועלו של הנאשם 12 וכוונתו הפלילית במסירת אותם כספים לנאשם 5. דומה הדבר לנאשמים האחרים בתיק זה, שהעבירו, כמפורט לעיל, כספי שוחד לעד המדינה, וזה לא תמיד הקפיד להעביר את הכספים ל"יעדם". העובדה כי עד המדינה לא תמיד הקפיד להעביר <u>כל הכספים</u> שקיבל לידיו, כמפורט לעיל, אינה גורעת מאחריות הנאשמים שהעבירו לו כספי השוחד.

נאשם 12 העביר כ-1.3 מיליון ש"ח לנאשם 5 על-מנת שזה ישתמש בקשריו במנהל לקידום עסקת תעשיות המלח. נאשם 12 ציין כי ביקש לקדם ענייני חברת המלח באמצעות קשריו של נאשם 5, ובין השאר ביקש מנאשם 5 להשיג אינפורמציה, שבדרכים אחרות לא הייתה מגיעה לרשותו, אינפורמציה שאינה פתוחה ונגישה לעיון בדרכים לגיטימיות.

נאשם 12 העביר הכספים ל"מאכר", כך כינה את נאשם 5, על-מנת שזה בעזרת קשריו יקדם את עסקת תעשיות המלח.

הנאשם 12 הודה, אפוא, במתן שוחד בסך 1.3 מיליון ₪ לנאשם 5.

מעל המפורט לעיל, <u>ובנפרד</u>, אבחן עיקר טענות ב"כ הצדדים המלומדים בשטח המריבה בעניינו של נאשם 12. אבחן גרסת הנאשם וכלל המשמעות המשפטית של דבריו.

תחילה, זירת המריבה כפי שהותוותה בעדויות עד המדינה ונאשם 12.

<u>עד המדינה</u>

404. בפרשה זו הועברו סך כ- 1,300,000 ₪ מתעשיות המלח לחברות שבשליטת עד המדינה. על פי כתב האישום, מתוך הכסף הנ"ל הועברו סך 240,000 ₪ לנאשם 5 לצורכי מתן שוחד לדודו נאשם 13, יעקב אפרתי (עמ' 3447 ש' 10-8).

עד המדינה העיד בבית-המשפט כי הוא עצמו אינו נגוע ישירות בתשלומי השוחד של נאשמים 12 ו-13. נאשם 5 חיברו לנאשמים אלה. החברות של עד המדינה שימשו בסיס לפעילותו של נאשם 5. הקבלות לחברת תעשיות מלח לישראל הוצאו מטעם חברת ש.א.ד. השקעות בע"מ, חברה השייכת לעד המדינה, ובכך הסתכמה מעורבותו בעניין.

עד המדינה ציין כי בפרשת תעשיות המלח שימש מעין צינור: "**מעין צ'נג'ר כזה**", להעברת כספים בין תעשיות המלח לנאשם 5 כאשר כל העת ברור לו כי מדובר בכספי שוחד. עד המדינה נתן את שרותיו הטובים לטובת תשלומי השוחד, ששילם נאשם 5 לדודו, כאשר היה מובהר לו כי מדובר בשוחד המשולם על-ידי תעשיות המלח לנאשם 13 באמצעות נאשם 5, ותפקידו לתת להעברת הכספים אצטלא חוקית (עמ' 3460 ש' 31-13). לדברי עד המדינה בבית המשפט הכסף שהועבר על-ידי תעשיות המלח ניתן לנאשם 5 לצורך תשלום שוחד, זה היה ברור לו לחלוטין, ולא היה כל הסבר אחר להעברת הכסף של תעשיות המלח לחשבון החברה שלו, ובהמשך לנאשם 5. עד המדינה הדגיש בעדותו כי אינו יכול להעיד אם אכן נאשם 5 שיחד את נאשם 13 או לא, האם נאשם 13 קיבל כסף אם לאו (עמ' 3464 ש' 17 עד עמ' 3465 ש' 17). עד המדינה העיד בבית-משפט כי למעשה כל שהוא יודע בנושא תעשיות המלח מבוסס על דברים ששמע מנאשם 5. נאשם 5 סיפר לו על ההיכרות בינו לבין נאשם 12, ציין שהינו מיודד עם נאשם 12, אבל על נסיבות היכרותו סירב לגלות לעד המדינה: "**...רק אמר לי שהוא מכיר אותו ומאוד מיודד איתו והוא אחרי זה גם מסר לי שהוא עוזר לו אל מול המנהל**" (עמ' 620 שו' 23-25), כוונתו של נאשם 5 בדברו על "מנהל" הייתה לעזרה מול נאשם 13. עד המדינה ציין כי הוא עצמו לא דיבר עם נאשם 12 ולא התבקש לסייע לו. הכסף שהועבר על-ידי נאשם 5 לנאשם 12 היה מיועד, לפי הדברים שמסר לו נאשם 5: "**מאיר אמר לי שחלק מהכסף מיועד לדוד שלו, עבור כל העזרה שהוא מקדיש לדני דנקנר**" (עמ' 622 שו' 9). נאשם 5 סיפר לעד המדינה שהוא מסר לדוד שלו כספים, אבל עד המדינה אינו יודע לציין סכומים, שכן לא נכנס לנושא זה (עמ' 631 שו' 28).

עד המדינה אישר קבלת 250,000 ₪ מחב' תעשיות המלח, סכום בגינו הוציא חשבונית (ראה **ת/412**, חשבון הבנק **ת/413**). בשנת 2004 אישר קבלת 1,000,060 ₪ (כולל מע"מ) (**ת/421 א'**). לדברי עד המדינה, סך 200,000 ₪ מסר לבקשתו של נאשם 5 לבן-דוד של נאשם 5, שלמה בן עמרה, וסכום של בין 200,000 ל- 250,000 ₪ נאשם 5 העביר לטובת תשלום שוחד לנאשם 13 (עמ' 3451 ש' 19). עד המדינה ציין כי סך 200,000 ₪ שמסר לבן עמרה לבקשת נאשם 5 הועברו טרם קבלת הכסף מתעשיות המלח, ועל כן רשם את בן עמרה כחייב בספרים על פי סיכום עם נאשם 5, כך שאם יתקבל הכסף מחב' תעשיות המלח, אז ההלוואה תהפך: "...**למעשה לתשלום לבן עמרה ואם לא, מאיר אמר שהוא יהיה אחראי שבן עמרה יחזיר את הכסף...**" (עמ' 3451 ש' 23, 24).

על פי מצג דברים זה מתוך כ- 1,300,000 ₪ שקיבל מתעשיות המלח העביר עד המדינה לטובת נאשם 5 כ- 250,000 ₪ ויתרת הכסף נותרה בחשבון החברה של עד המדינה, לצורכי גילום ומס (עמ' 3452 ש' 8). הסכום שהועבר לבן עמרה, נשקף ב- 4 שיקים (**ת/427**) (עמ' 3455 ש' 3-1). עד המדינה אישר כי בשנת 2003 מסר לנאשם 5 96,000 ₪ בשלושה שיקים שונים (**ת/423, ת/423 א', ת/423 ב'**), ספחי אותם השיקים של שנת 2003 המסתכמים ב- 96,000 ₪ (**ת/422 ד', ת/422 ה', ת/422 ו'**) נתפסו בהנהלת החשבונות של עד המדינה מחוברים לחשבוניות (**ת/417**) של חב' תעשיות המלח בזמן אמת (עמ' 3457 ש' 6,7 ו- 31-26). עד המדינה ציין כי השיקים הנ"ל שולמו מתוך הכסף שקיבל בשנת 2003 והופקדו בחשבונו בבנק דיסקונט סניף כיכר יצחק רבין, ביום 29.5.03 (**ת/413**) (עמ' 3459 ש' 2).

פרקליטו המלומד של נאשם 5 הטיח בעד המדינה כי רק משהציגו לו את מוצג **נ/324** צרופה של 8 עמודים, ובהם ראה את ספחי השיקים מחוברים למסמכים הקשורים לתעשיות המלח, שינה גרסתו וציין כי מדובר בשיקים שמסר לנאשם 5 לצורך תשלום שוחד לדודו, נאשם 13, במקום הגרסה הקודמת, שמדובר בשיקים שניתנו לחותנה. שינוי גרסתו של עד המדינה נובע מכך, שפקידה במשרד קומורניק שידכה הכל בסיכה אחת ושלחה את שלושת הספחים יחד עם הניירות האחרים. עד המדינה דחה זאת מכל וכל (עמ' 3481): "**אני אמרתי שזה אחד הדברים אבל לא רק זה, אמרתי שכבר קודם אני אמרתי את זה שזה ביחס לשוחד, אני עדיין חוזר ועומד על זה שזה ביחס לשוחד. מהתחלה טענתי שכל המיליון זה למעשה התקבל אך ורק בגין שוחד, לא יודע מה נאמר לדני דנקנר, אני לא הייתי נוכח, אין לי מושג איך זה הוצג לו כל הנושא הזה, מה סופר לו, אני יודע רק דבר אחד, שאם לא זה, לא היה שום היגיון שנקבל אגורה אחת מדני דנקנר, לא היה שום היגיון לקבל לא אגורה, אלא 1,100,000 מדני דנקנר, לא היה הסכם בינינו על שום דבר. לא היה אף פעם, אפילו שיחה אחת, בין דני דנקנר וביני בכל הנושא הזה של תעשיות המלח, לא הייתה אף פעם פנייה מתעשיות המלח אלי בשום נושא ביחס לכל הדברים האלה, כל זה הוא אך ורק תוצאה טהורה של היחסים בין מאיר לבין דוד שלו לבין המנהל, כל הקשרים האלה ומאיר עצמו אמר לי בשעתו שחלק מהכסף מיועד לדוד שלו, את זה אמרתי מהיום הראשון ואמרתי את זה אחר כך כל הזמן**" (עמ' 3481 ש' 31 עד עמ' 3482 ש' 9).

עדות נאשם 12 בבית-המשפט

405. נאשם 12 תיאר בבית-המשפט, לבקשת פרקליטו המלומד, ציוני דרך עיקריים בחייו. נאשם 12 הינו בן למשפחת דנקנר, מילא תפקידים מרכזיים במשק. לענייננו, נאשם 12 הגיע לחברת תעשיות המלח, שהייתה שייכת למשפחת דנקנר עשרות שנים, כבר בשנת 1990. נאשם 12 שימש כמנכ"ל חברת תעשיות המלח עד שנת 1999, אז במקומו מונה מר נדב שחר. הנאשם 12 מונה ליו"ר הדירקטוריון, תפקיד אותו מילא עד שנת 2007 (עמ' 8397 למעלה).

ההסכם בין תעשיות המלח למנהל מקרקעי ישראל העסיק את נאשם 12 החל משנת 1994, מדובר בעסקה שהייתה לו חשובה (עמ' 8481 שו' 17). מדובר בעסקה בעלת משמעות כספית הנמדדת במאות מיליוני ₪.

נאשם 12 הכיר את נאשם 5 באמצעות נאשם 2 בשנת 2002. האחרון הציג לו את נאשם 5 כמי ש: "**...מקושר במנהל, שהוא בקיא במסדרונות המנהל, בהיררכיה במנהל, בבירוקרטיה במנהל. אם אני זוכר נכון, נאמר שהוא מקושר למר אפרתי, מכיר את מר אפרתי ואנשים נוספים, אם אני זוכר נכון, לרבות היועצים המשפטיים**" (עמ' 8407 שו' 9-11).

לשאלה מפורשת של פרקליטו המלומד, עו"ד נבות תל-צור, האם נאמר לו משהו על קשר משפחתי בין נאשם 5 לנאשם 13, השיב הנאשם 12: "**לחלוטין לא**" (עמ' 8407 שו' 13).

נאשם 12 העיד בבית-המשפט כי שכר את שירותיו של נאשם 5 כמו ששכר שירותים דומים של אנשים שפעלו כ"מאכרים". הנאשם סיפר כי נאשם 5 היה אמור לספק לו אינפורמציה, לגיטימית, כמו למשל היכן: "**...הדברים תקועים...**" (עמ' 8410 שו' 20; עמ' 8411 שו' 1), אינפורמציה שוידא להעביר לפרקליטיו.

הנאשם 12 העיד בבית-המשפט כי לא הכיר את עד המדינה, לא היה לו קשר עמו ומעולם לא שוחח עמו, כל שידע לומר כי נאשם 5 הינו שכיר בחברה בבעלותו של עד המדינה (עמ' 8413 שו' 19-20; עמ' 8456 שו' 16; עמ' 8457 שו' 4-5).

נאשם 12 ציין בעדותו בבית-משפט עובדות, שהינן מוסכמות, בסך-הכל, על ב"כ הצדדים המלומדים, כדלהלן:

א. החל מחודש מאי 2003 הועבר סך של כ-1.3 מיליון ₪ (כולל מע"מ) מנאשם 12 לנאשם 5 באמצעות חברת ש.א.ד. כנגד שלוש חשבוניות, **ת/412ב** מיום 13.05.03 על-סך 250 אלף ₪, **ת/415ב** מיום 10.11.03 על-סך 531 אלף ₪ ו-**ת/420ג** מיום 02.02.04 על-סך 528,994 ₪.

ב. נאשם 5 העביר לנאשם 12 חשבוניות וקבלות של חברת ש.א.ד. בבעלותו של עד המדינה בגין הכספים שקיבל ממנו.

ג. הנאשם 12 ידע כי עד המדינה הינו מעסיקו ומנהלו של נאשם 5.

ד. הנאשם 12 הפעיל את נאשם 5 מבלי להיפגש עם מעסיקו ומנהלו.

ה. הנאשם 12 לא ביקש מעד המדינה עצה כלשהי, כמו גם, לא הסתייע בו תמורת הכספים שנתקבלו ונרשמו בחברתו של עד המדינה.

נאשם 12 הדגיש לאורך כל עדותו בבית-משפט כי מעולם לא נתן שוחד ולא חשב ליתן שוחד למאן דהוא. נאשם 5 היה בבחינתו "מאכר", שהיה אמור לקדם את עסקת תעשיות המלח. זה ותו לא.

406. קודם אני בא לדיון בשאלת השאלות בפרשה זו, האם סכומי הכסף שהועברו על-ידי נאשם 12 לנאשם 5 היו בבחינת כספי שוחד, כספים שאת חלקם היה אמור נאשם 5 להעביר, כך

המאשימה, לידי נאשם 13, אניח מספר נתונים, שאינם במחלוקת בין ב"כ הצדדים ומשמשים רקע ובסיס לאישומים:

א. בחודש יוני 1996 נחתם הסכם בין תעשיות המלח למנהל מקרקעי ישראל. על-פי ההסכם הגיעו הצדדים להסדר עקרונות לפינוי תעשיות המלח מהקרקעות שהוחזקו על-ידה בעתלית ובאילת בשטח כולל של למעלה מ-3,000 דונם. על-פי ההסכם, ייעשה לשינוי ייעוד הקרקעות למגורים, תיירות ומסחר והזכויות בקרקע ייקבעו על-פי העקרונות שצוינו בהסכם.

ב. בשנת 2000 נבדק הסכם העקרונות על-ידי מבקר המדינה. מבקר המדינה מצא פגמים ממשיים בהסכם העקרונות.

ג. בעקבות דו"ח מבקר המדינה הוחלט כי טיוטת הסכם מפורט בין תעשיות המלח למנהל מקרקעי ישראל תובא לאישור מועצת מקרקעי ישראל. היועץ המשפטי לממשלה הורה כי טרם חתימת ההסכם יובא זה לאישורו.

ד. נאשם 13 מונה ליו"ר זמני של מנהל מקרקעי ישראל בחודש אוגוסט 2001, ובחודש נובמבר 2001 נכנס לתפקיד יו"ר קבוע, בו כיהן עד חודש יוני 2008.

ה. בתאריך 20.08.03 החליט המנהל לאשר הסכם שנתגבש אותה עת עם תעשיות המלח ולהביאו לאישור מועצת מקרקעי ישראל.

ו. בתאריך 22.10.03 החליטה מועצת מקרקעי ישראל לאשר ההסכם שנתגבש.

ז. בתאריך 29.10.03, בעקבות עתירות לבג"צ, הורה בית-המשפט הגבוה לצדק, בצו ביניים, להימנע מלפעול על-פי ההסכם.

ח. בתאריך 18.01.05 קבע היועץ המשפטי לממשלה דאז, מר מני מזוז, כי אין מניעה לאישור ההסכם עם חברות המלח, שאושר על-ידי מועצת מקרקעי ישראל.

עתה, אבקש לבחון כלל גרסתו של נאשם 12 בבית-המשפט.

<u>בחינת עדות נאשם 12 בבית-משפט</u>

407. נאשם 12 סיפר בבית-המשפט, בהמשך לחקירתו במשטרה על נסיבות היכרותו את נאשם 5. לדבריו, נאשם 2 סיפר לו כי לנאשם 5 יש קשרים טובים במנהל. נאשם 5, אליבא דנאשם 12, הינו אדם מקושר: "**...רבין מקושר <u>היטב לאפרתי</u>... יודע לצאת ולהיכנס ולהתנהל בתוך המנהל, מקום שהוא מכיר טוב, ישבתי עם רבין, הוא הסביר לי את היכולות שלו בהיבט של <u>הקשרים</u>**" (עמ' 8595 שו' 1-8). וכן: "**אני לא יודע איזה אנשים אחרים יש לו. אני אומר שהוא הוצג לי הן על ידי קלנר והן בפגישה האישית הראשונה שלנו. <u>הוא הציג שיש לו קשרים מאוד טובים לאפרתי</u>, אבל הוא אמר, ואמרתי את זה במספר פעמים בחקירותיי,**

שהוא אמר שיש לו קשרים נוספים רבים נוספים בתוך המנהל" (עמ' 8595 שו' 15-18) [ההדגשות שלי – ד.ר].

הנאשם 12 לא ידע לציין היקף הקשרים ו/או טיב הקשרים שהיו לנאשם 5 במנהל, למעט קשר עם מי ששימש אותה תקופה ראש המנהל, נאשם 13. לציין, גם זה לקה בחסר, שכן לדברי נאשם 12, הוא לא ידע כלל כי נאשם 13 הינו קרוב משפחה של נאשם 5 (אדרבא, לדברי נאשם 12, הקשר המשפחתי "**מעולם לא עלה**" (**ת/612** שו' 369)). בחקירתו במשטרה זכר נאשם 12 כי נאשם 5 ציין בפניו כי הינו מקושר למנהל המנהל, אך הנאשם 12 לא זכר אם נאשם 5 ציין אנשים נוספים, בכל מקרה הוא לא ידע לציין אישים אחרים במנהל המקושרים לנאשם 5 (**ת/612** שו' 63-67; **ת/612** שו' 211-212). בחקירתו בבית-משפט אישר נאשם 12 את הדברים וציין כי למעט שמו של נאשם 13 לא הוזכר כל שם אחר על-ידי נאשם 5 (עמ' 8476 שו' 23).

לאמור, נאשם 12 שכר שירותיו של נאשם 5 בגין קשריו במנהל מקרקעי ישראל. בחקירותיו במשטרה הוחוור כי כל הקשרים של נאשם 5 התמקדו בבן-אדם בודד אחד, והוא נאשם 13. נאשם 5 לא ציין ולו שם אחד נוסף שהינו מכיר במנהל מקרקעי ישראל. השם היחיד שהינו מכיר ומקורב אליו הינו נאשם 13.

ועוד, חוקרי המשטרה, סנ"צ יורם נאמן ורפ"ק לילך קמפר, חקרו את נאשם 12 בנושא קשריו של נאשם 5, והוא שב וציין כי האחרון מכיר אנשים במנהל, ונאשם 12: "**אני נמנעתי מלחפור בעניין**" (**ת/612** שו' 212).

לאמור, נאשם 12 לא התעניין בקשריו האחרים של נאשם 5 במנהל, אם בכלל. נאשם 12 ידע על קרבתו של נאשם 5 לנאשם 13, ובזה היה לו די.

הנאשם 12 ציין בבית-המשפט כי נמנע מלשאול את הנאשם 5 על קשריו במנהל (עמ' 8489 שו' 14 עד עמ' 8490 שו' 10). הנאשם 12 שילם לנאשם 5, בגין "קשריו" במנהל סכום של 1.3 מיליון ₪. הנאשם 12 "צמא" לכל פיסת מידע על המתרחש בענייניו במנהל. האם מקורות המידע אינם בסיס ועיקר למידע שמסר ויכול למסור לו נאשם 5?!

התשובה ברורה מאליה.

הנאשם 12 נמנע מלשאול את נאשם 5 בנושא קשריו ואופי הקשרים במנהל, הואיל וכל שנקשר ביניהם נתכוון והתמקד בנכבד בודד והוא, ראש המנהל, נאשם 13.

כאמור, בחקירותיו במשטרה ובהמשך בבית-המשפט, העיד הנאשם 12 כי לא ידע שנאשם 5 הינו קרוב משפחה של נאשם 13 (ראה למשל **ת/612** שו' 269).

נתון זה הינו מפליא לאור העובדה כי נאשם 13 היה העוגן ומושא מטרתו של הנאשם 5 במנהל. התמיהה מתעצמת נוכח עדות הנאשם 12 בבית-משפט, לפיה נאשם 5 לימדו ושיתפו בעובדה שאחיו הינו מזכיר סיעת ש"ס (עמ' 8479 שו' 27). נאשם 5 התפאר בפני הנאשם 12 על הקרבה

לסיעת ש"ס. בד בבד, כך הנאשם 12, הסתיר קרבתו המשפחתית לנאשם 13. נאשם 13, הבכיר היחיד ששמו צוין במפורש ושערי משרדו היו פתוחים כל העת בפניו.
להעיר, נאשם 5 בחקירתו בבית-משפט ציין כי נאשם 12 ידע על הקרבה המשפחתית שלו עם נאשם 13 (עמ' 6707 שו' 3).
בדומה, לא יהיה זה מרחיק לכת להניח כי נאשם 2 לא מנע אינפורמציה זו מנאשם 12 בשעה שהמליץ לו להשתמש בשירותיו של נאשם 5.
לאמור, ניסיונו של נאשם 12 לטשטש מודעותו לקרבה המשפחתית של נאשם 5 לנאשם 13 מצביעה, גם כן, על הקשר המושחת, שנתקיים בינו לבין נאשם 5.

כל קשריו של נאשם 5, כעולה מעדותו ומעדות נאשם 12, מתכמתים ומסתכמים בקרבתו המשפחתית לנאשם 13.

חשוב להעיר, נאשם 12 נפגש עם נאשם 5 בתקופה הרלוונטית עשרות פגישות.
פרקליטיו המלומדים של נאשם 12, עו"ד נבות תל-צור, עו"ד טל שפירא, עו"ד יורם ראב"ד, עו"ד יוסף בנקל, ביקשו בסיכומיהם בכתב ללמד כי פגישות אלה נערכו בסמוך לפגישות של נאשם 12 עם אישים הנוגעים לענייני חברות המלח, אישים כמו יו"ר קק"ל, סגן שר הפנים, ח"כ טל מש"ס, ח"כ אמנון כהן מש"ס, ראש עיריית אילת וכו' (ראה עמ' 18-20, סיכומי נאשם 12).
ניתן להסכים עם הפרקליטים המלומדים.
בין שני הנאשמים התפתחה מערכת אישית מעבר למערכת העסקית. השניים נתחברו בקשר מושחת בו הועבר לנאשם 5, בדרך לא דרך, סך 1.3 מיליון ₪. בפגישות שנתקיימו בין שני הנאשמים, יכול ונדונו גם נושאים אחרים. נאשם 5, כאמון על חיבור אנשי ציבור לטובתו, בנתיבים שהותוו ונחרצו באמצעות הזרמת כספים לכיסם של אותם אנשי ציבור, "נתיבי עד המדינה", כמפורט בפרשות השונות בתיק זה – יכול היה לרתק את נאשם 12 בנושאים אלה. ברם, אלה היו אך בבחינת סרח עודף לנושא שהפגישם וחיברם לפעול יחדיו, כמפורט להלן.

<u>אמור מעתה</u>, נאשם 12 העביר לנאשם 5 למעלה מ-1.3 מיליון ₪ רק בשל הקשר ההדוק לו עם נאשם 13.

נאשם 12 גרס בבית-המשפט אחרת. לדבריו, שכר את שירותיו של נאשם 5 על-מנת לקדם את עסקת תעשיות המלח עם המנהל.

אבדוק, אפוא, האם אכן כך, האם היה בכוחו של נאשם 5 לקדם העסקה על-פי שיטתו של נאשם 12.

א. הסדרת פגישות

408. בחקירתו במשטרה ציין הנאשם 12 כי נאשם 5 סיפר לו שהוא "**מקושר טוב למנהל**", למשל לנאשם 13 (ולא ידע לציין אנשים נוספים) ובהמשך סייע בקידום פגישות. משנשאל על איזה פגישות מדובר, סיפר הנאשם 12: "**פגישה אחת שלי עם אפרתי**" (**ת/612** שו' 64-74) [ההדגשה שלי – ד.ר]. נאשם 12 נשאל על-ידי חוקרי המשטרה איזה עניינים יכול היה נאשם 5 לקדם נוכח קשריו במנהל, ותשובתו: "**...בעיקר עזרה בארגון פגישות, ייעוץ איך לתקוף נושאים מול המנהל, זהו פחות או יותר**" (**ת/612** שו' 36-37) [ההדגשות שלי- ד.ר].

הנאשם 12 הדגיש פעם אחר פעם בבית-המשפט כי היה בכוחו שלו לקבוע פגישות עם נאשם 13. בטח אחיו, אלון – שהינו מקורב לנאשם 13 והינו יו"ר משותף בחברות המלח – יכול היה לעשות כן.

נראה, כי הנאשם 12 כבר בחקירתו במשטרה לא מצא תשובה לשאלה הפשוטה והמתבקשת, על מה ולמה העביר סכומי כסף לנאשם 5, על-כן מצא לתאר את נאשם 5 כמעין מזכיר/מזכירה המתאמים ומקדמים פגישות עבודה.

ארחיב קמעה בנושא זה.

הנאשם 12 פגש ביום 22.06.04 את נאשם 13 בלשכתו בבנק הפועלים. פגישה זו מצביעה על מעמדו הרם של הנאשם 12. ראש מנהל מקרקעי ישראל מטריח עצמו ומגיע לפגישת עבודה עם יו"ר מועצת המנהלים של חברת המלח הנדרשת להחלטות המנהל בעסקה ששוויה מאות מיליוני ₪ במשרדו של היזם.

פגישה זו מקבלת נופך מיוחד נוכח עדותו של נאשם 13, ובודאי מזכירתו הנאמנה, גב' קרני דר, כי זה לא נהג לקיים פגישות עבודה מחוץ למשרדו.

הנאשם 12 נשאל על-ידי פרקליטו המלומד, עו"ד נבות תל-צור, לפגישה תמוהה זו ולהלן ההסבר שנתן: "**קודם כל התשובה היא לא, זה לא תמוה בעיניי ואני אסביר גם למה. דבר ראשון, במשרד שלי בבנק הפועלים היו, לדוגמא, ביבי נתניהו, סגני שרים, שרים, חברי כנסת, זה בכל אופן משרד בבנק הפועלים, אנחנו בכל אופן בעלים של בנק הפועלים, או חלק מהבעלים בבנק הפועלים, זה הדבר הראשון. הדבר השני, אני חושב שכמעט כל מנהלי המנהל, עד מר אפרתי, היו אצלי במשרד בפגישות איתי במשרדים, אני יכול לומר את זה נדמה לי על ברודו, אני ודאי יכול לומר את זה על אבי דרקסלר, כמנהל המנהל**" (עמ' 8426 שו' 1-6). וכן: "**...גם אבי דרכסלר כראש המנהל, גם משה אדרי שהיה באותו זמן הממונה על המנהל, כולם היו במשרד בבנק**" (עמ' 8426 שו' 11-13) [ההדגשות שלי – ד.ר].

צא וראה, הנאשם 12 בעדותו הראשית בבית-המשפט צייר את כוחו וכלל השפעתו על מקבלי ההחלטות ובעלי תפקידים רבים בציבוריות הישראלית.

יומן פגישותיו של הנאשם מלמד על פגישות עם שר האוצר דאז, ביבי נתניהו, עם מנכ"ל משרד האוצר, יוסי בכר, פגישה עם אהוד אולמרט בכנסת (השר הממונה על ענייני מועצת מקרקעי

ישראל) (ראה עמ' 8429 שו' 3-7). צוין לעיל כי, אחיו של הנאשם, אלון דנקנר, שימש בתקופה הרלוונטית יחד עם הנאשם 12, כיו"ר משותף של חברת תעשיות מלח. אחיו של הנאשם 12 הכיר היכרות קרובה את נאשם 13, ולדברי הנאשם 12 לשם קביעת פגישות עם נאשם 13 לא נזקק לנאשם 5 (עמ' 8428 שו' 19-22; עמ' 8496 שו' 21).

הנאשם 12 ביקש לטעון כי נאשם 5 סייע בהסדרת מיני פגישות עם חברי-כנסת של סיעת ש"ס בכנסת.

צרת גרסה זו של נאשם 12, כי נאשם 5 עצמו, התייחס – בהמשך לשאלות פרקליטו המלומד של נאשם 12, עו"ד שפירא – להסדרת פגישות עם חברי כנסת, אנשי ועדת הכספים ואנשים במנהל הקשורים לדרג המקצועי, וציין: "**אני לא נפגשתי עם האנשים האלה**" (עמ' 6848 שו' 31). וגם משנאמר לו שכך טוען נאשם 12, נותר בעמדתו כי אינו זוכר דבר שכזה (עמ' 6849 שו' 3).

כאמור, לנאשם 12 לא היה כל קושי להיפגש, במעמדו כיו"ר הדירקטוריון של בנק הפועלים, כמעט עם כל חבר כנסת, והוא הראשון היה לדעת זאת, שכן עם נשיא המדינה, עם שר האוצר ועם השר הממונה על מקרקעי ישראל נפגש ללא כל קושי. הסדרת פגישה עם חבר כנסת הינה בבחינת מטלה פשוטה ונוחה לבעל תפקיד ומעמד ציבורי-כלכלי כמותו.

לאמור, אליבא דנאשם 12, "תיאום פגישות" הינה "יכולת מיוחדת" בה ניחן נאשם 5 – אבל הוא עצמו לא נזקק ל"יכולת מיוחדת" זו לצורך קידום העסקה.

הדברים מובלטים עוד נוכח דבריו של נאשם 12 בחקירתו במשטרה, בה ציין כי פגש את נאשם 13 מספר פעמים עוד לפני שנאשם 5 סידר לו את הפגישה. יתר על כן: "**...נדמה לי שאפרתי היה גם בביקור בתעשיות מלח, זה היה נכון גם לעוזי וכסלר וכמעט לכל מנהל מנהל בעשורים האחרונים**" (**ת/612** שו' 269-272).

נאשם 13 אישש, למעשה, הדברים משציין בחקירתו במשטרה כי לו נאשם 12, או אחד המייצגים שלו, כמו עו"ד כספי, היו מבקשים פגישה: "**בודאות, אני אומר לכם שהיו מקבלים פגישה בלי בכלל להסס**" (**ת/622** שו' 113-114) [ההדגשות שלי – ד.ר]. ובכלל, נאשם 13 ציין כי מנהל מקרקעי ישראל התייחס ברצינות רבה לכל פנייה של נציגי החברה בעסקה משמעותית זו (עמ' 8767 שו' 29 עד עמ' 8768 שו' 25).

ועוד, נאשם 12 סיפר כי בעקבות הפגישה עם נאשם 13, נערך מפגש בין עורכי-הדין של תעשיות מלח לבין היועצים המשפטיים של המנהל: "**מטעמנו זה היה עורך-דין רם כספי ואולי גם עורך-דין ראב"ד... היו מספר פגישות, אז יכול להיות שהוא קידם חלק מהפגישות...**" (**ת/612** שו' 86-89). ובבית-המשפט: "**...נשאלתי האם הוא ארגן פגישות, אמרתי שלמיטב ידיעתי הוא ארגן פגישות, אם הוא היה בפגישות, אני לא יודע**" (עמ' 8530 שו' 23-24).

עם כל הכבוד, נאשם 5 אינו בבחינת מזכיר שצץ פתאום לצורך תיאום פגישה עם היועצים המשפטיים במנהל. משרד עורכי-הדין רם כספי, כמו גם משרד עורכי-הדין ראב"ד-בנקל, יודעים

לתאם פגישות ולקיים פגישות עבודה מבלי להיזקק לשירותיו של נאשם 5, אותו כלל לא הכירו, ובטח לא ידעו ושמעו על תרומתו לענייני חברות המלח.

למותר לציין, כי נאשם 5, שהעיד בבית-המשפט בעניין הפגישות במנהל, ציין: "**לא השתתפתי אף-פעם, כי לא קבעתי אותן גם, אם הייתי קובע את הפגישה יכול להיות שהייתי משתתף**" (עמ' 6845 שו' 25-26; עמ' 6849 שו' 12) [ההדגשות שלי – ד.ר].

ובעניין תרומתו בנושא קרן קיימת, השיב נאשם 5 לשאלות פרקליטו המלומד של נאשם 12, עו"ד שפירא, כדלהלן: "**ש. דני אמר שיש לו בעיה עם קק"ל. ת. נכון. הוא אמר שקרן קיימת מתנגדת, אני לא מכיר שם אף-אחד, וראינו שהוא מצא את מיכה גולדמן, לו הייתי יודע כמה מיכה גולדמן קיבל, אני הייתי מבקש יותר**" (עמ' **6711** שו' 14-16) [ההדגשות שלי – ד.ר].

אמור מעתה, יכולתו של נאשם 5 לתאם פגישות, לא הוכחה, ולו במקצת, בבית-המשפט. ליתר דיוק, הוכח כי נאשם 12, ובודאי פרקליטו ועוזריו, לא נדרשו לסיוע כלשהו ב"תיאום פגישות" עם נכבדים כלשהם. "פגישות", שכאמור, צוינו כ"יכולת מיוחדת" של נאשם 5.

ב. ייעוץ שוטף

409. נאשם 5 העיד בבית-המשפט שעות ארוכות וניתן היה להתרשם מאישיותו החברותית, היותו נוח לבריות ואוהב אדם. נאשם 5 (למד, לדבריו, בישיבה גבוהה) הינו בעל השכלה תורנית. נאשם 12 נשאל בחקירתו במשטרה מה תרם לו נאשם 5 "**חוץ מהמפגשים**". הנאשם השיב: "**אני לא זוכר דברים אחרים. הוא גם ייעץ, חשבנו במשותף, טיכסנו עצות ביחד**" (**ת/612** שו' 158) [ההדגשות שלי – ד.ר] [אם כי נאשם 5 מעולם לא העביר נייר עבודה לאורך כל השנים לנאשם 12 (עמ' 8537 שו' 25)].

אין תמה שכך השיב.

בחקירתו במשטרה מיום 21.04.10 סיפר נאשם 12 כי נאשם 5 ביקש את עזרתו "**שאני אעזור לו להתפתח בעסקאות**" אבל הוא לא נענה לבקשה, מפני: "**...גם לא חשבתי שהיכולות הן כפי שהוא מספר, כי לנו זה לא עשה שינוי. המצב שלנו ב-1996 היה יותר טוב מהמצב שלנו נכון להיום**" (**ת/612** שו' 98-101). דהיינו, אליבא דנאשם, יכולותיו של נאשם 5 אינן מרשימות. וכן: "**...לא הייתה שום התקדמות אצלנו ממילא בנושא הקרקעות של המלח, הוא לא הראה שום יכולות יוצאות דופן**" (**ת/612** שו' 217-219), וכן: "**...ומכיוון שלא סמכתי עליו התייעצתי גם עם אנשים אחרים**" (**ת/612** שו' 607) [ההדגשות שלי – ד.ר]

לציין, כי גם דודו של נאשם 5, נאשם 13, לא "התלהב" במיוחד מכישוריו, משציין שלא מדובר באיש נדל"ן, "איש מקצוע", וכן "**...לרבין אין שום הכשרה מקצועית**" (**ת/624** שו' 345-350).

לאמור, נאשם 12 התקשה לציין נושאים, שבכוחו של נאשם 5 היה (לפחות על בסיס השכלתו ועיסוקיו בעבר) לתרום ולקדם. אשר כך, נדחק נאשם 12 להתעקל בעדותו ולדבר על ייעוץ, על טיכוס עצה, מחשבה משותפת, והעיקר, קרבתו לאדם מסוים, אחד ויחיד, דהיינו - נאשם 13.

ועוד, הנאשם 12 ציין, כי המשימות שהטיל על נאשם 5 לא היו יכולות להיעשות על-ידי משרדי עורכי-הדין שעבדו עמו, כמו משרד עורכי-דין כספי, משרד עורכי-דין ראב"ד-בנקל, עורכי-הדין דן מרידור ודרכסלר ממשרד צדוק (עמ' 8410 שו' 28).

תגובה זו משונה, בלשון המעטה. איזה "יכולות" הסתתרו אצל נאשם 5 – מבלי רצון לפגוע בנאשם נבון ונוח לבריות כמותו – "יכולות" שפרקליטים מן השורה הראשונה המשתייכים למיטב משרדי עורכי הדין בארץ סבלו מחסרונם?!

לפרקליטיו הנכבדים היה הכוח לפנות למשרדי המנהל ולקבל בצורה לגיטימית כל מידע ש"מאכר" כלשהו ביקש להשיג.

הנאשם 12 נשאל על כך בבית-המשפט, ותגובתו: "**זה לא כל-כך פשוט**" (עמ' 8414 שו' 7-14).

מיטב משרדי עורכי-הדין ומיטב הפרקליטים פעלו בעניין חברות המלח מטעמו של הנאשם 12. עורכי-הדין ייצגו את הנאשם מול הרשויות, היו שותפים לעריכת ההסכמים וניהלו מגעים הנוגעים לשטח המשפט, ולא רק, הכרוכים בענייני חברת המלח. לא אחד מהפרקליטים הנכבדים שפעלו לטובת הנאשם 12 וחברות המלח הציע לנאשם 12 לשכור "מאכר" ו/או להסתייע בשירותיו של "מאכר" כלשהו (עמ' 8411 שו' 14-16).

חשוב לזכור שמדובר בעורכי-דין מן השורה הראשונה. ניתן להניח שלו אלה נדרשו למידע שאינו ברשותם לצורך עבודתם, לא היו מהססים לבקש משולחם לפנות או לשכור גורמים שבכוחם לספק המידע ועל-פי צורך, "מאכר" ו/או משרד חקירות כלשהו.

הפרקליטים לא עשו כן, ולא משום רשלנות או חוסר תשומת לב. ניתן להניח שהפרקליטים הנכבדים לא סברו כי לצורך מילוי שליחותם נצרכים המה לשירותי "מאכר" מסוג מסוים ו/או פונקציה אחרת דומה.

ועוד, נאשם 12 סיפר בחקירתו במשטרה כי ראה בנאשם 5 בבחינת "מאכר" ובדומה לו הפעיל גם אנשים אחרים, למשל עו"ד אבי דרכסלר (**ת/612** שו' 107).

כבר בשלב זה ראוי להעיר כי בניגוד לחקירתו במשטרה, בבית-המשפט העיד הנאשם 12 שלא ניתן היה להפעיל את עו"ד דרכסלר במנהל, הואיל וזה הדיר רגליו וטיפולו מענייני המנהל, ובלשון הנאשם 12: "**...כשהוא סיים הוא לא יכול היה להתעסק בשום דבר שקשור למנהל, לכן התייעצתי איתו הרבה אבל הוא לא יכול היה להתעסק במנהל... שוב, מר דרכסלר כמנהל המנהל לא יכול כבר לחזור ולהתחיל להתרוצץ במסדרונות המנהל... דרכסלר לא ירים טלפונים בגלל היותו יוצא מנהל**" (עמ' 8509 שו' 1-20).

עו"ד אבי דרכסלר העיד בבית-המשפט. עו"ד אבי דרכסלר שימש פרקליטו של מר שמואל דנקנר החל משנת 1992. במסגרת תפקידו זה היה מעורב בהסכמים של קרקעות המלח בעתלית ובאילת, קרקעות שהוחכרו למשפחת דנקנר על-ידי מינהל מקרקעי ישראל. בשנת 1998 התמנה עו"ד דרכסלר למנכ"ל מינהל מקרקעי ישראל, ומשפרש מתפקידו בשנת 2000, יצא לארה"ב ואחר-כך

חזר לפעול בשטח הנדל"ן כבעל חברה פרטית. עו"ד דרכסלר סיפר בבית-המשפט כיצד בשנת 1995 גילה לתומו כי הסכם החכירה של חברת המלח לישראל (אילת) עומד לפוג תוך זמן קצר. אשר כך, פעל בבהילות להפעלת האופציה שהייתה נתונה לחברת המלח, להארכת חוזה החכירה (ראה **ת/636א, ת/636ב**). עו"ד דרכסלר העיד בבית המשפט על נסיבות גיבוש ההסכם בין מינהל מקרקעי ישראל למשפחת דנקנר (**ת/637א**) מיום 9.6.1996. לשאלת התובעת המלומדת, עו"ד אביבה חפץ-נוימן, בעניין שכר טרחתו, ציין העד: "**היה לי סיכום עם שמואל דנקנר ובהמשך עם דני, שאם וכאשר יהיה פרויקט לבניה, אני אהיה עוה"ד של הדירות יחד עם בן המשפחה שלהם. אני גדלתי בבני ברק, שם למדו אותי שעדיף תפוח אחד ביד מאשר עשר על העץ. אחרי שגמרנו את מסמך העקרונות באתי לשמואל ואמרתי לו שאני לא יודע אם משהו יצא מזה, זה להרבה שנים, ואני רוצה מקדמה. אז סוכם לתת לי 250 אלף דולר מקדמה על כל העבודה שלי כולל הארכת הסכמי החכירה והכל, כאשר סוכם שזה מקדמה על חשבון, והיה ויכוח שאם משהו לא יצא כתוצאה ממשהו אם יקרה האם אני צריך להחזיר את הכסף או לא, ובסוף סוכם שלא אצטרך להחזיר**" (עמ' 3344 שו' 30-24).

לאמור, עו"ד אבי דרכסלר הינו פרקליט מיומן שתחום עיסוקו המרכזי הינו דיני מקרקעין, הבקיא מאין כמותו בנושאי פיתוח מקרקעין ושינוי ייעוד. לא פחות חשוב, מדובר במי ששימש ראש המנהל ומכיר את מסדרונות המנהל לפני ולפנים. לא למותר לציין, כי על-פי שיטתו של הנאשם 12 היה אך טבעי כי יבקש את עו"ד דרכסלר להדריך וללמד את נאשם 5 אל מי לפנות ובמי להיעזר. ברם, על-פי המתואר בבית-המשפט – <u>השניים לא נפגשו</u>, וכפי שציין עו"ד דרכסלר בבית-משפט, את שמו של נאשם 5 <u>שמע לראשונה רק במהלך חקירתו במשטרה</u> בשנת 2010 (עמ' 3346 שו' 22).

ביתר שאת, משעו"ד דרכסלר עמד לרשות תעשיות המלח והיה נכון לעשות בשירותו של נאשם 12, מדוע היה על זה לשלם סכום עתק של כסף לנאשם 5?!

התשובה נתונה בגוף השאלה.

<u>אמור מעתה</u>, ה"יכולת המיוחדת" שניחן בה נאשם 5 אינה כוללת הבנה מקצועית שמאפשרת היוועצות וטיכוס עצה עמו.

ג. נאשם 5 כחלק מצוות אסטרטגי

410. במהלך חקירתו הראשית, לבקשת פרקליטו המלומד, ביקש הנאשם 12 להסביר מדוע ולמה שולם סכום של 1.3 מיליון לנאשם 5. הנאשם 12 סיפר כי מדובר היה בעסקה משמעותית ששוויה כ-700 מיליון ₪ לתעשיות המלח, ובפרויקט גדול כזה: "**...בונים צוות אסטרטגי המורכב מעורכי דין ויועצים כולם ביחד...**" (עמ' 8440 שו' 5-6).

משכך העיד הנאשם 12, נשאל על הצוות שהוקם בעניינו.

הנאשם 12 ציין: "**אין צוות מלא. יש עורכי דין מצד אחד - ... ש. אתה אומר: היום אני מסתכל על הכל כצוות אסטרטגי? ת. <u>לא, לחלוטין לא</u>...**" (עמ' 8440 שו' 10-23) [ההדגשות שלי – ד.ר].

צא וראה, כבר במהלך חקירתו הראשית התקשה הנאשם 12 להסביר על מה ולמה שולם סכום של 1.3 מיליון ₪. הנאשם 12 ציין כי מדובר בפרויקט בשווי של כ-700 מיליון ₪ שבגינו הוקם צוות אסטרטגי של עורכי דין ויועצים. משנדרש לפרט על אותו צוות, הוחוור בעליל כי לא הוקם צוות ולא הייתה כוונה להקים צוות אסטרטגי כלשהו. יתר על כן, נאשם 12 נשאל במפורש במהלך חקירתו הנגדית על-ידי התובעת המלומדת, עו"ד אביבה חפץ נוימן, בעניין זה, וזה אישר כי נאשם 5 לא פגש את דרכסלר ובודאי לא דן, ליבן וגיבש עמו דברים בפרשה הנדונה (עמ' 8522-8523).

ועוד, לא אחד מאנשי המקצוע, בעלי התפקידים, מנהלים בכירים, עורכי-דין, ציין בעדותו בבית-משפט כי נאשם 5 נטל חלק באיזושהי היוועצות ו/או דיון ו/או פגישה בנושא עסקת תעשיות המלח. ליתר דיוק, לא אחד מבעלי התפקידים, שכולם עובדים בכפיפה אחת עם נאשם 12 שנים לא מעטות, ידע לתאר את פעילותו של נאשם 5 כ"מאכר" או כל פעילות אחרת. הנאשם בבית-משפט הסביר מצב דברים זה בדרך עבודתו: "**... אני עבדתי עם לא מעט מאכרים, אפשר לאהוב את זה או לא לאהוב את זה, אבל זו עובדה. בדרך-כלל עם כל המאכרים שעבדתי, בדרך-כלל, עבדתי בפגישות בארבע עיניים...**" (עמ' 8417 שו' 23-25).
הנאשם 12 אישר בבית-משפט כי מעולם לא ביקש מנאשם 5 להשתתף בפגישות פורמאליות במנהל (עמ' 8530 שו' 26).

עדותו של הנאשם 12 מצביעה על מודעותו. הנאשם 12 ידע כי סכום של 1.3 מיליון מחייב בחינה ותכנון של אנשי מקצוע.
לא ניתן להעלות על הדעת תשלום בסדר גודל שכזה לבן-אדם שעל-פי השמועה (נאשם 2 סיפר לו עליו), יכולותיו מסתכמות ב"קשרים" עם המנהל. משכך, בחר הנאשם 12 לספר בבית-המשפט על בניית "צוות אסטרטגי", "צוות" שבהמשך עדותו התפוגג ונעלם, בטח נאשם 5 לא נמנה על חברי אותו צוות.

במהלך חקירתו הנגדית נשאל הנאשם 12 למי דיווח, למשל על התשלום הראשון בסך 250 אלף ₪ לנאשם 5. הנאשם השיב כי דיווח על הסיכום שלו עם נאשם 5: "**כפי שעשיתי עם כל היועצים**" ומיד בהמשך הודה כי לא התייעץ ולא דיווח לאיש (עמ' 8518 שו' 23-27) (ראה גם **ת/615** שו' 130).

אמור מעתה, הנאשם 12 לא רק שלא פועל בעצה אחת עם צוות אסטרטגי, שהוקם לצורך קידום הפרויקט, אלא הנאשם 12 לא דיווח, לא התייעץ ולא עדכן איש על הכספים המשמעותיים, שהועברו לנאשם 5.

ד. ועדת סון

411. במהלך עדותו בבית-משפט תיאר נאשם 12 את נאשם 5 כ"מאכר" שהופעל על-ידו לצורך שאיבת מידע מגורמים שונים. לולא אותה פעילות "מאכרית" של נאשם 5, לא היה יודע על אותו מידע ששימש אותו לקידום עסקת המלח. הנאשם 12 ציין תחילה את צוות סון, שלדבריו נודע לו – בשל פעילותו של נאשם 5 – כי הצוות נזקק לתקדימים והוא דאג להביאם לידיעת הצוות באמצעות פרקליטיו.

הנאשם 12 העיד בחקירתו הראשית כי נאשם 5 סיפר לו כי ועדת סון מעוניינת בתקדימים למקרים דומים, שנתרחשו בעבר.
נוכח דברים אלה, נשאל הנאשם 12 האם לנאשם 5 הייתה גישה כ"מאכר" לועדת סון, הרי מדובר בועדה משפטית מקצועית, שמאכר יתקשה להתקרב אליה, בודאי להוציא מידע מחדריה. הנאשם 12 השיב: "**אני נוגע בצוות סון לא בגלל מה ששאלת, שלא ישתמע. אבל לדוגמא אני פגשתי את הגב' אורית סון יחד עם עו"ד כספי ועם אבי דרקסלר, והיא לדוגמא אמרה חברים אנחנו נוספים חומר, איזה חומר? חומר מ-1996, אני רוצה לוודא שהחומר הזה מגיע, אני לא יודע, אני בכלל לא בלופ, אף אחד לא משתף אותי, אני צד להסכם, אני שותף להסכם**" (עמ' 8411 שו' 24-27; ראה גם עמ' 8412 שו' 8-10; עמ' 8419 שו' 4-10).
לאמור, על-פי עדות הנאשם בבית-משפט, לא רק שלא נזקק ל"מאכר", אלא הוא עצמו ביחד עם פרקליטיו, עו"ד כספי ועו"ד אבי דרכסלר, נפגש עם עו"ד אורית סון, בנושא חברות המלח.

ועוד, הנאשם 12 נתבקש פעם אחר פעם ליתן דוגמאות לפעולותיו של נאשם 5, במה תרם לצוות סון. תשובתו: "**<u>אני לא יודע מה הוא עשה</u>, אני יודע שביקשתי, ביקשתי אם אפשר לראות אם ניתנה תשובה... <u>יכול להיות</u> שהוא הלך ליועץ המשפטי במנהל ושאל אותו למה הם לא עונים**" (עמ' 8464 שו' 3-19). אביא את השאלות והתשובות של הנאשם: "**...הקמתם מתרס הגנה, בוא תבנה אותו. אתה אומר נתת לו כסף, הוא אמר לך שיש לו קשרים, אתה נפגשת איתו. למה לא? אתה משלם לו כל-כך הרבה כסף, שילמת, העברת לו, מה הוא עושה? אתם מתקשקשים שניכם? על זה עדיין לא משלמים כסף. ת. נתחיל עם זה שאני אדם עסוק גם ככה, לא נפגשתי עם רבין כי יש לי זמן פנוי. מעבר לזה, אני יכול ללכת לכל אחד מהמקרים ולהסביר. הפגישה עם יו"ר ביקורת המדינה, מר ארנון כהן, בהקשר לזימון שקיבלנו, זו פגישה שרבין יצר, פגש אותי איתו, זה לא נחשב מאכריות? אז מה נחשב מאכריות? אתה יודע, אנחנו מדברים על גולדמן, מה הוא עשה. ש. אם אתה שואל אותי, אתם לא שילמתם לגולדמן עבור פגישה עם לקט, אני יותר מדי מחשיב ומעריך אותך בשביל להגיד שאדוני שם 50 אלף דולר כדי שיסדר לו פגישה. זה עלבון בכלל לחשוב בצורה כזאת. מי משלם 50 אלף דולר כדי לסדר פגישה עם לקט, בשביל 50 אלף דולר תוכל להיפגש עם נשיא המדינה 5 פעמים. ת. עם נשיא המדינה לא הייתה לי בעיה להיפגש, עם לקט הייתה לי בעיה להיפגש**" (עמ' 8464 שו' 30 עד עמ' 8465 שו' 13) [ההדגשות שלי – ד.ר].
הנאשם 12 התקשה לפרט "תרומתו" הלגיטימית של נאשם 5 לקידום ענייניה של חברת המלח מול ועדת סון.

יושם אל לב, נאשם 5 לא התייחס בעדותו בבית-משפט, בודאי לא בחקירתו במשטרה, לועדת סון. בחקירתו הנגדית נמנע פרקליטו המלומד של נאשם 12 לשאול אותו בנושא. בדומה, הנאשם 12 עצמו בחקירותיו במשטרה לא מצא לציין סיועו של נאשם 5 בנושא ועדת סון.

<u>אמור מעתה</u>, חלקו של נאשם 5 בהשגת המידע בקשר לצוות סון, נותר עלום, כדי לא לומר תמוה.

ה. דרישות אחרות שנתבקש בהן נאשם 5

412. הנאשם 12 ביקש בבית-המשפט להדגים דרישות נוספות שהפנה אל נאשם 5, למשל: "**אני יכול לומר לדוגמא בנושא קרן קיימת, הידיעה שקרן קיימת מתנגדת לעסקה הגיעה מרבין, ואני מזכיר שבעקבות זאת לקחנו את מיכה גולדמן לאותן מטרות, זה מקומות שנראים אולי קטנים אבל הם משחררים את כל הפלונטר**" (עמ' 8412 שו' 12-14).

האם אכן כן?

נאשם 5 עצמו בעדותו בבית-משפט ציין בצורה ברורה כי לא רק שלא דיווח לנאשם 12 על התנגדות קרן קיימת, אלא, היה זה נאשם 12, שעדכן אותו בנושא. הוא עצמו (נאשם 5): "**...אני לא מכיר שם אף אחד**" (עמ' 6711 שו' 15).

מעניין לעניין באותו עניין, נאשם 12 ציין בבית-המשפט כי נאשם 5 סייע לו בקבלת מידע ממשרד הפנים. הנאשם סיפר על הסדרת פגישה עם סגן שר הפנים, ח"כ דוד אזולאי, ח"כ מש"ס, ממנו ביקש ללמוד: "**...איפה דברים תקועים**" (עמ' 8412 שו' 20).

נושא הסדרת הפגישות נדון לעיל. כמפורט לעיל, נאשם 12 לא נזקק לכל עזרה על-מנת להיפגש במועד נוח ובמקום נוח עם סגן שר כלשהו. אדרבא, נראה מתיאוריו כי אותם אישים ביקשו את קרבתו – איש עתיר הון ויו"ר דירקטוריון הבנק הגדול במדינה - לא פחות משהוא ביקש את קרבתם.

אם בכך לא סגי, הנאשם בחקירותיו במשטרה לא הזכיר כלל את אותו ח"כ נכבד, דוד אזולאי (עמ' 8478 למטה), בדומה, נאשם 5 גם כן לא הזכיר את אותו סגן שר נכבד בעדותו בבית-משפט (בטח לא בחקירתו במשטרה). לא פחות חשוב, נאשם 5 <u>לא</u> נשאל בבית-המשפט על-ידי פרקליטו המלומד של נאשם 12 על אותו סגן שר נכבד.

ועדיין באותו עניין, הנאשם 12 סיפר בבית-המשפט כי נפגש עם גבי קדוש, ראש עיריית אילת, ועם ראש מועצת חבל אילות, אודי גת (עמ' 8420; עמ' 8429 למטה; עמ' 8466 למעלה).

ושוב, הנאשם 12 מתפתל לא מעט באומרו: "**כבודו, אני נפגשתי עם ראש העיר לא בעקבות קשר של רבין, מה שאמרתי שראש העיר שאמון על התוכנית...**" (עמ' 8480 למעלה). הנאשם 12 לא ידע ליתן שמות של בעלי תפקידים שנפגשו עם נאשם 5 בנושא ו/או אנשים שנאשם 5 פנה אליהם בנושא, כדלהלן – בחקירה הראשית: "**אם הייתי זוכר את השמות במנהל הייתי אומר...**" (עמ'

8481 שו' 1), ובחקירה הנגדית יומיים מאוחר יותר: "**כפי שאמרתי בחקירתי הראשית, אני לא ידעתי לתת שמות, מה שאמרתי, אמרתי שנאמר שהוא מקושר לאנשים נוספים רבים במנהל... אני אמרתי שלא אמרתי שמות**" (עמ' 8489 שו' 1-13).

להעיר, נאשם 5 לא נשאל בבית-המשפט בנושא על-ידי פרקליטו המלומד של נאשם 12.

ועדיין באותו עניין, להלן מספר דוגמאות להמחשת מצוקת נאשם 12 בבית-המשפט בניסיונו להציג "סיוע" של נאשם 5:

1. פרקליטו המלומד של הנאשם 12 שאל אותו בחקירתו הראשית על פגישה עם השר אולמרט בכנסת, השר הממונה על ענייני מועצת מקרקעי ישראל, פגישה שלאחריה (יום אחר-כך) פגש את נאשם 5. הנאשם 12 לא יכול היה להשכיל את פרקליטו בנושא זה. יתר על כן, בחקירתו במשטרה (**ת/612** שו' 296), ציין כי מעולם לא נפגש עם השר אולמרט בעניין תעשיות המלח.
2. לבקשת פרקליטו התייחס הנאשם 12 לפגישה שלו עם נאשם 5 וקובי מימון בבנק הפועלים. לדבריו: "**למיטב זיכרוני הפגישה הייתה קשורה לתעשיות המלח, בשיתוף של מימון בבנייה, או רצון להיות שותף, לא יצא מזה שום דבר, בודאי שזה נעשה יחד עם רבין ובודאי שמר מימון ידע שמר רבין עובד איתי**" (עמ' 8431 שו' 20-22). הנאשם 5 התייחס בבית-המשפט לאותה פגישה וציין: "**...קובי מימון היה <u>אמור לקנות את חברת נצבא</u>, <u>הצעתי לו לקחת מימון מבנק הפועלים</u>, ישבנו עם דני, דני אמר לו בשמחה, מה שתרצה, הדלת פתוחה בפניך אבל באותה תקופה הוא לא קנה את נצבא, הוא קנה שנים יותר מאוחר**" (עמ' 6709 שו' 12-14) [ההדגשות שלי – ד.ר].
3. פגישה משותפת של נאשמים 5 ו-12 ברמלה ביום 13.11.03 (הודעת נאשם 12 במשטרה (**ת/614** שו' 464 ואילך)). להדגיש כי נאשם 12 לא ציין בהודעתו במשטרה, שמדובר בפגישה הנוגעת לתעשיות המלח.

באותו עניין, ראוי להעיר כי יש ממש בטענת המאשימה בסיכומיה בכתב כי הימנעות הנאשמים 5 ו-12 מלזמן לעדות מי מהאישים שהוזכרו על-ידם כמי שנרתמו על-ידי נאשם 5 "לסייע" לקידום עסקת תעשיות המלח – מעידה נגדם.

<u>אמור מעתה</u>, נאשם 5 לא פעל ולא נתבקש לפעול לקידום עסקת תעשיות המלח (מעבר לעמדת המאשימה).

ו. נאשם 5 הינו בבחינת "מאכר"

413. דנתי לעיל בלבוש המשפטי שיש ליתן לתיבה "מאכר". עתה אתייחס לגישתו של הנאשם 12 כי הכספים ששולמו לנאשם 5 שולמו לו עבור שירותיו כ"מאכר".

נאשם 13, יעקב אפרתי, אפיין את ה"מאכר" במילים הבאות: "**מאכר זה בדר"כ אנשים שאינם אנשי מקצוע שהיתרון שלהם הוא ביכולתם להתחבר מול אנשים שמטפלים ברמה השוטפת של כל התהליכים ומשפיעים בעיקר על התור. אם התיק יושב בשורה עליונה שיקבל מחר טיפול או שהתיק בשורה התחתונה. לדעתי זו הגדרתי למאכר. רצינו לסלק את המאכרים מהמסדרונות של המינהל, זו תופעה לא טובה. בית-המשפט: ש. התיק של בן אדם, אזרח מן השורה, נמצא למעלה או בתחתית התיקים שיושבים אצל הפקיד הממונה, בא המאכר ויודע כיצד להוביל את התיק של המבקש ממנו זה ששילם לו, מי שמפעיל מאכר הוא משלם לו, מאכר זה מקצוע, המאכר יודע לקחת את התיק מלמטה ולשימו למעלה, נכון. ת. כן. אך לא משלמים לפקיד. ש. הוא יודע איך לשנות את התור לטובת האזרח. ת. כן. ש. תן לי עוד דוגמאות להפעלת מאכר. ת. זה בעקרון, מאכרים לא מטפלים בעולם התוכן, אלא עוה"ד או שמאים ומתכננים, אנשי המקצוע**" (עמ' 8675 שו' 31 עד עמ' 8676 שו' 14) [ההדגשות שלי – ד.ר].

הנאשם 12 קבע בבית-המשפט כי מנקודת מבטו עבודת ה"מאכר" מעצם מהותה בנויה על: "**...הקשרים שלהם ולא הכישורים שלהם**" (עמ' 8441 שו' 1).
בחקירתו במשטרה סיפר הנאשם 12 כי פגש את נאשם 5 על-פי המלצת נאשם 2, ובשיחתם הראשונה בנושא מנהל מקרקעי ישראל ותעשיות המלח טען בפניו נאשם 5: "**...שיש לו הרבה קשרים והוא יכול לקדם עניינים של תעשיות המלח עם המנהל**" (**ת/612** שו' 31-32). וכן: "**הוא אמר לי שהוא מקושר טוב למנהל... אני חושב שאז זה היה למנהל המנהל, אפרתי. אני לא זוכר אם הוא אמר עוד אנשים**" (**ת/612** שו' 64-67).

הנאשם 13 ציין כי המאכרים יודעים לקדם אנשים המשלמים להם, להבדיל מאזרחים פשוטים שאין להם כסף לשלם עבור השירות (עמ' 8678 שו' 6-10). המאכר פועל לטובת אזרח אחד על חשבון אזרח אחר שאין לו כסף לשלם לו (עמ' 8683 שו' 6-12).
לאמור, ה"מאכרים" כמו ה"מאכרים", "מאכר" שווה שוחד.

לא למותר להוסיף כאן מדבריו הנחרצים של נאשם 13 בבית-המשפט, אשר אינו חשוד, מעצם מקומו בכתב האישום, כמי שביקש לפגוע או להקדיר מצבם של נאשמים 5 ו-12.
נאשם 13 נשאל בבית-המשפט מדוע לגישתו, כאזרח המכיר נבכי מסדרונות המנהל וכל שהתרחש בעסקאות חברת המלח, שולם לרבין סכום של 1.3 מיליון ₪. אביא את הדברים: "**...אתה יותר מדי נכבד בעיניי, יותר מדי חכם בעיניי ובטח ובטח מנוסה ומכיר לצידי צדדים את המנהל ואת רבין ואת כל פרשת חברות המלח, ואני מבקש ממך עזרה. אני צריך בסופו של דבר לדעת, אז בוא תעזור לי ותגיד לי דנקנר לא מטומטם, אם תגיד לי שמדובר באידיוט אז אמרת שהוא אידיוט. רבין לא מטומטם. יושבים פה שניים, וקיבל 1.3 מיליון, תגיד לי על מה הוא קיבל על העבודה, הנה אני אומר לך עבודה לגיטימית, תעזור לי שאני רוצה לקבוע שזו עבודה לגיטימית. ת. אני אמרתי בהודעות שלי ואני חוזר על זה גם פה, והצגנו פה, שמבחינתי אני לא ראיתי שום סיבה**

בעולם לתשלום כזה, אני לא יכול להעלות על דעתי דבר כזה. אני לא יכול להעלות על דעתי כזה דבר. אמרתי את זה גם בהודעות שלי. ואני אומר את זה היום במלוא העוצמה, במיוחד לאור עקביות הטיפול ברציפות, בלי מקפצות, כפי שהצגנו אותו בתחילת היום" (עמ' 8705 שו' 19-29) [ההדגשות שלי – ד.ר].

ועוד, לא למותר לצטט מדברים שציין נאשם 13 בחקירתו במשטרה מיום 29.08.10 בעניינו של נאשם 5, שלדידו נאשם 5 אינו בבחינת "מאכר", שכן: "**מאכר זה קודם כל בן-אדם עצמאי, והוא מייצג, יש לו מקצוע, הוא שמאי או עורך-דין או כלכלן, שמישהו נותן לו ייפוי כוח והוא מריץ פרויקט במקומו, עובר את התהליך הבירוקרטי במנהל. ש. אנחנו חושבים שמאכר זה מישהו שלפעמים עובר את הגבול ויש צורך להרחיק אותו, בדיוק כפי שעשית עם בניזרי ורבין שיודע לאכוף את הבירוקרטיה, שאולי יש לו בן-משפחה בכיר. אם הם היו כלכלנים או אנשי מקצוע, לא היית מרחיק אותם? ת. אני לא יודע להגדיר מאכר בצורה כזו. אני מכיר מאכרים שהם בעיקר אנשי מקצוע, שמטפלים בבירוקרטיה**" (**ת/624** שו' 454-462) [ההדגשות שלי – ד.ר].
דהיינו, אליבא דנאשם 13 – שלדבריו, השקיע מאמצים להדיר רגליהם של המאכרים ממסדרונות המנהל – נאשם 5 אינו בבחינת "מאכר".

ועוד, פרקליטו המלומד של הנאשם 12, עו"ד נבות תל-צור, שאל את הנאשם 12 על העסקת "מאכרים" על-ידו בפרויקטים אחרים, שאינם קשורים לחברות המלח. שוב, הנאשם 12 הרבה מלל ולא ידע לציין משימות ספציפיות שהוטלו על "מאכרים" לבצע ו/או לקדם. הנאשם 12 סיפר על הפעלת "מאכרים" על-ידי חברות אחרות. הנאשם 12 ציין כתבה בעיתון בה סיפר מנכ"ל חברת החשמל שהוא לקח "מאכרים". עם זאת, הנאשם 12 נמנע מלציין, ולו משימה אחת לגיטימית, שהוטלה על ידו על "מאכר" מסוים בעניין מסוים (עמ' 8349 שו' 6-24).

משנשקפה בבית-המשפט מצוקתו הרבה של נאשם 12 בתיאור מטלותיו של נאשם 5 כ"מאכר", הודיע פרקליטו המלומד, עו"ד נבות תל-צור, כדלהלן: "**על-מנת לייעל, אני רוצה להגיד לבית-המשפט שאני אגיע לנושא זה**" (עמ' 8413 שו' 2).
בהמשך הדרך נמנע הנאשם 12 מלפרט מטלות לגיטימיות שהטיל על נאשם 5 כ"מאכר" בהן נתבקש לסייע. הנאשם 12 הודה בבית-המשפט כי למעט שמו של נאשם 13 אינו מכיר שמות אנשים נוספים במנהל אותם הכיר נאשם 5 (עמ' 8476 שו' 23; עמ' 8477 שו' 16-17; עמ' 8477 שו' 23; עמ' 8478 שו' 5; עמ' 8481 שו' 1-2).

הנאשם 12 שילם סך 50 אלף דולר למיכה גולדמן מחברת גולדמן-גולדשטיין בע"מ עבור פגישה עם יו"ר הקרן הקיימת לישראל, מר לקט.
הנאשם 12 נשאל על כך בבית-משפט, ולדבריו: "**...היינו צריכים פגישה בלוח זמנים קצר. שניים, אני לא אופיע לפגישה לדבר על תעשיות מלח ואציג את עצמי כסגן יושב-ראש בנק הפועלים**" (עמ' 8436 שו' 14-15).

עם כל הכבוד למר גולדמן, התשלום בסך 50 אלף דולר לא היה עבור הסדרת פגישה עם מר לקט. מר לקט העיד בבית-משפט כי לו ביקש נאשם 12 להיפגש עמו, היה נפגש עמו ללא קושי.

גדולה מזו, יומן פגישותיו של הנאשם 12 במחובר לעדותו בבית-משפט מצביעים על מעמדו הרם. הנאשם 12 פגש את השר הממונה, השר אהוד אולמרט, נפגש עם שר האוצר, חברי כנסת ובעלי תפקידים נכבדים אחרים. הוחוור כי בנקל וללא קושי היה בכוחו להסדיר פגישה עם יו"ר הקרן הקיימת.
לא למותר להזכיר, כמצוטט לעיל, עדותו של נאשם 13 בבית-משפט, לפיה עמדתו של לקט (עמדת קרן הקיימת בנושא) לא הייתה בבחינת סוד מדינה, ולו היה נאשם 12 שואל אותו מה עמדתו של לקט, לא היה מוצא כל סיבה שלא להשיב לשאלה זו. מדובר בעניין לגיטימי שסביר שהיה משיב לו בגילוי לב (עמ' 8712 שו' 2-9). הנאשם 13 הוסיף וציין לשאלת פרקליטו המלומד של נאשם 12, עו"ד שפירא, כי לדידו לא הייתה כל סיבה לשלם 250 אלף ₪ למיכה גולדמן עבור הסדרת פגישה עם יחיאל לקט (עמ' 8785 שו' 1-4).

מיכה גולדמן הוגדר על-ידי נאשם 12 כ"מאכר". מיכה גולדמן זכה לשכר של 50 אלף דולר. הדעת אינה נותנת כי מיכה גולדמן זכה לשכר של 50 אלף דולר עבור הסדרת פגישה עם מר לקט, כשהוחוור במהלך המשפט כי היה בכוחה של מזכירתו של נאשם 12 – נוכח מעמדו הכלכלי-ציבורי – לקבוע פגישה שכזו בנוחות ובמהירות ללא כל מתווך שהוא. התמונה שנצטיירה לפניי מצביעה כי מיכה גולדמן זכה בתמורה נאה זו נוכח המטלה שהוטלה עליו על-ידי נאשם 12, מטלה שאינה דווקא קביעת פגישה עם לקט. ובכך זיל גמור...
[דברים אלה יפים, מן הסתם, גם בעניינם של אברהם נתן ואריה דרעי, שצוינו על-ידי הסנגורים המלומדים (ראה עמ' 22-24, סיכומי נאשם 12)] (ראה לעיל דיון בעניין ה"מאכרים").

414. הדברים מתבטאים בבהירות יתר בעניינו של רואה החשבון בן-עמרה.
בחקירתו במשטרה ציין הנאשם 12 כי לא ידע כלל שבן-עמרה הוא דודו של נאשם 5, ובכלל, בן-עמרה עשה עבודה אחת עבור תעשיות מלח: "**...אם אני זוכר נכון זו הייתה הערכת שווי של חברה, אבל אני לא בטוח, אני לא זוכר דברים נוספים איתו**" (**ת/612** שו' 259-260; **ת/614** שו' 339-343). ובכלל אין קשר בין משימתו של בן-עמרה לבין תשלומים לנאשם 5 (שם, שו' 381-383).
בחקירה מאוחרת יותר מיום 27.05.10 הנאשם 12 כבר יודע לציין קשר בין נאשם 5 לבן-עמרה, שכן נאשם 5 הכיר לנאשם 12 את בן-עמרה ואף המליץ עליו (**ת/616** שו' 305-306).
בבית-המשפט הנאשם 12 אינו חוזר לתאר את רואה חשבון בן-עמרה כמי שנתבקש לערוך בדיקה כלכלית כלשהי או כבן-אדם שאין לו קשר לנאשם 5. הנאשם 12 ציין בצורה ברורה שאין ממנה, ש: "**...בן-עמרה בא כמאכר נוסף שהביא רבין וקיבל תשלום עבור העבודה...**" (עמ' 8584 שו' 1-2).

במצב דברים זה, לא ניתן להתפלא מכך שנאשם 12 ביקש לתאר את רואה החשבון בן-עמרה בחקירתו במשטרה, כמי שקיבל תשלום עבור עבודה כלכלית. העסקת "מאכר" יש להסוות ולהסתיר, וכך עשה הנאשם 12 בחקירתו במשטרה.

מהי עבודתו של בן-עמרה אליבא דנאשם 12?

באותה תקופה נזקקו חברות המלח לאישור משרד האוצר, ועל-כן: "**...היינו צריכים מישהו שמקורב לליכוד, עליו המליצו, אני לא הכרתי אותו, אני פגשתי אותו, אני זוכר שלפחות פעם אחת פגשתי...**" (עמ' 8584 שו' 2-5).

הנאשם 12 נשאל ברחל בתך הקטנה על מהות עבודתו של בן-עמרה, על מה זה זכה לתשלום בסך 100 אלף דולר. והנאשם: "**אז אמרתי גם בחקירתי הראשית שפגשתי אותו לפחות פעם אחת, יחד עם מאיר רבין, ומי שגם המליץ עליו וגם הפעיל אותו זה מר רבין שיושב פה. ש. זאת אומרת שרבין ידע מה בן עמרה עשה ואתה לא יודע? ת. לא, אני אומר שבן עמרה נלקח עבור יכולותיו בליכוד. אה סליחה, השם השני היה סילבן שלום. ש. מה זה אומר השם, הוא נפגש עם סילבן שלום? ת. אני לא יודע, נאמר שהוא מקורב בליכוד לביבי ולסילבן שלום**" (עמ' 8588 שו' 2-8) [ההדגשות שלי – ד.ר].

ביתר תוקף, לאורך כל עדותו בבית-משפט שמר הנאשם 12 בדבקות על עמדתו לפיה ה"מאכרים" זכו, ככלל, לתשלום רק בגין הצלחה.

עמדה זו הינה בבחינת מתרס בולט בהגנה, שכן יש בה להסביר כיצד סוכם עם נאשם 5 תשלום נדיב עבור עבודה אותה לא ידע לפרש ולפרט.

מתרס זה קרס בסיום חקירתו הנגדית של הנאשם 12, משהנאשם 12 הודה כי סך 100 אלף דולר הועברו לרואה החשבון בן-עמרה, מבלי שזה הציג הצלחה כלשהי. למותר להוסיף ולציין, שהסכום שולם לבן-עמרה מבלי שהנאשם 12 ידע לציין בבית-משפט מהות עבודתו, טיב קשריו, ודרכי הנעתו את קשריו לטובת חברות המלח (עמ' 8588 שו' 9-15). הנאשם 12 הסכים כי נפגש עם בן-עמרה פעם אחת ופגישה זו נערכה ביום 23.06.04 (**נ/518**), ימים ארוכים לאחר תשלום סך ה-100 אלף דולר (**ת/665** ; **ת/2665ב**) (עמ' 8590 שו' 5-26).

אשתו של רו"ח בן עמרה הינה דודה של נאשם 5. נאשם 13 הינו גיסו, כלומר: "...נשוי לאחותה של אשתי" (עמ' 4544 שו' 23).

בחקירתו במשטרה הרחיק עצמו רו"ח שלמה בן עמרה מכל נושא הקרקעות של תעשיות המלח ו/או נאשם 5 ו/או עד המדינה ו/או משפחת נאשם 12. בבית-המשפט ציין כי נשכר על-ידי נאשם 5 ועד המדינה לפעול כלוביסט לטובת שינוי ייעוד הקרקעות. העד הסביר כי במהלך חקירתו במשטרה היה בפאניקה, בחרדה מאוד גדולה ועל-כן: "כל התשובות שלי בחקירה נבעו מזה שהבנתי שמכל מה שאני אומר יאמרו לי תסתום את הפה כי תסתבך" (עמ' 4546 שו' 27-28). העד ציין כי דיבר אמת בחקירתו במשטרה אבל יש לו דברים להוסיף בבית-המשפט (עמ' 4548 שו' 1). לדבריו, נשכר על-ידי עד המדינה להכין נייר עמדה שמסביר את הצד של תעשיות מלח ועל עוצמת

הפגיעה בתעשיות מלח בעקבות ההסכם החדש (עמ' 4549 למטה). העד הכין נייר עמדה בצורה של מצגת אותה העביר להרבה חברי כנסת ויועצי שרים. עם זאת, נייר העמדה אינו ברשותו והוא אינו יודע מדוע לא נמצא נייר העמדה הנ"ל לא אצל עד המדינה ולא בתעשיות מלח.

בן עמרה סיפר כי שכרו שולם על-ידי נאשם 12 (עמ' 4553 שו' 30). בן עמרה סיפר על פגישה אחת שנפגש עם נאשם 12, פגישת נימוסין (עמ' 4554 שו' 23). לא היה לו כל חוזה עבודה עם נאשם 12, כמו גם לא היה לו חוזה עבודה עם עד המדינה ו/או עם נאשם 5 (עמ' 4555). העד נשאל הכיצד לא היה לו כל חוזה עבודה עם נאשם 12, זה לא ביקש ממנו דבר ולא הורה לו דבר מעולם. האיש ששכר אותו לעבודה היה עד המדינה והנה השיק שקיבל היה מנאשם 12. תשובת העד: "**זה עניין טכני לחלוטין. אני לא עשיתי עבודה לדכנר כדכנר, אני עשיתי עבודה לדכנר עבור דנקנר, עבור תעשיות מלח, זה הלקוח הסופי, הלקוח הסופי של דנקנר. ש. למה הוא צריך לשלם לך ולא לדכנר? ת. כי דכנר חילק איתי את המשימות. ש. למה הוא לא נותן לדכנר או לרבין? ת. אני לא יודע, זה לא עקרוני**" (עמ' 4556 שו' 14-19).

לא צריך היה להיות חוקר כליות ולב כדי להתרשם מעדותו של רו"ח שלמה בן עמרה בבית-המשפט. מדובר בעד שגמר בדעתו שלא להעיד אמת בבית-המשפט.

העד מסר גרסה חד-משמעית בחקירתו במשטרה בחודש אפריל 2010 והנה בבית-המשפט מסר גרסה שונה לחלוטין.

גרסתו בבית-המשפט נשמעה זרה למציאות וגם העמדתה במבחן ההיגיון מובילה לתוצאה דומה. העד קיבל סכום של מאות אלפי שקלים מנאשם 12 מבלי שזה ביקש ממנו דבר או חצי דבר. העד פגש את נאשם 12 פעם אחת ויחידה לשיחת נימוסין. לדברי העד, הכין נייר עמדה - אבל נייר זה לא ברשותו וכמובן לא נתפס אצל עד המדינה ו/או אצל נאשם 5 ו/או בתעשיות מלח ו/או אצל גורם כלשהו לו מסר העד את נייר העמדה הנ"ל.

לאמור, מכל שאמרתי בעניינו של בן-עמרה ניתן, בזהירות רבה, לסכם כי הכספים שהועברו על-ידי נאשם 12 לבן-עמרה אינם דווקא בבחינת כספים לגיטימיים.

בשולי נושא זה, לא למותר לציין כי על בסיס גרסת נאשם 12, נאשם 5 היה זכאי על-פי הסכם המסגרת, לתשלומים במידה ומאמציו יישאו פרי, דהיינו הצלחה. סיכום זה היה מקובל, ככלל, לגבי כל ה"מאכרים".

הנאשם נשאל על-ידי התובעת המלומדת, עו"ד אביבה חפץ-נוימן, מדוע ולמה לא מצא לציין בפני הדירקטוריון, שנאשם 5 כבר זכאי לתמורה, שכן ההצלחה הושגה ביום 22.10.03, אישור מועצת המנהל.

הנאשם 12 נמנע מלהשיב על שאלה זו (עמ' 8565 שו' 15 עד עמ' 8566 שו' 2; עמ' 8575 שו' 11-28). לאמור, ישיבת הדירקטוריון מאשרת תשלום, שלמעשה כבר התגבש קודם לכן מבלי שהנאשם 12 או מי מטעמו עדכנו את הדירקטוריון במצב העניינים הנכון לאותה עת.

415. על-פי גרסת נאשם 5, הוא פעל כ"לוביסט" בקרב חברי מועצת המנהל.

התובע המלומד ביקש ללמוד מנאשם 5 על הנושאים שהעסיקו את הצדדים וחייבו ליבון והכרעה. מכלל החקירה הנגדית בנושא הוחוור כי נאשם 5 היה מסוגל להזכיר מיני כותרות, זה ותו לא. למשל, משנשאל על החומרים שהועברו לידיו על-ידי נאשם 12 בפגישה עמו, ציין כי נאשם 12 העביר לו רק קלסר, שהיה בו ללמד על הרקע של העסקה (עמ' 6842 למעלה). נאשם 5 הזכיר התיבות "היטל השבחה", "גילומים" ומיד ציין כי אינו זוכר את הפרטים וציין: "**אני לא זוכר את כל הפרטים מ-א' עד ת', בעסקה השנייה הלבישו להם עוד כל מיני מתנות, שמואל אמר לי מאיר אני גם הייתי באותה דעה, יהיה קל להעביר את הנושא הזה, למה סך הכל המנהל "דופק" אותנו, מרע את התנאים, לא קשה להבין את זה, לא מקבלים פה עוד איזה בונוסים, זה מה שעשינו**" (עמ' 6842 שו' 14-17). ובעניין היטל ההשבחה: "**אני לא זוכר את כל הפרטים במאה אחוז, מה שאני זוכר שהמנהל ישלם את כל הוצאות כמעט, הם נותנים את הקרקע, בהסכם שלהם, הפינויים אם אני לא טועה עליהם, בחוזים המסוימים חברות המלח מה שלא היה בעסקה הקודמת, אבל כל זה תוך כדי העבודה, היו התקדמויות, עורכי הדין שלהם נפגשו עם המנהל, עם יועצים משפטיים, כל מיני דברים שהיו תוך כדי שאנחנו עובדים, אנחנו בעיקר מתעסקים איך לאשר את העסקה במועצת המנהל ולדאוג ששר האוצר בסוף יחתום על העסקה, זה הכל**" (עמ' 6842 שו' 22-27) [ההדגשות שלי - ד.ר].

תשובותיו הבלתי ממוקדות, כדי לא לומר מעורפלות, הובילו לשאלה: "**ש. אבל אתה צריך לדעת משהו כדי לדבר עם מועצת המנהל**" (עמ' 6842 שו' 28), שאלה שהובילה לקריאת פרקליטו המלומד, עו"ד יובל גבעון, שלא מדובר במבחן זיכרון. משהוצג לו **ת/2637ב**, ציין שאינו זוכר את כל המסמכים. אביא את הדברים: "**ש. יש לך מסמך מול העיניים, תסביר לי מה כתוב פה. ת. כתוב פה שנושא היטל ההשבחה נשאר פתוח, מה שאני מבין, ובהסכם זה יוגדר. ש. זה מה שכתוב פה? ת. כן, יוגדר בהסכם המפורט. ש. זאת ההבנה שלך של מה שכתוב פה? אז היטל ההשבחה היה במקור או לא? ת. אני לא זוכר בדיוק את האחוזים שהיו כל אחד, אבל בהסכם השני הוסיפו להם היטל השבחה. ש. כתוב פה בפירוש שיש היטל השבחה ב-1996, אז על מה אתה מדבר, כן הוסיפו, לא הוסיפו? מה זה ההסכם השני? עו"ד שפירא: תסתכל על סעיף 6. ש. מה זה ההסכם השני? ת. ההסדר שהיה אח"כ אחרי שמבקר המדינה העיר את ההערות שלו, ואז התגבש הסכם שני בין המנהל לחברות המלח, ההסכם השני הרע את ההסכם הראשון לגבי חברות המלח, אז אני אומר לנו, בתור אלה שעושים לובי להסכם, היה קל להעביר אותו כי סך הכל התנאים הורעו לטובת מדינת ישראל, ומי שישב שם זה נציגי מדינת ישראל. ש. שואל אותך עו"ד שפירא בעמ' 6710 שו' 28, "אני אומר לך שהיו ויכוחים עם הצוות המקצועי הזה, עניינים שקשורים להיטל השבחה וכיוצא בזה, גם בזה ייעצת לדני, אתה נתת לו עצות. ת. אני אמרתי לדני תרכין את הראש קצת, תוותר קצת". אז מלבד לייעץ לו תרכין את הראש, איזה ניתוח ואיזה המלצות נתת לדני בקשר להיטל השבחה? ת. אמרתי לו ששמואל אומר שהיטל השבחה אפשר תמיד להסתדר באלף ואחת סיבות להוריד את זה בסוף, להוריד את התשלומים בכל מיני דברים, אנחנו אז היינו בטוחים שאנחנו נטפל בהמשך גם בנושא שינוי הייעוד והיטל ההשבחה הוא רק בסוף**" (עמ' 6843 שו' 8-32).

נאשם 5 ציין כי לא הכין ניירות ותחשיבים לצורך עבודתו, ובעניין טיוטת החוזה משנת 2001, **נ/306א**, ציין כי לא קרא את כולו (עמ' 6844 שו' 9). בעניין הפינויים, דיבר על פינויים של הבריכות ומשצוין לפניו כי מדובר על פינויים של המפעלים, חזר וסיפר על הזדמנויות בהן נפגש עם נאשם 12 ועם עו"ד יהורם ראב"ד, ואנשי יחסי ציבור (עמ' 6844 למטה). בהמשך לכך, נאשם 5 לא ידע להסביר מדוע כלל לא זומן לפגישות אצל נאשם 12 בנושא תעשיות המלח (עמ' 6845 שו' 20-26). ככל שעדותו של נאשם 5 נתארכה בנושא טיפולו בקידום ההחלטה בעניין תעשיות המלח במועצת מנהל מקרקעי ישראל, הוחוור כי נאשם 5 אינו בקיא, ולו במקצת, בתחום שאמור היה לקדם במועצת המנהל.

צא וראה, נאשם 5 אינו בבחינת מנהל משרד יחסי ציבור או משרד תיווך ו/או משרד, שבכוחו לקדם פרויקטים עסקיים. נאשם 5 לא הוכשר לעסוק בקידום עניינים שכאלה בדרך של לימודים אקדמאיים ו/או לימודים אחרים.

ועוד, נאשם 5 סיפר על פגישה עם אנשים שקשורים להחלטת מועצת המנהל, אבל: "**אני לא נותן לך יותר שמות, גמרנו**" (עמ' 6848 שו' 22). גם משנשאל ישירות מי מהאישים במועצת מנהל מקרקעי ישראל שוחח עמו בנושא, ציין העד: "**במועצת מקרקעי ישראל אמרתי יוסי ישי, מעוז... שיקחו את היומן של ישראל כץ ויראו את היומן שלו... ישראל יהושע יכול לאשר את העדות שלי**" (עמ' 6873 שו' 29 עד עמ' 6874 שו' 5).
משסיפר נאשם 5 בבית-המשפט כי בן עמרה פעל מטעמם, דהיינו יחד עמם לקידום ענייני חברות המלח במועצת המנהל מול משרד האוצר ותמורת כל פעולת ה"לובינג", שילם לו נאשם 12 כ-350 אלף דולר, 250 אלף דולר דרך עד המדינה ועוד 100 אלף דולר ישירות לבן עמרה, נשאל על פעולת "הצוות", מול איזה אישים פעלו ומה עשו. כל שידע נאשם 5 להשיב היה: "**אני אומר עשינו עבודת לובינג**" (עמ' 6879 שו' 17).
לאמור, נאשם 5 נדרש בבית המשפט לפרט פעולות ה"לובינג" שביצע, פעולות שהינן מבחינתו עוגן מרכזי בקו הגנתו. נאשם 5 ביכר להיתלות בעוגן הגנה "אווירירי" על פעילותו מול אישים אלמונים, מבלי יכולת לציין שמות אישים מולם ועימם פעל לטובת תעשיות המלח.

ועוד, נאשם 5 סיפר כי שלמה בן עמרה פעל מטעמם עבור תעשיות המלח מול משרד האוצר (עמ' 6874; עמ' 6875 שו' 6).
לגרסת נאשם 5, בן עמרה: "**הוא מקושר פוליטית, מה הוא דיבר עם האנשים בפועל, הוא הלך לסילבן שלום, הוא אח"כ דיבר עם האנשים של נתניהו, אני לא מכיר את האנשים, אני לא טיפלתי בזה**" (עמ' 6875 שו' 10-11). נאשם 5 ציין כי הם לא בודקים את עבודתו: "**...זה לא מעניין אותנו, מעניינת אותנו התוצאה בסוף**" והיה זה נאשם 12 ששילם לו ישירות ולא הוא ועד המדינה (עמ' 6875 שו' 14-17). הוא ועד המדינה הפעילו את בן עמרה מול משרד האוצר מבלי שהם יודעים מה הוא עשה, עם מי הוא נפגש, ותמורת עבודתו זכה לסך 500 אלף ₪ מנאשם 12.

צרתו, כי נאשם 12 בעת חקירתו במשטרה לא ידע לציין את הדברים שציין נאשם 5 בבית-המשפט (**ת/612** שו' 258), נאשם 12 דיבר על <u>הערכת שווי שביצע</u> בן עמרה, כמו גם <u>לא ידע על קשר בין בן עמרה לחברת ש.א.ד.</u> (**ת/614** שו' 391).

416. לא זאת אף זאת, נאשם 5 גרס בבית-המשפט, בשונה לחלוטין מעדות עד המדינה, כי האחרון היה פעיל ודומיננטי מול נאשם 12, והוא, נאשם 5, שימש, אך כעוזרו של עד המדינה, שכיר נאמן הפועל מטעמו.
הנני מעדיף בסוגיה זו גרסתו של עד המדינה על פני גרסתו של נאשם 5.

להלן יפורטו עיקרי הנימוקים להחלטתי:

א. גרסתו של נאשם 5 בבית משפט, כמצוין לעיל, הינה ולא כלום.

ב. נאשם 12 תיאר בחקירתו במשטרה את קשריו עם נאשם 5. נאשם 12 לא חיבר ולא קשר את עד המדינה לכלל הפעולות שבוצעו לטובת תעשיות המלח בנושא.

לציין, נאשם 5 נשאל על-ידי התובע המלומד מדוע ביומניו של נאשם 12 אין זכר לפגישה כלשהי עם עד המדינה, ותשובתו: "**איני יודע, אין לי מושג על קשר ביניהם**" (עמ' 6831 שו' 30). נאשם 5 נשאל הכיצד היה זה הוא שניהל משא ומתן עם נאשם 12 ולא עד המדינה, אם האחרון הוא זה שנשכרו שירותיו (עמ' 6832 למעלה). כך גם מספר הטלפון של נאשם 5 מופיע על השיקים שהוצאו מתעשיות המלח (**ת/412ד**, **ת/420ב**, עמ' 6832 למטה).

ג. במהלך חקירתו הנגדית בבית משפט, נחקר נאשם 5 בנושא. אביא את הדברים: "**ש. אומר לך מדוע אתה מתעקש כי ההתקשרות והעבודה של דנקנר הייתה מול דכנר, כי אתה יודע שהאפשרות שאתה פילנטרופ שתורם לדכנר וכל המליון שלוש מאות ישאר אצלו ולא יעבור אליך בלתי מתקבלת על הדעת, הסכום הגיעו לדכנר, אנו אומרים שדכנר השיב לשאלות בית המשפט שאמר שהוא צינור להעברת הכספים אליך, ואתה יודע שאם זה רק אתה וזו עסקה שלך ודכנר לא קשור, אתה יודע שזה לא סביר שהכסף לא יעבור אלך איך שהו, או לפחות חלקו, אינך תורם את הסכום לדכנר. אלא תקבל את הכסף או חלקו. ואז זו הסיבה שעכשיו אתה מבין שגירסת דנקנר מאוד בעייתית לך, כי זה אומר שהעסקה רק שלך, ושהכל מתנהל במזומן. ת. איני מסכים עם שום דבר שנאמר, אומר חד משמעית, שמואל מעורב מהתחלה ופוצץ בסוף. נכון שהועברו 1.3 מליון ₪, דנקנר העביר עבור העבודה שביצענו לאישור העיסקה במועצת המינהל. שמואל עוזר לי, אנו נפגשים עם אנשים, אותו דבר עשינו בעסקת תחנות הדלק, אני הבאתי את העסקה והוא לקח את הכסף. בגלל זה הוא לקח כסף מאחותי**" (עמ' 6833 שו' 31 עד עמ' 6834 שו' 10).

וכן: "**מה דנקנר צריך אותך בכלל? הוא מספר 1 או 2, הוא בטופ של הטופ של הכלכלה הישראלית, עם כל הכבוד לך, מה הכישורים שלך? על הכישורים של דכנר שמעתי, שולחים לו את העוזר של דכנר, "השליח", "הפקיד", דנקנר כל שעה שלו נמדדת בכסף, מה הוא צריך אותך? מי אתה בכלל בשבילו? אם הוא רוצה לדבר הוא ידבר עם דכנר, דכנר הוא גאון, ככה תיארו לי אותו בפרשת ההגנה, אבל עליך כולם דיברו כמי שהסתובב בחדר. ת. אני אמרתי גם בפעמים הקודמים, אני הגעתי אליו משמואל, דרך שמואל, שמואל אמר לי אתה אמור לקבל טלפון להביא חומר, כך התחיל הקשר**" (עמ' 6837 שו' 28-34).

לגרסתו של נאשם 5, הוא ועד המדינה עבדו במשותף לטובת תעשיות המלח.
גרסה זו אינה מתיישבת עם העובדה לפיה נאשם 12 נפגש אך ורק עימו לפחות 40 פגישות, ולהבדיל, עם עד המדינה לא נפגש ולא שוחח עין מול עין ו/או בטלפון.

יתר על כן, מדוע היה על מי ששימש יו"ר מועצת המנהלים של בנק הפועלים לעבוד עם ה"שליח", לשבת עם ה"שליח", כאשר בכוחו להיוועץ ולהפעיל את עד המדינה, שעל-פי גרסת ההגנה הינו בן-אדם רב כישרונות, בחזקת גאון שובה שכל ולב?!
צריך לזכור, כי נאשם 12 שילם סכום של למעלה ממיליון ₪ עבור ה"שירות", שניתן לו על ידי נאשם 5, ולשיטת נאשם 5, על ידי "רבין את דכנר".
נאשם 12 שילם סכום עתק, ועבור העברת סכום כסף זה הוא האחרון שהיה מסתפק בפגישות ובשיחות עם ה"שליח" או ה"עוזר הנאמן", כאשר האיש שתואר פעם אחר פעם, על ידי ההגנה, כרב כשרונות ויכולת - "נחבא" ומתרחק הימנו ולא פועל לטובת ה"שירות" בגינו העביר נאשם 12 לחברותיו של עד המדינה סכום של 1.3 מיליון ₪ **?!**

זאת ועוד, נאשם 12 הואשם בחקירתו במשטרה במתן שוחד לנאשם 13 באמצעות נאשם 5, מדוע היה עליו "**להעלים**" את עד המדינה, ולספר אך ורק על פעילותו בשיתוף עם נאשם 5**?**
נאשם 5 נשאל על-כך במהלך חקירתו הנגדית, נאשם 5 ליהג בלשונו ונמנע מליתן תשובה לשאלה (עמ' 6840 שו' 4-31).

ד. שרון פוחס העידה בבית משפט. עדותה בבית משפט תומכת בעדותו של עד המדינה.
גברת שרון פוחס סיפרה בעדותה בבית המשפט, כי החשבוניות שהוצאו לתעשיות המלח היו פיקטיביות ועד המדינה כלל לא היה מעורב בפרשת תעשיות המלח. לדבריה, נאשם 12 לא דיבר עם עד המדינה אף-פעם, אלא הכל נוהל דרך נאשם 5, זאת בהמשך לחקירתה במשטרה (**ת/711** עמ' 26 שו' 17) שם ציינה שרון פוחס כי לא בוצעה כל עבודה שקשורה לתעשיות המלח.

נאשם 5 נתבקש להתייחס לדברים, ולגישתו: "**...כנראה איימו עליה היא אומרת מאיר עשה חשבוניות פיקטיביות. איך היא יודעת בזמן אמת את השטות שהיא ממציאה בחקירה? היא רק התחילה לעבוד במשרד, לא דיברתי איתה על כלום כמעט, לא יתכן שסיפרתי לה שאני מוציא חשבוניות פיקטיביות**" (עמ' 6833 שו' 26-29).

ה. לגישת ההגנה, עד המדינה שיקר בבית המשפט, במצח נחושה. עד המדינה, כך ההגנה, מתוך רצון לחלץ עצמו ממצוקותיו הכספיות והאחרות, חתר להשיג מעמד של עד מדינה, כך ההגנה, ומוכן היה להעליל עלילות על קרובים ורחוקים, ידידים ואויבים, ורצונו זה הלך והתעצם ככל שמדובר היה בבעלי מעמד כלכלי וציבורי.
עד המדינה, בניגוד לשיטת ההגנה, נמנע מלהפליל את נאשם 12 או את נאשם 13. עד המדינה הדגיש לאורך כל עדותו כי לא היה מעורב במתן התשלום לנאשם 13. עד המדינה ציין, כי לא היה לו כל קשר ישיר לתשלום השוחד הנ"ל, הוא לא שוחח עם נאשם 13 ולא פעל לרקימת עסקת השוחד ו/או לטובתה. על פי שיטת ההגנה, קל ונוח היה לעד המדינה להעיד, שנאשם 12 העביר לו כספים על מנת שישחד את נאשם 13 באמצעות נאשם 5. מדובר בשני אישים מן השורה הראשונה (נאשמים 12 ו-13). על פי שיטת ההגנה, עד המדינה היה אמור, "בשיטתו", לעשות להפללתם. <u>עד המדינה לא פעל במתווה שהותווה על ידי ההגנה, למשמעות עובדה זו</u>.

<u>אמור מעתה</u>, לא הוצגו בבית-המשפט משימות שביצע או נתבקש נאשם 5 לבצע כ"מאכר".

<u>הנה כי כן</u>, בחינת סך פעילותו של נאשם 5 עבור נאשם 12 מסתכמת במשימה אחת ויחידה; "שליחות" מול נאשם 13.

תמונה עובדתית זו היושבת על כן העברת סכום עתק של כסף מובילה למסקנה אחת ויחידה. הכספים הועברו לנאשם 5 על-מנת שזה יפעל להטות דעתו של נאשם 13 ויניעו לפעול לטובת תעשיות המלח.

מסקנה זו מתחזקת לאור העובדות הבאות.

<u>עובדות שיש בהן לחזק המסקנה לעיל</u>

417. נאשם 12 העביר לנאשם 5 למעלה מ-1.3 מיליון ₪ <u>ללא כל הסכם בכתב</u>.
במהלך עדותו הראשית – לשאלת פרקליטו המלומד, עו"ד נבות תל-צור – ציין הנאשם 12 כי בשלב מסוים סיכם עם נאשם 5 את המסגרת הכוללת של הכסף שהוא יקבל.

חרף סיכום שכזה, הנאשם 12 לא מצא להעלות על הכתב הדברים שהוסכמו ביניהם, או לפחות הסכם עקרונות, קודם העברת הכסף או במהלך העברת הכסף.

הנאשם 12 הסכים עם התובעת המלומדת, עו"ד אביבה חפץ-נוימן, כי סיכם על מסגרת כספית עם נאשם 5 לקראת סוף שנת 2002 תחילת 2003 (עמ' 8515 שו' 8-10).
הנאשם 12 כיו"ר דירקטוריון של חברה ציבורית העביר סכום של 1.3 מיליון ₪ לנאשם 5, לאדם שכישרונו היחיד, אליבא דנאשם, הסתכם ב"קשריו" עם גורמים במנהל מקרקעי ישראל.
הנאשם 12 כיו"ר דירקטוריון של חברה ציבורית, העביר סכום כסף זה לנאשם 5 ללא הגדרת מערכת היחסים, מבלי שנחתם הסכם כלשהו בכתב (עמ' 8510 שו' 17), ומבלי שנקבעו תנאים מפורשים וברורים, להבדיל ממה שהנאשם קרא "**אבן דרך**" (עמ' 8515 למטה).
לא מדובר בדבר של מה בכך.
העדר הסכם בכתב מצביע על מהות הקשר ה"מיוחד" בין הנאשמים 12 ו-5.

הנאשם 12 ציין בחקירתו (**ת/612** שו' 183) כי משלא הייתה התקדמות מול המנהל, לא היה טעם בכלל להמשיך ההתקשרות עם נאשם 5. נוכח דברים אלה, נשאל הנאשם 12 על-ידי התובעת המלומדת מתי הסתיימה ההתקשרות עם נאשם 5. הנאשם 12 לא יכול היה להשיב על שאלה זו (עמ' 8520 שו' 1-7).
הנאשם 12 לא סיכם בכתב על מסגרת כלשהי עם נאשם 5, הואיל ו"העסקתו המיוחדת" הייתה למטרה מוגדרת, <u>שמטיבה אינה מטרה, שניתן להעלותה על כתב</u>. אשר כך, נמנע נאשם 12 לנקוב המועד בו הסתיים הקשר עם נאשם 5.

הנאשם 12 ציין כי גם לא נערך הסכם בכתב עם מר מיכה גולדמן מחברת גולדמן-גולדשמידט בע"מ, וזאת על-מנת להצדיק ולהסביר הסיבה מדוע לא נחתם הסכם בכתב עם נאשם 5, למרות סכומי הכסף הגדולים שהועברו לנאשם 5.
<u>יפה העיר הנאשם 12</u>. גם בעניין גולדמן, <u>לא נערך הסכם בכתב</u>.
ההתקשרות עם מר גולדמן, כמפורט לעיל, הינה התקשרות תמוהה בפני עצמה. לא ניתן לגרוס ברצינות כי זה זכה לתשלום של 50 אלף דולר עבור הסדרת פגישה עם מר לקט, פגישה שמר לקט היה שמח לקיים ללא כל "עזרה" או "סיוע" מגורם כלשהו. נאשם 12 פגש ראש ממשלה, שרים, חברי כנסת ונכבדים אחרים על-פי צרכיו. נאשם 12 לא העביר סך 50 אלף דולר לגולדמן עבור אותה פגישה, שהאחרון טרח להסיעו אליה.
הפרקליטים המלומדים ציינו בסיכומיהם כי העובדה שלא נמצאו חוזי התקשרות עם משרדי עורכי-הדין (ראב"ד, כספי וצדוק), וכן לא נמצאו הסכמי התקשרות עם לוביסטים ו"מאכרים" שונים (דרכסלר, גולדמן, דרעי וכיו"ב), וזאת גם לאחר חיפוש מאסיבי במשרדי חברת תעשיות מלח, מלמדת כי אכן לא נערכו הסכמים בכתב עם כל אותם יועצים, באופן השולל את האפשרות לטעון כי מדובר בחריג הרלוונטי לנאשם 5 בלבד (סע' 258, עמ' 29, סיכומי נאשם 12).
לטענות הפרקליטים המלומדים ניתן היה להשיב: היא האומרת.

לאמור, העדר הסכם בכתב בהתקשרות ה"מיוחדת" עם גולדמן, דרעי וכו' (ראה דיון בעניין ה"מאכרים") אינה מלמדת דווקא על שיטת עבודה לגיטימית של נאשם 12. נהפוך הוא.

הנאשם 12 ציין בעניין זה: "**היה שלב שסיכמתי עם רבין את המסגרת הכוללת, דבר אחד היה בטוח – הייתה אבן דרך אחת שהיא הייתה אבן דרך מרכזית, שזה אישור מועצת מקרקעי ישראל. שאכן אם נראה, מועצת מקרקעי ישראל נתנה החלטה**" (עמ' 8442 שו' 22-24).
לאמור, בחלוף השנים בבית-המשפט, ציין הנאשם 12 בבית-משפט לראשונה "**אבן דרך**" להעברת סכום כסף, שלדידו סוכם ביניהם.

"**אבן דרך**" זו לא הייתה בדיוק לנגד עיניו של הנאשם 12 במהלך חקירותיו במשטרה. למה הנני מכוון? בחקירתו במשטרה מיום 21.04.10 ציין הנאשם 12, בין השאר, כי הייתה לו הבנה עם נאשם 5, למיטב זיכרונו, ש: "**יהיה פרויקט והכל יצליח, הוא יקבל עד מיליון ₪ ושילמנו על חשבון...**" (**ת/612** שו' 148-149).
כבר בתקופת חקירתו ניתן היה לומר, שהפרויקט לא קם ולא צלח, אבל, נאשם 5 זכה לתשלום של 1.3 מיליון ₪. ונאשם 12: "**רבין לא קיבל את כל הסכומים כי הוא לא הביא שום תוצאות...**" (שם, שו' 151) [ההדגשות שלי – ד.ר]. הנאשם 12 הוסיף וציין כי סך התשלום ששולם לנאשם 5 הינו: "**סדר גודל של חצי מיליון ₪**" (שם, שו' 161). וכן, לא הייתה שום התקדמות מול המנהל ולא היה טעם להמשיך בהתקשרות ועל-כן לא שולם לנאשם 5 סכום המיליון ₪, שהובטחו לו (**ת/612** שו' 182-185).
הנאשם 12 העביר סך 1.3 מיליון ₪ לנאשם 5, זאת למרות שאליבא דנאשם בחקירתו במשטרה, נאשם 5 לא הביא שום תוצאות ולא הייתה התקדמות מול המנהל.
לאמור, דבריו אלה של הנאשם 12 מעבים המסקנה כי הכספים הועברו לנאשם 5 לא בגין "**אבן דרך**" ולא בשל פעילות לגיטימית בתוככי משרדי המנהל. נאשם 5 קיבל כספים למטרה מוגדרת וברורה.

עובדה זו מקבלת נופך מיוחד לאור הנסיבות שנתגלגלו בדרך אישור הדירקטוריון להעברת הכספים כמתואר להלן. נאשם 12 היה מודע לצורך לקבל אישור דירקטוריון. נאשם 12 פעל לאישור הדירקטוריון בדרך חתחתים. ברם, ההסדר להעברת הכסף לא עוגן, בשום שלב, בהסכם בכתב.

נושאי משרות בתעשיות המלח התייחסו בעדותם בבית-המשפט להעדרו של הסכם בכתב עם נאשם 5.
נדב שחר משמש היום מנכ"ל חיפה כימיקלים. בשנים 1989-2004 שימש מנכ"ל תעשיות מלח. העד ציין בבית-משפט שהינו חבר טוב של נאשם 12, ושל פרקליטו, עו"ד בנקל. בחקירתו הראשית ציין כי אינו מכיר את עד המדינה או את נאשם 5. העד, נדב שחר, אישר לבקשת התובע כי אינו זוכר

מקרים דומים כמו אלה המוצגים במוצגים שצוינו לעיל, שבהם שילמה תעשיות מלח ללא כל הסכם התקשרות, בו פורטו תנאי התשלום ומועדי התשלום (עמ' 4169 ש' 23-16). לדברי שחר, הנושא הועבר לאישור הדירקטוריון קודם התשלום השני, בסך 531 אלף השקלים: **"אמרתי לדני שהיקף ההתקשרות הוא כבר גדול, צריך להביא אותו למועצת המנהלים, ראוי להביא אותו למועצת המנהלים, ושמועצת המנהלים תבין במה מדובר ותאשר את הסכום הזה"** (עמ' 4172 ש' 26-24). בזמן אמת לא ידע העד מהות התשלומים (עמ' 4173 ש' 2).

רואה החשבון ארנון רציקובסקי העיד בבית-המשפט על מיני הסכמים, שהביאה חברת המלח עם יועצים שונים כמו עורכי-דין, רואי חשבון ולוביסטים. לגישתו, משמדובר על הסכם התלוי בהצלחה או הסכם הנמדד במאות אלפי שקלים, ראוי שיהיה הסכם בכתב (עמ' 4364 שו' 28 עד עמ' 4365 שו' 14).

צא ולמד, העדר הסכם בכתב בין נאשמים 12 ו-5 מחזק המסקנה שנצטיירה בבית-משפט, כמצוין לעיל.

418. נאשם 12 העביר התשלומים, באמצעות חברה של עד המדינה, שאצלו הועסק, על-פני הדברים, נאשם 5. הנאשם 12 לא ביקש לשוחח עם עד המדינה, בטח לא התייעץ עמו או בא עמו במגע כלשהו.

לא מדובר בנתון של מה בכך.

לשיטת ההגנה עד המדינה היה אחד מהמומחים היותר בולטים במדינה בנושא פיתוח מקרקעין, שינוי ייעוד במקרקעין, תב"עות וכו'. חרף זאת, נאשם 12 העביר הכספים דרך חברה של עד המדינה, אך נפגש תדירות רק עם עוזרו של עד המדינה ונמנע מכל מגע עם עד המדינה עצמו.

הנאשם 12 פגש שכיחות שרים, חברי כנסת, בעלי תפקידים רבים ונישאים, וכאן, העדיף לעבוד, משום מה, מול "עוזרו" של עד המדינה, בשעה שעד המדינה הינו, כאמור, אחד המומחים והבקיאים בנושא שבמוקד עניינו של הנאשם. הנאשם 12 לא פנה לעד המדינה, לא התייעץ עמו ולא דיבר עמו, ולו בשמץ קצת, למרות שאת הכספים העביר לחברה שבבעלותו.

לאמור, מצב דברים זה מצביע על דרכו של הנאשם 12 ועיקר כוונתו בהעברת הכספים לנאשם 5. נאשם 5 זכה לכספים רק בשל "יכולותיו שלו", יכולות שנתלכדו ונתמקדו בדודו, בנאשם 13.

419. **ת/412ב, ת/415ב** ו-**ת/420ג** הינן חשבוניות שהוצאו על-ידי החברה של עד המדינה ש.א.ד. השקעות בע"מ (חשבוניות מס' 137, 160 ו-181) (כמוסכם לעיל). החשבוניות הוצאו לחברת תעשיות מלח לישראל בע"מ על חשבון "ייעוץ מקצועי" (ב-**ת/420ג** נרשמה רק התיבה "ייעוץ"). נאשם 12 אינו חולק על העובדה כי לא קיבל כל ייעוץ מקצועי מהחברה של עד המדינה.

420. בחקירתו במשטרה ביום 21.04.10 תיאר נאשם 12 פגישה שלו עם נאשם 13, פגישה שנתקיימה היכן? במשרדו של נאשם 5.

נאשם 12 לא בדיוק מיהר לספר על מקום המפגש, דהיינו משרדו של נאשם 5, וציין כי מדובר בפגישה שהתקיימה "**ליד ויסוצקי בתל-אביב**", ורק בהמשך משנשאל במפורש, ציין: "**הפגישה הייתה במשרד ליד רח' החשמונאים. אני לא יודע באיזה משרד. ש. של מי המשרד הזה? ת. אני לא יודע. ש. מדוע פגישה עם מנהל מנהל מקרקעי ישראל מתקיימת במשרד שם? ת. הציעו לי שהפגישה תתקיים שם. ש. רבין הציע? ת. אני לא זוכר אם רבין הציע או אפרתי**" (**ת/612** שו' 548-554) [ההדגשות שלי – ד.ר]. הנאשם תיאר פגישה במשרדו של נאשם 5 גם בחקירתו ביום 23.04.10 כדלהלן: "**ש. נראה לנו תמוה מדוע אתה מקיים עם אפרתי פגישה במשרד פרטי כלשהו, בשעה שאתה נושא משרה בכיר בבנק הפועלים ובתעשיות מלח ואפרתי הוא מנהל המנהל. מדוע לא להיפגש בבנק, או מקום ששייך למנהל, מדוע לבצע זאת במחשכים? ת. אני חושב ששום פגישה לא הייתה במחשכים, כי הרי הכל ממילא כתוב וברור, לא היה שום ניסיון להסתיר. הפגישה נקבעה באופן רגיל, לא באיזשהי צורה לא סבירה. ש. אבל אתה לא נוהג להיפגש בצורה כזאת. אתה נהגת להיפגש בבנק הפועלים, אתה נוהג להיפגש בבתי-קפה, במקומות ציבוריים, לא במשרד פרטי של מאן דהוא. ת. אני לא חושב שזה נכון, היו מקרים, אולי לעיתים יותר נדירות, שנפגשתי גם במשרדים פרטיים**" (**ת/613** שו' 27-37). הנאשם 12 הסכים בהמשך כי השיחות בפגישה לא היו בנימה אישית (שם, שו' 43) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לציין, הפגישה המשולשת במשרד פרטי ברח' החשמונאים לא צוינה ביומנים של נאשמים 12 ו-13.

ועוד, פגישה זו מקבלת הטעמה מיוחדת לאור עדותה של מזכירתו של נאשם 13 מיום 12.05.10 כדלהלן: "**אפרתי לא נפגש אף-פעם עם אנשים שביקשו להיפגש איתו באופן פרטי, אישי, מחוץ למשרד. כל הפגישות של אפרתי הידועות לי נערכו במסגרות ציבוריות, ידועות ומוכרות. זה גם עיקרון אצלו. אני מוכרחה להגיד שהיו אנשים שביקשו ממני לתאם לו פגישה על כוס קפה או אצלם והוא התנגד בצורה עקרונית והפגישות שלו היו רק במשרד או במקומות רשמיים**" (**ת/718** שו' 165-170) [ההדגשות שלי – ד.ר].

נאשם 13 ציין, בעניין זה בחקירתו במשטרה, כי לא נהג לפגוש אנשים ללא צוות מקצועי (**ת/620א** שו' 21-23).

צא ולמד, פגישה במשרדו של נאשם 5 בהשתתפות כל מעורבי הקשר המושחת, שלא בעניין אישי – מתיישבת עם עמדת המאשימה.

421. מוצג **ת/412ב** הינה, כאמור, חשבונית מס' 137 על-סך 250 אלף ₪ (כולל מע"מ) מיום 13.05.03.

על-גבי חשבונית זו רשם נאשם 12 ביום 20.05.03 לסמנכ"ל הכספים, תמיר קדישי, "**מאשר את החשבון לתשלום מיידי**".

נאשם 12 לא הסתפק בהנחיה בכתב לתשלום מיידי, אלא הוסיף גם הנחיה טלפונית, ובלשונו: "**...בתשלומים דחופים אני גם מוודא את זה טלפונית**" (**ת/614** שו' 197) (ראה גם רישום קדישי, לפיו קיבל הנחיה טלפונית מדני דנקנר ביום 20.05.03 לבצע העברה בנקאית לש.א.ד. השקעות על-סך 250 אלף ₪, **ת/412ג**).

תשלום זה אינו מתיישב עם אותה "אבן הדרך", שצוינה על-ידי נאשם 12 במהלך עדותו בבית-משפט: "**הייתה אבן דרך אחת שהיא הייתה אבן דרך מרכזית, שזה אישור מועצת מקרקעי ישראל**" (עמ' 8442 שו' 23).

ברם, תשלום זה מתיישב עם פעילותו נאשם 13 לטובת תעשיות המלח.

באותם ימים, שנים לאחר דו"ח מבקר המדינה, לא חלה התקדמות כלשהי בנוגע לטיוטת ההסכם המפורט בין תעשיות המלח ומנהל מקרקעי ישראל. נאשם 13 עשה מעשה ופנה ליועץ המשפטי לממשלה.

מוצג **ת/639** הינו מכתבו של נאשם 13 ליועץ המשפטי לממשלה, מר אליקים רובינשטיין מיום 15.05.03. במכתב ציין הנאשם 13 כי חלפו למעלה משנתיים מאז הונחה המנהל להימנע מלחתום על טיוטת ההסכם המתוקן שהתגבש בינו לבין חברות המלח, הסכם אשר בנוסח אחרון זה הינו שונה מהותית ממסמך עקרונות מיוני 1996 שהוסכם בזמנו, אושר על-ידי הנהלת המנהל, והיווה נושא לבדיקת מבקר המדינה. ראש המנהל ציין במכתבו זה שחלוף הזמן אינו מיטיב עם המנהל, שכן התמורות למנהל זה הינן משמעותיות, והמנהל עלול להיחשף לתביעות ענק של החברות בגין נזקים אשר ייגרמו להן בגין מימוש ההסכם.

אין מחלוקת כי מסמך זה, שנכתב על-ידי נאשם 13, נועד לקדם את אישור ההסכם בין הצדדים.

אין מחלוקת כי בימים 13.05.03 ו-19.05.03 פגש נאשם 12 את נאשם 5 בלשכתו בבנק (יומניו של נאשם 12 – **ת/412ב(1)** ו-**ת/412ב(2)**).

בין נאשמים 13 ו-5 נתקיימו שיחות טלפון, כנשקף במוצג **ת/412ב(3)**, במועדים 13.05.03; 15.05.03; 16.05.03; 21.05.03; 26.05.03.

מכתבו של נאשם 13 ליועץ המשפטי לממשלה הועבר לנאשם 5 ביום ו', 16.05.03.

מזכירתו של נאשם 13 שלחה את המסמך על-פי הנחיית נאשם 13 (בהודעתה במשטרה, מוצג **ת/719**, ציינה גב' קרני דר כי: "**יכול להיות שמאיר ביקש ממני או מאפרתי שנשלח לו, בכל מקרה לא הייתי שולחת למאיר פקס בלי אישור של אפרתי**" (שו' 50-51)). הנאשם 5 ציין בעניין זה בבית-המשפט כי המכתב הגיע לידיו לאחר שהתקשר לקרני דר וביקש ממנה את המכתב (עמ' 6853 שו' 28-29; עמ' 6854 שו' 25-27).

צא ולמד, מכתב פנימי של ראש המנהל ליועץ המשפטי לממשלה, מר אליקים רובינשטיין, הועבר בפקס לנאשם 5. מדובר במכתב בו ביקש ראש המנהל להאיץ טיפול היועץ המשפטי בהסכם בין תעשיות מלח למנהל. נאשם 13 ציין במכתב זה את הנזקים העלולים להיגרם בשל "**חלוף הזמן**", שאינו מיטיב עם המנהל.

מסמך זה הופץ סמוך לפגישות בין הנאשמים 5 ו-12, שיחות טלפון בין נאשמים 13 ו-5, ועיקר העיקרים – העברת תשלום בסך 250 אלף ₪ מנאשם 12 לנאשם 5, שלא בהתאם ל"**אבן דרך**" אותה הקפיד להדגיש נאשם 12 במהלך עדותו בבית-משפט. תשלום שעל-פי הנחיית נאשם 12 היה לשלמו ב"מיידי" ובאופן דחוף (ראה ציטוט לעיל).

אמור מעתה, נסיבות תשלום 250 אלף ₪ (ראה מוצג **ת/412ב**) מתיישבות עם עמדת המאשימה.

422. מוצג **ת/415ב** משקף את חשבונית מס' 160 מיום 10.11.03 על-סך 531 אלף ₪ (כולל מע"מ). על-גבי החשבונית רשם נאשם 12 למנכ"ל תעשיות המלח בזמנו, נדב שחר: "**דבר איתי דחוף בנושא**". בסופו של הליך שולם ביום 01.01.04, כנשקף ממוצג **ת/415ד**. אבל, השיק הודפס ביום 25.11.03, שיק לפקודת ש.א.ד. השקעות בע"מ בחתימת נאשם 12 ונדב שחר (**ת/415ה**).
על-פי יומנו של נאשם 12 פגש הוא את נאשם 5 בלשכתו בבנק ביום 10.11.03 (יום הוצאת החשבונית) (**ת/415ג(1)**), וכן ביום 13.11.03 ברמלה (הודעת נאשם 12 במשטרה, **ת/614** שו' 464 ואילך).
אין מחלוקת, כי במועד בו יצאה החשבונית ידע גם ידע נאשם 12 עמדתו של המנכ"ל, נדב שחר, כי יש להביא התשלום לאישור הדירקטוריון (לאחר שהשניים ליבנו הנושא בעקבות החשבונית של גולדמן). חרף זאת, הודפס שיק (**ת/415ה**) בחתימת השניים. הנאשם 12 נשאל בבית-משפט הכיצד ללא אישור הדירקטוריון הוצא שיק בסכום של 531 אלף ₪. נאשם 12, שמצוקתו ניכרה בו, הסביר כי אמנם רשם לנדב שחר על-גבי החשבונית לדבר איתו דחוף בנושא, אבל לא אמר לו "**מאשר לתשלום דחוף**" (עמ' 8556 שו' 2). ובכלל, הוא אישר את קבלת השירות, אבל לא את התשלום, ששולם רק ביום 01.01.04, אחרי אישור הדירקטוריון.
ועוד, נדב שחר היה מעורה בנושא שינוי הייעוד וההסכם עם המנהל (ראה **ת/645**). אבל, נאשם 12 לא מצא לגלות לו על מעורבות נאשם 5, כמו גם לא על תשלומים נדיבים שהעביר לנאשם 5, כמפורט לעיל, תשלומים להם נתן נדב שחר ידו וחתימתו מבלי לדעת במי מדובר ותרומתו לנושא (עמ' 8557 שו' 9-18).

הדברים אינם שונים גם בנושא התשלום השלישי שהועבר לש.א.ד (**ת/420ג**) בסך 528,994 ₪ (כולל מע"מ) מיום 02.02.04 (חשבונית מס' 181).
נדב שחר (כמו גם תמיר קדישי, סמנכ"ל הכספים), שהיה מעורב באישור התשלום, ציין בבית-משפט כי לא הכיר את נאשם 5, וממילא לא ידע מהות תשלום זה (עמ' 4154 שו' 18). ובעניין הפעלת "מאכרים" לא ידע דבר (עמ' 4155 שו' 9).

אמור מעתה, נסיבות העברת שני התשלומים הנוספים לנאשם 5 מתיישבות עם עמדת המאשימה.

423. בנושא "שיפוץ"/"אשרור"/"זיוף" פרוטוקול ישיבת דירקטוריון, הטעימו פרקליטיו המלומדים של נאשם 12, עו"ד נבות תל-צור, עו"ד טל שפירא, עו"ד יורם ראב"ד, עו"ד יוסף בנקל, בסיכומיהם בכתב את עדויות נדב שחר ותמיר קדישי בבית-המשפט. לגישת הפרקליטים המלומדים, להבדיל משני עדי תביעה אלה שהעידו בצורה ברורה ונחרצת בנושא, לא עלה בידי המאשימה להעיד ולו עד אחד, שטען כי נושא זה לא עלה בישיבה, ולכל היותר היו עדים שטענו כי אינם זוכרים, אך גם אינם שוללים, כי התקיים דיון בנושא זה. המדובר בדיון שהתקיים כשבע שנים לפני החקירה במשטרה, בנושא לא מהותי, כך הפרקליטים, ועל-כן סביר בהחלט שדירקטורים שנכחו בישיבה לא יזכרו דיון כזה. המאשימה לא הטיחה בשני העדים טענה שמצאה לרשום בסיכומיה כי אלה, למעשה, קשרו קשר ביחד עם הנאשם ואנשים נוספים בחברה, על-מנת לזייף את פרוטוקול ישיבת הדירקטוריון של החברה, על-מנת לסייע לנאשם 12 להתקשר עם נאשם 5 בעסקת שוחד. שני עדים אלה לא נחקרו מעולם תחת אזהרה, ולא ניתנה להם ההזדמנות להתמודד עם הטענה המשמיצה שהוטחה בהם על-ידי המאשימה. הפרקליטים המלומדים ציינו את מוצג **ת/420ג**, בו רשם נדב שחר לתמיר קדישי דברים שמהם ניתן ללמוד בבירור על אישור הדירקטוריון חודשיים לפני אישרור הפרוטוקול, וכחודשים לאחר ישיבת הדירקטוריון ביום 30.11.03.

הפרקליטים המלומדים הדגישו בסיכומיהם כי נאשם 12 לא היה כלל מעורב בניסוח פרוטוקולים בכלל, והפרוטוקול שבמחלוקת בפרט. המעורבות היחידה של הנאשם היא בכך, כך הפרקליטים המלומדים, שהוחתם בטעות על-גבי שני נוסחים שונים של אותו פרוטוקול. נאשם 12 העיד כי מדובר היה בהתנהלות שגרתית. נאשם 12 לא נהג לקרוא פרוטוקולים לפני שחתם עליהם והיה נהוג לשלוח לו רק את העמוד האחרון של כל פרוטוקול לחתימה. נאשם 12 סמך על העוזרים שלו, שלא יכשילו אותו (ראה עמ' 31-32, סיכומי נאשם 12).

ב"כ הצדדים המלומדים הקדישו מאמצים וזמן לא מבוטל במהלך המשפט לנושא הפרוטוקול ה"משופץ"/"מאושרר"/"מזויף". במצב דברים זה, אפרט עיקרי הדברים:

ביום 30.11.03 התקיימה ישיבת דירקטוריון חברת תעשיות המלח. לגישת המאשימה, בישיבה זו לא נדונה (על-פי פרוטוקול הדיון שהופץ בסמוך למועד הישיבה), וממילא לא אושרה כל הוצאה כספית לשירותי ייעוץ כלשהם. מנגד, גרסה ההגנה כי ביום 30.11.03 אושרה בדירקטוריון ההוצאה הכספית לשירותי ייעוץ לקידום פיתוח הקרקע. כמו כן, אושרה ההערכה כי התשלומים לגורמים יסתכמו לסך של כחצי מיליון דולר על בסיס הצלחה.

ההגנה נסמכת על פרוטוקול ישיבת דירקטוריון מיום 30.03.04, שאישרה תיקון פרוטוקול הישיבה מיום 30.11.03.

לגישת המאשימה, תיקון הפרוטוקול הנ"ל הינו תיקון כוזב.

אין מחלוקת בין הצדדים למרבית העובדות הצריכות לעניין, כדלהלן:

עו"ד ז'אנה קמליאן רשמה בזמן אמת את פרוטוקול ישיבת הדירקטוריון של תעשיות מלח בישראל בע"מ, מיום 30.11.03, **ת/649 (ד)**.

יודגש כי בפרוטוקול זה, אשר נרשם כאמור בזמן אמת, אין כל אזכור לנושא ההוצאה הכספית בגין שירותי ייעוץ או למסגרת התקציב של הוצאה זו.

ביום 09.12.03 שעה 13.19 שלחה עו"ד ז'אנה קמליאן במייל את נוסח הפרוטוקול שרשמה (**ת/651 א'**; **ת/649 (ג)**) להערות תמיר קדישי (העתק לגב' אורלי וסרמן).

ביום 10.12.03 בשעה 09.31 שלחה עו"ד ז'אנה קמליאן במייל לתמיר קדישי בלבד נוסח נוסף שונה של פרוטוקול ישיבת הדירקטוריון.

השינוי בנוסח החדש (**ת/649 (ב)**) הינו התוספת הבאה:

"4. **כללי**

יו"ר הדירקטוריון, מר דני דנקנר, עדכן את חברי הדירקטוריון כי החברה קיבלה ומקבלת שירותי ייעוץ וקידום מגורמים שונים בקשר עם נושא שינוי יעוד מקרקעי החברה והחברות הבנות שלה וקידום המגעים מול מנהל מקרקעי ישראל בכל הקשור בהכרה בזכויותיה של החברה במקרקעין שלה על פי ההסכם בין החברה והחברות הבנות שלה לבין מנהל מקרקעי ישראל.

כן עדכן מר דני דנקנר לעניין העתירה לבג"צ שהוגשה על ידי התנועה למען איכות השלטון בישראל בעניין שינוי יעוד מקרקעי החברה והחברות שלה, כי הוחלט שייצוג החברה והחברות הבנות שלה יעשה בנפרד, ולפיכך נשכרו שירותיהם של 3 משרדי עורכי דין אשר כל אחד מהם ייצג אחת מהחברות".

ביום 10.12.03 בשעה 16.30 שלחה עו"ד ז'אנה קמליאן במייל (**ת/649 (א)**) לתמיר קדישי ונדב שחר נוסח שלישי של פרוטוקול הישיבה מיום 30.11.03 ולנושא ענייננו נרשם:

"כמו כן, עדכן מר דנקנר את חברי הדירקטוריון כי החברה קיבלה ומקבלת שרותי יעוץ לקידום מגורמים שונים בקשר עם נושא שינוי ייעוד מקרקעי החברה והחברות הבנות שלה וקידום המגעים מול מינהל מקרקעי ישראל בכל הקשור בהכרה בזכויותיה של החברה והחברות הבנות במקרקעין על פי ההסכם בין החברה והחברות הבנות שלה לבין מינהל מקרקעין ישראל. כן ציין כי ההערכה היא כי התשלומים לגורמים הנ"ל יסתכמו לסך של כ- 0.5 מליון דולר (על בסיס הצלחה).

בנוסף עדכן מר דני דנקנר לעניין העתירה לבג"צ שהוגשה על ידי התנועה למען איכות השלטון בישראל בעניין שינוי יעוד מקרקעי החברה והחברות שלה, כי הוחלט שייצוג החברה והחברות הבנות שלה יעשה בנפרד, ולפיכך נשכרו שירותיהם של 3 משרדי עורכי דין אשר כל אחד מהם ייצג אחת מהחברות".

(ההדגשה הינה שלי – ד.ר)

כל הפרוטוקולים של ישיבת הדירקטוריון מיום 30.11.03 שצוינו לעיל, לא נחתמו.

בקלסר העבודה המנוהל על-ידי מזכירת חב' תעשיות מלח הגב' אורלי וסרמן (**ת/652**), נמצא זימון לישיבת דירקטוריון, זימון שהוצא ביום 22.03.04, חברי הדירקטוריון הוזמנו לישיבה במשרדי החברה בעתלית ביום ג' ה- 30.3.04 בשעה 18.00. על פי סדר היום שנקבע בהזמנה, הודע לחברי הדירקטוריון כי על סדר היום נקבע בין השאר: "**אישור נוסח פרוטוקולים של ישיבות דירקטוריון החברה מיום 30.11.03, מיום 29.12.03 בשעה 09.30, ומיום 29.12.03 בשעה 11.30 ומיום 29.1.04**" (**ת/652 (ב)**).

מיד לאחריו תויק מסמך (**ת/652 (ג)**) שהינו נוסח פרוטוקול ישיבה מיום 30.11.03 ללא החצי מיליון, לא חתום (כמו מוצג **ת/649 (ב)**).

עו"ד ז'אנה קמליאן החזיקה במשרד עו"ד ראב"ד בו עבדה כפרקליטה, קלסר בו בין השאר נמצא זימון לישיבת דירקטוריון של יום 30.3.04 שעה 18.00, במשרדי החברה בעתלית (**ת/650**). באותו קלסר נמצא מוצג **ת/649 (ה)** (נמצא בשקית **ת/649**).

מוצג **ת/649 (ה)** הינו פרוטוקול ישיבת דירקטוריון מיום 30.11.03 (לא חתום), ללא החצי מיליון. על-פי חותמת הפקס שעל גבי שני המוצגים **ת/649 (ה) ו- ת/650**, שני המוצגים הנ"ל הועברו בפקס ביום 24.3.04 שעה 14.25 ברצף אחד מתעשיות המלח. שני המוצגים נמצאו בקלסר של ז'אנה קמליאן במשרד ראב"ד.

מוצג **ת/651 (א)**, הודבק על-ידי הגב' אורלי וסרמן בספר הפרוטוקולים הרשמי המסומן **ת/651**.

מוצג **ת/651 (א)**, הינו נוסח פרוטוקול ישיבת הדירקטוריון מיום 30.11.03 ללא כל תוספת בנושא שבדיון. מדובר בנוסח חתום על ידי דני דנקנר.

מוצג **ת/652 (ב)** הינו העתק של זימון פרוטוקול לישיבת דירקטוריון 30.3.04 יחד עם מוצג **ת/652 (ג)** שהינו פרוטוקול ישיבת יום 30.11.03, עם התוספת ללא החצי מיליון, ולא חתום - תויקו בקלסר של אורלי וסרמן במשרדי תעשיות המלח.

בקלסר של אורלי וסרמן במשרדי תעשיות המלח ב- **ת/652** נמצא המוצג **ת/652 (א)** (ישיבת הדירקטוריון מיום 30.11.03), פרוטוקול חתום על-ידי נאשם 12 עם התוספת של חצי מיליון דולר. בצמוד אליו נמצא מוצג **ת/652 (א) 1**, פרוטוקול ישיבת דירקטוריון מיום 30.11.03, פרוטוקול חתום על-ידי נאשם 12, עם התוספת של חצי מיליון דולר.

ההבדל היחידי בין שני המוצגים הנ"ל שנמצאו בצמוד בקלסר אצל הגב' אורלי וסרמן, שעל פני הדברים פרוטוקול ישיבת הדירקטוריון **ת/652(א)1** נשלח בפקס ביום 6.1.04 שעה 13.36, מנאשם 12 לתעשיות המלח.

על בסיס עובדות אלה, אסקור בתמצית גרסאות המעורבים:

עו"ד ז'אנה קמליאן נשאלה בחקירתה במשטרה מיום 10.05.10 על תיקוני הפרוטוקול וזו בחרה לומר, בין השאר: "**זאת שאלה משפטית ויש לי חיסיון על זה ולכן אני לא מתכוונת לענות**" (**ת/648** שו' 186). וכן, בבית-המשפט, לגבי הוספת הפסקה: "**אמרתי שזו התנהלות שלי מול החברה, שהיא לקוחה שלי וחל חיסיון עורך-דין – לקוח**" (עמ' 3387 שו' 27).

הנאשם 12 העיד כי הוא עצמו לא זימן את הדירקטוריון וגם אינו זוכר ואינו יודע במה עיין או לא עיין ברשום בפרוטוקולי ישיבות הדירקטוריון. לדבריו, במעמדו הינו סומך על הכפופים לו, שהינם עוזרים נאמנים, ומשהובא הדבר לחתימתו, לא בדיוק דקדק בכל עניין ועניין וחתם כמבוקש. ובלשונו: "**<u>אני אומר שוב, אני לא מתעסק לא בפרוטוקולים, לא בזימונים</u>, לא בסדרי היום ולא בחליפים, אני אמרתי ואני אומר, הנושא עלה בישיבת דירקטוריון, מה שאת רוצה להסיק מעבר לזה תסיקי**" (עמ' 8561 שו' 14-16) [ההדגשות שלי – ד.ר].

לשמוע ולא להאמין.

נאשם 12, יו"ר דירקטוריון בתעשיות המלח, האיש שעל-פני הדברים חתימתו על הפרוטוקול משמשת ראיה לאמור בה, מצהיר בבית-משפט כי, ככלל, הינו נוהג לשים חתימתו מבלי לעיין ולקרוא הכתוב בפרוטוקול. בענייננו, הדברים מקבלים יתר תמיהה נוכח "התגלגלות" ושינוי הפרוטוקול, כמתואר לעיל, בנוגע לאישור הוצאה כספית של 500 אלף דולר, <u>הוצאה כספית משמעותית בניצוחו הבלעדי</u>, ללא שיתוף מאן דהוא אחר בדירקטוריון ומחוצה לו!

ועוד, הנאשם 12 התקשה בבית-משפט לענות לשאלותיה הנוקבות של התובעת המלומדת, עו"ד אביבה חפץ נוימן, שהטיחה בו הכיצד דיווח כביכול (לטענת המאשימה, כאמור, לא דווח הנושא כל עיקר, ולא הועלה בישיבת דירקטוריון כלשהי) על הוצאה כי ההערכה היא שהתשלומים יסתכמו לסך של כ-0.5 מיליון דולר (על בסיס הצלחה), למרות <u>שתשלום של 250 אלף כבר שולם</u>. התשלום לגולדמן שולם וסוכמה מסגרת עם נאשם 5 ל-1.1 מיליון ₪. הנאשם 12 ניסה להשיב ומכלל תשובותיו ניתן היה להתרשם כי כל תשובותיו מכוונות ל: "**אמרתי לה שאני לא זוכר מה היה בדיוק בדירקטוריון כי עובדה שגם לא זכרתי את הדירקטוריון כפי שהוא**" (עמ' 8566 שו' 1-2).

ניתן עוד לציין בעניין, כי אליבא דהגנה, ישיבת הדירקטוריון בה אושר הפרוטוקול המתוקן התקיימה ביום 30.03.04.

משכך, נשאל הנאשם 12 הכיצד חתם על מוצג **ת/652א(1)** ביום 06.01.04. הנאשם 12 השיב: "**כבודו, אני לא כל-כך מבין מה הקשר בין האשרור לחתימה, ונתתי דוגמא אני חושב שמאוד דומה בהיבט הזה, שכשאני מוציא דיווח מיידי ומאשר את זה בדירקטוריון, אני מוציא את הדיווח למחרת ללא קשר למתי הוא מאושרר, אין קשר בין הדברים**" (עמ' 8571 שו' 1-3).

התובעת הטיחה בנאשם 12 כי זה היה מקרה בודד ויחיד בו חתם על פרוטוקול ישיבה לפני שהתקיימה ישיבה המאשררת את הפרוטוקול. "**בית-המשפט: נסכם שאתה תעשה בדק בית**

אצלך ותציג לנו באותם שנים מקרים דומים, שחתמת לפני אשרור הדירקטוריון" (עמ' 8571 שו' 24-27). וכן: "**בית-המשפט: אם הבדיקה של עו"ד גולומב אינה מקובלת, בית-המשפט פתוח לקבלת הערות ומוצגים שיהיה בהם כדי לקעקע הצהרת עו"ד גולומב**" (עמ' 8572 שו' 24-27).

נאשם 12 אינו לבד.

רואה החשבון ארנון רצ'קובסקי העיד בבית-המשפט על ישיבת הריענון במשרדי התביעה. בהמשך לדברים שמסר בהודעתו במשטרה הוסיף העד במהלך הריענון בנושא ישיבת הדירקטוריון מיום 30.11.03: "**...אין זה סביר בעיניו שהיה עדכון לגבי שירותי ייעוץ וקידום בנושא שינוי ייעוד מקרקעי החברה ועלותם, אולם אין הוא יכול לשלול את זה לחלוטין. כמו כן, אמר כי הוא יכול לומר בודאות כמעט מלאה כי לא התקיים דיון בנושא. הדבר לא עלה לאישור הדירקטוריון בישיבה וכן לא התקבלה החלטה המאשרת זאת**" (עמ' 4344 שו' 22-26).

התובע שאל את העד בעניין הוצאת חצי מיליון דולר, האם הקצאה שכזאת צריכה להיעשות בישיבת הדירקטוריון, והעד: "**מהיכרותי כמבקר, ובמיוחד בתעשיות מלח, סכומים כאלה היו מובאים בדרך כלל לאישור הדירקטוריון**" (עמ' 4346 שו' 18-19).

יתר על כן, גם לו על-פי תקנון חברה כלשהי ניתן היה להקצות סכום כזה או קטן ממנו ללא החלטת דירקטוריון, אזי הליך זה היה מבחינתו לא תקין והם כמבקרי חברה היו מעירים על כך ובכתב (עמ' 4346 שו' 22-27). העד התייחס לפרוטוקול (**ת/651א**) וציין כי על-פי מוצג זה לא ניתנה החלטה להקצאת חצי מיליון דולר והנושא כלל לא הועלה בישיבה. כל שנעשה הוא שנאשם 12 עדכן את חברי הדירקטוריון, שהחברה קיבלה ומקבלת שירותי ייעוץ וקידום וציין שהתשלומים לגורמים הנ"ל על פי ההערכה הסתכמו בחצי מיליון דולר.

לגישת רואה החשבון רצ'קובסקי, ראוי היה לקבל החלטה ועדכון אינו מספיק לדידו (עמ' 4347 שו' 1-13). רואה החשבון רצ'קובסקי חזר וציין בחקירה הנגדית כמו בחקירה הראשית, כי נאשם 12 עדכן מעת לעת את חברי הדירקטוריון בנושא התקדמות המגעים עם המנהל ויכול להיות שגם עדכן אותם בנושא שירותי ייעוץ, אבל לא התקיים כל דיון בנושא (עמ' 4367 למטה). בדומה, העד לא זכר, שנדונו סכומים המתייחסים לקידום נושא הקרקעות, להבדיל מדיווח, ובכל מקרה לא היה אישור דירקטוריון, שהיה צריך להתקבל לגבי הסכום של חצי מיליון דולר (עמ' 4368 שו' 10-4). העד לא שלל אפשרות כי לא נכח בעת שדנו בנושא בדירקטוריון (עמ' 4369 שו' 14-18). בישיבה בה היו מאשרים נוסח דיון דירקטוריון: "**הפרוצדורה שהייתה מקובלת, הייתה שהיו מחלקים חומר לדירקטורים, יכול להיות שזה כלל גם את הפרוטוקולים שאמורים לאשר, אני לא קיבלתי, ובישיבה לא היו מקריאים את כל הפרוטוקול אלא היו אומרים מביאים לאישור את הפרוטוקול מישיבה זאת וזאת**" (עמ' 4371 שו' 29-31). לשאלה מפורשת של פרקליטו המלומד של נאשם 12 בסיום החקירה הנגדית, ציין רצ'קובסקי בצורה שאין ממנה בעניין תוכן הפרוטוקול המושלם: "**מה שמופיע בפרוטוקול, אם זהו הפרוטוקול הנכון (ת/652א), בהנחה שזה הפרוטוקול המלא, מבחינתי, וגם נשאלתי על כך מקודם, זו אינו אישור להוציא חצי מיליון דולר. בית-המשפט: ש. למה? כי יש פה רק דיווח ולא אישור החלטה? ת. בהחלט כן, ויתרה מזאת, אני מדגיש שכל**

ההחלטות סוכמו כהוחלט פה אחד, ויש כאן שתי החלטות אחרות והנושא הזה לא מוזכר" (עמ' 4374 שו' 19-25) [ההדגשות שלי - ד.ר].

דירקטורים נוספים מסרו דברים דומים בחקירתם במשטרה. הודעותיהם נמסרו בהסכמה, ראה הודעת ד"ר דוד דנקנר **(ת/653)**, הודעת אוהד אנטרוג **(ת/662)**, הודעת אריה שרגא **(ת/659)** והודעת שמואל סיסו **(ת/654)**.

בניגוד לאלה, שני בעלי תפקידים שהיו מעורבים באישור התשלומים, סמנכ"ל הכספים, מר קדישי, ומנכ"ל החברה, נדב שחר, העידו על תיקון הפרוטוקול בישיבת הדירקטוריון מיום 30.03.04, כנטען על-ידי ההגנה.
השניים העידו בבית-המשפט. אביא, בהרחבה משהו, מעיקרי עדותו של תמיר קדישי, שהתשלומים עברו תחת ידו והוא היה האיש מאחורי תיקון הפרוטוקול.

מר תמיר קדישי שימש סמנכ"ל כספים בתעשיות המלח בין השנים 1999-2005.
מר תמיר קדישי עלה על דוכן העדים כמי שניכר בו כי גמר בדעתו, שלא לגלות דברים הידועים וחרוטים היטב בזיכרונו. העד נמנע מלהשיב לשאלות ב"כ המאשימה הנכבד, עו"ד יונתן תדמור, ובהמשך נמנע מלהשיב לשאלותיי עד שנדרשתי להעיר לו בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כי הימנעותו מלהשיב לשאלות או מתן תשובות לשאלות שאינו נשאל, הינן בבחינת תשובות "המלמדות על כלל עדותו" (ראה למשל עמ' 4402, ש' 25-29; עמ' 4431, ש' 2). הדברים קיבלו תפנית, מעין "מהפך", משהחלה חקירתו הנגדית. קדישי השיב לשאלות הסנגור ואישר כל ההצעות שהונחו בפניו על ידי פרקליטו המלומד של נאשם 12. לא רק שהעד אישר הצעות הפרקליט הנכבד, עו"ד בנקל, אלא כל שפת גופו של העד, תמיר קדישי, נשתנתה ונינוח ונוח הסכים עם הצעות הפרקליט המלומד.
כלל הופעתו בבית המשפט איששה עמדת המאשימה, שעד זה היה האיש שגילה כי נדרש הוא לאשר הוצאות בסכומים של מאות אלפי שקלים, הוצאות שאינן במהלך העסקי הרגיל של חברת המלח, הוצאות הצריכות אישור דירקטוריון ואישור דירקטוריון שכזה לא ניתן. באלה הדברים, פעל העד לקבלת אישור דירקטוריון, ובסיומו של הליך, ניתן, על-פי עמדת ההגנה, תוקף להחלטת הדירקטוריון, כרשום בישיבת דירקטוריון מיום 30.03.04.

מסקנתי זו נתגבשה לנוכח המפורט לעיל:

1. בראשית חקירתו הראשית הוצג לעד מוצג **ת/412ב**, חשבונית על-סך 250,000 ₪, מיום 13.05.03, קדישי נתבקש להסביר הרשום בחשבונית "**על חשבון ייעוץ מקצועי**", והעד: "**שירותים של קידום המקרקעין של החברה ושוב מפנה לאותו אישור דירקטוריון**" (עמ' 4391, שו' 15-14). נעלמה מהעד העובדה כי בתאריך הנקוב, 13.05.03, גם על פי שיטתו, לא ניתן כל אישור דירקטוריון. מדובר בהוצאה שאושרה על ידי נאשם 12 ביום 20.05.03 (ראה

תכתובת של נאשם 12 על גבי **ת/412ב**) מספר חודשים קודם ישיבת הדירקטוריון של יום ה-30.11.03, בה השתתף העד.

2. העד, על פי יוזמתו, חיבר למוצג **ת/412ב** תרשומת שרשם בכתב ידו להנהלת החשבונות ובה רשם: "**...קיבלתי הנחייה טלפונית מדני דנקנר, יושב ראש, ביום 20/5/03 לבצע העברה בנקאית לש.א.ד. השקעות על סך 250,000 ₪. לדבריו – בעבור ייעוץ שניתן לו ישירות בקשר לקרקעות ולמנהל מקרקעי ישראל. אני לא מכיר את הנושא ובדקתי עם נדב שחר, שאינו מכיר את הנושא גם כן. העברה בנקאית, כאמור, הועברה לדני לחתימה**" (**ת/412ג**).

לאמור, חרף אישור בכתב של יושב ראש הדירקטוריון בנוסף לשיחה טלפונית, מצא תמיר קדישי לכתוב, שמדובר בנושא שאינו מוכר לו, כמו גם אינו מוכר למנכ"ל, נדב שחר. ההעברה מבוצעת על פי הוראת יו"ר הדירקטוריון שקיבל "ישירות" ייעוץ מחברת ש.א.ד. מוצג **ת/412ג** מלמד כי תמיר קדישי, בזמן אמת, סבור היה כי עליו לגבות את האישור שנתן להנהלת חשבונות להעביר סך 250,000 ₪ לש.א.ד., למרות הוראה מפורשת בעל פה ובכתב של יו"ר הדירקטוריון, מר דני דנקנר.

3. קדישי ציין כי מדובר בהעברה כספית בגין שירות שניתן ליו"ר הדירקטוריון (עמ' 4392, שו' 14). משחזרתי על דבריו כי מדובר בשירות שניתן ליו"ר הדירקטוריון, ציין העד: "**אני רוצה לחזור בי, ייתכן ויש אפשרות שניתן גם ליו"ר החברה אבל אני רוצה לתקן את דבריי, ההתקשרות מהסוג הזה אושרה בדירקטוריון החברה, אני לא הייתי שותף לייעוץ שניתן באופן אישי ואני לא יכול להעיד עליו מאחר ואני לא מכיר אותו באופן אישי. מי שהיה שותף לו, אני מעריך, לא טיפלתי בנושא הזה, זה אחרים, אני מעריך שגם יו"ר הדירקטוריון, בהקשר הזה אמרתי שהשירות ניתן ליו"ר הדירקטוריון, הוא לא ניתן לי, אני לא הייתי שותף**" (עמ' 4392, ש' 28-23). העד דיבר ודיבר ואותות אמת לא נצפו בעדותו. יתר על כן, גוון קולו לימד על תחושתו כמי שנתפס בקלקלתו. העד ציין כי אישורו ניתן על פי אישור דירקטוריון החברה. משהודגש בפניו כי ביום 20.05.03 טרם דן הדירקטוריון, וממילא טרם אישר הדירקטוריון הוצאה כספית שכזו, גם על פי שיטתו, ציין כי לא נדרש אמנם אישור יו"ר הדירקטוריון, אבל "**מה שאמרתי שאישור יו"ר הדירקטוריון מאשר את השירות שניתן, אישור הדירקטוריון הוא אישור נפרד, כפי שנטען כאן הוא ניתן במועד אחר, המסמך לא בפניי**" (עמ' 4394, שו' 24-23). ובהמשך העיד: "**ש. יש לך הוראת תשלום 'מאשר את החשבון לתשלום מיידי', יו"ר הדירקטוריון, מה אתה כיושב ראש אגף הכספים צריך לעשות? ת. קיבלתי הוראת תשלום מיו"ר הדירקטוריון לעסקה שאני לא מכיר ואינה במהלך עסקים רגיל ואני לא מכיר אותה, אז היא לבדה לא מספיקה. ש. זה המצב פה? אתה אומר לי שזו עסקה לא במהלך הרגיל של העסקים. בי"ת אתה אומר לי שאתה לא מכיר אותה. גימ"ל מה אתה אומר לי? ת. אני אשיב לשאלתך, זו עסקה שמחייבת וחייבה להבנתי אישור דירקטוריון וכך היה. ש. כלומר אתה חיפשת לראות אם דירקטוריון אישר את זה קודם שאתה מאשר את התשלום? ת. אני לא זוכר אם חיפשתי, אבל אני יודע שהיה אישור**

דירקטוריון וההתקשרות בהיקף שאושר. ש. איך אתה יודע אם אתה לא זוכר? ת. אני זוכר בודאות שהייתה ישיבת דירקטוריון, אני לא זוכר את המועד ואת זה אמרתי קודם" (עמ' 4395, ש' 22-9). משמובהר לקדישי כי ישיבת הדירקטוריון התקיימה חודשים אחר כך, הסכים כי יכול ואישר את התשלום בסך 250,000 ש"ח ללא אישור דירקטוריון (עמ' 4396, שו' 1).

4. מוצג **ת/415ב**, חשבונית בסך 531,000 ₪, מיום 10.11.03, **"על חשבון ייעוץ מקצועי"** מחברת ש.א.ד, בעניינה הוצא שיק של תעשיות המלח לפקודת ש.א.ד. בסך 531,000 ש"ח ביום 25.11.03, **ת/415ה**, על פי אישור העד (ראה חותמת "נפרע" של הנהלת החשבונות מיום 25.11.03 להוצאת השיק). השיק חתום על ידי מנכ"ל החברה נדב שחר וכן חתימה נוספת של החותם הראשון מצד ימין - האיש המכיר את מהות העסקה, נאשם 12. חרף היותו של תמיר קדישי האיש על הכספים והחשבונות וחרף העובדה שהוא עצמו ידע כי המנכ"ל, נדב שחר, אינו מכיר כל עיקר הנושא (ראה **ת/412ג**), ציין העד כי אינו יכול לומר דבר לגבי חשבונית זו (עמ' 4404, שו' 11).

יהיו הדברים אשר יהיו, מוצג **ת/415ה**, שיק בסך 531,000 ₪ לטובת ש.א.ד., הונפק ביום 25.11.03, מספר ימים קודם לישיבת הדירקטוריון בה ניתן, כנטען, אישור הדירקטוריון להוצאת חצי מיליון דולר.

5. קדישי אישר הנפקת השיק ביום 25.11.03 ומאז, גם על פי גרסתו, לא עקב ולא ראה את השיק, אלא רק בשלב בו נסגרו הדו"חות הכספיים (עמ' 4436, שו' 21-18).

6. הובהרה לקדישי עמדתו של נדב שחר, כי החותם ראשון על גבי השיק הינו האיש המכיר מהות העסקה. לדברי קדישי, גם מי שחותם חתימה שנייה, אמור לדעת על מה הוא חותם ולבדוק הנתונים (עמ' 4404, שו' 31-26). משהוצג לעד שיק בסך 528,994 ₪ לטובת ש.א.ד, בו הינו הוא החותם הראשון לצידו של יו"ר החברה, נאשם 12, ציין קדישי: **"לא בדקתי מי זאת ש.א.ד. ומה עומד מאחוריה...לא שאלתי את דני דנדקר מה השירות, זה לא היה תפקידי ולא שאלתי אותו"** (עמ' 4405, שו' 10-1).

לאמור, קדישי חתם על שיק בסך 528,994 ₪ לטובת ש.א.ד. מבלי שידע על מה הוא חותם ומבלי שניסה לברר מה מהות השיק (עמ' 4408, שו' 8-1).

7. קדישי אישר כי לא ראה הסכם התקשרות עם ש.א.ד. (עמ' 4397, שו' 28). משנשאל האם ראה התקשרויות בהיקף של 1.3 מיליון ש"ח ללא שום נייר כתוב, גמגם העד, ליהג בלשונו ולבסוף, מצא "מקלט" בדמות אישור דירקטוריון (עמ' 4409, ש' 6-1).

8. קדישי אישר תשלום לרו"ח שלמה בן עמרה עבור ייעוץ כלכלי, מוצג **ת/663ב**, תשלום בסך 292,500 ₪, על פי אישורו של נאשם 12, מבלי שהכיר את רו"ח בן עמרה או ידע מהות התשלום, אבל אליבא דעד, מדובר בהתקשרות במסגרת הפעולות לקידום המקרקעין של החברה (עמ' 4410).

קדישי נשאל בצורה מפורשת הכיצד לא בדק מהות התשלום כאשר מדובר בתשלום לרואה חשבון והוא עצמו ציין: **"אני תמיד שואל שאלות"** (עמ' 4411, שו' 7), אבל כאן לא שאל

מפני שמדובר באישור דירקטוריון (עמ' 4412, שו' 15-14), וכן: "**...לא היה תפקידי לשאול את דני דנקנר שאלות מהסוג הזה ולא שאלתי אותו**" (עמ' 4412, שו' 25).

9. פרקליטו המלומד של נאשם 12, עו"ד יוסי בנקל, קרא לעד מהודעתו במשטרה, בה השיב קדישי לשאלת חוקר המשטרה, בין השאר: "**אני מניח שזה מול המנהל ואחרים, שאני אומר שהוא קידם את נושא המקרקעין של החברה, שהנושא הוצג בדירקטוריון החברה, נדון והדירקטוריון אישר את התקשרות החברה בהסכמי התקשרות לקידום נושאי המקרקעין שלה**" (הדגשה שלי – ד.ר.) (עמ' 4415, שו' 31-28). על בסיס דבריו אלה, נשאל אילו הסכמים עמדו לנגד עיניו משאישר את התשלומים לש.א.ד. ולרו"ח שלמה בן עמרה. תשובת העד: "**לא, אני השבתי שהנושא הוצג בדירקטוריון החברה, והדירקטוריון אישר את התקשרות החברה והסכמי ההתקשרות. התכוונתי לומר שהדירקטוריון אישר לחברה להתקשר בהסכמים מהסוג הזה. ש. ואין לנו הסכמי התקשרות, מה זה אומר? ת. אני חוזר על מה שאמרתי, אני לא הכרתי הסכמי התקשרות. ש. מה זה אומר? מה אני צריך להסיק מזה שהדירקטוריון אישר, כפי שאתה אומר, להתקשר בהסכמי התקשרות, יש לנו אישור דירקטוריון כזה עלפי דבריך ואין לנו הסכם התקשרות, מה זה אומר? ת. האמירה שלי בהקשר כאן מתכוונת שאם החברה הייתה מתקשרת או משלמת שלא בהסכם שנדון על ידי דירקטוריון החברה זה לא היה בסדר, במקרה הזה הדירקטוריון אישר לחברה להתקשר. ש. כלומר אתה חוזר בך, למעשה מה שאתה אומר שאין צורך בהסכמי התקשרות, די באישור הדירקטוריון? ת. אני בחקירה במשטרה אמרתי שהנושא נדון בדירקטוריון ואושר לחברה, לנושאי המשרה בחברה, להתקשר עם נותני שירותים מהסוג הזה. ש. בהסכמי התקשרות? ת. נכון. ש. עכשיו אתה חוזר בך ואומר לא צריך הסכמי התקשרות. ת. באמירה שלי שמיוחסת למה שהיה בדירקטוריון וזה עצם האישור להתקשרות, הסכמי התקשרות זו מין אמירה, הכוונה כאן שהדירקטוריון אישר לחברה להתקשר. בדרך כלל מתקשרים בהסכמה, בהסכמים, בהתקשרות מהסוג הזה. ש. מה אני צריך להסיק לפי דעתך כשאין לנו הסכם התקשרות, וזאת עובדה, מה אני צריך להסיק מזה כשאין הסכם התקשרות? ת. להבנתי בהקשר של אישור דירקטוריון לא צריך להסיק, הדירקטוריון אישר לחברה להתקשר. ש. כלומר אנחנו מגיעים לאותו מצב שאתה חוזר בך ורוצה למחוק את המילה הסכמי התקשרות? ת. לא, אני לא רוצה למחוק את המילה הסכמי התקשרות, אני אומר שהדירקטוריון אישר לחברה להתקשר, בדרך כלל אישור ההתקשרות הוא אישור להתקשר בהסכמים. זה מה שנאמר בהתייחס לדירקטוריון**" (עמ' 4417, שו' 9 – עמ' 4418, שו' 7).

משנקלע העד לכף הקלע, התקשה להסביר דברים מפורשים שמסר בהודעתו במשטרה, לפיהם בדרך שגרה נדרש הוא להסכמי התקשרות במקרים דומים. הסכמים שכאלה אינם נמצא בעניינו.

לאמור, העד אישר תשלומים בעסקאות אותן לא ידע ולא הכיר לש.א.ד ואחרים, ללא כל הסכמי התקשרות ומבלי ששאל את יו"ר החברה שטיפל בנושא באופן אישי?!

10. לשאלות פרקליטו המלומד של נאשם 12, תיאר העד כיצד גובש אישור נוסח הפרוטוקול שבדיון: "**...כך התגבש הפרוטוקול בנוסח הסופי. ז'אנה הגיעה לישיבה, רשמה מה שרשמה, השמיטה אי דיוקים ונתונים ומספרים, הגם שהיא הייתה רושמת לעצמה אולי תרשומת במהלך הישיבה על מנת להעלותה על הפרוטוקול, הדרך שהנוסח הסופי התגבש זה בחלופת הטיוטות בינינו לבין ז'אנה**" (עמ' 4427, שו' 17-14).

לאמור, קדישי החליף טיוטות והיה שותף לגיבוש הנוסח הסופי של הפרוטוקול.

ראוי בעניין זה להפנות לצידו האחורי של מוצג **ת/649(ד)** – טיוטת פרוטוקול הישיבה מיום 30.11.03 בכתב ידה של עו"ד קמליאן – משם עולה כי עו"ד קמליאן, <u>בזמן אמת</u>, ערכה תיעוד מפורט <u>לפרטי פרטים</u> של הדברים שנאמרו בישיבת הדירקטוריון, ותמוה כיצד <u>דווקא נושא מהותי</u> כמו התשלום לשירותי "ייעוץ" – "נעלם" מהתרשומת שרשמה?!

לאמור, נראה כי טיוטת הפרוטוקול שנרשמה בזמן אמת ע"י עו"ד קמליאן (**ת/649(ד)**) היא היא התיעוד האותנטי של מהלך ישיבת הדירקטוריון. נושא התשלום בגין שירותי ייעוץ התווסף לנוסח הפרוטוקול בשלב מאוחר יותר.

11. קדישי נשאל האם הוא האיש שיזם את תיקון הפרוטוקול, או על פי שיטתו, גיבוש נוסח הפרוטוקול שאושר, בסופו של הליך, ביום 30.03.04. תמיר קדישי לא השיב לשאלות ברורות ששאלתי בנושא זה פעם אחר פעם, וגם משפרקליטו המלומד של נאשם 12 חזר על אותן שאלות וביקש תשובת העד לשאלה זו, כשהוא מסביר לו במדויק השאלה, התפתל העד בתשובותיו, כמי שיודע בדיוק מדוע ולמה נשאלה השאלה ורק לאחר דקות ארוכות בהן ניסה להתעקל ומיאן להשיב, התרצה והודה כי הוא האיש שיזם התיקון (עמ' 4432, שו' 2; ראה תשובותיו של העד בנושא, עמ' 4430, שו' 24 – עמ' 4432, שו' 30).

לאמור, העד דחה מתן תשובה לשאלה שתשובתה הייתה ברורה לכל, הואיל והוא הראשון לדעת כי הוא זה שיזם התיקון בפרוטוקול, תיקון ששימש לו כסות ומחסה מפני אישורים שנתן לתשלומים את מהותם לא הכיר.

<u>הנה נא</u>, תיקון פרוטוקול ארבעה חודשים לאחר ישיבת הדירקטוריון.

424. סעיף 108 לחוק החברות, תשנ"ט-1999 מטיל על כל תאגיד את החובה לערוך פרוטוקול של ישיבות דירקטוריון, אולם אין בחוק זה כל התייחסות לפרק הזמן בו ניתן לתקן בדיעבד את פרוטוקול הישיבה, או לפרוצדורה בה צריך להתבצע תיקון מעין זה. על כן, בהתאם לדין הקיים נראה כי תיקון פרוטוקול באופן בו נעשה במקרה זה, ולאחר תקופה ארוכה שכזאת, אינו סותר את לשון החוק. ברם, לעצמו, הינו בלתי סביר.

<u>מצב דברים זה אינו ראוי, בוודאי כשמדובר בחברה ציבורית.</u>

לגישתי, יש בו כדי לסכל את תכליתו של סעיף 108 הנ"ל – לקיים תיעוד שקוף לציבור ונאמן למציאות של הליכי ישיבות דירקטוריון – ולפתוח פתח לבצע בדיעבד שינויים בפרוטוקול, כאשר הנוכחים בישיבה כבר אינם יכולים לזכור האם מדובר בתיקון המשקף לאשורו את מהלך הישיבה כפי שהתרחשה בפועל.

המקרה שלפניי הוכיח כי בתיקון הפרוטוקול בנסיבות הנ"ל היה, לשיטת המאשימה, כדי לשכלל את עבירת השוחד שבוצעה ע"י יו"ר הדירקטוריון.

<u>ראוי לבחון תיקונו של החוק בעניין זה</u>, ולהגדיר פרק זמן סביר (לדידי – עד 30 ימים) בו ניתן לתקן את פרוטוקול הישיבה, בדומה לסעיף 52 לתוספת השנייה לפקודת העיריות [נוסח חדש] (הקובע תקופה של 7 ימים בה ניתן להגיש בקשה לתיקון פרוטוקול של ישיבת מועצת עיר), או לסעיף 68א(ד) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984 (הקובע תקופה של 10 ימים בה בעל דין רשאי לבקש תיקונו של פרוטוקול דיון בית המשפט).

<u>בכל מקרה, תקופה של ארבעה חודשים הינה תקופה בלתי סבירה.</u>

<u>בענייננו, תקופה זו לעצמה מעוררת תמיהות ושאלות.</u>

<u>אמור מעתה</u>, בחנתי טענות ב"כ הצדדים המלומדים בנושא תיקון הפרוטוקול, ולא בלי התלבטות נוכח המפורט לעיל, הגעתי למסקנה כי לא אוכל לקבוע כי תיקון הפרוטוקול מיום 30.03.04 הינו כוזב ומכזיב, כנטען על-ידי המאשימה.

<u>יחד עם זאת</u>, התמונה העובדתית שנצטיירה בבית-משפט בכל הנוגע להתגלגלות אישור התשלומים בדירקטוריון, משתזרת לא מעט במארג ראיות המאשימה.

425. נאשם 5 בשיחתו עם פרקליטיו של עד המדינה, שיחה שתועדה **(ת/479)**, ציין בפני עורכי-הדין כי מבלי עדותו אין בסיס לתביעה המוגשת על-ידם בשמו של עד המדינה והוא עצמו – לא מתכוון להניע לשונו כנגד חברים שלו: "**...אני אעמוד כמו אריה, חומה בצורה**" – אין שום הוכחות: "**...אני אומר לך שום הוכחות, אין דבר, אני אף-פעם, אני, אף אחד לא קיבל שיקים ביד, גם שמואל שנתן שיקים. יצחקניא: אז הכל היה מזומן? רבין: הכל על בסיס מזומן, היחיד שיכול לדעת איפה השיקים נפדו, זה רק אני. כי אני פרטתי את כל השיקים, אני יכול להוכיח אחד לאחד, עכשיו אני גם מכיר את התרגילים של שמואל... יצחקניא: מאיפה ידעת מה לתת? רבין: כי אני הייתי מסכם מה לתת, מה זאת אומרת. לא, יש דברים שהוא נתן, לא קשור אלי, אני מדבר ראש הממשלה וזה לא קשור אלי בכלל...**". ובהמשך: "**...שמואל לא נתן שקל, הוא לא יודע כלום איפה הלך, מה הלך, כמה הלך, איך נתנו, מה נתנו, כמה נתנו**". וכן: "**אני מגן על חברים, לא על אחרים, מה אם היה הפוך, הייתי נותן לשמואל ליפול? הייתי מגן עליו כמו אריה, אם אתה היית חבר שלי אני אתן לך ליפול. איפה...**" (שם, עמ' 16-19).

צא ולמד, נאשם 5 הודה בשיחתו עם פרקליטיו של עד המדינה, כי הוא האיש שהעביר כספים לפקידי ונבחרי ציבור. נאשם 5 הודה במסירת כספי שוחד.
לאמור, נאשם 5 העיד על עצמו כמי שהיה שקוע יחד עם עד המדינה בבור הרקב והשחיתות. נאשם 5 קיבל סך 1.3 מיליון ₪ מנאשם 12 בשל יכולתו ועשייתו במדמנת השוחד שנפרשה בבית-המשפט.

סיכום ביניים

426. משנאשם 12 גרס לאורך כל המשפט כי שכר את שירותיו הטובים של נאשם 5 על-מנת לקדם את ענייני חברת המלח באמצעות הקשרים של נאשם 5 במנהל מקרקעי ישראל, על-מנת לקבל אינפורמציה שבדרך אחרת לא ניתן היה לקבל ולפעולות נוספות אחרות, כמפורט לעיל, הודה הנאשם 12 למעשה כי נתן לנאשם 5 כספי שוחד.
מעל ובנפרד ממסקנה משפטית זו, מארג הראיות שהוצג בבית-המשפט מוביל למסקנה אחת ויחידה, כי נאשם 12 העביר לרשותו של נאשם 5 סך 1.3 מיליון ₪, על-מנת שזה ישתמש בכסף זה כדמי לא ייחרץ.
כל קשריו של נאשם 5 במנהל מקרקעי ישראל הסתכמו באדם אחד ויחיד; נאשם 13.
כל יכולותיו של הנאשם 5 ומכלול עשייתו בנושא חברת המלח נובעים מקרבתו לנאשם 13 וסביב סביב נאשם 13.

הלבנת הון:

427. הדברים שציינתי בנושא זה בפרק הדן במצע המשפטי ובפרק הדן בעניינו של נאשם 1 יפים גם כאן.

נאשם 12 הינו בבחינת שותפם של עד המדינה ונאשם 5 לעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון.

כללו של פרק בעניינו של נאשם 12

428. הוכחו יסודות העבירות המיוחסות לנאשם 12.

נאשם 12 מורשע ב-3 עבירות לפי סע' 295(ג) לחוק, על-כך שנתן לנאשם 5 בסך-הכל כ-1.3 מיליון ₪, על-מנת שיעבירם לנאשם 13, או יניע נאשם 13 למשוא פנים במסגרת תפקידו הציבורי.

נאשם 12 מורשע בעבירה לפי סעיף 423 לחוק בגין קבלת חשבוניות כוזבות מנאשם 5 והכללתן בספריה של חברת תעשיות המלח.

נאשם 12 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד בחברותיו של עד המדינה במסווה של "שכר טרחה"/"מקדמות" (ראו הפרק הדן בעניינו של נאשם 1).

נאשם 13

פתח דבר

429. נאשם 13 שימש בתקופה הרלוונטית מנכ"ל מנהל מקרקעי ישראל. על-פי כתב האישום, קיבל נאשם 13 שוחד מנאשם 12 באמצעות נאשם 5. כתב האישום מייחס לנאשם 13 קבלת סך 44,932.50 ₪ במזומן ביום 22.05.03, כסף שהופקד במזומן בבנק יהב, סניף רח' הארבעה, תל-אביב **(נ/533)**.

כל הנאשמים המעורבים בפרשה זו הכחישו מכל וכל תשלום השוחד לנאשם 13, כנטען על-ידי המאשימה.

קודם אני בא לדיון בטענות ב"כ הצדדים המלומדים, אסקור בתמצית עדותו של נאשם 13 בבית-המשפט.

עדותו של הנאשם 13 בבית-המשפט

430. נאשם 13, יעקב אפרתי, כיהן בתפקידים מרכזיים בשירות הממשלתי. הנאשם שימש, בין היתר, גזבר עיריית ירושלים, מנכ"ל עיריית ירושלים, מנכ"ל משרד הפנים, מנכ"ל משרד התשתיות הלאומיות והחל מיום 01.11.01 עד יום 31.05.08 שימש מנכ"ל מנהל מקרקעי ישראל.

פרק נכבד בעדותו הראשית הקדיש הנאשם בהדרכת פרקליטו המלומד, עו"ד ירון קוסטליץ, ללמד כי כל פעילותו בנושא חברות המלח היה על בסיס שיקולים ענייניים ומקצועיים בלבד, בהמשך לעמדת מנהל מקרקעי ישראל שנים קודם כניסתו לתפקיד. עמדתו המקצועית נתגבשה בעצה אחת עם היועצים המשפטיים במנהל מקרקעי ישראל, ולא פחות חשוב, על-פי הנחיות מבקר המדינה והיועץ המשפטי לממשלה. גישתו הייתה שקופה ונהירה ותמיכתו לכאורה בעמדת חברות המלח לא הייתה עמדה בודדה, אלא היו שותפים לה משרדי ממשלה אחרים.

מוצג **ת/639** שימש אחד ממוצגי התביעה המרכזיים סביבם השתיתה המאשימה טענותיה. המוצג הוכן לחתימתו של נאשם 13 על-ידי היועץ המשפטי של מנהל מקרקעי ישראל, עו"ד מוזס ו-: **"...המכתב הזה למעשה, אני רוצה להפנות לסעיף האחרון, שבו אנחנו אומרים, תגיד לנו תשובה חיובית, תגיד לנו תשובה שלילית, אנחנו רוצים תשובה ואנחנו רוצים לדעת איפה אנחנו עומדים ואנחנו רוצים להתקדם. זה לא שחלילה אני מכופף או לוחץ או כל דבר אחר שמישהו יכול**

להסביר אותו בטעות אחרת, אלא אני אומר, אלה המצבים, אלה העובדות, אלה חוות הדעת הכלכליות, אלה חוות הדעת המשפטיות, זה מה שאנחנו חושבים כמנהל, תגיד אתה את דברך, חיובי – נתקדם, לא חיובי – אז נשנה. חיובי חלקי – נתאים את עצמנו" (עמ' 8618 שו' 2-8).

הנאשם 13 לא זכר כי העביר מוצג זה למאן דהוא. בכל מקרה: "**...אני אומר גם שזה לא סוד מדינה, הרי זה דבר ידוע, אם אתם שואלים אותי, הטעות היחידה שעשיתי שלא כיתבתי את דנקנר מראש**" (עמ' 8765 שו' 1-3).

למוקד האישום נגדו ציין נאשם 13 כי ביום 22.05.03 הפקיד בחשבונו בסניף בנק יהב, רח' הארבעה תל-אביב, בחשבון 323290, מזומן בסך 44,932 ₪ **(נ/533)**. הנאשם 13 העיד על נסיבות הפקדת סכום כסף זה, כדלהלן: "**ההפקדה הזאת היא הפקדה שלי, ההפקדה הזאת נעשתה בבנק יהב באותו בוקר לאחר הסיור בנמל יפו, מנמל יפו נסענו ישר אל בנק יהב, הנהג עמד, אני הפקדתי וחזרנו למשרד, שזה בקרבת מקום, זה בבית קלקה, כך שלמעשה התשובה היא חד משמעית - רק אני הפקדתי בחשבון. אדוני ישאל אותי מאיפה הכסף הזה וכאן אני צריך להגיד לאדוני, כמו שלא זכרתי את כל הסכומים שהקראנו פה בהודעה, אז כמובן כשהגעתי הביתה, אחרי שקיבלתי את כל החומר, ישבנו אני ואשתי ואחזרנו את כל הפעולות שלנו, ויצרנו את העוגנים כפי שהצגתי, האירוע של החתונה, מועד הזמנת החתונה, היומן, מתי הייתי בתל-אביב, כלומר שהייתי בתל-אביב באותו זמן, הזכרתי לאדוני נסיבות שגרמו לנו לעשות את החתונה הזאת יחסית מהר, וכמובן כל מה שעשינו התייעצנו עם חמי, רבי יצחק בניזרי, ז"ל, שהוא אבא של אשתי, אבא של אשתי התייעצנו איתו בכל הנושא הזה, אבא של אשתי היה הרב של המועצה האזורית, אבא של אשתי גם נתן לנו כאילו את האישור לעשות את החתונה בגלל הנסיבות המיוחדות בשלושת השבועות, אדוני שאל למה התאריך העברי, התאריך העברי זה כ"ז בתמוז, מועד שבשלושת השבועות האלה בד"כ נמנעים לעשות חתונה אבל עשינו חתונה בשל הנסיבות, כפי שאמרתי, וחמי שליווה אותי ואת אשתי, אשתי אישה שמרנית והתרגשה מאוד מהתהליך הזה, גם הציע לנו עזרה כספית, לא רציתי לקחת ממנו עזרה כספית אבל לקחתי ממנו כסף בהלוואה של 45 אלף ₪ כדי לגשר על ההוצאות והחזרתי לו את זה בסוף התהליך כשסיימנו, מהמתנות של החתונה. כלומר הכסף הזה ביום שנסעתי לירושלים על הדרך שלי עברתי למושב, לקחתי מחמי את הכסף הזה, כסף מזומן, 45 אלף ₪, הפקדתי אותו בחשבון הבנק בבנק יהב, הסכום הזה שנראה פה זה הסכום של 45 אלף ₪ פחות העמלה**" (עמ' 8641 שו' 3-22).

המתנות של החתונה שהסתכמו בסכום של כ-150-160 אלף ₪ מימנו הוצאות החתונה, וכן את החזרת ההלוואה לחם, לרב יצחק בניזרי ז"ל (עמ' 8645 שו' 8-10).

לגופו של אישום, הציג הנאשם 13 את תנועות חשבונו **(נ/532; נ/533)**, ההזמנה לחתונת בתו שנתקיימה ביום 27.07.03, מסיבת חתונה אותה מימן בכספו **(נ/534)**. הנאשם 13 העיד על השיקים שמסר עבור הזמנת אולם האירועים והציג תנועת השיקים על-פי **נ/533**, תדפיס תנועות חשבון הבנק שלו לחודש מאי 2003. סך-הכל שילם לבעל אולם השמחות 104 אלף ₪, על-פי המוצגים שהוגשו על-ידו (ראה עמ' 8637).

הנאשם 13 דיבר בהתרגשות וציין כי מעולם לא נטל כל שוחד, ובלשונו: "**...אני חד משמעית אומר לאדוני, אני בחיים לא קיבלתי שוחד מאף אחד, כל אחד הזמנתי אותו לראות את מצב הנכסים, צבר הנכסים שלי, את רמת החיים שלי, אין לי חולשות, אני לא רץ אחרי נשים, לא הולך לבתי הימורים, החולשה היחידה שיש לי שעבדתי באמת מבוקר עד ערב, אני לא מתחרט על זה אף פעם, כי עבדתי ככה, כי זה מה שלקחתי על עצמי, לשרת את הציבור בתפקידיי...**" (עמ' 8693 שו' 15-19).

המתת

431. סך של כ-45 אלף ₪ הופקדו, כאמור, בחשבון הבנק של נאשם 13 ביום 22.05.03 בבנק יהב ברח' הארבעה בתל-אביב.

אין מחלוקת כי סניף בנק יהב נמצא בקרבה של עשרות מטרים ממשרדו של עד המדינה בו עבד ושהה נאשם 5.

אין מחלוקת כי לאביו של נאשם 5, מר פנחס רבין, חשבון בסניף הבנק הנ"ל והנאשם 5 השתמש בשירותיו הטובים של הבנק על-מנת לפרוט שיקים באמצעות חשבון אביו בסניף זה. כמצוין על-ידי נאשם 5 בחקירתו בבית-המשפט: "**...שמואל ביקש ופרטתי אצל אבי חלק וחלק במקומות אחרים...**" (עמ' 6723 שו' 11).

מוסכם על הצדדים כי לנאשם 13 <u>אין חשבון בסניף הבנק הנ"ל</u>, וזו לו הפעם הראשונה והאחרונה בה הופקד סכום כסף כלשהו לחשבונו דרך סניף בנק זה.

הכסף המזומן בבנק יהב הופקד ביום 22 במאי 2003.

מדובר בימים בהם נושא קידום עסקת המלח העסיק את נאשם 12 רבות.

הפקדת הכסף בוצעה ימים ספורים לאחר הפצת מכתבו של נאשם 13 ליועץ המשפטי לממשלה **(ת/639)** כמתואר בפרק הדן בעניינו של נאשם 12.

יתר על כן, לא ניתן לקבל ברצינות דברים שמסר הנאשם 13 בבית-משפט, לפיהם במערכת קשריו ופגישותיו עם נאשם 5 לא דן עמו בנושאים הקשורים לתעשיות המלח ולא ענה לשאלות ענייניות של נאשם 5 בנושא תעשיות המלח ו/או חברת הזרע. ניתן להניח כי השניים שוחחו בנושאים שעניינו את נאשם 5. (עניינו מתוקף עבודתו אצל עד המדינה ובתוקף "שליחותו" על-ידי נאשם 12). נאשם 13 ידע, מסתמא, עיסוקו של נאשם 5, ויהיה נכון וסביר להניח כי לאורך כל הדרך ביקש לסייע לקרוב משפחתו, נאשם 5, ואולי אף להאדיר את כוחו כלפי סביבתו, שכן מדובר בקרוב משפחה שהינו בן-אדם נוח לבריות, שניחן בחן ותבונה לא מעטה.

אשר כך, ניתן לומר כי באם תוכח קבלת טובת ההנאה על-ידי נאשם 13, תתגבש במישרין המסקנה המתחייבת שטובת הנאה זו ניתנה בגין תפקידו הציבורי כמנכ"ל מנהל מקרקעי ישראל ופעילותו לטובתו של נאשם 5, ובאמצעותו לטובת שולחיו.

שאלת השאלות הינה: האם הנאשם 13 קיבל המתת המיוחס לו על-ידי המאשימה, אם לאו.

משאלה הדברים, אבחן, ראשית לכל, סבירות גרסתו של נאשם 13 בבית-משפט.

סבירות גרסת הנאשם בבית-משפט

432. הנאשם 13 מסר בבית-המשפט גרסה בהירה וברורה שיש בה, על-פני הדברים, להסיר הימנו כל חשד. הנאשם 13 העיד על תקופה משמעותית בחייו בה נערך לקראת נישואי בתו, נישואין שנערכו במועד מיוחד לנוכח נסיבות מיוחדות, שהובילו ואפפו את האירוע. לדבריו, בהתרגשות שעטפה אותו אותם ימים, התרגשות שלוותה בצוקה רגשית, פנה אליו חמו, הרב בניזרי ז"ל, והציע עזרה כספית. לא בלי התלבטות, ולאחר שתחילה מיאן לכבי הרב – התנהגות שאינה מקובלת על-פי דרכו מול כבוד הרב, כך הנאשם 13 – ניאות ליטול הסכום של 45 אלף ₪, אותם הפקיד בעצמו בסניף בנק יהב בתל-אביב.

גרסה זו לא הזכיר הנאשם 13, ולו ברמז, במהלך חקירתו במשטרה.

גדולה מזו, גם בתגובתו לכתב האישום, תגובה שנמסרה על-ידי פרקליטיו המלומדים, לא צוינה, ולו בשמץ קצת, "גרסה מזכה" זו (ראה גם הצהרת המאשימה, לפיה פרקליטיו של נאשם 13 לא ציינו, ולו ברמז, "גרסתו המזכה" גם במהלך <u>שני השימועים, שנערכו</u> בעניינו של הנאשם במשרדי הפרקליטות. ראה עמ' 43 לסיכומי המאשימה).

מדובר באירוע יחיד ומיוחד, אירוע חד-פעמי אליבא דנאשם 13. מדובר בימים שלפני חתונת בתו, חתונה שנערכה במועד מיוחד לנוכח נסיבות מיוחדות. הרב בניזרי ז"ל מילא תפקיד נכבד באישור מועד החתונה והרב בניזרי ז"ל נרתם לסייע לנאשם ולמשפחתו לקראת האירוע הנדון.

<u>הנאשם 13 לא זכר עזרתו זו של כבי הרב</u>?!

הדברים מקבלים יתר הדגשה לנוכח דבריו של הנאשם 13 בבית-משפט. הנאשם ציין כי העובדה שסירב בתחילה לקבל את עזרתו של הרב הינה דבר חריג בהתנהגותו לפני כבי הרב.

עם זאת, האירוע נעלם מזיכרונו!

הנאשם 13 ציין כי התרחשות זו, בה הציע לו כב' הרב עזרה כספית הייתה התרחשות בודדה ויחידה (עמ' 8754 שו' 22).
התרחשות זו נעלמה מזיכרונו!

433. זאת ועוד, במהלך חקירתו במשטרה נשאל הנאשם על-ידי החוקרים כיצד מימן את חתונת בנותיו, והנאשם 13: "**...הכל מכספים שלי, ומהמתנות שקיבלתי**" (**ת/621** שו' 10).
הנאשם 13 נשאל שאלה שאמורה הייתה לעורר זיכרונו ולהזכיר לו את אותה הלוואה חריגה שקיבל מחמו, הלוואה שניתנה לו בניגוד לרצונו, בדרך העברת חבילת שטרות כסף במזומן. הנאשם 13, כאמור, לא זכר הסיוע שקיבל מהרב בניזרי, כמו גם את כלל הנסיבות שליוו את אותה עזרה, כמצוין לעיל, וציין בחקירתו כי מימן את כל הוצאות החתונה ממשאבים שלו ומכספי מתנות.

434. אם בכך לא סגי, חוקרי המשטרה הקשו על הנאשם 13 בשאלת הלוואות מגורמים פרטיים (להבדיל מבנק). בחקירתו מיום 21.04.10 השיב הנאשם בשלילה לשאלה בעניין <u>נטילת הלוואות מגורמים פרטיים</u> (**ת/617** שו' 303).
בחקירתו מיום 22.04.10 חזר הנאשם 13 על תשובתו השלילית לאותה שאלה, גם משמצוין בפניו <u>במפורש הלוואה מקרובי משפחה</u> (**ת/618** שו' 308). גם אשתו, כך נאשם 13, לא לקחה הלוואה (שם, שו' 317).

[במאמר מוסגר, לא למותר להעיר כי הנאשם לא ידע גם להסביר כספי מזומן שהופקדו בעקבות חתונת בתו. כמו גם, אופן מימון רכישת רכבו (ראה עמ' 11, סיכומי נאשם 13)].

<u>אמור מעתה</u>, "גרסתו המזכה" של נאשם 13 נשמעה בבית-משפט תמוהה, בלשון המעטה, נוכח דברים חד-משמעיים שמסר בחקירתו במשטרה.
קשה לקבל טענתו של הנאשם כי "גרסתו המזכה", נעלמה מזיכרונו לאורך החודשים הארוכים שחלפו נקפו מיום חקירתו ועד עלייתו לדוכן העדים כעד הגנה במשפטו.

הדברים מקבלים יתר הדגשה נוכח ההלכה הפסוקה בעניין "גרסה כבושה".

435. "עדות כבושה" הינה, כידוע, עדות הנמסרת בבית-המשפט, לאחר שהעד שמסר אותה "כבש" אותה בליבו ולא גילה אותה בהזדמנות הראשונה, על אף שהיא רלוונטית וברת-משקל לעניין (יעקב קדמי, **על הראיות** חלק ראשון, בעמ' 500 (מהדורה משולבת ומעודכנת, 2009)).
הכלל הוא שמשקלה הראייתי של עדות כבושה הינו קטן ביותר, זאת כיוון ש"כבישת" העדות ללא הסבר המניח את הדעת מעוררת חשש טבעי ביחס לאמיתותה (ע"פ 3834/10 **והבה ואח' נ' מדינת ישראל**; ע"פ 1707/08 **אריש ואח' נ' מדינת ישראל**). הסבר ל"כבישת" העדות חייב להתייחס

לשתי שאלות: מדוע העד שתק עד עתה ולא מסר את גרסתו קודם לכן; ומדוע שינה דעתו והחליט להעלות אותה דווקא בעיתוי הנוכחי (ע"פ 3834/10 **והבה ואח' נ' מדינת ישראל**; ע"פ 4297/98 **הרשטיק נ' מדינת ישראל**).

גרסת הנאשם 13 בבית-משפט מתכרסמת עוד נוכח העובדות הבאות.

<u>עובדות שיש בהן לערער גרסת הנאשם</u>

א. הנאשם הפקיד מזומן.

435. הנאשם 13 קיבל מחמו 45 אלף ₪ במזומן. מדובר בחבילה של מאות שטרות (לפחות 224 שטרות).
הנאשם 13 החזיק את חבילת השטרות לאורך מספר שעות במהלך סיורו בנמל יפו ובהמשך, אבל זיכרונו בגד בו ולאורך שנים נעלמה מזיכרונו התגלגלות מיוחדת שכזו (עמ' 8737 למעלה).
התגלגלות מיוחדת שכזו, בה בעל תפקיד נכבד במהלך יום עבודתו, בסיור בשטח, היה <u>מחובר לחבילת שטרות כסף בעלת נפח וגודל</u> – שקעה בתהום הנשייה כלא הייתה.
לאמור, לא ניתן לקבל גרסתו של הנאשם בבית-המשפט.

הדברים מודגשים במיוחד נוכח דברים נחרצים שציין נאשם 13 בחקירתו במשטרה. הנאשם ציין כי בשגרה משפחתו <u>אינה נוהגת להתנהל במזומן</u>, אלא: "**...רק לשוק לא מעבר לזה**" (**ת/621** שו' 208).

ועוד, הנאשם 13 סיפר כי ההלוואה של כב' הרב הוחזרה בדרך של הפקדת כסף בחשבון הבנק שלו. ההגנה <u>נמנעה מלהציג</u> בבית-משפט כל ראיה שהיא להפקדת סכום של 45 אלף ₪ במזומן לחשבונו של כבוד הרב בשנת 2003. כמו גם לא הוצגה ראיה כי <u>נעשה ניסיון</u> לאתר תיעוד כניסת מזומן לחשבון כבוד הרב בבנק באותה תקופה (ראה עמ' 8739 שו' 1-15).

ועוד, לגרסת הנאשם 13, נהגו המסור מזה שנים, דניאל סהר, היה צמוד אליו באותו יום "נשכח" בו החזיק את חבילת הכסף המזומן בכיסו, הסתובב עם חבילת הכסף ובהמשך הפקיד את הכסף בבנק יהב.
דניאל סהר נכח בבית-המשפט ביום 21.04.13.
דניאל סהר לא התבקש בבית-משפט על-ידי נאשם 13 להעיד על אותו אירוע מתגלגל בו נסע עם הנאשם 13 מירושלים לישוב יד רמב"ם (שם התגורר כב' הרב בניזרי), אחר-כך לנמל יפו, לקראת השיא: <u>הרגע בו המתין לו הנהג המסור בסמוך לבנק יהב בתל-אביב</u> (עמ' 8748 שו' 1-18; עמ' 8749 שו' 3-11).

לאמור, הימנעות זו של ההגנה להעיד את דניאל סהר בבית-המשפט בנושא – מתיישבת עם עמדת המאשימה יותר מאשר עם עמדת ההגנה.

דברים אלה מקבלים הבלטה נוספת נוכח דברים שמסר דניאל סהר בחקירתו במשטרה, על-פי עדותו (**ת/717**), שהוגשה בהסכמה על-ידי הצדדים – דברים מוסכמים על הצדדים נוכח הגשת העדות לבית-המשפט בהסכמת הצדדים – הנהג דניאל סהר לא היה בבנק יהב, רח' הארבעה בתל-אביב: "**אף פעם**" (**ת/717** שו' 172).

בהערת אגב, יצוין כי הנאשם 13 לא חלק על העובדה כי נהגו, דניאל סהר, היה זה שהפקיד שיקים ומזומן מחתונת בתו בחשבון הבנק. עם זאת, משום מה, הנהג המסור לא נתבקש על-ידי הנאשם 13 להפקיד בבנק את חבילת המזומנים, שבמוקד הדיון (עמ' 8761 שו' 20-27).

אמור מעתה, נסיבות הפקדת הכסף המזומן, מערערות גרסת הנאשם 13 בבית-המשפט.

ב. נטילת כספים מכב' הרב בניזרי ז"ל.

436. הנאשם 13 נשאל בבית-משפט מדוע ולמה נטל הלוואה בסכום של כ-45 אלף ₪ מחמו, יהודי בן 78, כאשר כל חובו לבנק באותה תקופה הסתכם בסך 9,000 ₪.
לגישת הנאשם, היה בכוחו להסתדר גם בלי עזרתו של החם ולכן התנגד תחילה לקבלת העזרה (עמ' 8735 שו' 13-16).
לדברי הנאשם 13 בבית-המשפט, הוא נטל הלוואה – הלוואה חריגה ביחסיו עם חמו – למרות שכלל לא היה זקוק לאותם כספים.

התובע המלומד הוכיח לנאשם 13, שעל-פי ניירותיו שלו (למשל **נ/533**, **נ/534**) כלל לא נזקק להלוואה ו/או להלוואת גישור, שכן בחודש מאי לא נדרש לגשר על הוצאות החתונה, שעל-פי טופס ההזמנה את עיקרן של הוצאות החתונה אמור היה לשלם שישים יום מיום החתימה.
הנאשם 13 אישר הנחת התובע המלומד, ברם נותר בשלו (עמ' 8756 למעלה).
לאמור, מדובר בנטילת הלוואה, שאינה בדיוק מתיישבת עם ההיגיון.

זאת ועוד, הנאשם 13 שימש, כזכור, בעבר, בין היתר, בתפקיד גזבר עיריית ירושלים. הרב בניזרי ז"ל, שימש בתפקיד רם ונישא במסגרת השירות הממלכתי ואת שכרו החודשי קיבל ממדינת ישראל. ניתן להניח כי שני הנכבדים היו מודעים לאפשרות הנוחה להעברת כספי ההלוואה בשיק או בהעברה בנקאית.
הנאשם 13 נשאל בחקירתו הנגדית על-ידי התובע המלומד, עו"ד יהונתן תדמור, הכיצד לא הציע לרב בניזרי ליתן שיק או להעביר את הכסף בהעברה בנקאית, והנאשם: "**אתם פשוט לא מכירים**

ולא יודעים להעריך בכלל מה זה מערכת יחסים ביני ובין חמי או ביני לבין אבי, זה כבוד, זה הערכה, זה שהוא אומר לך משהו אתה מקבל את זה, מספיק שערערתי אותו בזה שאמרתי שאני לא רוצה מענק" (עמ' 8754 שו' 5-7).

לאמור, <u>הכסף הועבר בדרך קיבוץ חבילת שטרות מזומנים. מדובר בהעברה חריגה לימים הנ"ל, במיוחד שעניין לנו בשני אנשים הנמנים על העלית שבעלית החברתית</u>.

ועוד, לדברי הנאשם 13 בבית-המשפט, ידעה אשתו, בתו של הרב בניזרי ז"ל, על סיועו של אביה ז"ל. האישה נמנעה מלציין גרסה "מזכה" זובחקירתה במשטרה (עמ' 8752 למטה).

העיקר לענייננו, אשתו של הנאשם לא זומנה כעדת הגנה לבית-משפט, וממילא לא העידה מטעם ההגנה לתמוך בגרסת הנאשם.

להימנעות זו של ההגנה מלהעיד אשת הנאשם, משמעות משפטית. <u>הימנעות זו תומכת בעמדת המאשימה</u> (לציין, גישת ההגנה בעניין זה, כפי שבוטאה בעמ' 13, סיכומי הגנת נאשם 13 – אינה בדיוק משכנעת).

<u>אמור מעתה</u>, נסיבות נטילת ה"הלוואה" ואופן הפקדתה במזומן מתיישב עם עמדת המאשימה. בד בבד, אופן העברת הכסף המזומן, על כלל הנסיבות המתוארות לעיל, מחליש עוד את גרסתו של הנאשם 13 בבית-משפט כי "שכח" מכל סיפור גלגולה של ה"גרסה המזכה".

ג. התנהלות הנאשם 13 מול נאשם 12

437. אין מחלוקת בין הצדדים, כי נאשם 13 נפגש עם נאשם 12 מחוץ למשרדו (עמ' 8713 שו' 10; עמ' 8779 שו' 31 עד עמ' 8780 שו' 5; עמ' 8781 שו' 9).

הנאשם 13 נשאל מדוע היה עליו לפגוש את נאשם 12 מחוץ למשרדו כשעל-פי דרכו (ראה עדות מזכירתו הנאמנה מזה שנים רבות, גב' קרני דר) לא נהג לקיים פגישות עבודה מחוץ למשרדו. הנאשם 13 השיב: " **ש. אתה אמרת "בסך הכל מדובר בהיכרות אז קפצתי", מה הכוונה? ת. כשאני אומר אני לא פורמאליסט, אני לא אומר ייקוב הדין את ההר וכולם יבואו אל מוחמד, אני אומר אם אני יכול לשלב את זה ביומן ואני מחוץ למשרד ויש לי פער של זמנים ובן אדם מבקש ממני פגישה, אז אני קובע איתו פגישה, קרני קובעת פגישה"** (עמ' 8714 שו' 11-14).

תשובה זו אינה יכולה להסביר הפגישות הנ"ל.

הנאשם 13 ציין בבית-המשפט כי ככלל, פגישות עבודה הינו מקיים בהשתתפות הפונקציות המקצועיות הרלוונטיות מתוך המנהל (עמ' 8715 שו' 4).

הנאשם 13 ציין כי מדובר ב"קיצור דרך". מיד בהמשך העדות הוברר, שמשרדו השוכן בבית קלקה הינו במרחק קצרצר ממשרדו של נאשם 2, כמו גם ממקום הפגישה עם נאשם 12 ברח'

החשמונאים (עמ' 8718 שו' 4-11). כך שמסקנתו שמדובר ב"**יוצא מן הכלל**" (עמ' 8715 שו' 23-24) הינה בבחינת "**יוצא מן הכלל**" המגבש לבנה נוספת בחומת טיעוני המאשימה.

ד. התנהלות הנאשם 13 מול נאשם 5 לאחר פתיחת החקירה

438. במועד בלתי ידוע לאחר הכנת "כתב הסחיטה" על-ידי עד המדינה פנה נאשם 5, במספר הזדמנויות שונות, אל נאשם 13 כשהוא טרוד ולחוץ וסיפר לו על "כתב הסחיטה" ועל כוונתו של עד המדינה לפנות למשטרה. נאשם 13 סיפר בחקירתו במשטרה כי נאשם 5 אמר לו: "**...שהוא מתכוון לשמור על זכות השתיקה, ואני אמרתי לו שאני לא מתכוון לשתוק, כי אין לי שום סיבה לכך**" (**ת/617** שו' 380-381). חשוב לציין, כי עד המדינה לא ציין ב"כתב הסחיטה" את שמו של נאשם 13 ולא ייחס לו דבר וחצי דבר (**ת/617** שו' 74-84).

פגישה מיוחדת זו משתזרת בראיות התביעה.

נאשם 5 פנה במספר הזדמנויות שונות לנאשם 13 וסיפר לו על רצונו של עד המדינה לפנות למשטרה ועל מעצרים צפויים של המעורבים בפרשה והודיעו, בין היתר, כי בכוונתו לשמור על זכות השתיקה. הנאשם 13 נמנע מלהקשות על נאשם 5 בסוגיה זו.

לא מדובר בדבר של מה בכך.

נאשם 5 הינו בן משפחה קרוב לנאשם 13. נאשם 5 טרוד ומוטרד מחקירת המשטרה ומהאפשרות כי מעסיקו בשנים האחרונות, עד המדינה, עומד להניע לשונו ולחשוף פרשיות שחיתות בפני המשטרה. נאשם 5 הודיע לנאשם 13 כי בכוונתו שלו לשתוק בחקירה הצפויה לו.

נאשם 13 הגיב להודעה באומרו כי לו, לעצמו, אין מה להסתיר ובכוונתו לשטוח גרסתו במשטרה. ברם, נאשם 13 נמנע במפגיע מלהכהות בנאשם 5 על כוונתו לשתוק בחקירה. מדוע על נאשם 5 לשתוק?!

יש ממש בעמדת המאשימה כי נאשם 13 לא כיהה בנאשם 5 על כוונתו לשתוק ולא ייעץ לו שלא לשתוק, הואיל ותמונת המצב הייתה מנוחת ברורה לנגד עיניו. נאשם 13 ידע מדוע ולמה בכוונת נאשם 5 לשמור על זכות השתיקה.

הדברים מקבלים הדגשה נוספת לנוכח העובדה כי נאשם 13 נשקף בבית-המשפט כמי שהיה בבחינת "מנטור" עבור נאשם 5. מעמד זה לא הוביל את נאשם 13 לייעץ לקרובו, הצעיר בניסיון חיים ובשנות חיים, לשתף פעולה עם נציגי החוק, כאזרח נקי כפיים, בן למשפחה נכבדת ומכובדת.

ועוד, נאשם 13 סיפר בחקירתו כי נאשם 5 הזהיר אותו שלא לדבר בטלפון, מאחר ויש האזנות של המשטרה (**ת/617** שו' 723).

חשוב לזכור, נאשם 13 הינו אישיות ממלכתית רמה ונישאת. נאשם 13 נשא תפקידים רמי מעלה בשירות הציבורי. קרובו הצעיר פנה אליו וסיפר לו על חקירת משטרה הצפויה בעניינו (שם, שו' 729), ולא פחות חמור, כי המשטרה עלולה להאזין לשיחות הטלפון שלו. הנאשם 13 לא נחרד במקומו ולא איבד שלוותו גם שלטענתו הינו נקי, ישר דרך ובר לבב.

העובדה כי נאשם 13 לא דחה בביטול, ואולי בשאט נפש, הזהרותיו של נאשם 5, מתיישבת עם עמדת המאשימה.

הדברים מקבלים יתר תוקף לנוכח תיאור של הנאשם 13 בחקירתו במשטרה, על פגישה מאוחרת בה ציין בפניו נאשם 5 שגם הוא, נאשם 13, מופיע ברשימת מקבלי השוחד של הולילנד (**ת/617** שו' 80).

הנאשם 13 נשאל על כך בבית-המשפט, כדלהלן: "**ש. אומר לך הילד, רבין, אתה לא ברשימת מקבלי השוחד, למה הוא בא אליך? להודיע לך משהו, הוא רץ אליך לרכבת ואומר לך שאתה לא ברשימת מקבלי השוחד, אתה לא מסלק אותו? ת. לא, הבן אדם בלחץ, משחרר לחץ, אני לא יודע את מי הוא עוד עדכן, אני יודע שהוא עדכן אותי**" (עמ' 8700 שו' 1-6; עמ' 8702 שו' 5-20).

התייחסותו של נאשם 13, אין בה כדי לאיין הנטען כלפיו. הנאשם 13 פעל, לדבריו, בנאמנות ובמסירות במסגרת תפקידו. מה לו ולחקירה? מה לו ולרשימת מקבלי שוחד? מדוע, גם לגרסתו, המשיך וקיבל לפניו את קרובו הצעיר לשמוע על חקירת משטרה שאינה מעניינו?!

ועוד, במהלך חקירתו הוזהר על-ידי החוקרים כי הינו חשוד בלקיחת שוחד, כספים שהעביר לו נאשם 5 - מצאו חוקרי המשטרה להפגיש את הנאשם 13 עם נאשם 5. במהלך הפגישה הקפיד נאשם 5 לכסות את פניו ובדווקנות שמר על זכות השתיקה.

נאשם 13 לא זעק את זעקתו ולא נזף קשות בקרובו הצעיר על הקפדתו לשמור על לשונו במקום להניעה ולספר לחוקרים כי לו אין כל קשר לפרשות הנחקרות והוא נקי וללא רבב זך כבדולח בכל שעשה במהלך תפקידו.

הנאשם 13 נשאל על-כך בבית-המשפט, האם העימות המתואר אינו מזכיר "פגישת עבודה" של שני עבריינים, ותשובתו: "**...אני לא מתערב בעניינים של אחרים ואני לא שואל אלא מה שאומרים לי ואני שומע מה שאומרים לי ולא מעבר לזה**" (עמ' 8699 שו' 3-5).

לאמור, הנאשם 13 התקשה להסביר את פשר התנהגותו המחשידה בחקירה.

מנגד, יש ממש בהערת פרקליטו המלומד של נאשם 13, עו"ד ירון קוסטליץ, כי נאשם 13 נמנע מלהיוועץ עם עורך-דין, כפי שציין עוד בחקירתו במשטרה, הואיל ולא חשב, שהינו נזקק לעורך-דין. התנהגות זו מתיישבת עם גרסתו, לפיה לא חשש מחקירת המשטרה (סע' 63, עמ' 30, סיכומי הגנת נאשם 13).

<u>אמור מעתה</u>, התנהגותו של הנאשם 13 לאחר פתיחת החקירה המשטרתית תמוהה, בלשון המעטה, ומתיישבת לא מעט עם עמדת המאשימה.

<u>הנה כי כן</u>, גרסתו של נאשם 13 בבית-המשפט דינה להידחות, גרסתו בבית-המשפט הינה לאו גרסה.

<u>סיכום עד כאן</u>:

439. הנאשם 13 גרס בבית-המשפט כי הוא עצמו הפקיד בחשבונו סך כ-45 אלף ₪ במזומן ביום 22.05.03. דבריו אלה בבית-המשפט נדחו על-ידי. אשר כך, ניתן לקבוע כי ביום 22.05.03 הופקד סכום הכסף הנ"ל במזומן בסניף בנק יהב בתל-אביב והועבר לזכות חשבונו של נאשם 13 בסניף בנק יהב בירושלים.

סניף בנק יהב בתל-אביב הינו במרחק עשרות מטרים ממקום "משכנו" הקבוע של נאשם 5.

נאשם 5 השתמש בשירותי סניף בנק זה לפרוט שיקים באמצעות חשבון אביו, מר פנחס רבין, המנוהל בסניף הנ"ל.

נאשם 5 הופעל באותם ימים ממש על-ידי נאשם 12 לקידום עסקת תעשיות המלח מול נאשם 13 במנהל מקרקעי ישראל.

נאשם 13 הינו קרוב משפחה של נאשם 5.

נאשם 12 העביר 1.3 מיליון ₪ לנאשם 5 על-מנת שזה ישתמש בהם לתשלום שוחד במנהל מקרקעי ישראל (ראה הפרק הדן בעניינו של נאשם 12).

נאשם 12 ידע, כמצוין בהרחבה שם, על הקשרים בין נאשמים 5 ו-13.

דברים אלה מצטרפים ומתחברים לכלל דמותו של נאשם 5, כפי שנצטיירה בבית-המשפט, או מי מטעמו, כמי שהפקיד את הכסף המזומן בסניף בנק יהב תל-אביב ביום 22.05.03.

באלה הדברים, נוכח התגבשות תרכובת ראייתית המלמדת על מודעותו של נאשם 13 לנסיבות הפקדת 45 אלף ₪ בחשבונו, וכלל טיעוני ב"כ הצדדים המלומדים, באתי לכלל התלבטות.

מספר נתונים שהוברזו בבית-המשפט המיסו גרעין התרכובת שנתגבשה והותירו בליבי הספק. כדלהלן:

א. על-פי הנטען כלפי נאשם 5 בבית-המשפט ועל-פי הראיות שהוכחו בעניינו, זה מעולם לא שילם שוחד בדרך הפקדת כספי שוחד במזומן בסניף בנק. אדרבא, נאשם 5 פרט כספי שיקים על-מנת להעביר כסף מזומן ל"לקוחותיו".

ב. נאשם 5 מסר כספים, כך המאשימה, כספי שוחד בסכומים של מאות אלפי ₪ לאישים נכבדים. האם דווקא לאיש הקרוב אליו ביותר, דודו, נאשם 13, שילם שוחד בדרך הפקדת כסף בחשבונו?! באופן חריג לשיטתו?!

ג. נאשם 5 נתן, על-פי התזה הנטענת על-ידי המאשימה, לאורך תקופה ארוכה, שוחד במאות אלפי ₪ לנאשם 13. תזה זו אינה מתיישבת עם העובדה, לפיה לא נמצאו כל "טביעות אצבעות" לאותם כספים אצל נאשם 13 ובסביבתו?! למעט ההפקדה הנדונה.
חשבון הבנק של נאשם 13 נמצא בחובה. לא הופקדו כספים בחשבונות אחרים של הנאשם, לא נמצאו כספים חשודים בחשבונותיו ו/או בחשבונות קרובים לו. נאשם 13 לא רכש, לכאורה, נכסים ו/או חי חיי ראווה מעל לרמת חיים המתאימה לשכרו כעובד ציבור.

ד. נאשם 12 העביר לנאשם 5 התשלום הראשון ביום 25.05.03, שהופקד בחשבון ש.א.ד. ביום 29.05.03. דהיינו, נאשם 5 קיבל כספים מנאשם 12 מספר ימים לאחר הפקדת הסכום שבדיון. מדוע היה על נאשם 5 להזדרז ולהפקיד כסף בחשבון דודו קודם קבלת הכספים מנאשם 12?!

ה. יש ממש בטענת ההגנה כי דווקא בתקופה הסמוכה לחתונת הבת, תקופה בה רבו ההוצאות של משפחת הנאשם, נמנע נאשם 13 לעשות שימוש "מתבקש" במזומן לכיסוי ההוצאות השוטפות, פעולה טבעית ומתחייבת על-פי שיטת המאשימה (ראה עמ' 3, סיכומי נאשם 13).

ו. נאשם 5 פגש את נאשם 13 שכיחות במסגרת העבודה ובאירועים משפחתיים. נאשם 5 יכול היה להעביר המזומן ישירות לנאשם 13 או לאשתו ולא להשתמש בשירותי בנק המתועדים וחרוטים על ספר ומחשב.

כללו של פרק:

440. שקלתי ובחנתי כלל הנתונים בצבירותם והגעתי לגמר דעה כי לא ניתן לקבוע במידת הוודאות הצריכה במשפט הפלילי כי נאשם 5, או מי מטעמו, הפקיד סכום הכסף שבדיון בסניף בנק יהב.
נסיבות הפקדת 45 אלף הש"ח שבדיון נותרו עלומות.
גרסתו של נאשם 13, לפיה הפקדת הכסף בוצעה על-ידו נדחתה על-ידי. עם זאת, לא ניתן לשלול אפשרות תיאורטית כי גורם אחר הפקיד הסכום בסניף הבנק בנסיבות בלתי ידועות.

הספק שנתגבש מוביל למסקנה משפטית שיש להורות על זיכוי נאשם 13.

כך אני מורה.

נאשמות 14, 15 ו-16

441. כמתואר בפרק הדן במצע המשפטי, גם תאגיד, אישיות משפטית שאינה בשר ודם, עשוי להימצא אחראי בפלילים. אחריות זו נובעת מ"תורת האורגנים", המעניקה לתאגיד מימד אנושי על-ידי ייחוס המחשבות והמעשים של האורגנים לתאגיד עצמו. על פי תורה זו, האורגנים של התאגיד הם "המוח" ו"מרכז העצבים" שלו - בגין מעמדם בתאגיד ומהות פעולותיהם במסגרת התאגיד, הדין מתייחס אל פעולתם כאל פעולת התאגיד עצמו (ראו ע"פ 3027/90 **חברת מודיעים בינוי ופיתוח בע"מ נ' מדינת ישראל**, בסעיף 7 לפסק הדין).

נראה שלא יכולה להיות מחלוקת כי נאשם 1 הינו בבחינת אורגן של נאשמות 14 ו-15. נאשמות 14 ו-15 הינן חברות פרטיות בשליטתו המוחלטת של נאשם 1, ששימש בתקופת האישומים כמנהלן הבלעדי, והיה הגורם המוסמך היחיד לקבל בהן כל החלטה. ברור לכל כי נאשם 1 היה "המוח" ו"מרכז העצבים" של נאשמות 14 ו-15, עת הורה על העברת כספי השוחד מחשבונותיהן אל עד המדינה.

בנסיבות אלה, ומשקבעתי אחריותו הפלילית של נאשם 1 כמפורט בפרק העוסק בעניינו, הרי שיסודות העבירות בהן הורשע מתקיימות גם אצל נאשמות 14 ו-15.

442. נאשמת 14 מורשעת, אפוא, בעבירות הבאות:

א. נאשמת 14 מורשעת ב-6 עבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין שש העברות כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך כולל של 2,823,280 ₪ בשנים 2000-2001, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 1,215,000 ₪ מיום 13.04.00 (**ת/138, ת/754**).
2. סך של 200,000 ₪ מיום 31.08.00 (**ת/138, ת/754**).
3. סך של 450,000 ₪ מיום 14.11.00 (**ת/138, ת/754**).
4. סך של 166,000 ₪ מיום 19.03.01 (**ת/138, ת/754**).
5. סך של 295,000 ₪ מיום 03.04.01 (**ת/138, ת/754**).
6. סך של 497,280 ₪ מיום 13.05.01 (**ת/138, ת/754**).

ב. נאשמת 14 מורשעת ב-2 עבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין שתי העברות כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך כולל של 675,000 ₪ בשנת 2005, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 500,000 ₪ מיום 06.04.05 (**ת/138**).
2. סך של 175,000 ₪ מיום 22.05.05 (**ת/137**).

ג. נאשמת 14 מורשעת בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 300,000 ש"ח מיום 31.07.05 (**ת/142**, **ת/145**).

ד. נאשמת 14 מורשעת ב-2 עבירות לפי סעיף 291 לחוק בגין שתי העברות כספים לנאשם 6 באמצעות ארגון "יד שרה" בסך כולל של 850,000 ₪ בשנת 2000, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 600,000 ₪ מיום 31.07.00 (**ת/705**).
2. סך של 250,000 ₪ מיום 11.12.00 (**ת/705**).

ה. נאשמת 14 מורשעת ב-6 עבירות לפי סעיף 291 לחוק בגין שש העברות כספים לנאשם 11 באמצעות מוסדות "בית מלכה" בסך כולל של 640,000 ₪ בשנים 2000-2006, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 240,000 ₪ בחודשים יוני – אוקטובר 2000 (**ת/705**, **ת/128**).
2. סך של 115,000 ₪ מיום 11.12.00 (**ת/705**, **ת/128**).
3. סך של 60,000 ₪ מיום 20.08.01 (**ת/128**).
4. סך של 25,000 ₪ מיום 24.09.03 (**ת/705**, **ת/128**).
5. סך של 50,000 ₪ בחודשים ספטמבר – אוקטובר 2004 (**ת/705**, **ת/128**).
6. סך של 150,000 ₪ בחודשים אוקטובר 2005 – פברואר 2006 (**ת/705**, **ת/128**).

ו. נאשמת 14 זכאית מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברות הכספים לעד המדינה בשנת 2004, בסך כולל של 2,552,520 ₪.

ז. נאשמת 14 מורשעת בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד בחברותיו של עד המדינה במסווה של "שכר טרחה"/"הלוואות".

443. נאשמת 15 מורשעת, אפוא, בעבירות הבאות:

א. נאשמת 15 מורשעת בעבירה לפי סעיף 291 לחוק בגין העברת כספים לנאשם 6 באמצעות ארגון "יד שרה" בסך של 400,000 ₪ מיום 05.10.00 (**ת/706**).

ב. נאשמת 15 מורשעת בעבירה לפי סעיף 291 לחוק בגין העברת כספים לנאשם 11 באמצעות מוסדות "בית מלכה" בסך של 40,000 ₪ מיום 24.04.01 (**ת/706**, **ת/128**).

444. בכל הנוגע לנאשמת 16, משזיכיתי את נאשמים 3 ו-4 מן המיוחס להם בכתב האישום, יש לבחון האם נאשם 2 עונה להגדרת "אורגן" של נאשמת 16.

פרקליטה המלומד של נאשמת 16, עו"ד שי פינס, טען בסיכומיו כי התשובה לשאלה זו היא בשלילה, שכן נאשם 2 לא נשא בכל תפקיד רשמי בנאשמת 16, לא היה מעורב בניהולה השוטף, ולא היה בעל זכות חתימה בה.

לא אוכל לקבל את טענת הפרקליט המלומד. כאמור בפרק הדן במצע המשפטי, אין הכרח כי אורגן של תאגיד יהיה גם נושא משרה רשמי בו:

> **"אין כל הכרח, כי חוג האנשים המהווים אורגן לעניין האחריות הפלילית האישית של התאגיד יחפוף את נושאי המשרה המוגדרים בהוראת הסעיף הקובעת עבירה של נושא משרה. הגדרת נושאי המשרה בעבירות של נושאי משרה היא לרוב ארגונית ומתייחסת לשכבה העליונה של נושאי משרה בתאגיד. לעומת זאת, חוג האנשים המהווים אורגן לעניין האחריות הפלילית האישית של התאגיד מוגדר מבחינה ארגונית ופונקציונאלית גם יחד, כלומר, כל אלה שעל-פי הדין, על-פי מסמכי התאגיד או על-פי כל מקור נורמאטיבי אחר מן הראוי הוא לראות בפעולותיהם את פעולות החברה. על-כן עשוי תאגיד להימצא אחראי אישית בפלילים בעזרת תורת האורגנים, המייחסת לתאגיד פעולות ומחשבות של פלוני, למרות שפלוני זה אינו מופיע ברשימת נושאי המשרה האחראים אישית מקום שהתאגיד אחראי."**
>
> (ראו ע"פ 3027/90 **חברת מודיעים בינוי ופיתוח בע"מ נ' מדינת ישראל**, בס' 14 לפסק הדין)

הוכח בבית המשפט כי מבחינה מהותית לנאשם 2 הייתה נתונה סמכות הכרעה בנאשמת 16, מכוח היותו יו"ר חברות האם שלה, העומד בראש הפירמידה העסקית במסגרתה נאשמת 16 פעלה. נאשם 2 היה מעורב בנושאי שיווק ואסטרטגיה של פרויקט הולילנד, היה בעל סמכות הכרעה במחלוקות שנתעוררו בין החברות השותפות בפרויקט, מינה את נושאי המשרה של נאשמת 16 מטעם קבוצת פולאר (לדוגמא, נאשם 3 וברודנר), ולא פחות חשוב לענייננו – על פי דבריו שלו, נאשם 2 היה זה שאישר את התשלומים לעד המדינה מכוח **ת/179** ו-**ת/186**, תשלומים שנועדו למתן שוחד לעובדי ציבור לצורך קידום הפרויקט.

בעניין זה ראוי לשוב ולהפנות לדבריו של נאשם 3 בחקירתו במשטרה ובעדותו בבית המשפט: "... **המשא ומתן עם דכנר על שכר טרחה, התנהל <u>וסוכם תמיד בישיבות בינו ובין אביגדור, מבלי שלקחתי חלק במשא ומתן</u>... ש. תסביר לי בבקשה איך אתה כמנכ"ל פולאר נדל"ן לא לוקח חלק במשא ומתן המתייחס לשכר טרחה של דכנר וכרוך בכספים שאמורים לצאת מהחברה שאתה מנהלה וברישום בכספים במסמכי החברה. ת. <u>הייתה חלוקת עבודה בין אביגדור וביני שאת הדברים האלה הוא עושה</u>... הייתה חלוקת עבודה בינינו, היו לנו עוד שותפים, <u>בנושא הזה של הסכמי ייעוץ שנעשו עם דכנר טיפל אביגדור</u>"** (**ת/537** שו' 228-239) [ההדגשות שלי - ד.ר]. וכן: "**...הקדמות אחרות במסגרת המיליון הוא היה פונה לאביגדור, סיפר לו על המחלות של הבת שלו ואביגדור היה מספר לי על זה, דכנר מעולם לא פנה אלי עם סיפורי מחלה של המשפחה**

שלו, קראתי שהוא דיבר על זה עם גורמים אחרים, לא איתי, זה דברים שהוא כנראה ראה אותם כאישיים והיה לו יותר נוח לפנות לקלנר, וקלנר היה שומע את הבקשה שלו, מדבר איתי והיינו מחליטים..." (עמ' 6357, שו' 13-9).

נאשם 2 לא טען ולו בשמץ קצת כנגד דברים מפורשים אלה של נאשם 3.

במעשיו אלה אל מול עד המדינה נאשם 2 לא פעל כאדם פרטי, אלא כבעל תפקיד בהיררכיה התאגידית לה כפופה נאשמת 16. בנסיבות העניין, נאשם 2 הינו בבחינת אורגן של נאשמת 16, אשר ביצע את המיוחס לו בכתב האישום בשמה ולמענה של נאשמת 16.

משקבעתי אחריותו הפלילית של נאשם 2 כמפורט בפרק העוסק בעניינו, הרי שיסודות העבירות בהן הורשע בפרשת הולילנד מתקיימות גם אצל נאשמת 16.

445. נאשמת 16 מורשעת, אפוא, בעבירות הבאות:

א. נאשמת 16 מורשעת בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 525,240 ₪ מיום 14.07.03 (שבס – **ת/179, ת/185-183**).

ב. נאשמת 16 מורשעת בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 300,000 ₪ מיום 14.01.04 (**ת/186, ת/187**).

ג. נאשמת 16 זכאית מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין כל יתר העברות הכספים לעד המדינה המיוחסות לה בפרשת הולילנד, בסך כולל של 1,991,325 ₪.

ד. נאשמת 16 מורשעת בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד בחברותיו של עד המדינה במסווה של "שכר טרחה"/"מקדמות" (ראו הפרק הדן בעניינו של נאשם 1).

סופה של הכרעת הדין

נאשם 1:

פרשת הולילנד:

א. נאשם 1 מורשע ב-6 עבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין שש העברות כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך כולל של 2,823,280 ₪ בשנים 2000-2001, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 1,215,000 ₪ מיום 13.04.00 (ת/138, ת/754).
2. סך של 200,000 ₪ מיום 31.08.00 (ת/138, ת/754).
3. סך של 450,000 ₪ מיום 14.11.00 (ת/138, ת/754).
4. סך של 166,000 ₪ מיום 19.03.01 (ת/138, ת/754).
5. סך של 295,000 ₪ מיום 03.04.01 (ת/138, ת/754).
6. סך של 497,280 ₪ מיום 13.05.01 (ת/138, ת/754).

ב. נאשם 1 מורשע ב-2 עבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין שתי העברות כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך כולל של 675,000 ₪ בשנת 2005, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 500,000 ₪ מיום 06.04.05 (ת/138).
2. סך של 175,000 ₪ מיום 22.05.05 (ת/137).

ג. נאשם 1 מורשע בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 300,000 ש"ח מיום 31.07.05 (ת/142, ת/145).

ד. נאשם 1 מורשע ב-3 עבירות לפי סעיף 291 לחוק בגין שלוש העברות כספים לנאשם 6 באמצעות ארגון "יד שרה" בסך כולל של 1,250,000 ₪ בשנת 2000, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 600,000 ₪ מיום 31.07.00 (ת/705).
2. סך של 400,000 ₪ מיום 05.10.00 (ת/706).
3. סך של 250,000 ₪ מיום 11.12.00 (ת/705).

ה. נאשם 1 מורשע ב-7 עבירות לפי סעיף 291 לחוק בגין שבע העברות כספים לנאשם 11 באמצעות מוסדות "בית מלכה" בסך כולל של 680,000 ₪ בשנים 2000-2006, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 240,000 ₪ בחודשים יוני – אוקטובר 2000 (ת/705, ת/128).
2. סך של 115,000 ₪ מיום 11.12.00 (ת/705, ת/128).
3. סך של 40,000 ₪ מיום 24.04.01 (ת/706, ת/128).
4. סך של 60,000 ₪ מיום 20.08.01 (ת/128).
5. סך של 25,000 ₪ מיום 24.09.03 (ת/705, ת/128).
6. סך של 50,000 ₪ בחודשים ספטמבר – אוקטובר 2004 (ת/705, ת/128).
7. סך של 150,000 ₪ בחודשים אוקטובר 2005 – פברואר 2006 (ת/705, ת/128).

ו. נאשם 1 זכאי מחמת הספק מעבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברות הכספים לעד המדינה בשנת 2004, בסך כולל של 2,552,520 ₪.

ז. נאשם 1 מורשע בעבירה לפי סעיף 423 לחוק בגין מתן הוראה לרשום את כספי השוחד בסך 8.9 מיליון ₪ כ"הלוואות" לעד המדינה בדו"ח הכספי של נאשמת 15 לשנת 1999 (שנחתם והוגש לרשויות המס בשנת 2000) (ת/134).

ח. נאשם 1 מורשע בעבירה לפי סעיף 423 לחוק בגין מתן הוראה לרשום את הסכומים המפורטים בסעיפים א', ב' וג' לעיל בספריה של נאשמת 14 כ"הלוואות"/"מקדמות שכר טרחה", ולכלול את החשבוניות הכוזבות שמסר עד המדינה כנגד סכומים אלה בספריה של נאשמת 14.

ט. נאשם 1 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד בחברותיו של עד המדינה במסווה של "שכר טרחה"/"הלוואות".

נאשם 2:

פרשת הולילנד:

א. נאשם 2 מורשע בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 525,240 ₪ מיום 14.07.03 (שבס – ת/179, ת/183-185).

ב. נאשם 2 מורשע בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 300,000 ₪ מיום 14.01.04 (ת/186, ת/187).

ג. נאשם 2 זכאי מחמת הספק מעבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין כל יתר העברות הכספים לעד המדינה המיוחסות לו בפרשת הולילנד, בסך כולל של 1,991,325 ₪.

ד. נאשם 2 זכאי מעבירה לפי סעיף 423 לחוק בגין מתן הוראה לכלול את החשבוניות הכוזבות שנתן עד המדינה כנגד הסכומים המפורטים בסעיפים א' וב' לעיל בספריה של נאשמת 16.

ה. נאשם 2 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד בחברותיו של עד המדינה במסווה של "שכר טרחה"/"מקדמות".

<u>פרשת הזרע:</u>

א. נאשם 2 מורשע ב-2 עבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין שתי העברות כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך כולל של 584,640 ₪ בחודשים מאי - יוני 2002 (כתב ההרשאה), בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 341,040 ₪ מיום 29.05.02 (ת/333).
2. סך של 243,600 ₪ מיום 24.06.02 (ת/334).

ב. נאשם 2 מורשע בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 120,000 ₪ מיום 01.02.04 (ת/351, ת/352).

ג. נאשם 2 מורשע בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 522,215 ₪ מיום 18.04.04 (ת/353, ת/354).

ד. נאשם 2 זכאי מחמת הספק מעבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין כל יתר העברות הכספים לעד המדינה המיוחסות לו בפרשת הזרע, בסך כולל של 533,444 ₪.

ה. נאשם 2 זכאי מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 423 לחוק בגין מתן הוראה לכלול חשבוניות מס' 10019 (ת/364) ו-197 (ת/361) בספריה של חברת הזרע, זאת לאור זיכויו כאמור בסעיף ד' לעיל.

ו. נאשם 2 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד בחברותיו של עד המדינה במסווה של "שכר טרחה"/"מקדמות".

נאשם 3:

פרשת הולילד:

נאשם 3 זכאי מחמת הספק מכל העבירות המיוחסות לו בפרשת הולילנד.

פרשת הזרע:

נאשם 3 זכאי מחמת הספק מכל העבירות המיוחסות לו בפרשת הזרע.

נאשם 4:

פרשת הולילנד:

נאשם 4 זכאי מחמת הספק מכל העבירות המיוחסות לו בפרשת הולילנד.

נאשם 5:

פרשת הולילנד:

א. נאשם 5 מורשע בעבירה לפי סעיף 295(א) לחוק בגין קבלת סך של 95 אלף ₪ מעד המדינה ומסירתם לנאשם 10.

ב. נאשם 5 זכאי מחמת הספק מכל יתר העבירות המיוחסות לו בפרשת הולילנד.

פרשת הזרע:

נאשם 5 זכאי מחמת הספק מכל העבירות המיוחסות לו בפרשת הזרע.

<u>פרשת המלח:</u>

א. נאשם 5 מורשע ב-3 עבירות לפי סעיף 295(א) לחוק, או לחילופין לפי סעיף 295(ב) לחוק, בגין קבלת סך כולל של כ-1,300,000 ₪ מנאשם 12, על מנת שיעבירם לנאשם 13 או יניע נאשם 13 למשוא פנים במסגרת תפקידו הציבורי, בהתאם לפירוט הבא:

1. סך של 250,000 ₪ מיום 29.05.03 (ת/412ב, ת/413).
2. סך של 531,000 ₪ מיום 01.01.04 (ת/415ב, ת/418א).
3. סך של 528,994 ₪ מיום 11.02.04 (ת/420א, ת/420ג).

ב. נאשם 5 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין קבלת כספי שוחד בסך כולל של כ-1,300,000 ₪ מנאשם 12 (ראו פירוט לעיל), והעברתם לחברת ש.א.ד של עד המדינה כנגד חשבוניות כוזבות במסווה של "עסקאות ייעוץ".

<u>נאשם 6:</u>

<u>פרשת הולילנד:</u>

א. נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת תרומה מנאשם 1 לארגון "יד שרה" בסך של 1,250,000 ₪ (ראו פירוט אצל נאשם 1).

ב. נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת תרומות מעד המדינה לארגון "יד שרה" בסך של 785,000 ₪ עבור בניית בית-כנסת בבית "יד שרה" בירושלים.

ג. נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת תרומת ארון קודש מעד המדינה לארגון "יד שרה" בערך כספי של 77,057 ₪.

ד. נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת תרומה מעד המדינה לארגון "יד שרה" בסך של 84,300 ₪ עבור רכישת ריהוט לבית-הכנסת בבית "יד שרה" בירושלים.

ה. נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת תרומה מעד המדינה לארגון "יד שרה" בסך של 88,000 ₪ עבור אירוע בבית שגריר בריטניה.

ו. נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת תרומה מעד המדינה לארגון "יד שרה" בסך של 255,000 ₪ עבור רכישת כיסאות גלגלים.

ז. נאשם 6 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת תרומה מעד המדינה לישיבת "תפילת רבים נחלת יאיר" שבניהול בנו בסך של 40,000 ₪.

ח. נאשם 6 זכאי מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 120,000 ₪ מעד המדינה ונאשם 5 עבור תשלום לפעילים ביום הבחירות לעיריית ירושלים.

נאשם 7:

פרשת הולילנד:

א. נאשם 7 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 130,000 ₪ מעד המדינה באמצעות אחיו, יורם שטרית.

ב. נאשם 7 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 30,780 ₪ מעד המדינה עבור תשלום לחברת שגיא חישובי ריבית.

ג. נאשם 7 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 401,125 ₪ מעד המדינה עבור הסדרת חובו לבנק הפועלים.

ד. נאשם 7 מורשע ב-7 עבירות לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך כולל של 902,833 ₪ מעד המדינה עבור, כביכול, עבודות היתכנות (ראו פירוט בפרק הדן בעניינו של נאשם 7).

ה. נאשם 7 זכאי מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סיוע מעד המדינה לקיום פגישה עם נאשם 12 לצורך הסדרת חובו של נאשם 7 לבנק הפועלים.

ו. נאשם 7 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד שקיבל מעד המדינה לחשבון הבנק של משרד האדריכלים שבבעלותו.

ז. נאשם 7 מורשע בעבירה לפי סעיף 423 לחוק בגין הוצאת חשבוניות כוזבות כנגד כספי השוחד שקיבל מעד המדינה במסווה של עבודות היתכנות, והכללתן בספרי משרד האדריכלים שבבעלותו.

נאשם 8:

פרשת הולילנד:

א. נאשם 8 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 500,000 ₪ מעד המדינה באמצעות אחיו, יוסי אולמרט.

ב. נאשם 8 זכאי מעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין פנייתו לעד המדינה בבקשת סיוע כספי לנאשם 7.

פרשת הזרע:

א. נאשם 8 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 60,000 ₪ מעד המדינה.

ב. נאשם 8 זכאי מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין פנייתה של נאשמת 9 לעד המדינה בבקשה למימון סקר בעלות של 70,000 ₪.

נאשמת 9:

פרשת הולילנד:

א. נאשמת 9 מורשעת בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 50,000 ₪ מעד המדינה.

ב. נאשמת 9 זכאית מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של $10,000 מעד המדינה.

פרשת הזרע:

א. נאשמת 9 מורשעת בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 100,000 ₪ מעד המדינה.

ב. נאשמת 9 מורשעת בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין פנייתה לעד המדינה בבקשה למימון סקר בעלות של 70,000 ₪.

ג. נאשמת 9 מורשעת בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת מתנות (תמונת שמן, עגילים, נעליים, תיק) בסך כולל של כ-19,000 ₪ מעד המדינה.

ד. נאשמת 9 מורשעת בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד המצוינים בסעיף א' לעיל בחשבונות בנק של בני משפחתה.

נאשם 10:

פרשת הולילנד:

א. נאשם 10 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 95,000 ₪ מעד המדינה ונאשם 5.

ב. נאשם 10 מורשע בעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 70,000 ₪ מעד המדינה.

ג. נאשם 10 זכאי מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 80,000 ₪ מעד המדינה.

ד. נאשם 10 זכאי מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 5,000 ₪ מעד המדינה.

ה. נאשם 10 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין פריטתם של כספי השוחד למזומן בגמ"חים, והעברתם למקורביו.

נאשם 11:

פרשת הולילנד:

נאשם 11 מורשע ב-7 עבירות לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת תרומות מנאשם 1 למוסדות "בית מלכה" בסך כולל של 680,000 ₪ (ראו פירוט אצל נאשם 1).

נאשם 12:

פרשת המלח:

א. נאשם 12 מורשע ב-3 עבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין שלוש העברות כספים לעד המדינה ונאשם 5 בסך כולל של כ-1,300,000 ₪, על-מנת שנאשם 5 יעבירם לנאשם 13, או יניע נאשם 13 למשוא פנים במסגרת תפקידו הציבורי (ראו פירוט אצל נאשם 5).

ב. נאשם 12 מורשע בעבירה לפי סעיף 423 לחוק בגין קבלת חשבוניות כוזבות מנאשם 5 והכללתן בספריה של חברת תעשיות המלח.

ג. נאשם 12 מורשע בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד בחברותיו של עד המדינה במסווה של עסקאות ייעוץ.

נאשם 13:

פרשת המלח:

נאשם 13 זכאי מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 290 לחוק בגין קבלת סך של 45,000 ₪ מנאשם 5.

נאשמת 14:

פרשת הולילנד:

א. נאשמת 14 מורשעת ב-6 עבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין שש העברות כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך כולל של 2,823,280 ₪ (ראו פירוט אצל נאשם 1).

ב. נאשמת 14 מורשעת ב-2 עבירות לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין שתי העברות כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך כולל של 675,000 ₪ (ראו פירוט אצל נאשם 1).

ג. נאשמת 14 מורשעת בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 300,000 ₪.

ד. נאשמת 14 מורשעת ב-2 עבירות לפי סעיף 291 לחוק בגין שתי העברות כספים לנאשם 6 באמצעות ארגון "יד שרה" בסך כולל של 850,000 ₪ (ראו פירוט אצל נאשם 1).

ה. נאשמת 14 מורשעת ב-6 עבירות לפי סעיף 291 לחוק בגין שש העברות כספים לנאשם 11 באמצעות מוסדות "בית מלכה" בסך כולל של 640,000 ₪ (ראו פירוט אצל נאשם 1).

ו. נאשמת 14 זכאית מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברות הכספים לעד המדינה בשנת 2004, בסך כולל של 2,552,520 ₪.

ו. נאשמת 14 מורשעת בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד בחברותיו של עד המדינה במסווה של "שכר טרחה"/"הלוואות".

נאשמת 15:

פרשת הולילנד:

א. נאשמת 15 מורשעת בעבירה לפי סעיף 291 לחוק בגין העברת כספים לנאשם 6 באמצעות ארגון "יד שרה" בסך של 400,000 ₪.

ב. נאשמת 15 מורשעת בעבירה לפי סעיף 291 לחוק בגין העברת כספים לנאשם 11 באמצעות מוסדות "בית מלכה" בסך של 40,000 ₪.

נאשמת 16:

פרשת הולילנד:

א. נאשמת 16 מורשעת בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 525,240 ₪.

ב. נאשמת 16 מורשעת בעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין העברת כספים לעד המדינה למטרת תשלומי שוחד לנבחרי ופקידי ציבור בסך של 300,000 ₪.

ג. נאשמת 16 זכאית מחמת הספק מעבירה לפי סעיף 295(ג) לחוק בגין כל יתר העברות הכספים לעד המדינה המיוחסות לה בפרשת הולילנד, בסך כולל של 1,991,325 ₪.

ד. נאשמת 16 מורשעת בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון בגין הפקדת כספי השוחד בחברותיו של עד המדינה במסווה של "שכר טרחה"/"מקדמות".

דוד רוזן, שופט
בית המשפט המחוזי
תל-אביב-יפו (1)